FILOCALIA

2001

COLECȚIA
OPERA OMNIA

Coperta de Andreea Drogeanu.
Ilustrațiile de pe coperta întâi și a patra ale volumului al doilea
reproduc două icoane românești reprezentându-i
pe Sfântul Evanghelist Marcu și Sfântul Evanghelist Ioan.

VOLUM REALIZAT CU SPRIJINUL MINISTERULUI CULTURII ȘI CULTELOR DIN ROMÂNIA.

ISBN 973-85538-1-4

SUMAR

Scurtă cuprindere despre Sfântul Macarie cel Mare, și despre Sfântul Simeon Metafrast, lucrătorul prefacerii de față

CEL DINTRU Sfinți Părintele nostru Macarie a fost în timpul Împărăției lui Teodosie cel Mare, pe la anii 370 de la Hristos de neam Egiptean, pronumit și „Cel Mare", carele uneltind covârșitoare ostenele ale vieții Monahicești, chip făcându-să tuturor, și învățând desăvârșit Dumnezeeștile scripturi, multe și de multe feluri scrieri aŭ lăsat de suflet folositoare, și pline de înțălepciunea Duhului Sfânt, dintre care toate, ceste de față sunt cu numărul 50 de cuvinte. Pre acestea Sfântul Simeon Metafrast, care a fost întru Împărățiea lui Vasilie Machedon, pe la anul 860, strălucind întru deobște învățături, și prea minunat fiind de Duhovniceasca înțălepciune, le-aŭ tâlcuit, întru 150 de capete împărțându-le întru scurtime pentru înlesnire. Și prin limba sa cea atrăgătoare cu vorbirea cea bună a vechilor Daruri strălucind, mai dulci decât mierea le-aŭ pregătit pre acestea, pentru auzurile ascultătorilor. Că precum prin înălțimea înțălegerilor, și cu învățătura năravurilor, de a multora altora să deosebesc; Asemenea și cu frumuseța fraselor, și cu grăbniciea schimbărilor, de nimica să lipsesc, precum și inimile acelor ce să îndulcesc de alcătuirea sunetului celui glăsuitor, cu toată mulțămirea le cetesc.

Aceluĭ întru Sfinţĭ
Părinteluĭ nostru Simeon Metafrast:
Prefacere din cele 50 de cuvinte ale Sfântuluĭ Macarie-Eghipteanul, întru 150 de capete

Pentru Duhovniceasca săvârşire

1. PRIN DUMNEZEESCUL HAR adecă, şi Dar al Duhuluĭ, fiecare din noĭ priimeşte mântuire. Iar prin credinţă, şi dragoste, şi nevoinţă a voiĭ ceĭ slobode de sineşĭ stăpânitoare, poate a veni la cea desăvârşit măsură a fapteĭ bune. Ca precum prin Dar, aşa şi prin dreptate să moştenească vieaţa cea vecĭnică. Nicĭ prin singură Dumnezeească putere şi prin Dar, neaducând împreună şi pre ale sale sudorĭ, ceiĭ desăvârşit înainte sporirĭ învrednicindu-să; Nicĭ iarăşĭ singură puterea sa, neatingându-să de sus şi Dumnezeasca mână împreună, la cea desăvârşit măsură a slobozenieĭ, şi a curăţenieĭ, ajungând. „Pentru că de nu va zidi Domnul casa, şi va păzi cetatea, în deşert aŭ privigheat cel ce păzeşte, şi cel ce să osteneşte şi zideşte, în deşert asemenea (Ps. **126**. 1) [1].

2. ÎNTREBARE: Ce este voea luĭ Dumnezeŭ, către care îndeamnă şi roagă Apostolul pre fiecare din noĭ a ajunge? (Rom. **12**. 2) [2].

RĂSPUNS: Cea desăvârşit curăţire a păcatuluĭ, şi a necinstiriĭ patimilor slobozenie, şi cea a vârfuluĭ fapteĭ bune reluare. Care este curăţeniea şi sfinţăniea inimiĭ, ceea ce prin împărtăşirea celuĭ desăvârşit şi Dumnezeesc Duh întru vestire să face, că zice „Fericiţĭ ceĭ curaţĭ cu inima, că aceea vor vedea pre Dumnezeŭ" (Mat. **5**. 8) [3]; şi „Fiţĭ şi voĭ desăvârşiţĭ, precum şi Părintele vostru desăvârşit este" (Mat. **5**. 48) [4]. Şi „Facă-să, zice David, inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă ruşinez" (Ps. **118**. 80) [5]; Şi iarăşĭ „Atuncea nu mă voiŭ ruşina când voiŭ căuta spre toate poruncile Tale" (Ps. **118**. 7) [6]. Însă şi către cel ce întreabă iarăşĭ „Cine se va sui la Muntele Domnuluĭ? saŭ cine va sta în locul cel Sfânt al Luĭ? răspunde: Cel nevinovat cu mâinele şi curat cu inima" (Ps. **23**. 3–4) [7] adecă, a păcatuluĭ celuĭ prin lucrare şi prin cuget să face, arătând de aicea şi cea desăvârşit omorâre.

---

[1] *Psalmii*, **126**, 1: "De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte".
[2] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 2: "Şi să nu vă potriviţi cu acest veac, ci să vă schimbaţi prin înnoirea minţii, ca să deosebiţi care este voia lui Dumnezeu, ce este bun şi plăcut şi desăvârşit".
[3] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 8: "Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu".
[4] *Idem*, **5**, 48: "Fiţi, dar, voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este". Am corectat trimiterea din mss. dactilografiat care indica **5**, 41 în loc de **5**, 48.
[5] *Psalmii*, **118**, 80: "Să fie inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă ruşinez".
[6] *Idem*, **118**, 7: "Lăuda-Te-voi întru îndreptarea inimii, ca să învăţ judecăţile dreptăţii Tale".
[7] *Idem*, **23**, 3-4:
"3. Cine se va sui în muntele Domnului şi cine va sta în locul cel sfânt al Lui?
4. Cel nevinovat cu mâinile şi cel curat cu inima, care n-a luat în deşert sufletul său şi nu s-a jurat cu vicleşug aproapelui său".

3. Patimile cele nearătate, zice, şi ascunse, Duhul Sfânt ştiindu-le că sunt nu lesne scăpate, şi ca cum în suflet înrădăcinate, prin David arată, cum că adecă să cuvine a face curăţirea acestora, pentru că zice „de cele ascunse ale mele curăţăşte-mă" (Ps. **18**. 13) [8], ca prin multa rugăciune şi credinţă, cu împreună lucrarea Duhului putând noĭ a săvârşĭ; ci şi însuşĭ noĭ împrotiva acestora întinzându-ne, cu toată tăria păzind pre inima noastră.

4. Şi Fericitul Moisi, zice prin chipurĭ arătând, că nu să cade la două gândurĭ (năravurĭ) a urma, – aceluĭ bun, şi aceluĭ rău –, sufletul; ci celuĭ bun singur a urma. Şi nu să cuvine două rodurĭ a lucra, aceluĭ rău, şi aceluĭ bun, ci singur aceluĭ bun, aşa zicând „Nu veĭ înjuga în ariea ta, dobitoace de alt neam împreună, – adecă boŭ şi asin –, ci cele de un neam înjugându-le, veĭ treera secerişul tăŭ" (2 Lege **22**. 10) [9]. Adecă ca nu în ariea inimiĭ noastre, împreună fapta cea bună şi răutatea lucrarea să o aibă, ci fapta cea bună singură, „Nu veĭ ţese împreună în haina de lână şi cea de in, nicĭ iarăşĭ întru cea de in, de lână; Nu veĭ ara în ţarina pământuluĭ tăŭ două rodurĭ împreună; Nu veĭ pune dobitoc de alt neam spre prăsila altuea, ci cele de un neam cu cele de un neam le veĭ împreuna împreună" (Levi. **19**. 19) [10]. Şi prin acestea toate arată tăinuit: că nu să cuvine fapta cea bună şi cu răutatea, precum s-aŭ zis, întru noĭ a să lucra. Ci cu un fel de chip rodurile fapteĭ ceĭ bune a să naşte, şi ca nu cu două Duhurĭ sufletul să se împreune, cu Duhul luĭ Dumnezeŭ, şi cu Duhul lumiĭ; Ci cu singur Duhul luĭ Dumnezeŭ, şi roadele Duhuluĭ numaĭ a le rodi. Fiindcă „Pentru aceasta, zice, spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, şi toată calea nedreaptă am urât" (Ps. **118**. 128) [11].

5. Nu numaĭ de păcatele cele arătate, adecă de curvie, de ucidere, de furtişag, de îndrăcirea pânteceluĭ, de clevetire, de minciună, de iubirea de argint, de lăcomie, şi de unele ca acestea, curat să cuvine a fi sufletul celuĭ feciorelnic, şi celuĭ ce cu Dumnezeŭ aŭ ales a să împreuna; Ci cu mult maĭ ales şi de cele ascunse, precum maĭ înainte am zis, adecă: pofta, săturarea, mărirea deşartă, plăcerea oamenilor, făţărniciea, iubirea de începătorie, vicleşugul, năravul cel rău, urăciunea, necredinţa, zavistiea, iubirea de sine, mândriea, şi celelalte ce sunt cu unele ca acestea asemenea. Pentru că ştie scriptura, pre aceste păcate ascunse ale sufletuluĭ, a le pune deopotrivă şi cu cele din afară păcate; Fiindcă zice „Domnul, a răsipit oasele celor ce plac oamenilor" (Ps. **52**. 7) [12]; Şi „pre bărbatul sângiurilor, şi vicleanul, urăşte Domnul" (Ps. **5**. 6) [13]. Vicleşugul, de asemenea arătându-le că le urăşte Domnul, precum zice scriptura „şi celor ce grăesc pace cu ceĭ de aproape aĭ lor, iară cele rele în inimile sale, dei-le lor Domnul dupre lucrurile lor, şi celelalte" (Ps. **27**. 4) [14]. Şi iarăşĭ „Pentru că în inimă fărădelege lucraţĭ pre pământ" (Ps. **57**. 2.) [15]; Şi „Vaĭ vouă! când bine vă vor zice oameniĭ" (Luca **6**. 26) [16], adecă, când vouă vă este voea, de la oamenĭ bine a auzi, şi de slava şi de lauda lor vă lipiţĭ; De vreme ce cum este cu putinţă ceĭ ce lucrează binele, întru tot a să tăinui? şi maĭ ales când şi însuşĭ Domnul grăeşte „ să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor" (Mat. **5**. 16) [17]? Ci însă zice, vă sârguiţĭ, ca întru slava luĭ Dumnezeŭ pre cel bun a-l face, nu pentru slava voastră, nicĭ iubind laudele cele omeneştĭ. Pentru că şi necredincioşĭ a fi i-aŭ arătat pre aceştiea, zicând „Că

[8] *Psalmii*, **18**, 13: "Greşelile cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curăţeşte-mă".
[9] *Deuteronomul*, **22**, 10: "Să nu ari cu un bou şi cu un asin".
[10] *Leviticul*, **19**, 19: "Legea Mea să o păziţi; vitele tale să nu le faci să se împreune cu alt soi; ogorul tău să nu-l semeni deodată cu două feluri de seminţe; cu haină ţesută din felurite torturi, de lână şi de in, să nu te îmbraci".
[11] *Psalmii*, **118**, 128: "Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât".
[12] *Idem*, **52**, 7: "Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; ruşinatu-s-au, că Dumnezeu i-a urgisit pe ei".
[13] *Idem*, **5**, 6: "Pierde-vei pe toţi cei ce grăiesc minciuna; pe ucigaş şi pe viclean îi urăşte Domnul".
[14] *Idem*, **27**, 4: "Cu cei ce grăiesc pace către aproapele lor, dar cele rele sunt în inimile lor".
[15] *Idem*, **57**, 2: "Pentru că în inimă fărădelege lucraţi pe pământ, nedreptate mâinile voastre împletesc".
[16] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **6**, 26: "Vai vouă, când toţi oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot aşa făceau proorocilor mincinoşi părinţii lor".
[17] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 16: "Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să-L slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri".

cum puteţĭ credinţă a avea, slavă unul de la altul priimind, şi slava cea de la singur Dumnezeŭ necăutând?" (Ioan 5. 44) [18]. Vezĭ şi pre Apostolul, cum cere păzirea cea cu de-amăruntul, până şi însuşĭ a mânca şi a bea, pre toate întru slava luĭ Dumnezeŭ poruncind a le face? Fiindcă zice „Orĭ de mâncaţĭ, orĭ de beţĭ, orĭ altceva de faceţĭ, toate întru slava luĭ Dumnezeŭ le faceţĭ" (1 Cor. **10**. 31) [19]. Iar Dumnezeescul Ioan, urăciunea împreună cu uciderea alcătuindu-o, aŭ zis „Cel ce urăşte pre fratele săŭ, ucigaş de oamenĭ este" (1 Ioan **3**. 15) [20].

6. „Dragostea toate le sufere, toate le rabdă, dragostea nicĭ odinioară nu cade" (1 Cor. **13**. 1–8) [21]. Iar „nicĭ odinioară nu cade", acestea arătând este, cum că cariĭ adecă, Darurile Duhuluĭ cele zise le-aŭ câştigat, dar nu încă prin dragostea Duhuluĭ cea deplin şi puternică a slobozenieĭ ceĭ desăvârşit a patimilor s-aŭ învrednicit, nicĭ încă de cea temeinică s-aŭ atins, ci în primejdiĭ, încă şi în nevoinţă şi frică cele ale sale stătură, pentru duhurile cele cu totul ale răutăţiĭ. Pentru că măsura aceasta nefiind de aceea sub cădere, nicĭ sub patimă, aŭ arătat-o întru acest fel fiind, că nimic pre limbile Îngerilor, şi pre Prorocie, şi pre toată cunoştinţa, şi pre Darurile vindecătorilor a fĭ, spre aceasta alcătuindu-să.

7. Pentru aceasta arată scoposul săvârşiriĭ, pentru ca fiecare sărac, pre sineşĭ de acest fel de bogăţie cunoscându-să lipsit, cu călduros şi tare Duh, spre cea depre urmă să se silească; Şi pre cea Duhovnicească călătorie aşa să alerge, până când va ajunge precum s-aŭ zis „Aşa să alergaţĭ ca să ajungeţĭ" (1 Cor. **9**. 24) [22].

8. A să lepăda de sine, aceasta socoteştie-o a fĭ: ca tot deodată a să da frăţimiĭ, şi în voea sa nicĭdecum a umbla, nicĭ cuiva Domn a fĭ, fără decât a îmbrăcăminţiĭ singure. Ca despre toate părţile lăsat fiind, de singure cele ce i să poruncesc luĭ, cu bucurie să-ĭ aibă pre toţĭ fraţĭ, şi maĭ ales pre povăţuitorĭ, şi pre ceĭ ce aŭ priimit greutăţile Mănăstiriĭ, ca cum ar fi cu argint cumpărat: Domnĭ şi Stăpânĭ pentru Hristos socotindu-ĭ; luĭ Hristos supuindu-să celuĭ ce zice „Cel ce voeşte între voĭ a fi cel dintâĭ, şi mare, să fie cel maĭ depre urmă decât toţĭ, şi tuturor slugă, şi tuturor rob" (Mat. **20**. 26) [23]. Nu slavă, nu cinste, nicĭ slavă adecă luĭ şi de la fraţĭ agonisindu-şĭ, pentru slujire şi petrecere. Pentru că zice: slujind cu toată buna cugetare, nu întru slujba ochilor, ca ceĭ ce plac oamenilor, ci dator pre sineşĭ totdeauna socotindu-să, de slujirea fraţilor cea întru dragoste şi întru prostime.

9. Ceĭ ce povăţuesc frăţimea, ca ceĭ ce spre mare lucru să pun, către cele ale răutăţiĭ împrotivă meşteşugitoare meşteşugirĭ, prin smerită cugetare să cuvine a să nevoi. Pentru ca nu cu patima mândrieĭ, ca pre nişte fraţĭ stăpânindu-ĭ, în loc de mare dobândă, pagubă loruşĭ să-şĭ agonisească.

[18] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 44: "Cum puteţi voi să credeţi când primiţi slavă unii de la alţii, şi slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutaţi?".
[19] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 31: "De aceea, ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi".
[20] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 15: "Ca tot ce-l ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică".
[21] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 1-8:
"1. De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător.
2. Şi de aş avea darul proorociei şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiinţă, şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.
3. Şi de aş împărţi toată avuţia mea şi de aş da trupul mei ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte.
4. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte.
5. Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul.
6. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.
7. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă.
8. Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii – se vor desfiinţa; darul limbilor lor va înceta; ştiinţa se va sfârşi".
[22] *Idem*, **9**, 24: "Nu ştiţi voi că acei care aleargă în stadion, toţi aleargă, dar numai unul ia premiul? Alergaţi aşa ca să-l luaţi".
[23] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **20**, 26: "Nu tot aşa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru".

Ci ca nişte Părinţī milostivī, şi a sluji maī ales dându-să pre sine pentru Dumnezeŭ frăţimeī, şi trupeşte şi Duhovniceşte pentru dânşiī a să griji, şi ca pentru Fiiī luī Dumnezeŭ totdeauna a să sârgui, spre arătare adecă, orânduеala celuī înainte stătător nelepădându-o. Precum a porunci, saŭ a sfătui pre ceī maī iscusiţī, saŭ a certa pre cineva, saŭ a mustra unde să cuvine, şi unde să cade a mângâea. Pentru ca nu din pricina smerenieī, saŭ a blândeţiī, să fie întru turburare Mănăstirile, nepăzând orânduеala cea cuviincioasă a înainte stătătorilor, şi a celor supuşī; Iar întru ascunsul cugetuluī, ca nişte slugī nevrednicī a tuturor fraţilor pre sineşī socotindu-să, şi ca nişte bunī învăţătorī, fiī stăpâneştī încredinţaţī făcându-să. Cu toată dragostea şi frica luī Dumnezeŭ pre fiecare din fraţī, a-ī întări spre tot lucrul bun sârguindu-să, ştiind că mare plată este lor, nerăpită, şi ascunsă la Dumnezeŭ pentru osteneala aceasta.

10. Precum ceī ce aŭ priimit a învăţa pre ceī maī tinerī, fiind uneorī şi stăpânī aī lor, dar însă harul pedepsiriī pentru buna împodobire a năravurilor, nu să lenevesc a le întinde cu toate acestea şi rane lor, însă după multă dragoste. Aşa să cuvine şi îndreptătorilor, nu cu patima mânieī şi a înalteī înţălegerī, nicī ca pre sineşī izbândindu-să, a răsplăti celor ce aŭ trebuinţă de oarecare pedepsire dintre fraţī; ci cu bune îndurărī, şi cu gând al Duhovniceştiī folosinţe, întoarcerea acelora a o lucra.

11. Fieştecare, zice, cel ce voeşte cu unele ca aceste năravurī a să închipui (împodobi), maī înainte de tot altceva, pretutindenea frica luī Dumnezeŭ şi sfinţita dragoste, care este maī întâī şi maī mare din poruncī să o urmeze. Şi să o caute pre aceasta de la Domnul pururea întru inima sa; Şi aşa cu pomenirea luī Dumnezeŭ cea nelipsită şi deasă, dupre înainte sporire totdeauna crescându-o prin Darul, pre aceasta să o agonisească. Pentru că prin multa sârguinţă, şi întinderea cea către Dumnezeŭ şi grijă, şi nevoinţă, putincioşī ne facem pre dragoste a o câştiga, prin Darul şi dăruirea luī Hristos întru noī prea închipuindu-să. Iară dintru aceasta, şi pre cea de-a doua poruncă, zic cea către aproapele dragoste, lesne să face a o îndrepta. Pentru că cele dintâī, înainte să se pue de celelalte, şi maī mult decât acelea sârguite să fie; Şi aşa cele de a doua, celor dintâī următoare vor fi. Iar dacă cineva pre întâia adecă, aceasta şi mare poruncă, dragostea cea către Dumnezeŭ zic, trecându-o cu vederea, care dintru cea dinlăuntru nostru dragoste şi ştiinţă, şi din cugetările cele către Dumnezeŭ sânătoase, şi cea Dumnezeească ajutorinţă dimpreună atingându-să, să alcătueşte; iar aceī de a doua, cea din afară numaī sârguire a slujireī voeşte a o împlini, cu neputinţă îī este luī, pre aceasta sânătos şi curat a o trece. Fiindcă meşteşugirea răutăţiī, pre minte aflându-o pustie de pomenirea luī Dumnezeŭ şi de dragoste, şi de cea a luī Dumnezeŭ căutare, nelesnicioase şi dureroase Dumnezeeştile poruncī a să arăta le face. Cârtirī şi prihănirī împrotiva slujiriī ceī către fraţī în suflet aprinzând, saŭ cu plăcere a dreptăţiī înşălându-l îl prea trufeşte, şi a să socoti pre sineşī şi cinstit, şi mare, şi îl pleacă (a să avea) că mărginit îndreptează poruncile.

12. Când va socoti pre sine a fi bun osârduitor al poruncilor, arătat este păcătuind; şi de la poruncă greşind, ca unul ce s-a judecat pre sine, şi nu a priimit pre cel ce cu adevărat judecă. Pentru că „când mărturiseşte împreună cu duhul nostru, Duhul luī Dumnezeŭ“, după cuvântul luī Pavel (Rom. **8**. 16)[24], atuncea cu iubire de adevăr, vrednicī luī Hristos şi Fiī aī luī Dumnezeŭ suntem fiind, nu când cu puterea noastră pre sine ne îndreptăm; Fiindcă nu cel ce pre sine să alcătueşte este iscusit, zice, ci pre care îl alcătueşte Domnul. De vreme ce când de pomenire, şi de frica luī Dumnezeŭ să află omul gol, nevoe multă urmează, şi slavă a iubi, şi laudă a vâna, de la ceī ce să slujesc de dânsul. Iară unul ca acesta, necredincios fu mustrat de la Domnul, precum acum s-aŭ arătat, că zice „Cum puteţī a crede, slavă unul de la altul priimind, şi slava cea de la singur Dumnezeŭ necăutându-o?“ (Ioan **5**. 44)[25].

[24] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 16: "Duhul însuşi mărturiseşte împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu".

[25] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 44: "Cum puteţi voi să credeţi, când primiţi slavă unii de la alţii, şi slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutaţi?".

13. Prin multă nevoință și osteneală a minții, prin curate cugete, și prin deasă grijă a tuturor bunătăților, dragostea cea către Dumnezeŭ, precum am zis, să poate a să îndrepta. De vreme ce pre mintea noastră o împedecă protivnicul, și nu o lasă pre dânsa prin pomenirea celor bune, a lua aminte de Dumnezeasca dragoste. Ci cu poftele cele pământeștĭ, simțirea o momește. Pentru că întru aceasta este moartea vicleanuluĭ, și precum s-ar zice sugrumare, când să află mintea întru dragoste și pomenirea luĭ Dumnezeŭ petrecând nesmulsă. De aicea și dragostea cea către aproapele curată, să poate a să alcătui; și cea adevărată prostime, blândeță, smerenie, nerăutate, bunătate, zic și rugăciune, și toată cea prea împodobită a bunătăților cunună. Și prin una și singură și întâia poruncă, prin dragostea cea către Dumnezeŭ, săvârșirea o priimește. Decĭ de multă nevoință, și de osteneală ascunsă și nearătată este trebuință, și de ispitirea gândurilor, și de iscusirea organelor simțirelor celor neputincioase ale sufletuluĭ nostru, spre socoteala celuĭ bun și a celuĭ rău, și ca să întărească și să aprindă mădularele cele ostenite ale sufletuluĭ prin minte, și prin cea osârdnică către Dumnezeŭ năzuire; Fiindcă mintea noastră, așa totdeauna „de Dumnezeŭ lipindu-să, va fi cu Domnul un Duh" după cuvântul luĭ Pavel (1 Cor. **6**. 17)[26].

14. Iară pre această nevoință ascunsă, zice, și osteneală și cugetarea cea în toată ziua și noaptea, iubitorilor de fapte bune li să cuvine a o avea spre toată izvodirea poruncii; Orĭ rugându-să, saŭ slujind, mâncând aŭ bând, saŭ altceva făcând; Pentru ca bunul carele să face, întru slava luĭ Dumnezeŭ, iar nu întru a noastră slavă să se facă. Și bine înălțătoare nouă și ușoare toate cele ale poruncilor vor fi, dragostea luĭ Dumnezeŭ pre acestea netezându-le, și pre toată osteneala lor deslegându-o. Fiindcă toată nevoința și sârguirea protivniculuĭ, aceasta este, precum arătat să făcu, a putea smulge pre minte de la pomenirea, și frica, și dragostea luĭ Dumnezeŭ, prin aducerile peste dânsa a celor pământeștĭ, și prin amăgirĭ, de la cel bun cu adevărat, întru cele bune cu părerea, abătându-o.

15. Avraam Patriarhul, zice, pre Preotul luĭ Dumnezeŭ Melhisedec priimindu-l, din cele întâĭ pârgĭ ale roadelor i-aŭ făcut aducerea și așa aŭ dobândit blagosloveniea cea de la El (Fac. **14**. 18–20)[27]. Decĭ întru maĭ înaltă oarecare vedere, prin unele ca acestea, Duhul ne aduce pre noĭ. Că vârfurile și săurile cele dintâĭ, a toateĭ amestecăriĭ noastre, care este însușĭ mintea, singură știință, singură cea a sufletuluĭ iubitoare putere, luĭ Dumnezeŭ să cuvine maĭ întâĭ, ca o sfințită oarecare jertfă cu totul a o aduce ardere, și vârfurile cele de pârgă și cele întâĭ ale gândurilor celor drepte, pomeniriĭ Luĭ a le da. Și întru dragostea Luĭ, și întru cea negrăită și maĭ presus de fire dorire, nelipsit a ne îndeletnici. Și întru acest chip vom putea în toate zilele creștere și înainte sporire a priimi, ajutorindu-ne de la Dumnezeescul Dar. Și sarcina îndreptăriĭ poruncilor ușoară nouă arătându-se, curate și nepătate pre acestea le vom săvârși, împreună lucrând cu acestea Domnul, pentru cea către Dânsul a noastră credință.

16. Iar pentru cele arătate nevoințe, și în ce fel cea maĭ mare obicĭnuință și întâĭ a bunătăților să dobândește? Aceasta cunoaște-o, iubite, că una de alta faptele cele bune sunt legate, și una de alta să țin, ca oarecare sfințită zale, una de alta atârnând. Precum rugăciunea, adecă de dragoste; Iară dragostea, de bucurie; Bucuriea, de blândeță; și blândeța, de smerita cugetare; Iar smerita cugetare, de slujire; Iar slujirea, de nădejde; Iară nădejdea, de credință. Iar credința, de ascultare; Iară ascultarea, de prostime. Precum și cele protivnice, una de alta sunt iarășĭ legate; Precum de

[26] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipește de Domnul, este un duh cu El".

[27] *Facerea*, **14**, 18-20:

"18. Iar Melhisedec, regele Salemului, i-a adus pâine și vin. Melhisedec acesta era preotul Dumnezeului celui Preaînalt.

19. Și a binecuvântat Melhisedec pe Avram și a zis: «Binecuvântat să fi Avram de Dumnezeu cel Preaînalt, Ziditorul cerului și al pământului.

20. Și binecuvântat să fie Dumnezeul cel Preaînalt, Care a dat pe vrăjmașii tăi în mâinile tale!» Și Avram i-a dat lui Melhisedec zeciuială din toate".

iuţime, urăciune, Iar de aceasta mândriea; de care slava deşartă; Iar de aceasta, necredinţa; şi de aceea, învârtoşarea inimiĭ; iar de aceasta, lenevirea, de care trândăviea şi împuţinarea sufletuluĭ; de aceea mâhnirea, iar de aceasta, nerăbdarea de care iubirea de dulceţĭ, şi aşa celelalte părţĭ ale răutăţii, una de alta sunt ţiindu-să.

17. Tot binele care ar face omul, voeşte vicleanul a-l întina şi a-l pângări pre acesta cu amestecarea săminţilor sale: Precum a măririĭ deşarte, saŭ a păreriĭ, orĭ a cârtiriĭ, saŭ ale alteia oarecare dintru unele ca acestea. Pentru că saŭ nu pentru Dumnezeŭ singur, saŭ nu din osârdie, bunul cel ce să face, să se facă. Pentru că scris este: Avel aduce jertfă luĭ Dumnezeŭ din săurile şi din cele întâĭ născute ale oilor, şi Cain iarăşĭ asemenea, din roade adecă cele ale pământuluĭ, însă nu din roadele cele întâĭ eşite; şi pentru aceasta spre jertfele luĭ Avel adecă, a privit Dumnezeŭ, iară spre a luĭ Cain nu luă aminte (Fac. **4**. 5) [28]. Dintru aceasta aveam a lua aminte a ne deprinde, că este ceva bun, care nu să face bine, precum adecă cu lenevire, saŭ cu nebăgare de samă, saŭ pentru altceva, şi nu pentru Dumnezeŭ, şi pentru acesta să întâmplă nu bine priimit a fi luĭ Dumnezeŭ.

Pentru Rugăciune

18. CAP A TOATĂ BUNA SÂRGUIRE, şi vârf al îndreptărilor, este îndeletnicirea rugăciuniĭ, prin care şi întru câştigarea celorlalte bunătăţĭ ne facem, chemându-să Dumnezeŭ, şi întinzându-ne mână împreună lucrătoare. Pentru că împărtăşire a lucrăriĭ ceĭ prea tainice, şi împreunare a dragosteĭ ceĭ către Dumnezeŭ, şi a singureĭ minţiĭ Sfinţănie, prin dragostea cea negrăită către Domnul, să face prin rugăciunea celor ce să învrednicesc. Pentru că zice „Dat-aĭ veselie în inima mea“ (Ps. **4**. 7) [29], Încă şi însuşĭ Domnul: „Împărăţiea Cerurilor, înlăuntru vostru este“ (Luca **17**. 21) [30]. Iar împărăţie înlăuntru a fi, ca arătând este? Fără decât veselia cea cerească a Duhuluĭ, prin lucrare în sufletele cele vrednice a să însămna. Pentru că cea a desfătăriĭ, şi a bucurieĭ, şi a veselieĭ ceĭ întru Duhul, căriea întru lumină vecĭnică Sfinţiĭ întru împărăţiea luĭ Hristos să vor împărtăşi, această logodire şi începuturile, de aicea acum prin cea lucrătoare împărtăşire a Duhuluĭ, sufletele cele vrednice le priimesc. Carele şi pre Dumnezeescul Apostol adecă, a arăta îl cunoscurăm „Pentru că cel ce ne mângâe pre noĭ întru tot necazul nostru, zice, prin mângâerea cu care ne-am mângâiat şi înşine de la Dumnezeŭ“ (2 Cor. **1**. 4) [31]. Ci şi aceasta „Inima mea şi trupul meŭ, s-aŭ bucurat de Dumnezeul cel viŭ“ (Ps. **83**. 2) [32]. Şi aceasta „Ca din săŭ şi din grăsime să se umple sufletul meŭ“ (Ps. **62**. 6) [33], şi cele împreună ale cântărilor acestora, spre aceiaşĭ aduc, şi pre cea lucrătoare veselie şi mângâerea a Duhuluĭ o prea arată.

19. Precum maĭ mare lucru, al rugăciuniĭ este decât altele, aşa şi durere maĭ multă şi grijă, i să cuvine, celuĭ ce are îndeletnicire spre dânsa. Ca nu oarecare furare de la răutate undevaşĭ, prin taină neştiind să rabde. Pentru că oarecărora, cu cât maĭ mare şi maĭ bună îĭ este sârguinţa, pre atât cu maĭ

---

[28] *Facerea*, **4**, 5: "Iar spre Cain şi spre darurile lui n-a căutat. Şi s-a întristat Cain tare şi faţa lui era posomorâtă". Trimitere la **4**.4 în mss.

[29] *Psalmii*, **4**, 7: "Dat-ai veselie în inima mea, mai mare decât veselia pentru rodul lor de grâu, de vin şi de untdelemn ce s-a înmulţit".

[30] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".

[31] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 4: "Cel ce ne mângâie pe noi în tot necazul nostru, ca să putem să mângâiem şi noi pe cei care se află în tot necazul, prin mângâierea cu care noi înşine suntem mângâiaţi de Dumnezeu".

[32] *Psalmii*, **83**, 2: "Doreşte şi se sfârşeşte sufletul meu după curţile Domnului; inima mea şi trupul meu s-au bucurat de Dumnezeul cel viu".

[33] *Idem*, **62**, 6: "Ca de seu şi de grăsime să se sature sufletul meu şi cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea".

mare ispită şi vicleanul îĭ asupreşte, întrucât şi maĭ multă trezvie îĭ va trebui luĭ. Pentru ca şi maĭ mult roadele dragosteĭ, şi ale smeriteĭ cugetărĭ, ale prostimiĭ, şi ale bunătățiĭ spre acestea şi ale socoteliĭ, totdeauna întru aşteptarea rugăciuniĭ să răsae; Şi pre cea a luĭ adecă dare spre cele Dumnezeeştĭ şi pre cea înainte sporire arătată să o pue, iar spre ceilalțĭ, spre deopotrivă râvnire să-ĭ îndemneze.

20. „Neîncetat a ne ruga" (Tes. **5**. 17) [34], şi întru rugăciune a aştepta, şi însuşĭ Dumnezeescul Apostol, şi cea de la Domnul grăită, ne învață zicând „Cu cât maĭ ales nu va face izbândire Dumnezeŭ celor ce strigă ziua şi noaptea către Dânsul" (Luca **18**. 7) [35]. „Pentru că grăia, zice, pildă, cum că să cade totdeauna a ne ruga, şi a nu ne supăra" (Luc. **18**. 1) [36]. Şi precum ş-aŭ ales lucrare pre cea maĭ de căpitenie, cela ce întru rugăciune aşteaptă, aşa însuşĭ şi nevoință maĭ multă, şi întindere nebiruită i să cuvine a alege. Pentru că multe supt îndeletnicirea rugăciuniĭ, să află împedecările răutățiĭ: Somn, trândăvie, greutate a trupuluĭ, abatere a gândurilor, nestatornicie a mințiĭ, slăbănogire, şi celelalte izvodirĭ ale răutățiĭ. Apoĭ necazurĭ, şi năpădirile asupră ale viclenilor acelora Duhurĭ, cu osârdie luptându-să cu noĭ, şi prea împrotivindu-să, şi a să apropia de Dumnezeŭ, prea oprind pre sufletul cel ce caută pre Dumnezeŭ neîncetat dupre adevăr.

21. Cu toată osârdia, şi trezvirea, şi răbdarea, şi nevoința sufletuluĭ, şi cu durerea trupuluĭ, celuĭ ce să sârgueşte spre rugăciune, i să cuvine a să îmbărbăta. Nu slăbănogindu-să, şi abaterilor gândurilor împreună dându-să, saŭ cu mult somn, saŭ trândăvire, saŭ slăbănogire, saŭ turburare şi turburăcioase glasurĭ uneltind, saŭ altora unora ca acestora slobozindu-şĭ cugetul, întrucât numaĭ adecă cea singură stare prea adeverindu-să, şi plecarea genunchilor, iară mintea departe undeva de la cele ce să fac avându-o rătăcindu-să. Pentru că nimica este a o opri, de nu să va găti a să trezvi cu de-amăruntul, împrotivindu-să adecă materieĭ gândurilor celor de prisosit, şi ispitindu-le pre toate acestea şi socotindu-le, şi dorind pururea de Dumnezeŭ: Prin felurĭ de chipurĭ dupre cea nevăzută de la răutate amăgindu-să; Saŭ şi împrotiva acelora ce încă nu pot a aştepta la rugăciune a să rădica, şi prin unele ca acestea meşteşugirĭ ale răutățiĭ, pre cea bună lucrare a o strica, şi vicleanuluĭ dieavol pre aceasta a o da.

22. Dacă nu smerita cugetare, şi dragostea, şi prostimea, şi bunătatea, ne împodobesc nouă rugăciunea, această rugăciune, iar maĭ ales închipuirea rugăciuniĭ, nicĭdecum poate a ne folosi pre noĭ. Şi nu despre rugăciunea aceasta singură grăim, ci şi despre toată osteneala şi durerea: despre feciorie, saŭ postire, saŭ priveghiere, saŭ cântarea Psalmilor, saŭ slujirea, saŭ orĭce fel de lucrare, care pentru fapta cea bună este săvârşindu-să; dacă nu pre roadele dragosteĭ, ale păciĭ, ale bucurieĭ, ale prostimiĭ, şi ale smeriteĭ cugetărĭ zic, ale blândețiĭ, ale nerăutățiĭ, ale credințiĭ, asemenea şi ale îndelungeĭ răbdărĭ, şi ale iubireĭ de înțălepciune, vom putea a le avea întru noĭ spre nicĭ o folosință cele ale ostenelelor să făcură. Pentru că ostenelele pentru folosința roadelor priimim a le suferi. Iar roadele dragosteĭ întru noĭ neaflându-să, prea de prisosit cu adevărat este lucrarea; Întrucât nimica uniĭ ca aceştiea de cele cinci fecioare să deosebesc: Pentru a nu avea de aicea în inimĭ Duhovnicescul untdelemn, care este lucrarea cea prin Duhul, a celor zisă bunătățĭ, nebune să numiră, şi dintru împărăteasca cămară ticălos fură încuiate afară, nimica din ostenelele fecioriеĭ folosindu-să (Mat. **25**) [37]. Căcĭ că precum întru lucrarea vieĭ, şi toată sârguința şi osteneala să pune înainte pentru nădejdea rodurilor; iară roade nefăcându-să, în deşert să arată lucrarea tuturor. Aşa de nu prin lucrarea Duhuluĭ, rodurile dragosteĭ şi ale păciĭ, şi ale bucurieĭ, şi ale celorlalte, care Apostolul le-aŭ prea numit (Gal. **5**. 22) [38] întru sineşĭ le-am avea, şi după toată adeverirea aceasta, şi Duhovniceasca

[34] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugați-vă neîncetat".
[35] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 7: "Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleşilor Săi care strigă către El ziua şi noaptea şi pentru care El rabdă îndelung?".
[36] *Idem*, **18**, 1: "Şi le spunea o pildă cum trebuie să se roage totdeauna şi să nu-şi piardă nădejdea".
[37] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **25**, capitol intitulat *Pildele celor zece fecioare şi a talanților. Judecata viitoare.*
[38] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 22: "Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința".

simțire vom avea a o mărturisi, prea prisositoare să arată osteneală feciorieĭ, și a rugăciuniĭ, și a cântăriĭ Psalmilor, și a privigheriĭ. Pentru că ostenelele adecă și durerile acestea, ale sufletuluĭ și ale trupuluĭ, pentru nădejdea rodurilor celor Duhovniceștĭ, precum am zis, datoare sunt a să săvârși. Iară cea întru faptele cele bune aducere a roadelor, desfătare Duhovnicească este, cea cu dulceață nestricăcioasă, întru inimele cele credincioase și smerite, de la Duhul negrăit să lucrează. Întrucât ostenelele și durerile, precum sunt durerĭ și ostenele, să se socotească și rodurile rodurĭ. Iară dacă cineva pentru lipsirea cunoștințiĭ, lucrarea și osteneala sa, roadele Duhuluĭ a fi o va socoti, să nu fie. O Vaĭ! mângâindu-să pre sine, și amăgindu-să, de și roadele Duhuluĭ cele marĭ, cu adevărat pre lipsindu-ĭ, pentru a să avea așa.

23. Precum cela ce tot pre sine dat să află păcatuluĭ, patimile cele afară de fire ale necinstireĭ, adecă, neînfrânarea, curviea, lăcomiea, urăciunea și vicleșugul, și celelalte izvodirĭ ale răutățiĭ, întru desfătare și dulceață, ca cele fireștĭ le lucrează; Așa și cela ce întru adevăr și săvârșire creștin fiind, toate faptele cele bune, și toate roadele Duhuluĭ cele maĭ presus de fire, dragostea adecă, pacea, răbdarea, credința, și smereniea, și tot neamul cel aurit cu adevărat al bunătățiĭ, întru desfătare multă și Duhovnicească îndulcire, fără de durere de aicea și cu lesnire, ca pre cele fireștĭ le trece. Nu de aceea luptându-să cu patimile răutățiĭ, ca desăvârșit izbăvit făcându-să de la Domnul, și de la Duhul cel prea bun, pacea cea desăvârșit a luĭ Hristos și veseliea în inimă priimind. Acesta este cel ce s-aŭ lipit de Domnul, și întru un Duh s-aŭ făcut (1 Cor. **6**. 17) [39].

24. Ceĭ ce nu pot desăvârșit la lucrul rugăciuniĭ a să încredința pre sine pentru pruncime, aceștiea slujirea fraților cu cucernicie, și cu credință, și frică Dumnezească li să cuvine a o priimi; Ca porunciĭ luĭ Dumnezeŭ, și ca Duhovnicescului lucru slujind. Însă nu ca de la oamenĭ plată, saŭ cinste și mulțămire așteptând, nedând cu totul încăpere cârtiriĭ, sau înalteĭ înțălegerĭ, saŭ trândăvireĭ, sau nebăgăriĭ de samă, saŭ slăbănogieĭ, ca să nu să întine și să se strice bunul acesta lucru. Ci prin cucernicie maĭ ales, și frică și bucurie, bine primit a fi la Dumnezeŭ.

25. Cu atâta iubire de oamenĭ și bunătate, O! Dumnezeeștile îndurărĭ pentru noĭ! S-aŭ pogorât Domnul la oamenĭ, și aceasta prea uneltindu-o, ca nicĭ pre unul fără de plată, pentru lucrul cel bun a-l trece cu vederea. Ci pre toțĭ de la cele micĭ spre cele maĭ marĭ bunătățĭ a-ĭ sui, întrucât nicĭ de răsplătirea unui păhar de apă rece a lipsi pre cineva. Pentru că aŭ zis „Oricîne ar adăpa cu un păhar de apă rece pe vreunul dintru aceștĭ maĭ micĭ, numaĭ întru nume de ucenic, amin grăesc vouă, nu-șĭ va perde plata sa" (Mat. **10**.42) [40]. Și iarășĭ „întrucât ațĭ făcut unuia dintre aceștia mie ațĭ făcut" (Mat. **25**.40) [41]. Numaĭ după Dumnezeŭ să fie, ceea ce să face, iar nu după slava oamenilor. Pentru că aŭ maĭ adăogat, „numaĭ întru al ucenicului nume: adecă, cu frica, și cu dragostea luĭ Hristos. Fiindcă celor ce izvodesc cel bun spre arătare, înputându-le Domnul, și prin hotărârĭ adeverite întărind cuvântul, aduce zicând „Amin zic vouă, îșĭ iaŭ plata lor" (Mat. **6**.5) [42].

26. Prostimea maĭ înainte decât altele, și nerăutatea, și smereniea, și dragostea cea a unuia către altul, și bucuriea, și smereniea, în tot chipul să fie puse între frațĭ ca oarecare temelie. Pentru ca nu înălțându-ne unul asupra altuea, saŭ cârtind împrotivă, pre osteneala noastră neînțăleaptă să o arătăm. Și nicĭ cela ce cu nelipsire așteaptă întru rugăciune, împrotiva celuĭ ce nu poate face așa, să se prea înalțe. Nicĭ cela ce slujbeĭ s-aŭ dat pre sine, celuĭ ce la rugăciune să îndeletnicește, împrotivă să cârtească. Fiindcă dacă cu una ca aceasta prostime, unul către altul ar prea aduce și dragoste să face

[39] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El".
[40] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **10**, 42: "Și cel ce va da de băut unuia din aceștia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă: nu va pierde plata sa".
[41] *Idem*, **25**, 40: "Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut".
[42] *Idem*, **6**, 5: "Iar când vă rugați nu fiți ca fățarnicii cărora le place, prin sinagogi și prin colțul ulițelor, stând în picioare, să se roage, ca să se arate oamenilor; adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor".

prisosința celor ce la rugăciune așteaptă, spre lipsirea celor ce slujesc, și prisosința acelora, spre împlinirea lipseĭ celor ce la rugăciune să îndeletnicesc. Și așa maĭ ales după cea zisă, să vede păzind tocmire „Celuĭ cu mult, nu i-aŭ prisosit, și celuĭ cu puțin, nu i-aŭ lipsit“ (2Cor. **8**.15)[43].

27. Atuncea „să face voea luĭ Dumnezeŭ, precum în Cer și pre pământ“ (Mat. **6**.10)[44], când nu ne vom înălța unul asupra altuea. Și când nu numaĭ fără de pizmuire, ci împreună cu prostime, și întru împărtășirea dragosteĭ, și a păciĭ, și a bucurieĭ, împreunațĭ vom fi unul cu altul, spre înainte sporirea aproapeluĭ a înșine asemenea și lipsirea aceluia, a noastră păgubă socotindu-ne.

28. Cela ce întru rugăciune cu lenevire, și întru slujirea fraților, saŭ întru alt oarecare lucru ce după Dumnezeŭ să face, cu slăbănogire și cu nebăgare de samă să află zăcând, acesta de la Apostolul, nelucrător prea arătat numindu-să, de singură pâinea nevrednic a fi să hotărăște. Pentru că aŭ zis „Cel nelucrător, nicĭ să mânânce“ (2Tes. **3**.10)[45]. Și aiurea: iară pre ceĭ nelucrătorĭ și Dumnezeŭ îĭ urăște, iară cel nelucrător nicĭ credincios poate a fi. Și înțălepciunea a zis „Multă răutate a învățat nelucrarea“. Decĭ să cade fieștecăruia, ca orîce fel de lucru ce după Dumnezeŭ să face roduri a aduce, și cu sârguință măcar spre unul din cele bune a să rândui, ca nu fără de roadă aflându-să, să se facă cu totul neîmpărtășit bunătăților celor vecĭnice.

29. Către ceĭ ce grăesc, cu neputință a fi, zice, întru săvârșire a ajunge, și slobozireĭ patimilor ceĭ deodată, saŭ și împărtășirea și plinirea prea bunuluĭ Duh a o dobândi, de nevoe este ca mărturiea cea din Dumnezeeștile scripturĭ a le aduce, și a-ĭ arăta pre dânșiĭ răŭ știindu-le, și cu minciună împreună și cu primejdie grăindu-le. Fiindcă zice Domnul „Fițĭ desăvârșițĭ, precum Părintele vostru cel Ceresc desăvârșit este“ (Mat. **5**.41)[46]. Pre cea desăvârșită curățănie arătându-o prin acestea. „Și voiŭ ca unde sunt Eŭ, și aceștiea împreună cu mine să fie, ca să vază slava mea“ (Ioan **17**.24)[47]. Acestea sunt ale celuĭ ce zisese: „Cerul și pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece“ (Mar. **13**.31)[48]. Și cea a Apostoluluĭ „ca să punem înainte pre tot omul desăvârșit întru Hristos.“ (Col. **1**.28)[49]. Și aceasta „Până vom ajunge toțĭ întru unirea credințiĭ, și a cunoștințiĭ Fiuluĭ luĭ Dumnezeŭ, întru bărbat desăvârșit, întru măsura vrâsteĭ pliniriĭ luĭ Hristos“ (Efes. **4**.13)[50], tot spre aceasta aduce. Și așa spre săvârșire privind, două prea bune să întâmplă a fi, însetare și neîncetată nevoință având către margene a alerga, pentru nădejdea măsurei aceștiea zic, și a suiriĭ; și a nu să vâna de mândrie, ci cu măsură a înțălege, și mic pre sine a să socoti, pentru cea desăvârșit încă neajungere a aceștiea.

30. Ceĭ ce grăesc acestea, zice, din trei chipurĭ, pre cea maĭ mare vătămare o împreunează cu sufletul. Întâĭ adecă, că să află necrezând scripturilor celor de Dumnezeŭ însuflate; apoĭ, că scoposul cel maĭ mare și maĭ desăvârșit al creștinătățiĭ nepuindu-l înainte, nicĭ spre acela întinzându-să a ajunge, durere și sârguință, flămânzire și însetoșare a dreptățiĭ, nu pot a avea. Ci cu chipurile și cu năravurile cele de afară numaĭ, și cu puține oarecare îndreptărĭ adeverindu-să, de acea fericită nădejde și săvârșire, și de cea cu totul a patimilor desăvârșită curățire, să lipsesc. Iar cea a treia, că părându-li-să în margene a ajunge, prin îndreptarea celor puțintele fapte bune, precum ziserăm, și

[43] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 15: "Precum este scris: «Celui cu mult nu i-a prisosit, și celui cu puțin nu i-a lipsit»".
[44] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 10: "Vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ".
[45] *Epistola a doua către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 10: "Căci și când ne aflam la voi, v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce".
[46] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 41: "Iar de te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două".
[47] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **17**, 24: "Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii".
[48] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **13**, 31: "Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece".
[49] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Petru*, **1**, 28: "Pe El noi Îl vestim, sfătuind pe orice om și învățând pe orice om, întru toată înțelepciunea, ca să înfățișăm pe tot omul, desăvârșit, în Hristos Iisus".
[50] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos".

nu spre cea desăvârşit sârguindu-să, nu numaĭ smerenie, şi sărăcie, şi zdrobire a inimiĭ nicĭdecum nu pot a avea, ci îndreptându-să pre sine, ca când acum ar fi ajuns, nicĭ înainte sporire, nicĭ adăogire priimesc vreodată.

31. Pre ceĭ ce socotesc cum că este cu neputinţă îndreptarea aceasta, care întru oamenĭ să face prin Duhul, ceea ce este zidirea cea nouă a inimii ceĭ curate, Apostolul arătat asemănându-ĭ îĭ arată pre dânşiĭ zicând „Celor ce pentru necredinţă, nu să învrednicîră a intra în pământul făgăduinţiĭ, şi pentru aceasta căzură oasele lor în pustie" (Evr. **3**.18) [51]. Căcĭ care este acolo după cea arătată – pământ al făgăduinţiĭ – aceasta după cea ascunsă, aicea este izbăvire a patimilor, pre care o aŭ arătat Apostolul, sfârşit a toată porunca a fi. Şi aceasta este pământul cel adevărat al făgăduinţiĭ cu adevărat. Şi pentru aceasta, prin închipuire a fost date acelea toate de afară, de care şi Dumnezeescul Apostol Pavel, prin tărie cele ale ucenicilor făcându-le, ca nu cuivaşĭ să i să întâmple a să vâna de înţălegerea necredinţiĭ, zice „Vedeţĭ fraţiĭ meĭ, nu cumva să fie întru oarecare din voĭ, inimă vicleană a necredinţiĭ, întru a să depărta de la Dumnezeul cel viŭ" (Evr. **3**.12) [52]. Iară întru a să depărta, nu pentru a să lepăda (să înţălege), ci pentru a nu crede făgăduinţilor Luĭ, o aŭ pus Apostolul. Pentru aceasta şi cele prea închipuite ale Jidovilor, prin închipuirĭ prea cuvântându-le, şi alăturându-le acestea către adevăr, aduce grăind „Fiindcă uniĭ auzindu-l l-aŭ amărât pre El, ci nu toţĭ ceĭ ce aŭ eşit din Eghipet prin Mosi. Decĭ pre cariĭ aŭ urât patruzeci de anĭ? Aŭ nu pre ceĭ ce i-aŭ greşit, ale cărora şi oasele aŭ căzut în pustie? Şi cărora s-aŭ jurat că nu vor intra întru odihna Luĭ? Fără numaĭ celor ce n-aŭ crezut, şi vedem că n-aŭ putut intra pentru necredinţă" (Stih **16**–19) [53]. Şi aduce: „Decĭ să ne temem, ca nu cumva de făgăduinţa cea lăsată, părândui-să cuiva dintru voĭ, a intra întru odihna Luĭ, să se lipsască. Pentru că bine vestiţĭ suntem ca şi aceştiea, ci n-aŭ folosit auzirea cuvântuluĭ, pre ceĭ ce n-aŭ fost împreunaţĭ cu credinţa, cu ceĭ ce aŭ auzit; pentru că intrăm întru odihnă ceĭ ce am crezut" (Evreĭ **4**.1–3) [54]. Şi după puţin iarăşĭ aduce „Să ne sârguim dară, a intra întru acea odihnă, ca nu cineva întru aceiaşĭ pildă a nesupuneriĭ să cadă" (stih **11**) [55]. Iar care alta este adevărata odihnă a creştinilor? Fără decât izbăvirea patimilor păcatuluĭ şi cea deplin şi lucrătoare sălăşluire întru inima cea curată a prea bunuluĭ Duh. Pentru aceasta şi aducându-ĭ pre dânşiĭ iarăşĭ către credinţă, zice „Decĭ să ne apropiem cu adevărată inimă, întru împlinirea credinţiĭ, curăţiţĭ fiind în inimĭ de ştiinţa cea vicleană" (cap. **10**.22) [56]. Şi iarăşĭ „Cu cât maĭ mult Sângele luĭ Iisus, va curăţĭ ştiinţa voastră de la lucrările cele moarte, ca să slujască Dumnezeuluĭ celuĭ viŭ şi adevărat" (cap.

[51] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 18: "Şi cui S-a jurat că nu voer intra întru odihna Sa, decât numai celor ce au fost neascultători?".

[52] *Idem*, **3**, 12: "Luaţi seama, fraţilor, să nu fie cumva, în vreunul din voi, o inimă vicleană a necredinţei, ca să vă depărteze de la Dumnezeul cel viu".

[53] *Idem*, **3**, 16-19:

"16. Cine sunt cei care, auzind, s-au răzvrătit? Oare nu toţi cei care au ieşit din Egipt, prin Moise?

17. Şi împotriva cui a ţinut mânie timp de patruzeci de ani? Au nu împotriva celor ce au păcătuit, ale căror oase au căzut în pustie?

18. Şi cui S-a jurat că nu vor intra întru odihna Sa, decât numai celor ce au fost neascultători?

19. Vedem dar că n-au putut să intre, din pricina necredinţei lor".

[54] *Idem*, **4**, 1-3:

"1. Să ne temem, deci, ca nu cumva, câtă vreme ni se lasă făgăduinţa să intrăm în odihna Lui, să pară că a rămas pe urmă cineva dintre voi.

2. Pentru că şi nouă ni s-a binevestit ca şi acelora, dar cuvântul propovăduirii nu le-a fost lor de folos, nefiind unit cu credinţa la cei care l-au auzit.

3. Pe când noi, fiindcă am crezut, intrăm în odihnă, precum s-a zis: «M-am jurat întru mânia Mea: nu vor intra întru odihna Mea», măcar că lucrurile erau săvârşite de la întemeierea lumii".

[55] *Idem*, **4**, 11: "Să ne silim, deci, să intrăm în acea odihnă, ca nimeni să nu cadă în aceeaşi pildă a neascultării".

[56] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 22: "Să ne apropiem cu inimă curată, întru plinătatea credinţei, curăţindu-ne prin stropire inimile de orice cuget rău, şi spălându-ne trupul în apă curată".

9.14)[57]. Deci să cuvine nouă prin cea făgăduită, prin graiurile acestea, nemăsurată bunătate a luĭ Dumnezeŭ a o mărturisi oamenilor, ca slugilor celor bine cunoscătoare şi adeverite, şi întărite, a le socoti cele făgăduite. Că măcar deşi nu ne-am dat pre sine pentru lenevire, saŭ neputinţă a voiĭ ceĭ slobode, deodată celuĭ ce ne-aŭ făcut, nicĭ măsurile cele marĭ şi săvârşitoare ale bunătăţiĭ am fost câştigându-le, ci însă măcar oarecare milă, pentru cea dreaptă şi sănătoasă credinţă, să putem a dobândi.

32. Lucrul rugăciuniĭ şi al cuvântuluĭ, cu cuviinţă lucrându-să, decât toată bunătatea şi porunca maĭ presus săvârşaşte. Şi acestuea însuşĭ Domnul este martur. Că de vreme ce în casa Marteĭ zic, şi a Marieĭ ducându-să, Marta adecă întru multă îndeletnicire de slujbă; Iar Mariea lângă picioarele Luĭ şezând, şi cu dulceaţa Dumnezeeştiĭ limbĭ ospătându-să, prihănindu-o soru-sa pre dânsa că nu-ĭ ajută eĭ, şi pentru aceasta la Hristos apropiindu-să, El către dânsa, cea maĭ domnitoare decât cea de a doua înainte puind-o, zice „Marto, Marto, te grijeştĭ şi spre multe te sileştĭ, ci de una este trebuinţă; Iară Mariea partea cea bună ş-aŭ ales, care nu să va lua de la dânsa" (Luca **10**.38–42)[58]. Iar aceasta s-aŭ zis, precum am zis, nu ca lucru slujiriĭ lepădându-l, ci ca cea maĭ mare decât cea maĭ mică, cu totul înainte puindu-o. De vreme că cum Însuşĭ rabdă slujirea, şi cum şi singur lucrător acestuia să arată făcându-să, şi picioarele ucenicilor spălându-le? Şi atâta depărtându-să despre a opri aceasta, cât şi întru asemenea chip, porunceşte ucenicilor a face aceasta unul către altul (Ioan **13**.14)[59]. Nu numaĭ aceasta, ci şi pre singurĭ Apostoliĭ îĭ veĭ afla, când maĭ întâĭ slujirea cea împrejurul meselor o făcea, cea a mareluĭ lucru al rugăciuniĭ zic, şi a cuvântuluĭ alegerea puindu-o înainte. Pentru că „nu este cu dreptul, zice, noĭ, părăsind cuvântul luĭ Dumnezeŭ, a sluji meselor; Ci alegând bărbaţĭ plinĭ de Duhul Sfânt, să-ĭ punem spre slujirea aceasta, iară noĭ la lucrul cuvântuluĭ şi al rugăciuniĭ să aşteptăm" (Fap. **6**.2–4)[60]. Vezĭ, cum cele întâĭ, de cele de a doua înainte le-aŭ judecat? Măcar că amândouă, ale uniea prea bune rădăcinĭ, nu neştiindu-le a fĭ odrasle (le zicem).

Pentru răbdare şi dreapta socoteală

33. CELOR CE VOESC a să supune Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, şi lucrează rodul cel bun, aceste semne le urmează: Suspin, plângere, întristare, linişte, plecarea capuluĭ, rugăciune, tăcere, răbdare, tânguirea cea cu durere, durerea inimiĭ, care să face pentru buna cinstire. Iară lucrurile: Privighere, postire, înfrânare, blândeţă, îndelungă răbdare, rugăciunea cea neîncetată, cugetarea Dumnezeeştilor scripturĭ, credinţă, dragoste, bunătate, înfrumuseţare, şi toată lumina care este Domnul. Iară celor ce nu fac roada vieţiĭ, semnele le sunt acestea: Trândăvire, înălţare, căutarea împrejur, neluare aminte,

---

[57] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **9**, 14: "Cu cât mai mult sângele lui Hristos, Care, prin Duhul cel veşnic, S-a adus lui Dumnezeu pe Sine, jertfă fără de prihană, va curăţi cugetul vostru de faptele cele moarte, ca să slujiţi Dumnezeului celui viu?".

[58] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 38-42:
"38. Şi pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie cu numele Marta, L-a primit în casa ei.
39. Şi avea o soră ce se numea Maria, care aşezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui.
40. Iar Marta se silea cu multă slujire şi, apropiindu-se a zis: "Doamne, au nu socoteşti că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i deci să-mi ajute.
41. Şi răspunzând, Domnul a zis: Marto, Marto, te îngrijeşti şi pentru multe te sileşti;
42. Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea".

[59] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **13**, 14: "Deci, dacă Eu, Domnul şi Învăţătorul, v-am spălat vouă picioarele şi voi sunteţi datori ca să spălaţi picioarele unii altora".

[60] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **6**, 2-4:
"2. Şi chemând cei doisprezece mulţimea ucenicilor, au zis: Nu este drept ca noi, lăsând la o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese.
3. Drept aceea, fraţilor, căutaţi şapte bărbaţi dintre voi, cu nume bun, plini de Duh Sfânt şi de înţelepciune pe care noi să-i rânduim la această slujbă.
4. Iar noi vom stărui în rugăciune şi în slujirea cuvântului".

cârtire, îngâmfare. Iar lucrurile: Mâncare cu îmbuibare, iuțime, mânie, clevetire, trufie, cuvântare fără de vreme, necredință, nestatornicie, uitare, turburare, urâtă câștigare, iubire de argint, pizmă, obrăznicie, trecerea cu vederea, bârfire, râs fără de vreme, voire de slavă, și tot întunerecul care este Satana.

34. După rânduealǎ, zice, maĭ Dumnezeească, nu îndată s-aŭ trimis vicleanul în ghena cea sortită luĭ, ci și pentru ispitirea omuluĭ, zic, și pentru cercarea a voiĭ ceĭ slobode, a fost lăsat. Pentru ca și nevrând, maĭ iscusițĭ și maĭ drepțĭ, pre Sfințĭ adecă, prin răbdare să-ĭ lucreze, și de maĭ mare slavă să li să facă pricină lor. Și iarășĭ, prin voirea sa cea de răutate, și prin scornirile cele împrotiva Sfinților, să-șĭ meșteșugească maĭ dreaptă muncă. Și precum zice Dumnezeescul Apostol: „ca să fie după prea întrecere păcătuind păcatul" (Rom. **7**.13)[61].

35. Înșălând vrăjmașul pe Adam, și așa stăpânindu-l pre dânsul, aŭ luat și stăpânirea cea dată luĭ. Căcĭ Boer el al veacululĭ acestuea, și stăpân al celor văzute, era omul pus dintru început de la Dumnezeŭ. Pentru că, nicĭ focul putea împrotiva luĭ, nicĭ apa îl cufunda, nicĭ feară îl vătăma, nicĭ cele purtătoare de otravă lucra ceva asupra luĭ. Iar după ce fu supuindu-să înșălăriĭ, ș-aŭ dat începătoriea celuĭ ce l-aŭ înșălat. Pentru care pricină fermecătoriĭ și vrăjitoriĭ după lucrarea cea protivnică, și după slobozirea luĭ Dumnezeŭ, să arată făcătorĭ de minunĭ prea slăvițĭ. Fiindcă stăpânesc și pre cele veninoase, îndrăsnesc și împrotiva foculuĭ și a apelor, precum ceĭ dimprejurul luĭ Ianvri și a luĭ Zanvri, zic, împrotivindu-să luĭ Moisi (Eșire **7**.22)[62]. Saŭ precum Simon vrăjitorul *aducându-să împrotiva luĭ Petru Căpitenieĭ Apostolilor (Fapt. **8**.9)*[63].

36. Mi să pare, zice, că și fața luĭ Adam cea maĭ dintâĭ, asemenea cu fața luĭ Moisi strălucind, văzându-o vrăjmașul, cu îndestulare s-aŭ rănit cu dânsa; Ca cum prea chibzuind stricarea împărățieĭ sale, precum zicerea Apostoluluĭ, care spre aceasta să aduce „Ceea ce a împărățit moartea, de la Adam până la Moisi, și peste ceĭ ce nu greșisă" (Rom. **5**.14)[64]. Căcĭ că mi să pare mie, fața luĭ Moisi cea prea slăvită, închipuire și pildă era, păzind pe cea a omuluĭ celuĭ întâĭ zidit prin mâinile luĭ Dumnezeŭ. Pre care văzându-o moartea, adecă pricinuitorul morțiĭ Dieavolul, acolo adecă, a să socoti dintru împărăție a cădea, iar în vremea Domnuluĭ, și spre adevăr a pătimi aceasta. Decĭ pre aceasta întru slavă adecă, nemincinoșiĭ creștinĭ ceĭ de acum o îmbracă. Și dinlăuntru moartea, adecă a pătimi cele ale necinstirĭ, să prea încetează de dânșiĭ, neputând a lucra acestea. Fiindcă slava Duhuluĭ cea întru simțire, și prin toată adeverirea, în sufletele acestora strălucește. Iară întru învierea cea de apoĭ, adecă, desăvârșit va înceta și moartea.

37. Prin femeie, ca prin oarecare unealtă, de asemenea înșălând vrăjmașul pe Adam, îl făcu a să lipsi de slava cea îmbrăcat peste dânsul. Și așa gol s-aŭ aflat, și pe necuviința sa o văzu, pre care adecă maĭ întâĭ nu o văzuse; de vreme ce înțălegerea sa întru frumusețile cele cereștĭ era desfătându-să. Pentru că după călcare, pământeștĭ și pe jos zburătoare i să făcu înțălegerile luĭ, și cea proastă și bună înțălegere a luĭ, cu înțălegerea cea trupească a răutățiĭ fu înfășurată. Iar a încuia pe Raiŭ, și sabiea cea de văpaie, și Heruvimuluĭ a i să porunci a opri intrarea aceluea, aceasta adecă după cea văzută, și să crede a fi după cum s-aŭ zis, însă și să află la fieștecare suflet după cea ascunsă. Fiindcă acoperământul întunereculuĭ cel dimprejurul inimiĭ, să prea asamănă, zic, cu focul duhuluĭ celuĭ lumesc, care nicĭ pre minte a vorbĭ cu Dumnezeŭ, nicĭ pe suflet îl lasă după voia luĭ, saŭ a să ruga, saŭ a crede, saŭ a iubi

[61] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* **7**, 13: "Atunci, ce era bun s-a făcut pentru mine pricina morții? Nicidecum! Ci păcatul, ca să se arate păcat, mi-a adus moartea, prin ceea ce a fost bun, pentru ca păcatul, prin poruncă, să fie peste măsură de păcătos".

[62] *Ieșirea,* **7**, 22: "Și au făcut așa și magii Egipteni cu vrăjile lor. De aceea s-a învârtoșat inima lui Faraon și nu i-a ascultat, precum le spusese Domnul".

[63] *Faptele Sfinților Apostoli,* **8**, 9: "Dar era mai dinainte în cetate un bărbat, anume Simon, vrăjind și uimind neamul Samariei, zicând că el este cineva mare".

[64] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* **5**, 14: "Ci a împărățit moartea de la Adam până la Moise și peste cei ce nu păcătuiseră, după asemănarea greșelii lui Adam, care este chip al Celui ce avea să vină".

pre Domnul. Iară tuturor acestora, ispita este învăţător, celor ce curat a încredinţat pre sine Domnuluĭ, cu aşteptarea rugăciuniĭ, şi cu buna întindere a porniriĭ ceĭ asupra luptătoruluĭ.

38. Toeag este al învăţăturiĭ, şi curea a bătăilor, Boearul veaculuĭ acestuea, pruncilor celor Duhovniceştĭ. Decĭ adecă lor, precum s-aŭ zis şi maĭ întăĭ, slavă mare şi cinste maĭ multă, prin necazurĭ şi prin ispite mijlocindu-le; Pentru că dintru acestea, şi chear desăvârşiţĭ de vor fi, li să adaogă loruşĭ; Iară luişĭ, (dieavoluluĭ) şi maĭ multă şi maĭ grea osândă îşĭ lucrează. Căcĭ cu totul prea mare oarecare rânduеală să orânduеşte printr-însul, precum aŭ zis oareunde: cel răŭ celuĭ bun, prin nu bună, cu înainte voire îĭ ajută. Pentru că celor prea bune suflete, care aŭ pre cea bună înainte voire, şi mâhnirile cele cu părere, spre bine li să sfârşaşte. Precum adecă aceea: „celor ce iubesc pre Dumnezeŭ, toate spre cel bun împreună le ajută" zice Apostolul (Rom. **8**.28) [65].

39. Pentru aceasta, zice, toeagul acesta al învăţăturiĭ a fost lăsat, ca într-un cuptor de foc, vasele lămurite cu foc fiind, cele adecă iscusite maĭ tarĭ să se afle, iar cele neiscusite, fiind de zdrobit, să se zdrobească, arderea foculuĭ nesuferindu-o. Însă rob fiind acesta, şi zidire Stăpânească, ispiteşte, nu pre cât luĭ îĭ este părerea, nicĭ după cât îĭ este voirea necazurile le aduce, ci pre cât adecă voirea cea Stăpânească, prin depărtare îĭ va slobozi luĭ. Pentru că Singur ştiindu-le cu amăruntul cele ale tuturor, pre cât este puterea fiecăruia, atâta luĭ îĭ slobozeşte şi ispitirea a o suferi. Precum adecă şi Apostolul socoteşte, că zice „Credincios este Dumnezeŭ, carele nu va lăsa pre voĭ maĭ mult a vă ispiti decât ceea ce puteţĭ, ci va face împreună cu ispita, a putea suferi, şi sfârşitul" (1Cor. **10**.13) [66].

40. Cel ce caută, după glasul Domnuluĭ (Luca **11**.9) [67], şi bate, şi până în sfârşit cere, dobândeşte ceea ce a cerut; Numaĭ îndrăsneala aceasta, cu mintea şi cu limba nelipsit să o caute, şi la Dumnezeŭ prin închinăciunea cea trupească, cu neosebire a aştepta. Neîmpleticindu-să cu lucrurile cele lumeştĭ, nicĭ cu patimile răutăţiĭ împreună îndulcindu-să. Fiindcă nemincinos este cela ce aŭ zis „Că tot ceea ce aţĭ cere de la mine întru rugăciune, crezând veţĭ luoa" (Mat. **21**.22) [68]. Iară ceĭ ce zic, că măcar toate cele poruncite de le-ar face cineva, şi aşteptând nu ar dobândi Darul în veacul acesta, nimic aŭ folosit; Răŭ, şi ştiŭ, şi grăesc, şi cu Dumnezeeştile scripturĭ împreună să glăsuesc. Că nu este nedreptate la Dumnezeŭ, ca cele cuviincioase nouă îndreptate fiind, însuşĭ de cele despre Sine să nu bage de samă. Numaĭ prin sârguire să-ţĭ fie ţie atuncea a să afla, când sufletul tăŭ din ticălosul trupul acesta să va deslega: Nevoindu-te, sârguindu-te, făgăduinţa aşteptându-o, îngăduind, răbdând, crezând, pentru socoteală căutând; Şi eŭ îţĭ zic ţie, şi să nu fiĭ necrezător, merge-veĭ cu bucurie, şi îndrăsneală veĭ avea, şi Împărăţieĭ te veĭ afla vrednic. Pentru că cel ce întru acest fel, întru supţirătate, prin credinţă zic, şi osârdie, acum cu Dumnezeŭ este unindu-să; Că precum „cela ce caută spre femee spre a o pofti, iată în inimă a prea curvit cu dânsa" (Mat. **5**.28) [69], măcar adecă după trup nespurcându-să acesta, însă ca cela ce a preacurvit acum fu socotindu-să. Aşa cel ce s-aŭ întors din inimă despre cele viclene, iar prin dorire şi căutare de Domnul este lipindu-să, prin îndeletnicire zic, şi prin dragoste iubitoare de Dumnezeŭ, precum acum este prea deobşte cu Dumnezeŭ, mare Dar are acesta de la Dumnezeŭ îndată a sări la rugăciune, prin osârdiea cea bună, şi petrecerea cea iubitoare de bunătate. Căcĭ că dacă şi dorea păharuluĭ celuĭ de apă rece, nu este fără de plată, cu cât maĭ mult celuea ce Acestuea iaŭ aminte ziua şi noaptea, şi sârguindu-să, nu le va da ceea ce le-aŭ făgăduit?.

[65] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 28: "Şi ştim că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemaţi după voia Lui".
[66] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 13: "Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui ca să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda".
[67] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **11**, 9: "Şi Eu zic vouă: Cereţi şi vi se va da; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi vi se va deschide".
[68] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **21**, 22: "Şi toate câte veţi cere, rugându-vă cu credinţă, veţi primi".
[69] *Idem*, **5**, 28: "Eu însă vă spun vouă: Că oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui".

41. Către cei ce nu să dumeresc, zicând: ce este, că în oareșicare zi, mi să face mie, că urăciune am pe fratele, saŭ și altele viclene întru sinemĭ împreună chibzuesc carele și fără de voe mi să întâmplă mie a pătimi? Acestea ni să cuvine a le zice: Cum că toată nevoința și sârguința omuluĭ adecă, să fie, cum se va pune împrotiva vicleanuluĭ și gândurilor celor viclene totdeauna. Însă este cu neputință, unde este întunerecul patimilor, și moartea zic cea a înțălegeriĭ trupuluĭ, a nu-șĭ arăta și oarecare rodire a sa de răutate, saŭ prin ascuns, orĭ prin arătare. Pentru că precum oarecare rană în trup fiind, până nu încă desăvârșit se va vindeca, cât să nu maĭ fie nicĭ puțin oarecare puroiŭ saŭ umezală, căcĭ pre urmă putrezește, saŭ că se bešică, saŭ să umflă; Și acestea vindecându-să, dacă nicĭ una din cele spre cuvântul silințiĭ sale o aŭ socotit nevrednică; Iară trecută cu vederea fiind putrejunea, să întâmplă când și stricăciune în tot trupul lucrează: Întru acest fel de chip să-mĭ socoteștĭ mie și patimile sufletuluĭ, deși cu multă sârguință sunt împărtășându-să, cu toate acestea rămân înlăuntru arzându-ne. Ci însă cu așteptarea sârguințiĭ, și prin Darul luĭ Hristos și împreună cu lucrarea cea desăvârșit, îșĭ iaŭ vindecarea. Pentru că este oarecare tină ascunsă și întunerec oarecare a patimilor, care afară de firea cea curată a omuluĭ prin călcarea luĭ Adam, intră întru toată omenirea; și aceasta adecă turbură și spurcă sufletul și trupul. Însă precum ferul prea înfocându-să și bătându-să să curățăște, saŭ aur cu aramă și cu fier amestecate fiind împreună, cu focul să desparte singur aurul; Așa și sufletul, prin patimile cele curate ale Mântuitoruluĭ, de prea bunul Duh înfocându-să și prea bătându-să, de toată patima și de tot păcatul să curățăște.

42. Precum oarecare făclii multe, dintr-un untdelemn, și dintr-un foc fiind aprinse, de multe orĭ nu prin cea deopotrivă măsură slobozesc raza focului. Așa și Darurile cele din felurĭ de îndreptărĭ, osebite aŭ și raza prea bunuluĭ Duh. Saŭ precum în cetate mulțĭ fiind, și întru aceiașĭ lăcuind, și o apă și o pâine mâncând, uniĭ dintr-înșiĭ sunt bărbațĭ adecă, iar alțiĭ pruncĭ, și uniĭ sunt copiĭ, iar alțiĭ bătrânĭ. Și multă este despărțirea, saŭ ceea ce să schimbă între dânșiĭ. Saŭ precum grâŭ întru una sau aceiașĭ țarină fiind sămănat, osebite de tot îșĭ daŭ și spicele, însă întru aceiașĭ arie să adună, și întru aceașĭ jitniță să pune. Așa să-mĭ socoteștĭ mic și întru învierea morților, despărțire a fi a slaveĭ acelor ce aŭ învieat, a să slăvi, și după vredniciea îndreptărilor a să cunoaște, după împărtășirea Dumnezeescului Duh, a celuĭ ce de aicea fu într-înșiĭ viețuind. Și aceasta este a fi aceea adecă: „Stea de stea să deosebește întru slavă“ (1Cor. **15**.42) [70].

43. Deși stele între stele sunt unele maĭ micĭ, însă cu adevărat cu o lumină strălucesc; Prin urmare chipul este arătat, iar acesta adecă numaĭ după sârguință să fie, ca prin Sfântul Duh fiind cineva născut, pre păcatul cel ce lăcuește înlăuntru să și-l spele. Fiindcă despre o parte și singură nașterea aceea, care este prin Duhul Sfânt chip are a săvârșiriĭ, și întru închipuire și mădulărĭ, însă nu prin putere, saŭ minte, saŭ bărbăție. Pentru că „Cela ce spre bărbat desăvârșit, și măsura vrâsteĭ a ajuns“ (Efes. **4**.13) [71], cele ale pruncului, are fire a le înceta. Și aceasta este care Apostolul zice „Orĭ limbĭ prea încetate vor fi, orĭ prorociĭ“ Ca precum cela ce acum bărbat făcându-să, nicĭ hrane, nicĭ cuvinte cele cuviincioase prunculuĭ nu primește, ci nevrednice le socotește pre acestea, ca cela ce spre altă viețuire s-aŭ suit acum. Așa și cela ce spre săvârșirea Evangheliceștilor îndreptărĭ este crescând, pe pruncimea sa cea întru săvârșire o prea încetează. Pentru că Dumnezeescul Apostol, iarășĭ zice „Mă făcuĭ bărbat, încetaĭ cele ale Prunculuĭ“ (1Cor. **13**.11) [72].

[70] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **15**, 42: "Așa este și învierea morților: Se aseamănă (trupul) întru stricăciune, înviază întru nestricăciune". De fapt citatul dat în mss. *Filocaliei* de la Prodromul este din cap. **15**, stihul 41: "Alta este strălucirea soarelui și alta strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebește în strălucire".

[71] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos".

[72] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 11: "Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului".

44. Cela ce după Duh adecă este născându-să, prin chip oarecare, precum s-aŭ arătat, desăvârşit este, precum şi pruncul acesta desăvârşit îl grăim a fi, pentru a-şĭ păzi părţile toate cele ale întregimeĭ. Însă Domnul, nu dă Duhul şi Darul, pentru ca cineva să cază în păcat, ci singurĭ oameniĭ sunt pricinuitorĭ loruşĭ aĭ relelor, neumblând după Dar, şi pentru aceasta sunt prinşĭ de cele rele. Însă poate omul, şi dintru ale sale fireştĭ gândurĭ a să aluneca, lenevindu-să, saŭ şi nebăgând de samă, saŭ mândriea şi părerea uneltindu-o. Căcĭ ascultă ce zice Pavel „Iar pentru ca să nu mă înalţ, datu-mi-s-aŭ mie îmbolditor trupuluĭ, îngerul Sataniĭ" (2Cor. 7.12)[73]. Vezĭ? Că şi ceĭ de unele ca acestea măsurĭ s-aŭ stins, nu sunt lipsiţĭ de nepoticnire? Şi întru alt chip: de nu unul ar da pricină Sataniĭ, nu l-ar fi stăpânit cu sila pre dânsul. Şi pre aceasta, nicĭ în parte luĭ Hristos nicĭ în cea a protivniculuĭ să socoteşte lucru; Ci adecă Darul Duhuluĭ puindu-să înainte până la sfârşit al părţiĭ luĭ Hristos să face. Iar neavându-să aşa, măcar prin Duhul de s-ar fi născut, adecă, măcar deşi părtaş de s-ar face Sfântul Duh, de la sine va atârna, saŭ înapoia luĭ Hristos saŭ a Sataniĭ a merge. Pentru că orĭ însuşĭ Domnul, orĭ şi Satana de ar fi luat cu sila, nu era luişĭ omul pricină, nicĭ în ghenă a fi, nicĭ Împărăţie a dobândi.

45. De multă dreaptă socoteală i să cade a să griji iubitorul de fapta bună, pentru ca să fie cunoscător despărţireĭ bineluĭ şi a răuluĭ, şi a meşteşugirilor celor de multe felurĭ ale vicleanuluĭ, cela ce obicĭnueşte a înşăla pre mulţĭ prin nălucirĭ binecuvântate, adecă a ispiti (pre acestea) şi a înţălege. Însă cea tare (ispitire) spre toate este folositoare. Că precum dacă cineva voind a luoa ispitire de întreaga înţălepciune a femeiĭ sale, noaptea ar veni la dânsa ca un strein, măcar de ar vedea-o pre dânsa împingându-l pre el, întru neapropiere să bucură maĭ mult, şi o sărută cu netemere. Aşa ni să cuvine şi nouă, prea întărite a avea pre înainte stările gândurilor, fiindcă dacă şi veĭ gonĭ pre aceĭ cereştĭ, pentru cele necereştĭ, maĭ mult să vor bucura de aceasta: şi vor face de maĭ mult Dar a te împărtăşi pre tine, şi întru maĭ multă desfătare Duhovnicească te vor pune, dintru aceasta însuşĭ dragostea ta cea către Domnul chibzuindu-o. Decĭ, nu degrab uşurimiĭ gânduluĭ să te daĭ pre sine înaintea stărilor gândurilor, spre a ta înşălare; Măcar de vor fi aceea şi Îngerĭ Cereştĭ. Ci să rămâĭ greŭ, întru prea sârguitoare ispitire pre acestea dându-le. Şi aşa pre cel bun al săŭ făcându-l, iar pre cel răŭ izgonindu-l, va creşte întru sine lucrările Daruluĭ, carele măcar faţa bunuluĭ de s-ar făţărnici, nu va putea de tot a da păcatul. Pentru că „ştie Satana adecă, după Apostolu, şi întru Îngerul luminiĭ a să închipui, pentru ca să înşăle" (2Cor. 11.14)[74]. Ci însă dacă şi în vederĭ prea luminoase de s-ar îmbrăca, lucrare bună a da nu va putea, precum s-aŭ zis. Prin care şi semnul neascuns să face, că nicĭ dragostea cea către Dumnezeŭ, nicĭ cea către aproapele, nicĭ blândeţă, nicĭ smerenie, nicĭ bucurie, nicĭ pace, nicĭ stare a gândurilor, nicĭ urăciune a lumiĭ, nicĭ odihnă Duhovnicească, nicĭ poate a lucra pre poftirea celor Cereştĭ, nicĭ patimiĭ saŭ dulceţĭ a alina, carele arătat sunt semnele Daruluĭ. Pentru că „Roada Duhuluĭ zice, este: dragostea, bucuriea, pacea, ş.c.l." (Gal. 5.22)[75]. Ci însă poate maĭ ales trufie şi înaltă înţălegere a face. Prea puternic este acela (Îngerul), prea cuviincios, şi prea cucernic. Decĭ din lucrare veĭ cunoaşte, lumina cea strălucită gânditoare ce este în sufletul tăŭ, care din două: a luĭ Dumnezeŭ, saŭ a Sataniĭ fu fiind? Ci însă şi sufletuluĭ adecă, de cele ale drepteĭ socotelĭ, prea însănătoşate îĭ fu îndată arătate cele ale osăbiriĭ, de la cea gănditoare simţire. Fiindcă precum oţetul şi vinul, după vedere adecă este unul, iară după simţirea cea din gustare, pre a fiecăruia osebire o judecă gâtlejul. Aşadar şi sufletul, dintru aceeaşĭ gânditoare simţire şi lucrare, a judeca este puternic, Darurile Duhuluĭ, şi nălucirele Streinuluĭ.

[73] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 12: "Deci, deşi v-am scris, aceasta n-a fost din cauza celui ce a nedreptăţit, nici din cauza celui ce a fost nedreptăţit, ci ca să se învedereze la voi sârguinţa voastră pentru noi, înaintea lui Dumnezeu".
[74] *Idem*, **11**, 14: "Nu este de mirare, deoarece însuşi satana se preface în înger al luminii".
[75] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 22: "Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa".

46. Prea bine a cerceta şi înainte a vedea cu ochiĭ săĭ, i să cuvine sufletuluĭ, ca nu cumva şi întru cea maĭ mică adecă, de puterea protivniculuĭ să se robească. Pentru că precum o parte a dobitoculuĭ prinsă fiind în cursă, toată jivina a să gârbovi este nevoe, şi subt mâinile vânătoruluĭ a fi; Aşadar şi sufletuluĭ de asemenea să obicĭnueşte a i să întâmpla de la vrăjmaşĭ. Şi aceasta arătat o spune Prorocul, pentru că zice „Cursă aŭ gătit picioarelor mele, şi aŭ gârbovit sufletul meŭ" (Ps. **34**.6) [76].

47. Să cuvine celuia ce voeşte „*prin cea strâmtă (uşă) a intra în casa celuĭ tare, şi vasele luĭ a le răpi*" (Mat. **12**.29) [77] a nu binevoi întru buna pătimire şi umflarea trupuluĭ, ci a să prea împuternici întru prea bunul Duh, având întru pomenire pre cela ce aŭ zis „Că trupul şi sângele, Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ nu o vor moşteni" (1Cor. **15**.50) [78]. Şi cum să cade a să împuternici cu Duhul, trebue să luăm aminte Apostoluluĭ carele grăeşte „pre înţălepciunea luĭ Dumnezeŭ, nebunie despre oamenĭ a să socoti" (1Corint **2**.14) [79]. Însă şi Prorocul zice „Văzut-am pre Fiul omuluĭ, şi vederea luĭ necinstită, şi sfârşită decât a fiilor omeneştĭ" (Is. **53**.3) [80]. Decĭ să cuvine cela ce voeşte Fiul luĭ Dumnezeŭ a să face, după cea de asemenea a să smeri întâĭ, şi nebun şi necinstit a să socoti, neîntorcându-şĭ faţa despre scuipărĭ; Nu slavă, nicĭ frumuseţă a veaculuĭ acestuea, nimic întru acest fel căutând, neavând unde a-şĭ pleca capul, ocărându-să, şi hulindu-să, şi a tuturor trecerea cu vederea şi călcarea socotindu-să. Arătat şi nearătat luptându-să, şi cu cugetul împrotivă oştindu-să. Şi atuncea însuşĭ Fiul luĭ Dumnezeŭ, însuşĭ adecă cela ce aŭ zis „Lăcui-voiŭ şi voiŭ umbla întru voĭ" (2Cor. **6**.16) [81], arătat va fi inimiĭ aceluea. Şi va lua tărie şi putere, ca să lege pre cel tare, şi vasele luĭ să le răpească, şi „peste Aspidă şi Vasilisc şi deasupra Scorpiilor şi a Şerpilor a încăleca" (Ps. **90**.13) [82].

48. Nu mică nevoinţă ne zace nouă înainte, pre moarte a o rumpe. Pentru că zice „Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ înlăuntru vostru este" (Luca **17**.21) [83]; Ci să află oarecare chip, care şi însuşĭ înlăuntru fiind, ne luptă pre noĭ şi ne robeşte. Decĭ să nu slăbească nicĭdecum sufletul, până ce mort l-ar pune pre cel ce îl robeşte pre dânsul. Şi atuncea va fugi toată durerea, şi întristarea, şi suspinul, pentru a să trage apă în pământ însetoşat. De vreme ce s-aŭ făgăduit pre inima cea pustie, a o umplea de apă vie. Întâĭ adecă prin Prorocul ce zice „Eŭ voiŭ da apă celor ce sunt întru însetoşare" (Is. **44**.3) [84] Iar apoĭ şi prin sine „Că cel ce bea din apa care Eŭ voi da, nu va înseta în veac" (Ioan **4**.14) [85].

49. Sufletul cel robit de trândăvie, arătât că este ţinut şi de necredinţă, şi pentru aceasta din zi în zi petrece, cuvântul neprimindu-l. Să înaripează încă pre sineşĭ şi cu visurĭ de multe orĭ, neînţălegând lupta cea dinlăuntru, pentru că este prins cu părerea; Iar părerea robie este a sufletuluĭ, nicĭdecum lăsându-l a cunoaşte neputinţa sa.

[76] *Psalmii*, **34**, 6: "Că în zadar au ascuns de mine groapa laţului lor, în deşert au ocărât sufletul meu".
[77] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **12**, 29: "Cum poate cineva să intre în casa celui tare şi să-i jefuiască lucrurile, dacă nu va lega întâi pe cel tare şi pe urmă să-i prade casa?".
[78] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **15**, 50: "Aceasta zic însă fraţilor: Carnea şi sângele nu pot să moştenească împărăţia lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea". Trimitere greşită în mss. la *A doua Epistolă* care are doar treisprezece capitole.
[79] *Idem*, **2**, 14: "Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte".
[80] *Isaia*, **53**, 3: "Dispreţuit era şi cel din urmă dintre oameni; om al durerilor şi cunoscător al suferinţei, unul înaintea căruia să-ţi acoperi faţa; dispreţuit şi nebăgat în seamă".
[81] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 16: "Sau ce înţelegere este între templul lui Dumnezeu şi idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul meu»".
[82] *Psalmii*, **90**, 13: "Peste aspidă şi vasilisc vei păşi şi vei călca peste leu şi peste balaur".
[83] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".
[84] *Isaia*, **44**, 3: "Căci Eu voi vărsa apă peste pământul însetat şi pâraie de apă în ţinut uscat, Vărsa-voi din Duhul Meu peste odrasla ta şi binecuvântarea Mea peste mlădiţele tale".
[85] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 14: "Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va preface în el izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică".

50. Precum pruncul cel de curând născut, chipul bărbatuluï celuï desăvârşit păzeşte; Întru acest chip şi sufletul icoană oarecare este a luï Dumnezeŭ celuï ce l-aŭ făcut pre dânsul. Decï precum copilaşul, din parte adecă crescând, despre o parte cunoaşte şi pre Părintele. Iar când vine în vrâstă, atuncea împreună să alcătueşte, şi Părintele Fiuluï cu de-amăruntul, şi Fiul Părinteluï; încă i să descopere şi vistieria Părinteluï; Aşa şi sufletul maï întâï de neascultare, înainte vrea a spori, şi la bărbat desăvârşit a ajunge; Însă pentru neascultare, întru adâncul uităriï şi în luciul rătăciriï s-aŭ pogorât, şi în porţile Iaduluï s-au sălăşluit. De multă dară, ca de o vreme îndelungată (interval) de la Dumnezeŭ depărtat fiind sufletul, cu neputinţă îï era luï a să apropiea şi a cunoaşte bine pre cel ce l-aŭ zidit. Ci Dumnezeŭ întâï adecă, prin Proroci îl întorcea şi îl chema pre el, şi la cunoştinţa Sa îl trăgea. Iar maï pre urmă şi însuşï viind Acela, aŭ luat adecă uitarea, aŭ rădicat şi rătăcirea, apoï şi porţile iaduluï sfărămându-le, aŭ intrat la sufletul cel rătăcit, pre Sineşï pildă acestuea puindu-să, prin care va fi luï cu putinţă, a ajunge la măsura vrâsteï şi către săvârşirea Duhuluï. Să ispiteşte dar Cuvântul luï Dumnezeŭ de la vicleanul, după rânduеală, apoï defăimărï, hulirï, ocărï, şi pălmuirï, ale acelor îndrăzneţe mâinï, şi pre urmă rabdă singură moartea cea prin Cruce; Arătând precum am zis, ce fel de aşăzământ să cuvine a arăta către ceï ce ne ocărăsc, şi ne hulesc, saŭ şi moarte ne aduc nouă. Ca şi acela cineva, ca surdul şi ca mutul să se facă, nedeşchizâdu-şï gura sa (Ps. **37**.14) [86]. Pentru că lucrarea şi supţirătatea răutăţiï văzându-o, şi ca pre Cruce cu piroanele pironit fiind, cu strigare tare să strige către cela ce poate a-l izbăvi pre el de moarte. „Şi de cele ascunse ale mele curăţăşte-mă, - să zică – , şi de nu mă vor stăpâni, atuncea fără prihană voiŭ fi" (Ps. **18**.13, 14) [87]. Decï atuncea fără de prihană făcându-să, află pre cel i-aŭ supus luï toate (Ps. **8**.7) [88] şi împreună împărăţăşte şi împreună să odihneşte cu Hristos. Fiindcă pentru neascultare înghiţându-să de cele materialnice şi spurcate gândurï, ca un necuvântător s-aŭ făcut sufletul. Întrucât nu mică este (osteneala) a să domestici dintru una ca aceasta materie, şi supţirătatea răutăţiï a o înţălege şi a o trece, pentru ca să se amestece împreună cu mintea cea dintru început.

51. Dacă voeştï omule a te întoarce întru sine, şi a lua slava care maï întâï o aveaï, care adecă de tine şi de neascultare fu perdută; precum lenevindu-te dintâï de poruncile luï Dumnezeŭ, luoaï aminte la poruncile şi sfatul vrăjmaşuluï; aşa şi acum depărtându-te de cel ce l-aï ascultat, întoarce-te către Domnul. Însă să ştiï „Că prin multă osteneală şi sudoarea feţiï tale, zice, veï lua bogăţiea ta" (Fac. **3**.19) [89]. Pentru că nu îţï este ţie folositoare, câştigarea celuï bun fără de osteneală; De vreme ce fără de durere luând şi fără de sudorï, aï perdut ce aï luat, şi vrăjmaşuluï aï vândut moştenirea ta. Decï să cunoaştem fieştecare, ce adecă am perdut odinioară, şi să luăm tânguirea Proroculuï, căcï cu adevărat moştenirea noastră la ceï streinï s-aŭ întors, şi casa noastră streinilor, pentru că am neascultat porunca, şi voilor noastre ne-am supus, şi ne-am îndulcit cu spurcatele şi pământeştile gândurï. Întrucât şi cu prea multă osebire, atuncea sufletul nostru este depărtat de la Dumnezeŭ, şi că sirimanilor ne-aŭ asemănat, celor ce nu aŭ părinţï. Decï căruia îï este grija pentru suflet, i să cuvine a să nevoi pre cât îï este puterea, a curăţi gândurile cele viclene, şi toată înălţarea ce să înalţă împrotiva luï Dumnezeŭ. Şi aşa silindu-să, şi Biserica luï Dumnezeŭ neîntinată păzindu-o, vine Cel ce s-aŭ făgăduit „înlăuntru a lăcui, şi întru noï a umbla" (Lev. **26**.12) [90] Şi atuncea îşï ia sufletul

[86] *Psalmii*, **37**, 14: "Şi m-am făcut cu un om ce nu aude şi nu are în gura lui mustrări".
[87] *Idem*, **18**, 13-14:
"13. Greşelile cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curăţeşte-mă.
14. Şi de cele străine, fereşte pe robul Tău; de nu mă vor stăpâni, atunci fără prihană voi fi şi mă voi curăţi de păcat mare".
[88] *Idem*, **8**, 7: "Oile şi boii, toate; încă şi dobitoacele câmpului".
[89] *Facerea*, **3**, 19: "În sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care eşti luat, căci pământ eşti şi în pământ de tei întoarce".
[90] *Leviticul*, **26**, 12: "Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeul vostru şi voi poporul Meu".

moștenirea sa, și să învredniceşte a fi Biserica luĭ Dumnezeŭ. Pentru că singură aceasta prin singură ostășimea pe vicleanul izgonindu-l, de aceea împărățăşte întru noĭ.

52. Cuvântul care de la Ziditorul aŭ fost grăit luĭ Cain, după cea arătată „Gemând, tremurând, și clătinându-te veĭ fi pre pământ" (Fac. **4**.12)[91], închipuire oarecare, și chip al tuturor păcătoşilor, dupre cea ascunsă, era. Pentru că aşa neamul luĭ Adam să clăteşte de gândurile fricii și ale temerii ceĭ nestatornice, căcĭ căzând din poruncă și vinovat făcându-să păcatelor, plin este de turburare. Și acelaşĭ însuşĭ vrăjmaşul, prin felurĭ de pofte și de dulcețurĭ, prin tot sufletul care nu s-a născut de la Dumnezeŭ, viforându-l, și ca grâul în oarecare ciur prea întorcându-l. Și nu numaĭ, ci și Domnul însuşĭ, pre ceĭ ce urmează voilor vicleanuluĭ, arătând că închipuirea răutățiĭ luĭ Cain sunt, mustrându-ĭ grăia lor „Voĭ poftele omorâtoruluĭ de oamenĭ Tatăluĭ vostru voițĭ a face. Pentru că acela este ucigaş de oamenĭ din început, și întru adevăr nu aŭ stătut" (Ioan **8**.44)[92].

53. Să cuvine a socoti, zice, cum că este dorită vederea Împăratuluĭ celuĭ pământesc, și de oamenĭ poftită; Și tot carele merge în Cetatea care este Împăratul, poftită îĭ este luĭ și prețuirea cea multă a îmbrăcăminții, și iubirea de cinste singură a o vedea. Afară numaĭ de nu de la ceĭ Duhovniceştĭ defăima acestea, și a le necinstĭ, pentru a fi rănițĭ cu altă frumusețǎ, și pentru a pofti eĭ altă slavă. Decĭ dacă aşa este de iubită celor trupeştĭ vederea Împăratuluĭ celuĭ muritor, cu cât maĭ ales, nu maĭ multă cea a celuĭ fără de moarte, este mult îndrăgită? De aceea întru care a picat oarecare picătură a prea Bunuluĭ Duh, și pre inimă o aŭ rănit Dumnezeasca dorire, de toată prieteniea lumiĭ să desleagă pre sine, pentru ca să poată a o avea în inimă dorirea Aceluea, și nimic alt aproape către aceasta. Însă puținĭ sunt fortea aceştiea, cariĭ prea buneĭ începătoriĭ deopotrivă aŭ pus sfârşit, și nepoticnițĭ rămân până la sfârşit. Pentru că mulțĭ adecă să umilesc, și mulțĭ să fac părtaşĭ Daruluĭ celuĭ Ceresc, și să rănesc cu Dumnezeasca dorire; Ci durerile cele din mijloc, și ispitele vicleanuluĭ celuĭ ce prin cea de demult și chip și fel de meşteşugire asupresc, nesuferindu-le, aŭ rămas în lume, și s-aŭ cufundat întru adâncul aceştia, pentru slăbiciunea și neputința mințiĭ, saŭ și a fi robițĭ de oarecare pătimire Acelor pământeştĭ. Fiindcă câțĭ voesc până în sfârşit, călătorie a alerga fără de greşală, altă dragoste și altă dorire a amesteca împreună cu cea cerească, nu sufere.

54. Precum adecă marĭ și nepovestite sunt bunătățile cele de la Dumnezeŭ, pre atâta aŭ trebuință și de ostenelele și nevoințele cele multe, cu nădejde și cu credință. Și arătat este de aicea „Dacă cineva, zice, voeşte a veni după mine, să se lepede de sine, și să rădice Crucea sa, și urmeze mie" (Luca **9**.23)[93]. Și iarăşĭ „De nu va urĭ cineva pre tată, și pe mamă, și frațĭ, și femee, și pre fiĭ și pe sufletul săŭ, nu poate a fi ucenic al meŭ" (Luca **14**. 26)[94]. Iară ceĭ maĭ mulțĭ din oamenĭ, atâta întru neînțălegere să află, încât ar voi și Împărățiea a o dobândi, și a moşteni vieața cea vecĭnică, și împreună cu Hristos, a împărăți până în sfârşit, – Marele acest lucru, și maĭ presus de minte –, însă și voilor sale a viețui, și acestora a urma, și maĭ ales celuea ce a sămănat întru eĭ deşărtăciunele acestea, și care nu sunt arătat vătămătoare.

55. Aceştia sunt ceĭ ce până în sfârşit staŭ necăzuțĭ și petrec, care pre toate poftele lumiĭ, și pre sine, și înălțările, și dulcețurile aceştiea, și îndeletnicirile cele către acestea le-aŭ urât. Pentru că aceasta este a să lepăda de sine; Întrucât cu voea sa fiecare din Împărăție să scoate afară; pentru că nu aŭ ales cu adeverire ostenelele, și lepădare de sine, și a voi lângă cea Dumnezĭască dragoste

[91] *Facerea*, **4**, 12: "Când vei lucra pământul, acesta nu-și va mai da roadele sale ție; zbuciumat și fugar vei fi tu pe pământ".
[92] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **8**, 44: "Voi sunteți din tatăl vostru diavolul și vreți să faceți poftele tatălui vostru. El, de la început, a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii".
[93] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **9**, 23: "Și zicea către toți: Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie".
[94] *Idem*, **14**, 26: "Dacă vine cineva la Mine și nu urăște pe tatăl său și pe mamă și pe femeie și pe copii și pe frați și pe surori, chiar și sufletul său însuși, nu poate să fie ucenicul Meu".

a petrece; Ci cu altele a veacului acestuea împreună a să îndulci, şi a nu da lui Dumnezeŭ toată atârnarea voiĭ sale. Însă prin o pildă cunoştinţa va fi ca cea din mâini. Pentru că socotind adesea pentru fieştecare socoteşte, şi nu s-aŭ cunoscut pre sine, fiindcă fără de loc este ceea ce să întâmplă, carele s-aŭ pornit a să face. Pentru că maĭ întâĭ adecă înlăuntru în inimă, să însămnează cele două păreri, iar dreptarul şi cumpăna la a fiecăruia ştiinţă, cea arătată maĭ întâĭ a luĭ Dumnezeŭ şi a lumiĭ dragoste, prin aplecare înlăuntru o face, şi atuncea la cea din afară se iveşte. Spre pildă: Pentru că socotind, precum s-au zis, socoteşte fieştecare; de s-ar întâmpla cineva cu fratele străduindu-să, să prigoneşte maĭ întâĭ întru sine, şi pune împrotivă: să spuiŭ? orĭ să nu spuiŭ? răspunde-voiŭ împrotivă către ocările acestea care mĭ s-aŭ adus mie? orĭ maĭ ales voiŭ tăcea? Ţiindu-să adecă şi de poruncile luĭ Dumnezeŭ, ci însă şi de slava sa nedepărtându-să, nicĭ primind cu totul a să lepăda de sine. Decĭ dacă şi puţin atârnarea prieteşuguluĭ lumiĭ, o va trage jos pre cumpăna cea din inimă, îndată cuvântul viclean esă până şi la buze. Apoĭ aşa ca pre un arc întinzând mintea dinlăuntru, săgetează prin limbă pe aproapele; şi până şi la uneltirea mâinilor, şi este când şi până la rane răul merge înainte, şi până la singură uciderea. Cu putinţă este dar a privi, de unde este începându-să această mică mişcare a sufletuluĭ, şi unde înainte a eşit aceluĭ cumplit. Aşa să-mĭ înţălegĭ mie, şi la fiecare păcat şi izvodire a să întâmpla, Răutatea momind, şi mângâind voia sufletuluĭ întru poftele cele lumeştĭ, şi întru dulceţurile trupuluĭ. Aşa să săvârşaşte prea curviea, aşa furtişagurile, aşa lăcomiea, aşa şi mărirea deşartă, şi aşa tot orĭce vicleşug.

56. Şi izvodirile cele bune, de multe orĭ pentru slava deşartă, să săvârşăsc; Carele deopotrivă cu furtişagul şi cu nedreptatea, şi cu celelalte păcate marĭ, la Dumnezeŭ să judecă. Pentru că „Dumnezeŭ, zice, a răsipit oasele celor ce plac oamenilor“ (Ps. 52.7) [95]. Întrucât voeşte vrăjmaşul, şi prin singure cele bune a să sluji, şi plăcut a fi, înşălător fiind acela, şi îndărătnic şi mult meşteşugitor.

57. Ceea ce cineva a iubit a lumiĭ aceştiea, aceasta adecă şi îngreuează cugetul aceluea, şi jos îl trage şi îl împinge, şi nu îl lasă pre el a să desmeteci. Pentru că tragerea, şi atârnarea şi cumpăna voinţiĭ a unora ca acestora, ca din inimă este afară spânzurată. Şi de aicea arătarea să face la tot neamul omenesc şi ispitirea, adecă a creştinilor celor ce locuesc în cetăţĭ, saŭ a celor în munţĭ, a celor în Monastirĭ, saŭ în ţarini, saŭ în pustietăţĭ. Că din voe cineva amăgindu-să de ceea ce iubeşte, arătat că încă n-aŭ dat toată dragostea sa luĭ Dumnezeŭ. Adecă, a iubit cineva de s-ar întâmpla agoniselele, altul aurul, altul a sluji pântecelui, saŭ poftelor trupuluĭ a dărui, altul înţălepciunea cuvintelor pentru slava cea vremelnică; Unul începătorie, iară altul cinstirele cele de la oamenĭ; Altul iuţime şi mânie, pentru ca dat a să da pre sine patimiĭ, adecă a să arăta iubind pre aceasta. Altul vorbirile cele de nicĭ o treabă, altul prost a să înălţa, a să glumi, saŭ cuvintelor celor deşarte a lua aminte, saŭ învăţător a fi, şi aceasta pentru a să slăvi de la oamenĭ. Şi unul adecă întru slăbănogie şi trândăvie zace, iară altul întru înfrumuseţarea hainelor să îndulceşte; acesta în somn, acela întru glumire, şi altul cu mic ceva sau mare a lumiĭ să leagă şi să ţine, şi nu să lasă a să desmeteci. Pentru că spre care patimă nu se va osteni cineva cu vitejie, nicĭ împrotivă stă, cu aceea cu adevărat şi să îndulceşte. Şi aceea ţiindu-l pre el, şi jos trăgându-l, ca o legătură oarecare şi butuc al cugetuluĭ să face, ca nu către Dumnezeŭ să se aducă, nicĭ aceluea singur a-ĭ sluji. Pentru că sufletul, cel ce cu adevărat toată pornirea sa către Dumnezeŭ a îndreptat-o, acestuea poftirea o slobozeşte, şi el de sine lepădat să face, şi nu urmează voilor minţiĭ sale.

58. Prin pildă să cuvine a ne învăţa, cum că cu voea sa piere omul. Căcĭ că pentru dragostea a vreuneia din cele ale lumiĭ aceştiea, şi în foc să bagă (cineva), şi în mare să cufundă, şi robieĭ pre sine să dă. Decĭ fie spre pildă casa cuiva, saŭ ţarina, aşa întâmplându-să a să aprinde; Decĭ cel ce voeşte a mântui pre sine, îndată cum a simţit arderea, gol a fugit afară, lepădându-să de toate cele dinlăuntru, şi de singur sufletul săŭ numaĭ grijindu-să. Iară altul viindu-şĭ în mintea sa, şi rămâind înlăuntru,

[95] *Psalmii*, **52**, 7: "Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; ruşinatu-s-au că Dumnezeu i-a urgisit pe ei".

voind a scoate oarecare vase, şi fiind el acolo, iată a cuprins focul pre toată casa, şi l-aŭ ars împreună şi pre el. Vezĭ cum cu voea sa, prin prieteniea oarecăruea ale acestora vremelnice, care să vede că aŭ iubit maĭ mult decât pre sine, în foc a pierit? Iară alţiĭ întru înecare căzând, unul adecă a mântui pre sine voind, să desbracă şi gol acolo în ape să lasă, şi aşa să face luĭ cu putinţă a izbăvi pre sufletul săŭ; Iară altul voind ca şi din îmbrăcăminte pe unele împreună a izbăvi, s-aŭ cufundat în ape: şi pentru puţină oareşicare dobândă, o primejdie! şi pre sine aŭ perdut împreună. Încă iarăşĭ să fie ţie spre pildă, şi a vrăjmaşilor oarecare năpădire vestită, şi unul adecă auzind, îndată cum să aflã fugi, nicĭ de una băgând samă din cele ce sunt; Iară altul necrezând, saŭ voind şi din lucrurĭ oarecare împreună a luoa, apoĭ zăbovind şi cuprinzându-l vrăjmaşiĭ, îl prinse şi-l robiră. Vezĭ că cu voea sa cineva pentru lene, şi pentru a să pironi întru unele ale lumiĭ aceştiea, rabdă pierzare şi a trupuluĭ împreună şi a sufletuluĭ?.

59. Puţinĭ adecă sunt cu adevărat, ceĭ ce aŭ câştigat dragostea cea desăvârşit către Dumnezeŭ, şi toate dulceţile şi poftele lumiĭ aceştiea întru nimica le socotesc, şi pre ispitele vicleanuluĭ a le purta cu îndelungă răbdare. Însă nu să cuvine a ne desnădăjdui pentru aceasta, nicĭ de nădejdea cea bună a ne lenevi. Fiindcă măcar deşi multe din corăbiĭ sufere înecare, ci sunt cu adevărat care şi trecând apucă liman. Pentru acesta şi de credinţă multă, şi răbdare, şi de rugăciune, şi de nevoinţă este nouă trebuinţă. Spre acestea şi de flămânzire, şi de însetoşarea celuĭ bun, după înţălegerea şi socoteala cea multă; Nu numaĭ, ci şi de grăbnicie, şi de obrăznicie despre a cere. Pentru că ceĭ maĭ mulţĭ din oamenĭ, precum am zis şi maĭ înainte, voesc a dobândi împărăţiea, fără de osteneală şi fără de durerĭ. Şi pe bărbaţiĭ ceĭ Sfinţĭ adecă îĭ fericesc, şi cinstea şi darurile acestorale poftesc, iară necazurilor, şi durerilor, şi patimilor celor deopotrivă cu dânşiĭ, nu voesc a să împărtăşĭ. Însă aceasta cu adevărat, şi curvele şi vameşiĭ, şi tot oricarele din oamenĭ pofteşte, ci pentru aceasta şi ispite zac înainte şi năpăştĭ, pentru ca arătaţĭ să fie, care sunt întru adevăr ceĭ ce aŭ iubit pre stăpânul lor, şi cu dreptul aceştiea să dobândească Împărăţiea Cerurilor.

60. Întru necazurĭ, şi întru pătimirĭ, şi întru răbdare şi credinţă, să socoteştĭ a fi ascunse făgăduinţile, şi singură slava şi luarea bunătăţilor celor cereştĭ. De vreme ce şi grâul ce să aruncă în pământ, saŭ şi pomul zic cel ce să sădeşte, nevoe este maĭ întâĭ întru putrejune, şi întru fără de cinste a şădea cu adevărat, şi aşa bunăcuviinţă a îmbrăcămintеĭ, şi roada cea înmulţită a luoa. Pentru că dacă nu prin putrejunea aceasta, şi prin acelea, ca prin cele necinstite a trece, li s-ar fi făcut lor, nu s-ar fi îmbrăcat cu cea de pre urmă bună cuviinţă şi frumuseţa vedereĭ. Şi aceasta şi Apostoluluĭ să pare „pentru că prin multe necazurĭ zice, să cade nouă a intra întru Împărăţia luĭ Dumnezeŭ" (Fapt. **14**.21)[96]. Şi Domnul „Întru răbdarea voastră veţĭ dobândi sufletele voastre" (Luca **21**.19)[97]. Şi iarăşĭ „în lume necazurĭ veţĭ avea" (Ioan **16**.33)[98].

61. Fieştecarele din noĭ, precât s-ar învrednici a să face părtaş prin credinţă şi prin sârguinţă Duhuluĭ Sfânt, pre atâta în ziua aceea se va slăvi şi trupul luĭ. Pentru că ceea ce acum a învistierit în sufletul luĭ, atuncea şi din afară pre trup se va descoperi. Şi aceasta de la copaciŭ să zicem pilda: fiindcă trecând iarna, şi Soarele maĭ luminat şi maĭ cu căldură strălucind, şi cum aŭ suflat şi vânturile, dinlăuntru odrăsleşte; şi ca pre o îmbrăcăminte, şi frunzele, şi florile, şi rodurile, le îmbracă. Şi de asemenea şi floarea erbiĭ în vremea aceea, din sânurile pământuluĭ răsare, şi să acopere cu acestea pământul, şi ca cu o haină cu bunăcuviinţă să îmbracă cu acestea. Pentru care şi Cuvântul lui Dumnezeŭ, „nicĭ pre Solomon aŭ zis a să îmbrăca aşa, ca una dintru acestea, prin toată slava sa" (Mat. **6**.29)[99].

---

[96] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **14**, 21: "Şi binevestind cetăţii aceleia şi făcând ucenici mulţi, s-au înapoiat la Listra, la Iconiu şi la Antiohia".
[97] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **21**, 19: "Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre".
[98] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **16**, 33: "Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveţi. În lume necazuri veţi avea; dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea".
[99] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 29: "Şi vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia".

Pentru că acestea toate, chip şi pildă şi închipuire sunt, a celor ce să mântuesc întru darea învierii. De vreme ce şi tuturor sufletelor celor iubitoare de Dumnezeŭ, adecă, creştinilor celor adevăraţĭ, luna cea dintâĭ înfloritoare este Aprilie, prin care să arată şi puterea învierii. Pentru că zice Dumnezeasca scriptură „Această lună va fi vouă întâĭ între lunile anului" (Num. **28**.16) [100], aceasta va îmbrăca pomiĭ ceĭ golĭ, prin slava care o avea maĭ întâĭ ascunsă înlăuntru trupului. Pentru că să vor proslăvi prin negrăita aceasta lumină, care înlăuntrul lor este de acum, adecă prin puterea Duhuluĭ, care şi atuncea va fi lor: adecă îmbrăcăminte, băutură, veselie, bucurie, pace, şi toată vieaţa cea vecĭnică.

Pentru înălţimea minţiĭ (sublimitate)

62. FERICITUL Moisi, chip a arătat prin slava Duhuluĭ ceea ce strălucea pre faţa luĭ, pre care nimenea din oamenĭ nu putea a o privi, cum adecă întru învierea drepţilor, să vor proslăvi trupurile Sfinţilor. Pre care slavă, de acum să învrednicesc a o avea sufletele cele credincioase ale Sfinţilor, întru omul cel dinlăuntru. „Că noĭ, zice, cu faţă descoperită, adecă prin omul dinlăuntru –, slava Domnuluĭ o oglindim, prin aceeaşĭ închipuire schimbându-ne la faţă din slavă în slavă" (2Cor. **3**.18) [101]. Pentru care s-aŭ scris iarăşĭ: 40 de zile, şi de nopţĭ asemenea, nu ar fi putut a nu pomeni de hrană, saŭ de băutură, care este lucru al fireĭ omeneştĭ, de nu de altă oarecare hrană Duhovnicească s-ar fi împărtăşit. Căriea adecă, şi aceştiea din Sfântul Duh sufletele cele sfinte să împărtăşăsc.

63. Slava cu care de aicea să îmbăgăţăsc sufletele Sfinţilor, aceea va acoperi şi va îmbrăca trupurile lor cele goale întru înviere, şi le va face sus răpite la Cerurĭ. Şi atuncea de aceea, sufletul şi trupul, să vor odihni împreună cu Dumnezeŭ întru Împărăţie de-a pururea. Pentru că zidind Dumnezeŭ pre Adam, nu i-aŭ pus aripĭ trupeştĭ, precum la paserĭ, de vreme ce voia a-ĭ da luĭ după înviere cele ale Duhuluĭ, pentru ca să se uşureze prin acestea, şi să se răpească unde a tot Duhul ar fi voit. Iară aceste aripĭ înţălegătoare, s-aŭ dat sufletelor Sfinţilor de acum a le avea, care le înalţă pre ele spre înţălegerea cea cerească. Pentru că altă lume este a creştinilor, fiindcă şi îmbrăcămintele sunt altele, şi altă masă şi îndulcire. De vreme ce şi pre Hristos de la Cerurĭ îl ştim că va veni a scula pre ceĭ adormiţĭ din tot veacul, precum zic Dumnezeeştile scripturĭ. Şi în două părţĭ despărţându-ĭ pre aceştiea, adecă pre cariĭ este semnul Luĭ, care este pecetea Dumnezeesculuĭ Duh, pre aceştiea osebit de-a dreapta puindu-ĭ îĭ cheamă „Că oile mele, zice, ascultă glasul meŭ, şi cunosc, ş.c.l." (Ioan **10**.3) [102]. Şi atuncea trupurile acestora, se vor îmbrăca cu Dumnezeească slavă, şi cu cea din lucrurile cele bune, şi cu cea a Duhuluĭ, care de aicea sufletele Sfinţilor s-aŭ sortit a le avea. Şi aşa proslăvindu-să cu Dumnezeească lumină, „şi la Cerurĭ întru întâmpinarea Domnuluĭ răpindu-să, după cea scrisă, şi totdeauna împreună cu Domnul vor fi" (1Tes.**4**.17) [103].

64. Celora ce le este grijă de vieaţa cea creştinească, cum maĭ bine să o îndrepteze, acestora prin întâia urmare, de cea gânditoare, şi socotitoare, şi stăpânitoare parte a sufletuluĭ, li să cuvine a să sârgui cu toată osârdiea. Pentru că socoteala a celuĭ bun şi a celuĭ răŭ ispitindu-o, şi patimile cele ce afară de fire s-aŭ băgat, din firea cea curată scoţându-le, să putem a vieţui nepoticniţĭ, ca ochiul, mădularea socoteliĭ uneltindu-o, şi neputând a fi împreună alcătuiţĭ cu pricinele răutăţiĭ. Fiindcă voea sufletuluĭ aceea este: a păzi curate mădulările trupuluĭ din vătămarea simţirilor, şi a opri pe sine din

[100] *Numerii*, **28**, 16: "În ziua a paisprezecea a lunii întâi sunt Paştile Domnului".

[101] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 18: "Iar noi toţi, privind ca în oglindă, cu faţa descoperită, slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului".

[102] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **10**, 3: "Acestuia portarul îi deschide şi oile ascultă de glasul lui, şi oile sale le cheamă pe nume şi le mână afară".

[103] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 17: "După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul".

zarvele lumii, și a păzi inima a nu-și rășchira în lume mădularele gândurilor sale; ci a le strânge pre acestea despre toate părțile, și a le ținea de dulceață, și de grija cea vătămătoare a celor de jos. Deci ar vedea Domnul pre cineva cu acestea așa petrecând, și pre sine iscusindu-să și păzindu-să, și cu frică și cu cutremur înainte să pune înainte a sluji, îi trimete și ajutorul cel din Darul Său. De vreme ce ar și face Dumnezeu celui ce cu voea sa să dă pre sine lumii, și merge în urma poftelor sale?

65. Cele cinci Fecioare care s-aŭ fost trezvit, și cea streină a firii lor, untdelemn, în vasele inimii luând, și acesta este Darul Duhului, aŭ putut intra în cămară împreună cu Mirele. Iară celelalte nebune, ca cele rele, ce aŭ rămas în firea lor, nu s-aŭ trezvit, nici prin sârguire a ajuns, ca acest fel de untdelemn al bucuriei în inimele sale, încă în trup fiind a luoa; Ci ca cum aŭ fost adormite prin nebăgarea de samă și slăbănogie, și părerea cea a dreptății, pentru care s-aŭ închis lor și cămara Împărăției. Fiindcă arătat este, s-aŭ făcut ținute de oarecare legătură și prieteșug al lumii (Mat. 25) [104]; De vreme ce dragostea lor cea desăvârșit, și dorirea cea curată, nu aŭ fost dată Mirelui celui Ceresc. Pentru să sufletele celor ce caută această sfințănie streină de fire a Duhului, toată dragostea lor lipindu-o de Hristos acolo umblă, acolo să roagă, acolo gândesc, acolo cugetă, de toate celelalte depărtându-să. Fiindcă dacă cele cinci simțiri ale sufletului: ințălegerea, cunoștința, socoteala, răbdarea și mila, vor primi Darul cel de sus și sfințăniea Duhului, fecioare înțălepte vor fi întru adevăr. Iar dacă s-ar lăsa întru firea lor, nebune să află întru adevăr, și fii fiind ai lumii, să arată și ai mâniei.

66. Precum răutatea, fiind streină de firea noastră, însă prin călcarea omului celui dintâi venind, o am primit, și ca o fire cu vreme s-aŭ făcut nouă; Deci așa și prin cea streină de firea noastră, adecă prin Darul Duhului celui Ceresc, să cade a să căuta aceasta, și iarăși a veni întru firea noastră, și a ne alcătui noi întru curățeniea cea dintâi. Pentru că dacă nu prin multă rugăciune, și credință, și luare aminte, și prin întoarcerea cea despre cele ale lumii, va fi aceasta, și dacă nu firea noastră cea pângărită prin răutate, se va sfinți de dragostea aceea, care este Domnul, și până în sfârșit necăzuți vom rămânea, țiindu-ne de poruncile Lui cele Dumnezeești, nu vom putea a dobândi Împărățiea cea Cerească.

67. Supțire oarecare cuvânt și adânc, după cele cu putință mie, zice, voesc a trece. Trup să face prin sine Domnul, cel nemărginit și neapropieat, pentru bunătatea cea nemărginită; Și să micșorează cum ar zice cineva, cel Mare și mai presus de ființă, pentru ca să poată a să amesteca împreună cu zidirele sale cele gânditoare, cu sufletele Sfinților, zic, și cu ale Îngerilor. Pentru ca cu putință să fie și acestea a să împărtăși, vieții cei fără de moarte a Dumnezeirei Sale. De vreme ce fiecare după firea sa, trup este, Îngerul, sufletul și dieavolul. Fiindcă măcar că supțiri sunt, ci însă prin Ipostas și formă, și prin închipuire după supțirătatea firelor sale, trupuri sunt supțiri. Căci că precum întru un stat, trupul acesta gros este, așa și sufletul, trup fiind supțire, îmbrăcat ș învălit este cu mădulările trupului acestuea. Pentru că aŭ îmbrăcat ochiul, adecă prin care și vede, aŭ îmbrăcat urechea, prin care și aude, mâna, nasul, și deodată simplu tot trupul și mădulările acestea, s-aŭ îmbrăcat și împreună s-aŭ amestecat cu tot sufletul acesta; Prin care adecă și toate izvodirele câte întru vieață să întorc, le săvârșaște. Deci întru acest chip, și cea negrăită și neînțeleasă cu mintea, bunătatea lui Hristos să micșorează, și trup să face pre sine, și cuprinde sufletele celor iubite ei și credincioase. „Și spre un Duh cu acestea să face" după cuvântul lui Pavel (1Cor. 6.17) [105], suflet spre suflet, cum s-ar zice Ipostas spre Ipostas. Ca cu acest fel de suflet, întru a sa Dumnezeire a viețui, și a fi, și a ajunge vieața cea fără de moarte, și întru dulceața cea nestricăcioasă, și slava cea negrăită a să desfăta.

68. Cu unul ca acesta suflet, zice, Domnul adecă când voește foc să face, tot răul acestuea și aducerea arzându-o. Precum și Prorocul zice „Dumnezeul nostru este foc mistuitor" (Evr. **12**, 29) [106]. Și uneori, odihnă nespusă și negrăită; Iar alteori, bucurie și pace, și hrănindu-l și îmbrăcându-l pre

[104] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **25**, capitolul intitulat *Pildele celor zece fecioare și a talanților. Judecata viitoare.*
[105] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El".
[106] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 29: "Căci «Dumnezeul nostru este și foc mistuitor»!".

el. Numaĭ întru sârguire ni să cuvine a ne aşăza, de a-l iubi pre El, şi prin obiceiurĭ bune şi prin aceeaşĭ ispitire, prin singură simţirea va dărui a vedea negrăite bunătăţĭ „cele ce ochiul n-aŭ văzut, şi urechea n-a auzit, şi la inima omuluĭ nu s-aŭ suit" (1Cor. **2**.9) [107], câte Duhul Domnuluĭ să face. Aceasta adecă spre odihnă, iar aceea spre mângâere şi desfătare, şi spre vieaţa sufletuluĭ celuĭ ce să arată vrednic aceluea. Pentru că trup să face pre sine, precum spre hrană Duhovnicească, aşa şi spre îmbrăcăminte şi frumuseţă nepovestită. Ca aşa de veselie Duhovnicească să-l umple, „Fiindcă Eŭ sunt, zice, pâinea vieţiĭ" (Ion **6**.35) [108]; Şi „cela ce bea din apa care Eŭ voiŭ da luĭ, să va face luĭ izvor de apă, ce curge în vieaţa cea vecĭnică" (Ioan **4**.14) [109].

69. Aşa zice, fiecăruea din Preoţĭ saŭ Prorocĭ şi din Sfinţĭ s-aŭ arătat Dumnezeŭ, precum Luĭ îĭ era voea, şi celuĭ cel îl vedea, spre folos. Adecă, întru altfel luĭ Avraam, şi întru altfel luĭ Isac, luĭ Iacob, luĭ Noe, luĭ Daniil, luĭ Moisi, luĭ David, şi fiecăruia din Prorocĭ. Micşorându-să pre sine şi trup făcându-să, precum s-aŭ zis, schimbându-să la faţă, şi arătându-să acestora cariĭ îl iubea pre El. Nu precum este El, pentru că este neînceput, ci după încăperea şi puterea acelora, pentru dragostea cea multă şi nepricepută care o avea către Dânşiĭ.

70. Sufletul care s-aŭ învrednicit, a să sălăşlui înlăuntru, puterea cea dintru înălţime, şi focul acela Dumnezeesc, şi dragostea cea cerească a preabunuluĭ Duh, având-o împreună amestecată întru mădulările sale, să desleagă de toată dragostea cea lumească şi meşteşugită, şi de legătura răutăţiĭ să slobozeşte. Pentru că precum ferul, saŭ plumbul, aurul, saŭ argintul, foculuĭ dându-să să topeşte, şi cea împrotivă închipuire a fireĭ sale, întru moliciune o preface, şi întrucât cu focul stă împreună, domolit este şi slab, şi închipuirea cea firească ş-aŭ lepădat-o, pentru puterea foculuĭ; Aşa şi sufletul priimind acel foc Ceresc al dragosteĭ Duhuluĭ, să slobozeşte de toată pătimirea duhuluĭ celuĭ lumesc, şi dintru legătura răutăţiĭ să desleagă; şi dintru învârtoşarea cea firească a păcatuluĭ să preface, micĭ toate socotindu-le, şi necinstindu-le, şi de nimica vrednice. Şi zic, că dacă pre cineva din fraţiĭ luĭ ar fi cu covârşire iubindu-ĭ, şi despre dragostea aceluea l-ar împedeca pre dânsul, atuncĭ şi pre aceştiea i-ar fi depărtat sufletul cel ce de una ca aceasta dorire este prins. Pentru că dragostea împărtăşiriĭ nunţiĭ ceĭ trupeştĭ, şi de tată, şi de maică, şi de fraţĭ despărţăşte, măcar că cineva i-ar iubi pre uniĭ dintru aceştiea, însă în arătare îĭ iubeşte; iar dragostea toată şi dorirea, aŭ pus-o către cea împreună sălăşluită cu dânsul. Iar dacă aşa desleagă prieteşugul cel trupesc, de toată altă prietenie lumească, cu cât maĭ mult ceĭ ce sunt rănițĭ cu dorul cel fără de patimă, nu pot fi ţinuţĭ cu oarecare dragoste din cele ale lumiĭ?

71. Bun fiind Dumnezeŭ, şi iubitor de oamenĭ, şi îndelung răbdător, şi mult este aşteptând pocăinţa fiecăruia din ceĭ ce greşesc, sărbătoare cerească puind, întoarcerea celuĭ ce să pocăeşte. Pentru că zice „Bucurie mare să face în Cer, pentru un păcătos ce să pocăeşte" (Luca **15**.10) [110]. Iar dacă cineva bunătatea aceasta şi îndelunga răbdare văzându-o, va defăima porunca, şi că nu împrotiva greşalelor celor din parte munceşte (Dumnezeŭ), pocăinţa precum am zis aşteptându-o, şi bunătatea, Vaĭ! pricină o va avea spre defăimare; Pentru că păcat spre păcat adăogând, şi zidind poticnire către poticnire, şi lenevire cu lenevire împreunând, plineşte hotarul păcatelor, şi de acest fel pre urmă să prinde căderea, încât dintru aceasta nu-ĭ este luĭ cu putinţă a să agonisi pre sine. Ci cea de pre urmă zdrobire suferind, şi vicleanul desăvârşit dându-i-să voe, să prăpădeşte. Aşa în

[107] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".

[108] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 35: "Şi Iisus le-a zis: Eu sunt pâinea vieţii; cel ce vine la Mine nu va flămânzi şi cel ce crede în mine nu va înseta niciodată".

[109] *Idem*, **4**, 14: "Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică".

[110] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **15**, 10: "Zic vouă, aşa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăieşte".

Sodoma s-aŭ făcut. Pentru că plinind și trecând hotarul păcatelor aŭ fost rămas, s-aŭ făcut din Dumnezeasca dreptate, chieltuire focului. Așa în vremea lui Noe. Fiindcă neînfrânate porniri uneltind spre răutate, și nicĭ un chip de pocăință arătând, întru acest chip mărimea păcatelor lor s-aŭ vârfuit, întrucât tot pământul deodată a să strica. Așa Eghiptenilor celor ce multe greșale, și spre norodul lui Dumnezeŭ dosădiri înmulța, Bun era Acela, nedându-ĭ spre toată pierzarea, ci prin bătăile cele din parte aduncându-ĭ la pocăință. Iar de vreme ce întorcându-să iar spre răutate cu iubire, și de necredința cea dintăi țiindu-să, iar mai pre urmă și pre norodul Domnului adunându-să îl alunga, i-aŭ cheltuit pre eĭ Dumnezeasca judecată, și cu totul i-aŭ pierdut. Așa Israil mult greșind, și pre Prorocii lui Dumnezeŭ omorându-ĭ, de obicĭnuita îndelunga răbdare aceasta să făcea; Iar de vreme ce încă întru această răutate aŭ sporit, întrucât nicĭ de vredniciea cea Stăpânească a să sfii, ci și preste aceea mâinile cele pângărite a-și pune, și aceștiea deodată aŭ fost lepădați și surpați. Și s-aŭ luoat de la dânșii Prorociea și Preoțiea, și slujirea, și s-aŭ încredințat acestea limbilor celor ce crezuse.

72. Să alergăm cu osârdie la Hristos cel ce ne cheamă, vărsându-ne inimile înaintea Luĭ. Și să nu ne desnădăjduim de mântuire, înrăutățându-ne cu voirea noastră. Pentru că și aceasta scornire a vicleanuluĭ, ca prin pomenirea păcatelor celor dintăĭ, cale să facă spre desnădăjduire. Ci ni să cuvine nouă a socoti, căcĭ că dacă Hristos viind era Doftor și îndreptar, al orbilor și al slăbănogilor, și al surzilor și muților, și morții ceĭ stricați îi înviea, cu atât maĭ mult orbiciunea cugetuluĭ, și slăbănogirea sufletuluĭ, și surzimea inimiĭ ceĭ trândave nu le va vindeca? De vreme ce nu altul, ci însuși cela ce aŭ zidit trupul, acesta este care și sufletul poate a-l vindeca. Și dacă către cele ce să topesc și mor, așa de milostiv era îmblânzit, cu cât maĭ ales sufletuluĭ celuĭ nemuritor, carele este cuprins de boala răutății și a neștiinții, apoĭ vine la Dânsul și să roagă cu iubire de oamenĭ, și nu cu lecuire îl va prea unelti vindecarea? Că ale acestuia sunt graiurile acestea „Părintele meŭ cel ceresc, aŭ nu face izbândă celora ce strigă către Dânsul ziua și noaptea? Amin grăesc vouă, va face izbândă lor în degrab" (Luca **18**.7) [111]. Și acestea „Cereți și se va da vouă, căutați și veți afla, bateți și se va deșchide vouă" (Mat. 7.7) [112]. Și iarăși „pentru a fi prieten nu-ĭ va da luĭ, ci însă pentru obrăznicia luĭ, sculându-să va da luĭ" (Luca **11**.8) [113]. Cât îi trebuiește obraznică și petrecătoare cerere, îndemnând a să face. De vreme că și pentru păcătoși a venit, ca să-ĭ întoarcă spre Sine de la apucăturile lor cele rele. De aceea pre cât ne este puterea să ne depărtăm și să ne îndeletnicim Domnuluĭ, și El nu ne va trece cu vederea, ci gata va fi dându-ne ajutorul cel de la Dânsul.

73. Precum întru ceĭ ce sunt apucați de oarecare boală și neputință, când nu este cu putință de aceea trupul a să împărtăși hraneĭ și băutureĭ, întru desnădăjduire pre acesta îl împinge, și al morții semn să face, și prietenii pentru dânsul plâng. Decĭ întru acest fel și Dumnezeŭ și Îngerii, sufletele neputând hrana cea cerească a o unelti, multă mâhnire și plângere fac. Prin urmare dacă te-aĭ făcut luĭ Dumnezeŭ scaun, pre acela avându-l șezând pre sineți, de s-aŭ făcut sufletul tăŭ ochiŭ Duhovnicesc, tot lumină, de te-aĭ hrănit cu hrana aceea a Duhuluĭ, dacă te-aĭ adăpat cu apa cea vie, și din vinul cel Duhovnicesc, carele veselește inima aĭ băut; de s-aŭ îmbrăcat sufletul cu îmbrăcămintele luminii ceĭ negrăite; dacă omul tăŭ cel dinlăuntru aŭ venit întru ispitirea și adeverirea tuturor acestora, iată cu adevărat viețuești vieața cea vecĭnică, în cea de acum în scurt cu Hristos odihnindu-te. Iar dacă nu încă aĭ luat acestea, nicĭ aĭ venit întru dobândirea acestora, plânge cu ferbințală, și tânguire uneltește, ca cel ce nu aĭ aflat una ca aceasta. Și grijă să-ți fie ție, și rugăciune de a pururea pentru sărăciea ta. Și bine ar fi măcar simțirea sărăcieĭ sale de ar intra întru cel ce nu le

[111] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 7: "Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung?".
[112] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **7**, 7: "Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide".
[113] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **11**, 8: "Zic vouă: Chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten dar pentru îndrăzneala lui sculându-se, îi va da cât îi trebuie".

are, şi să nu petreacă fără de grijă, ca cum ar fi sătul de Dumnezeasca bogăţie. Pentru că zice „Cel ce caută va afla, şi cel ce bate i se va deşchide" (Ier. 29.12, 13)[114].

74. Dacă untul-de-lemn acela alcătuit, avea atâta putere, întrucât ceĭ ce să ungea dintr-însul, să suea de aceea întru cea Împărătească vrednicie; Cu cât maĭ ales ceĭ ce să ung cu Sfinţitor untdelemn al veseliei, adecă pre minte şi pre omul cel dinlăuntru, şi iaŭ logodirea prea bunuluĭ Duh, şi nu întru măsurile săvârşireĭ să vor sui, a Împărăţieĭ luĭ Hristos zic, şi a moştenireĭ ceĭ Fireştĭ, cu singur împreună tăinuitorul făcându-să, având a intra şi a eşi către Părintele, după ceea ce să pare lor? Căcĭ dacă nu încă moştenirea desăvârşit aŭ luoat-o, fiind îmbrăcaţĭ cu greutatea trupuluĭ, dar însă pentru logodirea Duhuluĭ, întru cea neprimejduită lor să află cele ale nădejdilor. Şi cum că împreună cu Hristos vor împărăţi, şi întru mulţămirea, averĭ Duhuluĭ vor fi, nimica este care pre eĭ să-ĭ îndoească, dupre cum în trup fiind încă, aŭ venit spre ispitirea puteriĭ şi dulceţiĭ aceea. Pentru că acoperământul cel pus de la Satana, după neascultare asupra oamenilor, Darul viind, prin curăţirea omuluĭ celuĭ dinlăuntru şi a minţiĭ, îl şterge desăvârşit, şi toată pângăriciunea, şi tot gândul spurcat, din suflet îl leapădă; Ca curat voind a-l face pre el, şi firea Sa luând, să poată cu luminaţĭ şi neîmpedecaţĭ ochĭ, a privi la slava luminiĭ ceĭ adevărate. Uniĭ ca aceştiea iată că de aicea, să răpesc spre veacul acela, şi văd frumuseţile cele de acolo şi minunile. Fiindcă precum ochiul acest trupesc, fără de patimă şi sănătos fiind, priveşte cu îndrăsneală la razele Soareluĭ, aşa şi aceştiea, luminată şi curăţită având mintea, razele cele neapuse ale Domnuluĭ, totodeauna le oglindesc.

75. Această măsură, zice, nu lesne este ajunsă de oamenĭ, ci le trebueşte durerĭ dese, şi nevoinţe, şi sudorĭ milioane. Căcĭ că mulţĭ sunt, cu cariĭ împreună este lucrând, şi Darul şi răutatea, fiindcă înlăuntru ascunzându-să (Darul) nicĭdecum s-aŭ depărtat, cu duhurile cele două, cel al luminiĭ, şi cel al întunereculuĭ, întru una şi aceeaşĭ inimă lucrează. Decĭ îmĭ veĭ zice mie cu adevărat, dar ce împărtăşire este luminiĭ cu întunerecul? Saŭ ce alcătuire este Bisericeĭ luĭ Dumnezeŭ cu Idoliĭ Şi eŭ ţie aceeaşĭ îţĭ voiŭ răspunde: Că ce împărtăşire este luminiĭ spre întunerec? Saŭ unde Dumnezeasca lumină să întunecă, saŭ să spurcă, cel cu adevărat curat şi nespurcat? Fiindcă zice „Lumina întru întunerec luminează, şi întunerecul pre ea nu o aŭ cuprins" (Ioan 1.5)[115]. Întrucât nu nepărtinit să cuvine a luoa, nicĭ întru-un chip lucrurile. Pentru că întru atâta uniĭ să odihnesc, cu Darul luĭ Dumnezeŭ, întrucât a să putea ţinea pre sine şi a nu să birui de păcatul carele lăcueşte înlăuntrul lor. Şi să întâmplă acum rugăciune bine sârguitoare având şi odihnă; apoĭ de gândurile cele spurcate a să lucra, şi de păcat a să fura; Împreună fiind adecă şi Darul. Şi celor ce nu sunt încă apucaţĭ de adeverire, nicĭcum lucrând într-înşiĭ Dumnezeescul Dar, (ştiind) li s-aŭ părut deodată a să slobozi de păcat. Iară ceĭ ce aŭ socoteală şi minte, nu s-ar lepăda a zice, cum că şi Darul luĭ Dumnezeŭ înlăuntru fiind (ascuns), nu să clătesc de gândurile cele urâte şi necuvioase.

76. Am văzut pre uniĭ dintre fraţĭ, de multe orĭ aşa pre bogat Dar aŭ fost luoat, încât de cinci anĭ, şi de şase, a să veşteji şi a să stinge lor desăvârşit cele ale pofteĭ. Apoĭ cum li s-aŭ părut de liman şi de linişte a să apuca, atuncea deodată din pândire arătată, fiind răutatea acestora, aşa de cu vrăjmăşie, s-aŭ pus şi cu sălbăticie, întrucât şi spaimă aŭ pus într-înşiĭ şi nedumerire. Decĭ nimenea aŭ îndrăsnit din ceĭ ce văd repede, pentru înţălegere a zice: că Darul împreună cu mine fiind, de aceea slobod sunt de păcat. Pentru că lucrează, precum s-aŭ zis, şi amândouă duhurile întru una şi aceeaşĭ minte, măcar dă ceĭ uşorĭ şi neînvăţaţĭ, mică oarecare Duhovnicească mişcare având, grăesc, iată am biruit. Şi mi să pare mie lucrurile aşa a fi: precum când soarele curat strălucind, văzduh întunecat fără de veste, saŭ negură alergând, ar întuneca lumina luĭ cea bună. Darul luĭ

[114] *Ieremia*, **29**, 12-13:
"12. Şi veţi striga către Mine şi veţi veni şi vă veţi ruga Mie, şi eu vă voi auzi.
13. Şi Mă veţi căuta şi Mă veţi găsi, dacă Mă veţi căuta cu toată inima voastră".

[115] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 5: "Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o".

Dumnezeŭ, iar nu încă cu adeverire s-aŭ curățit, ci încă întru adânc ținuțî sunt de păcat, întrucât multă socoteală cu adevărat trebuieşte spre a lua acestea prin ispita cea desăvîrşit.

77. Precum cu neputință este, fără ochî, şi fără limbă, fără urechî, şi fără de picioare, a vedea, saŭ a auzi, a grăi, saŭ a umbla; Întru acest chip cu neputință este, fără de Dumnezeŭ şi ceea ce să dă de acolo lucrare, a să împărtăşi tainelor celor Dumnezeeştî, şi a şti înțălepciunea luî Dumnezeŭ, saŭ după Duhul a să îmbogăți. Pentru că înțălepțiî Elinilor, întru cuvinte adecă să nevoesc, şi spre îndârjirile cele prin cuvinte, cu osârdie să îndeletnicesc; Iară robiî luî Dumnezeŭ, dacă şi nevorbitorî de cuvinte sunt, ci însă adecă cu Dumnezeasca cunoştință, şi cu Darul luî Dumnezeŭ, totdeauna săvârşesc (cuvinte).

78. Mă supuiŭ a grăi, zice, precum singurî Apostoliî aceea, plinî fiind de prea bunul Mângâitor, nu le-aŭ fost curat adecă, din grijî a să slăbi; ci spre veselie şi bucuriea cea negrăită, şi frică oarecare urma dintru acela negreşit Darul, nu din partea răutățiî având pricinele; Pentru că însuşî Darul, întru întărire cele ale lor le pusese, cât nicî spre cea maî mică a eşi eî din ceea ce are bine. Ci precum oarecare prunc mic, carele aŭ lovit zidul cu o petricică, nimica aŭ sporit; saŭ precum oarecare săgeată neputincioasă, zaua cea tare nicîcum ar vătăma-o, aşa oarecare parte a răutățiî pre aceştiea asuprindu-î, fără lucrare şi deşartă să mustra, de vreme ce bine să îngrădisă cu puterea luî Hristos. Ci însă şi desăvârşițî fiind eî, slobozeniea a însuşî de sine stăpânireî era de față. Şi nu precum zic oarecare fără de înțălegere, cum că după Dar de aceea, slobozire a grijelor şi slăbire să face. Pentru că caută Dumnezeŭ şi întru ceî desăvârşițî, voea sufletuluî spre slujirea Duhuluî. Întrucât a să întâmpla acestea unul altuea, că zice Apostolul „Duhul nu-l stângețî“ (1Tes. 5.19)[116].

79. Nu simplu cuvânt este şi lesne, adecă a pune lucrurile de față; pentru că maî lesne este fiecăruea a grăi, să zicem cuvântul pildeî, adecă: pâinea aceasta din grâŭ este făcută, însă pre facerea după a sa parte, a o pune, nu este a tuturor a cunoaşte, ci este a singurî celor ce s-aŭ iscusit. Deci aşa şi de nepătimire, şi de săvârşire, lesne este a grăi, iară cu iscusul şi cu adevărul, trebueşte lucru a lua, adecă cu lucrul şi cu adevărul a pricepe izvodirea săvârşireî.

80. Câțî cuvinte Duhovniceştî, afară de gustare şi de iscus grăesc pre aceştiea îî zic, a să asămăna omuluî celuî ce să află într-un pustiŭ câmp întru amează-zî, în vremea secerişuluî, şi este învăpăiat de sete; Însă îşî scrie luişî în minte, oarecare izvor de apă rece fiind aproape, şi dulce, şi limpede apă având, şi pre dânsul nicîunul oprindu-l a să împărtăşi cu sațiu. Saŭ omuluî celuî ce din miere adecă, nicîcât de puțin aŭ gustat, iară altora să ispiteşte a descoperi cum că are dulceață. Fiindcă uniî ca aceştiea întru acest fel cu adevărat sunt, câțî nu cu lucrul şi cu adeverirea sa, cele pentru săvârşire, şi sfințănie, şi nepătimire aŭ luat, voesc a povesti altora. Căcî că de va da Dumnezeŭ mică oarecare simțire a luoa, ale celor ce să grăesc de la dânşiî, vor cunoaşte toțî, că nu după învățătura lor, ci multă despărțire a adevăruluî şi a lucrurilor avea. Că în chip oarecare să primejdueşte creştinul din cel cuviincios puțin a să scoate, şi neDumnezeire a înțălege. Şi aşa creştinătatea ca oarecare mâncare şi băutură. Şi întrucât cineva unelteşte aceasta, întru atâta şi spre maî multă poftire să aprinde, şi mintea luî nesățioasă să face nețină. Precum dacă cineva cleuî ce însetează, dându-î luî băutură dulce, l-ar face pre el a pricepe nu din sete numaî, ci şi dintru aceeaşî dulceață, încă în oarecare chip mai lacom să află spre ceea ce să bea. Şi acestea precum s-aŭ zis, nu cu cuvinte goale singure le pricep, ci cu lucrarea Sfântuluî Duh în taină, în minte sunt săvârşindu-să, şi aşa să grăesc.

81. Evangheliea adecă hotărât porunceşte la tot omul, aceasta a nu face, saŭ a face, pentru ca prieten să se facă iubitoruluî de oamenî Împărat. Fiindcă zice „Nu te mâniea, nu pofti, dacă cineva

[116] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 19: "Duhul să nu-l stingeți".

te va lovi peste falca ta cea dreaptă, întoarceĭ luĭ şi pe cea stângă" (Mat. 5.22, 28, 39) [117]. Iar Apostolul pre urma celor poruncite viind, şi cum să cuvine după puţin a face lucrul curăţănieĭ, că cu aşteptare şi cu îndelungă răbdare pedepseşte. Întăĭ adecă „Ca pre nişte prunci hrănindu-ne cu lapte, apoĭ întru creştere aducându-ne" (1Cor. 3.2 [118]; Evr. 5.12 [119]). Şi iarăşĭ întru săvârşire, adecă ca în pildă să zicem, Evangheliea, haină desăvârşit a zis a să face din lână, iar Apostolul, şi cum să cuvine a să scărmăna aceasta (adecă lâna), şi a să ţăsă, şi haină a să face, bine aŭ descoperit.

82. Sunt uniĭ care de curviea cea arătată adecă, şi de furtişag, şi de lăcomie, şi de cele asemenea răutăţĭ, să depărtează, şi după acestea sunt socotindu-să împreună cu Sfinţiĭ. Însă multe le trebueşte ale lucrurilor şi ale adevăruluĭ a să face. Pentru că lăcueşte în mintea acestora de multe orĭ răutatea; şi vieţueşte şi să târaşte, şi nu încă părăsindu-ĭ pre aceştiea s-aŭ dus. Iară Sfânt este cel ce s-aŭ sfinţit, şi după omul cel dinlăuntru s-aŭ curăţit desăvârşit. Pentru că oarecare dintre fraţĭ, rugându-să împreună cu alţĭ fraţĭ, s-aŭ robit de puterea cea Dumnezeească, şi răpindu-să văzu pre cetatea Ierusalimuluĭ celuĭ de sus, şi locaşurile cele de acolo, şi nemărginită lumină. Auzi încă şi glas grăind: acesta a fi loc de odihnă al drepţilor. Apoĭ mândrindu-să, şi marĭ de sine părându-i-să a fi, aŭ căzut jos întru adâncul păcatuluĭ, şi pe urmă aŭ fost cuprins de multe rele. Decĭ dacă aceasta aşa, cum ar fi cu putinţă a grăi celuĭ ce s-ar întâmpla: cum că de vreme ce mă postesc, şi mă înstreinez, vânz şi averile, şi de relele cele ce s-aŭ zis mă depărtez, nimica este dar ceea ce lipseşte ca şi eŭ Sfânt să fiŭ? Pentru că nu depărtarea răutăţilor celor ce să văd, este, precum s-aŭ zis, săvârşirea, ci cel ce are curăţeniea cea dupre cuget, acesta este cel desăvârşit.

83. Intră, zice, cela ce socoteştĭ acestea, prin căpitenia gândurilor tale, şi către roaba şi slujnica păcatuluĭ mintea ta pleacă-te, şi vezĭ încă maĭ în jos decât aceasta, şi maĭ adânc decât gândurile tale, pre şarpele cel ce să încuibează întru cele ce să grăesc cămărĭ ale sufletuluĭ tăŭ, şi te omoară pre tine prin cele prea maĭ întregĭ mădulărĭ ale sufletuluĭ tăŭ. Căcĭ că adânc necuprins este cu adevărat inima ta. Decĭ dacă pre acesta l-aĭ omorât, dacă aĭ curăţit toată fără de legea cea întru tine, şi păcatul l-aĭ scos afară, te laudă întru Dumnezeŭ pentru curăţănie. Iar de nu, smereşte-te încă ca cel păcătos şi lipsit, apropie-te rugându-te luĭ Hristos pentru cele ascunse. Fiindcă toată scriptura cea veche şi cea nouă, să vede vorbind pentru curăţănie. Şi fieştecăruea om, şi Jidovuluĭ şi Elenuluĭ, dorite-s cele ale curăţănieĭ, şi nu de toţĭ să săvârşaşte. Iar a să face, zic, această curăţănie a inimiĭ, nu este cu putinţă întru altfel, fără decât numaĭ prin singur Iisus, că El este cea Ipostatnică şi prea adevărată adeverinţă. Şi fără de această adeverinţă, cu neputinţă este, saŭ adevărul a cunoaşte, orĭ mântuire a dobândi.

Pentru dragoste

84. PRECUM întru acestea văzute, te-aĭ lepădat de omul cel din afară, aĭ vândut şi averile şi le-aĭ răsipit, aşa să cuvine a te lepăda şi de înainte apucăturile năravurilor. Şi dacă înţălepciune trupească te-aĭ învăţat, saŭ aĭ avut cunoştinţă a lucrurilor te leapădă de acestea. Dacă te nădăjdueştĭ întru îndreptările trupuluĭ, depărtează-te de acestea, smerindu-te pre sine şi micşorându-te. Pentru că

[117] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 22, 28, 39:
"22. Eu însă vă spun vouă: că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă; şi cine va zice fratelui său: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedriului; iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului.
28. Eu însă vă spun vouă: că oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui.
39. Eu însă vă spun vouă: Nu vă împotriviţi celui rău; iar cui te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt".

[118] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 2: "Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu puteaţi mânca şi încă nici acum nu puteţi".

[119] *Epistola Către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 12: "Căci voi, care de multă vreme s-ar fi cuvenit să fiţi învăţători, aveţi iarăşi trebuinţă ca cineva să vă înveţe cele dintâi începuturi ale cuvintelor lui Dumnezeu şi aţi ajuns să aveţi nevoie de lapte, nu de hrană tare".

aşa veĭ putea prin nebuniea propoveduireĭ a te învăța; şi pentru aceasta veĭ afla înţălepciunea cea adevărată, iar nu întru cuvinte meşteşugitoare, ci întru puterea Crucii ce să lucrează întru aceştiea, care s-aŭ învrednicit întru ipostas a o câştiga pre aceasta. Pentru că zice Dumnezeescul Pavel „Crucea luĭ Hristos Jidovilor adecă este sminteală, iară Elinilor, nebunie; Însă nouă celor ce ne mântuim, puterea luĭ Dumnezeŭ, şi înţălepciunea luĭ Dumnezeŭ" (1Cor. **1**.23) [120].

85. Dacă aĭ şi luat, zice, gustare din Cer, dacă te-aĭ şi împărtăşit înţălepciuneĭ aceea, şi odihnă aĭ avut în sufletul tăŭ, nicĭ aşa nu te înălța, nicĭ să fiĭ îndrăznind a zice: iată am ajuns şi am înţăles tot adevărul. Ca nu cumva să auzĭ şi tu: „iată prea săturaţĭ sunteţĭ, iată v-aţĭ îmbogăţit, fără de noĭ aţĭ împărăţit, şi măcar de aţĭ fi împărăţit, ca şi noĭ împreună cu voĭ să împărăţim" (1Cor. **4**.8) [121]. Ci şi dacă veĭ gusta, te socoteşte a fi ca cel ce nu te-aĭ atins încă de creştinătate. Şi nu ca din arătare să fie ţie aceasta, ci ca înlăuntru totdeauna răsădită fiind, şi prea adevărată în cugetul tăŭ.

86. Precum oarecare iubitor de bogăţie, măcar deşi milioane de banĭ va fi adunând împreună, nu să face încă sătul; ci ceea ce în toate zilele să adaogă, aceasta face maĭ multă creştere a pofteĭ spre cel maĭ mult. Saŭ precum dacă cineva ar fi tras atuncĭ când bea maĭ cu dulceaţă, maĭ înainte de săturare, setea maĭ mult o aŭ aţâţat. Decĭ aşa şi cea a luĭ Dumnezeŭ gustare, cu totul adecă nu ştie saţiu saŭ sfârşit, ci întrucât să îmbogăţăşte cineva cu bogăţiea aceasta, sărac să socoteşte pre sine a fi. Iar creştiniĭ nu aŭ lângă sine şi pre însuşĭ sufletul, ci precum uniĭ dintru ceĭ ce cu adevărat sunt defăimaţĭ, maĭ mult lângă Dumnezeŭ să află, şi robĭ tuturor oamenilor pre sine să socotesc a fi. Întru acest suflet, maĭ mult să bucură şi să odihneşte Dumnezeŭ, pentru a luĭ smerenie. Decĭ dacă şi are cineva ceva; pentru că părerea urăciune este la Domnul. Căcĭ că aceasta de la început a scos pre om din Raiŭ, pre cel ce a auzit „veţĭ fi ca nişte Dumnezeĭ" (Fac. **3**.5) [122], şi întru deşarta această nădejde aŭ nădăjduit. Deprinde-te cum Dumnezeul tăŭ, şi Împăratul, ci încă şi Fiul luĭ Dumnezeŭ, s-aŭ deşertat pre sine, chipul robuluĭ luând? Şi cum aŭ sărăcit cum întru cele necinstite s-aŭ socotit? Cum aŭ pătimit? Iar dacă Dumnezeŭ aşa, tu omule cel ce prin trup împreună şi prin sânge eştĭ alcătuit, cela ce pământ eştĭ, vaĭ mie! Şi cenuşă, şi celuĭ bun cu totul neîmpărtăşit, ci tot necurăţie fiind, mare înţălegĭ despre tine, şi te mândreştĭ? Ci tu dară dacă eştĭ înţălept, şi pentru aceasta singură maĭ ales, care o aĭ luat de la Dumnezeŭ, grăeşte: nu este al meŭ lucru, de la altul acesta luându-l îl am, şi părându-i-să Luĭ, de tot va luoa de la mine cea dată. Întru acest fel, tot bunul adecă, Domnuluĭ, iar răul, neputinţiĭ tale îl scrie.

87. Vistieriea care zice Apostolul „în vase de lut o avem" (2Cor. **4**.7) [123], pre puterea cea Sfinţitoare a Duhuluĭ să o socoteştĭ a fi, pre care încă în trup fiind, vrednic s-aŭ făcut a o lua. Pentru că oare unde iarăşĭ acesta zice „Carele s-aŭ făcut nouă înţălepciune de la Dumnezeŭ, şi dreptate, şi sfinţănie, şi izbăvire" (1Cor. **1**.30) [124]. Decĭ carele aŭ aflat, şi are lângă sine cereasca această vistierie a Duhuluĭ, toată dreptatea şi toată lucrarea poruncilor, nu numaĭ curat şi fără de prihană, ci şi fără de durerĭ şi de ostenele poate a o săvârşi. Carele fără de osteneală maĭ înainte de demult adecă, să şi cuvine a face. Că nicĭ poate cineva, măcar deşi ar voi, a lucra cu adevărat roada Duhuluĭ, maĭ înainte de împărtăşirea prea bunuluĭ Duh. Ci însă să se silească fiecare pre sine totdeauna, prin

[120] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 23: "Însă noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei, sminteală; pentru neamuri, nebunie".

[121] *Idem*, **4**, 8: "Iată, sunteţi sătui; iată v-aţi îmbogăţit; fără de noi aţi domnit, şi măcar nu aţi domnit ca şi noi să domnim împreună cu voi".

[122] *Facerea*, **3**, 5: "Dar Dumnezeu ştie că în ziua în care veţi mânca din el vi se vor deschide ochii şi veţi fi ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul".

[123] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 7: "Şi avem comoara aceasta în vase de lut, ca să se învedereze că puterea covârşitoare este a lui Dumnezeu şi nu de la noi".

[124] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 30: "Din El, dar, sunteţi voi întru Hristos Iisus, Care pentru noi S-a făcut înţelepciune de la Dumnezeu şi dreptate şi sfinţire şi răscumpărare".

răbdare alergând şi prin credinţă, şi cu ferbinaţă să se roage luĭ Hristos ca să dobândească această vistierie a Duhuluĭ. Şi atuncea toată Dreptatea precum s-aŭ zis, şi întru sine şi prin sine, poate a face curat şi desăvârşit, fără de osteneală, şi fără de ticăloşie (zic) –

88. Ceĭ ce întru sine bogăţiea cea Dumnezească a Duhuluĭ o aŭ, când împărtăşesc pre oarecare cuvintelor celor Duhovniceştĭ, ca dintru a sa vistierie scoţându-le le daŭ celor cu care vorbesc. Iară câţĭ vistieriea aceasta, nu o aŭ învistierit întru adâncul inimiĭ dintru care izvorăşte bunătatea gândurilor celor Dumnezeeştĭ, şi a tainelor celor ce întrec cuvântul, ci în chipul florilor adunând numaĭ unele, dintru fieştecare scriptură, pre vârful limbiĭ le poartă; Saŭ şi a bărbaţilor celor Duhovniceştĭ ascultătorĭ făcându-să, întru cuvintele acestora să laudă, cele ale acestora, ca ale sale înainte întinzându-le, şi către streine naşterĭ puindu-să; Aceştiea altora adecă, fără de osteneală le-aŭ dat împărtăşirea celor zise, iar eĭ după vorbire, săracilor s-aŭ sămănat. Pentru că fiecare adecă din cuvinte, ca către ale sale, spre cele de unde sunt luoate s-aŭ întors. Iar eĭ neavând comoara lor, de unde adecă putincioşĭ ar fi fost, şi pre eĭ a să veseli întâĭ, şi pre alţiĭ dupre dare a-ĭ folosi? Pentru aceasta de la Dumnezeŭ ni să cuvine a cere întâĭ, spre adevărata această bogăţie înlăuntru a să sălăşlui, şi atuncea lesne nouă va fi, şi pre alţiĭ a-ĭ putea folosi, şi din Dumnezeeştile cuvinte şi din tainele cele Dumnezeeştĭ a le da acestora. Căcĭ aşa aŭ binevoit bunătatea luĭ Dumnezeŭ, a lăcui întru fieştecarele cel ce aŭ crezut. Pentru că zice „Cel ce mă iubeşte pre mine, iubi-se-va de Părintele meŭ, şi Eŭ îl voiŭ iubi pre el, şi mă voiŭ arăta pre sinemĭ luĭ" (Ioan **14**.21) [125]. Şi întru altele „Eŭ şi Părintele vom veni, şi lăcaş la dânsul vom face" (Stih **23**) [126].

89. Ceĭ ce s-aŭ învrednicit a fi Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ, şi întru sine având strălucind pre Hristos, prin multe felurĭ şi osebite chipurĭ cele ale Duhuluĭ să chivernisesc, şi întru cea nevăzută inimă de la Dar să hrănesc. Însă nimica este adecă şi oarecare din desfătările cele ce să văd în lume, în mijloc a le aduce, spre asemănarea petreceriĭ robilor celor Dumnezeeştĭ, cele ale Daruluĭ ce sunt în sufletul lor. Fiindcă este când să fac, precum întru oarecare cină împărătească, prea veselindu-să şi prea bucurându-să, nespusă oarecare şi negrăită veselie având. Şi acum adecă, ca o mireasă cu mirele săŭ Duhovniceşte veselindu-să, şi îndulcindu-să. Iar acum ca nişte Îngerĭ (în trup) fără de trup, întru atâta uşurime a trupuluĭ şi uşurare, cât gândesc că nicĭ cu trup sunt îmbrăcaţĭ. Şi altă dată adecă, ca cu oarecare băutură veselindu-să şi îmbătându-să, cu beţie negrăită a tainelor Duhuluĭ. Şi altă dată, plângerea şi tânguirea pre eĭ îĭ are pentru mântuirea oamenilor mâhnindu-să. Fiindcă din Dumnezeasca dragoste a Duhuluĭ aprinzându-să, toată plângerea luĭ Adam, o iaŭ. Şi uneorĭ adecă, spre atâta nespusă dragoste cu dulceaţă de la Duhul aprinşĭ aŭ fost prin cuvânt, cât de ar fi fost cu putinţă, pre tot omul prin ale sale îndurărĭ în sân a le pune, despărţirea răuluĭ de cel bun, cu totul nefăcându-o. Şi uneorĭ întru atâta a defăimat pre sine, cât pre nicĭ unul a li să părea a fi cel după urma lor, ci maĭ pre urmă decât toţĭ pre sine a să socoti. Şi acum adecă, de oarecare bucurie negrăită Duhovnicească aŭ fost înghiţiţĭ; Iar acum precum oarecare din ceĭ tarĭ, luând întrarmare Împărătească, şi către războiŭ pogorându-să, pre ceĭ protivnicĭ aŭ biruit. Întru cel deopotrivă chip şi aceştiea, cu armele Duhuluĭ îngrădindu-să, s-aŭ pogorât către vrăjmaşiĭ ceĭ nevăzuţĭ, şi pre aceştiea i-aŭ pus supt picioarele lor. Acum adecă multă oarecare linişte îĭ împresoară pre eĭ, şi fără de grijă şi cu pace îĭ hrăneşte, şi de minunată dulceaţă ţinuţĭ sunt. Iar acum de înţălegere, şi de înţălepciune Dumnezeească, şi de cunoştinţa Duhuluĭ cea necercată. Şi cuprinzător cu unele ca acestea să îmbogăţăsc, şi să înţăleptăsc, din Darul luĭ Hristos carele nicĭ la o limbă este cu neputinţă a spune. Şi este când, ca şi unul dintre toţĭ oameniĭ, eĭ întru vedere arătându-să, aşa Dumnezeescul

[125] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 21: "Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este care Mă iubeşte; iar cel ce Mă iubeşte pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui".

[126] *Idem*, **14**, 23: "Iisus a răspuns şi i-a zis: Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el". Trimiterea din mss. la stihul 14 nu corespunde citatului din text.

Dar, în multe chipurĭ pre sine întru aceştiea schimbându-să şi prefăcându-să, a învăţa voeşte oarecum şi a iscusi pre suflet. Pentru ca desăvârşit pre acesta, şi fără de prihană, şi prea curat să-l pue înaintea Cerescului Părinte.

90. Aceste lucrări zise ale Duhuluĭ, sunt ale celor prea mari măsuri, şi ale celor prea de aproape de săvârşire. Pentru că aceste multe felurĭ de mângâerĭ ale Duhuluĭ, prin felurĭ de chipurĭ adecă, ci însă nelipsit întru aceştiea de la Duhul să lucrează, lucrare pre lucrare a Duhuluĭ priimind. Căcĭ când ajunge cineva întru săvârşirea Duhuluĭ, din toate patimile cu amăruntul curăţându-să, şi cu totul cu Mângâitorul Duh unindu-să, prin cea negrăită împărtăşire, şi amestecându-să, când şi însuşĭ sufletul s-ar învrednici adecă Duh a să face, ca unul ce împreună cu Duhul s-a amestecat, atuncea tot lumină, tot Duh, tot bucurie, tot odihnă, tot veselie, tot dragoste, tot îndurări, tot bunătate şi îmbunătăţire să face. Şi ca cum este înghiţit spre faptele cele bune, de puterea prea bunuluĭ Duh, ca o peatră întru adâncul mării de apă de pretutindenea împrejurându-să. Decĭ întru acest fel şi uniĭ ca aceştiea, în tot chipul cu Duhul luĭ Dumnezeŭ împreunaţĭ fiind, însuşĭ luĭ Hristos s-aŭ asămănat, faptele cele bune ale Duhuluĭ, la sine avându-le nestrămutate, şi unele ca aceste roade tuturor arătându-le. Căcĭ de vreme ce înlăuntru curaţĭ şi fără de prihană, cu inima prin Duhul s-aŭ săvârşit, cu neputinţă este a aduce afară roadele răutăţiĭ. Ci totdeauna, prin toate roadele Duhuluĭ întru sine strălucesc.

Aceasta este înainte sporirea săvârşireĭ ceĭ Duhovniceştĭ a plinirii luĭ Hristos. Întru care a ajunge, ne învaţă pre noĭ Apostolul grăind: „Ca să vă împliniţĭ întru toată plinirea luĭ Hristos" (Efesenĭ 3.19) [127]. Şi iarăşĭ „până vom ajunge toţĭ întru bărbat desăvârşit, la măsura vrâsteĭ plinirii Luĭ Hristos" (Efes. 4.13) [128].

91. Este când, zice, intră cineva a pleca genunchile, şi cu aceasta să face inima plină de lucrare Dumnezească, şi sufletul să veseleşte împreună cu Domnul. Precum iată arătat s-aŭ făcut în chipul mireseĭ împreună cu mirele, marele acesta Isaiea zice „Pentru că în ce chip să veseleşte mirele de mireasă, aşa să va veseli Domnul de tine" (Is. 62.5) [129]. Şi este când s-aŭ întâmplat adecă, a să îndeletnici unul ca acesta în toată ziua, iară după un ceas la rugăciune aŭ slobozit pre sine, şi atuncĭ să răpeşte la acela omul cel dinlăuntru, şi ţinut să face de nemărginit adânc al veacului aceluea. Şi îl are pre el negrăită şi nemăsurată oarecare dulceaţă, cât a să spăimânta mintea adecă toată fiind înălţată şi răpită; şi uitare întru cugete a să face dupre vremea aceea, a tuturor înţălegerilor celor pământeştĭ. De vreme ce pline fiind gândurile luĭ, precum s-aŭ zis, şi la necovârşire şi prea necuprinse lucrurĭ robite cu dânsa ducându-să, întrucât în ceasul acela prin rugăciune să face omuluĭ, împreună cu rugăciunea a să duce şi sufletul.

92. Către cel ce întreabă adecă zicând: dacă totdeauna este cu putinţă omuluĭ, întru una ca această stare a să îndeletnici? acestea ni să cuvine a grăi: Cum că Darul adecă nu este când nu este împreună şi prea înrădăcinat, şi ca oarecare firesc prea înfipt, să face întru omul cu carele împreună este. Însă unul fiind acesta, în multe chipurĭ precum voeşte, spre folosul omuluĭ orândueşte. Pentru căcĭ este când adecă, maĭ mult îĭ este luĭ focul, iar uneorĭ maĭ tâmpit arde. Şi este când adecă, lumina maĭ mult străluceşte, şi este când să şi împreună trimite şi să posomorăşte, cu adevărat după rândueala cea Dumnezeească; măcar adecă deşi nestinsă arde făcliea; Însă când maĭ mult să curăţăşte, atuncea cu maĭ multă beţie a dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ să cercetează omul. Şi este când şi singură lumina aceea neîncetat luminează în inimă, ceiĭ maĭ dinlăuntru adecă, şi maĭ adânc îĭ deşchide

---

[127] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 19: "Şi să cunoaşteţi iubirea lui Hristos, cea mai presus de cunoştinţă, ca să vă umpleţi de toată plinătatea lui Dumnezeu".

[128] *Idem*, **4**, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".

[129] *Isaia*, **62**, 5: "Şi în ce chip se însoţeşte flăcăul cu fecioara. Cel ce te-a zidit Se va însoţi cu tine, şi în ce chip mirele se veseleşte de mireasă, aşa Se va veseli de tine Dumnezeul tău".

lumina. Întrucât omul de dulceața și de vederea aceea fiind înghițit, a nu fi maĭ mult întru sine, ci ca un nebun și varvar a fi sub lume, pentru cea prea întrecută și în suflet rășchirată dulceață și dragoste, și pentru adâncul tainelor, cărora s-aŭ învrednicit a să împărtăși. Și să întâmplă de multe orĭ după vremea aceea adecă, spre cele desăvârșit măsurĭ a să sui el, și slobod de tot păcatul a fi și neluoat. Iar după acestea a să strânge în oarecare chip Darul, și acoperământul puteriĭ ceĭ protivnice a se pune deasupra.

93. Așa să ți să pae * cele ale Daruluĭ a fi, ca spre pildă să-țĭ fie ție, către a douăsprezecea treaptă a să sui săvârșirea. Decĭ a fi adecă când și măsura aceasta putincioasă să face, (să zicem). Ci însă să dă iarășĭ Dorul înapoĭ, și una pogorându-să, întru al [primului] la treaptă stă **. Decĭ s-aŭ arătat minunatele acestea, ale cărora ispitire și omul acela a avut, însă dacă cel deopotrivă luĭ chip ar fi avut acesta totdeauna, nu ar fi fost cu putință luĭ a intra sub orândueala și greutatea cuvântuluĭ. Nicĭ a auzi ceva, saŭ a grăi, saŭ și pentru ceva măcar cât de puțin a să griji, fără decât a zăcea numaĭ întru un unghiŭ apucându-să, înălțat fiind și îmbătat. Pentru aceasta și măsura cea desăvârșit nu i s-a dat luĭ, pentru ca să aibă vreme, și întru purtarea de grijă a fraților, și întru slujba cuvântuluĭ a să îndeletnici.

94. Auzind cuvântul Împărățieĭ, zice, și spre lacrămĭ aducând-ne, să nu rămânem întru aceste ale noastre lacrămĭ, nicĭ întru auzul nostru, precum că bine auzim, nicĭ întru ochiĭ noștri (vederea) ca cum bine văzând, și cu îndestulare socotind pre sine a avea ceva. Fiindcă sunt alte urechĭ, și alțĭ ochĭ, și alte plângerĭ. Precum și cugetul și sufletul altul, carele este însușĭ Dumnezeescul și Cerescul Duh, cel ce aude, și plânge, și să roagă, și cunoaște, și face voe luĭ Dumnezeŭ întru adevăr. De vreme ce și Apostolilor, Domnul făgăduindu-le cel prea mare Dar al Duhuluĭ „Mă duc, grăea, iar Mângâitorul, Duhul cel Sfânt, pre care îl trimite Tatăl întru Numele meŭ, acela vă va învăța pre voĭ toate“ (Ioan **14**.26) [130]. Și iarășĭ „Încă am grăit multe vouă, ci nu le puteță ținea acum. Iar când va veni Acela, Duhul adevăruluĭ, va povățui pre voĭ la tot adevărul“ (Ioan **16**.12) [131]. Acela să va ruga, Acela va plânge. „Pentru că ce ne vom ruga, zice Dumnezeescul Apostol, precum trebuie, nu știm. Ci singur Duhul să roagă pentru noĭ cu suspinurĭ negrăite“ (Rom. **8**.26) [132]. Fiindcă Aceluiașĭ singur Duhuluĭ, arătată este voea luĭ Dumnezeŭ. „Pentru că cele ale luĭ Dumnezeŭ, zice, nimenea nu le știe, fără numaĭ Duhul luĭ Dumnezeŭ“ (1Cor. **2**.11) [133]. De vreme ce și după făgăduință, în ziua a cincizecea, viind Mângâitorul, și puterea prea Bunuluĭ Duh în sufletele Apostolilor sălășluindu-să (Fap. **2**) [134], acoperământul răutățiĭ, de tot s-aŭ luoat despre dânșiĭ, iar patimile s-aŭ depărtat, ochiĭ inimiĭ lor s-aŭ descoperit. Și atuncea umplându-să de ințălepciune, și desăvârșit așăzându-să de la Duhul, prin Acela adecă și voea luĭ Dumnezeŭ o aŭ cunoscut a o face. Însă prin Acela și spre tot adevărul povățuițĭ aŭ fost, stăpânindu-le și Împărățându-le sufletele acelora. Decĭ când ne vine a plânge și nouă celor ce auzim cuvântul luĭ Dumnezeŭ, să ne rugăm luĭ Hristos cu credință neîndoită, nădăjduind a veni către noĭ Duhul cel ce cu adevărat aude, și să roagă, după cea a luĭ Dumnezeŭ voe și voire.

95. Lucru așa, zice, să ți să pae a avea, cum că zace deasupra oarecare întunecoasă putere, ușor acoperind pre minte, oareșĭcum supțire; Măcar că făcliea pururea arde și luminează, precum s-aŭ

---

* *să ți să pară.*

** în mss.: "întru al 1 la treaptă stă".

[130] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 26: "Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate ce v-am spus Eu".

[131] *Idem*, **16**, 12: "Încă multe am a vă spune, dar acum nu puteți să le purtați".

[132] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 26: "De asemenea și Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci Însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite".

[133] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 11: "Căci cine dintre oameni știe ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu".

[134] *Faptele Sfinților Apostoli*, **2**, capitol intitulat *Pogorârea Duhului Sfânt. Cuvântarea lui Petru.* Aici cititorul află cele ce s-au petrecut în "ziua Cincizecimii".

zis, ci luminii aceea îi zace deasupra ca un acoperământ oarecare. Pentru aceasta nici tăgăduitor este unul ca acesta a nu fi desăvârşit, nici cu totul slobod de păcat; ci precum am zice: şi slobod, şi nu slobod, şi aceasta nu fără voea lui Dumnezeŭ cu totul, ci după orânduealǎ Dumnezeascǎ sǎ face. Şi uneori adecă, să răsipeşte şi să sfarămă zidul acela din mijloc al gardului, şi uneori de tot nu să răsipeşte, nici totdeauna asemenea are pre cele ale rugăciunii. Ci este adecă când mai mult Dar să aprinde, şi odihneşte şi mângâie; Iar este uneori când mai posomorât şi smerit să face, precum însuşi Darul rânduеşte spre folosul omului. Însă am intrat şi eŭ, zice, întru măsura cea desăvârşit în oarecare vremi, şi am gustat, şi cercare am avut a veacului aceluea, însă nu am văzut încă nici un creştin desăvârşit saŭ deodată slobod. Ci şi să odihneşte cineva întru Dar, şi tainelor şi descoperirelor să învredniceşte şi părtaş să face, şi intră întru multă dulceaţă a Darului, însă păcatul iarăşi înlăuntru este dimpreună cu dânsul. Iară unii ca aceştiea pentru Darul cel prea covârşitor, şi lumina ceea ce străluceşte lor, după neiscusinţă adecă zic, desăvârşiţi şi slobozi li s-aŭ părut a fi. Iară eŭ, precum s-aŭ zis, încă nu am văzut pre nimenea cu amăruntul slobod. De vreme ce şi mie despre o parte întru oarecare vremi mi s-aŭ făcut întru aceeaşi măsură, precum s-aŭ grăit, a intra. Şi ştiŭ deprinzându-mă, în ce fel este cineva om desăvârşit.

96. Când ar fi ţie a auzi, de împărtăşirea mirelui şi a miresei, şi de jocuri, şi glasuri, şi sărbători, nimica materialnic să înţălegi, nici pământesc. Fiindcă în pildă să iaŭ acestea, numai prin împreună pogorâre. De vreme ce acelea negrăite sunt şi Duhovniceşti, şi de ochii cei trupeşti neatinse. Iară sufletele cele simţite şi credincioase, întru cuprindere vin acestea. Şi singură împărtăşirea Duhului, şi cereştile vistierii, şi danţurile, şi sărbătorile Sfinţilor Îngeri, celui ce prin iscus singur le-aŭ luoat, să face arătate; Iară celui neînvăţat, nici a gândi cu totul îi este cu neputinţă. Deci cu evlavie de acestea să auzi, până şi ţie crezând, s-ar face a te învrednici, unele ca acestea a nemeri. Şi atuncea vei vedea cu singur iscusul ochilor celor sufleteşti, de ce fel de bunătăţi şi taine, pot şi aicea a să învrednici sufletele creştinilor. Fiindcă întru înviere, şi însuşi trupul se va învrednici a dobândi unele ca acestea, şi a le vedea pre acestea, şi ca cum a le ţinea, când şi acesta se va face Duh.

97. Frumuseţile cele ale însuşi sufletului nostru, şi roadele cele bune: ori rugăciune, ori dragoste, ori credinţă, priveghere, post, şi celelalte izvodiri ale faptelor bune, când s-ar amesteca şi s-ar împărtăşi împărtăşirei Duhului, atuncea şi acestea precum oarecare tămâie pusă în foc, nu numai de bună mireazmă să umplu, ci şi nouă să face lesne prin urmarea voii lui Dumnezeŭ a vieţui. Fiindcă fără de Duhul cel Sfânt, precum iată s-aŭ zis, şi mai întâi, nimănui nu-i este cu putinţă a înţălege vocea lui Dumnezeŭ. Căci că precum bărbatului viind femeea spre nuntă, mai întâi adecă până a fi împreunată, cu mintea sa umblă şi voilor sale urmează; Iar când împreună vine după una, sub acelaşi stăpânitor cu totul vieţueşte, lăsându-să a privi către sine. Deci întru acest chip şi sufletul, are a sa oarecare voire, şi osebite legi şi lucruri. Iar când să face vrednic a veni împreună cu Hristos Cerescul bărbat, să supune de aceea legii bărbatului, nu voii lui, ci urmând lui Hristos Mirele săŭ.

98. „Îmbrăcămintea nunţii" pentru care cuprind Dumnezeeştile cuvinte ale lui Hristos (Mat. 22.11)[135], Darul Sfântului Duh să socoteşti a fi. Pre carele cel ce nu s-aŭ făcut vrednic a-l îmbrăca, nu va fi părtaş nunţii cei Cereşti şi Duhovniceşti a aceii cini.

99. Să punem sârguinţă a bea din Duhovnicescul şi Dumnezeescul vin, şi a ne îmbăta cu beţie trezvitoare, că precum cei sătoşi de vin, mai grăitori să fac, aşa şi noi plini făcându-ne de Duhovnicescul acela vin, să spunem povestirele tainelor celor Dumnezeeşti. Pentru că: „şi păharul Tăŭ, zice Dumnezeescul David, este îmbătându-mă ca un puternic" (Ps. 22.6)[136].

[135] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **22**, 11: "Iar intrând împăratul ca să privească pe oaspeţi, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă".

[136] *Psalmii*, **22**, 6: "Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu şi paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic". Trimiterea din mss. la Ps. **22**, 7 nu corespunde citatului din text.

100. Acesta este sufletul cel sărac cu Duhul, carele cunoaşte ranele sale, şi cunoaşte întunerecul patimilor care este împrejurul luĭ, şi cere izbăvirea cea de la Domnul, care aduce adecă dureri, şi nicĭ de unul să bucură al bunătăţilor celor de pre pământ, ci pre singur Doftorul cel bun îl caută, şi întru vindecarea luĭ nădăjdueşte. Decĭ cum sufletul acesta rănit, va fi bun şi cu bună faţă, şi spre împreună vieţuirea cu Hristos cunviincios? Cum întru altfel, fără decât după cea dintăĭ a sa zidire, şi cunoştinţa cea arătată a ranelor sale şi a sărăcieĭ. Pentru că dacă nu să împreună îndulceşte de ranele şi bubele patimilor, nicĭ vorbeşte împreună cu greşalele, nu-ĭ socoteşte luĭ Domnul depărtare; Ci viind îl vindecă şi îl tămădueşte, şi îĭ dărueşte luĭ nepătimire şi buna feciorie. Numaĭ acesta să nu să împărtăşască cu înainte alegerea celor ce să lucrează, precum s-aŭ zis, nicĭ cu patimile cele ce să lucrează să binevoească împreună. Ci cu toată puterea să strige către Domnul, ca prea bunul luĭ Duh să-l învrednicească slobozenieĭ tuturor patimilor. Decĭ dar fericit este sufletul acela, iar amar celuĭ ce nu priimeşte împreună simţirea ranelor sale, celuĭ ce i să pare nicĭ ceva răutate a avea, după multă răutate şi orbire. Pentru că pre acesta nicĭ prea bunul Doftor îl cercetează, nicĭ îl vindecă, pentru că nicĭ îl caută pre Dânsul, şi nicĭ îĭ este luĭ grijă de rane, ca celuĭ ce bine a să avea şi sânătos să socoteşte. Pentru că zice „Nu aŭ trebuinţă ceĭ sânătoşĭ de Doftor, ci ceĭ bolnavĭ" (Mat. **9**.12) [137].

101. Fericiţĭ cu adevărat ceĭ râvnitori, pentru petrecerea şi cea maĭ presus de fire împărtăşire, şi ceĭ câţĭ prin ferbinte credinţă şi cea iubitoare de fapte bune petrecere, cunoştinţa tainelor celor cereştĭ ale Duhuluĭ, cu iscusul şi cu simţirea aŭ luoat, şi petrecerea o aŭ în Cerurĭ. Aceştiea şi decât toţĭ oamenii maĭ bunĭ sunt, şi iubită este arătarea lor. Pentru că cine dintru ceĭ tarĭ, şi înţălepţi, saŭ pricepuţĭ aŭ fost a să sui la Cer, încă prea întorcându-să pre pământ, şi acolo a lucra lucrurĭ Duhovniceştĭ, şi frumuseţile Duhuluĭ a le oglindi? Iar acum sirimanĭ oarecare după cea văzută, şi sirimanĭ de istov şi prea defăimaţĭ; Şi nicĭ vecinilor cât de puţin cunoscuţĭ. Căcĭ căzând pre faţa lor înaintea Domnuluĭ, să suie la Cer de la Duhul povăţuindu-să, şi întru adeverirea sufletuluĭ lor să desfătează întru minunele cele de acolo cu gândul. Şi acolo lucrează, acolo petrece, acolo vieţuirea are, dupre Dumnezeescul Apostol. „Pentru că a noastră petrecere zice, în cerurĭ este" (Filip. **3**.20) [138]. Şi iarăşĭ „Cele ce ochiul nu aŭ văzut, şi urechea n-a auzit, şi pre inima omuluĭ nu s-aŭ suit, cele ce aŭ gătit Dumnezeŭ celor ce îl iubesc pre El" (1Cor. **2**.9) [139]. Apoĭ aduce: „Iară nouă ne-aŭ descoperit prin Duhul Săŭ" (st. **10**) [140]. Aceştiea sunt ceĭ întru adevăr înţălepţĭ, ceĭ puternicĭ, aceştiea ceĭ şi de bun neam, şi ceĭ pricepuţĭ.

102. Şi fără de cereştile acelea, zice, dintru acestea de faţă judecând pre Sfinţĭ, nu te veĭ îndoi decât toţĭ maĭ înalţĭ a-ĭ zice. Decĭ să se judece aşa: Navuhodonosor cel ce aŭ stăpânit Vavilonul, când toate neamurile luĭ, la închinăciunea icoaneĭ ceĭ ce s-aŭ fost întâmplat făcându-o să aduna, – iar de Dumnezeŭ aceasta cu totul prea cu înţălpeciune să rânduea, pentru ca şi bunătatea pruncilor tuturor cunoscută să se puie, şi să se deprinză toţĭ, că Dumnezeŭ adevărat este unul cel ce lăcueşte Cerurile, Treĭ pruncĭ, şi aceştia robĭ, şi de slobozenie lipsiţĭ, aŭ îndrăsnit către dânsul. Şi când toţĭ cu multă temere să închina, şi nimica nicĭdecum a întreba îndrăznind, ci în scurt fără de glas deopotrivă dobitoacelor trăgându-să de nas, aceştiea (tineriĭ) atâta s-aŭ depărtat ca să facă cele de asemenea cu alţiĭ, cât nicĭ întru buna credinţă fiind nu aŭ voit a fi neştiuţĭ, nicĭ aŭ suferit a tăinui, ci întru auzul tuturor aŭ grăit: „Dumnezeilor tăĭ Împărat nu slujim, şi icoaneĭ ceĭ de aur care aĭ pus, nu ne vom închina". Pre aceştiea spre cuvântul munciĭ înfricoşatul acela cuptor luându-ĭ, nu cuptor era, nicĭ ş-aŭ arătat lucrarea sa, ci ca cum adecă şi acesta ruşinându-să de aceştiea, i-aŭ păzit

[137] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **9**, 12: "Şi auzind El, a zis: Nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci cei bolnavi".
[138] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 20: "Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde şi aşteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos".
[139] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".
[140] *Idem*, **2**, 10: "Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar şi adâncurile lui Dumnezeu".

nevătămaţi de rele. Şi toţi şi însuşi Împăratul prin aceea, aŭ cunoscut pre adevăratul Dumnezeŭ. (Dan. Cap. 3) [141]. De aceea nu numai cei de pre pământ s-aŭ mirat, ci şi cetele cele Cereşti. Fiindcă de la biruinţele Sfinţilor, nici cei din Cer aŭ lipsit; Ci împreună a veni, şi pre aceea Dumnezeescul Apostol îi prea arată, „Că privelişte, zice, ne-am făcut şi Îngerilor şi oamenilor" (1Cor. **4**.9) [142]. Ai unele ca acestea şi la Ilie a vedea, carele un om fiind, către mulţi aŭ putut, prin aducerea focului celui Ceresc (3Imp. **18**.38) [143]. Ci şi Moisi, tot Eghipetul şi pre Faraon tiranul a biruit. Aceasta şi la Lot, aceasta şi la Noe, aceasta şi la mulţi alţii ai a vedea. Carii dupre vedere, viind dedesuptul a multei defăimări mulţi vestiţi şi puternici ţinea.

103. Fieştecăruia din cele ce să văd, dacă nu şi altă oarecare fire streină s-ar face spre ajutor, cât este după sine, nelucrată ar fi şi neîmpodibită. Pentru că înţălepciunea lui Dumnezeŭ cea nepovestită, taine şi chipuri prin cele ce să văd arată; Cum că firea omenească după sineşi fiind, împodobirea cea desăvârşit a faptelor bune, şi cea Dumnezeească bună cuviinţă a sfinţăniei, afară de nu va luoa împreună şi Dumnezeeasca mână, cu neputinţă este a arăta. Precum pământul după sine rămâiind, de nu se va împărtăşi sârguinţii cei prin ostenitorii pământului, apoi şi cea de a ploilor şi a soarelui va primi împreună lucrarea, necuviincios este, şi nicidecum îndestulat spre naşterea roadelor. Încă şi toată casa are trebuinţă de lumina aceasta a soarelui, care nu este de aceaşi fire cu dânsa, de vreme ce fără de acesta de întunerec ar fi plină, şi netrebnică. Încă şi altele asemenea acestora vei vedea având. Deci întru acest chip şi firea cea omenească, neputinţă dupre sine având, pre roadele faptelor bune a le da, trebuinţă are de cel Duhovnicesc al sufletelor noastre ostenitor al pământului, adecă de Duhul lui Hristos carele şi acesta strein de firea noastră nemeşteşugit este, pentru că noi suntem zidire, iară acesta Ziditor. Ca şi cu osebita sa meşteşugire, inimile zic, cele ale credincioşilor lucrându-le, pre cele ce cu toată voirea Duhovnicescului lucrător al pământului s-aŭ dat pre sine, desăvârşit roadele Duhului a da să facă, şi să strălucească a Sa lumină în casa sufletului nostru, cea întunecată de patimi.

104. Îndoit este războiul creştinilor, şi îndoită lupta. Şi spre cele ce să văd cu ochiul acesta, pentru că prea îl zădărăsc acestea, şi îl îndeamnă pre suflet a pătimi spre acestea şi a să îndulci împreună. Apoi, şi spre începătoriele, şi stăpâniele, cele ale cumplitului stăpânitor al lumii aceştiea.

105. Slava lui Moisi care o avea pre faţă, chip al slavei cei adevărate, a prea Sfântului Duh era. Că în ce chip acolo, tot carele voea a privi, cu neputinţă îi era; Aşa şi acum slava aceasta care în sufletele credincioşilor străluceşte, întunerecul patimilor nu îl rabdă, ci fuge izgonindu-să de raza aceasta.

106. Creştinului celui iubitor de adevăr, şi iubitor de Dumnezeŭ, care a gustat dulceaţa celui Ceresc, şi sădit şi amestecat îl are pre Dar în suflet, şi cu totul s-aŭ încredinţat pre sine voilor Darului, şi toate cele ale veacului acestuea, prin urăciune îi sunt. Pentru că mai bun acesta, decât toate cele ale lumii s-aŭ aşăzat. Măcar aur de ai zice, măcar argint, măcar cinsti şi slave, măcar fericiri şi laude, nicideuna din unele ca acestea poate a să vâna. De vreme ce aŭ venit întru iscusul a altei bogăţii, şi a altei cinsti, şi a altei slave, şi cu dulceaţă nestricăcioasă să hrăneşte cu sufletul, şi toată adeverirea şi simţirea are prin împărtăşirea Duhului.

107. Acesta, pre câtă despărţire este păstorului celui cuvântător, de oile cele necuvântătoare, pre atâta este despărţindu-să de oameni, prin înţălegere, şi cunoştinţă, şi socoteală. Fiindcă altui Duh, şi altei minţi, şi altei înţălegeri şi înţălepciuni să împărtăşaşte, afară de cea a lumii aceştiea

---

[141] *Daniel*, cap. **3**, intitulat *Chipul cel de aur şi cei trei tineri în cuptorul de foc.*

[142] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 9: "Căci mi se pare că Dumnezeu, pe noi, apostolii, ne-a arătat ca pe cei din urmă oameni, ca pe nişte osândiţi la moarte, fiindcă ne-am făcut privelişte lumii şi îngerilor şi oamenilor".

[143] *Cartea a treia a Regilor*, **18**, 38: "Şi s-a pogorât foc de la Domnul şi a mistuit arderea de tot şi lemnele şi pietrele şi ţărâna şi a mistuit şi toată apa care era în şanţ".

înțălepciune. „Pentru că înțălepciune grăim, zice, întru ceĭ desăvârșițĭ; Iar înțălepciune nu a veaculuĭ acestuea, nicĭ a Boerilor veaculuĭ acestuea, ci grăim înțălepciunea luĭ Dumnezeŭ cea în taină" (1Cor. 2.6, 7)[144]. Pentru aceasta și de toțĭ oameniĭ cariĭ aŭ duhul lumiĭ, precum s-aŭ zis, orĭ pricepuțĭ, orĭ înțăleptĭ, uniĭ ca aceștiea întru toate sunt osebindu-să. Pentru că pre toțĭ oameniĭ adecă, prea judecă durere cea scrisă, unul ca acesta, și cunoaște pe fieștecare, și de unde grăește, și unde a stătut, și întru care este. Iar pre el a-l cunoaște și a-l judeca, nimănuĭ este cu putință, din ceĭ ce aŭ duhul lumiĭ, fără numaĭ aceluea la carele este Duhul cel de asemenea al Dumnezeireĭ, după Dumnezeescul Apostol: „Cu ceĭ Duhovniceștĭ, Duhovnicește împreună judecând, și omul cel sufletesc nu priimește cele ale Duhuluĭ luĭ Dumnezeŭ, pentru că nebunie îĭ este luĭ. Iar cel Duhovnicesc, judecă adecă toate, iar el ca nicĭ unul să judecă" (1Cor. 2.15)[145].

108. Iară prea Sfântul acesta Duh, zice, este cu neputință întru alt fel a-l dobândi, dacă nu de toate cele ale veaculuĭ acestuea streine se va face, și spre căutarea dragosteĭ luĭ Hristos se va alcătui pre sine: Ca despre toate grijile cele după materie slobodă fiind mintea, pentru unul acesta scopos să se îndeletnicească. Și așa să va învrednici a să face un Duh cu Hristos precum zice Apostolul „Cela ce să lipește de Domnul, va fi spre un Duh" (1Cor. 6.17)[146]. Iară sufletuluĭ celuĭ ce cu totul cu ceva acelora ale veaculuĭ acestuea se va lega, și spre acelaș cu atârnare are adecă, spre bogăție, saŭ spre slavă, saŭ spre prieteșugul cel după lume, a scăpa și a trece întunerecul puterilor celor viclene, nu-ĭ va fi luĭ cu putință.

109. Sufletele cele iubitoare de adevăr și iubitoare de Dumnezeŭ, nicĭ cât de mică slăbire sufere a dragosteĭ ceĭ către Domnul. Ci toate cu totul întru cea acestuea Cruce fiind pironite, cunoscut făcându-să întru sine simțirea sporireĭ înainte ceĭ Duhovniceștĭ. Decĭ rănite fiind cu dorul acesta, și precum am zice, flămânde de dreptatea faptelor bune, și de strălucirea a prea bunuluĭ Duh fiind, măcar tainelor celor Dumnezeeștĭ vrednice, măcar bucurieĭ ceĭ Cereștĭ și Daruluĭ părtașe de s-ar face, nu nădăjduesc la sine, nicĭ lipsă pare a fi ceva. Ci întrucât să învrednicesc Darurilor celor Duhovniceștĭ, întru atâta maĭ nesățioase sunt, și cele cereștĭ maĭ cu iubire le caută. Și cu cât Dumnezeasca înainte sporire o simțesc, pre atâta adecă și maĭ lacome să face spre împărtășirea acestora. Și Duhovnicește îmbogățându-să, cea adecă lângă sine săracilor să asamănă, dupre Dumnezeasca scriptură. „Pentru că ceĭ ce mă mănâncă pre mine, încă vor flămânzi; Iar ceĭ ce mă beaŭ pre mine, încă vor însetoșa" (Ioan 6.53)[147].

110. Unele ca aceste suflete, și slobozenieĭ patimilor să învrednicesc, și strălucirea Dumnezeescului Duh și împărtășirea, întru plinirea cea desăvârșit a Daruluĭ priimesc. Iară câte sunt leneșe, și nesuferitoare de ostenele, și necăutând sfințăniea inimiĭ, de aicea până încă sunt în trup, nu de o parte ci cu toată întregimea, prin răbdare și cu îndelungă răbdare a priimi, nicĭ a să împărtăși cu Mângâitorul Duh, cu toată simțirea și adeverirea aŭ nădăjduit, și prin acela de patimile răutățiĭ a să izbăvi; Acestea măcar Daruluĭ celuĭ Duhovnicesc de s-ar învrednici, ci de răutate furându-să, de toată îngrijirea pre sine s-aŭ slobozit. Pentru că aŭ luat Dar, și află mângâerea cea dintru acesta, și să împărtășesc îndulciriĭ ceĭ Duhovniceștĭ; Pentru aceasta și lesne sunt a să mândri, nezdrobindu-să cu inima, nicĭ cu înțălegerea smerindu-să, nicĭ însetoșațĭ fiind, și spre măsura cea desăvârșit a

[144] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 6-7:
"6. Și înțelepciunea o propovăduim la cei desăvârșiți, dar nu înțelepciunea acestui veac, nici a stăpânitorilor acestui veac, care sunt pieritori,
7. Ci propovăduim înțelepciunea de taină a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră".

[145] *Idem*, 2, 15: "Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă, nu-l judecă nimeni".

[146] *Idem*, 6, 17: "Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El".

[147] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 53: "Și le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi".

nepătimirii întinzându-să. Ci rămâind întru cea puţină această mângâere a Darului, şi spre înălţare, nu spre smerenie mai ales înainte sporind şi de Darul care s-aŭ învrednicit este când să desgolesc. Pentru că sufletul cel iubitor de Dumnezeŭ cu adevărat, precum cuvântul a ajuns arătând, măcar milioane de dreptăţi ar trece, măcar cu nemărginite postiri ar petrece, şi cu privigheri işi va zdrobi trupul, măcar feluri de Daruri ale Duhului şi descoperirelor şi tainelor să va învrednici, aşa să are cumpătat, ca cela ce încă nu a început cea dupre Dumnezeŭ vieţuire, nici aŭ agonisit ceva din cele mai drepte, cu dorire şi cu nesăturare aflându-să, către dragostea cea către Hristos şi Dumnezeească.

111. Iară întru măsurile acestea a ajunge, nici îndată, nici cu lesnire este ajuns nimărui. Ci multe dureri şi nevoinţe urmând, şi ani, şi iscusinţă cu osârdie împreună, şi feluri de ispite, până şi la cea desăvârşită măsură zic a nepătimirii. Pentru că aşa cu toată durerea şi osteneala cercându-să, şi toate ispitele cele de la răutate să aduc, cu bun suflet suferindu-le, atuncea şi cinstelor celor mari, şi darurilor Duhului, şi Dumnezeeştii bogăţii să învredniceşte. Apoi să face şi moştenitor Împărăţiei cei Cereşti.

112. Sufletul cel ce are cea zisă adeverire a vieţuirei, iar nu încă a priimit în inimă cea a sfinţăniei simţire, şi plângă şi să caute de la Domnul cu ferbinţală, ca bunul acesta şi lucrarea Duhului, ceea ce să face în minte, şi priviri negrăite ale Duhului să câştige. Că precum după pravila cea Bisericească, cei ce s-aŭ robit de la păcatele cele trupeşti se despărţăsc mai întăi adecă de la Preot, apoi arătând pocăinţa cea dupre cuvânt, să învrednicesc împărtăşirei. Iar câţi curaţi vieţuiră şi necăzuţi, înainte spre Preoţie sporesc, şi de la locul cel mai dinafară, priimesc rândueala mutării cei înlăuntru jertfelnicului, ca slujitori şi aproape şăzători Domnului să săvârşăsc. Deci aşa să socotim şi de împărtăşirea cea tainică a Duhului, pentru care zis este de la Apostolul: Darul Domnului pentru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeŭ şi Tatăl, şi împărtăşirea Duhului Sfânt" (2Cor. **13**.13) [148] va avea de urmare păzindu-să. Fiindcă înlăuntru adecă lăcueşte Dumnezeasca Treime, întru cel ce are curat sufletul, Dumnezeasca bunătate împreună atingându-să. Şi lăcueşte înlăuntru, nu dupre cum este, pentru că este neîncăpută şi întru singură toată zidirea, ci după cum cu cuviinţă are şi cu priimire omul. Iar când cineva s-ar abate din petrecerea cea dupre voinţa lui Dumnezeŭ, şi pre Dumnezeescul Duh l-ar întrista, afară să scoate atuncea, şi să despărţăşte mintea de veseliea cea Duhovnicească, Dumnezeescul Dar adecă, şi dragostea, şi toată lucrarea cea prea bună Duhului strângându-să. Iar el necazurilor, şi ispitelor, şi Duhurilor celor viclene să daŭ, până ce sufletul drept va păzi pre cea spre bună plăcerea Duhului. Apoi prin toată mărturisirea şi smerenie, pocăinţă arătând, atuncea iarăşi cercetării Darului să învredniceşte; Şi veseliea cea Cerească mai mult decât cea dintăi o ia. Iar dacă întru nimica Duhul l-ar mâhni, ci să fie vieţuind cu bună plăcere, şi tuturor gândurilor celor viclene împrotivă puindu-să, şi de Domnul lipindu-să totdeauna, unul ca acesta dară suflet, cu urmare şi cu dreptate înainte sporeşte, şi Darurilor celor negrăite să învredniceşte, şi din slavă în slavă, şi din odihnă întru cea mai desăvârşită odihnă să mută. Apoi viind întru măsura cea desăvârşit a creştinătăţii, cu cei desăvârşiţi lucrători, şi fără prihană a lui Hristos slujitori dupre cea vecinică a lui Împărăţie, să vor număra.

113. Văzutele acestea chipuri, să-mi socoteşti mie a fi urmare a celor nevăzute. Biserica care să vede, a Bisericei cei din inimă, Preotul, a Preotului celui adevărat al Darului Lui Hristos, şi celelalte aşa. Deci precum după această văzută Biserică, dacă nu mai întăi cetirele şi versurile cântărilor, şi câtă altă urmare este a Bisericescului canon, înainte va trece; aceeaşi taină Dumnezeească a Trupului, şi a Sângelui lui Hristos. Preotul a o săvârşi, este cu neurmare. Apoi măcar adecă, deşi tot Bisericescul canon s-ar săvârşi, iar cea tainică aducere de la Preot Evharistie, şi împărtăşirea Trupului lui Hristos nu va fi, atunci nici Bisericescul canon s-aŭ făcut desăvârşit, şi slujirea tainei este cu lipsă. Aşa să îmi socoteşti şi cele ale creştinilor. Pentru că dacă post adecă, şi privighere, şi cântarea

[148] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 13: "Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi!".

Psalmilor, şi toată pustniciea şi fapta cea bună ar fi îndreptat, iar lucrarea cea tainică a Duhuluĭ, la jertfelnicul inimiĭ sale, de la Dar după toată simţirea şi Duhovniceasca odihnă nu s-ar învrednici a să săvârşi, nesăvârşită este toată urmarea uniea ca aceştiea nevoinţe. Şi în scurt deşartă, neavând veseliea Duhuluĭ, tăinuit în inimă lucrându-să.

114. Bun este postul, bună este privigherea, bună este asemenea nevoinţă, şi petrecerea cea întru singurătate. Ci acestea cu adevărat sunt oarecare începăturĭ, şi înainte începerĭ a petreceriĭ ceĭ iubitoare de Dumnezeŭ; Întrucât prea necuvântat şi nemeşteşugit este, prost spre unele ca acestea a nădăjdui. Pentru că este când şi oarecăruea Dar ne punem întru împărtăşire, şi răutatea înlăuntru şăzând, precum întru cele de sus s-aŭ zis, să meşteşugeşte şi să dă în laturĭ de voie, şi nu face cele ale sale; Ci pre om a gândi că s-aŭ curăţit cu mintea, şi de aicĭ îl scoate spre părerea desăvârşireĭ. Apoĭ tălhăreşte de asupra să pune, şi până la cele maĭ de jos ale pământuluĭ îl pogoară. Pentru că dacă oamenii de multe orĭ, douăzeci de anĭ făcându-să tâlharĭ oarecare, saŭ ostaşĭ după izvodire, ştiŭ a meşteşugi împrotiva protivnicilor, şi şăd, şi pândirĭ scornesc, şi cele ale vrăjmaşilor urechĭ le iaŭ, şi omoară nenădăjduit, puindu-să împrejur; Cu cât maĭ ales răutatea, de atâtea miĭ de anĭ făcută fiind, şi aceasta lucru eĭ puindu-şĭ, maĭ sârguitoare a perde sufletele, ştie a gândi unele ca acestea întru adâncul inimeĭ; şi dupre vremĭ a să linişti cu voie, şi a nu lucra stă, ca să tragă pre suflet spre părerea săvârşireĭ. Însă temeliea creştinătăţiĭ este, ca măcar deşi toate dreptăţile cineva de le va face, a nu să odihni spre acestea şi a nădăjdui, nicĭ a gândi că a făcut ceva mare. Dacă şi părtaş Daruluĭ să va pune, a nu gândi că aŭ luoat ceva, nicĭ cu prea săturare a avea. Ci a flămânzi şi a însetoşa, şi maĭ ales a să tângui şi a plânge, şi inimă zdrobită cu totul a avea.

115. Să-mĭ cugeţĭ mie starea cea Duhovnicească aşa a fi. Pune oarecare casă împărătească a fi, şi sub aceasta a fi felurĭ de ogrăzĭ, şi dinaintea uşilor maĭ afară, alte oarecare case. Şi aşa iarăşĭ după urmare maĭ înlăuntru, întru carele porfira şi vistieriele este a să păzi. Apoĭ şi cea a acestora iarăşĭ maĭ dinlăuntru, unde petrecerea cea împărătească cu cuviinţă este a fi. Decĭ precum dacă cineva, spre cele maĭ dinafară curţĭ şi sălăşluirĭ întâmpinându-le, i să va părea cum că aŭ ajuns la cele maĭ dinlăuntru case, s-aŭ înşălat. Aşa şi după cea Duhovnicească cu urmare, ceĭ ce spre pântece şi spre somn să luptă, şi rugăciunelor iaŭ aminte pururea, să nu gândească că iată spre sfârşit, orĭ odihnă s-aŭ suit, nicĭdecum. Că încă întoarcerea lor împrejur înaintea uşelor este şi a curţelor; Însă nu este unde porfira şi vistieriele cele împărăteştĭ staŭ. Măcar de s-ar învrednici oarecăruia Dar Duhovnicesc, nicĭ iarăşĭ acesta pre dânşiĭ să nu-ĭ înşale că aŭ dobândit sfârşitul. Decĭ să cuvine a cerca, de aŭ aflat vistieriea în vasul acesta de lut, de aŭ îmbrăcat porfira Duhuluĭ, de aŭ văzut pre Împăratul, şi de s-aŭ odihnit. Pentru că să-mĭ socoteştĭ mie adecă, pre suflet a avea oarecare adânc mult şi mădulărĭ multe. Iar intrând păcatul, toate mădulările şi înţălegerile inimiĭ a le ţinea. Apoĭ căutând omul Darul, şi venind, după părţĭ ale sufletuluĭ, întâmplându-să a le prinde. Decĭ cel ce are neiscusinţă, şi de Darul acesta să mângâie, părere are că toate mădulările sufletuluĭ a fi cuprinse, şi păcatul a fi tot desrădăcinat; neştiind că cea maĭ multă parte a luĭ, este încă ţinută de el. Fiindcă cu putinţă este, precum de multe orĭ s-aŭ arătat, şi Darul nelipsit a lucra, în ce chip ochiul în trup, şi împreună a fi răutatea asemenea furând pre cuget. Şi carele adecă nu ştie a socoti, i să pare ca cum a ajuns ceva mare el, şi ca cum ar fi avut cea maĭ de pre urmă curăţănie, s-aŭ trufit. Iară a avea şi pre adevăr împreună ajutorându-ĭ luĭ, mult adecă şi trebuieşte. Căcĭ că precum cuvântul ajungând aŭ arătat, că meşteşug şi acesta este al Sataniĭ, dupre oarecare vremĭ a să da în lăturĭ de bună voie, şi cele obicĭnuite a nu le lucra. Cu scopos a tot, ca părere a săvârşireĭ celor ce pustnicesc să le puie. Ci oare cel ce sădeşte vie, îndată ia şi roada? Şi cel ce a semănat seminţele în pământ, şi adunarea îndată aŭ făcut? Şi ce? copilaşul cel acum născut, s-aŭ atins îndată de săvârşire? Caută la Iisus, din care slavă Fiŭ a luĭ Dumnezeŭ fiind Hristos la cel fel de pătimirĭ, şi necinstirĭ, şi cruce, şi moarte s-aŭ pogorât. Şi iarăşĭ cum pentru smereniea Sa s-aŭ rădicat, şi de-a dreapta Tatăluĭ aŭ şăzut. Iară

vicleanul şarpe, dintâĭ luĭ Adam sămănându-ĭ poftirea Dumnezeireĭ, la ce fel de necinste l-aŭ adus pre dânsul, adecă prin părerea acestora. Deci acestea însuşĭ socotindu-le, pre sineţĭ te întăreşte câtu-ţĭ este puterea; Şi te sârgueşte pururea smerită şi zdrobită inimă a avea.

Pentru slobozeniea minţiĭ

116. CÂND veĭ auzi, pogorându-să Hristos jos la Iad, aŭ izbăvit sufletele cele ţinute acolo, să socoteştĭ a nu fi departe acestea şi de cele ce să petrec acum, (adecă să săvârşesc). Căcĭ să-mĭ socoteştĭ mie mormânt a fi inima, şi acolo gândurile şi mintea a fi jos îngropate, fiind cuprinse de greŭ întunerec. Decĭ viind Domnul la Iad, la sufletele cele ce îl strigă pre El, la adâncul inimiĭ adecă, şi acolo morţiĭ poruncindu-ĭ, să trimiţĭ grăeşte, sufletele cele încuiate, pre cele ce mă caută pre mine, cel ce pot a le izbăvi. Apoĭ peatra cea grea rădicându-o, pre ceea ce zace peste suflet, şi mormântul îl deşchide. Şi pre cel mort întru adeverire îl înviează, şi din temniţa cea întunecată, pe sufletul cel încueat înlăuntru îl slobozeşte.

117. Să întâmplă, zice, de multe orĭ a vorbi cu tine, după aruncare întru ascuns, Satana în inimă, zicându-ţĭ: şi înţălege câte rele ţ-aĭ făcut, ţi s-aŭ umplut sufletul de fărădelegĭ, îngreuindu-te de multe orĭ şi prin cumplite păcate. Decĭ să nu te înşale pre tine aceasta făcându-o, şi cu chip de smerenie întru desnădăjduire împingându-o. Pentru că de când prin călcare aŭ intrat răutatea, intrare aŭ avut a vorbi totdeauna în oarecare chip cu sufletul, ca oarecare om cu om, şi aĭ pune cele necuviincioase. Decĭ răspunde-ĭ tu luĭ: Am adeverirele Luĭ Dumnezeŭ prescrise, aceluĭ ce grăeşte „nu voesc moartea păcătosuluĭ, precum a să întoarce prin pocăinţă şi a fi viŭ" (Ezec. **18**.23) [149]. Pentru că ce vrea şi a fi pogorârea Luĭ? fără numaĭ „să mântuească pre ceĭ păcătoşĭ" (1Tim. **1**.15) [150], şi pre ceĭ ce sunt întru întunerec să-ĭ lumineze, şi pre ceĭ omorâţĭ să-ĭ facă viĭ.

118. Precum puterea ce protivnică, aşa adecă şi Darul cel Dumnezeesc, îndemnător, iar nu silitor să arată fiind, ca aşa nouă şi slobozeniea, şi stăpânirea de sine să se păzască. Pentru aceasta şi pentru relele ce ar face omul, de la Satana aducându-să, nu Satana maĭ vârtos, ci de la însuşĭ omul pedeapsa să va cere; Ca cela ce nu cu de-a sila este împingându-să, ci cu voirea sa supuindu-să răutăţiĭ. Şi asemenea şi întru cel bun, nu îşĭ scrie luişĭ Darul ceea ce s-aŭ făcut, ci omuluĭ. Şi pentru aceasta slava luĭ îĭ pune, pentru că singur luişĭ s-aŭ făcut pricină a bunuluĭ. Fiindcă nicĭ cu silitoare putere, precum s-aŭ zis, voirea luĭ împreună legându-o, îl face nemutat pe Dar. Ci măcar deşi împreună fiind, însă celuĭ de sine stăpânitor sloboade, ca arătat să fie vocea omuluĭ, cum are plecarea, spre bunătate saŭ spre răutate. Pentru că zace nu firiĭ lege, ci de sine stăpânitoruluĭ înainte voirea, celuĭ ce poate a să muta spre cel bun saŭ spre cel răŭ.

119. Să cuvine a păzi pre suflet, şi neîmpreunat a-l feri de gândurile cele spurcate şi urâte. Că precum trup cu alt trup împreună viind spre necurăţie să spurcă, aşa adecă şi sufletul să strică, împreunându-să cu gândurile cele viclene şi pângărite, şi întocmindu-să cu acestea şi împreună puindu-să. Nu cu cele ale curvieĭ numaĭ, ci şi cu ale fieştecăruia răutate. Precum: al necredinţiĭ, al vicleşuguluĭ, al îndeşerteĭ mărirĭ, al iuţimeĭ, al pizmeĭ, şi al priciriĭ. Şi aceasta este „a curăţi pre sine, de toată spurcăciunea trupuluĭ şi a Duhuluĭ" (2Cor. **7**.1) [151]. Fiindcă să ţi să pae a fi, şi stricăciune şi curvie întru cea nevăzută a sufletuluĭ, lucrându-să prin gândurile cele necuvioase. Şi precum

[149] *Iezechiel*, **18**, 23: "Oare voiesc Eu moartea păcătosului, zice Domnul Dumnezeu – şi nu mai degrabă să se întoarcă de la căile sale şi să fie viu?".
[150] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 15: "Vrednic de credinţă şi de toată primirea e cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu".
[151] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 1: "Având deci aceste făgăduinţe, iubiţilor, să ne curăţim pe noi de toată întinarea trupului şi a duhului, desăvârşind sfinţenia în frica lui Dumnezeu".

„cela ce strică Biserica luĭ Dumnezeŭ, după Marele Apostol, îl va strica pre el Dumnezeŭ" carele este trupul (1Cor. 3.17) [152]. Decĭ aşa şi cel ce strică pre suflet şi pre minte, când se va întocmi şi se va împreună pune cu cele necuvioase, prea vinovat este pedepsireĭ. Decĭ să cuvine a păzi, precum pe trup de păcatul cel văzut, aşa şi pre suflet de gândurile cele necuvioase, că mireasă a luĭ Hristos este. „Pentru că v-am logodit, zice, cu un bărbat, fecioară curată, înaintea luĭ Hristos a vă pune" (2Cor. 11.2) [153]. Decĭ cu toată păzirea păzeşte pre inima ta. Ascultă scriptura care grăeşte: „Că dintru aceasta, zice, sunt eşirele vieţiĭ, şi gândurile cele îndărătnice încă a despărţi de la Dumnezeŭ" (Mar. 7.21) [154]. Şi iarăşĭ Dumnezeasca scriptură învăţându-te, le deprinde (De acolo). –

120. Cuvânt să cee * fieştecare, prin sufletul săŭ cercetându-l cu de-amăruntul, de care să grijaşte? Şi de să împreună cu legele luĭ Dumnezeŭ inima? Şi dacă o vede neîmpreună glăsuindu-să, cu toată puterea precum pre trup, aşa pre minte a o feri nestricată să se sârguească, şi de gândurile cele viclene nealcătuită. Că adecă de ar voi (Dumnezeŭ) după făgăduinţă, pre cel curat a-l sălăşlui, fiindcă „înlăuntru a lăcui şi a umbla" s-aŭ făgăduit (2Cor. 6.16) [155], întru sufletele cele curate cu totul, şi iubitoare de bunătăţĭ.

121. Precum plugarul cel maĭ cu sârguinţă lucrează pământul săŭ, pre acesta maĭ întâĭ îl înnoeşte, şi mărăciniĭ împrejur îĭ curăţăşte, apoĭ aşa seminţele le pune. Aşa şi cel ce aşteaptă de la Dumnezeŭ sămânţa Daruluĭ a o luoa, i să cuvine maĭ întâĭ a curăţi pământul inimiĭ sale, ca căzând sămânţa Duhuluĭ, desăvârşit şi prea înmulţit să-şĭ dea roadele sale. Că dacă nu aceasta să va face maĭ întâĭ, şi nu se va curăţi pre sine de toată spurcăciunea trupuluĭ şi a Duhuluĭ, trup este şi sânge, şi departe aŭ stătut de vieaţă (1Cor. 15.8) [156].

122. Despre pretutindenea meşteşugirele vrăjmaşuluĭ, şi lucrurile cele rele, să cuvine prea iute a le vedea împrejur. Fiindcă precum Duhul cel Sfânt prin Pavel „tuturor toate să făcea, zice, ca pre toţĭ să-ĭ dobândească" (1Cor. 9.19) [157], aşa şi răutăţiĭ a să face toate, îĭ este prin sârguire, ca pre toţĭ să-ĭ trimită întru pierzare. Pentru aceasta cu ceĭ ce să roagă, să făţărniceşte ca împreună rugându-să, cu scopos, ca prin pricina rugăciuniĭ, băgându-l întru părere, să-l înşale. Şi cu ceĭ ce postesc, împreună a posti, cu părerea postuluĭ a-ĭ amăgi pre eĭ. Celor ce aŭ cunoştinţa scripturilor, cele de asemenea le izvodeşte, cu pricina cunoştinţiĭ dorind a-ĭ lovi pre dânşiĭ. Celor ce s-aŭ învrednicit descoperireĭ luminiĭ, asemenea a avea să pare, „fiindcă să închipueşte şi Satana, zice, întru Îngerul luminiĭ" (2Cor. 11.4) [158], ca prin părerea luminiĭ ceĭ de asemenea, înşălându-ĭ să-ĭ aducă la sine. Şi cuprinzător aşa spre toţĭ să preface, şi tuturor să închipueşte, ca cu cea de asemena ţiindu-ĭ, prin cea prea binecuvântată pricină arătată, să le mijlocească pierzare. „Gândurile, zice, curăţându-le şi toată înălţarea ce să înalţă împrotiva cunoştinţiĭ luĭ Dumnezeŭ" (2Cor. 10.5) [159]. Că priveşte, până şi unde cel mândru îşĭ întinde cugetarea. Că a voi şi pre ceĭ ce aŭ pre

[152] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 17: "De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteţi voi".

[153] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 2: "Căci vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu, pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară neprihănită".

[154] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 7, 21: "Căci dinăuntru, din inima omului, ies cugetele cele rele, desfrânările, hoţiile, uciderile".

* *să ceară.*

[155] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 16: "Sau ce înţelegere este între templul lui Dumnezeu şi idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul Meu»".

[156] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 15, 8: "Iar la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi S-a arătat şi mie".

[157] *Idem*, 9, 19: "Căci, deşi sunt liber faţă de toţi, m-am făcut rob tuturor, ca să dobândesc pe cei mai mulţi".

[158] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 4: "Căci dacă cel ce vine vă propovăduieşte un alt Iisus, pe care nu l-am propovăduit noi, sau luaţi alt duh, pe care nu l-aţi luat, sau altă evanghelie, pe care nu aţi primit-o – voi l-aţi îngădui foarte bine".

[159] *Idem*, 10, 5: "Şi toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi tot gândul îl robim, spre ascultarea lui Hristos".

cea Dumnezească, după cunoştinţa adevăruluĭ, a-ĭ aduce jos. Întrucât cu toată păzirea să cade fieştecare a-şĭ păzi pre inima sa, şi mult a cere de la Dumnezeŭ înţălegerea, să ne dăruească nouă ca şi cele ale meşteşugirelor răutăţiĭ a le cerceta. Şi a lucra şi a osteni mintea întru înţălegerea gândurilor, pururea să cuvine, şi pre voia luĭ Dumnezeŭ a întări pre sine. Fiindcă nu este decât aceasta maĭ mare lucru saŭ maĭ cinstit „Că mărturisire zice, şi mare cuviinţă este lucrul Luĭ" (Ps. **110**.3) [160].

123. Obiceiŭ este sufletuluĭ celuĭ iubitor de Dumnezeŭ, ca măcar toate bunătăţile fapteĭ bune de ar face, nimic luişĭ nu îşĭ scrie, ci luĭ Dumnezeŭ pre fieştecare. Pentru aceasta şi Dumnezeŭ, iarăşĭ înţălegeriĭ şi cunoştinţeĭ ceĭ drepte şi sănătoase a aceluea luând aminte, cea împrotiva aceluea i le socoteşte toate; şi ca cum acesta ar fi ostenit, şi de la sine tot ar fi lucrat, ĭĭ numără răsplătirele. Cu toate că părându-i-să Luĭ, spre judecată cu noĭ a veni, nimic spre adeverinţă a omuluĭ drept să va afla. Pentru că şi baniĭ, şi bunătăţile acestea cu părere toate, prin care şi bine poate fieştecare a face, ale Aceluea sunt, pământul şi toate cele ce sunt într-însul, însuşĭ trupul, şi însuşĭ sufletul, ale Luĭ sunt. Nu numaĭ aceasta, ci şi însuşĭ a fi omul dupre Dar. Ce dar luĭ ĭĭ rămâne al săŭ, de carele s-ar mândri, saŭ a să îndrepta, şi dupre cuvânt a avea? Dumnezeŭ prea mare Dar priimeşte de la oamenĭ, şi aceasta dintru cele ce să aduc Aceluea este cea maĭ plăcută adecă: ca sufletul bine cunoscând, cum că are cele ce sunt, toate bunătăţile câte ar face, şi câte înţălege şi cunoaşte, luĭ singur Dumnezeŭ a le socoti, şi aceluea toate a le pune.

124. Precum când bărbat împreună cu femee ar veni spre împreună vieţuire şi împreunare, de obşte toate cele ale fieştecăruea să fac, şi o casă, şi avuţiea una, şi o avere. Şi nu numaĭ cele ce sunt ale luĭ, ci şi însuşĭ trupul poate femeea a-l stăpâni. „Pentru că bărbatul, zice Dumnezeescul Apostol, trupul săŭ nu-l stăpâneşte, ci femeea" (1Cor. **7**.4) [161]. Decĭ aşa şi cea adevărată şi negrăită împreunare a sufletuluĭ are spre Hristos „şi spre un Duh vine împreună cu Dânsul" (1Cor. **6**.17) [162]. Prin urmare de nevoie urmează, şi ale celor negrăite vistieriĭ ale Luĭ, ca cum stăpân ar fi, precum adecă că mireasă s-aŭ făcut a Luĭ. Fiindcă când Dumnezeŭ ar fi al aceluea, arătat este că cele ale acestuea, ale aceluea sunt toate. Precum zice Apostolul: „Toate ale voastre sunt, orĭ lume, orĭ vieaţă, orĭ moarte, orĭ Îngerĭ, orĭ stăpâniĭ, orĭ aceste de acum, orĭ cele viitoare" (1Cor. **3**.22) [163].

125. Precum Israil până adecă bine mulţămitor era către Stăpânul, măcar adecă că niciĭ odinioară precum să cuvine, ci însă până să părea sănătoasă oarecare credinţă, cât de cât ce către Acela avea, stâlp de foc şi nor înaintea luĭ povăţuea. Şi marea înaintea luĭ să da în laturĭ, şi milioane altele luoa minunate. Iară când să depărta de la cea către Dumnezeŭ bună cugetare, atuncea vrăjmaşilor era dat, şi cu slujbe amare să muncea. Asemenea să-mĭ socoteştĭ mie şi la sufletul carele prin Dar a cunoscut pre Dumnezeŭ, şi de multe spurcăciunĭ adecă s-a curăţit maĭ întâĭ, apoĭ şi Darurilor s-aŭ făcut vrednic; Însă cea prea cuviincioasă a minţiĭ bună stare, nepăzidu-o Cerescuiuĭ bărbat până în sfârşit, aŭ căzut din vieaţă, căruia să făcusă părtaş. Fiindcă cu putinţă ĭĭ este protivniculuĭ, şi împrotiva acelora ce la unele ca acestea măsurĭ aŭ ajuns a să înălţa. Întrucât să cuvine a ne nevoi pre cât ne este puterea, şi cu frică şi cu cutremur pentru vieaţa noastră să cade să ne grijim; Maĭ ales celor câţĭ să făcură părtaşĭ Duhuluĭ luĭ Hristos. Acesta niciĭ mic saŭ mare pentru defăimare a face, şi pentru însuşĭ aceasta Duhul Domnuluĭ a-l întrista. Pentru că „precum bucurie să face în Cer, după cum zice Adevărul, pentru un păcătos ce să pocăeşte" (Luc. **15**.10) [164] aşa şi întristare iarăşĭ pentru un suflet ce cade din vieaţa cea vecĭnică.

[160] *Psalmii*, **110**, 3: "Laudă şi măreție este lucrul Lui şi dreptatea Lui rămâne în veacul veacului".
[161] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 4: " Femeia nu este stăpână pe trupul său, ci bărbatul; asemenea nici bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia".
[162] *Idem*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El".
[163] *Idem*, **3**, 22: "Fie Pavel, fie Apollo, fie Chefa, fie lumea, fie viața, fie moartea, fie cele de față, fie cele viitoare, toate sunt ale voastre".
[164] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **15**, 10: "Zic vouă, aşa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăieşte".

126. Când sufletul s-ar învrednici Darului, atuncea şi prea folositor adecă, acestuea îi dă Dumnezeŭ maï ales cunoştinţă, înţălegere, şi socoteală. Carele adecă şi acestea Dumnezeŭ i le dă, acela cerându-le, ca cu bună mulţămire acesta să slujască Duhului. Pre carele şi s-aŭ învrednicit a-l luoa, nefurându-să de răutate, şi negreşind pentru necunoştinţă. Şi nu pentru a să lenevi, şi fără de frică a vieţui, abătându-să, şi afară de voea cea Stăpânească ceva făcând.

127. Precum lucrarea patimilor, care este duhul cel lumesc al înşălăriï, al întunerecul păcatului, întru unul ca acesta om ar lăcui, carele este plin de înţălegere trupească; Aşa iarăşï şi lucrarea şi puterea luminatului Duh, în omul carele s-aŭ sfinţit lăcueşte, după cele ce aŭ zis: „dacă ispitire căutaţi a luï Hristos celuï ce grăeşte întru mine" (2Cor. **13**.3) [165]. Şi iarăşï: „Şi vieţuesc nu de aceea eŭ, ci veiţueşte întru mine Hristos." (Galat. **2**.20) [166]. Şi: „Câţï în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţï şi îmbrăcat" (Galat. **3**.27) [167]. Şi Domnul: „Vom veni Eŭ, şi Părintele meŭ, şi lăcaş la el vom face" (Ioan **14**.23) [168]. Acestea nu nearătat, nicï fără de lucrare, ci întru putere şi adevăr să fac întru cei ce să învrednicesc. Fiindcă Legea adecă maï întâï, cu cuvânt nestatornic întorcea spre oamenï, jug greŭ şi cu anevoe de purtat puind asupra lor, şi nicï un ajutor ştiind a le da. Şi aceasta pentru a nu avea cu putinţă, pre puterea Duhuluï a le da. „Pentru că ceea ce era cu neputinţă legeï, zice, întru carele era slabă prin trup, şi celelalte." (Rom. **8**.3) [169]. Iar de la venirea luï Hristos uşa Daruluï s-aŭ deşchis celor ce aŭ crezut întru adevăr, şi puterea luï Dumnezeŭ, şi lucrarea Sfântuluï Duh, să dă lor.

128. După ce aŭ trimis Hristos Darul bunătăţiï ceï dintâï şi fireştï a Duhuluï Sfânt, Dumnezeeştilor Ucenicï, de acolo tuturor celor ce cred, Dumnezeasca aceea putere umbrindu-le, şi întru sufletele acelea lăcuind, îl vindecă adecă de patimile păcatului, şi de întunerec, şi de omorâre pre eï îï slobozea. Pentru că până atuncea să rănisă şi să încueasă sufletul, şi de întunerecul păcatuluï ţinut era. Pentru aceasta acum sufletul carele încă nu s-a învrednicit a avea împreună lăcuitor pre Domnul, nicï puterea prea bunuluï Duh, care prin lucrare într-însul şi după toată puterea şi adeverirea s-ar fi sălăşluit, întru întunerec încă este. Iar la carele aŭ venit Darul Dumnezeescului Duh, şi întru cele maï adâncï ale minţiï lor s-au sălăşluit, acestora adecă şi Domnul ca sufletul să face. Pentru că „cel ce să lipeşte de Domnul, zice Dumnezeescul Apostol, un Duh va fi cu Dânsul" (1Cor. **6**.17) [170]. Încă şi însuşï Domnul: „precum Eŭ şi Tu una suntem, ca şi aceştiea întru noï, una să fie" (Ioan **17**.21) [171]. O! bunătate, şi bună voire, ceea ce a nemerit aşa, pre cea smerită firea omenească despre răutate! Ci însă de vreme ce şi cu răutatea patimilor sufletul împreună fiind, ca cum una era cu aceasta; măcar deşi osebită avea voea, ci ceea ce să părea luï a face, nu putea. Carele şi Pavel zice: „Că nu carele voesc aceasta şi fac" (Rom. **7**.19) [172]. Cu cât adecă maï ales, puterea luï Dumnezeŭ cu sufletul cel de s-aŭ sfinţit, şi vrednic acestuea s-aŭ făcut, împreună viind,

[165] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 3: "De vreme ce voi căutaţi dovadă că Hristos grăieşte întru mine, Care nu este slab faţă de voi, ci puternic în voi".

[166] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 20: "M-am răstignit împreună cu Hristos; ci eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine. Şi viaţa mea de acum, în trup, o trăiesc în credinţa în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit şi S-a dat pe Sine însuşi pentru mine".

[167] *Idem*, **3**, 27: "Căci, câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat".

[168] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 23: "Iisus a răspuns şi i-a zis: Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el".

[169] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 3: "Pentru că ceea ce era cu neputinţă Legii – fiind slabă prin trup – a săvârşit Dumnezeu, trimiţând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului şi pentru păcat a osândit păcatul în trup".

[170] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El".

[171] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **17**, 21: "Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi, să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis".

[172] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 19: "Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc".

spre una cu Acesta va fi voirea acestuea. Că să face atuncea sufletul întru adevăr, ca sufletul Domnuluĭ, celuĭ ce de bună voie și după mine, de puterea prea bunuluĭ Duh să împărtășește, și întru voea sa nu de aceea aŭ ales a merge. Fiindcă zice „Cine ne va despărțĭ pre noĭ de dragostea luĭ Hristos? (Rom. **8**.35) [173], adecă sufletul carele s-aŭ unit cu Duhul Sfânt.

129. Decĭ cela ce voește a fi următor luĭ Hristos, ca și luĭ să-i fie a să chema Fiul luĭ Dumnezeŭ, după ce s-ar naște din Duhul, maĭ înainte de altele, i să cuvine a suferi necazurile cele ce îl întâmpină. Adecă: boalele cele trupeștĭ, saŭ necinstele de la oamenĭ și ocările, spre acestea încă și sfătuirele cel împrotivă de la cei nevăzuțĭ, cu bun suflet și cu răbdare (a le suferi). Fiindcă după orânduela luĭ Dumnezeŭ, să sloboade sufletelor ispitire a felurĭ de necazurĭ, pentru ca arătate să fie cu adevărat cele ce iubește curat pre Domnul. Și semn este acelor din tot veacul, și Patriarhilor, și Prorocilor, și Apostolilor, și Mucenicilor, nu întru alt fel, ci prin calea cea strâmtă de umblat, a ispitelor și a necazurilor aŭ fost a trece, și așa aŭ bine plăcut luĭ Dumnezeŭ. Fiindcă zice scriptura: „Fiule, dacă voeștĭ a sluji Domnuluĭ, gătește sufletul tăŭ spre ispite. Îndreptează inima ta și rabdă“ (Iis.Sirah. **2**.1) [174]. Însă și aiurea: Toate cele ce să aduc ție, ca bune le priimește, știind că fără de Dumnezeŭ nimica nu să face. Decĭ dar de răbdare și de nădejde, maĭ înainte decât de toate altele, i să cuvine a să apuca sufletul cel ce voește a bine plăcea luĭ Dumnezeŭ. Că un meșteșug este și acesta al răutățiĭ, trândăvie a băga nouă în vremea necazuluĭ, ca să ne depărteze de nădejdea cea către Dumnezeŭ. Însă nicĭ odinioară nu a lăsat Dumnezeŭ, spre atâta a fi ispitit de ispite, pre sufletul cel ce nădăjduește spre Dânsul, cât întru nedumerire a să face. Fiindcă zice Apostolul: „Credincios este Dumnezeŭ, carele nu va lăsa pre voi a fi ispitițĭ maĭ mult decât ceea ce putețĭ. Ci va face cu ispita împreună și sfârșitul ca să putețĭ a răbda“ (1Cor. **10**.13) [175]. Însă și vicleanul, nu cât îĭ este aceluea voirea mâhnește pre suflet, ci cât i să sloboade luĭ de la Dumnezeŭ. Pentru că dacă este arătată oamenilor, câtă greutate poate duce mușcoiul, și câtă asinul, și câtă cămila, ci fieștecăruia îĭ pune deasupra încărcătura cea suferită. Ci și olaruluĭ arătată îĭ este, câtă vreme trebuie a da foculuĭ pre vase, ca nicĭ maĭ mult rămâind să plesnească, nicĭ iarășĭ maĭ înainte scoțându-le de cea de ajuns arsură, netrebnice să fie. Dacă atâta este ințălegerea omuluĭ, aŭ nu cu mult maĭ cu mult, și nemărginit maĭ mult, știe ințălegerea luĭ Dumnezeŭ, câtă ispită să cade a fi adusă fieștecăruia suflet, ca să fie iscusit și prea cuviincios către Împărățiea Cerurilor?.

130. Precum lucrul cânepeĭ, dacă nu va petrece spre mult bătându-să, nu ar fi trebuincioasă spre facerea torturilor celor supțirele. Ci cu cât adecă s-ar bate, și cu cât s-ar scărmăna pre atâta și maĭ curată, și maĭ de bună treabă să face. Și în ce chip vasul cel de nou izvodiĭ, (oala, nebăgându-să în foc, a să unelti de oamenĭ este necuviincios. Și precum pruncul încă este neiscusit spre lucrul cel lumesc, că nicĭ a zidi case știe, nicĭ poate semințe a pune, nicĭ altceva a săvârși din lucrurile lumiĭ. Așa și sufletele de multe orĭ, măcar că să împărtășise Daruluĭ celuĭ Dumnezeesc, și fusese prea adeverindu-să întru dulceața și odihna Duhuluĭ; însă pentru a lor pruncime, din bunătatea Domnuluĭ, nicĭ ispitite sunt adecă, nicĭ cercate prin felurĭ de ispite, și de necazurĭ, de la duhurile cele viclene. Încă de pruncie țiindu-să, și ca așa să zic, nicĭ încă spre Împărăția Cerurilor, pre cea cu cuviință o aŭ. Fiindcă „dacă fără de pedepsire sunteți, zice Dumnezeescul Apostol, căruia părtaș să făcură toțĭ, adecă, iată că fiĭ din curvie sunt eĭ, și nu fiĭ adevărațĭ“ (Evreĭ **12**.8) [176]. Pentru aceea și ispitele și necazurile, spre cea de folos să aduc omuluĭ,

[173] *Idem*, **8**, 35: "Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?".

[174] *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul*, **2** 1: "Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită".

[175] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 13: "Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui ca să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci odată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda".

[176] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 8: "Iar dacă sunteți fără de certare, de care toți au parte, atunci sunteți fii nelegitimi și nu fii adevărați".

maĭ iscusit aşa şi maĭ tare pre suflet lucrându-l. Şi dacă adecă ar răbda până în sfârşit, cu nădejdea cea către Domnul, este cu neputinţă a greşi el de făgăduinţa Duhuluĭ, şi de izvăbirea patimilor răutăţiĭ.

131. Precum prin multe chinurĭ pătimind Sfinţiĭ Mucenicĭ, şi până la moarte cele ale răbdăriĭ arătând, aşa s-aŭ făcut vrednicĭ cununilor slaveĭ; Şi cu cât maĭ multe şi maĭ cumplite ostenele uneltea (adecă tiraniĭ), maĭ multă şi slava şi îndrăsneala cea către Dumnezeŭ aŭ câştigat. Întru acest chip adecă, şi sufletele fiind date la felurĭ de necazurĭ, saŭ celor după cea văzută ce le vin de la oamenĭ, saŭ după cea gânditoare, gândurilor celor necuvioase ce să fac, saŭ boalelor celor trupeştĭ ce să nasc, dacă până în sfârşit răbdarea vor purta, acelor cununĭ cu Sfinţiĭ Mucenicĭ, şi aceiaşĭ îndrăsneală cu aceea să vor învrednici. De vreme ce şi muncirea necazurilor, care aceea prin oamenĭ, aceştiea prin Duhurile răutăţiĭ, prin cele ce aŭ lucrat întru aceea, sunt răbdându-le. Şi cu cât maĭ mult şi aceştiea aŭ suferit necazurile protivniculuĭ, cu atâta şi maĭ multă slavă, nu numaĭ întru cea viitoare vieaţă vor luoa de la Dumnezeŭ, ci şi aicea să vor învrednici mângâeriĭ prea bunuluĭ Duh.

132. De vreme ce întru acest fel s-aŭ mărturisit „calea ceea ce duce spre vieaţa cea de sus, şi strâmtă foarte, şi prea necăjicioasă, şi pentru aceasta şi puţinĭ are pre ceĭ ce o trec pre dânsa" (Mateiŭ **7**.13, 14) [177], pre toată ispita vicleanuluĭ ni să cuvine a o răbda, pentru nădejdea ceea ce să păzeşte în Cerurĭ. Fiindcă câte necazurĭ de am şi răbda, ce vrednic vom aduce saŭ spre făgăduinţa ceea ce va să fie? Saŭ spre mângâerea care să face de aicea în suflet de la prea bunul Duh? Saŭ spre izbăvirea de întunerecul al patimilor răutăţiĭ? Saŭ spre mulţimea datoriilor păcatelor noastre? Fiindcă „nu sunt vrednice pătimirele vremeĭ de acum, spre mărirea ceea ce va a să descopri la noĭ" (Romanĭ **8**.18) [178]. Decĭ toate ni să cuvine a răbda, pentru Domnul, precum s-aŭ zis, ca nişte bunĭ ostaşĭ murind pentru Împăratul nostru. Că pentru ce când lumiĭ şi lucrurilor celor lumeştĭ luom aminte, nu cădem întru unele ca acestea mâhnirĭ? Ci acum când am venit a sluji luĭ Dumnezeŭ, acestea ispite în multe chipurĭ răbdăm? Vezĭ că pentru Hristos necazurile, pizmuind nouă protivnicul, pentru răsplătirea acelor ce să nădăjduesc de noĭ, şi slăbănogie şi trândăvie a pune întru sufletele noastre, ca nu bine vieţuind să ne învrednicim acelora? Decĭ cu cât vicleanul să întrarmează împrotiva noastră, dacă vom răbda cu bun suflet asuprele cele aduse împrotiva noastră, toate meşteşugirele aceluea să răsipesc, cu a luĭ Hristos ajutor. Fiindcă avem pre sprijinitorul şi apărătorul nostru Iisus. Ia să ne aducem aminte că şi El veacul acesta aşa l-aŭ călătorit. Ocărându-să, gonindu-să, batjocorindu-să, în sfârşit şi prin necinstită moarte, prin cea prin cruce săvârşindu-să.

133. Dacă voim ca tot necazul şi toate ispitele cu lesnire a le răbda, să ne fie nouă poftită moartea cea pentru Hristos, şi înaintea ochilor totdeauna. Că întru acest fel ne este nouă şi porunca, „Crucea rădicându-o, şi Acestuea a urma" (Mateiŭ **16**.24) [179]; Carele adecă este aceea: prea bine a fi gătiţĭ, şi gata spre a muri. Dacă întru acest fel de stare ne vom afla stând, tot necazul, precum s-aŭ zis, şi arătat şi nearătat, cu multă lesnire îl vom putea suferi. Că cel ce este gata şi a muri pentru Hristos prin poftire, târziŭ spre cele ostenitoare şi scârbicioase s-ar mâhni. Pentru aceasta şi pre necazurĭ grele le socotim, pentru că nu avem poftă de moartea cea pentru Hristos, nicĭ atârnăm totdeauna gândul de Hristos; Iar cel ce pofteşte a-l moşteni pre Acela, şi patimilor Luĭ de asemenea să poftească; Întrucât ceĭ ce grăesc a iubi pre Domnul, întru aceasta să fac arătaţĭ: întru a răbda eĭ tot necazul. Nu numaĭ cu vitejie aceasta a o face, ci şi cu osârdie, pentru nădejdea ceea ce este la Acela.

[177] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **7**, 13-14:
"13. Intraţi prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta şi lată este cărarea care duce la pieire şi mulţi sunt cei care o află.
14. Şi strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt care o află".

[178] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 18: "Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi".

[179] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **16**, 24: "Atunci Iisus a zis ucenicilor Săi: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie".

134. De nevoe este maī întâī cel ce aū venit la Hristos, şi cu de-a sila a trage pre sine spre cel bun, şi nevrând inima noastră. „Pentru că silitorilor este Împărăţiea Cerurilor, zice Domnul cel fără de minciună, şi ceī ce să silesc o răpesc pre dânsa" (Mat. **11**.12) [180]. Şi iarăşī: „Nevoiţi-vă a intra prin uşa cea strâmtă" (Luca **13**.24) [181]. Deci să cuvine, precum s-aū zis, şi fără de voe a întinde pre sine spre fapta cea bună: Spre dragoste, zic, neavând dragoste, spre blândeţă, fiind întru lipsirea aceleiea, Pre inimă a o avea, spre împreună pătimirea şi de oamenī iubitoare; Spre a suferi necinstirele şi trecerea cu vederea; Şi întru cele defăimate şi nencinstite a ne judeca, neavând încă comoara aceasta; Rugăciunea a o căuta, neavând încă rugăciunea Duhuluī. Dacă întru acest fel ne va vedea Domnul nevoindu-ne, şi cu sila trăgând pre sine spre cel bun, măcar deşi împrotivă ca cum lucrează inima noastră, atuncī ne dă rugăciune adevărată, ne dă milostivirī ale îndurărilor, răbdare, îndelungă răbdare, şi cuprinzător deodată, de toate roadele Duhuluī ne umple pre noī. Iară dacă cineva şi de celelalte fapte bune lipsit fiind, spre singură rugăciunea numaī adecă dară s-ar întâmpla a sili pre sine, întrucât a avea rugăciunea Daruluī, dar însă spre blândeţă adecă, şi spre smerita cugetare, şi dragoste, şi spre toată rudeniea cea ce bun neam a bunătăţilor, încă şi spre cea adevărată credinţă şi nădejde întru Hristos, cu nebăgare de samă să află şi cu negrijire petrece: Unuia ca acestuea uneorī adecă rugăciunea Daruluī i să dă despre o parte, întru veselie şi odihnă, după a luī cerere de la prea bunul Duh. Însă pustiū de toate celelalte bunătăţī petrece, pentru că nu sileşte pe sine spre câştigarea acelora, precum s-aū zis, nicī să roagă luī Hristos (pentru acestea). Fiindcă trebuie nu numaī spre cele zise, a întinde spre sine şi nevrând, şi de la Dumnezeū a cere ca să luăm, ci şi spre cele neuneltite graiurī şi cu totul nelucrătoare, care nicī limba este vrednică a le judeca. Şi a cugeta pururea şi cu gura şi cu inima cuvintele luī Dumnezeū. Încă şi spre a nu să mâniea, nicī strigarea a o unelti, „Pentru că toată amărăciunea, zice, şi strigarea, să se rădice de la voi" (Efes. **4**.31) [182]. Spre a nu cleveti pre cineva, a nu judeca, a nu să mândri. Ca aşa văzându-l Domnul pre cel de să atârnă pre sine, precum s-aū zis, şi cu sila împreună trăgându-să, să īi dăruească cade tot fără de durere, cele ce maī întâī nicī cu dea sila putea a le lucra, (adecă a le face acum) pentru răutatea cea împreună alcătuitoare. Şi atuncea să fac luī toate izvodirile acestea ale bunătăţilor, ca o fire. De vreme ce de aceea şi Domnul după făgăduinţă viind (Ioan **14**.23) [183], şi făcându-să întru acesta, şi acesta asemenea întru Domnul, acela întru Acesta după multă lesnire poruncile săvârşaşte.

135. Cela ce să sileşte pre sine numaī la singură rugăciunea, precum cuvântul aū arătat, iară către acestea: zic, spre smerita cugetare, spre dragoste, spre blândeţă, şi spre toată mulţimea a celorlalte bunătăţī nu este ostenindu-să pre sine nicī silindu-să, la acest fel de margene va ajunge: adecă ca uneorī rugându-să el, vine şi Dumnezeescul Dar, de vreme ce bun fiind Dumnezeū, dărueşte celor ce cer maī cu iubire de oamenī cererile; Iar neobicīnuindu-să pre sine, nicī pedepsit şi iscusit spre bunătăţile carele am zis aşăzându-să, orī va cădea din darul carele îl luoase, pentru înalta înţălegere a luī, saū întru însuşī acesta nu să dă, nicī creşte. Că precum am zice, lăcaşul şi odihna prea bunuluī Duh, este smerita cugetare, şi dragoste, şi blândeţa, şi cu urmare toate Sfintele poruncī ale luī Hristos. Decī cela ce voeşte prin toate acestea a veni întru creştere şi săvârşire, pre cea dintâī să o sălăşluească întru sine, şi să se silească a iubi, precum s-aū zis, şi pre inima sa ceea ce să priceşte întru sine, şi împrotivă să pune, dătătoare şi supuitoare luī Dumnezeū să se sârguească

[180] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".
[181] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **13**, 24: "Siliţi-vă să intraţi prin poarta cea strâmtă, că mulţi, zic vouă, vor căuta să intre şi nu vor putea".
[182] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 31: "Orice amărăciune şi supărare şi mânie şi izbucnire şi defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate".
[183] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 23: "Iisus a răspuns şi i-a zis: Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el".

a o face. Pentru că celuĭ ce aşa s-aŭ silit maĭ întâĭ, pre ceea ce să întinde împrotiva sufletuluĭ, îmblânzită o aŭ arătat-o, şi cu bun nărav ascultătoare aceluea o aŭ făcut. Şi întru acest fel avându-să sufletul, cere şi să roagă, creşte şi înverzeşte într-însul Darul cel dat de la Duhul al rugăciuneĭ, întru măsura înţălegeriĭ odihnindu-să. Carele prin dragoste şi prin prea drăgăstoasă blândeţă l-aŭ cerut. Şi atuncea îĭ dărueşte luĭ Duhul şi acestea, şi îl învaţă smerita înţălepciune cea adevărată, dragostea cea nemincinoasă, şi blândeţa, cele ce maĭ întâĭ silindu-să le-aŭ cerut. Decĭ întru acest fel crescând şi săvârşindu-să după Domnul, Împărăţieĭ ceĭ Cereştĭ vrednic se va arăta; Fiindcă cel smerit nicĭ odinioară nu cade. Că unde va şi cădea, cela ce adecă de dedesubtul tuturor să are pre sine? Prin urmare mare (leac) adecă este al înalteĭ înţălegerĭ, smereniea; Iar maĭ mare după cea dimprotivă înălţare, şi necăzută vrednicie este smerita cugetare.

136. Ceĭ ce întru adevăr aŭ iubit pre Dumnezeŭ, nicĭ pentru Împărăţiea Luĭ aŭ ales a-ĭ sluji, ca cum pentru neguţătorie şi dobândă; Nicĭ iarăşĭ pentru izbăvire munca aceea ce stă înainte păcătoşilor; Ci numaĭ ca pre singur Dumnezeul şi Făcătorul săŭ iubindu-l, şi prin urmarea orânduelii cunoscându-l, cum că cu datorie este slugile a bine plăcea Stăpânuluĭ şi Ziditoruluĭ. Carele şi multă înţălegere spre cele ce să întâmplă uneltesc; Pentru că multe sunt împiedecările buneĭ plăcerĭ aceĭ către Dumnezeŭ. De vreme ce nu numaĭ sărăciea şi necinstirea, ci şi bogăţiea şi cinstea, de asemenea ispite să aşază sufletuluĭ. Iară despre o parte în chip oarecare, şi aceleaşĭ mângâeri şi odihne, care adecă din Dar cuprinde pre suflet, de nu va simţi pre acesta cel ce s-aŭ învrednicit, şi de nu va unelti multă măsură şi înţălegere, zic, multă lesnire are spre ispitirea acestuea, maĭ ales şi împiedecare a-ĭ aşterne răutatea. Ca cum cu pricina Daruluĭ acestuea, a-ĭ deslega silinţa luĭ, meşteşugindu-să, slăbănogie şi împuţinare de suflet îĭ aduce. Pentru aceea şi singur Darul, spre împărtăşire are trebuinţă sufletul de evlavie şi de buna cinstire; Întrucât şi a-l cinsti pre Dânsul, şi vrednice pre roduri a le arăta. Decĭ să primejdueşte nu numaĭ necazurile, ci şi odihnele, ispită a să face sufletuluĭ. Pentru că de vreme ce ale amândurora sufletele, de la cela ce l-aŭ zidit să cearcă, ca arătaţĭ prea luminos să se facă cariĭ sunt ceĭ ce pe pricina câştiguluĭ nu o pun, pricină a dragosteĭ ceĭ către Acela. Ci numaĭ pre singur cela ce este vrednic cu adevărat de mult prieteşug şi cinste. Că precum celuĭ leneş şi de credinţă lipsit, şi care are înţălegerea pruncească, împiedecare i să face toate acestea spre vieaţa cea vecĭnică, adecă aceste mâhnicoase şi ostenitoare, ca: boale, sărăciĭ şi necazurĭ; Saŭ cea dimpotrivă acestora: adecă, bogăţiea, slava, şi fericirele cele de la oamenĭ, spre acestea încă şi războiul vicleanuluĭ carele întru nearătare loveşte. Întru acest chip iarăşĭ întorcându-te împrotivă veĭ afla, cum că celuĭ credincios şi priceput, şi viteaz, împreună lucrătoare maĭ ales să pun spre Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ, după Dumnezeescul Apostol: „Toate împreună lucrează spre cel bun" (Romanĭ **8**.28) [184]. Pentru aceae să arată că toate cele din lume, împedecare a fi să socotesc. Decĭ rupându-le, biruindu-le şi covârşindu-le, cela ce este cu adevărat iubitor de Dumnezeŭ, de singură iubĭrea cea Dumnezeească să ţine. „Pentru că funiile păcătoşilor, s-aŭ împleticit împrejurul meŭ, zice Dumnezeescul Proroc, şi legea Ta nu o am uitat" (Ps. **118**. 61) [185].

137. Dumnezeescul Apostol Pavel, maĭ cu amăruntul şi maĭ luminos, taina cea desăvârşit a creştinătăţiĭ, o aŭ arătat fieştecăruia suflet ce crede, prin lucrarea cea Dumnezeească a veni spre ispitire. Adecă, care este cea a Cereştiĭ luminĭ întru descoperire, şi a puteriĭ Duhuluĭ strălucire. Pentru ca nu cineva luminarea Duhuluĭ, cea prin cunoştinţa înţălegerilor a fi numaĭ socotindu-o, să se prijmejduească; Prin necunoştinţă şi trândăvire, a nu nemeri taina cea desăvârşit a Daruluĭ. Pentru aceasta pilda slaveĭ Duhuluĭ, ceĭ împrejurul feţiĭ luĭ Moisi îmbrăcate, întru arătare prea mărturisită ne-aŭ adus-o nouă. Decĭ zice: „Că dacă slujba morţiĭ cea cu slove închipuită în pietri aŭ fost făcută cu mărire, întrucât nu putea fiiĭ luĭ Israil să privească la faţa luĭ Moisi, pentru mărirea feţiĭ luĭ cea trecătoare: Cum

[184] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 28: "Şi ştim că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemaţi după voia Lui".
[185] *Psalmii*, **118**, 61: "Funiile păcătoşilor s-au înfăşurat împrejurul meu, dar legea Ta n-am uitat".

maĭ ales nu va fi maĭ mult slujba Duhuluĭ întru mărire? Că de era slujba osândireĭ mărire, cu mult maĭ vârtos va prisosi slujba dreptățiĭ întru mărire. Pentru că încă nu era mărită cea prea covârșitoare. Că dacă este cea trecătoare mărită, cu mult maĭ vârtos cea netrecătoare este întru mărire" (2Cor. 3.7–11) [186]. Iar trecătoare o aŭ grăit, pentru a fi îmbrăcat în trupul luĭ Moisi cel muritor, adecă pre cea a luminiĭ slavă. Și aduce: „Deci având o nădejde ca aceasta cu multă îndrăsneală lucrăm" (Stih 12) [187]. Și înainte mereu trecând, am arătat pre cea necontenită curgătoare și nemuritoare întru descoperire slava aceea a Duhuluĭ, acum întru cea nemuritoare față a omuluĭ celuĭ dinlăuntru, celor vrednicĭ și fără de murire, și neîncetat a să străluci. Decĭ zice: „Iară noĭ toțĭ, – adecă, ceĭ ce după cea desăvârșită credință ne-am născut de la Duhul –, cu față descoperită, ca printr-o oglindă mărirea Domnului privind, spre același chip ne prefacem din mărire în mărire, ca din Duhul Domnului (stih 18) [188]. Iar „cu fața descoperită", adecă cu cea a sufletuluĭ. „Încă și când se va întoarce cineva către Domnul, să va rădica acoperământul; Iară Domnul este Duhul" (stih 16, 17) [189]. Decĭ luminos prin acestea aŭ arătat, pre acoperământul întunereculuĭ a fi pus preste suflet, carele de la călcarea luĭ Adam, încăpere a avut a intra în sufletul omuluĭ. Iar acum pre acesta îl credem a rădica, de cea a Duhuluĭ strălucire, din sufletele cele credincioase, și vrednice cu adevărat. Pentru care pricină să făcu și venirea luĭ Hristos. Și la unele ca acestea măsurĭ ale Sfințănieĭ a ajunge, aŭ binevoit Dumnezeŭ, aceĭ ce întru adevăr cred.

138. Una ca această strălucire a Duhuluĭ, zice, cu ca cum a înțălegerilor numaĭ este descoperire, și luminare a Duhuluĭ, precum s-aŭ zis, ci a luminiĭ ceĭ Ipostatnice în suflete, adeverită și cea de-a pururea strălucire. Pentru că zice: „dintru întunerec lumina a strălucit, acela aŭ strălucit întru inimele noastre, spre luminarea cunoștințiĭ măririĭ luĭ Dumnezeŭ în fața luĭ Iisus Hristos" (2Cor. 4.6) [190]. Și aceasta: „Luminează ochiĭ meĭ, ca nu cumva să adorm întru moarte" (Ps. 12.4) [191]. Adecă că nu după deslegarea trupuluĭ, sufletul să se întunece de acoperământul morțiĭ răutățiĭ. Și spre acestea și aceasta: „Descopere ochiĭ meĭ, și voiŭ cunoaște minunele din legea Ta" (Ps. 118.18) [192]. Și aceasta: „Trimite lumina Ta și adevărul Tăŭ, acestea mă vor povățui și mă vor duce la Muntele cel Sfânt al Tăŭ, și la lăcașurile Tale" (Ps. 42.3) [193]. Ci încă și aceasta: „Însemnatu-s-aŭ preste noĭ lumina fețiĭ Tale, Doamne, dat-aĭ veselie întru inima mea, și celelalte" (Ps. 4. 6–7) [194], aceeașĭ urmare a scoposuluĭ o arată.

---

[186] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 7-11:

"7. Iar dacă slujirea cea spre moarte, săpată în litere, pe piatră, s-a făcut întru slavă, încât fiii lui Israel nu puteau să-și ațintească ochii la fața lui Moise, din pricina slavei celei trecătoare a feței lui,

8. Cum să nu fie mai mult întru slavă slujirea Duhului?

9. Căci de a avut parte de slavă slujirea care aduce osânda, cu mult mai mult prisosește în slavă slujirea dreptății.

10. Și nici măcar nu este slăvit ceea ce era slăvit în această privință, față de slava cea covârșitoare.

11. Căci dacă ce este trecător s-a săvârșit prin slavă, cu atât mai mult ce e netrecător va fi în slavă".

[187] *Idem*, 3, 12: "Având deci o astfel de nădejde, noi lucrăm cu multă îndrăzneală".

[188] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 18: "Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu fața descoperită, slava Domnului ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului".

[189] *Idem*, 3, 16-17:

"16. Iar când se vor întoarce către Domnul, vălul se va ridica.

17. Domnul este Duh, și unde este Duhul Domnului, acolo este libertate".

[190] *Idem*, 4, 6: "Fiindcă Dumnezeu, care a zis: «Strălucească, din întuneric, lumina» – El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoștința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos".

[191] *Psalmii*, 12, 4: "Caută, auzi-mă, Doamne, Dumnezeul meu, luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte".

[192] *Idem*, 118, 18: "Deschide ochii mei și voi cunoaște minunile din legea Ta".

[193] *Idem*, 42, 3: "Trimite lumina Ta și adevărul Tu; acestea m-au povățuit și m-au condus la muntele cel sfânt al Tău și la locașurile Tale".

[194] *Psalmii*, 4, 6-7:

"6. Mulți zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feței Tale, Doamne!

7. Dat-ai veselie în inima mea, mai mare decât veselia pentru rodul lor de grău, de vin și de untdelemn ce s-a înmulțit".

139. Însă şi fericitul Pavel, zice, inima care aŭ strălucit în cale, (Fapte **22**.6) [195], prin care şi la al treilea Cer s-aŭ rădicat (2Cor. **12**.4) [196], şi a tainelor celor negrăite auzitor s-aŭ făcut: nu era oarecare lumină a înţălegerilor şi a cunoştinţeĭ, ci a puteriĭ prea bunuluĭ Duh strălucire după Ipostas în suflet. A căruia străluciri cu prea întrecere, ochiĭ ceĭ trupeştĭ nesuferindu-o, aŭ orbit (Fapte **22**.11) [197]. Prin care toată cunoştinţa să descopere, şi întru adevăr Dumnezeŭ să cunoaşte, sufeltuluĭ celuĭ vrednic şi celuĭ ce iubeşte.

140. Tot sufletul carele prin sârguinţa sa şi prin credinţă, desăvârşit s-aŭ îmbrăcat întru Hristos, de aicea, după puterea şi adeverirea Daruluĭ, s-aŭ învrednicit şi s-aŭ unit cu lumina cea Cerească a chipuluĭ celuĭ nestricat. Şi acum adecă, cunoştinţa tainelor celor cereştĭ întru Ipostas să învaţă totdeauna, iară în ziua cea mare adecă, a învieriĭ, cu acestaşĭ chip ceresc al măririĭ, şi trupul acetuea împreună să va proslăvi, şi de Duhul răpit la Cerurĭ, după cea scrisă (1Tesal. **4**.17) [198], şi de o fiinţă cu trupul măririĭ Luĭ, a să face învrednicindu-să. Şi Împărăţiea cea vecĭnică şi necurmată, şi cu Hristos împreună o va avea.

141. Pre cât cineva osârdiea sa şi prin credinţă, s-aŭ împărtăşit măririĭ ceĭ Cereştĭ a Duhuluĭ Sfânt, şi cu lucrurĭ bune pre suflet l-aŭ împodobit, pre atâta în ziua aceea să va face vrednic, ca şi trupul luĭ să se proslăvească împreună. Pentru că ceea ce aŭ învistierit cineva acum înlăuntru, aceasta atuncea înainte esă afară. Dupre cum şi copaciĭ în vremea erniĭ înlăuntru aŭ rodurile, iar făcându-să primăvară afară le scot. Şi precum adecă maĭ întâĭ s-aŭ arătat, cel al Sfinţilor cu Dumnezeească vedere, adecă chip al Duhuluĭ, de acum înlăuntru ca cum întipărit fiind, şi pre trup înDumnezeit şi vederos afară şi Ceresc îl va lucra. Iară pre sufletul al celor pângărițĭ şi păcătoşĭ, vaĭ mie! Acoperământul cel neluminos acoperindu-l (saŭ cuprinzându-l), al duhuluĭ celuĭ lumesc, şi urăciunea patimilor întunecată pre minte şi fără de chip aşăzându-o, întunecat împreună şi pre trup, şi plin de toată ruşinea, îl va arăta pe dinafară (atuncea).

142. Precum după călcarea luĭ Adam, moarte împrotiva luĭ hotărând bunătatea luĭ Dumnezeŭ, aceasta maĭ întâi adecă, aŭ pătimit-o cu sufletul, cele gânditoare ale sale şi nemuritoare simţirĭ, prin lipsirea CereştiĭC şi Duhovniceştiĭ împărtăşirĭ stângându-i-să luĭ, moarte s-aŭ făcut. Iară maĭ pre urmă şi moartea trupuluĭ, după 930 de anĭ să făcu. Întru acest chip şi acum, prin Cruce şi moarte împreunându-să cu omenirea Dumnezeŭ, pre sufletul cel ce întru adevăr aŭ căzut, în aşază încă în trup fiind întru dulceaţa luminilor celor cereştĭ şi a tainelor. Şi organele simţirelor luĭ cele gânditoare, iarăşĭ cu Dumnezeasca lumină a Daruluĭ le oglindeşte. Iar pe urmă şi însuşĭ trupul îl îmbracă cu mărirea cea nestricăcioasă şi nemuritoare.

143. Ceĭ ce s-aŭ făcut departe de lumea aceasta, şi cinstit adecă, şi cu iubire de fapte bune vieţuesc, însă zac supt acoperământul patimilor, căruia vinovaţĭ ne-am aşăzat toţĭ, prin neascultarea celuĭ întâĭ zidit, zic cea trupească înţălegere, care şi de Apostolul moarte de asemenea s-aŭ chemat, pentru că zice: „cea a trupuluĭ înţălegere, moarte este" (Romanĭ **8**.7) [199]. Aceştiea de asemenea sunt oamenilor, celor ce umblă adecă noaptea, şi de stele să strălucesc, care sunt poruncile cele Sfinte ale luĭ Dumnezeŭ. Pentru că nu încă desăvârşit de întunerec

[195] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **22**, 6: "Dar pe când mergeam eu şi mă apropiam de Damasc, pe la amiază, deodată o lumină puternică din cer m-a învăluit ca un fulger".

[196] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 4: "Că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască".

[197] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **22**, 11: "Şi pentru că nu mai vedeam, din cauza strălucirii acelei lumini, am venit la Damasc, fiind dus de mână de către cei ce erau împreună cu mine".

[198] *Epistola întâia către Tesaloniceni*, **4**, 17: "După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul".

[199] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 7: "Fiindcă dorinţa Cărnii este vrăjmăşie împotriva lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate".

fiind sloboziți, pre toate bine, cu neputință este lor a le oglindi. Cărora și cu cuviință este, cu durere și cu credință multă sârguindu-să de fapta bună, a să ruga luĭ Hristos pre Soarele dreptățiĭ a-l străluci întru inimele lor (Mal. 3.20) [200], ca să poată toate cu de-amăruntul a le vedea: și cea a hearelor celor gânditoare punere împrotiva noastră, care în multe chipurĭ și în tot felul sunt; Și cele ale lumiĭ ceĭ nestricăcioase, negrăite după vedere, și după dulceață nepovestite frumusețĭ, în ce chip adecă și celor desăvârșițĭ cu bunătatea, și întru ale cărora inimĭ aŭ strălucit lumina cea gânditoare lucrător, arătat acestea și prea ivite să fac. Pentru că: „a celor desăvârșițĭ este, precum zice Fericitul Pavel, hrana cea vârtoasă" (Evreĭ 5.14) [201], a celor ce prin avere s-aŭ iscusit cu simțirele, spre socoteala celuĭ bun și a celuĭ răŭ. Ci și Dumnezeescul Petre zice: „Și voĭ având prea tare pre cuvântul cel Prorocesc, căruea bine facețĭ luându-ĭ aminte, ca la o lumină ce luminează în loc întunecos, până când ziua va străluci, și va răsări luceafărul întru inimile voastre" (1 Petru 2.9) [202]. Iară ceĭ mulțĭ, nicĭ de tot fură despărțițĭ. Decĭ ceĭ ce umblă în noapte de lumină cu totul lipsită, și cariĭ nicĭcât de puțină rază să strălucesc, carele este Dumnezeescul cuvânt, în sufletele lor putând a străluci, ca în scurt a zice, asemenea a fi orbilor. Aceștiea sunt ceĭ legațĭ de împletiturile cele cu totul materialnice, și de funiile cele lumeștĭ, și nicĭ de frica cea Dumnezeească sunt ținuțĭ, nicĭ oarecare din lucrurile cele bune lucrează. Pentru că câțĭ din bărbațiĭ ceĭ din lume sunt, precum s-aŭ grăit, cariĭ de poruncile cele sfinte, ca de la oarecare stele să luminează, credințiĭ și fricìĭ Domnuluĭ luând aminte, aceștiea nu cu totul de întunerec sunt stăpânindu-să, dintru care le este cu putință și nădejde de mântuire a avea.

144. Precum din felurițĭ de pricinĭ, zice, și izvodirĭ, să adună oamenilor bogățiea cea din lume; una adecă din vredniciele cele boereștĭ, iară alta din neguțătorie, iară alta din iubirea de osteneală cu totul și plugărie și alta întru altfel. Această orânduealā să-mĭ socoteștĭ mie a fi și întru orânduelele cele Duhovniceștĭ. Fiindcă uniĭ adecă, din felurĭ de Darurĭ, precum arată cea a Dumnezeescului Pavel, „iar având Darurĭ după Darul luĭ Dumnezeŭ, cel dat vouă în multe felurĭ" (Rom. 12.6) [203]. Iară alțiĭ din felurĭ de nevoințe, și din felurĭ de îndreptărĭ și fapte bune, cele ce pentru singur Dumnezeŭ să face, adună bogăție Cerească. Cu a căruea Dar, s-aŭ oprit a judeca pe aproapele, saŭ a-l defăima, saŭ sub defăimare a-l aduce. Ci însă nu sunt nearătațĭ și ceĭ ce sapă aurul, ceĭ ce prin îndelungă răbdare, adecă și așteptare aleargă; și despre o parte să îmbogățăsc nădejdea cea prea bună poftindu-o. Încă nu sunt nearătațĭ și ceĭ ce sunt ca niște năimițĭ și fragețĭ, și leneșĭ, cariĭ îndată pre ceea ce să întâmplă; ca cum o mânâncă, și nu cu așteptare cele dintru mâinĭ săvârșindu-le, pururea săracĭ și golĭ să văd și petrec. Pentru că aceștiea gata fiind și foarte cu ferbințală pentru a luoa Darul, iară spre a și face și a agonisi, lenevoșĭ fiind și nesuferitorĭ; de a câștiga lesne strămutătorĭ, și împreună de a să atinge săturându-să, și curând sățioșĭ și leneșĭ spre a să osteni cunoscându-să. Și de care Dar s-aŭ întâmplat învrednicindu-să, să lipsesc pre sine. Fiindcă pururea cea zăbavnică, și trândavă și tâmpicioasă, și fără de osârdie voire, nu să împreunează adecă cu Darul; Și pustie de

[200] *Maleahi*, 3, 20: "Și va răsări pentru voi, cei care vă temeți de numele Meu, soarele dreptății, cu tămăduire venind în razele lui și veți ieși și veți zburda ca viţeii de îngrășat". Trimitere în mss. la *Maleahi*, 4. 2. Capitolul 4 nu există, ultimul fiind 3. E posibil să se fi folosit o *Biblie* cu altă numărătoare? În antologia de la Veneția să se fi strecurat greșeli? Sau în mss.? Sau în dactilogramă?

[201] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 14: "Iar hrana tare este pentru cei desăvârșiți, care prin obișnuiță simțurile învățate să deosebească binele și răul".

[202] *Întâia Epistolă Soborničească a Sfântului Apostol Petru*, 2, 9: "Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chhemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată".

[203] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 6: "Dar avem felurite daruri, după harul ce ni s-a dat. Dacă avem proorocie, să proorocim după măsura credinței".

fapte bune, (adecă voirea lor) şi neiscusită lângă Dumnezeŭ şi neslăvită, şi acum s-aŭ cunoscut şi în veacul acela se va arăta.

145. După ce aŭ călcat omul porunca luĭ Dumnezeŭ, şi aŭ căzut din petrecerea Raiuluĭ, aŭ urmat de două a fi legat ca de nişte lanţurĭ: De una adecă, de lucrurile cele lumeştĭ, a dulceţurilor cele trupeştĭ, de a bogăţieĭ, a slaveĭ, a prieteşuguluĭ, a femeiĭ, a fiilor, a rudenieĭ, a patrieĭ, a câştigurilor, şi cuprinzător a tuturor celor ce să văd; De la carele ne porunceşte nouă Cuvântul luĭ Dumnezeŭ (Luca **14**.26) [204] a ne deslega, după cea a noastră înainte voire. Iară de alta, nearătată şi nevăzută. Pentru că fu legat sufletul cu oarecare legătură a întunereculuĭ, de duhurile acelea ale vicleşuguluĭ. Pentru care nicĭ îĭ este cu putinţă luĭ, nicĭ pre Dumnezeŭ a iubi, nicĭ a crede, nicĭ rugăciune a face precum îĭ este luĭ voirea. Fiindcă împrotivirea tuturor pre noĭ pre toţĭ ne munceşte, şi întru cele arătate şi întru cele nearătate, de la călcarea omuluĭ celuĭ dintâĭ. Decĭ când cineva ascultătoare ureche dând Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, se va depărta adecă de lucrurile cele lumeştĭ, şi se va depărta de toate dulceţile trupuluĭ; atuncea lângă Dumnezeŭ aproape stând, şi după îndeletnicire cu Dânsul făcându-să, putere priimeşte spre a să deprinde. Pentru că este ascunsă altă luptă oarecare întru ascunsurile inimiĭ noastre, şi războiŭ al altor gândurĭ. Şi întru acest fel aşteptând, şi pre îndurările luĭ Hristos rugându-le, şi multă credinţă la Dânsul împreună cu a aştepta aflându-să, adecă nu numaĭ aceasta, ci şi a luĭ Dumnezeŭ aplecare împreună atingându-să, poate a slobozi dintru cele dinlăuntru legăturĭ, şi din îngrăditurile acelea, şi de întunerecul duhurilor vicleşuguluĭ, carele este lucrurile patimilor celor ascunse. Şi războiul acesta, prin Darul adecă şi puterea luĭ Hristos, puternicĭ ne facem a-l înceta. Iară fără de Dumnezeŭ, şi prin sine a izbăvi cineva pre sine, până şi de luptarea cea prin gândurĭ slobozit a fi, cu totul este cu neputinţă. Iară numaĭ a cuvânta împrotivă (gândurilor), şi a nu să împreună îndulci, cu putinţă este.

146. Dacă cineva întru lucrurile lumiĭ aceştiea, şi întru legăturile cele de multe felurĭ s-ar fi cuprins, şi întru patimile răutăţiĭ s-ar fi robit: mult adecă i să cuvine şi a cunoaşte, precum şi ajungând am zis, a fi altă luptare ascunsă oarecare, şi războiŭ altul întru cele nevăzute. Pentru că iubit este ca cineva slobozindu-să pre sine de toate cele ce să văd, şi de dulceţurile cele trupeştĭ depărtându-să, şi Domnuluĭ începând a-ĭ sluji, poate a cunoaşte luptarea patimilor ceea ce lăcueşte înlăuntru, şi războiul cel ascuns întru noĭ. Fiindcă dacă, precum am zis, nu se vor face acestea de la tot sufletul, şi tot cu totul va priimi ca să slujască luĭ Dumnezeŭ, nu va cunoaşte patimile cele ascunse ale răutăţiĭ, şi legăturile cele dinlăuntru. Ci să primejdueşte rane având şi nevăzute patimĭ mângâind, a să socoti sânătos, şi nu maĭ ales a boliĭ. Însă celuĭ ce aŭ trecut cu vederea pofta şi slava, întâĭ adecă a cunoaşte acestea cu putinţă îĭ este. Şi apoĭ rugându-să luĭ Hristos cu credinţă, şi arme luând din Cer cele ale Duhuluĭ „Zeaua dreptăţiĭ, coiful mântuireĭ, pavăza credinţiĭ, şi pre sabiea Duhuluĭ" (Efesenĭ **6**.13–17) [205], (cu acestea adecă) pre acelea le va birui.

147. Milioane adecă de meşteşugirĭ despre protivnicul să lucrează, meşteşugindu-să a ne dejghina * pre noĭ de la nădejdea şi dragostea cea către Hristos. Pentru că saŭ dinlăuntru aduce

[204] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **14**, 26: "Dacă vine cineva la Mine şi nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă şi pe femeie şi pe copii şi pe fraţi şi pe surori, chiar şi sufletul său însuşi, nu poate să fie ucenicul Meu".

[205] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 13-17:

"13. Pentru aceea, luaţi toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotrivă în ziua cea rea, şi, toate biruindu-le, să rămâneţi în picioare.

14. Staţi deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul şi îmbrăcându-vă cu platoşa dreptăţii.

15. Şi încălcaţi picioarele voastre, gata fiind pentru Evanghelia păcii.

16. În toate luaţi pavăza credinţei, cu care veţi putea să stingeţi toate săgeţile cele arzătoare ale vicleanului.

17. Luaţi şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu".

* dezbina.

sufletuluĭ necazurĭ și necuvioase varsă preste dânsu; Ce pre pomenirea păcatelor celor maĭ dinainte rădicându-o, trândăvie să poată a pune într-însul, și gândurĭ de desnădăjduire a arunca în el; Și cum că nu îĭ este cu putință luĭ a nemeri mântuirea. Și cum gândurile acestea cu totul de la sine le naște sufletul, ci însă cu duh strein prin răutate i le samănă acestea, voind a-l înșăla pre el. Decĭ saŭ acelea i le face, saŭ durerĭ trupeștĭ îĭ aduce, saŭ ocărĭ și necazurile cele de la oamenĭ îĭ scornește. Ci pre cât vicleanul săgețile acestea înfocate le sloboade asupra noastră, pre atâta ni să cuvine nouă a ne aprinde maĭ mult de la nădejdea cea către Dumnezeŭ. Și a ști cu de-adinsul, că această voire a Aceluea este, ca pre sufletele cele ce prin dorire să țin de Dânsul, întru ispitire a le da, dacă întru adevăr îl iubesc pre El.

148. O mie de anĭ aĭ veacului acestuea, alăturându-să cu lumea cea nestricăcioasă și vecĭnică, întru acest fel este: precum dacă cineva ar luoa un năsip, din tot năsipul măriĭ. Și socotește-mĭ mie și chipul acesta: adecă fie-țĭ ție ca singur a te face Împărat preste tot pământul, și singur toate vistieriele lumiĭ a le stăpâni. Și să punem începătura a aduceriĭ ceĭ spre a fi, a oamenilor; începătură și ție a ți să face, și hotar aceștiea a fi pre cea a acestora ce să văd, și a toată lumea schimbare și prefacere. Decĭ ce alegere ț-aĭ fi făcut din cea dată ție? Aĭ fi schimbat aceasta cu cea adevărată și prea dovedită, și carele nimic nicĭdecum nu are trecător și peritor? Nu, eŭ așĭ zice adecă, dacă ție ceea ce judecă, sânătoasă aĭ avea-o, și dacă bine pentru cele ale tale te-aĭ socoti. Pentru că zice: „Ce va folosi omuluĭ, de ar câștiga toată lumea, și ș-ar perde sufleul săŭ" (Mar. **8**.36) [206], a căruia nicĭ a fi schimb ne-am deprins. De vreme ce și decât toată lumea, și decât Împărățiea cea asemenea eĭ, acestuea singur după sine, sufletul, cu mult maĭ cinstit este; Cu cât maĭ ales Împărăția Cerurilor? Iară maĭ cinstit a fi pre suflet, după aceasta îl zicem: dupre cum întru nimic alta dintru cele ce să văd, aŭ binevoit Dumnezeŭ a pune unirea și împărtășirea Duhuluĭ ființiĭ Sale, nicĭ în Cer, nicĭ în pământ, nicĭ întru altă oarecare zidire dintru cele ce să văd, fără decât numaĭ întru singur omul, pre carele și decât toate zidirele Sale l-aŭ iubit. Decĭ dacă pre acestea marĭ ale lumiĭ, bogăție zic, atâta și Împărăție a toată lumea, supt unul singur zicând, nu o am fi schimbat drept judecând, în locul Împărățieĭ ceĭ vecĭnice; Ce pătimind ceĭ maĭ mulțĭ, o cinstesc pre aceasta (de față) pentru lucrurile cele rele? Adecă pentru oarecare poftă, pentru puțină slavă, pentru puțină dobândă, și pentru unele ca acestea. Fiindcă ceea ce iubește cineva a veaculuĭ acestuea, și cu care s-aŭ legat, aceea cu totul și în locul Împărățieĭ Cerurilor o schimbă. Și cea maĭ cumplită, că și Dumnezeŭ o socotește pre aceasta a fi, precum s-aŭ grăit oareunde „Că de care s-aŭ biruit cineva, de aceasta s-aŭ și robit" (Romanĭ **6**.16) [207] Decĭ trebuește tot prin totul către Dumnezeŭ a alerga, și a atârna pre sine, și a să răstigni cu trupul și cu sufletul, umblând prin toate poruncile Luĭ cele Sfinte.

149. Fie-țĭ ție și drept a fi să ți să pară, slava aceasta adecă, și spre cea de o zi Împărăție, și câte altele ca acestea din cele vremelnice, cu multe durerĭ și cu multe sudorĭ, ceĭ ce doresc a le priimi pre acestea le dobândesc. Iară împrună cu Hristos nemărginit a Împărăți, și negrăitele acelea bunătățĭ a le nemeri, acestea așa lesne oarece de cumpărat, și cu lesnire a fi, întrucât afară de ostenele și de durerĭ a să îndrepta celuĭ ce voește.

150. Care este rândueala veniriĭ luĭ Hristos? Cea a fireĭ noastre către sine întoarcere și săvârșire. Pentru că aŭ dat fireĭ omeneștĭ, vredniciea luĭ Adam celuĭ întâĭ Zidit, și spre acestea încă și Cereasca moștenire aceștiea i-aŭ dăruit. O! Dumnezeească, și mare cu adevărat dăruire a prea bunuluĭ Duh!

---

[206] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **8**, 36: "Că ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul?".
[207] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **6**. 16: "Au nu știți că celui ce vă dați spre ascultare robi, sunteți robi aceluia căruia vă supuneți; fie al păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate?".

Şi scoţându-o pre dânsa din temniţa întunerecului, calea vieţii şi uşa i-aŭ arătat. Prin care celui ce aŭ venit, şi întru care celui ce aŭ bătut, cu putinţă îi este întru Împărăţie a să face. „Că cereţi, zice, şi se va da vouă, bateţi şi se va deşchide vouă" (Luca **11**.9) [208].
Prin uşa aceasta, tuturor din cei ce voesc, este cu putinţă slobozeniea sufletului săŭ a-şi afla-o, şi aceluea pre cele ale gândurilor sale a le luoa. Şi a să îmbogăţi cu Hristos împreună lăcuitor, şi ca pre un Mire pre acesta, dupre împărtăşirea prea Bunului Duh, a-l unelti.

Vezi dragoste nepovestită a Stăpânului, către omul cel făcut de Dânsul, după chipul Săŭ. Iar lui Dumnezeŭ să-i fie mărire în vecii vecilor.
AMIN.

Sfârşitul Tâlcuirei Sfântul Simeon Metafrast.

[208] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **11**, 9: "Şi Eu zic vouă: Cereţi şi vi se va da; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi vi se va deschide".

Scurtă cuvântare despre Sfântul Simion Noul Teolog

Sfântul Părintele nostru Simion, după darul Teologhieĭ dat luĭ de la Dumnezeŭ numit aŭ fost: „Noul Teolog". Şi a fost întru Împărăţiea luĭ Constantin Porfirogheritul, în a zecea sută, după naşterea luĭ Hristos. Ucenic fiind Sfântul Simion, numit „Evlaviosul" şi de la dânsul învăţându-să pustniceasca nevoinţă, la atâta înălţime a fapteĭ bune şi a nepătimireĭ s-aŭ înălţat, şi de atâta bogat dar Dumnezeesc s-a învrednicit, că abea cu putinţă este scrisoareĭ a le da, precum scrierea vieţiĭ luĭ, fără de toată alta pe larg o povesteşte. Toată puterea margenelor Duhuluĭ întru sine luând, precum s-aŭ zis, şi priimitor strălucirelor Luĭ făcându-să, s-aŭ arătat izvor al Teologhieĭ, gazda Dumnezeeştiĭ Luminărĭ, dulce locuinţă a tainelor celor Dumnezeeştĭ negrăite, şi în scurt a zice, a toată înţălepciunea şi Dumnezească cunoştinţă casă. Cu această putere, luminat cele viitoare şi de multe felurĭ cugetărĭ compunerĭ, şi după stihurĭ, şi cuvinte scrise a alcătuit un număr covârşitor, şi de mult folos pline. Dintru care numaĭ acestea de faţă am ales, şi întru aceste cărţĭ le-am pus; mult şi nepovestit folos de la dânsele se descopăr cetitorilor.

(Spre ştiinţă). La urma acesteĭ cărţĭ (Elene), se maĭ află încă două cuvinte, care şi noĭ la rând le vom pune.

Ale Sfântului Simion noul Cuvântător de Dumnezeŭ
Capete 154: lucrătoare şi de Dumnezeŭ grăitoare

1. CREDINŢĂ este, să moară cineva pentru Hristos şi pentru poruncile Luĭ, şi să crează că moartea aceasta, îĭ este pricinuitoare de vieaţă. Credinţă este, să socotească sărăciea, ca pre bogăţie; pre prostie şi defăimare, ca pre o slavă cu adevărat şi strălucire, şi când nu are nimic, atuncea să creadă că pre toate le (are) stăpâneşte; Iar maĭ vârtos, cum că a câştigat neurmată bogăţie a cunoştinţelor luĭ Hristos şi ca pre nişte tină şi fum, pre toate cele văzute să le socotească.

2. Credinţa cea întru Hristos este, nu numaĭ să defaime cineva pre toate cele veselitoare ale lumiĭ aceştiea, ci şi a suferi şi a răbda toată ispita ceea ce-ĭ va veni asupră, întru scârbe, şi în necazurĭ, şi în primejdiĭ, până ce va voi şi ne va cerceta pre noĭ Dumnezeŭ. „Că aşteptând, zice, am aşteptat pre Domnul, şi a luat aminte la mine“ (Psalm **39**. 1)[1].

3. Ceĭ ce întru ceva cinstesc pre părinţiĭ lor, maĭ mult decât porunca luĭ Dumnezeŭ, nu aŭ câştigat credinţa cea întru Hristos. Că negreşit de a lor ştiinţă să împedecă, deşi aŭ ştiinţă vie pentru necredinţa lor. Că lucrul credincioşilor acesta este: ca întru nimic nicĭ de cum să calce porunca Mareluĭ Dumnezeŭ, şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos.

4. Credinţa cea întru Hristos adevăratuluĭ Dumnezeŭ, aŭ născut pofta bunătăţilor celor adevărate, şi frica muncilor. Iar pofta bunătăţilor şi frica muncilor, păzire cu de-adinsul a poruncilor a lucrat; Iar cunoaşterea adevărateĭ neputinţeĭ noastre, aŭ născut pomenirea morţiĭ. Şi cela ce pre aceasta împreună lucrătoare o a câştigat, însuşĭ va căuta cu durere să se înveţe, ce fel de lucrare va fi luĭ după eşirea şi ducerea din vieaţa aceasta. Că cela ce întru acestea şi până la un mic lucru este biruit şi stăpânit de împătimire, pre cunoştinţa cea desăvârşit a acelora, nu poate să o câştige. Iar deşi va gusta dintru acestea după iconomiea luĭ Dumnezeŭ, de nu maĭ degrab va lăsa pre acelea, de care şi întru care să ţine şi să stăpâneşte cu împătimire, şi de nu se va da cu totuluĭ tot întru o cunoştinţă ca aceasta acelor ce vor să fie neprimiind de voie să gândească nimic altceva afară de aceasta care i să pare că o are, se va lua de la dânsul.

5. Lepădarea de lume, şi depărtarea cea desăvârşit, pre înstreinarea tuturor materiilor lumeştĭ, şi a năravurilor, şi a socotelelor, şi a feţelor, şi pre lepădarea de trup, şi de voie luându-o asupră-şĭ, de mare folos se face pricinuitoare în scurtă vreme, celuĭ ce aşa de ferbinte s-a lepădat de lume.

6. Tu cela ce fugĭ de lume, vezĭ, să nu daĭ sufletul tăŭ la mângâerĭ întru început, şi întru dânsa, – adecă în lume, locuinţa ta să-ţĭ facĭ, deşi toate rudeniile, şi prieteniĭ te vor (sfătui) sili să facĭ aceasta. Că dracĭĭ îĭ sfătuesc pre dânşiĭ aceasta, ca pre căldura inimeĭ tale să o stângă. Că deşi desăvârşit nu vor zăticni puterea ta, dar maĭ trândavă pre aceasta şi neputincioasă negreşit o vor lucra.

[1] *Psalmii*, **39**, 1: "Aşteptând am aşteptat pe Domnul şi S-a plecat spre mine"

7. Când către toate cele îndulcitoare te veĭ afla viteaz, şi nepoftind mângâerĭ trupeştĭ, atuncea dracïĭ spre milostivire ca cum pre rudeniĭ întorcându-le, îĭ fac să plângă, şi să se bocească înaintea feţeĭ tale. Şi acest lucru îl veĭ cunoaşte că este adevărat, când tu adecă neschimbat şi întru această asupreală veĭ rămânea; şi pre aceea spre mânie şi urăciune, de năprasnă aprinşĭ îĭ veĭ vedea, şi ca un vrăjmaş întorcându-să despre tine, şi nevoind să te vază.

8. Văzând necazul carele aŭ părinţiĭ, şi fraţiĭ, şi prieteniĭ tăĭ pentru tine, râzând de dracul carele îĭ sfătueşte ca să facă acestea multe chipurĭ asupra ta; cu frică şi cu sârguinţă multă depărtează-te, şi pre Dumnezeŭ cu de-adinsul roagă-l; Ca maĭ degrab în limanul vreunuĭ bun Părinte să ajungĭ, întru carele pre sufletul tăŭ, care este obosit şi însărcinat, el îl va odihni. Că multe lucrurĭ pricinuitoare de primejdiĭ şi de peirea cea maĭ depre urmă are noianul vieţiĭ aceştiea.

9. Cela ce voeşte să urască lumea, dator este să aibă dragoste dintru adâncurile sufletuluĭ săŭ către Dumnezeŭ, şi necurmată POMENIRE a Luĭ. Că nimic alt ca aceasta îl face pre el să părăsească pre toate cu bucurie, şi ca despre nişte gunoae să se întoarcă.

10. Să nu voeştĭ pentru pricinĭ bine-cuvântate, şi nebinecuvântate a rămânea în lume nicĭdecum. Ci când te-aĭ chema, ascultă degrab. Că de nimic alt aşa să veseleşte Dumnezeŭ, ca de grabnica eşire a noastră. Fiindcă maĭ bună este ascultarea cea în grabă cu sărăcie, decât întârziere cu mulţĭ banĭ.

11. Dacă lumea şi cele din lume toate trec, iar Dumnezeŭ este nestricăcios şi nemuritor, apoĭ bucuraţi-vă toţĭ câţĭ pentru Dânsul pre cele stricăcioase le-aţĭ lăsat. Iar stricăcioase sunt, nu numaĭ bogăţiea şi baniĭ, ci şi toată desmerdarea şi desfătarea păcatuluĭ stricăcioasă este. Şi numaĭ singure poruncile luĭ Dumnezeŭ sunt lumină şi vieaţă, şi aşa de toţĭ să numeşte.

12. Dacă aĭ luat văpaie frate, şi alergând aĭ venit în vieaţa de obşte, saŭ la Părinte Duhovnicesc, pentru aceasta dacă veĭ fi îndemnat de la dânsul, saŭ de la fraţiĭ ceĭ ce pustnicesc împreună cu tine, ca să metaherisăştĭ scăldăturĭ, saŭ bucate, saŭ alte grijĭ trupeştĭ pentru odihnă, să nu priimeştĭ aceasta. Ci de-a pururea să fiĭ gătit spre post, şi spre reaua pătimire, spre înfrânarea cea desăvârşit. Că dacă veĭ fi îndemnat de Părintele tăŭ cel întru Duhul, să te împărtăşeştĭ de mângâere, să te afli adecă aceluia ascultător, iar voia ta nicĭ întru aceasta făcând. Iar dacă nu-ţĭ va porunci, apoĭ cu bucurie să le rabzĭ acelea, care de bună voie aĭ voit să le facĭ, şi sufleteşte te veĭ folosi. Că aceasta păzindu-o, veĭ fi totdeauna întru toate ca cum aĭ postit şi te-aĭ înfrânat, şi de a ta voie întru toate te-aĭ lepădat. Şi nu numaĭ aceasta, ci şi pre văpaia care este întru inima ta, nestânsă o veĭ păzi, care te sfătueşte, pre toate să le defaimĭ.

13. Când pre toate cele de la sineşĭ le vor lucra draciĭ, şi pre scoposul nostru cel după Dumnezeŭ a-l clăti nu vor putea, saŭ a ne împedeca, atuncea intră întru ceĭ ce să făţărnicesc evlavie, şi printr-înşiĭ ispitesc să împedece pre ceĭ ce să nevoesc. Şi întâĭ adecă, ca cum din dragoste şi din milostivire ar fi porniţĭ, îĭ sfătueşte pre dânşiĭ să se dea odihneĭ trupeştĭ. Ca să nu să slăbească trupul, zice, şi în trândăvie să cază. Apoĭ şi spre vorbirĭ nefolositoare chemându-ĭ pre dânşiĭ, îĭ fac pre eĭ întru acestea să-şĭ cheltuiască zilele lor. Şi dacă cineva ascultând pre ceĭ maĭ sârguitorĭ s-ar asemăna lor, se întorc, şi-şĭ râd de pierzarea luĭ. Iar dacă nu se vor supune cuvintelor lor, ci s-ar păzi pre sineşĭ streini despre toţĭ, şi strânşĭ şi fără de îndrăzneală, atuncea eĭ să pornesc spre zavistie, şi pre toate le fac şi le lucrează, până când şi din singură Mănăstirea îl vor alunga pre dânsul. Că nu sufere mărirea deşartă cea necinstită, să vază pre smerenie lăudându-să împrotiva eĭ.

14. Să sugrumă măreţul în deşert, văzând pre cel smerit cugetător vărsând lacrămĭ, şi îndoit folosindu-să; şi pre Dumnezeŭ milostiv printr-însele făcându-l, şi pre oamenĭ spre laudă, fără de voia Luĭ trăgându-ĭ.

15. După ce pre sineţĭ tot Duhovnicescului tăŭ Părinte te veĭ da, să ştiĭ că eştĭ strein de toate acelea care de afară le aducĭ adecă, de oamenĭ, de lucrurĭ şi de banĭ. Fără de carele, să nu voeştĭ nicĭ să facĭ, nicĭ să lucrezĭ întru dânsele şi nicĭ să cerĭ de la dânsul nicĭ un lucru mare saŭ mic; dacă nu însuşĭ de a sa voie, saŭ îţĭ va poruncĭ să iaĭ tu singur, saŭ însuşĭ acela cu a sa mână îţĭ va da ţie.

16. Să nu daĭ fără de ştirea Părinteluĭ tăŭ celuĭ după Dumnezeŭ milostenie, din baniĭ care i-aĭ adus. Dar nicĭ să voeştĭ prin vreun mijlocitor, să ieĭ ceva dintru eĭ de la dânsul. Că maĭ bine să fiĭ sărac şi strein să te numeştĭ, decât să răsipeştĭ baniĭ şi să nu daĭ săracilor, fiind tu noŭ începător. Şi dovadă a credințeĭ ceĭ adevărate este, ca pre toate să le afiorăseştĭ întru voia Duhovnicesculuĭ tăŭ Părinte, ca în mâna luĭ Dumnezeŭ.

17. Să nu cerĭ să iaĭ băutură de apă, nicĭ de s-ar întâmpla ție să te frigĭ de sete, până când de la sineşĭ pornindu-să Duhovnicescul tăŭ Părinte îțĭ va porunci. Că strâmtorează-te pre sinețĭ, şi sileşte-te întru toate, plecându-te şi zicând gânduluĭ tăŭ: de va voi Dumnezeŭ, şi de veĭ fi vrednic de a bea, negreşit va descoperi Părinteluĭ meŭ, şi va zice ție, bea. Şi atuncea veĭ bea cu ştiința curată, deşi afară de vreme va fi.

18. Cela ce a câştigat iscusința a folosuluĭ celuĭ Duhovnicesc, şi a dobândit credință adevărată către Părintele săŭ cel Duhovnicesc puind înainte martor al adevăruluĭ pre Dumnezeŭ, aŭ zis: Am pus întru sinemĭ un gând ca acesta, ca niciodată să nu cer de la Părintele meŭ, nicĭ să mănânc, nicĭ să beau, saŭ afară de voia luĭ să mă împărtăşesc, nicĭdecum, până ce Dumnezeŭ îĭ va descoperi luĭ şi îmĭ va porunci mie. Şi având acest fel de hotărâre, niciodată va zice, am greşit din scoposul meŭ.

19. Cela ce a dobândit credință întemeiată către Părintele săŭ cel după Dumnezeŭ, văzându-l pre dânsul, socoteşte că vede pre însuşĭ Hristos. Şi împreună fiind, saŭ urmându-l pre dânsul, cu întemeiere crede, că împreună cu Hristos este, şi luĭ îĭ urmează. Unul ca acesta nu va pofti niciodată să vorbească cu altcineva. Nu va protimisi ceva din lucrurile lumiĭ, maĭ mult decât pomenirea aceluĭ împreună şi dragostea. Că ce lucru este maĭ mare, sau maĭ folositor, în vieața aceasta de acum, şi în ceea ce va să fie, decât a fi împreună cu Hristos? Şi ce este maĭ frumos şi maĭ dulce, decât vederea Luĭ? Iar dacă şi de vorbirea cea de al El se va învrednici, negreşit viață veşnică dintru aceasta dobândeşte.

20. Cela ce din tot sufletul iubeşte pe ceĭ ce îl ocărăsc, şi îl năpăstuesc, şi-l lipsesc pre dânsul de ceva, şi pentru aceştiea să roagă, în puțină vreme la mare sporire să suie. Că întru simțirea inimeĭ acest lucru făcându-să, întru adâncul smerenieĭ, şi întru izvoare de lacrămĭ pogoară pre ceea ce gândeşte acestea (pre inimă), întru care se cufundă cele trei părțĭ ale sufletuluĭ, şi înaltă pre minte în cerul nepătimireĭ şi văzătoare o lucrează. Şi prin gustarea bunătățiĭ ceĭ de acolo, îl face să socotească gunoaie, pre toate cele ale viețiĭ ceştĭ de acum, şi pre însuşĭ hrana şi băutura nu cu dulceață, saŭ maĭ adesea orĭ să nu o priimească.

21. Nu să cade numaĭ de la faptele cele rele să se depărteze (pustnicul) * ci şi gândurĭ şi de cugetele cele împrotivnice, slobod a să face. Să cuvine dar să se sârguiască, şi să se zăbovească de-a pururea întru gândurile cele de suflet folositoare şi Duhovniceştĭ. Că aşa fără de grija despre lucrurile cele lumeştĭ să rămâie şi să petreacă.

22. Precum cela ce tot trupul săŭ l-aŭ dezgolit, dacă are pre ochiĭ luĭ acoperițĭ cu oarecare acoperământ, şi nu va voi să-l rădice şi să-l lepede pre dânsul, nu poate întru goliciunea celuĭlalt trup să vadă lumina. Aşa şi cela ce pre toate celelalte lucrurĭ împreună şi baniĭ i-aŭ defăimat, şi de însuşĭ patimile cele rele va slobozi pre ochiul sufletuluĭ, nu va vedea niciodată lumina cea gândită, adecă, pre Domnul nostru Iisus Hristos şi Dumnezeŭ.

23. Precum este acoperământul care se pune pre ochĭ, aşa şi gândurile cele lumeştĭ, şi pomenirele cele deşarte se fac în minte, adecă în ochiul sufletuluĭ. Decĭ în câtă vreme le vom lăsa, şi le vom slobozi pre dânsele în minte, nu vom vedea. Iar după ce se vor rădica, şi le vom scoate din minte prin pomenirea morțiĭ, atuncea luminat vom vedea lumina cea adevărată care luminează pre tot omul ce vine în lumea cea de sus.

* adecă nevoitorul (n. tr.)

24. Cela ce din naştere este orb, nu va cunoaşte, nicĭ va crede puterea celor scrise. Iar cel ce s-a învrednicit cândva să vază, împreună va mărturisi că sunt adevărate cele zise de mine.

25. Cela ce vede cu ochiĭ ceĭ simţiţĭ, ştie când este noapte, şi când este zi. Iar cel orb, pre amândouă nu le ştie. Şi cela ce Duhovniceşte a văzut, şi cu ochiĭ minţiĭ a văzut lumina cea adevărată şi neapusă, când din trândăvie întru orbirea cea maĭ dinainte se va întoarce, şi de lumină se va lipsi, cu bună simţire simte lipsirea lumineĭ aceştiea, şi ştie de unde i s-a întâmplat să se facă lipsirea aceasta. Iar cela ce rămâne orb din naştere, nimic dintru acestea, nicĭ cu iscusul, nicĭ cu lucrul nu ştie; fără numaĭ dacă din auz va auzi ceva, şi se va învăţa pentru acelea care nicĭodată le-aŭ văzut, şi va povesti altora acelea care a auzit; Însuşĭ el şi cel ce-l aude neştiind pentru ce fel de lucrurĭ vorbesc uniĭ cu alţiĭ.

26. Cu neputinţă este până la săturare pre pântece a-l umplea de bucate, şi Duhovniceşte a să îndulci de Dumnezeasca bunătate. Că cu cât odihneşte şi grijăşte cineva pântecele, pre atâta se va lipsi pre sine de aceea. Şi cu cât va trudi pre trup, dupre asemănarea trudeĭ, şi de hrană Duhovnicească şi de mângâere, se va sătura.

27. Să părăsim toate cele depre pământ, nu numaĭ bogăţiea şi aurul şi toate celelalte materiĭ ale vieţiĭ, ci şi pofta către dânsele desăvârşit din sufletele noastre să o alungăm. Să urâm nu numaĭ dulceţile trupuluĭ, ci şi pre mişcările luĭ cele dobitoceştĭ; şi să ne sârguim a-l omorî pre dânsul prin ostenele. Că printr-aceştea se lucrează poftele şi în faptă să aduce. Şi trăind el, toată nevoia urmează ca sufletul să moară, şi cu greŭ mişcat să fie către toată Dumnezeasca poruncă, orĭ şi cu totul nemişcat.

28. Precum văpaia foculuĭ de-a pururea la înălţime să rădică, şi maĭ ales dacă veĭ răscoli materiea de care se aprinde, aşa şi inima celuĭ măreţ în deşert, nu poate a să smeri. Ci precum îĭ veĭ zice luĭ cele pentru folosul luĭ, el încă şi maĭ multă să înalţă. Căcĭ mustrându-să, saŭ şi sfătuindu-să, el foarte împrotivă grăeşte. Iar lăudându-se, saŭ mângâindu-se, se înalţă şi se trufeşte.

29. Omul ce a cugetat să grăească împrotivă, îşĭ este luişĭ sabie cu două ascuţişurĭ, ucigându-se prin neştiinţa sufletuluĭ săŭ, şi de vieaţa cea veşnică strein lucrându-l pre dânsul.

30. Cela ce împrotivă grăeşte, asemenea este cu cela ce să dă de voie vrăjmaşilor celor împrotivnicĭ Împăratuluĭ. Că împrotiva grăire, este undiţă, care are râmă şi amăgire pre îndreptare. Prin care amăgindu-ne înghiţim pre undiţa păcatuluĭ. De care şi să obicĭnueşte să se răpească păcătosul suflet, şi de limbă, şi de grumaz să se tragă de duhurile răutăţiĭ, şi ale vicleniеĭ. Şi uneorĭ adecă, la înălţimea mândrieĭ să se suie; Iar alteorĭ, întru adâncul păcatuluĭ să se cufunde, şi cu ceĭ ce aŭ căzut din Cer, să se osândească.

31. Cela ce să necinsteşte, saŭ să ocărăşte, şi foarte îl doare inima, să cunoască dintru acestea, că pre şarpele cel vechiŭ îl poartă în sânul săŭ. Decĭ adecă, dacă cu tăcere va răbda, orĭ cu multă smerenie va răspunde, neputincios şi slăbănogit pre acesta l-aŭ lucrat. Iar dacă cu amărăciune împrotivă va răspunde, saŭ va grăi cu semeţie, aŭ dat putere şarpeluĭ ca să-şĭ verse veninul în inima luĭ, şi fără de milă de tot să-ĭ mănânce pre cele dinlăuntru ale luĭ. Cât de aicea totdeauna împuternicindu-să el, să mănânce şi să strice îndreptarea luĭ cea întru lucrurile cele bune, şi pre virtutea ticălosuluĭ săŭ suflet. Şi de atuncea adecă, să viseze el păcatuluĭ şi mort să fie dreptăţiĭ.

32. Dacă voeştĭ să te lepezĭ de lume, şi petrecerea cea Evanghelicească să te înveţĭ, să nu te daĭ pre sineţĭ vreunuĭ dascăl neiscusit, şi neînvăţat şi pătimaş. Ca nu în loc de Evanghelicească, diavolească petrecere să te înveţe. Fiindcă ale dascălilor celor bunĭ, bune le sunt învăţăturile; Iar ale celor răĭ, rele. Şi ale seminţilor celor rele, negreşit că rele sŭnt şi lucrările de pământ.

33. Cu rugăciunĭ şi cu lucrărĭ, roagă pre Dumnezeŭ ca să-ţĭ trimită ţie povăţuitor nepătimaş şi Sfânt. Cearcă şi tu Sfânta Scriptură şi maĭ ales scripturile cele lucrătoare ale Sfinţilor Părinţĭ şi aşa

alăturându-le pre dânsele, cu cele ce te învaţă pre tine dascălul şi Proestosul tăŭ, şi cu cele ce lucrează, şi ca întru o oglindă să le vezĭ pre acestea, şi să le înveţĭ. Şi pre cele ce adecă împreună să glăsuesc cu scripturile, să le bagĭ în sân şi să le ţiĭ minte; Iar pre cele neadevărate şi streine, să le desluşeştĭ şi să le lepezĭ, ca să nu te înşălĭ. Că să ştiĭ că mulţĭ amăgitorĭ şi dascălĭ mincinoşĭ în zilele aceste s-aŭ făcut.

34. Tot cela ce nu vede, şi pre alţiĭ să făgădueşte să-ĭ povăţuiască, amăgitor este. Şi pre ceĭ ce urmează luĭ, în groapă perzăriĭ îĭ aruncă, după glasul Domnuluĭ: „Orb pre orb dacă vor povăţui, amândoĭ în groapă vor cădea“ (Mat. **15.** 14)[2].

35. Cela ce întru unul este orb, tot orb este întru toate. Iar cela ce vede întru unul, este întru vederea tuturor. Şi de vederea tuturor să depărtează, şi întru vederea tuturor vine, şi de cele ce să văd, afară este. Când aşa întru unul este, pre toate le vede. Şi când este întru toate, nicĭ unul din cele toate nu vede. Cela ce vede întru unul, prin unul acela, şi pre sine, şi pre toţĭ, şi pre toate le vede. Şi ascuns fiind întru cel Unul, nicĭ pre unul din cele toate nu vede.

36. Cela ce în chipul Domnuluĭ nostru Iisus Hristos, Omuluĭ celuĭ Ceresc, şi Dumnezeŭ pre omul cel cuvântător şi gândit (pre suflet), cu bună simţire şi cu cunoştinţă nu l-aŭ îmbrăcat, trup numaĭ şi sânge este, şi simţire a slaveĭ ceĭ Duhovniceştĭ, nu poate numaĭ prin cuvânt să ea. Precum şi ceĭ orbĭ din naştere, prin singur cuvântul, nu pot să cunoască lumina Soareluĭ.

37. Cela ce aude întru acest chip, şi vede, şi simte, ştie puterea celor ce să zic de mine, ca unul ce acum s-a îmbrăcat în chipul celuĭ Ceresc „şi la bărbat desăvârşit, la măsura vârsteĭ plinireĭ luĭ Hristos a venit“ (Efes **4.** 13)[3]. Şi aşa aflându-să, poate să povăţuiască bine şi cu Dumnezeească plăcere, pre calea poruncilor luĭ Dumnezeŭ, turma luĭ Hristos. Iar cel ce nu ştie, şi întru alt fel să află, arătat este că nicĭ pre simţirele sufletuluĭ săŭ, luminoase şi sănătoase le poartă. Căruia mult maĭ bine îĭ va fi să se povăţuiască de alţiĭ, decât să povăţuească pre alţiĭ cu primejdie.

38. Cela ce la dascălul şi povăţuitorul săŭ, ca la Dumnezeŭ caută, nu poate să grăiască împrotivă. Iar dacă socoteşte şi zice că le are pe amândouă, să ştie că s-aŭ rătăcit. Că nu ştie ce fel de aşăzământ aŭ către Dumnezeŭ, robiĭ luĭ Dumnezeŭ.

39. Cela ce crede că în mâna păstoruluĭ săŭ, îĭ este vieaţa sa şi moartea, nicĭodată nu-ĭ va grăi împrotivă. Iar neştiinţa acestora, naşte împrotiva grăire, care este pricinuitoare de moartea cea gândită şi vecinică.

40. Maĭ înainte de a lua pre hotărâre osânditul, i să dă luĭ loc de răspundere, şi de a grăi judecătoruluĭ cele ce a lucrat. Iar după arătarea celor lucrate, şi după hotărârea judecătoruluĭ, nimic nicĭ mic, nicĭ mare, nu maĭ grăeşte împrotiva celuĭ ce îl munceşte.

41. Maĭ înainte de a intra Monahul în divanul acesta al pocăinţeĭ, şi de a-şĭ arăta cele din inima luĭ, poate îĭ este cu putinţă luĭ să grăească împrotivă. Unele adecă fiindcă nu ştie; iar altele, şi socotind că îşĭ ascunde greşalele sale. Iar după descoperirea gândurilor sale, şi după curata şi adevărata mărturisire, nu i să cuvine să grăească împrotivă Judecătoruluĭ celuĭ după Dumnezeŭ, şi stăpânitoruluĭ săŭ, nicĭodată până la moarte. Că Monahul carele întru începuturĭ a intrat în divanul acesta, şi ş-aŭ descoperit cele ascunse ale inimeĭ sale, încredinţat este din începuturĭ, dacă cât de puţin cunoştinţă a câştigat, că de nenumărate morţĭ este vrednic. Şi dacă ştie cu adevărat şi chipul taineĭ pocăinţeĭ, crede că prin ascultarea sa şi smereniea, de toată pedeapsa şi munca se va izbăvi.

[2] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **15**, 14: "Lăsaţi-i pe ei; sunt călăuze oarbe, orbilor: şi dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă".

[3] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".

42. Cela ce neşterse pre acestea în inima sa le păzeşte, niciodată cu inima nu se va porni, când se va certa, saŭ se va dojeni, saŭ se va mustra. Fiindcă cel ce cade întru nişte rele ca acestea, zic întru împrotiva grăire, şi întru necredinţa cea către Duhovnicescul săŭ Părinte şi dascăl, în grătarul şi adâncul iaduluĭ încă trăind se pogoară. Şi casă a Sataniĭ, şi a toată puterea luĭ cea necurată să face, ca un nesupus şi fiŭ al periciuneĭ.

43. Te rog pre tine fiul ascultăriĭ, ca pre acestea adesea orĭ să le întorcĭ în mintea ta, şi cu toată sârguinţa să te nevoeştĭ, ca să nu te pogorĭ întru relele cele zise ale iaduluĭ; Cĭ aşa să te rogĭ totdeauna cu ferbinţeală luĭ Dumnezeŭ, şi să zicĭ: Dumnezeule şi Doamne al tuturor, cela ce aĭ Stăpânirea a toată suflarea şi sufletul, Cela ce singur poţĭ a mă vindeca pre mine, ascultă rugăciunea mea a ticălosuluĭ, şi pre balaurul cel ce s-a încuibat întru mine, omoară-l şi-l perde pre el cu venirea Prea Sfântuluĭ Duh. Şi pre mine cela ce sunt scăpătat şi gol, de toată fapta bună, învredniceşte-mă cu lacrămĭ să caz la picioarele Sfântuluĭ meŭ Părinte, şi pre Sfântul luĭ suflet cu milostivire să-l trag ca să mă miluească. Şi dă Doamne smerenie inimeĭ mele, şi gândurĭ cuviincioase mie păcătosuluĭ, cela ce m-am făgăduit Ţie să mă pocăesc. Şi să nu părăseştĭ până în sfârşit pre sufletul cel ce odată s-aŭ făgăduit, şi s-aŭ mărturisit, şi care în locul a toateĭ lumĭ, te-aŭ ales şi te-aŭ protimisit pre Tine. Că ştiĭ Doamne, că voesc să mă mântuesc, deşi obişnuinţa mea cea rea împedicare îmĭ face mie. Ci cu putinţă sunt Ţie Stăpâne, toate câte la oamenĭ sunt cu neputinţă.

44. Ceĭ ce bună temelie a credinţeĭ şi a nădejdeĭ, în curtea blagocestieĭ aŭ pus cu frică şi cu cutremur, şi pre piatra ascultăriĭ Părinţilor celor Duhovniceştĭ picioarele lor neclătite le-aĭ răzămat, şi ca din gura luĭ Dumnezeŭ pre cele poruncite de aceea le aud, şi pre temeliea aceasta a ascultăriĭ fără de îndoială le zidesc pre dânsele, întru smereniea sufletuluĭ, îndată ispràvesc întâia ispravă această mare, adecă pre lepădarea de sineşĭ. Pentru că a împlini cineva voie streină, şi nu pre a sa, nu numaĭ lepădare de sufletul săŭ, ci şi omorârea cea despre toată lumea îĭ pricinueşte.

45. De cela ce împrotivă grăeşte Părinteluĭ săŭ, se bucură draciĭ. Iar de cel ce până la moarte să smereşte, să minunează Îngeriĭ. Căcĭ unul ca acesta lucrează lucrul luĭ Dumnezeŭ. Şi să asamănă Fiuluĭ luĭ Dumnezeŭ, care „a făcut ascultare Părinteluĭ Săŭ până la moarte, iară moartea de cruce“ (Filip. **2**. 8)[4].

46. Zdrobirea cea multă şi fără de vreme a inimeĭ, întunecă şi turbură mintea; Şi pre rugăciunea adecă cea curată şi umilinţa o pierde, şi durere inimeĭ pricinueşte, adecă scârbă nemăsurată. Iar din scârbă să pricinueşte învârtoşare şi întunecare nemărginită. Şi prin acestea draciĭ, întru ceĭ Duhovniceştĭ, pre desnădăjduire o lucrează.

47. Când acestea te vor întâmpina pre tine O! Monahe, şi veĭ afla râvnă şi dor de săvârşire în sufletul tăŭ multă, cât să pofteştĭ adecă pre toată porunca luĭ Dumnezeŭ să o împlineştĭ, şi nicĭ până la cuvânt deşert să cazĭ şi să păcătueştĭ; şi de nicĭ unul din Sfinţiĭ ceĭ de demult cu fapta, şi cu cunoştinţa, şi cu vederea să rămâĭ înapoĭ; Şi te vezi pre sineţĭ împedecându-te de cela ce samănă neghinele mâhniciuneĭ, şi nu te lasă pre tine la atâta înălţime de Sfinţenie să ajungĭ, fiindcă vâră el în mintea ta gândurĭ de mâhniciune, şi-ţĭ zice: cu neputinţă îţĭ este ţie în mijlocul lumeĭ să te mântueştĭ, şi fără de lipsă să păzeştĭ pre toate poruncile luĭ Dumnezeŭ. Atuncea tu întru un unghiŭ şezând deosebĭ, strânge-te pre sineţĭ adunând gândul tăŭ, şi dă sfat bun sufletuluĭ tăŭ, şi zi: „Pentru ce eştĭ mâhnit suflete al meŭ? Şi pentru ce mă turburĭ? Nădăjdueşte spre Dumnezeŭ că mă voiŭ mărturisi Luĭ, mântuirea feţeĭ mele. – Nu sunt lucrurile mele –, ci Dumnezeul meŭ eştĭ“ (Ps. **41**. 6-7)[5]. Că cine se va îndrepta din lucrurile legeĭ „Că nu se va îndrepta, zice,

[4] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 8: "S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte de cruce".

[5] *Psalmii*, **41**, 6-7:
"6. Pentru ce eşti mâhnit, suflete al meu, şi pentru ce mă tulburi?
7. Nădăjduieşte în Dumnezeu, că-L voi lăuda pe El; mântuirea feţei mele este Dumnezeul meu".

înaintea Ta tot cel viŭ" (Ps. **142**. 2) [6]. Ci din credința cea întru însușĭ Dumnezeul meŭ, nădăjduesc prin negrăita milostivirea Luĭ, în dar să mă mântuesc. Du-te înapoia mea, Satano! Domnuluĭ Dumnezeuluĭ meŭ mă închin, și Luĭ tinerețile mele ĭĭ slujesc, Celuĭ ce poate să mă mântuească cu singură mila Sa. Decĭ depărtează-te de la mine. Dumnezeŭ cel ce m-aŭ făcut dupre chipul și dupre asemănarea Sa, te va surpa pre tine.

48. Dumnezeŭ de la oamenĭ nimic alt nu caută, fără numaĭ și numaĭ să nu păcătuim. Și aceasta nu este lucrul legeĭ, ci păzire netrecută a chipuluĭ și a vredniciеĭ ceĭ de sus. Întru care dupre fire stând, și veșmântul Duhuluĭ strălucit purtându-l, întru Dumnezeŭ petrecem și El întru noĭ. Dumnezeĭ dupre dar și Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ făcându-ne, și cu lumina cunoștințeĭ de Dumnezeŭ însemnându-ne, dupre cea zisă „Însemnatu-s-aŭ preste noĭ Lumina Fețeĭ tale Doamne" (Ps. **4**. 6) [7].

49. Slăbănogirea și greutatea trupuluĭ, care din pregetare și din lenevire să face în suflet, opresc pre Monah de la obișnuita pravilă, și întunecare și mâhniciune în minte ĭĭ pricinuesc, cât de aicea poezesc în inimă gândurile fricеĭ și ale huleĭ. Și nu poate nicĭ în locul cel obicĭnuit al rugăciuneĭ să intre, cel ce să ispitește de dracul trândăvieĭ, ci să lenevește și împrotiva Făcătoruluĭ tuturor gândurĭ necuvioase aducând. Decĭ tu cunoscând pricina, și de unde acestea aŭ venit asupra ta, cu sârguință intră în locul cel obicĭnuit al rugăciuneĭ tale, și la iubitorul de oamenĭ Dumnezeŭ căzând, roagă-te cu suspinurĭ ale inimeĭ, cu durere și cu lacrămĭ cerând izbăvire de greutatea slăbănogireĭ, și de gândurile cele rele. Și se va da ție celuĭ ce cu durere bațĭ și îngăduеștĭ îndegrab slobozirea cea dintru acestea.

50. Cel ce curată pre inima sa o a câștigat, acesta a biruit temerea. Iar cela ce încă să curățește, uneorĭ adecă o biruește pre dânsa, iar alteorĭ să biruește de dânsa. Iar cel ce nicĭ decum nu să nevoește, saŭ cu totul este nesimțitor, și fiindcă este prieten al patimilor și al dracilor, lângă mărirea deșartă șade, și bolește cu trufiea, „părându-i-să că este ceva, nimic fiind" (Galat. **6**. 3) [8], orĭ este rob și supus al temereĭ, și ca un prunc cu socoteale tremură. Și să teme de frică, acolo unde nu este frică, nicĭ temerea celor ce să tem de Domnul (o are).

51. Cela ce să teme de Domnul, de pornirile dracilor nu se teme, nicĭ de neputincioasele lor năpădirĭ, încă nicĭ de îngrozirele oamenilor celor răĭ. Ci este ca oarecare pară și foc cu totul aprins fiind, umblând prin locurĭ ascunse și întunecate, noaptea și ziua gonește pre dracĭ, care fug de dânsul, maĭ mult decât el de dânșiĭ, ca să nu se arză de raza cea de chipul văpăiĭ, și de Dumnezeescul foc care esă dintr-însul.

52. Cela ce cu frica luĭ Dumnezeŭ umblă, acela în mijlocul bărbaților celor răĭ petrecând, nu se teme, având frica luĭ Dumnezeŭ înlăuntrul luĭ, și purtând arma cea nebiruită a credințeĭ; cu care se întărește, și poate pre toate să le lucreze, și pre însușĭ cele ce să par la mulțĭ grele și cu neputință. Ci ca un oarecare Urieaș în mijlocul piticilor, saŭ ca un Leŭ ce răcnește, în mijlocul câinilor și a vulpelor petrecând, nădăjduеște spre Domnul. Și cu tăria cugetuluĭ ĭĭ spăimântează pre eĭ, înfricoșând mințile lor, purtând ca un toiag de fer, cuvântul Ințălepciuneĭ.

53. Nu numaĭ cela ce să liniștește, saŭ cela ce să supune, ci și cela ce Egumenește, și cela ce preste mulțĭ Proistosește,, și însușĭ slujitorul dator este să fie fără de grijă, adecă slobod după cea zisă: „Să nu vă grijițĭ cu sufletul vostru, ce vețĭ mânca, saŭ ce vețĭ bea, saŭ ce vă vețĭ îmbrăca, că

[6] *Psalmii*, **142**, 2: "Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta".

[7] *Idem*, 4, 6: "Mulți zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feței Tale, Doamne!".

[8] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 3: "Căci de se socotește cineva că este ceva, deși nu este nimic, se înșală pe sine însuși".

pre acestea toate neamurile le caută“ (Mat. **6**. 25–32)[9]. Şi iarăşĭ „căutaţĭ să nu să îngreueze inimele voastre cu mahmuriele şi cu beţiele, şi cu grijele cele lumeştĭ“ (Luca **21**. 34)[10].

54. Cela ce întru lucrurile cele lumeştĭ, îşĭ are pre gândul săŭ grijindu-să, nu este slobod; Că de grija acestora este ţinut, şi stăpânit, şi robit, măcar pentru sine de să grijaşte de acestea, măcar pentru alţiĭ. Iar cela ce este slobod de acestea, nicĭ pentru sine, nicĭ pentru alţiĭ nu se va griji lumeşte. Măcar Episcop, măcar Diacon, măcar Egumen de s-ar întâmpla să fie. Dar nicĭ deşert nu va fi niciodată, nicĭ va defăima vreun lucru din cele prea proaste şi prea micĭ. Ci cu plăcere de Dumnezeŭ pre toate făcându-le şi lucrându-le, fără de grijă întru toate va fi, şi întru toată vieaţa.

55. Să nu-ţĭ răsipeştĭ casa ta, vrând tu pre a vecinuluĭ tăŭ să o zideştĭ. Că vezĭ cât de greŭ, şi cât de nelesnicios este lucrul acesta. Ca nu cumva vrând tu să facĭ aceasta, şi pre a ta o veĭ surpa, şi pre a celuia a o zidi nicĭdecum nu veĭ putea.

56. Dacă nu veĭ câştiga nepătimire desăvârşit a lucrurilor lumeĭ şi a banilor, să nu voeştĭ a primi Economiea lucrurilor, ca să nu te biruieştĭ şi să te prinzĭ întru acestea; şi în loc de a lua plată pentru slujbă, să te osândeştĭ ca un tâlhar şi fur de cele Sfinte. Iar dacă de Proestosul veĭ fi silit la aceasta, ca cum aĭ purta în mâinĭ un foc ce arde, aşa să te aflĭ. Şi pre asuprea la năpădirea gânduluĭ prin mărturisire şi pocăinţă oprindu-o, nevătămat prin rugăciunea Proestosuluĭ veĭ fi păzit.

57. Cela ce nu s-a făcut nepătimaş, nicĭ ştie că este nepătimire. Că cela ce nu s-a lepădat de sineşĭ maĭ întâĭ, şi maĭ vârtos sufletul săŭ cu osârdie pentru fericita această adevărată vieaţă (nu l-a pus), cum va socoti pre altul că au făcut acestea ca să dobândească nepătimirea? Aşa încă şi cela ce i să pare că are pre Duhul Sfânt întru sineşĭ, nimic având, când aude că să cunosc lucrările Sfântul Duh întru ceĭ ce aŭ întru eĭ pre Sfântul Duh, nicĭdecum nu crede niciodată. Şi cum că este cineva în neamul acesta, care întocmaĭ cu Apostoliĭ luĭ Hristos şi cu Sfinţiĭ ceĭ din veac să lucrează şi să mişcă de Duhul Sfânt saŭ întru vederea Acestuia cu cunoştinţa şi cu simţirea aŭ venit. Că fieştecare dintru a sa aşezare, şi pre ale aproapeluĭ le judecă, adecă precum se află, orĭ întru fapta bună, veĭ zice, orĭ întru răutate.

58. Alt lucru este nepătimirea sufletuluĭ, şi altul nepătimirea trupuluĭ. Că aceea adecă, şi pre trup îl Sfinţăşte cu strălucirea sa, şi cu vărsarea de lumină a Duhuluĭ. Iar aceasta singură prin sineşĭ, cu nimic nu poate a folosi pre cel ce o are.

59. Precum cela ce din sărăciea cea maĭ depre urmă, de la Împăratul s-aŭ învrednicit să ia multă bogăţie, şi strălucită vrednicie, şi cu strălucite haine de la dânsul s-a îmbrăcat, şi înaintea feţeĭ sale i-aŭ poruncit să şază, şi pre însuşĭ Împăratul cu dragoste îl vede, şi ca pre un făcător de bine prea îl iubeşte, şi haina cu care s-a îmbrăcat o înţălege, şi vrednicia o cunoaşte, şi bogăţia cea dată luĭ o ştie. Aşa şi Monahul, carele cu adevărat de lume, şi de lucrurile cele din lume a fugit, şi la Hristos

[9] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 25-32:
"25. De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana şi trupul decât îmbrăcămintea?
26. Priviţi la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitniţe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteţi voi cu mult mai presus decât ele?
27. Şi cine dintre voi, îngrijindu-se poate să adauge staturii sale un cot?
28. Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiţi? Luaţi seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc.
29. Şi vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia.
30. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este şi mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puţin credincioşilor?
31. Deci, nu duceţi grijă, spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca?
32. Că după toate acestea se străduiesc neamurile; ştie doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveţi nevoie de ele".

[10] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **21**, 34: "Luaţi seama la voi înşivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare şi de băutură şi de grijile vieţii, şi ziua aceea să vină peste voi fără de veste".

s-aŭ apropiat, şi s-aŭ chemat de sus întru simţirea sufletuluĭ luĭ, şi la înălţimea vederilor celor Duhovniceştĭ s-aŭ înălţat prin lucrarea poruncilor luĭ Dumnezeŭ, şi pre Dumnezeŭ însuşĭ fără de rătăcire îl vede, şi pre schimbarea cea făcută întru dânsul, luminos o înţălege. Că vede de-a pururea pre darul Duhuluĭ care îl străluceşte pre dânsul, care şi îmbrăcăminte, şi porfiră Împărătească să numeşte. Iar maĭ bine să zic, este însuşĭ Hristos Domnul, fiindcă întru Dânsul se îmbracă, ceĭ ce cred întru Dânsul (Gal. 3. 27) [11].

60. Mulţĭ adecă cetesc Dumnezeeştile scripturĭ. Iar alţiĭ şi cetindu-să ele le aud. Dar puţinĭ sunt ceĭ ce pot să înţăleagă puterea drept, şi mintea celor ce să cetesc. Care uniĭ, hotărăsc, cum că cu neputinţă sunt acelea care grăesc Dumnezeeştile scripturĭ. Iar alţiĭ, orĭ şi cu totul necrezute le socotesc, orĭ tâlcuesc pre acestea cu chip aligoricesc şi cu greşală. Şi pre unele adecă, din cele ce zic Sfintele scripturĭ, că se fac în vremea de acum, eĭ le socotesc cum că în veacul ce va să fie vor să se împlinească. Iar altele, care pentru cele ce vor să fie sunt zise, le înţăleg că ele acum s-aŭ făcut, şi în fieştecare zi să fac. Şi aşa nu este judecată dreaptă întru eĭ, nicĭ cunoştinţă adevărată întru lucrurile cele Dumnezeeştĭ şi omeneştĭ.

61. Pre toţĭ credincioşiĭ ca pre unul, datorĭ suntem să-ĭ vedem, noĭ credincioşiĭ. Şi să socotim cum că în fieştecarele dintru dânşiĭ este Hristos. Şi aşa cu dragostea cea către dânsul să ne aflăm, cât să fim gata pentru dânsul a ne pune sufletele noastre. Că nu să cuvine nicĭdecum să zicem, saŭ să socotim pre cineva că este răŭ; Cĭ pre toţĭ ca pre nişte bunĭ să-ĭ vedem, dupre cum am zis. Că măcar deşi aĭ vedea pre cineva de patimĭ supărându-să, nu pre fratele, ci patimile cele ce-l luptă, şi-l supără pre dânsul urăşte-le. Măcar de l-aĭ vedea de pofte şi de prinderile în minte tiranisându-să, tu maĭ mult milostiveşte-te spre dânsul. Ca nu cumva şi tu să te ispiteştĭ, ca unul ce eştĭ sub schimbare şi de materie lesne schimbăcios.

62. De este cineva nelămurit din făţărnicie, saŭ din lucrurĭ prihănit, saŭ puţin ceva şi zdrobit de vreo patimă, saŭ puţin lipsit din parte de vreo faptă bună, nu să numără cu ceĭ întregĭ împreună şi care nu le lipseşte nicĭ o faptă bună; Ci ca netrebnic orĭ nelămurit să leapădă, ca nu în vremea întindereĭ să facă pre legătura lanţuluĭ să se rupă, şi despărţirĭ întru fraţiĭ care se cade să fie nedespărţiţĭ, şi scârbe întru amândouă părţile să lucreze. Fiindcă ceĭ ce merg înainte adecă, şi sporesc întru fapta bună, să scârbesc pentru ceĭ ce rămân pre urmă. Şi ceĭ ce rămân pre urmă, să scârbesc căcĭ s-aŭ despărţit de ceĭ ce merg înainte.

63. Precum când aruncă cineva ţărână în văpaia cuptoruluĭ celuĭ aprins, o strânge pre aceasta; întru acest chip şi grijele cele lumeştĭ, şi tot chipul de împătimire a vreunuĭ prost şi mic lucru, pre căldura şi ferbinţeala inimeĭ, cea dintru început aprinsă, de tot o pierde.

64. Cela ce păzeşte întru sineşĭ frica morţiĭ, toată mâncarea şi băutura, şi împodobirea o va urĭ. Şi pâine cu dulceaţă nu va mânca, apă nu va bea. Ci de va da trupuluĭ numaĭ pre cele de trebuinţa cea de nevoie, cât numaĭ să-ĭ fie de ajuns a trăi. De toată voia se va lepăda, şi rob se va face cu socoteală şi cu desluşire al tuturor celor poruncite luĭ de la Proestosul.

65. Cela ce s-aŭ dat pre sine rob Părinţilor celor după Dumnezeŭ pentru frica muncilor, nu va alege poruncile care uşurează durerea inimeĭ luĭ. Nicĭ pre cele ce-ĭ dezleagă pre legătura fricеĭ. Nicĭ pre ceĭ ce îl îndeamnă pre unul ca acesta prieteneşte orĭ cu momirĭ, orĭ cu poruncirĭ îĭ va asculta. Ci maĭ vârtos pre cele ce cresc pre întristarea inimeĭ luĭ le va iubi, şi întru acestea va rămânea. Ca unul ce nu maĭ aşteaptă nicĭodată că va lua slobozenie nicĭdecum dintru acestea. Că nădejdea izbăvireĭ maĭ uşoară pre durere o lucrează, care lucru este nefolositor celuĭ ce ferbinte să pocăeşte.

66. Fieştecăruia ce începe să vieţuiască dupre Dumnezeŭ, de folos îĭ este frica muncilor, şi durerea care se naşte dintru dânsa. Iar cela ce fără de durere, şi fără de o legătură ca aceasta, să

[11] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 27: "Căci, câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat".

năuceşte că pune începătură; Nu numaĭ pre năsip pe temelia faptelor îşĭ zideşte case, care lucru cu totul este cu neputinţă. Că durerea aceasta (adecă scârba inimeĭ), numaĭ cât tuturor păcatelor sale şi ale patimilor le rupe. Şi muncitorul acesta, nu moarte, ci vieaţă vecĭnică îĭ pricinueşte.

67. Cela ce nu va voi să fugă, şi să scape de durerea ceea ce să naşte şi să pricinueşte din frica munciĭ ceĭ vecĭnice, ci cu voirea şi cu pururea inimeĭ va urma eĭ, şi va strânge maĭ mult pre legătura aceasta întru sineşĭ, va umbla maĭ în scurt, după măsura legăturilor cu care se va strânge, şi înaintea feţeĭ Împăratuluĭ Împăraţilor îl va pune pre dânsul. Şi acest lucru făcându-să, îndată cum îl va vedea pre Dânsul, şi va căuta întunecat către slava Luĭ, numaĭdecât se vor deslega adecă legăturile luĭ. Iar muncitorul frica, va fugi departe de la dânsul. Şi durerea ceea ce este întru inima luĭ, se va întoarce întru bucurie. Şi izvor se va face luĭ izvorând simţitor, adecă lacrămĭ ca râul neîncetat. Iar gânditor, alinare, blândeţă, şi netâlcuită dulceaţă. Şi încă bărbăţie, şi alergare către toată ascultarea poruncilor luĭ Dumnezeŭ, cu slobozenie şi fără de împedecare. Care lucru celor încă noĭ începătorĭ, cu neputinţă'este. Şi osebit al celor ce s-aŭ făcut desăvârşiţĭ întru fapta bună, lumină li să face izvorul acesta, şi inima lor îndată li să schimbă şi să preface întru lumină.

68. Cela ce înlăuntru săŭ lumina Sfântuluĭ Duh o are, pre aceasta nesuferind să o vază, cu faţa la pământ cade, şi strigă, şi chinueşte de spaimă şi de multă frică. Căcĭ maĭ presus de fire, maĭ presus de cuvânt, maĭ presus de gând şi de înţălegere lucru a văzut şi a pătimit. Şi să face asemenea unuĭ om, căruia de oare unde i s-a aprins măruntaiele luĭ de foc, de care arzându-să, şi pre aprinderea văpăiĭ neputând să o sufere, se află ca un eşit din minte, şi nicĭ poate nicĭdecum în sineşĭ să-şĭ vie. Şi cu lacrămile udându-să şi spălându-să totdeauna, şi de acestea răcorindu-să, focul doruluĭ maĭ mare se aprinde. Şi de aicea lacrămile maĭ mult curg, şi cu vărsarea acestora spălându-să, maĭ strălucit fulgeră. Şi când cu totul se arde, şi ca o lumină se face, atuncea să împlineşte cuvântul Sfântuluĭ Grigorie Teologul: „Dumnezeŭ cu Dumnezeŭ şi unindu-să şi cunoscându-să. Şi atâta poate, precât acum s-aŭ unit cu ceĭ ce s-aŭ împreunat cu Dânsul, şi precât s-aŭ descoperit celor ce l-aŭ cunoscut pre Dânsul.

69. Maĭ înainte de plâns şi de lacrămĭ, nimenea pre noĭ cu cuvinte deşarte să nu ne amăgească, nicĭ să ne înşălăm pre înşine. Nu este în noĭ pocăinţă, nicĭ adevărată căinţă, nicĭ frica luĭ Dumnezeŭ întru inimele noastre, nicĭ ne-am osândit pre înşine nicĭ întru simţirea judecăţiĭ ceea ce va să fie, şi a muncilor celor vecĭnice aŭ venit sufletele noastre. Că dacă ne-am fi osândit pre înşine, le-am fi câştigat pre acestea. Şi dacă am fi venit întru simţirea muncilor, îndată şi lacrămĭ am fi slobozit. Că fără de acestea, nicĭ învârtoşarea inimeĭ noastre nu poate nicĭodată a să muia; nicĭ sufletul nostru smerenie Duhovnicească va câştiga; Nicĭ smeriţi vom putea să ne facem. Şi cela ce nu s-a făcut întru acest chip, nu poate să se unească cu Duhul Sfânt. Şi cela ce prin curăţiea inimeĭ nu s-aŭ unit cu Acesta, nicĭ întru vederea şi cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ nu poate să vie, nicĭ este vrednic faptelor bune ale smerenieĭ cu taină să se înveţe.

70. Pre ceĭ ce să făţărnicesc fapta bună, şi chipul adecă al omuluĭ celuĭ din afară alta este, iar cu cel dinlăuntru om, care este sufletul, alta sunt, ca cum plinĭ de toată nedreptatea, plinĭ de pizmă, şi de prigonire, şi de putoarea desmerdărilor, ca pre nişte nepătimaşĭ şi ca pre nişte Sfinţĭ îĭ cinstesc ceĭ maĭ mulţĭ. Fiindcă nu aŭ curăţit pre ochiul sufletuluĭ, şi nu pot să-ĭ cunoască pre dânşiĭ din roadele lor. Iar pre ceĭ ce întru cucernicie, şi întru fapta bună, şi întru prostimea inimeĭ petrec, şi cu adevărat sunt Sfinţĭ, ca pre ceilalţĭ oamenĭ, cu greşală îĭ socotesc, şi defăimându-ĭ îĭ trec alăturea şi ca pre o nimica îĭ socotesc.

71. Pre cel limbut şi iubitor de arătare, învăţător maĭ vârtos şi Duhovnicesc, uniĭ ca aceştiea îl socotesc cum că este. Iar cel tăcut, şi carele cu de-adinsul să păzeşte de deşarta cuvântare, ţărănatec şi fără de glas îl socotesc.

72. Pre cela ce întru Duhul Sfântul grăeşte, ceĭ înalt cugetătorĭ, şi care cu mândriea dieavoluluĭ bolesc, ca despre un înalt cugetător şi mândru se întorc; şi de cuvintele luĭ maĭ mult să rănesc,

decât să umilesc. Iar pre cel ce grăeşte rotund şi minţeşte împrotiva mântuireĭ sale, prea îl laudă şi de minune vrednic îl socotesc. Şi aşa nimenea întru uniĭ ca aceştiea nu este carele bine şi cum să află lucru, să poată a desluşi şi a vedea.

73. „Fericiţĭ, zice Domnul, ceĭ curaţĭ cu inima, că aceea vor vedea pre Dumnezeŭ" (Mat. **5**. 8) [12]. Însă inimă curată, nu o faptă bună, nicĭ două saŭ zece pot să o facă. Ci toate împreună ca cum am zice, când se vor isprăvi desăvârşit ca cum ar fi una. Şi nicĭ aşa singure pot să facă curată pre inimă, fără de lucrarea şi venirea Sfântuluĭ Duh. Că precum faurul de aramă, pre meşteşug, adecă, prin uneltele luĭ îl arată; Însă fără de lucrarea foculuĭ nicĭdecum nu poate să facă vreun lucru. Aşa cu adevărat şi omul, pre toate adecă le face, şi ca pre nişte unelte metaheriseşte faptele bune, dar fără de venirea de faţă a foculuĭ celuĭ Duhovnicesc, nelucrătoare rămân şi nefolositoare, fiindcă nu curăţesc întinăciunea şi puroaele sufletuluĭ.

74. De la Dumnezeescul Botez adecă, luăm iertarea păcatelor noastre, şi de blestemul cel maĭ dinainte ne slobozim, şi cu venirea Sfântuluĭ Duh ne sfinţim. Iar darul cel desăvârşit, dupre aceea adecă: „Voiŭ lăcui întru dânşiĭ, şi voiŭ umbla" (2 Cor. **6**. 16) [13], nu atuncea cu acest lucru, ca celor întăriţĭ în credinţă, şi acelor ce din lucrurĭ o arată pre aceasta. Că după ce ne-am botezat noĭ, la faptele cele rele şi urâte abătându-ne, şi pre însuşĭ Sfinţirea cu totul o lepădăm. Iar prin pocăinţă, şi mărturisire, şi lacrămĭ, după măsura pocăinţeĭ luăm maĭ înainte ertarea păcatelor; Şi aşa pre Sfinţire împreună cu darul cel de sus.

75. Din pocăinţă adecă, spălarea întinăciunilor faptelor celor urâte să face. Iar după aceasta împărtăşirea Sfântuluĭ Duh. Însă nu aşa prost, ci după credinţă, şi după aşezământul, şi dupre smereniea celor ce din tot sufletul să pocăesc. Şi nu numaĭ aceasta, ci şi după ce vor lua de la Părintele şi priimitorul lor cel Duhovnicesc ertarea păcatelor cea desăvârşit. Pentru aceasta bine este totdeauna a ne pocăi, pentru porunca ceea ce porunceşte. Că cuvântul acesta adecă „Pocăiţi-vă că s-aŭ apropiat Împărăţea Cerurilor" (Mat. **3**. 2) [14], nehotărât ne arată nouă pre lucrarea pocăinţiĭ. Şi pentru aceea să cade a ne pocăi totdeauna.

76. Darul Sfântuluĭ Duh, sufletelor celor ce s-aŭ făcut Mirese luĭ Hristos ca o arvună să dă. Şi precum fără de arvună nu are întemeiere femeia, că să face cândva întemeată împreunarea cea cu bărbatul eĭ; Aşa şi sufletul nu ia nicĭodată întărită adeverire că va fi în vecĭ cu Stăpânul săŭ şi Dumnezeŭ, saŭ cu taină şi negrăit cu Dânsul se va împreuna, şi de frumuseţa cea neapropiată a Luĭ se va îndulci, de nu va lua arvuna Daruluĭ Luĭ, şi de nu cu cunoştinţă pre Dânsul întru sineşĭ îl va câştiga.

77. Precum foile cele de tocmeală, care se scriŭ, de nu vor primi iscăliturĭ ale marturilor celor vrednicĭ de credinţă, nu este arvuna întărită şi întemeiată. Aşa nicĭ fără de lucrarea poruncilor luĭ Dumnezeŭ, şi fără de câştigarea faptelor bune, nu se face întemeiată strălucirea Daruluĭ. Că cele ce sunt întru tocmele mărturiĭ, aceasta este la arvuna cea Duhovnicească lucrarea poruncilor şi faptelor cele bune. Că prin acestea desăvârşit o ia pre moştenirea arvuneĭ, fieşte carele din ceĭ ce voesc să se Mântuiască.

78. Întâĭ să scriŭ ca cum foile cele de tocmeală ale nunţiĭ ceĭ Duhovniceştĭ, prin lucrarea poruncilor, apoĭ de faptele cele bune se iscălesc şi să pecetluesc. Şi atuncea Mirele Hristos, dă Mireseĭ adecă, sufletuluĭ celuĭ ce s-aŭ făcut mireasă, inelul, adecă arvuna Duhuluĭ.

79. Precum mireasa înainte de nuntă numaĭ arvuna o ia de la mirele, iar zestrea cea tocmită, şi darurile cele făgăduite eĭ, după nuntă aşteaptă să le ia. Aşa şi Mireasa-biserica-credincioşilor, şi

[12] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 8: "Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu".

[13] *A doua Epistolă către Corinteni*, **6**, 16: "Sau ce înţelegere este între templul lui Dumnezeu şi idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul meu»".

[14] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **3**, 2: "Spunând: pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor".

sufletul fieştecăruia din noĭ, maĭ întâĭ ia de la Mirele Hristos numaĭ arvuna Duhuluĭ, Iar bunătăţile cele vecĭnice, şi Împărăţiea cea Cerească, după ducerea cea desăvârşit de aicea aşteaptă să le ia, deplin adeverit fiind prin arvună. Care le arată lor pre acestea ca întru o oglindă, şi-ĭ întăreşte luĭ pre cele tocmite cu Stăpânul săŭ şi Dumnezeŭ.

80. Precum când se zăboveşte mirele întru o călătorie, saŭ se îndeletniceşte în alte oarecare interese, şi încă întârzieazā să facă nunta, adecă se va mâniea mireasa, şi va defăima dragostea aceluia, şi pre scrisoarea cea de arvună, orĭ o va şterge, orĭ o va rupe, îndată cade din nădejdele cele către mirele. Aşa şi la suflet să poate să se facă. Că dacă va zice cineva din ceĭ ce să nevoesc: până când dator sunt să pătimesc răŭ? Şi de ostenelele şi de luptele cele pustniceştĭ se va lenevi, şi prin lenevirea pocăinţeĭ ceĭ necurmate, ca cum ar şterge, orĭ ar rupe scrisorile cele de tocmeală, îndată cade desăvârşit din arvună şi din nădejdea cea către Dumnezeŭ.

81. Precum mireasa, dacă-şĭ va muta către altul dragostea mireluĭ celuĭ logodit cu dânsa, şi va trăi la arătare, saŭ întru ascuns, nu numaĭ nu ia nimic din cele făgăduite eĭ de la mirele ci şi pedepse, şi imputărĭ, şi prihănirea legeĭ cea după vrednicie va aştepta. Aşa cu adevărat şi la noĭ are fire lucrul să se facă. Că dacă va muta cineva pre dragostea sa cea către Mirele Hristos către pofta altuĭ oarecare lucru, orĭ arătat, orĭ întru ascuns, şi se va birui inima luĭ (întru ascuns) de dânsul, urâtă se face Mireluĭ şi greţoasă şi nevrednică de împreunarea Luĭ. Că au zis „Eŭ pre ceĭ ce mă iubesc, îĭ iubesc" (Pil. **8**. 17) [15].

82. Fieştecare din noĭ se cuvine din nişte semne ca acestea să socotească, de a luat arvuna Duhuluĭ de la Mirele şi Stăpânul Hristos. Şi de o aŭ luat adecă, sârguiască-se a o ţine pre dânsa. Iar dacă nu s-aŭ învrednicit de a o lua, sârguiască-se prin fapte bune şi lucrurĭ, şi cu pocăinţă prea ferbinte, iarăşĭ să o ia, şi să o păzască pre dânsa prin lucrarea poruncilor şi prin câştigarea faptelor celor bune.

83. Precum acoperământul fieştecăruia case, prin temelie şi prin ceilaltă a eĭ zidire stă şi să ţine; aşişderea încă şi temeliele pentru ca să ţie acoperământul se pun, ca nişte de nevoie şi trebuincioase; şi nicĭ acoperământul fără de temelie, nicĭ temeliele fără de acoperământ nu se poate să stea, fiindcă cu totul se fac netrebuincioase şi nefolositoare vieţiĭ. Aşa şi Darul Duhuluĭ se ţine şi să păzeşte prin lucrarea poruncilor. Şi faptele poruncilor, pentru darul luĭ Dumnezeŭ, ca nişte temeliĭ să pun. Şi nicĭ darul Duhuluĭ are fire să rămâie întru noĭ fără de lucrarea poruncilor; Nicĭ lucrarea poruncilor fără de darul luĭ Dumnezeŭ, nu sunt trebuincioase şi folositoare.

84. Precum casa cea fără de acoperământ, care din lenevirea celuĭ ce o a făcut a rămas aşa, nu numaĭ netrebnică este, ci şi de batjocoră şi de râs face pre cel ce o a zidit. Aşa şi cela ce temeliele lucrărilor poruncilor le pune, şi păreţiĭ faptelor bune înalţĭ i-aŭ rădicat, dacă nu pre Darul Sfântuluĭ Duh, întru vederea şi cunoştinţa sufletuluĭ îl va lua, nesăvârşit este, şi vrednic a să milui de la ceĭ desăvârşiţĭ; Că dintru acestea două pricinĭ, negreşit de darul acesta să lipseşte: Că orĭ de pocăinţă s-a lenevit, orĭ către adunarea faptelor bune, ca către nişte materie multă şi nemărginită obosind, aŭ lăsat ceva din cele ce să par adecă nouă prea micĭ, dar sunt de nevoie către săvârşirea Caselor faptelor bune. Cât nu poate fără de acelea, prin darul Duhuluĭ, să se acopere casa faptelor bune.

85. Dacă pentru aceasta s-aŭ pogorât pre pământ Fiul luĭ Dumnezeŭ şi Dumnezeŭ, ca prin Sineşĭ să ne împace pre noĭ, care eram vrăjmaşĭ cu Tatăl săŭ, şi cu Sineşĭ să ne unească pre noĭ întru cunoştinţă, prin Sfântul şi cel de o fiinţă cu Dânsul Duhul luĭ, apoĭ cela ce din darul acesta cade, pre care altul va maĭ dobândi? Cu adevărat unul ca acesta nicĭ s-a împăcat cu tatăl, nicĭ pre unirea cea cu Dânsul prin împărtăşirea Duhuluĭ o are.

86. Cela ce s-a împărtăşit de Dumnezeescul Duh, de poftele adecă cele pătimaşe şi de desmerdărĭ să izbăveşte; Iar de nevoile cele fireştĭ ale trupuluĭ nu să despărţeşte. Şi ca unul ce s-a (despărţit) slobozit de legăturile cele pătimaşe ale pofteĭ, şi s-a împreunat cu slava şi cu dulceaţa cea fără de

[15] *Pildele lui Solomon*, **8**, 17: "Eu iubesc pe cei ce mă iubesc şi cei ce mă caută mă găsesc".

moarte, şi neîncetat sus să sileşte să fie, şi cu Dumnezeŭ să petreacă. Şi nicĭ la puţină vreme de la vederea Aceluia şi de la desfătarea cea nesăţioasă să nu să depărteze. Dar ca unul ce de trup, şi de stricăciune să împedecă, şi să trage în jos de dânsul, şi către cele pământeştĭ se întoarce, şi atuncea atâta scârbă pentru aceasta are, cât mi să pare că are sufletul păcătosuluĭ când să desparte de trup.

87. Precum iubitoruluĭ de trup, şi iubitoruluĭ de vieaţă, şi iubitoruluĭ de desmerdărĭ, şi iubitoruluĭ de podoabă, despărţirea de unele ca acestea îĭ este moarte, aşa iubitoruluĭ de curăţie, şi iubitoruluĭ de Dumnezeŭ, şi iubitoruluĭ de nematerialnicie, şi iubitoruluĭ de fapte bune, moarte cu adevărat îĭ este depărtarea cea prea mică despre unele ca acestea a minţiĭ. Că dacă cela ce vede simţita această lumină, dacă puţin cu ochiĭ va miji, saŭ îĭ va acoperi pre aceştiea altcineva, să mâhneşte, şi să scârbeşte, şi a suferi aceasta nicĭdecum nu sufere, şi maĭ ales dacă oarecare de nevoie lucrurĭ şi prea slăvite ar fi văzut; Cu cât maĭ vârtos cela ce de la Sfântul Duh să luminează, şi vede în vedeniea minţiĭ, şi când este deştept şi când doarme, „bunătăţile acelea, care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, şi pre inimă de om nu s-aŭ suit" (1 Cor. 2. 9) [16], la care Îngeriĭ doresc să privească, dacă de oarecare lucrurĭ s-ar depărta şi s-ar rupe de la vederea unora ca acestora, se va scârbi şi se va necăji. Că moartea i să pare luĭ că este aceasta şi înstrăinare de vieaţa cea vecĭnică.

88. Mulţĭ adecă aŭ fericit pre vieaţa cea pustnicească; iară alţiĭ, pre cea amestecată (de obşte); Iară alţiĭ, pre vieaţa celor ce voesc să proistoşască preste norod, şi să-l sfătuiască şi să-l înveţe, şi să zidească Biserică; dintru care mulţĭ şi trupeşte şi sufleteşte pot să se hrănească. Dar cu pre nicĭ una vrednică de laudă, iar pre alta vrednică de prihănire aşi fi zis că este. Ci întru tot şi întru toate lucrurile şi faptele, vieaţa cea pentru Dumnezeŭ, şi cea după Dumnezeŭ, e prea fericită.

89. Precum vieaţa oamenilor din multe ştiinţĭ ale lumiĭ şi meşteşugirĭ să alcătueşte, fiindcă altul al meşteşug lucrează, şi altul iarăşĭ altul aduce în mijloc, şi aşa uniĭ pre alţiĭ împărtăşind, şi uniĭ de la alţiĭ luând, trăesc oameniĭ, trebuinţele cele trupeştĭ dându-le fireĭ. Aşa este cu putinţă a vedea că se face şi întru cele Duhovniceştĭ; fiindcă altul altă faptă bună lucrează, şi altul alta, şi aşa calea vieţiĭ săvârşindu-o, la un scopos prin toate faptele acestea, toţĭ aleargă şi năzuesc.

90. Scoposul tuturor oamenilor celor ce vieţuesc dupre Dumnezeŭ este ca să placă luĭ Hristos, Dumnezeuluĭ nostru; Şi pre împăcarea cea cu Tatăl, prin împărtăşirea Duhuluĭ să o ia, şi pre a loruşĭ mântuire pentru aceasta să dobândească. Că aceasta este mântuirea a tot sufletul. Care nefăcându-se, deşartă este osteneala, şi deşartă este lucrarea noastră, şi fără de înţălegere, şi nefolositoare este toată calea vieţiĭ, care nu aduce pre cela ce aleargă pre dânsa la acest scopos.

91. Cela ce pre toată lumea o aŭ părăsit, şi în munte ca cum să se liniştească s-aŭ dus, şi de acolo cu arătare şi cu fală scrie la ceĭ din lume, şi pre uniĭ adecă îĭ fericeşte, iar pre alţiĭ îĭ linguşeşte şi îĭ laudă; se aseamănă celuĭ ce s-a desjugat şi s-a despărţit de muerea curvă, şi cu năravurĭ urâte şi prea rea, şi într-o ţară depărtată s-aŭ dus, ca să se izbăvească şi de pomenirea eĭ. Apoĭ uitându-şĭ scoposul pentru care s-a suit în munte, şi către ceĭ ce petrec cu curva aceea împreună, ca să zic aşa, şi împreună cu dânsa să pângăresc, pofteşte să scrie şi-ĭ fericeşte pre dânşiĭ; Unul ca acesta deşi nu cu trupul, dar cu inima şi cu mintea negreşit pătimeşte, şi împreună să pângăreşte, căcĭ din voire îĭ laudă pre dânşiĭ, pentru împleticirea lor cea cu curva aceea.

92. Cu cât sunt lăudaţĭ şi fericiţĭ ceĭ ce în mijlocul lumeĭ petrec, şi-şĭ păzesc curate simţirele şi inimele de toată pofta cea rea, pre atâta ceĭ ce petrec în munţĭ şi în peşterĭ, şi poftesc laudele şi fericirele oamenilor, sunt prihăniţĭ şi defăimaţĭ. Căcĭ ca nişte curvarĭ înaintea luĭ Dumnezeŭ celuĭ ce cearcă inimele noastre, vor fi şi se vor socoti. Că cela ce pofteşte să se facă vieaţa luĭ auzită, şi numele luĭ şi petrecerea luĭ în lume, să depărtează de Dumnezeŭ, şi să lipeşte de lume ca de o curvă, şi curveşte precum norodul cel de demult, precum zice David.

[16] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

93. Cela ce cu credinţă neîndoită către Dumnezeŭ, de lume şi de cele din lume s-a lepădat, crede că Domnul este milostiv şi îndurat, şi primeşte pre ceĭ ce cu pocăinţă se apropie de Dânsul. Şi ştiind că prin necinstire, cinsteşte pre robiĭ Săĭ, prin săraciea cea desăvârşit îĭ îmbogăţeşte pre dânşiĭ, şi prin ocărĭ şi defăimărĭ îĭ slăveşte pre eĭ, şi cum că prin moarte în viaţa cea vecĭnică, părtaşĭ şi nemuritorĭ îĭ face pre dânşiĭ, se sârgueşte cu nevoinţa ca cerbul cel însetat către izvorul cel fără de moarte printr-însele; şi către drumul cel repede şi râpos, care este întru dânsele, ca pre o scară să suie, pre care adecă Îngeriĭ să suie şi să pogoară, spre ajutorul celor ce să suie; Iar Dumnezeŭ şade deasupra (Fac. **28**. 12) [17], pre voirea cea după puterea noastră şi sârguinţa aşteptându-o. Nu căcĭ să veseleşte să ne vază pre noĭ ostenindu-ne, ci căcĭ voeşte iubitorul de oamenĭ să ne dea plăţile ostenelelor ca o datorie.

94. Pre ceĭ ce fără de îndoială se apropie şi vin la Dânsul, nu-ĭ lasă Dumnezeŭ nicĭdecum să cază. Ci când îĭ vede pre dânşiĭ slăbindu-să şi obosindu-să, îĭ spijineşte şi-ĭ ajutorează, tinzându-le lor de sus mâna puteriĭ Sale, şi către sineşĭ îĭ întoarce. Şi le ajută arătat, împreună şi nearătat, cunoscut, şi necunoscut, până când toată scara faptelor bune suindu-o, se vor apropiea de Dânsul, şi toţĭ cu Dânsul tot se vor uni, şi pre toate cele pământeştĭ le vor uita, fiind acolo sus împreună cu Dânsul „orĭ în trup, orĭ fără de trup nu ştiŭ" (2 Cor. **12**. 3) [18], şi împreună petrecând şi de negrăitele bunătăţĭ îndulcindu-să.

95. Cu dreptate este maĭ întâĭ să supunem grumazul nostru, sub cerbicea juguluĭ poruncilor luĭ Hristos şi să nu strechiem afară de drumul poruncilor Luĭ, nicĭ să ne întoarcem înapoĭ; Ci drept şi cu osârdie să călătorim întru dânsele până la moarte; şi pre noĭ înşine să ne înnoim, şi să ne facem cu adevărat raiŭ noŭ a luĭ Dumnezeŭ, până când Fiul, împreună cu Tatăl, prin Sfântul Duh, va intra şi va locui întru noĭ (Ioan **14**. 23) [19]. Şi atuncea când tot pre Dânsul îl vom câştiga lăcuitor întru noĭ şi dascăl, orice oarecăruia pre aceasta o va primi din mâna luĭ Dumnezeŭ, şi după glăsuirea Aceluia cu osârdie o va săvârşi. Iar maĭ înainte de vreme, nu ni să cade a o căuta pre aceasta, şi nicĭ să primim a o lua pre dânsa când ni să dă de la oamenĭ. Ci să îngăduim întru poruncile Stăpânuluĭ nostru Dumnezeŭ, şi poruncile Luĭ să aşteptăm.

96. După ce vom lua noĭ slujba Dumnezeeştilor lucrărĭ, şi o vom săvârşi bine şi cu plăcere de Dumnezeŭ, dacă ni se va porunci de la Sfântul Duh la altă slujbă să ne mutăm, saŭ la altă lucrare şi faptă, să nu stăm împrotivă. Că Dumnezeŭ nicĭ deşerţĭ voeşte să fim noĭ, nicĭ întru una şi aceiaşĭ lucrare întru care am început, până în sfârşit să rămânem. Ci voeşte să sporim, şi de-a pururea porniţĭ către dobândirea celor maĭ bune să fim, dupre voia adecă cea Dumnezeească, iar nu dupre a noastră umblând.

97. Cela ce să sârgueşte să şi omoare voia sa, dator este să facă voia luĭ Dumnezeŭ. Şi în locul voiĭ sale, pre a luĭ Dumnezeŭ să o aducă şi să o bage întru sineşĭ, şi pre aceasta să o răsădească şi să o altoiască întru inima sa. Şi lângă aceasta dator este să ia sama cu de-adinsul, dacă cele ce s-aŭ răsădit şi s-aŭ altoit, acelea adecă, înrădăcinându-să adânc, odrăslesc; Iar cele altoite, dacă s-aŭ prins, şi s-aŭ vindecat, şi s-aŭ unit, şi un pom s-aŭ făcut. Şi dacă a crescut, şi aŭ înflorit, şi rod frumos şi dulce aŭ făcut. Cât să nu să cunoască de dânsul, nicĭ pământul care maĭ înainte a primit sământa, şi nicĭ tulpina întru care s-a altoit neînţălesul şi netâlcuitul şi de vieaţă aducătorul rodul acela.

98. Dacă ertare a tuturor păcatelor tale aĭ luat, orĭ prin mărturisire, orĭ prin îmbrăcare prin Sfântul şi Îngerescul chip, oare acest lucru de câtă dragoste, şi mulţămire, şi smerenie va fi ţie

[17] *Facerea*, **28**, 12: "Şi a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se urcau şi se pogorau pe ea".

[18] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "Şi-l ştiu pe un astfel de om – fie în trup, fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie –".

[19] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 23: "Iisus a răspuns şi i-a zis: Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el".

pricină? Căcĭ de nenumărate pedepse fiind vrednic, nu numaĭ de acestea ţe-aĭ învrednicit, adecă de punerea de fiĭ, şi de slava, şi de împărăţiea Cerurilor, ci şi de pedepsele acelea te-aĭ izbăvit. Pre acestea în minte întorcându-le, şi totdeauna pomenindu-le, fiĭ gata şi sprinteneşte-te, ca să nu necinsteştĭ pre cela ce te-aŭ făcut şi te-aŭ cinstit pre tine, şi nenumăratele greşale ţi le-au ertat. Ci prin toate lucrurile tale, proslăveşte-l şi cinsteşte-l pre Dânsul, ca şi El maĭ mult să te proslăvească pre tine, pre care te-aŭ cinstit maĭ mult decât pre toată zidirea ceastă văzută, şi al Săŭ prieten te-a numit.

99. Cela ce îşi taie voia sa pentru frica luĭ Dumnezeŭ, aşa necunoscut precum el nu ştie, Dumnezeŭ îĭ dărueşte luĭ voea sa, şi neştearsă pre dânsa o păzeşte întru inima luĭ, Să deşchide ochiĭ luĭ ceĭ aĭ minţiĭ, să o cinstească pre dânsa, şi-ĭ dă putere ca să o împlinească pre dânsa. Şi acestea darul Sfântuluĭ Duh le lucrează, şi fără de Dânsul nu se face nimic.

100. Cu cât sufletul este maĭ cinstit decât trupul, cu atâta omul cel cuvântător este maĭ bun decât toată lumea. Ca să nu socoteştĭ mărirele zidirelor celor ce sunt întru dânsa, şi pentru aceasta maĭ cinstite decât pre tine să le socoteştĭ, omule. Ci către darul cel dat ţie căutând, şi pre vredniciea sufletuluĭ tăŭ celuĭ gândit şi cuvântător cunoscându-o, laudă şi proslăveşte pre Dumnezeŭ, cela ce maĭ mult decât pre toate acestea văzute te-aŭ cinstit pre tine.

101. Să luăm sama cum să slăvim pre Dumnezeŭ. Şi să slăveşte Dumnezeŭ de noĭ, nu întru altfel, decât precum de Fiul Săŭ s-aŭ proslăvit. Că prin acelea cu care Fiul a proslăvit pre Tatăl Săŭ, prin acelea şi s-aŭ proslăvit şi Fiul de la Tatăl Săŭ. Şi pre acelea şi noĭ cu sârguinţă să le lucrăm, ca prin acestea să proslăvim pre Dumnezeŭ, care aŭ priimit a să numi Tată al nostru care este în Cerurĭ. Şi să ne proslăvim şi noĭ de la Dânsul cu slava Fiuluĭ pre care o avea maĭ înainte de a să face lumea de Dânsul (Ioan **17**. 5)[20]. Şi acestea sunt, Crucea, adecă omorârea despre toată lumea, necazurile, ispitele, şi orĭce altă din patimile luĭ Hristos. Pre care suferindu-le cu răbdare multă, urmăm pătimirelor luĭ Hristos şi printr-însele proslăvim pre Tatăl nostru şi Dumnezeŭ, ca nişte Fiĭ aĭ Luĭ dupre dar, şi împreună moştenitorĭ aĭ luĭ Hristos.

102. Sufletul carele de ţinerea şi împătimirea celor văzute cu bună simţire desăvârşit nu s-aŭ izbăvit, pre ispitele cele de scârbă ce năpădesc asupra luĭ, şi supărările ce-ĭ vin luĭ de la dracĭ şi de la oamenĭ, fără de scârbă a le suferi nu poate. Ci ca cu o legătură legat fiind cu împătimirea lucrurilor celor lumeştĭ de paguba banilor să muşcă, şi de lipsirea lucrurilor să năcăjeşte, şi de ramele cele aduse şi puse pre trupul luĭ foarte se chinueşte.

103. Dacă cineva de ţinerea şi de pofta lucrurilor celor simţite aŭ rupt pre sufletul săŭ, şi cu Dumnezeŭ pre acesta l-aŭ legat, acesta nu numaĭ baniĭ şi averile cele de prin prejurul luĭ le va defăima, şi ca nişte streine şi ale altora lipsindu-să se va afla, ci şi ispitele cele scârbicioase ce se aduc asupra trupuluĭ luĭ, cu bucurie şi cu mulţămirea cea cuviincioasă le va răbda. Văzând de-a pururea, dupre Dumnezeescul Apostol „Că cu cât să strică omul cel dinafară, pre atâta cel dinlăuntru se înnoeşte din zi în zi" (2 Cor. **4**. 16)[21]. Iar întru altfel nu este cu putinţă pre necazurile cele dupre Dumnezeŭ să le rabde cu bucurie. Că de cunoştinţă desăvârşit este trebuinţă întru acestea şi de înţălepciune Duhovnicească. Iar cela ce este lipsit de acestea, întru întunerecul desnădăjduireĭ şi al neştiinţeĭ de-a pururea umblă, şi nu poate pre lumina răbdăriĭ, şi a mângâiereĭ nicĭdecum să o vază.

104. Şi tot cela ce cu părere este înţălept, şi priceput de învăţăturile ştiinţeĭ, nicĭodată nu să învredniceşte să se plece şi să privească întru tainele luĭ Dumnezeŭ; Până nu se va smeri maĭ întăĭ, şi nebun se va face, şi împreună cu trufiea, şi pre cunoştinţa ceea ce i să pare că o are, o va lepăda. Că cela ce aceasta face, şi celor înţăleptĭ întru cele Dumnezeeştĭ cu credinţă neîndoită urmează, şi

[20] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **17**, 5: "Şi acum, preaslăveşte-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuţi, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea".

[21] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 16: "De aceea nu ne pierdem curajul şi, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi".

de acestea să povățuește, și împreună cu dânșiĭ va intra în Cetatea Dumnezeuluĭ celuĭ viŭ. Și de Dumnezeescul Duh povățuindu-să și luminându-să, vede și să învață, acelea care nimenea din oameniĭ ceilalțĭ a le vedea și a le învăța nicĭodată nu poate. Și atuncea să face de Dumnezeŭ învățat.

105. Pre ceĭ de Dumnezeŭ învățațĭ Ucenicĭ, oameniĭ ceĭ întâlepțĭ aĭ veacului acestuia, îĭ socotește nebunĭ. Eĭ fiind întru adevăr nebunĭ, fiindcă s-aŭ iscusit, și s-aŭ oțărât întru înnebunita învățătură, saŭ înțălepciune cea din afară, pre care a înnebunit, dupre Dumnezeescul Apostol (1 Cor. **1**. 20)[22], și pre care glasul cel de Dumnezeŭ cuvântător „pământească, o numește, sufletească, drăcească, plină de prigonire și de izmă" (Fac. **3**. 15)[23]. Că afară fiind uniĭ ca aceștiea de Dumnezeasca lumină, pre minunile cele ce să află întru dânsa a le vedea neputând, pre ceĭ ce petrec și dvoresc în lumină, și pre cele ce sunt întru dânsa le văd și le învață, ca pre niște rătăcițĭ îĭ socotește, eĭ înșușĭ fiind rătăcițĭ, și negustațĭ de bunătățile luĭ Dumnezeŭ cele negrăite.

106. Cum că și acum sunt nepătimașĭ, și Sfințĭ, și plini de Dumnezeească lumină, petrecând în mijlocul nostru, care atâta ș-aŭ omorât mădulările sale cele de pre pământ, despre toată necurățiea și pofta cea prea pătimașă, încât nu numaĭ de la sine nu pot să gândească, saŭ să facă vreun lucru răŭ, ci nicĭcând de altul spre acestea să trag eĭ, nicĭ o schimbare din neîmpătimirea ceea ce este întru dânșiĭ nu pătimesc: Ar fi putut să-ĭ cunoască pre aceștiea dacă ar fi știut, și dacă ar fi înțăles Dumnezeeștile cuvinte cele ce în fieștecare zi se citesc și să cântă de dânșiĭ, ceĭ ce grăesc cum că nu se află nicĭdecum uniĭ ca aceștiea în vremea de acum; și nu cred celor ce pentru Dumnezeeștĭ lucrurĭ învață întru înțălepciunea Duhuluĭ. Că dacă ar fi avut cunoștință desăvârșit a Dumnezeeștiĭ scripturĭ, ar fi crezut bunătăților celor grăite de Dumnezeŭ, și dăruite nouă. Dar devreme ce neîmpărtășițĭ sunt de niște bunătățĭ ca acestea, din pricina trândăvieĭ și a lenevireĭ lor, și pre ceĭ ce s-aŭ împărtășit și pentru niște bunătățĭ ca acestea învață, necrezându-ĭ îĭ prihănesc.

107. Pentru aceasta nu-mĭ voesc ceĭ ce sunt plinĭ de darul luĭ Dumnezeŭ, și desăvârșițĭ întru cunoștința și înțălepciunea cea de sus, să meargă și să cerceteze pre ceĭ ce sunt în lume, ca plată oarecare să le pricinuiească lor, prin aducerea aminte de poruncile luĭ Dumnezeŭ, și prin facerea de bine, doară de vor înțălege și să vor pleca. Fiindcă ceĭ ce nu să poartă de Duhul luĭ Dumnezeŭ, întru întunerec umblă. Și nu știŭ nicĭ unde merg, nicĭ în care poruncă sporesc. Că poate cândva viindu-șĭ întru sine, din mândriea ceea ce i-aŭ cuprins pre dânșiĭ, vor primi adevărata învățătură a Sfântuluĭ Duh. Și pre voea luĭ Dumnezeŭ auzindu-o, cu adevărat și fără de fățărnicie, se vor pocăi. Și făcându-o pre dânsa, se vor învrednici de oarecare dar Duhovnicesc. Iar dacă pricinuitorĭ de un folos ca acesta nu vor putea lor să se facă, tânguindu-să de întunecarea inimeĭ lor, se întorc la chiliele lor, ziua și noaptea rugându-să pentru mântuirea lor. Că pentru altceva nicĭ odinioară nu se vor scârbi, ceĭ ce neîncetat cu Dumnezeŭ sunt, și sunt prea plinĭ de tot binele, fără numaĭ pentru aceasta.

108. Carele este scoposul iconomieĭ trupeștĭ a Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, carele întru toată Dumnezeĭasca scriptură să propovăduește și de noĭ adecă să cetește, dar nu să cunoaște? Decât cu adevărat, ca împărtășindu-să de ale noastre, părtașĭ să ne facă pre noĭ de ale Sale. Că Fiul luĭ Dumnezeŭ, pentru aceasta Fiul omuluĭ s-aŭ făcut, ca pre noĭ oameniĭ, Fiĭ luĭ Dumnezeŭ să ne facă. Și la ceea ce este El dupre fire, să suie dupre dar pre neamul nostru, născându-ne pre noĭ de sus prin Duhul Sfânt. Și în dar băgându-ne pre noĭ întru Împărățiea Cerurilor, iar maĭ vârtos dăruindu-ne nouă să avem „înlăuntru nostru pre Împărățiea Cerurilor" (Luc. **17**. 21)[24]. Ca să nu fim întru nădejde

[22] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 20: "Unde este Înțeleptul? Unde e cărturarul? Unde e cercetătorul acestui veac? Au n-a dovedit Dumnezeu nebună înțelepciunea lumii acesteia?".

[23] *Facerea*, **3**, 15: "Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sământa ta și sământa ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul".

[24] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".

că vom intra întru dânsa, ca dobândindu-o pre dânsa, şi avându-o înlăuntru nostru, să strigăm „Iară vieaţa noastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeŭ“ (Coloseni 3. 3) [25].

109. Botezul nu ne lipseşte pre noĭ de stăpânirea de sineşĭ, şi de însuşĭ voirea noastră, ci pre slobozenie o dărueşte nouă, ca să nu ne maĭ tiranisim noĭ şi nevrând de dieavolul. Însă în puterea noastră este după botez, ca orĭ întru poruncile luĭ Dumnezeŭ Stăpânuluĭ nostru şi Dumnezeŭ, întru care ne-am botezat, cu voirea noastră să rămânem, şi pre calea poruncilor luĭ să umblăm, orĭ din această cale dreaptă să ne abatem, şi către împrotivă luptătorul şi duşmanul nostru diavol să ne întoarcem iarăşĭ.

110. Ceĭ ce după Sfântul Botez, voilor celuĭ viclean să supun, şi pre cele ce-ĭ sfătueşte acela le lucrează, pre sineşĭ de Sfântul Mitras „înstreinatu-s-aŭ păcătoşiĭ din pântece“ (Ps. 57. 3) [26]. Că fieştecare din noĭ nu să schimbă, şi nicĭ din firea întru care s-a zidit să strămută, ci bun zidindu-să de Dumnezeŭ (că Dumnezeŭ răŭ n-a făcut) neschimbat cu firea întru care s-a zidit, şi cu fiinţa fiind, pre acelea care le alege, şi le voeşte, şi cu socoteală pre acelea le şi lucrează, orĭ bune, orĭ rele. Că precum pre sabie, orĭ de o va unelti cineva la lucrul cel răŭ, orĭ la cel bun, ea dintru a sa fire nu să strămută, ci rămâne fer. Aşa şi omul, lucrează şi face adecă, dupre cum s-aŭ zis, acelea pre care le voeşte, dar dintru a sa fire afară nu esă.

111. Milosteniea ceea ce să face numaĭ la unul, nu mântueşte pre om; Iar defăimarea unuia numaĭ, la focul cel vecĭnic trimite. Că „am flămânzit, şi am însetoşat“ negreşit nu s-aŭ zis de Domnul pentru o dată numaĭ, nicĭ pentru o zi, ci prin toată vieaţa arată că nu s-a hrănit, şi nu s-a adăpat, şi nu s-a îmbrăcat, şi orĭce alt care urmează acestora (Mat. 25. 42) [27], nu pentru o dată, ci pentru de-a pururea, şi prin toată vieaţa, şi la toţĭ Domnul şi Dumnezeul nostru a mărturisit că le primeşte de la robiĭ Săĭ.

112. Cela ce la o sută a dat milostenie, şi putea şi altora să dea, şi să adape, şi să hrănească pre maĭ mulţĭ, şi către ceĭ ce să roagă către dânsul şi strigă îĭ goneşte, ca unul ce n-a hrănit pre Hristos se va judeca de Dânsul, fiindcă şi întru toţĭ aceea este Hristos care şi întru fieştecare din ceĭ prea micĭ să hrăneşte.

113. Cela ce astăzĭ dă tuturor toate, adecă cele spre trebuinţa trupuluĭ, iar mâine putând aceasta să o facă, se va lenevi despre oarecare fraţĭ, şi de foame, şi de sete, şi de răceală îĭ va lăsa să se strice, pre însuşĭ Hristos l-aŭ trecut cu vederea, şi l-a lăsat să moară, şi pre Dânsul l-aŭ defăimat carele aŭ zis „Întrucât aţi făcut unuia dintru aceştĭ prea micĭ, Mie aţĭ făcut“ (Mat. 25. 40) [28].

114. Cu acest scopos, faţa fieştecăruia sărac aŭ primit să o ia asupră-şĭ; şi cu tot săracul pre sineşĭ s-aŭ asemănat. ca nimenea asupra fraţilor celor ce cred întru Dânsul, să nu să rădice; Ci fieştecare văzând pre fratele şi pre vecinul săŭ ca pre Dumnezeul săŭ, mult maĭ mic pre sineşĭ decât fratele săŭ, pre cât decât cela ce l-aŭ făcut pre el, să se socotească, şi ca pre Dânsul să-l primească, şi să-l cinstească, şi toate averile luĭ, spre slujirea şi grijirea luĭ să le deşarte. Precum şi Hristos, Dumnezeul nostru, ş-aŭ deşărtat Sângele Săŭ pentru mântuirea noastră.

115. Cela ce aŭ luat poruncă, pre aproapele săŭ să-l aibă ca pre sineşĭ, nicĭdecum nu numaĭ întru o zi, ci preste toată vieaţa, pre acesta dator este să-l aibă aşa. Şi celuĭ ce i s-a poruncit să dea fieştecăruia celuĭ ce cere, aceluia i să porunceşte să facă acest lucru întru toată vieaţa luĭ. Şi cel ce voeşte să-ĭ facă luĭ alţiĭ bunătăţile acelea care le pofteşte, pre acelea i să va cere luĭ să le facă şi el altora.

116. Decĭ precum cel ce are pre aproapele săŭ ca pre sineşĭ, nu sufere nimic decât aproapele săŭ să aibă maĭ mult, şi dacă are, şi cu împărtăşire nu va da din destul, până ce şi el se va face sărac,

[25] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 3: "Căci voi aţi murit şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu".
[26] *Psalmii*, 57, 3: "Înstrăinatu-s-au păcătoşii de la naştere, rătăcit-au din pântece, grăit-au minciuni".
[27] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 25, 42: "Căci flămând am fost şi nu Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi nu Mi-aţi dat să beau".
[28] *Idem*, 25, 40: "Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, ore amici, Mie Mi-aţi făcut".

şi cu ceĭ de aproape aĭ săĭ se va asemăna, al porunciĭ Stăpânuluĭ împlinitor nu se va arăta. Nicĭ cela ce voeşte să dea tuturor celor ce cer, că până la un ban, saŭ până la o bucată de pâine, având se va întoarce despre cineva din ceĭ ce cer de la dânsul. Nicĭ cela ce nu face aproapeluĭ, câte voeşte ca altul să-ĭ facă luĭ. Aşa şi cel ce pre tot săracul adecă, şi pre cel prea mic l-aŭ hrănit, l-aŭ adăpat, l-aŭ îmbrăcat, şi pre celelelate toate le-aŭ lucrat cu dânsul, dar pre unul numaĭ l-aŭ defăimat, şi l-aŭ trecut cu vederea, şi unul ca acesta se va socoti ca cum pre însuşĭ Hristos, Dumnezeŭ, l-ar fi trecut cu vederea flămând şi însetat.

117. Poate împăvărătoare se vor arăta acestea la toţĭ. Pentru aceea şi li se va părea cu cale zic întru sineşĭ: Cine poate oare pre toate acestea să le facă, cât pre toţĭ să-ĭ hrănească, şi să-ĭ grijască, şi nicĭdecum pre nici unul dintru aceştia să-ĭ treacă cu vederea? Dar vor auzi pre Pavel luminat strigând: „Că dragostea luĭ Hristos ne ţine pre noĭ care judecăm saŭ socotim acestea. Că dacă unul pentru toţĭ a murit, iată dar ceĭ toţĭ aŭ murit" (2 Cor. **5**. 14) [29].

118. Precum poruncile cele cuprinzătoare, cuprind întru sine pre toate poruncile cele din parte; Aşa şi faptele bune cele cuprinzătoare, cuprind în sine pre faptele cele din parte. Că cel ce ş-aŭ vândut averile sale, şi le-aŭ împărţit la săracĭ şi deodată s-aŭ făcut sărac, cu aceasta pre toate poruncile cele din parte le-a împlinit. Că nu maĭ are trebuinţă să dea celuĭ ce cere, saŭ să nu se întoarcă de către cela ce voeşte să se împrumute de la dânsul. Aşa şi cela ce neîncetat să roagă, întru aceasta pre toate le-aŭ cuprins. Şi nu maĭ are trebuinţă să laude pre Domnul de şapte orĭ pe zi, saŭ maĭ este sub vreo nevoie să-l laude sara, şi dimineaţa, şi amiază-zi; Fiindcă acum pre toate le-aŭ împlinit, de câte orĭ dupre canoane, şi vremĭ, şi ceasurĭ hotărâte, ne rugăm şi cântăm. Aşa şi cel ce aŭ câştigat cu cunoştinţă pre Dumnezeŭ întru sine, Cel ce dă cunoştinţă oamenilor, pre toată Sfânta scriptură o aŭ trecut, şi pre tot folosul cel din cetire l-aŭ dobândit, şi nu va maĭ avea trebuinţă de cetirea cărţiilor. Că cum? Cela ce a câştigat întru sineşĭ vorbitor pre Dumnezeŭ, Cel ce a însuflat pre ceĭ ce aŭ scris Dumnezeeştile Scripturĭ, şi de la Acela se învaţă tainele cele ascunse şi negrăite? Ci aceasta va fi celorlalţĭ carte de Dumnezeŭ însuflată, care poartă întru sine taine nouă şi vechĭ, scrise cu degetul luĭ Dumnezeŭ întru dânsa. Ca cela ce pre toate le-a săvârşit, şi s-aŭ odihnit întru Dumnezeŭ, prin începătoarea săvârşire de toate lucrurile sale.

119. Scurgerea care se face în somn, din multe pricinĭ obicĭnueşte să se facă. Din lăcomiea pânteceluĭ, din mărirea deşartă şi din pizma dracilor. Se face încă şi din multa privighere, fiindcă se slăbănogeşte trupul, şi să moleşeşte în somn. Se face încă şi din frică să nu pătimească aceasta, saŭ pentru Dumnezeasca liturghie, Preot fiind cineva, saŭ şi pentru împărtăşirea Dumnezeeştilor taine, şi când se află în pat şi să supune gândurilor fricei aceştiea, ca nu cumva să pătimească, după ce a adormit a pătimit aceasta; care lucru şi acesta al zavistieĭ dracilor este. Încă şi întru altfel să întâmplă aceasta, când cineva ziua aŭ văzut vreo faţă frumoasă, apoĭ o zugrăveşte pe aceasta în gândul săŭ, şi va dormi cu gândurile cele curveştĭ, şi pentru moleşirea nu le-aŭ izgonit pre dânsele, cade în somn poate şi deştept fiind, şi zăcând pre pat. Încă şi întru alt fel, când oarecare trândavĭ ca mine, şezând, şi pentru lucrurĭ pătimaşe vorbind, orĭ şi cu împătimire, orĭ şi nu. Apoĭ mergând să doarmă, şi pre acestea în minte învârtindu-le, şi poftorindu-le, şi întru învoirea acestora adormind, pătimesc în somn, poate încă şi întru însuşĭ vorbirea celuĭlalt om, altul a primit vătămare. Pentru aceasta să cuvine să luăm aminte de înşine întotdeauna, şi cuvântul Proroculuĭ să-l cugetăm „Maĭ înainte vedeam pre Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clătesc" (Ps. **15**. 8) [30]. Şi cu nişte cuvinte ca acestea să ne astupăm urechile. De multe orĭ şi când din rugăciune aŭ încetat cineva, în pornirĭ trupeştĭ s-aŭ împins, dupre cum şi în capul cel pentru rugăciune aŭ arătat.

---

[29] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 14: "Căci dragostea lui Hristos ne stăpâneşte pe noi care socotim aceasta, că dacă unul a murit pentru toţi, au murit deci toţi".
[30] *Psalmii*, **15**, 8: "Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin".

120. Frate, întru începutul lepădăriĭ tale de lume, sârgueşte-te ca faptele cele bune întru tine să le răsădeştĭ, ca şi obşteĭ să te facĭ trebuincios, şi pre sineţĭ până la cele maĭ depre urmă să te mărească Domnul. Să nu câştigĭ către Egumenul îndrăsneală nicĭodată, dupre cum şi altă dată am zis: Nicĭ să cauţĭ cinste de la dânsul. Să nu agoniseştĭ prietenie cu ceĭ maĭ marĭ aĭ tăĭ, nicĭ să înconjurĭ pe la chiliele lor. Ştiind că prin aceasta nu numaĭ patima măririeĭ deşarte începe a să înrădăcina întru tine, ci şi urâcios Egumenuluĭ te veĭ face. Iar cum? Cel ce înţălege, înţăleagă. Ci şezĭ în chiliea ta, orĭ în ce fel aĭ fi, în pace. Şi de cela ce voeşte să vorbească cu tine, să nu te întorcĭ pentru evlaviea. Ci dacă cu socoteală părintească veĭ vorbi cu dânsul, nu te veĭ vătăma, deşi din ceĭ împrotivnicĭ este. Iar dacă aceasta care ţi-o zic, o vezĭ că nu-ţĭ este de folos, scoposuluĭ celuĭ ce te foloseşte să cuvine să urmezĭ.

121. Şi să cuvine totdeauna să aibĭ frica luĭ Dumnezeŭ, şi în fieştecare zi să te cercĭ pre sineţĭ, ce lucru bun aĭ făcut, şi ce din cele rele s-aŭ lucrat de tine. Şi pre cele bune, adecă să le uiţĭ, ca nu cumva în patima măririeĭ deşarte să cazĭ; Iar pentru cele împrotivnice, adecă pentru greşale, să verşĭ lacrămĭ cu mărturisire, şi cu rugăciune întinsă. Şi fie-ţĭ ţie cercarea aşa: După ce se va săvârşi ziua, şi va sosi sara, să socoteştĭ, şi să gândeştĭ întru sineţĭ, oarecum cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ am trecut ziua. Oare n-am osândit, saŭ n-am ocărât, saŭ n-am smintit pre cineva, saŭ n-am căutat cu patimă în faţa cuiva, saŭ nu am neascultat pre cela ce este maĭ mare întru slujbă şi m-am lenevit de dânsa, saŭ m-am mâniat pre cineva, saŭ stând, la slujba dimineţeĭ, pre mintea mea întru lucrurĭ nefolositoare o am îndeletnicit, saŭ de trândăvie îngreuindu-mă, de Biserică şi de canonul meŭ m-am (lenevit) lipsit? Şi când întru acestea toate, pre sineţĭ nevinovat te veĭ afla, care lucru este cu neputinţă, „că nimenea nu este curat de întinăciune, măcar o zi de ar fi pre inima sa" (Pil. **20**. 9) [31], atuncea cu multe lacrămĭ către Dumnezeŭ strigă: Doamne, iartă-mă, de câte cu lucrul, orĭ cu cuvântul, şi întru cunoştinţă, şi întru necunoştinţă am păcătuit. Că multe greşim, şi nu le cunoaştem.

122. Să cuvine să-ţĭ mărturiseştĭ în fieştecare zi gândurile tale la Părintele tăŭ cel Duhovnicesc, şi cea zisă de la dânsul, ca din gura luĭ Dumnezeŭ, cu toată deplin adeverirea să o priimeştĭ; şi să nu le arăţi pre acestea altuia cuiva. Adecă, că aceştea şi acestea întrebând eŭ pre Părintele, el aceasta mi-aŭ răspuns mie; oare bine aŭ hotărât, saŭ nu? Şi ce oare sunt dator să fac spre tămăduire? Că graiurile acestea, sunt pline de necredinţa cea către Părintele tăŭ şi de suflet vătămătoare. Şi aceasta maĭ de multe orĭ s-a obişnuit să se întâmple celor noĭ începătorĭ.

123. Şi pre toţĭ ceĭ din Chinovie, ca pre nişte Sfinţĭ să cuvine să-ĭ vezĭ, şi numaĭ pre sineţĭ să te socoteştĭ maĭ păcătos şi maĭ pre urmă decât toţĭ; Şi cum că toţĭ să mântuesc, şi numaĭ tu singur te veĭ munci în ziua aceea a judecăţiĭ. Şi la slujba Bisericeĭ stând, acestea să le gândeştĭ, şi să nu încetezĭ întru umilinţă cu ferbinţeală a plânge, şi să nu bagĭ samă de ceĭ ce să smintesc de aceasta, saŭ şi te iaŭ în batjocoră. Iar dacă te vezĭ pre sineţĭ că dintru acest lucru, întru mărirea deşartă te alunecĭ, eşind din Biserică, întru ascuns fă lucrul acesta, şi iarăşĭ degrab intră în Biserică, şi staĭ la locul tăŭ. Că aceasta la ceĭ noĭ începătorĭ, foarte bun lucru este, maĭ ales la ceĭ şase Psalmĭ, şi la cetirea Psaltireĭ şi a cuvântuluĭ, şi la Dumnezeasca Leturghie. Şi ia aminte să nu osândeştĭ pre nimenea. Ci aceasta pune-o în mintea ta, cum că toţĭ câţĭ mă văd pre mine tânguindu-mă, socotindu-mă pre mine că sunt mult păcătos, se roagă pentru a mea mântuire. Şi negreşit dacă aceasta de-a pururea veĭ gândi-o şi necurmat veĭ face, O! foarte mult te veĭ folosi, Şi pre Darul luĭ Dumnezeŭ asupră-ţĭ îl veĭ trage, şi al Dumnezeeştilor Fericirĭ părtaş te veĭ face.

124. Să nu mergĭ la chiliea cuiva, afară de a Egumenuluĭ, şi la a acestuia rar. Ci de voeştĭ de vreun gând să-l întrebĭ, în Biserică fă-o aceasta. Şi de la slujba Bisericeĭ, îndată du-te la chiliea ta, apoĭ aşa la ascultare. Iar după Pavicerniţă, afară de chiliea Egumenuluĭ puind metanie, şi cerând blagoslovenie, iarăşĭ plecat în jos cu tăcere aleargă la chiliea ta. Că maĭ bine este un Sfinte Dumnezeule

[31] *Pildele lui Solomon*, **20**, 9: "Cine poate spune: Curăţit-am inima mea; sunt curat de păcat?".

cu luare aminte, şi să te culcĭ, şi să dormĭ, decât privighere de patru ceasurĭ întru vorbirĭ nefolositoare. Însă unde este umilinţă şi plâns Duhovnicesc, acolo este şi Dumnezeasca strălucire, şi prin venirea aceştiea, să alungă trândăvia şi boala.

125. Iar dragoste osebită cu orĭce fel de faţă să nu câştigĭ, maĭ ales cu cel noŭ începător, deşi s-ar părea ţie că are vieaţă prea bună şi nu cu prepus. Că din dragostea cea Duhovnicească, maĭ de multe orĭ te prăpădeştĭ (saŭ prăpăstueştĭ) pre sineţĭ întru cea pătimaşă, şi cazi în necazurĭ nefolositoare. Că acest lucru urmează să se facă, maĭ ales la ceĭ ce să nevoesc. Însă smereniea, şi necurmata rugăciune, te va învăţa pre tine acestea. Că nu mă încape vremea cu de-amăruntul să zic pentru toate acestea. Iar cel ce înţălege, înţăleagă.

126. Şi pre sineţĭ despre tot fratele ce este în chinovie să te afli strein, dar maĭ mult de ceĭ cunoscuţĭ din lume. Şi pre toţĭ întocmaĭ să-ĭ iubeştĭ, şi pre ceĭ cucernicĭ, şi pre ceĭ ce să nevoesc, ca pre nişte Sfinţĭ să-ĭ vezĭ. Iar pentru ceĭ ca mine trândavĭ, întins să te rogĭ. Însă după cum maĭ sus am arătat, pre toţĭ Sfinţĭ socotindu-ĭ, sârgueşte-te prin plâns, de patimă să te curăţeştĭ. Ca strălucindu-te de la Darul luĭ Dumnezeŭ, pre toţĭ deopotrivĭ să-ĭ socoteştĭ, şi pre fericirea celor curaţĭ cu inima să o dobândeştĭ.

127. Şi pre aceasta socoteşti-o frate, că să zice depărtare de lume, adecă pre cea desăvârşit omorâre a voiĭ sale, după aceea pre neîmpătimrea, şi lepădarea de Părinţĭ, şi de rudeniĭ şi de prietenĭ.

128. Apoĭ aşa să te desgoleştĭ de toate averile tale, împărţindu-le la săracĭ, după Cela ce a zis „Vinde-ţĭ averile tale, şi le dă săracilor" (Mat. **19**. 21) [32], şi uitare să facă de toate feţele care cu lipire le-aĭ iubit, orĭ trupeştĭ, orĭ Duhovniceştĭ.

129. Şi să-ţĭ mărturiseştĭ pre toate cele ascunse ale inimeĭ tale, câte din pruncie şi până în ceasul acela de tine s-aŭ lucrat, înaintea Părinteluĭ tăŭ celuĭ Duhovnicesc, saŭ înaintea Egumenuluĭ, ca înaintea însuşĭ luĭ Dumnezeŭ, Cel ce cearcă inimele şi rărunchiĭ. Ştiind că „Ioan a botezat cu botez de pocăinţă, toţĭ venea la El şi-şi mărturisea păcatele lor" (Mar. **1**. 4, 5) [33]. Că dintru aceasta, mare bucurie sufletuluĭ, şi uşurare ştiinţeĭ să pricinueşte, dupre cuvântul cel Prorocesc „Spuneţĭ tu întâĭ păcatele tale, ca să te îndepărtezĭ" (Isa. **43**. 26) [34].

130. Şi să puĭ în gândul tăŭ această deplin adeverire, după întoarcere în vieaţa de obşte, cum că toţĭ aŭ murit şi părinţiĭ şi prieteniĭ tăĭ. Şi nicĭ caută pentru vreo trebuinţă trupească, să cerĭ de la dânşiĭ ceva. Iar dacă şi din purtarea de grijă a luĭ Dumnezeŭ, ţi s-ar trimete ceva de la eĭ, priimeşte, şi roagă-te luĭ Dumnezeŭ pentru dânşiĭ, căcĭ aŭ făcut purtare de grijă pentru tine; Şi dă pre cele trimise la casa de streinĭ, saŭ la spital. Şi acest lucru să-l faci cu smerenie, că nu este al celor desăvârşiţĭ, ci al celor prea micĭ.

131. Şi să facĭ tot lucrul care este bun, cu smerenie, gândind pre Cela ce a zis „Când pre toate le veţĭ face, ziceţĭ că robĭ netrebnicĭ suntem, că ceea ce am făcut datorĭ să facem, am făcut" (Luca **17**. 10) [35].

132. Şi să te păzeştĭ, şi de a nu primi nicĭodată Sfânta Împărtăşire, având tu asupra cuiva până şi la o asupreală de gând, până ce prin pocăinţă veĭ lua împăcare. Însă şi aceasta din rugăciune le veĭ învăţa.

133. Şi să fiĭ gata în toată ziua spre primirea a tot necazul, socotindu-le pre acestea că sunt izbăvire de datoriele cele multe, şi să mulţumeştĭ luĭ Dumnezeŭ celuĭ Sfânt. Că dintru acestea câştigă

[32] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **19**, 21: "Iisus i-a zis: dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor şi vei avea comoară în cer; după aceea, vino şi urmează-Mi".

[33] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **1**, 4-5:
"4. Ioan boteza în pustie, propovăduind botezul pocăinţei întru iertarea păcatelor.
5. Şi ieşeau la el tot ţinutul Iudeii şi toţi cei din Ierusalim se botezau de către el, în râul Iordan, mărturisindu-şi păcatele".

[34] *Isaia*, **43**, 26: "Adu-Mi aminte ca să judecăm împreună, fă tu însuţi socoteala ca să te dezvinovăţeşti".

[35] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 10: "Aşa şi voi, când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem".

cineva îndrăzneală neruşinată, dupre Marele Apostol „Că necazul, zice, răbdare lucrează, Iar răbdarea, lămurire; Iar lămurirea, nădăjde; Iar nădejdea nu ruşinează“ (Rom. **5**. 3, 5) [36] „pentru că bunătăţile acelea, care ochiul nu le-aŭ văzut, şi urechea nu le-a auzit, şi la inimă de om nu s-a suit“ (1 Cor. **2**. 9) [37]; acestea sunt după nemincinoasa făgăduinţă a luĭ Dumnezeŭ, celor ce prin necazurĭ, pre răbdare o arată, ajutorindu-ĭ Darul; Că fără de darul luĭ Dumnezeŭ, nimenĭ nu poate să isprăvească vreun bine.

134. Să nu câştigĭ vreun lucru materialnic în chiliea ta, până la un ac, afară de rogojină, de o piele, şi de o rasă, şi hainele cu care eştĭ îmbrăcat, şi de este cu putinţă, să nu aibĭ nicĭ papură sub picioare. Că este şi pentru aceasta oarecare cuvânt ascuns. Însă cel ce înţălege, să înţăleagă.

135. Nicĭ iarăşĭ să cerĭ tu ceva de la Egumenul din cele trebuincioase, afară de cele hotărâte, şi pre acestea când El te va chema şi ţi le va da. Nicĭ să te plecĭ nicĭdecum gânduluĭ celuĭ ce te sfătueşte pre tine să schimbĭ ceva din cele ce ţi se daŭ. Ci orĭce fel ar fi, ca de la Dumnezeŭ cu mulţămită să le eĭ, şi cu dânsele să te chivernisestĭ, şi să nu eşĭ să cumperĭ alta. Şi întinându-se haina ta, de două orĭ pe an să o spelĭ pre dânsa. Şi să cerĭ cu chip de sărac şi de strein cu toată smereniea, de la alt frate îmbrăcămintea, până când a ta cea spălată, de Soare se va usca. Apoĭ aşa iarăşĭ cu mulţămită să i-o daĭ înapoĭ. Asemenea şi rasa, şi orĭce alt lucru.

136. Şi să te ostenestĭ după putere în slujbă. Şi să îngăduestĭ în chilie întru rugăciune, cu umilinţă, şi cu luare aminte, şi cu necurmate lacrămĭ. Şi să nu puĭ în gândul tăŭ că astăzĭ preste măsură te-aĭ ostenit, şi să scazĭ ceva din rugăciune, pentru osteneala trupuluĭ. Că zic ţie, că orĭşicât se va sili cineva pre sineşĭ întru slujbă, când se va lipsi de rugăciune, să socotească că mare lucru a perdut. Fiindcă cu adevărat aşa şi este.

137. Şi maĭ înainte de toţĭ să apucĭ la slujbele cele Bisericeştĭ, şi maĭ pre urmă decât toţĭ să eşĭ, afară de mare nevoie.

138. Să-ţĭ câştigĭ toată supunerea către Egumenul cel din vremea ta, de carele te-aĭ şi tuns. Şi fără de judecată pre cele poruncite de la dânsul să le împlineştĭ până la moarte, de s-ar şi părea ţie că sunt cu neputinţă. Că întru aceasta urmeazĭ pre Cela ce „aŭ ascultat până la moarte, şi moartea de cruce“ (Filip. **2**. 8) [38]. Şi nu numaĭ pre Egumenul, ci şi pre toată frăţimea, şi pre cela ce este maĭ mare preste slujbe, nu să cuvine să-l necinsteştĭ pre el întru ceva; Ci deşi preste putere ar fi lucrul cel ce ţi s-aŭ poruncit, puind metanie cere-ţĭ ertăciune. Iar dacă nu se va pleca la aceasta, ca adecă să te erte, ci voeşte să-ĭ facĭ porunca luĭ, socotind şi gândind că a „silitorilor este Împărăţiea Cerurilor, şi silitoriĭ o răpesc pre dânsa“ (Mateiŭ **11**. 12) [39], să cuvine să te sileştĭ pre sinetĭ.

139. Să te tăvăleştĭ cu inima zdrobită la picioarele a toateĭ frăţimĭ, ca un nearătat, şi nevestit, şi necunoscut, şi ca cum cu totul aĭ fi un nimic. Că cela ce aşa îşĭ petrece vieaţa, îndrăznesc a zice, că se face văzător, şi multe va grăi maĭ înainte, Darul ajutându-ĭ. Cela ce este unul ca acesta, şi pentru neajungerile altora va plânge, neînvăluit de lucrurile celor materialnice va rămânea; Fiindcă dorul cel Duhovnicesc şi Dumnezeesc, nu-l lasă pre dânsul să se alunece întru acestea. Şi nu este lucru minunat să proorocească cineva. Că de multe orĭ să întâmplă şi de la dracĭ să se facă aceasta.

[36] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 3-5:
"3. Şi nu numai atât, ci ne lăudăm şi în suferinţe, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare.
4. Şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde.
5. Iar nădejdea nu ruşinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă".

[37] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

[38] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 8: "S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte de cruce".

[39] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".

Însă cel ce înţălege, va înţălege. Iar dacă va începe cineva a primi mărturisire de gândurĭ, poate să lipeşte de acestea, fiindcă se îndeletniceşte a cerca şi a judeca gândurile altora. Iar dacă iarăşĭ din multa smerenie va înceta de aceasta, adecă de a grăi, şi de a auzi, şi de a asculta gândurile altora, iarăşĭ vine întru aşezarea cea dintăĭ. Iar ştiinţa cea cu de-adinsul a unora ca acestora, numaĭ Dumnezeŭ singur o ştie. Că eŭ de frică ţinut şi cuprins fiind, pentru unele ca acestea nu îndrăznesc a grăi.

140. Şi să aibă mintea ta totdeauna către Dumnezeŭ, şi dormind, şi deştept fiind, şi mâncând, şi vorbind, şi cu mâinile lucrând, şi orĭce alt lucru făcând, despre cuvântul cel Prorocesc „Maĭ înainte vedeam pre Domnul înaintea mea totdeauna“ (Ps. **15**. 8) [40]. Şi socoteşte-te pre sineţĭ maĭ păcătos decât tot omul. Că zăbovind pomenirea aceasta, are fire să se facă în minte strălucire de lumină ca o rază. Şi pre cât o cauţĭ pre aceasta cu multă luare aminte, şi cu gând neràspândit, şi cu osteneală multă, şi cu lacrămĭ, maĭ strălucită se arată. Şi arătându-să, se iubeşte, şi iubindu-să, curăţeşte; şi curăţind, cu chip Dumnezeesc te lucrează; şi luminându-te şi învăţându-te să alegĭ binele din cel maĭ răŭ. Însă de multă osteneală este trebuinţă O! frate, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, ca să se sălăşluiască aceasta desăvârşit în sufletul tăŭ, şi cu aceasta să-l străluceştĭ pre dânsul, precum Luna pre întunerecul nopţiĭ. Şi să cuvine să te iaĭ aminte, şi de asuprelele gândurilor, şi ale slaveĭ deşarte, şi ale trufieĭ, şi de nu a osândi pre cineva când îl vezĭ lucrând vreun lucru necuvios. Că draciĭ văzând pre suflet, slobozit de patimĭ şi de ispite, prin sălăşluirea întru dânsul a daruluĭ, şi prin aşezarea cea pacĭnică, îĭ pun înainte unele ca acestea. Însă apucă maĭ înainte ajutorul de la Dumnezeŭ. Dar să ţi să facă ţie şi plâns necurmat şi saţiu de lacrămĭ să nu fie ţie. Şi iate aminte să nu pătimeştĭ ceva din multa bucurie şi umilinţă. Nicĭ să socoteştĭ că dintru a ta osteneală, şi nu din darul luĭ Dumnezeŭ sunt acestea şi să se ia de la ţine, şi mult le veĭ căuta întru rugăciune şI nu le veĭ maĭ afla. Şi atuncea veĭ cunoaşte ce fel de dar aĭ perdut. Ci O! Doamne, nicĭodată să nu ne lipseştĭ de darul acesta. Însă tu O! frate, deşi ţi s-ar întâmpla aceasta, aruncă spre Domnul neputinţa şi slăbiciunea ta, şi sculându-te, întinde-ţĭ mâinile, şi te roagă zicând aşa: Doamne milueşte-mă pre mine păcătosul, şi neputinciosul, şi ticălosul, şi trimite preste mine Darul Tăŭ, şi să nu mă laşĭ să mă ispitesc maĭ presus de ceea ce pot. Vezĭ Doamne păcatele mele cele multe, în ce fel de mâhniciune, şi de gândurĭ m-a adus. Eŭ Doamne, deşi aşĭ voi să gândesc, şi să socotesc lipsirea mângâiereĭ Tale, dar din pricina dracilor şi din trufie nu pociŭ. Că ştiŭ că ceĭ ce cu ferbinţeală fac voia Ta, să împrotivesc şi daŭ războiŭ împrotiva dracilor. Dar eŭ totdeauna împlinind voia lor cum este cu putinţă să mă ispitesc de dânşiĭ? Ci mă ispitesc de păcatele mele. Şi acum Doamne al meŭ Doamne, de este voia Ta, şi îmĭ este de folos să intre iarăşĭ Darul Tăŭ întru robul Tăŭ. Ca văzându-l pre cesta să mă bucur întru umilinţă şi plângere, luminându-mă de strălucirea cea de-a pururea luminătoare a acestuia, şi păzându-mă de gândurĭ întinate şi spurcate, şi de tot lucrul răŭ; Şi de cele din fieştecare zi grăite de mine, întru cunoştinţă; şi întru necunoştinţă, cu lucrul, şi cu cuvântul. Luând deplină adeverire a îndrăzniriĭ ceĭ către Tine Doamne, din necazurile cele ce în fieştecare zi să întâmplă robuluĭ Tăŭ, şi de la dracĭ şi de la oamenĭ, şi din tăerea voiĭ Tale, gândind, şi socotind, şi bunătăţile cele ce aşteaptă pre ceĭ ce te iubesc pre Tine Doamne. Că Tu Doamne aĭ zis: Cela ce cere, ia, şi cela ce caută, află; şi celuĭ ce bate i se va deşchide.“ (Mat. **7**. 8) [41]. Lângă acestea frate, încă şi altele alăturează câte Dumnezeŭ va dărui minţiĭ tale, îngădueşte rugându-L, nemoleşindu-te din trândăvie. Şi Bunul Dumnezeŭ nu te va părăsi pre tine.

141. Şi în chiliea pre care de la Proestosul o aĭ luat de la început, rabdă până la sfârşit. Iar dacă pentru căcĭ s-aŭ învechit, saŭ a căzut ea, te superĭ de gând, puind metanie înaintea Proestasuluĭ, cu smerenie adu-ĭ aminte. Şi dacă adecă te va asculta pre tine, bucură-te; Iar dacă nu, şi aşa mulţumeşte-ĭ,

[40] *Psalmii*, **15**, 8: "Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin".
[41] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **7**, 8: "Că oricine cere ia, cel care caută află, şi celui care bate i se va deschide".

aducându-ţĭ aminte de Stăpânul tăŭ, care „nu avea unde capul să-şi plece" (Luca **9**. 58)[42]. Că dacă de două orĭ, şi de trei orĭ, saŭ şi de patru orĭ pentru aceasta îl veĭ supăra, se naşte îndrăzneală, apoĭ şi necredinţă, şi maĭ pre urmă defăimare. Decĭ dacă voeştĭ alinată şi liniştită vieaţă să petrecĭ, să nu cerĭ nicĭdecum grijire şi odihnă trupească de la Egumenul. Pentru că şi la începuturĭ, oare nu aceasta ţe-aĭ făgăduit?? Ca de toţĭ să fiĭ defăimat, şi nimicnicit, dupre porunca Domnuluĭ, şi să suferĭ cu bărbăţie? Decĭ de voeştĭ credinţă şi dragoste către dânsul să păzeştĭ (Egumen), şi ca pre un Sfânt să-l vezĭ pre acesta, trei lucrurĭ păzeşte-le: adecă, să nu cerĭ cele spre odihna trupească, şi să nu îndrăzneştĭ, şi să nu mergĭ adeseorĭ la dânsul, în ce fel pătimesc oarecare, ca cum să se mângâie de la dânsul; Însă nu este statornic lucrul acesta, ci omenesc şi greşit; Însă eŭ nu-l osândesc, micĭ îl judec. Şi să nu ascunzĭ, ci să-ĭ descoperĭ luĭ pre tot gândul ce-ţĭ vine ţie. Că dacă veĭ păzi acestea, fără de înviăluire veĭ trece marea vieţiĭ, şi pre Părintele tăŭ cel Duhovnicesc, orĭ în ce fel ar fi, Sfânt îl veĭ socoti. Şi dacă apropiindu-te să întrebĭ în Biserică pre Părintele tăŭ pentru vreun gând, veĭ afla pe altul, care te-aŭ întrecut pre tine, pentru aceiaşĭ pricină, saŭ şi pentru alta oarecare, şi pentru aceasta te veĭ vedea pre sineţĭ trecut cu vederea la puţină vreme, să nu te îngreuezĭ, nicĭ ceva împrotivă să gândeştĭ. Ci stăĭ deosebĭ, mâinele avându-ţĭ legate la piept, până la isprăvirea aceluia, şi la chemarea ta. Că acest lucru să obicĭnueşte să se facă de la Părinţĭ, poate şi de voie, spre cercarea şi izbăvirea de cele de noĭ maĭ înainte grăite.

142. Şi să posteştĭ Sfânta patru zecimĭ în postul cel mare îndoite (adecă două zile), afară de praznic mare, de Sâmbătă, şi de Duminică. Iar în celelalte posturĭ, o zi. Iar în celelalte zile ale anuluĭ, odată pe zi să cuvine să mănâncĭ, afară de Sâmbăta şi de Duminică şi de praznic mare. Însă şi atuncĭ să nu mănâncĭ până te veĭ sătura.

143. Şi sârgueşte-te chip şi pildă de folos să te facĭ la toată frăţimea, întru toată fapta bună şi smereniea, şi blândeţa, şi milosteniea, şi ascultarea până la cele prea proaste. Şi întru nemânierea, şi nepătimire, şi necâştigare, şi umilinţă, şi nerăutate, şi neiscodire, şi prostimea năravuluĭ, şi străinătatea despre tot omul, întru cercetarea bolnavilor, întru mângâerea necăjiţilor, şi întru toată altă faptă bună. Şi să nu te întorcĭ despre cineva, din ceĭ ce aŭ trebuinţă de folosul cel de la tine; pentru vorbirea cea cu Dumnezeŭ. Că maĭ bună este dragostea, decât rugăciunea. Şi să fiĭ tu milostiv către toţĭ, nemărit în deşert, fără de îndrăzneală, nemustrător, necerând nimica de la Proestosul, saŭ de la vreunul din slujitorĭ. Şi pre cinstea cea către toţĭ Preoţiĭ să o păzeştĭ. Să aibĭ luare aminte cea întru rugăciune, şi aşezarea nefelurită, şi dragoste către toţĭ să arăţĭ. Şi să nu te sârgueştĭ a iscodi şi a cerca scripturile pentru slava oamenilor. Că rugăciunea cea cu lacrămĭ, şi strălucirea cea de la Dar, te va învăţa acestea pre tine; Decĭ când veĭ fi întrebat pentru vreun lucru din cele trebuincioase, cu multă smerenie, dintru vieaţa ta, ca dintru a altuia, cele pentru faptele Dumnezeeştĭ, dăruindu-ţĭ ţie Darul, învaţă-l cu gând nemăreţ în deşert, orĭşicare s-ar fi întâmplat acela să fie, care pofteşte să se folosească. Şi de cele ce pentru vreun gând caută să se folosească de la tine, să nu te întorcĭ; Ci primeşte asupră-ţĭ greşalele luĭ, orĭ în ce fel ar fi, plângând pentru el, şi rugându-te. Că şi acestea sunt semn al dragosteĭ şi al milostivireĭ ceĭ desăvârşit. Şi pentru ca să nu te vatămĭ din auzirea unor greşale ca acestea, să nu goneştĭ pre cela ce a venit la tine ca să se mărturisească, că darul ajutându-ţĭ, nimic nu te veĭ vătăma. Însă pentru vătămarea celor mulţĭ, în loc ascuns să cade să-l mărturiseştĭ pre dânsul, măcar deşi aĭ pătimi ca un om vreo asupreală de vreun gând. Că dacă veĭ fi cu dar dăruit, nicĭodată nu o veĭ pătimi. Că ne învăţăm „să nu căutăm pre folosul nostru, ci pre al altora, ca să se mântuiască" (1 Cor. **10**. 33)[43]. Şi precum maĭ înainte am zis,

[42] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **9**, 58: "Şi i-a zis Iisus: Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi; dar Fiul Omului n-are unde să-Şi plece capul".

[43] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 33: "Precum şi eu plac tuturor în toate, necăutând folosul meu, ci pe al celor mulţi, ca să se mântuiască".

ți se cuvine să păzeștĭ viața cea fără de grijă, și necâștigătoare. Și pre sinețĭ atuncea să te socoteștĭ că eștĭ lucrat de Darul luĭ Dumnezeŭ, când maĭ păcătos decât toțĭ oameniĭ întru adevăr te veĭ avea. Iară cum se face acest lucru, nu pot spune, Dumnezeŭ știe.

144. Iar ceasurile privighereĭ, dator eștĭ adecă să ceteștĭ două ceasurĭ, iar două să te rogĭ cu umilință și cu lacrămĭ, și canon orĭcare voeștĭ, și Psalmĭ de voeștĭ pre ceĭ doisprezece, și nespurcată neîntinată și rugăciunea Sfinteĭ Evstratie. Acestea în nopțile cele marĭ să le ceteștĭ, iar în cele micĭ, maĭ scurtă să facĭ pravila ta, dupre puterea cea dată ție de la Dumnezeŭ. Că fără de Dânsul nicĭ o bunătate nu se isprăvește, dupre cum zice Prorocul „De la Domnul, pașiĭ omuluĭ să îndreptează" (Ps. **36**. 23) [44], și precum însușĭ Mântuitorul a zis „fără de mine nu puteți face nimic" (Ioan **15**. 5) [45]. Și fără de lacrămĭ niciodată să nu te împărtășeștĭ!

145. Și să mănâncĭ acelea care pun ție înainte pre masă, orĭ în ce fel vor fi, așișderea și vin cu înfrânare fără de cârtire să beĭ. Iar dacă șezĭ deosebĭ pentru neputință, să mănâncĭ verdețurĭ crude cu măsline. Iar dacă cineva din frațĭ, vreun fel de bucate ț-ar trimite ție, primește-le cu mulțămire, și cu smerenie ca un strein; Și împărtășește-te dintru dânsele, orĭ și ce ar fi și rămășița trimite-o altuĭ frate sărac și cucernic. Iar dacă cineva te-ar chema să te ospăteze, din toate cele puse înaintea ta pre masă împărtășește-te, însă câte puțin, dupre poruncă păzând înfrânarea. Și când te veĭ scula de la masă, puind metania, cu chip de strein și sărac, mulțămește-ĭ luĭ zicând: Dumnezeŭ, Părinte Sfinte, să-țĭ dea ție plată. Și ia-te aminte să nu grăeștĭ nimic de s-ar întâmpla și de folos.

146. Iar dacă cineva din frați s-ar necăji, orĭ de la Egumen, orĭ de la Economul, orĭ de la altcineva, și ar veni la tine, mângâie-l pre dânsul așa: Crede-mă frate, că spre cercare și ispitire s-aŭ făcut ție aceasta. Că și mie de multe orĭ s-aŭ întâmplat aceasta, și din micșorare de suflet mă scârbeam; Iar după ce desăvârșit m-am adeverit, că spre cercare și lămurire sunt acestea, sufăr cu mulțămită. Decĭ și tu fă așa, și maĭ vârtos te veĭ veseli de niște necazurĭ ca acestea. Iar dacă și spre ocărâre s-ar abate, nicĭ așa să te întorcĭ despre dânsul, ci precât Darul îțĭ va dărui ție, mângâie-l pre dânsul. Că multe sunt socotelele. Și dupre cum pricepi așezarea frateluĭ, și gândurile lui, urmează-ĭ luĭ și dă-te după el, să nu-l lașĭ pre dânsul să se ducă netămăduit și nemângâiat.

147. Și când s-ar îmbolnăvi vreun frate, dacă ți s-aŭ întâmplat ție să nu-l cercetezĭ multă vreme, să cade ție să-ĭ trimițĭ ceva maĭ înainte, arătându-ĭ și aceasta: crede-mă Părinte Sfinte, astăzĭ am înștiințat de boala ta, și te rog să mă erțĭ. Apoĭ așa mergând și tu, și puind metanie, și rugăciune făcându-să, așa să zicĭ luĭ: Cum ț-aŭ ajutat ție Dumnezeŭ Părinte Sfinte? Și șezând cu mâinele strânse la piept, taci. Iar dacă și alțiĭ sunt venițĭ pentru cercetare, ia aminte să nu maĭ vorbeștĭ ceva, orĭ vreun graiŭ al scriptureĭ, orĭ Fisiologhicesc, maĭ ales neîntrebat fiind; ca nu pre urmă să te necăjeștĭ. Că acest lucru maĭ de multe orĭ să întâmplă celor maĭ proștĭ din frațĭ.

148. Dacă ți s-ar întâmpla să mănâncĭ cu frațĭ cucernicĭ, să cuvine să te împărtășeștĭ fără de îndoială din cele puse înainte pe masă, orĭșice ar fi. Iar dacă aĭ poruncă a cuiva ca să nu mănâncĭ, orĭ pește, orĭ altceva de acest fel, și sunt puse pe masă unele ca acestea, pleacă-l pre dânsul să te erte, și să te slobozească pre tine să te împărtășeștĭ dintru dânsele. Iar dacă nu este de față, saŭ cunoștĭ că nu te va slobozi pre tine, și iarășĭ pre dânșiĭ nu voeștĭ a-ĭ sminti, după mâncare vestește-ĭ luĭ pricina fapteĭ, și cere-țĭ ertăciune de la dânsul. Iar dacă dintru acestea nicĭ una nu voeștĭ, apoĭ maĭ bine este ție să nu mergĭ la dânșiĭ, că două dobândeștĭ: și de dracul mărireĭ deșarte veĭ scăpa, și pre dânșiĭ de sminteală și de necaz îĭ veĭ izbăvi. Iar dacă din ceĭ maĭ groșĭ sunt, păzește-țĭ canonul. Însă tot maĭ bine este pentru dânșiĭ, din toate să te împărtășețtĭ câte puțin. Asemenea și pentru mângâerea

[44] *Psalmii*, **36**, 23: "De la Domnul pașii omului se îndreptează și calea lui o va voi foarte".
[45] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5: "Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic".

vreunuĭ frate, dupre Apostolul carele legiueşte: „să mănâncĭ toate cele ce ni să pun înainte, nimic îndoindu-ne pentru ştiinţă“ (1 Cor. **10**. 27) [46].

149. Dacă făcând tu rugăciune în chiliea ta, va bate cineva în uşă, deşchide-ĭ luĭ, şi şezând vorbeşte-ĭ cu smerenie, pentru orĭce ţ-ar pune ţie înainte, dintru acelea care îĭ ajută luĭ spre folos. Şi dacă de necaz este îngreuiat, sârgueşte-te orĭ cu cuvântul, orĭ cu lucrul să-l tămăduieştĭ pre dânsul. Şi iarăşĭ după ce se va duce el, închizând uşa, apucă-te şi-ţĭ săvârşeşte rugăciunea. Că vindecarea fraţilor, şi mângâerea celor ce vin, este asemenea cu împăcarea. Iar la mirenĭ nu se cade a face aşa. Ci după ce veĭ împlini rugăciunea, aşa să vorbeştĭ cu dânsul.

150. Şi când te rogĭ tu, dacă frică oarecare, saŭ sunet, saŭ ca o lumină va străluci, saŭ altceva se va face, tu să nu te speriĭ. Ci maĭ ales maĭ cu întindere îngădueşte întru rugăciune. Că turburare drăcească se face, şi frică, şi cutremur, şi spaimă, ca moleşindu-te să laşĭ rugăciunea; Şi dacă întru deprindere făcându-să lucrul acesta, supus şi rob să te ia draciĭ. Iar dacă făcând tu rugăciune, altă lumină va străluci preste tine, pe care nu pociŭ să o povestesc, şi de bucurie plin se va face sufletul tăŭ, şi dorire de cele maĭ înalte, şi cu curgere de lacrămĭ de umilinţă, cunoaşte că Dumnezească cercetare şi sprijinire este aceasta. Iar dacă ar rămânea aceasta la multă vreme, ca să nu să întâmple ţie ceva maĭ mult din strâmtorarea lacrămilor, robeşte-ţĭ mintea ta întru ceva din cele trupeştĭ, şi cu aceasta te veĭ smeri. Şi ia aminte să nu-ţĭ laşĭ rugăciunea pentru frica vrăjmaşilor. Ci precum copilul care se teme de oarecare chipurĭ grozave şi înfricoşate, şi fuge către braţele cele de maică, saŭ ale tătâne-su, pre frica acelora o goneşte; Asemenea şi tu prin rugăciune către Dumnezeŭ alergând, de a acestora frică veĭ scăpa.

151. Dacă şezând tu în chilie, vreun frate venind te va întreba pentru războiul cel trupesc, să nu-l întorcĭ pre unul ca acesta înapoĭ. Ci cu umilinţă dintru acelea care Darul luĭ Dumnezeŭ îţĭ va dărui ţie, şi dintru aceea care din fapte o aĭ câştigat, foloseşte-l pre dânsul, şi aşa să-l slobozeştĭ. Şi când va vrea să iasă, puindu-ĭ metanie, să-ĭ zici luĭ: Crede-mă frate, nădăjduesc la iubirea de oamenĭ a luĭ Dumnezeŭ, că va fugi de la tine acest fel de războiŭ, numaĭ să nu te daĭ, nicĭ să te trândăveştĭ. Şi după ce va eşi el, sculându-te şi tipărind războiul frateluĭ în gândul tăŭ, şi rădicându-ţĭ mâinele, cu lacrămĭ şi cu suspinurĭ roagă-te luĭ Dumnezeŭ pentru fartele zicând: Doamne Dumnezeule, cela ce nu voeştĭ moartea păcătosuluĭ, precum ştiĭ şi precum este de folos frateluĭ acestuia, iconomiseşte. Şi Dumnezeŭ cel ce cunoaşte credinţa frateluĭ cea către tine, şi milostivirea cea din dragoste care o aĭ către dânsul tu, şi curata rugăciune cea pentru el, îĭ uşurează luĭ războiul.

152. Şi acestea toate câte maĭ sus am zis, sunt foarte îndemânatece către umilinţă. Şi să cade cu inimă zdrobită, şi cu răbdare, şi cu mulţămită să le săvârşeştĭ. Că sunt pricinĭ de lacrămĭ şi curăţătoare de patimĭ, şi de Împărăţiea Cerurilor pricinuitoare. Că „a silitorilor este Împărăţiea Cerurilor, şi silitoriĭ o răpesc pre dânsa“ (Mat. **11**. 12) [47]. Că dacă pre toate acestea le veĭ isprăvi, de obiceiurile cele vechĭ de tot te veĭ depărta; Poate încă şi de asuprelele gândurilor. Că are fire întunerecul, să dea loc lumineĭ, şi Soareluĭ umbra. Că dacă de acestea se va lenevi cineva, întru începuturĭ moleşindu-să cu gândul, şi iscoditor făcându-să, se lipseşte de dar. Şi atuncea în patimile răutăţiĭ căzând, cunoaşte neputinţa sa, şi se umple de temere. Însă nu să cade şi cel ce le-aŭ isprăvit, să socotească că dintru a sa osteneală le-aŭ isprăvit, ci de la Darul luĭ Dumnezeŭ. Şi să cade maĭ înainte a să curăţi pre sineşĭ, dupre cela ce aŭ zis: Se cuvine maĭ întâĭ a ne curăţi, şi apoĭ cu Cel curat a vorbi şi a ne uni. Căcĭ când din multele lacrămĭ se va curăţi, mintea, şi strălucirea Dumnezeeştilor luminĭ o va priimi, pre care toată lumea de o va lua nu să împuţinează, atuncea cu mulţămită (mintea) să zăboveşte şi petrece gânditor.

[46] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 27: "Dacă cineva dintre necredincioşi vă cheamă pe voi la masă şi voiţi să vă duceţi, mâncaţi orice vă este pus înainte, fără să întrebaţi nimic pentru conştiinţă".
[47] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".

Aŭ fost întrebat odată Sfântul acesta şi Fericitul Simion, în ce fel este dator să fie Preotul? Şi aŭ răspuns zicând: Eŭ adecă nu sunt vrednic să fiŭ Preot, însă în ce fel este dator să fie cel ce voeşte să lucreze cele Sfinţite luĭ Dumnezeŭ, cu întemeiere am cunoscut. Întâĭ adecă să fie curat, nu numaĭ cu trupul, ci şi cu sufletul; şi lângă acestea dator este să fie neîmpărtăşit de tot păcatul. Iar a doua, să fie smerit cu năravul, şi cu chipul cel dinafară, şi cu aşezarea cea dinlăuntrul sufletuluĭ. Apoĭ când stă înaintea Sfinţiteĭ şi Sfinteĭ Mese, cu mintea adecă pre Dumnezeŭ, iar cu simţirea pre Sfintele darurĭ cele înainte puse, dator este să le vază fără de îndoire. Ci nu numaĭ acestea, ci este dator şi pre Iisus Hristos cel ce este de faţă nevăzut întru Sfintele Darurĭ cu cunoştinţă să-l câştige lăcuind întru a sa inimă, că aşa să poată cu îndrăzneală să-ĭ aducă rugăciunele şi ca un prieten cu prietenul săŭ vorbind, aşa să zică „Tatăl nostru cerele eştĭ în Cerurĭ, sfinţască-se numele Tău". Fiindcă rugăciunea aceasta arată, că pre Cela ce este cu firea Fiŭ al luĭ Dumnezeŭ, îl are lăcuind întru sineşĭ împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh. Am văzut nişte Preoţĭ ca aceştiea. Ertaţi-mă Părinţĭ şi Fraţĭ.

Zis-aŭ încă şi aceasta, ca pentru altul oarecarele, pre sine ascunzându-să, şi de slava oamenilor fugând, însă de iubirea de oamenĭ a sa biruit fiind, se arăta pre sineşĭ. Am auzit zice, de la oarecarele Monah Preot, ce avea îndrăzneală către mine ca către un prieten al săŭ, că nicĭ odinioară nu am slujit zice, leturghie, nevăzând pre Duhul Sfânt dupre cum l-am văzut pre Dânsul venind preste mine când mă hirotonisea, şi când pre rugăciunea Preotuluĭ, Mitropolitul o zicea, Moliftelnicul pus fiind preste păcătosul meŭ cap. Şi după ce l-am întrebat eŭ pre el, cum l-a văzut pre Acesta, atuncea, şi în ce fel de chip, şi de formă, aŭ zis: Prost adecă, şi fără de chip, însă ca o lumină. Şi cum mă minunam întru începuturĭ, văzând ceea ce nicĭodată nu am văzut, şi ce ar fĭ putut fi acest lucru gândind eŭ, Acela me-a zis în taină; ca întru cunoştinţă de glas: Eŭ aşa preste toţĭ Prorocii, şi preste Apostolĭ şi preste ceĭ de acum şi aleşĭ de Dumnezeŭ şi Sfinţĭ, viŭ, Că Sfântul Duh al luĭ Dumnezeŭ sunt.
Căruia se cuvine slava şi stăpânirea în vecĭ

AMIN.

Spre ştiinţă: În cartea cea aparte a acestuĭ Sfânt Simion, maĭ are încă ca la 100 de capete, împreună şi cu cele 40 de capete ale Sfântuluĭ Simion Evlaviosul, Stareţul acestuĭ Sfânt, din care adecă din cele 40, sunt culese aicĭ, în această sută şi 52 cele de la urmă 20 de capete, Care fiindcă nu sunt deosebite în Filocalia Elenă, şi noĭ tot asemenea am urmat. *

---

* nota traducătorului şi îngrijitorului textelor aparţinând Sfântului Simion Noul Teolog ce au fost traduse în volumul de faţă.

Scurtă cuvântare despre Sfântul Nichita Stitat

NICHITA, prea Cuviosul, Preot al locaşului Studiţilor, şi Stitat s-aŭ numit, aŭ fost pe la aniĭ de la Hristos 1300[1] ucenic de aproape fiind Sfântul Simion nouluĭ Teolog (adecă al învăţăturilor); De la care mult a învăţat fiind Duhovniceasca Filosofie prin tainice învăţăturĭ, atâta aceluia i-a urmat cu faptele bune, cât cu adevărat s-aŭ arătat Dascăluluĭ, ca alt Soare, cu toate ca să zicem aşa, strălucitoarele raze, rumperea acelor darurĭ şi învăţăturĭ în sufletul luĭ aŭ răsărit. De la carele cu ostenele neobosite întru Dumnezeeştile scripturĭ filosofind, prea multe şi maĭ ales noime aŭ adunat; Care cu iscusul şi cu fericita râvnă nu numaĭ a învăţat, ci şi pipăindu-le lucrând a lor cunoştinţă, ca cel ce a fost Dumnezeeştilor şi celor maĭ presus de fire cugete lucrător. Dintru toate acestea, înalte şi prea înţălepte facerĭ aŭ arătat, precum să poate a judeca,, celor ce vor voi, din cele ce staŭ înainte de 300 de capete ale luĭ. A cărora în ştire este îndreptarea lucrăriĭ, şi săvârşirea vieţiĭ ceĭ iubitoare de Dumnezeŭ, şi soborniceşte a zice, păzitoare bogată de învăţătura năravurilor, şi alt oarecare chip, de-l va zice cineva, tot adevărul va vorbi. Aşa sunt de înalte noimele. De asemenea marĭ cu zicerea, şi bune cu graiurile cuvintelor, ca cu neîndoială a fi înţălegerea celor ce se află întru dânsele, căcĭ toată veselia naşte în sufletul celuĭ ce ceteşte.

[1]Anul 1300 se vede că este cu greşală căci în viaţa Sfântuluĭ Simion, acest Sfânt Nichita se arată că a fost de aproape ucenic al aceluia aflându-se în viaţă pe la „a zecea sută, după naşterea lui Hristos", cum citim în *Scurtă cuvântare* despre Sfântul Simion Noul Teolog. Nota este scrisă în mss. cu creionul.

Ale Sfântuluĭ Nichita Stitat,
Monahuluĭ și Preotuluĭ Monastireĭ Studiților,
Ucenicul Sfântuluĭ Simion Noul Teolog
Capete lucrătoare, ale suteĭ ceĭ dintăĭ

1. PATRU pricinĭ socotesc a fi în Treimea cea desăvârşită a faptelor bune, cele ce îndeamnă a scri cele de folos, pre cel ce începutul mijloc, şi începutul a trecut, şi către Treimea Teologhieĭ ceĭ de taină a ajuns: Şi pre cea dintăĭ adecă, a fi slobozirea, pre singură aceea nepătimirea sufletuluĭ grăesc, care din lucrarea cea cu durere a sporit înainte, spre cea firească vedere a fǎptureĭ, şi întru întunerecul Teologhieĭ aŭ intrat de acolo. Iar pre cea de a doua: ceea ce din lacrămĭ şi din rugăciunea minţiĭ, curăţenie să face, de la carele să naşte cuvântul daruluĭ, şi râurĭ de înţălegere izvorăsc. Pre cea de a treia: sălăşluirea Sfinteĭ Treimĭ ceea ce este întru noĭ, de la care vărsărĭ de lumină ale Duhuluĭ, cele ce către folos întru fieştecarele din ceĭ ce să curăţesc se fac, spre arătarea tainelor Împărăţieĭ Cerurilor, şi descoperirea vistierielor luĭ Dumnezeŭ celor ascunse în suflet. Şi pre cea a patra: nevoia ceea ce zace asupră-ĭ, la tot cel ce a luat „talantul cuvântuluĭ cunoştinţeĭ" (1 Cor. **12**. 8) [2], temându-să de certarea luĭ Dumnezeu „slugă vicleană şi leneşă, grăind, să cuvenia ţie a da argintul meŭ neguţătorilor, şi viind aşĭ fi luat pre acela cu dobândă" (Mat. **25**. 26, 27) [3]. Pentru care adecă şi David temându-să a grăit „Iată buzele mele nu le voiŭ opri, Doamne tu aĭ cunoscut. Dreptatea Ta n-am ascuns în inima mea, adevărul Tăŭ şi mântuirea Ta am zis: N-am tăinuit mila Ta şi Adevărul Tăŭ de către adunare multă" (Ps. **39**. 12) [4].

2. Începătura vieţiĭ ceĭ după Dumnezeŭ, este cea dupre tot fugire de lume. Iar aceasta este, lepădarea voilor sufletuluĭ, şi schimbarea înţălegereĭ ceĭ de ţărână. Pentru care spre cea Dumnezească înţălegere suindu-ne, din trupeştĭ, Duhovniceştĭ ne facem. Omorându-ne adecă şi trupuluĭ şi lumiĭ; Iară cu sufletul înviindu-ne, prin Duhul, întru Hristos.

3. Slava sufletuluĭ cea nemincinoasă după Dumnezeŭ, şi credinţa cea cu aşezământul întru trecerea cu vederea a celor văzute, şi lucrarea fapteĭ ceĭ bune de toată iubirea de sine despărţită fiind, întreită funie este după Solomon (Eclis. **4**. 12) [5], care în degrab nu se va rupe de duhurile vicleşuguluĭ.

---

[2] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 8: "Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoştinţei".

[3] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **25**, 26-27:
"26. Şi răspunzând, stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană şi leneşă, ştiai că secer unde n-am semănat şi adun de unde n-am împrăştiat?
27. Se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi, şi eu, venind, aş fi luat ce este al meu cu dobândă".

[4] *Psalmii*, **39**, 12: "Bine am vestit dreptate în adunare mare; iată buzele mele nu le voi opri; Doamne, Tu ai cunoscut".

[5] *Ecclesiastul*, **4**, 12: "Şi dacă unul este luat fără de veste, cel de-al doilea sare pentru el; căci sfoara pusă în trei nu se rupe degrabă".

4. Cu credința nădăjduim a lua răsplătirele ostenelelor; pentru aceea și cu lesnire răbdăm durerile faptelor bune. Și plini fiind noi de la Dumnezeescul Duh, cu dragoste ne înaripăm către Dumnezeŭ.

5. Nu când suntem supărați de gândurile cele necurate, îndată și din partea celor ce lucrează cele rele ne facem; Ci când va slăbi sufletul de virtutea sa, și pre minte pentru petrecerea cea cu nebăgare de samă și neînfrânată, obiceiul cel turburat și nălucirele cele umbrite, și durerile datelor celor bune, întru lenea învățătureĭ și a rugăciuneĭ o vor cuprinde. Atuncĭ și nelucrând cele rele, de bună voie ne numărăm în laturea aceea, tăvălindu-ne în noroiul necuratelor dulcețĭ.

6. Lăsate fiind zăbalele simțirelor celor maĭ simțitoare, îndată și sculareа patimilor să face, și lucrarea simțirelor celor maĭ slujitoare se mișcă. Fiindcă aŭ deprins care cum ale acestora necuvântare, și dezlegând legăturele înfrânăriĭ, zburdă pricinele patimilor, și ca întru cele muritoare, paște ele pășunĭ. Și atâta maĭ mult, precât și slăbirea maĭ cu zăbovire o întinde. Că nu rabdă deslegându-să de zăbale, dupre care firește are pre poftire, a lepăda împărtășire.

7. Din simțirĭ, unele adecă dintru dânsele sunt maĭ cuvântătoare, precum: vederea și auzul, și decât celelalte maĭ iubitoare de înțălepciune, care sunt și maĭ stăpânitoare. Iar altele, necuvântătoare și dobitoceștĭ, precum: gustarea, pipăirea și mirosirea, care slujesc celor cuvântătoare. Pentru că maĭ întâĭ vedem, și auzim, și așa cu cuvântul ne atingem de ceea ce stă înainte, și mirosind, gustăriĭ o dăm. Drept aceea și decât cele două, maĭ dobitoceștĭ sunt cele trei, și întru arătare maĭ răbigioase. De care să grijesc maĭ vârtos, dobitoacele saŭ hearele, cele lacome cu pântecele și maĭ curvicioase. Pentru că toată ziua și noaptea, saŭ de mâncărĭ cu nesăturare să satură, saŭ către împreunare să pornesc.

8. Cela ce pre lucrurile simțirelor celor din afară, către simțirele cele dinlăuntru le-aŭ întors, și vederea adecă, către mintea cea văzătoare a luminiĭ vietiĭ aŭ întins; Iar auzul, către înțălegerea cea sufletească; Iar gustarea, către socoteala cuvântuluĭ; Iar mirosirea, către cugetul mințiĭ; Iar pipăirea către priveghеrea inimeĭ aŭ mutat, Îngerească vieață pre pământ petrece. Cum adecă oamenilor, și fiind și văzându-să, iară Înger, Îngerilor, petrecând și înțălegându-să.

9. Prin mintea adecă ceea ce vede lumina vietiĭ ceĭ Dumnezeeștĭ, a tainelor celor ascunse ale luĭ Dumnezeŭ, priimim cunoștință. Și prin înțălegerea sufletuluĭ, suirele gândurilor în inimă legiuim, cu cunoștință socotind cele maĭ bune din cele maĭ proaste. Și prin socoteala cuvântuluĭ, chipurile înțălegerilor gustăm. Și pre cele ce adecă din rădăcina cea amară odrăslesc, saŭ le prefacem spre dulce în sus trimitere sufletuluĭ, saŭ cu totul le depărtăm. Iar ca pre niște florĭ totdeoadată și înflorite aducem, toată înțălegerea robindu-o întru ascultarea luĭ Hristos. Iar prin cugetul mințiĭ, mirul cel înțălegător al Daruluĭ Duhuluĭ mirosim, de veselie și de bucurie inima umplându-o. Iară prin inima cea deșteaptă, pre Duhul cel ce răurează de sus pre văpaia dorireĭ a celor maĭ bune ale noastre, încălzind puterile noastre cele răcite de patimĭ, cu bună înțălegere îl simțim.

10. Precum adecă ale trupuluĭ nostru cinci simțirĭ sunt: vederea, auzul, gustul, mirosul și pipăirea, așa și ale sufletuluĭ după acelașĭ număr cinci simțirĭ sunt: mintea, cuvântul, simțirea cea gânditoare, înțălegerea și meșteșugirea. Și în treĭ lucrărĭ ale sufletuluĭ acestea să adună, adecă: în minte, în cuvânt și întru simțire. Și cu mintea, adecă socotirele; Iar cu cuvântul, supunerile. Iar cu simțirea, nălucirele Dumnezeeștiĭ meșteșugirĭ și cunoștința priimim.

11. Cel ce are pre minte întru înțălegerile gândurilor, bine socotind, și înțălegerile cele Dumnezeeștĭ curat aducând; Iară cuvântul spuitor mișcărilor celor fireștĭ, a toată zidirea cea văzută cuvintele adecă celor ce sunt strălucindu-le; Iar simțirea cea cugetătoare, primind meșteșugirea înțălepciuneĭ ceĭ Cereștĭ și a cunoștințeĭ, prin simțirea Soareluĭ celuĭ drept: pre toată simțirea o aŭ trecut, și întru cele maĭ presus de fire s-aŭ făcut, și de frumusețele cele nevăzute să hrănește.

12. Puterĭ născătoare ale mințiĭ, patru sunt: înțălegerea, ascuțirea cugetuluĭ, ajungerea și tăriea cugetuluĭ. Decĭ cela ce către acestea, aŭ împreunat pre cele născătoare bunătățĭ ale sufletuluĭ, și adecă către înțălegerea mințiĭ, pre cea sufletească înțălepciune; iar către ascuțirea cugetuluĭ, pe

pricepere; Iar către ajungere, dreptatea; Iar către tărie, pre bărbăţie o aŭ înjugat, căruţă de pară de foc, şi alergătoare la Cer îndoită luişĭ aŭ făcut asupra celor trei maĭ născătoare începătorĭ şi puterĭ ale patimilor întrarmându-să: a iubireĭ de argint, a iubireĭ de dulceţĭ, şi a iubireĭ de slavă.

13. Cel ce pre iubirea de argint, cu ajungerea dreptăţiĭ ceĭ legiuite, care este către ceĭ împreună născuţĭ milostivireaa cea împreună pătimitoare, o aŭ biruit; Şi pre iubirea de dulceţĭ, cu buna înţălegere a întregeĭ înţălepciunĭ, care este înfrânarea cea cuprinzătoare, o aŭ înfrânt; Iar pre iubirea de mărire, cu ascuţirea minţiĭ şi cu înţălepciunea, care este socoteală bine cunoscătoare a Dumnezeeştilor şi omeneştilor lucrurĭ, ca pre o neputincioasă o aŭ călcat, şi cu picioarele cele frumoase, ca pre cea pământească şi de nimic vrednică pre aceasta stropşindu-o, acela pre înţălegerea cea de ţărână a trupuluĭ o aŭ biruit. Şi atât, cât despre legea Duhuluĭ vieţiĭ, aŭ prefăcut-o pre aceea, şi de lege trupuluĭ ceea ce chinueşte, slobodă o aŭ făcut; şi aŭ zis „Mulţumesc luĭ Dumnezeŭ, că legea Duhuluĭ vieţiĭ, m-aŭ slobozit pre mine de legea robieĭ morţiĭ" (Rom. 7.25 [6]; 8.2 [7]).

14. Cel ce să grijaşte de mărirea cea omenească, ca de ceea ce este, şi pre iubirea de dulceaţă cu nesăturarea cea sufletească o sărută, şi de averea cea cu prisosinţă a iubireĭ de argint să ţine: orĭ îndrăcit, cu părerea şi cu mândriea să aşază, saŭ dobitocesc, cu dulceţile pântecelui şi cu cele de sub pântece să săvârşaşte, saŭ în chipul heareĭ să face, cu cea de aproape doritoare de prisosinţă şi fără de omenie iubire de argint. Decĭ cade din credinţa cea către Dumnezeŭ, pentru că primeşte mărirea cea de la oamenĭ, după cuvântul Domnuluĭ (Ioan 5.44) [8] Şi să leapădă de curăţiea întregeĭ înţălepciunĭ, pentru că să arprinde cu nesăturarea cea de sub pântece, şi pornirelor celor fără de rânduială să supune. Şi să leapădă de dragoste, pentru că numaĭ pre sine păzeşte, şi nu dă averile celor de aproape ce le trebuesc. Şi aşa oarecare heară de multe cele protivnice luişĭ aŭ alcătuit. Unul ca acela să vede, şi cu Dumnezeŭ, şi cu oameniĭ, şi cu dobitoacele neîmpăcat.

15. Mâniea, pofta şi cuvântarea minţiĭ, dacă după firea lor staŭ şi să mişcă, pre om, tot oarecarele Dumnezeesc şi văzător de Dumnezeŭ îl face; cela ce sănătos adecă să mişcă şi nicĭdecum de starea cea firească să leapădă. Iar dacă preste fire să vor mişca îndărăpt, de multe chipurĭ oarecare, pre acesta (pre om), precum s-aŭ zis, şi din multe cele ce luişĭ să împrotivesc, îl arată alcătuit.

16. Mâniea este prin mijlocul pofteĭ şi a cuvântăriĭ sufletuluĭ, care ca o armă este întru cea după fire, saŭ afară de fire mişcare a eĭ. Că pofta şi cuvântarea mişcându-să după fire spre cele Dumnezeeştĭ, atuncĭ mâniea este ca o armă a dreptăţiĭ fieştecăruia, asupra singur numaĭ aceluĭ şarpe, care aduce întru împărtăşire a dulceţilor celor trupeştĭ, şi primire a măririeĭ ceĭ omeneştĭ. Iar întorcându-se dintru cea dupre fire mişcare a eĭ, şi schimbându-să întru cele preste fire puterĭ, şi de la îndeletnicirea lucrurilor celor Dumnezeeştĭ mutându-să spre cele omeneştĭ, este armă a nedreptăţiĭ întru păcat. Cu aceea dând războiŭ şi năpădind asupra celor ce opresc pornirele şi poftirele lor (adecă cu mâniea). Cât de aicea, saŭ lucrător şi văzător şi de Dumnezeŭ maĭ cuvântător omul prin mijlocul Bisericeĭ luĭ Dumnezeŭ a credincioşilor să arată, mişcându-să după fire; saŭ dobitocesc şi în chip de heară, şi în chip drăcesc, întru cea afară de fire prefăcându-să.

17. Dacă nu cineva maĭ întâĭ pre puterile sufletuluĭ săŭ întorcându-le, le va săvârşi cu pocăinţa cea cu durere, şi cu postniciea cea cu aşteptare, întru acel fel dupre cum din început ne-aŭ dat nouă Dumnezeŭ, zidind pre Adam şi suflare de vieaţă întru el suflând: nu va putea câştiga pre gândul cel însuşi stăpânitor, fără de trufie, neispititor, neviclean, prost, smerit-înţălept, strein de clevetire şi de zavistie, şi pre toată înţălegerea supuindu-o întru ascultarea luĭ Hristos; Ci nicĭ pre sufletul săŭ va afla aprinzându-să şi învăpăindu-să spre dragostea luĭ Dumnezeŭ; Nicĭ hotarele înfrânăriĭ

[6] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 25: "Mulţumesc lui Dumnezeu prin Iisus Hristos, Domnul nostru! Deci, dar, eu însumi, cu mintea mea, slujesc legii lui Dumnezeu, iar cu trupul, legii păcatului".
[7] *Idem*, 8, 2: "Căci legea duhului vieţii în Hristos Iisus m-a liberat de legea păcatului şi a morţii".
[8] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 44: "Cum puteţi voi să credeţi când primiţi slavă unii de la alţii, şi slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutaţi?".

covârşindu-le, şi îndestulat fiind cu cele ce zac înainte; Nicĭ odihna Sfinţilor dorind. Şi dacă nu va câştiga pre acestea aşa, nicĭ pre inima sa o va putea câştiga cândva: blândă, pacĭnică, fără de mânie, bună, neluptătoare, plină de linişte şi de milă. Decĭ aşa gâlcevindu-să întru sine sufletul, şi pentru turburarea puterilor, cu neîncăpere petrece acolo razele Duhuluĭ.

18. Cel ce nu primeşte aşa pre cea bună cuviinţă a neamuluĭ celuĭ bun, a celuĭ de demult, şi nu înnoeşte pururea chipul însămnăriĭ chipuluĭ ce iarăşĭ l-aŭ zidit pre acela după asemănarea Sa: Cum este cu putinţă cândva a să împreuna cu acela, de carele s-aŭ despărţit pre sine, cu neasemănarea închipuirelor? Şi căruia lumina întru adevăr s-aŭ stins, prea protivnică luminiĭ într-însul aŭ intrat. Şi neîmpreunându-să cu Acela, de la carele aŭ luat începutul statuluĭ, şi de la Cela ce dintru ce n-aŭ fost, adus s-aŭ făcut, şi pre cele ce sunt aŭ stăpânit: unde adecă tăindu-să ca cel ce este asemenea celuĭ ce l-aŭ zidit, aruncat va fi? Arătat e celor ce văd, dacă şi eŭ voiŭ tăcea.

19. Până când adecă avem lucrurile patimilor, şi pricinele acestora le păzim cu singură voirea, a le scutura pre acestea nu putem; împuternicindu-să, şi puterea acestora asupra noastră, arătat luându-o adecă de la noĭ. Iar când pre acelea le vom lepăda de la noĭ, şi pre inimă o vom curăţi cu lacrămile pocăinţeĭ, urând şi înşălăciunea celor văzute, atuncea ne facem întru împărtăşirea venireĭ Mângâitoruluĭ, văzând pre Dumnezeŭ întru lumina cea pururea înfiinţată, şi de la Dânsul văzuţĭ fiind.

20. Care aŭ rupt pre toate legăturele simţireĭ ceĭ lumeştĭ, aceia petrec întru slăbire de toată robiea simţirelor: Unuia Duhuluĭ vieţuind, şi cu Acela împreună vorbind, ca ceĭ ce de la Dânsul să mişcă. Prin care şi cu ceĭ de o fiinţă, cu Tatăl şi cu Cuvântul, a să împreuna oarecum s-aŭ deprins, şi un Duh, după Pavel, a să săvârşi. Cariĭ nu numaĭ nu sunt cuprinşĭ de dracĭ, ci şi înfricoşaţĭ sunt lor, ca ceĭ de s-aŭ împărtăşit foculuĭ celuĭ Dumnezeesc, şi adevărat foc şi eĭ s-aŭ făcut.

21. Pipăirea, nu din parte ceva este în trup, saŭ întru o parte numaĭ lucrarea sa purtându-o, precum celelalte din simţirĭ; ci statnică oarecare şi preste tot trupul. Decĭ când nu după credinţă să atinge de ceva, încă având pătimire de netezire, face a să clăti mintea de gândurile cele pătimaşe. Iar când după trebuinţa cea de nevoie cu prostime, de fire întorcându-să, şi pre simţire plecându-o dedesupt, nu aŭ deprins a clăti simţirele cele sufleteştĭ.

22. Mintea intrând pentru cele ce sunt maĭ presus de fire, simţirele dupre fire stând, fără de pătimire cu pricinele împreună vorbeşte. De cuvintele şi de firele lor numaĭ ispitind, şi nemincinos socotind, de lucrările acestora împreună şi de bunătăţĭ. Neavând pătimire, saŭ cu însuşire împrotiva fireĭ mişcându-să către acelea.

23. Nevoinţele şi ostenelele cele Duhovniceştĭ, nasc sufletuluĭ veselie şi pace despre patimĭ, adecă înainte mergând. Decĭ ceea ce este nelesnicoasă celor de sub simţire, aceasta sufletuluĭ celuĭ ce să osteneşte, şi care dragoste a câştigat către Dumnezeŭ dintru Sfinţitele sudorĭ, şi s-aŭ rănit de dorirea Dumnezeeştiĭ cunoştinţĭ, cu lesnire este, maĭ vârtos şi maĭ dulce. Că acelora adecă, durerile şi nevoinţele faptelor bune, de vreme ce de răsfăţarea trupuluĭ şi de îndulcirea poftelor aŭ grijă, nelesnicioase sunt şi foarte aspre li să par, neînvăţându-să maĭ înainte a îneca Marea cea sărată a poftelor, cu apele cele de lacrămĭ. Iar acestuia (sufletuluĭ), cu dorire şi cu săturare, care aŭ urât dulceaţa ceea ce a mijlocit durerile şi buna pătimire o aŭ scuturat cu însuşĭ de sine iubirea trupuluĭ. Una adecă acestuia îĭ este cu necaz, slăbirea durerilor şi părăsirea nevoinţelor. Decĭ ceea ce mijlocitoare este acelora spre veseliea trupuluĭ, aceasta sufletuluĭ celuĭ ce a schimbat dorirea spre cele Dumnezeeştĭ, este pricinuitoare necazuluĭ. Şi ceea ce este acestuia mijlocitoare veselieĭ ceĭ Duhovniceştĭ, acelora de susupin şi de durere este pricină.

24. Ostenelele să par adecă dintâĭ, a fi durerilor făcătoare tuturor celor ce intră întru sudorile şi nevoinţele cele Duhovniceştĭ. Iar deprinzându-să din adaosul faptelor celor bune, şi către mijlocul eĭ întinzându-se, acestea, de oarecare dulceaţă şi prea slăvită mângâiere se arată. Iar când se va înghiţi înţălegerea această muritoare a trupuluĭ, de la vieaţa cea fără de moarte, care să adaogă întru

venirea Duhuluĭ, întru ceĭ ce întru adevăr să întind spre săvârşirea faptelor bune prin durerĭ, cu bucurie nespusă şi cu veselie să ascut eĭ. Arătat de sus pogorându-să izvorul cel curat al lacrămilor, şi apa cea prea dulce a umilinţeĭ.

25. Dacă voeştĭ a te sui la hotarul fapteĭ bune, şi voeştĭ a afla calea care duce către Dumnezeŭ fără de rătăcire, „să nu daĭ somn ochilor tăĭ, nicĭ dormitare genelor tale saŭ odihnă“ (Psalmul **131**.4) [9] până ce cu multe ostenele şi cu lacrămĭ, veĭ afla locul nepătimireĭ sufletuluĭ celuĭ ostenit. Şi veĭ intra întru Sfinţirea cunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ, şi cu cea ipostatnică înţălepciunea Luĭ, întru sfârşiturile cele dupre urmă ale lucrurilor celor omeneştĭ, cu înţălegere veĭ căuta. Şi de cele de jos nebăgând samă, spre munţiĭ ceĭ înalţĭ aĭ priviréĭ, asemenea cerbilor, şi însuţĭ maĭ cu sete veĭ alerga.

26. Cale grabnică a înălţăriĭ faptelor bune, este celor noĭ începătorĭ: tăcerea gureĭ, închiderea ochilor şi asurzirea urechilor. Că luând mintea părăsire de acestea, întrările întru sine cele din afară închizându-le, începe a socoti pre sine şi pre mişcările sale. Şi care adecă sunt cele ce în Marea cea înţălegătoare a gândurilor să poartă, îndată ispiteşte. Şi care sunt înţălegerile cele ce să pun în vasul cugetuluĭ, ce fel; curate şi neamestecate de seminţele cele amare, şi de la Îngerul lumineĭ sunt, saŭ zizaniĭ amestecate, şi în chipul neghinelor, şi de la cel protivnic lumineĭ. Şi aşa precum oarecarele stăpân însuşĭ stăpânitor, stând prin mijlocul cugetuluĭ, socotind şi despărţind gândurile cele maĭ bune de cele proaste. Şi unele adecă, dintru cele ce să pun înlăuntru, priimindu-le cu cinstea cea de la dânsul şi cu mişcarea, în jitniţele cele înţălegătoare le toarnă, cele ce cu focul Duhuluĭ s-aŭ ars, şi pline sunt de apele cele Dumnezeeştĭ, de la carele şi hrănindu-să, să împuternicează şi să umple de lumină. Iar pre altele le trimite adâncului uităriĭ, scuturând amărăciunea acestora. Iar gânditorul acesta lucru, al singur aceluia este, ce s-aŭ atins de calea ceea ce duce către Cerurĭ şi către Dumnezeŭ, fără de rătăcire; Şi s-aŭ desbrăcat ce haina plângeriĭ patimilor celor întunecoase.

27. Sufletul cel ce deodată aŭ lepădat vicleşugul şi înţălegerea cea ispititoare a îngâmfăriĭ ceĭ rele, şi cu proastă şi fără de răutate inimă s-aŭ îmbogăţit prin venirea Mângâitoruluĭ, îndată (cele ale) luĭ Dumnezeŭ, şi în sine i să face. Şi pre cele ce vede şi aude, credincioase şi adevărate le socoteşte fără de îndoire; Ca cela ce a trecut pre cea cumplită prăpastie a necredinţeĭ, şi maĭ presus de iadul zavistieĭ să poartă.

28. Decât toate bunătăţile, maĭ înainte merge credinţa cu aşăzământul. Nu când sufletul aduce năravul cel îndoit, ci când de tot leapădă pre iubirea de sine. Pentru că nimic alta ştie a opri pre cel ce acum s-a gătit către nevoinţa lucrăriĭ poruncilor, precum cea a tot înrăutăţită iubire de sine. Aceia este împedecare înainteĭ sporirĭ acelor sârguitorĭ. Aceia pune pre dânşiĭ boalele şi patemile trupuluĭ şi cu nelesnire de tămăduit. Aceia pre căldura sufletuluĭ o face rece, şi îl supune să se lepede a pătimi pentru fapta cea bună, ca de ceea ce ar fi bănuitoare vieţiĭ ceĭ cu bună pătimire. Iar iubirea de sine, este necuvântătoarea iubire a trupuluĭ, care pre Călugăr însuşĭ de sine iubitor îl aşază, precum a zice iubitor de suflet şi iubitor de trup; şi departe îl face pre el, de la Dumnezeŭ şi de la Împărăţiea Luĭ, după cuvântul cel cuvios „Cel ce-şĭ iubeşte sufletul săŭ, perde-l-va pre el“ (Ioan **12**.25) [10].

29. Cel ce cu durere a început lucrările poruncilor luĭ Dumnezeŭ, şi cu călduroasă dorire a luat pre grumazul săŭ jugul cel uşor al pustnicieĭ, nu cruţă sănătatea cea trupească. Nicĭ către asprimea lucrăriĭ faptelor bune să slăbeşte; nicĭ către ostenele să necăjaşte; Nicĭ caută către altcineva, carele cu lenevire şi cu nebăgare de samă are grijă de nevoinţă. Ci cu dragostea cea aprinsă, ară brazda faptelor bune, întru toată reaua pătimire. Către sine numaĭ căutând şi către poruncile luĭ Dumnezeŭ. Şi în fieştecare ceas samănă seminţele sale în laturea celor viĭ, şi în fir va creşte cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ, şi spic va aduce, sământa cuvântuluĭ purtând, şi îĭ vor veni grâiele dreptăţiĭ luĭ.

[9] *Psalmii*, **131**, 4: "Nu voi da somn ochilor mei şi genelor mele dormitare şi odihnă tâmplelor mele".
[10] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **12**, 25: "Cel ce-şi iubeşte sufletul îl va pierde; iar ce îşi urăşte sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viaţa veşnică".

30. Nicîdecum, mi să pare mie, să fie aşa în degrab şi în scurt sporirea sufletuluî, precum din singură credinţa. Iar credinţă, nu din ceea ce din singură numaî întru Dumnezeŭ, şi întru Unul născut Fiul Luî; ci şi din cea cu aşezământul cu care credem, adevărate a fi făgăduinţele luî Hristos, care le-aŭ făgăduit şi le-aŭ gătit celor ce îl iubesc pre Dânsul. Precum, şi cercările şi cercările şi muncile iaduluî, cele gătite dieavoluluî şi lucrătorilor luî. Această credinţă vesteşte sufletuluî a nădăjdui întru nevoinţă, pentru a dobândi aşezarea Sfinţilor, şi a nepătimireî lor ceî fericite. Şi sus a alerga către înălţimea Sfinţenieî lor, şi împreună moştenitor cu aceştiea a fi întru Împărăţiea luî Dumnezeŭ. Şi întru acest fel încredinţat fiind, cu sârguire spre lucrarea poruncilor să întinde, neîndoindu-să întru sine, ci râvnind durerilor acestora, cu cele de asemenea nevoinţe gonind a ajunge săvârşirea lor.

31. Împreună a să schimba s-aŭ deprins aşezarea cea din afară a feţiî, cu aşezarea cea dinlăuntru a sufletuluî. Că în ce fel de lucrare are mişcarea luî cea gânditoare, întru acest fel şi chipul feţeî celor ce văd, aşăzământul săŭ arată. Căcî cu gândurile cele ce lucrează aşăzământ făcând, şi împreună schimbându-să, uneorî adecă să arată luminos, veselindu-să inima pentru suirea gândurilor celor bune şi învăţătura luî Dumnezeŭ. Iar alteorî, mâhnit şi posomorât, pentru gândurile cele necuvioase amărându-să; Întru cariî şi a să tăinui nu este cu putinţă celuî lucrător, despre ceî ce organele sufletuluî aŭ deprins. Măcar că schimbarea este a drepteî Celuî Prea Înalt, arătat este acelora, ca ceea ce cunoscută le este şi iubită; prin care născuţî făcându-să de sus de la Duhul, lumină şi sare s-aŭ făcut celor de aproape. Că saŭ gâlceava puterilor de este, şi turburarea gândurilor, arătat este oarecum acestora luminos, ca celora ce aŭ lepădat-o pre aceea, şi este închipuirea luminoasă a fiuluî luî Dumnezeŭ, ce poartă întru darurile luî Dumnezeŭ.

32. Lucrarea cea dinlăuntru, saŭ cununilor mijlocitoare să face sufletuluî, saŭ de chinuire şi de muncî. Că dacă adecă pentru lucrurile cele Dumnezeeştî să îndeletniceşte, şi locurile smeriteî înţălepciunî le înfrumuseţază, are adăpare maî presus de lacrămî, şi lucrează pre cea către Dumnezeŭ dragoste şi credinţă, şi pre cea către aproapele împreună pătimire. Prin care închipuind în suflet frumuseţa chipuluî luî Hristos lumină să face oamenilor; şi cu razele fapteî ceî bune, trage către sine vederile lor, şi îndeamnă pre toţî spre slavosloviea luî Dumnezeŭ. Iar dacă pentru cele de jos şi omeneştî să îndeletniceşte , şi locurile cele de sub lege le turbură şi le aprinde cu păcatul, având reaua împuţăciune şi întunecare, lucrând urăciunî şi întoarcere de la cel bun, prin care închipuind pre cel de ţărână şi fără de chip al vechiuluî chip, atuncea tot întunerec să face al celor ce să apropie. Şi cu lucrarea celor rele şi cu vorbirea, preface sufletele cele proaste şi neîntărite, şi rădică asupra luî Dumnezeŭ hulă. Şi aşa întru care adecă moartea îl va ajunge pre suflet, întru acelea şi răsplătirea va lua.

33. Cel ce este lucrător cugetelor celor rele, întunecoase şi posomorâte are pre chipurile sale cele din afară. Şi limba o are fără de glas întru Dumnezeeştile cântărî, şi nelesnicios întru întâmpinare este tuturor întru vorbă. Iar lucrătorul cel fără de moarte, şi cu bune sadurî ale inimeî, bucuroasă şi veselă are faţa, şi limba sa dulce cântătoare întru rugăciunî, şi pre tot pre sine cu dulceaţă întru a vorbi. Cât arătat este celor ce bine văd de aicea: şi pre cel ce este încă sub robiea patimilor celor necurate, şi sub nevoia legeî a înţălegereî ceî pământeştî petrece; şi pre cel ce iarăşî slobod s-aŭ făcut de una ca aceia robie, dub legea Duhuluî, după înţăleptul Solomon „Inima veselindu-să, înfloreşte faţa; Iară întru necazurî fiind, să mâhneşte“ (Pilde **15**.13) [11].

34. Patimile cele ce prin lucrare să săvârşesc, prin buna lucrare să tămăduesc. Că precum neînfrânarea, dulceaţa, mâncarea cea cu prisosinţă, şi vieaţa cea cu lenevire şi răsfăţată, obiceiurî pătimaşe săvârşesc în suflet, şi spre lucrările cele necuvioase duc; Aşa şi strâmtorare, înfrânarea, durerile şi nevoinţele cele Duhovniceştî, nepătimirî îî prefac luî, şi din obiceiul cel pătimaş, întru liniştea nepătimireî îl aduc pre dânsul.

[11] *Pildele lui Solomon*, **15**, 13: "O inimă veselă înseninează faţa, iar când e tristă şi duhul e fără de curaj".

35. Când cineva din pustniciea cea cu durere şi cu tărie, de marĭ Darurĭ se va învrednici de la Dumnezeŭ, prin smerita cugetare; apoĭ căzând jos de acolo, patimilor dat va fi şi certătorilor dracĭ: să se ştie pre sine că s-aŭ umflat, şi mare de sine a socotit, şi asupra altora s-a înălţat. Însă nicĭdecum unul ca acesta, de nicăirĭ va afla tămăduire şi slobozire de patimile şi de dracii ce a cuprins vieaţa luĭ, ci numaĭ din a alerga el cu pocăinţă întru cea dintăĭ aşezare; Şi a să apuca de mijlocitorul cel bun, zic de smerenie şi de cunoaşterea măsureĭ sale. Prin care tot cel ce stă bine pre temeliea faptelor bune maĭ jos pre sine să are sub toată făptura.

36. Cât de rău este (adecă, socotit) de la Dumnezeŭ şi de la oamenii ceĭ ce vieţuesc după Dumnezeŭ, ca să fie oarecine pătimaş cu fapta prin năravul neînfrânăriĭ, şi a să înălţa cineva cu Duhul păreriĭ întru faptele bune. Că în ce chip faptele aceluiea, aşa şi înălţările inimeĭ acestuiea de al doilea, urăciunĭ sunt înaintea luĭ Dumnezeŭ. Şi precum acela lepădat este de la Dumnezeŭ din odihnă, pentru a fi el trup după Dumnezeescul Apostol, aşa şi acesta de la Dumnezeŭ necurat este, pentru a fi el mândru.

37. Că nu ceea ce este patimă, aceasta este şi păcatul cel cu lucrarea; Ci alta este aceea, şi alta aceasta. Patimă adecă este, ceea ce întru suflet să înţălege; Iar lucrarea cea păcătoasă este, ceea ce în trup să vede. Adecă, iubirea de dulceaţă, iubirea de argint şi iubirea de mărire, patimĭ cumplite sunt ale sufletuluĭ; Iar curviea, averea cea cu prisosinţă şi strâmbătatea, lucrare păcătoasă este a trupuluĭ. Poftirea, mânia şi mândriea, sunt patimĭ ale sufletuluĭ preste firea puterilor luĭ mişcându-să; Iar prea curviea, uciderea şi furtişagul, saŭ altă ceva dacă cu trupul să săvârşaşte, lucrare păcătoasă şi cumplită este a trupuluĭ.

38. Treĭ sunt maĭ născătoare şi tuturor patimilor începătoare, şi treĭ întrarmărĭ să aflã asupra lor, şi treĭ sunt care pre acestea le biruesc şi jos le pun: ceĭ noĭ începătorĭ, ceĭ de mijloc, şi ceĭ desăvârşiţĭ; Pre al iubireĭ de dulceaţă, pre al iubireĭ de argint, şi pre al iubireĭ de slavă, pre şarpele cel cu trei capete.

39. Nu una şi aceeaşĭ nevoinţă este celor trei, asupra celor trei începătorĭ şi puterĭ ale duhuluĭ celuĭ stăpânitor; Ci una întru un fel, şi alta întru altfel, dând războiŭ fieştecarele dintru aceştĭ începătorĭ, asupra fieştecăruia celor ce stă împrotiva războiuluĭ lor, şi să întrarmează cu cea dreaptă mânie. (adecă după fire).

40. Carele din noŭ acum către nevoinţa buneĭ cinstirĭ s-aŭ gătit către întrarmarea patimilor, asupra duhuluĭ iubireĭ de dulceaţă pre tot războiul săŭ primeşte, şi cu putere prin toată reaua pătimire asupra luĭ să ostăşaşte. Trupul adecă cu nemâncarea supţiindu-l, cu cele de jos culcărĭ, cu privigherile şi cu rugăciunele cele de toată noaptea. Iar pre suflet sfărămându-l cu pomenirele iaduluĭ, şi cu pomenirea morţiĭ. Iar inima curăţindu-o de spurcăciunea ceea ce este întru însoţire, şi din împreună alcătuire, cu lacrămile pocăinţeĭ.

41. Cel ce a schimbat începătura spre suirea cea din mijloc, şi sudorile cele făcute asupra duhuluĭ celuĭ iubitor de dulceaţă, le-aŭ şters cu buretele nepătimireĭ ceĭ dintăĭ, şi nouă descoperire ochilor săĭ i s-aŭ făcut, şi aŭ început a vedea firele celor ce sunt: asupra duhuluĭ necredincios al iubireĭ de argint armele credinţeĭ să ia. Mintea sa adecă, înălţindu-o cu învăţătura Dumnezeeştilor lucrurĭ; Iară cuvântul atingându-se de cuvintele făpturilor şi firelor lor tâlcuindu-le, să se lumineze; Iar pre suflet rădicându-l cu credinţa de la cele ce sunt văzute, la înălţimea celor nevăzute, şi crezându-l pre Acela (adecă pre Dumnezeŭ) a fi purtător de grijă; Carele toate le-aŭ adus dintru nefiinţă întru fiinţă, şi tot pre acesta (pre suflet) făcându-l întru nădejdiele vieţiĭ ceĭ întru Dumnezeŭ.

42. Cel ce a trecut pre cea mijlocie prin vedere şi prin nepătimire, şi pre toată înşălarea simţireĭ ceĭ lumeştĭ o aŭ trecut cu vederea, şi noŭ cu cuvântul cunoştinţeĭ şi cu ipostatnică înţălepciune a luĭ Dumnezeŭ, întru întunerecul Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ a intrat, asupra duhuluĭ iubireĭ de mărire să ia armele, cu puterea smeriteĭ cugetărĭ. Pre suflet adecă cu Sfinţitele descoperirĭ umilindu-l, şi lacrămĭ fără de durere a vărsa făcându-l. Iar înţălegerea luĭ surpându-o cu pomenirea neputinţeĭ omeneştĭ, şi înălţându-o pre aceea prin înţălegerea cunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ.

ϗ 43. Cu post adecă, şi cu privigherĭ, şi cu rugăciunĭ, şi cu culcarea pre jos, şi cu ostenelele cele trupeştĭ, şi cu tăerea voilor întru smereniea sufletuluĭ, nelucrător punem pre duhul iubireĭ de dulceaţă. Iar de-l vom apuca pre el cu lacrămile pocăinţeĭ, şi către temniţa înfrânăriĭ îl vom duce nemişcat şi nelucrător îl săvârşim; Întru întrarmarea celor sârguitorĭ şi nevoitorĭ adecă stând de aceea.

44. „Cu armele credinţeĭ, şi cu sabiea cea Duhovnicească, care este graiul luĭ Dumnezeŭ" (Efes. **6**.17) [12], pre duhul iubireĭ de argint biruindu-l îl junghiem. Cariĭ acum către vederea celor ce sunt, cu celor văzute ne-am făcut, cu cuvântul înţălegereĭ, şi întru Împărăţiea dragosteĭ, cu multă bogată vistierie, cu nădejdea cea către Dumnezeŭ vom odihni înlăuntru.

45. Prin aripile nepătimireĭ, şi a smeriteĭ cugetărĭ, pre văzduhul cuvântăriĭ de Dumnezeŭ ceĭ de taină purtându-ne, şi întru adâncul cel de sus al cunoştinţeĭ tainelor luĭ Dumnezeŭ cu Duhul cel Dumnezeesc intrând, cu fulgerile Dumnezeeştilor dogme şi ale înţălegerilor, pre Duhul iubireĭ de mărire îl ardem. Şi cu ploile lacrămilor, şi cu râurile umilinţeĭ, întru sfârşitul lucrurilor celor omeneştĭ căutând, pre cele trei pâlcurĭ de dracĭ le înecăm: părerea, mărirea deşartă şi mândriea, cele ce ne luptă pre noĭ.

46. Cela ce pre „pofta cea trupească, şi pre pofta ochilor, şi mândriea vieţiĭ (1Ioan **2**.16) [13] – nedreptăţile cele lumeştĭ –, pentru ale cărora prietenie vrăjmaşĭ ne facem luĭ Dumnezeŭ, de la suflet le-aŭ urât, şi de acestea s-aŭ lepădat „luĭ lumea s-aŭ răstignit, şi acela s-aŭ răstignit eĭ". Stricând vrajba cea prin mijlocul luĭ Dumnezeŭ, şi a sufletuluĭ cu trupul săŭ, făcând pace întru amândoĭ. Pentru că cel ce asupra acestora s-aŭ omorât întru desbrăcarea înţălegereĭ ceĭ trupeştĭ, aŭ împăcat pre sine cu Dumnezeŭ; ucigând vrajba cea lumească întru omorârea dulceţilor, cu vieaţa cea răstignită lumiĭ, şi cu Iisus iubirea aŭ sărutat. Decĭ nu este de aceea unul ca acesta vrăjmaş, ca prietenul lumiĭ; Ci a luĭ Dumnezeŭ prieten să face ca cel răstignit lumiĭ. Şi poate să zică „mie lumea s-a răstignit, şi eŭ lumiĭ" (Gal. **6**.14) [14].

47. Cea de tot părăsire a celor ce să nevoesc, pentru acestea a să face s-aŭ obicĭnuit: pentru mărirea deşartă, pentru osândirea aproapeluĭ şi pentru înălţarea cea întru bunătăţĭ. Decĭ dacă cineva dintru acestea va socoti că s-au apropieat în sufletele nevoitorilor, va mijloci a acestora lăsare de la Dumnezeŭ. Şi nu vor scăpa de aceeaşĭ dreaptă judecată ce este pentru cădere, până când adecă nu vor alerga din cele maĭ dinainte, întru înălţimea smeriteĭ cugetărĭ.

48. Că nu a nu să curăţi de înţălegerile cele pătimaşe, aceasta este numaĭ necurăţiea inimeĭ şi spurcăciunea sufletuluĭ. Ci şi a să înălţa întru mulţimea îndreptărilor, şi pentru faptele cele bune a să trufi, şi mare pre sine a să părea întru înţălepciunea şi cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ, şi a ocărĭ pre fraţiĭ ceĭ leneşĭ şi nebăgătorĭ de samă. Şi aceasta arătat este din pilda cea despre Vameş şi Fariseŭ (Luca **18**.10) [15].

49. Să nu ţi să pară a lua slăbire de patimĭ, şi a scăpa de spurcăciunea gândurilor celor ce să face de acolo, purtând încă înaltă înţălegere şi înălţare pentru faptele cele bune. Că nu veĭ vedea curtea păciĭ, întru bunătatea gândurilor. Nicĭ în Biserica dragosteĭ veĭ intra cu bucurie, întru toată mângâerea şi linişte inimeĭ, până când eştĭ nădăjduindu-te spre tine şi spre faptele tale.

50. Măcar şi spre bună înfrumuseţare a trupuluĭ pătimeşte sufletul tăŭ cu pătimire, şi de gândurile cele ce să nasc de acolo chinuit este, să nu socoteşti a fi aceasta pricina turburăriĭ şi a mişcăriĭ ceĭ pătimaşe, ci ascunsă înlăuntru în suflet să înţălegĭ a fi pricina: ca un magnet oarecare

[12] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Luaţi şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu".

[13] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Ioan*, **2**, 16: "Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului şi pofta ochilor şi trufia vieţii, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume". În mss., trimitere eronată la *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **2**, 16.

[14] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 14: "Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, şi eu pentru lume!".

[15] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 10: "Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu şi celălalt vameş".

trăgând către sine, cu puterea deprindereĭ ceĭ pătimaşe şi a obiceiuluĭ celuĭ viclean vătămarea cea de la feţe, precum acela pre fer. De vreme ce toată zidirile luĭ Dumnezeŭ, sunt foarte bune dupre al săŭ cuvânt (Facere **1**.31) [16], şi nicĭ vreun cuvânt de ocară are făpturile luĭ Dumnezeŭ.

51. Precum ceĭ ce trec Marea şi varsă, nu din pricina Măriĭ pătimesc aceasta, ci din pricinele cele maĭ înainte păzite în fire a putredelor umezele. Aşa şi sufletul, nu din pricina feţelor, ci din pricina deprindereĭ răuluĭ, care este înlăuntru încă, şi rabdă întru sine împătimitoare clătire şi turburarea.

52. După cel dinlăuntru aşezământ al sufletuluĭ, împreună a să schimba s-aŭ deprins şi singură firea lucrurilor. Decĭ când după fire staŭ simţirele luĭ cele cugetătoare, şi mintea de cuvintele făpturelor ce s-aŭ făcut cu nerătăcire călătoreşte, având pre cuvânt cel ce luminează firele şi mişcările lor, atuncĭ după fire să arată luĭ şi lucrurile, şi feţele, şi toată firea lucrurilor celor materialnice, neavând pricină ascunsă de oarecare vătămare. Iar când preste fire să fac, puterile luĭ gâlcevindu-să, afară de fire şi acestea să văd luĭ. Nu pentru cea firească bunătate a lor, spre rândueala Făcătoruluĭ de neam, pre aceasta rădicându-o, ci pentru obiceiul luĭ cel maĭ pătimaş, întru adâncul perzăriĭ pogorându-l.

53. Dacă aĭ căzut, – lăsat fiind –, cu căderea cea trupească, saŭ cu limba, saŭ cu gândul, cea cu durere şi aspră trăgând vieaţă, să nu ţi să arate ţie aceasta streină şi prea slăvită. Pentru că a ta este căderea şi dintru a ta pricină. Că de nu aĭ fi socotit însuţĭ de sine întâĭ oareşîce noŭ şi plin de trufie, – precum nu era cu cuviinţă –, saŭ nu te-aĭ fi înălţat asupra altuia cu înţălegerea cea cu mândrie, saŭ pre cineva nu aĭ fi osândit, fiind întru neputinţa fireĭ omeneştĭ: nu aĭ fi fost părăsit cu judecata cea dreaptă a luĭ Dumnezeŭ, spre a-ţĭ cunoaşte neputinţa ta. Şi aĭ cunoscut-o, ca de aicea înainte să te deprinzi a nu osândi, şi „a nu înţălege maĭ mult decât să cuvine a înţălege" (Rom. **12**.3) [17], nicĭ asupra cuiva a te înălţa.

54. Aĭ căzut întru adâncul răutăţilor? Nicĭdecum nu te desnădăjdui de strigare, măcar de aĭ fi şi căzut întru adâncimea cea maĭ de pre urmă a răutăţilor iaduluĭ. Că dacă cu faptele cele lucrătoare maĭ înainte păzită aĭ temeliea blagocestieĭ ferbinte, măcar deşi cădere a pătimit această casă zidită de tine cu multe petre a faptelor bune până şi la pământ de relele cele cumplite, însă nu va uita Dumnezeŭ vechile tale ostenele şi nevoinţe, având inimă înfrântă pentru căderile tale. Că cel ce pomeneşte zilele cele vechĭ, şi a ta strigătoare cădere cu suspinurĭ înaintea Luĭ (viind), căutând va căuta curând asupra ta, „cel ce tremurĭ de cuvintele luĭ" (Isa. **66**.2) [18]. Şi se va atinge nevăzut de ochiĭ mâhniteĭ inimeĭ tale, şi pre cea maĭ înainte aşăzată de tine temelie a faptelor bune cu ostenele, va pune şi va da tărie maĭ bună şi maĭ desăvârşită ca cea dintâĭ, pre căldura arzătoruluĭ Duh; Ca iarăşĭ să agoniseştĭ cele surpate de zavistiea vicleanuluĭ, şi cu răbdarea faptelor celor bune, a rădica în Duhul smerenieĭ, casă maĭ luminată decât cea dintâĭ, după cea scrisă „întru odihnă vecĭnică Luĭ" (Ps. **131**.14) [19].

55. Toate cele ce ni să întâmplă nouă de necinstire, măcar de la oamenĭ, măcar de la dracĭ, cu judecata luĭ Dumnezeŭ cea dreaptă, după iconomie să întâmplă, spre smereniea umflăriĭ ceĭ deşarte a sufletuluĭ nostru. Că scopos al purtăriĭ de grijă a luĭ Dumnezeŭ este, ocârmuitoruluĭ vieţiĭ noastre,

[16] *Facerea*, **1**, 31: "Şi a privit Dumnezeu toate câte a făcut şi iată erau bune foarte. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a şasea".

[17] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "Căci, prin harul ce mi s-a dat, spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înţelept, precum Dumnezeu i-a împărţit măsura credinţei".

[18] *Isaia*, **66**, 2: "«Toate acestea mâna Mea le-a făcut şi sunt ale Mele, zice Domnul. Spre unii ca aceştia Îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriţi, cu duhul umilit şi care temură la cuvântul Meu»!".

[19] *Psalmii*, **131**, 14: "Aceasta este odihna Mea în veacul veacului. Aici voi locui, că l-am ales pe el". În mss. se făcea trimitere la Ps. **131**, 15, stih ce continuă şi dezvoltă citatul din text.

ca să fim noĭ pururea smeriţĭ, şi să nu (înţelegem) cugetăm mai mult decât ce ni se cuvine a înţălege" (Rom. **12**.3) [20]. Ci să înţălegem, ca întreg să înţălegem. Nicĭ să socotim ceva maĭ mare de sine, ci către Dânsul să căutăm, şi să ne asemănăm dupre cât este cu putinţă, fericiteĭ smerenieĭ Luĭ. Pentru că „era blând, şi smerit cu inima" (Mat. **16**.29). Şi uniĭ ca aceştiea ne doreşte pre noĭ a fi; Cela ce a răbdat pentru noĭ moartea cea nedreaptă şi fără de cinste. Că nimica alt nu este Aceluia maĭ cu drag, şi maĭ de aproape întru adevăr, întru toată fapta cea bună, ceea ce poate şi din gunoiul patimilor să înalţe, ca: blândeţa, smereniea şi dragostea cea către aproapele. Iară acestea nefiind întru noĭ care lucrăm bunătăţile, toată lucrarea noastră este deşartă, şi toată osteneala pustniciеĭ fără de folos şi neprimită.

56. Celor ce să povăţuesc în vieaţa cea cu fapte bune, frica muncilor ajutorează spre lucrarea pruncilor, şi depărtarea de răutăţĭ. Iară celor ce sporesc cu faptele bune întru vederea slaveĭ luĭ Dumnezeŭ, altă frică asemenea urmează, foarte înfricoşându-ĭ pre dânşiĭ din dragostea cea firească, care şi ajutorează acestora întru petrecere neclătit a sta întru dragostea luĭ Dumnezeŭ, temându-să de această înfricoşată cădere. Acelor ce cad adecă, ceĭ ce sunt în mâna scoposuluĭ celor ce să pocăesc, frica dintâĭ le urmează cu nădejdi bune iarăşĭ după ce să scoală. Iar acestora (al doilea) ce aŭ greşit, – din zavistiea luptătoruluĭ – căzând din înălţimea vedenielor luĭ Dumnezeŭ, nu îndată frica a doua urmează; Ci întunerec pipăit îĭ primeşte pe aceştiea, care este plin de scârbe, şi de boale, şi de amărăciune cu frica muncilor dea dintâĭ. Şi „dacă nu Domnul Savaot ar fi scurtat zilele acelea" (Mar. **13**.20) [21] a nesuferiteĭ dureręĭ aceea, nu s-ar fi mântuit tot cel ce cade de acolo.

57. Când sufletul va lua slăbire de turburarea cea poftitoare a gândurilor celor pătimaşe, şi para cea chinuitoare a trupuluĭ să va veşteji, să-ţĭ fie ţie atuncea ştiind a fi venirea Sfântuluĭ Duh întru noĭ; Vestind lăsarea celor maĭ înainte greşite, şi dăruindu-ne nouă nepătimirea. Iară până când ceva din mirosul lor prin deasă turburare o simţĭ, şi cele de sub pântece ale trupuluĭ să aprind, departe de aceasta să înţălegĭ buna mirosire a Sfântuluĭ Duh; Şi pre tot ţinut va fi sub legăturele cele nedeslegate ale patimilor şi ale simţirelor.

58. „Văzut-am sub Soare, zice prea înţăleptul, pre om întru sine părându-i-să înţălept a fi" (Pil. **26**.12) [22], pre carele l-am văzut şi eŭ, sub vieaţa omenească nădăjduind spre lucrurile sale, şi marĭ înţălegând pentru „cea omenească, pământească şi sufletească înţălepciune" (Iac. **3**.15) [23]. Şi pentru aceasta nu numaĭ asupra celor maĭ proştĭ să înălţa, ci şi de ceĭ ce s-aŭ făcut întru odihna cea Dumnezeească Învăţătoriĭ luĭ Hristos îşĭ râdea, dimpreună şi joc îşĭ bătea pentru chipul cel prost al vorbelor lor; Şi pentru că n-aŭ voit a urma alegerilor de cuvinte cele înfrumuseţate ale înţălegereĭ filosofilor celor din afară, nicĭ prin punerea buneĭ rânduelĭ a lor aŭ meşteşugit întru scrierea învăţătureĭ lor. Căruia ca celuĭ ce nu ştie, că de la Dumnezeŭ nu înfrumuseţarea cuvintelor, nicĭ bună glăsuirea graiurilor, ci însămnarea cea bună a înţălegerilor, maĭ înainte cinstită şi maĭ iubită este: pre această pildă voiŭ zice „Că maĭ bun este câinele cel viŭ, decât Leul cel mort" (Ecl. **9**.4) [24], şi „maĭ bun pruncul cel sărac şi Înţălept, decât Împăratul bătrân şi fără minte carele nu ştie a purta grijă de aceea" (Eclis. **4**.13) [25].

---

[20] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "Căci, prin harul ce mi s-a dat, spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înţelept, precum Dumnezeu i-a împărţit măsura credinţei".

[21] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **13**, 20: "Şi de nu ar fi scurtat Domnul zilele acelea, n-ar scăpa nici un trup, dar pentru cei aleşi, pe care i-a ales, a scurtat acele zile".

[22] *Pildele lui Solomon*, **26**, 12: "Dacă vezi un om care se crede înţelept în ochii lui, să nădăjduieşti mai mult de la un nebun decât de la el".

[23] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, **3**, 15: "Înţelepciunea aceasta nu vine de sus, ci este pământească, trupească, demonică".

[24] *Ecclesiastul*, **9**, 4: "Oare cine va rămâne în viaţă? Pentru toţi cei vii este o nădejde, căci un câine viu este mai de preţ decât un câine mort".

[25] *Idem*, **4**, 13: "Mai de preţ este un copil sărman şi înţelept decât un rege bătrân şi nebun, care nu mai este în stare să asculte de sfaturi".

59. Cumplită şi nu lesne biruită este patima huleĭ, şi are pre pricină de la cugetul cel mândru al Satanei. Care şi pre toţi adecă ceĭ ce vieţuesc după Dumnezeŭ în fapte bune, ĭi turbură, şi maĭ mult pre ceĭ ce sporesc întru rugăciune, şi întru vederea lucrurilor celor Dumnezeeştĭ. Pentru aceasta avem datorie cu toată păzirea a strejui simţirele, şi bine a ne cucernici de toate tainele cele înfricoşate ale luĭ Dumnezeŭ, şi de cele Sfinţite închipuirĭ şi de cuvinte şi a lua aminte de intrarea acestuĭ duh. Fiindcă şade pre lângă noĭ ceĭ ce ne rugăm şi cântăm; şi este când izbucneşte neluând noĭ aminte, cu buzele noastre, blestemurĭ asupră noastră, şi hule necuviincioase asupra luĭ Dumnezeŭ celuĭ Prea Înalt, la stihurile Psalmilor, şi la cuvintele rugăciuneĭ aducând pre acestea (pre hule). Ci să se întoarcă asupra luĭ cuvântul luĭ Hristos când ceva de acest fel va aduce în buze, saŭ va sămăna întru cugetele noastre. Şi „mergĭ înapoia mea Satano" (Mat. **4**.10)[26] să zicem către dânsul, plinule de toată împuţiciunea, şi vinovat a foculuĭ celuĭ vecĭnic, hula ta asupra capuluĭ tăŭ. Şi îndată către alt oarecare lucru Dumnezeesc, saŭ omenesc care este acum, pre minte pentru robirĭ să o îndeletnicim, saŭ cu lacrămĭ spre Cer pre aceea către Dumnezeŭ să o înălţăm. Şi aşa Dumnezeŭ ajutând, ne vom izvăbi de greutatea huleĭ.

60. Făcătoare de putrejune este patima mâhniciuneĭ, şi în suflet şi în trup, şi de singurĭ creeriĭ atingându-să. Că cele ce sunt în lumea aceasta, a oamenilor celor ce să ating de cele vremelnice, multora prin aceea şi de moarte să face pricinuitoare. Iar scârba cea după Dumnezeŭ, mântuitoare împreună şi folositoare este, răbdare în ispite, în boale şi în necazurĭ lucrează; Izvorul umilinţiĭ lărgindu-l, celuĭ ce să nevoeşte şi însetează de dreptatea luĭ Dumnezeŭ, şi hrăneşte inima sa cu lacrămile, ca să se împlinească asupra aceluia cuvintele luĭ David „Hrăni-ne-veĭ pre noĭ cu pâine de lacrămĭ, şi ne veĭ adăpa pre noĭ cu lacrămĭ întru măsură" (Ps. **79**.6)[27] cu vinul umilinţeĭ.

61. Sfărâmate fiind părţile sufletuluĭ din lucrarea celor rele, scârba cea după Dumnezeŭ foarte le zideşte pre ele, şi întru cea dupre fire le cheamă. Că atâta iarna patimilor şi noriĭ păcatelor le subţiază de la văzduhul cel înţălegător al sufletuluĭ, şi le goneşte cu lacrămile, cât îndată senin să face întru gândurile minţiĭ noastre, şi linişte în Marea cugetuluĭ, şi veselie întru inimele noastre, şi schimbare întru arătarea feţeĭ noastre. Pre care, ceĭ ce văd bine, precum de chipurĭ aşa şi de aşezământurile lor odihnindu-să, aşa dupre David strigă „Aceasta este schimbarea Drepteĭ celuĭ Prea Înalt" (Ps. **76**. 10)[28].

62. Nu primi gândurile cele sămănate din părere asupra aproapeluĭ; Că acelea sunt mincinoase, şi păgubitoare, şi cu totul înşălătoare. Cunoaşte că cu scoposul acesta să ispitesc vrăjmaşiĭ a arunca în groapa perzăriĭ sufletele care fac înainte sporire întru faptele cele bune. Că întru altfel întru adâncul osândireĭ şi în păcatul lucrător, din ceĭ ce să nevoesc, a-l arunca nu pot, dacă nu-l vor face pre acela a primi părerĭ viclene, de la cele din afară aşezărĭ şi năravurĭ ale aproapeluĭ. Aşa făcându-l pre acela sub judecata şi căderea aproapeluĭ, va a să judeca cu lumea, după cuvântul cel cuvios „Că de ne-am fi judecat pre înşine, zice scriptura, nu ne-am fi osândit; Iar judecându-ne, de la Domnul ne certăm, ca nu cu lumea să ne osândim" (1 Corintenĭ **11**. 31, 32)[29].

63. Când din lene vom da loc dracilor, a grăi întru urechea noastră scornirele cele asupra fraţilor noştri, fără de păzire adecă fiind despre mişcarea ochilor, atuncea a osândi ne aducem de la dânşiĭ, şi este când şi pre ceĭ desăvârşiţĭ cu fapta bună. Că dacă cel ce cu bucurie caută zâmbindu-să cu faţa, şi bine apropieat tuturor întru vorbă, ţie ţi să pare a fi împreună alcătuit cu pofte şi cu patimĭ,

[26] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **4**, 10: "Atunci Iisus i-a zis: Piei satano, căci scris este: «Domnului Dumnezeului tău să te închini şi Lui singur să-i slujeşti!»".

[27] *Psalmii*, **79**, 6: "Ne vei hrăni pe noi cu pâine de lacrimi şi ne vei adăpa cu lacrimi, peste măsură?".

[28] *Idem*, **76**, 10: "Şi am zis: Acum am început să înţeleg; aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt".

[29] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 31-32:
"31. Căci de ne-am fi judecat noi înşine, nu am mai fi judecaţi.
32. Dar, fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea".

atuncĭ să-ţĭ fie ţie şi tot cel ce cu mâhnire şi trândav caută, că suflă cu iuţime şi e plin de mândrie. Ci ni să cuvine a lua aminte osăbirele cele omeneştĭ, că nu e adevărată judecată pentru unele ca acestea. Că sunt în eĭ întru adevăr multe felurile firelor, şi ale obiceiurilor, şi ale aşezământurilor trupeştĭ şi ale trupurilor. Care numaĭ la uniĭ ca aceştiea sub vedere şi sub judecată cea adevărată sunt cu cuviinţă: care curat aŭ câştigat ochiul cel înţălegător al sufletuluĭ, prin multă umilinţă; Şi sălăşluitor are lumina cea fără de măsură, întru vieaţa cea întru Dumnezeŭ. Cărora „a şti li s-aŭ dat tainele Împărăţieĭ luĭ Dumnezeŭ" (Mat. 13. 11)[30].

64. Făcându-ne singurĭ lucrătorĭ aĭ faptelor celor rele ale trupuluĭ, care sunt împrotiva fireĭ, dorinţeĭ pofteĭ şi cumplitimeĭ sufletuluĭ slujim: trupul spurcând cu relele curgerĭ ale păcatuluĭ, iar pre suflet întunecându-l cu amărăciunea cumplitieĭ, şi înstrăinându-l de Fiul luĭ Dumnezeŭ. Să cuvine dar pre curgerea spurcăciuneĭ ceĭ de la trup, cu pâraele lacrămilor a o curăţĭ. Că dacă dulceaţa prin curgere firească a spurcat trupul, această boală a scârbeĭ, iarăşĭ prin curgerea lacrămilor celor fireştĭ să curăţă. Iar pre întunerecul sufletuluĭ, cel din amărăciunea cumplitieĭ, cu lumina umilinţeĭ şi cu dulceaţa dragosteĭ, care sunt după Dumnezeŭ, a-l alunga. Şi a nu primi iarăşĭ pre acela, de la carele maĭ întâĭ prin acelea ne-am înstrăinat.

65. Precum spurcăciunea cea din dulceaţă, pofta Sataniĭ are, care a mers maĭ înainte spre împlinirea răuluĭ; aşa şi curăţiea din necazul cel cu durere, are pre căldura inimeĭ care merge maĭ înainte spre împlinirea plângerieĭ şi a lacrămilor. Şi această iconomie este a bunătăţiĭ luĭ Dumnezeŭ ceĭ către noĭ, ca cu ostenelele cele cu durerĭ, pre osteneala dulceţilor, şi cu curgerea lacrămilor, pre curgerea cea cu ruşine a trupuluĭ, să o învingem şi să o curăţim. Iar în chipurile cele rele din Minte, pre chipurile cele fără de chip, fără de veste de la suflet să le facem, şi maĭ luminos pre acela cu frumuseţa cea firească să îl arătăm.

66. În ce chip cel ce curveşte, de duhul cel viclean fiind lucrat, culege roadă pre dulceaţa cea trupească, şi sfârşitul celor rele aceluia, este spurcăciunea; Aşa şi cel ce din Duhul cel Sfânt de sus să lucrează, culege roadă, bucuriea sufletuluĭ, şi sfârşitul celor bune este luĭ, curăţiea cea din lacrămĭ, şi a doua naştere, şi unirea cea cu Dumnezeŭ şi împreunarea.

67. Două sunt curgerile cele fireştĭ cele ce sunt întru noĭ dintru care aŭ aceiaşĭ fiinţă: cea născătoare şi cea a lacrămilor, prin care haina cea sufletească o spurcăm, şi prin care iarăşĭ nevoie este a spăla spurcăciunea cea din fiinţă prin lacrămĭ, care dintru aceiaşĭ fiinţă să mişcă. Că întru altfel pre spurcăciunea cea din fire cu neputinţă este a o curăţi.

68. Toat aşezarea sufletuluĭ celuĭ greşit şi mişcat cu năravurile răutăţiĭ, întru o scurtă dulceaţă perde osteneala. Şi tot sufletul curăţit de răul obiceiŭ şi aşezare, întru depărtată întindere a ostenelelor dulceţiĭ ceĭ veselitoare. Şi minune! Cum dulceaţă pre dulceaţă micşorează, şi cea născută din dulceaţă alinează boala?

69. Uneorĭ adecă amărăciune şi durere să adaoge simţireĭ ceĭ gânditoare a inimeĭ, din curgerea lacrămilor; Iar alteorĭ, bucurie şi veselie. Când adecă ne curăţim prin pocăinţă de rugina şi spurcăciunea păcatelor, cu căldura focului celuĭ Dumnezeesc aprinzându-ne, şi precum ar fi cu maiurĭ grele gândul bătându-l, prin suspinurile inimeĭ cele ce dintru adânc să înalţă, atunci amărăciunĭ şi durerĭ, şi gânditor şi simţitor simţim. Şi când cu unele ca acestea lacrămĭ, de ajuns curăţindu-ne, vom veni întru slobozirea patimilor, atuncea de la Duhul cel Dumnezeesc mângâindu-ne, ca ceĭ ce am câştigat lină şi curată inimă, de nespusă îndulcire şi de dulceaţă ne umplem de la cele făcătoare de bucurie lacrămĭ ale umilinţeĭ.

70. Altele sunt lacrămile cele din pocăinţă, şi altele cele vărsate [illegible] Dumnezeasca umilinţă. Pentru că acelea adecă, ca un pârău înecând şi stricând toate tăriele pă[illegible]uĭ; Iar acestea ca nourul

[30] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **13**, 11: "Iar El, răspunzând, le-a zis: Pentru că vouă vi s-a dat să cunoaşteţi tainele împărăţiei cerurilor, pe când acelora nu li s-a dat".

asupra holdelor vin în suflet, şi ca roua pre fân; spicul cunoştinţeĭ crescându-l şi rodindu-l, şi mult răvărsat purtător de rouă arătându-l.

71. Că nu ceea ce este lacrămă, aceasta este şi umilinţă; Ci multă (oare ce) este prin mijlocul lacrămilor şi a umilinţeĭ. Că acelea din multa obicĭnuinţă a pocăinţeĭ, şi din pomenirea celor vechĭ sfărămărĭ a sufletuluĭ vine, ca de la foc şi de la apa cea caldă, spre curăţirea inimeĭ. Iar aceasta de sus să pogoară de la roua cea Dumnezească a Duhuluĭ, spre mângâerea şi răcorirea sufletuluĭ, celuĭ ce din noŭ întru adâncul smeriteĭ cugetărĭ cu căldură a intrat, şi să îndulceşte de vederea lumineĭ ceĭ neatinse. Şi aşa către Dumnezeŭ dupre David strigă întru bucurie: „Trecut-am prin foc şi prin apă, şi ne-aĭ scos pre noĭ întru odihnă" (Psalm **65**. 11)[31].

72. Am auzit pre ceĭ ce zic: că cu neputinţă este întru deprinderea faptelor bune a veni, fără depărtare depărtată, şi fugirea în pustie; şi m-am minunat! Cum aŭ voit întru nehotărâtul loc a alerga. Că dacă deprinderea faptelor bune, este aşezare a puterilor sufletuluĭ întru bunul neam cel vechiŭ, şi împreună adunarea celor întâĭ fapte bune, în lucrarea care este după fire; şi acestea din afară aduse întru noĭ petrec; care sunt cu noĭ prin lucrarea celor Dumnezeeştĭ şi înţălegătoare simţirĭ, prin care şi cu dânsele după fire ne mişcăm întru Împrăţiea Cerurilor, că înlăuntru nostru este, după cuvântul Domnuluĭ (Luca **17**. 21)[32]; atuncĭ de prisos este nouă pustiea, a celor ce intrăm într-însa fără de pocăinţă şi toată păzirea poruncilor luĭ Dumnezeŭ. Că şi în tot locul stăpânireĭ Luĭ poate a fi, dupre Dumnezeescul David. „Binecuvântează suflete al meŭ pre Domnul, zice, în tot locul stăpânireĭ Luĭ" (Ps. **102**. 22)[33].

73. Cine în mijlocul Împărăteştiĭ oştirĭ, sub Voevozĭ şi rânduitorĭ apărat şi numărat fiind, n-aŭ putut în lupta cu protivniciĭ îndrăsneală şi bărbăţie a arăta şi nicĭ pre unul dintru aceştiea a-l birui; cum singur va putea a să lupta, şi în mijlocul întunerecilor de vrăjmaşĭ, voevozească oarecare faptă va arăta, neiscusindu-să în luptă? Dacă aceasta cu neputinţă este întru cele omeneştĭ, cu mult maĭ vârtos întru cele Dumnezeeştĭ. Cine fugind în pustie de năpădirele dracilor, şi de năvălirele patimilor celor neştiute, arătat le va cunoaşte? Orĭ năpădire va face asupra acelora, neînvăţându-să maĭ întâĭ bine tăerea voiĭ în mijlocul fraţilor, sub iscusit povăţuitor întru asemenea lupte, nevăzute cu adevărat şi gânditoare? Dacă este aceasta cu neputinţă, decĭ maĭ cu neputinţă este ca pre aceea aşa să-ĭ biruiască, şi pre alţiĭ să-ĭ înveţe a birui pre nevăzuţĭ vrăjmaşĭ.

74. Aruncă de la sine imputarea nebăgăriĭ de samă, şi ocara negrijireĭ de poruncile luĭ Dumnezeŭ. Leapădă pre iubirea de sine, şi cu necruţală te porneşte asupra trupuluĭ. Caută îndreptările Domnuluĭ şi mărturiele Luĭ. Trecĭ cu vederea mărirea şi necinstea. Urăşte cele dulcĭ pofte ale trupuluĭ. Fugi de săturare, cu care să aprinde cele de sub pântece. Sărută sărăciea şi reaua pătimire. Stăĭ asupra patimilor. Întoarce simţirele tale către cele sufleteştĭ dinlăuntru. Priveşte înlăuntru către lucrarea celuĭ maĭ bun. Asurzeşte despre lucrurile cele omeneştĭ. Cheltueşte toată puterea ta întru lucrarea poruncilor. Plângĭ, jos te culcă, posteşte, răŭ pătimeşte, linişteşte-te; În sfârşit, să înţălegĭ nu cele pentru tine, ci pre tine însuţĭ. Fiĭ maĭ presus de cele văzute ale smerenieĭ. Întinde ochiul minţiĭ tale spre vederea luĭ Dumnezeŭ, şi vezĭ a Domnuluĭ dulceaţă dintru frumuseţa zidirelor. Şi de acolo pogorându-te, spune fraţilor tăĭ cele ale vieţiĭ ceĭ vecĭnicce, şi tainele Împărăţieĭ luĭ Dumnezeŭ, Şi acesta e lucru fugireĭ de oamenĭ, şi sfârşitul petrecereĭ în pustie.

[31] *Psalmii*, **65**, 11: "Ridicat-ai oameni pe capetele noastre, trecut-am prin foc şi prin apă şi ne-ai scos la odihnă".
[32] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".
[33] *Psalmii*, **102**, 22: "Binecuvântaţi pe Domnul toate lucrurile Lui; în tot locul stăpânirii Lui, binecuvântează suflete al meu pe Domnul". Am modificat trimiterea din mss. pentru a corespunde cu citatul dat. Stihul 23 nu există în versiunea românească.

75. Dacă voeştĭ a vedea bunătăţile, care a gătit Dumnezeŭ celor ce îl iubesc pre Dânsul (1 Cor. 2. 9) [34], fiĭ în pustiea lepădăriĭ voiĭ tale, şi fugi de lume. Şi de care de acestea?? „De pofta ochilor şi a trupuluĭ, de mândriea gândurilor, şi de înşălarea celor văzute" (1 Ioan 2. 16) [35]. Că de această lume dacă veĭ fugi, veĭ „vedea lumina dimineţiĭ răsărind ţie" (Isa. 58. 8) [36]; a vieţiĭ ceĭ Dumnezeeştĭ şi hainele sufletuluĭ tăŭ. Şi grăesc, lacrămile degrab vor răsări, şi te veĭ schimba cu „schimbarea Drepteĭ Celuĭ dintru înălţime" (Ps. 76. 10) [37]. Şi de atuncea rana patimilor „nu se va maĭ apropiea către trupul tăŭ" (Ps. 90. 10) [38]. Şi aşa prin mijlocul lumiĭ şi a noroadelor petrecând, veĭ fi ca în pustie petrecând, şi nevăzând pre om. Iar dacă nu de acestea aşa fugĭ de lume, nimica ţie de singura fugire de lumea cea văzută spre a săvârşĭ bunătăţile şi spre împreunarea luĭ Dumnezeŭ se va adaoge.

76. Aceea a fi Călugăr, nu este a fi afară de oamenĭ şi de lume; ci aceea a lăsa pre sine şi afară de voile sale a fi, şi a să duce în pustiea patimilor. Că măcar deşi s-aŭ zis către Marele acela: fugĭ de oamenĭ şi te veĭ mântui, ci cu acest scopos s-a zis. De vreme ce şi după ce a fugit el, prin mijlocul oamenilor să sălăşluia, şi în lume era umblând, şi cu ucenicĭ vieţuia. Ci fugirea cea gânditoare dintru cea simţitoare, cu sârguire a fugit, şi nimic nu să vătăma dintru împreunarea oamenilor. Şi acestea şi altul oarecare din ceĭ marĭ, de la adunare eşind „fugiţĭ fraţilor strigă" la gură arătând, fiind întrebat de pricină.

77. Decât împreună vieaţa cea din chinovie, maĭ grea este cea de la singurătate. Pentru că cea de nevoie, decĭ, care este vieaţa cea împreună, martor este Sfântul Cuvânt al Domnuluĭ Iisus şi Dumnezeŭ „Unde va fi doi saŭ trei adunaţĭ, zice întru Numele Meŭ, acolo, şi Eŭ sunt în mijlocul lor" (Mat. 18. 20) [39]. Iar pentru primejdia cea de la singurătate, Solomon, zice „Vai! celuĭ singur, că când va cădea nu este cine să-l scoale pre el" (Ecl. 4. 10) [40]. Pentru că ceĭ ce în dragoste şi în singură gândirea cântă luĭ Dumnezeŭ, şi David îĭ ferice̦şte zicând „Ferici̦ţĭ ceĭ ce strigă, norodul care aŭ cunoscut strigarea" (Ps. 88. 15) [41], şi pre cea împreună vieaţă o laudă zicând „Iată ce este bun saŭ ce este frumos, fără numaĭ a locui fraţiĭ împreună" (Ps. 132. 1) [42]. Şi pentru Uceniciĭ Domnuluĭ că era întru dânşiĭ un suflet şi o inimă (Fap. 14. 32) * . Dar cea către noĭ a luĭ Dumnezeŭ venire, nu în pustie a fost, ci în locurile cele locuite şi în mijlocul oamenilor păcătoşĭ. Nevoe decĭ este, singură gândire a fi împreună vieaţa, iară singurătatea este alunecătoare şi primejdioasă.

78. „Nevoie este a veni smintelele, zice Domnul, dar Vai! aceluia prin care vine sminteala" (Mat. 18. 7) [43]. Cel ce a perdut evlaviea, şi cu negrijire şi fără frica luĭ Dumnezeŭ petrece în mijlocul adunăriĭ fraţilor, multora din ceĭ proştĭ le dă sminteală. A aceluia adecă lucrurile, şi chipurile şi relele năravurĭ; Iară acelora, cuvinte şi vorbe putrede, şi decĭ strică sufletele şi năravurile cele bune.

[34] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".

[35] *Sfânta Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 2, 16: "Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului şi pofta ochilor şi trufia vieţii, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume".

[36] *Isaia*, 58, 8: "Atunci lumina ta va răsări ca zorile şi tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu".

[37] *Psalmii*, 76, 10: "Şi am zis: Acum am început să înţeleg; aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt".

[38] *Idem*, 90, 10: "Nu vor veni către tine rele şi bătaie nu se va apropia de locaşul tău".

[39] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 20: "Că unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor".

[40] *Ecclesiastul*, 4, 10: "Căci dacă unul cade, îl scoală tovarăşul lui. Dar vai de cel singur care cade şi nu este cel de-al doilea ca să-l ridice".

[41] *Psalmii*, 88, 15: "Mila şi adevărul vor merge înaintea feţei Tale. Fericit este poporul care cunoaşte strigăt de bucurie".

[42] *Idem*, 132, 1: "Iată acum ce este bun şi este frumos, decât numai a locui fraţii împreună!".

*Capitolul 14 din *Faptele Sfinţilor Apostoli* nu are decât 28 de stihuri.

[43] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 7: "Vai lumii, din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala".

79. Cel ce păzeşte poruncile luĭ Dumnezeŭ, nu piatră de sminteală să face oamenilor, pentru că nicĭ este sminteală întru el. Că zice „Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, şi nu este lor sminteală" (Ps. **118**. 165)[44]. Ci lumină, şi sare, şi vieaţă, după cuvântul Domnuluĭ „Voĭ sunteţĭ lumina lumiĭ, şi sarea pământuluĭ" (Mateiŭ **5**. 13, 14)[45]. Lumină decĭ, cu vieaţa cea îmbunătăţită, şi cu cuvânt luminat şi cu cuget înţălept. Iar sare, că mult este întru cunoştinţa Duhovnicească, şi puternic întru înţălepciunea luĭ Dumnezeŭ. Iar vieaţă, că cu graiurile cuvintelor sale, viĭ făcând pre ceĭ omorâţĭ de patimĭ, pre aceştiea îĭ scoală din iadul necunoştinţeĭ; Şi cu lumina dreptăţiĭ sale, strălucind înaintea oamenilor prin lucrurĭ, şi luminându-ĭ pre eĭ. Cu dulceaţa şi cu amărăciunea cuvintelor sale, rădicându-ĭ pre aceştiea din slăbănogire şi izbăvindu-ĭ din putrejunea patimilor. Iar cu viaţa cuvintelor sale, viaţă dând sufletelor celor omorâte de păcat.

80. Patima slaveĭ deşarte, cu trei ghimpĭ este: cu slava deşartă, şi părerea şi mândriea, de la dracĭ înferbântaţĭ şi căliţĭ. Iar celor ce „s-aŭ sălăşluit întru acoperământul Dumnezeuluĭ ceresc" (Ps. **90**. 1)[46] văzuţĭ să face, şi ghimpurile luĭ să sfărâmă; zburând adecă aceştiea prin smerita cugetare, şi odihnindu-se înlăuntru întru livada vieţiĭ.

81. Când necuratul şi cel cu multe măestriĭ drac al măririĭ deşarte, asupreală îţĭ va aduce ţie celuĭ ce facĭ înainte sporire întru fapta cea bună, şi vrăjind ţie înălţările scaunelor, cu scornirea gândurilor pre aducerea aminte rădicându-o, şi suind lucrarea ta, ca pre ceea ce maĭ presus zace decât a celorlalţĭ; şi pre suflet îl supune: opreşte-l pre el cu mintea, nu îl lăsa a fugi, dacă aĭ luat de sus adecă putere aşa a face. Şi prinzându-l pre el mergĭ cu cugetul, ca să ţi să pară spre ce este cu plăcere vreun răŭ făcut de tine. Şi pre acesta descoperindu-l înaintea feţiĭ aceluia, zi către dânsul: Oare ceĭ ce lucrează unele ca acestea, sunt vrednicĭ a să sui spre una ca aceasta a sporireĭ înainte?? Şi îndestulaţĭ ţi să par a povăţui sufletele, şi a aduce pre ceĭ mântuiţĭ la Hristos? Tu dar să zici, şi eu să tac. Şi neavând el ce îţĭ va răspunde ţie, ca fumul de ruşine va fugi, şi nu te va maĭ turbura pre tine cu putere. Iar de nu este ceva din cele rele făcute întru tine, prin cea maĭ presus de lume vieaţă, măcar prin poruncĭ, şi prin pătimirele ce le-aŭ primit Domnul. Şi atâta te veĭ afla pre sineţĭ neîndestulat întru săvârşire, pre cât scăldătoarea apeĭ, este neajunsă către Mare. Pentru că dreptatea cea omenească, atât este cu neajungere de drepate luĭ Dumnezeŭ, pre cât pământul către înălţimea Ceruluĭ, şi a ţânţaruluĭ spre a Leuluĭ asemănare.

82. Cel ce întru adânc s-a rănit de dragostea luĭ Dumnezeŭ, cu neajungere îĭ este puterea cea trupească din osârdie. Că nu este săturare osârdieĭ acestuia, întru ostenelele şi sudorile cele pustniceştĭ. Ca în chipul acelora ce foarte însetează, nu este ceea ce ar tămădui aprinderea luĭ ce zace într-însul. Ci şi toată ziua şi toată noaptea însetează de a să osteni, şi de puterea trupuluĭ să birueşte. Şi mi să pare că cu această patimă maĭ presus de fire, şi muceniciĭ luĭ Hristos cuprinşĭ fiind, nu simţau muncile, şi saţiŭ nu aveaŭ de acestea împărtăşindu-să. Ci singurĭ pre sine să biruiaŭ, aprinşi fiind de dragostea luĭ Dumnezeŭ, şi de-a pururea să vedea cu neajungere, spre cea aprinsă osârdie ca să pătimească.

83. Care pre sine după oarecare chip, să măsoară cu ceĭ ce să nevoesc, orĭ de la fraţiĭ ceĭ petrecătorĭ cu dânsul tăinuindu-să, s-aŭ înşălat pre sine, şi strein de la Dumnezeŭ umblă pre cale. Pentru că unul ca acesta, nu s-a cunoscut pre sine, orĭ s-aŭ abătut de la cele ce îl duc către Cerurĭ; Prin care ceĭ sârguitorĭ, cu înţălegerea cea jos aruncată mergând, şi prin care şi mrejele vrăjmaşuluĭ trecându-le, în vârful cel gânditor cu aripele nepătimireĭ aŭ intrat, şi înfrumuseţaţĭ fiind cu măsuratecă înţălepeciune, în luminatele locurĭ primăvărează.

[44] *Psalmii*, **118**, 165: "Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc".
[45] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 13-14:
"13. Voi sunteţi sarea pământului; dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai e bună decât să fie aruncată afară şi călcată în picioare de oameni.
14. Voi sunteţi lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă".
[46] *Psalmii*, **90**, 1: "Cel ce locuieşte în ajutorul Celui Preaînalt, întru acoperământul Dumnezeului cerului se va sălăşlui".

84. Cel ce să umflă, şi cugetul îl înşală cu părerea, niciodată întru lumina smereniei va dobândi darurile umilinţei; Prin care să dă lumina înţălepciunei lui Dumnezeŭ celui sfărămat cu Inima dupre cea scrisă „întru lumina Ta vom vedea lumină" (Ps. 35.9)[47]. Ci noaptea patimilor îl acopere atuncea, întru care toate hearăle luncii firei cei omeneşti, ale mărirei deşarte grăesc, şi dracul curviei răcnind, căutând pre cine ar înghiţi (1Pet. 5.8)[48], şi în pântecele necunoşinţei a-l trimite.

85. Cel ce trăeşte după om, şi este mişcat cu duhul părerii, Mare de rele vieaţa aceasta i să face lui; udând partea sufletului lui cea înţălegătoare, cu sarea dulceţilor; Şi cu cumplitele valuri ale patimilor, cele trei părţi ale lui bătându-se de la duhurile vicleşugului; şi cumplita nedumerire, mari scârbe îi întinde, când şi lopeţile lui şi cârma cea sufletească să strică de dulceţile trupului. Şi cârmaciul, mintea, sub adâncimea păcatului şi în gânditoarea moarte să face, până când Marea răutăţilor (se va preface) întru adâncul smereniei, şi liniştea va alina valurile ei; şi curgerea lacrămilor va întoarce în nori sărătura dulceţilor, şi întru dulceaţă se va preface de lumină văzătoare a umilinţei.

86. Cel ce întru săturarea poftelor celor trupeşti şi lucrărilor lui a slujit, întru săturare să apuce şi durerile pustniciei, întru sudorile relei pătimiri. Că săturarea cu săturare, şi dulceaţa cu durere, şi răsfăţarea cu ostenelele cele trupeşti să se desbată de la tine, şi săturarea veseliei şi a bucuriei întru odihnă vei afla. Că aşa te vei hrăni şi de bunul miros al curăţeniei şi al Sfinţeniei, şi de nespusă dulceaţă te vei îndulci, a rodurilor celor fără de moarte ale Duhului. De vreme ce şi doftoriele cele curăţitoare, după potrivirea spurcăciunei hainelor, ne-am deprins a le pune spre curăţirea lor, când de spurcăciune întru adânc se vor face netrebnice.

87. Folositoare încă sunt neputinţele celor ce să suie către vieaţa cea cu fapte bune, ajutorindu-le acestea topirea şi smereniea înferbântatului trup. Acestea lucrează puterea trupului mai neputincioasă, iar înţălegerea cea de ţărână a sufletului o supţiează; singură tăriea lui săvârşindu-o mai tare şi mai puternică, după Dumnezeescul Apostol „Când sunt neputincios, zice, atuncea sunt tare" (2Cor. 12.10)[49]. Iar pre cât acestea acelora le sunt folositoare, pre atâta vătămătoare celor ce aŭ sporit întru ostenelele faptelor bune, şi acum pre simţire lepădându-o, întru Cereştile videnii aŭ intrat. Că împedecă pre aceea de la îndeletnicirea celor Dumnezeeşti, şi vestejesc cu boalele şi aşezarea sufletului lor cea cugetătoare, şi cu norul scârbei turbură pre aceea, şi umilinţa o usucă uscatul durerilor. Pre care Pavel cunoscându-o, bine a zis stăruind cu legea judecăţii, zicând: „Îmi chinuesc trupul meŭ cu ostenelele nevoinţelor, şi-l supui robiei, ca nu cumva altora propoveduind, însumi să mă fac netrebnic" (1Cor. 9.27)[50].

88. Dintru rânduiala cea netedă care nu are potrivire, de multe ori să nasc oarecare boale sârguitorului: saŭ spre cea dupre urmă nemâncare, şi spre ostenelele faptelor bune, fără de măsură şi fără de socoteală întinzându-să, saŭ spre cea de-a pururea mâncare şi săturare abătându-se, care este luptătoare. Deci de nevoie este înfrânarea celor ce să aduc spre faptele cele bune, şi celor ce preste nevoinţele cele de mijloc, aŭ schimbat suirea întru margenea videniei. Pentru că aceasta este maica sânătăţii, şi iubita curăţăniei, şi smeritei cugetări bună împreună vieţuitoare.

89. După nepătimiri să înţălegi a fi, şi îndoit a să face mai ales întru cei sârguitori. Şi întâi adecă de la sfârşitul iubirei de înţălecpiune cei lucrătoare, cea mai întâi nepătimire să face celor sârguitori, care din nevoinţa cea legiuită, înainte aŭ sporit în multe chipuri prin ostenele, ştiind adecă îndată a omori pre patimi, şi pornirele cele trupeşti nelucrătoare a le pune; Şi a să mişca spre cea după fire, face pre puterile cele sufleteşti, şi pre minte întru învăţăturele cele Dumnezeeşti cu înţălegere o aşază.

[47] *Psalmii*, **35**, 9: "Că la Tine este izvorul vieţii, întru lumina Ta vom vedea lumină".
[48] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **5**, 8: "Fiţi treji, privegheaţi. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".
[49] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 10: "De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări, pentru Hristos, căci, când sunt slab, atunci sunt tare".
[50] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **9**, 27: "Ci îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei; ca nu cumva, a altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic".

Apoĭ de la începutul vedereĭ ceĭ fireştĭ cea a doùa şi maĭ desăvârşită, cu înțălepciune să adaogă lor. Care dintru liniştea cea înțălegătoare a gândurilor, înălțându-să întru aşăzarea cea pacĭnică a mințiĭ, maĭ văzătoare înainte şi înainte privitoare ştie a face pre minte. Mai văzătoare înainte adecă, întru lucrurile cele Dumnezeeştĭ, şi întru vederea celuĭ maĭ bun, şi întru descoperirea tainelor luĭ Dumnezeŭ. Iar înainte privitoare, întru lucrurile cele omeneştĭ, cele ce departe vin şi vor să fie, întru care unul şi acelaşĭ Duh lucrând este. Care adecă ține şi stăpâneşte după cea dintâĭ nepătimire, şi sloboade după cea de a doua, întru slobozirea vieţiĭ ceĭ vecĭnice, precum aŭ zis Pavel (Rom. 6.2)[51].

90. Cel ce s-aŭ apropieat de hotarele nepătimireĭ, drepte vederĭ făcându-să adecă, şi de Dumnezeŭ şi de cele ce sunt; din frumuseța făpturelor, după potriva curățenieĭ luĭ, către Făcătorul sus alergând, primeşte vărsărĭ de lumină ale Duhuluĭ. Şi bune cugetărĭ având către toțĭ, pururea gândeşte de toțĭ cele bune; şi Sfinţĭ şi curaţĭ îĭ vede pre toţĭ. Şi din toate cele Dumnezeeştĭ şi omeneştĭ lucrurĭ, scoate dreaptă judecată. Şi nu doreşte adecă nimic din cele ce sunt lucrurĭ ale lumiĭ şi care oamenilor sunt cu sârguire. Şi desbrăcându-să mintea de simțirele a toată lumea, către Cerurĭ şi către Dumnezeŭ sus aleargă, curat de toată tina şi de toată robiea slobod fiind; Şi tot să face întru cele bune cugetătoare a luĭ Dumnezeŭ întru un Duh, şi vede frumuseța cea Dumnezeească; Şi cu cea de Dumnezeŭ cuviință în lucrurile cele Dumnezeeştĭ, a fericiteĭ mărirĭ a luĭ Dumnezeŭ cu dragoste încape. Întru nespusă tăcere şi bucurie, şi simțirele toate schimbându-să; Ca un Înger nematerialnic în trup materialnic, cu oameniĭ vieţueşte.

91. În ştiință să fie cuvântuluĭ, că cinci simţirĭ sunt şi în cele nevoitoare: privigherea, învățătura, rugăciunea, înfrânarea şi liniştea. Cel ce a împreunat pre simțirele sale, adecă: pre vedere privighereĭ, pre auz învățătureĭ, pre miros rugăciuneĭ, pre gust înfrânăriĭ, şi pre pipăire a înjugat-o cu liniştea, acela curând curăță mintea sufletuluĭ săŭ, şi supțiindu-o cu acestea, o lucrează nepătimaşă şi văzătoare.

92. Minte făr de patimĭ aceea este, care a stăpânit pre patimile sale, şi maĭ presus de scârbă şi de bucurie s-a făcut. Care nicĭ de aducerile necazurilor mâhnită să face, nicĭ de cele ale bărbățieĭ sufletuluĭ să revarsă cu bucurie. Ci aducând adecă pre suflet când să bucură întru scârbe, iar întru bărbăție să înfrânează, şi nu să poartă afară de măsură, saŭ afară de ceea ce să cuvine.

93. Asupra celor ce fac înainte sporire întru vedere, multă le este turburarea cea drăcească. Pentru că pândesc ziua şi noaptea asupra lor. Şi prin ceĭ ce adecă sunt cu dânşiĭ, cumplite ispite rădică asupra lor; Iar prin sine, bufnete fac spre înfricoşare. Şi când dorm năpădesc asupra lor, zavistuind odihneĭ acelora. Şi în multe felurĭ îĭ scârbesc pre aceea, măcar că nu pot face strâmbătate celor ce s-aŭ lipit de Dumnezeŭ. Şi dacă nu ar fi fost Îngerul Domnuluĭ Atot Ţiitorul păzindu-ĭ pre eĭ, nu ar fi scăpat de băntuelele lor, şi de cursa cea de moarte.

94. Cela ce facĭ nevoință de cea lucrătoare iubire de înțălepciune faptă bună, ia-te aminte cu de-adinsul de băntuelele dracilor celor atot perzătorĭ. Că pre cât puĭ suire sporind înainte, întru cele înalte bunătățĭ, şi lumina cea Dumnezeească creşte întru luare aminte, şi la descoperirĭ viĭ şi la vederile cele negrăite prin Duhul, pre atâta el văzându-te suindu-te la Cerurĭ scrâşnesc cu dințiĭ, şi mrejile cele mult împletite ale răutăților, pre văzduhul cel cugetător cu sârguire le întinde. Că nu numaĭ draciĭ ceĭ aĭ pofteĭ şi aĭ iuțimeĭ vor sufla asupra ta, ceĭ iubitorĭ de trup şi în chipul hearelor, ci şi aĭ huleĭ cu amară zavistie să vor scula asupra ta. Şi către acestea, ceĭ ce sboară prin văzduh, aĭ începătorielor şi aĭ stăpânirelor, după nălucirea cea goală, în chipurĭ streine şi întru înfricoşate închipuirĭ, pre cât este după dânşiĭ se vor rădica asupra ta spre a te necăji. Ci întru lucrarea rugăciuneĭ ceĭ din minte, cu ochiul cel deştept al mințiĭ îndeletnicindu-te, şi cu cugetele vedereĭ ceĭ fireştĭ întru zidirele luĭ Dumnezeŭ învățându-te, nu te veĭ teme de săgeata lor ce sboară ziua. Că nicĭ vor putea să se apropie de trupul, de lumina care este întru tine întunerecul gonindu-să, şi de focul cel Dumnezeesc arzându-să.

[51] *Epistolă către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 2: "Nicidecum! Noi care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat?".

95. De darul Dumnezeescului Duh foarte să tem viclenele duhurĭ, şi maĭ vârtos atuncĭ, când bogat ne vor afla curăţiţĭ cu învăţătura şi cu curata rugăciune. Că nu îndrăsnesc a să apropiea de trupurile cele strălucite, ci cu singurile nălucirele şi înfricoşatele tropote, şi cu neştiute glasurĭ a înfricoşa, şi a turbura să ipsitesc, şi de la lucrările rugăciuneĭ şi a privighereĭ a ne întoarce. Ci şi celor ce pre pământ dorm nu-ĭ cruţă, şi foarte zavistuesc odihneĭ ostenelelor lor, şi năpădesc cu oarecare înfiorări, ca somnul de la ochiĭ lor să fugă, şi prea grea viaţa lor şi plină de boale cugetând aşa a li-o face.

96. Duhurile întunereculuĭ să par a avea trupurĭ supţirĭ, precum cuvântul din iscus părere dă; Orĭ aceasta nălucind fură pre simţire, orĭ şi întru aceasta osândiţĭ fiind ce la cea veche cădere. Dar de vreme ce a să lupta să pleacă cu sufletul cel nevoitor, când trupul aceluia este plecat spre somn, încă şi ispită oarecare să pare a fi sufletuluĭ, acum fiind maĭ presus de smereniea trupuluĭ. Ca cumplirea luĭ şi bărbăţiea sufletuluĭ, care este spre aceea, să se arate, care vor să-ĭ împedece cu cumpliţie înfricoşată. Însă care de dragostea de Dumnezeŭ rănit fiind, şi cuprins este sufletul cu faptele cele cuprinzătoare, nu numaĭ cu dreaptă mânie să împrotiveşte, ci şi îĭ bate pre eĭ, dacă aŭ oarecare simţire, precum să pare, cu nemilostivire pre ceĭ împământeniţĭ cu căderea de la cea întâĭ şi Dumnezeească lumină.

97. Maĭ înainte de luptă şi de biruinţă, mulţimea dracilor turbură simţirea sufletuluĭ, şi somnul de la gene îl răsipesc. Iar sufletul cel plin de bărbăţie şi de îndrăsneală de la Sfântul Duh, nu să grijaşte *de acestea aflărĭ ale lor şi amară turburărĭ; Ci cu făcătoarea de vieaţă închipuire, şi cu chemarea luĭ* Iisus şi Dumnezeŭ, şi pre nălucirele lor le strică, şi pre dânşiĭ fugătorĭ împreună cu acelea îĭ face.

98. Dacă aĭ eşit spre cea lucrătoare iubire de înţălepciune, ca să robeştĭ dobânda duhurilor celor luptătoare, caută şi ia aminte, de pretutindenea a te întrarma pre sine cu armele Duhuluĭ. Dar ştiĭ pre ale cuĭ vase a le răpi aĭ pus de gând? Ale luptătorilor adecă, însă ale celor gânditorĭ, şi ale celor fără de trup, (tu) carele cu trupul încă Împăratuluĭ Duhurilor şi luĭ Dumnezeŭ ostăşeştĭ. Să ştiĭ dar că maĭ amar decât întâĭ să vor ostăşi asupra ta, şi cu multe măestriĭ vor fi asupra ta. Până când saŭ înţălându-te, vrând dobânda să o pearză, împreună cu dânsa şi pre tine rob să te răpească, şi cu multă amărăciune sufletul tăŭ să-l umple; saŭ cu năpăştile cele rele, şi cu durerĭ te vor înfăşura pre tine, spre bătaea trupuluĭ tăŭ şi necăjirea.

99. Nu poate izvorul cel bun, ape turbure şi puturoase a nu izvorî, cu materie lumească puţând. Nicĭ inima afară de Împărăţiea cea Cerească fiind, pâraele vieţiĭ ceĭ Dumnezeeştĭ cândva va izvorî, trimiţând bună mireazmă a miruluĭ celuĭ gânditor. „Aŭ dintru aceiaşĭ vână a izvoruluĭ, zice, izvoraşte dulce şi amar? Nu poate spinul să facă măsline, saŭ măslinul ghinde" (Iac. 3.11–12) [52]. Aşa nicĭ izvorul uneĭ inimĭ, împreună poate a rodi vicleană şi bună înţălegere. „Omul cel bun din comoara cea bună a inimeĭ sale scoate cele bune; Iar omul cel viclean, din comoara cea vicleană a inimeĭ sale scoate cele rele", după cuvântul Domnuluĭ (Mat. 2.35) [53].

100. Precum nu este cu putinţă fără de untdelemn şi foc, a arde luminătorul şi a lumina celor ce sunt în casă; Aşa şi sufletuluĭ cu neputinţă îĭ este, fără de Dumnezeescul Duh şi foc, cele Dumnezeeştĭ, arătate a le vesti şi a lumina pre oamenĭ. „Că tot Darul cel desăvârşit, de sus este pogorându-să, de la Părintele luminilor" – împărţindu-să tot iubitoruluĭ de Dumnezeŭ suflet. „La care nu este după cuvânt, schimbare saŭ umbră de mutare" (Iac. 1.17) [54].

---

[52] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 3, 11-12:
"11. Oare izvorul aruncă din aceeaşi vână, şi apa dulce şi pe cea amară?".
12. Nu cumva poate smochinul, fraţilor, să facă măsline, sau viţa de vie să facă smochine? Tot aşa izvorul sărat nu poate să dea apă dulce". Am adăugat la trimiterea din mss. Iac. 3. 11 şi versetul (stihul) 12, cuprins în citatul din text.

[53] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 2, 35. Trimitere eronată, capitolul 2 nu are decât 23 de stihuri cu totul.

[54] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 1, 17: "Toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor, la Care nu este schimbare sau umbră de mutare".

Ale aceluiaşi,
Suta a doua,
capete fireştĭ: pentru curăţirea minţiĭ

1. ÎNCEPĂTURA dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ adecă, este nebăgarea de samă a lucrurilor celor văzute şi omeneştĭ. Iar mijlocul, curăţirea inimeĭ şi a minţiĭ, dintru care este descoperirea cea cugetătoare a ochilor minţiĭ, şi cunoaşterea Împărăţieĭ Cerurilor ce este ascunsă întru noĭ. Iar sfârşitul, este dorirea cea necuprinsă a darurilor luĭ Dumnezeŭ celor maĭ presus de fire, şi cea firească poftă a împreunăriĭ eĭ cu Dumnezeŭ şi a odihneĭ ceĭ întru Dânsul.

2. Unde este dragoste înfocată a luĭ Dumnezeŭ, şi lucrarea lucrărilor celor gânditoare, şi împărtăşirea neapropiateĭ luminĭ, acolo este pacea puterilor celor sufleteştĭ, şi curăţirea minţiĭ, şi sălăşluirea Sfinteĭ Treimĭ. „Că cel ce mă iubeşte, zice, cuvântul meŭ va păzi, şi Părintele Meŭ îl va iubi pre el, şi către el vom veni, şi lăcaş la dânsul vom face" (Ioan **14**.23) [55].

3. Treĭ aşezărĭ ale vieţiĭ ştie cuvântul: trupească, sufletească şi Duhovnicească. Dintru acestea fieştecarele pre a sa sârguire a vieţiĭ o are, ceea ce în multe felurĭ este către sine, şi altora neasemănată.

4. Aşezarea vieţiĭ ceĭ trupeştĭ, toată cu totul spre poftele şi îndulcireĭ vieţiĭ ceĭ de acum să îndeletniceşte. Nimic dintru aşezarea cea sufletească, saŭ dintru cea Duhovnicească având întru sine, saŭ măcar cu totul vrând a o câştiga. Iar cea sufletească, prin mijloc oarecum stând, a răutăţiĭ şi a bunătăţiĭ, spre cea a trupuluĭ sârguinţă şi sânătate priveşte, şi spre lauda oamenilor după potrivire. Şi spre ostenelele bunătăţilor lepădându-le, şi de lucrurile cele trupeştĭ fugind, nu să grijaşte de răutate saŭ de bunătate, pentru pricinele cele protivnice ce sunt întru dânsele. De bunătate adecă pentru asprimea eĭ, împreună şi osteneala; Iar de răutate, ca să nu pearză lauda cea de la oamenĭ. Iar aşezarea vieţiĭ ceĭ Duhovniceştĭ, dintru acestea adecă niciuna, nicĭ voeşte a avea, nicĭ întru amândouă ce sunt aşa de rele a să îndeletnici. Ci toată cu totul slobodă este de aceasta şi de aceea. Care cu aripele cele aurite ale dragosteĭ şi ale nepătimireĭ, aŭ sburat cu amândouă, nicĭ lucrând ceva din cele lepădate, şi fugind de deşărtăciunea celor rele.

5. Ceĭ ce vieţuesc trupeşte, şi aŭ pre cea maĭ mult trupească înţălegere zăcând întru sine, cu totul trupurĭ fiind, nu pot să placă luĭ Dumnezeŭ; Că întunecaţĭ sunt cu înţălegerea, şi razelor luminiĭ ceĭ Dumnezeeştĭ cu adevărat nepărtaşĭ. Fiindcă noriĭ patimilor ceĭ ce staŭ deasupra lor, ca nişte ziduri înalte fiind, care îngrădesc razele cele Duhovniceştĭ, îĭ fac a fi neluminaţĭ. Căci având adecă simţirele sufletelor sale tâmpite, nu pot a căuta sus către frumuseţele cele gândite ale luĭ Dumnezeŭ, şi a vedea lumina vieţiĭ ceĭ adevărate întru adevăr, şi a fi maĭ presus de smereniea cestor văzute. Ci ca nişte dobitoceştĭ cu simţirea lumiĭ făcându-să, întru lucrurile cele simţitoare şi omeneştĭ leagă vredniciea cuvântuluĭ. Şi toată nevoinţa către cele văzute şi stricăcioase o aŭ, unul pre altul pentru acestea luptând. Şi întru acestea îndeletnicindu-şĭ şi pironindu-şĭ pre sufletele sale, şi

[55] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 23: "Iisus a răspuns şi i-a zis: Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el".

greşind de avere, de mărire, şi de dulceaţa cea trupească, pagubă prea mare de unele ca acestea socoteşte. Către care cu cuviinţă cuvântul acela Proarocesc, ca de la faţa luĭ Dumnezeŭ să se grăească „Nu are a petrece Duhul Meŭ în oamenii aceştiea, pentru că sunt trup" (Fac. 6.3)[56].

6. Ceĭ ce vieţuesc sufleteşte, şi pentru aceasta să numesc sufleteştĭ, din jumătate oarecare fiind, şi ca slăbănogiţĭ sunt cu mădulările, nicĭ a fi cândva pentru fapta cea bună cu durere, şi pentru poruncile luĭ Dumnezeŭ a să sârgui, şi de lucrurile cele oprite fugind pentru slava cea omenească, şi de iubire de sine, de hrănitoarea patimilor celor perzătoare cuprinşĭ fiind, de toată plăcerea, şi pentru sânătate, şi pentru îndulcirea trupuluĭ să ţin. Şi pre toată scârba, şi pre toată durerea, şi pre toată reaua pătimire le scutură pentru fapta bună, încălzind pre trupul cel luptător maĭ presus de cum să cuvine. Şi întru acest fel vieaţa şi petrecerea având, împământenează pre minte, cu patimile îngroşându-o, şi nepriimitorĭ sunt de cele cugetătoare şi Dumnezeeştĭ lucrurĭ, prin care sufletul din materie să răpeşte, şi tot către Cerurile cele gânditoare să suie. Şi acesta pătimesc încă fiind cuprinşĭ de duhul cel materialnic, ca ceĭ ce iubesc sufletele lor, şi a face voile sale voesc. Că deşerţĭ fiind de Duhul Sfânt nepărtaşĭ sunt şi de darurile Luĭ. Drept aceea nicĭ rod Dumnezeesc este a vedea întru dânşiĭ, adecă al dragosteĭ ceĭ către Dumnezeŭ şi către ceĭ de aproape. Saŭ bucurie întru sărăcie şi întru scârbe, saŭ pacea sufletuluĭ, saŭ credinţa cea cu aşezământul, saŭ cea cuprinzătoare înfrânare. Încă nicĭ umilinţă, saŭ lacrămĭ, saŭ smerenie şi milostivire. Ci tot plinĭ de mândrie şi de trufie. De aicea şi a să cufunda întru adâncurile Duhuluĭ, de la sine putere nu aŭ. Că nicĭ este întru dânşiĭ lumina aceea, ce povăţueşte şi deşchide pre minte ca să înţăleagă scripturele. Însă nicĭ rabdă a auzi, alţiĭ povestind de acestea. Că cu cuviinţă de uniĭ ca aceştiea Apostolul a hotărât: „Iară omul cel sufletesc, nu primeşte pre cele ale Duhuluĭ, că nebunie îĭ sunt luĭ" (1Cor. 2.14)[57], şi nu ştie „că legea Duhovnicească este, şi Duhovniceşte să cearcă" (Rom. 7.14)[58].

7. Ceĭ ce umblă cu Duhul, şi totdeauna aŭ primit vieaţa cea Duhovnicească, totdeauna plăcuţĭ sunt luĭ Dumnezeŭ, având grijă ca ceĭ Sfinţiţĭ Luĭ. Că de-a pururea cu durerile curăţesc pre sufletele sale, şi poruncile Domnuluĭ le păzesc, vărsând sângiurile lor pentru dragostea Luĭ. Trupul îl istovesc cu posturile şi cu privigherile; Cu lacrămile supţiază grosimea inimeĭ, şi cu reaua pătimire omoară mădulările. Cu rugăciunea şi cu învăţătura, pre minte o umplu de lumină şi luminoasă pre aceea o face. Şi prin lepădarea voiĭ, despart sufletele lor de la împătimirea cea trupească şi cu totul unuia Duhuluĭ să fac. Drept aceea şi Duhovniceştĭ nu numaĭ să cunosc, ci şi să numesc de la toţĭ cu cuviinţă. Aceştiea către nepătimire şi dragoste viind, să înaripează către vederea făpturilor şi de acolo înţălegerea celor ce sunt, prin înţălepciune iaŭ, cea ascunsă în Dumnezeŭ. Şi numaĭ acelora să daŭ, care maĭ presus de smereniea trupuluĭ lor s-aŭ făcut. Decĭ şi pre toată simţirea lumiĭ trecându-o, şi cu cuget luminos întru cele maĭ presus de simţire făcându-să, luminează cuvântul. Şi prin mijlocul Bisericeĭ luĭ Dumnezeŭ şi a adunăriĭ credincioşilor, cuvinte bune din curată inimă izbucnesc, şi să fac oamenilor sare şi lumină. Precum şi Domnul grăeşte către dânşiĭ „Voĭ sunteţĭ lumina lumiĭ şi sarea pământuluĭ" (Mat. 5.13, 14)[59].

8. „Îndeletniciţi-vă şi cunoaşteţĭ că Eŭ sunt Dumnezeŭ" (Ps. 45.11)[60] glasul Dumnezeescului Cuvânt este acesta, şi să cunoaşte lucrător celor ce voesc. Una este de folos celuĭ ce s-a lepădat de

[56] *Facerea*, **6**, 3: "Dar Domnul Dumnezeu a zis: «Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceştia, pentru că sunt numai trup. Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani»!".

[57] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 14: "Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte".

[58] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 14: "Căci ştim că Legea e duhovnicească; dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat".

[59] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 13-14:
"13. Voi sunteţi sarea pământului; dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai e bună decât să fie aruncată afară şi călcată în picioare de oameni.
14. Voi sunteţi lumina lumii; nu poate o cetatea aflată pe vârf de munte să se ascundă".

[60] *Psalmii*, **45**, 11: "Domnul puterilor cu noi, sprijinitorul nostru, Dumnezeul lui Iacob".

această turburătoare vieață și cumplită deșertăciune: ca cu multă luare aminte de sine și liniște despre lucrurile cele dinafară, cu de-adinsul a să cerceta și pre Dumnezeŭ întru sine a-l căuta, și a cunoaște înlăuntru Împărățiea luĭ Dumnezeŭ. Căcĭ așa făcând cineva, abea va putea prin multă vreme, chipurile răutățiĭ a le șterge din suflet, și i să va da curat a păzi vechea bunătate.

9. Otrava răutățiĭ ceea ce maĭ înainte a fost pusă întru noĭ, multă fiind, multă adecă și foc curățitor ĭĭ trebue prin lacrămile pocăințeĭ și a durerilor celor de voe ale pustnicieĭ. De vreme ce, saŭ cu cele de voe durerĭ ne curățim de spurcăciunea patimilor, saŭ cu cele fără de voe aducerĭ de cele cumplite. Că apucând maĭ înainte cele de voe, nu să întâmplă cele fără de voe. Iar acelea, curățenie nelucrând a păharuluĭ și a bliduluĭ, acestea de a doua maĭ luminos lucrează pre a noastră așezare cea de demult, așa meșteșugitorul rânduind.

10. Îșĭ bate joc de buna credință, și batjocorițĭ sunt de lucrurĭ, care nu dupre cuvânt aŭ făcut lepădarea sa; Nicĭ pre învățător și pre povățuitor aŭ voit dintru început a lua. Ci înțălegereĭ sale a urmat, și s-a arătat înaintea sa meșteșugitor.

11. Nicĭ pricinele trupeștilor neputințe poate cineva a le cunoaște și lucrurile lor, fără de iscusul cel mult al doftoresculuĭ meșteșug, nicĭ pre cele sufleteștĭ, fără de multă pentru dânsele învățătură. Pentru că greșit să pare și cele foarte lesne de cunoscut, cunoașterea celor micĭ trupeștĭ neputințe, întru care lucrează meșteșugul doftoresc; Întru acest fel de greșit, și mult maĭ mult decât acelea, dacă sunt sufleteștĭ. Că pre cât e maĭ bun sufletul decât trupul, pre atâta marele acelea și nelesne de biruit patimĭ, decât acest trup văzut cu toate cele simțitoare ale luĭ.

12. Cu firea oamenilor s-a născut cele întâĭ și de căpetenie fapte bune. Dintru care ca de la patru începuturĭ, râurile tuturor faptelor bune să umple de ape, și adapă cetatea luĭ Dumnezeŭ, care este inima cea curată și mângâiată cu lacrămile. Și cel ce a păzit acestea nesurpate de la duhurile vicleșuguluĭ, saŭ cele împreună căzute, cu multe ostenele ale pocăințeĭ le-aŭ rădicat, casă luișĭ Împărătească și Palat aŭ înălțat, întru care, lăcaș face Împăratul tuturor, și darurile sale cele înalte, cu belșug le împarte și le dă celor ce aŭ gătit Luĭ așa.

13. Scurtă este vieața aceasta, lung veacul cel viitor, și puțină întindere este a viețiĭ aceștiea. Iar omul, aceast jivină mare și mică, căruia strâmtă i s-aŭ dat vremea de față, neputincios este. Și aceea adecă este strâmtă, iar acesta neputincios. Însă gătit înainte fiind întru nevoință, pentru răsplata ostenelelor sale, mare este. Nenumărate având răsplătirele, și în vieață scurtă pătimind.

14. Nu voește Dumnezeŭ a fi lucrarea celor sârguitorĭ neispitită, ci și foarte iscusită. Decĭ pentru aceasta lasă focul ispitelor, și darul la puțină vreme îl strânge carele li să dă lor de sus, și gândul linișteĭ sloboade a să mâhni de la duhurile vicleșuguluĭ. Ca să vază plecarea sufletuluĭ, cuĭ maĭ mult dăruește, saŭ căruia? Aceluia însușĭ Făcătoruluĭ și dătătoruluĭ de Dar al luĭ, saŭ simțireĭ lumiĭ și netezimeĭ dulceților? Și așa saŭ Darul îl îndoește lor, celor ce înainte sporesc întru dragostea luĭ, saŭ ĭĭ rănește pre eĭ cu ispite și cu scârbe, având grijă eĭ de lucrurĭ. Până ce vor lua asupră urăciunea nestatornicieĭ ceĭ purtătoare împrejur, și pre amărăciunea cea ce acolo a dulceților, cu lacrămĭ o vor șterge.

15. Pacea gândurilor turburându-să de la duhurile vicleșuguluĭ, îndată și săgețile cele aprinse ale poftelor, asupra mințiĭ ceĭ ce aleargă cu răpejune la înălțime, de la draciĭ ceĭ prinzătorĭ și iubitorĭ de trup adesea să slobod. Iar mintea din mișcare, de la cele de sus smulgându-să, întru mișcările cele necuvioase și întru turburărĭ cade. Și așa fără de rânduială trupul asupra duhuluĭ începe a face rădicărĭ, smulgând pre minte cu gândurĭ și cu aprinderĭ, și cu norodul dulceților dorind a o împresura pre aceea. Și de nu ar fi scurtat Domnul Savaot zilele acelea, și puterea răbdăriĭ de nu ar fi dăruit robilor săĭ, nu s-ar fi mântuit tot trupul.

16. Dracul cel mult iscusit și mult meșteșugăreț al curvieĭ, unora adecă cădere și groapă a noroiuluĭ să face; Iară altora, rană și toiag drept; Iară altora, iscus și sufletuluĭ chinuire. Una adecă celor noĭ începătorĭ, care încă trag slab jugul pustnicieĭ și cu lenevire să văd. Iar alta, pentru ceĭ ce

aŭ mijlocul înainteĭ sporirĭ întru faptele cele bune şi maĭ uşor să întind către dânsul. Iar alta, pentru ceĭ ce către vedere acum, pre aripa minţiĭ o aŭ întins, şi acum bine aŭ venit către cea maĭ desăvârşită nepătimire. Fieştecăruia spre folos arătat se dă, că de sus este aşezat.

17. Cădere şi groapă a noroiuluĭ să face dracul curvieĭ, celor ce trec vieaţa cea călugărească întru toată nebăgarea de samă. Aprinzând mădulările acestora cu flacăra curvieĭ şi a poftireĭ, şi falnice meşteşugirĭ dând lor, ca să facă voia trupuluĭ şi afară de împărtăşirea altuĭ trup. Pentru care urât este, şi a grăi şi a gândi. Deci aceştiea după cel zis, trupul şi-l spurcă şi roduri mânâncă dulceţile cele sărate, şi cu întunerec umple chipurile sale, şi cu dreptate afară din cele maĭ bune se află greşind. Cărora şi tămăduire dacă vor vrea le vor fi, căldura pocăinţeĭ, şi cea dintru aceea umilinţă a lacrămilor; Care şi depărtare de cel răŭ face, şi pre suflet de spurcăciunĭ îl curăţăşte, şi moştenitor îl face pre acesta miliĭ luĭ Dumnezeŭ. Care întru cuviinţă şi Înţăleptul Solomon zice: „tămăduirea va face să înceteze păcate marĭ“ (Ecl. 10.4)[61].

18. Rană şi toiag să face acest duh, celor ce întru cea dintâĭ nepătimire să săvârşesc, prin cea lucrătoare iubire de înţălepciune, şi fac acum sporire întru cele maĭ înainte şi desăvârşite. Căcĭ când tăriea pustnicieĭ care o ţin, cu lenea o vor slăvi, şi către cea fără de păzire vedere a simţireĭ ceĭ lumeştĭ puţin se vor abate, şi lucrurilor celor omeneştĭ întru dorire vor fi, îndată şi acesta asupra lor să lasă a-ĭ rănĭ, dintru cea de pre urmă bunătate a luĭ Dumnezeŭ. Şi încep a-l bate pre acesta ce gândeşte cu gândurile pofteĭ ceĭ trupeştĭ. Că neputând adecă a răbda, iarăşĭ întru a sa păzitorie cu osârdie să alerge, a lucrăriĭ ceĭ bune dupre putere şi a luăriĭ aminte. Şi maĭ cu osârdie de lucrurile cele ce îĭ mântuesc pre eĭ, prin maĭ ostenitoare petrecere să se apuce. Că nu voeşte Dumnezeŭ pre sufletul cel ce a ajuns întru aceasta, nicĭdecum la simţirea cea lumească a să întoarce. Ci a merge pururea întru cele înainte, şi de lucrurile cele maĭ desăvârşite a să atinge cu sârguinţă; Ca nu rana răutăţiĭ să se apropie de trupul luĭ.

19. Iscus, şi împungător, şi muncire după iconomie să face duhul acesta, cărora de la cea dintâĭ către cea de a doua nepătimire aŭ venit. Ca prin aceea fiind supăraţĭ, şă-şĭ aducă aminte de neputinţa cea firească; Şi pentru prea mulţimea descoperirelor celor din vedere, după cuvântul cel zis, să se smerească. Ci văzând pre lege ostăşindu-să împrotiva legiĭ minţiĭ lor, şi prin cea supţire pomenire a păcatuluĭ să o scuture; Cu frică, ca să nu primească simţirea vătămăriĭ ceea ce să naşte înlăuntru dintru pomenirea aceştiea, şi din înălţimea vedereĭ să nu surpe privirea minţiĭ lor.

20. Numaĭ aceĭ ce şi de supţirele pomenirĭ ale păcatuluĭ mintea lor fără de necăjire a o păzi aŭ putut, căcĭ de vieaţă făcătoare omorârea Domnuluĭ întru mădulările lor, şi înţălegerile de sus prin Duhul s-aŭ învrednicit a primi. Şi trupul adecă mort păcatuluĭ îl înconjură, iară Duhul cu vieaţa cea întru Hristos s-aŭ învrednicit a-l îmbogăţi. Şi la câţĭ s-aŭ dat mintea luĭ Hristos cu cuvântul înţălepciuneĭ, acelora şi nenăcăjita făcătoare de vieaţă omorâre, întru cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ s-aŭ aflat.

21. Către sufletele cele ce acum s-aŭ curăţit, s-aŭ obicĭnuit a veni duhul pofteĭ şi al mânieĭ. Pentru care pricină? Ca să scuture roadele Duhuluĭ Sfânt cele ce să îngreuiază întru dânsele. Iar de vreme ce din bucuriea slobozenieĭ vărsare oarecare i să face întru asemenea suflete, toate spre folos iconomisindu-le înţălepicunea, pururea voind ca cu ale Sale darurĭ să tragă cugetul lor către Sine, şi prin aceea a petrece întru smerita cugetare neclătiţĭ, ca nu cu multa slobozenie şi cu bogăţiea de darurĭ spre altele să se înalţe, orĭ a li să părea că cu ale sale puterĭ şi înţălegere aŭ agonisit marele acest Palat al păciĭ, le dă locul duhurilor ca să năvălească asupra lor, întru împreună înjugare cu aceasta (smerita cugetare). Ca cu frică rănite fiind căderile, să stea întru a lor pază a fericiteĭ smeriteĭ cugetărĭ. Şi să se înveţe că trupul şi sângele legate sunt, şi să caute fireasca sa strajă, întru care fără de vătămare vor putea a să păzi cu puterea Duhuluĭ.

[61] *Ecclesiastul*, 10, 4: "Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri".

22. După boala patimilor ce stăpâneşte preste noi, şi după putrejunea păcatului care stă întru noi, şi aducerea ispitelor să face; Şi păharul pelinului judecăţilor lui Dumnezeu, saû mai cumplit ni să dă nouă, saû mai cu milă. Că dacă vindecătoare va fi, şi lesne de a să tămădui materiea ceea ce zace întru noi a păcatului, carele este arătat din gândurile cele iubitoare de dulceaţă şi iubitoare de vieaţă, atunci păharul ispitelor dres cu milostivire, de la Doftorul sufletelor noastre ni să dă, ca oamenilor celor ce ne cercăm cu boalele, şi încă cele omeneşti pătimim. Iar dacă nu cu lesnire de tămăduit aceea va fi, şi zace întru adânc, şi spre moarte face putrejunea – din gândurile mândriei şi ale trufiei cei mai de pre urmă –, nedres întru cumplitimea mâniei ni să dă. Ca cu focul ispitelor celor deosebi împreună topindu-să şi supţiindu-să boala prin smerenie, să o gonim de la sufletele noastre. Şi gândurile cele sărate, cu lacrămile să le înecăm, şi curaţi să ne arătăm întru lumina smereniei, Doftorului sufletelor noastre.

23. Nu este întru alt fel celor ce să nevoesc a scăpa de osebirea ispitelor, de nu vor cunoaşte neputinţa lor, şi streini de toată dreptatea pre sine să vor socoti, şi nevrednici a toată mângâerea, a toată cinstea, şi a toată odihna. Pentru că scoposul lui Dumnezeu Doftorului sufletelor noastre, de-a pururea este ca noi smeriţi să fim, mâhniţi, streini de tot omul, şi următori patimilor Aceluia „Că blând era şi smerit cu inima“ (Mat. **11**.29) [62], şi întru blândeţă şi întru smereniea inimei nevoeşte pre noi a alerga în calea poruncilor Lui.

24. Smereniea, nu cu plecarea grumazului, saû cu părul răşchirat, ori cu haina întinată, aspră şi veche, să isprăveşte, precum mulţi scriû cuprinderea faptei aceştiea. Ci cu inima înfrânată, şi cu Duhul smereniei, după David cel ce a zis: „Duh umilit, inima înfrântă şi smerită, Dumnezeû nu o va urgisi“ (Ps. **50**.18) [63].

25. Alta este smerita cuvântare, şi alta smereniea, şi alta este smerita cugetare. Că smerita cuvântare, adecă şi smereniea, prin toată reaua pătimire, şi prin ostenelele cele din afară ale faptelor bune, să îndreptează întru cei ce să nevoesc; întru singură lucrarea cea trupească şi deprinderea având adunarea. Drept aceea şi de multe ori întâmplându-să ispită, sufletul nefiind întru aşezare, să turbură. Iar smerita cugetare, este oarecare lucru Dumnezeesc şi înalt. Dintru singură venirea Mângâitorului să adaogă celora ce pre cea de mijloc o aû sărit. Carii arătat este că mai înainte aû călătorit prin toată smereniea, pre calea cea aspră a faptelor bune.

26. Smerita cugetare apuind întru adâncul sufletului, şi ca o piatră grea căzând asupra lui, atâta îl tescueşte pre el şi cu putere îl necăjeşte, cât să deşartă toată puterea acestuiea întru cea neoprită pornire a lacrămilor. Şi mintea să curăţăşte de toată spurcăciunea gândurilor, şi întru vederea lui Dumnezeu să face, după Isaiea. Şi aşa zice lucrându-să şi acela: „O! ticălosul de eû, că m-am umilit, că om fiind, şi necurate buze având, prin mijlocul norodului celui ce are buze necurate, eû vieţuesc. Şi pre Împăratul Domnul Savaot, l-am văzut cu ochii mei“ (Isaiea **6**.5) [64].

27. Când întru adânc smerita cuvântare se va adăoga ţie, atuncea nu va fi ţie a grăi înalt. Iar când se va înrădăcina întru adâncul inimei tale smereniea, atuncea şi cea deasupra, saû întru adânc smerita cuvântare, se va depărta de la tine. Iară când de sus te vei îmbogăţi cu smerita cugetare, atuncea aceea singură din afară smerenie, şi cea a limbei smerită cuvântare desăvârşit se vor deşărta de al tine, după Pavel cel ce zice „Iar când va veni cea desăvârşit, cea din parte va înceta“ (1Cor. **3**.10) [65].

[62] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 29: "Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre".
[63] *Psalmii*, **50**, 18: "Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi".
[64] *Isaia*, **6**, 5: "Şi am zis: «Vai mie, că sunt pierdut! Sunt om cu buze spurcate şi locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate. Şi pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei»!"
[65] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 10: "După harul lui Dumnezeu, cel dat mie, eu, ca un înţelept meşter, am pus temelia; iar altul zideşte. Dar fiecare să ia seama cum zideşte".

28. Precât de departe staŭ răsăriturile de la apusurĭ, pre atâta stă cea adevărată smerită cuvântare, de cea adevărată smerenie. Şi pre cât este Cerul maĭ mare decât pământul, şi sufletul decât trupul, pre atâta smerita cugetare ceea ce să dă prin Duhul celor desăvârşiţĭ, maĭ desăvârşită şi maĭ mare este decât cea adevărată smerenie.

29. Nicĭ pre cel ce cele smerite grăeşte, cu chipul şi cu îmbrăcămintea smereniei, smerit a fi cu inima lesne să-l socoteştĭ. Nicĭ cel ce cele înălţate şi înalte grăeşte, mândru şi trufaş, cu lesnire să ţi să pară ţie. Ci prin cercarea cea pentru acestea, din roadele lor îĭ veĭ cunoaşte pre dânşiĭ.

30. Rod al Duhuluĭ Sfânt este dragostea, bucuriea, pacea, îndelunga răbdare, milostivirea, credinţa, blândeţa, înfrânarea (Gal. 5.22)[66]. Iar rod al celuĭ protivnic duh este, urăciunea, grija lumiĭ, neaşezarea sufletuluĭ, turburarea inimeĭ, vicleşugul, înţălegerea cea ispititoare, slăbirea, mâniea, necredinţa, zavistiea, mâncarea cea de-a pururea, beţiea, dosădirea, osândirea, pofta ochilor, trufiea şi mândriea sufletuluĭ. Că dintru unele ca acestea roduri, cunoscut să fie pomul. Şi preste tot aşa veĭ fi ştiind, al căruĭ Duh este cel ce vorbeşte cu tine. Căcĭ că aĭ semnele acestea arătate mult maĭ mult şi din glasul Domnuluĭ „Omul cel bun zice, din vistieriea cea bună a inimeĭ sale scoate pe cele bune. Asemenea şi cel viclean, din vistieriea cea rea a inimeĭ sale scoate pre cele rele. De vreme ce împrotiva pomuluĭ şi rodurile luĭ" (Mateiŭ **12**.35)[67].

31. Întru care adecă sunt şi să văd cele ale Sfântuluĭ Duh, întru aceea este şi sălăşluirea luĭ Dumnezeŭ. De la aceştiea şi izvorul cel neturbure al cuvântuluĭ, cu înţălepciune şi cu cunoştinţă; măcar smerit cuvântând, să aud, măcar cele înalte grăind. Iară întru care nu să văd rodurile şi darurile luĭ Dumnezeŭ, ci ale duhuluĭ celuĭ protivnic, este întru dânşiĭ întunerecul necunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ; şi adunarea patimilor, şi sălăşluirea celor luptătoare. Măcar cele smerite vestind şi aducând s-ar vedea, măcar cele înalte cu îmbrăcăminte de aur, şi cu cea arătată Cucernicie.

32. Nu feţele, orĭ chipurile, saŭ cuvintele însămnează adevărul; nicĭ prin acestea să odihneşte Dumnezeŭ. Ci întru inimele cele înfrânte, şi în duhurile cele smerite, şi în sufletele cele luminate de cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ. Iar când să supune cuvintelor celor din afară, după toate întrebuinţând graiŭ smerit, laudă omenească vânează. Iar înlăuntru plinĭ sunt de părerile înşălăciuneĭ, şi a zavistieĭ, şi de rele pomenirĭ către aproapele. Şi este când şi după vederea cea din afară, pentru dreptate luptându-să, cu cuvinte înalte a înţălepciuneĭ, stând împrotiva cuiva, orĭ a minciuneĭ, orĭ a călcăriĭ Dumnezeeştilor legĭ. Şi către singur adevărul adecă privind, şi înlăuntru plinĭ sunt de toată măsurata înţălepicune, de smerenie, şi de dragoste către aproapele. Este când lăudându-să întru Domnul se arată, după cea zisă de Pavel „şi lăuda-mă-voiŭ întru Domnul, iară eŭ mă voiŭ lăuda întru neputinţele mele" (2Cor. **12**.9)[68].

33. Nu la cele ce noĭ zicem, orĭ lucrăm, priveşte Dumnezeŭ; Ci la voinţa sufletuluĭ, şi la scoposul lor, pentru care orĭ lucrăm ceva din cele văzute, orĭ vorbim ceva din cele înţălese. Precum şi puterea cuvintelor, la sfârşitul lucrurilor maĭ vârtos priveşte, decât celelalte covârşind cu înţălegerea, şi judecăţile lor le fac negreşite. După cum zice: „Omul adecă în faţă, iar Dumnezeŭ în inimă priveşte" (1Împr. **16**.7)[69].

34. Aŭ nu să cuvenea, ca să fi fost judecat de Dumnezeŭ în neam şi în neam, ca Prorociĭ şi prieteniĭ Luĭ, să fie pregătiţĭ de Duhul, spre săvârşirea Bisericeĭ Luĭ? Că dacă vechiul bălaur nu aŭ lăsat a nu pune otrava păcatuluĭ în auzurile oamenilor, prin care vine sufleteasca perzare; Cum cel

[66] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 22: "Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa".
[67] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **12**, 35: "Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune, pe când omul cel rău, din comoara lui cea rea scoate afară cele rele".
[68] *A doua Epistolă către Corinteni*, **12**, 9: "Şi mi-a zis: Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune. Deci, foarte bucuros, mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele, ca să locuiască în mine puterea lui Hristos".
[69] *Cartea întâi a Regilor*, **16**, 7: "Dar Domnul a zis către Samuel: «Nu te uita la înfăţişarea lui şi la înălţimea staturii lui; Eu nu Mă uit ca omul; căci omul se uită la faţă, iar Domnul se uită la inimă".

ce aŭ zidit deosebĭ inimele noastre, nu va scula pre cel mişel din pământul smereniei, şi din gunoiul patimilor nu va rădica pre cel sărac, dându-le lor sabiea dea Duhovnicească, care este graiul luĭ Dumnezeŭ, întru ajutor moştenireĭ sale? Cu adevărat, decĭ începând de la smerenie, la înălţimea cunoştinţeĭ se vor rădica, şi să dă acelora de sus cuvântul înţălepciuneĭ cu puterea luĭ Dumnezeŭ, ca celor ce bine vestesc mântuirea Bisericeĭ Luĭ.

35. Să te cunoştĭ însuţĭ pre tine, şi aceasta este întru adevăr smereniea cea adevărată, care învaţă a cugeta smerit, sfărămând pre inimă, şi aceasta este singură aceea, a lucra şi a păzi. Iară dacă nu aĭ cunoscut pre sine, decĭ nicĭ ştiĭ ce este smereniea, nicĭ te-aĭ atins de cea adevărată lucrare şi păzire. Pentru că a cunoaşte pre sine, este sfârşitul lucrăriĭ fapteĭ bune.

36. Carele din curăţenie a venit întru cunoştinţa cea adevărată, aŭ cunoscut pre sine, după cea zisă „cunoaşte-te însuţĭ pre sine". Iar carele nu a ajuns încă întru cunoştinţa a singurelor cuvinte făptureĭ, şi a lucrurilor celor Dumnezeeştĭ şi omeneştĭ, aŭ cunoscut adecă cele pentru dânsul, şi cele afară de dânsul, iară pre sine nicĭdecum.

37. Nu ceea ce (sunt) eŭ, aceasta cu totul şi ceea ce preste mine; Nicĭ aceea ce preste mine, aceasta este şi ceea ce pentru mine; Nicĭ ceea ce pentru mine, aceasta este şi cea afară de mine. Ci alta acestea, şi alta acelea. Decĭ eŭ, sunt chipul luĭ Dumnezeŭ, cel ce în sufletul cel gânditor, şi fără de moarte şi cuvântător să vede; Ca cel ce are pre minte Tatăl cuvântuluĭ, şi nedespărţit este de suflet, şi de o fiinţă. Iar ceea ce preste mine, este cea Împărătească, cea Începătoare, cea cuvântătoare, şi cea singură stăpânitoare. Iar ceea ce pentru mine, câte sunt din voire voite, adecă: a fi lucrător de pământ, saŭ de meşteşugirea cea învăţătoare, saŭ iubitor de înţălepciune. Iară cele din afară de mine, câte sunt pentru iubirea de cinste a vieţiĭ, şi pentru bun neamul cel de jos: bogăţie, mărire, cinste, zile bune, şi înălţimea dregătorielor. Saŭ iarăşĭ înapoĭ: sărăciea, neslăvirea, necinstire şi rea dobândirea.

38. Tot cela ce aŭ cunoscut pre sine, maĭ odihnit de toate lucrurile sale cele după Dumnezeŭ, şi aŭ intrat întru Sfinţitorul luĭ Dumnezeŭ, întru slujba cugetăriĭ Duhuluĭ, şi întru limanul cel Dumnezeesc al nepătimireĭ şi al smerenieĭ. Iar cel ce încă nu aŭ cunoscut pre sine, cu smerita cugetare şi cu cunoştinţă, întru osteneală încă şi întru sudoare în vieaţă călătoreşte. Pentru că şi David aceasta a grăit „Iată osteneală este înaintea mea, până când voiŭ intra întru Sfinţitorul luĭ Dumnezeŭ" (Ps. 72.16–17)[70].

39. Când va cunoaşte cineva pre sine, (iară aceasta are trebuinţă de multă păzire cea din afară, şi despre îndeletnicirea lucrurilor celor lumeştĭ, şi de singură ispitirea ştiinţeĭ), îndată de năprasnă vine şi oarecare Dumnezeească smerenie în suflet maĭ presus de cuvânt; purtând sfărâmarea inimeĭ, şi lacrămile umilinţeĭ ceĭ calde. Că pre cât gândeşte atuncea cela ce de la acea să lucrează, pre atâta pământ pre sine şi cenuşă, verme şi nu om să are; Şi cătrea aceasta încă nicĭ vieţiĭ ceĭ dobitoceştĭ să socoteşte vrednic, pentru prea mulţimea Daruluĭ acestuia a luĭ Dumnezeŭ. Întru care a zăbovi învrednicindu-să, de altă nespusă beţie a umilinţeĭ să umple, şi întru adâncul smeriteĭ cugetărĭ intră. Şi uimindu-să, să face fără de cuvânt despre toate cele din afară, despre mâncărĭ, băuturĭ şi acoperământurĭ. Necovârşind trebuinţa trupuluĭ, ca cela ce s-a schimbat cu bună schimbare a Drepteĭ Celuĭ Prea Înalt.

40. Mare avere este întru faptele cele bune smereniea. Că aceea întru care dacă să va răsădi cu pocăinţa cea adevărată, şi pre rugăciune împreună călătoare cu înfrânare o va avea, îndată de robiea patimilor slobozĭ pre aceea îĭ face. Şi pace dă puterilor sufletuluĭ lor; Şi spre inimă cu lacrămĭ

[70] *Psalmii*, **72**, 16-17:
"16. Şi mă frământam să pricep aceasta, dar anevoios lucru este înaintea mea.
17. Până ce am intrat în locaşul cel sfânt al lui Dumnezeu şi am înţeles sfârşitul celor răi".
În mss., trimiterea se făcea la stihul 15 care nu conţinea acest citat. De altfel, mai cu seamă în cazul citatelor din *Psalmi* am întâlnit asemenea decalări, pe care le-am corectat şi semnalat, ca atare.

o curățește, și îi umple pre eĭ de alinare prin venirea Sfântuluĭ Duh. Și așa acestea așezate fiind, de aicea să luminează cuvântul acestora de cunoștința luĭ Dumnezeŭ, și vin întru vederea tainelor Împărăției Cerurilor, și a singurelor cuvinte ale făptureĭ. Și dupre cât intră în adâncul smeriteĭ cugetărĭ să cufundă. Și dintru acestea crește lor cunoștința măsurelor sale, și cunoaște neputința fireĭ omeneștĭ. și dragostea luĭ Dumnezeŭ și a celor de aproape să înmulțăște. Cât li să pare lor a scoate Sfințirea dintru singură sărutarea și apropierea celor ce împreună petrec.

41. Nimic așa altceva întraripează pre suflet spre dorul luĭ Dumnezeŭ și spre dragostea oamenilor, precum smerita cugetare, umilința și rugăciunea cea curată. Că aceea sfarămă pre Duh, izvorașțe rârurĭ de lacrămĭ, și cunoașterea neputințeĭ omeneștĭ învață. Iar ceilaltă, curățăște pre minte de materie, și luminează ochiul inimeĭ, și cu totul luminos pre suflet îl face. Iar aceasta, împreunează pre tot omul cu Dumnezeŭ, și îl face pre acesta împreună petrecător cu Îngerii, și gustă dulceața bunătăților luĭ Dumnezeŭ, și vistieriele tainelor celor marĭ le dă luĭ. Și aprins fiind cu dragostea, îl pleacă pre el a pune sufletul săŭ pentru prieteniĭ săĭ, ca pre cel ce maĭ presus s-a făcut de hotarele smerenieĭ ceĭ trupeștĭ.

42. Păzește-mĭ mie zălogul cel bun al smerenieĭ ceĭ făcătoare de bogăție, întru care zac vistieriele cele ascunse ale dragosteĭ. Și întru care să păzește mărgăritarele umilințeĭ, și Împăratul Hristos Dumnezeŭ, ca pre un scaun să odihnește, din aur așezat, darurĭ împărțind ale Sfântuluĭ Săŭ Duh, hrănitorilor aceluia. Și vredniciele cele marĭ le dăruește acestora, adecă: cuvântul cunoștințeĭ Sale, Înțălepciunea Sa cea negrăită, maĭ înainte vederea lucrurilor celor Dumnezeeștĭ, și înainte vederea lucrurilor celor omeneștĭ, prin nepătimire pre omorârea cea făcătoare de vieață, și împreunarea cea împreună cu dânsul, ca să împărățască împreună cu Dânsul, întru Împărțiea luĭ Dumnezeŭ și Tatăl. Precum însușĭ face rugămite către El pentru noĭ grăind: „Părinte, pre care mi-aĭ dat, voiŭ ca unde sunt Eŭ și aceasta să fie“ (Ioan 17.24) [71].

43. Când cineva fiind lucrător, ostenindu-să pentru lucrarea poruncilor, și de năprasnă întru negrăită și nespusă bucurie va fi, cât să se schimbe el cu străină schimbare și maĭ presus de cuvânt, și greutatea cea trupească adecă să o depărteze, și să uite și hrana, și somnul, și altele cele de nevoie ale fireĭ, să știe pre aceea a fi venirea luĭ Dumnezeŭ cea către dânsul, care face întru ceĭ ce să nevoesc pre omorârea cea făcătoare de vieață, și dăruește lor acum de aceea așezarea celor fără de trup. Aceşteĭ fericite viețĭ, mijlocitoare este smereniea; Iar hrănitoare și maică, Sfânta umilință; Și iubită, și soră, vederea Dumnezeeștiĭ luminĭ; Scaunul, nepătimirea; Și sfârșit, Sfânta Treime Dumnezeŭ.

44. Cela ce a ajuns acest vârf, nu să poate ținea sub (jugul) legăturele simțireĭ a toate. Nu vede nimic din cele frumoase ale lumiĭ; Nu deosebește de cel necuvios pre cel cuvios. Ci pre cum Dumnezeŭ deopotrivă plouă, și strălucește Soarele, și drepților și celor nedreptĭ, viclenilor și celor îmbunătățițĭ; așa și acela dupre asemănare strălucește și întinde către toțĭ razele dragosteĭ sale, și nu să strâmtorează cu îndurarea, pre toțĭ cu dragoste încăpându-ĭ înlăuntru. Ci să strâmtorează și să scârbește, nelucrând precum voește. Dintru aceasta esă oarecare alt izvor precum din Edem al umilințeĭ, în patru începăturĭ împărțindu-să: întru smerita cugetare, întru nepătimire, întru curățănie, și întru înălțimea răgăciuneĭ ceĭ fără de grijă, și adapă fața a toateĭ ceĭ gânditoare fápturĭ a luĭ Dumnezeŭ.

45. Ceĭ ce n-aŭ gustat dulceața lacrămilor umilințeĭ, nicĭ cunosc care este darul aceliea și care este lucrarea: nimic din ceĭ ce varsă lacrămĭ asupra morților să deosebesc; Ci multe oarecare înștiințărĭ deșarte și nedumerirĭ socotesc. Iar acestea sunt întru noĭ firește. Decĭ când mândriea mințiĭ acum către smerenie s-ar plecă, iar mijirea sufletuluĭ și privirea luĭ de înșălăciunea celor văzute, către singură vedenia cea nematerialnică și întâia lumină s-ar întinde, scuturând toată simțirea lumiĭ aceștiea, și primind de sus mângâerea Duhuluĭ: îndată lacrămile ca niște ape ale izvoruluĭ vor curge dintr-însa și

[71] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 17, 24: "Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi l-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii".

simţirele acelea să îndulcesc, umplând cugetul aceliea de toată veseliea şi Dumnezeasca lumină. Şi nu numaĭ, ci înfrânge şi inima, şi pre minte smerit înţăleaptă o lucrează întru vederea celor maĭ bune. Întru care cu neputinţă este a fi acestea, fără numaĭ întru ceĭ ce plâng şi să tânguesc.

46. Cu neputinţă este cuiva a îngrădĭ izvorul lacrămilor, afară de adâncă smerită cugetare. Nicĭ iarăşĭ smerit cugetător poate a fi, afară de umilinţa ceea ce să adaogă din venirea Duhuluĭ. Că umilinţa pre smerita cugetare, şi smerita cugetare pre umilinţă naşte prin Sfântul Duh; precum oarecare împletitură una pre alta ţiind, şi cu un Dar împreunate, fiind, neruptă aŭ pre legătura Duhuluĭ.

47. Lumina ceea ce să adaogă sufletuluĭ de la Dumnezeescul Duh, a să duce s-aŭ deprins din lene, din nebăgare de samă, şi din nerânduiala cuvintelor şi a bucatelor. Că udăciunea mâncărilor şi orânduiala dieteĭ, şi singură aceea neoprirea limbeĭ, şi nepăzirea ochilor, a goni pre Acela de la acela s-aŭ deprins, şi a ne face pre noĭ întunecaţĭ. Şi umplându-ne noĭ de întunerec, îndată trec într-însul toate hotarele cele sălbatece ale inimeĭ noastre, şi puiĭ gândurilor celor pătimaşe, căutând hrană patimilor şi răpind pre cea pusă întru noĭ vistierie de la Duhul. Ci înfrânarea cea iubită dupre adevăr şi rugăciunea cea făcătoare de Îngerĭ, nu numaĭ nu sloboade nimic de unele ca acestea a trece prin suflet, ci şi strălucirea Duhuluĭ nestinsă o păzeşte în minte. Şi pre inimă lină şi curată o păzeşte şi o săvârşaşte, şi umilinţa cea Dumnezească izvoraşte, şi pre suflet cu dragostea luĭ Dumnezeŭ îl lărgeşte, şi pre tot cu totul, cu feciorie şi cu veselie îl împreunează luĭ Hristos.

48. Nimic alt aşa este osebit cuvântul, precum curăţeniea şi întreaga înţălepciune a sufletuluĭ. Iar maica acestora este cuprinzătoarea şi iubita înfrânare; iar tatăl, frica este. Aşa că intrând întru dragoste, şi cu dorinţa Dumnezeeştilor lucrurĭ unindu-să, face pre suflet nefricos, şi plin de dragostea luĭ Dumnezeŭ, şi născător de Dumnezeescul cuvânt.

49. Cu frica adecă maĭ întâĭ împreunându-să sufletul, în pântece îl face pre el a lua cuvântul judecăţiĭ prin pocăinţă; pre carele îndată îl împresoară durerile iaduluĭ şi ale muncilor; şi suspinurile şi durerile întru cuprinderea inimeĭ fiind, pedepsesc pentru cele rele, pre cel ce gândeşte pentru răsplătirea ceea ce va să fie. Apoĭ cu multe lacrămĭ şi cu durerĭ, pre cea zămislită în pântecele cugetuluĭ acestuia, săvârşindu-să, Duhul mântuireĭ naşte pre pământul inimeĭ sale. Şi de durerile iaduluĭ slobozindu-să, dorirea şi bucuriea celor ce vor să fie, pre acesta îl moştenesc. Şi îl întimpenă pre acela curăţiea cea drăgăstoasă împreună cu întreaga înţălpeciune, şi dragosteĭ ceĭ înfocate a luĭ Dumnezeŭ pre acesta îl împreunează. Şi împreunându-să sufletul cu Acesta, nespusă dulceaţă simte. Cât de aicea cu poftă şi cu dulceaţă varsă lacrămile umilinţeĭ, şi afară să face el de toată simţirea cea lumească; Şi ca cel uimit aleargă în urma Mireluĭ, şi aşa strigă cu negrăite glasurĭ „În urma ta alerg, întru mirosul miruluĭ Tăŭ, vesteşte mie ceea ce aĭ iubit aşezământul meŭ. Unde paştĭ? Unde te culcĭ întru amiază-zi, a vedereĭ ceĭ curate? Doară cum voiŭ fi înfăşurat de la Tine, întru turmele strălucirelor celor drepte" (Cânt. C.1.3 şi 6) [72], ale tainelor celor marĭ. Pre carele aducându-l Mirele întru acoperământul tainelor Luĭ celor ascunse, văzător pre acela cuvintelor făptureĭ, cu înţălepciune îl săvârşaşte.

50. Să nu zici întru inima ta: cu neputinţă îmĭ este mie de aceea a câştiga curăţiea fecioriеĭ, care am căzut în multe felurĭ supt stricăciunea şi turburarea cea trupească. Pentru că unde durerile pocăinţeĭ întru reaua pătimire, şi întru căldură să vor pune în suflet, şi râurile lacrămilor întru umilinţă vor curge, de acolo toate tăriele păcatuluĭ să vor surpa, şi toată văpaia patimilor să va stinge. Şi să săvârşaşte naşterea cea de sus, prin venirea Mângâitoruluĭ. Şi iarăşĭ să face sufletul, curte curăţieĭ şi fecioriеĭ. Întru care pogorându-să Dumnezeŭ cel maĭ presus de fire, cu lumina şi cu

[72] *Cântarea Cântărilor*, 1, 3 şi 6:
"3. Răpeşte-mă, ia-mă cu tine! Hai să fugim! – Regele m-a dus în cămările sale: ne vom veseli şi ne vom bucura cu tine. Îţi vom preamări dragostea mai mult decât vinul. Cine te iubeşte, după dreptate te iubeşte!
6. *Spune-mi dar, iubitul meu, unde-ţi paşti tu oile? Unde poposeşti tu la amiază? De ce oare să rătăcesc zadarnic pe la turmele tovarăşilor tăi?*".

bucuriea cea negrăită, şi ca pre un scaun înalt al măririeĭ, pre mintea luĭ şezând, dă pace tuturor celor ce sunt întru dânsul, aşa grăind: „Pace vouă" despre patimile cele luptătoare, „Pacea mea daŭ vouă" ca să vă mişcaţĭ întru cea dupre fire, „Pacea mea o las vouă" (Ioan **14**.27) [73]. Ca să vă săvârşiţĭ întru cea maĭ presus de fire. Decĭ prin cele treĭ dăruirĭ ale păciĭ, pre cele trei părţĭ ale sufletuluĭ tămăduindu-le, şi întru cea întreită săvârşire rădicându-l, şi împreunându-l Luişĭ, pre tot acum fecioară, şi bună şi frumoasă, întru bun miros al curăţenieĭ miruluĭ, ferbând îl săvârşaşte. Şi aŭ zis către dânsa „Scoală-te, vino cea de aproape a Mea, cea bună a Mea, porumbiţa Mea" – prin cea lucrătoare iubire de înţălepciune. „Că iată iarna patimilor a trecut – „ploia gândurilor celor iubitoare de dulceţĭ –, s-aŭ dus şi a mers la sineşĭ. „Florile faptelor bune s-aŭ arătat", – cu bun miros al înţălegerilor, pre pământul inimeĭ tale. „Scoală-te vino cea de aproape a Mea, – întru cunoştinţa vedereĭ ceĭ fireştĭ –, şi vino tu porumbiţa Mea" (Cânt. C.**2**.13-14) [74] – întru acoperământul şi întunerecul Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ ceĭ de taină, şi al credinţeĭ, a petreĭ ceĭ tarĭ întru Mine.

51. Fericit este carele pentru buna schimbare şi sporire a suireĭ cu lucrătoare iubire de înţălepciune, pre păretele împătimitoareĭ deprinderĭ l-aŭ trecut; şi de acolo cu aripele nepătimireĭ cele argintuite cu cunoştinţa, întru gânditorul văzduh al videnielor celor ce sunt s-aŭ înălţat şi de acolo a intrat întru întunerecul Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ, şi s-aŭ odihnit de toate lucrurile sale întru Dumnezeŭ, cu fericită vieaţă.

52. „*Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, şi nu este lor sminteală*" (Ps. **118**.165) [75]. De vreme ce nu numaĭ cele plăcute oamenilor, acestea şi luĭ Dumnezeŭ. Ci câte să par a fi nu bune, acestea şi foarte bune sunt, cu firea, celor ce cunoaşte cuvintele celor ce sunt şi care aŭ fost.

53. Bine este a murĭ lumiĭ, şi viŭ a fi luĭ Hristos. Că întru altfel nu poate să se nască de sus, după cum a zis Domnul (Ioan **3**.3) [76]. Iar cel ce nu se va naşte de sus, nicĭ întru Împărăţiea cea Cerească poate a intra. Iară această naştere, dintru supunerea Părinţilor celor Duhovniceştĭ s-aŭ deprins a fi. Că dacă nu vom fi maĭ întâĭ zămisliţĭ prin cea cuvântătoare sământă a învăţătureĭ ceĭ Părinteştĭ şi să ne facem Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ printr-înşiĭ, nu ne putem a ne naşte de sus. Pentru că aşa şi ceĭ doisprezece de la unul Hristos şi ceĭ şaptezeci de la ceĭ doisprezece s-aŭ născut, şi s-aŭ făcut Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ şi Părinteluĭ, dupre cea zisă de la Domnul „Voĭ sunteţĭ fiĭ aĭ Părinteluĭ Meŭ carele este în Cerurĭ". Drept aceea şi către noĭ a zis Pavel: Că de aţĭ avea miĭ de învăţătorĭ, ci nu mulţĭ Părinţĭ. Eŭ v-am născut, asemenea mie faceţi-vă" (1Cor. **4**.15, 16) [77].

54. Cel ce nu să supune Părinteluĭ celuĭ Duhovnicesc, după urmarea Fiuluĭ celuĭ supus Tatăluĭ până la moarte şi cruce, nu este născut de sus. Iar nefiind fiul iubit de părintele cel bun, cum dar Părintele, adecă, nu cu cuvântul şi cu Duhul născându-să de sus, fiilor celor bunĭ şi acela va fi părinte bun, şi (în) bunătate va naşte fiĭ, asemenea bunătăţiĭ părinteluĭ lor? Iar dacă nu aşa, atuncĭ după pom este şi roada luĭ.

[73] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 27: "Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoşeze".

[74] *Cântarea Cântărilor*, **2**, 13-14:

"13. Smochinii îşi dezvelesc mugurii şi florile de vie văzduhul parfumează. Scoală, draga mea, şi vino!

14. Porumbiţa mea, ce-n crăpături de stâncă, la loc prăpăstios te-ascunzi, arată-ţi faţa ta! Lasă-mă să-ţi aud glasul! Că glasul tău e dulce şi faţa ta plăcută. În mss. trimiterea la cap. **10**, 11-13 reprezintă o eroare sau o greşeală de dactilografiere.

[75] *Psalmii*, **118**, 165: "Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc".

[76] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 3: "Răspuns-a Iisus şi i-a zis: Adevărat, adevărat zic ţie: De nu se va naşte cineva de sus, nu va putea să vadă împărăţia lui Dumnezeu".

[77] *Întâia Epistolă către Corinteni*, **4**, 15-16:

"15. Căci de aţi avea zeci de mii de învăţători în Hristos, totuşi, nu aveţi mulţi părinţi. Căci Eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos.

16. Deci, vă rog, să-mi fiţi mie următori, precum şi eu lui Hristos".

55. Rea este necredinţa, a vicleneĭ iubireĭ de argint şi a zavistieĭ ceĭ prea viclene purtare (în pântece). Dacă este aceasta rea, cu cât maĭ mult ceea ce naşte. Pentru că dragostea auruluĭ, decât dragostea luĭ Hristos maĭ înainte cinstită întru fiiĭ omeneştĭ să lucrează, şi lucrătorul aceştiea, supunerea materieĭ o socoteşte. Şi aceluia a sluji, maĭ vârtos decât luĭ Dumnezeŭ, făptureĭ, maĭ vârtos decât Făcătoruluĭ, slujbă dând. Şi adevărul luĭ Dumnezeŭ schimbându-l în minciună. Că dacă boala aceasta este răutate, precum şi a doua slujire de idolĭ cu sorţĭ s-aŭ dat nume, care răutate nu covârşaşte, suirea sufletuluĭ celuĭ (cuprins de această) boală cu voia sa?

56. Dacă voeştĭ a fi prieten luĭ Hristos uraşte dar aurul şi prieteşugul lăcomieĭ, ca pre cel ce întoarce către sine pre cugetul celuĭ ce-l iubeşte, şi smulge pre acela de la dragostea cea dulce a luĭ Iisus. Care nu în chipul cuvântuluĭ a să vedea, mi să pare, ci întru chipul lucrăriĭ poruncilor Luĭ. Iar dacă aurul, Vaĭ! veĭ câştiga, adecă îngropându-l pre acela care acum aĭ, şi dacă iubirea aceluia, dobândă, iar nu paguba cea maĭ de pre urmă aĭ, înainte cinstind pre acela, decât pre Hristos, Să ştiĭ că şi de acela te veĭ lipsi, şi spre pagubă se va întoarce ţie, şi veĭ perde şi pre capul celor ce aĭ, adecă pre Dumnezeŭ, fără de care nu este oamenilor vieaţa cea de mântuire.

57. Dacă iubeştĭ aurul, pre Hristos nu-l iubeştĭ. Iar dacă pre Hristos nu-l iubeştĭ, iubind aurul, vezĭ! cuĭ pre tine a semăna te face muncitorul acesta. Că aceluia ucenic, adecă, însă necredincios; prieten, ci vânzător arătându-să, şi răŭ dosădind împrotiva stăpânuluĭ celuĭ de obşte, şi cu ticăloşie căzând din credinţă, împreună şi din dragostea cea către Acela, şi întru adâncul desnădăjduireĭ pogorându-să. De care tu temându-te, fugĭ de aur, mie supuindu-te şi aceştiea dragoste, ca să poţĭ dobândĭ pre Hristos şi Acela să te iubească pre tine. Iar dacă nu, atuncĭ cunoaşte osăbitul lor al celuĭ căzut.

58. Nu cu aur, orĭ cu ajutor omenesc, orĭ cu rugăminte, să te sârgueştĭ cândva a primi începătorie, fără de chemarea de sus, deşi te priveştĭ pre tine putând a folosi sufletele. Pentru că acestea trei te vor întâmpina, şi dintr-însele una se va împlini: Că orĭ neplăcere a luĭ Dumnezeŭ va veni asupra ta, şi mânie cu felurite aducerĭ şi aşezărĭ; să vor lupta asupra ta nu numaĭ oameniĭ, ci şi făptura fără puţin nu toată, şi nu va fi ţie vieaţa aceasta mult suspinătoare; Orĭ cu multă necinstire de acolo te veĭ surpa, de ceĭ ce te covârşesc pre tine; orĭ veĭ murĭ nu în vremea ta tăiat fiind din vieaţa aceasta. (adecă maĭ înainte de vreme). –

59. Nu este (cu putinţă) a trece cu vederea mărirea şi necinstea, şi a să face maĭ presus de durere şi de dulceaţă, de nu se va învrednici cineva a privi la sfârşitul lucrurilor. Căcĭ când vede sfârşiturile a toată mărirea, dulceaţa, hrana, bogăţiea şi bunătatea zilelor întru nimica viind, moartea pre acestea vărsându-le şi stricându-le, atuncea defăimând deşertăciunea cea arătată a tuturor lucrurilor celor omeneştĭ, întoarce pre simţirele sale către săvârşirea lucrurilor celor Dumnezeeştĭ; şi de cele ce petrec şi nicĭdecum pot a să strica, să ţine. Şi de acestea având grijă, maĭ presus de durere şi de dulceaţă să face. Adecă, de durere, ca cel ce pre iubirea de dulceaţă, şi pre iubirea de mărire, şi pre iubirea de banĭ a sufletuluĭ a biruit; Iar de dulceaţă, fiindcă simţirea lumiĭ o aŭ scuturat. Drept aceea şi cinstit fiind, şi necinstit, acelaşĭ este. Şi de durerile şi de slăbiciunele cele fireştĭ supărat fiind, pentru toate mulţămeşte luĭ Dumnezeŭ, şi nu să înalţă cu gândul.

60. Cu putinţă este şi din somnurĭ (visurĭ) mişcările sufletuluĭ şi asezările a le privi cel sârguitor, şi pentru starea sa a să griji. Că după aşezările omuluĭ celuĭ dinlăuntru, şi grijele luĭ sunt, şi mişcările trupuluĭ, şi nălucirele minţiĭ. Decĭ dacă are cineva suflet iubitor de materie, şi iubitor de dulceaţă, agonisală de lucrurĭ şi de banĭ cu belşug năluceşte, şi chipurĭ femeeştĭ cu împleticirĭ pătimaşe, de la care spurcată fiind haina, şi spurcarea trupuluĭ să adaogă. Iar dacă iubitor de dobândă şi iubitor de argint: aur vede peste tot, şi de acesta să năcăjaşte, şi înmulţăşte dobânzele, şi în vistieriĭ le pune, şi ca un nemilostiv să judecă. Iar dacă cumplit şi zavistnic: de heară, de cele otrăvitoare şi târâtoare gonit este, şi sub frică şi boală este pus. Iar dacă îngâmfat cu slava deşartă: bunele cuvântărĭ, întâmpinările

oamenilor, scaunele, începătoriele şi stăpâniele le năluceşte, şi de cele ce nu sunt ale luĭ, ca de cele ce sunt, şi de toate cele viitoare privighind, voinţă are. Iar dacă este mândru şi de îngâmfare plin: în căruţe luminate să vede pre sine purtat, şi ca când cu aripele în aer zburând şi toate cele covârşitoare tremurând de puterea luĭ. Aşa şi omul cel iubitor de Dumnezeŭ, sârguitor fiind pentru lucrarea faptelor bune, şi drept fiind întru nevoinţele blagocestieĭ, şi sufletul purtându-l curat de materiĭ: împlinirea lucrurilor viitoare în somnurĭ vede şi videniele înfricoşatelor descoperirĭ, şi pururea rugându-să cu umilinţă şi pacĭnică aşezare a sufletuluĭ şi trupul din somn deşteptându-l înţălege pre sine, şi a fi decĭ, pre obrajiĭ luĭ lacrămĭ, iar cu gura, către Dumnezeŭ a vorovi.

61. Dintru cele ce să nălucesc în somn, unele adecă dintr-însele sunt visurĭ, iar altele vederĭ, iar altele descoperirĭ. Şi visurele adecă sunt, câte nu petrec nu schimbate întru cea nălucitoare a minţiĭ, ci turburată, şi una după alta, şi adesea schimbată dintru una întru alta nălucirea. Dintru care nicĭ un folos să adaogă aceluia ce i să năluceşte, şi acea nălucire după sculare din somn, piere, de care şi a nu băga în samă ceĭ sârguitorĭ datorĭ sunt. Iar vederĭ sunt: câte sunt neschimbate, şi nu să închipuesc întru aceasta întru alta, ci petrec închipuite în minte, spre multă înconjurare a anilor şi neuitate; Şi câte împlinirea lucrurilor celor ce vor să fie arată, şi sufletuluĭ folos mijlocesc din umilinţă şi din vederile cele înfricoşate; şi posomorât şi cutremurat fac pre cel ce le vede, dintru cea înfricoşată şi neschimbată vedere a celor văzute (atuncĭ). Cele ce şi întru mult ceĭ sârguitorĭ sunt datorĭ a le pune, că sunt vederĭ. Iar descoperirĭ sunt: cele ce maĭ presus de toată simţirea vederilor, să fac sufletuluĭ celuĭ curat şi luminat. Cele ce aduc putere a oarecărora streine Dumnezeeştĭ lucrurĭ, şi a înţălegeriĭ, şi învăţătura cea de taină a tainelor luĭ Dumnezeŭ celor ascunse, şi împlinirea lucrurilor celor marĭ întru noĭ, şi schimbarea cea de obşte, pentru lucrurile lumiĭ şi ale oamenilor.

62. Din cele zise, unele adecă sunt ale celor materialnicĭ şi iubitorĭ de trup bărbaţĭ, al cărora este pântecele Dumnezeŭ şi dragostea spaţiul. Cărora le este întunecarea minţiĭ din viaţa cea cu nebăgare de samă şi sfărămată cu patimĭ, şi pre care îĭ nălucesc şi îĭ batjocoresc draciĭ. Iar altele sunt ale celor sârguitorĭ, şi care aŭ curate simţirele cele sufleteştĭ, şi prin cele văzute bine lucrează, spre ajutorul lucrurilor celor Dumnezeeştĭ, şi spre adaosul suireĭ. Iar altele, ale celor ce sunt desăvârşiţĭ, şi să lucrează de la Duhul cel Dumnezeesc, şi împreunaţĭ sunt cu Dumnezeŭ din sufletul cel Cuvântător de Dumnezeŭ.

63. Nu sunt tuturor adevărate vederile cele în somn, nicĭ tuturor întru stăpânirea minţiĭ să închipuesc. Ci a singurĭ acelora care sunt curaţĭ cu mintea, şi luminate aŭ simţirele cele sufleteştĭ, şi aŭ alergat sus către vederea cea firească. Cărora nicĭ o grijă aŭ de lucrurile vieţiĭ, nicĭ de vieaţa aceasta de acum. Care pre cea îndelungată nemâncare, întru cea cuprinzătoare o aŭ pus. Şi prin sudorile şi ostenelele cele dupre Dumnezeŭ, întru Sfinţirea luĭ Dumnezeŭ pre cunoştinţa celor adevărate, lăcaş o aŭ făcut, împreună cu cea maĭ bună înţălepciune a cărora vieaţă este Îngerească, şi vieaţa cea ascunsă întru Dumnezeŭ le este acum, şi sporire înainte întru Sfinţita linişte, şi în treapta Prorocilor pentru Biserica luĭ Dumnezeŭ s-aŭ suit. Pentru care şi în Moisi aŭ grăit Dumnezeŭ „De va fi Proroc întru voĭ, în vis mă voiŭ arăta luĭ, şi întru videnie voiŭ grăi către dânsul" (Num. **12**. 6) [78]. Şi întru Ioil „şi va fi după aceasta, voiŭ vărsa din Duhul meŭ peste tot trupul, şi vor Prooroci fiiĭ voştri şi fetele voastre, şi bătrâniĭ voştri visurĭ vor visa şi tineriĭ voştri videniĭ vor vedea" (Ioil **3**. 1) [79].

64. Liniştea este: aşezarea minţiĭ ceĭ neturburate; alinarea sufletuluĭ slobod şi carele să bucură; Şederea inimeĭ cea întru Dumnezeŭ neturburată şi fără de valurĭ; Vederea luminiĭ; Cunoştinţa

[78] *Numerii*, 12, 6: "Apoi a zis: «Ascultaţi cuvintele Mele: De este între voi vreun prooroc al Domnului, Mă arăt lui în vedenie şi în somn vorbesc cu el»".

[79] *Ioil*, 3, 1: "Dar după aceea, vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, şi fiii şi fiicele voastre vor profeţi, bătrânii voştri visuri vor visa iar tinerii voştri vedenii vor vedea". În mss. trimiterea la *Ioil*, **2**, 28 nu are nici un corespondent în citat, nici în existenţa unui stih 28 în capitolul **2**.

tainelor luĭ Dumnezeŭ; Cuvântul înţălepciuneĭ din cugete curate; Adâncul înţălegerilor luĭ Dumnezeŭ; Răpirea minţiĭ; Vorbirea luĭ Dumnezeŭ; Ochiul cel neadormit; Rugăciunea minţiĭ; Odihna cea fără de osteneală întru ostenelele cele marĭ; Şi sfârşitul, unirea cea cu Dumnezeŭ şi împreunarea.

65. Până când să priponeşte sufletul întru sine, fără de rânduială mişcându-să puterile luĭ, şi nu s-aŭ făcut încă încăpător de razele cele Dumnezeeştĭ, nicĭ s-a învrednicit slobozenieĭ, începând luĭ acum luptarea patimilor celor neoprite: multă tăcere gureĭ îĭ trebueşte. Cât să grăească şi acele cu David împreună „Iară eŭ ca un surd nu auzeam, şi ca un mut ce nu-şĭ deşchide gura sa“ (Ps. **37**. 14)[80]. Şi i să cuvine de-a pururea a fi mâhnit, şi prost a umbla în calea poruncilor luĭ Hristos. Şi când va fi el scârbit de la vrăjmaşĭ, să aştepte venirea Mângâitoruluĭ. Drept aceea umilindu-să acela, şi spălându-să cu lacrămile, i să dă slobozirea cea adevărată.

66. Când întru linişte, mierea faptelor bune lucrând, maĭ presus de smerenie se va face trupul din nevoinţele iubireĭ de înţălepciune, şi în cea dupre fire vor veni înţălegerile, ca nişte puterĭ ale sufletuluĭ de jos aruncate, şi va încăpea razele Duhuluĭ, inima curăţându-să cu lacrămile, şi cu făcătoarele de vieaţă omorârĭ ale luĭ Hristos întru nestricăciune se va îmbrăca şi pre Mângâietorul, în foişorul linişteĭ şăzând, cu limbă de foc acela îl va primi, atunci a „grăi cu îndrăsneală Mărirele luĭ Dumnezeŭ dator este, şi în Biserică mare cuviinţa Luĭ a bine vesti“, „ca în mijlocul pânteceluĭ primind legea“ (Ps. **144**. 5, 11-12[81] şi Ps. **39**. 10[82]) Duhuluĭ; Ca nu el ca un rob viclean, talantul Stăpânuluĭ săŭ ascunzându-l, în focul cel vecĭnic să se arunce. Aşa şi David cu pocăinţă spălând păcatul, şi primind iarăşĭ Darul cel Prorocesc, că nu putea binefacerea a o ascunde zice către Dumnezeŭ „Iată buzele mele nu le-am oprit, Doamne Tu aĭ cunoscut. Dreptatea Ta n-am ascuns în inima mea, adevărul Tăŭ şi mântuirea Ta am spus, nu am ascuns mila Ta şi adevărul Tăŭ de către adunare multă“ (Ps. **39**. 12–14)[83].

67. Mintea toată curată fiind, Cer cu stele luminate şi prea strălucite înţălegerĭ să face sufletuluĭ, având pre Soarele dreptăţiĭ lucind întru sine, şi luminate raze ale Teologhieĭ în lume slobozind; Cuvântul acestuia curat viind din bezdna * înţălepciuneĭ, proaste şi neamestecate scoate către sine chipurile lucrurilor, şi descoperirele cele ascunse le lămureşte, ca să cunoască care este adâncul, şi înălţimea, şi lărgimea cunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ. Acestea fireşte el însuflându-le, lămureşte tuturor adâncurile Duhuluĭ cu cuvântul, ca cel ce are pre Dumnezeescul Duh întru cele dinlăuntru, şi dă pe faţă înşălăciunele dracilor, şi povesteşte tainele Împărăţieĭ Cereştĭ.

68. Pre poftele şi pre zburdările cele trupeştĭ, le alinează înfrânarea, postirea şi nevoinţele cele Duhovniceştĭ. Iar ferberile cele sufleteştĭ, şi înălţările inimeĭ, le răceşte cetirea Dumnezeeştilor scripturĭ, şi le smereşte rugăciunea cea neîncetată, şi ca untdelemnul unge pre acestea umilinţa.

69. Nimic aşa alt, precum rugăciunea cea curată şi nematerialnică, vorbitor cu Dumnezeŭ pre om îl face, şi cunoaşte pre aceea a uni cuvântuluĭ, întru linişte cu Duhul rugându-să. Când şi cu lacrămile curăţind pre al săŭ suflet, şi cu dulceaţa umilinţiĭ îndulcindu-l, şi cu lumina Duhuluĭ luminându-l.

---

[80] *Psalmii*, **37**, 14: "Şi m-am făcut ca un om ce nu aude şi nu are în gura lui mustrări".

[81] *Idem*, **144**, 5, 11-12:
"5. Măreţia slavei sfinţeniei Tale vor grăi şi minunile Tale vor istorisi.
11. Slava împărăţiei Tale vor spune şi de puterea Ta vor grăi.
12. Ca să se facă fiilor oamenilor puterea Ta şi slava măreţiei împărăţiei Tale".

[82] *Idem*, **39**, 10: "Ardere de tot şi jertfă pentru păcat n-ai cerut. Atunci am zis: «Iată vin»!".

[83] *Idem*, **39**, 12-14:
"12. Bine am vestit dreptate în adunare mare; iată buzele mele nu le voi opri; Doamne, Tu ai cunoscut.
13. Dreptatea Ta n-am ascuns-o în inima mea, adevărul Tău şi mântuirea Ta am spus.
14. N-am ascuns mila Ta şi adevărul Tău în adunare mare".

* aşa apare în mss.

70. Şi suma întru cântările rugăciunelor este aleasă când maĭ înainte de aceasta întâmpină aşteptarea şi luarea aminte. Însă felimea este ceea ce învieazǎ pre suflet, saŭ şi mijlocitoare este de rodul acestuia. Iară felimea (bunătatea) rugăciuneĭ şi a cântăriĭ, este cu Duhul a să ruga şi cu mintea. Şi atuncea să roagă cineva cu mintea, când rugăciune făcând şi cântând, mintea luĭ socoteşte cele ce zac întru Dumnezeeştile scripturĭ; Şi priimeşte de acolo suirele înţălegerilor întru inima sa, din cugetele cele de Dumnezeŭ cuvioase. Dintru carele gânditor hrănindu-să sufletul, şi maĭ mult să curăţeşte, şi tot suit la Cerurĭ să face, şi oglindeşte frumuseţile cele bune, ce sunt puse înainte pentru Sfinţĭ. Cu a cărora dor înaripându-se, îndată sloboade roada rugăciuneĭ din ochĭ şi apele lacrămilor izvorăşte, dintru lucrarea cea făcătoare de lumină a Sfântuluĭ Duh. Ale cărora gustare este atât de dulce, cât cel ce s-a făcut întru împărtăşirea acestora este când uită hrana trupuluĭ. Şi aceasta este roada rugăciuneĭ, care dintru felimea cântăriĭ să adaogă sufletelor celor ce să roagă.

71. Unde să vede roada Duhuluĭ, acolo şi felimea rugăciuneĭ este. Şi unde este felimea, acolo este aleasă şi cătăţimea cântăriĭ. Iar nevăzându-se roada, neudăcioasă este felimea. Şi aceasta fiind uscată, maĭ cu prisosinţă este cătăţimea. Care măcar deşi pre cea trupească deprindere o aduce, însă preste tot multora, fără de dobândă este.

72. Priveşte înşălarea, rugându-te şi cântând Psalmiĭ Domnuluĭ. Pentru că saŭ altele în locul altora a grăi, draciĭ furând pe simţirea sufletuluĭ nostru ne înşală, prefăcând stihurile Psalmilor întru hulă, ca să zicem cu gura cele ce nu să cade; Saŭ începutul Psalmuluĭ începând, la sfârşit ne face a duce noĭ cuvântul, răsipind de la minte pre cele din mijloc; Saŭ pre singur acelaş stih, de-a pururea ne întorc înapoĭ, nelăsându-ne cu uitarea a afla pre cea apropieată a Psalmuluĭ, de năprasnă i-aŭ toată pomenirea minţiĭ de la stihurile cele împreunate, cât nicĭ a ţinea noĭ minte pre care din cântărĭ am avut în gură, nicĭ putând a afla pre aceasta şi a o repeta cu limba. Şi aceasta o fac, ca să ne puie pre noĭ întru împuţinare de suflet şi trândăvie, şi să ne facă pre noĭ deşerţĭ de roada rugăciuneĭ, puind înlăuntru zăbava vremeĭ. Ci tu împrotivă să staĭ cu putere, şi maĭ cu zăbavă te apucă de Psalm. Că cu vederea ceĭ lua folosul rugăciuneĭ, şi te veĭ îmbogăţĭ cu luminarea Sfântuluĭ Duh, ceea ce petrece în sufletele cele ce să roagă.

73. Când ceva întru acest fel ţi se va întâmpla cântând tu cu înţălegere, să nu te împuţinezĭ cu sufletul, nicĭ să te trândăveştĭ, nicĭ odihna cea trupească maĭ înainte să o cinsteştĭ, decât folosul sufletuluĭ tăŭ, zăbovirea vremeĭ socotind. Ci unde te va ajunge pre tine robiea minţiĭ, să staĭ. Şi de va fi către sfârşitul Psalmuluĭ, tu către început maĭ cu tărie aleargă; şi luându-o pre aceea iarăşĭ de apucă pre calea Psalmuluĭ, chear dacă şi de multe orĭ întru un ceas te va întâmpina pre tine robirea. Că aceasta făcând tu, nerăbdând draciĭ răbdarea ta şi aşteptarea şi tăriea osârdieĭ tale, de ruşine umblându-să vor fugi de la tine.

74. Rugăciune neîncetată pre aceea să o înţălegĭ a fi cu adeverire, care nu încetează de la suflet toată ziua şi noaptea. Care nu întru întinderea mâinelor, saŭ întru înainte stare a trupuluĭ, saŭ întru glasul limbeĭ să vede celora ce o văd; Ci întru învăţătura cea gânditoare, care adecă întru lucrarea minţiĭ şi întru pomenirea luĭ Dumnezeŭ, cu umilinţa cea osârduitoare să cunoaşte de ceĭ ce ştiŭ a cunoaşte.

75. Cineva poate a lua aminte rugăciuneĭ de-a pururea, când are adunate gândurile sale întru stăpânirea minţiĭ, cu pace, şi cu smerenie, şi cu cucernicie săpând întru adâncurile luĭ Dumnezeŭ, şi căutând a gusta de acolo apa cea prea dulce a vedereĭ. Iar nefiind una ca această pace, nu poate (de-a pururea). Căcĭ căruia puterile sufleteştĭ cu înţălegerea s-aŭ împăcat, acestuia şi rugăciunea cea de-a pururea s-aŭ îndreptat.

76. Dacă cânţĭ cântările luĭ Dumnezeŭ, şi fratele va sta înainte bătând în uşa chilieĭ tale, să nu cinsteştĭ maĭ întâĭ lucrul rugăciuneĭ decât lucrul dragosteĭ, şi să trecĭ cu vederea pre fatele tăŭ cel ce bate. Că aceasta nu este iubită luĭ Dumnezeŭ. Pentru că mila dragosteĭ voeşte, iar nu jertfa rugăciuneĭ. Ci lăsând darul rugăciuneĭ, dă vorbă dragosteĭ frateluĭ, odihnindu-l pre el. Şi atuncea

întorcându-te, adă darul tăŭ Părinteluĭ Duhurilor, cu lacrămĭ, şi cu sfărâmată inimă, şi „Duh drept să va înnoĭ întru cele dinlăuntru ale tale“ (Ps. **50**.1)[84].

77. Nu întru cea rânduită vreme şi loc, tainica rugăciune să săvârşaşte. Că de orâncueştĭ cele ale rugăciuneĭ în ceasurĭ, şi în vremĭ, şi locurĭ, vremea adecă ceea ce este afară de acestea deşărtăciune aduce întru alte lucrurĭ a deşertăciuneĭ. Că hotarul rugăciuneĭ acesta este: mişcarea minţiĭ cea întru Dumnezeŭ de-a pururea. Iar lucru: a întoarce pre suflet întru lucrurile cele Dumnezeeştĭ. Iar sfârşit: a să lipi cu mintea de Dumnezeŭ, şi un Duh a fi cu Dânsul, după hotarul şi cuvântul Apostoluluĭ (1Cor. **6**.17)[85].

78. Măcar deşi cu mădulările cele trupeştĭ aĭ omorât, şi cu sufletul învieat te-aĭ făcut prin Duhul, şi darurilor celor maĭ presus de fire de la Dumnezeŭ te-aĭ învrednicit, ci tu adecă să nu laşĭ cu slăbire cugetarea sufletuluĭ tăŭ. Şi să o depărtezĭ pre aceasta de la tine, ca de-a pururea să se întoarcă întru pomenirele cele greşite oarecând prin tine, şi la muncele cele din iat, şi ca pre cel osândit gânditor să te socoteştĭ pre tine. Şi aşa întorcând mintea întru acestea, şi aşa socotindu-te pre tine, înfrânt veĭ păzi pre Duh. Şi veĭ lua izvorul umilinţeĭ, izvorând râurile Dumnezeescululĭ Dar, şi pre Dumnezeŭ căutând întru tine, şi dând ţie Duh spre întărirea inimeĭ tale.

79. Postirea cu socoteală, privigherea cu învăţătură, şi pre rugăciune primind călătorul, degrab la hotarele nepătimireĭ face a sări pe lucrătorul lor. Când şi pre sufletul săŭ pentru covârşitoarea smerenie, cu lacrămile muiat îl va avea, şi de dragostea luĭ Dumnezeŭ învăpăiat. Întru acestea viind, către pacea cea Duhovnicească pre acela îl aduce, toată mintea avându-o slobodă, şi cu dragoste lăudând pre Dumnezeŭ.

80. Nu aşa Împăratul pentru slavă şi împărăţie să prea măreşte, şi pentru stăpânire lăudându-să să bucură, pre cât Călugărul pentru sufleteasca nepătimire şi lacrămile umilinţeĭ. Că acela adecă cu împărăţiea veştejită are înţălegerea; iar aceasta, trecând acolo, petrece cu veselie fericita nepătimire întru nesfârşiţĭ vecĭ. Că ca o roată, întru această vieaţă, în mijlocul oamenilor să învârteşte, puţin de pământ, şi de cele pre dânsul atingându-să pentru nevoia fireĭ; Tot cu chip rotund în gânditorul aer să poartă, învârtindu-să în sine, aduce începutul către sfârşit. Şi chipurile dăruirelor întru cununa smereniеĭ le lipeşte. A căruia masă plină este de vederea celor ce sunt; Iar băutura din păharul Înţălepciuneĭ; Şi-l odihneşte Dumnezeŭ.

81. Cela ce cu voe s-aŭ dat pre sine ostenelelor faptelor celor bune, şi alergarea nevoinţeĭ călugăreştĭ maĭ cu căldură o a trecut, de marĭ darurĭ să învredniceşte de la Dumnezeŭ. De aicea sporind şi către cea de mijloc, vine întru descoperirele cele Dumnezeeştĭ şi în vederĭ. Şi atât cu totul în chipul lumineĭ şi prea înţălept să face, pre cât şi osteneala nevoinţeĭ aceluia i să întinde. Şi pre cât să suie la înălţimea vedereĭ pre atâta şi zavistie multă rădică asupra sa draciĭ ceĭ cu totul perzătorĭ. Că nu rabdă a-l vedea pre om prefăcut întru firea cea Îngerească, pentru care şi în taină săgeata cea ascuţită a înălţăriĭ sloboade asupra luĭ. Şi dacă adecă înţălegând înşălăciunea, va alerga către tăriea smereniеĭ, defăimându-să pre sine, va scăpa de perzătoarea mândrie, şi întru limanul mântuireĭ va fi dus. Iar de nu, apoĭ lăsat va fi de sus, duhurilor celor ce-l cer pre el, dându-să întru cea fără de voe pedeapsă. De vreme ce nu s-aŭ iscusit pre sine cu cea de voe. Şi aceştiea sunt: iubitoriĭ de dulceaţă, iubitoriĭ de trup, şi ceĭ iuţoşĭ şi vicleni. Care îl şi smeresc pre el cu aducerile cele cumplite, până când va cunoaşte neputinţa sa, şi tânguindu-să va lepăda chinuirea, şi va zice şi acela împreună cu David „Bine este mie că m-aĭ smerit, ca să mă învăţ îndreptările Tale“ (Ps. **118**. 71)[86].

82. Dumnezeŭ nu voeşte a fi noĭ pururea smeriţĭ de patimĭ şi goniţĭ de dânsele, că numaĭ „Epurilor a pus peatra scăparelor“ (Ps. **103**, 13)[87]. Pentru că nu ar fi zis: „Eŭ am zis: Dumnezeĭ sunteţĭ şi fiĭ aĭ celuĭ Prea Înalt toţĭ“ (Ps. **81**. 6)[88], ci ca Cerbiĭ a ne sui în munţiĭ ceĭ înalţĭ aĭ poruncilor

[84] *Psalmii*, **50**, 1: "Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta".
[85] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un Duh cu El".
[86] *Psalmii*, **118**, 71: "Bine este mie că m-ai smerit, ca să învăţ îndreptările tale".
[87] *Idem*, **103**, 13: "Peste acelea păsările cerului vor locui; din mijlocul stâncilor vor da glas".
[88] *Idem*, **81**, 6: "Eu am zis: «Dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt»".

Luĭ, şi a ne face însetaţĭ de apele cele făcătoare de vieaţă ale Duhuluĭ. Că precum aceea şerpĭ mâncând, cu firea, din amărăciunea cea cu multă curgere, otrăvitoarea fire a şerpilor, întru gust prea slăvit, precum spun, o prefac, nimic de aceea vătămându-să; Aşa şi noĭ tot cugetul cel pătimaş în pântecele cel gânditor primindu-l, cu înfocată curgere a poruncilor luĭ Dumnezeŭ, şi cu puterea Duhuluĭ, îl prefacem întru bun miros şi mântuitoare lucrare a fapteĭ bune. Ca să ne arătăm „toată înţălegerea robindu-o, cu lucrarea, întru ascultarea luĭ Hristos“ (2 Cor. **10**. 5) [89]. Că lumea cea de sus, nu cu ceĭ nesăvârşiţĭ, şi de ţărână bărbaţĭ, ci cu ceĭ Duhovniceştĭ, şi săvârşiţĭ, şi în bărbaţĭ desăvârşiţĭ a împlinireĭ (vârsteĭ) luĭ Hristos trebue a să umplea (Ef. **4**. 13) [90].

83. Cel ce pururea să întoarce întru aceaiĭ, şi nu voeşte a să întinde maĭ departe, asemnea este Asinuluĭ carele împrejurul aceiaşĭ roate să învârteşte. Pentru că cel ce de-a pururea să luptă cu trupul, şi pentru singură deprinderea cea trupească să îndeletniceşte, prin toată reaua pătimire, şi aŭ uitat pre sine, de cele marĭ păgubindu-să, fiindcă nu aŭ ajuns cunoştinţa Dumnezeeştiĭ voiri. „Căcĭ că nevoinţa cea trupească, dupre Apostolul întru puţin este folositoare“ (1 Tim. **4**. 8) [91]; (ci numaĭ) până când se va înghiţi înţălegerea cea de ţărână a trupuluĭ, cu repejunele lacrămilor pocăinţeĭ, şi să va adăoga trupuluĭ omorârea cea făcătoare de vieaţă a Duhuluĭ, şi legea Duhuluĭ va împărăţĭ în trupul nostru cel muritor. Iară buna cinstire a sufletuluĭ, ceea ce prin cunoştinţa celor ce sunt, şi prin pomenirele cele fără de moarte, ale cugetelor celor Dumnezeeştĭ grăesc, văzându-să ca un pom al vieţiĭ, întru lucrarea cea gânditoare a minţiĭ, întru toate pretutindenea folositoare este. Ca ceea ce lucrează curăţie inimeĭ, ca ceea ce face pace întru puterile luĭ, luminarea minţiĭ, curăţiea trupuluĭ, întreaga înţălepciune, înfrânarea cea cuprinzătoare, smerita cugetare, umilinţa, dragostea, sfinţirea, cunoştinţa cea cerească, înţălepciunea cuvântuluĭ şi vederea luĭ Dumnezeŭ. decĭ carele dintru cea multă nevoinţă sus a alergat, întru una ca aceea săvârşire a buneĭ cinstirĭ, trecând a patimilor Mare roşie, (acela), în pământul făgăduinţeĭ a intrat, dintru care curge miere şi lapte a cunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ, şi cea necheltuită hrană a Sfinţilor.

84. Cel ce nu voeşte adecă, a să scula din cele ce sunt din parte, ce întru puţin aŭ folos, şi către cele ce preste tot sunt folositoare a să sui, încă pâine de tărâţă mânâncă, întru sudoarea feţeĭ sale, după cea dintâĭ hotărâre a luĭ Dumnezeŭ (Fac. **3**. 19) [92]. Drept aceea şi nepoftitor aduce pre suflet de Manna cea gânditoare, şi de mierea ceea ce a curs din piatra cea crăpată luĭ Israil. Iar cel ce a auzit „Sculaţi-vă să mergem de aicea“ (Ioan **14**. 31) [93], şi din glasul Învăţătoruluĭ s-aŭ sculat de la lucrarea cea cu osteneală, şi a mânca pâinea dureriĭ aŭ lăsat, scuturând simţirea, şi din păhărelul Înţălepciuneĭ luĭ Dumnezeŭ aŭ gustat, acesta a cunoscut că este bun Domnul. Ca cel ce aŭ plinit legea adecă, întru slujirea Cuvântuluĭ, şi s-aŭ suit la foişor, şi aşteaptă venirea mângâietoruluĭ.

85. După rânduiala vieţiĭ ceĭ cu iubire de înţălepciune, peste tot ni să cuvine nouă a călători întru cele dinainte, şi către ceea ce maĭ sus zace cu sârguire a ne sui, ca celor ce suntem pururea mişcătorĭ întru Dumnezeŭ, şi stare neştiind nicĭ odinioară de la cel bun. De aicea şi din pustniciea cea lucrătoare adecă, la vederea cea firească a zidireĭ; şi dintru aceasta, la Cuvântarea de Dumnezeŭ cea tainică a Cuvântuluĭ, a ne sui să cuvine; şi a ne odihni întru aceea de toate lucrurile lucrăriĭ ceĭ

---

[89] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 5: "Şi toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi tot gândul îl robim, spre ascultarea lui Hristos".

[90] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".

[91] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 8: "Căci deprinderea trupească la puţin foloseşte, dar dreapta credinţă spre toate este de folos, având făgăduinţa vieţii de acum şi a celei ce va să vină".

[92] *Facerea*, **3**, 19: "În sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care eşti luat; căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce»".

[93] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 31: "Dar ca să cunoască lumea că eu iubesc pe Tatăl şi precum Tatăl Mi-a poruncit, aşa fac. Sculaţi-vă, să mergem de aici".

trupeştĭ, ca ceĭ ce maĭ presus ne-am făcut de smereniea celor trupeştĭ, şi am primit cunoştinţa cea cu bună socoteală, a socotinţeĭ ceĭ adevărate. Iar de nu am primit cunoştinţa acesteĭ socotele, nicĭ întru acest fel a merge către cele înalte, şi a ne întinde către cea maĭ desăvârşit am ştiut, maĭ răĭ suntem încă decât mireniĭ, ceĭ ce nu ştiu hotarul înainteĭ sporirĭ; Nicĭ pre starea suireĭ, până când se vor sui către ceea ce zace maĭ presus de alte dregătoriĭ, şi pre dorirea cea pentru acestea, ca întru aceea să se odihnească.

86. Sufletul cel ce cu bună tărie să curăţă cu căldură prin durerile nevoinţeĭ, să străluceşte de la lumina cea Dumnezeească; şi pre încet începe a privi fireşte pre bunătatea cea dată luĭ de la Dumnezeŭ dintru început, şi să lăţeşte spre dragostea celuĭ ce l-aŭ făcut pre el. Şi pre cât să luminează el întru curăţie cu razele Soareluĭ dreptăţiĭ, şi bunătatea cea firească i să descopere luĭ şi i să cunoaşte, dupre atât şi durerile nevoinţiĭ şi acesta înmulţăşte, spre maĭ multă curăţire a sa. Ca curat să se deprinză de mărirea Duhuluĭ, căruia s-aŭ învrednicit, şi să primească prea bun neamul cel de demult. Şi chip curat şi neamestecat cu materiea, să păzască, celuĭ ce l-aŭ făcut. Şi nicĭdecum din adăogirea ostenelelor să slăbească, până ce de toată îngreţoşarea şi spurcăciunea se va curăţi pre sine, şi vrednic spre vedere şi spre vorbirea luĭ Dumnezeŭ să va face.

87. „Descopere ochiĭ meĭ, şi voiŭ cunoaşte minunele din legea Ta" (Ps. **118**. 18)[94], (şi tu) cu întunerecul încă de pământeasca înţălegere acoperit fiind, strigă către Dumnezeŭ. Că necunoştinţa minţiĭ ceĭ de ţărână, întunecoasă fiind, şi ca o ceaţă adâncă, acopere vedeniele sufletuluĭ, întunecimea aceea şi tâmpirea, spre a înţălege cele Dumnezĭeştĭ şi omeneştĭ, ĭĭ lucrează, neputând a privi către razele Dumnezeeştiĭ luminĭ, orĭ a fi întru îndulcirea „bunătăţilor acelora, care ochiul nu le-aŭ văzut, şi urechea nu le-a auzit, şi la inima omuluĭ nu s-aŭ suit" (1 Cor. **2**. 9)[95]. Iară acestea descoperite fiind cu pocăinţa, ochiĭ văd curat, aude întru cunoştinţă, şi înţălege cu pricepere. Şi nu numaĭ, ci şi suişurĭ de la acestea pune înţălegerĭ întru inima sa. De aicea gustând dulceaţă acelora, să lămureşte cu cunoştinţa. Şi cu cuvântul înţălepciuneĭ luĭ Dumnezeŭ, povesteşte toate minunele luĭ Dumnezeŭ, bunătăţile care le-aŭ gătit Dumnezeŭ celor ce îl iubesc pre El, şi pre toţĭ întru împărtăşirea acestora ne îndeamnă cu multe nevoinţe şi lacrămĭ a veni.

88. Şapte darurĭ fiind ale Duhuluĭ, cuvântul de sus începând, de la înţălepciune le numără pre acelea, şi pogoară sfârşitul la Dumnezeasca frică a Duhuluĭ: „Duhul, zice, al înţălepciuneĭ, şi al înţălegereĭ, Duhul sfatuluĭ şi al târieĭ, Duhul cunoştinţeĭ şi al blagocestieĭ, Duhul friceĭ luĭ Dumnezeŭ" (Isa. **11**. 2-3)[96]. Iar nouă ni să cuvine a începe de la frica cea curăţitoare care este a muncilor, ca prin acestea bine depărtarea făcând, şi cu pocăinţa curăţindu-ne de spurcăciunele păcatuluĭ, către frica Duhuluĭ curat să ajungem, pe cale mergând către Dânsul, şi odihnindu-se întru El toată lucrarea fapteĭ ceĭ bune.

89. Cela ce dintru frica judecăţiĭ aŭ început, şi spre curăţia inimeĭ înainte sporeşte prin lacrămile pocăinţeĭ, maĭ întâĭ să umple de înţălepciune, de vreme ce şi începutul aceştiea este frica, dupre cea zisă. Apoĭ de înţălegere, după aceasta de sfat împreună, cu care adecă pre sineşĭ sfătueşte cele folositoare, a voi, a să sârgui. Şi întru acestea sporind înainte prin lucrarea poruncilor Luĭ, întru cunoştinţa celor ce sunt să sue, şi priimeşte adevărată ştiinţă a celor Dumnezeeştĭ şi omeneştĭ lucrurĭ. Şi de aicea tot făcându-să lăcaş al buneĭ cinstirĭ, pre vârful dragosteĭ suindu-să să săvârşaşte;

[94] *Psalmii*, **118**, 18: "Deschide ochii mei şi voi cunoaşte minunile din legea Ta".
[95] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".
[96] *Isaia*, **11**, 2-3:
"2. Şi se va odihni peste el Duhul lui Dumnezeu, duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, duhul cunoştinţei şi al bunei-credinţe.
3. Şi-L va umple pe el duhul temerii de Dumnezeu. Şi va judeca nu după înfăţişarea cea dinafară şi nici nu va da hotărârea Sa după cele ce se zvonesc".

şi îndată îl primeşte frica cea curată a Duhuluĭ, ca să păzască vistieriea cea pusă întru dânsul a împărăţieĭ cerurilor. Această frică foarte mântuitoare fiind, pre cel suit la înălţimea dragosteĭ, cu cutremur şi întru nevoinţă îl face a fi, de frică ca să nu cază din una ca această înălţime a dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ, şi iarăşĭ lepădat să fie întru frica cea înfricoşată a muncilor.

90. Altă cetire să face celor ce săvârşesc vieaţa blagocestieĭ, zic a scripturilor, şi alta celor ce până la mijloc a sporit, şi alta celor ce a ajuns la săvârşire. Pentru că acestora adecă, (ca) pâinea din masa luĭ Dumnezeŭ se face întărind inimele lor întru sfinţitele nevoinţe ale faptelor bune, care şi puterea tărieĭ li să dă spre luptă cu lucrătoarele patimĭ şi duhurĭ, şi bărbaţĭ luptacĭ asupra dracilor îĭ săvârşeşte, precum zice acelora „aĭ gătit înaintea mea masă împrotiva celor ce mă necăjesc pre mine" (Ps. 22. 6) [97]. Iar acestora vinul păharuluĭ luĭ Dumnezeŭ, veselind inimele lor şi înspăimântându-ĭ pre aceea cu puterea înţălegerilor, şi pre minte smulgându-o din zapisul celuĭ ce ucide, şi băgându-o întru adâncurile Duhuluĭ celuĭ ispititor, şi toată născătoare şi aflătoare lucrând înţălegerile eĭ; ca şi acelor potrivit a zice „şi păharul tăŭ este adăpându-mă un puternic" (Ibidem. 6) [98]. Iar acestora untul de lemn al Dumnezeescululĭ Duh ungând sufletul luĭ, şi muind şi smerindu-l cu covârşirea Dumnezeeştilor strălucirĭ, şi tot făcându-l maĭ presus de smereniea trupului, ca şi acela lăudându-să să cânte „uns-aĭ cu untdelemn capul meŭ, şi mila ta mă va urma în toate zilele vieţiĭ mele" (Stih 6) [99].

91. Până când cu osteneală întru sudoarea feţeĭ ne îndreptăm către Dumnezeŭ cu lucrătoarea iubire de înţălepciune, patimile cele trupeştĭ micşorându-le, cu pâinea cea de-a pururea lucrând lucrarea faptelor bune, şi cu care inimele omeneştĭ să întăresc, se hrăneşte Domnul cu noĭ la masa darurilor sale. Iară când prin nepătimire să sfinţăşte Numele Luĭ întru noĭ, şi singur împărăţăşte întru toate puterile cele sufleteştĭ ale noastre, supuind şi împăcând cele de faţă, zic, cele de sus cu stăpânitorul gând, şi voia Luĭ să fie precum în Cer şi întru noĭ, atuncĭ băutură nouă maĭ presus de cuvânt, a înţălepciuneĭ cuvântuluĭ, scos întru umilinţă, şi cunoştinţa tainelor celor marĭ, bea cu noĭ întru împărăţiea Sa, întru noĭ fiind. Iar întru împărtăşirea Duhuluĭ Sfânt ce ni să face nouă, şi cu bună schimbare schimbându-ne pre noĭ întru înnoirea minţiĭ noastre: atuncĭ Dumnezeŭ fiind cu Dumnezei va fi împreună cu noĭ, ca nemuritoare să facă priimirea.

92. Când apa cea neţinută a gândurilor celor pătimaşe ale minţiĭ prin venirea Sfântuluĭ Duh să va ţinea, şi adâncul cel sărat al cugetelor şi al gândurilor celor necuvioase, cu înfrânarea şi cu cugetarea morţiĭ va opri, atuncea suflă Dumnezeescul Duh al pocăinţeĭ, şi es apele umilinţiĭ. Pre care le-aŭ purtat Dumnezeŭ şi Stăpânul în ligheanul pocăinţiĭ, şi picioarele noastre pre ele a călca în curţile Împărăţieĭ Sale.

93. Cuvântul luĭ Dumnezeŭ carele trup s-aŭ făcut, şi firea noastră întru Sine o aŭ alcătuit, şi om desăvârşit s-aŭ făcut, afară de păcat, ca un Dumnezeŭ desăvârşit pre aceasta a doua oară zidindu-o o aŭ înDumnezeit. Pre cuvântul acestuia l-aŭ unit cu Dumnezeŭ, mintea cea dintăĭ dupre gândire; Şi pre acela, adecă omul, înălţimea l-aŭ întraripat, a înţălege şi a cugeta cele Dumnezeeştĭ. Ci şi foc fiind, cu focul cel înfiinţat şi Dumnezeesc, iuţimea acestuia asupra dracilor şi a patimilor celor împrotivă luptătoare, repede o aŭ ascuţit. Şi dorire fiind, a toată firea cea cuvântătoare, şi odihnirea dorireĭ, dorirea acestuia spre împărtăşirea celor bune ale vieţiĭ ceĭ vecĭnice, cu dragostea cea cu aşezământul o aŭ lărgit. Şi aşa pre tot omul întru sine înnoindu-l, din vechiŭ noŭ l-aŭ făcut, şi nicĭ un cuvânt de clevetire asupra făcătoruluĭ Cuvântuluĭ, întru zidire aducând.

[97] *Psalmii*, **22**, 6: "Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu şi paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic".
[98] Citatul face parte din *Psalmii* **22**, 6, finalul stihului. Vezi supra.
[99] *Idem*, **22**, 7: (trimitere eronată în mss.): "Şi mila Ta mă va urma în toate zilele vieţii mele, ca să locuiesc în casa Domnului, întru lungime de zile". Vezi nota anterioară unde se face trimitere la acelaşi stih.

94. Cu sfinţenie lucrând Cuvântul întru Sine a noastră rădicare, Singur pentru noĭ prin Cruce şi moarte dându-să, şi pururea ne dă a să jertfi prea curatul Său trup, şi de suflet hrănitoare toată masa ne pune înainte în fieştecare zi nouă, ca pre acesta mâncând, şi cinstitul Luĭ sânge bând întru simţirea sufletuluĭ, să fim cu împărtăşirea maĭ bunĭ decât suntem. Prefăcându-ne cu acestea din maĭ mic în maĭ mare, şi una făcându-ne cu îndoitul cuvânt, îndoiţĭ cu trupul şi cu sufletul cuvântătorĭ, ca cu întrupatul Dumnezeŭ şi nouă după trup de o singură fiinţă. Că nu aĭ noştrĭ a fi, ci una ca cel ce ne-a făcut pre noĭ cu sine la masa cea nemuritoare, şi aceasta făcând a fi pururea, care aceea după fire este.

95. Dacă ispitiţĭ suntem cu ostenelele faptelor bune, şi curăţiţĭ cu lacrămile ne apropiem şi mâncăm din pâinea aceasta, şi din păharul acesta bem, cu îndoite fireştĭ puterĭ, îndoit cuvântul blândeţelor, cu noĭ să preface. Tot prefăcându-ne pre noĭ cu Dânsul, ca cel întrupat, şi nouă după omenire de o fiinţă. Şi pre toţĭ Dumnezeĭ făcându-ĭ cu cuvântul cunoştinţeĭ, şi noĭ Luişĭ de un chip, şi pre fraţĭ însuşindu-ĭ, ca Dumnezeŭ şi Părintelui de o fiinţă. Iar dacă suntem amestecaţĭ cu materiea patimilor, şi spurcaţĭ cu spurcăciunea păcatuluĭ ne apropiem: cu firescul foc al distrugătoareĭ răutăţĭ apropiindu-să de noĭ ne arde, şi ne pârjoleşte pre toţĭ, şi taie vieaţa noastră. Nu cu voinţa bunătăţiĭ Sale, ci de negrijirea nesimţireĭ noastre îndemnat fiind.

96. Tuturor acelora ce după cea lucrătoare iubire de înţălepciune aŭ început a umbla pre calea poruncilor luĭ (Dumnezeŭ) Hristos, Domnul nevăzut apropiindu-să, – cariĭ nesăvârşită înţălegere încă aŭ şi pre sufletul cel ce să îndoeşte pentru cuvântul faptelor celor bune –, merge împreună cu dânşiĭ. A cărora adecă, acum dupre dreptate şi ochiĭ sufletuluĭ să ţin închişĭ (Luc. **24**.16) [100], ca să nu cunoască pre a lor înainte sporire pre ceea ce acum o aŭ: când merge împreună cu dânşiĭ Domnul, şi le ajută spre slobozirea patimilor, şi le dă mână de ajutor spre îndreptarea a toată fapta bună. Decĭ făcând înainte sporire spre nevoinţele blagocestieĭ, şi către nepătimire viind eĭ prin smerenie, nu voeşte cuvântul până la aceasta să stea eĭ, care s-aŭ prea ostenit cu ostenelele faptelor bune; Ci maĭ departe să meargă, şi către vedere să se suie. De unde şi hrănindu-ĭ pre eĭ întru măsura cea de ajuns cu pâinea lacrămilor, cu lumina umilinţiĭ îĭ binecuvintează; Şi mintea lor o deşchide ca să înţăleagă adâncul Dumnezeeştilor scripturĭ, şi de acolo să oglindească firile şi cuvintele celor ce sunt. Şi îndată strânge pre Sine de la dânşiĭ, ca să se rădice aceea, şi maĭ cu sârguire să se deprinză a căuta, ce este înţălegerea celor ce sunt, şi care este cea de la acestea suire. Pre care şi cu sârguire căutându-o, să suie spre cea maĭ înaltă slujire a cuvântuluĭ, şi să propoveduească tuturor din lucrare şi din vedere înviere a cuvântuluĭ.

97. Cu cuviinţă cuvântul impută zăbovirea celor ce zăbovesc întru ostenele nevoinţeĭ ceĭ lucrătoare, şi nu voesc a să muta de acolo, şi a veni către suirea cea maĭ înaltă a vedereĭ, grăind lor: „O! nepricepuţilor şi zăbavnicĭ cu inima" (Luc. **24**.25) [101] ca să credeţĭ întru cuvântul cel ce poate descoperi, a celor ce umblă întru Duhul vedereĭ ceĭ fireştĭ, adâncurile Duhuluĭ. Căcĭ că a nu voi cele maĭ începătoare, a trece spre simţirele cele maĭ desăvârşit, de la graiul trupuluĭ scriptureĭ ceĭ Dumnezeeştĭ, a veni la mintea şi cugetul cuvântuluĭ: arătare este a sufletuluĭ celuĭ ce este leneş şi negustător de folosul cel Duhovnicesc, şi care cumplit zavistueşte sporireĭ sale înainte. Căruia nu numaĭ să va zice, ca celuĭ ce poartă strânsă făcliea sa „mergĭ de cumpără untdelemn de la ceĭ ce vând" (Mat. **25**.9) [102], ci şi după ce i să va închide luĭ cămara" du-te, nu te ştiŭ pre tine de unde eştĭ (Luc. **13**.25) [103].

[100] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **24**, 16: "Dar ochii lor erau ţinuţi ca să nu-L cunoască".
[101] *Idem*, **24**, 25: "Şi El a zis către ei: O, nepricepuţilor şi zabăvnici cu inima ca să credeţi toate câte au spus proorocii!".
[102] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **25**, 9: "Dar cele înţelepte le-au răspuns, zicând: Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă şi nici vouă. Mai bine mergeţi la cei ce vând şi cumpăraţi pentru voi".
[103] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **13**, 25: "După ce se va scula stăpânul casei şi va încuia uşa şi veţi începe să staţi afară şi să bateţi la uşă, zicând: Doamne, deschide-ne! – şi el, răspunzând, vă va zice: Nu vă ştiu de unde sunteţi".

98. Când va veni Cuvântul luĭ Dumnezeŭ în sufletul cel căzut, precum în Cetatea Viftanieĭ (Vezĭ Ioan Cap **11**) [104], pre mintea luĭ cea omorâtă de păcat, şi îngropată cu stricăciunea patimilor, înviindu-o, atuncea înţălegerea şi dreptatea, cele cufundate în necaz pentru omorârea minţiĭ, precum tânguindu-să îl întempenă pre El şi zic: „Doamne, de aĭ fi fost aicea păzit de noĭ şi ferit, nu ar fi murit fratele nostru – mintea de păcat. De aicea să sârgueşte adecă, dreptatea a hrăni pre Cuvânt cu multă îngrijire, prin lucrarea poruncilor, şi a pune masa aceluia, cu multe felurĭ şi cu multe chipurĭ a releĭ pătimirĭ să sârgueşte. Iar înţălegerea, de toate celelalte grijirĭ nebăgând samă a releĭ pătimirĭ celeĭ cu osteneală, spre lucrările minţiĭ şi spre mişcările cuvântuluĭ cele gânditoare, şi spre auzirea înţălegerilor, alege pre vederea Aceluĭ ce aŭ voit a şedea lângă Dânsul. Şi pre aceea o primeşte Cuvântul adecă, care să nevoeşte bine a hrăni cu masă prin iubirea de cinstire, a ceĭ în multe chipurĭ, şi lucrătoare iubire de înţălepciune. Însă mult grijindu-să acum cu reaua pătimire, şi îndeletnicindu-să pururea pentru ceea ce este puţin folositoare, o mustră: „Una fiind ceea ce să caută spre trebuinţa Cuvântuluĭ". Ca gânduluĭ celuĭ maĭ bun, să supuie pre cel maĭ prost, şi înţălegerea sufletuluĭ celuĭ de ţărână, să o prefacă întru cea Duhovnicească, prin sudorile faptelor bune. Iar pre aceasta o laudă Acela fireşte şi o împreună, ca pre ceea ce „ş-aŭ ales partea cea bună" a cunoştinţeĭ ceĭ Duhovniceştĭ. Prin care zburând preste lucrurile cele omeneştĭ, întru adâncurile cele Dumnezeeştĭ ale luĭ Dumnezeŭ vine. Şi mărgăritarul Cuvântuluĭ, de acolo bine îl cumpără, şi vede vistieriele cele ascunse ale Duhuluĭ, şi nespusă bucurie să adaogă eĭ, „care nu să va luoa de la dânsa" (Luc. **10**.38–42) [105].

99. Mintea ceea ce s-aŭ omorât de patimĭ, şi cu venirea Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ a învieat, răsturnând peatra nesimţireĭ, să deslează de legăturele păcatuluĭ, şi de gândurile cele făcătoare de stricăciune de la slugile Cuvântuluĭ, – de frica muncilor grăesc şi de ostenelele faptelor celor bune –, şi îndulcindu-să de lumina vieţiĭ ceĭ fiitoare, să sloboade întru nepătimire. De acolo şezând pre scaunul simţirelor, şi cu Sfinţenie lucrând pre taina vedereĭ, să face împreună ospătător al Cuvântuluĭ. Şi împreună cu Dânsul ducându-să depre pământ la Ceruri, împreună cu Hristos împărăţăşte, întru Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ şi Tatăl odihnind pre toate dorirele sale.

100. După deslegarea trupuluĭ fiecăruia din ceĭ nevoitorĭ ce cu lege s-aŭ nevoit, sporind către mijlocul săvârşireĭ, întru măsura vrâsteĭ plinireĭ luĭ Hristos, zidirea cea de acolo lămurită şi arătată să face cu înştiinţarea şi lucrarea Duhuluĭ. Iar bucuriea, vecĭnică este întru lumina cea pururea fiitoare, fericirea odihneĭ aceliea. Bucurie decĭ neîncetată cuprinde pre inimele ce s-aŭ nevoit aicea cu lege, şi-ĭ sărută pre aceea veseliea Sfântuluĭ Duh; Care după cuvântul Domnuluĭ „nu se va lua de la Dânşiĭ". Iar cel ce s-a învrednicit venireĭ Mângâitoruluĭ de aicea, şi s-aŭ îndulcit din roadele faptelor bune prin lucrare, şi s-aŭ îmbogăţit cu Dumnezeeştile Luĭ dăruirĭ, plin fiind de bucurie şi de toată dragostea, toată frica adecă fuge, şi cu bucurie să deslează de legăturile cele trupeştĭ, şi cu veselie trece de la ceste văzute, carele şi maĭ înainte viŭ fiind, a uitat simţirele. Şi cu bucurie lăcueşte întru lumina cea negrăită, unde este lăcaşul tuturor celor ce să veselesc. Deşi trupul mult pătimeşte, şi boală întru deslegare, şi tăere are întru oarecare uniri, după cum (se întâmplă) nelesne-născătoarelor femeĭ.

---

[104] *Sfânta Evanghelie după Ioan*. Cap. **11**. *Învierea lui Lazăr. Arhiereii şi Fariseii uneltesc împotriva lui Iisus.* Viftania: este vorba de satul Mariei şi al Martei, Betania.

[105] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 38-42:

"38. Şi pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie cu numele Marta, L-a primit în casa ei.

39. Şi ea avea o soră ce se numea Maria, care, aşezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui.

40. Iar Marta se silea cu multă slujire şi, apropiindu-se, a zis: Doamne, au nu socoteşti că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i, deci, să-mi ajute.

41. Şi răspunzând, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijeşti şi pentru multe te sileşti;

42. Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea".

Ale acestuiaşĭ
Suta a treia,
Capete cunoscătoare, pentru dragoste şi săvârşirea vieţiĭ

1. MINTE nepătimaşă este Dumnezeŭ, maĭ presus de toată mintea, şi decât toată nepătimirea. Lumină, şi izvorul lumineĭ ceĭ bune. Înţălepciune, cuvânt şi cunoştinţă, şi cuvântul înţălepciuneĭ şi dătător de cunoştinţă. Decĭ cărora s-aŭ dat acestea pentru curăţie, şi întru care bogat să văd, aceştiea aŭ păzit pre cea dupre chip cu multă băgare de samă, ca să fie lor de aicĭ povăţuindu-să de Fiul luĭ Dumnezeŭ, dupre cea zisă de la Duhul „câţĭ cu Duhul luĭ Dumnezeŭ să poartă, aceştia sunt Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ" (Ro. 8.14) [106].

2. Câţĭ cu ostenelele nevoinţilor, curaţĭ pre sine s-aŭ lucrat de toată spurcăciunea trupuluĭ şi a duhuluĭ, să fac prieteniĭ fireĭ ceĭ nemuritoare, prin darurile Duhuluĭ. Iar ceĭ ce aŭ ajuns întru aceasta, plinĭ sunt de lumină bună, din care umplându-să inimile de alinare şi pace, slobozesc cuvinte bune, şi înţălepciunea luĭ Dumnezeŭ izvorăşte din gura lor, cu cunoştinţa Dumnezeeştilor şi omeneştilor lucrurĭ. Şi cuvântul lor neturburat, din adâncurile Duhuluĭ, zice „împrotiva acestora nu este lege" (Galat. 5.23) [107], odată înlăuntru unindu-să cu Dumnezeŭ, şi cu bună schimbare schimbându-să.

3. Care cu osârdnică sârguire către Dumnezeŭ s-aŭ îndreptat, închipuirea chipuluĭ Aceluia făcându-să, prin faptele cele bune ale sufletuluĭ şi ale trupuluĭ: acela este în Dumnezeŭ şi Dumnezeŭ într-însul să odihneşte după întoarcere. Ca să fie şi să se arate decĭ de aicĭ, chipul Dumnezeeştiĭ fericirĭ în bogăţiea dăruirilor Duhuluĭ, şi cu punerea Dumnezeŭ. Iar Dumnezeŭ de taine începătorul este săvârşitorul luĭ.

4. Nu după aşezarea mădulărilor trupuluĭ, de neştiinţă purtat să zică cineva, că după chipul luĭ Dumnezeŭ este omul, ci după firea cea înţălegătoare a minţiĭ, nescrisă trupuluĭ care jos îl atârnă. Că precum Dumnezeasca fire afară fiind de toate fâpturile şi pipăirea, nescrisă, nemărginită şi netrupească, şi maĭ presus de toată fiinţa şi de tot cuvântul, nealcătuită, necuprinsă, neînmulţită, nevăzută, nemuritoare, neajunsă, neînţăleasă decĭ cu totul de noĭ. Aşa şi cea dată luĭ de la Dânsul a minţiĭ fire, nescrisă fiind şi afară de pipăirea aceasta, netrupească este, nevăzută, necuprinsă, neajunsă, şi chipul nemuritoareĭ şi de-a pururea fiitoareĭ slaveĭ Luĭ.

5. Minte întâĭ fiind Dumnezeŭ, ca un Împărat al totuluĭ, de o fiinţă are cu sine Cuvântul şi cu Duhul deopotrivă vecĭnic. Nicĭ fără de Cuvânt şi Duh fiind cândva, pentru firea Lor cea nedespărţită; nicĭ vărsându-să cu Dânsele, pentru neamestecarea Ipostasurilor celor ce sunt întru Ele. Pentru

[106] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 14: "Căci câţi sunt mânaţi de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu".
[107] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 23: "Blândeţea, înfrânarea, curăţia; împotriva unora ca acestea nu este lege".

aceasta şi Cuvântul din firea sa fireşte născându-să, singur pre sine despărţindu-să nedespărţit fiind luişĭ; Are pre cel de o fire fără de început al Săŭ Duh, de la Tatăl purcegându-să maĭ înainte de vecĭ, pururea de o fiinţă cu Cuvântul, şi de cel ce l-aŭ născut netăiat. Că una le este Lor firea şi nedespărţirea, dacă şi cu deosebirele Ipostasurilor să desparte în feţe, şi Treimea să cântă: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Şi feţele acestea, ca o singură fire şi Dumnezeŭ unul, nicĭodată nu să despart de la cea de-a pururea fiinţă şi fire. Pentru aceasta Tri-ipostatnica şi unimea fireĭ, chipul veze-mĭ după omul cel înţălegător zidit de la Dânsa, iar nu după cea vărsată, ci după cea nemuritoare şi pururea asemenea fiind, iar nu după cea muritoare şi dezlegătoare.

6. Precum minte fiind, şi cu înaltă înţălepciune pentru zidirele cele făcute, Dumnezeŭ născând pre Cuvântul *pentru fiinţa lor (adecă a zidirelor)*, şi către petrecerea lor purcegând, precum este scris, pre Prea Sfântul Duh, care este dinafară şi înlăuntru tot. Aşa şi Dumnezeeştiĭ fireĭ Luĭ împărtăşindu-să omul, chipul Luĭ fiind, după înţălesul gânditoruluĭ şi nematerialnicului, şi celuĭ fără de moarte suflet, şi minte având, fireşte pre cuvânt naşte din fiinţa sa, prin care toată puterea să păzeşte trupuluĭ, din afară fiind şi înlăuntru materieĭ şi acestor văzute. Şi precum Ziditorul acestuia nedespărţit este de Ipostasurile Sale, a Cuvântuluĭ zic şi a Duhuluĭ; Aşa şi aceea după suflet nedespărţită este, mintea şi cuvântul de o singură fire şi fiinţă, nescrisă trupuluĭ.

7. Tre-Ipostatnică este Dumnezeirea, în Tatăl, în Fiul şi în Sfântul Duh închinată. În treĭ despărţirĭ să vede şi chipul cel zidit de la Dânsul, omul: în suflet, minte şi cuvânt, închinându-să singur luĭ Dumnezeŭ celuĭ ce aŭ făcut toate din ce n-aŭ fost. Ceea ce să priveşte după fire de-a pururea vecĭnice, acelea sunt şi de o fiinţă; Acestea şi chipuluĭ lui (Dumnezeŭ) după fire împreună fireştĭ sunt, şi de o fiinţă, dintru care cea după chip întru noĭ să vede, şi pre care suntem chipul luĭ Dumnezeŭ, măcar deşi cu praful de ne vom amesteca.

8. Alta este chipul luĭ Dumnezeŭ, şi alta cele ce să văd împrejurul chipuluĭ. Pentru că chipul luĭ Dumnezeŭ este, sufleul cel gânditor, mintea şi cuvântul, una şi nedespărţită fire. Iar cele ce să văd împrejurul chipuluĭ, stăpânire şi împărăţie este, şi singură stăpânire. Aşa şi alta este mărirea minţiĭ, şi alta vredniciea; şi alta este cea dupre chipul luĭ Dumnezeŭ, şi alta e cea după asemănare. Şi mărirea minţiĭ adecă, este suire în sus, mişcare de-a pururea către cele de sus, ascuţirea, curăţirea, înţălegerea, înţălepciunea, nemurirea. Iar vredniciea este, gândirea, împărăţiea, începătoriea, şi însuşĭ de sine stăpânirea. Iar după chipul luĭ Dumnezeŭ: ce este împrejurul sufletuluĭ, şi a minţiĭ, şi a cuvântuluĭ, şi însă de sine ipostatnică, şi de o fiinţă, şi neîmpărţirea, şi nedespărţirea, pentru că a sufletuluĭ este cuvântul şi mintea, aceluĭ fără de trup şi fără de moarte, şi Dumnezeesc şi gânditor; care şi de o fiinţă sunt, şi împreună pururea înfiinţate şi netăiate, nicĭodată de la sine saŭ a să despărţĭ putând. Iar cea după asemănare este: dreptatea, adevărul, îndurarea, milostivirea şi iubirea de oamenĭ. Decĭ întru care acestea şi să lucrează, şi să păzesc, întru aceea să vede luminos şi cea după chip şi cea după asemănare. După fire adecă arătat fiind mişcătoare, iar după vrednicie, decât cele necuvântătoare maĭ presus zăcând.

9. Sufletul cel cuvântător, în treĭ este împărţit, şi în două să vede; Decĭ una ĭĭ este luĭ partea cea cuvântătoare, iar alta cea pătimitoare. Şi cea cuvântătoare a luĭ adecă, după chipul celuĭ ce l-aŭ zidit, pre el, necuprinsă este, şi nevăzută, şi nehotărâtă prin simţirĭ. Prin aceasta împărtăşindu-să cu puterile cele gânditoare şi Dumnezeeştĭ după fire, întru Dumnezeŭ ca întru cel dintâĭ chip, cu sfinţita înţălegere a celor ce sunt sus aleargă, şi să fac întru îndulcirea fireĭ luĭ ceĭ Dumnezeeştĭ. Iar cea pătimitoare a luĭ să împarte prin simţirĭ, dedesuptul patimilor şi a odihnelor stând. Cu aceasta împărtăşindu-să fireĭ ceĭ simţitoare, şi hrănitoare, şi crescătoare, şi priimeşte văzduhul, şi răceala, şi căldura, şi hrane, spre petrecere, spre vieaţă, spre creştere şi spre sânătate. Drept aceea, şi cu acestea împreună shimbându-să, uneorĭ adecă pofteşte pofta cea necuvântătoare, dintru mişcarea cea după fire preste fire mişcându-să. Iar alteorĭ să întărâtă, şi cu iuţimea cea necuvântătoare să

poartă, şi a flămânzi face, şi a înseta, a să scârbi, a fi cu dureri, şi iarăşi a să vărsa; ca ceea ce cu slăbirele adecă este îndulcită, cu scârbele să strânge, care şi partea luĭ cea pătimitoare cu cuviinţă să numeşte, ca ceea ce să cearcă de patimĭ. Decĭ când va fi înghiţită această muritoare, cu vieaţa Cuvântuluĭ biruind cea maĭ bună, atuncea şi vieaţa luĭ Hristos în trupul nostru cel muritor să arată (2Cor. **4**.11) [108] făcând întru noĭ omorârea cea făcătoare de vieaţă a nepătimireĭ, şi nestricăciunea nemurireĭ dând, cu venirea Duhuluĭ.

10. Precum Făcătorul a toate şi maĭ înainte, pre toate din ce nu aŭ fost le-aŭ făcut, cunoştinţa, firele şi cuvintele tuturor celor ce sunt, le-aŭ avut ca un Împărat al veacurilor şi văzător întru sine: Aşa şi pre chipul Săŭ zidindu-l Împărat făptureĭ, adecă pre om, are cuprinse întru sine pre toate cuvintele celor ce sunt, şi firele şi cunoştinţele. Prin urmare şi uscata şi recea umezală, o are din pământ după zidirea sa; Iar căldura sângeluĭ şi apăşotarea, din foc şi aer; Iar umezicioasele flegme şi cea rece, din apă; şi din pometurĭ, cea crescătoare; din sadurile cele vieţuitoare, cea hrănitoare; de la dobitoacele cele necuvântătoare, cea pătimitoare; de la Îngerĭ, cea cuvântătoare şi înţălegătoare; Iar de la Dumnezeŭ, suflarea aceea nematerialnică, a netrupesculuĭ şi celuĭ fără de moarte suflet, în minte şi cuvânt privindu-să, şi cu puterea Sfântuluĭ Duh, în fiinţă şi vieaţă.

11. După asemănarea luĭ Dumnezeŭ ne facem noĭ, a celuĭ ce ne-aŭ zidit dupre chipul şi asemănarea sa (cu acestea) adecă, cu bunătatea şi cu priceperea: Că „acoperit-aŭ Cerurile bunătatea luĭ, şi de priceperea luĭ este plin pământul“ (Avac.**3**.3) [109]. Iar bunătatea luĭ Dumnezeŭ este, dreptatea, cuvioşiea şi adevărul, precum zice David „Drept şi cuvios este Domnul“ (Ps. **10**.7) [110]. Cu dreptatea şi cu bunătatea: „Bun şi drept este Domnul“ (Ps. **24**.9) [111]. Cu Cuvântul înţălepciuneĭ şi cu cuvântul cunoştinţeĭ: că întru aceea sunt acestea, şi înţălepciunea şi cuvântul ce să numeşte. Cu Sfinţeniea şi cu săvârşirea: precum singur zice „Fiţĭ desăvârşiţĭ, precum Tatăl vostru desăvârşit este“ (Mat. **5**.48) [112] şi: „Fiţĭ Sfinţĭ, că Eŭ Sfânt sunt“ (Lev. **19**.2) [113]. Cu smereniea şi cu blândeţa „Învăţaţi-vă de la mine, zice, că sunt blând şi smerit cu inima, şi veţĭ afla odihnă sufletelor voastre“ (Mat. **11**.29) [114].

12. Mintea noastră fiind chipul luĭ Dumnezeŭ, osebit are întru sine, când întru ale sale petrece, şi nu departe de vredniciea sa să mişcă; ci întru Dumnezeŭ a petrece şi cu Acela a să uni caută, de la carele are începutul, şi prin carele să mişcă, către carele şi aleargă, prin fireştile osebirĭ, şi Aceluia a urma doreşte, cu iubirea de oamenĭ, cu blândeţa şi cu prostimea. Pentru aceasta şi pre singur cuvântul născând, precum pre alte Cerurĭ sufletele iarăşĭ le zidesc de un neam oamenĭ, şi tarĭ pre aceea îĭ săvârşaşte cu răbdarea lucrătoarelor fapte bune. Şi viĭ îĭ face cu Duhul gureĭ sale, putere asupra patimilor celor perzătoare dându-le. Şi aşa văzut este Făcătorul şi acela al fapturilor celor gândite, din lumea cea mare Dumnezeuluĭ săŭ urmându-ĭ cu podoaba; Şi aude lămurit de sus: „Cel ce scoate vrednic din nevrednic, ca gura mea va fi“ (Ieremia **15**.19) [115].

13. Cel ce după fire are grijă de mişcarea minţiĭ, şi de vredniciea cuvântuluĭ, de materie curat să păzeşte, înfrumuseţându-să cu blândeţa, cu smerita cugetare, cu dragostea, cu împreună pătimirea, şi

[108] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 11: "Căci pururea noi cei vii suntem daţi spre moarte pentru Iisus, ca şi viaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor".

[109] *Avacum*, **3**, 3: "Dumnezeu vine din Teman, şi Cel Sfânt din muntele Paran! Sela (*oprire*) – Slava Lui acoperă cerurile şi tot pământul este plin de slava Lui!".

[110] *Psalmii*, **10**, 7: "Că drept este Domnul şi dreptatea a iubit şi faţa Lui spre cel drept priveşte".

[111] *Idem*, **24**, 9: "Bun şi drept este Domnul, pentru aceasta lege va pune celor ce greşesc în cale".

[112] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 48: "Fiţi, dar, voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este".

[113] *Leviticul*, **19**, 2: "Vorbeşte la toată obştea fiilor lui Israel şi le zi; Fiţi sfinţi, că Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sunt sfânt".

[114] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 29: "Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi-vă de la Mineşi învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre".

[115] *Ieremia*, **15**, 19: "Şi la acestea, Domnul mi-a răspuns aşa: «De te vei întoarce Eu te voi aduce la starea cea dintâi şi vei sta înaintea feţei Mele; dacă tu vei deosebi lucrul de preţ de cel fără de preţ, vei fi ca gura Mea; şi nu te vei întoarce la ei, ci ei se vor întoarce la tine".

cu strălucirea Sfântuluĭ Duh. Şi spre vederile cele înalte privind, să face întru cunoştinţa tainelor luĭ Dumnezeŭ celor ascunse. Şi prin cuvântul înţălepciuneĭ, celor ce pot auzi acestea, cu bună iubire le slujaşte. Nu numaĭ sieşĭ mult îndoind talantul, ci şi celor de aproape din îndulcirea acestuea dând.

14. Cela ce pre unul dintru cele două prea a sburat sus, şi bunul neam al acestuia slobod l-aŭ făcut de acestea (văzute), vieţuirea cea nematerialnică aŭ aflat întru Duhurile cele nematerialnice, Duh şi însuşi făcându-să gânditor; măcar că şi prin mijlocul altor oamenĭ întorcându-să să vede cu trupul.

15. Cela ce pre robiea doimeĭ o aŭ supus vredniciei şi fireĭ, pre toată făptura o aŭ supus unuia luĭ Dumnezeŭ; Pre cele despărţite întru una împreunându-le, şi pre toate împăcându-le.

16. Până când adecă este firea puterilor întru noĭ fără rânduează asupra sa, şi întru multe osebirĭ să desparte, neîmpărtăşiţĭ suntem şi darurilor luĭ Dumnezeŭ celor maĭ presus de fire. Şi acestora fiind neîmpărtăşiţĭ. departe oare unde stăm de cea de taină Sfinţită lucrare a jertfelnicului celuĭ Ceresc, care întru lucrarea cea gânditoare a minţiĭ să săvârşaşte. Iar când prin multă sârguinţă a nevoinţelor celor sfinţite, de răutatea cea materialnică ne vom curăţi, şi întru una osebirele noastre cu puterea cea Duhovnicească le vom aduna, atuncea şi bunătăţilor luĭ Dumnezeŭ celor nespuse întru împărtăşire ne facem; şi tainele cele Dumnezeeştĭ ale Sfinţiteĭ lucrărĭ ceĭ de taină a minţiĭ, pre cel Ceresc şi gânditor jertfelnicul luĭ Dumnezeŭ, cu vredniciea Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ înălţăm, ca nişte văzătorĭ şi Preoţĭ aĭ tainelor luĭ celor fără de moarte.

17. „Trupul pofteşte asupra Duhuluĭ, şi Duhul asupra trupuluĭ", (Gal. 5. 17) [116] cum unul asupra altuia va avea biruinţa şi supt aşa stăpânire îl va pleca. Aceasta *deosebitate între noĭ se zice şi neunire şi povârnire* * şi împărăchere, şi luptă de amândouă părţile, prin care sufletul să desparte, oriunde mintea să schimbă în lucru după patima omenească.

18. Până când ne despăţim cu nestatornice cugete, şi legea trupuluĭ întru noĭ să mişcă şi stăpâneşte, întru multe părţĭ ne prefacem, şi de la Dumnezeasca unime suntem lepădaţĭ, fiindcă nu ne-am îmbogăţit cu această unime. Iar când această muritoare va fi înghiţită de puterea cea singură făcătoare, şi cu grija cea maĭ presus de fire şi mintea singură în sine va fi, cu cele înţălepte făcătoare de strălucirĭ şi înţălegerĭ luminate, împletite întru unimea de Dumnezeŭ văzătorul suflet, (atuncĭ) una în loc de multe aflărĭ să face, şi Dumnezeeştiĭ unimĭ cu Dumnezeasca unime unindu-să, cu prostimea cea de Dumnezeŭ următoare să uneşte. Şi aceasta este, cea a sufletuluĭ iarăşĭ de demult aşezare, şi cea maĭ bună a noastră înnoire.

19. Cumplită este neştiinţa, şi maĭ mult decât cele cumplite. Şi întru care suflete să află, întunecate le face, şi în multe gândurĭ le împărţăşte, şi pre cea cu Dumnezeŭ unire a sufletuluĭ o taie. Aceasta toată adunată împreună, necuvântătoare este; Că necuvântător şi nesimţitor tot îl lucrează pre om. Întru acest chip necunoştinţa dându-l întru întunecarea ce s-a vărsat multă (asupra luĭ) adânc al iaduluĭ să face sufletuluĭ celuĭ acoperit cu aceasta, întru care toată chinuirea, boala, scârba şi suspinarea este. Aşa şi Dumnezeasca cunoştinţă, strălucită oarecare şi nemărginită întru vărsarea de lumină fiind, asemenea ca lumina pre sufletele întru care prin curăţie să face, de Dumnezeŭ împodobite le lucrează; Şi le umple pre acestea de pace, alinare, bucurie, înţălepciune negrăită şi dragoste desăvârşită.

20. Venirea lumineĭ ceĭ Dumnezeeştĭ, proastă şi singuratecă fiind, către sine adună pre părtaşiĭ eĭ, adecă pre suflete, şi către sine le întoarce, şi le împreunează unimeĭ sale, şi cu săvârşirea Sa le săvârşaşte. Şi către adâncurile luĭ Dumnezeŭ rădică vederea cugetuluĭ lor, şi tainelor celor marĭ văzătorĭ şi ucenicĭ. şi învăţătorĭ de taine pre aceştiea îĭ face. Decĭ a te curăţi până în sfârşit să voeştĭ prin durerĭ, şi arătat veĭ vedea întru tine, pre ceea ce să grăeşte, lucrarea cea iubită luĭ Dumnezeŭ.

21. Strălucirele luminiĭ ceĭ dintăĭ, cele ce să fac cu cunoştinţă întru sufletele cele curăţite, nu numaĭ fericite pre acestea şi în chipul luminiĭ le fac, ci şi le rădică prin vederea cea firească la cerurile

[116] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: "Căci trupul pofteşte împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceţi cele ce aţi voi".
* text scris cu creionul, reproducând întocmai sau corectând textul ce a fost dactilografiat dedesubt.

cele gânditoare. Şi nicĭ aşa staŭ, acestora cele ce sunt ale lucrăriĭ ceĭ Dumnezeeştĭ, ci până acolo să săvârşăsc, până ce unuia adecă cu înţălpeciunea, şi cu cunoştiinţa celor negrăite să vor uni, şi una în locul celor multe, vor fi întru Dânsul.

22. Maĭ întâĭ adecă nouă ni să cuvine a fi neamestecaţĭ şi neturburaţĭ, – prin rânduea!a cea curăţitoare –, de răutatea cea materialnică a celor gânditorĭ; Apoĭ luminaţĭ şi pururea străluciţĭ, prin altă rânduială luminătoare a ochilor celor gânditorĭ, care să săvârşaşte prin înţălepciunea cea de taină şi ascunsă întru Dumnezeŭ. Şi aşa sus a alerga întru Sfinţita cunoştinţă a celor gânditoare. Ca pre cele nouă şi pre cele vechĭ cu cuvântul, celor ce aŭ ochĭ spre slujire, şi dătătorĭ să fim de înţălegerile cele ascunse, şi de ale aceluia taine arătat ca întru auzurile cele nespurcate aducând pre acestea. Şi de la ceĭ nesăvârşiţĭ strângându-le, ca să nu să dea cele Sfinte câinelor, nicĭ mărgăritarele cuvântuluĭ răsipite să fie în sufletele porcilor, netrebuincioase pre acestea făcându-le.

23. Când cineva vede lărgindu-să arderea sufletuluĭ săŭ, întru credinţa cea cu aşezământul şi dragostea luĭ Dumnezeŭ: atuncea să ştie că pre Hristos îl poartă întru sine, cea de la pământ, şi din cele văzute lucrându-ĭ înălţarea sufletuluĭ luĭ, şi în Cerurĭ lăcaş gătindu-ĭ. Iar când vede inima sa umplându-să de bucurie, şi întru dorinţă a fi a negrăitelor bunătăţĭ a luĭ Dumnezeŭ, cu umilinţă, atuncea cunoscut să-ĭ fie luişĭ că de la Sfântul Duh să lucrează. Iar când simte că să umple mintea sa de lumină negrăită, şi de înţălegerile înţălepciuneĭ ceĭ maĭ bune, atuncea să cunoască a fi şi a să face venirea Mângâitoruluĭ în sufletul săŭ întru arătarea celor ascunse întru el a vistierielor Împărăţieĭ ceĭ cereştĭ. Şi ca Palatul luĭ Dumnezeŭ, şi lăcaş al Duhuluĭ pre sineşĭ cu scumpătate să se păzască.

24. Păzirea celor ascunse vistieriĭ ale Duhuluĭ, este deşertare de lucrurile cele omeneştĭ: care cu adevărat şi linişte o numeşte cuvântul. Iar acestă dorire, din dragostea luĭ Dumnezeŭ, din curăţiea inimeĭ, şi din dulceaţa umilinţiĭ maĭ vârtos să aprinde, deslegând sufletul de legăturile simţirelor, şi slobozeniea năravurilor supuindu-l a o săruta. Iar puterile acelea întorcându-le spre cea după fire chemare, iarăşĭ şi în cea de demult aşezare acestuia o dă, ca să nu fie răutatea rădicându-să asupra Făcătoruluĭ celor bune, de la care, la înaltul chip să întoarce şi să mişcă.

25. Întru Sfinţita aceasta şi Dumnezeasca săvârşire, binecuvântata renaştere şi liniştea cea cu iscusinţă luminată, duce pre cel deprins şi care aŭ trecut-o cu lege. Iar dacă nu întru atâta înălţime şi săvârşire este, cel cu părerea liniştitor, prin urmare ca ceĭ gânditorĭ şi desăvârşiţĭ, încă n-aŭ liniştit cu cea desăvârşită linişte; ci nicĭ liniştiţĭ sunt de furtunele cele dinlăuntru ale patimilor celor neţinute, până când se vor sui la această înălţime. Că nu numaĭ trupul îl va avea înconjurat cu zidurĭ, orĭ cu prăpăstiĭ şi peşterĭ, ci şi mintea cea fără de rânduială şi nestatornică va fi chinuită.

26. Sufletele care în vârful curăţieĭ aŭ ajuns, şi la înălţimea mareĭ înţălepciunĭ şi cunoştinţe aŭ alergat, sunt asemenea Heruvimilor, nemijlocit oarecum, cu privirea lor apropiindu-să de izvorul bunătăţilor. Şi de acolo, dreaptă arătare a videnieĭ curate înlăuntru priimind, ca şi singur Puterilor Heruvimilor nemijlocit de la începătoriea de Dumnezeŭ mult să luminează; precum a zis oarecine de cele Dumnezeeştĭ văzător, după cea înaltă întindere.

27. Precum cele maĭ întâĭ puterĭ de sus, unele dintru dânsele ferbinţĭ sunt, şi grabnice pentru cele Dumnezeeştĭ, şi neîncetat pentru acestea pururea având mişcarea; Iar altele, de Dumnezeŭ văzătoare, cunoscătoare şi înţălepte. Şi acest lucru Dumnezeasca deprindere este, care celor pentru acestea a să mişca pururea le fac. Aşa şi aceste suflete ferbinţĭ sunt, pentru cele Dumnezeeştĭ, şi foarte grabnice, înţălepte şi cunoscătoare, cu videniele cele de taină întinzându-să. Cărora osebit le este după putere, şi Dumnezeasca deprindere, cea către Dumnezeŭ pururea mişcare şi neabătuta prietenie şi petrecere. Şi către acesta având deprinderea strălucirelor, cu care împărtăşitorĭ fiind celor ce sunt, trimit către celelalte (zidirĭ) cu îmbelşugare cuvântul al vărsăriĭ de lumină al aceştiea şi al daruluĭ.

28. Minte este Dumnezeŭ, şi pricină pururea mişcătoare a totuluĭ; Şi toate minţile întru singură cea dintâĭ minte, şi şederea o are petrecătoare şi mişcarea neîncetată. Aceasta pătimesc câţĭ nu

materialnică oarecare mişcare şi amestecată, ci neamestecare şi neturburare aŭ Sfintele nevoinţe. Încă o pătimesc aceasta, după dorirea Dumnezeească, împărtăşindu-să unul altuia şi singur pre sine, de la începătoriea de Dumnezeŭ slobozind strălucirele cele cu dar, şi ascunsa înţălepciune a tainelor luĭ Dumnezeŭ; Şi altora cu iubire de bine dându-le cu împărtăşire, întru neîncetată laudă a luĭ Dumnezeŭ.

29. Staŭ şi să mişcă împrejurul luĭ Dumnezeŭ acele suflete, câte uşor de materie s-aŭ lucrat gânditor, şi luptându-să cu ele după toată doimea, – căruţă cu aceasta bine îndreptată mergătoare la cer aŭ alcătuit. Şi împrejurul luĭ Dumnezeŭ neîncetat să mişcă, precum osiea, şi a mişcărilor întoarcere pricinuitoare. Deci staŭ petrecând şi neabătându-să, de la al săŭ loc ţinute fiind, către simţirea şi joasa înşălăciune a lucrurilor omeneştĭ. Aceasta decĭ este desăvârşitul sfârşit al linişteĭ, întru care duce pre adevăraţiĭ liniştitorĭ; Ca cum a celor mişcătorĭ, a sta, şi acelor ce staŭ, petrecătoarea mişcare de cele Dumnezeeştĭ. Şi până când aceasta nu se va face păruta noastră linişte, cu neputinţă este afară de materie şi de înşălăciune a fi mintea noastră.

30. Când către vechea bunătate a cuvântuluĭ, cu toată stăruinţa şi silinţa vom veni, şi cea dată nouă de sus înţălepciune şi cunoştinţă, cu venirea Duhuluĭ partea cea bună vom priimi, atuncea întâiul izvor şi pricina tuturor eşirelor a înţălepciuneĭ şi a bineluĭ, de noĭ putându-să a să privi fireşte să cunoaşte: Nimic defăimător asupra Sa întru noĭ purtând, de la cea blestemată răutate a zidireĭ, cu fugirea de la cele de sus. Când aceea adecă şi despărţindu-să, s-aŭ înălţat, şi de la vechea bunătate eşind, aŭ căzut din înDumnezeire; Iar spre aceasta aflându-să, necuvântătorul acela chip înlăuntru l-aŭ făcut.

31. Una şi cea dintâĭ treaptă a celor ce să întind întru înainte sporire, este cunoştinţa a celor ce sunt, care să adaogă lor din iubirea de înţălepciune cea lucrătoare. A doua: cunoaşterea tainelor luĭ Dumnezeŭ celor ascunse, care din vederea cea firească prin taină să arată lor. Şi a treia: împreunarea şi amestecarea cu lumina cea dintâĭ, întru care este odihna a toată sporirea înainte cea cu iubire de înţălepciune şi a vedereĭ.

32. Toate minţile, singure întru sine, şi către sine, şi către cele ce sunt cu adevărat, cu treĭ de un chip văzute să poartă adunate; Şi pre ceĭ de aproape luminându-ĭ, cu taină îĭ învaţă cele Dumnezeeştĭ, şi săvârşăsc ca Duhurile cele curate cereasca înţălepciune, pre aceea cu sine, şi cu unimea una făcându-ĭ.

33. ÎnDumnezeirea este întru viaţa cea gânditoare şi Dumnezeească, întru adevăr Sfinţită lucrare, dupre care cu Sfinţire să lucrează cuvântul înţălepciuneĭ ceĭ negrăite, şi celor ce s-aŭ gătit pre sine, ca împreunându-ĭ li să dă. Pre aceasta cu bună cuviinţă Dumnezeŭ de sus o aŭ dăruit fireĭ ceĭ cuvântătoare, spre unirea credinţeĭ. Ca uniĭ adecă câţĭ din curăţie întru împărtăşirea vrednicieĭ aceştiea fiind, prin cunoştinţa celor Dumnezeeştĭ, să asamănă luĭ Dumnezeŭ; asemenea cu chipul Fiuluĭ luĭ Dumnezeŭ făcându-să cu mişcările lor cele înalte şi gânditoare pentru cele Dumnezeeştĭ, şi aşa cu punerea Dumnezeŭ vor fi altor oamenĭ pre pământ. Iar alţiĭ prin curăţiea cuvântuluĭ lor celuĭ Dumnezeesc, şi prin împreunarea cea Sfântă să săvârşăsc către fapta bună, şi dupre măsura înainteĭ sporireĭ lor şi a curăţireĭ, întru împărtăşirea Dumnezeireĭ ale acestora să fac, şi să împărtăşăsc lor cu împreunarea cea întru Dumnezeŭ. Cât adecă, toţĭ întru una şi împreunaţĭ şi cu unirea dragosteĭ împreună cuprinşĭ fiind, unuĭ Dumnezeŭ neîncetat să vor uni, şi va fi Dumnezeŭ cel din fire, prin mijlocul Dumnezeilor celor ce sunt cu punere, pricinuitor lucrurilor celor bune, nimic cu ocară Luişĭ aducând din zidire.

34. Asemănarea cea către Dumnezeŭ, dupre câte ne este nouă cu putinţă, cu nicĭ un chip este celuĭ sârguitor să o dobândească, dacă nu maĭ întâĭ prin lacrămile cele călduroase va lepăda grozăviea strângereĭ acelor rele care este împedecătoare, şi nu să va atinge de lucrarea cea Sfinţită a Sfintelor poruncĭ a luĭ Hristos. Că întru alt fel nu este cu putinţă luĭ a să face întru împărtăşirea bunătăţilor luĭ Dumnezeŭ celor negrăite. Pentru că cel ce doreşte a gusta din dulceaţa şi îndulcirea cea Dumnezeească şi gânditoare a celora gânditoare, de toată simţirea lumiĭ cu totul să depărtează, şi prin dorirea bunătăţilor celor ce zac înainte Sfinţilor, întru vederea celor ce sunt, are pre sufletul săŭ învârtindu-să.

35. Cea de Dumnezeŭ văzătoare asemănare neschimbată păzindu-o nouă înşine, din desăvârşita petrecere a curăţieĭ, şi a multeĭ dragoste a luĭ Dumnezeŭ, singură este cea către Dumnezeŭ neîncetată în sus privire şi întindere a minţiĭ ceĭ văzătoare; Care s-aŭ obicĭnuit a petrece în suflet: de la necontenita stăruinţă a faptelor bune în linişte, de la nematerialnica, şi curata şi neîncetata rugăciune, de la cuprinzătoarea înfrânare, şi din deasa cetire a scripturilor.

36. Nu numaĭ în pace să cuvine a să sârgui a veni puterile cele ce sunt întru noĭ; ci şi întru dorinţă a ajunge odihna minţiĭ, care fieştecare cunoaşte îmbunătăţirea cea prin alinare a odihneĭ gândurilor, şi prin cea din Cerurĭ pogorâtoare Dumnezeească rouă a vindeca pre cea rănită, şi a răcori inima cu focul cel de sus aruncat şi arzător de la Duhul.

37. Nu poate întru adânc rănit fiind sufletul de dorul luĭ Dumnezeŭ, cupă cea gânditoare dulce gustare a darurilor Luĭ, întru sine a sta, orĭ a petrece întru aceiaşĭ, şi nu întru cele maĭ dinainte care este cea spre Dumnezeŭ suire a nu să întinde. Că cu cât suirele sale le va trece cu Duhul, şi întru adâncurile Luĭ maĭ adâncĭ tainele mărireĭ Luĭ le ispiteşte, şi a să apropia către fericita lumină să sileşte, unde toată eşirea minţiĭ şade, cu oprirea curgerilor sale, întru veselie odihnind pre inimă.

38. Când va fi cineva întru împărtăşirea Sfântuluĭ Duh, şi venirea Luĭ va cunoaşte întru sine cu oarecare negrăită lucrare şi bună mirosire, cât să strălucească mirosul cel bun şi prin cea trupească a luĭ arătare, atuncea nu maĭ rabdă unul ca acesta a petrece întru hotarele fireĭ; Ci cu schimbarea cea bună, a drepteĭ Celuĭ Prea înalt schimbându-să, uită de hrană, pre somn îl trece cu vederea, odihna cea trupească nu o bagă în samă, şi toată ziua întru ostenele fiind şi întru sudorile cele pustniceştĭ, orĭce osteneală saŭ odihnă firească, înflămânzirea, saŭ setoşarea, saŭ somn, şi altele cele de nevoie ale fireĭ nu le simte. Pentru că nevăzut s-aŭ vărsat dragostea luĭ Dumnezeŭ, în inima luĭ prin negrăită bucurie (Rom. 5.5) [117]. Şi toată noaptea întru luminarea foculuĭ răbdând, lucrarea cea gânditoare întru nevoinţa trupuluĭ o lucrează. Şi de toată mâncarea cea nemuritoare a pometurilor Raiuluĭ celuĭ gânditor, a celor fără de moarte, să îndulceşte. Întru care adecă şi Pavel rănit fiind, a auzit graiurĭ negrăite, pre care nu este cu putinţă omuluĭ a le auzi, celuĭ ce are pătimirea către simţirea celor văzute.

39. Trupul carele aŭ fost odată aprins cu focul pustniciei, şi adăpat cu lacrămile, nu de aceea maĭ stă de osteneala sudorilor, ca cela ce arătat maĭ presus s-aŭ făcut decât sârguirea cea lucrătoare; Ci linişte, şi tăcerea păciĭ luând înlăuntru, să face plin foarte de altă putere, de altă bună silinţă, de altă tărie a Duhuluĭ. Şi cu unul ca acela împreună sporitor, sufletul îmbogăţindu-să cu trupul, şi maĭ presus de cea trupească deprindere aflând pre a sa aşezare spre, nevoinţele cele gânditoare schimbă mişcările cele fireştĭ, şi lucrarea cea gânditoare repede lucrându-o, păzeşte luĭ şi rodurile pometurilor celor fără de moarte, în Raiu cel gânditor. De unde izvor de înţălegerile cele cuviincioase de Dumnezeŭ ca un râŭ izvoraşte, şi întru dânsul pomul cunoştinţeĭ ceĭ Dumnezeeştĭ stă, aducând rodurile înţălepciuneĭ, ale bucurieĭ, ale păciĭ, ale îndelungeĭ răbdărĭ, ale bunătăţiĭ, ale milostivireĭ şi ale dragosteĭ ceĭ desăvârşite şi negrăite. Şi aşa cu sârguire lucrând şi aşa păzind, es din trup, ca cel ce cu nicĭ una este ţinut din cele văzute, şi cu Dumnezeŭ împreunându-să, de sudorĭ şi de dorire încetează.

40. Ce este maĭ înalt decât cele ce sunt întru noĭ, ne zice nouă cuvântul celor sârguitorĭ: ceea ce să vede, saŭ ceea ce să înţălege? Decĭ dacă ceea ce să vede, nimic cu totul să ne fie nouă maĭ înainte cinstită şi maĭ iubită decât cele stricăcioase, nicĭ maĭ bun sufletul decât trupul. Iară dacă ceea ce să înţălege, „Duh este Dumnezeŭ, şi cela ce i să închină Luĭ, întru Duhul şi întru adevăr, i să cuvine a i să închina" (Ioan 4.24) [118]. Şi aşa de prisosinţă este cea trupească nevoinţă, când este sănătoasă lucrarea sufletuluĭ cea gânditoare. Care uşurează pre ceea ce îl trage jos, şi toate ale luĭ făcându-le Duhovniceştĭ întru împreunare a celuĭ maĭ bun.

[117] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 5: "Iar nădejdea nu ruşinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă".

[118] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 24: "Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să i se închine în duh şi în adevăr".

41. Treĭ rânduele sunt cele ce fac sporirĭ, ale suirelor celor desăvârşit făcătoare: cea curăţitoare, cea luminătoare şi cea de taină, care este şi desăvârşit făcătoare. Şi una adecă este a celor noĭ începătorĭ, iar alta a celor de mijloc, iar alta a celor desăvârşiţĭ. Pentru că cu aceste treĭ, după orânduială suindu-să cel sârguitor, creşte cu vrâsta cea după Hristos şi să face „în bărbat desăvârşit, întru măsura vrâsteĭ plinireĭ luĭ Hristos“ (Efes. 4. 13)[119].

42. Cea curăţitoare este a celor ce către nevoinţele cele Sfinţite acum înlăuntru să aduc; Şi osăbirĭ adecă le este lor: lepădarea chipuluĭ a omuluĭ celuĭ de ţărână, şi izbăvirea de toată răutatea cea materialnică, şi îmbrăcarea omuluĭ celuĭ noŭ, carele cu Sfântul Duh să înnoeşte. Iară lucrul: urăciunea materielor, istovierea trupuluĭ, fugirea cea gânditoare de toată pricina ceea ce întărâtă pre patimĭ şi căinţa pentru cele făcute. Şi către acestea, cu lacrămĭ a îneca sărătura păcatuluĭ, a orândui obiceiul buneĭ cinstirĭ a Duhuluĭ, şi pre dinlăuntru păharuluĭ, adecă a minţiĭ, cu umilinţa a-l curăţi de toată spurcăciunea trupuluĭ şi a duhuluĭ; Şi aşa a turna într-însul vinul Cuvântuluĭ, care veseleşte inima omuluĭ celuĭ ce să curăţăşte, şi a-l duce Împăratuluĭ Duhurilor spre gustare. Iară sfârşitul: a să aprinde prin lucrare cu focul pusniciei, şi prin durerile nevoinţelor, pre toată rugina păcatuluĭ a o depărta, şi a să oţăli bine, şi a să adăpa cu apa umilinţiĭ, şi sabie a să săvârşi tăria asupra patimilor şi asupra dracilor, pre cât este dupre putere. Decĭ care întru acestea a ajuns cu nevoinţele cele multe ale pusniciei; „aŭ strâns puterea focului celuĭ firesc, aŭ astupat gurile Leilor, ale patimilor cele sălbatece; Aŭ putut cu Duhul, din neputinţă s-aŭ făcut tare“ (Evr. 11. 33)[120], şi precum alt Iov oarecarele Avsiditul, biruinţa răbdăriĭ aŭ pus, biruind pre cel ce l-aŭ ispitit pre el.

43. Cea luminătoare, este a celor ce dintru nevoinţele cele Sfinţite înainte aŭ sporit întru cea dintâĭ nepătimire. Şi osăbirĭ, adecă aceea este: cunoştinţa celor ce sunt, vederea cuvintelor făptureĭ, şi împărtăşirea Sfântuluĭ Duh. Iară lucrul: curăţirea minţiĭ care să face prin focul cel Dumnezeesc, descoperirea ochilor inimiĭ celor gânditorĭ, şi naşterea cuvântuluĭ, cu cele înalte cugetărĭ ale cunoştinţeĭ. Iară sfârşitul: cuvântul înţălepciuneĭ carele luminează firele celor ce sunt, cunoştinţa celor Dumnezeeştĭ şi omeneştĭ lucrurĭ, şi descoperirea tainelor Împărăţieĭ Cerurilor. Decĭ cela ce a ajuns întru aceasta prin lucrarea cea gânditoare a minţiĭ, pre careul cel de foc să poartă cu pătrimea faptelor bune, precum alt oarecarele Tezvitean. Şi încă viŭ fiind, în văzduhul cel gânditor sus să ia, şi încunjură cele Cereştĭ, maĭ presus de smerenia trupuluĭ făcându-să.

44. Cea de taină şi desăvârşit făcătoare rânduială, este a celor ce acum pre toate le-aŭ trecut, şi întru măsura luĭ Hristos aŭ ajuns. Şi osăbirele adecă aceia este: a trece văzduhul, şi maĭ presus de toate a să face; a fi întru rânduelele cele Cereştĭ de sus, şi luminându-ĭ ceĭ dintâĭ a să apropiea, şi adâncurile luĭ Dumnezeŭ a le cerca cu duhul. Iară lucrul: a umplea pre văzătoarea minte de unele ca acestea, adecă, de cuvintele cele pentru pronie, de dreptate şi de adevăr, de deslegarea gâlciturilor, şi a pildelor şi a cuvintelor celor întunecate ale Dumnezeeştiĭ scripturĭ. Iară sfârşitul: prin taină a învăţa pre cel ce aşa s-aŭ săvârşit întru tainele luĭ Dumnezeŭ cele ascunse; a umplea pre acela de negrăită înţălepciune, prin împreunarea Sfântului Duh, şi Cuvântător de Dumnezeŭ prea înţălept a-l arăta prin mijlocul Bisericeĭ luĭ Dumnezeŭ ceĭ marĭ, cu cuvântul Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ pre oamenĭ luminându-ĭ. Decĭ carele aŭ ajuns întru acestea, prin cea prea adâncă smerenie şi umilinţă, la al treilea Cer luat s-aŭ făcut al Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ precum alt Pavel oarecarele; Şi negrăite graiurĭ aŭ auzit, pre care nu este cu putinţă omuluĭ a le auzi, carele este sub simţire. Şi pre bunătăţile cele nespuse, pre care ochiul nu le-aŭ văzut, şi urechea nu le-aŭ auzit“

[119] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".

[120] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 33: "Care prin credinţă, au biruit împărăţii, au făcut dreptate, au dobândit făgăduinţele, au astupat gurile leilor".

(1 Cor. 2. 9) [121], acesta le-aŭ gustat; şi slujitor tainelor luĭ Dumnezeŭ s-aŭ făcut, gură făcându-să a Aceluia, slujind pre acestea oamenilor cu cuvântul; şi odihnind cu toată odihna cea fericită, săvârşit fiind întru cel desăvârşit Dumnezeŭ. Împreunându-să cu ceĭ de Dumnezeŭ Cuvântătorĭ Puterilor celor prea înalte, Heruvinilor şi Serafimilor, ale cărora şi cuvântul înţălepciuneĭ este împreună şi al cunoştinţeĭ.

45. Vieaţa omenească în două împărţindu-să, în treĭ rânduele are adunate, sfârşiturile aceştiea. Şi una adecă a eĭ este cea împărtăşitoare şi lumească; Iară alta, cea neîmpărtăşitoare este şi maĭ presus de fire. Şi cea împărtăşitoare adecă, să împarte pentru întreaga înţălepciune, şi întru nesăturare. Iar cea neîmpărtăşitoare, întru iubirea înţălepciuneĭ, întru meşteşugirea cea firească şi întru lucrarea cea maĭ presus de fire. Dintru acestea, una adecă, saŭ celuĭ drept să împărtăşaşte, mergând după fire, saŭ nedreptăţiĭ şi întru nedreptate încape, rătăcind dupre cea dupre fire mişcare. Iară alta, dacă adecă după scopos aleargă, îndreptată fiind cu îndreptarul, întru nesfârşitul sfârşit al fireĭ, să săvârşaşte maĭ presus de fire. Iară dacă dupre iubirea de cinstire deprinzându-să va minţi din scopos, întru cea neiscusită minte să sfârşaşte, şi ca ceea ce este nedesăvârşită dupre cuviinţă, să leapădă de la cea desăvârşit.

46. Lumină, şi vieaţă şi pace este Duhul. Deci luminându-să cineva de la Dumnezeescul Duh, în linişte pacînică săvârşaşte vieaţa. De aceea cunoştinţa celor ce sunt, şi cuvintele înţălepciuneĭ curge, şi minte a luĭ Hristos să face. Acesta cunoaşte tainele Împărăţieĭ, şi întru adâncurile luĭ Dumnezeŭ intră, şi din zi în zi scoate oamenilor de la neturburata şi luminata inimă cea bună cuvintele vieţiĭ, de vreme ce bun este, bune având graiurĭ întru sine, cele nouă şi cele vechĭ.

47. Înţălepciune este Dumnezeŭ, şi ceĭ ce cu cuvântul şi cu înţălepciune umblă, întru adevăr cu cunoştinţă Dumnezeŭ făcându-ĭ, îĭ uneşte pre toţĭ Luişĭ cu lumina Sa, şi cu punerea Dumnezeĭ îĭ lucrează. Şi precum singur din ce n-aŭ fost cu înţălpeciune toate le-aŭ făcut, şi prin înţălepciune toate cele ce sunt în lume le povăţueşte şi le îndreptează, şi mântuire celor ce să apropie de El cu întoarcere, aşişderea pururea cu înţălepciunea le lucrează. Aşa şi cel ce să învredniceşte înţălepciuneĭ ceĭ de sus cu curăţie a fi părtaş, pururea ca chipul luĭ Dumnezeŭ, şi acela ce cu înţălepciune face şi lucrează, cele ce sunt voile cele Dumnezeeştĭ. Adunând totdeauna şi întinzând cugetarea sa cu cunoştinţa celor negrăite, către Îngereasca cu adevărat vieaţă şi singură văzută, precât a putut ajunge vieaţa sa lucrând, să uneşte pre sine puterilor celor de sus, care numaĭ întru Dumnezeŭ să mişcă, şi cu acelea către începutul cel întâĭ şi pricina, ca de nişte bunĭ Voevozĭ să povăţueşte.

48. Ceĭ ce prin înţălepciunea cea bună s-aŭ unit pre sine cu puterile cele de sus, şi pentru aceasta cu Dumnezeŭ împreunându-să, precum după asemănarea luĭ Dumnezeŭ, cu cuvântul şi cu cuprinzătoarea unire cea cu iubire de înţălepicune cu toţiĭ împreună vorbind, – taie pre ceĭ ce voesc Dumnezeasca putere a o deprinde de la cele dinafară şi despărţitoare –, şi către vieaţa cea de un singur fel, precum pre sine, ca un următor al luĭ Dumnezeŭ, şi spre aceea aduncându-ĭ întru Duhul, cu înţălepciune şi cu cunoştinţă, şi cele ascunse luminându-le, îĭ înalţă către privirea slaveĭ a singureĭ şi ceĭ dintâĭ luminĭ. Şi unindu-ĭ pre aceea, cele pentru Dumnezeŭ cu starea şi cu rânduiala, întru unimea a luĭ Dumnezeŭ îĭ aduce, tot strălucițĭ fiind, cu strălucirea Duhuluĭ.

49. Pătrimeĭ faptelor bune, îĭ urmează optimea acelor fireştĭ şi născătoare fapte bune, una dintru alta, fiecare de la celelalte laturĭ pre cele două răsărindu-le; precum şi acelea fiecare deosebit fiind în treime. Adecă înţălegerea: cunoştinţa o răsare şi înţăleapta privire. Dreptatea: socoteala şi împreună pătimitorul sfat. Bărbăţiea: răbdarea şi împrotivirea cea tare. Întreaga înţălepciune: curăţiea şi fecioriea. Aceste treimĭ intră în douăsprezece unimĭ, ca un alt oarecare ziditor şi învăţător de taine Dumnezeŭ, cu înţălepciune maĭ pre deasupra şade în scaunul minţiĭ, trimiţând cuvântul întru

[121] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".

zidirea lumiĭ ceĭ cu fapte bune; Care şi primind de la începătoriele cele înainte stătătoare materie, de la una şi celelalte zise, gânditoare lume zideşte în suflet. Şi precum adecă pre Cer întinde asemenea înțălegerea, toate stelele întru toată strălucirea vieții întru care ceĭ doĭ luminătorĭ marĭ, Dumnezeasca cunoştință şi fireasca privire, a o lumina pre aceasta o face. Şi precum pre pământ întăreşte dreptatea într-însa, întru petrecere neclătită. Şi precum aerul întinde întreaga înțălegere întru răcorire şi rouă curată a vieții. Iar precum pre mare, bărbăție hotăreşte întru neputința fireĭ spre stricarea celuĭ tare şi înălțat protivnic. Deci această lume cuvântul zidind, putere bagă într-însa duh spre mişcare gânditoare, şi pururea mişcătoare, întru cuprinsul cel nerăsipit şi petrecător, după cea zisă de Dumnezeescul David: „Cuvântul Domnuluĭ Cerurile s-aŭ întărit, şi cu Duhul gureĭ Luĭ toată puterea lor" (Ps. 32.6) [122].

50. Cu Duhovniceştile creşterĭ a celor sârguitorĭ, împreună a creşte s-aŭ obicĭnuit şi Domnul nostru Iisus Hristos. Şi când adecă, ca pruncii aŭ trebuință de lapte, sugătorĭ zicându-să de laptele faptelor bune, pregătitor a trupeştiĭ deprinderĭ ceĭ de folos, în mic este, crescând cu fapta bună, şi câte puțin lăsând pruncia. Iar când în tânăr ajung, şi cu vârtoasă hrană să hrănesc a videnielor celor ce sunt, ca ceĭ învățațĭ cu sufleteştile simțirĭ, sporițĭ să zice, cu vrâsta şi cu darul, şi în mijlocul bătrânilor şade, şi descopere acelora cele adâncĭ dintru întunerec. Iar când „întru bărbat desăvârşit în măsura vrâsteĭ plinireĭ luĭ Hristos." (Efes. 4.13) [123] să săvârşaşte, propoveduitor să zice, al cuvântuluĭ pocăințeĭ tuturor, şi a învăța pre oamenĭ cele despre Împărățiea luĭ Dumnezeŭ, şi spre a pătimi să sârgueşte. Că acesta este sfârşitul a tot celuĭ desăvârşit întru faptele bune, ca trecând toate vrâstele luĭ Hristos, să se suie către pătimirele ispitelor de pre Cruce ale Aceluia.

51. Până când ne aflăm supt stihiele învățătureĭ, suntem păzițĭ a ne atinge de mâncărĭ, orĭ a ne apropiea de pipăire, orĭ a privi frumusețĭ, orĭ a asculta cântece, orĭ mirurĭ a mirosi, supt epitropĭ fiind încă ca nişte pruncĭ, măcar deşi moştenitorĭ suntem şi stăpânĭ a tuturor celor părinteştĭ. Iar când va veni plinirea vremiĭ aceea, şi ne va umplea de nepătimire, atuncea să naşte întru noĭ cuvânt din curatele cugete, şi ne facem supt legea Duhuluĭ, ca înțălegerile cele ce sunt supt lege trupeştĭ, să le răscumpere, şi punerea de fiĭ nouă să ne dăruească. Iar acestea făcându-să, atuncĭ strigă Duhul întru inemele noastre „Ava Părinte"; Arătând şi arătată făcând nouă înfiere şi îndrăsneala cea către Tatăl şi Dumnezeŭ, şi precum ca cu fiiĭ şi moştenitoriĭ luĭ Dumnezeŭ prin Hristos cu noĭ petrece şi vorbeşte; nu încă cu ținuta robie a simțirelor (Gal. 4.3–7) [124].

52. Celor sporițĭ în credință, precum luĭ Petru, şi celor suițĭ în nădejde, precum luĭ Iacob, şi celor desăvârşițĭ în dragoste, precum luĭ Ioan, să schimbă la față, suindu-să în muntele cel înalt Dumnezeŭ Cuvântul Domnul. Şi să luminează adecă acelora, cu arătarea şi însămnarea curatuluĭ cuvânt, ca soarele; Iar cu înțălegerile şi cu negrăita înțălepciune, să face luminos ca lumina; Şi să vede Cuvântul în mijlocul acestora, stând între lege şi Prorocĭ: unora adecă lege puind şi învățându-ĭ, iar unora descoperindu-le din cele adâncĭ şi ascunse vistieriĭ ale înțălepciuneĭ. Iar când le vedea şi le spunea, pre care şi ca un nor luminos ĭĭ umbrea Duhul, glas tainic al Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ de acolo vine către dânşiĭ, învățându-ĭ pre eĭ taina Treĭ-Ipostatniceĭ Dumnezeirĭ şi aşa zicându-le

[122] *Psalmii*, **32**, 6: "Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit şi cu duhul gurii Lui toată puterea lor".

[123] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toți la unitatea credinței şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos".

[124] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 3-7:

"3. Tot aşa şi noi, când eram copii, eram robi înțelesurilor celor slabe ale lumii;

4. Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege,

5. Ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea.

6. Şi pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte!

7. Astfel, dar, nu mai eşti rob, ci fiu; iar de eşti fiu, eşti şi moştenitor al lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos".

„Acesta este iubitul Meŭ hotar al cuvântuluĭ săvârşireĭ, întru care bine am voit, fiţĭ mie Fiĭ săvârşiţĭ întru Duhul cel desăvârşit“ (Mat. **17**. 1–5). [125]

53. Sufletul nebăgând samă de cele ce îl trag jos, şi cu totul de dragostea luĭ Dumnezeŭ rănindu-să, uimire oarecare streină şi Dumnezeească priimeşte. Că după ce vede luminos firele celor ce sunt şi cuvintele lor, şi la sfârşitul lucrurilor omeneştĭ ajunge, înlăuntru a toate a fi, nu rabdă de aceea a să scri împrejur de ceea ce-l cuprinde. Ci din hotarele sale eşind, şi legăturile simţireĭ tiranisându-le, firele a toate trecând, întru întunerecul Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ prin negrăită tăcere să suie, şi priveşte frumuseţa Celuĭ ce este, întru lumina înţălegerilor a înţălepciuneĭ ceĭ nespuse, precât adecă aceluia i să va da dupre dar de acolo. Şi cu Dumnezeească cuviinţă prin înţălegerĭ întru vederea eĭ înaripindu-să, să hrăneşte cu rodurile pometurilor celor fără de moarte, cu frica dragosteĭ, cu înţălegerile, grăesc, ale cugetelor celor Dumnezeeştĭ. A cărora mare cuviinţă şi slavă strângând către sine, nicĭodată poate desăvârşit a spune. Ci precum strein să lucrează de la Duhul, pre patima adecă cea lăudată o ştie întru cea nespusă bucurie şi întru tăcere; Iar cum să lucrează, saŭ ce este ceea ce să vede şi îl mişcă, grăindu-ĭ luĭ în taină cele negrăite? a le spune nu poate.

54. Cel ce samănă luişĭ întru dreptate lacrămile umilinţiĭ, întru rodirea vieţiĭ va culege bucurie negrăită. Iar cel ce caută şi rabdă (aşteaptă) pre Domnul, până când vor veni vremea secerişuluĭ dreptăţiĭ luĭ; acesta va secera mult roditorul spic al cunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ (Ps. **125**.5–7) [126], şi lumina înţălepciuneĭ pre acela îl va lumina, şi pururea va fi luminătorul Bisericeĭ, ce să lumineze pre toţĭ oameniĭ. Şi nu va zavistui luişĭ şi aproapeluĭ, sub vasul zavistieĭ acoperind lumina înţălepciuneĭ cea dată luĭ; Ci în Biserica credincioşilor va vărsa cuvinte bune spre folosul multora, şi va lumina nedumerirele cele din început, câte de sus a auzit de Dumnezeescul Duh chemându-să, şi câte a cunoscut întru privirea celor ce sunt îndeletnicindu-să, şi câte Părinţiĭ i-aŭ povestit luĭ.

55. Tot celuĭ sârguitor, în ziua săvârşireĭ luĭ în faptele cele bune, din munţiĭ lucrăriĭ poruncilor luĭ Dumnezeŭ vor pica luĭ dulceaţa veselieĭ, celuĭ ce împărăţăşte în Sion în curata minte; şi din dealurile cuvintelor faptelor celor bune, vor izvorî lapte, hrană celuĭ ce să odihneşte pre patul nepătimireĭ vor aduce; Şi toate izvoarele Iudeiĭ, credinţa luĭ, zic, şi cunoştinţa vor izvorî ape, dogme adecă, şi pilde, şi gâciturĭ a Dumnezeeştilor lucrurĭ. Şi izvorul negrăiteĭ înţălepciunĭ din inima luĭ ca din casa Domnuluĭ va eşi şi va adăpa pârăul cel de iarnă“ (Ioan **4**.18) [127] singure acelea adecă, uscatul şi arşiţa patimilor ce usucă pre om. Şi atuncĭ va înţălege adevărata împlinire în sine a cuvintelor Domnuluĭ, ce zice „Cel ce crede întru mine, râurĭ de ape viĭ vor curge din pântecele luĭ“ (Ioan **7**.38) [128].

---

[125] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **17**, 1-5:
"1. Şi după şase zile, Iisus a luat cu Sine pe Petru şi pe Iacov şi pe Ioan, fratele lui, şi i-a dus într-un munte înalt, de o parte.
2. Şi S-a schimbat la faţă, înaintea lor, şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina.
3. Şi iată, Moise şi Ilie s-au arătat lor, vorbind cu El.
4. Şi, răspunzând, Petru a zis lui Iisus: Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voieşti, voi face aici trei colibe: Ţie una, şi lui Moise una, şi lui Ilie una..
5. Vorbind el încă, iată un nor luminos i-a umbrit pe ei, şi iată glas din nor zicând: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în Care am binevoit; pe Acesta ascultaţi-L»".

[126] *Psalmii*, **125**, 5-6 (corectat greşeala din mss.):
"5. Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera.
6. Mergând mergeau şi plângeau, aruncând seminţele lor, dar venind vor veni cu bucurie, ridicând snopii lor".

[127] *Ioil*, **4**, 18: "Şi în vremea aceea, din munţi va curge must, văile vor fi pline de lapte, toate pâraiele din Iuda vor şerpui umplute de apă, iar din templul Domnului va ieşi un izvor care va uda valea Şitim". În mss. trimiterea se face la Ioil **3**, 18, dar Capitolul 3 din Ioil are numai 5 stihuri, citatul fiind de găsit în următorul capitol **4**, stihul 18.

[128] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **7**, 38: "Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecele lui".

56. „Va răsări întru ceĭ ce să tem de Numele meŭ, zice Dumnezeŭ soarele dreptăţiĭ, şi vindecare întru lucrările lor; şi din temniţele patimilor vor eşi, şi vor juca ca viţeiĭ ceĭ slobozĭ din legăturele păcatuluĭ; Şi vor călca pre bărbaţiĭ ceĭ fără de lege şi pre dracĭ supt picioarele lor ca nişte cenuşă în ziua aşezărilor, pre care o fac Eŭ, zice Domnul Atot Ţiitorul" (Mal. 3.20–21)[129]; când se vor înălţa arătat cu faptele cele bune, precum şi săvârşiţĭ vor fi cu înţălepciunea şi cu cunoştinţa întru împărtăşirea Duhuluĭ Sfânt.

57. Când în Muntele cel drept în lumea aceasta a Bisericeĭ luĭ Hristos veĭ lua de sus cunoştinţă de noĭ înţălegerĭ, şi veĭ înălţa glasul tăŭ, zic, după cea dată ţie înţălepciune de la Dumnezeŭ „îndemnându-ĭ cu cuvântul şi învăţând pre fraţiĭ tăĭ, deşchizând acelora cunoştinţa Dumnezeeştilor scripturĭ, spre înţălegerea minunatelor darurĭ a luĭ Dumnezeŭ, şi îndemnându-ĭ spre lucrarea pruncilor Luĭ" (Isa. 58.1)[130], să nu te temĭ de ceĭ ce vor zavistui puterea cuvintelor tale, şi care răsvrătesc toată Dumnezeasca scriptură, ceĭ deşerţĭ, şi netrebnicĭ, şi gata întru lăcaş dieavoluluĭ. Că va aşăza Dumnezeŭ cele din buzele tale în cartea vieţiĭ, şi nu va fi ţie vătămare despre aceştiea, precum nicĭ luĭ Petru de la Simon; Ci maĭ vârtos veĭ zice şi singur cu Prorocul, în ziua aceea întru care vezĭ pre ceĭ ce fac asupra ta cărărĭ de sminteală: „Iată Dumnezeul meŭ şi Mântuitorul meŭ Domnul, şi voiŭ nădăjdui spre Dânsul, şi mă voiŭ mântui prin Trânsul, şi nu mă voiŭ teme. Pentru că mărirea mea şi lauda mea este Domnul, şi mi-a fost mie Mântuitor, şi nu voiŭ înceta a vesti mărirea Luĭ în tot pământul" (Isaia 12.2).[131]

58. Dacă aĭ cunoscut că pornirea lucrăriĭ patimilor este nelucrătoare întru tine, şi umilinţa din smerita cugetare curge din ochiĭ tăĭ, cunoaşte că aŭ venit Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ întru tine, şi plin eştĭ de Sfântul Duh. Iar dacă şi lucrând, şi mişcând, şi veĭ înţălege că grăeşte Duhul întru cele dinlăuntru ale tale; şi îndemnându-te a grăi în Biserică marea Mântuire şi adevărul luĭ Dumnezeŭ, să nu opreştĭ buzele tale pentru zavistiea bărbaţilor înţăleptĭ Iudeĭ. Ci şezând scrie pe lespede, precum grăeşte Isaia (8.1)[132] cele ce Duhul îţĭ va grăi ţie, că vor fi acestea în zilele vremilor, şi până în veac, după cea zisă aşa: Ceĭ bolnavĭ cu zavistiea, oamenĭ nesupuşĭ, fiiĭ minciuneĭ, care nu aŭ credinţă, ceĭ ce nu voesc să asculte că Evangheliea încă lucrează, şi prietenĭ luĭ Dumnezeŭ şi Prorocĭ face; Ci zic Prorocilor şi învăţătorilor Bisericilor: nu povestiţĭ nouă înţălepciunea luĭ Dumnezeŭ, şi cunoştinţa cea firească celor ce văd, nu grăiţĭ nouă; Ci grăiţĭ şi vestiţĭ nouă altă înşălare, care lumea iubeşte, şi luaţĭ de la noĭ judecata luĭ Israil". Să nu eĭ aminte zavistieĭ şi cuvintelor lor. Că vor auzi, ceĭ ce te cheamă pre tine spre folosul multora de sus, surziĭ în sfârşit; Şi ceĭ ce întru întunerecul vieţiĭ aceştiea, şi ceĭ ce întru negura păcatuluĭ orbiţĭ aŭ ochiĭ, lumină vor vedea cuvintele tale. Şi să vor bucura de dânsele ceĭ săracĭ cu Duhul, şi oameniĭ ceĭ desnădăjduiţĭ se vor umplea de veselie, şi vor cunoaşte ceĭ înşălaţĭ cu duhul, cunoştinţă întru lucrurile tale; şi ceĭ ce cârtesc asupra ta, să vor învăţa a asculta cuvintele Duhuluĭ; Şi limbele gângavilor, să vor învăţa a vorbi pace.

59. „Fericit cel ce are în Sion – în Biserica luĭ Dumnezeŭ –, sămânţă de învăţătură a cuvintelor sale" (Isa. 31.9)[133] zice, şi fiiĭ luĭ cu dânsul şi cu Duhul în Ierusalimul cel de sus, al celor întâĭ

[129] *Maleahi*, 3, 20-21:
"20. Şi va răsări pentru voi, cei care vă temeţi de numele Meu, soarele dreptăţii, cu tămăduire venind în razele lui şi veţi ieşi şi veţi zburda ca viţeii de îngrăşat.
21. Şi veţi călca în picioare pe cei răi, care vor fi ca cenuşa sub talpa picioarelor voastre, în ziua când Eu voi face judecată», zice Domnul Savaot".

[130] *Isaia*, 58, 1: "Strigă din toate puterile şi nu te opri, dă drumul glasului să sune ca o trâmbiţă vesteşte poporului Meu păcatele sale şi casei lui Iacov fărădelegile sale".

[131] *Idem*, 12, 2: "Iată Dumnezeul cel tare al mântuirii mele: nădăjdui-voi întru El şi nu mă voi înfricoşa, că izvorul puterii mele şi şi cântarea mea de laudă este Domnul Dumnezeu şi izbăvirea mea".

[132] *Idem*, 8, 1: "Şi a zis Domnul către mine: «Ia o carte mare şi scrie deasupra cu slove omeneşti: *Maher-Şalal-Haş-Baz (grabnic-pradă-apropiat-jaf)*»".

[133] *Isaia*, 31, 9: "De frică întăritura ei va fi nimicită, iar căpeteniile vor fugi din jurul steagului, zice Domnul, a Cărui văpaie este în Sion şi cuptorul în Ierusalim!". Citatul din *Sfânta Scriptură* e diferit de cel din mss. Trimiterea nu corespunde.

născuți. „Că va fi acel om ascunzând în vreme, zice, cuvintele sale" (Is. 32.2) [134], și să va ascunde ca de niște ape purtate, și maĭ pre urmă să va arăta în Sion în Biserica credincioșilor, și ca un pârăŭ slăvit curgând, în pământul cel însetat de râurile înțălepciuneĭ sale; Și către aceasta nu va fi de la ceĭ zavistnicĭ surpătorĭ a nădăjdui spre dânsul; ci urechile sale le va da întru ascultarea cuvintelor omuluĭ aceluia, și inima cu suflet slăbănogit va lua aminte a asculta. Și către aceasta nu va zice slugile zavistieĭ: tacĭ, de vreme ce cu înțălegere a sfătuit, blagocestiv fiind, și nu precum înțălepțiĭ ceĭ nebuni aĭ lumiĭ, cele nebune grăind; Nicĭ inima luĭ aŭ înțăles cele deșarte, ca să săvârșască fără de lege, și să grăească asupra luĭ Dumnezeŭ înșălăciune, ca să răsipească suflete flămânde, și suflete însetate, deșarte făcându-le. Pentru aceasta cuvintele luĭ vor petrece spre folosul multora, deși neplăcute sunt acestea celor zavistnicĭ.

60. „În peșteră înaltă de peatră tare cel ce s-aŭ sălășluit" i să va da întru săturare pâinea cunoștințeĭ, și păharul înțălepciuneĭ întru beție, și așa va fi credincioasă apa luĭ. „Pre Împăratul cu slavă îl va vedea, și ochiĭ luĭ pământ departe va vedea; Sufletul luĭ să va învăța înțălepciune" (Isa. 33.17) [135], și va vesti tuturor locul cel veșnic, al căruia hotar dinafară nimic nu este.

61. Decĭ dacă pedepsirea Domnuluĭ deșchide urechile a tot celuĭ ce să teme de Dânsul, și pleacă urechea luĭ ca să asculte, și limbeĭ îĭ dă învățătură, ca să înțăleagă când să cade a zice cuvântul: Cine este altul ca să întoarcă înapoĭ pre înțălepțiĭ și înțălegătoriĭ lumiĭ aceștiea, și înțălepciunea lor înnebunindu-o, puind numaĭ cuvintele robilor săĭ? Fără numaĭ: „Singur făcând nouă și prea slăvite întru slava Sa. Cel ce face în deșarta și uscata inimă, calea smereniеĭ și a blândețiĭ; Iar întru neumezicioasa și fără de apă minte, râurile înțălepciuneĭ ceĭ negrăite, ca să adape neamul luĭ cel ales, oamenĭ pre care i-aŭ agonisit a face cunoscute faptele Luĭ cele bune" (Isaia 43.20) [136]. „Că înaintea celor ce-l iubesc și să tem de El umblă, și munțiĭ patimilor netezește, și porțile cele de aramă – ale necunoștințeĭ, le surpă, și deșchide ușile cunoștințiĭ Sale, și descopere acelora vistierielе Luĭ, întunecate, ascunse, și nevăzute; Și să cunoască, că acela este Domnul Dumnezeul cel ce cheamă numele lor Israil" (Is. 45.2–3) [137].

62. Cine este cel ce turbură Marea patimilor, și potolește valurile eĭ? izbăvind pre ceĭ ce-l iubesc pre El de nevoile păcatuluĭ, și furtuna gândurilor întru alinare făcându-o? Domnul Savaot, cel ce aŭ pus cuvintele Sale în gurele lor, și îĭ acopere pre aceea sub umbra cea acoperitoare a mâiniĭ Sale, cu care aŭ făcut Cerul, și aŭ întărit pământul. Acela celor ce să tem de Dânsul, le dă limbă de învățătură și urechea cunoștințeĭ, ca să asculte de sus glasul Luĭ, și să vestească în casa luĭ Iacov, în Biserica credincioșilor, poruncile luĭ. Iar care nu aŭ ochĭ ca să vază razele Soareluĭ dreptățiĭ, și ureche ca să asculte cele slăvite ale luĭ Dumnezeŭ, întunerec este al necunoștințeĭ partea lor, și nădejdea întru cuvinte deșarte. Aceștiea nimic nu vorbesc drept, că nicĭ este întru dânșiĭ judecată adevărată, că nădăjduesc spre deșărtăciune, și vorbesc cele deșarte; În pântece poartă zavistiea, născând clevetirea.

[134] *Isaia*, **32**, 2: "Fiecare va fi ca un adăpost împotriva vântului, ca un liman împotriva vijeliei, ca pâraiele de apă într-un pământ uscat și ca umbra unei stânci înalte într-un ținut însetat". Citatul din mss. nu își află un corespondent, la locul trimiterii.

[135] *Idem*, **33**, 17: " Ochii tăi vor privi pe rege în toată frumusețea lui și o țară îndepărtată vor vedea". Acesta este citatul la care se face referire în text. Trimiterea din mss. la *Isaia* **33**, 16 pe care am modificat-o cu *Isaia* **33**, 17, corespunde următorului stih: "Acela va locui pe înălțimi, și stâncile cele tari vor fi cetatea lui; pâine i se va da și apa nu-i va lipsi".

[136] *Idem*, **43**, 20: "Pe Tine Te vor preaslăvi fiarele câmpului, șacalii și struții, că Tu ai izvorât apă în pustiu, șuvoaie de apă în pământ neumblat, ca să adăpi pe poporul Meu cel ales". În mss. trimiterea se face la **43**, 19.

[137] *Idem*, **45**, 2-3:

"2. Eu voi merge înaintea ta și drumurile cele muntoase le voi netezi, voi zdrobi porțile cele de aramă și zăvoarele cele de fier le voi sfărâma.

3. Și îți voi da ție vistierii ascunse, bogății îngropate în pământ, ca să știi că Eu sunt Domnul Cel Care te-a chemat pe nume, Eu sunt Dumnezeul lui Israel".

Pentru că nu sunt tăiate împrejur urechile lor, şi nu pot auzi; şi pentru aceasta le-aŭ fost lor cuvântul cunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ întru defăimare, şi nu voesc a-l asculta pre el" (Ier. **6**.10) [138].

63. Care este înţălepciunea celor ce bolesc cu pântecele de zavistie asupra aproapeluĭ? Cum zic zavistnicii, spune Ieremiea, că înţălepţĭ suntem noĭ? Şi legea luĭ Dumnezeŭ este cu noĭ? Când să topesc cu râvnă spre ceĭ ce aŭ primit darul Duhuluĭ înţălepciuneĭ şi al cunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ? Însă deşartă aŭ fost şi mincinoasă cunoştinţa Cărturarilor şi înţăleptilor lumiĭ, ca ceĭ ce aŭ greşit de adevărata cunoştinţă. Pentru aceasta s-aŭ ruşinat înţăleptiĭ căzând de la înţălepciunea Mângâitoruluĭ; Aceasta aŭ văzut-o întru fiiĭ pescarilor înmulţită, şi s-aŭ temut de puterea cuvintelor lor, şi prinşĭ aŭ fost de mrejele înţălegerilor lor; De vreme ce adevărata înţălepciune şi cunoştinţa Domnuluĭ, o aŭ trecut cu vederea, (adecă aceea).

64. Pentru ce s-aŭ topit de pizmă zavistuitoriĭ, asupra celor ce s-aŭ îmbogăţit cu darul Duhuluĭ? asupra celor ce aŭ primit limbĭ de foc „ca condeiul scriitoruluĭ ce scrie degrab" (Ps. **44**.2) [139], lăsând izvorul înţălepciuneĭ luĭ Dumnezeŭ? Că dacă ar fi umblat în calea luĭ Dumnezeŭ, s-ar fi sălăşluit adecă întru pacea nepătimireĭ în vremea cea vecĭnică; S-ar fi deprins unde este înţălepciunea, unde este tăriea, unde este înţălegerea şi cunoştinţa celor ce sunt, unde este cea lungă vieţuire şi vieaţă, unde este lumina ochilor şi înţălepciunea cu pace. S-ar fi deprins cine află locul Luĭ, şi cine intră întru vistieriele Luĭ; Şi cum porunceşte Dumnezeŭ prin Prorocul, tăinuitorilor cuvântuluĭ grăind: „Prorocul întru care este visul descoperireĭ, să spue visul vedereĭ luĭ, şi întru carele cuvântul Meŭ este către El, să spue cuvântul Meŭ întru adevăr" (Ier. **23**.28) [140]. Şi iarăşĭ zice „scrie ţie toate cuvintele Mele, care le-am vestit ţie în carte" (**36**.2) [141], şi nicĭdecum adecă cândva asupra unora ca acestora de zavistie s-ar fi topit.

65. „De va schimba arapul pielea sa, şi râsul împistriturele sale" (Ier. **13**.23) [142], vor putea şi zavistniciĭ bine a zice şi a sfătui, învăţându-să cele rele. Că cu împedecare împedecă pre ceĭ de aproape aĭ lor, de vreme ce cu înşălăciune umblă, şi îşĭ bat joc de prieateniĭ săĭ, negrăind adevărul; Fiindcă aŭ deprins limba lor a grăi cele deşarte şi mincinoase. Să înţălegĭ adecă tu cel ce pentru cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ şi a Cuvântuluĭ zavistuit eştĭ de la dânşiĭ şi batjocorit, şi cu osârdie te roagă dupre Ieremiea ce zice: „Doamne pomeneşte-mă şi mă cercetează, şi nevinovat să mă facĭ pre mine despre zavistniciĭ bărbaţĭ. Că nu întru îndelungă răbdarea Ta să mă puĭ pre mine, a mă ispiti vrând spre mult. Cunoaşte că am primit batjocorire de la ceĭ ce să leapădă de cunoştinţa Ta, sfârşaşte-i pre eĭ întru pizma lor, şi va fi mie cuvântul cunoştinţeĭ Tale spre veselie şi spre bucurie inimeĭ mele" (Ier. **15**.15, 16) [143]. Că nu am şezut întru adunare cu ceĭ ce îşĭ bat joc de cunoştinţa Ta. Ci m-am sfiit de la faţa mânieĭ Tale, şi am şezut deosebĭ, căcĭ m-am umplut de amărăciune din zavistiea din calea luĭ, te voiŭ aşăza între ceĭ iubiţĭ aĭ meĭ, înaintea feţiĭ Mele veĭ sta. Şi de veĭ scoate pre cel cinstit de la cel nevrednic, ca gura Mea veĭ fi, şi te voiŭ izbăvi pre tine de mâna pierzătorilor celor ce te zavistuesc, grăeşte Domnul Dumnezeul luĭ Israil" (Stih **19**) [144].

---

[138] *Ieremia*, **6**, 10: "Cu cine să vorbesc şi cui să vestesc, ca să audă? Că iată urechea lor este netăiată împrejur şi nu pot să ia aminte; şi iată, cuvântul Domnului a ajuns de râs la ei şi găsesc în el nici o plăcere".

[139] *Psalmii*, **44**, 2: "Limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit".

[140] *Ieremia*, **23**, 28: "Proorocul care a văzut vis, povestească-l ca vis, iar cel ce are cuvântul Meu, acela să spună cuvântul Meu adevărat. Ce legătură poate fi între pleavă şi grăuntele de grâu curat, zice Domnul?".

[141] *Idem*, **36**, 2: "Ia-ţi un sul de hârtie şi scrie pe el toate cuvintele pe care ţi le-am grăit Eu despre Israel, despre Iuda şi despre toate popoarele, din ziua când am început a-ţi grăi, din zilele lui Iosia şi până în ziua de astăzi".

[142] *Idem*, **13**, 23: "Poate oare să-şi schimbe etiopeanul pielea şi leopardul petele sale? Aşa şi voi! Puteţi oare să faceţi bine, când sunteţi deprinşi a face rău?".

[143] *Idem*, **15**, 15-16:

"15. O, Doamne, Tu ştii toate! Adu-Ţi aminte de mine, cercetează-mă şi mă răzbună împotriva prigonitorilor mei! Nu mă pierde după îndelungata Ta răbdare, ştiind că pentru Tine sufăr ocara.

16. Aflat-am cuvintele Tale şi le-am sorbit şi cuvântul Tău a fost bucurie şi veselie pentru inima mea, că s-a chemat asupra mea numele Tău, Doamne Dumnezeul puterilor".

[144] *Ieremia*, **15**, 19: "Şi la acestea Domnul mi-a răspuns aşa: «De te vei întoarce Eu te voi aduce la starea cea dintâi şi vei sta înaintea feţei Mele; dacă tu vei deosebi lucrul cel de preţ de cel fără de preţ, vei fi ca gura Mea; şi nu te vei întoarce la ei, ci ei se vor întoarce la tine»".

66. Sfârșitul cuvântului peste tot, cei înțelepți zavistnici să-l audă: „Curățitu-s-aŭ cei Sfințiți a lui Dumnezeŭ prin dureri, mai vârtos decât zapada. Aŭ strălucit – cu vieața –, mai vârtos decât laptele; și mai vârtos decât piatra Sapfir" (Pl. Ier. **4**.7) [145] chipul înțălepciunei lor. Și mai mult decât Mărgăritarul cel curat, închipuirea cuvintelor lor. Iară cei ce mânâncă hrana cunoștinței cei lumești, fără de veste s-aŭ făcut întru eșirele Duhului; Și cei ce țăs pre cea mohorâtă a înțălepciunei cei Elinești, cu gunoiul necunoștinței s-aŭ îmbrăcat, și îndată s-aŭ făcut asupra lor legături, și s-aŭ legat cu ele, că s-aŭ legat limba lor către gâtlejul lor, și aŭ amuțit; de vreme ce pre cea adevărată înțălepciune și cunoștință a Duhului, o aŭ trecut cu vederea, și n-aŭ voit prin osteneli și dureri, a lua aceasta.

67. „Dumnezeŭ smerește lemnul cel înălțat, și înalță lemnul cel smerit, și usucă lemnul cel verde, și iarăși înverzește lemnul cel uscat" (Iez. **17**.24) [146]. Acela este carele dă gură deșchisă în mijlocul multei adunări robilor săi, și graiul celor ce bine vestesc cu putere multă. Că înțălepciunea, și priceperea, și punerea a Aceluia este, și Acela o schimbă, precum și vremurile și anii. Așa și pre sufletele celor ce-l caută și-l doresc pre Dânsul. Pune asupra patimilor Împărați, și mută din viață în vieață, dând înțălepciune celor înțălepți cu Duhul, și înțălepciune celor ce aŭ cunoscut înțălegerea. Acela descopere cele ascunse și adânci, celor ce ispitesc adâncurile lui Dumnezeŭ, și a cunoaște dă acelora, cele ce sunt întru întunerecul gâciturelor. Că lumina, înțălepciunea și cunoștința cu Dânsul este, și cui voește le dă pre acestea.

68. „Fieștecăruia celui ce prin răbdare lucrează poruncile" (Rom. **2**.7) [147], dupre omul cel din afară și cel dinlăuntru, și către din gură mărirea lui Dumnezeŭ caută, cinste i să dă cunoștința celor Cerești, pacea sufletului și nestricăciunea; ca celui ce nu auzitor, ci făcător este al legei Darului. A căruia și cunoștință mărturisită fiind din lucruri, nu o va necinsti Dumnezeŭ. Ci împreună îl proslăvește cu cuvintele cunoștinței, cu cei ce cu înțălepciunea Lui aŭ strălucit în Biserica credincioșilor; De vreme ce fățărnicie nu este de la Dânsul. Iar celui ce din întărâtare (saŭ pizmă) să nevoește, și să împrotivește cuvintelor celor ce să povățuesc de la Duhul, și să supune înțălegerilor sale, și cuvintelor celor înșălate, ale celor ce cu singură închipuirea bunei cinstiri s-aŭ îmbrăcat, și să poartă de duhul cel iubitor de mărire și iubitor de dulceață: necaz și sfărămare i să dă, zavistie, iuțime și mânie; Acum adecă spre răsplătirea înșălăciunei lor, iară mai pre urmă, spre hula gândurilor lor, celor ce prin mijlocul loruși hulesc unii pre alții, saŭ și răspund lor, în ziua întru care va judeca Dumnezeŭ tainele cele omenești, și va răsplăti fieștecăruia dupre lucrurile lui (Rom. 2.6) [148].

69. Precum „nu este Iudeŭ care numai întru arătare, dupre cea zisă, de Pavel, nici întru cea arătată în trup tăere împreujur, ci cel ce întru ascuns este Iudeŭ, și tăierea împrejur a inimei prin Duhul, iar nu prin scriptură" (Rom. **2**.28, 29) [149]; Așa nici desăvârșit este bărbatul cu cunoștința și cu înțălepciunea, care numai cu arătatul și cu vorbitul cuvânt este puternic. Nici sârguitor desăvârșit, care numai întru cea arătată osteneală trupească are deprinderea, ci acela care în tainica și a minții lucrare este sârguitor, și care de la curata și îmbunătățita inimă cu Duhul lui Dumnezeŭ vorbește. Iar prin scriptură este înțălept în cunoștință și desăvârșit, a căruia laudă nu este de la oameni, ci de la Dumnezeŭ. Că nu celui necunoscut, ori și urât de oameni, ci singur lui Dumnezeŭ, și mișcat cu același duh, și iubit și știut.

[145] *Plângerile lui Ieremia*, **4**, 7: "Căpeteniile ei erau mai strălucitoare decât zăpada, mai albe decât laptele; trupul lor era mai roșu decât mărgeanul, ca safirul era înfățișarea lor".
[146] *Iezechiel*, **17**, 24: "Și vor cunoaște toți pomii câmpului că Eu, Domnul, pomul înalt îl fac mic și pe cel mic îl fac înalt; pomul verde îl usuc și pomul uscat îl înverzesc. Eu, Domnul, am spus acestea".
[147] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 7: "Viață veșnică celor ce, prin stăruință în faptă bună, caută mărire, cinste și nestricăciune".
[148] *Idem*, **2**, 6: "Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui".
[149] *Idem*, **2**, 28-29:
"28. Pentru că nu cel ce se arată pe din afară e iudeu, nici cea arătată pe dinafară în trup, este tăiere împrejur;
29. Ci este iudeu cel întru ascuns, iar tăierea împrejur este aceea a inimii, în duh, nu în literă; a cărui laudă nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu".

70. „Dacă nu să va îndrepta din lucrurile legeĭ tot trupul înaintea luĭ Dumnezeŭ, dupre cel zis" (Rom. 3.20) [150], cine dintru nevoințele și durerile postniciei numaĭ, să va săvârşĭ înaintea luĭ Dumnezeŭ? Căcĭ prin lucrare ne întărim întru obiceiul fapteĭ bune, şi încetăm din lucrarea patimilor; Iară nu adecă ne şi săvârşim, cu singură aceasta întru plinirea luĭ Hristos. Dară ce este ceea ce ne rădică pre noĭ întru săvârşire? „Credința întru Dumnezeŭ cea cu aşezământul, care este ipostasul celor nădăjduite" (Evr. 11.1) [151], prin care Avel maĭ multă jertfă a adus luĭ Dumnezeŭ, decât Cain, şi mărturisit a fost de drept (Fac. 4.4) [152]. Şi Avraam chemat fiind a ascultat a eşi şi a nemernici în pământul făgăduinții (Fac. 12.1) [153]. Aceasta rădică pre ceĭ sârguitorĭ întru adevăr, spre nădăjduirele cele marĭ ale darurilor luĭ Dumnezeŭ celor înalte, şi de acolo întru cunoştința celor ce sunt. Şi le dă lor întru inimă vistieriele cele necheltuite ale Duhuluĭ, ca să scoață de acolo nouă şi vechĭ taine ale luĭ Dumnezeŭ, şi să dea celor ce le trebuesc. Decĭ care pre acestea bine le-aŭ dobândit, acela s-aŭ suit şi s-aŭ săvârşit întru dragoste şi întru cunoştința luĭ Dumnezeŭ, şi aŭ intrat întru odihna Luĭ, odihnind şi însuşĭ de toate lucrurile sale, precum şi Dumnezeŭ de ale Sale (Evreĭ. 4.10) [154].

71. Dacă celor împrotivitorĭ s-aŭ jurat de demult Dumnezeŭ a nu intra întru odihna Sa, drept aceea nicĭ aŭ putut să intre pentru necredință (Evr. 3.18) [155]; Cum dar uniĭ cu o singură deprindere trupească, fără de credință, pot a intra întru odihna nepătimireĭ, şi a cunoştințeĭ ceĭ desăvârşite, când pe mulți îĭ vedem neputând aşa a intra şi a să odihni de toate lucrurile sale? Că să cuvine a căuta fiecare ca niciodată să fie în inima luĭ vicleană necredință, şi pentru aceasta să se lipsească de ale sale multe ostenele, de odihnă şi de săvârşire; Pentru care să osteneşte cu faptele cele bune lucrătoare, şi pânea dureriĭ mănâncă, care încă şi lăsată este luĭ Sâmbăta, a să sârgui să intre cu credință în odihna nepătimireĭ şi în săvârşirea necunoştințiĭ; Ca nu în cea veche pildă de împrotivire să cadă, şi asemenea cu ceĭ de demult împrotivitorĭ să pătimească.

72. Simțitor fiind, cuvântătorĭ şi cugetătorĭ, zecime oarecare suntem datorĭ noĭ a aduce luĭ Dumnezeŭ de la noĭ. Şi ca ceĭ adecă simțitorĭ, bine este a simți simțitoarele lucrurĭ, şi prin bunătatea acestora a curge, şi a îndrepta a acestora negreşită înțălegere către Făcătorul. Iar ca ceĭ cuvântătorĭ, bine este a vorbĭ de cele Dumnezeeştĭ şi omeneştĭ lucrurĭ. Şi ca ceĭ cugetătorĭ, fără de greşală a înțălege despre Dumnezeŭ, despre vieața cea vecĭnică, despre împărăția Cerurilor, şi despre cele ascunse întru dânsa taine ale Duhuluĭ. Că şi a simți, şi a grăi, şi a înțălege sânătos şi neprihănit, dupre Dumnezeŭ să atârnă; care este adevărat cu totul şi Dumnezeească măsură şi Sfântă aducere a luĭ Dumnezeŭ.

73. Zecime cu adevărat către Dumnezeŭ este, sufleteasca pască; adecă trecerea a toată împătimitoarea deprindere, şi a toată necuvântătoarea simțire. Întru care să junghie adecă cuvântul cu videniea celor ce sunt; şi să mănâncă acelaşĭ în pâinea cunoştințeĭ, şi să bea cinstitul luĭ sânge în păharul negrăiteĭ înțălepciunĭ. Aceasta adecă mâncând şi sărbătorind pasca, s-aŭ junghieat luişĭ Miel, cel ce rădică păcatul lumiĭ; şi decĭ nu va muri, şi după cuvântul Domnuluĭ, viŭ va fi în veac (Ioan 6.51) [156].

[150] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 20: "Pentru că din faptele Legii nici un om nu se va îndrepta înaintea Lui căci prin lege vine cunoştința păcatului".
[151] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 1: "Iar credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute".
[152] *Facerea*, 4, 4: "Şi a adus şi Abel din cele întâi-născute ale oilor sale şi din grăsimea lor. Şi a căutat Domnul spre Abel şi spre darurile lui".
[153] *Idem*, 12, 1: "După aceea a zis Domnul către Avram: «Ieşi din pământul tău, din neamul tău şi din casa tatălui tău şi vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu".
[154] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 10: "Pentru că cine a intrat în odihna lui Dumnezeu s-a odihnit şi el de lucrurile lui, precum Dumnezeu de ale Sale".
[155] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 18: "Şi cui S-a jurat că nu vor intra întru odihna Sa, decât numai celor ce au fost neascultători?".
[156] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 51: "Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu".

74. Cel ce s-aŭ sculat din lucrurile cele moarte, cu Hristos a înviat. Iar dacă cu Hristos a înviat cu cunoștință, „ Hristos deci nu mai moare" deci nici acesta va fi ținut cu moartea necunoștinței. Că cel ce a murit demult păcatului, mișcându-să cea după fire mișcare, „odată a murit; Iar cel ce acum viețuește, viează lui Dumnezeŭ", prin slobozeniea Sfântului Duh, cel ce l-aŭ sculat pre el din lucrurile cele moarte ale păcatului, ca să nu mai viețuească deci acela trupului și lumii, omorându-și mădulările trupului săŭ și lucrurile vieții aceștiea. Ci viețuește într-însul Hristos ca cel ce s-aŭ făcut sub darul Sfântului Duh, și nefiind sub legea trupului săŭ, „armele dreptății mădulările sale arătat aducându-le lui Dumnezeŭ și Tatălui" (Rom. Cap. **6**) [157].

75. Cel ce ș-aŭ slobozit mădulările sale din robiea patimilor, și robiei dreptății le-aŭ adus pre ele, către Sfințăniа Duhului s-aŭ apropieat, mai presus de legea trupului făcându-să. Deci păcatul nu-l va mai stăpâni pre el, ca cel ce petrece întru slobozenie, și în legea Duhului. Că nu precum sfârșiturile robiei patimilor, așa și sfârșiturile robiei dreptății. Pentru că acelea adecă în gânditoarea perzare s-aŭ obicinuit a sfârși sufletele, iar aceasta în vieața cea vecinică sfârșaște, cea ascunsă în Domnul nostru Iisus Hristos (Rom. **6**.7–14) [158].

76. Legea trupului întru câtă vreme viețuește omul trupește, îl stăpânește pre el. Iar dacă va muri și să va omorî lumii, să desleagă de legea lui. Că în alt chip cu neputință este a muri lumii, dacă nu vom omorî mădulările trupului. Iar le omorâm pre acestea, când ne facem părtași Sfântului Duh. Și atuncea cunoaștem a fi părtași Sfântului Duh, când roduri vrednice Duhului aducem lui Dumnezeŭ: dragostea către Dumnezeŭ din tot sufletul, și către aproapele din poruncă, bucuriea inimei din curată știință, pacea sufletului din nepătimire și smerenie, bunătatea gândului minții, îndelunga răbdare întru scârbe și ispite, bunătate întru înfrumusețarea năravurilor, credință cu bună așăzare către Dumnezeŭ și neîndoindu-să de nimic, blândeță din smerita cugetare, și umilință, și cuprinzătoarea înfrânare a simțirelor. Când așa aducem roduri lui Dumnezeŭ, afară de legile trupului suntem. Și deci nu va mai fi legea muncindu-ne pre noi pentru roduri, care încă viețuim trupului, aducând roduri morții. Că suntem deșerți de legea lui, ca cei ce din lucrurile cele moarte, am învieat cu Hristos prin slobozeniea Duhului. (Rom. **7**.1–7) [159].

[157] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, cap. **6**, intitulat *Lucrarea faptelor bune ce se cuvine să urmeze credinței.*

[158] *Idem*, **6**, 7-14:

"7. Căci Cel care a murit a fost curățit de păcat.

8. Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom vieţui împreună cu El,

9. Știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpânire asupra Lui.

10. Căci ce a murit, a murit păcatului o dată pentru totdeauna, iar ce trăiește, trăiește lui Dumnezeu.

11. Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru.

12. Deci să nu împărățească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui;

13. Nici să nu puneți mădularele voastre ca arme ale nedreptății în slujba păcatului, ci, înfățișați-vă pe voi lui Dumnezeu, ca vii, sculați din morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății lui Dumnezeu.

14. Căci păcatul nu va avea stăpânire asupra voastră, fiindcă nu sunteți sub lege, ci sub har".

[159] *Idem*, **7**, 1-7:

"1. Oare nu știți, fraților – căci celor ce cunosc Legea vorbesc – că Legea are putere asupra omului, atâta timp cât el trăiește?

2. Căci femeia măritată e legată prin lege, de bărbatul său atâta timp cât el trăiește; iar dacă i-a murit bărbatul, este dezlegată de legea bărbatului.

3. Deci, trăindu-i bărbatul, se va numi adulteră dacă va fi cu alt bărbat; iar dacă i-a murit bărbatul este liberă față de lege, ca să nu fie adulteră, luând un alt bărbat.

4. Așa că, frații mei, și voi a ți murit Legii, prin trupul lui Hristos, spre a fi ai altuia, ai Celui ce a înviat din morți, ca să aducem roade lui Dumnezeu.

5. Căci pe când eram în trup, patimile păcatelor, care erau prin Lege, lucrau în mădularele noastre, ca să aducem roade morții;

6. Dar acum ne-am desfăcut de Lege, murind aceluia în care eram ținuți robi, ca noi să slujim întru înnoirea Duhului, iar nu după slova cea veche.

7. Ce vom zice deci? Au doară Legea este păcat? Nicidecum. Dar eu n-am cunoscut păcatul, decât prin Lege. căci n-aș fi știut pofta, dacă Legea n-ar fi zis: Să nu poftești!"

77. „Începutul Duhuluĭ avându-l prin baia de a doua naştere, şi păzindu-l pre acela nestins, ceĭ ce cu greutatea trupuluĭ îngreuiaţĭ fiind", singurĭ în sine suspină, „aşteptând împlinirea înfiereĭ Mângâitoruluĭ, ca să vadă izbăvirea trupuluĭ lor de robia putrejuneĭ: Că îĭ ajutorează Duhul pre aceea în fireştile lor neputinţe (saŭ boale), şi mijloceşte pentru dânşiĭ cu suspinurĭ negrăite." Pentru că după Dumnezeŭ este înţălegerea lor, şi nădejdea lor aşteaptă descoperire a vedea în muritorul lor trup pre Fiul luĭ Dumnezeŭ, care este făcătoarea de vieaţă omorâre luĭ Iisus. Ca Fiiĭ luĭ Dumnezeŭ prin Sfântul Duh povăţuiţĭ fiind, şi aceea să se izbăvească din robiea trupuluĭ, şi să ajungă în slobozeniea slaveĭ Fiilor luĭ Dumnezeŭ. „Pentru că celor ce iubesc pre Dumnezeŭ, toate le sporesc spre bine" (Rom. **8**. 23–28) [160].

78. Celuĭ ce a ajuns a i să asămâna Duhovniceşte, Dumnezeasca scriptură, şi descoperindu-i-să cele ce sunt într-însa Duhovniceştile vistieriĭ ale Duhuluĭ Sfânt nu poate omul cel sufletesc descoperirele acelea a le primi" (1Cor. **2**.13, 14) [161], maĭ mult decât urmarea cugetelor sale, nepriimind altceva a înţălege orĭ a auzi de la cineva grăind. „Pentru nu are întru sine Duhul luĭ Dumnezeŭ, cel ce ispiteşte adâncurile luĭ Dumnezeŭ" (st. **11**) [162], şi cel ce cunoaşte cele Dumnezeeştĭ, ci duhul lumiĭ cel materialnic, plinĭ fiind de zavistie şi de râvnă, de sfadă şi de pricire, „pentru care şi nebunie îĭ este luĭ", (st.**14**) [163], cu înţălegere să ispitească, şi cu mintea să urmărească cele scrise. „Iar a le înţălege neputând, căcĭ Duhovniceşte să judecă toată Dumnezeasca scriptură", împrotiva Dumnezeeştilor şi omeneştilor lucrurĭ, să ceartă cu ceĭ ce judecă acestea Duhovniceşte. Şi nu-ĭ are Duhovniceştĭ, nicĭ cu Duhul luĭ Dumnezeŭ purtaţĭ, ci înalţĭ cu mintea (mândri) pre aceştiea numindu-ĭ, pre cât îĭ este luĭ cu putinţă răzvrătind şi stricând – precum Dimas acela – cuvintele lor şi Dumnezeasca înţălegere. Iar cel Duhovnicesc nu aşa, „ci le judecă adecă toate – de Duhul luĭ Dumnezeŭ lucrându-să -, şi singur acela de nicĭ unul putându-să a fi judecat; pentru că mintea luĭ Hristos este într-însul, pre care nimenea a-l înţălege nu poate" (stih. **15**, 16) [164].

79. „În foc să va descoperi ziua cea de apoĭ, şi cu foc se va ispiti atuncĭ lucrul fieştecăruia, precum arătat zice Pavel" (1Cor. **3**.13) [165]. Decĭ fieştecăruia lucru, care luişĭ spre zidire înlăuntru aŭ

---

[160] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 23-28:
"23. Şi nu numai atât, ci şi noi, care avem pârga Dunului, şi noi înşine suspinăm în noi, aşteptând înfierea, răscumpărarea trupului nostru.
24. Căci prin nădejde ne-am mântuit; dar nădejdea care se vede nu mai e nădejde. Cum ar nădăjdui cineva ceea ce vede?
25. Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, aşteptăm prin răbdare.
26. De asemenea şi Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite.
27. Iar Cel ce cercetează inimile ştie care este dorinţa Duhului, căci după Dumnezeu, El Se roagă pentru sfinţi.
28. Şi ştim că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemaţi după voia Lui".

[161] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 13-14:
"13. Pe care le şi grăim, dar nu în cuvinte învăţate din înţelepciunea omenească, ci în cuvinte învăţate de la Duhul Sfânt, lămurind lucruri duhovniceşti, oamenilor duhovniceşti.
14. Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte".

[162] *Idem*, **2**, 11: "Căci cine dintre oameni ştie ale omului, decât duhul omului, care este în el? Aşa şi cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu".

[163] *Idem*, **2**, 14: "Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte".

[164] *Idem*, **2**, 15-16:
"15. Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni;
16. Căci «Cine a cunoscut gândul Domnului, ca să-L înveţe pe El?» Noi însă avem gândul lui Hristos".

[165] *Idem*, **3**, 13: "Lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va vădi ziua (Domnului). Pentru că în foc se descoperă, şi focul însuşi va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia".

lăsat, de va fi de fiinţă neputrezătoare, va petrece în mijlocul foculuĭ necheltuită; Şi nu numaĭ nu să va arde, ci şi va lumina, şi să va curăţi de tot de micele sale pete. Iar a căruia lucru din materie putregăioasă este, ceea ce luĭ cu vremea ş-aŭ legat, aprinzându-să va arde, şi nimic nu va lăsa dintr-însa în mijlocul foculuĭ. Iar lucru neputregăios şi puternic este: lacrămile pocăinţiĭ, milosteniea, îndurarea, rugăciunea, smereniea, credinţa, nădejdea, dragostea, şi altceva cu cunoştinţă blagocestivă lucrat, care şi cu omul cel ce trăeşte, împreună să zideşte întru Sfânta Biserica luĭ Dumnezeŭ, şi murind acesta, trec şi petrec neputrezite în veac. Iar sub focul acela lucru cel de putrezăcuine, arătat este tuturor: iubirea de dulceţĭ, iubirea de slavă, iubirea de argint, urăciunea, zavistiea ,jocurile, beţiea, dosădirea, osândirea, şi altă oarecare răutate a trupuluĭ, după poftă şi mânie lucrată. Acestea şi cu omul ce vieţueşte împreună putrezăsc, şi aprinzându-să cu focul pofteĭ, şi rumpându-să de la trup, trec, dar nu petrec; Ci pierzând pre lucrătorul săŭ, în mijlocul foculuĭ îl lasă în veciĭ vecilor, fără de moarte muncindu-să.

80. Cunoştinţa de Dumnezeŭ, ca să fie cunoscută de la Dumnezeŭ, semn este celuĭ zidit pre aceasta, cu smerita cugetare şi rugăciune, şi cu cunoştinţă nemincinoasă a să îmbogăţi de la Dumnezeŭ, de tainele Luĭ cele maĭ presus de fire (1Cor. **13**.12) [166]. Iar dacă îngâmfare să vede întru cineva, nu s-aŭ zidit cu acestea, ci cu duhul cel materialnic al lumiĭ aceştiea să poartă. Pentru care i să pare unuia ca acestuia că cunoaşte, nimic cunoscând din Dumnezeeştile lucrurĭ precum să cuvine a cunoaşte. Iar cel ce pre Dumnezeŭ iubeşte, şi nimic nu socoteşte maĭ înainte cinstit decât dragostea Luĭ şi a aproapeluĭ, acela a cunoscut adâncurile luĭ Dumnezeŭ şi tainele Împărăţieĭ Luĭ, precum să cuvine a cunoaşte celuĭ mişcat de Dumnezeescul Duh; Şi cunoscut aŭ fost de la Dumnezeŭ, lucrător adevărat al raiuluĭ Bisericeĭ Luĭ, care lucrează cu dragoste voia luĭ Dumnezeŭ. Întorcând adecă sufletele, şi vrednicĭ scoţând din nevrednicĭ, cu cuvântul cel dat luĭ de la Sfântul Duh, şi îşĭ păzeşte trupul luĭ cu smerită înţălepciune, şi cu umilinţă nejefuită.

81. „Toţĭ întru Hristos ne-am botezat cu apă şi cu Sfântul Duh, şi toţĭ aceiaşĭ mâncare Duhovnicească mâncăm, şi toţĭ aceiaşĭ băutură Duhovnicească bem; Iar aceasta este Hristos. Dar nu întru mulţĭ din noĭ binevoeşte Dumnezeŭ" (1Cor. **10**.3–5) [167]. Că mulţĭ din ceĭ credincioşĭ şi sârguitorĭ, cu multe ostenele a pustniccieĭ şi a deprindereĭ ceĭ trupeştĭ, trupurile sale şi le-aŭ supţieat şi istovit; Ci pentru că nu aŭ avut aceea umilinţă din sfărămare, cu cugete de Dumnezeŭ iubitoare, şi îndurare din dragoste către aproapele şi către sine: aŭ fost lăsaţĭ deşerţĭ de plinirea Sfântuluĭ Duh, şi departe de cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ; mincinoase cugete având şi neroditoare, şi cuvântul nesărat şi neluminat.

82. Nu a să sui în Muntele Sinaĭ, prin lucrare cu îndoială a Nazoreuluĭ, de cuvânt este căutată. Şi nicĭ aceea a să curăţi maĭ înainte de suire, şi hainele a le spăla, şi a nu să atinge de femeĭ (Eş. **19**.1) [168], şi aceea: a privi nu dosul luĭ Dumnezeŭ (Eş. **33**, 23) [169] şi pre singur Dumnezeŭ întru slavă, binevoind pentru dânşiĭ, şi lespedele cunoştinţeĭ dându-le lor, şi trimiţându-ĭ pre eĭ spre zidirea noroduluĭ Săŭ.

83. Nu toate slugile Sale şi UceniciĭCuvântuluĭ, întru cele ascunse şi marĭ taine ale Sale spre descoperire îĭ aduce cu sine; Ci pre oarecare, şi la câţĭ s-aŭ plecat urechea, şi s-aŭ deschis ochiuluĭ videnieĭ, şi limba s-aŭ limpezit; Pre aceştiea însă luându-ĭ şi deosebindu-ĭ, adecă de ceilalţĭ. Şi

[166] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 12: "Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte pe deplin, precum am fost cunoscut şi eu".
[167] *Idem*, **10**, 3-5:
"3. Şi toţi au mâncat aceeaşi mâncare duhovnicească;
4. Şi toţi, aceeaşi băutură duhovnicească au băut, pentru că beau din piatra duhovnicească ce îi urma. Iar piatra era Hristos.
5. Dar cei mai mulţi dintre ei nu au plăcut lui Dumnezeu, căci au căzut în pustie".
[168] *Ieşirea*, **19**, 1: "Iar în luna a treia de la ieşirea fiilor lui Israel din pământul Egiptului, chiar în luna de lună plină, au ajuns în pustiul Sinai".
[169] *Idem*, **33**, 23: "Iar când voi ridica mâna Mea, nu vei vedea spatele Meu, iar faţa Mea nu o vei vedea".

acelora asemenea ucenicĭ fiind, în Muntele Tavoruluĭ, al privireĭ, să sue şi să schimbă la faţă înaintea lor. Nu învăţându-ĭ decĭ pre dânşiĭ în taină cele despre Împărăţiea Cerurilor, ci arătând acelora slava Dumnezeireĭ şi luminarea. Şi chip adecă al vieţiĭ, şi al cuvântuluĭ, pre dânşiĭ a-ĭ lumina de la Sine dându-le, precum Soarele, în mijlocul Bisericeĭ credincioşilor. Şi înţălegerile lor prefăcându-le întru albeaţă, şi curăţeniea luminiĭ prea luminată. Şi mintea Sa întru dânşiĭ o pune, şi gura lasă a scoate nouă şi vechĭ, spre zidirea Bisericeĭ Sale (Mat. cap. **17**) [170].

84. Multĭ holdele lor cu multă osteneală lucrându-le, şi sămânţă curată într-însele aruncând, spinĭ şi pălămidă aŭ secerat, cu focul pocăinţiĭ arzându-le. Dar de vreme ce nu s-aŭ adăpat cu Dumnezeasca ploiea a Duhuluĭ din umilinţă, nimic de acolo aŭ secerat; Că cu uscăciune s-aŭ uscat, şi spic mult roditor n-aŭ adus luişĭ, cunoştinţa de Dumnezeŭ. Pentru aceasta şi nu cu foamea cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, ci lipsiţĭ fiind de cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ, cu mâinele deşarte aŭ eşit din trup, puţine oarecare de la masă spre hrană pentru drum luându-şĭ luişĭ.

85. Tot cel ce scoate din gură cuvinte de folos pentru aproapele spre zidire, din comorile cele bune ale inimeĭ sale le scoate, bun fiind, după glasul Domnuluĭ (Mat. **12**.35) [171]. Şi nimenea nu poate în Teologhie a să mişca şi a zice ceva despre Dumnezeŭ, fără numaĭ cu Duhul Sfânt. Şi nimenea grăind cu Duhul luĭ Dumnezeŭ, grăeşte protivnic credinţeĭ ceĭ întru Hristos. Ci câte (ajută) spre zidire, câte către Dumnezeŭ şi Împărăţiea Luĭ, şi către vechiul bun neam iarăşĭ aşază, şi îĭ împreunează cu Dumnezeŭ pre oarecare din ceĭ ce să mântuesc. Iar dacă şi arătarea Duhuluĭ să dă fiecăruia spre folos, orĭ cu cuvântul îmbogăţindu-să cu înţălepciunea luĭ Dumnezeŭ, şi cu cuvântul cunoştinţeĭ priimindu-l, cu Dumnezeescul Duh lucrat este, şi casă de aceea este a vistierielor luĭ Dumnezeŭ celor necheltuite.

86. Tot cel ce s-a botezat şi a crezut întru Hristos nu rămâne neîmpărtăşit de Dar --, dar oarecând nu se va da pre sine întru toată lucrarea protivnică Duhuluĭ, şi cu faptele va spurca credinţa, orĭ cu urăciune şi cu negrijire va vieţui. Pentru că cel ce a păzit începutul Sfântul Duh nestins când a primit Sfântul Botez, orĭ stins şi aprins cu lucrurile dreptăţiĭ, cu neputinţă este de aceea a nu priimi de sus împlinirea; Orĭ şi bine nevoindu-să cu plinirea cuvintelor înţălepciuneĭ luĭ Dumnezeŭ, se învredniceşte Duhuluĭ întru învăţătura Bisericeĭ; Orĭ cuvintele cunoştinţeĭ tainelor luĭ Dumnezeŭ, întru acelaşĭ Duh (1Cor. **12**.8–11) [172] întru a cunoaşte tainele Împărăţieĭ ceĭ Cereştĭ; Orĭ credinţa cea făgăduitoare cu acelaşĭ Duh, ca să creadă făgăduinţelor luĭ Dumnezeŭ, după Avraam; Orĭ dăruirele tămăduirelor întru acelaşĭ Duh, ca să tămăduiască neputinţele; Orĭ Prorociĭ, întru a vedea maĭ înainte şi a spune cele viitoare; Orĭ alegerile Duhurilor, ca să cunoască cine vorbeşte cu Duhul luĭ Dumnezeŭ, şi cine nu; Orĭ tălmăcirea felurilor limbilor; Orĭ apărarea celor strâmtoraţĭ; Orĭ îndreptarea turmelor luĭ Dumnezeŭ şi noroadele; Orĭ dragostea cea către toţĭ şi dăruirele eĭ, îndelunga răbdare, bunătatea şi celelalte împreună. Iar dacă din toate acestea neîmpărtăşit să va afla cineva, nu am a-l numi pre unul ca acela credincios, saŭ din numărul celor îmbrăcaţĭ întru Hristos cu Dumnezeescul Botez.

87. „Cel ce are dragoste: nu cunoaşte râvnă din zavistie; nu să trufeşte ca un obraznic şi dârz; nu să mândreşte asupra cuiva; nu să schimonoseşte, şi cele necuvioase împrotiva aproapeluĭ nu

---

[170] *Sfânta Evanghelie după Matei*, cap. **17** intitulat *Schimbarea la față. Vindecarea lunaticului. A doua vestire a Patimilor. Darea pentru Templu.*

[171] *Idem*, **12**, 35: "Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune, pe când omul cel rău, din comoara lui cea rea scoate afară cele rele".

[172] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 8-11:

"8. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoștinței.

9. Și unuia i se dă întru același Duh credință, iar altuia, darurile vindecărilor, întru același Duh;

10. Unuia faceri de minuni, iar altuia proorocire; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi și altuia tălmăcirea limbilor.

11. Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi, după cum voiește".

face; nu caută ale sale, ci numaĭ cele folositoare aproapeluĭ; nu să mânie curând asupra celor ce îl scârbesc; nu cugetă răul, când pătimeşte ceva răŭ; nu să bucură pentru nedreptatea prietenilor, ci să bucură pentru adevărul dreptăţiĭ lor; Toate le iubeşte cele ce să află scârbicioase; la toate din prostime şi neräutate credinţă are; toate ispitele le rabdă; nu răsplăteşte răŭ pentru răŭ, şi niciodată de la dragostea cea către aproapele cade lucrătorul dragosteĭ (1Cor. **13**.4–7) [173].

88. Din ceĭ ce s-aŭ învrednicit de sus daruluĭ Sfântuluĭ Duh prin feluri de dăruirĭ, „uniĭ sunt încă pruncĭ şi nesăvârşiţĭ în Dumnezeeştile dăruirĭ, iar alţiĭ bărbaţĭ şi săvârşiţĭ întru împlinirea lor". Şi uniĭ decĭ către lucrarea Dumnezeeştilor poruncĭ să întind şi sporesc întru dânsele, şi să umple de marĭ darurile Duhuluĭ, nelucrând cele din urmă prunceştĭ dăruirĭ; Iar alţiĭ în sfârşit alungând Dumnezeasca dragoste şi cunoştinţă, încetează din celelalte care sunt din parte dăruirĭ, „dacă Prorociĭ sunt, precum cuvântul grăeşte, dacă alegerile duhurilor, dacă apărarea, dacă îndreptarea ş.c.l.". Iar cel ce a intrat în Palatul dragosteĭ nu decĭ „din parte cunoaştere – pre Dumnezeul dragosteĭ –, ci faţă către faţă vorbeşte către Dânsul, îl cunoaşte pre El, precum şi acela de dânsul cunoscut este" (1 Cor. **13**. 8–12) [174].

89. Care aŭ ajuns dragostea din râvna Dumnezeeştilor dăruirĭ, „nu sufere singur luĭ şi a grăi cu rugăciunea şi cu cetirea spre zidire; Că cel ce grăeşte cu limba numaĭ luĭ Dumnezeŭ rugăciune şi cântare, pre sineşĭ să zideşte, precum zice Pavel, ci şi a proroci să sileşte spre zidirea Bisericeĭ luĭ Dumnezeŭ" (1 Cor. **14**. 4) [175]. Adecă, a învăţa pre aproapele lucrarea poruncilor luĭ Dumnezeŭ, şi cum să cuvine a să sârgui ca să bine placă luĭ Dumnezeŭ. Că cu ce poate a folosi înainte stătătorul pre oarecarele, luişĭ şi luĭ Dumnezeŭ grăind unuia cu rugăciunea şi cu cântare pururea, dacă nu va grăi şi celuĭ de sub dânsul: orĭ întru descoperirea Sfântuluĭ Duh, orĭ întru cunoştinţa tainelor luĭ Dumnezeŭ, orĭ întru maĭ înainte văzătoare dăruire a Prorocieĭ, orĭ întru învăţătura cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ? Că cine din ascultătorĭ să va găti la luptă împrotiva patimilor şi a dracilor, dacă nu cu bine-însămnătorul cuvânt al învăţătoruluĭ va da în scris orĭ prin viŭ graiŭ? Cu adevărat, dacă nu către zidirea turmeĭ sale caută păstorul, ca să prisosească cu cuvântul învăţătureĭ şi al cunoştinţeĭ Duhuluĭ, nu este râvnitor al darurilor luĭ Dumnezeŭ. „Că a să ruga numaĭ şi a cânta cu limba multe, cu Duhul, adecă cu sufletul rugându-să, pre sine să zideşte, iar mintea luĭ fără de roadă este" (st. **14**) [176], neprorocind cuvântul dăscălesc, şi nezidind Biserica luĭ Dumnezeŭ. Că dacă Pavel, maĭ vârtos decât toţĭ oameniĭ cu rugăciunea era unit cu Dumnezeŭ „cinci cuvinte roditoare, cu mintea sa maĭ vârtos a voit a le zice în Biserică, ca şi pre alţiĭ să folosască, decât întunerece de cuvinte cântând cu limba" (St. **19**) [177]. Prin urmare cel ce s-a rătăcit din dragoste înspre alte începuturĭ, şi cântarea numaĭ cu cetirea (aŭ ales), s-aŭ lipsit de vredniciea de păstor.

[173] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 4-7:
"4. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte.
5. Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul.
6. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.
7. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă".

[174] *Idem*, **13**, 8-12:
"8. Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii – se vor desfiinţa; darul limbilor va înceta; ştiinţa se va sfârşi;
9. Pentru că în parte cunoaştem şi în parte proorocim.
10. Dar când va veni ceea ce e desăvârşit, atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa.
12. Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte pe deplin, precum am fost cunoscut şi eu".

[175] *Idem*, **14**, 4: "Cel ce grăieşte într-o limbă străină pe sine singur se zideşte, iar cel ce prooroceşte zideşte Biserica".

[176] *Idem*, **14**, 14: "Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare".

[177] *Idem*, **14**, 19: "Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

90. Cel ce pre a fi aŭ dat nouă de la şăzătoarea (temeliea) materie, şi fiinţa minţiĭ, şi întru una protivnică fireĭ, singură cu sine proslăvit unindu-o, aŭ dat şi pre cea bună a fi, cu cuvântul înţălepciuneĭ Sale şi cuvântul cunoştinţeĭ. Că deci aşa adecă cunoscuţĭ (fiind) cu înţălegerea Duhuluĭ, vistiereriele cele ascunse aĭ Împărăţieĭ ceĭ Cereştĭ, să ne dăruiască nouă. Iar aceasta o şi zicem celor de aproape cu înţălepciunea cuvântuluĭ „bogăţiea bunătăţiĭ Luĭ, şi bunătăţile cele vecĭnice, care le-aŭ gătit pentru îndulcirea celor ce-l iubesc pre El" (1 Cor. **2**. 9)[178].

91. Cel ce s-aŭ făcut maĭ presus de ameninţările şi făgăduinţele celor trei legĭ, aŭ intrat în vieaţa cea nesupusă legeĭ; legea Bisericeĭ fiind, dar nu stăpânit de lege. Iar dacă este întru cea slobodă nesupuindu-să legeĭ vieţiĭ, decĭ de toate fireştile nevoĭ şi întoarcerĭ maĭ presus este; şi cel ce a intra într-însa, slobod este ca afară de trup. Şi foc să face cu împărtăşirea Duhuluĭ dupre toate şi singur, cu cea maĭ înaltă decât toată firea unindu-să cu Hristos, odihnindu-să întru Dânsul, cu aceea care este din parte.

92. Cel ce a priimit cunoştinţă a minţiĭ ceĭ dintâĭ, care este al tuturor şi începutul şi sfârşitul, şi nehotărât după sine şi altora tuturor fiind înlăuntru şi dinafară, cunoaşte: şi singur a să singurătăţĭ, şi în mijlocul altora a fi singuratec. Ca să nu fie el singur răbdând sfârşitul lipsireĭ, şi nicĭ cu mulţĭ singurătatea; Ci a fi acela în tot locul şi întru toate singur. Ca un început adecă spre a să singurătăţĭ, altora fiind mişcare; Iar sfârşitul, maĭ înainte şederea a fapteĭ bune ceĭ desăvârşite.

93. Nesleita unire şi împreunare a sufletuluĭ şi a trupuluĭ învoindu-să întru sine, un întreg desăvârşit lucrează, orĭ materie, orĭ fire. Iar neînvoindu-să, pofta biruinţiĭ rădică întru dânsele. Însă cuvântul viind, şi putere luând, socoteşte decĭ îndată cu râvnă, mijlocitor fiind învoirea, toate lucrurile fireĭ şi a duhuluĭ dându-le.

94. Din cele treĭ ce sunt întru noĭ maĭ de căpetenie, una adecă dintr-însele stăpâneşte, iar nu să stăpâneşte; Iar alta, şi stăpâneşte şi stăpânită este; Iar alta nu stăpâneşte, însă stăpânită este. Decâ când ceea ce stăpâneşte, sub stăpânirea altuia va fi, din cele stăpânitoare – ceea ce este din fire slobodă, slujitoare celuĭ ce este din fire rob să face, şi es din începătoriea lor şi din fire, şi gâlceavă mare este între dânsele. Iară gâlceavă între acestea fiind, nu încă pre toate să vede supuse cuvântuluĭ. Iar când ceea ce stăpâneşte pre celelalte va ţinea, şi sub dregătoriea şi stăpânirea sa va supune pre acestea, atuncea cele despărţite întru una aducâdu-să şi întru una glăsuindu-să, pace aĭ către Dumnezeŭ. Şi toate supuse cuvântuluĭ făcându-să, să dă Împărăţie de la Dânsul, luĭ Dumnezeŭ şi Părinteluĭ.

95. Pătrimeĭ ceĭ începătoare acelor dintâĭ fapte bune, cincimea simţirelor supuindu-să, şi păzindu-le pre acelea cu bună supunere, (precum) de la patru stihiĭ zidită fiind firea trupuluĭ, (aşa) neturburată a să mişca împrejurul roateĭ vieţiĭ pregătesc. Iar aşa mişcându-să aceea, puterile între dânsele nu să gâlcevesc; Ci pătimitoarea parte, şi a pofteĭ şi a mânieĭ cu cea cuvântătoare unindu-să, primeşte mintea fireasca stăpânire, căruţă adecă eişĭ împătrită alcătueşte întru început; Iar scaun pre lucrătoarea cincime, şi muncind pre stăpânitorul trup îl supune; cu patru caĭ la Cerurĭ răpindu-să să rădică, şi Împăratuluĭ veacurilor arătându-să, să încununează cu cununa biruinţiĭ, şi într-însul odihneşte toată alergarea sa.

96. Celor ce să fac desăvârşiţĭ în vremea privireĭ, şi pe stâlpurile Duhuluĭ să întăresc: păharul dres, şi pâine de la ospăţul cel Împărătesc să pun înainte. Şi scaun întru odihnă, şi întru bogăţie, argintul şi vistieriea mărgăritarelor şi a pietrelor celor scumpe, la uşă să află; şi bogăţiea cea nenumărată, în mâinele acelora se dă. Acestea bărbaţilor celor înainte-văzătorĭ, lucrarea săvârşind, maĭ iuţĭ la lucrul cel Împărătesc îĭ pregăteşte a şedea aproape, iar nu bărbaţilor celor leneşĭ.

[178] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s -au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".

97. Care din două? aicea Împărăţiea cea Cerească să dă tuturor celor sârguitorĭ, saŭ după deslegarea din trup? Dacă adecă aicea, atuncea biruinţă este nebiruită, bucurie negrăită, şi intrarea noastră în Raiŭ slobodă; Că şade acela pre Dumnezeeştile răsăriturĭ nemijlocit. Iar după moarte şi deslegare, să cuvine a căuta: fără de frică eşirea noastră să face? Şi ce este Împărăţiea Cerurilor şi Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ? Precum şi ce este Raiul să ne învăţăm? Şi cu ce una de alta să deosebeşte? Şi care este vremea acestora a fiecăruia? Şi oare întru amândouă vom fi? Şi cum? Şi când? Şi după câtă vreme? Care aŭ ajuns înlăuntru ceĭ dintâĭ încă viŭ fiind, şi trup purtând, de celelalte n-aŭ greşit.

98. Lumea cea de sus nesăvârşită încă fiind, aşteaptă împlinirea, ca să primească a sa aşăzare cu ceĭ întâĭ născuţĭ aĭ luĭ Israil, adecă ceĭ ce văd pre Dumnezeŭ. Pentru că de la ceĭ ce curg (sporesc) întru cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ, cu împlinirea să săvârşaşte, şi săvârşită fiind, lumiĭ ceĭ de jos a credincioşilor şi a necredincioşilor, hotărăşte sfârşiturile, singură în sine făcând sinod, împarte fieştecăruia a sa treaptă, şi desparte una de altele, neunindu-să cu dânsele. Şi dacă de la acestea alte începuturĭ şi sfârşiturĭ duce către sine, şi fiind ca un hotar nehotărât, hotărăşte pre acestea. Iar sângură de la alt început nicĭ să poartă, dar nicĭ să hotărăşte ca un purtat. Că osăbire pururea mişcătoare are, precum nicĭ a să aduna singură în sine, nicĭ a să întinde maĭ mult de locuinţa hotărâtă; Ci a fi celorlalte odihnă, şi încetare a tot începutul şi mişcarea.

99. Cele nouă puterĭ de sus, ca nişte cântătorĭ de laude, şi stăpânĭ aĭ cântărilor fiind, întreit alcătuesc rânduelele cetelor celor ce staŭ, şi întreit Treimeĭ înainte stând, ca frică slujind înalţă cântarea. De la aceştiea, care decĭ (supt) începătoresc, şi toţĭ cu pricină să întind, de la care şi stăpâniţĭ sunt (adecă celelalte), câţĭ aproape sunt şi preste cântărĭ stăpânesc: Scaunele, Heruvimiĭ şi Serafimiĭ, aceste nume, firească osăbire aŭ: de foc fire, înţălepciune, şi cunoştinţa celor Cereştĭ; Iar sfârşitul: de Dumnezeŭ împodobita cântare „Ghel" după Evreescul glas. Iară cele din mijlocul lor, şi următoarele rânduelĭ ce împrejurul luĭ Dumnezeŭ staŭ: Stăpâniele, Domniele şi Puterile, osăbirea lor este: îndreptarea marelor lucrărĭ, lucrările minunelor, şi semnele lucrărilor minunelor; iar sfârşitul: întreit Sfânta cântare „Sfânt, Sfânt, Sfânt". Iar cele ce către noĭ ajung, maĭ presus adecă de noĭ, şi maĭ jos fiind de cele de sus şi împrejurul luĭ Dumnezeŭ staŭ: Începătoriele, Arhangheliĭ şi Îngeriĭ, cărora firească osăbire le este: cea slujitoare slujbă; şi sfârşitul: Sfinţita cântare „Aliluiea". Prin acestea cuvântătoarea fire a oamenilor cu toată fapta bună să săvârşaşte, şi cu toată cunoştinţa şi înţălepciunea înălţată de Duhul şi de Dumnezeescul foc, însuşându-vă cu Dumnezeeştile dăruirĭ, ca o osăbitoare cu curăţiea priimeşte pre toţĭ. De vreme ce adecă, unora cu slujba, şi cu slujirea poruncilor luĭ Dumnezeŭ; Iar altora, cu milosârdiea, şi cu starea înainte acelor de o seminţie, încă şi cu iconomiea marelor şi Dumnezeeştilor lucrărĭ şi lucrări ale Duhuluĭ; Iar acelora, cu de foc firească înţălepciune a cuvântuluĭ şi cunoştinţa Dumnezeeştilor şi omeneştilor lucrurĭ să împărtăşaşte. Aşa săvârşindu-să, şi darurĭ dând fireşte, zecime luĭ Dumnezeŭ cu aceasta împreunează, ca un început al zecimeĭ acela aducând de la sine (adecă omul).

100. Dumnezeŭ unimea şi Treime, de la unime să începe, iar în sine ca o zecime, împrejur să săvârşaşte. Acesta ale tuturor începuturile şi sfârşiturile, înlăuntru le are. Însă este de toate din afară, ca cel ce este maĭ presus de toate. Acesta înlăuntru fiind, înlăuntru cunoştinţa şi cuvintele celor ce sunt a priimit: şi din afară a tuturor stând, înlăuntru tuturor să sălăşlueşte, cunoscând începutul şi sfârşitul lor, precum cu Tatăl prin Cuvântul alcătuire gânditor priimind, şi săvârşit fiind cu Duhul; Sângureĭ a tot săvârşitoareĭ şi nedespărţite Treimĭ, şi de o fiinţă: în Tatăl, şi în Fiul, şi în Sfântul Duh închinată şi întru una slăvită, fire, şi Împărăţie şi Putere, a Dumnezeireĭ, să fie stăpânirea în veciĭ vecilor.

Scurtă cuvântare despre Sfântul Teolipt Mitropolitul Filadelfieĭ

TEOLIPT, Marele cu adevărat luminător al Filadelfieĭ, a fost adecă întru întregimea vrâsteĭ, pe vremea luĭ Andronic cel al doilea din Paleologĭ, pe la aniĭ: 1325. Iar după ce în Muntele Sfinţănieĭ aŭ iscusit întâĭ vieaţa pustnicească, de acolo apoĭ aŭ primit asupră-şĭ scaunul Arhierieĭ Filadelfieĭ; Povăţuitor şi aducător către tainele celor prea frumoase învăţăturĭ, al Sfântuluĭ Grigorieceluĭ al Tesaloniculuĭ aŭ stătut. Pentru că şi pre Sfinţita trezvire, şi taina rugăciuneĭ ceĭ de gând, pre acesta l-aŭ învăţat; până încă rânduit era întru cele lumeştĭ, precum întru vieaţa aceluiaşĭ Grigorie cea de Filofteiŭ Patriarhul scrisă să află. Iar acest de faţă cuvânt, de dânsul cu osârdie lucrat, chip prea bun spre pildă prea luminată pus fiind înainte, şi îndreptar cu dinadinsul, şi deplin a cugetăriĭ ceĭ întru Hristos ascunsă, împreună cu capetele cele ce împreună urmează luĭ, care sunt alcătuite prea minunat cu înţălegerĭ luĭ Dumnezeeştĭ, şi cu curăţenie a vorbireĭ, aicĭ împreună cu celelalte s-aŭ încheiat. Pentru că de folos maĭ mult decât orĭce alt lucru, şi de mare preţ sunt, la ceĭ ce în puţină vreme să sârguesc a aduna pre învăţătura cea de Dumnezeŭ înţăleptită, a filosofieĭ ceĭ Duhovniceştĭ.

Al aceluiaşĭ Sfânt Teolipt,
Mitropolitul Filadelfieĭ,
Cuvânt
carele descopere pre lucrarea cea ascunsă întru Hristos
şi arată în scurt pre osteneala rânduelei ceĭ Călugăreştĭ

CINUL CEL călugăresc, copaciŭ este, cu frunzele sus înălţate, şi prea roditor; a căruia rădăcină este adecă, înstrăinarea de toate cele trupeştĭ; iar ramurĭ, ne-împătimirea sufletuluĭ, şi aceea adecă a nu avea nicĭ o împrietenie către lucrurile de care s-aŭ lepădat şi a fugit. Iar roada, agonisala faptelor bune, şi dragostea cea de Dumnezeŭ făcătoare, şi veseliea cea dintru acestea care nu să curmă. Pentru că „roada. zice, a Duhuluĭ este dragostea, bucuriea, pacea, ş.c.l.“ (Gal. 5.22) [1]. Fugirea de lume, dărueşte pre scăparea cea către Hristos. Iar lume zic, pre iubirea lucrurilor celor simţite şi trupeştĭ. Cela ce despre aceste să înstrăinează întru bună cunoştinţă a adevăruluĭ, să împrieteneşte cu Hristos agonisind pre dragostea Luĭ; Pentru care fiindcă pre toate cele ale lumiĭ le-a lepădat, pre mărgăritarul cel de mult preţ, pre Hristos l-aŭ cumpărat. Întru Hristos te-aĭ îmbrăcat prin botezul cel de mântuire, aĭ lepădat întinăciunea prin Dumnezeeasca baie, pre luminarea Dumnezeesculuĭ dar o aĭ luat, şi pre bun neamul plăzmuireĭ. Însă ce s-a făcut? Iar maĭ vârtos, ce aŭ pătimit omul din nesocoteală? Prin împrietenirea cea către lume, aŭ prefăcut pre Dumnezeeştile însămnărĭ şi tipăriturĭ, prin împrietenirea cea către trup, netrebnicind pre chip, ceaţa socotelelor celor întunecate, aŭ înnegrit pre oglinda sufletuluĭ, prin care Hristos Soarele cel gândit înlăuntru să arată.

Tu, cu frica luĭ Dumnezeŭ pre suflet l-aĭ pironit; Aĭ cunoscut pre întunecarea nepotriviriĭ, şi a nestatornicieĭ ceĭ lumeştĭ; Aĭ priceput pre răsipirea ceia ce să adună în socoteala minţiĭ, din turburările cele gâlcevitoare; Aĭ văzut pre deşarta grijă, care întâlneşte pre oamenĭ din vieaţa cea cu multe turburărĭ; Te-aĭ rănit cu săgeata doririĭ ceĭ a linişteĭ; Aĭ căutat pacea gândurilor, pentru că te-aĭ învăţat: „Caută pacea şi o urmăreşte pre ea“ (Ps. 33.13) [2]; Aĭ dorit de odihna cea de acolo, de vreme ce aĭ auzit „întoarce-te suflete al meŭ la odihna ta“ (Ps. 114.7) [3]. Decĭ pentru acestea, şi cu mintea aĭ socotit pre bun neamul, care l-aĭ dobândit întru botez după dar, şi l-aĭ lepădat dupre socoteală de bună voie prin patimĭ în lume, să-l chemĭ de a doua oară cu bună voire. La lucru aĭ eşit, la Sfinţita şcoală viind, şi întru cinstitele îmbrăcămintĭ cele de pocăinţă îmbrăcându-te, şi pre cea până la moarte deosebită rămânere în Monastire, cu bărbăţie de suflet făgăduindu-o. Pre a doua acum tocmeală şi legătură către Dumnezeŭ o aĭ făcut. Pre cea întâĭ, întru cea de acum vieaţă intrând; iar

[1] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 22: "Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa".
[2] *Psalmii*, **33**, 13: "Fereşte-te de rău şi fă bine, caută pacea şi o urmează pe ea".
[3] *Idem*, **114**, 7: "Întoarce-te suflete al meu, la odihna ta, că Domnul ţi-a făcut ţie bine. În mss. se făcea trimiterea la stihul 6 al Psalmului **114**.

pre cea de a doua, către sfârşitul vieţiĭ aceştiĭ de acum grăbindu-te. Atuncĭ prin blagocestie te-aĭ luat lângă Hristos, acum prin pocăinţă te-aĭ lipit lângă Hristos. Acolo, dar aŭ aflat, aicĭ datorie aĭ tocmit, şi împreună aĭ legat. Atuncĭ prunc fiind, vredniciea aceea ce ţi s-aŭ dat ţie nu o aĭ simţit, deşi maĭ pre urmă după ce aĭ crescut, pre mărimea daruluĭ l-aĭ cunoscut, şi frâŭ pre gură porţĭ. Acum întru cuget şi cunoştinţă desăvârşit aflându-te, pre puterea tocmeleĭ o cunoştĭ; Vezĭ ca nu şi prin această făgăduinţă defăimându-o, ca oarecarele vas sfărămat cu totul, lepădat să fiĭ întru întunerecul cel maĭ dinafară, unde este plângerea şi scrâşnirea dinţilor. Pentru că afară de calea cea a pocăinţiĭ, altă cale întorcând către mântuire nu este. Ascultă ce ţie David îţĭ făgădueşte „Pre Cel prea Înalt aĭ pus scăpare ţie" (Ps. **90**. 9)[4]. Şi dacă aĭ ales pre cea după Hristos vieaţă cu necaz, nu vor veni către tine relele cele ce din petrecerea şi învârtirea cea lumească, ca o adaosătură ţi s-aŭ dat ţie. Nu va urma ţie după ce primeştĭ a te pocăi, dorire de banĭ, desfătare, cinste, înfrumuseţare, neînfrânarea simţirelor. Nu vor rămânea călcătoriĭ de lege înaintea ta, nicĭ răsipirele gândireĭ, robiea minţiĭ, moliciunea şi slăbănogirea gândurilor celor dese, şi toată altă abatere în laturĭ. Nicĭ iubirea părinţilor, a fraţilor, a rudeniilor, a prietenilor şi obişnuinţelor te va întâmpina pre tine. Nicĭ întâlnirea cea fără de vreme şi nefolositoare, şi către acestea, şi voroava nu va nemernici întru tine. Dacă pre lepădarea cea de acestea o veĭ iubi cu trupul şi cu sufletul, rană de durere nu se va apropiea întru sufletul tăŭ, şi săgeată de întristare nu va răni pre inima ta, nicĭ faţa ta se va posomorĭ. Pentru că ceĭ ce să despărţăsc de obicĭnuinţa cea întru dulceaţă, şi pre împătimirea cea cu lipire către toate cele zise departe o aŭ împins şi o aŭ lepădat, pre boldurile cele ascuţite ale întristăriĭ le tâmpesc. Pentru că Hristos să arată în sufletul cel ce să nevoeşte, şi bucurie negrăită dă inimiĭ, şi pre bucuriea cea Duhovnicească nimic din cele dulcĭ din lume s-aŭ cumplite, poate vreodinioară a o rădica. Pentru că cugetărĭ bune, şi pomenirĭ de mântuire, şi Dumnezeeştĭ socotelĭ, şi cuvinte ale înţălepciuneĭ slujind nevoitoruluĭ, pururea îl păzesc pre dânsul, întru toate căile lucrurilor luĭ celor după Dumnezeŭ. Drept aceea, calcă deasupra peste toată pofta cea necuvântătoare, şi preste iuţimea cea pornită fără de socoteală, ca pre o aspidă şi Vasilisc. Şi calcă ca pre un Leŭ pre mânie, şi pre dulceaţă ca pre un Bălaur. Iar pricina este: că pre toată nădejdea luĭ, de la oamenĭ şi de la cele zise lucrurĭ o aŭ depărtat, şi lângă Dumnezeŭ o aŭ legat, şi cu cunoştinţă de Dumnezeŭ este îmbogăţit, şi pre Dumnezeŭ de-a pururea gânditor către al săŭ ajutor îl cheamă „Că către Mine, zice, aŭ nădăjduit şi-l voiŭ izbăvi pre el, acoperi-l-voiŭ pre dânsul, că aŭ cunoscut Numele Meŭ. Striga-va către Mine, şi-l voiŭ auzi, – şi nu numaĭ din cele ce îl năcăjesc îl voiŭ scăpa –, ci şi îl voiŭ slăvi pre el" (Ps. **90**.14, 15)[5]. Vezĭ nevoinţele celor ce să iscusesc dupre Dumnezeŭ, şi plăţile cele dintr-însele Sârgueşte-te dar, ca pre chemare să o facĭ faptă. Şi precum te-aĭ sângurătăţit cu trupul, leapădă şi pre înţălegerile lucrurilor; Aĭ schimbat portul, fă-te şi strein, leapădă şi cuvintele, şi pre ceĭ ce să cuvin dupre neam. Pentru că de nu veĭ înceta de rătăcirea împrejur a celor dinafară, nu te veĭ scula asupra celor ce pândesc înlăuntru. De nu veĭ birui pre ceĭ ce daŭ războiŭ prin cele arătate, nu înfrângĭ pre pânditoriĭ ceĭ nearătaţĭ. Iar când pre smulgerile împrejur cele dinafară le veĭ strica, şi pre gândurile cele dinlăuntru le veĭ părăsi, să rădică atuncĭ mintea întru lucrurile şi întru cuvintele Duhuluĭ. Şi în loc de obicĭnuinţa rudeniilor şi a prietenilor, pre obiceiurile faptelor bune le săvârşăştĭ. Şi în loc de cuvintele cele deşarte, care să nasc din voroava cea lumească, cugetarea şi arătarea Dumnezeeştilor cuvinte, celor ce să mişcă întru socoteala minţiĭ, luminează şi înţăleptăşte pre suflet. Deslegarea simţirelor, legătură să face sufletuluĭ; Şi legătura simţirelor, slobozenie dărueşte sufletuluĭ. Apunerea Soareluĭ, noapte face; şi

[4] *Psalmii*, **90**, 9: "Pentru că pe Domnul, nădejdea mea, pe cel Preaînalt L-ai pus scăpare ţie". În mss., nu este indicat decât *Psalmul* **90**, nu şi stihul ce corespunde citatului.

[5] *Idem*, **90**, 14-15:
"14. Că spre Mine a nădăjduit şi-l voi izbăvi pe el, zice Domnul; îl voi acoperi pe el că a cunoscut numele Meu.
15. Striga-va către Mine şi-l voi auzi pe el; cu dânsul sunt în necaz şi-l voi scoate pe el şi-l voi slăvi".

dacă Hristos să trage în laturi din suflet, şi întunecarea patimilor îl prinde pre dânsul, şi hearele cele gândite îl rump şi îl sfâşie bucăţi. Aŭ răsărit Soarele cel simţit, şi hearele să adună întru vizuinele lor; Răsare şi Hristos întru tăriea cugetării minţii ceea ce să roagă, (atunci) şi toată obicinuinţa lumii să duce şi piere, şi prieteniea trupului trece, şi mintea străbate către lucrul ei, adecă către cugetarea celor Dumnezeeşti până sara. Nu cu întindere şi cu măidan al vremei împrejur hotărând pre lucrarea legii cei Duhovniceşti, şi întru măsură pre aceasta făcându-o, ci şi până ce sfârşitul vieţii ajungând pre această de acum vieaţă, va lucra pre eşirea sufletului din trup. Pre care lucru cu adevărat însămnân-du-l Prorocul zice „Cât am iubit legea Ta Doamne, toată ziua cugetarea mea este“ (Ps. **118**.97) [6]. Ziuă numind, pre toată alergarea cea până la sfârşitul vieţii fieştecăruia.

Deci înfrânează-te de vorbirele cele de afară, şi dă război către gândurile cele dinlăuntru, până ce vei afla locul rugăciunei cei curate, şi casa întru care locueşte Hristos; luminându-te şi îndulcindu-te pre tine cu bună cunoştinţă, şi cu cercetarea Sa; şi pregătindu-te, ca pre necazurile, adecă cele pentru dânsul, să le socoteşti bucurie; iar pre dulceţile cele lumeşti, ca pe nişte pelin să nu le primeşti. Vânturile rădică pre valurile Mării, şi de nu vor înceta vânturile, valurile nu să alinează, şi Marea nu să îmblânzeşte. Şi duhurile vicleşugului rădică şi pornesc întru sufletul lenevosului, aducere aminte de părinţi, de fraţi, de rudenii, de prieteni, de împreună petreceri, de sărbători, de priveliştî, şi de toate alte năluciri ale dulceţii. Şi îl îndeamnă ca cu vederea, şi cu limba, şi cu tupul, să facă pre întâlnire şi voroavă, ca şi ceasul cel ce stă înainte de faţă, să se cheltuiască în zădar, şi cel ce vine pe urmă, când singur rămâne înlăuntru chiliei, să se cheltuiască întru pomenirele celor văzute şi grăite. Şi aşa fără de folos vieaţa Călugărului să săvârşaşte, şi la lumeşti lucruri pre ale loruşi pomeniri, le scobesc întru cugetarea minţii, ca nişte picioare de om pre ale sale urme în zăpadă umblând. Dacă mâncare hearelor dăm, atunci când le vom omorî pre dânsele? Şi întru lucruri şi gânduri, ale celui necuvântător prieteşug şi obicinuinţă pururea cugetăm, apoi când pre cugetul trupului îl vom face mort? Când cu vieaţa care o am făgăduit, dupre Hristos vii vom fi? Închipuirea cea în zăpadă a picioarelor, după ce a strălucit Soarele să strică, saŭ după ce să pornesc apele piere. Şi pomenirele cele adâncate în cuget, din aşăzământul sufletului celui iubitor de dulceţi şi din fapte, de Hristos cel ce răsare în inimă, prin rugăciune şi prin ploaia cea bine umilită a lacrămilor, să pierd cu totul.

Deci Călugărul cel ce nu după socoteală lucrează, când pre cele mai dinainte apucări întru cuget le va şterge? Să săvârşaşte lucrarea faptelor bune în trup, dacă vei părăsi obicinuinţa lumii. Să tipăresc pomeniri bune, şi Dumnezeeşti cuvinte cu dragoste petrec în suflet, dacă prin dese rugăciuni, care să săvârşăsc întru cuget cu ferbinte umilinţă, pre pomenirea celor mai dinainte lucruri le vei şterge. Pentru că luminarea pomenirei lui Dumnezeŭ cea cu credinţă, şi zdrobirea inimei, ca un briciŭ rad pre pomenirele cele rele. Urmează înţălepciunei albinilor, pentru că acelea când ştiŭ roiul vespilor că face sburare împrejurul lor, înlăuntru ştiubeiului îngăduesc, şi de vătămarea vrăjmaşilor scapă. Viespar înţălege prin întâlnirele şi voroavele cele lumeşti. De acestea cu sârguinţă multă fugind, petreci în chiliea Monastirească, şi de aici ispiteşte-te iarăşi a intra în turnul de străjuire al sufletului celui mai dinlăuntru carele este casă a lui Hristos întru care: pace, bucurie şi alinare cu adevărat să vede; Fiindcă Hristos Soarele cel gândit, pre darurile acestea ca pre oarecare raze din sineşi le trimite, şi ca pre oarecare plată le dă sufletului celui ce îl primeşte pre Dânsul cu credinţă şi cu iubire de podoabă. Deci şăzând în chilie pomeneşte pre Dumnezeŭ, rădicând pre minte de la toate, şi către Dumnezeŭ fără de grăire aruncându-o, şi pre toată aşăzarea inimei vărsându-o înaintea Lui, şi prin dragostea lângă Dânsul lipindu-te. Pentru că pomenirea lui Dumnezeŭ, vedere de Dumnezeŭ este, care trage pe vederea şi pre dorirea minţii către sineşi, şi cu totului tot o străluceşte pre dânsa cu lumina cea de la sineşi. Pentru că întorcându-să mintea către

[6] *Psalmii*, **118**, 97: "Că am iubit legea Ta, Doamne, ea toată ziua cugetarea mea este".

Dumnezeŭ, în vremea când să potolesc toate gândurile cele făcătoare de chipurĭ ale celor ce sunt, fără de chip vede; şi cu cea dupre covârşire necunoştinţă pentru neapropierea slaveĭ, spre a sa vedere o străluceşte. Şi necunoscând pentru neînţălegerea celuĭ ce să vede, cunoaşte pentru adevărul celuĭ ce cu adevărat şi chear este, şi carele singur are pre maĭ presus de a fi; Şi pentru bogăţiea bunătăţiĭ, ceĭ ce cu îndestulare să revarsă de acolo, hrănind pre a sa înfocată dragoste, şi pre a sa iute osârdie deplin adeverindu-o, odihneĭ ceĭ neîncetate şi fericite învrednicindu-să.

Acestea sunt semnele cunoaşteriĭ pomenireĭ ceĭ cu de-adinsul. Iar rugăciunea este, vorovirea cugetuluĭ către Domnul, graiurĭ de cerere săvârşind cu toată desăvârşita căutare a minţiĭ către Dumnezeŭ. Pentru că cugetarea minţiĭ des zicând pre Numele Domnuluĭ, şi mintea luminat luând aminte la chemarea Dumnezeesculuĭ Nume, lumina cunoştinţeĭ luĭ Dumnezeŭ, ca un nor luminos umbreşte preste tot sufletul. Şi urmează pomenireĭ luĭ Dumnezeŭ adecă ceĭ cu de-adinsul, dragoste şi bucurie. „Că mi-am adus aminte, zice, de Dumnezeŭ, şi m-am veselit“ (Ps. **76**.3) [7]. Iar rugăciuneĭ ceĭ curate, cunoştinţă şi umilinţă. „Că orĭ în ce zi, zice, te voiŭ chema pre Tine, iată am cunoscut că Dumnezeul meŭ eştĭ“ (Ps. **55**.9) [8]. Şi iarăşĭ: „Jertfa luĭ Dumnezeŭ este Duhul umilit“ (Ps. **50**.18) [9]. Pentru că mintea şi cugetul stând înaintea luĭ Dumnezeŭ prin lucrătoare căutătură şi prin ferbinte cerere, (şi) umilinţă sufletuluĭ urmează. Iar mintea, şi cuvântul, şi Duhul căzând către Dumnezeŭ, aceea adecă, prin luare aminte, iar acela prin chemare, iar celălalt prin umilinţă şi prin dragoste, tot omul cel dinlăuntru slujaşte Domnuluĭ. „Că veĭ iubi, zice, pre Domnul Dumnezeul tăŭ, din toată inima ta“ (Luc. **10**.27) [10]. Însă voesc să ştiĭ tu şi aceasta, adecă: să nu cumva socotind că te rogĭ, departe de rugăciune să călătoreştĭ, şi fără de câştig să te osteneştĭ, şi în deşert să alergĭ. Pentru că ceea ce întru cântarea de Psalmĭ a gureĭ să săvârşaşte, iar mintea în altă parte să poartă, în patimĭ şi în lucrurĭ împărţindu-să, cât din aceasta şi priceperea cântăriĭ de Psalmĭ să se vatăme, aceasta să face şi în cuget. Pentru că de multe orĭ ea cetind pre graiurile rugăciuneĭ, mintea nu împreună călătoreşte, nu priveşte întru Dumnezeŭ, către carele şi vorovirea cea dupre rugăciune să face, ci să rătăceşte din drum în taină de oareşĭcare gândurĭ. Şi cugetul zice din obiceiŭ graiurile, iar mintea din cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ cade.

Drept aceea şi atuncĭ sufletul nepriceput, şi fără de aşăzare să arată; fiindcă mintea să răsipeşte în oarecare năluciri, şi să împrăştie saŭ către acelea ce să fură, sau către cele ce voeşte. Pentru că cunoştinţa rugăciuneĭ nefiind de faţă, nicĭ cel ce să roagă (mintea), nestând lângă cel ce are trebuinţă a să ruga, cum să va îndulci sufletul? Cum să va veseli inima prefăcându-să a să ruga, dar nu adevărată rugăciune agonisindu-şĭ? „Veseli-se-va inima celor ce caută pre Domnul“. Însă caută pre Domnul, cela ce cu toată socoteala minţiĭ, şi cu aşăzare a sufletuluĭ ferbinte cade către Dumnezeŭ; şi pre toată înţălegerea adecă pre toată cugetarea lumiĭ o leapădă pentru cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ şi dragostea, care s-aŭ înălţat şi să revarsă, din cea deasă şi curată rugăciune. Ci însă eŭ pentru descoperirea şi înţălegerea vederiĭ în minte, ceiĭ dupre Dumnezeesca pomenire, şi a vredniciei ceĭ dupre cea curată rugăciune întru cuget, pre ochiul cel trupesc, şi pre limbă, spre pildă le pun înainte. Pentru că ceea ce este la ochiŭ lumina ochiuluĭ, şi la limbă grăirea cuvântuluĭ, aceasta este minţiĭ pomenirea, şi cugetuluĭ rugăciunea. Că precum ochiul prin simţirea cea văzătoare, apucându-să de lucrul cel văzut care zace înainte, nicĭ un glas nu face, ci prin cercarea vedereĭ, pre cunoştinţa lucruluĭ ce să vede o primeşte. Întru acest chip şi mintea, prin pomenire alergând, şi lipindu-să cu dorire către Dumnezeŭ, prin lipirea dragosteĭ ceĭ înfocate, şi prin tăcerea gândireĭ ceĭ prea

[7] *Psalmii*, **76**, 3: "Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu şi m-am cutremurat; gândit-am şi a slăbit duhul meu".
[8] *Idem*, **55**, 9: "Întoarce-se-vor vrăjmaşii mei înapoi, în orice zi Te voi chema. Iată, am cunoscut că Dumnezeul meu eşti Tu".
[9] *Idem*, **50**, 18: "Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi".
[10] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 27: "Iar el, răspunzând a zis: Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată puterea ta şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi".

neamestecată, de Dumnezeasca strălucire cu totul să luminează; arvună a luminăriī ce va să fie luând. Şi precum iarăşī limba, graiurī ale cuvântuluī grăind, pre cea nearătată voie a minţiī o arată celuī ce aude. Aşa şi cugetul, pre graiurile cele cu silabe scurte ale rugăciuneī, des şi ferbinte vestindu-le, pre cererea sufletuluī o descopere luī Dumnezeŭ celuī ce ştie toate. Şi prin şederea aproape, şi prin cea cu statornică zdrobire a inimiī, şi zdrobirea aceea deşchide pre cele iubitoare de oamenī milostivirī ale Înduratuluī, şi bogată înlăuntru priimeşte pre mântuire „Că pre inima zdrobită şi smerită, Dumnezeŭ nu o va urgisi" (Ps. **50**.18) [11].

Decī te va povăţui pre tine la rugăciunea cea curată, şi (din) ceea ce să săvârşaşte la Împăratul cel de pre pământ. Pentru căcī când te veī apropiea la vre un Împărat, şi cu trupul staī înainte, şi cu limba te rogī, şi cu ochiul către dânsul cauţī, şi aşa pre împărătească milostivire către sineţī o tragī. Aceasta şi tu săvârşeşte-o, şi întru adunarea Bisericeī, şi întru singurătatea chilieī. Pentru că adunându-te întru Domnul împreună cu fraţiī, precum pre starea cea de faţă ce prin trup o facī, şi pre cea prin limbă cântare de Psalmī i-o aducī Luī, aşa aibī şi pre minte luotoare aminte la cuvinte, şi la Dumnezeŭ, şi ştiutoare cu cine vorbeşte, şi cuī să roagă. Pentru că cu osârdie întinsă şi curat cugetul îndeletnicindu-să la rugăciune, uniī bucuriī nejefuite, şi uniī păcī negrăite să învredniceşte inima. Iar deosebī iarăşī în chilie stăruind, de cea după cuget rugăcune ţine-te, cu trează minte şi cu zdrobit duh; şi vederea va umbri preste tine prin trezvire; şi cunoştinţa să va sălăşlui întru tine prin rugăciune; şi înţălepciunea va şădea întru tine prin umilinţă, pre dulceaţa cea necuvântătoare izgonindu-o, şi pre Dumnezeasca dragoste înlăuntru sălăşluindu-o. Crede-mī mie celuī ce adevărul îţī spuiŭ, dacă întru toată lucrarea ta, nedespărţită veī avea pre maica bunătăţilor, pre rugăciune, nu va dormita până ce îţī va arăta ţie pre cămara cea de mire, şi înlăuntru te veī duce, şi de mărire negrăită şi de veselie te va umplea pre tine. De vreme ce pre toate împedecările curăţindu-le, pre cărarea fapteī bune o curăţăşte , şi lesnicioasă celuī ce o caută o face. Şi vezī pre chipul rugăciuneī ceī dupre cuget: vorovirea ucide pre socotelele cele împătimite; Căutătura minţiī ceī către Dumnezeŭ, întoarce în fugă pre gândurile lumiī; Umilinţa sufletuluī, pre prieteniea trupuluī o goneşte; Şi din a grăi fără tăcere pre Dumnezeescul Nume, să vede rugăciunea cum că este împreună glăsuire şi unire a minţiī, a cuvântuluī şi a sufletuluī. Pentru că zice „Unde sunt doī saŭ trei întru Numele meŭ, acolo sunt în mijlocul lor" (Mat. **18**.20) [12].

Decī întru acest chip rugăciunea chemându-le, şi către dânsele pre unele către altele, şi către însuşī sufletul cel în treī părţī împreună legându-le, unuia Dumnezeŭ celuī în Treī Ipostasurī le împrieteneşte. Pentru că întâī după ce prin chipurile fapteī bune, prin pângărăciunea păcatuluī din suflet o ar fi ras; apoī spre frumuseţile Dumnezeeştilor însămnări, prin cea dupre sine Sfântă Cunoştinţă, de a doua oară o ar fi zugrăvit, pune pre suflet a sta de faţă lângă Domnul. Iar sufletul îndată-şī cunoaşte pre al săŭ Făcător, „Că orī în ce zi, zice, te voiiŭ chema pre Tine, iată am cunoscut că Dumnezeul meŭ eştī Tu" (Ps. **55**.9) [13]. Şi să cunoaşte de Domnul „Că aŭ cunoscut, zice, Domnul pre ceī ce sunt aī Luī" (2Tim. **2**.19) [14]. Cunoaşte sufletul pentru curăţeniea chipuluī, pentru că tot chipul, către chipul cel dintâī are pre aducerea înapoī. Să cunoaşte, pentru asemănarea cea dupre faptele bune, prin care şi cunoştinţa are a luī Dumnezeŭ, şi Dumnezeŭ să cunoaşte. Cela ce să roagă să dobândească împărătească îmblânzire, întreit chip apucă în mână: saŭ prin glasurī căzând la

[11] *Psalmii*, **50**, 18: "Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi". În mss. trimiterea se face la *Psalmii*, **59**, 19 La *Psalmi* apare adeseori această decalare cu o cifră mai puţin a poziţiei versetului.
[12] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **18**, 20: "Că unde sunt doi sau trei, adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor".
[13] *Psalmii*, **55**, 9: "Întoarce-se-vor vrăjmaşii mei înapoi, în orice zi te voi chema. Iată, am cunoscut că Dumnezeul meu eşti Tu".
[14] *Epistola a doua către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 19: "Dar temelia cea tare a lui Dumnezeu stă neclintită, având pecetea aceasta: «Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Săi»; şi «să se depărteze de la nedreptate oricine cheamă numele Domnului»".

rugăciune, saŭ tăcând stă înainte, saŭ înaintea picioarelor celuĭ ce poate a-ĭ ajuta pre sineşĭ să aruncă. Şi rugăciunea cea curată, pre minte, pre cuvânt şi pre Duh către sineşĭ adunându-le, prin cuvânt adecă pre Numele Domnuluĭ îl cheamă; iar prin minte, la Dumnezeŭ către care să face rugăciune, priveşte fără rătăcire; iar prin Duh, pre umilinţă, pre smerenie, şi dragoste o arată întru sine. Şi aşa îmblânzeşte pre Treimea cea fără de început, pre Tatăl, şi pre Fiul, şi pre Sfântul Duh, pre unul Dumnezeŭ. Precum multele felurĭ de bucate invitează pre pofta de mâncare a să împărtăşi dintr-însele, aşa felurĭ de felurĭ de chipurĭ ale faptelor bune, pre iute osârdiea minţiĭ o deşteaptă. Pentru aceasta pre calea cugetuluĭ călătorind, pre graiurile rugăciuneĭ ceteşte-le, şi vorbeşte Domnuluĭ pururea strigând, şi neslăbindu-te, des rugându-te, urmând neruşinăriĭ văduveĭ aceea, ce a înduplecat pre Judecătorul cel neîmblânzit (Luc. **18**.3) [15]. Atuncĭ cu Duhul umblĭ, şi la pofte trupeştĭ nu iaĭ aminte, şi cu gândurĭ lumeştĭ pre ţinerea cea de una a rugăciuneĭ nu o taĭ. Că lăcaş a luĭ Dumnezeŭ eştĭ, fără de răspândire pre Dumnezeŭ cântându-l.

Întru acest chip dupre socoteala minţiĭ rugându-te, te veĭ învrednici a trece şi în pomenirea luĭ Dumnezeŭ, şi întru cele neintrate părţĭ ale minţiĭ a intra, şi cu tainice vederĭ pre cel nevăzut a-l privi; Şi cu cunoştinţă prin chip de unul, şi drăgăstoase vărsărĭ, singur tu luĭ singur Dumnezeŭ deosebĭ a-ĭ sluji. Decĭ când te veĭ vedea pre sineţĭ moloşindu-te întru rugăciune, apucă în mână carte, şi la cetire luând aminte, pre cunoştinţă înlăuntru primeşte-o; Nu în treacăt pre cuvinte trecându-le, ci cu socotire a minţiĭ pre acestea bine socotindu-le, şi în minte învistierindu-le. Apoĭ pre cugetarea celor cetite fă-o ca să se îndulcească cugetul tăŭ din înţălegere, şi neuitate îndelung să rămâie cetirele. Şi dintru această pricină, încă să se aprinză ferbinţala ta, întru Dumnezeeştile înţălgereĭ „Că întru cugetul meŭ, zice, se va aprinde foc“ (Ps. **38**.4) [16]. Că precum mâncarea îndulceşte pre gust, măcinându-să de dinţĭ, aşa Dumnezeeştile cuvinte învârtindu-să în suflet, îngraşă pre cuget, şi cu totul îl veselesc. Că „cât sunt de dulcĭ, zice, gâtlejuluĭ meŭ cuvintele Tale“ (Ps. **118**.103) [17]. Grăeşte de rost şi cuvinte Evangheliceştĭ, şi ale Fericiţilor Părinţĭ graiurĭ cu socoteală grăite, şi pre vieţile lor cearcă-le, ca să le aibĭ pre acestea cugetare în nopţĭ. Ca pre cuget când din rugăciune s-ar fi îngreuiat, cu cetirea şi cu cugetarea Dumnezeeştilor cuvinte să îl înnoeştĭ, şi maĭ osârduitor să-l găteştĭ la rugăciune. Pre cântarea Psalmilor cu gura să o săvârşăştĭ, însă cu prea liniştit glas, şi cu starea de faţă a minţiĭ, neîngăduind a lăsa ceva din cele ce să zic nesocotit de minte. Ci de cândva ceva va scăpa de minte, întoarce iarăşĭ stihul, orĭ de câte orĭ să şi întâmplă, până ce pre minte o veĭ avea urmând celor ce să zic. Pentru că poate mintea şi a cânta cu gura, şi a pomeni pre Dumnezeŭ; şi aceasta învaţă-te din cercarea cea firească. Că precum cela ce să întâlneşte cu oarecine, şi vorbeşte, la acesta şi cu ochiĭ ia aminte; Aşa şi cela ce cântă cu buzele, şi la Dumnezeŭ a privi prin pomenire poate (de va voi).

De plecările genunchilor nu te părăsi, pentru că dintru a pleca genunchele, căderea păcatuluĭ să închipueşte, arătare a mărturisireĭ dând; Iar dintru a te scula, pocăinţa tăinuit să însămnează, făgăduinţă a vieţiĭ ceĭ dupre fapta bună dând a înţălege. Însă fieştecare plecare de genunche, săvârşască-se împreună cu cea de gând chemare a luĭ Hristos. Ca cu sufletul şi cu trupul căzând către Domnul, pre Dumnezeul sufletelor şi al trupurilor bine împăcat să-l facĭ. Iar deşi lucru fără de turburare cu mâinele veĭ face, împreună cu rugăciunea cea dupre cuget, pentru ca să goneştĭ de la sineţĭ somnul şi trândăviea, şi acest lucru pre nevoinţa cea Călugărească împreună o adună. Pentru că toate cele arătate lucrărĭ, împreună cu rugăciunea săvârşindu-să, ascut pre minte, pre mâhniciunea cea cu lenevire o izgonesc, maĭ întinerit pre suflet îl gătesc, şi maĭ iute şi maĭ ferbinte pre minte o face să se îndeletnicească la lucrarea cea dupre cuget. Lovind toaca eşĭ din chilie, cu ochiĭ trupuluĭ

---

[15] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 3: "Şi era, în cetatea aceea, o văduvă, care venea la el, zicând: Fă-mi dreptate faţă de potrivnicul meu".

[16] *Psalmii*, **38**, 4: "Înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu şi în cugetul meu se va aprinde foc".

[17] *Idem*, **118**, 103: "Cât sunt de dulci limbii mele, cuvintele Tale, mai mult decât mierea, în gura mea!".

la pământ căutând, iar pre cuget lângă pomenirea luī Dumnezeŭ răzămându-l. După ce aī intrat în Biserică, şi ceata fraților împreună o împlineştī, nicī cu limba deşarte cuvântà cu cel de aproape Călugăr, nicī cu mintea te rădica la deşărtăciunī; Ci limba adecă cu singură cântarea de Psalmī, iar cugetul cu rugăciunea întemeiază-l. După ce s-aŭ făcut otpustul, du-te la chilia ta, şi începī canonul rânduit ție. Ducându-te la masă nu căuta împrejur părticele fraților, nicī împărțī pre sufletul tăŭ cu prepusurī nu bune; ci pre cele ce zac înainte şi văzându-le şi atingându-te, gureī adecă pre hrană, iar auzuluī pre ascultare celor ce să cetesc, iar sufletuluī pre rugăciune dă-i-o. Ca cu trupul şi cu Duhul hrănindu-te, cu totul deplin „să lauzī pre cela ce umple de bunătățī pofta ta" (Ps. **102**.5) [18]. Iar după ce de acolo te veī scula, cu cucernicie şi cu tăcere intră în chiliea ta, şi ca o albină iubitoare de osteneală, osteneşte-te cu osârdie la lucrarea faptelor bune.

Când săvârşaştī slujba împreună cu frațiī, mâinele lucreze, buzele tacă, iară mintea pomenească pre Dumnezeŭ. Şi dacă cumva vreunul s-ar fi pornit a grăi deşarte, spre curmarea neorânduelei sculându-te fă metanii. Pre gândurī abate-le de la sinețī, şi nu da loc acestora să alerge prin inimă şi să întârzieze. Pentru că întârzierea gândurilor celor împătimaşe, pre patimī adecă le înviează, iară pre minte o face moartă. Ci când năpădesc ele, îndată dintru cea dintâī ivire a gândireī, grăbeşte a le ucide cu săgeata rugăciuneī. Iar de ar fi maī aşteptat bătând şi turburând pre cuget, şi uneorī adecă trăgându-să în laturī, iar alteorī dând năvală, să ştiī că din voința ce a apucat maī înainte sunt întărite. Pentru aceasta dreptățī având asupra sufletuluī, pentru înfrângerea în războiŭ a voiī ceī slobode, turbură şi supără. Decī să cuvine a le vădi şi a le mustra pre dânsele prin mărturisire, pentru că vădite făcându-să gândurile cele rele, să izgonesc. Că precum lumina luminând, să trage în laturī întunerecul, aşa şi lumina mărturisireī perde pre gândurile patimilor care şi acelea sunt întunerec. De vreme ce mărirea cea deşartă şi răsfățarea, pre care locuință le avea gândurile, s-aŭ rupt prin mărturisirea ce a urmat ruşine, şi prin reaua pătimire cea dupre canon. Drept aceea şi pre cuget aflându-l atuncī slobod de patimī, prin cea deasă şi bine înumilită rugăciune, cu ruşine fug. Pentru că când nevoitorul să încearcă a tăia prin rugăciune pre gândurile cele ce îl turbură pre dânsul, taie adecă în scurtă vreme, şi opreşte pre multă gândirea lor, ca unul ce să luptă şi să nevoeşte, însă nu să izbăveşte deplin; de vreme ce pre pricinele gândurilor ce îl supără, le primeşte şi le iubeşte. Adecă, pre iubirea trupuluī, şi pre iubirea de cinste cea lumească, pentru care şi către mărturisire pornire nu face. Drept aceea şi pace nu are, pentru căcī pre pricinele vrăjmaşuluī le ține. Şi cine ține pre vasele cele streine, nu cu datorie i să cer acestea de la ceī ce le aŭ? Şi cine, când cu datorie i să cer, şi nu slobozeşte pre acelea ce le ține răŭ, să izbăveşte de la împrotivă pârâşul luī? Iar când cela ce să nevoeşte împuternicit fiind prin pomenirea luī Dumnezeŭ, pre defăimare o va iubi şi pre chinuirea trupuluī, şi pre mărturisirea gândurilor fără de ruşinare o va face, îndată şi vrăjmaşiī să depărtează. Iar cugetul slobod fiind, pre necurmarea rugăciuneī şi pre cugetarea celor Dumnezeeştī necrâmpoțită o are.

De tot prepusul ce să mişcă în inimă împrotiva cuiva, părăsăşte-te cu totul, ca de unul ce strică de dragoste şi pre pace. Şi pre toată împrotivnica vătămare ce năvăleşte asupră-țī din afară, vitejaşte priimeşte-o, ca pre cea ce pricinueşte prin răbdarea cea de mântuire: pre răbdarea aceea, ce în Cer îī dărueşte pre sălaş şi pre odihnă. Întru acest chip zilele săvârşindu-le, întru această adecă de aicī vieață, cu veselie veī viețui, cu fericitele nădejdī veselindu-te; Iar întru eşire, cu îndrăsneală te veī muta de la cele de aicī, şi în locul odihneī pre care țī l-aŭ gătit ție Domnul te veī duce. Plățī pentru ostenelele cele de aicea dându-țī ție spre răsplătire, să împărățăştī împreună cu Dânsul. Căruia i să cuvine toată mărirea, cinstea şi închinăciunea, împreună şi celuī fără de început a luī Părinte, şi Prea Sfântuluī şi Bunuluī, şi de vieață Făcătoruluī Duhuluī luī; Acum şi pururea şi în veciī vecilor

AMIN

---

[18] *Psalmii*, **102**, 5: "Pe Cel ce umple de bunătăți pofta ta; înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale".

Á aceluiaşĭ Teolipt al Filadelfieĭ pentru lucrarea cea Duhovnicească – 9 capete

1. MINTEA fugind din cele din afară, şi adunându-să spre cele dinlăuntru, către sineşĭ să întoarce; Adecă: Cu cuvântarea care este întru cuget să uneşte; şi prin cuvântul carele este împreună cu dânsa după fiinţă, să împreunează cu rugăciunea; Şi prin rugăciune, la cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ să suie, cu toată puterea cea iubitoare şi pornirea. Atuncĭ, adecă pofta trupuluĭ piere, şi toată simţirea cea spre dulceţĭ împătimită nu lucrează; şi cele frumoase ale pământuluĭ, greţoase să arată. Pentru că sufletul, fiindcă pre toate cele ale trupuluĭ, şi pre cele dimprejurul trupuluĭ în urma sa le-aŭ pus, înapoia frumuseţeĭ luĭ Hristos. Şi urmându-ĭ împreună cu lucrurile cucernicieĭ, şi cu curăţiea cea dupre cuget, cântă „Aduce-se-vor Împăratuluĭ fecioare în urma Luĭ" (Ps. **44**.16) [19]. Pre Hristos nălucindu-l, şi maĭ înainte văzându-l, şi zicând „Maĭ înainte vedeam pre Domnul înaintea mea pururea, ca de-a dreapta mea este" (Ps. **15**.8) [20]. De Hristos lipindu-te prin dragoste, şi strigând „Doamne înaintea Ta este toată dorirea mea" (Ps. **37**.9) [21]. La Hristos totdeauna privind şi strigând „ochiĭ meĭ pururea spre Domnul" (Ps. **24**.16) [22]. Luĭ Hristos vorovindu-ĭ prin rugăciunea cea curată, şi îndulcit veselindu-să „Îndulcească-se Luĭ vorba mea; iară eŭ mă voiŭ veseli de Domnul" (Ps. **103**.35) [23] Pentru că priimind Dumnezeŭ pre rugăciunea cea din vorovire, şi ca cel ce să iubeşte, şi ca cel ce să cheamă pre nume, şi cel ce să caută spre ajutor, pre cea negrăită bucurie o dărueşte sufletuluĭ celuĭ ce să roagă. Pentru că pomenind pre Domnul, prin cea dupre a rugăciuneĭ vorovire, cu totul să veseleşte de Domnul. Că „adusu-me-am aminte, zice, de Dumnezeŭ, şi m-am veselit" (Ps. **76**.3) [24].

2. Fugĭ de simţirĭ, şi aĭ făcut nelucrătoare pre dulceaţa simţirelor. Fugĭ şi de nălucirele cele dupre cuget ale celor dulcĭ, şi aĭ făcut nelucrătoare pre dulcea pătimire cea a gândurilor. Şi fără de nălucirĭ rămâind mintea, ca ceea ce nu priimeşte, nicĭ de felurile de chipurĭ cele dupre dulceaţă, nicĭ de gândurile cele dupre poftă a să închipui, şi a să pecetlui, întru prostime să află. Şi maĭ presus de toate cele simţite şi de cele gândite ajungând, la Dumnezeŭ pre gândire o înalţă; nimic alt, fără numaĭ Numele Domnuluĭ prin cea dupre pomenire, întru adânc tăinuit glăsuind, ca un prunc pre Tatăl săŭ. „Că voiŭ chema, zice, cu Numele meŭ, Domnul înaintea ta" (Eş. **33**.19) [25]. Şi precum Adam după ce s-aŭ plăsmuit din ţărână de mâna luĭ Dumnezeŭ, s-aŭ făcut întru suflet viŭ prin suflare Dumnezeească, aşa şi mintea după ce să plăzmueşte cu faptele cele bune, prin deasa chemare, care

[19] *Psalmii*, **44**, 16: "Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, prietenele ei se vor aduce ţie".
[20] *Idem*, **15**, 8: "Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin".
[21] *Idem*, **37**, 9: "Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea şi suspinul meu de la Tine nu s-a ascuns".
[22] *Idem*, **24**, 16: "Ochii mei sunt pururea spre Domnul ca El va scoate din laţ picioarele mele".
[23] *Idem*, **103**, 35: "Plăcute să-i fie Lui cuvintele mele, iar eu mă voi veseli de Domnul".
[24] *Idem*, **76**, 3: "Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu şi m-am cutremurat; gândit-am şi a slăbit duhul meu".
[25] *Ieşirea*, **33**, 19: "Zis-a Domnul către Moise: «Eu voi trece pe dinaintea ta toată slava Mea, voi rosti numele lui Iahve înaintea şi pe cel ce va fi de miluit îl voi milui şi cine va fi vrednic de îndurare, de acela Mă voi îndura»".

din curat cuget, şi din ferbinte dragoste pre Domnul tăinuit îl cântă, cu Dumnezească schimbare să schimbă învieţuindu-să, şi Dumnezeŭ făcându-să, dintru a cunoaşte şi a iubi pre Dumnezeŭ.

3. De veĭ fugĭ de pofta celor pământeştĭ prin curată şi deasă rugăciune, şi în loc de somn, nu veĭ înceta de toată gândirea cea dupre Dumnezeŭ, şi te veĭ întări cu totuluĭ tot întru singură pomenirea luĭ Dumnezeŭ, se va zidi întru tine ca altă ajutătoare, a luĭ Dumnezeŭ dragoste. Pentru că cea din rugăciune după dorire strigare, pre Dumnezeasca dragoste o odrăsleşte; şi Dumnezeasca dragoste deşteaptă din somn pre minte către arătarea celor ascunse. Atuncĭ mintea cu dragostea alcătuindu-să, câştigă roadă pre înţălepciune, şi prin înţălepciune pre cele negrăite le vesteşte. Pentru că Dumnezeŭ Cuvântul prin cea în vremea rugăciuneĭ strigare, cu iubire de suflet chemându-să pre Nume, ia pre gândirea minţiĭ ca pre o coastă, şi pre cunoştinţă îĭ dărueşte. Şi în locul eĭ împlinind pre buna aşăzare, dărueşte pre fapta bună, zideşte pre dragostea cea de lumină făcătoare, şi o aduce la mintea cea umilită, şi care doarme şi să odihneşte despre toată pofta cea pământească. Iar dragostea altă ajutătoare să află minţiĭ, ceea ce a încetat despre pătimirea cea necuvântătoare către cele simţite. Drept aceea şi scoală din somn pre minte, ca pre o curată către graiurile înţălepciuneĭ. Atuncĭ către dânsa privind mintea şi cu totul îndulcindu-să, pre cele ascunse aşăzărĭ ale faptelor bune, şi spre cele nevăzute lucrărĭ ale cunoştinţeĭ, le descopere prin întinderea cuvintelor.

4. Stăĭ departe de la toate cele dupre simţire, şi părăseşte pre legea trupuluĭ; şi legea cea Duhovnicească se va scrie întru cugetul tăŭ. Că precum „cela ce umblă cu Duhul, pofta trupuluĭ nu săvârşaşte" (Gal. 5.16) [26], dupre Apostolul, aşa şi ceĭ ce staŭ departe de la simţirĭ, şi de la cele simţite, de la trup adecă, şi de la lume, spre a umbla cu Duhul şi pre cele ale Duhuluĭ a le cugeta vine. Şi acestea învaţă-te dintru cele ce Dumnezeŭ a lucrat la Adam, maĭ înainte de neascultare.

5. Pre cela ce împrejurul păzireĭ poruncilor cu de-adinsul să nevoeşte, şi în Raiul rugăciuneĭ cu osârdie rabdă, şi lângă Dumnezeŭ stărueşte departe de la iubirele de dulceţĭ cele trupeştĭ, şi de la toate mişcările cele dupre simţire, şi de la toate închipuirele cele dupre cuget; şi mort patimilor şi păcatuluĭ gătindu-l, Dumnezeeştiĭ vieţĭ părtaş îl aşază. Că precum cela ce doarme, şi mort să asamănă, şi viŭ este, aceea adecă cu lucrarea trupuluĭ, iar aceasta cu împreună lucrarea sufletuluĭ; Aşa şi cela ce rămâne lângă Duhul, trupuluĭ adecă şi lumiĭ mort să face, însă trăeşte cu înţălegerea Duhuluĭ.

6. De cunoştĭ cele ce cânţĭ, iaĭ bună cunoştinţă; Din buna cunoştinţă, agoniseştĭ pricepere; Din pricepere, fapta celor cunoscute odrăsleşte; Din faptă, pre cea dupre deprindere cunoştinţă o câştigĭ roadă; Iar cunoştinţa cea întru cercare, pre vederea cea adevărată o odrăsleşte. Din aceasta, înţălepciunea răsare prin cuvintele daruluĭ cele aruncătoare de lumină, pre aerul cugetuluĭ umplându-l, şi celor de afară descoperind cele ascunse.

7. Mintea întâĭ caută şi află, apoĭ să uneşte cu cel aflat. Şi prin căutare adecă o face prin cuvânt, iar pre unire prin dragoste. Şi căutarea adecă cea prin cuvânt, să face pentru adevărul, iar unirea dragosteĭ, pentru binele.

8. Cela ce păşaşte maĭ presus de firea celor curgătoare de aicĭ, şi pre alăturea pre lângă pofta celor ce trec aleargă, nu caută la cele de jos; Nu doreşte cele frumoase ale pământuluĭ; Ci pre vederile cele de sus deşchise le are, şi pre frumuseţile cele din Cerurĭ le priveşte, şi pre fericirea celor nestricăcioase o cearcă cu de-amăruntul. Că precum celuĭ ce cu totul cască la materiele pământuluĭ, şi către dulceţile trupuluĭ să îngheboşază, încuiate îĭ sunt Cerurile, ca unuia ce are întunecaţĭ pre ochiĭ ceĭ de gând; Întru acest chip cela ce defaimă pre cele de jos şi le urăşte, sus rădicată are pre minte, şi pre mărirea celor vecĭnice o vede, şi pre strălucirea cea gătită Sfinţilor o înţălege. Acesta şi pre Dumnezeŭ iubeşte, cele maĭ înalte aşezărĭ de la Acesta primind. Şi lăcaş al

[26] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 16: "Zic dar: În Duhul să umblaţi şi să nu împliniţi pofta trupului". Am decalat cu un stih, trimiterea din mss. care se făcea la *Gal.* 5, 15.

Sfântuluĭ Duh să face, şi pre Dumnezeeştile voirĭ le doreşte. Şi de Duhul luĭ Dumnezeŭ să poartă, şi puneriĭ de Fiĭ să învredniceşte, şi pre Dumnezeŭ îl are binevoind şi plăcându-l luĭ. „Pentru că câţĭ cu Duhul luĭ Dumnezeŭ să poartă aceştiea sunt Fiĭ a luĭ Dumnezeŭ" (Rom. **8**.14) [27].

9. Pentru neputinţă (boală) să nu laşĭ pre rugăciune, nicĭ măcar o zi până ce răsufli, auzind pre cela ce zice „Când sunt neputincios, atuncĭ sunt tare" (2Cor. **12**.10) [28]. Pentru că aceasta făcând, maĭ mult te veĭ folosi, şi aceasta (rugăciunea) te va rădica pre tine, ajutorind darul. Pentru că unde este mângâere a Duhuluĭ, neputinţa saŭ mâhniciunea nu zăboveşte.

AMIN.

---

[27] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 14: "Căci câţi sunt mânaţi de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu".

[28] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 10: "De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări, pentru Hristos, căci, când sunt slab, atunci sunt tare".

Scurtă cuvântare
despre Sfântul Nichifor cel din singurătate

PREA CUVIOSUL Părintele nostru Nichifor, întru Sfântul Munte al Aftonuluĭ săvârşindu-şĭ pustniceştile nevoinţe, puţin maĭ înainte de 1340 a înflorit, învăţător şi tainic povăţuitor al înalteĭ înţălepciunĭ de filosofiea cea nevoitoare a fost Sfântuluĭ Grigorie Palama, precum singur de sine oareunde pentru dânsul mărturiseşte. Cu linişte negrijitoare cea cu de-adinsul, şi pre sine prin unirea cu cel maĭ presus de lume şi verhovnicul poruncitor negrăit unindu-să, fericita aceea cea în Ipostatnică în inimă luminarea daruluĭ a învăţat. Aşadar neurmatul chip al înDumnezeireĭ, şi de Dumnezeŭ făcătoruluĭ dar singur maĭ întâĭ bogat umplându-să, acest dar şi nouă Fericitul cu acest de faţă cuvânt, dacă voim deopotrivă cu dânsul a ne învrednici cinsteĭ, părinteşte şi destul ne-a învăţat; Întru care adunând locurile din vieţile Sfinţilor Părinţĭ, arătând prin ce chip folosul trezvireĭ, al luăriĭ aminte şi al rugăciuneĭ, puind de la el, firesc şi iscusit cu adevărat meşteşug, decât care nimenea altul a afla n-ar fi putut, aducerea minţiĭ prin răsuflarea nărilor înlăuntru inimeĭ, şi cu dânsa chemarea Domnuluĭ Iisus, ca o prea dreaptă măsură a Sfinţiteĭ trezvirĭ, şi scară curată şi nerăsipită a rugăciuneĭ, şi izvorâtoarele de la dânsa bunătăţĭ, celor ce voesc a să mântui, întâĭ el a aşezat, ca un nou oarecare Veseleil, pregătind arhitectura Duhovnicească.

Suiţi-vă dar suiţi-vă, câţĭ aveţĭ dorinţă a să sălăşlui întru voĭ Hristos şi întru chipul Sfântuluĭ Duh a vă schimba din slavă în slavă voiţĭ, şi după urmare a vă înDumnezeĭ, şi mântuindu-vă a vă învrednici de luminata moştenire.

Al Sfântului Nichifor cel din singurătate,
Cuvânt
pentru trezvire și păzirea inimeĭ, plin de mult folos

CÂȚI AVEȚI înfocată dragoste, a dobândi Dumnezeesca arătare de lumină, cea de mare cuviință a Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos. Câțĭ voițĭ a priimi cu inima întru simțire, folosul cel maĭ presus de Cerurĭ; Câțĭ vă sârguițĭ a dobândi cu cercarea, și cu simțirea, împăcarea cea cu Dumnezeŭ; Câțĭ comoara cea scunsă în țarina inimeĭ voastre, a o afla și a o agonisi voițĭ, lepădațĭ pre toate cele ale lumiĭ; Câțĭ voițĭ ca luminele sufletelor voastre încă de acum luminos să lumineze, rumpeți-vă de toate cele de acum; Câțĭ întru cunoștință și întru cercare a împărățieĭ Cerurilor „carele este înlăuntru vostru" (Luc. **17**.21) [1] voițĭ a o cunoaște și a o lua, venițĭ și vă voiŭ povesti vouă știință a veciniceĭ Cereștiĭ viețuirĭ, saŭ maĭ vârtos meșteșug care duce înlăuntru în limanul nepătimireĭ, și pre lucrătorul aceștiea, fără de osteneală, și fără de sudoare, ca cela ce nu-ĭ este frică de nicĭ o rătăcire saŭ cădere de la dracĭ. Iară numaĭ atuncĭ îĭ este frică, când afară de vieața care povestesc vouă, departe oare unde din neascultare umblațĭ; precum Adam de demult, defăimând porunca și pre Dumnezeŭ, și cu șarpele împrietenindu-să, și credincios socotindu-l, și din roada înșălăciuneĭ, de dânsul întru tot sațiul umplându-să, întru adâncul morțiĭ, al întunereculuĭ și al stricăciuneĭ, ticăloșaște pre sine și pre toțĭ ceĭ după dânsul i-aŭ aruncat.

Decĭ dar întoarceți-vă, iar maĭ vârtos și maĭ adevărat să zic, să ne întoarcem către înșine fraților, din sfatul șarpeluĭ și din rătăcirea cea către cele ce jos să târăsc, întru tot făcându-ni-să scârbă; Pentru că nu este întru alt fel a dobândi noĭ împăcarea cea către Dumnezeŭ și unirea, dacă nu ne vom întoarce maĭ întâĭ către înșine, pre cât este întru puterea noastră, saŭ maĭ vârtos dacă nu vom intra întru noĭ, – ceea ce este prea slăvit –, din rătăcirea lumiĭ și din deșarta grijă pre înșine deslipindu-ne, și lângă aceasta deprinzându-ne, nelipsit a luoa aminte la Împărățiea Cerurilor, care este înlăuntru nostru. Că pentru aceasta meșteșug al meșteșugurilor, și știință a știinților, petrecerea cea călugărească s-aŭ numit; De vreme ce Cuvioasa aceasta nu ne este pricinuitoare nouă de lucrurile acestea ce să strică, ca și către dânsele minea noastră de la cele maĭ bune abătându-o, să o îngropăm; Ci streine oarecare și nepovestite bunătățĭ ne făgăduește nouă „cele ce ochiul nu le-a văzut, și urechea nu le-aŭ auzit, și pre inima omuluĭ nu s-aŭ suit" (1Cor. **2**.9) [2]. Și „de aicĭ nicĭ lupta noastră este către sânge și trup, ci către începătoriele, către stăpânirele, către țiitoriĭ întunereculuĭ veaculuĭ acestuia" (Efes. **6**.12) [3]. Decĭ dacă întunerec este veacul acesta de acum, să fugim de

[1] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Și nici nu vor zice: iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".
[2] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".
[3] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 12: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri".

dânsul, să fugim cu gândirea; Nimic este de obşte nouă şi vrăjmaşilor luĭ Dumnezeŭ „Că cela ce voeşte a să împrieteni cu el, vrăjmaş luĭ Dumnezeŭ să face" (Iac. **4**.4) [4]. Şi celuia ce să face vrăjmaş luĭ Dumnezeŭ, cine poate a-ĭ ajuta? Pentru aceasta să urmăm Părinţilor noştrĭ şi pre comoara cea dinlăuntru inimelor noastre, precum aceea, să o căutăm, şi aceasta aflându-o, să o ţinem foarte tare, lucrând dimpreună şi păzind, că spre aceasta dintru început ne-am rânduit. Iar dacă cineva Nicodim oarecarele altul, să va arăta iubind prigonirea întru acestea, şi zicând: cum poate cinevaşĭ dacă va intra întru inima sa, acolo a lucra şi a petrece? Precum acela a zis împrotiva Mântuitoruluĭ „Cum poate cineva în pântecele maicii luĭ a doua oară a intra, şi a să naşte bătrân fiind?" (Ioan **3**.4) [5], să auză şi acesta „Că Duhul unde voeşte suflă" (Ioan **3**.8) [6]. Şi dacă noĭ lucrurile lucrăriĭ, aşa ne îndoim necrezându-le, cum ale vedereĭ taine vor veni preste noĭ? Că a vedereĭ, treaptă este lucrarea.

Însă precum fără de dovezĭ scrise, la aşa treaptă, celuĭ necredincios cu neputinţă este a ajunge, să punem în cuvântul nostru spre folosul multora, însămnărĭ din vieţile Sfinţilor, şi cele lăsate de dânşiĭ în scris socotele, spre întărirea zisuluĭ adevăr, că fiecare încredinţându-se să-şĭ lepede îndoiala. Să începem de la întâiul Părinte al nostru Antonie cel mare, şi pe urmă mergând pe rând la ceĭ muritorĭ, să adunăm din parte, pre cât este cu putinţă, cuvintele şi lucrările lor, să le punem de faţă, spre încredinţarea celor necredincioşĭ.

Din vieaţa Prea Cuviosuluĭ Părinteluĭ nostru Antonie

Aŭ mers odinioară către Ava Antoni doi fraţĭ; şi când li s-aŭ isprăvit lor pre cale apa, unul a murit, iar celălalt aproape era de moarte; Neavând putere a merge, şedea pre pământ şi aştepta moartea. În vremea aceea şezând Antonie în Munte, aŭ chemat pre călugăriĭ care s-aŭ întâmplat a fi lângă el, şi le-aŭ zis: Luoaţi un ulcior de apă, şi alergaţĭ pre calea către Eghipet; Acolo din doi ce venea aicĭ, unul a murit, iar altul va murĭ de nu veţĭ grăbi. Că aceasta am văzut-o eŭ când mă rugam. Sosind la acel loc Călugăriĭ, adevărat aŭ aflat pre cel mort, şi l-aŭ îngropat; Iară pre celălalt înviindu-l cu apă, l-aŭ adus la Bătrânul. Depărtarea căiĭ era de o zi. Dacă va întreba cineva: Pentru ce (Sfântul) n-a trimis maĭ înainte de a muri acela? întrebarea va fi îndreptată. Hotărârea morţiĭ frateluĭ aceluia, n-aŭ fost lucrul luĭ Antonie, ci a luĭ Dumnezeŭ, Carele şi pentru cel întâĭ aşa a judecat, şi pentru a-l doilea aŭ descoperit. Iar sângur luĭ Antonie i să cuvine acel minunat lucru, că, el stând în Munte, avea inima trezvitoare, şi s-aŭ învrednicit a-ĭ descoperi Domnul luĭ ceea ce era departe de la dânsul. Vezĭ că Sfântul Antonie pentru trezvirea inimeĭ, s-aŭ făcut de Dumnezeŭ văzător, şi maĭ înainte văzător? Fiindcă după Sfântul Ioan Scărarul, în inimă Dumnezeŭ să arată minţiĭ, maĭ întâĭ ca un foc curăţind pre îndrăgitorul Săŭ, iar maĭ pre urmă ca o lumină luminând pre minte, şi de Dumnezeŭ văzătoare făcându-o. Ci la cele următoare cuvântul să treacă.

Din vieaţa Sfântuluĭ Teodosie, începătoruluĭ de obşte

Dumnezeescul Teodosie aşa era rănit de dulcea săgeată a dragosteĭ, şi tare ţinut de legăturele eĭ, întrucât înalta aceasta şi Dumnezeasca poruncă „Să iubeştĭ pre Domnul Dumnezeul tăŭ din toată inima ta, şi din tot sufletul tătŭ, şi din toată virtutea ta, şi din tot cugetul tăŭ" (Luc. **10**.27) [7], a împlinit-o

[4] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, **4**, 4: "Preadesfrânaţilor! Nu ştiţi, oare, că prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaş lui Dumnezeu".

[5] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 4: "Iar Nicodim a zis către El: Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare, poate să intre a doua oară în pântecele mamei sale şi să se nască?".

[6] *Idem*, **3**, 8: "Vântul suflă unde voieşte şi tu auzi glasul lui, dar nu ştii de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine este născut din Duhul".

[7] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 27: "Iar el răspunzând, a zis: Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată puterea ta şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi".

cu singur lucrurile. Iar aceasta nu să putea face, decât numaĭ cu întinderea tuturor fireştilor puterĭ ale sufletuluĭ, către singură dragostea Ziditoruluĭ. Aşa era la dânsul lucrarea minţiĭ, în puterea căruia, el când mustra era înfricoşat, iar când da sfaturĭ, era iubit tuturor şi dulce. Cine aşa ca dânsul şi cu mulţĭ vorbind, prea folosà? Şi totodată era sârguitor să-şĭ adune simţirele, şi să şi le aşeze către întoarcerea înlăuntru? Cine aşa ca dânsul între turburărĭ s-a îndulcit de linişte, precum alţiĭ trăind în pustie? Şi care una era, şi în mijlocul adunăriĭ şi în singurătate. Iată şi Marele acesta Teodosie, de vreme ce ş-aŭ adunat simţirele, şi a intrat înlăuntru, s-aŭ făcut rănit de dragoste către Ziditorul.

Din vieaţa Sfântuluĭ Arsenie cel mare

Iar şi acesta minunatul Arsenie, cu multă luare aminte să păza, nicĭ a scri către cineva scrisorĭ, şi nicĭ a primi scrierĭ. Nu ca neputând; Că cum ar fi fost cu neputinţă celuia ce bine grăia? Că aşa era de cu lesnire, precum altora le este uşor, prost a vorbi. Ci cu deprinderea tăcereĭ, şi a fugireĭ de slava deşartă să arăta pre sine. Pentru aceasta totdeauna în adunările Bisericeĭ, foarte să sârguea a fi aşa, ca nimenea nicĭ să-l vază, nicĭ el pre alţiĭ să vază. Şi la adunările fraţilor să ascundea. Aşa să grija el a-şĭ lua aminte de sine, şi înlăuntru a ţinea mintea adunată, ca de aicĭ maĭ cu lesnire să se înalţe către Dumnezeŭ. Această pildă ne-a lăsat-o nouă întru moştenire Dumnezeescul acesta bărbat şi pământescul Înger.

Din vieaţa Sfântuluĭ Pavel din Muntele latruluĭ

Dumnezeescul acesta Pavel, toată vremea o petrecea în pustietăţĭ şi în munţĭ; Având ca pre nişte vecinĭ şi împreună mesenĭ, pre fearele cele sălbatece. Şi câteodată să pogora în Lavră pentru cercetarea fraţilor, pre care îĭ învăţa a nu să împuţina cu sufletul, şi a nu slăbi de a lucra faptele cele bune; Ci cu toată luarea aminte şi cu dreaptă judecată a să ţinea de Evangheliceasca vieţuire, şi cu tot sufletul a să lupta împrotiva duhurilor răutăţilor. Pe lângă acestea el le-a povestit şi meşteşugul cum pot a să face tarĭ, a să depărta de pătimaşele aşezărĭ cele maĭ dinante, şi a să întoarce despre cele sămănate patimĭ. Iată cum Dumnezeescul acesta Părinte învaţă pe ucenicиĭ ceĭ neînvăţaţĭ meşteşugul ca să poată eĭ a întoarce asuprelele patimilor? Meşteşugul acesta nu era altceva, decât păzirea minţiĭ. Pentru că acestuia (meşteşuguluĭ) este acest lucru, iar nu altuia; Însă maĭ departe cuvântul să se întindă.

Din vieaţa Sfântuluĭ Sava

Când Dumnezeescul Sava a văzut că cel ce s-a lepădat de lume, bine aŭ deprins rândueala Monahiceştiĭ vieţuirĭ, şi s-aŭ făcut puternic a-şĭ păzi mintea sa, şi a să lupta cu gândurile protivnicilor; iar pe lângă aceasta şi desăvârşit a izgoni din minte pomenirele cele lumeştĭ: Atuncĭ dacă el avea trup neputincios şi bolnăvicios, îĭ da luĭ chilie în Lavră; Iar dacă era sănătos şi tare cu trupul, îĭ da voie ca sângur să-şĭ facă chilie deoparte. Vezĭ cum Dumnezeescul Sava maĭ înainte de toate, de la uncenicиĭ săĭ căuta păzirea minţiĭ, şi apoĭ după deprinderea aceştiĭ lucrărĭ, le da voie a şădea singurĭ deosebĭ? Oare ce vom face noĭ! Care deşerţĭ şedem în chilie, şi nu ştim ce este această păzire a minţiĭ?

Din vieaţa Aveĭ Agafton

Un frate aŭ întrebat pre Ava Agafton: spune-mĭ mie Avo, ce este maĭ mare, osteneala trupească, saŭ păzirea cea dinlăuntru? Şi i-aŭ zis: Omul este asemenea copaciuluĭ, iar osteneala cea trupească sunt frunzele, iar păzirea cea dinlăuntru, roadele. Însă de vreme ce după scriptură „tot copaciul carele nu face

bună, să taie şi în foc să aruncă" (Luc. 3.9) [8], arătat este că noĭ trebuie toată grija a o avea pentru roadă, adecă pentru păzirea minţiĭ. Cu toate acestea pentru noĭ trebuincios este şi acoperământul frunzelor, şi buna împodobire, aceasta fiind osteneala cea trupească. Minunat cum acest Sfânt a învăţat pre toţĭ ceĭ ce nu aŭ paza minţiĭ, şi să laudă cu singură practica faptelor bune, zicând: tot pomul nefăcând roadă, adecă păzirea minţiĭ, să taie şi în foc să aruncă. Înfricoşată este hotărârea ta Părinte!! *

Din trimiterea Sfântuluĭ Marco, către Nicolae

Dacă voeştĭ fiule, sfeşnicul lumineĭ ceĭ gândite, şi al Duhovniceştiĭ cunoştinţe înlăuntrul tăŭ a-l câştiga, ca să poţĭ umbla fără de poticnire în noaptea cea prea adâncă a veacululĭ acestuia; Şi „ca de la Domnul să se îndrepteze paşiĭ tăĭ" (Ps. 36.23) [9] ca să voeşti foarte cale Evanghelicească (Ps.111. 1 [10]; 118.30 [11]) după Prorocescul cuvânt, adecă întru credinţă înfocată a petrece, a poruncilor celor maĭ desăvârşit ale Evangheliei, şi a patimilor Domnuluĭ prin dorire şi rugăciune a te face părtaş: arăt ţie meşteşug minunat, şi socoteală a chipuluĭ celuĭ Duhovnicesc, netrebuindu-ĭ trupească osteneală, saŭ nevoinţă, ci sufletească osteneală, şi a minţiĭ povăţuire, şi a gânduluĭ luare aminte trebuindu-ĭ, prin lucrarea friceĭ şi a dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ împreună ajutorându-să. Cu care meşteşug totdeauna tu lesne veĭ întoarce în fugă pâlcurile vrăjmaşilor... Decĭ dacă voeştĭ a ţinea biruinţă asupra patimilor, prin rugăciune şi prin împreună lucrarea luĭ Dumnezeŭ, pogoară-te înlăuntrul tăŭ întru adâncul inimeĭ, şi acolo urmăreşte pre ceĭ treĭ tarĭ Urieaşĭ, pre uitare zic, pre necunoştinţă şi pre trândăvie, pre întemeerea (puterea) celor gânditorĭ aĭ celor de alt neam, prin care celelalte patimĭ ale răutăţiĭ purtându-să, împrejur lucrează şi vieţuesc, şi să împuterniceează în sufletele cele iubitoare de dulceţĭ. Şi prin multă luare aminte şi cu a minţiĭ stăpânire, împreună şi cu ajutorul de sus, aflând spre aceştĭ mulţĭ şi răĭ urieaşĭ, cu lesnire iarăşĭ cu luare aminte şi cu rugăciunea veĭ putea a te izbăvi de dânşiĭ. Atuncĭ cu râvna pentru adevărata cunoştinţă, prin pomenirea Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, şi împreună cu îmbunătăţita voire, cu aşăzată luare aminte în inimă, cu puterea lucrătoruluĭ Dar, care o păzeşte, singură urma uităriĭ, şi a necunoştinţeĭ, şi a trândăvieĭ să va strica şi va pieri. Vezĭ împreună glăsuire a Dumnezeeştilor cuvinte? Vezĭ cum de lămurit descopere ale ştiinţa luăriĭ aminte. Acum vezĭ şi pre ceĭ maĭ dinainte (Părinţĭ) ce fel iarăşĭ ne zic nouă.

Al Sfântului Ioan Scărarul

Liniştitorul este fiinţă fără de trup, pre sufletul săŭ silindu-să a-l ţinea în hotarele cele trupeştĭ. Lucru prea minunat! Liniştitor este acela, care zice „Eŭ dorm, iară inima mea priveghează" (Cânt. C. 5.2) [12]. Cel ce închizĭ uşa chilieĭ pentru trup, şi uşa gureĭ pentru vorbe, şi înlăuntrică uşa sufletuluĭ pentru duhurile cele viclene, şezând la înălţime, priveghează dacă o ştiĭ aceasta, şi vezĭ, cum şi când, de unde, cât de mulţĭ, şi ce furĭ voesc a intra şi a fura roada vieĭ. Păzitorul cel ce s-aŭ ostenit, sculându-să să roagă, şi iarăşĭ şezând se apucă de lucrul cel dintâĭ cu nouă bărbăţie. Alt lucru este păzirea gânduluĭ, şi altul păzirea minţiĭ; Şi „pre cât sunt departe răsăriturile de la apusurĭ" (Ps.

[8] *Sfânta Evanghelie după Luca*, 3, 9: "Acum securea stă la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc".
* În tot manuscrisul semnele de exclamare şi de întrebare apar multiplicate, de regulă fiind puse câte trei, la rând.
[9] *Psalmii*, 36, 23: "De la Domnul paşii omului se îndreptează şi calea lui o va voi foarte".
[10] *Idem*, 111, 1: "Fericit bărbatul care se teme de Domnul; întru poruncile Lui va voi foarte".
[11] *Idem*, 118, 30: "Calea adevărului am ales şi judecăţile Tale nu le-am uitat".
[12] *Cântarea Cântărilor*, 5, 2: "De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la uşă bătând zice: Deschide-mi, surioară, deschide-mi, iubita mea, porumbiţa mea, curata mea, capul îmi este plin de rouă şi părul ud de vlaga nopţii". Am corectat trimiterea din mss. care se făcea la stihul 3 din capitolul al doilea şi nu corespundea citatului din text.

102.12) [13] pre atâta este maĭ mare cea de a doua decât cea dintâĭ, deşi cu neasemănare este maĭ grea. Precum tâlhariĭ văzând în oarecare loc şezând arme Împărăteştĭ, nu cum s-ar întâmpla năpădesc: Aşa şi cel ce a împreunat rugăciunea cu inima, nu cum s-ar întâmpla să fură de tâlhariĭ ceĭ gândiţĭ. Vezĭ graiurĭ care descopere minunata lucrare a acestuĭ Mare Părinte? Iar noĭ ca ceĭ ce şedem întru întunerec, fără de luarea aminte, lăsăm aceste de suflet mântuitoare vistieriĭ Duhuluĭ, şi ca nişte surzĭ cu voirea nu le auzim pre dânsele. Vezĭ iarăşĭ pre Părinţiĭ ceĭ ce urmează, cât ne scriŭ eĭ nouă cele povăţuitoare în calea către mântuire.

A Sfântului Isaiea Pustnicul

Decĭ când cineva se va despărţĭ pre sineşĭ de la partea cea de-a stânga, va cunoaşte cu de-adinsul pre toate păcatele sale, care le-aŭ făcut înaintea luĭ Dumnezeŭ; fiindcă nu vede păcatele sale, dacă nu se va despărţĭ de dânsele cu despărţire amară. Ceĭ ce aŭ ajuns la măsura aceasta, plâng, umilindu-şĭ rugăciunele, şi cu ruşine acoperindu-să înaintea luĭ Dumnezeŭ, pomenindu-să prieteniea lor cea netrebnică cu patimile. Decĭ ia să ne nevoim fraţilor după puterea noastră, şi ne va ajuta nouă Dumnezeŭ, dupre mulţimea mileĭ sale. Şi de n-am păzit inima noastră precum Părinţiĭ noştri, măcar să facem puterea noastră a păzi trupurile precum le cere Dumnezeŭ fără de păcat. Şi să credem că în vremea foametiĭ care ne-a ajuns pre noĭ, va face El cu mila Sa, precum şi cu Sfinţiĭ Luĭ. (Cap. **17**) [14]. Mângâie aicea Marele acesta Părinte pre ceĭ foarte neputincioaşĭ zicând: dacă nu ne-am păzit inimile noastre ca Părinţiĭ noştri, măcar trupurile să le păzim fără de păcate precum cere Dumnezeŭ, şi El va face cu noĭ milă. Mare este bunătatea acestuĭ Părinte şi pogorământul!!

A Sfântului Macarie cel Mare

Lucrul cel de căpetenie (al nevoitoruluĭ) acesta este: ca intrând în inima sa, să facă acolo luptă cu Satana şi să-l urască; şi împrotivă luptându-să cu gândurile luĭ, să facă războiŭ cu dânsul. Iar dacă cineva îşĭ păzeşte trupul săŭ de stricăciune şi de curvie, iar înlăuntru prea curveşte înaintea luĭ Dumnezeŭ cu cugete curveştĭ, atuncĭ a avea trup feciorelnic nicĭ un folos nu este. Că scris este „Tot cel ce să uită spre muere spre a o pofti pre ea, iată a preacurvit cu dânsa întru inima sa" (Mat. **5**.28) [15]. Este curvie făcută cu trupul, şi curviea sufletuluĭ cu Satana împreunându-să. După cum să vede Marele acesta Părinte, împrotivă grăeşte celor maĭ înainte zise cuvinte ale luĭ Ava Isaiea; Iar în fapt nu este aşa. Pentru că şi acela ne îndeamnă a ne păzi trupurile noastre, că Dumnezeŭ o cere; Însă Dumnezeŭ cere nu numaĭ curăţiea cea trupească, ci şi cea Duhovnicească, care ni să arată nouă în poruncile cele Evangheliceştĭ.

A Sfântului Dieadoh

Cela ce să află de-a pururea întru a sa inimă, călătoreşte cu adevărat afară de frumuseţile vieţiĭ. Că umblând cu Duhul, pofta trupuluĭ a o şti nu poate. De vreme ce de aicĭ în trupul săŭ paza poruncilor celor de acest fel face umbletele, pre singure faptele ca pre nişte portarĭ avându-le, ale cetăţueĭ curăţenieĭ. Pentru care dar nelucrătoare de aicĭ să fac asupra luĭ atuncea meşteşugirele dracilor; măcar de ar ajunge săgeţile pofteĭ, până şi la ferestrele fireĭ. Bine aŭ zis Sfântul, că nelucrătoare rămân meşteşugirele vrăjmaşilor, când noĭ întru adâncul inimelor noastre petrecem; şi aceasta atât maĭ mult, pre cât noĭ maĭ multă zăbovim acolo. – În ştiinţă să fie: că nu-mĭ ajunge mie

[13] *Psalmii*, **102**, 12: "Pe cât sunt de departe răsăriturile de la apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre".
[14] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, cap. **17** intitulat *Pavel propovăduieşte în Tesalonic, în Bereea şi în Atena.*
[15] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 28: "Eu însă vă spun vouă: Că oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui".

vremea, voind ca întocmaĭ cele povestite în cuvintele tuturor Părinţilor a le pune de faţă. Cu aceasta una saŭ două pomenind, la sfârşitul cuvântuluĭ ne vom afla.

A Sfântului Isac Sirul

Sileşte-te a intra întru vistieriea cea dinlăuntru, şi veĭ vedea pre cea Cerească vistierie. Fiindcă şi aceea, şi aceasta una este, şi prin o intrare le veĭ vedea pre amândouă. Scara ce duce întru Împrăţiea aceea, înlăuntru tăŭ este ascunsă, adecă în sufletul tăŭ. Spală-te pre sineţĭ de păcat, şi veĭ găsi acolo treptele suireĭ, prin care veĭ putea a te sui într-însa.

A Sfântului Ioan Carpaftiu

Multă osteneală şi nevoinţă ni să cere în rugăciunĭ, ca să putem a ajunge neturburata stare a cugetelor – alt oarecare dar al inimeĭ, întru care lăcueşte Hristos dupre cum zice Apostolul: „Aŭ nu vă cunoşteţĭ pre voĭ că Hristos este întru voĭ, doară de sunteţĭ netrebnicĭ" (2Cor. **13**.5) [16].

A Sfântului Simion Noul Teolog

Lesnire aŭ aflat Diabolul cu draciĭ luĭ, după ce din Raiul luĭ Dumnezeŭ izgonit pentru neascultare l-aŭ făcut pre om, ca pre toată partea cea cuvântătoare a omuluĭ să o clătească gânditor şi noaptea şi ziua, a unora adecă maĭ mult, iar a altora maĭ puţin, iar a altuia maĭ tare. Şi nu este cu putinţă întru altfel să înceteze pre sineşĭ, decât cu pomenirea cea necurmată a luĭ Dumnezeŭ; Ca prin puterea cruceĭ întipărindu-să în inimă Dumnezeasca pomenire, spre a nu să maĭ clăti să o întărească pre dânsa. Că spre aceasta ne aduce nevoinţa, cu care fieştecare din Monahi s-aŭ desbrăcat a să lupta în măidanul credinţiĭ luĭ Hristos. Iar dacă nu, în deşert să osteneşte. Pentru că lupta aceasta este toată şi cea a tot felul de nevoinţă a fieştecăruia ce pătimeşte răŭ pentru Dumnezeŭ, ca cineva să plece îndurările Bunuluĭ Dumnezeŭ, şi să-ĭ dăruiască iarăşĭ cea dintâĭ acestuia vrednicie şi să se întipărească în partea cea cuvântătoare Hristos. Dupre cum zice Apostolul „Fiişorilor, pre care iarăşĭ chinuesc să vă nasc, până când se va închipui Hristos întru voĭ" (Gal. **4**.19) [17].

Aţĭ înţăles voĭ fraţilor, ce este Duhovnicescul meşteşug care degrab suie către nepătimire şi vedere de Dumnezeŭ, pre cel ce îl lucrează? V-aţĭ încredinţat, cum că toată lucrarea să socoteşte de Dumnezeŭ ca frunzele copaciuluĭ neavând roadă, şi tot sufletul neavând păzirea minţiĭ în deşert să osteneşte? Să ne grijim pentru aceasta, ca nu sfârşindu-ne fără de roadă, să ne căim vecĭnic fără de folos.

ÎNTREBARE. (acelor ascultătorĭ). Din mărturiele cele aduse cunoaştem care a fost lucrarea Părinţilor celor ce bine a plăcut luĭ Dumnezeŭ, şi cum că este altă lucrare, care sloboade pre suflet de patimĭ, şi cu dragostea îl leagă de Dumnezeŭ, care este trebuincioasă tot celuĭ ce să ostăşăşte întru Hristos. Precum noĭ acum nu numaĭ că nu ne îndoim, ci şi foarte întăriţĭ suntem întru aceasta. Dar te rugăm a ne învăţa pre noĭ, ce este luarea aminte? Şi cum să ne învrednicim a o afla, fiindcă acest lucru desăvârşit ne este nouă necunoscut.

RĂSPUNS. Domnuluĭ nostru Iisus Hristos celuĭ ce a zis „Fără de mine nu puteţĭ a face nimic" (Ioan **15**.5) [18], pre acesta în ajutor, şi dimpreună lucrător chemându-l, ceea ce este după putinţă, mă voiŭ cerca a vă arăta, ce este luarea aminte, şi cum aceasta vrând Dumnezeŭ s-ar putea îndrepta.

[16] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 5: "Cercetaţi-vă pe voi înşivă dacă sunteţi în credinţă; încercaţi-vă pe voi înşivă. Sau nu vă cunoaşteţi voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteţi netrebnici".

[17] *Epistola către Galatei a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 19: "O, copiii mei, pentru care sufăr din nou durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi".

[18] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5: "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele, Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic".

Pre luare aminte, unii din Părinţi o aŭ zis: păzire a minţiĭ; Iar alţiĭ, păzire a inimiĭ; Iar alţiĭ, trezvire; Iar alţiĭ, linişţire de gând, şi alţiĭ întru altfel. Însă toate una şi aceeaşĭ arată, precum ar zice cineva pâine, şi ar zice şi frântură (de pâine), şi ar zice şi bucată, aşa şi pentru aceasta înţălege. Şi ce este luarea aminte, şi care sunt obiceiurile aceştiea, cu de-amăruntul învăţate. Luarea aminte este, cunoştinţă de pocăinţă curată; Luarea aminte este, chemare de a doua oară a sufletuluĭ, urăciune de lume, şi întoarcere către Dumnezeŭ; Luarea aminte este, lepădare de păcat, şi luoare iarăşĭ a fapteĭ ceĭ bune; Luarea aminte este, neîndoită încredinţare pentru ertarea de păcate; Luarea aminte este, începătură a videnieĭ, şi maĭ vârtos pricină a vedereĭ, că prin aceasta Dumnezeŭ ivindu-să, să arată minţiĭ. Luarea aminte este, neturburare a minţiĭ, saŭ maĭ vârtos stare a eĭ, care prin mila luĭ Dumnezeŭ, s-aŭ dăruit sufletuluĭ. Luarea aminte este, adecă surparea gândurilor, şi înălţare a pomenireĭ de Dumnezeŭ, şi vistierie de răbdare a celor ce vin asupră. Luarea aminte este, pricinuitoare a credinţiĭ, a nădejdeĭ, şi a dragosteĭ. Pentru că dacă cineva nu va crede, nu poate suferi scârbele cele ce îĭ vin asupră de afară, şi de nu ar priimi scârbele cu bucurie, nu va putea zice Domnuluĭ: „Sprijinitorul meŭ eştĭ Tu, şi scăparea mea" (Ps. **90**.2) [19]. Şi dacă nu va pune (nădejdea) scăparea pre cel Prea Înalt, nu să va putea face priimitor dragosteĭ Luĭ.

Decĭ această prea mare, din cele prea marĭ îndreptărĭ, din învăţătură maĭ vârtos celor mulţĭ, saŭ tuturor să face, pentru că rarĭ sunt ceĭ ce aŭ luoat aceasta de la Dumnezeŭ, fără învăţătură prin sila lucrăriĭ, şi prin ferbinţala credinţiĭ; Şi ceea ce rar să întâmplă nu este lege. Pentru aceasta să cade a căuta povăţuitor neînşălat; ca prin chipul aceluia, cele ce din luarea aminte cad asupra noastră drepte şi stângĭ, lipsirĭ zic, şi covârşirĭ, cele ce să aduc de la vicleanul, trebuie de la dânsul să ne învăţăm şi să luăm chip, dintru cele ce a pătimit el ispitindu-să, arătate nouă făcându-le, şi fără de îndoire această cale de gând să o săvârşim de aici zice Sfântului Paisie iară dacă povăţuitor nu este, să cade a căuta cu durere; Iar dacă nu să află, pre Dumnezeŭ chemându-l întru înfrângerea Duhuluĭ, şi cu lacrămĭ, dimpreună cu agonisala, rugând pre Dânsul, fă ceea ce îţĭ zic ţie: –

Ştiĭ că suflarea care răsuflăm, văzduhul acesta este, şi îl răsuflăm pre el, nu pentru altceva, ci numaĭ pentru inimă, că aceasta este pricinuitoare vieţiĭ, şi a ferbinţeleĭ trupuluĭ. Decĭ trage inima pre Duhul, ca adecă ferbinţala eĭ afară prin suflare să o împingă, iar eişĭ bun văzduh să-şĭ dea. Şi pricinuitor al aceştiĭ rânduelĭ, saŭ maĭ vârtos slujitor, plământul este, carele fiindcă s-aŭ zidit rar de Făcătorul, ca un suflător fără de necaz, bagă şi scoate văzduhul. Aşa şi inima, răceala adecă trăgâdu-o prin Duhul, iară ferbinţala împingându-o, rânduiala cu adevărat pentru care s-aŭ rânduit, către statorniciea dobitoculuĭ neclătită o păzeşte. Decĭ tu, şăzând şi adunându-ţĭ mintea, bagă-o pre dânsa, adecă pre minte, în calea nasuluĭ, pe unde duhul intră în inimă, şi împingându-o pre dânsa, sileşte-o, ca să se pogoare dimpreună cu duhul cel ce să suflă, înlăuntru în inimă; Şi dacă va intra acolo, nu se va maĭ face încă neveselitoare, nicĭ fără bucurie cele după aceasta. Ci precum un bărbat oarecarele, dus departe de la a sa casă, dacă se va întoarce nu are ce să facă de bucurie, căcĭ s-aŭ învrednicit a vorbi cu fiiĭ şi cu femeia. Aşa şi mintea dacă se va împreuna cu sufletul, de nepovestită dulceaţă şi veselie să umple. Decĭ frate, obicĭnueşte mintea ta ca să nu iasă de acolo degrab, că foarte întru început să supără din încuerea celor dinlăuntru şi strâmtorimea; Iar dacă obicĭnuită să va face, nu are dragoste întru rătăcirele cele din afară. Pentru că Împărăţiea Cerurilor, înlăuntru nostru este, care acolo socotindu-o, şi prin curată rugăciune aceasta căutându-o, toate cele de afară urâte i să pare. Decĭ dacă întru întăĭ precum s-aŭ zis, prin minte veĭ intra înlăuntru în locul inimeĭ, carele ţi l-am arătat ţie, această lucrare de-a pururea; şi aceasta te va învăţa pre tine cele ce n-aĭ ştiut. Şi să cade a te învăţa tu şi aceasta, că acolo aflându-să mintea, nu tăcând şi fără de lucru să cade de atuncĭ a sta, ci aceea: Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ, miluește-mă, a avea lucru şi cugetare neîncetat, şi să nu înceteze vreodată dintru aceasta. Că aceasta neînălţată

[19] *Psalmii*, **90**, 2: "Va zice Domnul: «Sprijinitorul meu eşti şi scăparea mea; Dumnezeul meu, voi nădăjdui spre Dânsul»".

ţiind pre minte, o arată pre ea nerobită şi neatinsă de asuprelele vrăjmaşilor, şi întru dragoste şi dorire Dumnezească în toate zilele o suie. Iară dacă mult ostenindu-te o, frate! nu poţĭ a intra în locurile inimeĭ după cum ţ-am arătat ţie, fă ceea ce îţĭ zic, şi veĭ afla cercarea, Dumnezeŭ dimpreună cu tine lucrând. Ştiĭ că partea cea cuvântătoare a tot omul în piept este. Pentru că înlăuntru peptuluĭ, tăcând buzele noastre, acolo grăim, şi ne sfătuim, şi rugăciunĭ aşăzăm, şi cântările Psalmilor, şi altele oarecarele. Decĭ aceştiĭ părţĭ cuvântătoare, tot gândul dintru dânsa rădicându-l, că poţĭ dacă veĭ voi, dă-ĭ eĭ pre „Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă", şi sileşte-o, aceasta a striga înlăuntru de-a pururea în loc de altă gândire; Şi aceasta câtăva vreme ţiindu-o, ţi se va deşchide ţie printr-aceasta şi intrarea inimeĭ, precum am scris ţie, afară de toată îndoirea, precum şi noĭ prin cercare am cunoscut. Şi îţĭ va veni ţie dimpreună cu mult dorita şi veselitoarea luare aminte, şi toată ceata faptelor bune: Dragostea, bucuriea, pacea, şi celelalte; Prin care toate cererile tale veĭ lua, întru Hristos Iisus Domnul nostru, împreună cu carele Tatăluĭ şi Sfântuluĭ Duh, se cuvine: slava, cinstea şi închinăciunea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor

AMIN.

Scurtă cuvântare despre Sfântul Grigorie Sinaitul

CEL DINTRU Sfinţĭ Părintele nostru Grigorie, tuns a fost Călugăr în Muntele Sinaiuluĭ, şi pentru aceasta şi Sinait s-aŭ numit. A înflorit întru Împărăţiea luĭ Andronic Paleologul, pe la aniĭ 1330, şi în Muntele Atonuluĭ viind, şi înconjurând locaşurile acelora, şi liniştindu-să, aŭ aflat pre mulţĭ adecă cu socoteală, şi cu curăţiea năravurilor înfrumuseţaţĭ sârguitorĭ numaĭ pentru lucrare; Iar despre păzirea minţiĭ, şi linişte, şi privire atât de neînvăţaţĭ, cât nicĭ pre nume acelea precum să cuvine nu le înţălegea. Numaĭ unora trei s-aŭ întâmplat în Schitul Magula ce stă în preajma Monastireĭ Filofteuluĭ (Isaia, Cornilie şi Macarie) puţin şi pentru privire să ostenea. Pentru aceasta cu râvna luĭ Dumnezeŭ învăpăindu-să, nu numaĭ pre ceĭ deosebĭ liniştitorĭ, ci şi pre toate chinoviile, trezvirea, şi păzirea minţiĭ şi rugăciunea cea de gând i-aŭ învăţat. Şi nu numaĭ, ci şi pre la Machedoniea, trei Lavre marĭ aŭ făcut, şi multe locurĭ trecând, pre toţĭ de obşte pentru lucrarea rugăciuneĭ minţiĭ ceiĭ neîncetate, cu Dumnezeeştile sale învăţăturĭ aŭ învăţat. Şi pre mulţĭ din aceĭ păcătoşĭ întorcând, şi vrednicĭ dir ednicĭ arătându-ĭ, părţiĭ ceĭ mântuitoare s-aŭ învrednicit pricinuitor a fi. A căruia şi vieaţa, Calist Sfi Patriarh, şi cu ucenicul luĭ vestindu-o, o aŭ scris pre larg. Şi precum în vieaţa sa, slăvit de obşte învaţător a Sfinteĭ trezvirĭ s-aŭ arătat, aşa şi după moarte, către aceia, cu aceste ale sale scrierĭ ne duce pre cale. Că meşteşugul cel lucrător al rugăciuneĭ minţiĭ ceĭ din inimă, prea ales şi desăvârşit învaţă, şi pentru năravnicele fapte bune şi pentru patimĭ lămureşte; şi pentru altele, care sunt semnele înşălăriĭ, iar întru altele, ale daruluĭ întru acestea arată. Şi toată prea de folos este această facere (adecă carte) potrivit noilor începătorĭ, celor de mijloc, şi celor desăvârşiţĭ. Iar acea ascunsă întru dânsele Duhovnicească bogăţie, precât şi este, cel ce ceteşte fără de lenevire va afla, şi cu adevărat cu bucurie negrăită se va bucura de aflarea eĭ.

Aceluĭ întru Sfinţĭ
Părinteluĭ nostru Grigorie Sinaitul,
Capete foarte folositoare

CUVINTE felurite: pentru poruncĭ, dogme, înfricoşărĭ, şi făgăduinţe; Încă şi pentru gândurĭ, patimĭ şi bunătăţĭ. Încă şi pentru linişte şi rugăciune.

1. Cuvântător adecă a fi cineva, saŭ a să face după firea curăţenieĭ şi nestricăciuneĭ, precum aŭ fost maĭ întâĭ, cu neputinţă este. Căcĭ că pre una, adecă starea cea simţitoare a necuvântăriĭ, iară pre ceilaltă, alcătuire cea stricăcioasă a trupuluĭ o aŭ stăpânit.

2. Ceĭ după fire cuvântătorĭ, singurĭ Sfinţiĭ s-aŭ arătat prin curăţenie. Pentru că cuvânt curat, nimenea aŭ avut dintru ceĭ înţăleptĭ întru cuvânt; Cuvântarea dintru început stricându-o prin gândurĭ. Căcĭ materialnicul şi mult grăitorul duh înţălepciuneĭ lumii aceştiea, cuvintele adecă, preste ceĭ maĭ cunoscătorĭ, iară gândurile preste ceĭmaĭ neînţălegătorĭ aducându-le, îĭ face lipsiţĭ împreună şi de locuirea înţălepciuneĭ cea Ipostatnică, şi de privire, şi de neîmpărţita şi singurateca cunoştină.

3. Cunoştinţă a adevăruluĭ, pre simţirea Daruluĭ a fi cu adevărat să socoteşte; Iar pre celelalte, ivirĭ ale înţălegerilor, şi arătărĭ ale lucrurilor, să cuvine a le numi.

4. Câţĭ Darul nu-l nemeresc, aceasta o pătimesc pentru necredinţă şi lenevire. Şi câţĭ iarăşĭ îl află, prin credinţă şi sârguinţă, că de-a pururea, pentru acestea înainte merg; iar pentru cele împrotivnice, să întorc înapoĭ desăvârşit.

5. Deopotrivă este: şi mort şi nesimţitor a fi; şi orb cu mintea, şi trupeşte a nu vedea. Pentru că unul, s-aŭ lipsit de cea vie şi lucrătoare putere; Iar celălalt, nevăzând pre Dumnezeasca lumină, ceea ce face a vedea, şi a să vedea.

6. Puterea şi Înţălepciunea, puţinĭ amândouă de la Dumnezeŭ le priimesc. Pentru că una adecă este împărtăşitoare Dumnezeeştilor bunătăţĭ; Iar ceilaltă este arătătoare. Iară a să împărtăşi şi a împărtăşi, lucru Dumnezeesc este întru adevăr, şi maĭ presus de om.

7. Sfinţilor adevărat, şi maĭ înainte de vieaţa ceea ce va să fie, este inima ceea ce fără de gândurĭ să lucrează cu Duhul. Că toate acolo să săvârşesc şi să lucrează Duhovniceşte. Şi cel ce pre acesta nu l-aŭ câştigat de aicea, piatră este pentru alte fapte spre zidire iscusită a Dumnezeeştilor Bisericĭ, iar nu Biserică, şi de sfinţănie lucrător adevărat al Duhuluĭ.

8. Nestricăcios s-aŭ zidit omul fără de umezelĭ, în ce fel va şi înviea. Însă nu neschimbat, nicĭ iarăşĭ schimbat. Putere având a obiceiuluĭ celuĭ din voe a să schimba, saŭ nu. Pentru că neschimbare desăvârşit, nu face voirea către fire. Pentru că aceasta dăruire este a înDumnezeireĭ ceĭ neschimbate ce va să fie.

9. Căcĭ că stricăciune este facerea trupuluĭ. Iară a mânca, şi prisosinţa a lepăda, şi a să sălbătici, şi a dormi, osăbirĭ fireştĭ sunt ale fiarelor şi ale dobitoacelor; prin care pentru neascultare, dobitoacelor asemănându-ne, am căzut din cele ale noastre şi de la Dumnezeŭ date bunătăţĭ; Necuvântătorĭ din cuvântătorĭ, şi din Dumnezeeştĭ în chipul hearelor făcându-ne.

10. Raiul îndoit este, simţitor şi gânditor. Adecă: Cel din Eden *, şi cel al Daruluĭ. Deci este locul Edemuluĭ înalt foarte, întrucât este a treia parte până la Cer, precum grăesc istornicii, cu feluri de pomĭ bine mirositori fiind răsădit de la Dumnezeŭ. Dar nicĭ desăvârşit nestricăcios, nicĭ cu totul stricăcios; În mijlocul stricăciuneĭ şi a nestricăciuneĭ făcut fiind. Întrucât a fi de-a pururea şi încărcat cu roadele, şi înflorind florĭ, şi necoapte şi coapte având pururea. Pentru că putrezindu-să pomiĭ şi roadele cele săvârşite, şi pre pământ aruncându-să ţărână bine mirositoare să face. Şi nu put a putrejune, precum sadurile lumiĭ. Şi aceasta să face din multa fiinţa cea împrejur şi din Sfinţirea Daruluĭ celuĭ ce de-a pururea petrece acolo. Pentru aceasta, trecând prin mijlocul Ocheanuluĭ Râul, carele din poruncă întotdeauna îl adapă pre acesta, care este dintr-însul, şi în patru începăturĭ să împarte, şi ţărâna şi acele frunze căzute; Indienilor şi Arapilor curgând le aduce şi le dă. Şi legat fiind pururea prin mijlocul holdelor acestora udează; Fisonul dimpreună şi Gheonul, până iarăşĭ s-ar împărţi; Unul Liviceasca, iar altul Egipteneasca laturе adăpând.

11. Curgătoare, adecă stricăcioasă zidirea, spus, cum că nu s-aŭ făcut dintru început; Ci maĭ pre urmă stricându-să, şi căzând sub stricăciune, şi supuindu-să deşertăciuneĭ după scriptură, adecă omuluĭ. Însă nu de bună voie, ci nevrând, pentru cel ce o aŭ supus, spre nădejdea înnoireĭ ceĭ de iznoavă a luĭ Adam. Iară de iznoavă înnoindu-l pre acesta şi Sfinţindu-l, măcar deşi poartă trup stricăcios pentru vremelnica vieaţă, şi spre aceasta de iznovă o aŭ înnoit, încă de stricăciune neschimbându-o. Iară mutare a zidireĭ din stricăciune, uniĭ adecă pre schimbarea cea spre maĭ bine grăesc a fi, iar alţiĭ pre cea desăvârşit schimbare a acestor simţitoare. Că obiceiŭ este scriptureĭ, prost şi fără iscodire, pentru cele ce-s încă nedomerite a face hotărâre.

12. Ceĭ ce priimesc Darul: Orĭ prin căderĭ pierd Dumnezeasca sămânţă, saŭ văduvind despre Dumnezeŭ, prin împărtăşirea vrăjmaşuluĭ, ce să tăinueşte înlăuntru într-înşiĭ. Şi pierderea adecă a Daruluĭ, prin lucrarea patimilor; Iară lipsirea cea cu totul desăvârşit, să face prin lucrarea păcătuirilor. Căcĭ că sufletul cel iubitor de patimĭ, şi iubitor de păcate, lipsindu-să, şi perzând Darul şi văduvind, al patimilor pentru ca să nu zic al dracilor va fi lăcaş, acum şi în veacul cel viitor.

13. Lină şi blândă a o face pre mânie, (nimica alta) precum este bărbăţiea şi mila. Una adecă prin ceĭ din afară, iar alta pre ceĭ dinlăuntru sfărâmându-ĭ ca pre nişte luătorĭ de Cetăţĭ.

14. Multora li să pare că lucrează poruncile şi călătoresc, iară neajungând încă Cetatea rămân afară. Căcĭ că eşirele dintru Împărăteştile şi dreptele cărărĭ, adecă răutăţile cele ce sunt aproape de uşile faptelor celor bune, prin neştiinţă rădicându-le, fără de folos vor călători. Pentru că nu numaĭ nicĭ de lipsire, nicĭ de prea întrecere, ci şi de scopos plăcut luĭ Dumnezeŭ, şi de singură Dumnezeasca voire aŭ trebuinţă, ceĭ ce caută poruncile. Iar dacă nu, în deşert este osteneala, a nu face dreptate cărările luĭ Dumnezeŭ, dupre scriptură. Pentru că la tot lucrul, scoposul lucruluĭ să caută.

15. În cale, adecă prin poruncĭ, caută pre Domnul în inimă. Căcĭ când auzĭ pre Ioan strigând şi poruncind tuturor „căile Domnuluĭ a găti, şi cărările drepte a le face“ (Mar. **1**.3) [1], poruncile, şi inimile, şi faptele socoteşte-le a fi. Pentru că este cu neputinţă calea dreaptă a poruncilor a să face, şi faptă nevinovată, dacă nu va fi îndreptarea inimeĭ.

16. „Toiag, şi vargă“ când veĭ auzi scriptura grăind dupre Prorocesul cuvânt (Ps. **22**.5) [2], judecata şi proniea să o socoteştĭ a fi. Iară după năravnicul cuvânt, cântarea Psalmilor şi rugăciunea. Pentru căjudecându-ne de la Domnul cu toiagul pedepsireĭ, spre întoarcere ne pedepsim. Pară pedepsind pre ceĭ ce să scoală asupra noastră cu toiagul bărbăţieĭ cântăriĭ Psalmilor, rugăciunea ne întărim. Decĭ având toiagul şi varga în mâna lucrăriĭ minţiĭ, să nu încetăm pedepsind, şi a ne pedepsi, până ce dedesuptul pronieĭ cu totul făcându-ne, vom scăpa de judecata cea de acum, şi de cea viitoare.

[1] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **1**, 3: "Glasul celor ce strigă în pustie: Gătiţi calea Domnului drepte faceţi cărările Lui".
[2] *Psalmii*, **22**, 5: "Toiagul Tău şi varga Ta, acestea m-au mângâiat".
* În mss., Edem, şi mai departe "Edemului". În loc de Eden.

17. Osebit este al poruncilor, a cinsti înainte de-a pururea pre porunca cea cuprinzătoare, adecă pre cea a luĭ Dumnezeŭ pomenire; Prin ceea ce grăeşte „Adu-ţĭ aminte de Domnul Dumnezeul tăŭ totdeauna“ (2Lege.8.18) [3]. Pentru că prin care aŭ perit, prin aceasta şi pot a să păzi. Căcĭ că uitarea din început aŭ pierdut Dumnezeasca pomenire înnegrind poruncile, şi aşa gol de tot binele aŭ arătat pre om.

18. Prin două poruncĭ nevoitoriĭ iarăşĭ vine spre vredniciea dea dintâĭ: prin ascultare şi postire. Fiindcă din nepăzirea acestora, toată răutatea a intrat în neamul omenesc. Şi ceĭ ce prin ascultare păzesc poruncile, să întorc către Dumnezeŭ maĭ cu vrednicie. Iară care prin postire şi prin rugăciune, maĭ cu zăbavă. Şi ascultarea adecă noilor începătorĭ este cuviincioasă; Iară postirea, celor de mijloc, şi cunoscătorilor, şi bărbaţilor. Pentru că a păzi pre cea prin poruncĭ ascultare luĭ Dumnezeŭ nemincinoasă, foarte a puţinĭ este; Şi însuşĭ celor cu bărbăţie (este lucru) cu oseneală.

19. „Lege a Duhuluĭ vieţiĭ, dupre Apostolul (Rom. 8.2) [4], ceea ce lucrează şi grăeşte în inimă. Precum şi scriptureĭ, ceea ce în trup să lucrează. Pentru că aceea adecă, o slobozeşte pre minte din legea păcatuluĭ şi a morţiĭ; Iar aceasta pre ascuns Fariseŭ o lucrează, trupeşte legea făcându-o şi înţălegându-o, şi pentru ca să se vază poruncile lucrându-le.

20. Pre cea împreună punere a tuturor poruncilor, celor ce împreună să alcătuesc, şi să unesc cu legătura întru Duhul; Om a fi o grăesc desăvârşit, saŭ nesăvârşit după sporirea înainte făcându-să. Şi poruncile adecă, ca un trup; Iar faptele cele bune, ca pre nişte oase deprinderĭ ale bunătăţiĭ; Iară Darul ca pre un suflet viŭ, şi carele să mişcă, şi lucrează ca un trup lucrările tuturor poruncilor. Pentru că lenevirea şi sârguinţa, spre vrâstele luĭ Hristos, prunc s-aŭ desăvârşit arată pre om, şi acum şi în veacul cel viitor.

21. Cel ce voeşte a creşte trupul poruncilor, laptele cel cuvântător şi fără de vicleşug al Daruluĭ celuĭ ca o maică să va sârgui a-l pofti. Pentru că de acolo să hrăneşte cu lapte, tot cel ce caută şi voeşte a să creşte creşterea cea întru Hristos. Lapte adecă spre creştere: Înţălepciunea din ţâţele sale ferbinte dându-l pruncilor celor întru Hristos. Iară mierea hraneĭ celor desăvârşiţĭ, spre a sa veselie spre curăţie. „Miere, zice, şi lapte sub buzele tale“ (Cânt. C. 4.11) [5]. Lapte adecă pre cea hrănitoare şi crescătoare; Iară mierea, pre puterea cea curăţitoare a Duhuluĭ Solomon o aŭ zis. Iar Marele Apostol osăbirea lucrărilor arătând, grăia „Ca pre nişte pruncĭ cu lapte pre voĭ v-am hrănit, iar nu cu bucate“ (1Cor. 3.2) [6].

22. Cel ce caută fără de poruncĭ cuvintele poruncilor, şi prin deprindere saŭ cetire pofteşte a le afla, de asemenea este celuĭ ce umbră în locul adevăruluĭ năluceşte. Pentru că cuvintele adevăruluĭ, întru părtaşiĭ adevăruluĭ să împărătăşaşte. Iară neîmpărtăşiţiĭ şi nedeprinşiĭ adevăruluĭ, cuvintele căutându-le, pre cele dintru înţălepciunea cea înnebunită le află. Pre care şi „sufleteştĭ“ i-aŭ numit Dumnezeescul Apostol (1Cor. 2.14) [7] Duh neavând, măcar deşi întru adevăr să laudă.

23. Precum ochiul cel simţitor în carte priveşte, şi din carte să ia înţălegerile cele simţitoare; Aşa şi mintea când s-ar curăţi, şi la cea dintru început vrednicie s-ar întoarce, spre Dumnezeŭ priveşte, şi dintr-însul priimeşte Dumnezeeştile înţălegerĭ: şi în loc de carte adecă, are pre Duhul; Iar

---

[3] *Deuteronomul*, **8**, 18: "Ci ca să-ţi aduci aminte de Domnul Dumnezeul tău, că El îţi dă putere să faci bogăţie, ca Să-şi ţină ca acum, legământul Lui, pe care cu jurământ l-a întărit cu părinţii tăi".

[4] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 2: "Căci legea duhului vieţii în Hristos Iisus m-a liberat de legea păcatului şi a morţii".

[5] *Cântarea Cântărilor*, 4, 11: "Ale tale buze miere izvorăsc, iubito, miere curge, lapte curge, de sub limba ta; mirosul îmbrăcămintei tale e mireasmă de Liban".

[6] *Întâia Epistolă către Corinteni*, **3**, 2: "Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu puteaţi mânca şi încă nici acum nu puteţi".

[7] *Idem*, **2**, 14: "Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte".

în loc de condeiŭ, cugetul şi limba. „Limba mea, zice, este trestie“ (Ps. **44**.2)[8]. Iar lumina în loc de cerneală. Decĭ întingând cugetul în lumină, şi lumină săvârşindu-să, scrie cuvintele tainilor întru Duhul întru inimele cele curate ale celor ce ascultă. Atuncea cunoaşte cea grăită „cum vor fĭ credincioşiĭ învăţaţĭ de Dumnezeŭ“ şi cum învaţă Dumnezeŭ pre om cunoştinţă, dupre Prorocie, întru Duhul (Ioan **6**.45[9]; Ps. **93**.10[10]).

24. Lege a poruncilor, pre credinţa cea fără de mijlocire să o socoteştĭ a fĭ, care să lucrează în inimă. Pentru că prin aceasta toată porunca izvoraşte, şi lucrează spre a sufletelor luminare. Ale cărora roadele credinţiĭ ceĭ adevărate, şi aceea ce să lucrează sunt, înfrânarea şi dragostea, şi sfârşit, cea de Dumnezeŭ dăruită smerenie, începătura dragosteĭ şi întărirea.

25. Slavă nemincinoasă a celor ce sunt, este cunoştinţa cea adevărată a celor văzute, şi a celor nevăzute. A celor văzute adecă, a celor simţitoare; Iar a celor nevăzute, a celor gânditoare şi cuvântătoare, şi înţălegătoare, şi Dumnezeeştĭ.

26. Hotar al drepteĭ-credinţe este, pre cele două dogme ale credinţiĭ, din curăţenie a le vedea, şi a le cunoaşte din sineşĭ: Treimea grăesc, şi doimea. Treimea întru unime, şi unimea întru Treime, fără de amestecare, şi fără de tăere, a o vedea şi a o cunoaşte. Iară doimea firelor luĭ Hristos întru un Ipostas. Pre un Fiŭ şi maĭ întâĭ de întrupare, şi după întrupare a-l mărturisi, fără amestecare slăvindu-să.

27. Ne-naştere, Naştere, şi Purcedere, pre cele treĭ osăbirĭ, nemişcate şi neschimbate ale prea Sfinteĭ Treimĭ, să cuvine cu blagocestie a mărturisi. A Tatăluĭ celuĭ nenăscut şi fără de început. A Fiuluĭ celuĭ născut şi împreună fără de început. A Duhuluĭ celuĭ Sfânt, a celuĭ Purcegător de la Tatăl, şi prin Fiul, (precum zice Damaschin) şi împreună pururea fiitor dându-să.

28. Singură credinţa ajunge întru Dar spre mântuire prin poruncĭ lucrându-să întru Duhul, de o am fi păzit, şi nu pre cea moartă şi nelucrătoare maĭ înainte cinstindu-o, decât pre cea vie şi care să lucrează întru Hristos. Pentru că ajunge credinciosuluĭ, închipuirea şi vieaţa credinţiĭ ceiĭ ce să lucrează întru Hristos. Căcĭ necunoştinţa, pre credinţa cea întru cuvânt, pre cea moartă şi nesimţitoare, şi nu pre credinţa cea întru Dar, o aŭ învăţat acum ceĭ bine credincioşĭ.

29. Proastă unime este Treimea (adecă simplă), de vreme ce este fără de felurime, şi neîmpreună alcătuită: Treime este întru unime. Pentru că Dumnezeŭ este în trei – Ipostasurĭ; Având încăpere unul întru altul cu totul neamestecat.

30. Treimeceşte întru tot, Dumnezeŭ să cunoaşte şi să grăeşte, pentru că este nescris împrejur. Că împreună cuprinzător, şi înainte purtător de grijă, A toate este, prin Fiul întru Duhul Sfânt. Şi nu este nimenea, (afară de El) saŭ fără de celelalte grăindu-să şi înţălegându-să, orĭşiunde să numeşte.

31. Precum întru om este: mintea, cuvântul şi duhul; Şi nicĭ mintea este fără de cuvânt, nicĭ cuvântul este fără de duh. Şi una întru alta fiind, şi după sineşĭ. Pentru că mintea prin cuvânt vorbeşte, şi cuvântul prin duh să arată. După pilda aceasta, întunecoasă închipuire poartă omul, a nenumiteĭ şi întâĭ închipuitoareĭ Treimĭ, pre cea după chip, încă şi pentru aceasta arătându-o (adecă pilda).

32. Pentru că mintea, este Părintele; Iară cuvântul, este Fiul. Iară duhul, cu adevărat este Duhul Sfânt, de Dumnezeŭ purtătoriĭ Părinţĭ prin pildă ne învaţă, pre cea maĭ presus de fiinţă Sfânta Treime, şi maĭ presus de fire dogmatisindu-o, pre unul Dumnezeŭ în treĭ Ipostasurĭ; Credinţă adevărată, şi temeiŭ al nădejdiĭ lăsându-ne nouă. Pentru că a cunoaşte pre un Dumnezeŭ, dupre scriptură, rădăcină este a nemurireĭ. Şi a şti ţinerea unimeĭ ceĭ în treĭ Ipostasurĭ, este dreptate întreagă. Saŭ iară cu cuviinţă e, pre cea Evangheliceşte grăită a o înţălege: „Aceasta este vieaţa cea

[8] *Psalmii*, **44**, 2: "Limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit".
[9] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 45: "Scris este în prooroci: «Şi vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu». Deci oricine a auzit şi a învăţat de la Tatăl la Mine vine".
[10] *Psalmii*, **93**, 10: "Cel ce pedepseşte neamurile, oare, nu va certa? Cel ce învaţă pe om cunoştinţa".

vecînică, ca să te cunoască pre Tine unul adevăratul Dumnezeŭ – în treĭ Ipostasurĭ –, şi pre Iisus Hristos pre carele l-aĭ trimis – în două firĭ şi voirĭ –" (Ioan **17**.3) [11].

33. Muncile de multe felurĭ sunt, precum şi răsplătirele bunătăţilor. Însă sunt sub Iad, după scriptura ceea ce zice „în pământ întunecos şi neguros" (Iov. **10**.22) [12], în pământul vecînicului întunerec, unde păcătoşiĭ locuesc maĭ înainte de judecată, şi prin hotărâre la acesta să întorc. Pentru că „să se întoarcă păcătoşiĭ la Iad (Ps. **9**.17) [13] şi moartea-ĭ va paşte de pre urmă hotărâre şi osândă vecînică.

34. Foc, şi întunerec, şi vierme, şi tartar, este cea cuprinzătoare dulce pătimire, şi cea sobornicească necunoştinţă a întunereculuĭ, şi gâdilirea aprindereĭ cea întru toţĭ, şi cutremurul, şi putoarea cea rea mirositoare a păcatuluĭ. Care ca nişte arvune, şi începăturĭ ale muncilor, acum de aicea să arată în sufletele păcătoşilor lucrându-să prin deprindere.

35. Deprinderile patimilor, arvune sunt ale muncilor; Precum şi ale Împărăţieĭ, sunt lucrările faptelor bune. Însă să cuvine a înţălege, şi a chema, pre poruncĭ, lucrărĭ; Iară pre faptele cele bune, deprinderĭ. Precum şi răutăţile după desime, deprinderĭ le grăesc.

36. Deopotrivă sunt dările răsplătirelor, măcar deşi la mulţĭ să văd netocmaĭ. Că unora adecă, pre cea vecînică vieaţă; Iară altora, pre cea vecînă muncă, le dărueşte Dumnezeasca dreptate. Pentru că amândoĭ veacul de acum, bine saŭ răŭ trecându-l, dupre lucrurĭ avea răsplătirele. Iară suma, saŭ felurimea împărtăşireĭ, după a patimilor, saŭ a faptelor bune deprindere şi lucrare, vor lua-o.

37. Iazere ale foculuĭ sunt, sufletele cele dulcĭ pătimitoare, întru care ca nişte noroiŭ este puţând mirosul patimilor. Pentru că hrăneşte vierme neadormit al curvieĭ, pre cea poftitoare de neînfrânare a trupuluĭ, şi şerpĭ, şi broaşte, şi lipitorĭ ale poftelor celor viclene, pre pângăritele şi lovitoarele cu veninul, gândurĭ, şi pre dracĭ. Una ca această stare, de aicea ş-aŭ luat arvuna munciĭ ceĭ de acolo.

38. Precum începăturele muncilor sunt ascunse în sufletele păcătoşilor, aşa şi arvunele bunătăţilor întru inimele drepţilor, şi lucrează prin Duhul, şi să împărtăşesc. Pentru că Împărăţiea Cerurilor este cea îmbunătăţită vieţuire; Precum şi munca este deprindere a patimilor.

39. „Noapte ce vine" (Ioan **9**.4) [14] este după cuvântul Domnuluĭ, cea desăvârşită nelucrare a întunereculuĭ celuĭ viitor. Saŭ după alt chip, Antihrist, noapte şi întunerec, şi fiind şi înţălegându-să. Saŭ iarăşĭ după obicinuitul cuvânt, este cea a fieştecăruia lenevire, care ca o întunecare omoară pre suflet, întru somnul nesimţireĭ. Că precum noaptea a dormi face pre toţĭ, şi închipuire este a morţiĭ dupre omorâre; Aşa noaptea întunereculuĭ celuĭ viitor, morţĭ şi nesimţitorĭ îĭ lucrează pre păcătoşĭ, cu beţiea durerilor.

40. „Judecată a lumiĭ aceştiea" (Ioan **3**.12) [15] dupre cuvântul EvanghelieĬ, este necredinţa necredincioşilor, după cea zisă: Iar cel ce nu crede acum s-aŭ judecat; Şi aducerile spre sfieală, saŭ spre întoarcere cele judecătoare ale pronieĭ. Şi cea a înainte punerilor noastre, întru cele bune saŭ rele plecărĭ (cumpănire) dupre lucrare, după cea zisă „Înstrăinatu-s-aŭ păcătoşiĭ din mitras" (Ps. **57**.3) [16]. Pentru că spre necredinţă, şi pedepsire şi faptă, să arată atuncea judecata luĭ Dumnezeŭ cea dreaptă. Pre uniĭ, muncindu-ĭ; iară pre alţiĭ, miluindu-ĭ; iară altora, cununĭ, saŭ muncĭ le dă. Că

[11] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **17**, 3: "Şi aceasta este viaţa veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis".

[12] *Cartea lui Iov*, **10**, 22: "Ţara de întuneric şi neorânduială unde lumina e totuna cu bezna".

[13] *Psalmii*, **9**, 17: "Să se întoarcă păcătoşii în iad; toate neamurile care uită pe Dumnezeu".

[14] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **9**, 4: "Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze".

[15] *Idem*, **3**, 12: "Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeţi, cum veţi crede de vă voi spune cele cereşti?".

[16] *Psalmii*, **57**, 3: "Înstrăinatu-s-au păcătoşii de la naştere, rătăcit-au din pântece, grăit-au minciuni".

ceĭ dintâĭ, sunt necredincioşĭ cu totul; iar ceĭ de al doilea, credincioşĭ, însă sunt leneşĭ, pentru aceasta şi cu iubire de oamenĭ să pedepsesc. Iară ceĭ ce să fac desăvârşit întru bunătăţĭ, saŭ întru răutăţile căderilor, vor lua răsplătirele.

41. Nespurcată de nu se va păzi firea, saŭ de nu se va curăţi prin Duhul precum este, întru un trup şi Duhul întru Hristos şi acum, şi întru alcătuirea ceea ce va să fie, este cu neputinţă a să face. Pentru că petec al vechimeĭ patimilor, a să coasă la haina nouă a Daruluĭ (Mat. **9**.16) [17] spre împlinire, puterea Duhuluĭ cea cuprinzătoare şi unitoare nu are fire.

42. Deopotrivă cinste va avea spre cea întru Hristos închipuire, cel ce pre înnoirea Duhuluĭ în Dar o aŭ luat, şi o aŭ păzit; pre cea maĭ presus de fire înDumnezeire atuncea cu negrăire pătimindu-o. Pentru că unul în Hristos saŭ mădularul luĭ Hristos nu va fi, nefăcându-să de aicea părtaş al Daruluĭ; Pre închipuirea adevăruluĭ şi a cunoştinţeĭ, neavându-o întru sineşĭ, dupre Apostolul Pavel (Romanĭ **2**.20) [18].

43. Asemenea este Împărăţiea Cerurilor, cortuluĭ celuĭ de Dumnezeŭ făcut, după cel Mosaicesc (Evreĭ **9**.6, 7) [19], în două catapetezme aşăzământul veacului celuĭ viitor având-l. Şi în cortul cel dintâĭ, toţĭ câţĭ sunt Preoţĭ aĭ Daruluĭ vor intra; Iară întru cel de al doilea ca întru un gânditor, numaĭ aceea câţĭ de aicea întru ceaţa Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ Ierarhiceşte întru săvârşire Treimiceşte aŭ slujit, pre Iisus începător şi săvârşitor al tainelor, şi întâiul începător al Preoţilor, având-l mijlocitor către Treime, în cortul carele l-aŭ înfipt intrând, maĭ arătat cu razele Acestuia strălucindu-să.

44. „Multe lăcaşurĭ“ aŭ zis Domnul (Ioan **14**.2) [20], pre osăbitele suirĭ şi sporirĭ înainte ale stăriĭ ceĭ de acolo. Una adecă fiind Împărăţiea, iară multe osăbirĭ având înlăuntru. Întrucât a fi şi cereştĭ şi pământeştĭ, şi după fapta cea bună şi după cunoştinţă, având cătăţimea Dumnezeireĭ. Pentru că „alta este slava Soareluĭ, alta este al Luneĭ, şi alta a Stelelor, şi Stea de Stea să deosăbeşte întru slavă“, precum zice Dumnezeescul Apostol (1Cor. **15**.41) [21] măcar deşi toţĭ întru o Dumnezească ţărime strălucesc.

45. Împreună petrecătorĭ să face cu Îngeriĭ, puţin cevaşĭ şi fără de trup ca un nestricăcios, cel ce pre minte o aŭ curăţit prin lacrămĭ, şi sufletul l-aŭ învieat de aceea prin Duhul, cu vederea, şi înfocată icoană a Dumnezeeştiĭ frumuseţĭ aŭ făcut pre chipul săŭ cel cu firea de tină; Dacă adecă este nestricăciunea trupurilor, lipsirea umezelilor şi a grăsimelor.

46. Pământesc va fi trupul nestricăciuneĭ, fără umezele, şi fără grăsime (saŭ grosime), negrăit prefăcându-să dintru cel sufletesc în trup Duhovnicesc. Întrucât a fi şi trup pământesc şi Ceresc, prin supţirătatea vederiĭ ceĭ înDumnezeite. Că în cel fel s-aŭ zidit dintru început, întru acest fel va şi înviea. Pentru ca să fie împreună cu chipul chipuluĭ Fiuluĭ Luĭ Dumnezeŭ după întreaga împărtăşire a Dumnezeireĭ.

47. Pământ al blânzilor este împărăţiea Cerurilor, saŭ vieţuirea cea cu Dumnezească bărbăţie a luĭ Iisus Fiul luĭ Dumnezeŭ, întru care ne-am suit, saŭ ne suim, dintru care a doua oară ne-am zidit: luând pre cea întru Dar naştere a puneriĭ de fiĭ, şi pre cea prin înviere înnoire. Saŭ iarăşĭ, pământ Sfânt, este firea cea

[17] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **9**, 16: "Nimeni nu pune un petic de postav nou la o haină veche, căci, peticul acesta, ca umplutură, trage din haină şi se face o ruptură şi mai rea".

[18] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 20: "Povăţuitor celor fără minte, învăţător celor nevârstnici, având în lege dreptarul cunoştinţei, şi al adevărului".

[19] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **9**, 6-7:
"6. Astfel fiind întocmite aceste încăperi, preoţii intrau totdeauna în cortul cel dintâi, săvârşind slujbele dumnezeieşti;
7. În cel de-al doilea însă numai arhiereul, o dată pe an, şi nu fără de sânge, pe care-l aduce pentru sine însuşi şi pentru greşealele poporului".

[20] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 2: "În casa Tatălui meu multe locaşuri sunt. Iar de nu, v-aş fi spus. Mă duc să vă gătesc loc".

[21] *Întâia Epistolă către Corinteni*, **15**, 41: "Alta este strălucirea soarelui şi alta este strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebeşte în strălucire".

înDumnezeită. Saŭ poate este aceasta şi curăţindu-să, spre pământeştĭ, după vredniciea unora ca acestora pământul acesta. Saŭ după altă chibzuire, pământ de care să moşteneşte de ceĭ ce sunt cu adevăraţĭ Sfinţĭ, liniştea cea neînvăluită, Dumnezeasca alinare cea maĭ presus de minte, întru care se va sălăşlui neamul drepţilor, nimic dintru cele ce sunt turburându-ĭ, saŭ clătinându-ĭ pre dânşiĭ.

48. Pământ al făgăduinţiĭ, este nepătimirea: Dintru care izvoraşte ca, mierea şi ca laptele, veseliea Duhuluĭ.

49. Cuvânt, Sfinţii vor găsi întru sineşĭ în taină, în veacul cel viitor, pre cel înlăuntru pus prin Sfântul Duh, afară glăsuindu-să.

50. Dacă nu vom cunoaşte în ce fel ne-aŭ făcut pre noĭ Dumnezeŭ, nu vom cunoaşte în ce fel ne-aŭ lucrat pre noĭ păcatul.

51. Întocmaĭ după vrâstă sunt întru Duhul, câţĭ plinirea săvârşireĭ luĭ Hristos de aicea o aŭ luat (Efes. 4.13).

52. Ale cărora sunt ostenelele, ale acelora şi plăţile. Iară cătăţimea, saŭ felurimea, adecă măsura în ce fel este, rânduiala şi starea o arată acolo prin împărtăşire.

53. Minţĭ „întocmaĭ cu Îngeriĭ, zice, vor fi" (Mat. 22.30)[22] fiiĭ învieriĭ luĭ Hristos cu nestricăciunea şi cu înDumnezeirea, Sfinţiĭ.

54. Întru veacul cel viitor, Îngeriĭ şi Sfinţiĭ, zic, sporind înainte întru adăogirea darurilor, niciodinioară vor înceta, saŭ vor slăbi, bunătăţile cu dorire căutându-le. Pentru că slăbire saŭ maĭ împuţinare, saŭ schimbare din bunătate spre răutate, veacul acela nu are.

55. Bărbat desăvârşit socoteşte a fi acum, pre cel ce ca cum întru o arvună, aŭ luat întru sine pre asemănarea vrâstelor luĭ Hristos (Efes. 4.13)[23]; Iară pre cel desăvârşit întru cel viitor, îl arată puterea înDumnezeireĭ.

56. Întocmaĭ are ceĭ împreună de un chip, şi vredniciea şi Dumnezeirea în veacul cel viitor, cel ce întru bunătate de aicea este desăvârşit către vrâstele Duhuluĭ.

57. Slavă adevărată pre cunoştinţă, saŭ pre vederea Duhuluĭ, o grăesc a fi; Saŭ şi pre cea a dogmelor adevărată cunoştinţă a credinţiĭ ceĭ adevărate pricepere.

58. Înspăimântare este, rădicarea cea de tot a puterilor sufletuluĭ, spre cele împreunate şi cunoscute slaveĭ ceĭ cu mare cuviinţă. Saŭ iarăşĭ, înspăimântare este, întinderea cea curată, şi cu totul întreagă, spre puterea cea nemărginită întru lumină. Iară unire este, nu numaĭ răpirea puterilor sufletuluĭ către Cer, ci şi uimirea cea cu totul dintru singură simţirea. Iară cea îndoită dragoste înfocată este, beţiea cea mişcătoare a dorireĭ duhuluĭ.

59. Cu adevărat două sunt dragostele cele umilicioase întru Duhul: cea înlăuntru în inimă, şi cea înspăimântătoare. Pentru că una este, a celor ce încă să luminează; Iară ceilaltă, a celor ce întru dragoste s-aŭ săvârşit. Iară amândouă, prin mintea care să lucrează o scot afară din simţire: De vreme ce Dar Dumnezeesc este beţiea către cel maĭ bun, a celor după fire cugete ale Duhuluĭ, prin care şi simţirea din ţinere să lipseşte.

60. Începătură şi pricină a gândurilor este, pomenirea cea proastă; Care s-aŭ despărţit dintru un chip, prin călcarea porunciĭ omuluĭ, prin care şi pre cea Dumnezească o aŭ pierdut, împreună alcătuită din prost. Şi în multe chipurĭ dintru un chip cu puterile sale făcându-să, aŭ pierit.

61. Vindecare a pomenireĭ ceĭ întâĭ născute, dintru cea vicleană pomenire a gândurilor celor născătoare de pierzare este, întoarcerea eĭ spre prostimea cea dintâĭ. Pentru că unealtă a răutăţiĭ este, neascultarea. Care nu numaĭ pre pomenirea cea prostă a sufletuluĭ care este către cel bun, o aŭ pierdut,

[22] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 22, 30: "Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer".

[23] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".

ci şi pre toate puterile şi le-aŭ stricat: Pre cele după fire dorinţĭ, care sunt spre facerea bunătăţilor înnegrindu-le. Însă vindecă (această) pomenire cu adevărat, întărită fiind Dumnezeasca pomenire cea petrecătoare prin rugăciune, dintru cea după fire, spre cea maĭ presus de fire, amestecată fiind cu Duhul.

62. Pricinele patimilor adecă sunt, faptele cele după păcat; Iară ale gândurilor, sunt patimile; Iară ale nălucirelor, sunt gândurile; Iară ale cugetelor, este pomenirea; Iar a pomenireĭ, este uitarea; Iar a uităriĭ este născătoare, neştiinţa; Iar a neştiinţiĭ, este trândăviea; Iară pre trândăvie o naşte, dorinţa poftelor; Iară a poftelor maică este, mişcarea schimbăriĭ; Iar a mişcăriĭ, este lucrarea fapteĭ; Iar faptă este, poftire nesocotită a răuluĭ, şi dragoste a simţitoarelor şi a simţirelor.

63. În partea cea cuvântătoare, sunt gândurile; Iară întru cea mânioasă, sunt patimile cele în chipul hearelor; Iar întru cea poftitoare, sunt pomenirele pofteĭ ceĭ dobitoceştĭ. Iară întru cea socotitoare, cugetele răsar şi lucrează.

64. Curgere de râu este năpădirea gândurilor celor viclene, întru care este asupreala; Cu care şi împreună alcătuirea păcatuluĭ, ca o undire de apă ce să învăluеşte să face, pre inimă acoperindu-o cu totul.

65. Noroiŭ al adânculuĭ să socoteştĭ, dulceaţa cea umezicioasă sau tina curvieĭ, saŭ şi pre însărcinarea lucrurilor celor materialnice. Dintru care îngreuindu-să mintea cea pătimaşă, întru adâncul desnădăjduireĭ să afundă pre sineşĭ cu gândurĭ.

66. Gândurĭ de multe orĭ, şi pre cuvintele lucrurilor scriptura le grăeşte, precum şi pre cuvinte, înţălegerĭ; şi dimprotivă pre înţălegerĭ, cuvinte. Iar aceasta să face, de vreme ce mişcarea unora ca acestora, dupre sineşĭ este nematerialnică; Însă închipueşte prin lucrurĭ întru chip şi să preface, şi aşa ceea ce aŭ asuprit, prin arătarea cea de faţă, să cunoaşte şi să grăeşte.

67. Gândurile, cuvinte sunt ale dracilor, şi înainte mergătorĭ aĭ patimilor, precum şi cuvintele şi înţălegerile sunt ale lucrurilor. Pentru că este cu neputinţă bine saŭ răŭ a lucra, ne năvălind maĭ întâĭ gândul saŭ, de vreme ce gândul este pornire nearătată a asupreleĭ, a orĭce fel de lucrurĭ.

68. Materiea lucrurilor, naşte pre gândurile cele goale. Iară asupreala cea drăcească, pre cele viclene le ciopleşte. Decĭ osăbire aŭ cele fireştĭ, din cele afară de fire şi maĭ presus de fire cuvinte şi gândurĭ, după asemănare.

69. Întocmaĭ lucrează spre cea întru netăere schimbare, cele fireştĭ, spre cele afară de fire. Iară cele după fire, spre cele maĭ presus de fire drept abătându-să. Şi pricinĭ sunt spre schimbarea şi naşterea cea întru dânsele, ale celor drăceştĭ adecă, cele din materie; Iară ale celor materialnice, cele din asupreală. Asemenea şi ale celor Dumnezeeştĭ sunt cele fireştĭ, şi cele fireştĭ, ale celor maĭ presus de fire sunt născătoare. Pentru că fieştecare spre neamul cel dimpreună, pre a sa schimbare o are pornitoare. Împătrit fiind împărţită pricina şi naşterea.

70. Să însămnează, cum că maĭ înainte de gândurĭ, sunt puse pricinele; Iară maĭ întâĭ de nălucirĭ, sunt gândurile; Şi maĭ întâĭ de patimĭ, sunt nălucirele; Iară maĭ înainte de dracĭ, sunt patimile: Ca un lanţ oarecare şi rânduială, întru duhurile cele fără de rânduială ale vicleşugurilor, una de alta fiind ţinute s-aŭ atârnat. Însă nicĭ lucrează de sineşĭ, ci de la dracĭ să lucrează. Pentru că nicĭ gândul să pune înainte vreodată, nicĭ nălucirea să face Idol, nicĭ patimile lucrează, fără de cea prin taină ascunsă drăcească putere. Pentru că deşi aŭ căzut Satana sfărămându-să, ci maĭ mult să întăreşte prin trândăvie asupra noastră lăudându-să pentru noĭ.

71. Închipuesc pre mintea noastră, iară maĭ vârtos să închipuesc de sineşĭ şi nouă, şi pun înainte după deprinderea patimiĭ ceiĭ ce stăpâneşte şi lucrează în suflet. Pentru că pricină spre facerea idoluluĭ, pre deprinderea patimiĭ draciĭ o aŭ câştigat. Decĭ în multe felurĭ şi în multe chipurĭ nălucirĭ întru trezvire şi în somn ne arată nouă. Pentru că să închipuesc prin închipuire draciĭ poftireĭ: uneorĭ în caĭ turbaţi spre partea femeească şi înfocaţi cu chipurile, iar alteorĭ în Jidovĭ aĭ necurăţieĭ maĭ ales. Iară aĭ mânieĭ: uneorĭ în păgânĭ, alteorĭ în Leĭ. Iară aĭ friceĭ: în Ismailtenĭ, şi a curvieĭ, în Idumeĭ; Iară a băutureĭ ceĭ multe şi aĭ neînfrânăriĭ, în Agarenĭ; Iară aĭ lăcomieĭ, uneorĭ

adecă în Lupĭ, iar alteorĭ, în pardalĭ *. Iară aĭ vicleşuguluĭ: în şerpĭ, în năpârcĭ, şi în vulpĭ. Iară aĭ neruşinăriĭ, în câinĭ; Aĭ trândăvieĭ, în mâţe. Iară este când şi aĭ curvieĭ, uneorĭ în şerpĭ, alteorĭ în corbĭ şi în croncanĭ. Iară ca nişte paserĭ, draciĭ, celor sufleteştĭ, şi maĭ vârtos ceĭ din văzduh, prefăcându-să. Şi are pricina nălucirea în trei felurĭ, chipurile duhurilor schimbându-le; după cele cinci puterĭ ale sufletuluĭ, întreită şi nălucirea a fi: adecă, în paserĭ, în fiare, şi în dobitoace. (Punându-să) lângă partea cea poftitoare, cea mânioasă, şi cea cuvântătoare, puterĭ ale sufletuluĭ (fiind). Pentru că ceĭ trei boerĭ aĭ patimilor, de-a pururea să întrarmează asupra celor trei. Şi spre care patimă s-aŭ prefăcut sufletul, către aceasta după cea dimpreună rudenie să închipuesc nouă şi să apropie.

72. Ca focul, de multe orĭ ca cărbuniĭ, draciĭ dulceţiĭ să apropie. Pentru că duhurile cele iubitoare de dulceţurĭ, pre partea cea poftitoare o aprinde, iară pre cea iuţoasă o turbură, şi pre cea socotitoare turburându-o întunecă pre suflet. Pentru că a aprinderiĭ, şi a turburăriĭ, şi a întunereculuĭ, pricină este, dulceaţa, doamna patimilor.

73. Noape a patimilor este, întunerecul necunoştinţiĭ. Saŭ iarăşĭ, noapte este, a patimilor celor născătoare, stăpânirea, întru care împărăţeşte începătorul întunereculuĭ. Şi întru carele fiarele ţariniĭ, paserile Ceruluĭ, şi cele ce să târăsc ale pământuluĭ, închipuit grăindu-să; Duhurĭ răcnind, caută a ne răpi pre noĭ spre mâncarea lor (Ps. **103**.18–22)[24].

74. În vremea lucrăriĭ patimilor, gândurile adecă unele merg înainte, iară altele pre urmă. Şi gândurile merg înaintea nălucirelor, iară patimile urmează nălucirelor. Şi patimile merg înaintea dracilor, iară draciĭ urmează patimilor.

75. Începătură şi pricină a patimilor este: cea afară de trebuinţă. Iară a ceĭ afară de trebuinţă, este abaterea. Iară a abateriĭ, este plecarea deprinderiĭ ceĭ de voe; Iară a voireĭ este cercare, saŭ ispitire, asupreala; Iară a asupreleĭ, sunt draciĭ, sloboziţĭ fiind prin Pronie, a arăta pre însuşĭ stăpânirea de sine a noastră în ce fel este.

76. Otravă a bolduluĭ păcatuluĭ spre moarte este, deprinderea cea pătimaşă a sufletuluĭ. Pentru că cel ce s-aŭ unit cu patimile de bună voe, nemişcat şi neschimbat are năravul.

77. Patimĭ să grăesc prin multe chipurĭ. Ele să despărţăsc în trupeştĭ şi sufleteştĭ. Cele trupeştĭ să desparte în dureroase şi păcătuitoare; Cele dureroase să desparte în bolnăvicioase şi în pedepsitoare. Iară cele sufleteştĭ: în mânioase, în poftitoare, şi în cuvântătoare (saŭ gânditoare); Cele cuvântătoare să desparte în nălucitoare şi în socotitoare. Dintru acestea adecă unele sunt după cea afară de trebuinţă voire; Iară altele după nevoe fără de voe, ca nişte patimĭ ce să grăesc neprihănitoare, care şi urmărĭ, şi osebirĭ fireştĭ ale deprinderiĭ le-aŭ numit Părinţiĭ.

78. Altele sunt patimile cele trupeştĭ, şi altele cele sufleteştĭ; Altele sunt cele ale mânieĭ, şi altele ale poftireĭ. Altele ale ceĭ cuvântătoare, şi altele ale minţiĭ şi ale cugetuluĭ. Însă să împărtăşesc unele cu altele, şi împreună lucrează unele cu altele. Adecă, cele trupeştĭ, spre cele ale poftireĭ; Iară cele sufleteştĭ, spre cele ale părţiĭ ceĭ mânioase. Şi iarăşĭ cele cuvântătoare (saŭ gânditoare), spre cele înţălegătoare, şi cele înţălegătoare, spre cele ale cugetuluĭ şi ale pomeniriĭ patimi.

79. Ale mânieĭ adecă patimĭ sunt: Iuţimea, amărăciunea, strigarea, iuţimea fiereĭ, îndrăsneala, îngâmfarea, trufiea, şi orĭce alta. Iară a poftireĭ: lăcomiea, neînfrânarea, neţinerea, nesaţiul, iubirea de dulceţĭ, iubirea de argint, şi iubirea de sine cea maĭ cumplită decât toate. Iară cele trupeştĭ:

* pardali, de la *pardos* cum apare şi în *Biblia de la 1688*, în *Apocalipsis a lui Ioan Bogoslavul* (Ioan Botezătorul), *ed. cit.*, p. 927.

[24] *Psalmii*, **103**, 18-22:

"18. Săturase-vor copacii câmpului, cedrii Libanului pe care i-ai sădit; acolo păsările îşi vor face cuib.
19. Locaşul cocostârcului în chiparoşi. Munţii cei înalţi adăpost cerbilor, stâncile scăpare iepurilor.
20. Făcut-ai luna spre vremi, soarele şi-a cunoscut apusul său.
21. Pus-ai întuneric şi s-a făcut noapte, când vor ieşi toate fiarele pădurii;
22. Puii leilor mugesc ca să apuce şi să ceară de la Dumnezeu mâncarea lor".

curviea, prea curviea, necurăţiea, nestâmpărarea de ruşine, nedreptatea, îndrăcirea pântecelui, trândăvirea, înălţarea, iubirea lumii, iubirea de vieaţă, şi orice alt ar fi. Iară cele ale părţii cei cuvântătoare sunt: necredinţa, hulirea, răutatea, osândirea, defăimarea, facerea râsului, făţărniciea, minciuna, cuvântarea de ruşine, cuvântarea de nebunie, batjocorirea, arătarea, plăcerea oamenilor, înălţările, jurământul mincinos, cuvântarea în deşert, şi celelalte. Iară cele ale minţii: Părerea, înălţarea, marea laudă, pricirea, pizma, plăcerea de sineşi, cuvântarea împrotivă, neascultarea, nălucirele, închipuirele, iubirele de arătări, iubirea de slavă, mândriea ca întâi şi pre urmă a tuturor răutăţilor. Iară cele ale cugetului sunt acestea: Răspândirele împrejur, înălţările în sus, robirele, întunecarea, osăbirea, aducerile, asuprelele, împreună alcătuirele, cumpănirele, abaterile, zburările, şi cele de asemenea acestora. Deci ca întru un hotar a zice, toate relele cele afară de fire, împreună cu cele trei puteri ale sufletului s-aŭ amestecat; Precum şi bunătăţile, întru acestea şi toate împreună sunt după fire.

80. O! grăirea cea mare a lui David către Dumnezeŭ, dimpreună cu îngrozire! „Minunată s-aŭ făcut ştiinţa Ta de la mine, grăind, pentru că nu pociŭ spre dânsa" (Ps. **138**.6) [25], mai puternică fiind şi neajunsă, mai presus de a mea neputincioasă cunoştinţă şi putere spre mine. Cum şi trupul acesta necuprins dupre alcătuirea zidirei fiind, Treimicească întru fieştecare chip, şi una avându-şi alcătuirea mădulărilor şi a părţilor sale, şi prin numărul al şaptelea, al doilea constindu-să, care vreme şi fire arată dupre cei numărători, întruât a fi şi acesta întru slava lui Dumnezeŭ, unealtă arătătoare a Treimiceştii marei cuviinţi, fireşte cuvântându-să după legile cele arătate ale firei.

81. Legi ale firei sunt, împreună alcătuirele mădulărilor, care să lucrează cele cu felurime aşăzate. Pre care şi osăbiri cuvântul le-aŭ numit, ca pre nişte părţi multe ale osăbirelor sale. Saŭ iarăşi, lege firească este, lucrarea fieştecăruia chip şi mădular întru putere. Pentru că precum Dumnezeŭ pre toată zidirea, aşa şi sufletul pre mădulările trupului, şi le lucrează şi le porneşte pre fieştecare spre cea a sa lucrare. Însă să cuvine a căuta, cu ce cuvânt pre mânie şi pre poftire, uneori purtătorii de Dumnezeŭ bărbaţi, le grăesc a fi ale trupului, iar alteori puteri ale sufletului? Şi zicem, cum că nici o neglăsuire aŭ cuvintele Sfinţilor, lângă cei ce cu de-amăruntul le ştiŭ pre dânsele; Ci amândouă sunt adevărate, şi după cuviinţă numirele le schimbă foarte cu înţălepciune, pentru facerea cea negrăită a amândorora spre a fi, dupre chipul fiinţii cei dimpreună. Întrucât ar fi săvârşit sufletul de aicea, iară trupul nesăvârşit pentru creşterea cea hrănitoare. Că sufletul după sine, are şi putere a poftirei cei poftitoare, şi mânie către bărbăţie pornitoare a dorului, din zidirea sa cuvântător şi înţălegător fiind zidit. Pentru că nu s-aŭ zidit împreună cu dânsul mânie necuvântătoare, şi poftire fără de minte; precum nici un trup mai întâi. Ci zidit fiind nestricăcios, era fără de umezeli, dintru care mâniea şi poftirea cea de fiară a urmat. Că după neascultare, căzând întru stricăciune şi grosime a celor necuvântătoare, de nevoe şi mâniea şi pofta acestora într-însul aŭ căzut. Că pentru aceasta să împrotiveşte voirea trupului, sufletului, şi dupre mânie şi poftire când stăpâneşte. Iară când s-ar supune muritorul celui cuvântător urmează spre lucrarea bunătăţilor sufletului. Că când s-aŭ frământat împreună, şi cu amestecare s-aŭ făcut cu sufletul osăbirele cele trupeşti aduse de afară, atuncea ne-am asemănat dobitoacelor, plecându-ne legii păcatului, pentru nevoia firei, dobitoc din cuvântător, şi fiară, din om făcându-ne.

82. Precum sufletul prin insuflare fiind zidit cuvântător şi înţălegător prin suflarea cea de vieaţă, mânie şi poftă dobitocească n-aŭ zidit Dumnezeŭ împreună cu dânsul. Ci putere a dorirei poftitoare, şi bărbăţie doritoare a tragerii cei către Dânsul. Aşa nici în trup, zidindu-l, mânie şi poftă necuvântătoare la început aŭ pus. Că pre urmă acestea, prin neascultare le-aŭ luat la sine, muritor, stricăcios şi dobitocesc făcându-să, cu care s-aŭ şi asămănat. Că trupul, zic grăitorii de Dumnezeŭ,

[25] *Psalmii*, **138**, 6: "Minunată este ştiinţa Ta, mai presus de mine; este înaltă şi n-o pot atinge". Am decalat cu o cifră de la stihul 5 la stihul 6 trimiterea din mss. pentru a corespunde citatului din text.

nestricăcios s-aŭ zidit, în ce fel şi va înviea. Precum şi sufletul nepătimaş, măcar deşi priimitor patimilor s-aŭ făcut. Însă s-aŭ stricat amândoĭ, şi s-aŭ amestecat, prin cea prea firească lege a încăperiĭ şi a împărtăşireĭ, unul întru altul, adecă sufletul şi trupul; Sufletul cu patimile, şi maĭ vârtos cu draciĭ înfiinţându-să, iară trupul dobitoacelor celor necuvântătoare, prin lucrarea aşăzământuluĭ asămănându-să, şi prin ţinerea stricăciuneĭ. Şi întru una puterile amândorora făcându-să, un dobitoc necuvântător, şi fără de minte, cu mâniea şi cu pofta făcându-să, s-aŭ săvârşit. Şi aşa „s-aŭ alăturat, după scriptură, dobitoacelor, şi după tot chipul s-aŭ asemănat lor" (Ps. **48**.12) [26].

83. Începătură şi facerea bunătăţilor, este înainte punerea cea bună, adecă poftirea bineluĭ; precum Dumnezeŭ este pricină şi izvor a tot binele. Iară începătura bineluĭ, este credinţa; şi maĭ vârtos Hristos. Piatra credinţiĭ. Pre care ca pre o începătură şi temelie îl avem tuturor bunătăţilor, întru carele ne-am suit, şi pre carele ne şi zidim, şi zidim tot binele. Această peatră este din capul unghiuluĭ (1 Pet. **2**. 6) [27], care ne leagă pre noĭ împreună cu sineşĭ, şi „mărgăritarul cel de mult preţ" (Mateiŭ **13**. 46) [28], pre carele căutându-l Monahul cel ce a intrat întru adâncul linişteĭ, toate voile cele ce sunt la dânsul le vinde, prin ascultarea poruncilor, ca să-l agonisască pre el.

84. Potrivire aŭ bunătăţile, una către alta, şi toate întru una să adună, şi un hotar şi chip al bunătăţiĭ împlinesc. Că sunt bunătăţĭ, şi este bunătate decât bunătăţile maĭ marĭ, ca nişte cuprinzătoare şi împreună ţiitoare ale celor maĭ multe, saŭ şi ale tuturor. Precum este: Dumnezeasca dragoste şi smereniea, şi Dumnezeasca răbdare. Că zice Domnul pentru aceasta „întru răbdarea voastră veţĭ câştiga sufletele voastre" (Luca **21**. 19) [29]: Şi nu aŭ zis întru postul vostru, saŭ întru privigherea voastră, Ci „întru răbdarea voastră veţĭ câştiga sufletele voastre". Însă zic pentru răbdarea ceea ce după Dumnezeŭ să face, pentru Împărăteasa bunătăţilor, pentru temeliea vitejielor. Că aceasta este, aceasta, pacea cea întru războaie, liniştea cea întru vifor, întemeerea cea nestrămutată întru ceĭ ce o îndreptează pre dânsa, pre care nu arme, nu arce şi gărzĭ, nu ostăşimĭ fiind slobozite, nu singură întrarmarea dracilor, nu pâlcurile cele întunecate ale împrotivnicilor, vor putea a vătăma pre cel ce o aŭ câştigat pre aceasta întru Hristos Iisus.

85. Faptele cele bune, măcar deşi sunt născătoare unele altora, ci dintru cele trei puterĭ ale sufletuluĭ toată naşterea o aŭ, afară de cele Dumnezeeştĭ. Pentru că pricină şi începătură acelor patru de un neam întru cele fireştĭ, şi acelor Dumnezeeştĭ bunătăţĭ, din care şi întru care celelalte să alcătuesc împreună, zic: a înţălegeriĭ, a bărbăţieĭ, a întregeĭ înţălepciunĭ, şi a dreptăţiĭ este: Dumnezeasca înţălepciune cea de Duhul mişcată, a Cuvântătorilor de Dumnezeŭ împătrit mişcându-se în minte. Însă nu le lucrează toate împreună, ci osăbit pre fieştecare în vremea eĭ precum voeşte. Şi pre înţălegere, ca pre o lumină; Iară pre bărbăţie, ca pre o putere iute şi de-a pururea mişcătoare suflare; Pre ceilaltă, ca pre o sfinţitoare şi curăţitoare putere; Şi pre alta, ca pre o rouă a curăţenieĭ veselitoare, şi a arsureĭ patimilor răcoritoare. Şi pre fieştecare, fieştecăruia, precum s-aŭ grăit maĭ înainte, celuĭ desăvârşit, săvârşită şi lucrarea după chip o dă.

86. Sânătate desăvârşită sufletuluĭ, nu dărueşte izvodirele cele dintru a sa sârguinţă ale faptelor bune, de nu acestea înfiinţat prin deprindere întru Dar vor veni. Pentru că fieştecare are Dar deosebit al lucrăriĭ întru sineşĭ, prin deprinderea şi firea bunuluĭ. Şi când s-ar da nouă, neschimbată, şi nestrămutată de atuncea să păzeşte. Pentru că ca pre un suflet viŭ are pre Darul Duhuluĭ întru mădulările sale, ca să le lucreze pre dânsele. Pentru aceasta şi mort să face tot soborul faptelor bune

[26] *Psalmii*, **48**, 12: "Şi omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor".
[27] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **2**, 6: "Pentru că scris este în Scriptură: «Iată, pun în Sion Piatra din capul unghiului, aleasă, de mare preţ, şi cel ce va crede în ea nu se va ruşina»".
[28] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **13**, 46: "Şi aflând un mărgăritar de mult preţ, s-a dus, a vândut toate câte le avea şi l-a cumpărat".
[29] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **21**, 19: "Prin răbdarea voastră, veţi dobândi sufletele voastre".

fără de acesta. Şi celor ce li să pare a le avea desăvârşit, saŭ le îndreptează pre dânsele, acestea luişĭ, singure numaĭ umbre şi chipurĭ ale binelui, iară nu ale adevăruluĭ închipueşte.

87. Decĭ patru sunt faptele bune cele sobornicești: înţălegerea, bărbăţiea, întreaga înţălepciune (saŭ cumpătatea) şi dreptatea. Iară opt, sunt cele ce după prea întrecere şi lipsire a acestora aproape urmează; Care adecă răutăţile la noĭ sunt, iară fapte bune lângă ceĭ din lume, şi să grăesc şi să înţăleg. Adecă ale bărbăţieĭ sunt: îndrăzneala şi frica. Ale înţălegeriĭ: vicleşugul şi necunoştinţa. Ale întregeĭ înţălepciunĭ: neţinerea şi împietrirea. Ale dreptăţiĭ: agoniseala a cea multă şi nedreptatea, adecă averea cea maĭ puţină. Pentru că în mijlocul (lipsireĭ şi al întreceriĭ), fapte bune sunt: Nu numaĭ cele sobornicești, şI fireştĭ, şi cele afară de toată lipsirea şi prea întrecerea, ci şi bunătăţile cele lucrătoare. Şi unele adecă, înainte alegerea, prin îndreptarea ştiinţiĭ; Iară altele, abaterea şi părerea, împreună lucrătoare le-aŭ câştigat. Că acestea cum că sunt fapte bune de mijloc ale îndreptăriĭ, martor este parimiea aşa grăind „Şi veĭ îndrepta toate căile bune“ (Pilde 2. 9) [30]. Decĭ toate întru aceste trei puterĭ ale sufletuluĭ împreună sunt alcătuite, întru care să nasc şi să zidesc. Căcĭ ca pre o temelie pre cele patru sobornicești le aŭ, şi maĭ vârtos pre Hristos al zidireĭ lor. Că cele fireştĭ, prin cele lucrătoare de iznoavă să curăţesc; Iară cele Dumnezeeştĭ şi maĭ presus de fire, după dăruire să dă întru bunătatea Duhuluĭ.

88. Din bunătăţĭ unele adecă sunt lucrătoare, iar altele fireştĭ, iar altele Dumnezeeştĭ şi ale Duhuluĭ. Şi cele lucrătoare sunt ale înainte puneriĭ; Iar cele fireştĭ, ale izvodireĭ; Iar cele Dumnezeeştĭ ale daruluĭ.

89. Precum are sufletul nostru pre cea a faptelor bune naştere, aşa şi pre cea a patimilor. Ci pre cea a bunătăţilor, adecă după fire; Iar pre cea a răutăţilor, afară de fire obicĭnueşte a le naşte. Că pricină are sufletul, spre naşterea bineluĭ, sau a răuluĭ, pre plecarea voireĭ, ca pre oarecare bold către slove, saŭ a cumpeniĭ punerea cea maĭ presus, orĭ încotro s-ar abate, pre aceasta lucrătoare împreună o priimeşte la sineşĭ şi lucrează. Pentru că înainte punerea este zăcând de desuptul a amândorora lucrurilor; De vreme ce şi pre acestea şi pre acelea întru sineşĭ le poartă. Pre una adecă prin naştere, iar pre ceilaltă, prin singură de sineşĭ plecarea voireĭ.

90. „Tinerele“ numeşte scriptura (Cânt. C. 1. 2) [31], pre faptele cele bune, pentru împreunarea amestecată a acestora, care să face către suflet, şi întru un trup şi Duh împreună cu dânsul să vede. Pentru că chip al dragosteĭ este, cea a tinereliĭ vedere: Şi semn al curăţenieĭ şi al sfinţenieĭ este chipul Sfintelor Fecioarelor acestora. Pentru că obiceiŭ este Daruluĭ, pre cele Dumnezeeştĭ a le închipui către aceea ce s-aŭ înfiinţat, şi spre rudeniea cea dimpreună fără de înşălare întru ceĭ ce pot a face chipul, obicĭnueşte din fire.

91. Decĭ opt sunt ca nişte întâĭ stăpânitorĭ, aĭ tuturor patimilor: Treĭ adecă ceĭ marĭ, cel al îndrăcireĭ pântecelui, cel al iubireĭ de argint, şi al mărireĭ deşarte. Iar cinci următoriĭ acestora: Cel al curvieĭ, al iuţimeĭ, al mâhniciuneĭ, al trândăvieĭ, şi al mândrieĭ. Aşa sunt şi cele protivnice acestora cuprinzătoare trei fapte bune: Înfrânarea, necâştigarea şi smereniea. Dimpreună cu care sunt şi cele ce urmează acestora: curăţeniea, blândeţa, bucuriea, bărbăţiea şi defăimarea de sine, şi toată urmarea faptelor bune. Iară puterea, şi lucrarea, şi priceperea cea osăbită a fieştecăruia bunătăţĭ, sau răutăţĭ, a o deprinde şi a o cunoaşte, nu este a tot celuĭ ce voeşte, ci a celuĭ ce face şi pătimeşte cu lucrul şi cu cuvântul, şi aŭ luat de la Duhul darul ştiinţeĭ şi al socoteliĭ.

92. Din bunătăţĭ, unele adecă lucrează, iară altele să lucrează. Şi lucrează adecă acestea întru noĭ viind: în ce vreme să cuvine, şi când, şi pre cât voesc, şi precum. Iară le lucrăm pre acestea noĭ,

[30] *Pildele lui Solomon*, 2, 9: "Atunci tu vei înţelege dreptatea şi buna judecată, calea cea dreaptă şi toate potecile binelui".

[31] *Cântarea Cântărilor*, 1, 2: "Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc".

dupre înainte voire şi după deprinderea cea obicĭnuită a isteţimeĭ noastre. Ci însă acelea înfiinţate; iară noĭ cu închipuire, către nărav închipuindu-ne. De vreme ce închipuire este, chipul tuturor lucrărilor noastre, către cele de acolo întâĭ închipuite. Fiindcă de puţinĭ foarte înfiinţat ele gânditoare să împărtăşesc, maĭ înainte de ceea ce va să fie nestricăcioasă îndulcire. Pentru că pre ostenele de aicea şi pre chipurĭ; Iară nu pre singure faptele cele bune, întru adevăr le lucrăm şi le priimim.

93. Preoţeşte lucrează Evangheliea dupre Pavel (2 Tim. **4**. 5) [32] cel ce poate a să împărtăşi şi a împărtăşi prin lucrare şi altora luminarea luĭ Hristos ca pre oarecare sământă Dumnezească pre cuvânt, în brazdele cele sufleteştĭ, ale celor ce ascultă pre dânsul îl pune. „Cuvântul vostru, zice, să fie dres cu sarea cea Dumnezească a bunătăţiĭ" (Col. **4**. 6) [33], pentru ca să dea Dar, celor ce îl ascultă cu credinţă. Şi „plugarĭ, şi ţarină" (2 Tim. **2**. 6) [34] pre învăţătorĭ, şi pre ceĭ ce să învaţă zicându-ĭ, îĭ arată foarte luminos. Pre învăţătorĭ adecă, ca pre nişte arătorĭ şi sămănătorĭ aĭ Dumnezeescululĭ cuvânt, Iară pre ceĭ ce să învaţă, ca pre nişte pământ al faptelor celor bune, aducător de roadă gras şi cu bun spic. Pentru că lucrarea cu sfinţenie, cu totul adevărată, nu numaĭ lucrarea celor Dumnezeeştĭ, ci şi împărtăşirea bunătăţilor şi darea.

94. De multe felurĭ este cuvântul, cel ce prin cea înainte aducere spre învăţătură esă afară, şi în multe felurĭ din multe năravurĭ, să adună din patru chipurĭ: unul, din învăţătură; altul, din cetire; Altul, din faptă; Şi altul, din Dar. Şi precum apa una este cu firea, însă să preface şi să schimbă, după osebita materie ceea ce zace de desuptul pământuluĭ întru a sa felime, întrucât prin gustare înţălegându-să: Una adecă a fi amară, iar alta dulce, şi alta sărată şi puturoasă. Aşa după obicĭnuita deprindere a fieştecăruia cuvântul, eşind şi schimbându-să, prin lucrarea să cunoaşte şi folosinţa o dă.

95. Iară de vreme ce cuvântul s-aŭ dat spre îndulcirea a toată firea cea cuvântătoare, ca nişte bucate oarecare multe osebite, dulceaţa acestora, sufletul osebit o priimeşte şi o simte. Pentru că are pre cuvântul cel meşteşugit, ca pre un învăţător, spre obiceiŭ închipuindu-l pre el. Iară pre cel al cetireĭ, ca pre o apă a odihneĭ hrănindu-l. Pre cel al fapteĭ, ca pre un loc al verdeţiĭ îngrăşându-l. Şi pre cel al Daruluĭ ca pre un păhar îmbătându-l pre dânsul şi veselindu-l (Ps. **22**. 7) [35]. Iară pre cea negrăită bucurie a Daruluĭ, ca un unt-de-lemn care veseleşte faţa (stih **6**) [36] şi luminoasă o arată.

96. Cu adevărat nu numaĭ ca pre o vieaţă are sufletul pre acestea întru sineşĭ, ci când şi de la alţiĭ le aude pre acestea spre învăţătură, le simte, când înaintea amândorora povăţueşte dragostea şi credinţa. Unul adecă cu credinţă ascultând, iară celălalt cu dragoste învăţând, fără de înălţare şi slavă cuvintele faptelor bune făcându-le. Pentru că pre cuvântul cel din învăţătură adecă, ca pre un învăţător îl priimeşte. Iară pre cel din cetire, ca pre un hrănitor. Pre cel din faptă, ca pre un pus înlăuntru, ca pre un prea dulce împodobitor de mireasă. Şi pe cel luminător al Duhuluĭ, ca pre cel ce îl uneşte pre dânsul cu Mirele Cuvântuluĭ, şi care îl veseleşte. Că tot graiul carele esă prin gura luĭ Dumnezeŭ, sunt cuvintele cele ce aŭ eşit din gura Sfinţilor prin Duhul, saŭ cea prin lucrare prea dulce suflare a Duhuluĭ; Întru care să desfătează nu toţĭ, ci singurĭ ceĭ vrednicĭ. Iară de vreme ce şi hrană aŭ pre cuvânt ceĭ cuvântătorĭ, aicea adecă ceĭ ce arătat să veselesc dintru cele ale Duhuluĭ, puţinĭ sunt foarte. Că ceĭ mulţĭ, numaĭ pre chipurile Duhovniceştilor cuvinte, prin pomenire, şi le

[32] *Epistola a doua către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 5: "Tu fii treaz în toate, suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin!".

[33] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6: "Vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dreasă cu sare, ca să ştiţi cum trebuie să răsopundeţi fiecăruia".

[34] *Epistola a doua către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 6: "Cuvine-se ca plugarul ce se osteneşte să mănânce el mai întâi din roade".

[35] *Psalmii*, **22**, 7: "Şi mila Ta mă va urma în toate zilele vieţii mele, ca să locuiesc în casa Domnului, întru lungime de zile".

[36] *Idem*. **22**, 6: "Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu şi paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic".

cunosc şi să împărtăşesc, cu pâinea cea adevărată a veacului ce va să fie, cu Dumnezeŭ Cuvântul întru simţire neîmpărtăşindu-să încă. Pentru că însuşĭ El acolo zace de faţă cu îndestulare, spre toată îndulcirea celor vrednicĭ; Nicĭ mâncându-să, nicĭ jertfindu-să, saŭ cheltuindu-să vreodată.

97. Fără de simţire gânditoare, cu neputinţă este a gusta dulceaţa celor Dumnezeeştĭ întru simţire. Pentru că precum cel ce simţirele le-aŭ tâmpit, nelucrătoare le-aŭ făcut spre cele simţitoare, şi nicĭ vede, nicĭ aude, nicĭ miroseşte slăbănog fiind, şi maĭ vârtos jumătate mort. Aşa şi pre cel ce pre cele sufleteştĭ dupre fire puterĭ le-aŭ omorât prin patimĭ (să-l înţălegĭ). Căcĭ nesimţitoare le-aŭ făcut spre lucrarea şi împărtăşirea tainelor Duhuluĭ. Pentru că cel ce nu vede, şi nu aude, şi nu simte Duhovniceşte, mort este, nevieţuind într-însul Hristos şi el întru Hristos nemişcându-să şi nelucrându-să.

98. Întocmaĭ şi aceeaşĭ, ca să nu zic şi una, aŭ lucrarea simţirele spre puterile cele sufleteştĭ, şi maĭ vârtos când sunt sânătoase. Că prin acelea, acestea, şi vieţuesc şi lucrează, şi întru amândouă Duhul cel vieţuitor împreună este amestecat. Că este bolnav cu adevărat omul, când neputinţa cea născătoare a patimilor deasupra o poartă, întru bolniţa * trândăvieĭ zăcând de-a pururea. Căcĭ simţirele adecă, pre cele simţitoare, iară acelea, pre cele gânditoare luminos le privesc; Când maĭ ales nu este oarecare luptare satanicească într-însele, legiĭ minţiĭ şi Duhuluĭ împrotivindu-să (Rom. 7. 23) [37]. Iar când întru una s-ar împreuna prin Duhul, ca o închipuire făcându-să, atuncea pre cele Dumnezeeştĭ şi pre cele omeneştĭ, fără de mijlocire şi luminat le cunosc, precum se află din fire, şi cuvintele acestora luminat le văd, şi pre una Treimea tuturor, precum este cu putinţă, curat o privesc.

99. Întâĭ adecă dator este cel ce liniştează, ca o temelie a avea pre aceste cinci fapte bune, întru care şi lucrărĭ a zidi. Adecă: Tăcerea, înfrânarea, privigherea, smereniea, şi răbdarea. Iar lucrărĭ plăcute luĭ Dumnezeŭ trei: Cântarea psalmilor, rugăciune şi cetire. Şi lucrarea mâinelor dacă este neputincios. Pentru că cele înainte grăite fapte bune, nu numaĭ sunt ale tuturor cuprinzătoare, ci şi împreună alcătuitoare unele altora. Şi de dimineaţă a să îndeletnici întru pomenirea luĭ Dumnezeŭ prin rugăciune, şi linişte a inimiĭ, şi cu îngăduială a să ruga ceasul întâiŭ. Apoĭ al doilea, a ceti. Al treilea, a cânta. Al patrulea, a să ruga. Al cincelea, a ceti. Al şasălea, a cânta. Al şaptelea, a să ruga. Al optulea, a ceti. Al noulea, a cânta. Iar al zecilea, a mânca. Al unsprezecilea, a dormi, de are trebuinţă. Al douăsprezecilea, a cânta cele de seară. Şi aşa stadiea ** zileĭ bine trecându-o, place luĭ Dumnezeŭ.

100. Din toate faptele cele bune, să cuvine ca o albină a aduna cele folositoare; şi aşa împărtăşindu-să câte puţin din toate, face mare împreună punerea lucrăriĭ bunătăţilor. Dintru care mierea înţălepciuneĭ agoniseşte spre veseliea sufletuluĭ.

101. Iar maĭ lesne de voeştĭ, şi pre cea a nopţiĭ măsură a o trece, ascultă: Treĭ petrecerĭ are privigherea nopţiĭ: A începătorilor, acelor de mijloc, şi a desăvârşiţilor. Şi cea întâĭ petrecere este aceasta: jumătate a nopţiĭ dormi, şi jumătate a privighea. Saŭ de cu sară până la jumătatea nopţiĭ, saŭ de la jumătatea nopţiĭ până dimineaţă, a privighea saŭ a dormi. Iară cea de a doua petrecere este aceasta: Privighează de cu sară un ceas saŭ două, apoĭ doarme ceasurĭ patru, şi să scoală la utrenie, cântând, şi rugându-să ceasurĭ şase, până dimineaţă. Apoĭ cântă întâiul ceas, şi şade liniştind precum s-aŭ grăit maĭ înainte. Şi saŭ hotarele lucrărilor le păzeşte prin ceasurĭ, saŭ desimea nedespărţită o ţine, prin care petrecând este deprinderea. Iară Cea a treia petrecere, toată noaptea are starea şi deşteptarea.

102. Iată că şi pentru mâncare grăim: Că o litră de pâine ajunge fieştecăruia celuĭ ce să nevoeşte spre linişte; şi vin trei pahare neamestecat a bea, iară apă trei. Şi din bucatele cele ce să află a să hrăni, nu câte cere firea cu poftire, ci câte proniea rânduește, cu înfrânare a mânca. Decĭ

* *bolniţă, bolniţe* s.f. Formă învechită. Spital pe lângă o mănăstire sau un aşezământ de binefacere. Loc unde se izolau şi se îngrijeau vitele bolnave. Din sl. bolĭnica.

[37] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 23: "Dar văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele".

** *stadie, stadii* s.f. Miră sau riglă gradată în centimentri care serveşte în topografie la măsurarea indirectă a distanţelor terestre sau a cotelor relative ale punctelor de pe teren. Din fr. *stadia*.

prea bună şi scurtă ştiinţă este pentru ceĭ ce cu adevărat voesc a vieţui, pre cele trei lucrărĭ cuprinzătoare ale faptelor bune a le păzi: Postirea zic, privigherea şi rugăciunea, care întemeează prea tare întărirea tuturor faptelor bune.

103. Linişte mai întâĭ de toate, de credinţă are trebuinţă şi de răbdare, şi din cea din toată inima, şi putere, şi virtutea, dragoste şi nădejde. Pentru că cel ce crede, măcar deşi aicea ceea ce caută nu o va nemeri, poate pentru lenevire, saŭ pentru altă pricină, ci întru eşire a tot cu neputinţă este a nu să adeveri de roada credinţiĭ, şi a nevoinţiĭ, şi a nu vedea slobozeniea, care este Iisus Hristos cea a sufletelor izbăvire şi mântuire, Dumnezeŭ-Omul Cuvântul. Iară cel necredincios, să va osândi întru eşire cu adevărat „Ci şi acum s-aŭ osândit" (Mar. **16**. 16) [38] zice Domnul. Pentru că cel ce slujeşte dulceţilor, şi „caută slava cea de la oamenĭ, şi nu pre cea de la Dumnezeŭ, necredincios este zice" (Ioan **5**. 44) [39], măcar deşi întru cuvânt credincios a fi să pare, prin goală mărturisirea şi credinţa. Unul ca acesta întru ascuns aŭ înşălat pre sine, pentru că va auzi, că de vreme ce „nu m-aĭ luat pre mine" (Ioan **5**. 43) [40] întru inima ta, ci m-aĭ aruncat pre mine înapoia spatelor tale, şi eŭ te voiŭ lepăda pre tine. Că să cuvine credinciosuluĭ bine nădăjduit a fi, a crede adecă adevăruluĭ luĭ Dumnezeŭ, care să mărturiseşte întru toate scripturele. Şi a mărturisi pre a sa neputinţă, pentru ca nu îndoită şi neertată să-şĭ aibă osândirea.

104. Pre inimă zdrobită şi pre suflet smerit, nimic alt aşa le face, precum a fi deosebĭ întru cunoştinţă, şi cea despre toate tăcere. Că cu adevărat nu este altceva ceea ce prăpădeşte aşăzarea liniştireĭ, şi pre cea Dumnezeească putere dintr-însa o rădică, precum aceste şase patimĭ cuprinzătoare: Îndrăzneala, îndrăcirea pânteceluĭ, vorba cea multă, grijele, îngâmfarea, şi doamna patimilor părerea. Întru care cel ce cu osârdie s-aŭ obicĭnuit, desăvârşit, şi după înainte sporire întunecându-să, nesimţitor să face. Şi dacă adecă s-ar desmetici, şi din noŭ cu credinţă şi cu osârdie s-ar pune început, ceea ce să caută, o va meri iarăşĭ, şi maĭ ales smerindu-să, şi cerând şi căutând. Iară dacă una dintru aceste înainte grăite, prin lenevire va împărăţi într-însul, atuncea tot numărul relelor, împreună cu necredinţa cea pierzătoare oştindu-să, pustiŭ pre suflet şi plin de patimĭ îl lucrează; Ca oarecare altă cetate Vavilonească, prin gâlcevirele şi turburările dracilor făcându-să pustiită, întrucât „a fi cele maĭ depre urmă maĭ rele decât cele dintâĭ" (Mat. **12**. 45) [41]. Şi vrăjmaş mânios cu chipul, şi clevetitor împrotiva celor ce liniştesc, şi limbă iute şi ca o sabie cu două ascuţişurĭ de-a pururea ascuţită împrotiva acestora să face.

105. Apele patimilor, dintru care Marea cea turbure şi împreună amestecată a liniştiĭ îneacă pre suflet, nu este întru alt chip a le trece, fără decât numaĭ în corabia cu neîmpovărată şi uşoară a necâştigăriĭ, şi a înfrânăriĭ ceĭ cuprinzătoare. Pentru că din neînfrânare, şi din iubirea materiilor, râurile patimilor, pre pământul inimiĭ îl îneacă, şi toată necurăţiea şi materiea gândurilor într-însul o adună. Atuncea turburarea minţiĭ, şi învălmăşala cugetuluĭ, şi greutate trupuluĭ fac, şi trândav, şi întunecat, şi amorţit lucrează pre suflet, şi pre inimă, şi din deprinderea sa cea dupre fire şi din simţire îl scot afară.

106. Slăbănog şi fără de minte, nu face pre sufletul sârguitorilor aşa, precum iubirea de sine, cea cu adevărat hrănitoarea patimilor. Pentru că când odihnele trupuluĭ, maĭ înainte le cinsteşte decât durerile cele pentru fapta cea bună şi mângâitoare,, socoteşte cunoştinţă pentru sânătate a

[38] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **16**, 16: "Cel ce va crede şi se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi".

[39] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 44: "Cum puteţi voi să credeţi, când primiţi slavă unii de la alţii, şi slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutaţi?".

[40] *Idem*, **5**, 43: "Eu am venit în numele Tatălui Meu, şi voi nu mă primiţi; dacă va veni un altul în numele Său, pe acela îl veţi primi".

[41] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **12**, 45: "Atunci se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decât el şi, intrând, sălăşluiesc aici şi se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi. Aşa va fi şi cu acest neam viclean".

nu osteni de voe întru lucrurĭ, maĭ ales şi întru lesnicioase micĭ sudorĭ ale poruncilor, atuncea neputinţa sufletuluĭ către stadiea liniştĭĭ obicĭnueşte din fire a o face, şi slăbănogirea întru lucrurĭ puternică şi nebiruită o lucrează.

107. Doftor prea bun şi întăĭ, celor ce sunt neputincioşĭ spre poruncĭ, şi care voesc pre întunecarea cea turburată cu lesnire să o borască, nu este alt, precum ascultarea cea fără de îndoială şi cu credinţă întru toate. Că doftorie de vieaţă a faptelor bune mult împreună alcătuită este, celor ce o beaŭ, şi cuţit carele deodată curăţeşte pre zgaibele ranelor. Pre care cel ce întru credinţă şi cu prostime o aŭ judecat întăĭ decât pre toate a o lucra, pre toate patimile întru una împrejur le-aŭ tăiat. Şi liniştea nu numaĭ o aŭ ajuns, ci acum prin ascultare o aŭ şi îndreptat pre dânsa, pre Hristos aflându-l, şi următor acestuia, şi slugă, şi făcându-să şi grăindu-să.

108. Fără de plângătoarea lucrare şi vieţuire, cu neputinţă este a suferi arşiţa liniştĭĭ. Că cel ce plânge adecă, şi pre cele maĭ înainte de moarte şi după moarte cumplite le cugetă, maĭ înainte până ce de la sineşĭ vor veni; şi răbdare va avea şi smerenie, temeliele cele două ale liniştĭĭ. Iară cel ce aduce linişte fără de cele maĭ înainte grăite, are de-a pururea împreună tovarăş pre părerea nebăgărĭĭ de samă, dintru care robiile şi rătăcirele să înmulţesc, şi spre slăbănogire ne împing pre noĭ. De aicea neînfrânarea – frica trândăvieĭ –, slăbănog şi neputinccios face pre trup; iară pre minte întunecată şi orbită o lucrează. Iar atuncea şi Iisus s-aŭ ascuns, fiind mulţime de înţălegerĭ şi de gândurĭ în locul cel de cugetare al minţĭĭ.

109. Muncirea ştiinţĭĭ ceĭ de acum, saŭ a ceĭ viitoare, a o gusta întru simţire, nu este cu putinţă tuturor. Pentru că singurĭ acelora din parte să face, cărora slava şi dragostea de aicea, saŭ de acolo aŭ lipsit. Căcĭ că precum un Gealat oarecarele ce este înfricoşat, omorând pre ceĭ vinovaţĭ prin multe chipurĭ, şi râvna saŭ mustrarea, ca pre o sabie ne precurmată cu tiränie de-a pururea să vede golindu-o. Decĭ întreit a să porni: către protivnicĭ, către fire, şi către suflet, dată este ştiinţa ceea ce să cheamă râvnă, şi la alţĭĭ firească mânie; pre care ca pre o sabie cumplită ne porunceşte nouă a o ascuţi spre vrăjmaşĭ. Şi dacă adecă biruind, ar supune pre cele două unuia, atuncea hotar al bărbăţieĭ prefăcându-să, către Dumnezeŭ să face. Iară dacă s-ar supune sufletul celor două, zic, păcatuluĭ şi trupuluĭ, la sfârşit acolo i să alcătueşte luĭ muncire nemilostivă; ca celuĭ ce s-a robit cu cunoştinţă de voe celor protivnice. Aicea adecă lucrând cele pre urâte, şi ca unuia ce perzând starea cea din fapte bune, aŭ căzut, despărţindu-să de la Dumnezeŭ.

110. Cu adevărat din toate patimile, două sunt aspre şi prea grele: Curviea şi trândăviea, cele ce ţin şi slăbănogesc pre ticălosul suflet, care de obşte aŭ ţinerea una de alta, şi înjugarea una de alta, cu anevoe luptate fiind şi nebiruite. Şi una adecă prisoseşte în partea cea poftitoare, şi cuprinde materiea din fire, cu nehotărâre, a amândorora grăesc: a sufletuluĭ şi a trupuluĭ, împreună amestecată toată dulceaţa sa întru toate mădularele avându-o. Iară ceilaltă, dintru început partea cea stăpânitoare ţiindu-o, pre tot sufletul şi trupul, ca un curpene tot împrejur cuprinzându-o, zăbavnică, trândavă şi slăbănoagă pre fire o face. Şi să scot afară, şi desăvârşit să biruesc, maĭ întăĭ de fericita nepătimire, când sufletul puterea Sfântului Duh priimindu-o întru rugăciune, care face odihnă acestuia şi vârtute, şi adâncă pace, şi linişte în inimă, şi prin linişte să veseleşte. Aceasta este începătură, şi Împărătească, şi Doamnă, şi cuprinzătoare dulceaţă a dulceţilor, şi împreună tovărăşiţĭĭ eĭ (curvieĭ) trândăviea, ceea ce pre Voevozĭĭ lui Faraon deasupra îĭ poartă, căruţa cea nebiruită, prin care pricinele patimilor aŭ intrat în vieaţă asupra noastră ticăloşilor.

111. Început al rugăciuneĭ ceĭ gânditoare este lucrarea, adecă puterea cea curăţitoare a Duhuluĭ, şi cea tainică Sfinţită în lucrare a minţĭĭ; Precum începătură a linişteĭ este îndeletnicirea, Iară mijloc, este puterea cea luminătoare şi vederea; Şi sfârşitul, este uimirea şi răpirea minţĭĭ către Dumnezeŭ.

112. Oltar Duhovnicesc este al îndulcireĭ ceiĭ ce va să fie maĭ presus de minte, lucrarea cea gânditoare a minţĭĭ, care să lucrează cu sfinţenie, şi să împărtăşeşte din Mielul luĭ Dumnezeŭ cu taină

întru logodire pre jertfelnicul sufletuluĭ. Iară a mânca pre Mielul întru jertfelnicul cel gânditor al sufletuluĭ, este, nu numaĭ a să împărtăşi saŭ a înțălege, ci şi a să face precum este Mielul după închipuire, întru cel ce va să fie în veac. Cuvintele adecă aicea, iară lucrurile tainelor, acolo nădăjduim a le priimi.

113. Rugăciunea este adecă la ceĭ noĭ începătorĭ, ca un foc al veselieĭ în sus izvorând din inimă. Iară la ceĭ desăvârşițĭ, ca o lumină care bine mirezmează lucrându-să. Saŭ iarăşĭ, rugăciunea este, propoveduire a Apostolilor. Lucrare a credințiĭ, şi maĭ vârtos credință fără de mijlocire. Ipostas al celor ce să nădăjduesc. Dragoste care să lucrează. Îngerească mişcare. Putere a celor fără de trup. Lucru şi veselie a acestora. Bună vestire a luĭ Dumnezeŭ. Adeverire a inimiĭ. Nădejde a mântuireĭ. Al Sfințireĭ semn. A Sfințenieĭ închipuire. Cunoştință a luĭ Dumnezeŭ. A Botezuluĭ arătare. A Băiĭ curățire. Logodire a Duhuluĭ. A luĭ Iisus bucurie. Veselie a sufletuluĭ. Milă a luĭ Dumnezeŭ. Semn al împăcăriĭ. Pecete a luĭ Hristos, Rază a Soareluĭ celuĭ înțălegător. Luceafăr al inimilor. Adeverire a creştinătățiĭ. Arătare a împăcăriĭ cu Dumnezeŭ. Dar a luĭ Dumnezeŭ. Înțălepciune a luĭ Dumnezeŭ, şi maĭ vârtos a însuşĭ înțălepciuneĭ începătură. Arătare a luĭ Dumnezeŭ. Lucru al Călugărilor. Petrecere a celor ce să liniştesc. Pricină a liniştiĭ. Chibzuire a petreceriĭ ceĭ Îngereştĭ. Şi ce să cade mult a grăi? Rugăciunea este Dumnezeŭ, carele lucrează toate întru toate; Pentru că una este lucrarea tatăluĭ, şi a Fiuluĭ şi a Sfântuluĭ Duh, a celuĭ ce lucrează toate întru Hristos Iisus.

114. De nu ar fi luat Moisi toiagul puteriĭ de la Dumnezeŭ, nu s-ar fi făcut Dumnezeŭ luĭ Faraon; Decĭ pre acesta îl răneşte şi pre Eghipet. Şi nimenea dacă nu va priimi în mână puterea rugăciuneĭ, pre păcat şi pre puterile cele protivnice a le zdrobi, cu neputință îĭ este.

115. Ceĭ ce grăesc, saŭ fac ceva fără de smerenie, să asamănă ca cum ar zidi case iarna, saŭ fără de tină. Iară cu iscusul, şi cu cunoştință a o afla pre aceasta şi a o cunoaşte, foarte puținĭ sunt. Pentru că ceĭ ce grăesc cu cuvântul pentru aceasta asemenea sunt cu ceĭ ce măsoară adâncul, Iară noĭ orbiĭ, cu trufie pentru această lumină mare puțin nălucind, grăim. Smereniea cu adevărat, nicĭ vorbire smerită are, nicĭ să smereşte cu chipul, nicĭ să sileşte a înțălege cele smerite, nicĭ pre sine să prihăneşte smerindu-să. Măcar deşi acestea pricinĭ şi chipurĭ sunt ale smerenieĭ, ca nişte obiceiurĭ de multe felurĭ. Ci aceasta este Dar şi dăruire de sus. Însă două smereniĭ sunt, precum zic Părințiĭ: A să avea pre sineşĭ de desuptul tuturor, şi a scrie luĭ Dumnezeŭ îndreptările sale. Şi cea dintâĭ adecă, este începătură; Iară cea de a doua, sfârşit. Şi să face celor ce o caută pre dânsa, dintru a avea cunoştință, şi a gândi pre aceste trei întru sine, adecă: Maĭ mult decât toțĭ oameniĭ păcătos a fi; şi maĭ urât decât toate zidirele, ca cel ce este, întru cea afară de fire; şi maĭ ticălos decât draciĭ, întrucât rob a fi dracilor. Şi este dator a grăi aşa: De unde ştiŭ eŭ cu de-amăruntul, saŭ sunt deopotrivă cu fărădelegile mele? Şi pentru necunoştința, O suflete! suntem dedesuptul tuturor oamenilor, ca nişte pământ şi cenuşă, şi dedesuptul picioarelor lor. Însă cum şi a nu avea pre sinemĭ maĭ spurcat decât toate zidirele, fiindcă ele întru cea după fire precum s-aŭ zidit staŭ, iară eŭ pentru fără de legile mele cele nenumărate, întru cea afară de fire? Pentru că cu adevărat, fearele şi dobitoacele sunt maĭ curate decât mine păcătosul. Şi pentru aceasta dedesuptul tuturor, ca în Iad, şi maĭ înainte de moarte pogorât fiind, zac. Şi cine nu ştie întru simțire, că păcătosul şi decât draciĭ este maĭ răŭ, ca un rob al acestora, şi ascultător, şi de aicea împreună cu dânşiĭ întru întunereculuĭ adânculuĭ încuiat? Cu adevărat maĭ răŭ este şi decât draciĭ, ceĭ ce să stăpâneşte de dânşiĭ. Şi pentru aceasta adâncul împreună cu dânşiĭ aĭ moştenit, O! ticăloase suflete. Şi cela ce maĭ înainte de moarte, pământul, şi iadul, şi adâncul lăcueştĭ, cum pre sine drept numindu-te te amăgeştĭ cu cugetul, păcătos, şi pângărit, şi drac prin lucrurile cele rele făcându-te? Vaĭ de înşălarea şi rătăcirea ta, răule drace, câine necurate, şi cu totul pângărite, foculuĭ şi întunericuluĭ, pentru acestea trimițându-te.

116. Înțălepciune mişcată de Duhul este, după grăitoriĭ de Dumnezeŭ, puterea rugăciuneĭ ceĭ gânditoare, şi curate, şi Îngereştĭ. Al căruia semn este când face rugăciune, mintea cu totul nevăpsită a să vedea, şi nicĭ pre sine, nicĭ altceva întru grosime a vedea. Ci şi simțirele de multe orĭ, despre

lumina aceea sfiindu-să. Pentru că mintea nematerialnică, şi în chipul luminiĭ, să face atuncea, negrăit cu Dumnezeŭ într-un Duh lipindu-să.

117. Deci sunt cele ce duc înlăuntru, şi povăţuesc întru această de Dumnezeŭ dăruită smerenie, chipurĭ osebite şapte, împreună alcătuitoare unele altora, şi născătoare: Tăcerea, smerita cugetare, smerita vorbire, smerita purtare, prihănirea de sine, zdrobirea, şi cel maĭ depre urmă a să socoti. Şi tăcerea adecă, cea întru cunoştinţă, naşte pre smerita cugetare. Iară din smerita cugetare, să nasc trei chipurĭ ale smereniei: smerite a grăi, smerite şi proaste a purta, şi pre sine totdeauna a să prihăni. Iară aceste trei chipurĭ, naşte prin zdrobire, care să face din slobozirea ispitelor, pre care, şi cu rânduială, pedepsire o grăesc, şi de la dracĭ smerenie. Iară zdrobirea, lesne cu lucrul face pre suflet a fi de desuptul tuturor, şi maĭ de pre urmă decât toţĭ, ca cel ce să stăpâneşte de toate. Iară aceste două chipurĭ, aduce pre cea desăvârşit şi de Dumnezeŭ dăruită smerenie, pre care o numesc putere a săvârşireĭ tuturor faptelor bune; şi ca aceasta scrie luĭ Dumnezeŭ îndreptările. Decĭ întâia şi maica tuturor este tăcerea, dintru care să naşte smerita cugetare; Iară aceasta naşte pre cele trei chipurĭ ale smereniei; Iară acestea trei, nasc pre cel unul al zdrobireĭ; Iară cel al zdrobireĭ, naşte pre cel al şaptelea al smereniei chip, pre cel de desuptul tuturor, pre carele şi cu rânduială, smerenie o numesc. Iară cea cu rânduială, aduce pre cea de Dumnezeŭ dăruită smerenie, şi desăvârşită, şi neînchipuită, şi adevărată. Şi cea întâĭ adecă să face aşa: dacă nu va fi părăsit omul, şi biruit şi stăpânit, şi robit fiind şi biruindu-să, de toată patima, şi gândul, şi duhul, şi nicĭ ajutor aflând din lucrurĭ, saŭ de la Dumnezeŭ, saŭ de la cineva cu totul, întrucât cineva cu totul, întrucât în scurt, şi întru desnădăjduire să vie chinuindu-să întru toate, nu poate a să zdrobi şi a avea pre sine dedesuptul tuturor, şi maĭ răŭ adecă decât draciĭ, ca cel ce de dânşiĭ să tiraniseşte şi să birueşte. Şi aceasta este cea după rânduială a proniei pedepsitoare smerenie, prin care cea de a doua şi înaltă de la Dumnezeŭ să dă. Care este Dumnezeasca putere, ceea ce lucrează şi face toate printr-însa unealtă pre aceasta eişĭ văzându-o (pre putere), şi prin aceasta minunele luĭ Dumnezeŭ lucrându-le.

118. Ipostatnică Duhovnicească vedere a luminiĭ; şi minte nenălucită şi neînălţată; lucrare a rugăciuneĭ adevărată şi din mijlocul inimiĭ de-a pururea curgătoare; înviere a sufletuluĭ şi întindere; Înspăimântare Dumnezească şi înălţare dintru toate ceste de aicea; Unire a cugetuluĭ întru Duhul cu totul din simţirĭ; Răpire a minţiĭ din puterile sale; A sufletuluĭ mişcare Îngerească de Dumnezeŭ mişcată, spre nemărginire şi înălţime mişcându-să: întru neamul nostru a afla, este cu neputinţă, tirăniea patimilor întru noĭ împărăţind acum pentru mulţimea ispitelor. Pentru că obicĭnueşte din fire mintea, întru ceĭ maĭ uşorĭ, maĭ vârtos, pre acestea şi maĭ înainte de vreme a le năluci, pentru ca şi pre cea dată eĭ de la Dumnezeŭ puţină aşăzare să o piarză, şi moartă din toate să se facă. Pentru aceasta să cuvine cu multă socoteală, nicĭ pre cele ale vremiĭ, a le căuta maĭ înainte de vreme, nicĭ pre cele ce sunt în mâinĭ a le lepăda, şi altele a le năluci. Pentru că din fire mintea spre ceste dinainte grăite cu lesnire are nălucire a face, şi a le închipui, şi pre acelea întru care n-a ajuns. Pentru aceasta frică nu puţină este, ca nu şi de cele date să se lipsească unul ca acesta, şi mintea să o pearză de multe orĭ înşălându-să, nălucitor şi nu liniştitor făcându-să.

119. Nu numaĭ credinţa este Dar, ci şi rugăciunea ceea ce să lucrează, Pentru că lucrându-să prin dragoste de Duhul, arată pre credinţa cea adevărată, pre ceea ce are pre vieaţa luĭ Iisus ivită. Decĭ pre cea protivnică, şi moartă şi nevie credinţă o are, cela ce nu ştie pre aceasta întru sine lucrându-să. Ci nicĭ credincios cu adevărat s-ar numi, cela ce crede cu singur gol cuvântul, şi nu are pre aceasta lucrându-să prin poruncĭ saŭ prin Duhul. Decĭ să cade ivită pre aceasta a o arăta cu sporirele înainte prin lucrurĭ, saŭ cu lucrurile lucrându-să întru lumină, şi strălucind a o avea, precum zice Apostolul „Arată-mĭ mie credinţa ta din lucrurile tale, şi eŭ îţĭ voiŭ arăta ţie lucrurile

mele din credința mea" (Iac. **2.** 18) [42]. Arătând de aicea cum că din lucrurile poruncilor să arată credința Daruluĭ, precum să lucrează poruncile prin credința cea întru Dar și strălucesc. Pentru că rădăcina poruncilor este credința; și maĭ vârtos izvor carele adapă pre acestea spre creștere. Însă în două să desparte: îm mărturisire și în Dar, măcar deși nedespărțită este din fire.

120. Cea mică, și mare, și scurtă scară a celor ce să supun, cinci treptișoare are aducătoare spre săvârșire. Cea întâĭ, lepădarea; a doua, supunerea; a treia, ascultarea; a patra, smereniea; și a cincea Dumnezeasca dragoste, care este Dumnezeŭ. Și adecă lepădarea, rădică din Iad pre cela ce zace, și pre cel robit, din materie îl slobozește. Iară supunerea, pre Hristos aŭ aflat și Acestuia slujește precum însușĭ zice „Cela ce îmĭ slujește mie îmĭ urmează, și unde sunt Eŭ, acolo și sluga mea va fi" (Ioan **12.** 26) [43]. Și unde este Hristos? De-a dreapta Părinteluĭ în Cerurĭ șăzând. Decĭ acolo să cuvine a fi și slujitorul, unde și cel ce să slujaște. Înălțând piciorul către suire, saŭ maĭ întâĭ de a să sui, cu chipurile împreună cu Hristos suindu-să, și sus împreună ducându-să. Iară ascultarea prin poruncĭ lucrându-să, cu totul de-a pururea zidește scara din felurĭ de fapte bune, și pre acestea ca pre niște suișurĭ le pune în suflet; Dintru care smereniea cea făcătoare de înălțime pre aceasta îmbrățișându-o, și sus către Cer ducându-o, Împărăteseĭ faptelor bune, dragosteĭ o dă, și la Hristos ducându-o de față o pune. Și așa prin scara cea scurtă, cu lesnire către Cer să sue, cel ce să supune în adevăr și cu cunoștință.

121. Maĭ scurtă cale către Palaturile saŭ Împărățiele cele de sus, prin scara cea mică a faptelor bune, nu este alta, precum este omorârea acestor cinci patimĭ împrotivitoare ascultăriĭ: A neascultăriĭ zic, a împrotivă cuvântăriĭ, a plăceriĭ de sine, a îndreptăriĭ, și a păreriĭ ceĭ cu totul pierzătoare. Pentru că aceste sunt mădulărĭ și părțĭ ale draculuĭ celuĭ nesupus, a celuĭ ce înghite pre ceĭ mincinoșĭ din ascultătorĭ, și îl trimite Bălauruluĭ întru adânc. Și neascultarea adecă este, al Iaduluĭ gură; Iară grăirea împrotivă, este limba acestuia ca o sabie ascuțită; Iară plăcerea de sineșĭ, sunt dințiĭ acestuia ascuțițĭ; Iară îndreptarea, este gâtul; Iară răsuflarea a prea mâncăciosuluĭ pânteceluĭ luĭ, este părerea ceea ce trimite către Iad. Și carele pre cea dintâĭ o biruește prin ascultare, pre celelalte deodată le-aŭ tăiat, și la Cerurĭ o treptișoară cu grăbnicie să înalță. Și minune este cu adevărat, și de cele negrăite neajunse, și aceasta Domnul nostru iubitorul de oamenĭ o făcu; ca prin o faptă bună, saŭ maĭ vârtos poruncă, fără de zăbavă la cerurĭ a ne înălța. Precum și prin o neascultare, în Iad și ne-am pogorât, și ne pogorâm.

122. Ca o altă lume oarecare îndoită, văzut este omul, și zidire nouă să numește, dupre Apostolul carele aŭ zis „De este cineva întru Hristos zidire nouă" (2 Cor. **5.** 17) [44]. Căcĭ că și Cer, și pământ, și toate câte lumea are, omul, și să face și să numește dupre fapta bună, pentru carele tot cuvântul și toată taina (este), precum zice de Dumnezeŭ Cuvântătorul Grigorie. Că de vreme ce a zis Apostolul „Că lupta noastră este, nu spre sânge și trup, ci spre începătoriele, spre stăpâniele întunereculuĭ veaculuĭ acestuia, spre duhurile vicleșuguluĭ întru cele Cereștĭ, ale boeruluĭ văzduhuluĭ" (Efes. **6.**12) [45], cu cuviință este ca întru altă lume mare a firiĭ sufleteștilor noastre puterĭ a fi, ceĭ ce să luptă împrotivă cu noĭ pe ascuns; Și împrotiva celor treĭ, ceĭ trei Boerĭ împrotivă stând, cu nevoitoriĭ să oștesc; Și dupre ceea ce ar fi sporit înainte, și spre ceea

[42] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, **2**, 18: "Dar va zice cineva: Tu ai credință, iar eu am fapte; arată-mi credința ta fără fapte și eu îți voi arăta, din faptele mele, credința mea".

[43] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **12**, 26: "Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu. Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl meu îl va cinsti".

[44] *A doua Epistolă către Corinteni*, **5**, 17: "Deci, dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi".

[45] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 12: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri".

ce lucrează luptându-să. Şi Bălăuru, adecă boerul adâncului, spre ceĭ ce iaŭ aminte cu inima oştindu-să să împrotivesc, ca cel ce către mijlocul poftireĭ şi a buricului are puterea. Şi prin uriaşul cel înlăuntru îndulcitor al uităriĭ, pre puterile cele arzătoare, ale săgeţilor celor înfocate, slobozindu-le asupra lor, care pre un alt adânc şi Mare pre poftire avându-o, apuind, şi târându-să, şi turburându-o pre aceasta, şi cu spume ferbându-o pre aceasta, şi spre împreunări pângărite şi aprinzându-o, şi prin râurile dulceţilor vărsându-o pre aceasta, şi ca pre o nesăţioasă ne umplându-o. Iară Boerul lumiĭ aceştiea, spre ceĭ ce prin cea lucrătoare bunătate merg, să împrotiveşte: ca cela ce are lupta către partea cea mânioasă. Şi prin uriaşul trândăvireĭ, pre cele de multe felurĭ mrejĭ ale patimilor (izvodindu-le) ca întru altă lume, saŭ privelişte, şi stadie, luptarea gânditor a o face biruindu-să, saŭ biruind, pre ceĭ ce de-a pururea să luptă prin bărbăţie cu dânsul. Şi cununĭ, saŭ ruşine înaintea Îngerilor le mijloceşte lor, şi oştile sale împrotiva noastră totdeauna întrarmându-le să luptă cu noĭ. Iară Boerul văzduhuluĭ, vine asupra celor ce cu cugetul să îndeletniceşte spre Dumnezeasca videnie, nălucirĭ închipuind; Ca cel ce să apropie către partea cea cuvântătoare dimpreună cu vicleşugul duhurilor văzduhuluĭ. Şi prin uriaşul neştiinţiĭ, pre cugetul cel întins în sus, ca pre un alt Cer cuvântător, învălmăşându-l, îl face turbure, pre nălucitoarele şi neguroasele închipuirĭ ale duhurilor, şi pre cele cu înşălare închipuirĭ saŭ prefacerĭ, ca pre nişte fulgere şi tunete, vifore şi vijeliĭ prin frică aducând. Fieştecarele, fieştecăruia, adecă prin cele trei, spre partea cea întreită a sufletuluĭ luptându-să, să împrotiveşte. Şi spre ceea ce luptarea o are, spre aceiaşĭ şi nevoinţa o aŭ câştigat.

123. Pentru că minţĭ fiind odinioară şi aceştia, şi din acea nematerialnicie şi supţirătate căzând, materialnică oarecare grosime fieştecarele o aŭ câştigat, dupre rânduială saŭ lucrare întrupându-să, pre care luându-o prin felurime s-aŭ înfiinţat. Că de vreme ce precum omul şi aceştiea, dulceaţa cea Îngerească o aŭ pierdut, lipsindu-să de Dumnezeasca desfătare, cu pământ precum şi noĭ, şi aceştia a să desfăta pătimesc. Şi pre cea materialnică dulceaţă, o aŭ împreună cu noĭ îndulcire: Materialnicĭ oarecum şi eĭ precum şi noĭ făcându-să, prin deprinderile patimilor cele materialnice. Şi nu să cade a să minuna, de vreme ce şi sufletul nostru cel zidit dupre chipul luĭ Dumnezeŭ cuvântător, şi înţălegător: dobitoc şi nesimţitor, şi în scurt fără de minte s-aŭ făcut, cu îndulcirele lucrurilor celor materialnice necunoscând pre Dumnezeŭ. Că obicĭnueşte din fire deprinderea a preface firea, şi a schimba lucrarea spre înainte alegerea voireĭ. Şi unele adecă sunt materialnice, şi grele oarecare, şi cu anevoe ţinute, iuţoase cu vederea, şi izbânditoare, şi ca nişte fiare oarecare mâncătoare de trupurĭ, către dulceaţa şi desfătarea cea materialnică, căscând în chipul câinilor celor mâncătorĭ de sângiurĭ, putrejunea cu ceĭ îndrăciţĭ mâncându-o, pre cea îndrăgită lor o nălucesc, pre cele grase şi materialnice trupurĭ, şi desfătare şi case avându-le. Iară altele curvare oarecare şi umezicioase, ca orişĭcare lipitorĭ în iezăr cu poftirea, şi broaşte şi şerpĭ, iară uneorĭ şi în peştĭ schimbându-să să târăsc; pre cea sărată îndulcire a curvieĭ ca o desfătare avându-o, înotând în noianul băutureĭ ceĭ multe, netede oarecare fiind şi molatice cu firea, întru umezala dulceţilor celor necuvântătoare bucurându-să, valurĭ de gândurĭ şi de spurcăciunĭ, şi întreite valurĭ şi furtunĭ rădică pururea în suflet. Iară altele uşoare şi supţirele oarecare, ca nişte duhurĭ fiind în văzduh, pre cea văzătoare (parte) a sufletuluĭ o lovesc, vânturĭ înainte întinzând, întru paserĭ, şi este când şi întru Îngerĭ schimbându-să amăgesc pre suflet, pomenirĭ de chip face a oarecărora cunoscuţĭ; Prefăcând şi schimbând toată vederea cea Duhovnicească, maĭ ales încă întru ceĭ ce să nevoesc, maĭ înainte de curăţenie şi de socoteala cea Duhovnicească. Şi nimic nu este Duhovnicesc, întru care să nu să prefacă întru ascuns precum acela, întru nălucire. Pentru că către aşăzarea şi sporirea înainte, şi aceştia să întrarmează, înşălare în locul adevăruluĭ, şi nălucire în loc de vedere aducând asupră să sălăşluesc înlăuntru. Că pentru acestea mărturiseşte

scriptura zicând „Fearele țarinii, și paserile Cerului, și cele târâtoare ale pământului" (Ps. **103**.12, 13)[46]; pre duhurile vicleșugului însemnându-le le-aŭ arătat (Prorocul).

124. Năpădirea patimilor, și războiul trupului cel ce să rădică asupra sufletului, după cinci chipuri să adaogă întru noi: Uneori adecă trupul afară de trebuință uneltind cele ce sunt; Iară alteori, pre cele afară de fire, ca pre cele după fire, caută a le lucra: Iară alteori, și de la draci întrarmându-se asupra sufletului, ca cel ce cu dulceață să împrietenește cu aceștiea; Iară este când și însuși sufletul, dintru cea înainte dulce pătimire obicinuită, singur întru sineși face nerânduială, ca cel ce prin felime înainte s-a înființat cu patimile. Însă să face și războiul, mai pre urmă tuturor din pizma dracilor, după slobozire împrotivindu-să nouă pentru smerenie, când din toate cele înainte zise vor fi scăpați.

125. Iară pricini ale războiului, cu adevărat sunt trei, din toate și prin toate nouă adăugându-să: Deprinderea, uneltirea cea cu prisosință a celor ce sunt, și cea după slobozire a dracilor pizmuire și luptă. Iară a să scula asupră, saŭ a pofti trupul împrotiva sufletului, și sufletul împrotiva trupului, întru acestași chip după deprindere și lucrare o aŭ, patimile trupului împrotiva sufletului, și biruințele sufletului împrotiva trupului. Însă și singur luptătorul Dieavolul, este când fără de socoteală și fără de pricină, ca un fără de rușine, împrotiva noastră sălbăticindu-să, să luptă cu noi. Deci să nu dai, O prietene, lipitorii ca uniia ce să bucură în sânge, a-ți suge alcătuirele mădulărilor tale, și nici a bori sângele va putea vreodată. Nici țărână spre săturarea șarpelui și bălaurului să-i slobozi, și vei călca cu lesnire deasupra întărâtării Leului și a bălaurului. Susupină până ce desbrăcându-te te vei îmbrăca întru sălășluirea cea de sus, și întru închipuirea celui ce după asemănare te-aŭ zidit pre tine Iisus Hristos.

126. Cu adevărat cei ce sărută pre iubirea de sine, și trupuri singure fiind, dulceții și măririi deșarte de-a pururea slujesc. Întru care pizma s-aŭ înrădăcinat, de zavistie topindu-să, și pre cea aproapelui bună lucrare, amărăciune o socotesc, pre cele bune ca pre cele rele clevetindu-le, și ca pre cele ce ar fi naștere a înșălării, și nici pre cele ale Duhului le priimesc saŭ le cred, nici pot a ști saŭ a cunoaște pre Dumnezeŭ, cu împuținarea credinții (ținuți fiind). Unii ca aceștia după orbirea lor și puțina credință, cu cuviință vor auzi de acolo „nu vă știŭ pre voi" (Mat. **25**.12)[47]. Pentru că să cuvine credinciosului celui ce întreabă, saŭ a crede cele ce nu știe auzindu-le, saŭ a să deprinde cele ce crede, saŭ a învăța cele ce a cunoscut, înmulțind fără de pizmuire talantul, întru care priimesc cu credință. Iară de nu crede cele ce nu știe, și defăimează pre cele ce nu le-aŭ cunoscut, și învață pre cele ce n-aŭ învățat, zavistuind celor ce cu fapta le învață pre acestea, fi va partea acestuia cu adevărat, cu cei ce aŭ fierea amărăciunei certându-să.

127. Ritor este cu adevărat, după cei înțălepți întru cuvânt, carele întru scurtime prin cea sobornicească meșteșugire, pre cele ce sunt le cuprinde, și ca pre un trup, și le desparte, și le împreunează, arătându-le pre acestea ca întocmai cu puterea, și după schimbare, și după același lucru; saŭ și cel ce după adevăr arătător să grăește. Saŭ iarăși, Ritor Duhovnicesc este cu adevărat, carele spre cele despărțite sobornicești ale celor ce sunt cinci cuprinzătoare osăbiri, pre care Cuvântul cel ce s-aŭ făcut Om le-aŭ împreunat, le desparte și le împreunează al alcătuitorului glas, ca un Ritor toate cuprinzându-le. Nu prin cuvânt gol numai arătător, după cei din afară a le arăta altora pre acestea, ci din vederile cele Dumnezeești, care i le arată prin Duhul acestuia cele ce sunt înființate, putând pre ceilalți a-i lumina. Iară adevărat Filosof este, cel ce din cele ce sunt pricina celor ce sunt o știe, saŭ din pricină pre cele ce sunt le cunoaște, după unirea cea mai presus de minte, și după credința

[46] *Psalmii*, **103**, 12-13:
"12. Adăpa-se-vor toate fiarele câmpului, asinii sălbatici setea își vor potoli.
13. Peste acelea păsările cerului vor locui; din mijlocul stâncilor vor da glas".

[47] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **25**, 12: "Iar el, răspunzând, a zis: Adevărat zic vouă: Nu vă cunosc pe voi".

cea fără de mijlocire făcându-să. Nu numaĭ deprinzându-le cele Dumnezeeştĭ, ci şi pătimindu-le. Saŭ iarăşĭ Filosof cu adevărat este, mintea ceea ce şi lucrătoare, şi de Dumnezeŭ văzătoare, şi vieţuitoare s-aŭ făcut. Însă minte desăvârşit filosoafă este, ceea ce pre cea năravnică, şi firească, şi de Dumnezeŭ cuvântătoare folosofie o aŭ îndreptat; Iar maĭ vârtos iubirea de Dumnezeŭ. Şi a ceĭ năravnice, adecă faptele; Iară a ceĭ fireştĭ, cuvintele; Iară a ceĭ de Dumnezeŭ cuvântătoare, vederea, şi pre cea a dogmelor adevărată cuprindere de la Dumnezeŭ s-aŭ învăţat. Saŭ iarăşĭ, Ritor Dumnezeesc întru cele Dumnezeeştĭ este, cela ce pre cele ce sunt, cu adevărat din cele ce sunt, saŭ nu sunt, le despărţeşte. Şi pre cuvintele acelora adecă, dintru acestea le arată, şi dintru acestea, pre cuvintele acelora le vede cu prea înDumnezeire. Şi pre cea gânditoare şi nevăzută, din cea simţitoare şi văzută; Iară pre cea simţitoare şi văzută lume, din cea nevăzută şi gânditoare o sămueşte. Că cea văzută adecă, al ceĭ nevăzute chip este, iară cea nevăzută întâiul chip. Maĭ înainte, zice, s-aŭ pus peceţile de cele nepecetluite, şi asămănările celor neasemănate. Ca prin aceea, aceasta, şi prin aceasta, aceea a să arăta Duhovniceşte, şi luminos una întru alta, şi alta întru alta a o vedea, şi ivită a o face prin cuvântul adevăruluĭ. Nu prin ducerĭ în sus, saŭ alte cuvinte spuitoare a o izvodi, pre cea în chipul Soareluĭ strălucitoare cunoştinţă a adevăruluĭ, ci prin meşteşugire şi putere Duhovnicească, pre cuvintele adevăruluĭ, amândorora a le lumina, şi a le arăta pre acestea prea cu arătare. Întrucât una adecă, povăţuitoare a noastră a fi, iară alta, casă vecĭnică Dumnezeească pentru noĭ făcută prea foarte cu arătare. Iară filosof Dumnezeesc este, cel ce prin faptă, şi prin vedere, fără de mijlocire s-aŭ unit cu Dumnezeŭ, şi prieten luĭ şi s-aŭ făcut şi să grăeşte, ca cel ce pre cea dintâĭ şi făcătoare, şi adevărată înţălepciune, şi o aŭ iubit, şi o aŭ îndrăgit, maĭ presus de toată altă prietenie, şi înţălepciune, şi cunoştinţă. Iară iubitor de cuvinte este, şi nu adevărat filosof (măcar deşi cu părerea a filosofi numire o aŭ întru ascuns, precum zice Marele Grigorie), cel ce pre înţălepciunea şi făptura luĭ Dumnezeŭ, o iubeşte şi o cearcă după cea maĭ pre urmă grăire. Însă nu pentru lauda şi slava omenească să se nevoească de filosofiea aceasta cu arătare, pentru ca nu iubitor de materie să fie, şi neiubitor de înţălepciune a înţălepciuneĭ luĭ Dumnezeŭ ceĭ cuvântătoare de fire. Iară cărturar este cel ce să învaţă întru Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ, tot cel ce prin faptă să îndeletniceşte întru privirea cea pentru Dumnezeŭ, şi întru linişte răbdând, care scoate din vistieria inimiĭ sale „nouă şi vechi" (Mat. **13**.52) [48], adecă: Evangheliceştĭ şi Proroceştĭ saŭ din Noul şi Vechiul aşăzământ, saŭ învăţătoare şi lucrătoare, saŭ legiuitoare şi Apostoleştĭ. Pentru că aceste sunt tainele cele vechĭ şi cele nouă, prin care lucrătorul cărturar le scoate afară, învăţat fiind întru petrecerea cea plăcută luĭ Dumnezeŭ. Şi cărturar este tot lucrătorul, carele trupeşte încă să îndeletniceşte către fapte. Iară Ritor Dumnezeesc este cel firesc, carele către cunoştinţile şi cuvintele celor ce sunt, stă în mijloc, şi cel arătător al tuturor întru Duhul, prin cea a cuvântuluĭ despărţitoare putere. Iară filosof adevărat, cel ce pre cea maĭ presus de fire unire a luĭ Dumnezeŭ, cu cunoştinţă şi fără de mijlocire o are întru sine.

128. Ceĭ ce scriŭ şi grăesc fără de Duh, şi voesc a zidi Biserica, sufleteştĭ sunt, precum oare unde Dumnezeescul Apostol zice „Duh neavând" (Iuda **1**.19) [49]. Pentru că uniĭ ca aceştia vinovaţĭ sunt blestemuluĭ celuĭ ce grăeşte „Amar celor înţălegătorĭ întru sineşĭ, şi înaintea lor ştiutorĭ" (Isa. **5**.21) [50]. Că grăesc de la sineşĭ, şi „nu este Duhul luĭ Dumnezeŭ cel ce grăeşte întru dânşiĭ, după cuvântul Domnuluĭ" (Mat. **10**.20) [51]. Că cel ce grăeşte dintru ale sale gîndurĭ maĭ înainte de curăţenie,

[48] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **13**, 52: "Iar El le-a zis: De aceea, orice cărturar cu învăţătură despre împărăţia cerurilor este asemenea unui om gospodar, care scoate din vistieria sa noi şi vechi".

[49] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iuda*, **1**, 19: "Aceştia sunt cei ce fac dezbinări, (oameni) fireşti, care nu au Duhul".

[50] *Isaia*, **5**, 21: "Vai de cei care sunt înţelepţi în ochii lor şi pricepuţi după gândurile lor!".

[51] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **10**, 20: "Fiindcă nu voi sunteţi cei care vorbiţi, ci Duhul Tatălui vostru este care grăieşte întru voi".

s-aŭ înşălat de Duhul păreriĭ. Că pentru aceasta zice pilda (**26**.12)[52] „Văzut-am pre bărbatul căruia i s-aŭ părut la sineşĭ înţălept a fi, nădejde maĭ multă are nebunul decât acesta“. Şi aceasta „nu fiţĭ înţălepţĭ la sinevă“ (Rom. **12**.16)[53] înţălepciunea ne porunceşte nouă. Ci şi însuşĭ Dumnezeescul Apostol cel plin de Duh, mărturisea grăind „Că nu suntem îndestulaţĭ de la sine a cugeta ceva ca de la sine, ci îndestularea noastră de la Dumnezeŭ: (2Cor. **3**.5)[54]. Şi aceasta: „Ci ca de la Dumnezeŭ înaintea luĭ Dumnezeŭ întru Hristos grăim“ (2Cor. **12**.19)[55]. Că acelora ce nu sunt luminaţĭ de Duhul Sfânt, unora ca acestora cuvintele (lor) sunt nedulcĭ şi neluminate, că nu din izvorul cel viŭ al Duhuluĭ împărtăşindu-să grăesc; Ci ca din oarecare heleşteŭ noroios, din inima ceea ce are şi hrăneşte lipitorĭ, şi şerpĭ, şi broaşte ale poftelor, ale mândrieĭ, şi ale neînfrânăriĭ. Şi apa cunoştinţiĭ acestora, este puturoasă şi turbure; şi „nicĭ ferbinte, nicĭ rece“ (Apoc. **3**.15)[56] din care ceĭ ce beaŭ spre îngreţoşare şi neîndulcire, şi spre borâre schimbându-să întorc.

129. „Trupul luĭ Hristos suntem noĭ, zice Dumnezeescul Apostol, şi mădulărĭ din parte“ (1Cor. **12**.27)[57]. Şi iarăşĭ „Un trup şi un Duh sunteţĭ, precum v-aţĭ chemat“ (Efes. **4**.4)[58]. Că „precum trupul mort este nesimţitor fără de Duh“ (Iac. **2**.26)[59], aşa şi cel omorât cu patimile prin lenevirea poruncilor cea după botez, nelucrător să face, şi neluminat de Sfântul Duh, şi de Darul luĭ Hristos Având Duhul adecă prin credinţă, şi prin naşterea de a doua, însă nelucrător şi nemişcător, prin amorţirea cea sufletească. Că sufletul adecă unul fiind, iară mădulările trupuluĭ multe, pre toate sufletul le ţine, şi viĭ le face, şi le mişcă, pre cele ce sunt priimitoare de vieaţă. Iară pre mădulările cele ce după oarecare neputinţă întâmplată s-aŭ veştejit, ca pre nişte moarte şi nesimţitoare le poartă adecă întru sine însă nevieţuitoare şi nesimţitoare. Aşa tot întru toate mădularele luĭ Hristos neamestecat este Darul luĭ Hristos lucrând şi viĭ făcându-le, pre cele ce pot a să împărtăşĭ vieţiĭ; Ci şi pre cele ce a să împărtăşi sunt neputincioase, cu iubire de oameni ca pre ale sale împrejur le (poartă) ţine. Pentru aceasta şi tot credinciosul, părtaş adecă este prin credinţă puneriĭ de Fiĭ Duhuluĭ. Însă nelucrător să face şi neluminat, prin omorârea patimilor, şi prin lenevire şi necredinţă, de lumină şi de vieaţa luĭ Iisus lipsindu-să. Întrucât a fi tot credinciosul mădular a luĭ Hristos şi Duhul luĭ Hristos având, însă nelucrător şi nemişcător, şi spre împărtăşirea Daruluĭ ne priimitor.

130. Cele opt vederĭ sobornice ştĭ, zicem a fi: Întâĭ, cea pentru Dumnezeŭ, fără de chip, şi fără de început, şi nezidită, şi pricină a tuturor, Treimicească una, şi maĭ presus de fiinţă Dumnezeire. A doua, cea a puterilor celor gânditoare, rânduială şi aşăzare. A treia, starea cea împreună alcătuită a celor ce sunt. A patra, pogorârea Cuvântuluĭ cea cu rânduială. A cincea, cea sobornicească înviere. A şasea, înfricoşată a doua venire a luĭ Hristos. A şaptea, vecĭnica muncire. A opta, împărăţia Cerurilor. Şi patru adecă, ale celor ce aŭ trecut, şi s-aŭ făcut, sunt. Iară patru, ale celor ce vor să fie, şi ale celor ce încă nu s-aŭ arătat. Şi să vede aceste luminos, şi să află de la ceĭ ce aŭ agonisit prin

---

[52] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **26**, 12: "Că ea, turnând mirul acesta pe trupul Meu, a făcut-o spre îngroparea Mea".
[53] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 16: "Cugetaţi acelaşi lucru unii pentru alţii; nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duşi spre cele smerite. Nu vă socotiţi voi înşivă înţelepţi".
[54] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 5: "Nu că de la noi înşine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înşine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu".
[55] *Idem*, **12**, 19: "De mult vi se pare că ne apărăm faţă de voi. Dar noi grăim în Hristos, înaintea lui Dumnezeu. Şi toate acestea, iubiţii mei, pentru zidirea voastră".
[56] *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, **3**, 15: "Ştiu faptele tale; că nu eşti nici rece, nici fierbinte. O, de ai fi rece sau fierbinte!".
[57] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 27: "Iar voi sunteţi trupul lui Hristos şi mădularele (fiecare) în parte".
[58] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 4: "Este un trup şi un Duh, precum şi chemaţi aţi fost la o singură nădejde a chemării voastre".
[59] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, **2**, 26: "Căci precum trupul fără de suflet mort este, astfel şi credinţa, fără de fapte, moartă este".

Dar multă curăţenie a minţiĭ. Iară cel ce fără de lumină vine către acestea, să ştie că năluciri închipueşte, şi nu vederĭ, prin duhul cel nălucitor, nălucindu-să şi nălucind.

131. Iată şi pentru înşălare, de nevoe este a zice după putere; Fiindcă este de ceĭ mulţĭ, de ceĭ mulţĭ, după cea mult meşteşugitoare şi mult închipuită a aceştia pândire, cu anevoe cunoscută, şi maĭ în scurt neînţăleasă. Înşălarea zice, în două chipurĭ să arată, saŭ maĭ vârtos vine asupră şi să adaogă: după nălucire, şi după lucrare; măcar deşi dintru una, din mândrie, începătura o are şi pricina. Şi cea întâĭ adecă, începătură este a ceĭ de a doau; Iară cea de a doua, începătură a ceĭ după uimire, a treia obicĭnueşte fireşte. Pentru că începătură a videnieĭ ceĭ după nălucire, este părerea; ceĭ ce pre Dumnezeŭ ca pre un chip oareşĭcare nălucit a fi, îl face. Dintru care urmează cea după nălucire către amăgire înşălare, prin care să naşte hula, şi cu care împreună înşălare cea după nălucire, naşte pre cea de la ceĭ de alt neam înfricoşare de nălucire, întru trezvire şi în somn: pre care, tremur şi clătire a sufletuluĭ numindu-să o grăesc. Că mândrieĭ, urmează înşălarea. Înşălăriĭ, hula. Huleĭ, frica. Şi [illegible], cutremurul. Iară cutremuruluĭ, uimirea cugetelor celor după fire. Acesta este chipul înşălărĭ ceĭ după nălucire. Iară cel după lucrare al doilea chip, este acesta: Că începătura de aicea o are prin dulce pătimirea din poftirea cea firească născându-să. Fiindcă din dulceaţă să naşte neînfrânarea celor nepovestite necurăţiĭ; Iară aceasta pre toată firea înferbântându-o, şi pre partea cea stăpânitoare turburându-o, prin împreunarea nălucirelor, pre minte o aduce întru uimire, prin îmbătarea lucrăriĭ ceĭ arzătoare, fără de minte lucrându-l pre dânsul, şi îl face a grăi înainte, şi prorociĭ mincinoase a vrăjitori, ca când vederile oarecărora Sfinţĭ, şi cuvintele acelora, ca prin sineşĭ porunceşte, fiind îmbătat de beţia patimiĭ, şi cu obiceiul schimbat şi îndrăcit. Pre uniĭ ca aceştia care să poartă în lume cu amăgirea înşălăriĭ, prorocĭ îl numesc, care şed şi petrec lângă lăcaşurile oarecărora Sfinţĭ. Şi ca arătat îndrăciţĭ fiind, şi de la singurĭ aceea ca când lucrându-să şi muncindu-să (cercându-să), cele printr-înşiĭ (grăite) le vestesc oamenilor; Pre care îndrăciţĭ, şi amăgiţĭ, şi de înşălare robiţĭ cu cuviinţă este a-ĭ chema, iar nu prooroci, şi înainte spuitorĭ de cele de faţă şi de cele ce vor să fie. Pentru că singur dracul curvieĭ, prin înfocarea poftiĭ mintea lor întunecându-o, o aduce întru uimire din minţĭ, nălucindu-le lor pre oarecare din Sfinţĭ, şi vorbirĭ şi vederi arătându-le. Şi este ca când Dracii a ceea aproape să arată, spre a-ĭ înfricoşa şi a-ĭ turbura pre aceştia. Că de jugul luĭ Veliar legându-ĭ pre eĭ, către păcatul cel după lucrare silindu-ĭ pre dânşiĭ îĭ împinge, ca de aicea daţĭ să-ĭ aibă şi robĭ până la Moarte şi în muncă trimiţându-ĭ.

132. Să cade a şti că trei pricinĭ sobornicestĭ are înşălarea, prin care vine asupra oamenilor: Din mândrie, din pizma dracilor, şi din pedepsitoarea slobozire. Iară pricinele acestora, a mândrieĭ adecă, este uşurimea. Iară a pizmeĭ, sporirea înainte. Iară a slobozireĭ ceĭ pedepsitoare, este vieţuirea cea cu păcat. Şi cea din pizmă, şi din părere singură, grabnică are vindecarea, când maĭ ales şi s-ar smeri. Iară cea din pedepsire pentru păcat dare Sataniĭ, de multe orĭ până la moarte spre lăsare o sloboade Dumnezeŭ pre aceasta. Însă este când şi nevinovaţĭ, munciţĭ a fi să daŭ spre mântuire. Şi să cade a şti, că şi singur dracul păreriĭ, înainte grăeşte întru ceĭ ce nu i-aŭ aminte inimiĭ cu de-adinsul.

133. Preoţĭ, şi Împăraţĭ după adevăr să ung întru a doua naştere, toţĭ bine credincioşiĭ, precum atuncea şi ceĭ vechĭ dupre închipuire. Că chipurĭ era aceea adevăruluĭ nostru. Nu despre o parte, ci toţĭ pre noĭ pre toţĭ ne închipuia. Pentru că dupre aceea nicĭ împreună de asemenea cu chipul şi cu vederea una, Împărăţia şi Preoţia noastră, măcar deşi semnele aceleaşĭ. Nicĭ asupra noastră are fire hotărârea, saŭ Darul, şi chemarea spre ungere, ca să fie osăbite cele ce s-aŭ uns; Ci una şi aceiaşĭ chemare, şi credinţă, şi ungere, şi închipuire avem. Dar descopere, şi arată după cuvântul adevăruluĭ, curăţenia şi nepătimirea, şi tot sfinţit a fi luĭ Dumnezeŭ, şi acum şi în cel viitor veac.

134. Înţălepciune atuncea cu gura grăeşte, şi cu inima cugetă înţălegere: cel ce pre Dumnezeŭ Cuvântul, pre Înţălepciunea cea Ipostatnică a luĭ Dumnezeŭ şi Părinteluĭ, luminat din cele ce sunt o arată, ca cel ce are cuvinte închipuind pre cele ce sunt întâĭ închipuitoare întru cele ce sunt, şi prin

cuvântul cel viŭ dupre lucrare, cu gura grăeşte dintru înţălepciune înţălepciune. Iară cu inima strălucindu-să, prin puterea înţălegeriĭ ceĭ prefăcătoare cugetată fiind cu Duhul, poate a face şi a lumina prin înţălegere pre ceĭ ce cu credinţă ascultă.

135. Cea mare a adevăruluĭ împrotivă luptătoare, şi înşălarea ceea ce trage pre oamenĭ astăzĭ spre pierzare, (prin care necunoştinţa întunereculuĭ aŭ împărăţit în sufletele celor leneşĭ, de la Dumnezeŭ înstrăinându-ne pre noĭ; Şi ca cum n-ar fi Dumnezeŭ, necunoscând pre cel ce a doua oară ne-aŭ născut pre noĭ şi ne-aŭ luminat, Saŭ prin singur gol cuvântul să crede şi să cunoaşte, şi nu cu lucrul, Saŭ celor singurĭ vechĭ, iar nu întru noĭ. Şi mărturiele cele scripturelnice de alţiĭ pentru Dumnezeŭ, saŭ şi de ceĭ ce le-aŭ grăit le unesc. „Şi slava, precum zice, cea pentru Dumnezeŭ o hulesc, iară pre cea a cunoştinţiĭ bună cinstire cu adevărat lepădându-o"(2 Pet. **2**. 2) [60]. Şi trupeşte numaĭ, pentru ca să nu zic jidoveşte, scripturele le cetesc, saŭ şi le cunosc, pre cea prin învierea sufletuluĭ sculare de aicea lepădându-o, de-a pururea în mormânturĭ cu necunoştinţă a lăcui poftesc); patimile aceste trei sunt: Necredinţa, vicleşugul, şi trândăvia. Şi una alteia sunt împreună ţiitoare şi născătoare. Că necredinţa este învăţător al vicleşuguluĭ; Şi viclenia, soţie a trândăvieĭ, a căriia semn este lenevirea. Saŭ iarăşĭ altmintrelea: Trândăvia, este născătoare a vicleşuguluĭ, precum Domnul a zis „Slugă vicleană şi leneşă" (Mat. **25**. 26) [61]. Iară viclenia, maică este a necredinţiĭ. Că tot cel viclean este necredincios. Iar cel ce nu crede şi de Dumnezeŭ este netemător. Dintru care să naşte trândăvia maica defăimăriĭ, prin care tot cel bun să defăimează, şi tot răul să lucrează.

136. Slavă adevărată pentru Dumnezeŭ, şi cunoştinţă nemincinoasă a celor ce sunt: pre cea desăvârşit a dogmelor dreaptă slăvire o alcătueşte împreună. Pentru aceasta şi a slavoslovi este dator unul ca acesta aşa: Slavă ţie Hristoase, Dumnezeul nostru slavă ţie. Că pentru noĭ te-aĭ făcut om, Dumnezeŭ Cuvântul, cel maĭ presus de fiinţă. Pentru aceasta mare este taina rânduelíĭ Tale, Mântuitorul nostru, slavă ţie.

137. Decĭ sunt ale cuvintelor celor ce împreună să scriŭ, după Marele Macsim, chipurĭ osăbite trei, neprihănite şi neosândite. Întâiŭ, cel pentru aducerea aminte de sine. Al doilea, cel pentru folosul altora. Al treilea, cel ce pentru ascultare împreună să scrie, Întru care şi cele maĭ multe din scripturĭ s-aŭ pus, celor ce cu smerenie aŭ cerut cuvântul. Iară dacă spre plăcere şi slavă este, şi cel ce scrie spre a să vedea fapte bune „îşĭ ia zice, plata sa" (Mat. **5**. 12) [62], nicĭ un folos aicea având, saŭ plată în cel ce va să fie. Ci şi ca un plăcător oamenilor şi viclean, cârciumărind cuvântul luĭ Dumnezeŭ, să va osândi.

---

[60] *A doua Epistolă Soborniceească a Sfântului Apostol Petru*, **2**, 2: "Şi mulţi se vor lua după învăţăturile lor rătăcite şi, din pricina lor, calea adevărului va fi hulită".

[61] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **25**, 26: "Şi răspunzând stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană şi leneşă, ştiai că secer unde n-am semănat şi adun de unde n-am împrăştiat?".

[62] *Idem*, **5**, 12: "Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri, că aşa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi".

Alte capete, ale aceluiaşĭ,
cu numărul de 7

1. PRE TOATE vrâstele cele întru Hristos a le ajunge fieştecine este dator cel ce s-aŭ botezat întru Hristos. Pentru că înainte aŭ luat pre cea a acestora putere, şi prin poruncĭ poate a le afla şi a le deprinde pre acestea. Şi Zămislirea adecă, este logodirea Duhuluĭ. Iară Naşterea este, lucrarea bucurieĭ. Iară Botezarea este, puterea cea curăţitoare a foculuĭ Duhuluĭ. Iară Schimbarea la faţă este, vederea luminiĭ ceĭ Dumnezeeştĭ. Răstignirea este, omorârea cea despre toate. Şi Îngroparea este, ţinerea cea în inimă a Dumnezeesculuĭ Dor. Iar Învierea este, scularea cea făcătoare de viaţă a sufletuluĭ. Iar înălţarea, uimirea cea către Dumnezeŭ, şi răpirea minţiĭ. Iar cel ce n-aŭ aflat pre acestea, nicĭ le-aŭ simţit, prunc încă este, şi cu trupul, şi cu Duhul, măcar deşi cărunt şi lucrător de la toţĭ să socoteşte.

2. Patimile luĭ Hristos aŭ omorâre făcătoare de vieaţă, celor ce prin toate aŭ pătimit; Adecă: „De împreună pătimim, împreună să ne şi proslăvim" (Rom. 8.17)[63]. Iară patimile dulceţilor, aŭ câştigat omorârea făcătoare de moarte, celor ce le lucrează pre ele. Pentru că este răstignire a răstingnireĭ, şi omorâre a omorâreĭ, pătimirea cea de voe a patimilor luĭ Hristos.

3. A pătimi pentru Hristos este, a răbda cele ce vor să se întâmple. Pentru că pizma, celor nevinovaţĭ este spre folos. Iară mustrarea spre întoarcere să face nouă pedepsire a Domnuluĭ, deşchizându-ne nouă celor vinovaţĭ urechile. Pentru aceasta le-aŭ făgăduit şi cunună celor ce rabdă, Domnul în veacul veaculuĭ. Slavă ţie Dumnezeul nostru slavă ţie, Treime Sfântă, pentru toate slavă Ţie. Pentru schimbarea cea pătimicioasă.

4. Trândăvirea fiind patimă cu anevoe de biruit, slăbănogeşte pre trup. Şi slăbănogindu-să trupul, împreună să slăbănogeşte şi sufletul. Iar amândoĭ slăbănogindu-să, să schimbă amestecarea trupuluĭ prin pătimirea cea dulce. Iar pătimirea cea dulce, porneşte poftirea. Poftirea, aprinderea. Aprinderea, năpădirea. Năpădirea, porneşte pomenirea. Pomenirea, nălucirea. Nălucirea pe asupreală. Asupreala, pe unire. Unirea, învoirea. Învoirea face lucrarea: Orĭ pre cea prin trup, orĭ pre cea prin frecăturile cele de multe chipurĭ, şi aşa omul biruit fiind, cade.

Pentru schimbarea cea bună

5. Răbdarea întru tot lucrul, naşte pe bărbăţie. Bărbăţia pre osârdie. Osârdia, pre îngăduire. Îngăduirea, pre sporire; şi pre cea a lucruluĭ sporire, adecă, adăugarea, potoleşte neînfrânarea trupuluĭ, şi pre cea a poftiĭ dulce pătimire o îmblânzeşte. Iar poftirea, porneşte pre dorire. Dorirea, pre dragoste. Dragostea pre râvnire. Râvnirea, pre ferbinţală. Ferbinţala, pre sculare. Scularea, pre sârguinţă. Sârguinţa, pre rugăciune. Rugăciunea, pre linişte. Liniştea, naşte pre privire. Privirea, pre cunoştinţă.

[64] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 17: "Şi dacă suntem fii suntem şi moştenitori – moştenitori ai lui Dumnezeu şi împreună-moştenitori cu Hristos, dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne şi preamărim".

Cunoştinţa, pe cuprinderea tainelor. Iară sfârşitul tainelor este, Cuvântarea de Dumnezeŭ. Iară rodul Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ este, dragostea cea desăvârşit. Al dragosteĭ este, smerenia. Al smereniei este, nepătimirea. Al nepătimireĭ este, vederea înainte, şi proorocia, şi înainte cunoaşterea. Pentru că nu are cineva de aicea pre faptele cele bune desăvârşit, nicĭ deodată micşorează răutăţile; Ci câte puţin crescând fapta cea bună, câte puţin răutatea întru nefiinţă să face.

Pentru ispitele cele în somn

6. ÎNTREBARE: În câte chipurĭ să face păcatul cel din scurgere, cel cu păcat, şi cel fără de păcat?

RĂSPUNS: În trei felurĭ, adecă cea păcătuitoare: prin curvie, malahie, şi învoirea gândurilor. Şi prin şapte felurĭ cea fără de păcat: prin udurĭ, prin mâncărĭ materialnice, prin cele pornitoare, prin băutura cea rece, prin slăbănogirea trupuluĭ, prin osteneala cea fără de măsură, şi prin nălucirea cea drăcească în multe felurĭ. Şi a îmbătrâniţilor adecă lucrătorĭ, să întâmplă de multe orĭ prin cele înainte grăite cinci chipurĭ. Iară a nepătimaşilor, prin udurĭ singure cele nearătate rar făcându-să, şi prin multe durerĭ, şi prin lucrare maĭ Dumnezească curăţitoare şi sfinţitoare, dăruirea curăţenieĭ lor fiind adăugată. Iară chipul cel maĭ de pre urmă, al scurgeriĭ ceĭ prin nălucire în somn, al pătimaşilor şi al neputincioşilor este. Însă şi aceasta ca o fără de voe, este fără de păcat, precum grăesc Părinţiĭ. A celuĭ fără de patimă, este osebită, cea din părăsire după pronie pornire fără de păcat; precum ceilaltă materie să cheltueşte cu Dumnezeescul foc. Iară a lucrătoruluĭ, este nevoia cea prin multe chipurĭ, şi neprihănita deşertare. Iară a celuĭ pătimaş, este cea îndoită scurgere şi nelesnicioasă: cea în somnurĭ prin nălucire, şi întru deşteptare învoire. Dintru care una adecă este fără de prihană, iară alta, cu păcat, şi întru certărĭ să hotăraşte. A nepătimaşilor, una este şi pornirea şi deşărtarea trupuluĭ de materie, dupre pronie, prin udurĭ. Una adecă vărsată să fie ca o prisosinţă, iar ceilaltă, ca o mistuită prin focul cel Dumnezeesc cheltuindu-să, după cel ce grăeşte. Iar ale lucrătorilor, şi ale mijlocielor, şase sunt cele sobornicеştĭ nevinovate chipurĭ ale pornireĭ ceĭ curgătoare, şi cele fireştĭ, de nevoe să se curăţască şi să se izbăvească: Prin mâncările cele materialnice, şi prin cele pornitoare, şi prin băutura cea rece, şi prin slăbănogirea fireĭ, şi prin slăbănogirea ostenelelor, şi în sfârşit, prin pizma dracilor, pătimeşte firea prin sineşĭ. Iară ale neputincioşilor şi ale începătorilor, de asemenea şase sunt şi ale acestora chipurile cele pătimaşe: Prin îndrăcirea pântecеluĭ, prin clevetire, prin osândire, prin mărirea deşartă, prin învoirea cea îndoită întru nălucire, şi în sfârşit zavistia dracilor cea după asupreală. Însă şi aceasta scopos este al pronieĭ, a curăţi firea de stricăciune, şi de prisosirele cele streine, şi de poftele cele necuvântătoare care sunt aduse din afară înlăuntru eĭ, şi a pedepsi pre nevoitorĭ ca să se smerească, şi totdeauna cu luoare aminte a să înfrâna despre toate.

Pentru cum să cade a lua milostenie cel ce liniştează

7. Cela ce şade deosebĭ şi mănâncă dragoste (adecă milostenie) dator este după şapte chipurĭ a priimi milostenie: Întâĭ, cu trebuinţă a cere. Al doilea, cu trebuinţă a lua. Al treilea, ca de la Dumnezeŭ cele ce vine a le priimi. Al patrulea, spre Dumnezeŭ a nădăjdui, şi acela a fi dătător al plăţilor. Al cincelea, lucrător a fi al poruncilor. Al şaselea, a nu face dintru acestea avere maĭ presus de trebuinţă. Al şaptelea, a nu fi scump, ci dătător şi îndurător. Pentru că unul ca acesta carele este întru acestea, să bucură ca cel de la Dumnezeŭ, şi nu de la oamenĭ are purtare de grijă.

Ale acestuiaşĭ capete 10

Ştiinţă cu de-amăruntul, pentru linişte şi pentru rugăciune.
Încă şi pentru semnele Daruluĭ şi ale înşălăriĭ.
Şi care este osăbirea căldureĭ şi a lucrăriĭ.
Şi cum că fără de povăţuitor lesne împreună vine rătăcirea

1. DECI SĂ CADE nouă a zice după Marele Învăţător, a nu avea trebuinţă de ajutorul cel din scriptură, saŭ de cel de la ceilalţĭ Părinţĭ, O Purtătorule de semne Loghine! Ci aşa a fi de Dumnezeŭ învăţaţĭ „Că vor fi, zice, toţĭ învăţaţĭ de Dumnezeŭ" (Ioan **6**.45)[64]. „Că dintr-însul, şi printr-însul" (Rom. **11**.36)[65] a cunoaşte şi a învăţa cele ce folosesc, nu numaĭ noĭ, ci şi toţĭ fieştecarele din ceĭ credincioşĭ; Ca uniĭ ce pre legea Duhuluĭ scrisă întru tăbliţele inimilor noastre a o purta, şi fără de mijlocire, Herovimiceşte, cea minuantă, împreună cu Iisus prin curată rugăciune a inimiĭ a vorbi ne-am învrednicit. Iară de vreme ce suntem prunci, după vremea zidireĭ ceĭ de iznoavă, nicĭ Darul înţălegându-l, nicĭ înnoirea pricepându-o, şi maĭ vârtos necunoscând, cea covârşitoare mărime a cinstiĭ şi a slaveĭ, căriea ne-am împărtăşit. Şi măcar că datorĭ suntem prin poruncĭ, sufleteşte şi Duhovniceşte a creşte, şi a vedea gânditor ceea ce am luat, însă cădem prin lenevire, şi prin obiceiŭ prea pătimaş, întru nesimţire şi întunecare, ceĭ mulţĭ; Şi nicĭ de este Dumnezeŭ cunoaştem nicĭ cine eram, saŭ care ne făcusem, Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ, Fiĭ aĭ luminiĭ şi Fiĭ şi mădularĭ aĭ luĭ Hristos făcându-ne. Şi dacă şi bărbaţĭ ne botezăm, ci însă întru apă numaĭ, şi nu întru Duhul ne simţim. Iară dacă şi întru Duhul ne înnoim, credem prin goală credinţa cea moartă şi nelucrătoare, şi întru îndoirea sufletuluĭ a ne face grăim; Şi aşa asemenea întru tot desăvârşit trupurĭ fiind, trupeşte vieţuim şi umblăm. Iară deşi ne-am pocăi, trupeşte numaĭ, şi nu Duhovniceşte, poruncile le facem şi le cunoaştem. Iară deşi prin multe ostenele, Darul cu iubire de oamenĭ, pre uniĭ arătăriĭ i-aŭ învrednicit, ca pre o înşălare pre acesta îl priimim. Iară deşi de la alţiĭ pre aceasta lucrându-să vom auzi, ca pre o rătăcire pre aceasta, pentru pizmă îl socotim. Şi aşa rămânem morţĭ până la moarte, nevieţuind întru Hristos şi nelucrându-ne. Şi aceea ce avem, după scriptură (Mar. **4**.25)[66] în vremea eşireĭ, saŭ a judecăţiĭ, prin necredinţă, saŭ desnădăjduire, să va lua de la noĭ. Neînţălegând cum că dupre Părintele să cuvine să fie şi Fiiĭ. Dumnezeĭ din Dumnezeŭ, şi Duhovniceştĭ din Duhul. „Că cel născut, zice, din Duhul, Duh este" (Ioan **3**.6)[67]. Iară noĭ trupurĭ fiind, deşi credincioşĭ, măcar deşi Cereştĭ făcându-ne, pentru aceasta (că suntem trupurĭ) Duhul luĭ Dumnezeŭ nu rămâne întru

[64] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 45: "Scris este în prooroci: «Şi vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu». Deci oricine a auzit şi a învăţat de la Tatăl la Mine vine".
[65] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 36: "Pentru că de la El şi prin El şi întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin!".
[66] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **4**, 25: "Căci celui ce are i se va da; dar de la cel ce nu are, şi ce are i se va lua".
[67] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 6: "Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este".

noĭ. Şi pentru aceasta aŭ arătat Domnul aducerile asupră şi robiele, şi junghierile le-aŭ înmulţit, poate vrând a îndrepta saŭ a tăia răutatea, saŭ a mântui prin ierburĭ maĭ puternice.

2. Şi întâĭ adecă a zice, Dumnezeŭ dând graiŭ celor ce bine vestesc unele ca acestea bune, cum ar afla cineva, şi maĭ vârtos cum s-ar afla ceea ce are, saŭ a priimit pre Hristos prin Botez întru Duhul? Dupre Apostolul Pavel, că zice „Aŭ nu ştiţĭ că Iisus Hristos lăcueşte întru inimele noastre? (2Cor. **13**.5)[68]; Iar apoĭ şi cum ar spori înainte, pe urmă aşa şi cum va păzi pre ceea ce a aflat. Că este prea bun chip în scurt, margenile dimpreună cu mijlocul în scurt a le zice, multă lăţime având. Pentru că ca mulţĭ adecă nevoinţa până a afla ceea ce caută aŭ luat-o, şi aŭ pus să stea dorinţa până la aceasta; şi maĭ departe nu trec înainte, nicĭ le pasă acestora, îndeletnicindu-să numaĭ întru începătura care o aŭ aflat. Şi împiedecându-să, şi prin neştiinţă trecerea rădicând, lĭ să pare bine a călători, şi cu necâştigare să poartă pre dinafară de aceasta. Iară alţiĭ pre jumătatea luminărĭ ajungând, către sfârşit s-aŭ lenevit trândăvindu-să, saŭ întru cele dinapoĭ întorcându-să prin nedeosebita petrecere, şi noĭ începătorĭ făcându-să. Iar alţiĭ către săvârşire ajungând, prin neluarea aminte, cad din (pricina) păreriĭ, şi întru cele dinapoĭ să întorc, şi mijlociilor şi noilor începătorĭ deopotrivă spre lucru să învoesc. Iară a noilor începătorĭ, şi a celor de mijloc, şi a celor desăvârşiţĭ este: a unora, lucrarea; Iară a altora, luminarea; Iară a celorlalţĭ, curăţirea sufletuluĭ, saŭ învierea acestuia.

Pentru cum să află lucrarea

3. După două chipurĭ să află lucrarea Duhuluĭ, pre care întru Botez tăinuit o am luat înainte. Şi întâĭ, soborniceşte a zice, prin lucrarea poruncilor, prin multă osteneală şi vreme, Darul să descopere, precum zice Sfântul Marco. Şi dupre cât poruncile le lucrăm, dupre atâta maĭ arătat străluceşte nouă razele sale. Iară a doua, pre cea cu meşteşug (lucrare) şi chemare deasă a Domnuluĭ Iisus, adecă prin pomenriea luĭ Dumnezeŭ să arată întru supunere. Şi din petrecerea cea dintâĭ, maĭ cu zăbavă; Iar dintru cea de a doua maĭ degrabă. Dacă şi a deprinde ar afla cu durere şi cu aşteptare săpând pământul şi aurul căutându-l. Decĭ dacă voim nu ne rătăcim, adevărul a-l afla şi a-l cunoaşte, căutând a avea pre singură lucrarea inimiĭ, fără de chip cu totul şi neînchipuită. Şi nicĭ închipuire, saŭ faţă ca când a Sfântuluĭ cu nălucire a oglindi, nicĭ lumină a vedea. (Pentru că are fire înşălarea, întru începuturĭ maĭ vârtos, cu unele ca acestea mincinoase nălucirĭ a înşăla pre mintea celor neiscusiţĭ). Ci numaĭ lucrarea rugăciuneĭ, în inimă lucrându-să să ne sârguim a o vedea, încălzând pre minte şi-nveselindu-o, şi spre dragoste nepovestită a luĭ Dumnezeŭ, şi a oamenilor pre suflet aprinzându-l. Pentru aceasta şi smerenie, şi zdrobire, atuncea nu puţină este a vedea din rugăciune făcàdu-să. De vreme ce rugăciunea este la ceĭ noĭ începătorĭ, pururea mişcătoare lucrare gânditoare a Duhuluĭ Sfânt. Întru început ca un foc de veselie, din inimă dându-să.

4. Iar sunt semne ale începeriĭ aceştiea, ale celor ce o caută pre dânsa cu adevărat, şi nu ca ceĭ ce ipsitesc fiind; după singură Înţălepciunea care grăeşte (1.2) * „Cum că să află celor ce nu o ispitesc pre dânsa; şi să arată celor ce nu o cred pre dânsa": Întru uniĭ adecă să vede, ca o lumină răsărind. Iar întru alţiĭ, veselie cutremurătoare. Iară întru alţiĭ, bucurie. Şi întru alţiĭ, amestecată bucurie şi frică. Iară întru uniĭ, cutremur şi frică cu bucurie. Iară uneorĭ întru oarecare, şi lacrămĭ şi frică. Să bucură sufletul de cercetarea şi mila luĭ Dumnezeŭ; Însă să teme şi să cutremură de venirea Luĭ, Ca un vinovat întru păcate multe. Iară altora, iarăşĭ să face la început, nespusă zdrobire, şi durere negrăită a sufletuluĭ. Cuprins fiind de durerĭ „ca ceea ce naşte" (Sirah. **48**.22[69]

[68] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 5: "Cercetaţi-vă pe voi înşivă dacă sunteţi în credinţă; încercaţi-vă pe voi înşivă. Sau nu vă cunoaşteţi voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteţi netrebnici".

* trimitere incompletă în mss.

[69] *Cartea Înţelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, **48**, 22: "Atunci au tremurat inimile şi mâinile lor şi s-au chinuit, ca cele care nasc şi au chemat pe Domnul cel Milostiv, întinzând mâinile lor către El".

şi Ioan **16**, 21 [70]) şi boleşte după scriptură. Că străbătând viul şi lucrătorul cuvânt, adecă Iisus: precum zice Apostolul (Evr. **4**.12) [71], până la împărţirea sufletuluĭ şi a trupuluĭ, a încheieturilor şi a creerilor, ca partea cea pătimaşă din toate părţile sufletuluĭ şi ale trupuluĭ, cu sila să o topească. Întru alţiĭ, dragoste şi pace către toţĭ să vede, neluptătoare. Întru alţiĭ, veselie, pre care şi săltare întru multe locurĭ Părinţiĭ o aŭ numit, puterea Duhuluĭ fiind, şi mişcare vie a inimiĭ. Această săltare, să grăeşte şi „suspin a Duhuluĭ celuĭ negrăit, ce pentru noĭ către Dumnezeŭ să roagă" (Rom. **8**.26) [72]. Şi zămislire a dreptăţiĭ luĭ Dumnezeŭ, pre aceasta şi Isaiea o aŭ numit (**21**.3) [73]. Şi împungere, Marele Efrem; Iară Domnul „Izvor al apeĭ ce curge în vieaţa cea vecĭnică" (Ioan **4**.14) [74]. (Iară apă pre Duhul l-aŭ numit) ca pre cela ce saltă în inimă şi fierbe prin pornirea puteriĭ.

5. Să cuvine a şti cum că două osăbirĭ are săltarea: adecă, Bucuriea, cea cu chip lin (care săltare şi suspin, şi întâmpinare a Duhuluĭ să grăeşte); şi cea mare a inimiĭ (care şi săltare, şi batere, adecă sărire să grăeşte a inimiĭ ceĭ viĭ, spre Dumnezeescul văzduh, saŭ alcătuitoare zburare). Că de la Dumnezeescul Duh înaripându-să cu dragostea, şi din legăturĭ slobozindu-să sufletul, spre cele de sus, şi maĭ înainte de eşire, a zbura să ispiteşte, poftind dejugarea greutăţiĭ. (Aceasta şi turburare a Duhuluĭ, adecă fierbere şi mişcare să grăeşte, după cea scrisă „Iară Iisus s-aŭ turburat pre sine cu Duhul, pornindu-să întru putere şi zicând: unde l-aţĭ pus pre el" (Ioan **11**.34) [75]. Şi arată osebirea a ceĭ marĭ, şi a ceĭ micĭ săltărĭ Dumnezeescul David, zicând „Munţiĭ ca berbeciĭ, şi dealurile ca mieiĭ oilor săltând" (Ps. **11**.3, 4) [76]. Pentru ceĭ desăvârşiţĭ, şi pentru ceĭ noĭ începătorĭ zicând. Căcĭ pentru munţĭ şi dealurĭ simţitoare, cum că saltă nevieţuitoare fiind, de care a pomenit, de prisosirea luĭ a grăi.

6. Să cade a şti, că Dumnezeasca frică, cutremur nu are. (Iară cutremur grăesc, nu pre cel din bucurie, ci pre cel din mânie adecă, pre cel din pedepsire şi părăsire). Ci bucuriea cea cutremurătoare, care să adaogă din rugăciune, întru focul Dumnezeeştiĭ fricĭ. Iară frică, nu pre cea cutremurătoare pre cea din mânie adecă din muncire: ci pre cea a înţălepciuneĭ, care şi „începătură a înţălepciuneĭ să grăeşte" (Pil. **1**, 7 [77]; Ps. **110**.10 [78]). Însă să împărţăşte frica în treĭ (măcar deşi în două Părinţiĭ aŭ grăit-o): pre cea intrătoare, şi pre cea desăvârşit; apoĭ şi pre cea din mânie frică, pre care şi cutremur cu adevărat să cuvine a o chema, adecă clătire şi zdrobire.

7. Iară cutremurul, are multe osăbirĭ cu chipurile. Unul este al mânieĭ, şi altul al bucurieĭ, şi altul al iuţimeĭ (când după covârşire s-ar face căldură, precum grăesc, a sângeluĭ celuĭ dimprejurul

[70] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **16**, 21: "Femeia, când e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul, nu-şi mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume".

[71] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 12: "Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu şi lucrător şi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, şi pătrunde până la despărţitura sufletului şi duhului, dintre încheieturi şi măduvă, şi destoinic este să judece simţirile şi cugetările inimii".

[72] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 26: "De asemenea şi Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite".

[73] *Isaia*, **21**, 3: "De aceea inima mea s-a umplut de nelinişte, dureri m-apucă, ca durerile unei femei care este gata să nască. Înspăimântat cum sunt, nu mai aud; tulburat, nici că mai văd".

[74] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 14: "Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică".

[75] *Idem*, **11**, 34: "Şi a zis: Unde l-aţi pus? Zis-au Lui: Doamne, vino şi vezi". Am decalat cu un stih trimiterea din mss., de la **11**, 33 la **11**, 34 ce corespunde citatului din text.

[76] *Psalmii*, **11**, 3-4:

"3. Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene şi limba cea plină de mândrie.

4. Pe cei ce au zis: «Cu limba noastră ne vom mări, căci buzele noastre la noi sunt; cine ne este Domn»?".

Citatul din text nu corespunde stihurilor şi psalmului din notă.

[77] *Pildele lui Solomon*, **1**, 7: "Frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii; cei fără minte dispreţuiesc înţelepciunea şi stăpânirea de sine".

[78] *Psalmii*, **110**, 10: "Începutul înţelepciunii este frica de Domnul; înţelegere bună este tuturor celor ce o fac pe ea. Lauda Lui rămâne în veacul veacului".

inimiĭ); şi altul din bătrâneţă, şi altul este al păcatuluĭ, adecă al înşălăriĭ, şi altul al blestemuluĭ, dat fiind prin Cain neamuluĭ Omenesc. Însă cu nevoitorul la început, cel din bucurie, şi cel din păcat cutremur să luptă; dar nu tuturor aşa să întâmplă. Iară semnele amândorora sunt: A unora, adecă este bucuria cea tremurătoare, întru veselie multă şi lacrămĭ, Darul pre suflet îl mângâie. Iară a celuilalt, înăsprită ferbinţală, şi îngâmfare, şi învârtoşare inimiĭ, pre suflet aprinzându-l, şi înfocând mădulările cele împreunătoare, şi către împleticirea trupurilor, şi dragoste prin nălucirĭ înlăuntru întru învoire, lucrarea cea urâtă făcându-o.

8. Îndoită a fi lucrarea fieştecăruia începător (ştim), şi îndoit în inimă lucrându-să şi neamestecat. Una adecă din Dar, iar alta din înşălare. Precum mărturiseşte cu cuvântul Marele Marco pustnicul aşa grăind: Este lucrare Duhovnicească, şi este lucrare Satanicească, de prunc necunoscându-să. Şi iarăşĭ întreită a fi ferbinţala lucrăriĭ, întru oamenĭ aprinzându-să: pre cea din Dar, pre cea din înşălare, adecă a păcatuluĭ, şi pre cea din umplerea sângeluĭ, pre care şi amestecare Africanul Talasie o aŭ zis. Şi prin înfrânarea cea cu măsură, să cuvine pre aceasta a o netezi, şi a o împăca (adecă domoli).

9. Lucrarea Daruluĭ este, putere a Duhuluĭ întru bucurie şi veselie a inimiĭ pornindu-să, întărind, şi păzind, şi înfierbântând pre suflet, şi curăţându-l. Şi pre gândurĭ încetându-le, până la o vreme. Iară pre cea a trupuluĭ pornire o omoară, până la o vreme. Şi acestea sunt semnele aceştiea, şi roadele cele ce arată adevărul: Lacrămile, zdrobirea, smereniea, înfrânarea, tăcerea, răbdarea, a să ascunde, şi câte unele ca acestea, prin care fără de îndoială ne adeverim.

10. Lucrarea înşălăciuneĭ este, aprinderea păcatuluĭ întru dulceaţă, înfierbântând pre suflet, şi spre împreunarea trupurilor cu nebunie, pre poftirea care este întru pornirea trupuluĭ rădicându-o. Însă fără de fel este toată şi neaşăzată, după Sfântul Diadoh. Bucurie necuvântătoare, şi părere, şi turburare, şi veselie fără de fel, şi precum cu cuviinţă este a zice, nehrănitoare având întru dulceaţă, nicĭ căldură, nicĭ răceală, către partea cea poftitoare maĭ vârtos lucrând. Dobândindu-şĭ materie de aprinderea dulceţilor, şi pe prea nesăţiosul pântece avându-l ajutor. Că de acolo să porneşte şi să aprinde, spre împreună amestecarea trupuluĭ, pricină luând, spre a lucra şi a arde pre suflet, şi spre sineşĭ a-l trage, ca prin deprindere dulce pătimind omul, după puţin Darul din sineşĭ să îl izgonească: [Şi prea curveşte întru ascuns, înfierbântând şi aprinzând mădulările prin împătimirea cea dulce, şi i să pare a fi Darul mângâerea ceea ce lucrează şi încălzeşte pre minte neştiut; iară cu lucrarea învăpăiată a păcatuluĭ, şi maĭ vârtos a înşălăriĭ, şi împătimireĭ ceĭ dulcĭ. Că pre acestea şi Sfântul Ioan Scărarul ştiindu-le, zice „Am întrebat pre aceea, şi aŭ zis: Eŭ ajutătoare am dobândit pre aprinderea cea dinafară, şi împărtăşitoarea mişcare a pofteĭ ceĭ fireştĭ, ca să aprindă pre om spre lucrarea înşălăriĭ sale.] *

* În mss., înainte de fragmentul de text pus de noi între paranteze drepte este dactilografiat următorul text subliniat cu o linie continuă şi aşezat între paranteze mici: (acest adaos la acest cap, se află în cea Slavonă).

Ale acestuiaşĭ
Capete 15:
Pentru linişte şi pentru cele două chipurĭ ale rugăciuniĭ

1. Două chipurĭ sunt ale unireĭ, şi maĭ vârtos intrări despre fieştecare parte a rugăciuneĭ ceĭ gânditoare, aceea ce să lucrează în inimă prin Duhul. Prin cele ce mintea saŭ o apucă înainte pre dânsa acolo, de Domnul lipindu-să, după scriptură (Psalm **72**.27) [79], saŭ pornindu-să lucrarea după înainte călătorie, întru focul veselieĭ trăgând pre minte, saŭ o leagă pre dânsa către chemarea şi unirea Domnuluĭ Iisus. Pentru că dacă „şi Duhul deosebĭ fieştecăruia lucrează în ce chip voeşte" precum zice Apostolul (1Cor. **12**.11) [80]. Ci este când una maĭ întâĭ decât alta urmează întru uniĭ, după chipurile cele ce le-am grăit înainte. Şi uneorĭ adecă, lucrarea să porneşte în inimă, patimile micşorându-le, prin deasă chemarea luĭ Iisus Hristos. Dumnezeasca fierbinţală arătându-să. „Că Dumnezeul nostru este foc mistuind patimile, zice scriptura" (Evr. **12**.29) [81]. Iară alteorĭ Duhul trage pre minte către sine, întru adâncul unimiĭ atârnându-o pre dânsa, şi de obicĭnuita înconjurare oprindu-o. Şi atuncea nu maĭ mult robită să face la Airienĭ din Ierusalim; Ci din Vavilon în Sion face mutarea cea maĭ bună. Întrucât a grăi şi ea cu Prorocul „Ţie să cuvine cântare Dumnezeule în Sion, şi Ţie se va da rugăciune în Ierusalim" (Ps. **64**.1) [82]. Şi iarăşĭ „Bucura-se-va Iacob şi se va veseli Israil" (Ps. **13**.7) [83], adecă mintea cea lucrătoare şi văzătoare. Ceea ce prin bunătatea cea lucrătoare, patimile după Dumnezeŭ le birueşte, şi pre el prin privire îl vede, dupre cât îĭ este eĭ cu ajungere. Că atuncea mintea ca la o masă prea bogată fiind chemată, întru desfătare Dumnezească veselindu-să, cântă „Gătit-aĭ înaintea mea masă, – împrotiva dracilor şi a patimilor – celor ce mă necăjesc pre mine" (Ps. **22**.6) [84]

---

[79] *Psalmii*, **72**, 27: "Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine este, a pune în Domnul nădejdea mea, ca să vestesc toate laudele Tale în porţile fiicei Sionului".
[80] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 11: "Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind fiecăruia deosebi, după cum voieşte".
[81] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 29: "Orice mustrare, la început, nu pare că e de bucurie, ci de întristare, dar mai pe urmă dă celor încercaţi cu ea roada paşnică a dreptăţii".
[82] *Psalmii*, **64**, 1: "Ţie Ţi se cuvine cântare, Dumnezeule, în Sion şi Ţie Ţi se va împlini făgăduinţa în Ierusalim".
[83] *Idem*, **13**, 7: "Dar când va întoarce Domnul pe cei robiţi ai poporului Său, bucura-se-va Iacob şi se va veseli Israel".
[84] *Idem*, **22**, 6: "Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu şi paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic".

Pentru cum să cuvine a lucra rugăciunea

2. „În dimineaţă, zice Solomon, samănă sămânţa ta, – adecă pre cea a rugăciuneĭ –, şi în seară să nu o lase mâna ta“ (Ecl. **11.** 6)[85]. Ca necurmarea rugăciunii, pre îndelungare de vreme avându-o, deşi ceasul ceĭ auzite l-ar dobândi, să nu cumva să greşască. „Că nu ştiĭ, zice (tot maĭ sus) care va eşi, aceasta saŭ aceea“. Şi de dimineaţă adecă, şezând pe scaun de o palmă, sugrumă pe minte din partea cea stăpânitoare în inimă, şi o ţine pre ea întru dânsa. Şi plecându-te, cu durere, pepţiĭ, şi umeriĭ, şi grumazul foarte durându-te, cu îngăduială strigă cu mintea, saŭ cu sufletul: Doamne Iisuse Hristoase, miluește-mă. Apoĭ pentru durerea şi strâmtorarea, poate, şi cu dulceaţă, pentru desime aflându-te, (care nu este numaĭ pentru că o mâncare a celuĭ întreit cu Numele, care să mânâncă adesea: „Că ceĭ ce mă mânâncă pre Mine zice, încă vor flămânzi) (I.Sir. **24**.23)[86] schimbând mintea spre ceilaltă jumătate, grăeşte: Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-mă. Şi de multe orĭ grăind jumătatea, nu eşti dator des, din trândăvie, a le schimba pre acestea. Că nu să înrădăcinează sadurile, adesea răsădindu-să. Şi ţine şi răsuflarea pământuluĭ, ca nu fără de trebuinţă să răsufle. Că răsuflarea Duhurilor din inimă în sus dându-să, întunecă pre minte, şi clăteşte cugetul, de acolo pre dânsa oprindu-o. Şi saŭ robită o dă uităriĭ, saŭ altele în loc de altele a cugeta pre dânsa o găteşte, cu nesimţire întru cele ce nu să cade aflându-să. Şi dacă veĭ vedea necurăţiele Duhurilor celor viclene, adecă a gândurilor, rădicându-să, saŭ închipuindu-să în mintea ta, să nu te spăimântezĭ. Măcar deşi înţălegerĭ bune, a oarecărora lucrurĭ ţi s-ar arăta ţie, nu lua aminte acestora. Ci ţiind răsuflarea, pre cât este cu putinţă, şi pre minte în inimă închizându-o, şi chemarea Domnuluĭ Iisus des, şi cu îngăduială lucrându-o, în degrab le arzĭ şi le strâmtorezĭ pre dânsele, nevăzut prin Dumnezeescul Nume bătându-le pre ele. Că zice cel al Scăriĭ: Cu numele luĭ Iisus să baţĭ pre vrăjmaşĭ; Că nicĭ o armă maĭ tare este în Cer şi pre pământ.

Pentru răsuflare

3. Iară cum că eştĭ dator a-ţĭ ţinea răsuflarea, martor este Isaiea Sihastrul, pentru aceasta grăind, şi altiĭ mulţĭ. Unul adecă: Ţine pre mintea cea neţinută, care să împinge adecă arătat, şi să răsipeşte de puterea cea protivnică, de ceea ce pentru lenevire iarăşĭ după Botez s-aŭ întors, împreună şi cu alte maĭ viclene Duhurĭ în sufletul cel trândav, precum zice Domnul „şi pre cele maĭ de pre urmă, le-aŭ făcut maĭ rele decât cele dintâĭ“ (Mat. **12**.45)[87]. Iară altul: cum că dator este călugărul, a avea pomenirea luĭ Dumnezeŭ în loc de răsuflare. Iară celălalt: pre dragostea luĭ Dumnezeŭ ceea ce înainte apucă pe răsuflarea luĭ. Şi Noul Teolog: Sugrumă şi pre aceea a nărilor tragere, pentru ca nu fără de trebuinţă să răsufli. Şi cel al Scăriĭ: Pomenirea luĭ Iisus să se unească cu suflarea ta, şi atuncea veĭ cunoaşte folosul liniştiĭ. Şi Apostolul „nu el, ci Hristos întru dânsul vieţuia lucrând, şi Dumnezeasca vieaţă răsuflându-o“ (Gal. 2.20)[88]. Şi Domnul „Duhul unde voeşte suflă, zice“ (Ioan 3.8)[89], pilda luându-o din suflarea vântuluĭ celuĭ simţitor. De vreme ce curaţĭ făcându-ne prin Botez, şi pre Hristos luându-l, logodirea Duhuluĭ, şi cuvânt răsădit înlăuntru ca o sămânţă, după Iacob

[85] *Ecclesiastul*, **11**, 6: "Dis-de-dimineaţă seamănă sămânţa şi până seara nu odihni mâna ta, căci nu ştii care va izbuti, aceasta sau aceea, sau dacă amândouă sunt deopotrivă de bune".
[86] *Cartea înţelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, **24**, 23: "Cei care mă mănâncă pe mine iar vor flămânzi; şi cei care mă beau iar vor înseta".
[87] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **12**, 45: "Atunci se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decât el şi, intrând, sălăşluiesc aici şi se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi. Aşa va fi şi cu acest neam viclean".
[88] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 20: "M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine. Şi viaţa mea de acum, în trup, o trăiesc încredinţa în Fiul lui Duumnezeu, Care m-a iubit şi S-a dat pe Sine însuşi pentru mine".
[89] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 8: "Vântul suflă unde voieşte şi tu auzi glasul lui, dar nu ştii de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul".

fratele Domnuluĭ (1.21) [90] priimind, răsădite fiind, şi ca cum împreună înfipte, întru împărtăşire neîmpărtăşit şi neamestecat, Dumnezeĭ lucrându-ne pre noĭ cu nemicşorare cel prea deplin, pentru bunătatea, de princĭ ca de nişte păzitoare ale Daruluĭ lenevindu-ne am căzut iarăşĭ în patimĭ pentru lenevirea. Şi în loc de răsuflarea Duhuluĭ Sfânt, ne-am umplut de răsuflările Duhurilor celor viclene; Şi arătat, căscarea şi întinderea, de la acestea să fac, precum zic Părinţiĭ. Că cel ce a câştigat Duhul, şi de la acesta s-aŭ curăţit, prin El să înferbântă şi răsuflă Dumnezeasca vieaţă, şi gândeşte, şi grăeşte, şi înţălege, şi să mişcă, după glasul Domnuluĭ „Că nu voĭ sunteţĭ ceĭ ce grăiţĭ: Ci Duhul Tatăluĭ meŭ, zice, este carele grăeşte întru voĭ" (Mat. 10.20) [91]. Asemenea iarăşĭ cel ce are pre cel protivnic, (Duh) şi de dânsul este stăpânit, cele protivnice face şi grăeşte.

Pentru cum să cuvine a cânta

4. Ostenind stejarul, zice cel al Scăriĭ, sculându-să să va ruga. Şi iarăşĭ şăzând, de lucrarea cea maĭ dintâĭ cu bărbăţie să va ţinea. Căcĭ că dacă şi pentru minte aŭ zis, când va ajunge pre cea a inimiĭ străjuire, acestea sunt datorĭ a le face; dară însă nu cu necuviinţă, şi pentru cântarea Psalmilor aŭ zis aceasta. Că să grăeşte, cum că întrebat aŭ fost Marele Varsanufie pentru cântarea Psalmilor: Cum adecă să cuvine a cânta? Şi aŭ răspuns bătrânul: Ceasurile, şi câte sunt Bisericeştĭ aşăzământurĭ, şi bine pentru împreună glăsuire s-aŭ dat. Iară pustniciĭ nicĭ ceasurĭ cântă, nicĭ cântărĭ aŭ; Ci lucrul mâinelor, şi cugetarea cea întru singurătate, şi după puţin rugăciune. Iară la rugăciune stând, dator este a grăi întreit Sfinte, Tatăl nostru, şi a ruga pre Dumnezeŭ ca să se izbăvească de omul cel vechiŭ, şi a nu zăbovi întru acesta. Că toată ziua mintea ta întru rugăciune este. Şi aceasta o aŭ arătat bătrânul zicând cum că cugetarea cea întru singurătate, este rugăciunea inimiĭ; Iară rugăciunea cea după puţin, e starea cântăriĭ Psalmilor. Luminos grăeşte şi Marele Ioan cel al Scăriĭ: Lucrul liniştiĭ negrijirea întru toate, rugăciune nelenevoasă; aceasta este starea. Şi a treia, lucrarea a inimiĭ nefurată: Iar aceasta este scaunul rugăciuneĭ, adecă al liniştiĭ.

Pentru osăbirea celor ce cântă

5. Care este osăbirea: că uniĭ adecă mult a cânta învaţă, iară alţiĭ puţin, şi alţiĭ nicĭdecum, ci singură rugăciunea şi osteneala, lucrarea mâinilor, poate saŭ metaniĭ, saŭ altă oarecare lucrare ostenicioasă? Şi aceasta este deslegarea unora ca acestora. Câţĭ din bunătatea cea lucrătoare prin multe ostenele şi anĭ, aŭ aflat Darul, aceasta deprinzându-să, aşa pre alţiĭ învaţă. Şi nu să supun priimind, celor ce prin meşteşugire, cu mila luĭ Dumnezeŭ, întru scurtime prin credinţă ferbinte, precum zice Sfântul Isac, la aceasta aŭ ajuns. Pentru aceasta şi prihănesc prin uniĭ ca aceştia, furându-să de necunoştinţă, şi de părere. Şi pre alţiĭ îĭ adeverează, cum ca dacă este întru alt fel, înşălare este, şi nu lucrare a Daruluĭ. Şi nu ştiŭ „Că uşor este întru ochiĭ Domnuluĭ, după scriptură, de năprasnă a îmbogăţi pe sărac" (I.Sir. 11.23) [92]. Şi „începătura înţălepciune este a câştiga înţălepciune", pe Dar grăindu-l Pilda (2.7) [93]. Şi ocărăşte şi Apostolul pe uceniciĭ ceĭ de atuncea, care nu ştia Darul, zicând „Nu ştiţĭ că Iisus Hristos lăcueşte întru voĭ, de nu – adecă pentru

---

[90] *Epistola Soborniceascǎ a Sfântului Apostol Iacov*, 1, 21: "Pentru aceea, lepădând toată spurcăciunea şi prisosinţa răutăţii, primiţi cu blândeţe cuvântul sădit în voi, care poate să mântuiască sufletele voastre".

[91] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 10, 20: "Fiindcă nu voi sunteţi care vorbiţi, ci Duhul Tatălui vostru este care grăieşte pentru voi".

[92] *Cartea înţelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 11, 23: "Că lesne este înaintea Domnului a îmbogăţi pe cel sărac degrabă şi fără de veste".

[93] *Pildele lui Solomon*, 2, 7: "El păstrează mântuirea pentru oamenii cei drepţi; El este scut pentru cei ce umblă în calea desăvârşirii".

lenevirea voastră – sunteţĭ neiscusiţĭ" (2Cor. **13**.5) [94]? Pentru aceasta şi cele prea slăvite osăbirĭ ale rugăciuneĭ, întru oarecare de la Duhul cu chip osăbit lucrându-să, din necredinţă şi înălţarea minţiĭ, nu le cunosc.

Împrotivă grăire a aceluiaşĭ

6. Spune-mĭ mie, o tu: Dacă ar posti cineva, s-ar înfrâna, ar priveghea, ar sta, metaniĭ ar face, ar plânge, ar fi neagonisitor; nu sunt acestea fapte? Dar cum zicĭ fără de cea lucrătoare, cântarea Psalmilor înainte puindu-o numaĭ rugăciunea a ţinea este cu neputinţă? Aŭ nu este aceasta faptă? Deslegare:

Dacă cineva cu gura numaĭ să roagă, şi mintea să rătăceşte, ce s-aŭ folosit? Unul zicând şi altul risipind? Nimic, fără numaĭ ostenele. Ci precum cu trupul lucrează, aşa este dator şi cu mintea. Ca să nu se afle cu trupul drept, iară cu mintea plin de toată trândăviea şi necurăţiea. Pentru aceasta şi Apostolul o adeverează grăind „Că dacă mă voiŭ ruga cu limba – adecă cu gura, duhul meŭ să roagă, – adecă glasul meŭ –; Iară mintea mea fără de roadă este. Mă voiŭ ruga cu gura, ruga-mă-voiŭ şi cu mintea, şi voiŭ zice cinci cuvinte, şi celelalte" (1Cor. **14**.15) [95]. Şi martor este cum că pentru aceasta grăeşte, cel al Scăriĭ zice în cuvântul cel pentru rugăciune: Lucrătorul cel mare şi desăvârşit al rugăciuniĭ ceĭ marĭ, aşa zice: „Voiŭ a zice cinci cuvinte prin minte, şi celelalte" Şi sunt lucrărĭ multe, ci din parte sunt. Iară mare şi cuprinzătoare, ca un izvor al faptelor bune, după cel al Scăriĭ, rugăciunea inimiĭ este, prin carele tot binele să află. Nu este, zice Sfântul Macsim, maĭ înfricoşat decât gândul morţiĭ: Nicĭ decât Pomenirea luĭ Dumnezeŭ maĭ mare. Cu cuviinţă covârşirea lucruluĭ arătându-o. Iară uniĭ nicĭ de este Dar în vremea de acum vor auzi, din multa nesimţire şi necunoştinţă, întunecaţĭ fiind şi puţinĭ credincioşĭ.

7. Iară ceĭ ce puţin cântă, mi să pare bine fac, măsura cinstindu-o. Că toată măsura este prea bună, dupre ceĭ înţăleptĭ. Pentru că nu toată puterea sufletuluĭ întru cea lucrătoare deşertându-o, mintea împuţinată întru rugăciune aflându-să, să slăbească spre dânsa. Ci din parte cântând, cea maĭ multă vreme întru rugăciune să se întindă. Şi poate este când întru cea deasă gânditoare strigare, şi întru cea lucrătoare înfigere mintea mâhnindu-să, mică odihnă priimeşte, când o sloboade pre dânsa întru lăţimea Cântăriĭ Psalmilor dintru cea strâmtorată stare a linişti. Această rânduială prea bună este, şi învăţătură a Prea înţăleptilor bărbaţĭ.

8. Iară ceĭ ce nu cântă nicĭdecum, bine fac, dacă sunt întru înainte sporire. Că aceştia nu aŭ trebuinţă a grăi Psalmĭ, ci tăcere, şi nelipsită rugăciune, şi privire, de aŭ ajuns întru luminare. Că uniţĭ sunt cu Dumnezeŭ, şi nu aŭ trebuinţă a-şĭ smulge mintea lor de la Dânsul, şi a o pune pre ea întru turburare. Căderea adecă a ascultătoruluĭ, zice cel al Scăriĭ, este voia sa; Iară a liniştitoruluĭ este, depărtarea de rugăciune. Fiindcă prea curveşte mintea unora ca acestora, când s-ar depărta de la pomenirea luĭ Dumnezeŭ, ca de la un Mire, şi întru lucrurĭ prea micĭ cu dragoste s-ar ţinea. Iară această rânduială a învăţa şi pre alţiĭ, nu este întru toţĭ priimită. Întru ascultătoriĭ ceĭ ce sunt proştĭ şi necărturarĭ, aşa. Pentru că ascultarea, din toată fapta cea bună să împărtăşaşte prin smerenie. Iară celor nesupuşĭ, nu li să dă, ca nu cu lesnire să se înşale, măcar proştĭ, măcar cunoscătorĭ ar fi; Fiindcă rânduitorul de sine nu poate a scăpa de părere, prin care înşălarea a urma s-aŭ obicĭnuit, precum zice Sfântul Isac. Iară uniĭ neînţălegând vătămarea ceea ce va să fie, spre a să obicĭnui zic,

[94] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 5: "Cercetaţi-vă pe voi înşivă dacă sunteţi în credinţă; încercaţi-vă pe voi înşivă. Sau nu vă cunoaşteţi voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteţi netrebnici".

[95] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 15: "Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga şi cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta şi cu mintea". Am decalat cu un stih trimiterea din mss. de la **14**, 14 la **14**, 15.

şi a iubi mintea pre pomenirea luĭ Dumnezeŭ, oricare s-ar întâmpla, pre aceasta singură a o lucra îl învață. Care nepriimită este, şi maĭ vârtos de sineşĭ rânduitorĭ fiind, şi încă mintea lor necurată fiind, pentru nebăgarea de samă şi înălțarea minții, care nefiind curățită prin lacrămĭ maĭ întâĭ, Idolĭ maĭ vârtos aĭ gândurilor urâțĭ, şi nu rugăciune oglindeşte; Duhurile cele necurate în inimă de Numele cel înfricoşat fiind turburate, şi a omorî, răcnind, pre cel ce bate (munceşte). Că dacă ar auzi, saŭ s-ar învăța orânduitorul de sineşĭ de lucrarea aceasta, şi voeşte a o ținea pre dânsa, una din două va pătimi, adecă: de să nevoeşte, să înşală, şi nevindecat rămâne. Iar dacă se leneveşte, nesporit înainte întru toată vieața să alcătueşte.

9. Însă grăesc şi eŭ, ca cel ce din iscusință puțin am cunoscut. Când veĭ şedea ziua saŭ noaptea liniştind, des rugându-te luĭ Dumnezeŭ, fără de gândurĭ întru smerenie, şi va slăbi mintea strigând iar trupul te va durea şi inima, din înfigerea cea deasă a chemăriĭ luĭ Iisus, nicĭ înfierbântându-te, orĭ veselindu-te, dintru care osârdiea şi răbdarea nevoitoruluĭ să naşte; Atuncea sculându-te, stăĭ şi cântă întru sângurime, saŭ cu ucenicul care este împreună cu tine, saŭ întru cugetarea a oarecăruia graiŭ, saŭ întru pomenirea morțiĭ, saŭ întru lucrarea Mâinelor, şi întru celelalte îndeletnicindu-te, saŭ cetiriĭ luând aminte, stând maĭ vârtos ca să facĭ trupuluĭ osteneală. Şi când staĭ întru sângurime cântând, grăeşte întreit Sfântul, şi apoĭ aşa rugăciunea sufleteşte fă-o, saŭ cu mintea, luând aminte mintea inimiĭ. Iar dacă ar zăcea trândăviea deasupră-țĭ, grăeşte şi Psalmĭ doi saŭ trei, şi tropare umilincioase fără de vers: Că nu vor cânta versurĭ uniĭ ca aceştia, zice cel al scăriĭ. Că ajunge lor spre veselie durerea inimiĭ pentru blagocestie făcându-să, precum zice Sfântul Marco, şi căldura Duhuluĭ spre bucurie şi veselie dându-să lor. Şi zice după Psalmĭ rugăciunea cu mintea saŭ cu sufletul fără de rătăcire, şi aliluiea. Că această rânduială este a celor de demult Sfințiĭ Părințĭ: a luĭ Varsanufie, a luĭ Diadoh, şi a celorlalțĭ. Şi precum zice Dumnezeescul Vasilie: să cade în fieştecare zi a schimba Psalmiĭ, pentru a zădărî spre osârdie, şi pentru ca să nu afle mintea, zice, fără de dulceață totdeauna aceleaşĭ cântând. Ci să cuvine a-ĭ slobozi eĭ slobozenie, şi încă maĭ mult spre osârdie să îmbărbătează. Iară dacă împreună cu ucenic credincios staĭ cântând, acela, Psalmiĭ să-ĭ grăească, iară tu din inimă întru ascuns luând aminte şi rugându-te păzeşte pre sinețĭ. Şi toate înțălegerile, simțitoare şi gânditoare, cele ce răsar din inimă le defăimează, rugăciunea dimpreună lucrând. Că linişte a este lepădarea înțălegerilor, celor ce nu sunt de la Duhul şi Dumnezeeştĭ, până la o vreme. Ca nu luând acelora aminte ca celor bune, pre cea maĭ mare să o pierzĭ.

Pentru înşălare

10. Ia aminte dară cu de-adinsul întru cunoştință, de Dumnezeŭ doritorule. Când veĭ vedea lumină lucrând lucrul, saŭ foc dinlăuntru, saŭ dinafară, saŭ chip ca când a luĭ Hristos saŭ al Îngeruluĭ, saŭ al altuia oarecăruia, să nu-l priimeştĭ pre acela, ca să nu priimeştĭ vătămare. Nicĭ tu de la sinețĭ prin închipuire luând aminte, să laşĭ mintea a închipui unele ca acestea. Că toate acestea din afară, fără de vreme închipuindu-să, să fac spre a înşăla pre suflet. Că începătura rugăciuniĭ ceĭ adevărate, este căldura inimiĭ, care arde patimile, şi blândeță saŭ bucurie face în suflet, cu dorire neîndoită, şi cu neîndoită adeverire pre inimă adeverindu-o. Că tot care vine în inimă, zic Părințiĭ, măcar simțitor, măcar gânditor, şi să îndoeşte întru aceasta inima neprimindu-o, nu este de la Dumnezeŭ, ci de la protivnicul s-aŭ trimis. Măcar de veĭ şi vedea pre minte trăgându-să de la oarecare putere nevăzută dinafară, saŭ dintru înălțime, să nu crezĭ aceştiea, nicĭ să o laşĭ pre dânsa a să trage; Ci sugrumă-o îndată întru al eĭ lucru. Cele ale luĭ Dumnezeŭ, zice Sfântul Isac, de la sineşĭ vin, tu vremea neştiindu-o. Că măcar deşi vrăjmaşul înlăuntrul cel firesc al mijlocului închipueşte (ca când) cele Dumnezeeştĭ pre cum voeşte prin nălucire, altele în loc de altele; Şi în loc de ferbințală,

pre cea a luĭ netocmită aprindere fără de rânduială aducându-o, cât să îngreuiază atuncea sufletul întru o amăgire ca aceasta. Iară în loc de veselie, bucurie necuvântătoare, şi dulceaţă umezicioasă aducând, părere şi îngâmfare dintru aceasta să vede născându-să, a să tăinui pre sineşĭ de ceĭ neiscusiţĭ, şi ca pre un Dar lucrător s-ar sili a o socoti pre cea a luĭ înşălare. Ci vremea, şi iscusul, şi simţirea, arătat pre el a-l face s-aŭ obicĭnuit, celor ce puţin ştiŭ pre cea a luĭ vicleană lucrare. Că zice scriptura, mâncările gâtlejul le desluşeşte, adecă gustarea cea Duhovnicească, arătate în ce fel sunt, făr de înşălăciune le arată.

Pentru cetire

11. Fie ţie celuĭ ce aĭ a fi lucrător, zice Scărarul: cele ce să cetesc, lucrătoare. Că lucrarea acestora, prisositoare face pre cea a celorlalte cetire. Să ceteştĭ pururea cele pentru linişte şi rugăciune: la ale Scărarului, ale Sfântuluĭ Isac, ale Sfântuluĭ Macsim, ale Nouluĭ Teolog, ale uceniculuĭ acestuia – Stitat, ale luĭ Isihie, ale luĭ Filofteiŭ Sinaitul: şi ale unora ca acestora, câte sunt unele ca acestea. Iară celelalte lasă-le până la o vreme, nu ca lepădate, ci ca pre cele nepotrivite vremiĭ, căcĭ pre minte întru istoria lor o trage de la rugăciune. Şi să fie ţie cetirea întru sângurime, nu întru glasul deşarteĭ mărirĭ înălţându-te, nu întru sârguirea buneĭ limbuţiĭ meşteşugit, saŭ întru frumoasă grăirea cuvântuluĭ, saŭ a dulceţiĭ ceĭ viersuitoare, saŭ lipsind ca de faţă fiind, cu împătimirea furându-te fără să simţĭ, spre plăcerea oarecărora, nicĭ iarăşĭ cu nesăturare, că toată măsura este prea bună. Nicĭ cu asprime, nicĭ cu lenevire şi cu nebăgare de samă. Ci cinstit, blând, bine statornicit, cu înţălegere, bine orânduit, cu mintea şi cu sufletul saŭ şi cu cuvântul. Că întru acestea împuternicindu-să mintea, putere întru deprindere priimeşte, spre a să ruga cu tărie. Iară întru cele maĭ înainte grăite protivnice acestora, întunecare şi slăbănogire, şi uimire câştigă; întrucât a-l durea şi pe stăpânitorul înlăuntrul creerilor, şi întru rugăciune a slăbi.

12. Însă ia aminte şi de înainte punere în fieştecare ceas, întru cercare cu de-amăruntul, unde să pleacă, dacă după Dumnezeŭ pentru însuşĭ binele, şi pentru sufleteasca folosinţă să alcătueşte: Liniştind, saŭ cântând, saŭ cetind, saŭ rugându-te, saŭ oricе altă faptă bună lucrând, ca nu prin neştiinţă să se fure. Nu cumva să te aflĭ numaĭ cu chipul lucrător, iar cu obiceiul şi cu cugetul oamenilor a plăcea voind şi nu luĭ Dumnezeŭ. Că multe sunt pândirele vicleanuluĭ, şi foarte pe ascuns vede cumpănirea puneriĭ înainte, întrucât de mulţĭ nu să cunoaşte. Şi pururea voeşte a fura lucrul prin necunoştinţă, ca nu după Dumnezeŭ să se facă ceea ce să face. Şi dacă şi fără de slăbire bate războiŭ, şi fără de ruşine să apropie, ci tu adevărată punere având către Dumnezeŭ, nu te furĭ adesea, măcar deşi fără de voe a să rătăci de la acela silită ar fi cumpăna voiriĭ. Şi poate saŭ şi din neputinţă să birueşte cineva fără de voe ci gata să eartă (adecă numaĭdecât) şi să laudă, de la cela ce înainte punerile şi inimile le cunoaşte. Această patimă, a măriref deşarte zic, nu lasă pre Călugăr a spori înainte întru fapta bună; Ci ostenelele le sufere, şi în bătrâneţă să află fără de roadă. Fiindcă pre câte trei încalecă pururea şi ĭĭ goleşte pre eĭ de lucrarea bunătăţilor: pe noul începător, pe mijlociŭ, şi pe cel desăvârşit.

13. Iară aceasta deprinzându-mă o grăesc: cum că fără de aceste fapte bune, nu sporeşte înainte Călugărul nicĭodată. Adecă: fără de postire, înfrânare, priveghere, răbdare, bărbăţie, linişte, rugăciune, tăcere, plângere, şi smerenie. Că sunt una alteia născătoare şi păzitoare. Că din postire deasă veştejându-să poftirea, naşte pe înfrânare; Înfrânarea, priveghere; Privegherea, răbdare; Răbdarea, bărbăţie; Bărbăţiea, linişte; Liniştea, rugăciune; Rugăciunea, tăcere; Tăcerea, plângere; Plângerea, smerenie; Smereniea, dimprotivă pe plâns. Şi de aceea de-a-ndaraptele (invers) fiicele pre maice cum le nasc, cu deslegare veĭ afla. Decĭ decât această lucrare a naşteriĭ, adecă una pe alta, maĭ mare întru faptele bune nu este. Că cele protivnice acestora, tuturor sunt arătate.

14. Însă să cade şi ostenelele şi durerile lucrării, aicea a le rândui, şi cum să cuvine pre fieştecare lucrare a o trece, luminos a o arăta. Că nu fără de durere cineva din auzire călătorind, roada ne nemerindu-o, pre noi, saŭ pre alţii oareşicare să prihănească, cum că nu este precum am zis. Când durerea inimii, şi osteneala trupului, ştie a face lucrul adevărului. Dintru care lucrarea Sfântului Duh să arată, ceea ce prin Sfântul Botez s-aŭ dat ţie şi la tot credinciosul. Care prin nebăgarea de samă a poruncilor este îngropată în patimi, şi pocăinţa noastră iarăşi o aşteaptă pentru negrăita milă. Ca nu în sfârşit pentru nerodirea noastră să auzim „Luaţi Talantul de la dânsul" (Mat. **25**.28)[96], şi aceasta „ceea ce i să pare a avea, lua-se-va de la dânsul (Luc. **8**.18)[97]. Şi întru munca de veci ne va trimite pre noi, în Ghena durere iute pătimind, (Că ceea ce este plăcut Lui n-am priimit, saŭ am primit, şi din nebăgare de samă ne-am lepădat). Că toată lucrarea şi trupească, şi Dumnezeească, neavând durere, saŭ osteneală, niciodată nu aduce roadă celui ce o trece pe aceasta. „Că silitoare este Împărăţia Cerurilor, zice Domnul, şi silitorii o răpesc pre Dânsa" (Mat. **11**.12)[98]. Silă zicând, pre simţirea cea dureroasă întru toate a trupului. De vreme ce mulţi, poate mulţi ani fără de durere aŭ lucrat, saŭ lucrează; şi pentru că nu face cu durere întru călduroasă osârdiea inimii ostenelele, deşerţi de curăţănie şi neîmpărtăşiţi Sfântului Duh să făcură, iuţimea durerilor lepădându-o. Că cei ce lucrează întru lenevire şi slăbănogire, poate ostenesc precum li să pare, adecă mult, însă roadă niciodată nu culeg, pentru nedurerea, întru adâncime nedureroşi fiind. Şi martor este cel ce zice: Măcar deşi toate petrecerile noastre mari le avem, iară inimă dureroasă neavând, mincinoase acestea sunt şi zădarnice. Şi poate cândva fără de durere călătorind din trândăvie întru grijii nefolositoare împinşi fiind, ne întunecăm, părându-ni-să întru acestea răsuflare a afla, care nu este. Ci cu înfăşări nedeslegate nevăzut negându-ne, nemişcaţi, şi nelucrători întru tot lucrul ne facem, slăbănogirea întru noi înmulţindu-să, şi mai ales noi începători fiind. Că celor desăvârşiţi, toate pentru măsură sunt folositoare. Aceasta mărturiseşte şi Marele Efrem * grăind: Ostenind osteneşte-te cu durere, ca să scapi de durerile ostenelelor celor deşarte. Dacă nu dupre Prorocul „coapsa noastră lipsind se va sfârşi" (Is. **21**.3)[99] din slăbireaa postului cea cu osteneală, şi cu durere să zămislim prunc, ca ceea ce naşte, prin înfigerea cea dureroasă a inimii, nu vom naşte „Duhul Mântuirei" pre pământul inimii precum ai auzit. Ci întru ani numai, şi întru cea fără de folos pustie, şi întru slăbănogita linişte, părându-ni-să a fi oareşice, ne lăudăm. Însă în vremea eşirei fără de îndoială, toată roada o vom cunoaşte toţi.

15. Nu este a deprinde cineva prin sineşi meşteşugirea faptelor bune, măcar deşi oarecare iscusinţa ca pre un învăţător o aŭ uneltit. Că aceea a face de la sine, şi nu prin sfătuirea celor ce aŭ călătorit înainte, mândrie este, şi mai vârtos a naşte s-aŭ obicinuit. Că dacă Fiul „de la sineşi nu face nimic, ci precum l-aŭ învăţat pre Dânsul Tatăl, aşa face" (Ioan **8**.28)[100]. Şi Duhul, că „nu va grăi de la sine (Ioan **16**.13)[101]: cine este acesta care întru atâta înălţime a faptei bune să fi ajuns, ca să nu aibă trebuinţă de altul oarecare, carele prin taină l-ar învăţa pre dânsul? S-aŭ înşălat, părere mai vârtos având decât

[96] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **25**, 28: "Luaţi deci de la el talantul şi daţi-l celui ce are zece talanţi".
[97] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **8**, 18: "Luaţi seama deci cum auziţi: Celui ce are i se va da; iar de la cel ce nu are, şi ce i se pare că are se va lua de la el".
[98] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".
* Efraim
[99] *Isaia*, **21**, 3: "De aceea inima s-a umplut de nelinişte, dureri m-apucă, ca durerile unei femei care este gata să nască. Înspăimântat cum sunt, nu mai aud; tulburat, nici că mai văd".
[100] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **8**, 28: "Deci le-a zis Iisus: Când veţi înălţa pe Fiul Omului, atunci veţi cunoaşte că Eu sunt şi că de la Mine însumi nu fac nimic, ci precum M-a învăţat Tatăl, aşa vorbesc".
[101] *Idem*, **16**, 13: "Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi şi cele viitoare vă va vesti".

fapte bune. Pentru aceasta ni să cade a ne supune celor ce ştiŭ durerile faptei bune ceĭ lucrătoare, şi aşa a trece. Postirea adecă cea flămânzitoare, înfrânarea cea nedesfătată, privigherea cea statornică, plecarea genunchilor cea ostenicioasă, starea cea cu mişcarea dureroasă, rugăciunea cea râvnitoare, smerenia cea nemincinoasă, zdrobirea şi suspinarea cea neîncetată, tăcerea cea binecuvântată, şi ca cu nişte sare dreasă răbdare întru toate. Că nu să cade totdeauna întru odihnă a petrece, nicĭ întru singură şederea neîncetat mai înainte de vreme, saŭ de bătrâneţă saŭ de neputinţă a aştepta. Că zice scriptura „Ostenelele bunătăţilor tale veĭ mânca" (Ps. **127**.2) [102], Şi „A nevoitorilor este Împărăţia Cerurilor". Decĭ cel ce pre cele înainte grăite lucrurĭ s-ar sârgui în fieştecare zi a le săvârşi cu durere, şi roade – împreună cu Dumnezeŭ –, în vremea acestora, o va secera.

[102] *Psalmii*, **127**, 2: "Rodul muncii mâinilor tale vei mânca. Fericit eşti; bine-ţi va fi!".

Ale acestuiaşĭ
Capete 7
Pentru cum să cade a şedea întru rugăciune cel ce să linişteşte, şi nu degrab a să scula

1. Pre scaun uneorĭ adecă, maĭ mult pentru osteneală. Iară alteorĭ, şi pe aşternut maĭ de puţine orĭ până la o vreme, pentru răsuflare. Ci întru răbdare dator eştĭ a-ţĭ fi şederea ta, pentru cela ce aŭ zis „întru rugăciune răbdând" (Col. **4**.2) [103]. Şi nu lenevindu-te degrab a te scula, pentru durerea cea cu osteneală, şi pentru strigarea minţiĭ cea gânditoare, şi pentru cea deasă înfigere. Că iată, zice Prorocul „durerĭ m-aŭ cuprins pre mine ca pre ceea ce naşte" (Irim.**8**.21) [104]. Ci plecându-te jos, şi pre minte în inimă adunându-o, de ţi s-aŭ deşchis (inima) cheamă pre Domnul Iisus spre ajutor. Şi bolind cu umerile, şi capul de multe orĭ durundu-te, rabdă cu durere şi cu dorire întru acelea, căutând în inimă pre Domnul. „Că acelor ce să silesc este Împărăţia luĭ Dumnezeŭ, şi silitoriĭ o răpesc pre ea" (Mat. **11**.12) [105]. Pe sârguirea cea întru aceasta, şi a unora ca acestea Domnul o aŭ arătat cu adevărat. Că răbdarea şi aşteptarea întru toate, naştere este a ostenelelor, ale trupuluĭ şi ale sufletuluĭ.

Pentru cum să cade a grăi rugăciunea

2. Aşa aŭ zis Părinţiĭ: Unul „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul luĭ Dumnezeŭ miluieşte-mă" adecă, pre toată. Iară altul, jumătate „Iisuse Fiul luĭ Dumnezeŭ miluieşte-mă". Ceea ce este maĭ lesne pentru neputinţa minţiĭ. Că nicĭ poate de la sine în taină „fără de Duhul a zice singură pre Domnul Iisus, fără numaĭ prin Sfântul Duh" (1Cor. **12**.3) [106] curată şi desăvârşit. Ci este ca un prunc ce să îngânează, încă a o săvârşi pe aceasta cu luminoase cuvinte neputând. Însă nu este dator des a schimba chemările numelor pentru trândăvie, ci cu zăbavă pentru desime. Iarăşĭ, uniĭ adecă cu gura, iară alţiĭ, cu mintea învaţă a grăi aceasta. Iară eŭ, pe amândouă le puiŭ. Uneorĭ mintea să slăbeşte a grăi trândăvindu-să, iar alteorĭ gura. Şi pentru aceasta întru amândouă să cade rugăciune a face, şi cu gura, şi cu mintea. Însă cu linişte şi fără de turburare să cade a striga, ca nu pre simţire şi pre luare aminte a minţiĭ glasul turburându-le, să se împedece, până ce mintea obicĭnuindu-să în lucru ar spori înainte. şi putere ar lua de la Duhul, întru tărie şi cu totul a să ruga. Că atuncea nu-ĭ trebue a grăi prin gură (rugăciunea) că nicĭ poate, îndestulându-să numaĭ cu mintea întreagă lucrarea a o face.

---

[103] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 2: "Stăruiţi în rugăciune, priveghind în ea, cu mulţumire".
[104] *Ieremia*, **8**, 21: "De durerea fiicei poporului meu sunt îndurerat, umblu posomorât şi groaza m-a cuprins".
[105] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".
[106] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus – decât în Duhul Sfânt".

Pentru cum să cade a ţinea pe minte

3. Să înţălegĭ, că nimeņea de la sine nu poate a ţine pre minte, de nu va fĭ oprită de la Duhul. Că neţinută este, nu din fire, ca cum pururea este mişcătoare, ci din lenevire încunjurarea sa o face, din început întru aceasta obicĭnuindu-să. Că prin călcarea poruncilor celuĭ ce ne-aŭ născut pre noĭ, ne-am despărţit de la Dumnezeŭ, pre cea întru simţire a luĭ gânditoare simţire şi unire, pierzându-o. Că de acolo alunecându-să mintea, şi de Dumnezeŭ despărţându-să, pretutindenea să poartă ca o roabă. Şi nu este cu putinţă întru altfel a sta, de nu se va supune luĭ Dumnezeŭ, şi oprită va fĭ de la Dânsul, şi cu Dânsul să se unească cu veselie, şi să se roage Luĭ des şi cu răbdare, şi Luĭ a ne mărturisi şi în fieştecare zi gânditor câte greşim; Carele şi iartă îndată toate, celor ce întru smerenie, şi întru zdrobire cer, şi pururea Numele cel Sfânt al luĭ îl cheamă. Că zice „Mărturisiţi-vă Domnuluĭ, şi chemaţĭ Numele cel Sfânt al luĭ" (Ps. **104**.1) [107]. Ci şi suflarea răsuflăriĭ când ar strânge gura, ţine pre minte, ci din parte, şi iară să răsipeşte. Dar când ar veni lucrarea rugăciuniĭ, atuncea întru adevăr aceea ţine pre ea la sine, şi o veseleşte, şi de la robie o opreşte. Însă este uneorĭ mintea rugându-să, şi în inimă stând, şi cugetul sboară întru altele învăţându-să. Şi acesta nicĭ unuia nu i să supune, fără numaĭ celor desăvârşiţĭ întru Sfântul Duh, cariĭ la nesburare aŭ ajuns întru Hristos Iisus."

Pentru cum să cade a goni pre gândurĭ

4. Nu goneşte vreodată cel noŭ începător pre gândurĭ, de nu Dumnezeŭ le va izgoni pre ele. Că acelor puternicĭ este, războiŭ a face şi a izgoni pre dânsele. Ci şi aceştia nu de la sine gonesc, ci cu Dumnezeŭ să pornesc la războiŭ asupra lor, ca ceĭ îmbrăcaţĭ cu Darul, şi cu toată arma acestuia. Iară tu venind gândurile, în loc de armă cheamă pe Domnul Iisus *, des şi cu aşteptare, şi vor fugi. Că suferind ferbinţala inimiĭ ceea ce să înalţă din rugăciune, ca de foc arzându-să fug. Cu Numele luĭ Iisus *, aŭ zis cel al Scăriĭ, bate pre luptătorĭ. Că Dumnezeul nostru este foc carele mistueşte răutatea; Domnul cel grabnic spre ajutor va face îndată izbândă, celor ce strigă către Dânsul cu tot sufletul ziua şi noaptea (Luc. **18**.7) [108]. Iară cela ce nu are lucrarea rugăciuniĭ, ou alt chip îĭ birueşte pre dânşiĭ, urmând luĭ Moisi. Că sculându-să, şi la Cer întinzând mâinele şi ochiĭ, îĭ goneşte pre dânşiĭ Dumnezeŭ. Apoĭ iarăşĭ şezând, începe rugăciunea cu răbdare. Şi chipul acesta îl unelteşte cela ce nu are puterea rugăciuniĭ. Însă şi cela ce are lucrarea rugăciuniĭ, pentru patimile cele trupeştĭ, trândăvia zic, şi curviea, cele aspre şi maĭ grele patimĭ, de multe orĭ sculându-să rădică mâinile spre ajutor împrotiva acestora. Însă de puţine orĭ pentru înşălare aceasta o face, şi iarăşĭ şade. Ca nu cumva să nălucească vrăjmaşul pre mintea luĭ de sus, şi închipuire de aicea a adevăruluĭ arătându-ĭ. Că aceea a avea mintea sus, şi jos, şi în inimă, şi pretutindenea fără de greşală, este numaĭ acelor singurĭ curăţĭ, şi desăvârşiţĭ, fără de vătămare a o păzi.

Pentru cum să cuvine a cânta

5. Uniĭ adecă puţin zic, iară alţiĭ, mult, şi alţiĭ, nicĭdecum. Însă tu celor ce cântă puţin urmează. Nicĭ mult să cânţĭ că este turburare, nicĭ cu totul părăsind pentru slăbănogirea ce urmează. Că toată măsura este prea bună după ceĭ înţălepţĭ. Că mult a cânta, este a lucrătorilor pentru cunoştinţă şi osteneală. Iar nu a celor ce linişteşc, cariĭ să îndestulează întru Dumnezeŭ, singur a să ruga cu inima, depărtându-să de înţălegerĭ. Că liniştea este lepădarea înţălegerilor, celor simţitoare şi a celor

[107] *Psalmii*, **104**, 1: "Lăudaţi pe Domnul şi chemaţi numele Lui; vestiţi între neamuri lucrurile Lui".
* Dactilografiat în mss. cu majuscule.
[108] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 7: "Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleşilor Săi care strigă către El ziua şi noaptea şi pentru care El rabdă îndelung".

gânditoare, dupre cel al Scăriĭ. Că toată puterea luĭ cheltuindu-o întru Cântarea Psalmilor să va slăbi mintea, dupre a să ruga cu tărie şi cu răbdare. Deci noaptea, zice cel al Scăriĭ, cea maĭ multă petrecere să o daĭ rugăciuniĭ, iară cea puţină Cântăriĭ Psalmilor. Aşa şi tu dator eştĭ a face când vezĭ întru petrecerea ta că lucrează rugăciunea, şi nu osteneşte a să mişca întru inima ta, să nu o laşĭ vreodată pre ea şi să te scolĭ a cânta, până la vremea care prin rânduială te va lăsa pre tine. Că pre Dumnezeŭ lăsându-l înlăuntru, îl cauţĭ pe afară, de la cele înalte către cele de jos plecându-te. Ci facĭ şi turburare, şi pe minte o turburĭ din liniştea eĭ. Că liniştea, după numele eĭ, şi fapta a dobândit, ca întru pace şi alinare să o avem pre dânsa; Că Dumnezeŭ pace este, departe de turburare şi de strigare. Că să cuvine Îngerească a fi şi cântarea noastră după petrecere, şi nu trupească. Că cu glas întru strigare a cânta, închipuire este a ceĭ gânditoare strigărĭ, şi pentru lene şi neştiinţa noastră să dă, ca să ne aducă pre cele adevărate. Că celor ce nu ştiŭ rugăciunea, care este izvorul faptelor bune, după cel al Scăriĭ, care adapă sadurile, adecă puterile sufletuluĭ, li să cade mult a cânta şi fără măsură, pururea în felul multora a fi, şi nicĭodinioară a înceta. Până când din multa dureroasă lucrare, întru înainte vedere vor spori, aflând rugăciunea cea gânditoare care lucrează înlăuntrul lor. Că alta este fapta liniştiĭ, şi alta a vieţiĭ ceĭ de obşte. Pentru aceasta mă tem a scrie pentru ceĭ neputincioşĭ, văzându-te pre tine în mijlocul acestora petrecând.

Că tot cel ce din auz, saŭ din învăţătură petrece întru rugăciune, piere, ca cel ce n-aŭ câştigat pre povăţuitorul. Iară ceĭ ce aŭ gustat din Dar, dator este întru măsură a cânta, precum aŭ zis Părinţiĭ, maĭ mult întru rugăciune îndeletnicindu-să. Iară trândăvindu-să, să cânte, saŭ a ceti vieţile Părinteştĭ cele lucrătoare. Că Corabia nu are trebuinţă de vâsle, vântul vetrila * întinzându-o. Suflarea cu măsură Duhul dându-ĭ aceştia, spre înotare pe deasupra Măriĭ ceĭ sărate a patimilor. Însă stând, cu vâsle saŭ cu varca să trage. Iară oarecare înainte pun pre Sfinţiĭ Părinţĭ cu iubire de pricire, saŭ aicea pe oarecare, cum că toată noaptea făcea stare şi neîncetată cântare. Răspundem către dânşiĭ din scripturĭ: Cum că nu a tuturor toate sunt săvârşite, pentru lipsirea sârguinţiĭ şi slăbiciunea puteriĭ. Ci cele puţine celor marĭ, nu la toţĭ sunt puţine. Iar cele marĭ la ceĭ micĭ, nu la toţĭ săvârşite. Că celor desăvârşiţĭ, toate sunt lesne lucrându-să. Că nu toţĭ sunt pururea, acum, sau de demult lucrătorĭ, nicĭ toţĭ aceaişĭ cale aŭ călătorit, saŭ până la sfârşit aŭ ţinut. Că mulţĭ din lucrare aŭ venit întru vedere, şi aŭ odihnit despre toate, sâmbetind după legea cea Duhovnicească. Şi întru singur Dumnezeŭ să veselea, săturaţĭ fiind de Dumnezeasca hrană, şi neslobozindu-să a cânta, saŭ întru altceva a cugeta de la Darul; întru uimire fiind, până la o vreme, margenea celor dorite din parte ca prin o arvună ajungându-o. Iară alţiĭ până la sfârşit întru lucrare adormind, s-aŭ mântuit, răsplătirea în veacul cel viitor aşteptând. Iară uniĭ la moarte adeverindu-să, saŭ după moarte bună mirosire slobozind spre arătarea mântuiriĭ lor, Darul Botezuluĭ avându-l, precum toţĭ, şi pentru robia şi necunoştinţa minţiĭ lor, nu s-aŭ împărtăşit prin taină cu Dânsul încă fiind viĭ. Iară alţiĭ, întru amândouă bine iscusiţĭ sunt, adecă, şi întru cântarea Psalmilor şi întru rugăciune, şi aşa petrecând îndesulat Darul avându-l, ca cela ce pururea să mişcă, nicĭodată de ceva împedecându-să. Iară alţiĭ, până în sfârşit proştĭ fiind maĭ ales liniştea aŭ ţinut, îndestulându-să întru rugăciune numaĭ foarte bine, ca singurĭ către singur Dumnezeŭ unindu-să. Că ceĭ desăvârşiţĭ, precum am zis, toate le pot, întru Hristos cel ce îĭ împuternicează pre dânşiĭ: Căruia slava şi ţinerea în vecĭ AMIN.

Pentru cum să cuvine a ne hrăni

6. Iară pentru pântece ce voiŭ zice, de Împăratul patimilor? De veĭ putea a-l omorî pre el şi jumătate mort a-l face, să nu slăbeştĭ. Că m-aŭ stăpânit pre mine, iubitule, şi slujesc acestuia ca un rob, şi supus sub mâna acestuia; ajutătoruluĭ celuĭ dimpreună al dracilor, şi sălăşluiriĭ patimilor. Că

* *vetrilă, vetrelă*, s.f., formă învechită, pânză de corabie şi prin extensie corabie. Din sl. vĕtrilo. DEX, *ed. cit.*, p. 1159.

printr-însul să face căderea noastră, şi printr-însul sularea, când bine s-ar orândui. Şi pentru el am căzut din cea dintăĭ şi din cea dea doua vrednicie Dumnezească. Că stricându-să cea din început, iarăşĭ ne-am îndoit întru Hristos. Şi iată căzuţĭ suntem de la Dumnezeŭ prin lenevireaa poruncilor, celor ce păzesc şi cresc Darul întru sporirea înainte, măcar deşi necunoscând ne înălţăm, părându-ni-să cu Dumnezeŭ a fi. Iară întru hrană multe osăbirĭ aŭ trupurile, precum aŭ zis Părinţiĭ. Şi unuia adecă puţin, iar altuia mult îĭ trebuieşte, spre alcătuirea puteriĭ sale ceĭ fireştĭ; fieştecare după putere şi după obiceiŭ îndestulându-să. Însă cela ce să linişteşte totdeauna întru lipsire dator este a fi, nesăturându-să. Pentru că îngreuindu-să stomahul, şi mintea turburându-să printr-însul, nicĭ rugăciunea poate a grăi tare, saŭ curat. Ci din aburirea mâncărilor celor multe, cu somnul jos atârnându-să, a dormi în degrab pofteşte, dintru care nălucirĭ fără de număr în somn să întâmplă minţiĭ ceiĭ ce voeşte a nemeri mântuire, şi pentru Dumnezeŭ să sileşte cu linişte a vieţui. Decĭ o litră de pâine, precum mi să pare, destul îĭ este luĭ, şi de apă saŭ de vin trei saŭ patru păhare, în fieştecare zi. Şi din bucatele cele ce s-ar întâmpla din toate câte puţin după vreme a să împărtăşi, izgonind săturarea. Că şi întru acestea cu înţălegere cucernicindu-să, prin împărtăşirea cea dintru toate, să poată a scăpa de mândrie. Şi pre fapturile cele foarte bune ale luĭ Dumnezeŭ să nu le urască, mulţumindu-ĭ luĭ pentru toate. Şi socoteala aceasta este a celor înţăleptĭ cu mintea. Iară a celor neputincioşĭ, după credinţă, şi după suflet, depărtarea mâncărilor maĭ mult le foloseşte, cărora legumĭ a mânca le-aŭ poruncit Apostolul (Rom. **14**. 2) [109] pentru a nu crede eĭ de la Dumnezeŭ păziţĭ a fi. Dară ce voiŭ zice, că pravilă aĭ cerut, şi greutate multă, bătrân fiind? Ceĭ maĭ tinerĭ nu pot întru cumpănă şi măsură, şi cum Tu veĭ ţinea pre aceasta? Că cu slobozenie mâncând, ţi să cuvine a te stăpâni întru toate. Iar dacă te birueştĭ, căeşte-te, defăimează-te pe sine, şi iarăşĭ începe. Şi nu înceta aşa făcând totdeauna, căzând şi sculându-te, şi prihănindu-te pururea de tine şi nu pre altul, şi veĭ avea odihnă, cu înţălepciune prin căderĭ biruinţa făcându-o, după scriptură. Însă să nu trecĭ hotarul carele înainte am pus, şi îţĭ ajunge ţie. Că nicĭ întăresc pe trup celelalte mâncărĭ atât precum împărtăşirea apeĭ şi a pâineĭ. Că grăia Prorocul, pre celelalte întru nimic puindu-le „Fiule al omuluĭ, cu cumpănă pâinea ta să o mănâncĭ, şi cu măsură apa ta să o beĭ“ (Iez. **4**. 10) [110] Că trei hotare are mâncarea: înfrânarea, de ajuns, şi saţiul. Înfrânarea este, încă a fi flămând după ce mănâncă. Iară de ajuns, nicĭ flămând a fi nicĭ a să îngreuia. Iară saţiul este, a să îngreuia puţin. Iar după săturare iarăşĭ a mânca, uşa îndrăcireĭ pântecеluĭ este, prin care intră curvia. Însă tu pre acestea cu de-amăruntul ştiindu-le, după puterea ta, cea maĭ bună alege, necălcând hotarele. Că acelor desăvârşit este, şi aceasta, după Apostolul „a flămânzi şi a să sătura, şi întru toate puternic a fi“ (Filip. **4**. 12) [111].

Pentru înşălare, întru care şi pentru multe alte pricinĭ

7. Caută dar, că te voesc pre tine cu de-amăruntul să ştiĭ pentru înşălare, ca să te păzeştĭ despre dânsa, ca nu cumva cu neştiinţă purtându-te, te veĭ vătăma foarte, şi pre suflet veĭ pierde. Că lesne să abate însuşĭ stăpânirea omuluĭ către împărtăşirea celor protivnice, şi maĭ vârtos acelor neiscusiţĭ, ca celor ce încă să chinuesc de dânşiĭ, că aproape de eĭ, şi împrejurul acelor noĭ începătorĭ sunt draciĭ, şi acelor rânduitorĭ de sine; întinzând cursele gândurilor, şi gropile căderilor, şi perzarea nălucirelor. Că cetatea lor, încă sub stăpânirea varvarilor este (şi cela ce li să împrotiveşte, în degrab de la eĭ să omoară). Şi nu să cade a să minuna dacă se va înşăla cineva, saŭ i-a eşit mintea, saŭ

[109] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 2: "Unul crede să mănânce de toate; cel slab însă mănâncă legume".
[110] *Iezechiel*, **4**, 10: "Hrana ta, cu care te vei hrăni, să o mănânci cu măsură, câte douăzeci de sicli pe zi, dar s-o mănânci din timp în timp".
[111] *Epistola către Filipeni*, **4**, 12: "Ştiu să fiu şi smerit, ştiu să am şi de prisos; în orice şi în toate m-am învăţat să fiu şi sătul şi flămând, şi în belşug şi în lipsă".

înşălare a primit, saŭ priimeşte, saŭ cele streine de adevăr vede, saŭ grăeşte din neînţălegere şi neiscusinţă cele ce nu să cade. Că de multe orĭ cineva din prostime pentru adevăr vorbind, altele în locul altora întru ascuns grăind, nu ştie drept a grăi, precum este, şi pre mulţĭ i-aŭ spăimântat, saŭ grăind cu neînţălegere şi purtându-să, ocară şi râs aŭ mijlocit celor ce liniştesc. Că nu este minunat, a să înşăla cineva din ceĭ noiĭ începătorĭ; Ci după multe ostenele. Că s-aŭ făcut multora, şi cestor de acum, şi celor de demult, cariĭ caută pre Dumnezeŭ. Că pomenirea luĭ Dumnezeŭ, adecă rugăciunea minţiĭ+, maĭ înaltă decât toate lucrările este; Că aceasta este capul faptelor bune, precum dragostea luĭ Dumnezeŭ. Şi cela ce fără ruşine şi cu îndrăzneală voeşte a intra către Dumnezeŭ, şi a vorbi cu Dânsul curat, şi a agonisi pre El întru sineşĭ să sileşte, lesne să omoară de la singurĭ draciĭ unul ca acesta, zic dacă slobozit va fi. Că cu îndrăzneală şi cu obrăznicie cele maĭ presus de a sa stare căutându-le, cu mândrie le goneşte maĭ înainte de vreme a le ajunge. Şi de multe orĭ milostivindu-să Domnul, văzându-ne pre noĭ întru cele înalte îndrăzneţĭ, nu sloboade ispitiţĭ a fi, ca pre a sa părere fieştecare cunoscându-o, de sine să se întoarcă, maĭ înainte de a să face ocară dracilor, şi râs, saŭ plâns întru oamenĭ; Ci maĭ vârtos aceluĭ ce cu îndelungă răbdare caută, şi cu smerenie, şi ceea ce este maĭ mare, cu supunere, şi cu întrebarea celor iscusiţĭ este minunatul acesta lucru; Ca nu cumva în taină în locul grâuluĭ mărăcinĭ să secere, saŭ amărăciune în locul dulceţiĭ, şi perzare în locul mântuiriĭ să afle. Pentru că acelor puternicĭ şi desăvârşiţĭ este, pururea a să lupta singurĭ cu draciĭ, „şi sabiea Duhuluĭ, care este graiul luĭ Dumnezeŭ" (Efes. **6.** 17) [112] asupra lor neîncetat a o întinde. Iară celor neputincioşĭ şi noĭ începătorĭ, fuga, cu cucernicie şi cu frică, ca o întărire uneltindu-o, şi de războiŭ lepădându-să, neîndrăznind maĭ înainte de vreme a să lupta, scăpând de moarte.

Iară tu dacă linişteзĭ bine nădăjduindu-te cu Dumnezeŭ a fi, nicĭodată să priimeştĭ măcar deşi simţitor veĭ vedea, saŭ gânditor, saŭ pe dinafară, sau pe dinlăuntru, saŭ măcar şi chipul luĭ Hristos sau ca când al Îngeruluĭ, sau chip al Sfântuluĭ, sau lumină a să năluci în minte, saŭ a închipui. Că şi singură mintea de la sine din fire nălucire o are, şi cu lesnire poate a închipui cele ce pofteşte, celor ce nu încă cu de-amăruntul iaŭ aminte aceştia, care şi spre sineşĭ aduce vătămarea. Şi iarăşĭ singura pomenire a bunătăţilor, saŭ a răutăţilor, a închipui de năprasnă pre simţirea minţiĭ, şi către nălucire a o rădica obicĭnueşte. Unde şi să face nălucitor unul ca acesta de la sineşĭ, şi nu liniştitor. Pentru aceasta ia aminte să nu crezĭ ceva în degrab împreună învoindu-te, deşi bun este, maĭ înainte de întrebarea celor iscusiţĭ, şi ispitire multă, ca să nu te vatămĭ. Ci rămâĭ îngreuindu-te către dânsul, pururea păzindu-ţĭ mintea ta nevăpsită, neînchipuită şi nenălucită. Că de multe orĭ şi cea trimisă de la Dumnezeŭ spre ispitire pentru cunună, pre mulţĭ i-aŭ vătămat. Că voeşte Domnul nostru, a cerca pre cea a noastră singură de sineşĭ stăpânire unde să pleacă. Că cela ce aŭ văzut ceva în cuget, saŭ întru simţire, deşi de la Dumnezeŭ ar fi, însă fără de întrebarea celor iscusiţĭ ar priimi, lesne să înşală, saŭ să va înşăla ca un lesne primitor. Că să cuvine nouluĭ începător, lucrăriĭ inimiĭ a lua aminte, ca ceiĭ neînşălate, iară celelalte a nu le priimi până la vremea păciĭ patimilor. Că luĭ Dumnezeŭ nu-ĭ pare răŭ spre cel ce cu de-amăruntul ia aminte de sine pentru înşălare, măcar deşi nu ar priimi pre cea de la Dânsul, fără de întrebare şi cercare multă; Ci maĭ vârtos îl laudă ca pre un înţălept, măcar deşi spre uniĭ s-aŭ mâniat.

Însă nu pre toţĭ dator eştĭ a întreba, ci pre unul carele este încredinţată ocârmuirea şi a altora, şi cu vieaţa străluceşte. Carele adecă este sărac, şi pre mulţĭ îmbogăţeşte, după scriptură (2 Cor. **6.** 10) [113].

(+) Vezĭ cetitorule: că aicea este vorba pentru lucrarea rugăciuniĭ minţiĭ cea cu meşteşug, – maĭ înainte de vreme –, iar nu pentru pomenirea luĭ Dumnezeŭ, datorită tuturor creştinilor (n.t.) Aflată în subsolul p. 1023 din mss.

[112] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Luaţi şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu".

[113] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 10: "Ca nişte întristaţi dar pururea bucurându-ne; ca nişte săraci, dar pe mulţi îmbogăţind; ca unii care n-au nimic, dar toate le stăpânesc".

Că mulţĭ neiscusiţĭ, pre mulţĭ nepricepuţĭ aŭ vătămat, a cărora osândă o vor avea după moarte. Că nu a tuturor este a povăţui şi pe alţiĭ, ci cărora s-aŭ dat Dumnezeasca socoteală după Apostolul (1 Cor. **12**. 10) [114]. Socoteala Duhurilor, care desparte pre cel maĭ bun de cel maĭ răŭ, cu Sabia cuvântuluĭ. Că fieştecarele osăbită cunoştinţă, saŭ socoteală firească, saŭ lucrătoare, saŭ învăţătoare are, ci nu toţĭ pre cea a Duhuluĭ. Pentru aceasta grăia Înţăleptul Sirah (**6**. 6) [115] „Ceĭ ce păciuesc cu tine să fie mulţĭ, iar sfetniciĭ tăĭ unul din miĭ". Şi nu mică nevoinţă este a afla povăţuitor neînşălat, şi cu lucrurile, şi cu cuvintele, şi cu înţălegerile. Întru acestea să vede cineva neînşălat fiind, când mărturisită din Dumnezeeştile scripturĭ are şi fapta, şi înţălegerea, cu măsură înţălegând întru cele ce să cade a înţălege. Că nu puţină osteneală este a ajunge adevărul arătat, şi a fi curat despre cele protivnice Daruluĭ. Că în chipul adevăruluĭ să obicĭnueşte (întru ceĭ noĭ începătorĭ maĭ vârtos) Diavolul a arăta înşălarea sa, închipuind cele viclene ale sale ca pe cele Duhovniceştĭ. Pentru aceasta cela ce să sârgueşte întru linişte, a ajunge către curata rugăciune, întru cutremur mult şi plângere, şi prin întrebare cu povăţuirea celor iscusiţĭ, dator este a călători. Şi a plânge totdeauna păcatele sale, întristându-să şi temându-să, ca nu cumva să se muncească, saŭ să cază de la Dumnezeŭ despărţit fiind, acum, saŭ în veacul cel viitor.

Deci când ar vedea Diavolul pe cineva cu plângere vieţuind, nu petrece acolo, temându-să de smerenia ceea ce să face din plângere. Iar dacă i să năluceşte cele înalte cu părere a le ajunge, şi dor Satanicesc şi nu adevărat are, întru mrejile sale, lesne îl leagă pre dânsul ca pe o slugă a sa. Pentru aceasta prea mare armă este a ţinea şi plânsul întru rugăciune, ca să nu cază întru părere din bucuria rugăciuniĭ. Ci necazul cel de bucurie luĭ şi alegându-l, să se păzească nevătămat. Că rugăciunea cea neînşălată, ferbinţeală este cu rugăciunea luĭ Iisus, aceluĭ ce aŭ pus foc în pământul inimiĭ noastre, ceea ce arde pe patimiĭ ca pre nişte mărăcinĭ, şi veselie, şi linişte pricinueşte sufletuluĭ. Şi nicĭ despre dreapta, nicĭ despre stânga, nicĭ din sus vine: ci în inimă izvorăşte, în chipul izvoruluĭ de apă, din Duhul cel făcător de vieaţă. Şi pre aceasta singură în inima ta să o doreştĭ a o afla, şi a o câştiga, păzindu-ţĭ mintea ta pururea nenălucită, şi goală de înţălegerĭ şi de gândurĭ, şi nu te teme. Că cela ce aŭ zis „Îndrăzniţĭ Eŭ sunt, nu vă temeţĭ" (Marco **6**. 50) [116] Acela este cu noĭ (pre carele îl căutăm, apărându-ne pe noĭ totdeauna, şi nu suntem datorĭ a ne teme, şi a suspina chemând pre Dumnezeŭ). Iar dacă şi oarecare s-aŭ răzvrătit, vătămaţĭ fiind cu mintea, caută că din singură rânduiala de sine, şi din înalta cugetare aceasta o aŭ pătimit. Că cel ce întru supunere, cu întrebare, şi cu smerită cugetare caută pre Dumnezeŭ, nicĭodată nu se va vătăma, cu Darul luĭ Hristos carele voeşte toţĭ oameniĭ să se mântuiască. Iar dacă şi se va întâmpla ispită, spre iscusire şi spre cunună să face, prea grabnic având ajutorul luĭ Dumnezeŭ, celuĭ ce sloboade pentru chipurile care ştie. Că pre cel ce drept vieţueşte, şi fără prihană, şi să depărtează de plăcerea oamenilor, şi de înalta cugetare, deşi nenumărate ispite va porni împrotiva luĭ tot pâlcul dracilor, nu-l va vătăma, precum grăesc Părinţiĭ. Însă ceĭ ce cu obrăznicie, şi cu sfătuire de sine umblă aceştia şi vătămare cu lesnire pătimesc. Pentru aceasta calea Împărătească dator este pururea a ţinea cel ce liniştează. Că covârşiriĭ întru toate cu lesnire are fire părerea a-ĭ urma, pre care înşălarea o moşteneşte. Ţineţi suflarea minţiĭ puţin, strângându-ţĭ gura, iară nu suflarea nărilor, precum ceĭ neînvăţaţĭ, ca nu vătămat să fiĭ umflându-te.

Decĭ trei sunt faptele bune ale liniştiĭ, pre care ni să cuvine a le păzi cu de-adinsul, şi în tot ceasul a ne ispiti de petrecem întru acestea, ca nu cumva de uitare furându-ne, dinafară de acestea să

[114] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 10: " Unuia faceri de minuni, iar altuia proorocire; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi şi altuia tălmăcirea limbilor".

[115] *Cartea înţelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, **6**, 6: "Mulţi să fie cei ce trăiesc în pace cu tine, iar sfetnicii tăi să fie dintr-o mie unul".

[116] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **6**, 50: "Căci toţi l-au văzut şi s-au tulburat. Dar îndată El a vorbit cu ei şi le-a zis: Îndrăzniţi! Eu sunt; nu vă temeţi".

călătorim. Iară ele sunt acestea: Înfrânarea, tăcerea şi ocărârea de sine, adecă smerenia. Că cuprinzătoare sunt una alteia şi păzitoare, dintru care rugăciunea să naşte şi creşte de-a pururea. Iară începătura Darului întru rugăciune, în multe felurĭ să arată la oarecare, şi în multe chipurĭ împărăţia Duhuluĭ, precum zice Apostolul (1 Cor. **12.** 4) [117] după voirea luĭ să vede şi să cunoaşte, întrucât dupre chipul luĭ Ilie Tezviteanul, şI întru noĭ să vede. Adecă: întru uniĭ Duhul fricii luĭ Dumnezeŭ vine, topind munţiĭ patimilor, şi sfărămând ca pre nişte pietri, pre inimele cele aspre, întrucât a să pironi de frică, şi trupul mort a să face. Iar întru alţiĭ, cutremurare, adecă bucurie (pre care şi săltare maĭ luminos Părinţiĭ o aŭ zis). Şi întru uniĭ, foc întru început nematerialnic, şi înfiinţat întru cele dinlăuntru să arată; Că cea neînfiinţată, şi fără de stat, şi nefiind este. Iară întru alţiĭ, cea maĭ de pre urmă suflare supţire şi paşnică a luminiĭ, întru ceĭ ce aŭ sporit întru rugăciune, maĭ vârtos lucrează Dumnezeŭ, Hristos carele lăcueşte în inimă, după Apostolul (Efes. **3.** 17) [118] şi în taină să arată întru Duhul. Pentru aceasta grăia Dumnezeŭ către Ilie în Muntele Horiv „Că nu întru aceasta, saŭ întru aceea este Domnul: – adecă întru lucrările cele din parte ale noilor începătorĭ –, ci întru supţire suflare a luminiĭ, şi acolo este Domnul" (3 Împ. **19.** 12) [119] pe rugăciunea cea desăvârşit arătându-o.

Întrebare: Ce să facă cineva când să închipueşte diavolul întru Îngerul luminiĭ şi înşală pe om? Răspuns: Pentru aceasta are omul trebuinţă de multă socoteală, ca să cunoască osăbirea bunuluĭ şi a răuluĭ. Decĭ să nu te daĭ pre tine în degrab celor ce ţi să arată pentru uşurime, ci să petrecĭ greŭ, şi cu multă ispitire să ţiĭ pe cel bun; iară pe cel răŭ leapădă-l. Că dator eştĭ a ispiti, şi a socoti, şi atuncea crede. Decĭ cunoaşte că arătate sunt lucrările Daruluĭ, cele ce dracul măcar de să şi închipueşte, însă a le da nu poate. Nicĭ blândeţă, nicĭ socoteală, nicĭ smerenie, nicĭ bucurie, nicĭ pace, nicĭ aşăzare a gândurilor, nicĭ urăciunea lumiĭ, nicĭ pofte şi patimĭ potoleşte: care sunt lucrărĭ ale Daruluĭ. Iară lucrarea aceluia este: Umflarea, înalta înţălegere, înfricoşarea, şi toată răutatea. Decĭ din lucrare poţĭ cunoaşte lumina ceea ce aŭ strălucit în sufletul tăŭ, a luĭ Dumnezeŭ este, saŭ a Sataniĭ. Marola este asemenea cicoareĭ după vedere; şi oţătul este asemenea vinuluĭ după vedere. Ci din gustare gâtlejul cunoaşte şi socoteşte pre a fiecăruia osăbire. Aşa şi sufletul dacă are socoteală din simţire gânditoare, cunoaşte Darurile Sfântuluĭ Duh, şi nălucirele Sataniĭ.

AMIN

(Sfârşitul capetelor Sfântuluĭ Grigorie Sinaituluĭ.)

---

[117] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 4: "Darurile sunt felurite, dar acelaşi duh".

[118] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 17: "Şi Hristos să Se sălăşluiască, prin credinţă, în inimile voastre, înrădăcinaţi şi întemeiaţi fiind în iubire".

[119] *Cartea a treia a Regilor*, **19**, 12: "După cutremur va fi foc, dar nici în foc nu va fi Domnul. Iar după foc va fi adiere de vânt lin şi acolo va fi Domnul".

Scurtă biografie
a celuĭ întru Sfinţĭ
Părinteluĭ nostru Grigorie Palama,
Mitropolitul Tesaloniculuĭ

CEL DINTRE Sfinţĭ Părintele nostru Grigorie al Tesaloniculuĭ, aŭ fost pe vremea Împărăţieĭ luĭ Andronic cel al doilea dintre Paleologĭ, la anul mântuireĭ 1340 şi ceva. Şi după ce aŭ lăsat lumea şi toate cele din lume şi aŭ eşit din patria luĭ * Constantinopol, aŭ venit în Sfântul Munte al Atonuluĭ îmbrăţoşând viaţa Monahicească, unde şi multe ostenele pustniceştĭ uneltind şI singur cu singur Dumnezeŭ înălţându-se prin desăvârşita linişte, s-aŭ făcut de Dumnezeŭ văzătoare oglindă a Sfântuluĭ Duh, maĭ presus decât alţiĭ în lucrare şi privire arătându-se: Întrucât luminându-se şi strălucindu-se cu cele de Dumnezeŭ văzătoare strălucirĭ dupre minte, aŭ lăsat Bisericeĭ luĭ Dumnezeŭ, pre cele prea înţălepte şi Teologhiceştĭ scrierĭ, ca nişte stâlpĭ aĭ drepteĭ slăvirĭ. Dintre care scrierĭ sunt şi aceste de faţă dintru această carte; care pricinuesc la ceĭ ce le vor ceti cu osârdie şi evlavie, vistieriĭ de cunoştinţe Dumnezeeştĭ şi săvârşirĭ ale Duhovniceştiĭ înţălepciunĭ.

Fiindcă de Dumnezeŭ văzătoarea această şi cerească minte, nu a adunat numaĭ pre cuvintele Sfinţilor Părinţĭ întru acestea, ci aŭ adăogat şi pre cele câte prin lungimea iscusuluĭ şi a fericiteĭ luĭ pătimirĭ, care maĭ presus de fire s-a învăţat, aşa a alcătuit oareşcum ca un prânz prea frumos celor flămânzĭ de cele Duhovniceştĭ: Întrucât a socoti că acestea nu sunt naşterĭ ale minţiĭ omeneştĭ, ci ceva cu mult departe de acestea.

Întru adevăr mintea luĭ Hristos purtând, şi glasurĭ ale luĭ Dumnezeŭ fiind acestea, face a să spăimânta tot auzul şi cugetul. Decĭ prin acestea Părintele cu vitejie apără pre ceĭ ce sfinţit să liniştesc şi să îndeletnicesc la privire şi la rugăciune. Iară pre scornirile cele nouă şi pusă împrotiva drepteĭ-credinţe, prin adeveritoarea scriere, le arată cu întinsă ştiinţă cum că sunt contra Adevăruluĭ.

---

* Cuvânt tăiat de un cititor şi înlocuit cu sa.
Textul acesta este dactilografiat cu spaţii mari între rânduri.

Al celuĭ dintru Sfințĭ Părinteluĭ nostru, Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesaloniculuĭ, către Prea Cinstita între Monahiĭ Xenia Cuvânt „Pentru patimĭ și despre bunătățĭ, și pentru rodurile care se nasc din fără de grija mințiĭ“

ACELORA care aŭ mare osârdie a viețui cu adevărat Monahicească petrecere, le este neplăcut nu numaĭ întâlnirea cu ceĭ mulțĭ, ci și încă vorbirea cu aceea care sunt de o petrecere cu eĭ. Pentru că când se face deasă împedecare a dulceĭ grăirĭ cea împreună cu Dumnezeŭ și face pre mintea cea una îndoită, din care se alcătuește adecă cel dinlăuntru adevărat Monah, câteodată îl împarte în multe părți. Pentru aceea și oarecare din Părințĭ, când îl întreba: pentru care cuvânt fuge de oamenĭ (pricina)? răspunzând aŭ zis: nu pot să fiŭ cu Dumnezeŭ și cu oameniĭ. Iar altul oarecare din Părințĭ, care din iscus tâlcuia acestea, nu numaĭ împreună vorbirea (saŭ petrecerea), ci încă prost și numaĭ vederea oamenilor, zice, că se face vătămare liniștitorilor, fiindcă poate să vatăme liniștea mințiĭ. Iară dacă cineva va cerceta cu de-amăruntul lucrurile, și numaĭ dintru aducerea aminte cum că are a-l întâmpina cineva și cu a aștepta vreo întâlnire: și acestea împedecă pre minte de la liniștea cea desăvârșit.

Fiindcă precum cel ce să obișnuește a-șĭ da cuvintele luĭ și în scris, îșĭ încurcă mintea luĭ cu maĭ multă grijă, și de va fi adecă dintru aceea care aŭ sporit în fapta bună și prin sănătatea sufletuluĭ aŭ ajuns întru dragostea luĭ Dumnezeŭ, poate să aibă adecă această lucrare și când scrie, însă nu fără mijlocire și curat. Iar de este dintru aceea care cad în multe neputințe și patimĭ sufleteștĭ, după cum cu adevărat sunt și eu, și au nevoe să strige neîncetat către Dumnezeŭ: Doamne, vindecă-mă, că am greșit înaintea Ta, acesta nu să cuvine maĭ înainte de a se vindeca, să lase rugăciunea și să se îndeletnicească voind la altă lucrare. Afară de aceasta și care grăește prin scrisorĭ și la cățĭ nu sunt de față și în felurite vremĭ cu mulțĭ oamenĭ deodată și încă cu aceea care nu voește, îĭ împărtășește de vorbire adecă, fiindcă scrisorile firește rămân și după moartea celuĭ ce le-aŭ scris: Pentru aceea mulțĭ din Părințiĭ ceĭ desăvârșit liniștitorĭ, nicĭdecum nu voeaŭ a scri ceva, deși puteaŭ a scri marĭ și multe lucrurĭ de folos.

Iară eŭ carele mă aflu mult înapoĭ de la săvârșirea care o avea aceea, la toate lucrurile aveam obiceiŭ a scrie, însă a scri când era mare nevoe. Iar acum m-aŭ făcut a mă sili maĭ mult a scri, aceea care cu viclene învățăturĭ aŭ văzut unele din scrierele mele și dintru acestea căuta pricină ca să mă părască. Căcĭ aceștiea (ereticiĭ) dupre cum zice Marele (Vasilie) Dionisie, iaŭ pricină dintru aceste neînsuflețite stihiĭ din semne adecă, din silabe și din cuvintele care nu le înțălege cugetul lor, nicĭ pot a încăpea întru neînțălegătorul lor suflet. Și este cu adevărat mare nepricepere și nebunie, iar nu lucru al celor ce voesc să înțăleagă cele Dumnezeeștĭ, spre a nu lua aminte cineva la scoposul

scriitoruluĭ, ci la cuvinte. Însă eŭ cunosc cum că cu dreptul am înţăles clevetirele lor nu cum că nu am scris la un fel cu Părinţiĭ, pentru că aceasta cu Darul luĭ Hristos am păzit-o în scrierele mele, ci pentru că am scris lucrurĭ de care nu am fost vrednic (însă fără de patimă), alt Ozan întocmaĭ, uneltind a ajuta caruluĭ, adecă cuvântuluĭ adevăruluĭ, pre carele îl răsturna eĭ. Însă pornirea vrăjmaşilor noştrĭ, nu aŭ fost lucru atât al mânieĭ luĭ Dumnezeŭ, încât aŭ fost ca o mică pedeapsă, pentru aceasta şi nu aŭ putut a săvârşi nimic aceştia care s-aŭ pus împrotiva noastră, poate şi aceasta să fie pricină a nevredniciei mele. Fiindcă nu am fost eŭ vrednic, nicĭ putincios, după cum se vede, ca să pătimesc ceva pentru adevăr, şi aşa cu bucurie să mă fac părtaş pătimirelor Sfinţilor. Însă ce? Pentru urăciunea cea asupra Sfântuluĭ Ioan Gură de Aur încă fiind în trup, nefiind încă împreunat cu Biserica celor întâĭ născuţĭ în Cerurĭ, carele maĭ mult decât fiecarele, cu încredinţare şi cu de-amăruntul, cu dulce împestriciune aŭ scris cuvintele luĭ cele pentru buna credinţă: nu încă dar şi acest atât de mare dascăl, oare nu l-aŭ despărţit de Biserică şi l-aŭ osândit în surgunie, pentru că adecă (precum ziceaŭ vrăjmaşiĭ) era de un cuget cu Orighen şi scria dogmele luĭ? Ci şi vârful Apostolilor Petru, zice: că şi cele cu anevoe de înţăles părţĭ ale Epistolielor Mareluĭ Pavel, ceĭ de atuncea neînvăţaţĭ, le răzvrăteaŭ spre a lor perzare (2 Petru Cap. **3**. 16) [1].

Iară eŭ pentru puţină ispită ce mi-aŭ urmat, deşi Soborul i-aŭ osândit, însă cugetam ca să încetez desăvârşit de a maĭ scri orĭce. Dar tu, O, sfinţită Bătrână, nu m-aĭ lăsat cu rugătoarea ta scrisoare de a mă ruga, până când m-aĭ plecat iarăşĭ să încep de a scri cuvinte folositoare, deşi tu nu aĭ nevoe de sfătuire. Fiindcă cu Darul luĭ Hristos aĭ împreună cu vrâsta bătrâneţelor şi pre înţălepciunea care te face cinstită, şi cu lucrarea îndelungateĭ vremĭ aĭ cugetat în legea sfinţitelor făgăduinţe, după ce aĭ petrecut viaţa ta întru ascultare şi în linişte în vremea cea cuviincioasă, prin care după ce aĭ curăţit bine cartea sufletuluĭ tăŭ, l-aĭ făcut pre el îndămânatec spre a priimi şi a păzi Dumnezeeştile semne. Însă întru adevăr întru acest fel este sufletul acela, carele totdeauna să stăpâneşte tot cu totul de Duhovniceasca învăţătură, că niciodată nu se satură de Ea; Pentru aceasta şi Înţălepciunea zice pentru sineşĭ: „Câţĭ mă mănâncă pre mine, încă vor flămânzi" (Sirah. **24**, 23) [2]. Asemenea şi Domnul nostru care pune înlăuntru în sufletul nostru acest Dumnezeesc Dor, zice pentru Maria care ş-aŭ ales partea cea bună, că nu se va lua de la dânsa (Luca **10**. 42) [3]. Ţie poate ţi să cuvine cuvintele acestea şi la fiicele Mareluĭ Împărat, care vieţuesc după învăţătura ta, pre care fără măsură doreştĭ a le logodi cu înţălepciunea, ca prin mijlocirea eĭ, să le aduci mirese frumoase Mireluĭ Hristos, Începătorul nestricăciuneĭ, Căruia îĭ urmezĭ. Şi după cum Acela cu adevărat aŭ luat chipul nostru întru adevăr pentru noĭ, aşa şi tu aĭ luat faţă de ucenіţă care are nevoe de învăţătură. Pentru aceea şi eŭ deşi nu sunt bogat întru cuvinte şi maĭ ales a acestor cuvinte, însă pentru Darul ascultăriĭ şi pentru porunca care ne porunceşte să dăm celuĭ ce cere de acelea care avem de faţă, să-mĭ arăt osârdia şi să împlinesc datoria mea întru dragostea luĭ Christos.

Cunoaşte dar, Sfinţită bătrâno, maĭ ales de a învăţa prin a ta mijlocire pre cele tinere, care doresc a vieţui viaţă după Dumnezeŭ cum că se află şi moarte a sufletuluĭ, carele fireşte este nemuritor: Aşa zice iubitul Teolog: „Este păcat spre moarte, şi este păcat nu spre moarte" (1 Ioan **5**. 16) [4].

[1] *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **3**, 16: "Cum vorbeşte despre acestea, în toate epistolele sale, în care sunt unele lucruri cu anevoie de înţeles, pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc, ca şi pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare".

[2] *Cartea înţelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, **24**, 23: "Cei care mă mănâncă pe mine iar vor flămânzi; şi cei care mă beau iar vor înseta".

[3] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 42: "Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea".

[4] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **5**, 16: "Dacă vede cineva pe fratele său păcătuind – păcat nu de moarte – să se roage, şi Dumnezeu va da viaţă acelui frate, anume celor ce nu păcătuiesc de moarte. Este şi păcat de moarte; nu zic să se roage pentru acela".

Moarte aicĭ cu adevărat să înțălegĭ pre moartea sufletuluĭ. Însă şi Marele Pavel zice: „Că întristarea lumiĭ naşte moarte" (2 Cor. 7. 10) [5] moarte cu adevărat a sufletuluĭ. Şi iarăşĭ întru alt loc zice „Deşteaptă-te cela ce dormĭ şi te scoală din morțĭ, şi te va lumina Hristos." (Efes. 5. 14) [6]. Din care morțĭ porunceşte să se scoale? Cu adevărat dintru aceea care sunt omorâțĭ cu poftele trupeştĭ, care să rădică spre războiŭ împrotiva sufletuluĭ. Pentru aceia şi Domnul a chemat morțĭ, pre câțĭ viețuesc în deşertăciunea lumiĭ aceştiea: căcĭ nu a dat voe uceniculuĭ aceluia care aŭ cerut să meargă să îngroape pre tatăl săŭ, ci aŭ poruncit Să-ĭ urmeze, şi să lase pre ceĭ morțĭ să-şĭ îngroape pre morțiĭ lor (Luca 9. 59) [7]. Morțĭ aicea aŭ numit Domnul pre ceĭ viĭ, pre aceea cu adevărat morțĭ cu sufletul. Că precum întru adevăr despărțirea sufletuluĭ de trup este moarte a trupuluĭ, aşa şi despărțirea sufletuluĭ de la Dumnezeŭ este moarte a sufletuluĭ. Şi aceasta este dupre adevăr moarte nemuritoare a sufletuluĭ. Că pre această moarte o însemna cu porunca care aŭ dat-o Dumnezeŭ luĭ Adaam în Raiŭ înlăuntru când zicea: „În ziua întru care veĭ mânca din pomul cel oprit, cu moarte veĭ murĭ" (Fac. 2. 17) [8], pentru că atuncea aŭ murit sufletul luĭ prin călcarea porunciĭ, fiindcă s-aŭ despărțit de Dumnezeŭ. Iară trupeşte aŭ urmat a maĭ trăi de atuncea încă 930 de anĭ. Însă moartea care s-aŭ făcut sufletuluĭ prin călcarea porunciĭ, nu numaĭ pre suflet îl face netrebnic şi pre om blestemat, ci şi pre acest trup ticăloşit şi mult chinuit şi stricăcios l-aŭ prefăcut, şi maĭ pre urmă l-aŭ dat morțiĭ. Fiindcă atuncea când aŭ murit omul cel dinlăuntru cu călcarea porunciĭ, aŭ auzit pământescul Adam: „Blestemat pământul în lucrul tăŭ, să răsară spinĭ şi pălămidă, şi întru sudoarea fețiĭ tale să mănâncĭ pâinea ta, până când te veĭ întoarce în pământul dintru carele eştĭ luat, pentru că pământ eştĭ şi în pământ veĭ merge" (Facere Cap. 3. st. 17) [9].

Iară după renaşterea ceia ce va să fie la învierea drepților, şi aceste trupurĭ ale necredincioşilor şi ale păcătoşilor aŭ să se scoale, însă ca să se dea la o a doua moarte în munca cea vecinică, vermeluĭ celuĭ neadormit, în scrâşnirea dinților şi întru întunerecul cel maĭ dinafară şi pipăit, în focul gheniĭ cel nestins şi întunecos; dupre cum zice Prorocul, că are să se arză ceĭ necredincioşĭ şi păcătoşĭ dimpreună şi n-are cine să le stingă focul. Aceatsa este a doua moarte, dupre cum ne-aŭ învățat Sfântul Ioan la Apocalips (Cap. 21. 8) [10]. Ascultă şi pre Marele Pavel unde zice: „De vețĭ viețui dupre trup, avețĭ să murițĭ, iar dacă cu Duhul pre faptele cele trupeştĭ le vețĭ omorĭ, avețĭ să trăițĭ" (Rom. 8. 13) [11]. Viață şi moarte aicĭ să înțălege veacul ce va să fie; Viață adecă pre dobândirea veciniceĭ Împărățiĭ, iară moarte pre vecinica aceia muncă. Călcarea dar a porunciĭ luĭ Dumnezeŭ să face pricină a tot felul de moarte, şi trupeşte şi sufleteşte: Adecă moartea viețiĭ ceştiĭ de față, şi moartea vecinicilor muncĭ. Şi aceasta este moartea cea adevărată, a se despărți sufletul pentru totdeauna de Dumnezeescul dar, şi să se împreuneze cu păcatul. Această moarte este înfricoşată la ceĭ ce aŭ minte şi pot a scăpa de ea. Aceasta pentru ceĭ înțălepțĭ este înfricoşată şi încutremurată maĭ mult încă şi decât muncile gheniĭ focului.

[5] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 10: "Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte".

[6] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 14: "Căci tot ceea ce este descoperit, lumină este. Pentru aceea zice: «Deşteaptă-te cel ce dormi şi te scoală din morți şi te va lumina Hristos»".

[7] *Sfânta Evanghelie după Luca*, 9, 59: "Şi a zis către altul: urmează-Mi. Iar el a zis: Doamne, dă-mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu".

[8] *Facerea*, 2, 17: "Iar din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit".

[9] *Idem*, 3, 17: "Iar lui Adam i-a zis: «Pentru că ai ascultat vorba femeii tale şi ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: Să nu mănânci!, blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrăneşti din el în toate zilele vieții tale»!".

[10] *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, 21, 8: "Iar partea celor fricoşi şi necredincioşi şi spurcați şi ucigaşi şi desfrânați şi fermecători şi închinători de idoli şi a tuturor celor mincinoşi este în iezerul care arde, cu foc şi cu pucioasă, care este moartea a doua".

[11] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 13: "Căci dacă viețuiți după trup, veți muri, iar dacă ucideți, cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii".

Aşadar şi noĭ de aceasta să fugim cu toată puterea noastră. Toate să le lăsăm, toate să le defăimăm: prieteniĭ, şi fapte şi voinţĭ, câte ne trag în jos şi ne despart de la Dumnezeŭ şi ne naşte această moarte. Pentru că orĭcarele se va teme de această moarte şi se va păzi pre sine, acela nu se va înfricoşa de moartea cea trupească când i se va apropia, fiindcă are lăcuind înlăuntru luĭ pre viaţa cea adevărată, care prin moarte maĭ ales să dobândeşte nedespărţită. Pentru că dupre cum moartea sufletuluĭ este chiar moarte, aşa şi viaţa sufletuluĭ este chiar încredinţată viaţă. Iar viaţă a sufletuluĭ este unirea luĭ cu Dumnezeŭ, dupre cum întru adevăr şi viaţa trupuluĭ este unirea sufletuluĭ cu trupul. Că dupre cum prin călcarea porunciĭ s-aŭ omorât sufletul, prin despărţirea de la Dumnezeŭ, aşa prin ascultarea porunciĭ, împreunându-se cu Dumnezeŭ, iarăşĭ dobândeşte viaţă. Pentru aceia zice în Evanghelie Domnul: „Că cuvintele care grăesc eŭ vouă, Duh sunt şi viaţă sunt" (Ioan **6**. 63) [12]. Aceasta şi Petru o aŭ învăţat cu cercarea şi zice către Dânsul: „că aĭ graiurile vieţiĭ vecinice" (Ioan **6**. 68) [13]. Însă graiurile vieţiĭ vecinice sunt la câţĭ fac ascultare, (adecă poruncilor), Iară la ceĭ neascultătorĭ, această poruncă a vieţiĭ li să face moarte. Aşa şi Apostolul, întrucât era mireazma luĭ Hristos unora era mireazmă morţiĭ spre moarte, iară la alţiĭ mireazmă vieţiĭ spre viaţă (2 Cor. **2**. 16) [14]. Iar această vieaţă este nu numaĭ a trupuluĭ, ci şi a sufletuluĭ, pentru că şi pre trup îl face nemuritor prin înviere, şi îl scoate nu numaĭ din muriciune, ci şi din moartea cea nesfârşită şi din cea vecinică, fiindcă îĭ dărueşte şi acestuia cea în Hristos viaţă vecinică, unde nu se află neputinţă, nicĭ scârbă, nicĭ osteneală, ci este cu adevărat nemuritor.

Decĭ dupre cum la moartea sufletuluĭ, adecă la călcarea porunciĭ şi la păcat, aŭ urmat pre urmă moartea trupuluĭ şi să desleagă trupul în pământ şi să face ţărână, şi dupre cum la moartea trupuluĭ iarăşĭ urmează osânda sufletuluĭ în iad, aşa şi la învierea sufletuluĭ, adecă la întoarcerea cea către Dumnezeŭ, care să face prin ascultarea Dumnezeeştilor poruncĭ, va urma pe urmă învierea trupuluĭ, care se va uni iarăşĭ cu sufletul, şi la învierea aceasta va urma adevărata nestricăciune şi unirea cea vecinică cu Dumnezeŭ, la aceia care sunt vrednicĭ şi care se va face Duhovniceştĭ din trupeştĭ şi vor vieţui în Cerurĭ ca Îngeriĭ luĭ Dumnezeŭ. Că dupre cum zice Scriptura: „Ne vom răpi întru nourĭ întru întâmpinarea Domnuluĭ în văzduh şi aşa pururea cu Domnul vom fi" (1 Tes. **4**. 17) [15]. Căci dupre cum Fiul luĭ Dumnezeŭ s-aŭ făcut om pentru iubirea de oamenĭ şi aŭ murit trupeşte, s-aŭ despărţit adecă sufletul Luĭ de trup, însă nu s-aŭ despărţit şi de Dumnezeire, pentru aceia şi când aŭ înviat Trupul Luĭ, l-aŭ luat pre El sus în cerurĭ în slavă: aşa şi câţĭ vieţuesc aicea după Dumnezeŭ. Fiindcă aceştia când se vor despărţi de trup, de Dumnezeŭ nu se despart, şi îşĭ va lua la înviere şi trupul lor la Dumnezeŭ şi vor veni împreună cu trupul cu negrăită bucurie acolo unde întâiŭ pentru noĭ aŭ intrat Iisus, şi vor dobândi deopotrivă slava care are să se descopere în Hristos. Şi cu adevărat nu numaĭ aĭ învieriĭ, ci şi aĭ Înălţăriĭ Domnuluĭ se vor face părtaşĭ şi aĭ toateĭ deplin Dumnezeeştiĭ vieţĭ. Ci nu însă câţĭ au vieţuit aicea trupeşte şi care în ceasul eşireĭ s-aŭ aflat fără de a avea vreo împărtăşire cu Dumnezeŭ. Pentru că vor învia toţĭ atuncea, însă, zice fiecare în ceata unde i se cuvine. Iar acela carele prin mijlocirea Duhuluĭ, aŭ omorât aicĭ faptele cele trupeştĭ, acolo va vieţui împreună cu Hristos. Dumnezeească şi adevărată vecinică viaţă. Iar acela carele aŭ omorât aicĭ Duhul cu poftele şi prin patimile luĭ cele trupeştĭ, acesta Vaĭ! se va osândi acolo împreună cu Diavolul, carele este ziditorul şi pricină a răuluĭ, şi se va da muncilor celor nesuferite şi negrăite, care e a doua moarte şi nesfârşită.

---

[12] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 63: "Duhul este cel ce dă viaţă; trupul nu foloseşte la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh şi sunt viaţă".

[13] *Idem*, **6**, 68: "Simon Petru I-a răspuns: Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii celei veşnice".

[14] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 16: "Unora, adică, mireasmă a morţii spre moarte, iar altora mireasmă a vieţii spre viaţă. Şi pentru acestea, cine e destoinic?".

[15] *Epistola întâi către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 17: "După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul".

Deci, de unde aŭ luat început cu lucru această moarte? Adecă din care s-aŭ născut sufletuluĭ și trupuluĭ moartea cea vremelnică și vecinică? Oare nu adecă în locul vieții (în Rai?). Pentru aceia și nemijlocit îndată omul s-aŭ osândit, Vaĭ! și s-aŭ izgonit de la Dumnezeŭ din Rai, fiindcă aŭ dobândit viață purtătoare de moarte și necuviincioasă pentru Raiŭ. Așadar și adevărata viață, carea și la suflet și la trup este pricină de nemurire, adevărată viață își va lua începutul eĭ în locul acesta al morțiĭ. Pentru aceea acela care nu urmează să o dobândească pre aceasta în sufletul luĭ de aicea, să nu să amăgească pre sineșĭ cu deșarte nădejdĭ ca cum ar dobândi-o acolo, nicĭ să nădăjduească că va dobândi iubirea de oameni a luĭ Dumnezeŭ în vremea aceia, pentru că atuncea este vremea răsplătiriĭ și a izbândireĭ, iar nu vremea ertăriĭ și a iubireĭ de oamenĭ. Atuncea este vremea întru care se va arăta mânia și urgia și dreapta judecată a luĭ Dumnezeŭ; Este vremea arătăriĭ putericeĭ și înalteĭ mâinĭ care trimite în muncĭ pre cel nesupus „Vaĭ de cel ce va cădea în mâna Dumnezeuluĭ celuĭ viŭ" (Ev. **10**. 31) [16]. Vaĭ! atuncea de cel ce va cerca mânia Domnuluĭ, și care nu aŭ cunoscut de aicea prin mijlocirea friceĭ luĭ Dumnezeŭ puterea mânieĭ Luĭ, și care nu s-aŭ grijit prin fapte bune a dobândi iubirea de oamenĭ a luĭ Dumnezeŭ! Acest lucru se dobândește numaĭ în vremea de față, și pentru aceasta maĭ ales ne-aŭ dăruit nouă Dumnezeŭ viața aceasta, ca să ne dea loc de pocăință: Că de nu era aceasta, îndată omul după păcat îșĭ perdea și această vieață. Pentru că ce folos îi este viața aceasta? Pentru aceia și desnădăjduirea nicĭ un loc nu se cuvine să aibă între oameni, deși vicleanul cu felurite chipurĭ ne-o aduce, nu numaĭ la câțĭ viețuesc cu nepăsare și cu lenevire, ci de multe orĭ și celor ce să nevoesc.

Dar de vreme ce timpul vieții noastre este vreme de pocăință, pentru aceia, că trăește cel păcătos, arătat este, că, de va voi să se întoarcă la Dumnezeŭ, îndată îl priimește pre el. Ci fiindcă omul în viața de acum are pre de sineșĭ stăpânirea totdeauna, decĭ întru această de sineșĭ stăpânire să atârnă să aleagă drumul vieții, saŭ al morții, după cum s-aŭ arătat maĭ sus, fiindcă poate să dobândească din două pre care voește. Unde dar va afla loc desnădăjduirea? Dacă toțĭ pot totdeauna când voesc a dobândi viața cea vecinică? Ci vezĭ marea iubire de oamenĭ a luĭ Dumnezeŭ, că din început nu aŭ uneltit dreapta judecată împrotivă-ne pentru neascultarea noastră, ci îndelung rabdă și ne dă vreme de pocăință și ne dă stăpânire, ca în vremea aceasta a îndelungeĭ răbdărĭ, de vom voi, să ne facem fiĭ aĭ Luĭ. Ce să zic Fiĭ aĭ Luĭ? Să ne împreunăm cu Dânsul și să ne facem un Duh cu Dânsul. Ci și în vremea îndelungeĭ răbdărĭ, de vom urma pe drumul cel dimpotrivă și vom iubi maĭ mult moartea decât viața cea adevărată, această pre de sineșĭ stăpânirea ne-aŭ dat-o, nu ne-o ia, și nu numaĭ că nu ne-o ia, ci și ne cheamă la Sineșĭ și caută să ne afle și grijăște ca să ne întoarcă la lucrurile vieții, deopotrivă cu pilda vieĭ: de dimineață încă și până în sara vieții noastre. Însă cine este Acesta carele ne cheamă și ne dă plata? Tatăl Domnuluĭ nostru Iisus Hristos și Dumnezeŭ a întregeĭ mângâerĭ. Dar care este via la care ne cheamă să lucrăm? Fiul luĭ Dumnezeŭ, carele zice: „Eŭ sunt via", pentru că „nimenĭ nu poate să vie către Hristos.", dupre cum Singur a zis în Evanghelie „de nu-l va trage pre el Tatăl". Și care sunt vițele? Noĭ, pentru că auzi-l pre El iarășĭ când zice: „Voĭ sunteți vițele și Tatăl meŭ lucrătorul este (Ioan **15**.1) [17].

Așadar Tatăl prin mijlocirea Fiuluĭ ne împreetenește pre noĭ cu Sineșĭ, fără dea pomenĭ păcatele noastre, și ne cheamă nu ca pre niște lipițĭ la lucrurile cele fără de rânduială, ci ca pre niște deșerțĭ, deși nelucrarea este păcat, pentru că încă și „pentru cuvântul deșert avem să dăm răspuns". Ci dupre cum am zis, Dumnezeŭ trecând cu vederea păcatele cele maĭ dinainte ale fiecăruia, ne cheamă iarășĭ și iarășĭ. Ne cheamă dar ca să facem, ce? „ca să lucrăm în vie", adecă să lucrăm pentru vițe, adecă pentru înșine. Și pe urmă, O! mare iubirea de oamenĭ a Luĭ! ne

[16] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 31: "Înfricoșător lucru este să cădem în mâinile Dumnezeului celui viu".

[17] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 1: "Eu sunt vița cea adevărată și Tatăl meu este lucrătorul".

făgădueşte că ne dă şi plată, întrucât pentru noĭ lucrăm, veniţĭ, zice, luaţĭ viaţă vecĭnică, pre care v-o daŭ bogat şi vă plătesc ca un datornic plată, şi pentru osteneala călătorieĭ, şi pentru aceasta încă, că aţĭ voit să luaţĭ aceasta de la mine. Cine nu e dator să plătească aceluia care îl scoate de la moarte? Cine nu mărturiseşte Har * celuia ce ne-aŭ dăruit viaţă? Însuşĭ ne făgădueşte maĭ înainte să ne plătească şi leafă, şi ce leafă? Negrăită! Pentru că „am venit, zice, ca să aivă viaţă vecĭnică şi maĭ mult să aibă" (Ioan **10**.10) [18]. Ce este aceea „maĭ mult"? Nu numaĭ a fi dimpreună şi a vieţui cu El, ci încă are să ne facă şi fraţĭ şi rude-niĭ ale Luĭ. Aşadar acest „maĭ mult", cum se vede, este plata care se dă la aceea, cariĭ grabnic aŭ venit în viea cea făcătoare de viaţă şi s-aŭ făcut viţe ale eĭ, şi s-aŭ ostenit pentru sineşĭ şi s-aŭ lucrat bine pre sineşĭ. Ce aŭ lucrat? Întâiŭ adecă aŭ curăţit tot prisosul carele nu era de folos, ci dimpotrivă şi pedecă era de a aduce roduri vrednice pentru Dumnezeasca jitniţă. Care sunt aceste de prisos? Bogăţia, desfătarea, slava deşartă, şi toate câte curg şi trec; toată patima sufletească şi trupească, greţoasă şi rea, şi toate gândurile cele deşarte ale minţiĭ, toată auzirea şi vederea şi tot cuvântul carele poate să aducă vătămare sufletuluĭ.

Decĭ, de nu va pune cineva mare luare aminte să taie şi să curăţască de jur împrejur odrasla inimeĭ, nicĭodată nu va aduce rod pentru viaţa vecĭnică. Pot cu adevărat şi lumeniĭ ceĭ căsătoriţĭ să dobândească această curăţenie, ci cu anevoe mare. Pentru aceasta câţĭ din tinereţă, din milostivirea luĭ Dumnezeŭ, s-aŭ întâmplat a-şĭ arunca ascuţită vedere spre viaţa cea monahicească şi să se facă iubitorĭ aĭ bunătăţilor aceştiĭ vieţĭ, aceştia cu bun cuvânt să depărtează de nuntă. Fiindcă la înviere, dupre cum aŭ zis Domnul „nicĭ să însoară, nicĭ să mărită, ci ca Îngeriĭ luĭ Dumnezeŭ în cer vor fi" (Mat. **22**.30) [19]. Orĭcare dar, dacă ar voi să fie ca Îngerul luĭ Dumnezeŭ, să se păzască pre sine cu dreptul şi aicea, precum şi fiiĭ învieriĭ aceia, maĭ înalţĭ făcându-se decâ împreunarea trupurilor, fiindcă pre de altă parte şi pricina păcatuluĭ din început a venit prin muere. Să cuvine dar să părăsască nunta, câţĭ voesc vreodată să nu dea de la sineşĭ pricină de prindere împrotivniculuĭ (diavol). Şi dacă trupul acesta cu anevoe să supune şi cu anevoe să pleacă fapteĭ bune, şi maĭ ales că îl avem şi firesc vrăjmaş al fapteĭ bune, ce oare vom pătimi şi cât vom mări nelesnirea fapteĭ bune, când ne vom lega cu multe felurĭ de trupurĭ? Cum dară va avea libertate aceia ce s-aŭ făgăduit să urmeze celor făgăduite, care este legată cu fireştĭ legăturĭ, cu bărbat, cu copiĭ şi cu toate rudele? Cum poate fără de grijă să fie cu Domnul, când va avea grijă de atâtea feţe? Cum poate să fie departe de turburare, dacă face prieteşug cu atâta mulţime de oamenĭ?

Pentru aceia adevărat fecioară care s-aŭ făcut asemenea cu Feciorelnicul cel ce s-aŭ născut din Fecioară, cu Mirele sufletelor acelora, care aŭ vieţuit, precum am zis maĭ înainte întru feciorie, să depărtează nu numaĭ de nuntă, ci şi de prieteşugul lumenilor să înstrăinează şi de toate rudeniile ei: Ca să poată zice cu îndrăsneală dimpreună cu Petru către Hristos. „Iată noĭ am lăsat toate şi am urmat Ţie" (Luc. **18**.28) [20]. Şi dacă mireasa cea pământească le lasă toate, şi tată şi mumă, pentru dragostea mireluĭ celuĭ vremelnic, lângă care să lipeşte, după Scriptură (Ef. **5**.31) [21]: ce lucru mare face adevărata fecioară, când le părăseşte toate pentru Mirele cel maĭ presus de lume şi pentru cămara Luĭ? Cum dară vor avea rudenie pre pământ, aceia „a cărora petrecere se află în cerurĭ"

* În dreptul acestui cuvânt aflat la capătul unui rând din mijlocul paginii, cineva a scris cu creion roşu şi a subliniat tot cu roşu, cuvântul „Har".

[18] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **10**, 10: "Furul nu vine decât ca să fure şi să junghie şi să piardă. Eu am venit ca viaţă să aibă şi din belşug să aibă".

[19] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **22**, 30: "Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer".

[20] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 28: "Iar Petru a zis: Iată, noi, lăsând toate ale noastre, am urmat Ţie".

[21] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 31: "De aceea, va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va alipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup".

(Filip. 3.20) [22]? Şi cum poate să aibă prietenie cu trupurile cele streine, aceia care şi de trupul eĭ să fereşte şi în toate zilele fuge de el după putere, fiindcă a părăsit viaţa cea trupească? Cum dară trupeştĭ copiĭ neavând, ci Duhovniceştĭ, trupesc părinte să fie, saŭ mumă, saŭ altă oarecare după sânge rudenie? Iar dacă cineva asemenea se face cu oareşĭcare ce are prieteşug, după cum se zice, că, cel asemenea pre cel asemenea luĭ iubeşte, atuncea şi fecioara se face asemenea cu acela pre carele îl iubeşte, şi va cădea iarăşĭ în patima iubireĭ de lume, „iar dragostea luiĭ este vrajbă la Dumnezeŭ" (Rom. 8.7) [23], zice Pavel aducătorul de mireasă al Duhovnicesculuĭ Mire. Dintru care se va primejdui nu numaĭ a se despărţi, ci încă şi a veni spre vrajbă cu Mirele cel maĭ presus de lume. Şi nu te minuna, nicĭ te mâhni, pentru că Scriptura nu prihăneşte pre femeile cele măritate, pentru că se grijesc de cele ale lumiĭ şi nu de ale Domnuluĭ; Iară pre acelea care s-aŭ făgăduit feciorie la Dumnezeŭ, le opreşte desăvârşit să nu se apropie de cele ale lumiĭ şi deloc nu se cuvine să vieţuească cu odihnă: deşi Pavel zice celor însuraţĭ, că „vremea de acum scurtă este, ca şi ceĭ ce aŭ femeĭ să fie ca ceĭ ce nu aŭ şi ceĭ ce să folosesc de lumea aceasta, ca cum nu s-ar folosi de ea" (1Cor. 7.29) [24]. Dintru care eŭ cuget că nu este maĭ cu anevoe nevoinţa fecioriei, precum şi postul din cercare se vede maĭ uşor decât înfrânarea la băuturĭ şi la mâncărĭ. Şi poate cineva cu dreptul şi adevărul să zică, că petrecerea cea întru feciorie, mult maĭ uşor să săvârşaşte şi maĭ cu puţină osteneală, decât vieţuirea celor însuraţĭ, dar numaĭ pentru aceia care se grijesc pentru mântuirea lor, fiindcă pentru aceea care nu le pasă de a lor mântuire, nu are nicĭ o privire cuvântul nostru.

Decĭ să lăsăm acestea, însă pune luarea aminte la acelea care am zis maĭ sus, O! fecioară, mireasa luĭ Hristos viţa vieĭ vieţiĭ, dupre cum Domnul nostru zice: „Eŭ sunt via şi voĭ viţele, iar Tatăl meŭ lucrătorul este... Toată viţa care aduce roadă întru mine, Tatăl o curăţăşte pre ea, ca maĭ multă roadă să aducă" (Ioan 15.1) [25]. Aşadar adeverire a rodurilor fecioriei tale şi a dragosteĭ care are spre tine Mirele, este aceasta: grijirea care o arată spre tine. De aceia bucură-te maĭ mult şi să aibĭ dragoste maĭ multă spre Dânsul, arătându-te bine supusă Luĭ. Iar de altfel se vede cum că aurul când se va amesteca cu puţină aramă se zice falş, iar arama când se va poleĭ cu puţin aur, se arată maĭ mult strălucitoare şi luminoasă. Aşa O! fecioară, slavă este a-ţĭ râvni ţie şi lucrurilor tale, acele ce nu fecioresc, iară ţie îţĭ este necinste a râvni acelora, pentru că acest dor iarăşĭ te întoarce la lume. Pe de o parte fiindcă aĭ prietenie cu lumeniĭ şi petrecĭ împreună cu dânşiĭ, tu care aĭ murit lumiĭ, iar pre de altă parte, fiindcă voeştĭ ca şi aceia să dobândească câte şi eĭ doresc pentru sineşĭ şi pentru rudeniile lor, adecă: îndestulare de toate lucrurile vieţiĭ aceştia, bogăţie, mândrie, slavă şi veselie care se naşte dintru toate acestea. Decĭ aşa se va întâmpla şi ţie ca să cazĭ din voinţa Mireluĭ tăŭ. Pentru că Acela toate acestea le văicăreşte înfricoşat la Evanghelie, şi zice: „Vaĭ vouă celor ce vă îmbogăţiţĭ! Vaĭ celor de râdeţĭ! Vaĭ celor sătuĭ! Vaĭ când vă vor zice: bine, toţĭ oameniĭ" (Luca 6, 25) [26]. Pentru ce îĭ ticăloşaşte? nu ca pe nişte morţĭ cu sufletele?

Aşadar, care rudenie poate să aibă mireasa vieţiĭ cu ceĭ morţĭ? Care apropiere poate să aibă între sineşĭ, câţĭ urmează căĭ protivnice? Drumul pe care umblă aceia este lat şi larg, şi de nu se va păzi puţin pre sineşĭ şi de nu va amesteca şi ceva dintru ale tale lucrurĭ, are să ajungă întru desăvârşită perzare; Iară tu ajungĭ la viaţă prin strâmta uşă şi necăjicioaasa cale. Prin uşa cea strâmtă şi pre

[22] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 20: "Cât pentru noi, cetatea noastră e în ceruri, de unde şi aşteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos".
[23] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 7: "Fiindcă dorinţa cărnii este vrăjmăşie împotriva lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate".
[24] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 29: "Şi aceasta v-o spun, fraţilor: Că vremea s-a scurtat de acum, aşa încât şi cei ce au femei să fie ca şi cum nu ar avea".
[25] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 1: "Eu sunt viţa cea adevărată şi Tatăl Meu este lucrătorul".
[26] *Sfânta Evanghelie după Luca*, 6, 25: "Vai vouă, celor ce sunteţi sătui acum, că veţi flămânzi. Vai vouă celor ce astăzi râdeţi, că veţi plânge şi vă veţi tângui".

drumul cel îngust, nu poate nimenĭ să treacă de va fi încărcat cu greutatea slaveĭ, orĭ de va fi plin de dulcețĭ, orĭ de va avea încărcătură de averĭ şi banĭ. Iară când veĭ auzi că este lată calea ceilaltă, să nu socoteştĭ că nu are scârbe: plină este de primejdiĭ multe şi marĭ; Însă o numeşte lată şi largă, fiindcă sunt mulțĭ care călătoresc pre dânsa, şi fiecare dintru eĭ are cu sineşi mare grămadă de lucrurĭ stricăcioase. Iară calea ta, O! fecioară, este tare strâmtă şi nu încape doĭ oamenĭ alăturĭ a trece pe dânsa. Pentru aceia şi multe femeĭ măritate, care aŭ rămas singure după moartea bărbatuluĭ lor, aŭ râvnit petreceriĭ tale ceĭ Îngereştĭ şi s-aŭ lepădat de lume şi aŭ ales să urmeze căiĭ tale, ca să dobândească împreună cu tine cununile. Pre acestea porunceşte şi Pavel să le cinstim „fiindcă îngăduesc la rugĭ şi rugăciunĭ dimpreună cu nădejdea spre Dumnezeŭ" (1Tim. 5.3–5) [27]. Întru această strâmtă şi necăjicioasă petrecere, de se va întâpla şi ceva de scârbă, dar aceasta să face mângâere şi pricină de mântuire şi de dobândire a împărățieĭ Cerurilor. Iară cel protivnic drumuluĭ celuĭlalt, toate şi cele bune şi cele rele, aduc moarte, „pentru că scârba cea după lume, aduce moarte, iar scârba cea dupre Dumnezeŭ, pocăință spre mântuire fără căință lucrează (2Cor. 7.10) [28].

Pentru aceasta şi Domnul ferriceşte pre bunătățile cele protivnice lumiĭ, şi zice: „Fericițĭ ceĭ săracĭ cu Duhul, că acelora este Împărția Cerurilor" (Mat. 5.3) [29]. Pentru ce dar, când aŭ zis „Fericițĭ ceĭ săracĭ", aŭ adăogat – ceĭ cu Duhul? Ca să arate că fericeşte şi priimeşte pe smerita înțălepciune a sufletuluĭ. Şi pentru ce dară nu aŭ zis „fericițĭ ceĭ săracĭ dupre duh", pentru că şi aşa se putea înțălege smerita înțălepciune? ci aŭ zis „fericițĭ ceĭ săracĭ cu Duhul"? Ca să ne arate că şi sărăcia cea trupească să fericeşte şi ne soleşte Împărăția Cerurilor, ci atuncea numaĭ când se va face pentru smerenia sufletuluĭ şi este împreunată cu dânsa şi are începutul de la dânsa. Şi când aŭ fericit pre ceĭ săracĭ cu duhul, aŭ arătat cu chip minunat care este chipul şi rădăcina şi pricina sărăcieĭ care o vedem la Sfințĭ, adecă pre Duhul lor. Fiindcă Duhul lor când va îmbrățoşa Darul propoveduireĭ Evanghelieĭ, scoate de la sineşĭ izvorul de sărăcie, care adapă toată fața pământuluĭ nostru, adecă pre omul cel dinafară şi-l face un Raiŭ plin de bunătățĭ. Această dar sărăcie este fericită de la Domnul. Decĭ Domnul nostru când pre pământ preda cuvântul Mântuireĭ, dupre Prorocul, ne-aŭ arătat şi aŭ fericit pricina sărăcieĭ care se face cu voința noastră şi este cu multe felurĭ, şi aŭ cuprins dimpreună cu învățătura Luĭ şi acelea care se face dintr-însa, care sunt multe. Pentru că poate cineva să fie negonisitor şi defăimat şi înfrânat de voe, însă pentru a-l lăuda oameniĭ. Acesta nu este sărac cu duhul, fiindcă fățărniciea sa naşte din înălțare şi este protivnică sărăcieĭ duhuluĭ. Întrucât, orĭcarele are duh umilit şi smerit, este cu neputință să nu aibă şi bucurie din defăimarea cea din afară şi smerenia; Pentru că acesta se are nevrednic pre sine de slava şi buna pătimire şi bogăție şi celelalte. Şi aceasta este fericirea dea de la Dumnezeŭ: adecă săracul carele se are pre sine nevrednic. Acesta este adevărat sărac, carele aduce acest nume cu fapta. Pentru aceasta şi Dumnezeescul Luca aŭ zis: „Fericițĭ ceĭ săracĭ" (6.20) [30], şi nu a maĭ adăogat „cu duhul". Aceştia sunt aceia care aŭ urmat şi aŭ ascultat şi s-aŭ asemănat cu Fiul luĭ Dumnezeŭ carele zice: „Învățați-vă

[27] *Epistola întâia către Timotei*, **5**, 3-5:
"3. Pe văduve cinsteşte-le, dar pe cele cu adevărat văduve.
4. Dacă vreo văduvă are copii sau nepoți, aceştia să se învețe să cinstească mai întâi casa lor şi să dea răsplătire părinților, pentru că lucrul acesta este bun şi primit înaintea lui Dumnezeu.
5. Cea cu adevărat văduvă şi rămasă singură are nădejdea în Dumnezeu şi stăruieşte în cereri şi în rugăciuni, noaptea şi ziua".

[28] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 10: "Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte".

[29] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 3: "Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor".

[30] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **6**, 20: "Şi El, ridicându-Şi ochii spre ucenicii Săi, zicea: Fericiți voi cei săraci, că a voastră este împărăția lui Dumnezeu".

[31] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 29: "Luați jugul Meu asupra voastră şi învățați-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veți găsi odihnă sufletelor voastre".

de la mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi avea odihnă sufletelor voastre" (Mat. **11**.29) [31]; Pentru aceia şi a lor este Împărăţia Cerurilor, pentru că şi ei sunt moştenitori ai luĭ Hristos.

Deci fiindcă sufletul este în trei părţi şi se priveşte întru o tocmire cu cele trei puteri ale lui, adecă cu cea cuvântătoare, cu cea mânioasă şi cu cea poftitoare, iar slăbiciunea, (boala) a acestor trei părţi, cu drept cuvânt Christos, Carele căuta vindecarea lor, aŭ început tămăduirea acestora de la cea din urmă, adecă de la cea poftitoare. Fiindcă pricină a mâniei este pofta, care nu o poate săvârşi (adecă fără de poftă), dupre cum şi a nestatorniciei este înălţarea minţii; Şi acestea două, adecă cea poftitoare şi cea cuvântătoare, având rea stare, nu este cu putinţă vreodată, nici cea mânioasă a sufletului a se vindeca, de nu mai întâi se va vindeca pofta, nici cea cuvântătoare, de nu se va vindeca mai întâi celelalte două. Iar întâia naştere a răutăţii, adecă a cei poftitoare, de vei cerceta să afli, este iubirea de agonisală. Deoarece poftele care ajută ca să vieţuim, nu aŭ nici o prihană, pentru aceasta şi să află înrădăcinate în firea noastră, dintru întâia noastră vrâstă cea copilărească, pentru aceia şi este arătat că nu este firească, ci-şi ia începutul ei de la voire (alegere). Şi cu dreptul o aŭ numit Dumnezeescul Pavel „rădăcină a tuturor răutăţilor" (1Tim. **6**.10) [32], fiindcă pre celelalte următoare răutăţi le naşte fireşte, precum pre scumpete, negustorie, răpire, furtişag, şi cu un cuvânt tot felul de lăcomie, pre care însuşi Apostolul o aŭ numit a doua închinare de Idoli. Însă celelalte răutăţi care nu răsar dintr-însa, mai ales la toate le dă materie pentru fiinţa lor. Şi toate patimile acestea care se nasc din dragostea materiei, sunt patimi sufleteşti, care nu aŭ nici o dorinţă ca să facă vreo faptă bună. Şi este mai cu lesnire a se slobozi cineva de patimile acelea care aŭ începutul lor din alegere, decât de patimile acelea care din fire îşi aŭ începutul lor. Însă patimile iubirei de argint, prin necredinţa la Pronia lui Dumnezeŭ, le face nevindecate şi neşterse; Pentru că cela carele nu are desăvârşită credinţă la Pronie, nădăjdueşte la bani. Că deşi aude pre Domnul zicând: „Că mai cu lesnire este împărăţia cerurilor" (Mat. **19**. 21) [33]: acesta fără a cugeta desăvârşit pre Împărăţie, şi ce împărăţie? a cerurilor, şi vecinică, iubeşte bogăţie pământească şi stricăcioasă. Bogăţie, care şi când încă nedobândindu-o acei ce o iubesc, prin numai că o poftesc, mult se păgubesc. Pentru că aceştia care poftesc să se facă bogaţi, cad întru ispite şi în cursa diavolului" (1Tim. **6**.9) [34], după cum zice Pavel.

Deci bogăţia şi numai când singură va veni, se arată cum că nu-i nimic, fiindcă bogaţii poftesc iarăşi mai multă bogăţie, ca şi cum nu ar avea nimic: şi pre care nici cercarea lucrurilor nu i-aŭ înţăleptit. Şi această poftă rea a bogăţiei întru adevăr nu se naşte din sărăcie, şi mai mult sărăcia se naşte din pofta bogăţiei, şi pofta aceasta a bogăţiei, este desăvârşită nebunie. Pentru aceasta şi Dascălul nostru cel de obşte Hristos cu dreptul aŭ numit pre cel bogat „nebune", acela carele zicea „strica-voiŭ jitniţele mele şi mai mari le voiŭ zidi" (Luca **12**.18) [35]. Pentru că cum nu este nebun acela, carele schimbă pre lucrurile cele folositoare ale lui, cu cele care nu-l pot folosi nimic, doarece întru nici una din prisosurile acelea, nu-i este viaţa, şi carele nu voeşte să se facă înţălept neguţător, ca să tae câte puţin câte puţin, pre cât poate, şi să-şi mărească capetele şi lucrurile, carele aduc întru adevăr mult câştig adecă zic, a lucrării de pământ, (cei adevărate), a căria rai înainte de a veni vremea secerişului, aduce în urmă însutit sămânţa şi vesteşte adecă câtă sumă mare şi prea slăvită va fi câştigul cel viitor şi buna rodire în vremea cea cuviincioasă. Şi cea prea slăvită este că aceasta

[32] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 10: "Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor şi cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credinţă şi s-au străpuns cu multe dureri".

[33] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **19**, 21: "Iisus i-a zis: Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor şi vei avea comoară în cer; după aceea, vino şi urmează-Mi".

[34] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 9: "Cei ce vor să se îmbogăţească, dimpotrivă, cad în ispită şi în cursă şi în multe pofte nebuneşti şi vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină şi în pierzare".

[35] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **12**, 18: "Şi a zis: Aceasta voi face: Voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi şi voi strânge acolo tot grâul şi bunătăţile mele".

se face şi încă când sămânţa esă din lipsită şi sărăcească vistierie. De aceia, niciodată pentru binele omuluĭ, nu-ĭ rămâne pricinuire iubirea de bogăţie. Însă aceea care cu adevărat nu cred la Acela carele aŭ zis: „Căutaţĭ maĭ întâĭ Împărăţia luĭ Dumnezeŭ şi dreptatea Luĭ, şi acestea toate se vor adaoga vouă“ (Mat. **6**.33) [36], să tem de sărăcie şi numaĭ din această pricină se pornesc şi niciodată nu încetează de bolnăvicioasa ş perzătoarea această poftă a bogăţieĭ, măcar şi când încă vor dobândi toată lumea. Pentru aceasta totdeauna adună şi să încurcă cu sarcină care nu-ĭ foloseşte; Iar maĭ ales se asamănă pre sineşĭ încă de viĭ cu un mormânt cu totul neslăvit. Pentru că acolo adecă numaĭ trupurile cele moarte ale oamenilor se îngroapă în obişnuitul mormânt, iară mintea iubitorilor de argint, încă de vie este îngropată în pământul auruluĭ; şi mormântul acesta este maĭ puturos decât celălalt mormânt, la aceia care-şĭ aŭ simţirele sănătoase; şi cu atât maĭ mult, pre cât maĭ mult pământ al auruluĭ va arunca asupra luĭ. Pentru că putoarea raneĭ a ticăloşilor bogaţĭ celor îngropaţĭ în aur, birueşte şi să sue până la cerurĭ şi la Îngeriĭ luĭ Dumnezeŭ, şi la însuşĭ Scaunul luĭ Dumnezeŭ. Şi se face pentru aceia greţoşĭ şi vrednicĭ întru adevăr a se întoarce cineva despre eĭ, precum zice David: „Împuţitu-s-aŭ de la faţa nebunieĭ lor“ (Ps. **37**.5) [37].

Decĭ, de la purtătoarea de moarte şi împuţită aceia patimă, slobozeşte pre oamenĭ cea de voe neagonisală, care nu se face pentru plăcerea oamenilor, adecă sărăcia cea întru Duhul, pre care Domnul o aŭ fericit. Monahul carele are patima aceasta, este cu neputinţă a se supune, iară de nu se va sili ca să o vindece în multă vreme, este frică mare nu cumva va cădea şi întru alte nevindecate patimĭ trupeştĭ. Pildă îndestulată avem la aceasta din Testamentul cel vechiŭ pre Ghezi, iară din cel noŭ pre Iuda. Pentru că adecă luĭ Ghezi i-aŭ urmat lepra, care este semn că sufletul luĭ avea patimă nevindecată; Iară Iuda s-a spânzurat în ţarina sângeluĭ (a olaruluĭ) şi după ce aŭ căzut pre faţă aŭ plesnit şi s-aŭ vărsat măruntaele luĭ (Fap. **1**.18) [38]. Iară după depărtarea de lume şi de cele din lume se va face maĭ înainte de a se supune, cum va fi cea a doua maĭ întâĭ întâĭ? (adecă începătoria maĭ înainte de a se lepăda de cele din lume). Iară dacă depărtarea de cele din lume, aŭ stătut temelie a monahiceştiĭ petrecerĭ, cum este cu putinţă să înainteze întru altă oarecare nevoinţă a petreceriĭ monahiceştĭ, acela carele nu aŭ lăsat maĭ întâĭ baniĭ? Decĭ ce? Şi dacă nu va pricopsi acesta întru supunere, va putea însă să se liniştească însuşĭ la chilia luĭ lucrând singur şi rugându-se? Însă după cum zice Domnul: „Unde este comoara voastră, acolo şi inima voastră va fĭ“ (Mat. **6**.21) [39]. Şi cum va rădica ochiĭ ceĭ înţălegătorĭ aĭ sufletuluĭ spre Acela carele şade de-a dreapta MărireĬ întru cele de sus, când învistiereşte vistieriĭ pre pământ? Şi cum va moştenĭ Împărăţia, pre carele patima luĭ nu-l lasă nicĭ să cugete cu totul desăvârşit la dânsa (la Împărăţie)? Pentru aceasta „Fericiţĭ ceĭ săracĭ cu Duhul, că acelora este Împărăţia Cerurilor“ Vezi câte patimĭ Domnul nostru le-aŭ tăiat cu o fericire?

Ci nu numaĭ aceasta, ci întâia adecă naştere a pofteĭ ceĭ rele, precum am zis, este iubirea de materie, însă se află şi a doua a eĭ naştere maĭ înfricoşată, şi a treia, care nu-ĭ maĭ pre jos cu răutatea. Decĭ care este a doua naştere a aceştia? Iubirea de slavă. Deoarece precât înaintează în vrâstă, pre atâta se arată din început patima iubireĭ de trup încă fiind noĭ tinerĭ, ca un început al răutăţiĭ aceştia (al iubireĭ de slavă). Iar felul iubireĭ de slavă dupre cea de faţă, se zice acela carele voeşte împodobirea trupuluĭ şi lucsul hainelor, pre care Părinţiĭ o numeşte lumească slavă deşartă. Iară celălalt fel al slaveĭ deşarte, vatămă pre câţĭ aŭ înaintat la fapta bună, că aduce împreună înălţarea şi făţărnicia, cu care vrăjmaşul să sileşte să fure şi să răsipească Duhovnicesca bogăţie. Toate acestea se vindecă prin

[36] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 33: "Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă".
[37] *Psalmii*, **37**, 5: "Împuţitu-s-au şi au putrezit rănile mele, de la faţa nebuniei mele".
[38] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **1**, 18: "Deci acesta a dobândit o ţarină din plata nedreptăţii şi, căzând cu capul înainte, a crăpat pe la mijloc şi i s-au revărsat toate măruntaiele".
[39] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 21: "Căci unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta".

împreună pătimire şi cu dorul cinsteĭ ceĭ de sus, când neîncetat se vede pre sineşĭ nevrednic de această cinste; Încă să vindecă şi cu a răbda defăimările oamenilor, când de asemenea se va socoti pre sineşĭ vrednic acestora. Încă şi când cineva va protimisi (alege) slava luĭ Dumnezeŭ, maĭ mult decât slava luĭ, potrivit cu cela ce zice: „Nu nouă Doamne, nu nouă, ci Numeluĭ tăŭ dă slavă (Ps. **113**.9)[40]. Şi încă se va face cineva, lucru vrednic de laudă, să dea pe pricină luĭ Dumnezeŭ şi Luĭ să-ĭ aducă slavă cu mulţămită, iar nu luişĭ. Aşadar se va bucura că în Dar a luat fapta bună, şi adecă nu se va mândri, fiindcă va cugeta că nimic nu are de la sineşĭ; Ci dimpotrivă încă se va smeri înaintea luĭ Dumnezeŭ cu ochiĭ minţiĭ luĭ ziua şi noaptea, „dupre cum slujnica are ochiĭ eĭ, precum zice Psalmistul, în mâinele stăpâneĭ sale" (Ps. **122**.2)[41], şi se va teme nu cumva vreodată se va despărţi de Dumnezeŭ, întru adâncul răutăţiĭ surpându-se; Carele singur i-aŭ dat luĭ frumuseţa bunătăţiĭ şi îl ţine întru acest bine, pentru că aceasta obişnuit pătimeşte cel ce este rob al înălţăriĭ şi al slaveĭ deşarte.

Deci spre a putea cineva vindeca pre acestea, ajută mult depărtarea şi cu a şădea cineva singur în chilia sa. Să cuvine încă să simţască şi neputinţa luĭ şi să se socotească pre sineşĭ nevrednic de împreună petrecerea cu oameniĭ. Iar aceasta ce alt este? Fără numaĭ sărăcia cea întru Duhul, pre care o fericeşte Domnul. Iar dacă cineva va socoti şi necinstele care fireşte urmează aceştiĭ patimĭ aĭ slaveĭ deşarte, atuncĭ se va sili să fugă de ea pre cât poate. Fiindcă iubind pre slava oamenilor, face de multe orĭ spre plăcerea lor, din care pricină se întâmplă a se necinsti. Ca cum ar voi să se arate frumos, şi se mândreşte pentru buna norocire a neamurilor şi pentru hainele cele bune, şi să mulţămeşte întru cele asemenea acestora: aşa că se arată că încă este prunc cu înţălegerea, fiindcă toate acestea sunt pământ. Şi ce este maĭ necinstit ca pământul? Iară femeea aceea care unelteşte îmbrăcăminţile, nu ca să acopere şi să încălzască trupul eĭ, ci ia aminte maĭ mult la materie că este frumoasă şi lustruită, nu numaĭ se arată la ceĭ ce o văd că nu are deloc rod sufletesc ci atrage asupra eĭ şi nepodoaba femeilor celor curve. Las să audă maĭ înainte de alta aceia zicere, cum că „ceĭ ce poartă cele moĭ, în casele Împăraţilor sunt" (Mat. **11**. 8)[42], iară „a noastră petrecere în cerurĭ se află" (Filip **3**. 20)[43], zice Dumnezeescul Pavel. Nu dar pentru o fală ca aceasta a îmbrăcămintelor, să ne surpăm din Cer întru locaşurile ţiitoruluĭ lumeĭ al întunereculuĭ veacululuĭ acestuia, pre care o pătimeşte şi lucrătoriĭ fapteĭ bune, pentru slava oamenilor lucrând. Pentru că aceia care aŭ hotărât ca să aibă petrecerea lor în Cerurĭ, lasă, Vaĭ! pre slava lor în pământ şi ia împreună pre blestemul luĭ David, (Ps. 7. 5)[44], pentru că şi rugăciunea luĭ nu se poate sui în Cerurĭ şi toată osteneala luĭ cade jos, fiindcă nu are aripile Dumnezeeştiĭ dragoste, care dă aripĭ faptelor noastre ca să se înalţe, întrucât aceştia şi să ostenesc şi pre plata lor o perd. Şi ce zic pre plata fapteĭ bune o perd? Aceştia maĭ ales în loc de plată priimesc ruşine şi nerânduiala gândurilor, şi robia minţiĭ şi turburare, dupre cum zice Scriptura: „Domnul a răsipit oasele celor ce plac oamenilor, ruşinatu-s-aŭ că Dumnezeŭ i-aŭ urgisit pre eĭ" (Ps. **52**. 7)[45]. Această patimă este maĭ supţire decât toate patimile.

Pentru aceia se cuvine acela ce să nevoeşte, să nu cerceteze numaĭ împreună voirea, şi să nu caute să fugă numaĭ de împreună tocmirea (cu patima), ci şi asupreala aceştia să o socotească ca o împreună învoire şi să se păzască de dânsa. Că numaĭ aşa va putea cu acest chip să fugă de grabnica

[40] *Psalmii*. **113**, 9: "Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău se cuvine slavă, pentru mila Ta şi pentru adevărul Tău".
[41] *Idem*, **122**, 2: "Iată, precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, precum sunt ochii slujnicei la mâinile stăpânei sale, aşa sunt ochii noştri către Domnul Dumnezeul nostru, până ce Se va milostivi spre noi". Am decalat cu un stih mai sus (de la **122**, 3 la **122**, 2) trimiterea din mss. pentru a fi în concordanţă cu citatul din text.
[42] *Sfânta Evanghelie după Matei*. **11**, 8: "Dar de ce aţi ieşit? Să vedeţi un om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine moi, sunt în casele regilor".
[43] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 20: "Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde şi aşteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos".
[44] *Psalmii*, **7**, 5: "Să prigonească vrăjmaşul sufletul meu şi să-l prindă, să calce la pământ viaţa mea şi mărirea mea în ţărână să o aşeze".
[45] *Idem*, **52**, 7: "Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; ruşinatu-s-au, că Dumnezeu i-a urgisit pe ei".

luĭ cădere. Şi de va lua aminte şi va lucra întru acest chip, asupreala i se va face luĭ pricină de umilință; Iar de nu, se găteşte întru dânsul loc de a se mândri: Iar acela carele a dobândit mândria, cu greŭ se întoarce şi maĭ ales rămâne şi multe ceasurĭ nevindecat, fiindcă mândria este căderea diavolească. Însă şi afară de acestea, patima plăceriĭ oamenilor, atâta de mare vătămare aduce la câțĭ o aŭ, întrucât pătimesc înecare şi cădere din credință, dupre Cela ce zice: „Cum nu puteți să credețĭ, slavă de la *oamenĭ luând şi pre Slava luĭ Dumnezeŭ nu o căutațĭ? (Ioan* **5**. *44)* [46]. *Şi ce te foloseşte slava oamenilor,* O, omule? iar maĭ vârtos numele cel deşert al slaveĭ? Şi nu numaĭ aceasta, cĭ afară de aceasta se face şi pricină a zavistieĭ. A zavistieĭ, care putere este a uciderii şi pricină a întâiĭ uciderĭ (a luĭ Cain), şi pe urmă şi a uciderii de Dumnezeŭ. Ce oare foloseşte fireĭ noastre slava deşartă? O ține, saŭ o păzeşte? saŭ oarecum o îndreptează când greşaşte şi o vindecă? Întru adevăr nu poate nimenea aceasta să o zică. Pentru aceia *socotesc că şi aceasta este mustrare la câțĭ caută să-şĭ îndrepteze prihănirele lor.* Iar dacă voeşte cineva să cerceteze cu scumpătate, va vedea cum că slava deşartă, pe de o parte să face însuşĭ pricină şi a multor lucrurĭ de ruşine, iar pe de altă parte împriveliştește pe prietenii eĭ, după ce va lepăda masca, fără de nicĭ o ruşine, pre care o face de multe orĭ şi-ĭ aduce la mare ruşine pre aceea: Deşi dascăliĭ aĭ Elineştiĭ înțălepciunĭ dogmatisesc, cum că nicĭ o ispravă nu poate să se facă în viața noastră, fără de slava deşartă. Vaĭ de înşălăciune! Că nicĭ să ruşinează să o zică. Însă noĭ cariĭ purtăm Numele luĭ Hristos, Carele cu iubirea de oamenĭ a uns firea noastră prin Sine, nu ne-am învățat de la El aşa, ci noĭ îl avem pre Dânsul văzător al lucrurilor noastre, pentru aceia şi câțĭ privesc la El, săvârşesc prin Darul şi mijlocirea Luĭ, cuprinzător tot lucrul bun, şi toate lucrurile lor le fac spre slava luĭ Dumnezeŭ şi desăvârşit nu poftesc să placă oamenilor, iar maĭ ales nicĭ să-ĭ mulțămească deplin voesc, precum zice Pavel, de aproape tainic al Puitoruluĭ de lege şi al nostru dătător de lege: „De aşĭ plăcea încă oamenilor, nu aşĭ fi slugă luĭ Hristos." (Gal. **1**. 10) [47].

Ci ia să vedem şi a treia naştere a pofteĭ ceĭ rele, de să perde prin mijlocirea sărăceştiĭ fericirĭ. Aşadar al treilea fiŭ al aceştia, care boleşte spre partea cea poftitoare a sufletuluĭ, este lăcomia pântecelui, din care se naşte toată necurăția trupească. Decĭ cum în rânduiala a treia vom pune-o şi la sfârşit, dacă este sădită în noĭ din naşterea noastră? Şi nu numaĭ aceasta, ci încă şi fireştile mişcărĭ spre naşterea de fiĭ, se arată încă şi la pruncii ceĭ sugătorĭ. Pentru ce dară o punem la sfârşit pre boala pofteĭ ceĭ trupeştĭ? Deoarece este adevărat că câte fireştĭ avem, nu sunt arătate bolnăviciosuluĭ suflet, ci însă se fac acestea la câțĭ le uneltesc răŭ. Fiindcă cele fireştĭ adecă nu aŭ nicĭ o prihană deoarece s-aŭ dat de la Bunul Dumnezeŭ, ca cu acestea să umblăm întru faptele bune (Efes. **2**. 10) [48]; Însă când facem purtare de grijă a trupuluĭ spre pofte (Rom. **13**. 14) [49] atuncea întru adevăr patima este rea şi început la celelalte patimĭ trupeştĭ; şi prin urmare şi iubirea de dulceață este boală a sufletuluĭ. Pentru că întru aceasta patima începe de la minte, pentru aceia, fiindcă de la minte începe relele patimĭ, Domnul nostru zice: că „din inimă es gândurile cele rele şi acelea sunt care spurcă pre om" (Mat. **15**. 18) [50], şi Legea maĭ înainte de Evanghelie zice „Ia aminte de sine: nu cumva vreodată se va face întru inima ta graiŭ ascuns fără de lege" (2 Lege **15**. 9) [51]. Ci şi dacă

[46] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 44: "Cum puteți voi să credeți când primiți slavă unii de la alții, şi slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați?".

[47] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 10: "Căci acum caut bunăvoința oamenilor sau pe a lui Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă aş plăcea încă oamenilor, n-aş fi rob al lui Hristos".

[48] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 10: "Pentru că a Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele".

[49] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 14: "Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos şi grija de trup să nu o faceți spre pofte".

[50] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **15**, 18: "Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă şi acelea spurcă pe om".

[51] *Deuteronomul*, **15**, 9: "Păzeşte-te să nu intre în inima ta gândul nelegiuit şi să zici: Se apropie anul al şaptelea, anul iertării; şi să nu se facă din pricina aceasta ochiul tău nemilostiv către fratele tău cel sărac şi să-l treci cu vederea; că acela va striga împotriva ta către Domnul şi va fi asupra ta păcat mare".

mintea întâĭ are rea plecare, însă fiindcă priimeşte nălucirea trupeştilor simţirĭ a celor de desupt, prin mijlocirea simţirelor pentru aceea are la acestea această plecare. Şi maĭ întâĭ să mişcă către reaua uneltire întâiŭ prin mijlocirea vederiĭ, care pot şi de departe să aducă pre necurăţie. Şi arătată mărturie la aceasta este Strămoaşa noastră Eva, pentru că întâĭ a văzut pomul cel oprit, că era bun la vedere şi frumos la a înţălege (Fac. 3.6) [52] şi atuncea inima eĭ a făcut învoire şi aŭ luat din el şi aŭ mâncat.

Aşadar bine ziceam că căderea care s-aŭ făcut din frumuseţa trupurilor, să naşte întâĭ şi este înainte mergătoare la patimile cele de ruşine. Pentru aceia şi Părinţiĭ ne porunceşte să nu iscodim frumuseţă străină a trupurilor şi să nu vedem cu dulceaţă podoaba trupuluĭ nostru. Aşadar maĭ înainte de a se face mintea nepătimaşă, deşi la prunci se află fireşte patimile, însă nu se mişcă spre păcat, ci spre alcătuirea (starea cea firească, pentru aceia şi patimile acestea nu aŭ atuncea nicĭ o răutate); Dar însă deoarece şi patimile cele trupeştĭ aŭ pre începutul lor de la împătimirea minţiĭ, pentru aceia este de nevoe ca şi vindecarea lor să se înceapă de la minte. Pentru că precum şi acela care vrea să stângă vreun foc, de se va ispiti (sili) să tae flacăra de deasupra, nu face nimic. Însă de va desrădăcina materia care arde, îndată focul se înmoae. Aşa se face şi la patimile cele trupeştĭ, de nu veĭ usca dinlăuntru izvorul gândurilor, cu rugăciunea şi cu smerenia, ci le lupţĭ pre acestea numaĭ cu postul şi cu reaua pătimire, în deşert te osteneştĭ. Iară de veĭ sfinţĭ rădăcina cu smerenia şi cu rugăciunea, dupre cum am zis, aĭ să aĭ sfinţănia şi la cele din afară mişcărĭ ale trupuluĭ. Aceasta mi să pare că învaţă cuvântul acela Apostolesc, care porunceşte „să încingem mijloacele noastre cu adevărul" (Efes. 6.14) [53]. Dupre cum şi oarecare din Părinţĭ bine şi înţăleptăşte aŭ zis, că privirea strânge pre cea poftitoare şi adunând patimile cele de sub pântece. Este însă de nevoe şi reaua pătimire a trupuluĭ şi înfrânarea la bucate, pre cât să cuvine, pentru ca să se supue trupul maĭ cu lesnire şi să nu să facă prea îngreuetor gândurilor. Precum şi pre toate patimile cele trupeştĭ, nimic alt nu le vindecă, ca reaua uneltire saŭ pătimire a trupuluĭ şi rugăciunea, care se face cu smerenia inimeĭ, şi cu cuvânt, sărăcia cea întru Duhul, pre care Domnul o aŭ fericit.

Aşadar, orĭcine pofteşte ca să dobândească bogat sfinţănia, fără de care nimenĭ nu va vedea pre Domnul, las să se liniştească în chilia luĭ cu reaua pătimire şi rugăciune întru smerenie. Pentru că chilia Monahuluĭ întru care să linişteşte bine, este un liman al întregiĭ înţălepciunĭ: Iară toate cele din afară, maĭ ales târgurile şi praznicele, sunt pline de turburare şi de amestecare curvească, care să rădică (decurg) din necuviincioasele auzirĭ şi vederĭ, şi aruncă ca într-un adânc pre ticălosul suflet al Monahuluĭ, carele se apropie de acestea. Însă şi cu focul carele arde poţĭ să asemenĭ pre răutatea lumiĭ, care ia de materie pre câţĭ se apropie de ea şi preface în cenuşă cuprinzător toate bunătăţile lor. Iară focul acela care nu arde, era în pustie (Rugul) (Eş. 3.2) [54]. Aşadar şi tu în loc de pustie să şezĭ în chilia ta şi ascunzându-te câtuşĭ decât puţin, până ce va trece iarna împătimireĭ (Isaia 26.20) [55]. Pentru că când aceia va trece, atuncĭ poţĭ fără de vătămare să eşĭ afară din chilie, şi atuncea veĭ fi cu adevărat sărac cu Duhul şi veĭ dobândi putere împrotiva patimilor şi aĭ să te fericeştĭ luminat de acela carele zice „Fericiţĭ ceĭ săracĭ cu Duhul, că acelora este împărăţia cerurilor". Decĭ cum să nu se fericească aceea care nu aŭ nicĭ o nădejde la banĭ, ci la Dânsul? Aceea care nimănuĭ altuia nu poftesc să-ĭ placă, fără numaĭ Acestuia? dupre cum şi câţĭ vieţuesc cu smerenie, dimpreună cu aceştia înaintea Luĭ? Aşadar să ne facem şi noĭ săracĭ cu duhul, cu smerenia şi cu

[52] *Facerea*, **3**, 6: "de aceea femeia, socotind că rodul pomului este bun de mâncat şi plăcut ochilor la vedere, şi vrednic de dorit, pentru că dă ştiinţă, a luat din el şi a mâncat şi a dat bărbatului său şi a mâncat şi el".

[53] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 14: "Staţi deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul şi îmbrăcându-vă cu platoşa dreptăţii".

[54] *Ieşirea*, **3**, 2: "Iar acolo i S-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug; şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia".

[55] *Isaia*, **26**, 20: "Du-te, poporul meu, intră în cămările tale şi închide uşa după tine; ascunde-te puţine clipe, până când mânia va fi trecut".

reaua pătimire a trupuluĭ şi cu neagonisala vieţiĭ, pentru ca să fie Împărăţia luĭ Dumnezeŭ şi a noastră, şi să ne învrednicim fericitelor nădejdĭ cu moştenirea Împărăţieĭ Cerurilor.

Iară când Domnul nostru ne-aŭ dat ca pre un chip oarecare cuvinte privitoare ale Evanghelieĭ mântuireĭ noastre, care cuprinde multe şi înalte lucrurĭ, nu aŭ cuprins cu un cuvânt numaĭ atâtea bunătăţĭ şi atâtea răutăţĭ, şi nu aŭ aruncat afară fericirea Luĭ pre aceea câţĭ prin mijlocirea pocăinţeĭ bine aŭ curăţit pre partea cea pătimitoare a sufletelor lor; Ci şi altele prea multe, care nu aŭ oarecum rudenie (apropiere) ci lucrează spre a tăia şi a curăţi cele de prisos şi vătămătoare, şi cu silă să rabde frig, îngheţare, brumă şi vânturĭ sâlnice, şi în sfârşit toate ticăloşiile ce sufere adecă sadurile care zac supuse la ger, la iarnă, la căldura veriĭ, care fără de acestea nicĭ un sad vreodată nu poate să pricopsască. Şi care sunt acestea? Feluritele ispite care ne vin asupră-ne, pre care sunt de nevoe ca să le suferim cu mulţămită, deoarece vrea să aduc rodul Lucrătoruluĭ Duhurilor. Pentru că precum dacă cineva se va întrista de sadurile ce are în pământ, compătimindu-le pre ele, şi le va îngrădi şi le va acoperi pe deasupra, şi nu le va lăsa ca să pătimească câte am zis maĭ sus, acesta deşi le va lucra bine şi le va curăţi şi le va griji dupre cum să cuvine, însă nicĭ un rod nu are să ia de la ele, ci să cuvine să le lăsăm să pătimească toate; pentru că numaĭ cu acest chip, pe urmă după reaua pătimire a erniĭ, în vremea primăveriĭ odrăslesc, fac florĭ şi să împodobesc cu foĭ şi să arată spre noĭ cu bunele acelea şi foioasele odrasle şi cu rodurile care încă sunt necoapte; care câte puţin cu căldura razelor soareluĭ care cad asupră-le şi din zi în zi se fac maĭ călduroase, aşa se măresc şi se coc şi se fac bune pentru mâncare şi pentru cules. Aşa şi aceia care nu rabdă cu bărbăţie nelesnirea şi greutatea ispitelor, şi de nu va dobândi încă şi toate bunătăţile, nu va putea însă niciodată să aducă rod vrednic pentru Dumnezeescul teasc şi jitniţa cea vecĭnică.

Decĭ cu răbdarea celor de voe şi fără de voe ostenele, fiecare îmbunătăţit se face desăvârşit. Dintru care unele dintru acele ostenele, ne vin fără de voe de afară (de la alţiĭ); iară cele de voe ostenele ne vin de la noĭ înşine; Că ce adecă fireşte se face la sadurile pământuluĭ, cu meşteşugul lucrăriĭ şi cu feluritele mişcărĭ ale vânturilor: Acestea se întâmplă de voe şi nouă cele zise viţe ale luĭ Hristos când avem credinţă într-însul, Carele este Lucrătorul sufletelor noastre. Însă fără de răbdare la câte ne vin fără de voea noastră, nicĭ cele ce cu voea facem, nemeresc Dumnezeasca blagoslovenie; Fiindcă dragostea cea către Dumnezeŭ cu necazul şi cu strâmtorarea ispitelor să cearcă. Însă să cuvine şi sufletul nostru să săvârşască maĭ întâĭ pre cele de voea noastră, ca după ce se va obişnui, prin mijlocirea lor şi vom defăima dulceţile şi slava, pe urmă vom răbda cu lesnire şi pre cele ce ne vine asupră fără de voea noastră. Pentru că orĭcarele ce pentru sărăcia cea întru duhul defaimă toate şi se priveşte pre sine vinovat de maĭ iuţĭ şi lucrătoare doftoriĭ ale pocăinţiĭ, acesta totdeauna aşteptă necazurĭ şi rabdă orĭce ispită, fiindcă se socoteşte vinovat şi se bucură când va cădea în ispite, pentru că aŭ aflat curăţânia sufletuluĭ luĭ; Şi dintru acestea ia pricină a face rugăciune către Dumnezeŭ cu mare osteneală şi maĭ cu bună săvârşire: şi priveşte cum că ispitele îĭ daŭ şi-ĭ păzesc pre sănătatea sufletuluĭ. Şi nu numaĭ să asigură cu nepomenirea de răŭ la câţĭ îĭ greşesc, ci şi le unelteşte mulţămindu-le şi se roagă pentru dânşiĭ ca cum i-ar fi făcut luĭ bine. Pentru aceia şi după făgăduinţa Domnuluĭ, priimeşte şi el nu numaĭ ertarea păcatelor luĭ, ci şi să învredniceşte bine cuvântăriĭ luĭ Dumnezeŭ şi Împărăţieĭ Cerurilor, şi se fericeşte de Domnul pentru îndelungarea răbdăriĭ care aŭ arătat până în sfârşit cea întru smerenia Duhuluĭ.

Iară noi prin puţine ce am adus spre pildă, puţine din câte e dator a tăia şi a curăţi cela ce voeşte să vieţuească dupre Duh, acum că spunem câteva pentru rodirea care se face dintru această lucrare. Aşadar pe urmă dintru acestea, care întru sărăcia Duhuluĭ a dobândit bogăţia cea nejefuită, „Cel singur fericit (Domnul)“ (1Tim. **6**.18) [56], face tovarăş al fericeriĭ Luĭ pre câţĭ plâng, zicând

[56] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 18: "Să facem ce e bine, să se înavuţească în fapte bune, să fie darnici, să fie cu inima largă".

„Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia“ (Mat. 5.4) [57]. Şi pentru ce Hristos pune plânsul dimpreună cu sărăcia? Pentru că plânsul totdeauna se află înlăuntrul sărăciei. Însă adecă „întristarea care se naşte din sărăcia lumii, naşte moartea sufletului, precum zice Apostolul, iar întristarea sărăciei cei dupre Dumnezeu, lucrează pocăință necăită spre mântuirea sufletului“ (2Cor. 7.10) [58]. Şi pentru cea dintâi sărăcie, fiindcă-i fără de voe, urmează şi plânsul cel de voe. Iară de vreme ce plânsul carele se fericeşte aicea, se împreunează cu sărăcia cea dupre Dumnezeu şi se naşte de nevoe dintr-însa şi se atârnă hotărâtor de la dânsa ca pricină, pentru aceasta de nevoe este Duhovnicesc şi de voe (adecă plânsul) precum şi aceia (sărăcia cea Duhovnicească).

Ci ia să vedem cu ce chip sărăcia care se fericeşte naşte fericitul plâns. Aşadar puțin mai sus am adus prin cuvânt patru feluri de sărăcii ale sărăciei cei Duhovniceşti, adecă pre: sărăcia cea trupească, pre sărăcia cea întru cuget, pre sărăcia cea întru averile noastre şi pre sărăcia care ne vine nouă din ispitele cele din afară. Şi fiindcă oarecare din câți ne aud că numărăm deosebi felurile sărăciei, necugetând că faptele lor sunt despărțite, pentru că acestea fireşte se fac una prin mijlocirea alteia, pentru aceia deci şi s-aŭ cuprins (încuiat) înlăuntru întru o fericire, care deodată ne-aŭ arătat cu chip minunat care este oarecum rădăcina şi pricina al alteia, adecă spre Duhul nostru. Carele, după ce aŭ cuprins dupre cum am zis, pre Darul Evangheliceştii propoveduiri, izvoraşte de la sine izvorul sărăciei, carele adapă toată fața pământului nostru, adecă pre omul cel din afară, şi-l face un Raiŭ plin de bunătăți. Şi fiindcă se află patru feluri de sărăcii Duhovniceşti, din fiecare dintru acestea se naşte feluritul plâns, carele aduce dimpreună totodată şi pre mângâere.

Întâi: Din cea de voe trupească sărăcie şi smerenie, care este foamea şi setea, şi cuprinzător toată ticăloşia şi reaua pătimire a trupului şi adevărata păzire a simțirelor, se naşte adecă nu numai plânsul, ci şi lacrămile. Pentru că precum asprimea, împetrirea şi învârtoşarea inimei izvorăsc din odihnă, din desfătare, încă şi din buna pătimire, aşa din înfrânata şi sărăcească diată izvoraşte frângerea inimei şi umilința, care depărtează toată întristarea şi plictisala şi ne aduce o dulce alinare în fată. Pentru că fără de sfărâmarea inimei, împreună glăsuit cu oarecare cuvânt al Părinților, este cu neputință să scape cineva de răutate. Iară pre sfărâmarea inimei, înfrânarea cea întreită o aduce, a somnului zic, a hranei şi a odihnei cei trupeşti. Iar când sufletul cu acest fel de sfărâmare se va slobozi din răutate şi din amărăciune, dobândeşte negreşit Duhovniceasca veselie, şi aceasta este mângâerea, pentru care fericeşte Domnul pre cei ce plâng. Zice încă şi Ioan carele ne-aŭ arătat cu cuvintele lui Scara cea Duhovnicească, că: setea şi privigherea, necăjesc şi strâmtorează pre inimă, iară inima strâmtorându-se, izbucnesc afară şi curg lacrămile. Şi acela adecă zice, că: cel ce prin cercare le-aŭ aflat pre acestea, are să se bucure şi să râză, fericitul râs, adecă mângâerea, pre care Domnul o aŭ făgăduit. Aşadar izvoraşte din sărăcia cea Duhovnicească fericitul plâns, carele mângâe pre câți îl aŭ.

Al doilea: Deci cum acest plâns se naşte şi din smerita cugetare şi din Dumnezeasca smerenie a sufletului? Ocărârea de sine totdeauna lăcueşte dimpreună cu smerenia sufletului şi porneşte foarte în om la început frica muncilor şi închipueşte înaintea ochilor lui felurite munci şi toate acelea împrotivnice din care să săvârşaşte înfricoşata muncă, şi încă măreşte frica cu cugetarea, cum că muncile acelea sunt negrăite şi amare mai mult decât cineva le-ar înfățoşa cu cuvintele. Iar dintru altă parte arată cât se măreşte cele cumplite ale veşniciei aceştia, pentru că întru acea osândă se adună dimpreună căldura şi frigul, şi întunerecul şi focul, şi cumplirea şi poziția, şi legăturile şi lucrurile care pornesc pe frică, şi muşcările fearelor veşnic. Şi nici aşa poate încă cineva să arate necazul acela, dupre cea scrisă: „Că la mintea omului nu s-aŭ suit“ (1Cor. 2.9) [59]. Deci unde vom

[57] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 4: "Fericiți cei ce plâng căci aceia se vor mângâia".
[58] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 10: "Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte".
[59] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".

pune nefolositorul acela şi nemângâeatul şi nesfârşitul plâns? Pentru că câţĭ aŭ greşit luĭ Dumnezeŭ se pornesc spre plâns, fiindcă simţăşte atuncea greşalele lor. Aşadar fiindcă s-aŭ făcut acolo văzute lucrurile lor şi nu se află nicĭ o bună nădejde spre mângâere şi sunt desnădăjduiţĭ, şi mustrarea ştiinţeĭ care se face fără de a voi înmulţăşte maĭ mult durerea la fieştecare, prin mijlocirea întristăriĭ; Şi iarăşĭ fiindcă această întristare nu are să se sfârşască nicĭodată, pentru aceia se face pricină alteĭ întristărĭ şi alt întunerec cumplit şi căldură fără răsuflare şi adânc necugetat de amărăciune. Însă aicea acest plâns este prea folositor, pentru că Dumnezeŭ cu milostivire ne ascultă aicea; Carele maĭ ales s-a pogorât şi până la noĭ ca să ne cerceteze; şi Carele, pre câţĭ cu acest chip plâng, le-aŭ făgăduit mângâere, care este Însuşĭ El, fiindcă este şi să numeşte Mângâitor. Aşadar aĭ văzut şi plânsul smereniеĭ sufletuluĭ şi mângâerea care se face. Însă afară de aceasta şi numaĭ însăşĭ ocărârea de sineşĭ ca o greutate înţălegătoare, după ce se va pune deasupra părţiĭ ceĭ cuvântătoare a sufletuluĭ şi va rămânea multă vreme, sfarămă şi striveşte şi stoarce vinul cel mântuitor, „care veseleşte inima omuluĭ“ (Ps. **103**.16) [60], adecă pre omul nostru cel dinlăuntru. Iar acest vin este umilinţa: Pentru că prin plâns se strecură patimile afară şi umple sufletul de fericita bucurie, după ce se va slobozi acesta din cumplita boală a patimilor. Pentru aceia „Fericiţĭ ceĭ ce plâng, că aceia se vor mângâia“.

Al treilea: Iară ce veĭ asculta cu luare aminte şi înţălegere, aĭ să înveţĭ cu ce chip să naşte plânsul şi mângâerea care este întru el, din neagonisală, adecă din sărăcia cea din lucrurĭ; când aceasta este cu adevărat unită cu sărăcia cea Duhovnicească, dupre cum am zis maĭ sus. Pentru că aceasta atuncea sunt desăvârşite şi bine priimite la Dumnezeŭ, când se face dimpreună luĭ Dumnezeŭ. Aşadar afară de acestea, sărăcia când întru noĭ va naşte plânsul, şi dintru acesta mângâerea, atuncea înţăleptĭ ascultătorĭ suntem. Prin urmare omul când va lăsa toate cuprinzător şi se va despărţĭ de banĭ şi de averĭ, pre acestea răsipindu-le întocmaĭ după poruncă, şi va despărţi sufletul luĭ de grijĭ, îĭ dă luĭ slobozire să se întoarcă şi să privească pre sineşĭ, după ce s-aŭ făcut slobod de grijile lucrurilor, care pre dinafară îl strâmtora. Decĭ când mintea se va depărta departe de fiece lucru simţitor şi va eşi din potopul turburăriĭ şi amestecăriĭ lor, şi va privi bine pre omul cel dinlăuntru, întâĭ adecă când va vedea urăciunea prefăcuteĭ feţĭ care aŭ dobândit-o cu a se rătăci la cele trupeştĭ, aleargă ca să se spele şi să se curăţască cu plânsul Şi după ce va scoate acoperământul acela urât, atuncea (sufletul) măcar de nu se va despărţi cu lesnire de feluritele altele legăturĭ, totuşĭ sporeşte fără vreo turburare înlăuntru întru adevăratele cămărĭ şi să roagă Părinteluĭ luĭ întru ascuns, Carele îĭ dă luĭ maĭ întâĭ pacea gândurilor, care este Dar potrivit de a încăpea Darurile, şi dimpreună cu aceasta face întru el desăvârşită pre smerenie, care naşte şi ţine toate bunătăţile. Iară smerenia aceasta, nu este aceea care se face cu cuvintele saŭ cu chipurile, pre care cu lesnire cine va voi a o săvârşi, ci este aceea pre care o mărturiseşte Bunul şi Dumnezeescul Duh, pre care o înnoeşte acest Duh, Carele înnoeşte cele dinlăuntru ale noastre. Şi în mijlocul acestora, dupre cum ca într-o asigurată grădină a Raiuluĭ minţiĭ, înlăuntru închisă, răsar felurimĭ de copacĭ aĭ adevărateĭ fapteĭ bune; Iar în mijlocul acestora chear este înălţate Sfinţitele Pălaturĭ ale dragosteĭ. Iar înaintea uşilor acestora înfloreşte începutul viitoruluĭ veac, a negrăiteĭ şi nejefuiteĭ bucuriĭ.

Aşadar neagonisala este maică a negrijireĭ; Iar negrijirea este maica luăriĭ aminte şi a rugăciuneĭ. Decĭ aceasta naşte plânsul şi lacrămile, iar acestea şterg relele apucărĭ, şi când se va şterge, atuncea să înlesneşte drumul fapteĭ bune, fiindcă s-aŭ rădicat din mijloc piedecele, şi dobândeşte omul ştiinţă neosânduită: dintru care se naşte bucuria şi veselia fericireĭ sufletuluĭ. Şi atuncea maĭ ales şi lacrămile cele amare se prefac în dulcĭ, şi cuvintele luĭ Dumnezeŭ se fac dulcĭ în gâtlej, maĭ mult încă decât mierea şi fagurul în gură (Ps. **118**.103) [61]. Iar cererea rugăciuneĭ se preface în

[60] *Psalmii*, **103**, 16: "Ca să scoată pâine din pământ şi vinul veseleşte inima omului".
[61] *Idem*, **118**, 103: "Cât sunt de lungi limbii mele, cuvintele Tale, mai mult decât mierea, în gura mea!".

mulțămire și cugetarea Dumnezeeștilor poruncĭ este veselia inimeĭ, cu nădejdea care nu rușinează, care este ca o începere oarecare și început; și cugetă la Dumnezeeștile poruncĭ inima și cu cercarea și gustul să învață din parte nemărginita bogăție a bunătăților Domnuluĭ, după cela ce zice: „Gustațĭ și vedețĭ că bun este Domnul" (Ps. **33**.8) [62], care este bucuria și veselia drepților, adecă acelor smerițĭ cugetătorĭ: Mângâerea acelora care plâng pentru Dânsul. Și oare numaĭ până aicea stă mângâerea? Și acestea numaĭ sunt Darurile Sfințiteĭ arvunĭ? Și nu se arată oare pre Sineșĭ maĭ curat la aceia care aŭ spălat pre sineșĭ bine și s-aŭ curățit pre eișĭ cu fericitul plâns și s-aŭ împodobit ca o mireasă cu faptele bune Mireluĭ acestor suflete? Nu, cu adevărat. Însă noĭ aicea vom înainta maĭ mult cuvântul, fără desăvârșit a socoti pre ceĭ ce cu ochĭ viclenĭ are să ne critice (prihănească), și care oareșcum ne zic: să nu grăeștĭ pre Numele Domnuluĭ, iar de nu, vom scoate numele tăŭ ca un viclean, plăzmuind și aruncând asupra ta clevetirĭ și mincinoase cuvinte. Așadar vom prelungĭ cuvântul nostru, fiindcă credem și zicem cuvintele Sfinților Părințĭ și întru acestea avem toată luarea aminte a noastră, voind adecă și pre alțiĭ a-ĭ pleca la aceasta, că zice „Crezut-am, pentru aceia am și grăit, și noĭ credem pentru aceia și grăim" (2Cor. **4**.13) [63].

Așadar când vom alunga orĭce patimă de rușine care lăcuește în sufletul nostru, și dupre cum maĭ sus am zis, mintea înconjurând toate și dimpreună cu toate puterile sufletuluĭ se va întoarce întru sineșĭ și înfrumusețând sufletul desăvârșit cu lucrarea faptelor bune, după ce va înainta la cea maĭ desăvârșit și cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ se va spăla pre sineșĭ maĭ mult și va pune maĭ mult lucrătoare suișurĭ întru inima luĭ, și nu numaĭ va șterge desăvârșit toată răutatea, ci și va rădica din mijloc toată mișcarea gânduluĭ, fie și bun, care ca un fur intră, și atuncea maĭ cu samă după ce se va sui maĭ sus la cele gândite și nălucite cugetărĭ pentru acestea, după ce va arunca departe toate dimpreună, cu plăcerea de Dumnezeŭ și cu cinstire, stă înaintea luĭ Dumnezeŭ, precum este scris: „surd și mut" (Ps. **37**.14) [64]: Așadar atuncea ca o materie ce să frământă prin cea de sus frământare cu toată slobozenia, (pentru că nimenea din ceĭ din afară nu poate să vază cele dinlăuntru), de vreme ce Dumnezeescul Dar preface pre cele dinlăuntru întru cea maĭ bună și cu maĭ multă proslăvire le luminează cu negrăită lumină, făcând desăvârșit pre omul cel dinlăuntru. Iară când va lumina ziua și va răsări înlăuntru în inimele noastre Acela care povățuește lumina, precum zice Vârful Apostolilor (2Petru **1**.19) [65], esă afară, după Proarocescul acela cuvânt, adevăratul om, prin adevărata luĭ lucrare (Ps. **103**.24) [66]; Și după ce urmează calea aceleĭ Luminĭ, se înalță și ajunge la muntele veșnicieĭ. Și O! minune, se face cu Lumina aceea, văzător celor maĭ presus de lume, fără a se despărți, saŭ și după ce se va despărți de materia trupuluĭ, care din început s-aŭ zidit și s-aŭ mărit împreună cu aceasta, după cum îl povățuește Calea spre acele părțĭ. Pentru că nu se înalță cu aripile năluciriĭ mințiĭ, care aleargă pretutindenea ca o oarbă, și nicĭ pre cele ce nu-s de față simțite, și nicĭ pre înțălegerile cele înalte le cugetă de fel cu de-amăruntul și singura lor cunoștință, ci să înalță lucrător întru adevăr, cu negrăită puterea Duhuluĭ și cu Duhovnicească și Dumnezeească cuprindere, aude negrăite graiurĭ și vede cele nevăzute, și de acum înainte este plin de minunare și încă când nu se află acolo, și prea înalță fără tăcere laude: și se face întru adevăr un alt Înger al luĭ Dumnezeŭ pre pământ și aduce către Acesta prin mijlocirea Luĭ tot felul de zidirĭ, pentru că și el se ia împreună adecă cu zidirele, ci maĭ ales Acela carele este maĭ presus de toate, ca să fie și cele dinlăuntru ale luĭ Dumnezeească icoană, desăvârșit asemenea către Dumnezeŭ.

---

[62] *Psalmii*, **33**, 8: "Gustați și vedeți că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduiește în El".
[63] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Dar având același duh al credinței – după cum este scris: «Crezut-am, pentru aceea am și grăit», – și noi credem: pentru aceea și grăim".
[64] *Psalmii*, **37**, 14: "Și m-am făcut ca un om care nu aude și nu are în gura lui mustrări".
[65] *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **1**, 19: "Și avem cuvântul proorocesc mai întărit, la care bine faceți luând aminte, ca la o făclie ce strălucește în loc întunecos, până când va străluci ziua și Luceafărul va răsări în inimile voastre".
[66] *Psalmii*, **103**, 24: "Ieși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa până seara".

Pentru aceasta zice Dumnezeescul Nil (aceasta se află în Cuvântul 32 a Sfântului Isac la urmă): „cum că aşăzarea minţiĭ este înălţime gândită asemenea cu văpsala ceruluĭ, la carele şi în vremea rugăciuneĭ să răsfrânge înapoĭ (reflectează) lumina Sfântei Treimĭ". Şi iarăşĭ el zice: De va voi cineva să-şĭ vază starea luĭ adecă a minţiĭ, să se curăţască pre sineşĭ de toate noimele, şi atuncea va vedea pre sine asemenea Samfiruluĭ, orĭ ca văpsala ceruluĭ. Însă este cu neputinţă să se facă aşa, maĭ înainte de a ajunge nepătimirea. Pentru că are nevoe de a se face aceasta de ajutorul luĭ Dumnezeŭ, Carele şi va străluci deasupra luĭ de un fel (singenicon) * lumină. Ci şi Sfântul Diadoh zice: „cum că două lucrurĭ ne dărueşte nouă Darul Sfântuluĭ Botez, dintre care una este fără de asemănare maĭ presus decât ceilaltă. Cea dintăĭ adecă este că ne reînnoeşte în apă şi face pre cea dupre chip luminată, după ce se va spăla bine toată necurăţia păcatelor noastre; Iar a doua aşteaptă a se face cu a noastră voire şi lucrare. Aşadar când mintea va începe să guste cu multă simţire pre bunătatea Prea Sfântul Duh, atuncea suntem datorĭ să cunoaştem cum că Darul începe să zugrăvească deasupra la cea dupre chip pre cea dupre asemănare...** Iar pre cea desăvârşit dupre asemănare, o vom cunoaşte după luminare...** Şi iarăşĭ zice maĭ departe: Că nimenĭ nu poate să dobândească Duhovniceasca dragoste, de nu se va lumina de la Sfântul Duh cu toată adeverinţa...** Pentru că mintea de nu va dobândi pre cea după asemănare desăvârşit prin mijlocirea Dumnezeeştiĭ luminĭ, poate să aibă adecă toate celelalte bunătăţĭ, însă nu gustă încă pre desăvârşita dragoste" (Cap. 89)***. Asemenea auzim şi pre Sfântul Isaac zicând: Cum că mintea cea cu Dar vede în vremea rugăciuneĭ eĭ pre curăţănia eĭ asemenea cu văpsala ceruluĭ, pre care bătrâniĭ luĭ Israil o aŭ numit loc a luĭ Dumnezeŭ când s-aŭ arătat lor în munte. Şi iarăşĭ zice: Că se află curăţănia minţiĭ întru care străluceşte în vremea rugăciuneĭ pre lumina Sfinteĭ Treimĭ (Cuv. 32)***. Iară mintea care se va învrednici aceştiĭ Luminĭ, aduce şi în trupul cu carele este împreunată multe semne ale Dumnezeeştiĭ frumuseţĭ, şi mijloceşte între Dumnezeeştile Darurĭ şi a grăsimeĭ trupuluĭ, şi dă putere la părţile cele neputincioase; Şi dintru aceasta se naşte Dumnezeasca obişnuinţă a fapteĭ bune, care nu priimeşte întrecere şi micşorare cu totul spre răutate. Dintru aceasta se naşte cuvântul carele tâlcueşte cu adevărat pre cuvinte cu totul, şi descopere de la sineşĭ pentru curăţia luĭ pre tainele cele fireştĭ, prin mijlocirea cărora, potrivit mintea acelora care cu credinţă ascultă, ajunge la a înţălege pre cele maĭ presus de fire: Pre care cel ce o învaţă, a cunoscut-o după ce s-aŭ apropiat cu credinţă; pre acest Cuvânt al Tatăluĭ nematerialnic iarăşĭ prinzându-l. Dintru aceasta se naşte şi feluritele minunĭ, privitor şi înainte văzător şi cu a grăi pentru lucrurile care se întâmplă departe, precum vorbeşte pentru câte se întâmplă înaintea ochilor luĭ; şi cea maĭ mare este, că scoposul al fericiţilor acestora oamenĭ nu priveşte la acestea, ci precum când se uită cineva la razele Soareluĭ, vede şi întunerecul (atomele) care este în aer, fără de a avea el scoposul acesta. Aşa şi la aceia care curat se luminează de la Dumnezeeştile raze, care fireşte toate le descopere, nu numaĭ cele de faţă şi cele trecute, ci şi cele ce în urmă vor să se facă, ca întru un trecut li se face cunoscut acestora, după măsura curăţănieĭ ce o aŭ. Chear lucrul lor acesta este, ca să întoarcă mintea lor întru sineşĭ, şi maĭ ales care este şi a se minuna cineva, a întoarce toate puterile sufleteştĭ spre minte şi lucrarea eĭ întru sineşĭ şi întru Dumnezeŭ. Prin mijlocirea cărora revine la întăiul chip, şi aşa se află întru maĭ bună aşăzare, fiindcă Darul îĭ aduce la aceasta întru întăia aceea şi minunata frumuseţă.

Iată dar la câtă înălţime înalţă fericitul plâns pre ceĭ smeriţĭ cu inima şi săracĭ cu Duhul. Decĭ fiindcă noĭ nu putem a ne apropia de acestea, pentru lenevirea şi trândăvirea care lăcueşte întru noĭ, să ne întoarcem iarăşĭ la temelia acestora, adecă să urmăm puţine pentru plâns. Aşadar plânsul urmează şi la orĭce fel fără de voe sărăcie lumească. Pentru ca cum nu se va scârbi şi acela carele nu

* Trimitere la versiunea greacă.
** În mss. apar aceste puncte, puncte.
*** Trimiterile la scrierile Sfinţilor Părinţi.

are banĭ? Şi cel ce pătimeşte de foame fără de a voi, şi cel ce să ticăloşăşte şi să necinsteşte? Însă acest plâns este fără mângâere; Ci maĭ ales cu cât să măreşte sărăcia, saŭ maĭ bine să zic, pre cât este maĭ departe de cunoştinţa cea adevărată acela care pătimeşte. Pentru că acesta fiindcă nu supune dulceţile şi durerile simţirelor la cuvânt, ci maĭ vârtos el să supune acestora, şi netrebniceşte cu chipul acesta pre puterea dreptuluĭ cuvânt, pentru aceia măreşte acestea fără nicĭ un câştig şi folos, maĭ vârtos şi spre marea luĭ pagubă. Acesta mărturiseşte şi arată curat cum că nu crede cu încredinţare în Evanghelia luĭ Dumnezeŭ şi în Proarocii ceĭ maĭ dinainte de Evanghelie şi în Uceniciĭ ceĭ după Evanghelie, cariĭ s-aŭ trimis ca să bine vestească oamenilor bogăţia care nu se sfârşaşte, pre care va dobândi-o prin mijlocirea săracieĭ şi pre negrăita slavă la care se va învrednici prin nimicnicia lor, iar pre cea fără de nicĭ o durere odihnă va dobândi-o prin mijlocirea înfrânăriĭ, la care aŭ să se învrednicească prin răbdarea ispitelor la care ne vin, şi spre slobozirea de vecinicile strâmtorărĭ şi scârbe, care sunt maĭ înainte hotărâte pentru aceia care aŭ iubit aicea viaţă desfrânată şi nu aŭ voit să umble prin strâmtă şi necăjicioasă cale şi uşă.

Bine dar aŭ zis Apostolul Pavel „că întristarea cea dupre lume naşte moarte" (2Cor. 7.10) [67], şi Ucenicul Cuvântuluĭ aŭ arătat că „este păcat spre moarte" (1Ioan 5.16) [68]. Iară dacă viaţa cea adevărată a sufletuluĭ este Dumnezeasca lumină, care are izvorul eĭ de la cel dupre Dumnezeŭ plâns, dupre cum maĭ sus aŭ zis Părinţiĭ, atuncea şi moartea sufletuluĭ va fi întunerec răŭ, care se face în suflet din întristarea cea lumească; Întunerecul acela pre carele îl zice Marele Vasilie: cum că păcatul fiindcă nu este bun, tipăreşte în cuget prin mijlocirea luĭ întunerec înţălegător (gândit). Ci şi Dumnezeescul Marco Pustnicul zice: Acela carele este stăpânit de viclenele gândurĭ, cum poate să-şĭ vază păcatele luĭ, carele este întunerec şi ceaţă al sufletuluĭ şi aŭ înaintat în el prin relele cuvinte, gândurĭ şi fapte? Iar acela care nu aŭ privit la aceste cuprinzătoare păcate, când se va ruga luĭ Dumnezeŭ pentru ele? Şi când se va curăţi? Iar acela care nu s-aŭ curăţit, cum va afla locul Curateĭ Firĭ? Şi acela care nu va afla acest loc, cum va vedea Cămara luĭ Hristos care este cea maĭ dinlăuntru?

Se cuvine dar să aşteptăm bătând totdeauna prin rugăciune, ca să aflăm acest loc; şi nu numaĭ să-l dobândim, ci şi să-l păzim , fiindcă mulţĭ aŭ dobândit Darul, iar pre umră l-aŭ perdut. Proasta această cunoştinţă, orĭ şi întâmplatul iscus, poate să aibă la acestea şi oameniĭ ceĭ tinerĭ, şi orĭşicine care le-aŭ învăţat maĭ înainte: Iară lucrarea aceia, abea evlavioşĭ bătrânĭ şi mult iscusiţĭ pot să o aibă şi să o dobândească cu mare răbdare. Aceasta o mărturiseşte şi Sfântul Macarie, cel cu cerească cunoştinţă. Asemenea şi toată ceata Cuvioşilor. Ci precum întunerecul acesta (al sufletuluĭ) îşĭ are fiinţa lui din toate păcatele, aşa de veĭ cerceta pre întristarea cea lumească, veĭ vedea că se naşte din toate păcatele, pentru aceia este oarecum chip, şi început, şi începere, şi arvună al nesfârşituluĭ aceluia plâns, pre care are să-l dobândească aceia cariĭ nu aŭ pătimit plânsul pre care l-aŭ fericit Domnul, carele aduce ca un câştig nu numaĭ prin mângâere, fiindcă rodeşte pre arvuna veciniceĭ bucuriĭ, ci şi asigură pre bunătate, fiindcă face pre suflet să nu se prefacă în răutate. Pentru că deşi cineva se va face sărac, şi se va smeri şi va iscusi pre cea după Dumnezeŭ nimicnicie, însă dacă nu înaintează spre maĭ bine ca să dobândească şi plânsul, acesta poate cu lesnire a se întoarce şi a veni cu voinţa iarăşĭ la acelea pre care le-aŭ părăsit şi să poftească iarăşĭ pre acelea care le avea lepădate, şi aşa se face pre sine călcător. Însă când urmează şi rămâne şi are lipită petrecerea luĭ în fericita sărăcie şi se va obişnui cu dânsa, atuncea nu se maĭ întoarce iarăşĭ înapoĭ, şi nu se reîntoarce răŭ la acelea care aŭ făcut bine şi le-aŭ părăsit. Pentru că întristarea cea dupre

[67] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 10: "Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăinţă spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte".

[68] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 5, 16: "Dacă vede cineva pe fratele său păcătuind – păcat nu de moarte – să se roage, şi Dumnezeu va da viaţă acelui frate, anume celor ce nu păcătuiesc de moarte. Este şi păcat de moarte; nu zic să se roage pentru acela".

Dumnezeŭ, precum zice Apostolul, pocăinţă fără de căinţă naşte în suflet spre mântuire. Pentru aceia oarecarele din Părinţĭ zice, că: plânsul lucrează şi păzeşte. Şi nu numaĭ această dobândă se naşte din plâns, că adecă omul se face maĭ ales nemişcat spre răŭ şi neprefăcut la cele următoare păcate, ci face şi a nu să vedea (păcatul), ca cum nu s-a făcut niciodată. Pentru că, de vreme ce la începutul plânsuluĭ să întristează cu de-adinsul pentru păcate, pentru aceia le socoteşte Dumnezeŭ ca pre nişte fără de voe, iară cele fără de voe nu aŭ nicĭ o judecată (dare de samă). Că precum acela care se mâhneşte de sărăcie, arată cum că nu o voeşte, pentru aceia şi va cădea în cursele diavoluluĭ dimpreună cu câţĭ poftesc să se facă bogaţĭ, orĭ sunt bogaţĭ, şi de nu se va pocăi, şi de nu se va sili să fugă de aceste (păcate) curse, are să se trimeată împreună cu aceia în vecinica muncă: Asemenea şi care va greşi luĭ Dumnezeŭ, de va urma să se întristeze de aceste păcate ale luĭ, cu dreptul are să i să socotească acestea ca nişte fără de voe, şi va umbla fără a se poticni pre calea care duce la vieaţa cea vecinică, dimpreună cu câţĭ nu aŭ făcut aceste păcate.

Aşadar acesta este câştigul cel din început al plânsuluĭ, care este puţin ostenicios, fiindcă e împreunat împreună cu el şi frica luĭ Dumnezeŭ. Însă pe cât sporeşte plânsul, se împreună oareşcum minunat cu dragostea luĭ Dumnezeŭ, şi priimeşte ca o roadă pre dulcea şi sfinţita mângâere a bunătăţiĭ Mângâitoruluĭ Duh, pre care o câştigă acela ce are împrietenire cu plânsul. Iară bunătatea aceasta a Mângâitoruluĭ, ca o negrăită, este maĭ ales şi neauzită la aceia care nu aŭ luat iscus la dânsa: Pentru că dulceaţa miereĭ este cu neputinţă a o spune cineva acelora ce nu aŭ gustat-o. Decĭ cum va înfăţoşa cineva celor neiscusiţĭ dulceaţa şi sfinţita bucurie a Daruluĭ care se dă de la Dumnezeŭ? Afară de aceasta, şi adecă începutul plânsuluĭ se aseamănă oarecum cu a căuta cineva a se logodi cu Dumnezeŭ, pre care să o socoteştĭ că nu poate nimenĭ a o ajunge îndat, deoarece şi câţĭ aŭ plânsul pentru dragostea aceasta a unireĭ ceĭ neîmpreunate, se bat pre sineşĭ cu plângere şi cu marĭ strigărĭ chemându-l pre El, ca când nu ar fi de faţă şi poate socotind că nu vine. Iară săvârşirea plânsuluĭ este desăvârşită împreunare cu nemărginită curăţire a minţiĭ. Pentru aceia şi Pavel când aŭ zis că „mare-ĭ taina împreunăriĭ acelor însoţiţĭ într-un trup, zice: iară eŭ zic acesta de Hristos şi de Biserică" (Ef. **5**.32) [69]. Fiindcă precum ceĭ însoţiţĭ sunt trup, aşa şi ceĭ de aproape robĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ, sunt un Duh cu Dumnezeŭ, dupre cum şi întru alt loc curat iarăşĭ însuşĭ zice: „Cel ce să lipeşte de Domnul un Duh este cu El" (1Cor. **6**.17) [70]. Unde dar sunt aceia care zic că este zidit Darul carele lăcueşte în Sfinţiĭ luĭ Dumnezeŭ? Să cunoască că hulesc la însuşĭ Duhul, pre Carele îl priimesc Sfinţiĭ.

Noĭ dară să aducem înainte şi altă pildă, care are să ne arate maĭ curat pre adevăr. Începutul plânsuluĭ se aseamănă cu întoarcerea fiuluĭ celuĭ curvar, pentru aceia umple pre lucrătoriĭ acestuia de mare sfială, şi-l face să zică cuvintele acelea „Părinte greşit-am la cer şi înaintea Ta şi nu sunt vrednic a mă chema fiul Tăŭ" (Luca. **15**.21) [71]. Iară sfârşitul plânsuluĭ iarăşĭ se aseamănă cu întâmpinarea şi îmbrăţoşarea Cerescului Părinte, în urma căruia Fiul după ce s-aŭ învrednicit bogăţieĭ negrăiteĭ milostivirĭ, s-aŭ umplut din pricina aceştia de multă bucurie şi îndrăsneală şi se sărută de Părintele şi el îl sărută pre Dânsul. Şi după ce aŭ intrat dimpreună cu Părintele, s-aŭ veselit împreună cu El şi aŭ priimit cereasca Luĭ veselie. Decĭ veniţĭ şi noĭ să cădem cu fericitul plâns şi să plângem înaintea Domnuluĭ şi Dumnezeuluĭ nostru, ca şi cele dinainte ale noastre păcate să le ştergem, şi la răutate nemişcaţĭ să ne facem, şi să ne învrednicim Mângâeriĭ Sfântuluĭ Duh, şi prin trânsu-L mângâindu-ne, să înălţăm slavă celuĭ fără de început Părinte şi Unuluĭ născut Fiuluĭ Luĭ, Acum şi pururea şi în veciĭ vecilor,

AMIN

[69] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 32: "Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos şi în Biserică".
[70] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El".
[71] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **15**, 21: "Şi i-a zis fiul: Tată am greşit la cer şi înaintea ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău".

Ăl aceluiaşĭ:
10 Cuvinte la cele 10 poruncĭ ale punerii de lege ceĭ întru Hristos adecă ale nouluĭ Testament. Cuvânt 62.

1. „DOMNUL DUMNEZEUL tăŭ, Domnul, unul este“; Carele se cunoaşte în Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Şi adecă Tatăl este nenăscut, iară Fiul născut fără de început şi fără vreme şi fără patimă, precum Cuvântul, Carele fiindcă aŭ uns prin mijlocirea Luĭ pre firea noastră, pre care o aŭ priimit Însuşĭ, să numeşte Christos. Iar Duhul Sfânt esă şi să purcede de la Tatăl, nu cu chip de naştere, ci purcedere din Tatăl: Acesta este un singur Dumnezeŭ. Şi acesta este cu adevărat şi un singur Domn în trei Ipostasurĭ, Carele nu se despărţăşte dupre fire şi sfat şi slavă şi putere şi lucrare şi la toate câte să înţălege la Dumnezeire. Pre Acesta numaĭ să-L iubeştĭ şi Acestuia numaĭ să-ĭ slujeştĭ, cu toată inima ta, cu toată puterea ta şi cu tot cugetul tăŭ, şi să aĭ cuvintele Luĭ şi poruncile Luĭ în inima ta, ca să le cugeţĭ şi să le lucrezĭ şi să vorbeştĭ întru dânsele, şi când umbli, şi spre culcare şi când te scolĭ din somn, să-ţĭ aducĭ aminte totdeauna de Domnul Dumnezeul tăŭ, şi să te temĭ numaĭ de El, şi să nu-L uiţĭ pre El, nicĭ poruncile Luĭ: Că aşa făcând, îţĭ va da El putere ca să facĭ voea Luĭ. Pentru că nicĭ un lucru nu cere de la tine, fără numaĭ să-L iubeştĭ, şi să te temĭ de Dânsul şi să urmezĭ toate cărările Luĭ. Acesta să fie lauda ta, Acesta să fie Dumnezeul tăŭ. Şi nu, când veĭ auzi că Îngeriĭ ceĭ maĭ presus de lume sunt nepătimaşĭ şi nevăzuţĭ, şi cel ce aŭ căzut de acolo, este viclean şi prea răŭ spre a înşăla şi isteţ şi aflător şi plăzmuitor de rele: Să nu socoteştĭ că sunt asemenea luĭ Dumnezeŭ cu cinstea. Aşa şi când veĭ vedea mărimea ceruluĭ şi mişcarea luĭ care este în multe felurĭ, şi frumuseţa Soareluĭ, luminarea Luniĭ, şi lumina celorlalte stele, întrebuinţarea vântuluĭ spre răsuflare, pre marea rodire a pământuluĭ şi a măriĭ, nicĭ una dintre acestea să nu voeştĭ a le face Dumnezeŭ: Fiindcă toate sunt zidirĭ şi roabe numaĭ luĭ Dumnezeŭ, şi s-aŭ făcut din ce nu aŭ fost în ce sunt numaĭ cu Cuvântul, „Că El aŭ zis şi s-aŭ făcut, El aŭ poruncit şi s-aŭ zidit“ (Ps. **148**.5) [72]. Aşadar pre Acesta numaĭ, pre Stăpânul şi Ziditorul a toate, slăveşte-l ca pre un Dumnezeŭ, şi lipeşte-te de Dânsul prin dragoste, şi numaĭ Acestuia pocăeşte-te ziua şi noaptea pentru cele de voe şi cele fără de voe ale tale păcate. Pentru că Acesta este Îndurat şi Milostiv, îndelung răbdător şi mult milostiv şi făcător de bine vecinic, Carele s-aŭ făgăduit a da pre nesfârşita fără de moarte şi lumină neînserată spre dobândire, acelora cariĭ îl cinstesc şi i să închină, şi-l iubesc şi păzesc poruncile Luĭ. Afară de acestea este şi Dumnezeŭ răvnitor, şi Drept judecător şi înfricoşat izbânditor, aducând împrotiva acelora care nu cred şi nu se supun Luĭ şi nu păzesc poruncile Luĭ muncă vecinică, foc nestins, durere neîncetată, necaz nemângâiat, acoperământul întunereculuĭ celuĭ neluminos, lature întunecoasă şi necăjicioasă, jalnică scrâşnire a dinţilor, otrăvicioşĭ şi neadormiţĭ vermĭ, care s-aŭ gătit pentru întâiul viclean şi depărtat, şi împreună cu el pentru toţĭ care se amăgesc de el şi-ĭ urmează şi să leapădă de Ziditorul lor cu cugetele, cu cuvintele şi cu lucrurile.

[72] *Psalmii*, **148**, 5: "Să laude numele Domnului, că El a zis şi s-au făcut, El a poruncit şi s-au zidit".

2. „Nu vei face toată asemănarea, câte sunt în Cer sus, câte-s pre pământ jos și câte-s în apă“; Să nu te închini lor, nici să le slăvești ca pre niște Dumnezei: fiindcă toate acestea sunt zidiri numai ale lui Dumnezeŭ, Carele în veacul cel mai de pre urmă, după ce aŭ luat trup din pântecele cel Fecioresc, s-aŭ arătat pre pământ și s-aŭ împreunat cu oamenii, și după ce aŭ pătimit pentru hatârul lor și pentru a lor mântuire, și aŭ murit, și aŭ înviat, și s-aŭ suit la Ceruri cu Trupul și aŭ șăzut dea Dreapta Măririi întru cele înalte, și iarăși va să vie cu slavă împreună cu același Trup, ca să judece viii și morții. Așadar închipuește chipul Lui, mișcâdu-te din dragostea cea către Dânsul, Carele s-aŭ făcut Om pentru noi, și să-ți aduci aminte prin mijlocirea acestii Icoane, rădicându-ți mintea ta prin aceasta la închinatul acela Trup al Mântuitorului, Carele șade de-a Dreapta Tatălui în Ceruri. De asemenea închipuește și Icoanele Sfinților și închină-te lor, nu ca la niște Dumnezei, pentru că aceasta este oprită, ci să-ți rădici prin aceste icoane cugetul tăŭ la aceștia, pentru asemănarea care o aŭ acelea către chipul cel însemnat, după cum și Moisi aŭ făcut chipurile Heruvimilor înlăuntru celor Sfinte. Și aceste dar Sfinte ale Sfintelor, era chip al celor cerești și sfințire lumească, care închipuea pre toată lumea. Și Moisi le-aŭ numit pre acestea Sfinte, nu că credea zidirelor, ci prin mijlocirea lor, Ziditorul lumii Dumnezeŭ (credea).

Ci tu dară nu face Dumnezei Icoanele Stăpânului Hristos și ale tuturor Sfinților, ci prin mijlocirea lor închină-te lui Dumnezeŭ Carele ne-aŭ făcut dupre asemănarea Lui și bine aŭ voit pe urmă, din negrăita Lui iubire de oameni, a purta chipul nostru și să se facă scris împrejur. Și nu numai Dumnezeeștilor Icoane ești dator a te închina, ci și chipul Crucei Lui, care este mare semn și biruință a lui Hristos asupra diavolului și al toatei cetei drăcești. Pentru aceia să înfricoșază și fug când o văd pre aceasta închipuindu-se. Acest chip al Crucei și mai înainte de a se face întâiul chip, s-aŭ slăvit mare între Proroci și aŭ făcut mari minuni. Ci și la a doua venire, când Cel ce s-aŭ spânzurat pre dânsa, Domnul nostru Iisus Hristos așteptându-se să vie cu putere și slavă multă ca să judece viii și morții, are să fie închinat acest mare și înfricoșat semn al Lui. Slăvește-l dar acuma, ca atuncea să-ți rădici spre dânsul ochii tăi cu îndrăsneală și să te slăvești împreună cu Dânsul. Dar și Icoanele Sfinților, fiindcă și ei s-aŭ răstignit împreună cu Domnul, să te închini lor, după ce-ți vei închipui fața ta cu semnul Crucei și-ți vei aduce aminte că aceia s-aŭ făcut părtași patimilor lui Hristos. Asemenea și Sfintelor Moaște și oaselor lor, pentru că Darul lui Dumnezeŭ lăcuește întru acestea, dupre cum și în vremea făcătoarei de viață morții lui Domnului, Dumnezeirea nu s-aŭ despărțit de Închinatul Trupul Lui. Iar când le vei păzi pre acestea și vei slăvi pre cei ce aŭ slăvit pre Dumnezeŭ, fiindcă te-ai arătat cu lucru desăvârșit întru dragostea lui Dumnezeŭ, ai să te slăvești și tu împreună cu aceia de Dumnezeŭ și ai să cânți împreună cu David ce zice „Iară mie foarte îmi sunt cinstiți Prietenii Tăi Dumnezeule“ (Ps. **138**. 17) [73].

3. „Nu vei lua Numele Domnului Dumnezeului tăŭ la cele deșarte“, pentru lucru pământesc, ori pentru frica oamenilor, ori pentru rușine, ori pentru câștigul tăŭ jurându-te asupra minciunei: fiindcă călcarea de jurământ este lepădare de Dumnezeŭ. Pentru aceia nu te jura nicidecum, ci fugi de jurământ desăvârșit, fiindcă din jurământ vii la călcarea jurământului, care înstrăinează de la Dumnezeŭ și să socotește cu cei fără de lege călcătorii de jurământ. Pentru aceia să zici adevărul la toate cuvintele tale, ca cu acest chip să se încredințăze cuvintele tale și fără de jurământ. Iar de nu se va întâmpla vreodată, care să nu fie, de te vei jura ca să faci ceva, de va fi lucru după legea lui Dumnezeŭ, atuncea să cuvine să faci după Lege, însă să te pedepsești pentru sine după canoane, ca să milostivești pre Dumnezeŭ pentru că ai jurat, adecă: cu milostenie, cu rugăciuni, cu plâns și cu reaua pătimire a trupului, fiindcă Însuși aŭ zis „să nu te juri nicidecum“ (Mat. **5**. 34) [74]. Iar însă

[73] *Psalmii*, **138**, 17: "Iar eu am cinstit foarte pe prietenii Tăi, Dumnezeule, și foarte s-a întărit stăpânirea lor". Am decalat cu o cifră trimiterea din mss. de la Psalmul **138**, stihul 16, la stihul 17 care corespunde citatului din text.
[74] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 34: "Eu însă vă spun vouă: Să nu jurați nicidecum nici pe cer, fiindcă este tronul lui Dumnezeu".

de veĭ jura ca să facĭ ceva fără de lege lucru, pentru ca să nu te munceştĭ şi tu împreună cu ucigătorul de Proroc Irod, pentru aceia să cuvine să calcĭ acel fără de lege jurământ, şi să te supuĭ pre tine sub canon, ca niciodată să nu te maĭ jurĭ, iar pre Dumnezeŭ să-l milostiveştĭ după ce veĭ unelti maĭ cu asprime lucrurile care am zis maĭ sus.

4. Eştĭ dator să sfinţăştĭ ziua cea dintăĭ a săptămâniĭ, care să şi numeşte „Duminică", pentru că este dăruită Domnuluĭ, care întru aceasta aŭ înviat din morţĭ şi ne-aŭ încredinţat pre învierea cea de obşte, întru care va înceta toate lucrurile cele pământeştĭ, şi nicĭ un lucru lumesc să nu facĭ întru această Duminică, afară de cele prea de nevoe; şi să daĭ cu aceasta răsuflare la câţĭ aĭ sub stăpânirea ta şi la toţĭ casniciĭ tăĭ, pentru ca să slăveştĭ dimpreună pre Acela care cu moartea Luĭ aŭ renăscut pre firea noastră şi prin Învierea Luĭ aŭ înviat dimpreună şi pre a noastră. Eştĭ dator întru aceasta să-ţĭ aducĭ aminte şi de veacul ce va să fie, şi să cugeţĭ întru toate poruncile şi dreptăţile Domnuluĭ, şi să te cercetezĭ pre sineţĭ, nu cumva vreodată aĭ călcat, saŭ aĭ trecut cu vederea ceva, şi să te îndreptezĭ pre sineţĭ întru toate. Şi să urmezĭ şi să stărueştĭ în Biserica luĭ Dumnezeŭ la Sfintele slujbe şi să te împărtăşeştĭ cu credinţă adevărată şi cu ştiinţă neosândită cu Sfântul Trup al Domnuluĭ nostru Iisus Hristos şi să puĭ început de maĭ bună viaţă, şi să te reînnoeştĭ pre sineţĭ şi să te găteştĭ spre priimirea vecinicilor bunătăţĭ. Dar nu să cuvine nicĭ celelalte zile să facĭ rea întrebuinţare la cele pământeştĭ, însă în Duminică să încetezĭ de toate cele pământeştĭ, pentru că Dumnezeŭ este maĭ presus de toate, afară de cele prea de nevoe, fără de care nu este cu putinţă cineva ca să trăească. Fiindcă întru acest chip când veĭ avea pre Dumnezeŭ loc de scăpare, nu te veĭ muta la alta, Atuncea focul patimilor nu-l veĭ aprinde, şi încărcătură nu veĭ rădica, şi aşa veĭ sfinţi ziua Sâmbeteĭ, dacă veĭ face încetare de la cele rele. Împreună cu Duminica şi celelalte hotărâte sărbătorĭ să le înţălegĭ, şi să facĭ asemenea întru acestea şi să încetezĭ de la toate ca şi Duminica.

5. „Cinsteşte pre Tatăl tăŭ şi pre mama ta", că prin mijlocirea lor te-aŭ adus în viaţă Dumnezeŭ şi aceştia după Dumnezeŭ sunt pricină de te aflĭ în viaţă; Aşadar şi tu după Dumnezeŭ pre aceştia ciinsteşte-ĭ şi-ĭ iubeşte. Şi dacă dragostea către părinţiĭ tăĭ foloseşte spre dragostea luĭ Dumnezeŭ, iar de nu foloseşte să fugiţĭ de dânşiĭ îndată, şi dacă ţi să face împedecare, şi maĭ ales la adevărata şi mântuitoarea credinţă, fiindcă uniĭ sunt de altă credinţă: atuncea nu numaĭ să fugĭ, ci să-ĭ şi urăştĭ. Şi nu numaĭ pre dânşiĭ, ci şi pre toate rudeniile şi pre câţĭ aĭ orĭce apropiere şi prieteşug; şi de însuşĭ mădulările tale şi de poftele tale, şi de însuşĭ tot trupul tăŭ şi de apropierea luĭ la patimĭ. Pentru că „cel ce nu uraşte pre tatăl luĭ, şi pre mumă, şi pre femee, şi pre fiĭ ca şi pre fraţĭ, încă şi pre sufletul luĭ, şi de nu-şĭ va rădica Crucea luĭ şi să-mĭ urmeze mie, nu este vrednic ucenic al meŭ, aŭ zis Domnul" (Mat. **10**.37) [75]. Şi că părinţiĭ noştrĭ ceĭ trupeştĭ şi cu fraţiĭ şi cu prieteniĭ aşa să cuvine să facem, iar pre ceĭ de o credinţă cu noĭ care nu ne împedecă mântuirea noastră, şi să-ĭ cinstim şi să-ĭ iubim. Şi dacă pe părinţiĭ ceĭ după trup aşa eştĭ dator să-ĭ iubeştĭ, cu atât maĭ mult pre părinţiĭ tăĭ ceĭ Duhovniceştĭ, cari de la ceea ce eraĭ, te-aŭ mutat la ceia ce bine este, prin a cărora mijlocire aĭ luat luminarea cunoştinţeĭ şi te-aĭ învăţat arătarea adevăruluĭ, şi te-aŭ născut din noŭ cu baea renaşteriĭ şi aŭ pus întru tine nădejdea învieriĭ şi a nemurireĭ şi a moştenireĭ vecinicieĭ Împărăţiĭ; şi te-aŭ făcut din nevrednic vrednic vecinicilor bunătăţĭ, şi din pământesc, ceresc, şi din vremelnic, vecinic, şi fiŭ şi învăţăţăl, nu încă omuluĭ, ci luĭ Dumnezeŭ – Omuluĭ – Iisus Hristos. Carele ţ-aŭ dăruit pre Duhul puneriĭ de fiĭ, Carele zice „Nu vă chemaţĭ tată pre pământ, nicĭ Dascăl, pentru că unul esteTatăl şi Dascălul vostru Hristos." (Mat. **23**.9, 10) [76]. Aşadar orĭce fel de cinste şi dragoste

[75] *Sfânta Evanghelie după Matei,* **10**, 37: "Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubeşte pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine".
[76] *Idem*, **23**, 9-10:
"9. Şi tată al vostru să nu numiţi pe pământ, că Tatăl vostru unul este, Cel din ceruri.
10. Nici învăţători să nu vă numiţi, căci învăţătorul vostru este unul: Hristos".

eştĭ dator a da Duhovniceştilor tăĭ părinţĭ, fiindcă cinstea aceasta dată acelora, se aduce la însuşĭ Hristos, şi la Prea Sfântul Duh, cu a cărora putere aĭ luat punerea de fiĭ şi pre Cerescul Părinte, din partea Căruia, toată Părinţimea în cer şi pre pământ să numeşte. Şi să te sileştĭ în toată viaţa ta ca să aibiĭ Părinte Duhovnicesc, şi să-ĭ mărturiseştĭ luĭ tot păcatul şi gândul, şi să priimeştĭ de la dânsul vindecarea şi ertarea, fiindcă lor li s-aŭ dat Darul a lega şi a deslega suflete, şi toate câte vor lega pre pământ, vor fi legate şi în cerurĭ şi iarăşĭ câte vor deslega pre pământ, vor fi deslegate şi în cerurĭ. Aşadar acest Dar şi putere aŭ priimit de la Hristos pentru aceia şi să asculţĭ de dânşiĭ şi să nu le grăeştĭ împrotivă, ca să nu să facă în sufletul tăŭ perzare. Pentru că dacă se omoară, dupre Lege, acela care grăeşte împrotivă Părinţilor luĭ celor trupeştĭ, la câte nu opreşte Dumnezeasca Lege, cum acela carele grăeşte împrotivă la Părinţiĭ luĭ ceĭ Duhovniceştĭ, nu goneşte de la dânsul pre Duhul luĭ Dumnezeŭ şi-şĭ perde şi sufletul? Drept aceia să te sfătueştĭ cu Părinţiĭ tăĭ ceĭ Duhovniceştĭ şi să-ĭ asculţĭ până la sfârşitul vieţiĭ tale, pentru ca să se mântuească sufletul tăŭ şi ca să te facĭ moştenitor vecinicilor bunătăţĭ, unde nu este nicĭ o scârbă.

6. „Să nu curveştĭ – ca să nu te facĭ mădulărĭ curvieĭ, în loc ca să fiĭ mădulărĭ ale luĭ Hristos şi să te despărţăştĭ de Dumnezeescul Trup şi să cazĭ din Dumnezeasca moştenire şi să te aruncĭ în ghena. Că dacă fiica Preotuluĭ ce se va prinde curvind se ardea, fiindcă a ruşinat pre al eĭ Părinte, cu cât maĭ mult acela care aŭ lipit o asemenea necurăţie la Trupul luĭ Hristos va fi vinovat veciniceĭ muncĭ? Însă de veĭ putea păzi şi fecioria, ca să poţĭ fi cu totuluĭ tot al luĭ Dumnezeŭ şi cu desăvârşită dragoste să te uneştĭ cu El şi cu El să fiĭ toată viaţa ta, şi să te grijeştĭ fără de nicĭ o altă împătimire de toate cele ale Domnuluĭ, şi de acuma să înţălegĭ vitoarea viaţă şi ca un Înger al luĭ Dumnezeŭ să petrecĭ pre pământ: pentru că fireşte a lor este fecioria, şi să te facĭ asemenea cu eĭ, tu cela ce cu trupul după puterea ta te lipeştĭ de feciorie; Iar maĭ vârtos maĭ mult decât cu aceia, cu Părintele, Carele maĭ înainte de toţĭ veciĭ aŭ născut în feciorie: şi cu Feciorelnicul, Carele din Feciorelnicul Tatăl s-aŭ născut din început, şi la sfârşitul veacurilor din Fecioară Maică trupeşte s-aŭ născut, şi cu Sfântul Duh, Carele este negrăit din Tatăl, nu născut ca Fiul, ci purces cu chip negrăit. Aşadar cu acest Dumnezeŭ se face asemenea, şi în nunta cea nestricăcioasă împreună să adună, carele pre adevărata feciorie o aŭ cinstit maĭ înainte, şi sufletul şi trupul îl păzeşte în feciorie şi cu frumuseţa fecioarieĭ împodobeşte fiece simţire a luĭ şi cuvânt şi cuget. Iar dacă nu alegĭ să fecioreştĭ, nicĭ nu o aĭ făgăduit luĭ Dumnezeŭ, poţĭ potrivit cu legea întru Domnul să-ţĭ eĭ o femee, dimpreună numaĭ cu aceasta să locueştĭ şi ca pre o a ta proprietate să o aibĭ întru sfinţănie şi de femeile cele streine cu toată puterea ta să te păzeştĭ. Şi veĭ putea de aceea desăvârşit să te păzeştĭ, de te veĭ păzi pre sineţĭ de necuviincioasele întâlnirĭ şi împreună vorbirĭ. Să nu te mulţumeştĭ cu auzirĭ şi cu cuvinte curveştĭ, şi însuţĭ trupul şi sufletul tăŭ să-l întorcĭ de la acestea, pre cât veĭ putea să te obişnueştĭ a nu vedea frumuseţă vremelnică cu iscodire. Fiindcă orĭcare va privi la femee şi o va pofti pre ea, aŭ prea curvit cu dânsa întru inima luĭ, şi pentru aceasta este necurat luĭ Hristos. Carele priveşte în inimă; Iar dintru această vedere adecă, ajunge ticălosul şi în păcatul cel cu lucrul. Şi ce zic curvie, şi prea curvie şi la toate necurăţiile fireĭ noastre? Pentru că şi la cele afară de fire desfrânărĭ, de la a privi cineva cu iscodire la frumuseţa trupuluĭ să trage la desfrânărĭ omul. Tu dar după ce te veĭ curăţĭ pre sineţĭ, nu aĭ să aducĭ roadurĭ purtătoare de moarte, ci aĭ să rodeştĭ prin curăţenia şi sfinţirea care se naşte dintr-însa, „fără de care sfinţănie, nimenea nu va vedea pre Domnul" (Evr. **12.**14)[77].

7. „Nu veĭ ucide", ca să nu cazĭ din punerea de fiĭ a Aceluia care şi pre morţĭ îĭ inviază, şi să te faci fiu cu lucru al aceluia care din început este ucigaş de oamenĭ. Pentru că uciderea vine din lovire, iară lovirea din ocărĭ, iară ocările din mânie, iară mânia ne vine din paguba care ni se face de la alţiĭ: orĭ de la lovire, orĭ de la ocară. Pentru aceia „de la acela ce-ţĭ ia haina ta, nu-ĭ opri şi cămaşa"

[77] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 14: "Căutaţi pacea cu toţi şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul".

(Mat. 5. 40) [78] aŭ zis Domnul; şi pre cel ce te loveşte, să nu-l loveştĭ şi tu, şi pre cel ce te-aŭ ocărât pre tine, nu-l ocărî: fiindcă cu acest chip şi pre împrotivnicul tăŭ şi pre altul carele te vatămă aĭ să-l slobozeştĭ de ucidere. Iară tu cu adevărat şi pentru toate păcatele tale aĭ să iaĭ ertare de la Dumnezeŭ, pentru că zice: „Ertaţĭ şi se va erta, lăsaţĭ şi se va lăsa vouă" (Mat. 6. 14) [79]. Iar cela ce grăeşte de răŭ şi face răŭ, ca osândă va priimi munca cea vecinică. Pentru că „orĭcarele va zice fratelui săŭ – nebune –, vinovat va fi gheniĭ foculuĭ" aŭ zis Domnul (Mat. 5. 22) [80]. Iar dacă veĭ putea din rădăcină să taĭ răutatea, după ce veĭ lucra bine în sufletul tăŭ pre fericita blândeţă, slăveşte pre Hristos pre Dascălul şi împreună lucrătorul bunătăţilor, fără de Carele, după cum te-aĭ învăţat, nu putem nicĭ una din bunătăţĭ să facem. Iară de nu veĭ putea rămânea fără de mânie, prihăneşte-te pre sineţĭ carele te mâniĭ, şi să te pocăeştĭ luĭ Dumnezeŭ şi aceluia carele s-aŭ ocărât de tine şi s-aŭ bătut. Fiindcă cel ce să pocăeşte din începutul păcatuluĭ, nu ajunge sfârşitul luĭ. Şi acela carele nu-l doare pentru cele micĭ, prin mijlocirea celor micĭ, are să cază şi în cele marĭ.

8. „Să nu furĭ", pentru ca să nu-ţĭ întoarcă însutit munca Cunoscătorul celor ascunse Dumnezeŭ, pentru că l-aĭ defăimat; maĭ ales întru adevăr şi dintru acelea care aĭ, să daĭ la câţĭ aŭ nevoe întru ascuns, pentru ca să eĭ de la Dumnezeŭ care vede întru ascuns însutit şi viaţă veşnică în veacul viitor.

9. Să nu cleveteştĭ, ca să nu te facĭ asemenea cu acela carele aŭ clevetit la Eva pre Dumnezeŭ, şi să te facĭ blestemat ca acela; şi maĭ ales cu adevărat dacă nu-ĭ vreo vătămare la ceĭ mulţĭ, să acoperĭ păcatul aproapeluĭ, ca să nu te facĭ asemenea cu Ham, ci ca să te facĭ asemenea cu Sim şi cu Iafet şi să dobândeştĭ blagoslovenia acelora (Facere 9. 25) [81].

10. Să nu pofteştĭ de la aproapele tăŭ, nicĭ moşie, nicĭ banĭ, nicĭ slavă, nicĭ orĭce se află la aproapele tăŭ. Pentru că pofta când se va prinde în suflet, naşte păcatul; iar păcatul când se va săvârşi, naşte moarte. Iar dacă tu nu veĭ pofti lucrurile cele streine şi de răpire din lăcomie te veĭ putea depărta, maĭ ales şi dintru ale tale să daĭ celuĭ ce cere, şi să milueştĭ pre acela care are nevoe de milostenie şi să nu te întorcĭ despre acela carele îţĭ cere împrumut, şi de veĭ afla vreun lucru perdut să îl daĭ stăpânuluĭ luĭ, de va fi şi vrăjmaşul tăŭ. Pentru că cu acest chip şi cu el te veĭ împăca şi cu binele veĭ birui pre răŭ, dupre cum porunceşte Hristos. (Mat. 5. 44) [82]. Acestea cu toată puterea de le veĭ păzi şi întru acestea de veĭ vieţui, veĭ băga în sufletul tăŭ vistieria drepteĭ credinţe şi veĭ bine plăcea luĭ Dumnezeŭ, şi veĭ lua facerĭ de bine de la Dumnezeŭ şi de la câţĭ trăesc după Dumnezeŭ, şi te veĭ face moştenitor al veşnicilor bunătăţĭ: pre care fie ca toţĭ noĭ să le dobândim, cu Darul şi cu iubirea de oamenĭ a Domnuluĭ Dumnezeŭ şi Mântuitoruluĭ nostru Hristos. Căruia i se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea, împreună cu cel fără de început al Luĭ Părinte, şi cu Prea Sfântul şi Bunul şi de viaţă făcătorul Luĭ Duh, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor,

AMIN

---

[78] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 40: "Celui ce voieşte să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i şi cămaşa".
[79] *Idem*, 6, 14: "Că de veţi ierta oamenilor greşealele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc".
[80] *Idem*, 5, 22: "Eu însă vă spun vouă: Că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă; şi cine va zice fratelui său: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedriului; iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului".
[81] *Facerea*, 9, 25: "A zis: «Blestemat să fie Canaan! Robul robilor să fie la fraţii săi»!".
[82] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 44: "Iar Eu vă zic vouă: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc".

Al aceluiaşi Sfânt Părinte:
Cuvânt:
„Pentru ceĭ ce cu sfinţănie să linişteṣc"

Răspunsul către oarecare frate ce aŭ scris către dânsul aşa:

*Întrebarea fratelu*ĭ*:*

BINE aĭ făcut Părinte de mi-aĭ adus spre mărturie pentru cererea mea, încă şi cuvintele Sfinţilor Părinţĭ; pentru că când te auz că-mĭ tâlcueştĭ nedumerirele mele, mă mir adecă pentru cel cu totul arătat adevăr, însă îmi vine fără de a voi gândul acesta: fiindcă pre cuvânt îl luptă alt cuvânt, precum aĭ zis, pentru aceia mi-e frică, nu cumva şi pre ale tale cuvinte poate se va afla cineva care să le lupte împrotivă. Însă fiindcă cunosc, cum că mărturia care se face cu lucrul este singură care nu poate nimenea să o lupte cu cuvintele; Iar de altă parte fiindcă auz pre cuvintele Sfinţilor Părinţĭ cum că se unesc cu cuvintele tale, pentru aceia nu am încă nicĭ un fel de frică, deoarece întru adevăr cine nu ascultă pre Sfinţĭ, cum este cu putinţă pre alţiĭ să-ĭ asculte şi să-ĭ crează? Cum dară acela care defaimă pre Sfinţĭ, nu are să defaime şi pre Dumnezeul Sfinţilor? Fiindcă însuşĭ Domnul aŭ zis către Apostolĭ şi prin mijlocirea lor către ceilalţĭ Sfinţĭ, cum că: orĭcine vă defaimă pre voĭ, pre mine mă defaimă, şi prin urmare pre însuşĭ Adevărul. Aşadar cum este cu putinţă noĭ care căutăm adevărul, să-l priimim pre acesta de la vrăjmaşul adevăruluĭ? Pentru aceia te rog Părinte să mă asculţĭ ca să-ţĭ povestesc şi ale altora cuvintele, câte le-am auzit de la bărbaţiĭ care toată viaţa lor o aŭ petrecut întru înţălepciunea Elinească; şi pre urmă să-mĭ spuĭ oareşcum şi pre al tăŭ cuget pentru cuvintele acestea şi pe urmă să adaogi şi cuvintele Sfinţilor Părinţĭ ce zic pentru aceste cuvinte.

Aceştĭ oamenĭ Filosofĭ zic, cum că noĭ nu facem bine că ne stăruim să aducem şi să închidem pre mintea noastră înlăuntru trupuluĭ, ci să cuvine maĭ ales cu orĭce chip să o scoatem afară din trupul nostru. În scrierile lor care le alcătuesc contra celor bine credincioşĭ şi-ĭ clevetesc, scriŭ: pentru ce adecă sfătuesc (Părinţiĭ) pre ceĭ noĭ începătorĭ să-şĭ aibă ochiĭ lor înainte către sineşĭ şi cu răsuflarea să bage mintea lor înlăuntru trupuluĭ? Şi zic cum că mintea nu este despărţită de suflet, şi prin urmare cum poate cineva un lucru să bage înlăuntru, dacă nu este despărţit, ci este înlăuntru? Încă zic cum că noĭ şi pre Dumnezeescul Dar îl priimim prin nărĭ. Însă eŭ fiindcă cunosc cum că aceştia zic minciunĭ spre a cleveti, deoarece dintru aĭ noştrĭ pre nimenea altul nu l-am auzit să zică aşa, dintru acestea am cunoscut că şi pentru celelalte toate care zic, într-adins le zic spre catigorisirea noastră. Fiindcă lor le este obiceiŭ să nască lucrurĭ care nu sunt adevărate spre prihănirea oamenilor, iar acelea care sunt adevărate să le facă mincinoase, înrăutăţiţiĭ. Ci pre Tine Părinte te rog, să mă înveţĭ ce să cuvine să facem, şi cu ce chip să cade să aducem şi să închidem pre mintea noastră în trupul nostru, şi să nu socotim cum că este răŭ lucrul acesta???

Răspunsul:

„Cum că câţĭ aŭ ales viaţa cea liniştită şi doresc să dobândească pe trezvire, să ia aminte întru sineşĭ, şi mult le ajută la lucrul acesta, dacă se va sili să aibă mintea lor înlăuntru trupuluĭ lor“.

FRATE; Nu auzĭ pre Apostolul zicând: „Că trupurile noastre sunt Biserica Duhuluĭ Sfânt, care lăcueşte întru noĭ“ (1 Cor. **6**. 19) [83], şi iarăşĭ întru alt loc, „Cum că suntem sălăşluire a Dumnezeuluĭ nostru“ (2 Cor. **6**. 16) [84] dupre cum şi însuşĭ Dumnezeŭ zice că: va lăcui înlăuntru în trupul nostru şi va umbla şi va fi al nostru Dumnezeŭ (Lev. **26**. 12) [85]? Aşadar dacă trupul nostru fireşte s-aŭ făcut ca să fie sălăşluire al însuşĭ luĭ Dumnezeŭ cum poate un înţălept om, având minte, să-l privească nevrednic spre a pune înlăuntru în sineşĭ pre mintea luĭ? Ci dar şi însuşĭ Dumnezeŭ din început încă a băgat pre mintea noastră în trupul nostru? Aşadar şi însuşĭ Dumnezeŭ nu aŭ făcut bine? Aceste cuvinte, frate, numaĭ Ereticiĭ le zic, care şi pre trup îl zic că este răŭ şi zidire aceluĭ răŭ. Noĭ însă credem că numaĭ atuncea este răŭ trupul, când mintea noastră se va îndeletnici la înţălegerile cele trupeştĭ; Iar de a fi înlăuntru în trup, nu este răŭ, fiindcă şi trupul acesta nu este răŭ. Pentru aceia dimpreună cu David strigă toţĭ, câţĭ în viaţa lor slujesc luĭ Dumnezeŭ, şi zic: „Însetat-aŭ de Tine sufletul meŭ Dumnezeule, de câte orĭ trupul meŭ Ţie“. Şi „Inima mea şi trupul meŭ, s-aŭ bucurat de Dumnezeul cel viŭ“ (Ps. **83**. 2) [86], (deoarece staĭ înaintea luĭ Dumnezeŭ). Asemenea şi cu Isaiea strigă „Pântecele meŭ ca o alăută va răsuna şi cele dinlăuntru meŭ ca un zid de aramă“ (Is. **16**. 11) [87], pre care l-aŭ îndulcit. Şi pentru frica Ta Doamne am luat în pântecele meŭ Duhul mântuireĭ Tale, întru care având nădejdele noastre, nu ne temem că vom cădea noĭ, ci va cădea aceia care strigă din pământ şi cu felurite minciunĭ amăgesc şi pun de faţă cuvintele cele cereştĭ ale luĭ Dumnezeŭ şi petrecerea Îngerească ca nişte pământeştĭ. Şi dacă Apostolul pe trup îl numeşte moarte, acolo unde zic „Cine mă va izbăvi de trupul morţiĭ aceştia“ (Rom. **7**. 24) [88] Însă aicea Apostolul socoteşte pre materialnica şi trupeasca înţălegere, care este întocmaĭ cu trupul la asemănare. Pentru aceasta când o va alătura pre aceasta cu Duhovniceasca şi Dumnezeasca înţălegere, atuncea o numeşte cu drept cuvânt „trup“, şi nu numaĭ simplu îl numeşte trup, ci trup al morţiĭ.

Şi aceasta o descopere maĭ bine, zicând maĭ sus, unde nu catigoriseşte Apostolul pre trup că este pricină a păcatuluĭ, ci acea pornire (aplecare) care ne trage spre păcat, care pornire ne-aŭ venit ca un tălhar, din pricina călcăriĭ luĭ Adam; zice dar Apostolul „sunt vândut sub jugul păcatuluĭ“ (Rom. **7**. 14) [89]. Acela însă care este vândut, nu este şi fireşte rob. Şi iarăşĭ zice „Ştiŭ că nicĭ un lucru bun nu se află în mine“. Vezĭ dar că nu zice pe trup răŭ, ci pre răutatea care lăcueşte întru acest trup. Această dar lege a păcatuluĭ care s află în mădulările noastre, şi este totdeauna vrăjmaşă şi luptătoare împrotiva legiĭ minţiĭ noastre, o numeşte Apostolul „răŭ“ care lăcueşte înlăuntru în trupul nostru, însă nu mintea. Pentru aceia noĭ ne luptăm totdeauna împrotiva aceştiĭ legĭ a păcatuluĭ şi o izgonim

[83] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 19: "Sau nu ştiţi că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveţi de la Dumnezeu şi că voi nu sunteţi ai voştri?".

[84] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 19: "Sau ce înţelegere este între templul lui Dumnezeu şi idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul Meu»!".

[85] *Leviticul*, **26**, 12: "Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeul vostru, şi voi poporul Meu".

[86] *Psalmii*, **83**, 2: "Doreşte şi se sfârşeşte sufletul meu după curţile Domnului; inima mea şi trupul meu s-au bucurat de Dumnezeul cel viu".

[87] *Isaia*, **16**, 11: "Pentru aceasta lăuntrul meu se zbuciumă pentru Moab ca o harfă şi inima mea pentru Chir-Hares".

[88] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 24: "Om nenorocit ce sunt! Cine ma vă izbăvi de trupul morţii acesteia?".

[89] *Idem*, **7**, 14: "Căci ştim că Legea e duhovnicească; dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat".

din trupul nostru, şi aşa aducem şi punem Episcop (cercetător) asupra trupuluĭ nostru pre minte, şi printr-însa punem legĭ la fiecare putere a sufletuluĭ nostru şi la fiecare mişcare a mădulărilor trupuluĭ nostru şi fiecăruia după măsura ce i se cuvine. Şi adecă la simțirele noastre (la ochĭ, urechĭ, nas, ş.c.l.) le rânduim a priimi cât li să cuvine şi cât e de nevoe; iar acest lucru al legeĭ aceştia se numeşte înfrânare. Şi iarăşĭ părțiĭ ceĭ pătimitoare a sufletuluĭ, ne stăruim a-ĭ da pre cea maĭ bună aplecare care se numeşte dragoste; Ci şi pre partea cea cuvântătoare a sufletuluĭ cu care cugetăm şi gândim, cu acest chip o îndreptăm, după ce vom alunga din mintea noastră orĭce gând şi cuget care stă înaintea mințiĭ şi o împedecă pre ea de a se înălța către Dumnezeŭ, pre această parte a legeĭ aceştia (ceĭ Duhovniceştĭ) o zicem: trezvire. Şi când va curățĭ trupul luĭ cu înfrânarea, atuncea pre mânie şi pre poftă le unelteşte ca organe ale faptelor bune cu Dumnezeească dragoste, iar nu ale răutățiĭ; Iară pre minte o aduce şi o înfățoşază înaintea luĭ Dumnezeŭ curată şi lămurită prin rugăciune. Acela care va săvârşi acestea, dobândeşte şi vede în sineşĭ pre Dumnezeescul Dar, pre care-l făgădueşte Domnul celor ce aŭ inima curată (Mat. **5**. 8)[90]; şi acela atuncea va putea să zică cu Apostolul Pavel: „Dumnezeŭ carele aŭ zis, ca dintru întunerec să strălucească lumină, Acela aŭ strălucit în inimele noastre, spre luminarea cunoştințeĭ măririeĭ luĭ Dumnezeŭ în fața luĭ Iisus Hristos şi avem comoara aceasta în vase de lut ...“ (2 Cor. **4**. 6–7)[91].

Şi aşa de vom păzi mintea noastră înlăuntru în trupul nostru, oare vom face vreun lucru nevrednic de mărimeĭ mințiĭ? Şi cine poate să o zică aceasta? Nu numaĭ om Duhovnicesc şi îmbunătățit, ci şi încă unul carele este gol desăvârşit de Dumnezeescul Dar şi care numaĭ omenească minte are. Şi fiindcă sufletul multe şi marĭ puterĭ are, şi unelteşte pre trupul cu care viețueşte fireşte împreună ca pre un organ: se face întrebare: Ce mădulărĭ unelteşte ca pre nişte organe şi lucrează puterea aceluia? Aceasta este pre care o numim noĭ „minte“. Însă întru adevăr nicĭ aŭ cugetat cineva vreodată, să zică că mintea se află în unghiĭ, în sprâncene, în nas, orĭ în buze. Dar toțĭ cunoaştem cum că mintea este înlăuntrul trupuluĭ nostru. Aŭ voit însă oarecare să se pricească, zicând: Care din mădulările trupuluĭ se unelteşte ca organ? Şi uniĭ dintr-înşiĭ aŭ adeverit zicând: cum că întâiul organ sunt creeriĭ, care ca într-un vârf de cetate este înlăuntru mintea; Iar alțiĭ îĭ dă mințiĭ ca o căruță pre cea maĭ dinlăuntru parte a inimeĭ şi pre curatul şi supțirele duh al inimeĭ, carele este în părțile inimeĭ. Iară noĭ deşi nu zicem că nicĭ înlăuntru este, ca într-un vas, fiindcă e fără de trup, nicĭ afară, pentru că este amestecată cu trupul. Însă dar întru adevăr cunoaştem că cuvântarea noastră cu care cugetăm şi gândim, se află înlăuntru în inimă, ca înlăuntru unuĭ vas. Şi aceasta o învățăm nu de la vreun om, ci de la însuşĭ Acela care aŭ zidit omul; Carele zice în Evanghelie, că: nu cele ce intră, ci cele ce es prin gură fac pre om necurat, „fiindcă din inimă es gândurile cele rele“ (Mat. **15**. 11, 19)[92]. Pentru aceasta dar şi Marele Macarie zice: Cum că inima stăpâneşte tot organismul omuluĭ, (trupuluĭ), şi când Darul va stăpâni pre inimă, atuncea împărăţeşte preste toate gândurile şi mădulările trupuluĭ, fiindcă acolo este mintea şi toate gândurile sufletuluĭ (Cuv. **15** Cap. 18). Şi prin urmare inima noastră este vistieria gândurilor şi cel întâĭ organ trupesc al cuvântăriĭ, cu care gândim şi cugetăm. Şi când dar vom voi a cerceta şi a îndrepta pre al nostru organ al cuvântăriĭ (inima) cu desăvârşită trezvire, cu ce alt chip vom putea a-l cerceta? fără numaĭ când vom aduna pre mintea noastră, care este revărsată prin simțirĭ, şi o vom aduce iarăşĭ

---

[90] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 8: "Fericiți cei curați cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu".

[91] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6-7:

"6. Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric lumina» – El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoştința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos.

7. Şi avem comoare aceasta în vase de lut, ca să se învedereze că puterea covârşitoare este a lui Dumnezeu, şi nu de la noi".

[92] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **15**, 11, 19:

"11. Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om.

19. Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule".

înlăuntru nostru şi înlăuntru însuşĭ al inimeĭ, dupre cum am zis, că este vistierie a gândurilor (casă). Pentru aceasta şi cel cu numele şi cu lucrul „Fericit“ (Marele Macarie) urmează în cuvântul luĭ pre care l-am zis puțin maĭ sus şi zice: Acolo dar să cuvine să luăm aminte, de aŭ scris Darul în inima noastră pre legile Duhuluĭ. Acolo, unde? Înlăuntru, întru împărătescul organ, unde este scaunul Daruluĭ, unde mintea se află şi toate sufleteştile cugete, adecă în inimă.

Aşadar, vezĭ că este mare nevoe, ca câțĭ din liniştitorĭ vor voi a lua aminte de sineşĭ, să-şĭ adune iarăşĭ pre mintea lor şi să o închidă înlăuntru în trup şi maĭ ales în cea maĭ dinlăuntru parte a luĭ, care se numeşte „inimă“. Şi dacă după cum zice Psalmistul „Toată slava fiiceĭ Împăratuluĭ dinlăuntru“ (Ps. **44**. 15)[93], cum noĭ o căutăm afară? Şi iarăşĭ dupre cum zice Apostolul „Dumnezeŭ aŭ trimis pre Duhul Luĭ, Carele strigă înlăuntrul inimeĭ: „Avva (taică) Părinte“ (Rom. **8**. 15)[94], atuncea cum noĭ să nu ne rugăm dimpreună cu Duhul în inima noastră? Şi iarăşĭ dupre cum zice Domnul Prorocilor şi al Apostolilor „Împărăția cerurilor este înlăuntru nostru“ (Luca **17**. 21)[95], pentru ce să nu fie afară de Împărăția cerurilor acela, carele cu osârdie să sileşte a alunga pre mintea luĭ din trup? „Întăleapta inimă, zice Solomon (Pil. **15**. 14)[96] caută simțire“, pre care în altă parte însuşĭ o numeşte de gând şi Dumnezească. Către aceasta dar de gând şi Dumnezească simțire, ne înfățişează Părințiĭ şi zic: cum că mintea este fără de îndoială lucru de gând, şi ca fiind aşa, cu întălegătoare simțire se împodobeşte. Pre care şi când o avem înlăuntru nostru şi când nu o avem, să nu încetăm de a o căuta. Vezĭ cum că orĭcine voeşte şi are plecare a sta împrotiva păcatuluĭ, orĭ pre faptă bună a o dobândi, orĭ cunună pentru săvârşirea fapteĭ bune ar voi să câştige, iar maĭ ales arvuna cununeĭ fapteĭ bune, are nevoe a afla pre simțirea cea de gând, după ce va întoarce iarăşĭ pre minte în trup şi în sineşĭ?

Aceasta însă de a scoate cineva pre mintea luĭ, nu afară de întălegerea cea trupească, ci din însuşĭ trupul, spre a afla adecă acolo vederĭ întălegătoare, aceasta este cea maĭ mare înşălăciune a întălepciuneĭ Elineştĭ, şi rădăcină şi izvor al orişicăreĭ rele slăvirĭ; Aceatsă învățătură este aflare a dracilor, săvârşire a neîntălegeriĭ şi naştere a nebunieĭ. Pentru că şi aceia carĭ vorbesc din lucrarea drăcească, sunt afară din sineşĭ întru acea vreme şi nicĭ întăleg ce zic. Însă noĭ nu numaĭ înlăuntru în trupul nostru adunăm pre mintea noastră, ci şi în însuşĭ lăuntrul inimeĭ; Aşadar las să ne prihănească aceia care zic că mintea nu este despărțită, ci este înlăuntru în suflet. Aşa fiind, cum iarăşĭ cineva va reîntoarce mintea înlăuntru? Însă întru adevăr dupre cum se vede, nu ştiŭ că alta este ființa mințiĭ şi alta lucrarea eĭ. Orĭ să zic maĭ bine, că deşi cunosc, însă de voe s-aŭ făcut una cu aceĭ înşălătorĭ, care cu felurĭ de întălegerĭ turbură lucrurile. Fiindcă aceştia pe de o parte îscusindu-se la împrotivă grăire şi la minciunĭ, iar pre de alta din mândrie pentru întălepciune şi cunoştința lor, nu priimesc simplicitatea Duhovniceştiĭ învățăturĭ, precum zice Marele Vasilie, le preface şi le răstoarnă din puterea cuvântuluĭ şi a adevăruluĭ, cu mincinoase deşteptăciunĭ dobândite din sofistică. Însă întru adevăr aceştĭ oamenĭ să cuvine a fi uniĭ ca aceştia înşălătorĭ, ceĭ care întrucât sunt trupeştĭ, socotesc cum că sunt vrednicĭ să judece şi să învețe pentru cele Duhovniceştĭ. Fiindcă întru adevăr cunosc, că mintea nu este precum ochiul carele vede toate lucrurile care se văd, ci a se vedea pre sineşĭ nu poate, însă nu aşa şi mintea: căcĭ aceasta vede întălegător, orĭce va voi să privească; Iar această privire a mințiĭ, Marele Dionisie o numeşte: dreaptă pornire a mințiĭ. Vine dar iarăşĭ mintea întru sineşĭ şi lucrează înlăuntru eişĭ, când mintea se vede pre sineşĭ: aceasta iarăşĭ acelaşĭ Părinte o numeşte „rotundă mişcare a mințiĭ“. Această dar lucrare a mințiĭ, este maĭ înaltă şi nedespărțită de ea. Cu această dar lucrare, mintea se face maĭ presus de ce este, şi de multe orĭ se apropie şi se uneşte de Dumnezeŭ (adecă cu cea rotundă mişcare). Fiindcă zice Marele

[93] *Psalmii*, **44**, 15: "Toată slava fiicei împăratului este înăuntru, îmbrăcată cu țesături de aur şi prea înfrumusețată".
[94] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 15: "Pentru că n-ați primit iarăşi un duh al robiei, spre temere, ci ați primit Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva! Părinte!".
[95] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".
[96] *Pildele lui Solomon*, **15**, 14: "Inima înțeleaptă caută ştiința, iar gura celor nebuni se simte mulțumită cu nebunia".

Vasilie: Mintea când se va răspândi la cele din afară, lesne o vezi că esă. Aşadar când va eşi afară, este de nevoe să o reîntorcĭ iarăşĭ în sineşĭ şi prin sineşĭ să înalţe către Dumnezeŭ, ca pre o cale dreaptă, unde nu te temĭ a te rătăci. Iar această mişcare (rotundă) a minţiĭ, după cum zice cel neînşălat Marele Dionisie, care s-aŭ învrednicit să vază tainice privirĭ înţălegătoare, este cu neputinţă să cază în vreo rătăcire.

Aşadar tatăl înşălăciuneĭ – Diavolul –, fiindcă pofteşte să aibă pre om departe de această rotundă mişcare a minţiĭ, şi să-l aducă întru ceilaltă dreaptă mişcare a minţiĭ, care răsipeşte pre minte şi aduce înşălăciunea, nicĭodată până astăzĭ, precum puţin cunoaştem, nu şi-a aflat vreun ajutător luişĭ de oamenĭ, care îndemnând cu înşălătoare cuvinte, să înşale şi să aducă pre celălalt la rătăcire. Iar acuma dupre cum se vede, aŭ aflat pre ajutătoriĭ şi împreună lucrătoriĭ luĭ, de ar fi întru adevăr uniĭ ca aceştia, precum zicĭ, care scriŭ cuvinte şi cu acelea îndeamnă ca să aducă pre oamenĭ la această rătăcire, şi stăruesc să plece pre câţĭ pot maĭ mulţĭ, că adecă este maĭ bine întru rugăciune să-şĭ aibă pre mintea lor afară, întrucât şi însuşĭ eĭ îmbrăţoşează pre înalta şi liniştitoarea petrecere a Monahilor, fără cel puţin să cinstească pre Cuviosul Ioan al scăriĭ, carele cu cuvintele luĭ ne înalţă la Cer, şi care zice arătat şi hotărăşte, că: liniştitor este acela, carele să stărueşte să închidă înlăuntru în trupul luĭ această minte care este fără de trup. Unit cu acest cuvânt şi Sfinţiĭ Părinţiĭ noştrĭ dupre urmare zice cele asemenea. Pentru că întru adevăr de nu va închide pre minte în trupul luĭ, cum poate să păzească înlăuntru întru sineşĭ pre acela carele este unit cu trupul, şi urmează după a luĭ firească însuşire întru toată reînnoirea trupuluĭ? Iar cea dinafară şi hotărâtă formă a materieĭ trupuluĭ, nu poate să priimească fiinţa minţiĭ, în câtă vreme mintea vieţueşte înlăuntru întru această materie a trupuluĭ, cu un fel de vieţuire, care este potrivită cu împreunarea lor. Vezĭ frate, că nu numaĭ cu chip Duhovnicesc, ci şi omeneşte de vom cerceta lucrurile, se arată cum că este multă mare nevoe să punem şi să păzim pre mintea noastră înlăuntru, şi câţĭ poftesc să se facă stăpânitorĭ loruşĭ şi vrednicĭ a se numi Monahĭ dupre omul cel dinlăuntru?

Aceasta adecă a-ĭ sfătui pre ceĭ noĭ începătorĭ a privi înlăuntrul lor şi cu răsuflarea să bage pre minte întru sineşĭ, nu este răŭ. Fiindcă acela care nu poate să privească încă şi să ia aminte de sineşĭ înlăuntru, nicĭ un om înţălept nu are să-l oprească nicĭodată, spre a meşteşugi felurĭ de chipurĭ de a-şĭ aduna mintea luĭ întru sineşĭ. Fiindcă la aceĭ ce nu de mult aŭ început nevoinţele, mintea lor întrucât încă şi-o adună întru sineşĭ, se întâmplă des a se despărţi şi a se răspândi, aşa că este de nevoe ca des a o aduce iarăşĭ întru sineşĭ, fiindcă fuge fără cu totul de a cunoaşte aceştia, ca nişte neiscusiţĭ ce sunt. Pentru că fireşte mintea este cel maĭ grabnic şi cel maĭ nelesnicios de a se vedea de cât toate celelalte lucrurĭ, de aceia sfătuesc şi îndeamnă oarecare pre ceĭ noĭ începătorĭ să ia aminte la răsuflare, care des se revarsă afară şi iarăşĭ vine înlăuntru, şi să o ţăie puţin pre aceasta, ca printr-însa să stăpânească pre minte să nu să răspândească, până când cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ va spori întru cele maĭ bune şi va săvârşi acest lucru, păzând pre mintea lor întru sineşĭ curată de cele din afară lucrurĭ ale lumiĭ, şi vor putea cu scumpătate a uni pre cele două întru una nedespărţite (răsuflarea cu mintea). Iar acest lucru poate cineva să-l vază fireşte că se face de sineşĭ, când omul cugetător ia aminte de sineşĭ înlăuntrul luĭ în vremea când are vreo mare aţintire şi se află în nevoinţă mare când răsuflarea se face încet încet şi liniştită. Iar aceasta se întâmplă încă maĭ mult la ceĭ ce să liniştesc şi cu trupul şi cu cugetul; fiindcă aceştia deoarece aŭ Duhovnicească îndeletnicire şi părăsesc precât este cu putinţă orĭce trupesc lucru, care face pre minte să umble şi să se întindă la multe şi felurite cunoştinţe a sufleteştilor puterĭ; şi încă stăpânesc şi pre simţirĭ şi prost toată mişcarea trupuluĭ care este în stăpânirea noastră. Iar câte mişcărĭ nu sunt nicĭdecum în stăpânirea noastră, dupre cum cu de-amăruntul şi răsuflarea, acestora le hotărâm pre cea după putere. Iar acestea le ceĭ ce aŭ sporit în linişte le urmează fără de nicĭ o osteneală şi multă grijă; fiindcă când sufletul va intra cu totul întru sineşĭ, atuncea toate acestea vin de la sineşĭ: iar la ceĭ noĭ începătorĭ, nicĭ una dintru acestea care am zis, nu se face fără osteneală.

Aşadar dupre cum dragostei îi urmează răbdarea, spre a suferi cineva, „fiindcă dragostea toate le sufere" (1 Cor. **13**. 7) [97], însă noi le învăţăm acestea din scripturi, ca cu sila să săvârşim răbdarea, ca prin aceasta să ajungem la dragoste. Aşa se întâmplă şi aici: şi ce e de nevoe să zicem mai multe pentru acestea? Fiindcă toţi câţi aŭ iscus la aceste lucruri, râd de aceia cari nu sunt iscusiţi şi grăesc împrotivă şi scriŭ împrotivă. Fiindcă la aceste lucruri nu încape cuvinte, cu ostenele, şi dascăl le este iscusinţa, care se dobândeşte cu osteneală. Şi când va dobândi cineva iscus la aceste lucruri, atuncea îşi vede folosul lui şi se întoarce de cuvintele oamenilor celor ce iubesc a se pricini şi slăvitori în deşert, care nu dă nici un folos. Fiindcă şi, dupre cum zice oarecine din cei mari la aceste căutări, cum că după călcarea lui Adam, fireşte omul cel dinlăuntru se face asemenea cu chipurile cele dinafară, şi cum nu va ajuta mult pre acela care să sileşte a-şi aduna mintea lui întru sineşi, de a nu se mişca la cea dreaptă mişcare a înşălăciunei, ci la cea neînşălată rotundă mişcare a minţii? Ci ochii lui iarăşi nu şi-i întoarce încoace şi încolo, ci ca pre o întărire şi-i aţinteşte la pieptul lui, saŭ la buric. (Adecă privirea cea dinafară, fiindcă cea dinlăuntru alt drum are). Fiindcă cu acest chip al trupului, se întoarce ca într-un ocol pre sineşi, pre cât e cu putinţă, întocmai cu mişcarea cea rotundă pre care o căutăm, aduce înlăuntru inimei lui pre puterea minţii, care se varsă afară când vedem. Şi dacă puterea gânditei heară – a Satanii – este la buricul pântecelui, şi fiindcă legea păcatului acolo îşi are stăpânirea ei şi dă hrană bălaorului, pentru ce să nu punem şi acolo prin rugăciune cu întindere adecă pre legea minţii noastre, care să luptă împrotiva legei păcatului? Nu cumva Duhul cel viclean, care s-aŭ depărtat prin mijlocirea Sfântului Botez, se va întoarce şi va pune scaunul lui înlăuntru nostru cu alte încă? Duhuri mai viclene, şi atuncea se face cele mai de pre urmă ale noastre mai rele decât cele dintâi" (Luca **11**. 26) [98].

Ia-ţi aminte de sineţi, zice Moisi (2 Lege **15**. 9) [99], adecă la însuşi totul tău, la toate mişcările tale, nu la unele numai, iar la altele nu. Cu ce mijlocire să luăm aminte? Întru adevăr cu mintea, fiindcă cu nici un alt mijloc poţi să iai aminte de sineşi. Aceasta dar luare aminte şi păzire să o ai şi la sufletul tăŭ şi la trupul tăŭ, fiindcă cu aceasta te vei izbăvi lesne şi de cele trupeşti şi de cele sufleteşti rele patimi. Aşadar stai înainte-ţi întru sineţi, stai ca un cercetător asupra ta, priveşte-te pre sineţi ca pre un neputincios, iar mai ales cercetează-te pre sineţi totdeauna, caută şi privighează-te pre sineţi, fiindcă numai aşa vei putea supune pre trup sufletului, ca pre un cal obosit care cu greŭ să supune, şi aşa făcând, nu are să se arate niciodată în inima ta nici un gând ascuns. „Iar dacă vreun Duh viclean al celui ce stăpâneşte – adecă vreun Duh rău şi pătimaş gând –, se va scula asupra ta, nu-i da loc", zice Eclisiastul (**10**. 4) [100], adecă nici o parte a sufletului tăŭ şi nici un mădular al trupului tăŭ să-l laşi nepăzit. Fiindcă numai cu aşa chip ai să te faci mai presus de duhurile cele ce te luptă la cele de jos părţi, şi ai să stai de faţă înaintea lui Dumnezeŭ, carele cearcă inimele şi rărunchii, necercetat şi cu îndrăzneală, fiindcă tu singur pre sineţi te-ai cercetat mai înainte cu luarea aminte de sineţi. Fiindcă Apostolul Pavel zice „De ne-am fi judecat pre înşine, nu ne-am fi osândit" (1 Cor. **11**. 31) [101].

---

[97] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 7: "Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă".

[98] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **11**, 26: "Atunci merge şi ia cu el alte şapte duhuri mai rele decât el şi, intrând, locuieşte acolo; şi se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi".

[99] *Deuteronomul*, **15**, 9: "Păzeşte-te să nu intre în inima ta gândul nelegiuit şi să zici: Se apropie anul al şaptelea, anul iertării; şi să nu se facă din pricina aceasta ochiul tău nemilostiv faţă de fratele tău cel sărac şi să-l treci cu vederea; că acela va striga împotriva ta către Domnul şi va fi asupra ta păcat mare".

[100] *Ecclesiastul*, **10**, 4: "Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri".

[101] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 31: "Căci de ne-am fi judecat noi înşine, nu am mai fi judecaţi".

Iar când și tu veĭ pătimi firește acea patimă a luĭ David, aĭ să zicĭ și tu însuțĭ către Dumnezeŭ: „Întunerecul nu se va întuneca de la Tine, și noaptea ca ziua se va lumina întru mine că Tu aĭ zidit rărunchiĭ meĭ“ (Ps. **138**. 11) [102]; adecă, nu numaĭ cea poftitoare a sufletuluĭ meŭ zice, toată o aĭ făcut a ta Doamne, ci și orĭce trupească poftă care era întru mine, după ce s-a întors în suflet (mintea) și prin mijlocirea aceia s-aŭ suit la Tine și să spânzură de Tine și este lipită de Tine. Că precum la aceia care sunt predațĭ la cele simțite și trupeștĭ stricăcioase dulcețĭ, cea poftitoare se întoarce cu totuluĭ tot în trup și pentru aceia se face cu totul trup, și Duhul luĭ Dumnezeŭ nu poate încă să rămâe acolo într-înșiĭ: așa și ceia care-șĭ înalță mintea lor sus la Dumnezeŭ, iară sufletul se atârnă de Dumnezeescul Dor, și trupul lor se preface și dimpreună cu mintea și sufletul se înalță la Dumnezeŭ și dobândește pre Dumnezeasca împărtășire: și se face și priimește moștenire și sălășluire a luĭ Dumnezeŭ, fără de a maĭ avea înlăuntrul loruşĭ vrajba cea către Dumnezeŭ, ci și nicĭ poftește maĭ mult contra Duhuluĭ. Decĭ care este potrivnicul loc al duhuluĭ iubitoruluĭ de trup, care să rădică asupra noastră de la cele de jos? Nu este oare acest trup care și Apostolul Pavel zice „întru care nu se află nicĭ o bunătate, maĭ înainte de a să sălășlui înlăuntrul luĭ legea viețiĭ?“ (Rom. **7**. 18) [103]. Așadar pre acest trup este prea mare nevoe să nu-l lăsăm nicĭodată fără de luarea aminte. Fiindcă cum vom putea a-l supune? Și cum vom putea împedeca pre Duhul cel viclean de a nu intra în el, de-l vom lăsa necercetat fără de luarea aminte? Și maĭ ales acela care nu cunoaște încă Duhovnicește, să vie și să lupte Duhurile cele viclene, de nu vom obicinui pre înșine ca și cu cele din afară chipurĭ să luăm aminte întru înșine? Și ce zic pre ceĭ noĭ începătorĭ, întrucât și din ce-ĭ desăvârșit sunt oarecari care aŭ uneltit aceste chipurĭ întru rugăciune și îndată i-aŭ ascultat Dumnezeŭ, nu numaĭ după Hristos ci și înainte de a vei Hristos. Fiindcă și acesta carele era desăvârșit a vedea pre Dumnezeŭ, – Ilie –, după ce ș-aŭ plecat capul luĭ între genunche și cu mare osteneală ș-aŭ adunat mintea luĭ întru sineșĭ și întru Dumnezeŭ, cu chipul acesta aŭ deslegat neplecarea, care aŭ ținut atâțea anĭ (3 Împ. **18**. 42) [104].

Acestea dar frate, de la carele auzĭ acestea, după cum îmĭ spui, mi se pare că pătimesc patima Fariseilor; Pentru aceia și pre cea dinlăuntru a păharuluĭ, adecă pre inima lor, nu voesc a o cerceta și a o curăți. Și întrucât nu urmează predaniile Dumnezeeștilor Părințĭ, caută să fie înainte stătătorĭ la alțiĭ, ca oareșcare noĭ dascălĭ puitorĭ de lege. Iar chipul acela al rugăciuneĭ vameșuluĭ, carele este maĭ îndreptat de la Hristos aceștia nu-l voesc, ci încă și pre alțiĭ îĭ sfătuesc când să roagă (să nu facă așa). Fiindcă dupre cum zice Domnul în Evanghelie „acest Vameș nu voia nicĭ ochiĭ luĭ să-șĭ rădice la cer“ (Luca **18**. 10–14) [105]. Iar acestuia urmează, câțĭ la rugăciune își aŭ ochiĭ lor întorșĭ spre sine. Însă aceștia arătat îĭ critică mincinos și-ĭ clevetesc și-ĭ numesc: „buric însuflețit“. Decĭ adecă cine dintre aĭ noștrĭ aŭ zis vreodată cum că sufletul este deasupra la buric? Și afară de aceasta, care s-aŭ arătat pe față maĭ ales, că ne clevetesc și ne hulesc, ci s-aŭ făcut arătat cum că numaĭ voesc ca să-ĭ laude, iar nu ca să-șĭ îndrepteze cele greșite; Și cum că scriŭ, nu spre cinstea liniștei și al adevăruluĭ,

[102] *Psalmii*, **138**, 11: “Și am zis: «Poate întunericul mă va acoperi și se va face noapte lumina dimprejurul meu»”.
[103] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 18: “Fiindcă știu că nu locuiește în mine, adică în trupul meu, ce este bun. Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu aflu”.
[104] *Cartea a treia a Regilor*, **18**, 42: “Și a plecat Ahab să mănânce și să bea; iar Ilie s-a suit în vârful Carmelului și s-a aplecat la pământ până a atins genunchii cu fața sa”.
[105] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 10-14:
“10. Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș.
11. Fariseul, stând, așa se ruga în sine: Dumnezeule, îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, adulteri, sau ca acest vameș.
12. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig.
13. Iar vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului.
14. Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța”.

ci din slava deşartă, nicĭ ca să aducă pre liniştitorĭ la trezvire, ci din contra ca să-ĭ facă să-şĭ părăsească trezvirea. Acest lucru al trezvireĭ cu orĭce chip să silesc a-l defăima, atât cât şi pre ceĭ ce cu osârdie să silesc la aceasta. Aceştĭ oamenĭ cu lesnire va numi – pântece însufleţit – şi pe Proorocul David, că zice „Legea luĭ Dumnezeŭ este în mijlocul pânteceluĭ meŭ" (Ps. **39**. 11) [106], şi pre Isaia care zice către Dumnezeŭ, că „pântecele meŭ va striga ca o cobză şi cele dinlăuntru ca un zid de aramă" (**16**. 11) [107]. Şi cuprinzător pre toţĭ va cleveti, câţĭ cu semne trupeştĭ pun de faţă (închipuesc) pre cele gânditoare şi Dumnezeeştĭ şi Duhovniceştĭ. Însă pre aceia adecă nu pot de fel a-ĭ vătăma, ci maĭ ales din contra îĭ va folosi şi-ĭ va pregăti a se face vrednicĭ fericirelor şi să li se adaoge cununĭ maĭ multe în cerurĭ. Aceştia adecă şi de la Sfinţitele pridvoare vor rămânea afară (adecă nu se va învrednici să vază Duhovniceasca privire), fără de a putea rădica ochiĭ lor să vază nicĭ încă umbra adevăruluĭ. Şi mare temere, nu cumva se vor osândi şi vecinic, fiindcă nu numaĭ se despărţăsc pre sineşĭ de la Sfinţĭ, ci şi scriŭ contra lor.

Întru adevăr, cunoştĭ viaţa Sfântuluĭ Simeon Nouluĭ Teolog, care este toată maĭ ales o minune şi cu marĭ minunĭ proslăvindu-se de la Dumnezeŭ. Ale acestuia scrierĭ de le va numi cineva: „scrierĭ ale vieţiĭ", nu va minţi. De asemenea cunoştĭ şi pre Cuviosul acela Nichifor, carele mulţĭ anĭ a făcut în pustnicie şi în linişte, şi maĭ pe urmă s-aŭ sălăşluit întru cele maĭ adâncĭ pustiĭ ale Sfântuluĭ Munte, şi s-aŭ stăruit a alege de la toate învăţăturile Părinţilor, trezvitoarea lucrare, pre care ne-aŭ şi predat-o. Aceştia dar pre învăţătura aceasta, pre care o zicĭ cum că oarecare o luptă, învaţă arătat pre toţĭ câţĭ voesc a-ĭ primi. Şi ce zic pre Sfinţiĭ ceĭ vechĭ? Noĭ cunoaştem bărbaţĭ carĭ maĭ înainte cu puţin aŭ murit, mărturisiţĭ şi arătaţĭ cu puterea Sfântuluĭ Duh, care toate acestea ni le-aŭ predat cu gura lor. Aceştia şi pre Sfântul Simeon Noul Teolog înaintea noastră ni l-aŭ propovăduit, ca pre unul ce cu lucrul aŭ Teologhisit, şi asigurat privitor al adevăruluĭ tainelor luĭ Dumnezeŭ. Şi maĭ auzĭ şi pre acela cu lucrul şi cu numele „Teolipt" (insuflat de Dumnezeŭ) Mitropolitul Filadelfieĭ, carele aŭ luminat toată lumea din scaunul acesta, ca dintr-un sfeşnic. Şi pre Marele acela Atanasie, carele mulţĭ anĭ aŭ împodobit Patriarhicescul scaun al Ţarigraduluĭ, ale căruia moaşte Dumnezeŭ le-aŭ cinstit. ((carele aŭ pustnicit pe moşia Mănăstireĭ Iviruluĭ la aluniş, unde se află şi locaş pe numele luĭ)). Pre Nil acela Italianul, carele era râvnitor Mareluĭ Nil Sinait. Pre Seliotul şi pre Ilie, cariĭ nu eraŭ maĭ de jos şi maĭ micĭ decât aceia. Pre Gavriil şi Atanasie, carĭ s-aŭ învrednicit şi de Darul Prorocieĭ. Pre aceştia întru adevăr să-ĭ asculţĭ şi pre alţĭ mulţĭ carĭ eraŭ într-o vreme cu aceştia, orĭ că cu puţin maĭ înainte de aceştia aŭ vieţuit; aceştia toţĭ laudă şi sfătuesc pre câţĭ voesc să păzască această predanie, pre care ceĭ noĭ dascălĭ aĭ linişteĭ, fără de a cerca nicĭ umbra linişteĭ, stăruesc să o defaime, şi învaţă cele protivnice aceşteĭ liniştĭ, fără nicĭ un folos aĭ ascultătorilor lor; Oamenĭ care nicĭ un lucru nu sfătuesc din iscus, ci din pizmă şi obicinuiţĭ întru grăirea împrotivă.

Noĭ însă cu oareşĭcare din Sfinţiĭ aceia am grăit şi Dascălĭ pre eĭ i-am numit. Şi cum dar să-ĭ defăimăm pre eĭ, carĭ şi cu iscusul şi din Darul Sfântuluĭ Duh le-aŭ învăţat? Şi să credem la oamenĭ carĭ dintr-o mândrie şi grăire împrotivă sporesc în lucrul învăţătureĭ? Nicĭ odată nu va fi aceasta, nicĭdecum. Ci în sfârşit, tu fugĭ de aceştia, cu cugetarea şi cu cunoştinţa grăind întru sineţĭ cu David: „Bine cuvintează suflete al meŭ pre Domnul şi toate cele dinlăuntrul meŭ, Numele cel Sfânt al Luĭ", şi să te aĭ pre sineţĭ înaintea Părinţilor fiŭ al ascultăriĭ, şi să asculţĭ cu ce chip ne sfătuesc ca să întoarcem mintea noastră întru înşine şi acolo a o ţinea.

AMIN. AMIN. AMIN.

---

[106] *Psalmii*, **39**, 11: "În capul cărţii este scris despre mine. Ca să fac voia Ta, Dumnezeul meu, am voit şi legea Ta înlăuntrul inimii mele".

[107] *Isaia*, **16**, 11: "Pentru aceasta lăuntrul meu se zbuciumă pentru Moab ca o harfă şi inima mea pentru Chir-Hares".

Ăle aceluiaşĭ Sfânt Grigorie Palama:
„Pentru Rugăciune şi curăţănia inimeĭ": 3 Capete

iși **1.** FIINDCĂ DUMNEZEIREA este însuşĭ bunătatea şi chear întru adevăr mila şi adâncul bunătăţiĭ, iar maĭ vârtos şi cuprinzător al însuşĭ acestuĭ adânc, fiindcă este maĭ presus de fiece nume al lucrurilor, care se numeşte şi să cugetă: poate decĭ fiecine a dobândi milă numaĭ cu împreunarea aceşteĭ Dumnezeirĭ. Şi se împreună fiecine cu Aceasta, pre cât este cu putinţă, după ce se va uni cu asemenea Dumnezeeştiĭ bunătăţĭ, cu cererea rugăciuneĭ şi împreunarea, care decurge prin rugăciunea cea către Dumnezeŭ; Ci adecă împreunarea prin mijlocirea fapteĭ bune, prin asemănarea cea firească, care face pre cel îmbunătăţit a fi vrednic de a priimi pre Dumnezeire, nu însă şi a-l uni, ci puterea însă a rugăciuneĭ sfinţit o lucrează pre aceasta şi face desăvârşit înălţarea şi unirea omuluĭ cu Dumnezeirea: Fiindcă aceasta este o legătură care uneşte zidirele cele cuvântătoare cu Dumnezeŭ Ziditorul; când adecă cu adevărat cele ale rugăciuneĭ se va face maĭ presus de patimĭ şi de cugete, prin rugăciunea umilinţeĭ; Fiindcă cu pătimaşă minte a se împreuna cu Dumnezeŭ, este cu neputinţă. Aşadar mintea întrucât este pătimaşă rugându-se, nu dobândeşte nicĭ milă. Iar cu cât cineva se va lepăda de gândurĭ, încă pre atâta va dobândi şi pre plâns; Iar deopotrivă cu plânsul ce-l are, pre atâta se împărtăşeşte şi de mângâerea mileĭ. Iar după ce va face multă vreme la aceasta cu smerenie, atuncĭ şi pre toată partea cea pătimitoare a sufletuluĭ o preface.

2. Când unimea minţiĭ se va face întreită şi va rămânea unime, atuncea se împreună cu unimea Dumnezeeştiĭ Treimĭ, şi închide orĭce fel de înşălăciune şi se face maĭ presus de trup şi de lume şi de ţiitorul lumiĭ. Şi întru acest chip după ce va fugi desăvârşit de ţinerea lor, este maĭ mult întru sineşĭ şi întru Dumnezeŭ, şi priimeşte Duhovniceştĭ bucuriĭ, care izvoraşte din lăuntru, întrucât se află întru această stare Dumnezeească. Se face dar unimea minţiĭ întreită, rămâind iarăşĭ îndată unime, cu întoarcerea spre sineşĭ şi prin întoarcerea către sineşĭ să suie către Dumnezeŭ. Iar întoarcerea minţiĭ către sineşĭ este păzitoare a luişĭ. Iar înălţarea luĭ către Dumnezeŭ, îşĭ face începutul adecă prin rugăciune. Iar rugăciunea deasă şi neîncetată, întrucât maĭ mult se întinde este şi maĭ ostenicioasă. Iar de va rămânea (răbda) cineva până la sfârşit întru această stare a minţiĭ şi întru înălţarea luĭ către Dumnezeŭ, cu mare silă, şi va stăpâni tare pornirea cugetuluĭ, atuncea gânditor se aseamănă cu Dumnezeŭ şi dobândeşte bunătăţile cele negrăite, şi gustă veacul ce va să fie, şi cu simţire gândită cunoaşte cum că bun este Domnul, precum şi Psalmistul zice: „Gustaţĭ şi vedeţĭ că bun este Domnul" (Ps. **33**.8) [108]. Aşadar a afla îndatăşĭ mintea în treimea eĭ întrucât însuşĭ este singură unime, păzând şi păzându-se şi rugându-se întru ţinere, aceasta poate nu este prea nelesnicioasă; iar de a aştepta cineva întru această stare întru multă vreme, care naşte pre cele negrăite, aceasta este prea mult cu nelesnire. Pentru că orĭce altă osteneală a fapteĭ bune orĭşicare ar fi, este mică şi lesnicioasă asemănându-se pre lângă aceasta. Pentru aceasta şi mulţĭ neputând

---

[108] *Psalmii*, **33**, 8: "Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduieşte în El".

suferi strâmtorarea faptei bune a rugăciunei, nu dobândesc darurile ei cele mari; însă aceia care rabdă strâmtorarea ei, mai mari ajutorire le-o rădică şi-i păzeşte ca cu mulţămire (dulceaţă) să înainteze la cele dinainte, şi mai lesnicioasă face nelesnirea lucrării în drum şi ca cum am zice, după ce va priimi în sineşi o Îngerească îndămânare, le împuternicează firea lor a se apropia la cele mai presus de fire, dupre cea zisă de Prorocul: că câţi aŭ răbdare, se va întraripa şi va schimba putere.

3. Minte să zice şi lucrarea minţii care uneşte gândurile cu înţălegerile. Minte este şi puterea care lucrează acestea, care să numeşte şi inimă după Scriptură; Şi dintre care cea mai stăpânitoare din puterile care-s întru noi, cuvântarea este în sufletul nostru. Aşadar în gânduri lucrarea minţii la aceia este care s-aŭ afierosit pre sineşi la rugăciune şi mai ales la rugăciunea minţii, curăţând şi întocmind cu lesnirea ei (pre suflet). Iară puterea care naşte aceasta, nu poate să curăţască, de nu se va curăţi de toate celelalte puteri ale sufletului. Pentru că cu adevărat este un lucru sufletul cu multe puteri. Aşadar să întină tot, de se va întâmpla vreo răutate la vreo sufletească putere, şi să împărtăşăsc toate celelalte puteri prin unimea sufletului. Dar deoarece fiecare putere deosebit îşi are pre lucrare, este cu putinţă în puţină vreme cu mare purtare de grijă a se curăţi una dintru acestea; însă nu şi puterea (aceia) pentru aceasta va fi curată, fiindcă e împreunată cu celelalte, şi mai ales este necurată decât curată. Pentru aceia acela care prin purtare de grijă a rugăciunei, a curăţit şi lucrarea minţii şi s-aŭ luminat puţin, ori cu lumina minţii saŭ cu luminare înţălegătoare, dacă adecă pentru aceasta se va socoti pre sineşi curăţit, se înşală amăgindu-se pre sineşi, şi prin înălţare deşchide poartă mare acelora care uneltesc totdeauna a-l amăgi pre el. Iar de va cunoaşte necurăţia inimei lui şi nu se va mândri pentru puţina aceia curăţire, având întru ajutor pre curăţănia aceasta, vede mai curat pre necurăţenia celorlalte puteri ale sufletului lui, şi cu acest chip înaintează în smerenie şi adaogă mai mult la plâns, şi află îndămânatece lecuiri pentru fiecare putere a sufletului: cu lucrarea, cea lucrătoare, iar cunoştinţa, cu cea cunoscătoare, iar cu rugăciunea pre partea cea privitoare o curăţăşte, şi prin mijlocirea lor ajunge la desăvârşita şi adevărata şi pentru totdeauna curăţire a inimei şi a minţii, pre care niciodată nu avea să o săvârşască cineva, fără numai cu desăvârşita lucrare şi cu neîncetată obicinuinţă a privirei şi cu rugăciunea minţii.

150 capete
Fireştĭ, Teologhiceştĭ, năravnice şi practice
Ale acestuĭ Sfânt Grigorie Palama Arhiepiscopul Tesaloniculuĭ

1. PRE ÎNCEPUTUL lumiĭ, şi firea învaţă şi istoriile adeverează şi aflările meşteşugurilor şi punerile de legĭ şi întrebuinţarea cetăţilor, arătat ne pune înainte. Pentru că pre toţĭ aflătoriĭ meşteşugurilor şi pre puitoriĭ de legĭ şi câţĭ din început metaherisesc cetăţile, ĭĭ cunoaştem; încă întru adevăr cunoaştem şi pre toţĭ câţĭ din început aŭ scris pentru orĭce. Şi nicĭ unul dintru dânşiĭ nu-ĭ vedem să întreacă timpul şi cele pentru facerea lumiĭ pre care le-aŭ istorisit Moisi. Şi acest Moisi care aŭ prescris începutul faceriĭ lumiĭ cu atâtea lucrurĭ multe şi cuvinte prea covârşitoare, ne pune înainte fără de împrotivă grăire, spre încredinţarea adevăruluĭ luĭ, întrucât pre tot neamul omenesc l-aŭ făcut să crează desăvârşit şi l-aŭ plecat să batjocorească pre orĭcare învăţa împrotivă. Fiindcă şi firea lumiĭ aceştia totdeauna înfăţoşază pre întâiul început al eĭ; fiindcă orĭce lucru are nevoe de nouă reînnoire şi fără de aceasta nicĭdecum nu poate a sta, care nu aŭ fost dintru alta prin care staŭ lucrurile (fireĭ).

2. Că, nu numaĭ început, ci şi sfârşit va avea lumea, adecă şi firea eĭ ne arată, cum că în oarecare chip din parte are să se sfârşască, însă cu adeverire şi fără împrotivă grăire, credinţa noastră pune înainte şi pre ale altor Sfinţĭ Bărbaţĭ prooroci, iar propoveditor maĭ ales pre singur Hristos cel preste toate Dumnezeŭ: pre care nevoe este nu numaĭ ceĭ bine credincioşĭ a le crede, ci şi însuşĭ ceĭ necredincioşĭ a le crede ca pre nişte adevărate. Şi cuprinzător în toate ale lor câte aŭ profetisat, ĭĭ vedem pre eĭ că aŭ grăit adevărul. Este dar cu putinţă de la Aceştia a ne învăţa, cum că toată lumea nu are să vie desăvârşit întru a nu fi, ci precum şi trupurile noastre are să se prefacă, aşă şi ea după ce se va deslega, se va preface spre maĭ Duhovnicească, prin puterea Dumnezeesculuĭ Duh, ca să fie deopotrivă şi de un chip cu noĭ.

3. Iar Înţălepţiĭ Elinilor zic, cum că Cerul să întoarce cu firea sufletuluĭ celuĭ lumesc, şi aceasta zic eĭ cum că învaţă drept şi cu cuvânt. Care drept învaţă? Şi ce cuvânt? Fiindcă dacă cerul se întoarce nu întru a luĭ fire, ci în firea cea lumească, pre care o numeşte suflet, iar dacă lumescul suflet este al toateĭ lumĭ, cum nu se întoarce şi pământul şi apa şi aerul? Deşi după aceştia sufletul cel lumesc este de-a pururea mişcător. Ci precum pământul dupre a luĭ fire stă şi apa, când ia decĭ întoarcerea cea de jos? Întru acest chip şi cerul întru a luĭ fire totdeauna să mişcă şi mişcându-se încunjură, ţiind locul cel de sus. Şi ce oare este şi lumescul suflet întru a luĭ fire care mişcă cerul? Oare-ĭ cuvântător? Aşadar va fi de sineşĭ stăpânitor şi nu va mişca totdeauna cu aceleaşĭ mişcărĭ pre cerescul trup. Pentru că cele de sineşĭ stăpânitoare felurit să mişcă (după cum vrea). Decĭ, şi ce urmare vedem la cuvântătorul suflet întru această sferă de jos, la pământ zic iarăşĭ, orĭ la cele maĭ de aproape cu el, adecă la apă şi la aer, şi încă la însuşĭ focul? Pentru că şi al acestora va fi lumescul suflet. Cum dar iarăşĭ unele sunt însufleţite, iar altele neînsufleţite? Şi aceasta dupre cum zic eĭ; însă acestea nu toate care sunt, ci numaĭ acestea, adecă petrile, metalurile, pământul, aerul, apa şi focul.

Fiindcă şi focul, dupre cum zic eĭ, să mişcă întru a luĭ fire, iar nu întru al sufletuluĭ. Aşadar dacă este de obşte sufletul, cum numaĭ cerul să mişcă cu puterea acestuia, şi nu şi întru a luĭ fire? Ci dacă sufletul, dupre cuvântul lor, mişcă trupul cel ceresc, şi nu este cuvântător, cum aceasta? Căcĭ chear dupre dânşiĭ aceasta (cuvântarea) este izvor al sufletelor noastre. Iar dacă nu-ĭ cuvântător, atuncĭ simţitor, orĭ firesc va fi; Ci nicĭ una dintre acestea nu vedem că mişcă trupul fără de organe: Iar parte de organe nu vedem nicĭ una, atât la pământ, cât şi la cer, precum nicĭ la alte oarecare din stihiĭ care se află întru ele, fiindcă fiece organ se mişcă din felurite firĭ. Nicĭ una din stihiĭ dar este simplă fire, iar maĭ ales cerul. Aşadar sufletul este lucrarea organelor trupeştĭ, al căruia putere este viaţa; Iar cerul carele nu are nicĭ un mădular, saŭ parte organizatoare, nicĭ poate a trăi: cum dar este cu putinţă cu totul a trăi şi a avea suflet, acela care nu are putere vieţuitoare? Iară ceĭ ce să rătăcesc cu cugetele lor, din neînţălegerea inimeĭ, aŭ plăzmuit cu nălucirea lor suflet, carele nicĭ este, nicĭ aŭ fost, nicĭ are să fie, şi maĭ ales adecă al întregeĭ lumiĭ ceĭ simţite a fi ziditor şi purtător de grijă şi ocârmuitor. Iară al sufletelor noastre şi maĭ ales al tuturor (sufletelor) o aŭ zis oarecum rădăcină şi izvor, şi cum că acesta are naştere din minte, care oarecum nu este acea minte, zic eĭ, ci cum că este altul dupre fire, afară de cel cu firea nemărginit Dumnezeŭ. Şi unele ca acestea dogmatisesc aceştia, care se nălucesc pre sineşĭ cum că sunt desăvârşit întru înţălepciune şi în Teologie, care nu-s maĭ de jos decât aceea care fac Dumnezeĭ pre hearele cele sălbatece şi pietrile, iar maĭ ales şi maĭ răĭ, dupre cinstire. Pentru că hearele cele sălbatece, aurul, potirele şi pământul este oareşce, deşi sunt cele maĭ de pre urmă din zidirĭ; însă lumescul suflet şi purtătorul de stele, nicĭ se află şi nicĭ nu este desăvârşit nicĭ întru o parte, ci este numaĭ o nălucire a minţiĭ ceĭ rătăcite.

4. Fiindcă zic eĭ, că e de nevoe a se mişca cerescul trup, însă nu se află maĭ încolo alt loc unde să înainteze, să reîntoarce către sineşĭ, şi drumul luĭ este o înconjurare. Bravo! Şi dacă maĭ avea încă loc, se putea a se rădica maĭ sus, precum cu adevărat şi focul, şi maĭ mult decât focul, de vreme ce şi este maĭ uşor cu firea decât focul. Aşadar această mişcare nu este a fireştilor suflete, ci al firelor celor uşoare. Prin urmare dacă călătoria ceruluĭ este împrejur întru a luĭ fire, şi nu întru firea sufletuluĭ, nu se întoarce dar în firea sufletuluĭ, ci întru a luĭ fire, aşa că nu are suflet. Decĭ nicĭ se află suflet ceresc saŭ lumesc; Ci numaĭ cuvântătorul suflet se află, adecă cel omenesc: Nu ceresc, ci maĭ presus de cer, nicĭ în vreun loc ci, în însuşĭ firea luĭ, deoarece ca cela ce întru adevăr se află înţălegătoare fiinţă.

5. De asemenea dar nu are cerescul trup (adecă fire) nicĭ de a înainta, orĭ a se întinde către cele maĭ de sus. Nu că nu-ĭ loc maĭ încolo, fiindcă şi sfera eteruluĭ care-ĭ maĭ jos de el şi se cuprinde în sine, nu înăintează maĭ sus, nu că nu care loc unde să înainteze, fiindcă se revarsă întru însuşĭ lăţimea ceruluĭ, şi nu se întinde maĭ sus de aceasta. Acest trup ceresc este maĭ uşor decât această sferă, pentru aceasta şi este maĭ sus decât ea cu a luĭ fire. Aşadar nu că nu are loc cerul maĭ sus de el, de nu înăintează maĭ sus, ci pentru că nicĭ un trup decât acesta nu este maĭ supţire şi maĭ uşor.

6. Nicĭ un trup nu este maĭ înalt decât trupul cel ceresc. Ci nu că apropierea acestuia nu este priimitoare a altuĭ trup de maĭ sus, ci pentru că fiece trup îl cuprinde întru sineşĭ cerul. Şi nicĭ un alt trup nu este maĭ încolo şi nicĭ este cu putinţă să treacă, dupre cum cu de-amăruntul noĭ ceĭ bine cinstitorĭ credem, nicĭ este priimit locul acela care-ĭ maĭ presus de cerurĭ. Fiindcă Dumnezeŭ carele umple toate şi carele se întinde şi maĭ încolo de cerurĭ întru nemăginire, era şi maĭ înainte de lume, dupre cum şi acuma umple toate locurile cele din lume, şi nicĭ un loc nu-L strâmtorează, precum se face întru acest trup. Aşadar nicĭ afară de cerurĭ se va afla vreo împedecare a nu se afla loc, dupre cum cel maĭ presus, orĭ cel ce să află în lume spre a fi trup înlăuntru întru acesta.

7. Cum dar, dacă nu este nicĭ o împedecare, de ce nu înaintează spre cele de sus mişcarea cerescului trup, ci să întoarce înapoĭ întru sineşĭ şi să mişcă împrejur? Pentru că cu adevărat, de vreme ce este maĭ sus decât orĭce trup, ca un maĭ supţire decât toate trupurile cuprinzător, decât tot

trupul este maĭ sus şi maĭ mişcător. Pentru că dupre cum tina (materia) este maĭ grea şi maĭ deasă şi maĭ de jos, aşa şi cele uşoare sunt maĭ sus şi maĭ mişcătoare. Şi fiindcă este fireşte a se mişca un trup care încunjură în sus fireşte, iar acela carele încunjură întru acest chip, a se despărţi pentru firea luĭ de câte încunjură este cu neputinţă; Încunjurătoarele dar trupurĭ întru care încunjură cerescul trup, de nevoe aleargă împrejurul lor neîncetat, nu cu fire sufletească, ci cu închipuire de trup şi a luĭ fire: fiindcă şi loc dupre loc schimbă din parte. Iar mişcarea cu totuluĭ tot se deosebeşte a trupurilor, precum cu de-amăruntul şi protivnică stare aŭ împrotivnicele trupurĭ care nu să rătăcesc.

8. Şi poate cineva să privească şi la părţile cele dimprejurul nostru, adecă vânturile, întru care fireşte încunjură, fără a se despărţi de ele, întrucât se mişcă împrejurul lor. Iar maĭ sus de fel nu se suie, nu că nu se află loc, ci pentru că părţile cele maĭ de sus despărţite sunt maĭ uşoare şi rămân în locurile întru care încunjură, de vreme ce cu adevărat fireşte sunt maĭ uşoare decât acestea; Însă să mişcă şi acestea împrejurul lor, nu cu fire sufletească, ci cu a lor fire. Pentru aceasta şi cel întru toate înţălept – Solomon –, vrând să arate, precum socotesc, pre măsurateca aceasta asemănare, cu numele vânturilor aŭ numit pre cerescul trup, când scria pentru acestea: „Împrejur înconjurând esă duhul şi întru înconjurarea luĭ se întoarce duhul (vântul)“ (Eclis. 1.6) [109]. Se despart dar de la părţile cele maĭ de sus firea vânturilor celor dimprejurul nostru şi de prea grabnica mişcare a acestora, atâta, cu cât sunt maĭ uşoare decât acelea.

9. Două brâurĭ (zone) ale pământuluĭ sunt vizavi şi locuite, dupre cum zic înţălepţiĭ Elinilor; Şi fieştecare dintre aceste două se despărţăşte iarăşĭ în două şi care se locuesc, şi întru acest chip se fac patru. Pentru aceasta se întăresc cum că se află pre pământ patru felurĭ de oamenĭ, care nu pot să treacă uniĭ la alţiĭ, pentru că, dupre cum zic eĭ, sunt aceea care locuesc dedesupt, care sunt în coasta Oceanuluĭ, cariĭ se despărţăsc de noĭ prin cea arzătoare zonă a pământuluĭ. Cu împrotivă stare locuesc, după cum eĭ cugetă, aceea care sunt supt brâul acesta, precum cu de-amăruntul se întâmplă şi la noĭ, câţĭ avem asemenea chip către noĭ: Dintru care uniĭ adecă le zic, cu împrotivă stare, iar alţiĭ împrotiva picioarelor, iar alţiĭ cu împrotivă întoarcere către noĭ. Pentru că nu s-aŭ învăţat eĭ cum că afară de a zecea parte a pământuluĭ, ceilaltă maĭ ales se acopere de apă.

10. Poate cineva să cunoască, cum că afară de locul pământuluĭ carele locuim, nicĭ o altă parte a pământuluĭ nu este locuită, fiindcă e înconjurată de adânc. Iar când vom socoti cum că cele patru stihiĭ din care se alcătueşte lumea, sunt de o putere după cătăţime, nu încă şi dupre greutate, fiindcă una este maĭ rară, iar alta maĭ deasă, însă fiecare după măsura rărimeĭ eĭ are şi volumul carele-l stăpâneşte în glob maĭ mult decât ceialaltă parte. Precum cugetă şi Aristotel, fiindcă zice: cinci sunt stihiele care sunt înlăuntru în cele cinci încăperĭ ale sferiĭ, şi să cuprinde totdeauna cea maĭ mică în cea maĭ mare, adecă: pământul în apă, iar apa în aer, iar aerul în foc, iară focul în eter; şi aceasta este lumea.

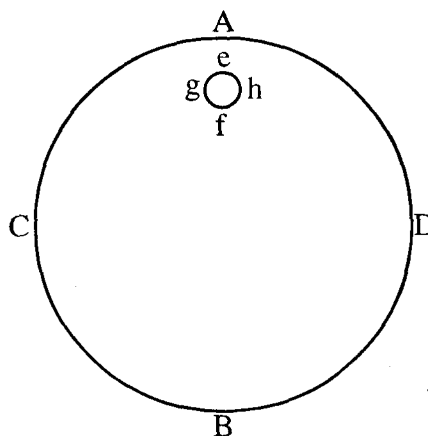
11. Eter adecă întru adevăr se arată că are înmulţită cătăţimea de foc, care să şi numeşte aţăţare; Iară focul are maĭ mult volum decât sfera aeruluĭ; şi aerul iarăşĭ decât apă, şi apa decât pământul, carele fiindcă este cu mult maĭ închegat şi maĭ des, este şi maĭ mic volumul luĭ între celelalte stihiĭ care sunt supt cer. Aşadar fiindcă sfera apeĭ are maĭ multă cătăţime decât cea a pământuluĭ, de ar fi înconjurată toată sfera pământuluĭ, ca împrejurul unuĭ punct (centru) şi aceste două sferĭ, a apeĭ zic şi a pământuluĭ i s-ar retrage vreo parte, atuncea ar lăsa apa să întrebuinţeze vieţuitoarele pământul. Şi fiindcă nu încunjură toată faţa pământuluĭ, se află pământul întru carele locuim descoperit de apă, şi decĭ afară de cel hotărât centru să mişcă sfera apeĭ de nevoe. Se cuvine dar a ne învăţa, câtă oare este afară de centru şi unde îĭ este centrul eĭ? Oare maĭ sus de noĭ, orĭ maĭ jos? Însă a fi maĭ sus, este cu totul cu neputinţă, pentru că dedesuptul nostru vedem că este

[109] *Ecclesiastul*, **1**, 6: "Vântul suflă către miazăzi, vântul se întoarce către miazănoapte şi, făcând roate-roate, el trece neîncetat prin cercurile sale".

arătarea apeĭ. Aşadar maĭ jos de către noĭ şi decât însuşĭ centru pământuluĭ se află centru sferiĭ apeĭ. Lipseşte dar a ne învăţa câtă depărtare are centrul aceştia de centrul pământuluĭ.

12. Poate cineva a cunoaşte prin închipuire cătăţimea câtă să depărtează centrul pământuluĭ de cel a sfereĭ apeĭ, când va socoti, cum că cu arătarea pământeşteĭ sferĭ, care este aceea locuită de noĭ, se aseamănă aproape cu aceasta care o vedem noĭ şi supt noĭ, precum e vatra pământuluĭ pre care noĭ o călcăm, asemenea fiind şi arătarea apeĭ. Decĭ este adecă partea pământuluĭ unde locuim noĭ a zecea parte şi maĭ mult de cea nelocuită. Decĭ fiindcă cinci brâurĭ (zone) are pământul, şi de abea o jumătate dintre acestea cinci brâurĭ este locuită de noĭ, aşadar orĭcare din aceste cinci părţĭ ale arătăriĭ pământuluĭ va voi să închipuească sfera pentru pământ, va afla sfera care se aseamănă cu îndoită apropiere a măsureĭ sfereĭ, care se aseamănă pre dinafară şi care o are înconjurată pre ea; Iar după mărimea eĭ înoptită este şi va avea centrul cel privitor ca spre noĭ, maĭ jos decât vederea pământuluĭ precum se arată aceasta din figura de maĭ jos.

13. Fie sfera pământuluĭ rotundă, înlăuntru care e subînsemnată: A.B.C.D. şi împrejurul eĭ se aduce alt ocol în de sfera apeĭ, care se alcătueşte la suprafaţă întru rotunjimea cea de sus a zecea parte, pre care este scris: E.F.G.H. Aşadar se află margenea de jos cea despre noĭ înlăuntru sfereĭ centru cercului care se aduce pre dinafară, pentru cât se află îndoit acesta dupre măsurare, dovedindu-se arătat cu măsurarea pământuluĭ, cum că este de opt ori sfera aceea care are măsurarea îndoită de sfera aceea care are măsurarea cea din mijloc. Se întâmplă dar această optime a umezeleĭ apeĭ aceşteĭ sferĭ a fi amestecată cu pământul, pentru aceasta şi izvoară es din ea prea multe, şi pârae multe care curg totdeauna cu îndestulate ape şi se alcătuesc în râurĭ şi multe mărĭ care se revarsă întru aceste sânurĭ ale pământuluĭ şi multe ghiolurĭ de ape se deşchid şi curg mult, şi nu este maĭ ales nicĭ o parte a pământuluĭ în care săpând cineva să nu afle apă dedesupt.

14. Afară de pământul carele îl locuim noĭ, figura şi cuvântul arată că nu se află alt pământ. Pentru că precum cu încredere de s-ar afla alcelaş centru al pământuluĭ şi al apeĭ, era să fie pământul la toţĭ cu totul nelocuit. Întru acest chip şi cu mult maĭ mult, dacă centru are apa pre margenea părţiĭ ceĭ de jos a pământuluĭ, ca despre noĭ, afară de noĭ pământul carele îl locuim, care alcătueşte partea cea de sus a sferiĭ aceea, toate celelalte fiindcă cupleşesc cu multe ape, este cu neputinţă a fi locuite. Iar fiindcă numaĭ în pământul cel locuit care-ĭ spre noĭ, aŭ arătat cum că se află suflete cuvântătoare în trupurĭ, care era una, acum însă ne-aŭ înfăţoşat şi altele; Aşadar urmează că întru acesta numaĭ se sălăşluesc şi dobitoacele uscatuluĭ.

15. Din văpselĭ şi din închipuirĭ se alcătueşte faţa, mirosirea din aburĭ, gustul din umezelĭ, iar din sunete auzirea, iar pipăirea din cele vârtoase, saŭ din cele moĭ după aşăzare; Iară închipuirea care se face înlăuntru, din simţire este adecă de la trupurĭ, însă nu sunt trupurĭ, deşi sunt trupeştĭ; pentru că nu sunt simplu din trupurĭ, ci din închipuirea trupurilor (nălucire); Însă nicĭ aceasta este închipuirea trupurilor, ci icoanele lor: şi precum oarecare icoane care nedespărţit se despărţăşte de închipuirea trupurilor. Şi aceasta se face arătat maĭ mult de la faţă şi maĭ ales de la acelea care se arată cu oglinda.

16. Aşadar aceste închipuirĭ ale simţirelor, care le năluceşte sufletul din simţirĭ, iarăşĭ de le va priimi, nu pre aceste simţirĭ, ci pre închipuirele lor, pre care le numim icoane, cu totuluĭ tot deosebindu-se de trupurĭ şi de felurile lor, şi le are pre acestea tipărite înlăuntru ca o scumpă vistierie spre întrebuinţarea luĭ şi le aduce înaintea luĭ cu chip îndemânatec, odată unele, altă dată altele, fără de a fi de faţă trupul, şi toate cuprinzător le face văzute, şi pre cele gustate şi pre cele mirosite şi pre cele pipăite.

17. Această dar nălucire a sufletuluĭ, la vieţuitorul cel cuvântător se face parte mijlocitoare întru minte şi simţirĭ; Şi icoanele dar ce le are luate înlăuntrul luĭ de la simţirĭ maĭ ales fiind fără de trupurĭ, deoarece sunt despărţite de trupurĭ, acestea dar întrucât le vede, îşĭ întoarce mintea felurit de sine şi gândurĭ alcătueşte, cu a cugeta, a gândi şi a socoti cu felurĭ de chipurĭ, pătimaşe, nepătimaşe, de mijloc, cu înşălăciune şi fără de înşălăciune. Dintru care (gândurĭ) se naşte multe răutăţĭ şi bunătăţĭ, bune slăvirĭ şi rele slăvirĭ. Fiindcă nu orĭce gând (venit) în minte este de la simţire, ci câteodată poate cineva să afle vreunele care nu e cu putinţă a le priimi simţirea, pre care mintea le dă în gândurĭ pentru aceea am zis că nu are începutul de la gândurĭ, ci de la nălucire fiece adevăr, orĭ înşălare, bunătate orĭ răutate.

18. Este vrednic foarte a ne minuna şi a iscodi (ispiti) cum din cele trecătoare (vremelnice) şi simţite, nemutabilă se face în suflet frumuseţa saŭ grozăvia, bogăţia şi sărăcia, slava şi neslava, şi simplu orĭ lumină înţălegătoare a vieţiĭ ceĭ vecinice dobândeşte, orĭ înţălegător şi muncitor întunerec.

19. Pre nălucirea sufletuluĭ şăzând mintea ca într-o căruţă, şi prin mijlocirea eĭ cu simţirele împrietenindu-se, de la sineşĭ amestecată naşte pre cunoştinţă. Fiindcă dacă cineva va vedea simţitor pre Soare apuind întru acelaş timp şi pre Lună urmând în partea cea întoarsă despre Soare, pe urmă câte puţin depărtându-se la alte părţĭ până ce va ajunge faţă în faţă, şi iarăşĭ după puţin apropiindu-se la amândouă părţile şi lumina eĭ iarăşĭ începând a se împuţina şi a-şĭ perde cu totul a eĭ lumină, care din început aŭ priimit-o de la Soare; Aceste privirĭ însemnându-le cineva cu mintea luĭ, câte adecă maĭ înainte apucându-le le are ale simţirelor, cunoscând din simţirĭ, şi nălucirele şi înţălegerile lor: Din Soare adecă (zice) îşĭ are lumina Luna, maĭ cu apropiere fiind de polul pământuluĭ polul eĭ şi cu mult maĭ jos de polul Soareluĭ.

20. Nu numaĭ doar cele despre Lună, ci şi cele despre Soare (le socotim); Că ale eclipseĭ şi împreună legăturile, şi cum că se întâmplă aceste prefacerĭ şi la celelalte planete cereştĭ, mutările şi depărtările şi feluritele schimbărĭ, şi în scurt câte cunoaştem pe cer, şi afară de acestea şi cuvintele fireĭ şi regulele şi toate meşteşugurile, şi simplu fiece cunoştinţă pentru toate, pre care o avem adunată din rămăşiţurile oarecărora lucrurĭ, de la simţirĭ şi nălucirĭ prin minte le avem adunate, şi nicĭodată vreuna din acestea nu se poate chema Duhovnicească, ci maĭ ales firească şi maĭ cu samă că nicĭ nu le încape pre cele ale Duhuluĭ.

21. De unde ne-am învăţat cele pentru Dumnezeŭ? De unde pentru bunătăţĭ? De unde pentru noĭ înşine ceva încredinţat şi adevărat? Oare nu din dăscălia cea Duhovnicească? Fiindcă aceasta ne învaţă cum că este un Dumnezeŭ singur întru adevăr, fiind şi pururea fiitor „OM" (este), şi carele este neschimbat şi nicĭ din ceea ce nu aŭ fost aŭ luat pre a fi, nicĭ să întoarce la ceea ce nu este. Şi acesta carele este în treĭ Ipostasurĭ şi atotputernic, carele în şase zile, şi numaĭ cu cuvântul, dintru ce nu aŭ fost le-aŭ adus spre a fi; ci maĭ vârtos dimpreună toate le-aŭ făcut, dupre cum spune Moisi, Că „întru început aŭ făcut Dumnezeŭ cerul şi pământul". Nu, întru adevăr, cu totuluĭ tot deşert, nicĭ cu totuluĭ tot fără de cele împreună cu totul. Fiindcă pământul era amestecat cu apă, şi purta în sine (îngrecate) şi pre ale amândorora felurĭ, ale văzduhuluĭ şi ale dobitoacelor şi ale sadurilor şi ale celor asemenea. Iară cerul purta în sine pre feluritele lumini şi focurĭ, întru carele totul aŭ stătut. Aşadar cu acest chip Dumnezeŭ aŭ făcut întru început cerul şi pământul, ca pre o materie întru care încape totul, şi cu putere pre toate aducându-le. Şi bine aŭ depărtat şi aŭ gonit cu pălmuirĭ pre aceea care cugetă răŭ şi zic cum că materia aceea era maĭ înainte de zidirea lumiĭ.

22. Aşadar după aceasta lucrând şi lumea împodobind, cel ce din nefiinţă aŭ adus pre toate, potrivită (propie) a fiecăruia şi trebuincioasă regulă a însuşirelor, şi deplinind lumea Sa, o aŭ împărţit în şase zile, despărţând pre fiecare numaĭ cu porunca şi ca dintr-un tesaur depuse, scoţând în fel cele depuse în pământ, aşăzând şi alcătuind în armonie desăvârşit una către una din acestea şi fiecare către toate şi toate către fiecare cu mare meşteşug. Şi pământul adecă nemişcat ca către un centru, puind împrejur cerc prea înalt şi împreunând cu înţălepciune prin mijloace nemişcatul cerc, ca aceeaşĭ lume să rămâie dimpreună şi stătătoare şi mişcătoare; deoarece la tot chiclu apelor pururea mişcătoare şi grabnic mişcătoare a marilor corpurĭ, puindu-se împrejur nemişcarea, de nevoe aŭ luat partea din mijloc, împrotivă mişcare având starea, ca să nu se mute afară de cilindru sfera universală (a totuluĭ).

23. Pre aceasta dar, Prea bunul Meşter, împărţând starea tuturor margenelor universuluĭ, pre totul acesta cu bună înfrumuseţare (adecă lumea) o aŭ înfipt şi o aŭ mişcat, iară celor dintre aceste margini aŭ împărţit iarăşĭ fieştecăria pre cea dupre cuviinţă: Şi altele adecă le aşază sus şi le porunceşte să stea întru înălţime şi să călătorească împreună în cele cereştĭ, umblând în hotarul cel maĭ de asupra a totuluĭ, cu înţălepciune şi cu bună podoabă în toată vremea; şi câte sunt uşoare şi iuţĭ şi lesne de prefăcut spre trebuinţa lucrurilor, atât înălţate din mijloc foarte cu înţălepciune, precum şi nemăsurarea răceleĭ cea preste măsură o temperează, (o potriveşte), şi însuşĭ nemăsurarea căldureĭ o opreşte; Ţine încă şi nemăsurarea pornireĭ celor maĭ înalte margenĭ, care să mişcă de sineşĭ pe dos, şi le ţine pe loc şi pre acelea prin învârtire împrotivă, nouă dându-ne anuale ceasurĭ de multe felurĭ folositoare şi măsurĭ de distanţe ale timpilor, şi pre cunoştinţa Făcătoruluĭ şi Rânduitoruluĭ şi Împodobitoruluĭ Dumnezeŭ. Unele adecă în aer maĭ sus, în multe felurĭ a dănţui le-aŭ făcut, pline de frumuseţă şi de dar a toată lumea şi de mult folos; Pre altele jos şi despre mijloc le-aŭ pus, câte aŭ greutate şi sunt din fire pătimitoare, aŭ zis să se facă şi să se prefacă, deosebin-du-se şi alăturându-se şi pătimind maĭ ales, spre a se face spre bună întrebuinţare, dupre lume supuindu-se şi acestea şi cuvântul cel între dânsele, ca cu adevărat să se numească lume totul acesta.

24. Decĭ aşa maĭ întăĭ una din fiinţe s-a adus în zidire, şi după cea întâiŭ alta, şi după aceasta alta, şi celelalte, şi pre urmă după toate omul, carele s-a învrednicit de la Dumnezeŭ de atâta cinste şi purtare de grijă, ca şi pre toată aceasta, toată simţita lume, maĭ întăĭ să se facă pentru el. Şi împărăţia cerurilor de la întemeerea lumiĭ, pentru dânsul să se prepare, maĭ întăĭ de el şi cu sfat Dumnezeesc cele despre dânsul din început să apuce înainte, şi cu Mâna luĭ Dumnezeŭ să se zidească dupre chipul luĭ Dumnezeŭ. Şi nu totul având din această materie şi din a simţiteĭ lumĭ, precum celelalte animale, ci numaĭ trupul, iară sufletul din cele maĭ presus de lume, şi maĭ ales de la însuşĭ acest Dumnezeŭ, prin insuflare nespusă, ca un ceva mare şi minunat, covârşind totul şi băgând de samă totul, şi asupra tuturor stăpânind: Prin urmare vrednic şi îndămânatec a cunoaşte pre Dumnezeŭ şi a-l priimi, arătător maĭ ales de cea maĭ presus de loc a măríreĭ, înţălepciuneĭ şi puteriĭ Mareluĭ Dumnezeŭ. Şi nu numaĭ că este îndămânatec de a priimi pre Dumnezeŭ prin osteneală şi Har, ci şi a putea să se unească cu Dânsul dupre un Ipostas.

25. Acestea şi cele asemenea, întru care se află adevărata cunoştinţă şi mântuitoarea înţălepciune, ce se face pricină a fericireĭ ceĭ de sus: Care Evelid? saŭ Empedoclis, saŭ Marin, saŭ Ptolemeiŭ aŭ putut înţălege? Cariĭ Empdeocliĭ, saŭ Socraţĭ, Aristotelĭ şi Platonĭ, prin logice, metodurĭ şi dovezĭ matimatice aŭ putut arăta? Şi maĭ ales care simţire aŭ luat din unele ca acestea? Ce minte aŭ nemerit? Iar dacă la aceea care filosofesc pentru fire şi ceĭ asemenea lor, pe jos târâtoare s-aŭ arătat şi smerită înţălepciunea cea dupre Duh, dintru aceasta se arată încă prisosind cu mult maĭ mult decât aceea chear ca animalele cele necuvântătoare, către înţălepciunea acelora se află, (saŭ maĭ bine a zice: precum copiiĭ care maĭ bine aleg a ţinea în mâinĭ plăcinte, decât coroane împărăteştĭ), saŭ ca şi aceia cunoscătorĭ a toate, de acest fel aceştia sunt către adevărata şi cea maĭ presus de loc înţălepciune şi învăţătură a Duhuluĭ.

26. Nu numaī a cunoaşte cineva dupre cât este cu putinţă în adevăr pre Dumnezeŭ, neasemănat maī presus de înţălepciunea Elinilor este, ci şi a cunoaşte ce lor are omul aproape de Dumnezeŭ, întrece fiece toată înţălepciune a acelora; Fiindcă numaī el (omul) decât toate cele pământeştī şi cereştī, s-aŭ zidit dupre chipul Ziditoruluī, ca spre Dânsul să privească, pre El să-l iubească şi numaī al Aceluia să fie tăinuitor şi îndrăgitor (adorator); şi cu credinţa cea către Dânsul şi aplecarea şi amelinţarea aşăzăreī să păstreze a sa frumuseţă. Iar toate celelalte câte pământul şi cerul aicī pre aduc, maī jos decât sineşī şi le socotim şi de minte cu totul lipsite; pre care, înţălepţiī Elenilor fiindcă nicī acum nu aŭ putut a le înţălege, aŭ necinstit făptura şi aŭ necrezut în Dumnezeŭ, cinstind şi slujind zidireī şi nu Ziditoruluī, aţântind mintea la văzutele şi nesimţitele constelaţiī (horul stelelor), cinstindu-le după analoghia trupurilor în putere şi vrednicie, pre care cu ruşine venerându-le şi Dumnezeŭ uniī maī marī şi alţiī maī micī numindu-le, toată stăpânirea totuluī acestora o aŭ încredinţat. Oare nu din văzutele acestea şi din filosofia acestora, ruşine şi defăimare şi sărăcia cea depre urmă aŭ pricinuit sufletelor ucenicelor lor şi întunerec cu totul de muncī groaznece cu adevărat?

27. Cu a cunoaşte că ne-am făcut noī dupre chipul luī Dumnezeŭ, care este lucrul Ziditoruluī, nu e slobod a face Dumnezeŭ nicī pre lumea cea Duhovnicească; Deoarece acesta „dupre chip", nu o are starea trupuluī, ci întru adevăr firea minţiī, decât care nimic nu este după fire maī bun, fiindcă de ar fi fost ceva maī bun, întru aceea s-ar fi aflat şi cea dupre chip: Decī fiindcă decât toate cele dinlăuntru nostru mintea (sufletul) este maī bună, prin urmare aceasta deşi-ī după chip, însă s-a zidit de Dumnezeŭ, ce dar poate fi cu nelesnire de a înţălege cineva? Saŭ maī ales cum nu de aicea se adeverează că Ziditorul sufletuluī (minţiī) nostru, Acela este şi atot ce este înţălegător făcător? Aşadar împreună roabă cu noī este toată firea cea Duhovnicească şi dupre chipul Ziditoruluī, deşi decât noī e maī cinstită, ca ceea ce este fără de trup (Îngeriī) maī cu apropiere fiind de firea cea netrupească cu totul şi nezidită, şi maī ales ceī ce aŭ păzit rândueala lor şi iubesc şi rămân mulţămiţi întru aceea pentru care s-aŭ zidit: Aceştia deşi sunt dimpreună robī cu noī, la noī însă sunt cinstiţī şi cu starea mult maī cinstiţī ca noī; Iar ceī ce nu aŭ păzit rândueala lor, ci s-aŭ răsculat, şi pre ceea ce, pentru carea s-aŭ zidit o aŭ lepădat, de ceī ce sunt aproape de Dumnezeŭ s-aŭ făcut foarte depărtaţī şi din vrednicie aŭ căzut; şi dacă şi pre noī a ne trage spre cădere uneltesc, nu numaī că sunt răī şi miserabilī, ci şi împrotivnicī luī Dumnezeŭ, şi neamuluī nostru vrăjmaşī şi vătămătorī.

28. Însă naturaliştiī şi luătoriī sama de stele, cariī se laudă a cunoaşte toate, nimic neputând a înţălege din filosofia lor, şi pre Domnul întunereculuī şi pre toate cele de supt dânsul răsculătoare puterī, nu numaī maī presus de sineşī, ci şi Dumnezeī i-aŭ numit pre aceea şi jertfelnicī le-aŭ înălţat şi jertfe le-aŭ adus, supuindu-se şi pre sineşī legilor celor perzătoare ale lor, de care s-aŭ batjocorit foarte, dupre cuviinţă, de popī nesfinţiţī şi de jertfe spurcate, umplându-se de necurata mândrie, şi de proorocī şi de proorociţe, care cu totul i-aŭ rătăcit de la lucrătorescul adevăr şi foarte i-aŭ depărtat.

29. Nu numaī a şti cineva pre Dumnezeŭ, şi a se cunoaşte omul pre sineşī şi starea sa (ceea ce şi ceī maī simpli creştinī acum o cunosc), maī înaltă sciinţă este decât fisica şi astrologia şi decât orīce filosofie despre aceste învăţăturī, ci şi a cunoaşte neputinţa minţiī noastre şi a căuta să o vindecăm, mult maī bine este cu neasemănare, decât a sci de a cerca mărimea stelelor, cuvinte de fisică, şi cum s-aŭ făcut cele de jos, şi shimbările celor de sus, înturnărī şi răsărirī de stele, întărirī şi răsturnărī, depărtărī şi împreunărī, şi în scurt, toate legăturile aceiī de în multe felurī mişcare. Că cel ce cunoaşte neputinţa minţiī sale, aŭ aflat pe unde să intre în locul mântuireī sale, şi a se apropia de lumina cunoşcinţeī, şi va priimi adevărata înţălepciune, carea şi în veacul de acum nu se va deslega împreună cu dânsul.

30. Toată firea cea cuvântătoare şi Duhovnicească, saŭ a Îngerilor de va zice cineva, saŭ a oamenilor, fiinţă are pre viaţă, prin care rămâne de asemenea după fiinţă nemuritoare, nepriimind desfacere.

Însă cea din noĭ Duhovnicească fire cuvântătoare, nu numaĭ ființă are pre viață, ci și pre lucrare, că face viŭ și pre trup, pentru care și să zice viață a trupuluĭ, către acestea, viață să zice și este lucrare a eĭ (a fireĭ), fiindcă către altele nicĭdecum nu s-ar fi zis ființă dupre sineșĭ. Iar a Îngerilor fire, nu și lucrare de acest fel are pre viață, că nu aŭ luat din pământ alcătuit trup de la Dumnezeŭ, ca să ia spre aceasta și putere viețuitoare; însă priimitoare este și ea (firea Îngerilor) acelora împrotivnice, adecă: de răutate și de bunătate, și din această pricină ceĭ răĭ din Îngerĭ aŭ pătimit cădere, pentru mândria lor. Alcătuițĭ sunt oarecum și Îngeriĭ, și din cea de sineșĭ ființă și din una din cele protivnice calitățĭ: de bunătate zic, și de răutate, de unde se arată că nicĭ aceștia nu aŭ ființă pre bunătate.

31. Sufletul fiecăruĭ dobitoc necuvântător, viață este a însușĭ însuflețituluĭ trup, iar nu și ființă, ci lucrare are ele pre viață, fiindcă sunt în alt trup, și nu de sineșĭ, că acesta nimic se vede că are, decât numaĭ cele lucrate prin trup. Pentru aceasta și când se desleagă trupul, de desface și sufletul împreună cu el, că nu maĭ puțin muritor este decât trupul; Fiindcă tot ce este în dobitoc, murire este și să zice, pentru aceasta murind trupul, împreună moare cu el toate.

32. Sufletul fieștecăruia om, este adecă și al însușĭ însuflețituluĭ trup viață, și făcătoare de viață are și pre lucrarea către altul, care se vede într-însul (în trup) adecă înviețuindu-se de la aceea. Însă nu numaĭ lucrare, ci și ființă are pre viață, ca cel ce de sineșĭ viețuește, că se vede având pre cuvântătoarea și Duhovniceasca viață, arătat alta fiind, afară de a trupuluĭ și de toate cele ale trupuluĭ, pentru aceea desfăcându-se trupul, el (sufletul) nu se desface împreună, ci rămâne nemuritor, ca cela ce nu către altul să privește, ci are ființă pre însușĭ viața.

33. Sufletul cel cuvântător și Duhovnicesc, ființă are adecă pre viață, însă priimitor de cele protivnice, adecă: de răutate și de bunătate, de unde se arată că nu are ființă pre bunătate, dupre cum nicĭ pre răutate, ci se unelteşte din una din acele două, spre care are plecare. Carea nu este localnică, ci când înțălegătorul suflet va priimi pre de sineșĭ stăpânirea de la Ziditorul săŭ, să va pleca către dânsa, voind a viețuĭ întru aceea; pentru aceasta și alcătuit oarecum este Duhovnicescul suflet, nu din cea maĭ sus zisă lucrare, deoarece fiind el către altul, amestecare a i se face nu obicinuește, ci din însușĭ ființa sa și din una din cele maĭ sus zise însușirĭ protivnice (calitățĭ), adecă: din bunătate saŭ din răutate.

34. Mintea cea Prea înaltă, binele cel desăvârșit, firea cea maĭ presus de viață și maĭ presus de Dumnezeire, fiindcă cu totul este nepriimitoare de nimic din cele protivnice, arătat are ființă pre bunătate, iar nu calitate. Pentru aceea orĭce bun ar cugeta cineva, este în Ea, și maĭ ales însușĭ Aceea este și maĭ presus de aceea este, și orĭce ar înțălege cineva că este bun întru Dânsa și maĭ ales bunătate maĭ presus de bunătate este bună. Și viața întru Ea este, iar maĭ ales însușĭ este viața; Fiindcă viața este lucru bun, și bunătatea înlăuntru întru Ea este viața. Și înțălepciunea întru Ea este, iar maĭ ales Ea este înțălepciunea; Că bună este înțălepciunea, și bunătate este întru Dânsa înțălepciunea; Și vecinicia, și fericirea, și cu un cuvânt, orĭce ar înțălege cineva bun, întru Ea este. Și nu este acolo deosebire de viață, și de înțălepciune, și de bunătate și de alt asemenea; Fiindcă toate adunate și unite și cu totul simplu le cuprinde, și din toate să înțălege și să numește din bunătățĭ. Și unul și adevărat este, orĭce ar înțălege cineva și ar zice despre Dânsa bun. Și nu numaĭ aceasta este Dânsa, ceea ce cu adevărat să înțălege și de aceĭ care cu minte Dumnezeească înțăleg și cu limbă mișcată de Sfântul Duh cuvintează despre Dumnezeŭ; Ci ca o nespusă și neînțăleasă și maĭ presus de acestea este și de unateca și maĭ presus de fire simplicitate nu se desparte: Una fiind prea bună și maĭ presus de bunătate, bunătate, că aceasta numaĭ și să înțălege și să numește. Și dupre aceasta, numaĭ de singure cele către zidire cuvenite lucrărĭ Făcătorul zidireĭ și Domnul se numește și este prea bun și maĭ presus de bunătate, bunătate, ființă având pre bunătate, pentru aceasta și aceiĭ către Dânsa împrotivnice, cu totul de toată este nepriimitoare, și nicĭ este protivnică a nicĭ uneĭ ființe.

35. Această prea bună şi maĭ presus de bunătate, Bunătate, este şi izvorul bunătăţiĭ şi însuşĭ sfârşitul a bunătăţiĭ bunătăţilor, care nu se desparte cu nimic de cea desăvârşit bunătate. Şi fiindcă este minte maĭ presus de săvârşire şi desăvârşită bunătate, nimic alt nu este aceea care izvoraşte dintr-însa ca dintr-un izvor, fără numaĭ cuvânt, şi Cuvânt nu dupre cuvântul nostru pronunţător, fiindcă acesta nu este cuvânt al minţiĭ, ci al trupuluĭ, care prin minte să mişcă; Nicĭ dupre cuvântul nostru cel dinlăuntru, fiindcă cu sunet ca nişte întipărirĭ să face acela întru noĭ; Dar nicĭ dupre cuvântul nostru care-l avem în cuget, deşi este fără de glas, carele cu netrupeştĭ asupreli să deosebeşte cu totul: Fiindcă şi acela în noĭ este şi are nevoe de desluşirĭ (intervale) încă şi de multe depărtărĭ de vreme (distanţe), carele întinzător înaintează, şi din început este nesăvârşit, către desăvârşitul sfârşit aducându-ne. Ci însă dupre cuvântul carele este sădit înlăuntrul nostru, din care avem facerea noastră de la Ziditorul nostru dupre însuşĭ al Săŭ Chip; Pre Cuvântul carele se află ca o comoară în minte, cunoştinţă care totdeauna se află dimpreună cu acesta, carea şi maĭ ales acolo deasupra întru cea Prea înalta Minte a prea desăvârşiteĭ şi maĭ presus de săvârşire Bunătate, lângă care nimic nu este nesăvârşit, afară numaĭ că izvoraşte dintru Dânsa şi toate sunt asemenea ca Dânsa. Pentru care şi Fiŭ Prea înaltul Cuvânt este şi de noĭ se numeşte, ca să-l cunoaştem pre El a fi desăvârşit, în Ipostas hotărât şi al Săŭ; fiindcă din Tatăl fiind, şi întru nimic rămâind înapoĭ de Părinteasca fiinţă, ci neschimbat Aceluia fiind, deşi nu dupre Ipostas: saŭ, cel dintru Acela dupre naştere cu Dumnezească cuviinţă a fi arată pre Cuvântul.

36. Bunătatea, carea maĭ întâĭ esă cu naştere din înţălegătoarea Bunătate, ca dintr-un izvor, fiindcă cuvânt este, (însă Cuvânt fără de Duh, nu poate înţălege cineva având minte); pentru aceasta Duhul cel Sfânt, cel din Dumnezeŭ Dumnezeŭ Cuvântul, împreună maĭ întâĭ purcederea de la Tatăl o are. Însă Duh nu ca al nostru, care este dimpreună cu cuvântul nostru cel rostit prin buze, dar nicĭ dupre acela carele-ĭ cu cuvântul nostru ce este înlăuntru în cuget, deşi netrupesc este, fiindcă acela este o pornire a minţiĭ, împreună întinzându-se vremelnic cu cuvântul nostru, având nevoe de întreruperĭ (intervale), şi din nesăvârşire înaintând la săvârşire; Iar Duhul Acela al Prea Înaltuluĭ Cuvânt, este ca un oarecarele Amor Dumnezeesc al Făcătoruluĭ către acest Cuvânt cu negrăire născut, care (Amor) şi El nemărginitul Cuvânt şi Fiŭ al Tatăluĭ, îl are către Născătorul Săŭ; Însă ca din Tatăl provenit şi fireşte împreună întru Dânsul odihnindu-se. Acestea ne-am învăţat de la însuşĭ Cuvântul, carele aŭ petrecut cu noĭ trupeşte, şi de la Carele asemenea ne-am învăţat şi Numele a deosebiteĭ existenţe, de la Tatăl a Duhuluĭ Sfânt. Şi nu numaĭ al Tatăluĭ este Acela, ci şi al Fiuluĭ; Că „Duhul adevăruluĭ, zice, carele de la Tatăl să purcede“ (Ioan **15**.26) [110], ca noĭ să cunoaştem cu scumpătate nu numaĭ Cuvânt ci şi Duh din Tatăl; nu făcut, ci purces. Este dar şi al Fiuluĭ, pre care îl are de la Tatăl, fiindcă se zice: Duhul înţălepciuneĭ şi al Adevăruluĭ şi al Cuvântuluĭ. Fiindcă Cuvântul, şi Adevărul şi Înţălepciunea, Născătoruluĭ sunt potrivite, carele dimpreună să bucură cu Tatăl, bucurându-se asupra însuşĭ: dupre cuvântul luĭ Solomon prin El zis: „Eŭ, înţălepciunea eram, care mă bucuram împreună cu Dânsul“ (Pil. **8**.30) [111]; şi nu a zis „mă bucuram“, ci împreună mă bucuram; Că această, a Tatăluĭ şi a Fiuluĭ maĭ înainte de vecĭ bucurie, Duhul Sfânt este, ca o de obşte lor, adecă dupre însuşire (atribuţiune) prin cariĭ de amândoĭ se trimite celor vrednici, dar numaĭ al Tatăluĭ dupre existenţă este; pentru aceasta şi numaĭ de El singur se purcede dupre estime.

37. Pre Icoana acestuĭ Prea înalt Amor Dumnezeesc, o are şi mintea noastră cea zidită după chipul luĭ Dumnezeŭ, către cea de la Dânsul şi întru Dânsul neîncetată aflătoare cunoştinţă, de la El şi întru El şi aceea (mintea) fiind, şi maĭ întâĭ împreună pornindu-se de la Dânsul în cel maĭ

[110] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 26: "Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede. Acela va mărturisi despre Mine".

[111] *Pildele lui Solomon*, **8**, 30: "Atunci eu eram ca un copil mic alături de El veselindu-mă în fiecare zi şi desfătându-mă fără încetare în faţa Lui".

dinlăuntru cuvânt. Şi arătată dovadă la aceasta este cei ce nu pot a vedea cele dinlăuntru lor, saŭ a cunoaşte a oamenilor nesăţioasă aplecare saŭ dorinţă; Ci întru acel dintâiŭ Chip, întru aceea, zic, cu totul desăvârşită şi maĭ presus de săvârşire bunătate, lângă care nimic nu este nesăvârşit; afară numaĭ că izvoraşte dintru Dânsa cunoştinţa; dupre toate este fără de schimbare Dumnezeescul Amor cu Aceea. Decĭ şi Sfântul Duh, şi Alt mângâitor acesta este şi să numeşce de noĭ, precum Cuvântul adevereazǎ; Ca noĭ să-l cunoaşcem a fi desăvârşit cu Ipostasul întreg şi al Săŭ (propriu), întru nimic nedeosebindu-se şi Acesta de Părinteasca fiinţă. Ci acelaşĭ fiind neschimbat cu Fiul şi cu Tatăl, deşi nu dupre Ipostas; Carele arată nouă cum că cu Dumnezească Cuviinţă este purces de la Tatăl: Şi să credem un Dumnezeŭ adevărat şi desăvârşit în trei Ipostasurĭ adevărate şi desăvârşite, nu însă în trei, să nu fie, ci simplu; Că nu este întreită bunătatea, nicĭ treime de Bunătăţĭ, ci Una Treime Sfântă, şi cinstită, şi iubită, şi închinată este Bunătatea cea Prea înaltă, din Trânsa şi întru Dânsa vărsându-se fără curgere, şi de Sineşĭ fiind maĭ întâĭ de vecĭ cu Dumnezească cuviinţă, nehotărâtă fiind şi numaĭ de Sineşĭ delimitată (hotărâtă), şi pre toate stăpânindu-le şi asupra totuluĭ întinzându-se, şi nicĭ una din cele ce sunt afară de Dânsa fiind.

38. Are însă şi a Îngerilor firea cea Duhovnicească şi cuvântătoare, şi minte şi cuvânt din minte, şi către cuvânt dragoste a minţiĭ, precum şi acesta este din minte, şi împreună este totdeauna cu cuvântul şi cu mintea, şi duh poate să se numească, fiindcă cu cuvântul fireşte împreună lucrează, dar pre acest duh nu-l are de viaţă făcător, nicĭ că l-a luat adunat din pământ pre trup de la Dumnezeŭ, ca să aibă şi cuprinzătoare putere de viaţă făcătoare. Iar firea cea Duhovnicească şi cuvântătoare a sufletuluĭ, fiindcă s-a zidit dimpreună cu trupul, cel pământesc, dimpreună a luat şi pre duhul cel făcător de viaţă de la Dumnezeŭ, carele viŭ face şi împreună ţine trupul cel adunat, dintru care se şi arată celor înţălegătorĭ oamenĭ, cum că duhul omuluĭ este un înţălegător amor carele înviază pre trup. Carele precum că este din minte, este şi din cuvânt; şi în cuvânt şi în minte este; şi întru sineşĭ are şi cuvântul şi mintea; Şi atât de iubitoare alcătuire are sufletul către trupul săŭ, încât nicĭodată voeşte a se lipsi de el saŭ a-l părăsi, dacă nu vreo silă de boală mare, saŭ vreo rană din afară i-ar despărţi unul de altul.

39. Firea cea Duhovnicească şi cuvântătoare a sufletuluĭ, având singură numaĭ minte şi cuvânt şi duh de viaţă făcător, singură numaĭ şi decât Îngeriĭ ceĭ fără de trup s-a zidit de Dumnezeŭ după chipul Săŭ. Şi aceasta o are neschimbată, deşi nu cunoaşce a sa vrednicie şi a celuĭ ce l-a zidit dupre chipul Săŭ, şi nu cugetă şi nu se poartă dupre vrednicie. Acestea dar după neascultarea străbunilor prin lemn în Raiŭ, şi maĭ întâĭ de moartea trupuluĭ am cercat pre moartea sufletuluĭ, ceea ce este despărţirea luĭ de la Dumnezeŭ, golindu-ne de asemănarea cea Dumnezeească, iar cea după chip n-am perdut-o. Însă retrăgându-se sufletul de la relele legăturĭ, şi lipindu-se prin dragoste de cel maĭ bun şi supuindu-se aceluia prin fapte bune şi purtărĭ bune, se luminează de Dânsul, adecă de cel maĭ bun, şi se face îmbunătăţit şi supus voinţelor Aceluia şi îndemnărilor, prin care şi viaţa cea cu adevărat vecinică reprimeşte. Şi aşa prin aceasta şi trupul cel împreunat îl face nemuritor, dobândind totdeodată după oarecare timp şi făgăduinţa învierei a vecinicei slave. Iar de nu va lepăda plecarea şi supunerea cea către cel maĭ rău, prin care urăciune ruşinoasă face chipuluĭ luĭ Dumnezeŭ, atuncea pre lângă acestea să înstrăinează şi să alungă de la Dumnezeŭ, Carele este singură fericirea cea adevărată şi viaţa cea nemincinoasă (reală), întrucât precum sufletul maĭ întâĭ l-aŭ părăsit pre El, aşa cu dreptul se părăseşce şi dânsul de la cel maĭ bun.

40. Cea după Prea înalta Treime, întreita fire, ca ceea ce este de la Dânsa zidită şi chip al Eĭ făcută, maĭ mult decât altele, adecă înţălegătoare, cuvântătoare şi Duhovnicească, (că întru acest fel este sufletul omuluĭ): trebue să păzască rânduiala sa, şi numaĭ cu Dumnezeŭ să fie, şi numaĭ cu Acesta să se unească, şi să I să supue şi să-L asculte; şi numaĭ către El să privească, şi să se

înfrumuseţeze pre sineşĭ cu neîncetată pomenirea Luĭ şi cu privirea, şi în sfârşit cu prea ferbinte şi înflăcărată către Dânsul iubire nemărginită: prin care minunat către sineşĭ Îl trage, iar maĭ ales se va atrage de tainica strălucire a nespuseĭ fireĭ Aceluia; Şi atuncea are cu adevărat pre cea dupre asemănare Icoana luĭ Dumnezeŭ. De bucurie, şi de înţălepciune şi Dumnezeeşce prin Ea făcându-se plin: Prin care să învaţă – saŭ văzându-se arătat, saŭ apropiindu-se nevăzut –, pre Dumnezeŭ a-l iubi maĭ mult decât pre sine, iar pre aproapele ca pre sine, şi de aicĭ a păzi vrednicia sa cu bună rânduealǎ, şi pre sine cu adevărat a se iubi. Fiindcă „Cel ce iubeşte nedreptatea, uraşce sufletul săŭ" (Ps. **10**.5) [112], şi despărţându-se de chipul luĭ Dumnezeŭ şi înrăutăţându-se, cu totul să stăpâneşce de patima nedreptăţiĭ; şi precum ceĭ îndrăciţĭ îşĭ mănâncă cărnurile lor nesimţând, asemenea şi acela maĭ rău îndrăcindu-se, îşĭ strică fireasca sa frumuseţă, sfărâmând nebuneşce pre a iubireĭ treimică dinlăuntrul săŭ alcătuire, a ceiĭ maĭ presus de frumuseţă frumuseţĭ a sufletuluĭ săŭ. Că ce este maĭ nedrept? Şi ce este maĭ perzător decât cela ce pre Ziditorul săŭ, carele l-a făcut dupre Chipul Săŭ, şi l-a împodobit, dându-ĭ şi puterea iubireĭ şi a cunoşcinţeĭ, – şi pre ceĭ ce întrebuinţază acestea bine, umplându-ĭ de îmbelşugate nespuse Darurĭ, dându-le şi viaţă vecinică –, să nu-şĭ aducă aminte de Dânsul, şi să nu voească neîncetat a-L vedea şi a-L iubi?!

41. Unul din cele maĭ marĭ rele a sufletelor noastre şi maĭ mult şi încă cu mult maĭ mare răŭ decât altele, este şarpele cel gândit începătorul răutăţiĭ, Anghel al vicleşuguluĭ, din cea către oamenĭ vicleană urăciune maĭ răŭ făcându-se; Atât maĭ de jos şi maĭ răŭ decât toţĭ este, încât a dorit din mândrie a se asemăna în stăpânire cu Dumnezeŭ Ziditorul. De carele atât s-a părăsit cu dreptate, pre cât el maĭ întâĭ l-a părăsit pre El, şi atât l-a părăsit, încât protivnic luĭ Dumnezeŭ şi împrotivă stătător şi arătat vrăjmaş s-aŭ făcut. Decĭ dacă Acela este bunătate vie şi făcător de viaţă a celor viĭ, acesta este chear însăşĭ răutate moartă şi de moarte făcător. Că Acela având fiinţă pre bunătate şi Fire nepriimitoare a răutăţiĭ de Care nu poate nicĭ a se apropia părtaşiĭ răutăţiĭ, cu cât maĭ mult pre făcătorul răutăţiĭ şi începătorul şi altora pricinuitorul, nu-l va goni foarte departe de la Sine? Iară vicleanul, nu vicleşugul, ci pre viaţă având fiinţă, rămâne muritor întru ea (în răutate), ca cela ce este primitor al eĭ, şi cu de sineşĭ stăpânirea cinstit: că de va voi să se supue şi să se alătureze de vecinicul izvor al bunătăţiĭ, poate să se facă părtaş al adevărateĭ vieţĭ. Dar fiindcă singur către răutate a prea îndrăsnit, să lipseşce şi de viaţa cea adevărată, lepădându-se din aceasta cu dreptate, din care izgonit fiind, se face Duh mort, nu dupre fiinţă, (că nu este fiinţă murirea), şi dupre alungarea din viaţa cea adevărată. Iară el, ca cela ce nu a luat saţiu din pornirea cea spre răutate, ci adăogând încă şi maĭ multă, se face pre sine Duh de moarte făcător, grăbindu-se a trage şi pre om spre împărtăşirea murireĭ luĭ.

42. Ca cela ce este amăgitor şi prea viclean, mijlocitorul şi pricinuitorul murireĭ, să îmbracă cu vicleanul şarpte în Raiul luĭ Dumnezeŭ atuncea; nu însuşĭ el făcându-se şarpe, ca nicĭ nu poate aceasta, că nu dupre nălucire era, nicĭ judeca bine a unelti acest meşteşug atuncea, temându-se orecum ca să nu se vădească, ci fiindcă nu îndrăsnea prin arătată vorbire a se apropia, propune pre cea vicleană, şi prin aceasta maĭ mult nădăjduea să înşale fără să-l înţăleagă, căcĭ ca un prieten văzându-se, pre cele ale luĭ prea rele să le întroducă, şi cu cea maĭ aleasă vorbire, (că nu era cuvântător simţitul şarpe, nicĭ putea maĭ întâĭ a scoate glas) glăsuia, ca către sine să atragă, şi maşinăriile îndămânatece să le facă ascultătoareĭ (Eveĭ) ca să îndemne pre aceasta îndată să se supue celor maĭ rele, şi acelora să slujască, asupra cărora a împărăţi a fost hotărâtă, ca una ce numaĭ singură din toate cele dupre simţire vieţuitoare, a fost cinstită cu cuvânt şi făcută cu Mâna luĭ Dumnezeŭ dupre Chipul Ziditoruluĭ. Însă slobode Dumnezeŭ, ca văzând omul sfătuirea cea adusă de la cel maĭ răŭ şi maĭ jos decât el, (căcĭ cu cât maĭ răŭ este şarpele decât omul!) şi cunoscând bine

[112] *Psalmii*, **10**, 5: "Domnul cercetează pe cel drept şi pe cel necredincios; iar pe cel ce iubeşte nedreptatea îl urăşte sufletul său".

că nicidecum nu-ĭ este de folos, şi privirea aceasta nevrednică de el fiind, cu urgie să lepede supunerea cea către cel maĭ rău, şi păzind credinţa către Ziditorul, să se facă biruitor căzutuluĭ (diavol) din adevărata viaţă, şi să priimească dupre dreptate fericita nemurire şi totdeauna să vieţuească înDumnezeit în veciĭ vecilor.

43. Nimic este maĭ bun decât omul, ca a gândi, şi a chibzui, şi a se sfătui, şi prin acestea a cunoaşte să protimisască folosul luĭ cu bună înţălegere, numaĭ de va păzi starea sa, ca să se cunoască pre sine, şi numaĭ pre cel maĭ bun decât sine, şi să facă cele ce să învaţă de la cel maĭ bun, iară la cele ce încă nu s-a învăţat de la Acela, să ia împreună sfătuitor numaĭ pre Dânsul. Că şi Îngeriĭ, deşi maĭ sus de noĭ, sunt cu vrednicia, dar slujesc şi dânşii în cele pentru noĭ cu voinţele Aceluia, trimiţându-se pentru ceĭ ce aŭ a moşteni mântuirea; şi maĭ ales nu toţĭ, ci ceĭ maĭ buni, cariĭ aŭ păzit rânduiala lor: Că aŭ şi aceştia de la Dumnezeŭ, cuvânt, minte şi Duh, strâns împreunate fiind aceste treĭ, şi trebue să se supue la Mintea cea Ziditoare, Cuvântuluĭ şi Duhuluĭ, ca şi noĭ, şi ne covârşesc pre noĭ în multe, dar sunt maĭ jos decât noĭ, precum este şciut, întru a fi dupre Chipul luĭ Dumnezeŭ, pentru aceasta şi maĭ mult suntem noĭ decât dânşiĭ, că ne-am făcut dupre chipul luĭ Dumnezeŭ.

44. Spre a sluji Ziditoruluĭ, este hotărât foarte tare Îngerilor, şi numaĭ a fi supuşĭ înainte s-aŭ ales, iar a stăpâni pre ceĭ maĭ micĭ nu s-aŭ orânduit, ci numaĭ când se va trimite la acest lucru de cela ce ţine toate. Satan însă a dorit să stăpânească cu mândrie fără voea Ziditoruluĭ, şi lăsându-şĭ starea sa (oficiul) dimpreună cu împreună învoitoriĭ săĭ Îngerĭ, să părăseşce cu dreptate de adevăratul Izvor cel învieţuitor şi luminător, îmbrăcându-se cu moartea şi cu vecinicul întunerec. Dar fiindcă omul, nu numaĭ a se stăpâni, ci şi a stăpâni este rânduit preste toate cele de pre pământ; pre carele cu ochĭ zavistnicĭ văzându-l începătorul răutăţiĭ, întrebuinţază toată măestria ca să-l scoată din stăpânirea luĭ, însă neputând a sili, deoarece să împedecă de Ţiitorul a toate, Carele aŭ zidit slobodă pre firea cea cuvântătoare şi de sineşĭ stăpânitoare: însă cu vicleşug aduce sfatul cel stricător de stăpânire, şi ca un fur înduplecă pre oamenĭ să treacă cu vederea şi întru nimic să pue porunca cea dată de la Cel maĭ Bun, şi lepădându-o să se împrotivească, şi împrotivă să facă de cele sfătuite; şi ca părtaş al rasculăriĭ să se împărtăşască şi de întunerecul şi murirea luĭ.

45. Iar cum că şi cuvântătorul suflet este ca cum să omoară, deşi are viaţă pre a fi, Marele Pavel ne-a învăţat scriind: „Văduva ce să desfătează, de vie este moartă" (1Tim. **5**.6) [113]. Decĭ a se zice aceasta şi despre cuvântătorul suflet, nu ar greşi cineva; Fiindcă sufletul cel lipsit de Duhovnicescul Mire, de nu se va strânge şi va plânge, şi va urma pre strâmta şi necăjicioasa viaţă a pocăinţiĭ, ci revărsându-se, şi dându-se pre sineşĭ îndulcirelor cu desfătare, viŭ fiind (că dupre fire este nemuritor) este mort, deoarece este priimitor de moartea celuĭ maĭ rău, precum de viaţa celuĭ maĭ Bun. Iar deşi văduvă numeşce pre cea lipsită de trupescul mire, când în desfătărĭ vieţuind dupre trup, întru adevăr zice moartă este dupre suflet; Că şi în alt loc zice acelaşĭ: „Că morĭ fiind noĭ cu păcatele, ne-a înviat împreună cu Hristos." (Efes. **2**.5) [114]: Dar ce este ceea ce zice: „Este păcat spre moarte" (1Ioan **5**.17) [115]?, încă şi Domnul: „Lasă morţiĭ să îngroape pre morţiĭ lor" (Luca **9**.59) [116] ! Aicea îĭ zicea pre aceĭ îngropătorĭ care vieţuesc dupre trup, morţĭ cu totul cu sufletul îĭ numeşce.

---

[113] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 6: "Iar cea care trăieşte în desfătări, deşi vie, e moartă".

[114] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 5: "Pe noi cei ce eram morţi prin greşealele noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos – prin har suntem mântuiţi!".

[115] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **5**, 17: "Orice nedreptate este păcat, dar este şi păcat care nu este de moarte".

[116] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **9**, 59: "Şi a zis către altul: Urmează-Mi. Iar el a zis: Doamne, dă-mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu".

46. Fiindcă de voea lor despărţându-se străbuniĭ noştrĭ de pomenirea luĭ Dumnezeŭ şi de privirea Luĭ, şi defăimând porunca Luĭ, şi una cugetând cu Duhul cel mort al Sataneĭ, şi din pomul cel oprit gustând, fără de voea Ziditoruluĭ, şi după ce s-aŭ golit de îmbrăcămintea cea luminată şi de strălucirea sa cea de sus, Vai! morţĭ şi dânşiĭ dupre Duh ca Satana s-aŭ făcut. Însă fiindcă Satana nu numaĭ este Duh muritor, ci şi omoară pre ceĭ ce se apropie de el, iar către ceĭ ce să împărtăşesc de omorăciunea luĭ şi trupul a ajutat, prin carele împreună aŭ lucrat a ajunge la faptă sfătuirea cea omorâtoare, făcându-se părtaşă, Vai! şi însuşĭ trupul lor acelor Duhurĭ făcătoare de murire. Şi era să se deslege îndată şi să se întoarcă în pământul din carele s-aŭ luat trupul cel omenesc, de nu se ţinea de purtarea de grijă cea maĭ înaltă putere, şi aştepta pre hotărârea Aceluĭ ce toate le poartă numaĭ cu Cuvântul, fără de Acăruia hotărâre, nimic nu se săvârşaşce din cele ce să fac. Însă aceea totdeauna să împlineşce prin dreapta judecată; Că „Drept este Domnul şi dreptăţĭ aŭ iubit", dupre Dumnezeescul Psalmist (Psalm **10**.7) [117].

47. Dumnezeŭ nu aŭ făcut moarte, dupre cum este scris, ci şi aŭ oprit de a se face aceasta, dupre cât se cuvenea: Şi cu dreptate era cu putinţă să o oprească pre aceea, aceĭ ce era de Dânsul zidiţĭ cu de sineşĭ stăpânirea, fiindcă avea hotărâre maĭ dinainte, dupre care l-aŭ făcut nemuritor şi l-aŭ asigurat bine (adecă hotarul); Pre acest sfat făcător de viaţă, l-aŭ făcut poruncă a Luĭ şi maĭ înainte le-aŭ spus arătat şi i-aŭ înfricoşat, şi tare le-aŭ hotărât, cum că, porunca Luĭ care era să le fie spre viaţă, de o va călca, le va fi spre moarte: ca să se păzască orĭ din dragoste, orĭ din cunoştinţă, orĭ din frică a nu muri, fiindcă Dumnezeŭ iubeşte folosul al fiecăruia din zidirĭ, pre carele îl cunoaşce şi poate. Iar dacă întru adevăr numaĭ cunoşcea, însă nu iubea, îndată lăsa nesăvârşită după ce aŭ oprit pre aceea care era bine cunoscută. Iar de iubea numaĭ, şi nu cunoştea, orĭ nu putea, îndată rămânea nesăvârşită iarăşĭ şi fără de a voi aceasta, fiindcă este ca cum nu o ar fi dorit şi nu o ar fi cunoscut. Decĭ fiindcă precum am zis, folosul nostru maĭ ales şi-l iubeşte, şi cunoaşte şi poate, orĭce ne va veni vreodată de acelea care nu voim, pentru folosul nostru cu adevărat ne vine. Iar întru acelea întru care singurĭ noĭ de voea noastră venim, fiindcă avem fire de sineşĭ stăpânitoare, mare frică este! Nu cumva să nu ne fie de folos. Iar când cu purtarea de grijă a luĭ Dumnezeŭ, arătat va opri ceva din toate cuprinzător, dupre cum s-aŭ făcut şi la nepoţiĭ luĭ Israil prin Prooroci, precum şi în legea Daruluĭ prin Apostoliĭ Luĭ şi prin moştenitoriĭ lor, arătat este vătămătoare şi perzătoare, cu a pofti cineva pre aceea şi să alerge la aceea. Şi deşi încă ne-ar îndemna cineva la aceasta şi ne va sili să alergăm la aceasta, stăruind să ne plece cu cuvinte şi cu chipurĭ îndămânatece să ne aducă întru pofta eĭ, arătat este acesta vrăjmaş şi luptător al vieţiĭ noastre.

48. Prin urmare trebuea, saŭ din iubire să dorim noĭ a vieţui, (că de ce ne-a zidit viĭ, dacă nu iubea aceasta cu deosebire?) Saŭ spre a cunoaşce maĭ mult folosul nostru întru aceasta, (cum nu dar cu neasemănare maĭ mult cela ce ne-aŭ dat nouă cunoşcinţa, Domnul cunoşcinţelor?), saŭ temându-ne de stăpânirea Luĭ cea Atot puternică, să nu ne furăm, să nu ne amăgim, nicĭ să ne plecăm a lepăda porunca Luĭ şi sfătuirea; Precum nicĭ acum cele după aceea date nouă poruncĭ şi sfaturĭ mântuitoare. Deoarece precum acum, ceĭ ce nu voesc a se împrotivi cu bărbăţie păcatuluĭ, nicĭ a se supune Dumnezeeştilor poruncĭ, înaintează spre calea cea protivnică, care este asemenea, ca cum am zice, cum că înaintează spre calea ceea ce duce spre cea dinlăuntru şi vecinică moarte, de nu prin pocăinţă vor repara sufletele lor. Întru acelaşi chip şi acea periculoasă întâmplare a străbunilor noştrĭ, neîmprotivindu-se celor ce-ĭ îndupleca a nu se supune, aŭ trecut cu vederea Dumnezeasca poruncă, de unde a eşit la îndeplinire hotărârea cea maĭ întâĭ dată prin dreapta judecată, cu mare glas, după care mâncând din pom aŭ murit. Şi îndată aŭ adus în lucrare ceea ce uitase: adecă porunca dragosteĭ, a adevăruluĭ, a înţălepciuneĭ şi a puteriĭ. Şi de ruşine se ascundeà, văzându-se

[117] *Psalmii*, **10**, 7: "Că drept este Domnul şi dreptatea a iubi şi faţa Lui spre cel drept priveşte".

desgoliţĭ de slava aceea, care face viĭ maĭ bine pre duhurile cele nemuritoare, fără de care viaţa Duhurilor maĭ rea decât multe morţĭ este şi se crede.

49. Cum că nu le era de folos a mânca din acel pom străbuniĭ noştrĭ, arată cela ce a zis: – „Privire era pomul, ca privirea mea, la care numaĭ celor maĭ desăvârşiţĭ ese a se sui fără de primejdie, iar celor maĭ simpli şi cu aplecarea slabă nu le este de folos, precum întru adevăr nicĭ hrana cea vârtoasă celor frageţi le este de folos, celor ce încă aŭ nevoe de lapte" –. Însă dacă nu spre privire voeşce cineva a înţălege acel pom tainic şi hrana cea dintru dânsul, nu este prea cu nelesnire a înţălege cineva, precum eŭ îmĭ daŭ cu părerea, că nu spre folos le era această hrană, fiindcă nu era încă desăvârşiţĭ aceea pentru ea; Că eŭ socotesc a fi dupre simţire privirea şi mâncarea aceea din pomiĭ Raiuluĭ, cariĭ coprindeau o prea mare dulceaţă; Iară hrana cea foarte dulce, nu este cu adevărat din cele totdeauna bune nicĭ din cele pentru toţĭ bune totdeauna. Însă celor ce astfel o întrebuinţază, fiind puternici, fără a se birui, şi numaĭ când trebue şi întru slava Făcătoruluĭ, bună este; iară celor ce nu aşa o întrebuinţază, din neputinţă, nu este bună. Pentru aceasta zic, că şi cunoscător s-aŭ numit, al bineluĭ şi al răuluĭ, acel pom; Că numaĭ celor desăvârşiţĭ în privire şi lucrare este a vorbi cu cele dulcĭ dupre simţire, şi a cărora minte nu să împedecă de la pomenirea şi privirea luĭ Dumnezeŭ şi de la laudele Aceluia şi rugăciunĭ; Însă maĭ ales acestea daŭ materie şi pricină a înălţăriĭ ceĭ către Dumnezeŭ, şi pre dulceaţa cea dupre simţire, până în sfârşit o ţine prin cea a minţiĭ mişcare spre cele maĭ înalte şi maĭ bune. Şi dacă nu este obicinuită (mintea), fără de a vătăma pre cea cuvântătoare a sufletuluĭ, ci este mare şi grozavă încă maĭ mult şi o aduce la acela întrucât este răŭ se socoteşce a fi bun, atuncea acela desăvârşit s-aŭ biruit, mâncând din el până la saţiu.

50. Înţăleptăşce se cuvenea străbunilor noştrĭ, când locuiaŭ întru acel Sfinţit loc al Raiului, ca nicĭdecum să nu dea uităriĭ pre Dumnezeŭ, ci maĭ ales să se deprinză şi să se iscusască cu cele simple şi cu adevărat bune şi să se săvârşască dupre privitoarea obicinuinţă. Ci dacă încă nu eraŭ desăvârşiţĭ, şi uşor se mutaŭ la bine şi la răŭ, să nu înainteze cu cercarea către acelea care sunt de nevoe a unelti putere. Şi acestea maĭ ales se fac la ceĭ ce prea mult trag în jos fireşce, şi la ceĭ stăpâniţĭ de simţirĭ, şi cariĭ pre toată mintea o trag în jos, şi daŭ loc faptelor celor rele, cu încredinţare arătând şi pre începătorul şi ziditorul unor asemenea patimĭ a cărora început este împătimita hrană a prea îndulcitoarelor bucate. Că dacă numaĭ privirea aceluĭ pom, dupre spunerea istorică, l-aŭ făcut bine priimit pre şarpe şi vrednic de credinţă sfetnic, cu cât maĭ mult mâncarea cea cu prea saţiu? Oare nu este lesne de înţăles, că încă nu era de folos străbunilor a mânca simţitor din acel pom? Oare nu era de necuviinţă după ce a mâncat din el, să se izgonească din Raiul luĭ Dumnezeŭ, ca să nu facă acel sfinţit loc adunare şi fabrică de răutăţĭ? Oare nu trebuea atuncea îndată şi moarte să sufere cu trupurile călcătoriĭ de poruncă? Dar a îndelung răbdat Stăpânul!.

51. Hotărârea cea de moarte dupre suflet, în carea ne-a dus cu lucru pre noĭ călcarea de poruncă, după dreptatea Ziditoruluĭ, după ce l-am părăsit noĭ, ne-a părăsit şi El pre noĭ, ca pre nişte de sineşĭ voitorĭ, fără de a ne sili cineva. Decĭ acea hotărâre s-a rostit de Dumnezeŭ cu iubire de oamenĭ, înainte dupre pricinele ce am zis, dar a dat şi a pus deasupra hotărârea de moarte a trupuluĭ maĭ întâĭ. Şi când a scos aceasta cu adânc nemăsurat de înţălepciune şi cu nemărginită iubire de oamenĭ, aŭ păzit pentru viitor aducerea aceasta la îndeplinire şi nu aŭ zis luĭ Adam: întoarce-te la aceea de unde te-aŭ luat, ci: „pământ eştĭ şi în pământ te veĭ întoarce" (Fac. 3. 19) [118]; Se poate însă ceĭ ce cu bună înţălegere aud aceste cuvinte, a vedea că Dumnezeŭ nicĭ sufletuluĭ nicĭ trupuluĭ a făcut moarte, nicĭ maĭ întâĭ a zis poruncind: în care zi veţĭ mânca să muriţi, ci „veţĭ muri în orice zi veţĭ mânca"; nicĭ acum întoarce-te în pământ aŭ zis, ci: te veĭ întoarce. Şi cu acest chip maĭ întâĭ vestind şi poruncind, însă fără de a împedeca prin condamnare, rezultatul lucruluĭ.

[118] *Facerea*, **3**, 19: "În sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care eşti luat; căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce".

52. Trebuea dar acea moarte să se atingă de străbunĭ, precum şi de noĭ ceĭ ce ne aflăm în viaţă, şi mort să se facă trupul. Se află încă şi altă (moartea) care este şi aceasta o lungă moarte, şi nu una, ci miĭ maĭ ales a zice, una pre alta dupre moştenire priimind, până ce la una şi cea din urmă şi maĭ lungă vom ajunge. Că întru stricăciune ne naştem, şi născându-ne ne scurgem, până ce de a ne scurge şi a ne naşte vom înceta. Şi nu putem cu adevărat a fi aceeaşĭ, deşi se pare a fi celor ce nu iaŭ aminte, precum ca şi focul atingându-se numaĭ de margenea cea supţire a trestieĭ. Pentru că şi aceea (trestia) altădată altceva fiind, măsură – a fi – având pre lungimea trestieĭ, asemenea şi desfăcându-se, măsură este fiecăruia prelungirea vieţiĭ.

53. Însă ca nu cu totul să nu cunoaşcem pre iubirea de oamenĭ cea nemăsurată şi adâncimea înţălepciuneĭ luĭ Dumnezeŭ, din ce pricină adecă Dumnezeŭ aŭ depărtat sfârşitul morţiĭ, nu spre puţin aŭ lăsat pre om a vieţui şi încă destulă prelungime. Întâĭ adecă arătat pedepsind cu milă, iar maĭ ales ertând nepedeapsa cea cu dreptul, ca să nu se desnădăjduească cu totul, încă a dat şi timp de pocăinţă şi de a bine plăcea Luĭ prin purtare din noŭ şi punere de început bun, mângâindu-l prin acestea de întristarea moştenitoareĭ morţĭ. A înmulţit încă şi neamul moştenitorilor, încât covârşesc cu mulţimea numărul celor maĭ înainte născuţĭ, pre numărul morţilor. În locul unuĭ Adam, carele din simţita frumuseţă a pomuluĭ s-aŭ făcut sărac şi mişel, pre mulţĭ din ceĭ simţiţĭ i-aŭ arătat cariĭ cu bună fericire s-aŭ îmbogăţit de Dumnezeasca cunoşcinţă şi de bunătăţĭ de şciinţă şi de bună voinţă Dumnezeească, martorĭ fiind: Sit, Enos, Enoh, Noe, Melhisedec, Avraam şi câţĭ întru acestea, maĭ întâĭ de dânşiĭ şi după dânşiĭ, ca aceea s-aŭ arătat. Decĭ fiindcă din aceştia toţĭ nicĭ unul n-a vieţuit desăvârşit fără de păcat, întrucât şi a putea iarăşĭ să se lupte pentru acea biruire a străbunilor, şi să vindece rădăcina raneĭ neamuluĭ nostru, şi celor după aceştia tuturor să le ajungă spre binecuvântare şi sfinţire şi întoarcere la o altă viaţă, şi aceasta maĭ înainte cunoscând Ziditorul, după oarecare timp a făcut alegerea neamurilor şi a seminţiilor, din care era să se înalţe Toiagul cel prea lăudat, din a căruia Floarea şi prin carele înainte zăcea a se săvârşi Mântuitoarea Iconomie la tot neamul omenesc.

54. O! adânc al bogăţieĭ, şi al înţălepciuneĭ şi al Dumnezeeşciĭ iubirĭ de oamenĭ! Că de nu ar fi fost moarte, şi maĭ întâĭ de moarte, cel muritor neamul nostru, ca cel ce din asemenea rădăcină se află, nu ne-am fi îmbogăţit cu pârga nemurireĭ noastre, nu ne-am fi chemat la cerurĭ, nu s-ar fi învrednicit firea noastră a se întrona maĭ presus de toată începătoria şi stăpânirea de-a Dreapta Prea Înalteĭ Mărirĭ în cerurĭ. Aşa a ştiut Dumnezeŭ a preface, prin înţălepciunea şi puterea Sa, cu iubire de oamenĭ, spre cel maĭ bun, alunecăturile abaterilor noastre din pricina stăpânireĭ de sineşĭ.

55. Mulţĭ poate învinovăţesc pre Adam, că lesne plecându-se sfătuireĭ vicleanuluĭ (diavol) a călcat Dumnezeasca poruncă, prin care călcare a pricinuit şi nouă moarte; dar nu este astfel, că maĭ înainte de a cerca cineva, de ar fi voit să guste din vreo plantă otrăvitoare, şi după cercare văzând cât de otrăvitoare este, ar fi voit iarăşĭ să mănânce dintru aceea; cu totul vinovat este acela, carele, dacă după cercare ar fi mâncat din acea otravă, trăgând cu ticăloşie moartea către sineşĭ, decât acela carele maĭ înainte de cercare făcând şi pătimind aceasta. Pentru aceasta maĭ mult fiecare din noĭ este vrednic de prihănire decât Adam. Căcĭ însă nu este oare la noĭ acel lemn? Nicĭ a luĭ Dumnezeŭ poruncă către noĭ, oprind gustarea din el? Poate acelaşĭ lemn nu este între noĭ, însă porunca luĭ Dumnezeŭ pentru el, şi acum întru noĭ se află, şi pre ceĭ ce rămân întru dânsa şi supuindu-se eĭ şi vieţuesc dupre cum datoresc, de toată răspunderea păcatelor strămoşescului blestem şi osânda îĭ slobozeşce; Iar pre ceĭ ce şi acum o leapădă pre ea, alegând maĭ mult decât pre dânsa, sfătuirea şi îndemnarea diavoluluĭ, nu se poate a nu cădea din viaţa aceea şi din petrecerea cea din Raĭ şi în ameninţata osândire a foculuĭ Gheniĭ.

56. Şi care este această poruncă, carea de Dumnezeŭ ni se pune înainte nouă astăzĭ? Pocăinţa, al căruia cuprins este: ca de cele oprite să nu ne maĭ atingem. Deoarece lepădaţĭ fiind din locul Dumnezeeşciĭ desfătărĭ, şi scoşĭ din Raiul luĭ Dumnezeŭ, dupre dreptate ne-am osândit a petrece şi

locui împreună cu animalele cele necuvântătoare şi ne-am făcut fără de nădejde ca prin puterea noastră să ne întoarcem iarăşi în Raiŭ. Acelaş Dumnezeŭ, carele cu dreptate a adus asupra noastră osândirea iar maĭ ales a slobozit a veni preste noĭ această osândă, acum din cea prea multă iubire de oamenĭ şi prea marea bunătatea Sa, şi nespusa îndurare şi milostivire, până la noĭ s-a pogorât pentru noĭ, şi făcându-se om ca şi noĭ, însă fără de păcat, precum bine a voit, ca pre cel asemenea, prin cel asemenea să-l reînveţe şi să-l remântuească, dându-ne mântuitoare pocăinţă, şi prin întroducerea poruncii zicând: „Pocăiţi-vă că s-aŭ apropiat Împărăţia Cerurilor" (Mat. **3**. 2) [119]. Că maĭ întâĭ de În-omenirea Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, precât este de departe cerul de pământ, pre atâta depărtată era de noĭ Împărăţia luĭ Dumnezeŭ (Cerurilor). Iar după ce Dumnezeŭ, Împăratul nostru, bine a voit a veni la noĭ şi a se uni cu noĭ, s-a apropiat de noĭ toţĭ Împărăţia Cerurilor.

57. Decĭ aproape fiind acum de noĭ Împărăţia Cerurilor, prin pogorârea la noĭ a Dumnezeŭ Cuvântuluĭ, să nu ne facem însuşĭ depărtaţĭ de dânsa, vieţuind şi petrecând nepocăiţĭ; Ci maĭ ales să fugim de ticăloşia celor ce vieţuesc întru întunerec şi în umbra morţiĭ. Şi să dobândim lucrurile pocăinţiĭ, prin cuget smerit, umilinţă şi plângere Duhovnicească, cu inimă înfrântă şi blândă, plină de milostivire, iubitoare de dreptate, dreasă prin curăţire, pacinică, făcătoare de pacea aproapeluĭ, împreună pătimitoare, bine mulţămitoare întru cele ce ne vin asupră pentru dreptate şi adevăr, şi în gonirĭ şi în pagube, ocărârĭ, clevetirĭ, intrigĭ, învinuirĭ şi orice pătimirĭ; Pentru că Împărăţia cerurilor, iar maĭ ales Împăratul ceresc, O! nespusă marea Sa dăruire! întru noĭ este. De Carele prin faptele pocăinţiĭ suntem datorĭ totdeauna a ne lipi, iubindu-L după puterea noastră, precum şi El atât de mult ne-a iubit pre noĭ nevredniciĭ.

58. Pre dragostea cea către Dumnezeŭ o întăreşce depărtarea patimilor, şi înavuţirea de bunătăţĭ. Fiindcă urăciunea spre cele rele, din carea se face depărtarea patimilor, adună dorinţa înlăuntru nostru a dobândireĭ faptelor bune; Iar îndrăgitorul faptelor bune şi dobânditorul, cum nu va iubi maĭ cu deosebire pre dătătorul bunătăţilor prea bunul Dumnezeŭ şi Stăpânul?? Carele este singur dătătorul şi păzitorul a tot binele, întru carele Singur se află dupre cel maĭ ales chip, şi prin mijlocirea iubireĭ Îl poartă întru sineşĭ? dupre cum zice „Cela ce rămâne întru dragoste, întru Dumnezeŭ rămâne şi Dumnezeŭ întru dânsul" (1 Ioan **4**. 16) [120]. Cunoască dar oricine, că nu numaĭ din faptele cele bune să dobândeşte dragostea cea către Dumnezeŭ, ci şi din dragoste se nasc bunătăţile; pentru carea şi Domnul în Evanghelie, uneorĭ zice: „Cela ce are poruncile mele şi le păzeşce pre ele, acela este carele mă iubeşce pre mine" (Ioan **14**. st. 21) [121]; iar alteorĭ „Cela ce mă iubeşce pre mine, poruncile mele păzeşce" (st. **15**) [122]. Însă nicĭ lucrarea bunătăţilor este lăudată şi folositoare celor ce o lucrează fără de dragoste, nicĭ dragostea fără de lucrurĭ bune; Despre carele Marele Pavel scriind către Corintenĭ, zice: „De voiŭ face acestea şi acestea ... iar dragoste nu am, nimic nu mă folosesc" (1 Cor.**13**) [123]. Încă şi prea iubitul ucenic a luĭ Iisus Hristos zice: „Să iubim nu cu cuvântul, nicĭ cu limba numaĭ, ci cu adevărul şi cu lucrul" (Ioan **3**. 18) [124].

[119] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **3**, 2: "Spunând: Pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor".

[120] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 16: "Şi noi am cunoscut şi am crezut iubirea, pe care Dumnezeu o are către noi. *Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne întru el*".

[121] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 21: "Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este care Mă iubeşte; iar cel ce Mă iubeşte pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui".

[122] *Idem*, **14**, 15: "De Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele".

[123] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*: **13**, 2-3:

"2. Şi de aş avea darul proorociei şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiinţă, şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.

3. Şi de aş împărţi toată avuţia mea şi de aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte".

[124] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 18: "Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a şi fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-născut, Fiul lui Dumnezeu".

59. Prea Înaltul şi Închinatul Părinte, este Tată al însuşĭ Adevăruluĭ, adecă a Unuia Născut Fiuluĭ. Şi Duh al adevăruluĭ are pre Sfântul Duh, precum a arătat maĭ întâĭ Cuvântul Adevăruluĭ. Decĭ ceĭ ce să închină Acestuia (Tatăluĭ) întru aceste trei feţe şi aşa cred şi ca cum prin acestea lucrându-se, că „Duhul este, zice Apostolul Pavel, prin carele ne închinăm şi prin carele ne rugăm" (Rom. **8**. 26) [125]; Şi „nimenĭ nu vine la Tatăl decât prin mine, zice cel Unul Născut al Tatăluĭ (Ioan **6**. 45) [126], prin urmare ceĭ ce să închină astfel Prea Înaltuluĭ Tată întru Duhul şi Adevărul, aceştia sunt adevăraţiĭ închinătorĭ (Ioan **4**. 23) [127].

60. „Duh este Dumnezeŭ, şi ceĭ ce să închină Luĭ, întru Duhul şi Adevăr trebue să i se închine" (Ioan **4**. 24) [128], adecă, netrupeşce pre cel fără de trup înţălegându-L; Fiindcă aşa întru adevăr Îl vor vedea în tot locul, întru Duhul şi Adevărul Luĭ. Pentru că Duh fiind Dumnezeŭ, netrupesc este, iar cel netrupesc nu este în loc, nicĭ să scrie împrejur de hotare locale. Aşadar cel ce zice că trebue a ne închina luĭ Dumnezeŭ (carele este pretutindenea) în vreun loc din locurile cele din cer saŭ de pre pământ, nu spune adevărat, nicĭ drept să roagă; fiindcă Dumnezeŭ ca netrupesc fiind, nicĭ întru un loc este, iar ca Dumnezeŭ în tot locul se află. Fiindcă de ar fi hotar, saŭ loc, sau zidire, unde să nu fie Dumnezeŭ, s-ar afla cum că-I împrejur scris în vreun loc. Aşadar este pretutindenea, fiindcă este nehotărât. Dar cum în tot locul, ca cel ce nu de vreun loc, ci de tot locul cuprinzându-se? Nu cu adevărat, deoarece iarăşĭ trup ar fi. Aşadar ca cel ce ţine totul şi-l cuprinde, El este întru Sineşĭ, în tot locul şi maĭ presus de tot locul, închinat de adevăraţiĭ închinătorĭ, întru Duhul şi Adevărul Luĭ.

61. Îngerul şi sufletul fiindcă sunt fără de trup, nu sunt în loc, dar nicĭ pretutindenea sunt; Fiindcă nu ţin totul, ci şi aceştia aŭ nevoe de Cel ce cuprinde totul din toate părţile (a se ţine). Aşadar şi aceştia înlăuntru Celuĭ ce ţine şi cuprinde toate se află: De Dânsul cu îndămânatec chip hotărându-se. Sufletul adecă conţinând trupul cu carele şi s-aŭ zidit, pretutindenea în trup se află, nu ca într-un loc, nicĭ să hotăraşce, ci ca cuprinzându-l şi conţinându-l şi înviețuindu-l, ca cel ce este după Chipul luĭ Dumnezeŭ şi acesta.

62. Nu numaĭ dupre aceasta s-a făcut omul dupre Chipul luĭ Dumnezeŭ maĭ mult decât Îngeriĭ, fiindcă are esenţială şi făcătoare de viaţă putere întru el, ci şi dupre a stăpâni; Fiindcă se află în firea sufletuluĭ nostru oarecare putere, care pe de o parte este domnitoare şi stăpânitoare, iar pe de alta supuindu-se şi slujind fireĭ: cu voinţa (dragostea), dorinţa, simţirea, şi în scurt câte după minte împreună s-a zidit minţiĭ de Dumnezeŭ. Deşi noĭ, întrucât suntem cu cuget iubitor de păcat, eşim din hotarele noastre, că nu numaĭ către Dumnezeŭ Atot Ţiitorul, ci şi către însuşĭ de sineşĭ ţiitorul cel firesc dintru noĭ nu ne supunem. În sfârşit Dumnezeŭ pentru stăpânirea cea dintru noĭ, ne-a dat şi stăpânirea a tot pământul. Îngeriĭ nu aŭ trup împreună înjugat, ca şi mintea să o aibă subjugată; Iar voinţa Duhovnicească (a minţiĭ) ceĭ ce aŭ căzut, o aŭ rea totdeauna, iar ceĭ bunĭ o aŭ totdeauna bună, neavând nicĭdecum nevoe de povăţuitor. Iar ţinerea pământească, cel viclean (Satan) nu o a avut, ci o a răpit, de unde se adeverează că nu s-a zidit el stăpânitor al pământuluĭ; Iar Îngeriĭ ceĭ bunĭ sunt rânduiţĭ de Atot Ţiitorul a-l păzi, după căderea noastră. Şi pentru aceasta din vrednicie, – deşi nu cu totul pentru iubirea de oamenĭ –, ne-a scos. Însă hotarele Îngerilor, precum Moisi în cântarea sa zice, le-aŭ pus Dumnezeŭ, când a împărţit neamurile; Iar împărţirea aceasta după Cain şi Sit s-aŭ făcut. Că nepoţiĭ ceĭ din Cain se numeaŭ fiiĭ oamenilor, iar ceĭ din Sit, fiiĭ luĭ Dumnezeŭ;

[125] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 26: "De asemenea şi duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite".

[126] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 45: "Scris este în prooroci: «Şi vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu». Deci oricine a auzit şi a învăţat de la Tatăl la Mine vine".

[127] *Idem*, **4**, 23: "Dar vine ceasul şi acum este, când adevăraţii închinători se vor închina Tatălui în duh şi adevăr, că şi tatăl astfel de închinători îşi doreşte".

[128] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 24: "Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi în adevăr".

împărțind, după părerea mea, de atunci pre numele (adecă fiiĭ luĭ Dumnezeŭ) şi maĭ înainte prevestind neamul din carele avea să ia Trup cel Unul Născut Fiul luĭ Dumnezeŭ.

63. Poate a zice cineva, că între altele multe, şi trinitatea cunoşcințeĭ noastre, pre noĭ maĭ mult decât pre Îngerĭ ne arată dupre Chipul luĭ Dumnezeŭ a fi; nu numaĭ că este trinitatea, ci şi că cuprinde împreună cunoşcință de tot felul. Fiindcă numaĭ noĭ din toate zidirele, împreună cu cea înțălegătoare şi cea cuvântătoare avem şi pre cea simțitoare, care fiind fireşce împreună cu cea cuvântătoare, aŭ adus meşteşugurile şi artele, şi a cunoaşce mulțimea sciințelor; Fiindcă numaĭ omuluĭ i-aŭ dat Dumnezeŭ a lucra pământul şi a-l instrui a produce din cele ce nu sunt, deşi nu încă cu totul nefiind: Că aceasta numaĭ a luĭ Dumnezeŭ este a o da. Se face dar aproape ca din nimic, nicĭ să strică nimic din câte se face de Dumnezeŭ, ci amestecându-se una cu alta de cele de la noĭ, arată o altă figură (formă). Încă şi nevăzutul cuvânt al mințiĭ, nu numaĭ prin auzire se face simțit, prin mişcarea aeruluĭ, ci şi prin a se scri pe hârtie, prin trup cu trup a se vedea: şi aceasta numaĭ oamenilor o aŭ dat Dumnezeŭ. Aducându-ne la credință statornică cea către Prea Înaltul Cuvânt, prin venirea cu Trup şi arătarea în lume; Din care nimic nicĭdecum nu se află la Îngerĭ.

64. Însă deşi cea dupre Chip maĭ mult decât Îngeriĭ o avem noĭ şi până acum, ci de a fi dupre asemănarea luĭ Dumnezeŭ, cu mult însă suntem maĭ jos decât Îngeriĭ, şi maĭ cu samă acum. Şi ca pre celelalte să le las, (zic) că săvârşirea de a fi cineva dupre asemănarea luĭ Dumnezeŭ, prin cea de la Dumnezeŭ Dumnezească strălucire să săvârşeşce: de care se lipsesc Îngeriĭ ceĭ răĭ pentru aceasta şi supt întunerec se află. Dar de această strălucire sunt plinĭ Îngeriĭ ceĭ bunĭ, care se şi numesc a doua lumină, de la cea întâĭ lumină luminat împărtăşindu-se. Şi aceasta nu cred cineva a nu o cunoaşce, din ceĭ ce să îndeletnicesc cu silință şi cu bună (cunoşcință) înțălegere cu de Dumnezeŭ însuflatele scripturĭ. Aŭ încă şi pre aceasta Sfințiĭ Îngerĭ, adecă cunoşcința celor simțite, nu că cu simțitoare oarecare şi firească putere cuprind aceasta, ci prin o Dumnezească putere le cunosc pre acestea, cărora (Îngerilor) nicĭ una din cele de față saŭ trecute, saŭ viitoare se pot ascunde.

65. Aceşteĭ strălucirĭ şi luminărĭ de care am zis maĭ sus, ceĭ ce să împărtăşesc având-o cu măsură, alăturându-se, cu măsură aŭ şi cunoşcința tuturor ființelor. Dar că şi Îngeriĭ se împărtăşesc de dânsa, şi că nezidită este, şi nu este ca Dumnezeasca ființă, toțĭ sciŭ care cetesc cu sârguință scripturele Sfinților Apostolĭ şi ale de Dumnezeŭ însuflaților Cuvântătorĭ de Dumnezeŭ. Şi fiindcă ceĭ ce cugetă cele protivnice, hulesc această Dumnezească Lumină, şi să întăresc că este orĭ zidire, orĭ ființă a luĭ Dumnezeŭ; Şi când o zic pre aceasta zidire, nu priimesc a zice că aceasta este a Îngerilor lumină. Ci las să vie acum Predicatorul de Dumnezeŭ Ariopaghitul, carele în scurt acestea treĭ le lămureşce: că împrejur, zice, mişcându-se Dumnezeeştile mințĭ, să împreunează cu cele fără de început şi fără de sfârşit strălucirĭ ale Bunuluĭ şi ale Prea Bineluĭ. Iar cum că Dumnezeeşcĭ mințĭ numesc pre buniĭ Îngerĭ, tuturor este cunoscută; şi înmulțit cu numărul zicându-le, i-a deosebit de ființa luĭ Dumnezeŭ, fiindcă una este aceea, totdeauna neîmpărțită; Iar numindu-le fără de început şi fără de sfârşit (pre strălucirĭ), ce alt, decât a fi nezidite ne-aŭ arătat nouă?

66. De această Dumnezească strălucire şi luminare desgolindu-se firea noastră, din pricina călcăriĭ de poruncă, şi fiindcă milostivindu-se Cuvântul luĭ Dumnezeŭ spre sluțănia noastră, pentru multa Sa îndurare, după ce o aŭ luat pre a noastră fire, aŭ arătat-o celor maĭ aleşĭ din Ucenicĭ sus în Muntele Tavoruluĭ, îmbrăcată cu maĭ multă frumuseță, adecă ce eram odată şi care vom fi în viitorul veac prin El, dacă dupre Dânsul vom viețui aicĭ, pre cât ne va fi nouă cu putință, precum şi cel cu Gura de Aur Sfântul Ioan ne spune.

67. Aceşteĭ Dumnezeeşcĭ strălucirĭ şi luminărĭ fiind şi Adam părtaş maĭ înainte de călcarea porunceĭ, ca cu o adevărată podoabă a slaveĭ îmbrăcat aflându-se, nu era gol, ci cu mult maĭ înfrumusețat, ca cum am zice, ca ceĭ de acum înfăşurațĭ cu multe podoabe de aur şi îmbrăcațĭ cu porfire şi steme de petre scumpe. Pre această Dumnezească strălucire şi dăruire, Marele Pavel o

numeşce cerească locuinţă, zicând: „Că de aceasta suspinăm, dorind a ne îmbrăca în locaşul nostru cel din cerurĭ ... Şi după ce ne vom îmbrăca cu acesta nu ne vom afla golĭ" (2 Cor. **5**. 1-2-3) [129]. Pre această Dumnezeească strălucire a îmbrăcămințeĭ minţiĭ, şi acest Pavel ca o arvună aŭ luat-o de la Dumnezeŭ, când se ducea de la Ierusalim spre Damasc (Fap. **9**. 3) [130]. Orĭ ca să zic dupre Marele întru Teologhie Grigorie, maĭ întâĭ de a se curăţĭ încă de gonirĭ, vorbind către gonitor, şi maĭ ales prin puţină strălucire a Mareĭ Luminĭ.

68. Dumnezeasca fiinţă cea maĭ presus de toate, nicĭ odată nu se numeşce cu număr înmulţit; Iar neziditul şi Dumnezeescul Dar al luĭ Dumnezeŭ şi lucrarea, împărţându-se neîmpărţit, după chipul razeĭ Soareluĭ, că deşi înferbântă, dar luminează şi învieţuieşce şi creşce şi aruncă lumină celor luminate părţĭ, prin a ei şĭ strălucire, şi ochilor privitorilor se vede; Asemenea dupre o închipuire umbroasă, şi Dumnezeasca lucrare a luĭ Dumnezeŭ, nu numaĭ una, ci şi multe se numeşce de Teologĭ, precum şi de Marele Vasilie; Iar lucrările Duhuluĭ, zic, care? nespuse adecă sunt pentru mărimea lor şi nenumărate pentru marea mulţime! Cum dar vom înţălege pre cele după acestea ale veacurilor? Care a fost lucrările Sale înainte de zidirea aceĭ înţălegătoare şi dincolo de veacurĭ? Că a zice, că şi veacurile cele Duhovniceştĭ zidirĭ sunt, nimenĭ n-a zis a fi ceva zidit, dar nicĭ a înţăles, prin urmare nezidite sunt puterile şi lucrările Dumnezeescululĭ Duh, pentru aceasta şi multe le (numesc) Teologhisesc nedespărţite de una şi rămâind cu totuluĭ tot neîmpărţită Fiinţa Duhuluĭ.

69. Lucrarea cea nezidită a luĭ Dumnezeŭ, fiindcă se împărţăşce neîmpărţit, pentru aceea şi cu număr înmulţit se numeşce de Teologi, precum maĭ sus am zis, ceea ce Marele Vasilie desluşit o adevereşce. Decĭ fiindcă şi Dumnezeasca înDumnezeitoare strălucire, nu fiinţa, ci lucrarea luĭ Dumnezeŭ este, pentru aceasta şi aceea nu cu număr singular, ci şi cu număr înmulţit se zice, dupre alăturarea împărtăşitorilor şi după vrednicia priimitorilor, care maĭ ales şi maĭ mult s-aŭ revărsat întru dânşiĭ de înDumnezeitoarea Lumină.

70. Lucrările acestea, şapte le zice Proroçul Isaia, care număr la Evreĭ de şapte, multe înţălege. Că zice „Se va sui toiag din rădăcina luĭ Ieseĭ şi floare dintr-însul se va rădica, şi se vor odihni pre Dânsul şapte Duhurĭ: Duhul înţălepciuneĭ, Duhul înţălegereĭ, al cunoşcinţeĭ, al buneĭ credinţe, al sfatuluĭ, al potereĭ, şi al temereĭ" (Is. **11**. 1, 2, 3) [131]. Pre aceste şapte Duhurĭ, zidite, dupre mintea lor cea stricată, le zic ereticiĭ că sunt, pre cariĭ, deşi ceĭ ce maĭ cu întindere s-aŭ împrotivit acestor împrotivă zicătorĭ, dar şi noĭ de ajuns i-am mustrat cum că hulesc. Însă şi Dumnezeescul Grigorie Teologul, amintind de aceste lucrărĭ ale Duhuluĭ, zice: Lucrările Duhuluĭ, dupre Isaia, se numesc. Iar acela cel între Proroçĭ cu mare glas, nu numaĭ pre deosebirea cea către Dumnezeasca fiinţă curat şi arătat prin număr o aŭ descoperit, ci şi a lucrărilor acestora nezidirea aŭ înfăţoşat-o. Că a se odihni este vrednicie stăpânitoare, deci cele ce odihnesc pre acel Trup Stăpânesc, cum poate fi zidire?

---

[129] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 1-2-3:

"1. Căci ştim că, dacă acest cort, locuinţa nostră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veşnică, în ceruri.

2. Căci de aceea şi suspinăm, în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuinţa noastră, cea din cer.

3. Dacă totuşi vom fi găsiţi îmbrăcaţi iar nu goi".

Trimitere incompletă în mss. la 2 Cor. **2**, 3, în loc de **5**, 1-2-3.

[130] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **9**, 3: "Dar pe când călătorea el şi se apropia de Damasc, o lumină din cer, ca de fulger, l-a învăluit deodată".

[131] *Isaia*, **11**, 1-3:

"1. O Mlădiţă va ieşi din tulpina lui Iesei şi un Lăstar din rădăcinile lui va da.

2. Şi se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu, duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, duhul cunoştinţei şi al bunei-credinţe.

3. Şi: va umple pe El duhul temerii de Dumnezeu. Şi va judeca nu după înfăţişarea cea din afară şi nici nu va da hotărârea Sa după cele ce se zvonesc".

71. Domnul nostru Iisus Hristos dupre Sfântul Luca zice „cu degetul Tatăluĭ Eŭ scot draciĭ" (**11**. 20)[132]; Iar dupre Sfântul Mateiŭ „cu Duhul luĭ Dumnezeŭ" (**12**. 28)[133]. Iar deget al luĭ Dumnezeŭ, zice Marele Vasilie, este una din lucrările Duhuluĭ; decĭ dacă pre una dintru acestea o aŭ zis că este a Duhuluĭ Sfânt, întru adevăr şi celelalte toate, precum acestaşĭ aŭ arătat nouă. Însă nu pentru aceasta mulţĭ Dumnezeĭ saŭ multe Duhurĭ sunt, că sunt înaintărĭ acestea, şi figurărĭ şi lucrărĭ fireşcĭ ale Unuia Sfânt Duh, şi pentru fiecare Unul este lucrătorul. Iară ceĭ răŭ socotitorĭ, zicându-le pre acestea zidire, înşăptit în zidire împart pre Duhul luĭ Dumnezeŭ; dar se vor ruşina de şapte orĭ. Că precum aŭ zis prorocul maĭ sus despre ele, ca şapte ochĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ sunt, cariĭ privesc asupra a tot pământul, precum şi în Apocalips scrie „Har vouă şi pace de la Dumnezeŭ ... şi de la cele şapte Duhurĭ cariĭ staŭ înaintea Scaunuluĭ Luĭ, şi de la Iisus Hristos." (**1**. 4)[134]. Iar cum că acestea sunt Sfântul Duh, prea arătat credincioşilor se arată.

72. Dumnezeŭ şi tatăl, prin Sfântul Proroc Miheŭ, maĭ înainte vestind cea dupre trup naşcere a Unuia născut, vrând să arate pre cea fără de început a luĭ Dumnezeire, zice „şi eşirele Luĭ din început din zilele veacululĭ" (**5**. 1)[135], iar aceste eşirĭ, zic Dumnezeeştiĭ Părinţĭ că sunt ale Dumnezeireĭ, care sunt ale Tatăluĭ, ale Fiuluĭ şi ale Sfântuluĭ Duh lucrărĭ şi puterĭ, dupre explicaţia Sfinţilor Învăţătorĭ. Pre care zidite le numesc, ceĭ ce cugetă cele ale celor răŭ slăvitorilor şi aşa să silesc a le arăta. Dar fiecare odată viindu-şĭ întru sine să cugete: Care-ĭ cel din început „ON" (este)? Cine-ĭ Acela despre care zice David, „că din veac este"? (Ps. **89**. 2)[136], şi cu pricepere las să socotească şi să cugete bine, de vor voi, că precum Dumnezeŭ prin Prorocul din început zicând că sunt aceste eşirĭ, n-aŭ zis nicĭ cum că s-aŭ făcut, s-aŭ zidit, precum şi cel întru Duhul Marele Vasilie teologhisind, nu aŭ zis – s-aŭ făcut –, ci, că aŭ fost Lucrările Duhuluĭ maĭ înainte de zidirea cea Duhovnicească şi dincolo de vecĭ. Prin urmare numaĭ Dumnezeŭ este din vecĭ lucrătorul cel Atot Putinte, cu Cela ce are puterĭ şi lucrărĭ maĭ înainte de vecĭ.

73. Zic însă ceĭ protivnicĭ Sfinţilor Învăţătorĭ, adecă începătoriĭ releĭ credinţe, că numaĭ una este cea nezidită, – Dumnezeească Fire –, iar orĭce alt afară de aceasta, nicĭ întru un chip, ci este zidire, făcând eĭ aicĭ zidire şi pre Tatăl şi pre Fiul şi pre Sfântul Duh –, că una şi aceiaşĭ este lucrarea acestor Treĭ; Iar Acăruia lucrările sunt zidite, acela nu este nezidit, pentru aceasta nu sunt lucrărĭ ale luĭ Dumnezeŭ, să nu fie! Ci acela carele s-aŭ lucrat şi s-aŭ făcut este zidire. De unde şi fiinţască şi firească este această mişcare, care se deosebeşce de lucrarea Dumnezeeşciĭ Firĭ, precum arată de Dumnezeŭ însuflatul Damaschin. Însă fiindcă Dumnezeescul Chiril aŭ zis: Dacă lucrare este a face, cum este aceasta făptură? Care numaĭ prin astă lucrare se lucrează, şi aceea prin alta iarăşĭ, şi aşa va merge spre nemărginit, şi al lucrăriĭ nezidirea totdeauna se caută şi se vesteşte.

74. În tot locul aflându-se nedespărţit (Dumnezeŭ) şi de Dumnezeasca fiinţă şi de Dumnezeasca lucrare, încăpută este a luĭ Dumnezeŭ lucrare de noĭ ceĭ zidiţĭ: Fiindcă se împărţăşte nedespărţit, dupre Teologhĭ, rămâind dupre eĭ nedespărţită de Dumnezeasca fire cu totuluĭ tot. Pentru care şi Sfântul Ioan Gură de Aur zicând: că picătura Haruluĭ pre toate le-aŭ umplut de cunoşcinţă; printr-însa se face minunele, păcatele se desleagă ... şi ne-aŭ arătat că nezidită este picătura Haruluĭ.

[132] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **11**, 20: "Iar dacă Eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni iată a ajuns la voi împărăţia lui Dumnezeu".

[133] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **12**, 28: "Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăţia lui Dumnezeu".

[134] *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, **1**, 4: "Ioan celor şapte Biserici, care sunt în Asia: Har vouă şi pace de la Cel ce este şi Cel ce era şi Cel ce vine şi de la cele şapte duhuri, care sunt înaintea scaunului Lui".

[135] *Miheia*, **5**, 1: "Şi tu, Betleeme Efrata, deşi eşti mic între miile lui Iuda, din tine va ieşi Stăpânitor peste Israel, iar obârşia Lui este dintru început, din zilele veşniciei". Am decalat cu un stih trimiterea care se făcea în mss., pentru a fi corespunzătoare citatului. Mss. trimitea la *Miheia*, **5**, 2.

[136] *Psalmii*, **89**, 2: "Mai înainte de ce s-au făcut munţii şi s-a zidit pământul şi lumea, din veac şi până-n veac eşti Tu".

Fiindcă pe urmă voeà ca să arate cum că este şi lucrarea, dar nu însuşĭ fiinţa fiind, încă şĭ deosebirea a Dumnezeeşciĭ lucrărĭ cea către Dumnezeasca fire şă către Ipostasul Duhuluĭ, adaoge zicând: partea zic adecă a lucrăriĭ, fiindcă Mângâitorul nu se împărţăşce. Decĭ începător este întru fiecare din noĭ Dumnezeescul Dar şi lucrarea, fiindcă şi neîmpărţit acesta se împărţăşce. Iară fiinţa luĭ Dumnezeŭ cu totuluĭ tot neîmpărţită fiind întru sineşĭ, cum poate din ceĭ ziditĭ a o încăpea?

75. Fiindcă sunt trei Ipostasurĭ ale Treimeĭ, de lucrările fiinţeĭ se învrednicesc ceĭ ce să unesc cu Dumnezeŭ, ca un Duh se fac cu El, dupre cum şi Marele Pavel aŭ zis: „Cel ce să lipeşce de Domnul, un Duh este" (1 Cor. **6**. 17) [137]. Dupre fiinţă nu se poate uni cu Dumnezeŭ ceĭ vrednicĭ, precum toţĭ Teologhiĭ mărturisesc, căd dupre fiinţă, Dumnezeŭ este neîmpărtăşit. Iar unirea cea dupre Ipostas, singură rămâne totdeauna a Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ-Omuluĭ, şi rămâne dupre lucrare a se împărtăşi ceĭ ce s-aŭ învrednicit a se uni cu Dumnezeŭ. Şi precum e un Duh cu Dumnezeŭ cel ce să lipeşce de Dumnezeŭ, pre nezidita lucrare a Duhuluĭ o zice că este şi să numeşce, dar nu fiinţa luĭ Dumnezeŭ, deşi protivniciĭ nu le place. Fiindcă şi prin Prorocul zice: nu Duhul meŭ, ci: din Duhul meŭ voiŭ vărsà preste credincioşĭ, aŭ zis Dumnezeŭ" (Ioil. **3**. 1) [138].

76. Prin îndemnarea luĭ Dumnezeŭ, zice, să mişcă şi Moisi şi David, şi câţĭ eraŭ încăpătorĭ de lucrare, prin lepădarea obiceiurilor trupeşĭ s-aŭ făcut, şi viĭ oarecare icoane ale luĭ Iisus, şi maĭ ales dupre Dar şi asemănare; Şi una este curăţănia întru Hristos şi Sfinţiĭ Luĭ, şi strălucirea Dumnezeuluĭ nostru preste noĭ, de Dumnezeŭ însuflatul cânta zicând: Că purtătoarele de Duh suflete, dupre Marele Vasilie, după ce se vor lumina de Duhul, şi acestea se săvârşesc Duhovniceştĭ şi altora le trimite Harurĭ; de aicea cunoşcinţa celor viitoare, încredinţarea tainelor, descoperirea celor ascunse, împărţirea Darurilor, cereasca petrecere, împreună cu Îngeriĭ dănţuirea, nesfârşita veselie, înDumnezeita Dăruire, către Dumnezeŭ asemănare şi cea maĭ înaltă din virtuţĭ din câte pofteşce cineva, adecă a se face Dumnezeŭ (dupre Dar).

77. Că dupre Darul, şi strălucirea aceea şi de Dumnezeŭ unirea covârşesc slujitoriĭ aĭ ceĭ de sus strălucirĭ, adecă Îngeriĭ pre oamenĭ; Pentru care sunt şi a doua (strălucire) frumuseţă, slujitorĭ aĭ ceĭ de sus strălucirĭ, şi luminĭ a doua aĭ luminiĭ ceĭ dintăĭ strălucitoare sunt puterile cele de gând şi slujitoarele Duhurĭ, şi întâia luminătoare fire după cea dintăĭ, de unde şi să strălucesc, şi a doua lumină este Îngerul, care să varsă oarecum din cea dintăĭ Lumină, saŭ împărtăşire a întăiĭ Luminĭ. Şi împrejur mişcându-se Dumnezeeştile minţĭ, să unesc cu Strălucirea cea fără de început şi nesfârşită a Bunuluĭ şi a Prea Bunuluĭ Dumnezeŭ, că acelor vecinice singur Dumnezeŭ este lumină, şi nu altul; Şi ceea ce este Soarele la ceĭ simţitorĭ, aceasta şi celor înţălegătorĭ Dumnezeŭ; şi Acesta este a toată cuvântătoare fire Lumină şi cea dintăĭ şi cea din margene Lumină. Că dacă veĭ auzi pre Prorocul zicând, (zice Părintele cel cu Gură de Aur) „Am văzut pre Domnul şezând pre Scaun prea înalt" (Is. **6**. 1) [139], să nu socoteştĭ că aŭ văzut pre însuşĭ fiinţa Aceluia, ci pogorârea; şi această pogorâre, maĭ umbros au văzut-o decât puterile cele de sus.

78. Toată firea, prea departe este şi cu totul streină de Dumnezeasca fire. Că Dumnezeŭ este fire, iar celelalte nu sunt fire, dupre cum nicĭ fiinţă sunt, deşi celelalte fiinţĭ sunt; Iar de este Acela Fiinţă, celelalte nu sunt fiinţă, asemenea şi a înţălepciuneĭ, şi a bunătăţiĭ, şi în scurt a zice de toate cele despre Dumnezeŭ, saŭ zicându-se pentru Dumnezeŭ, saŭ despre Dumnezeŭ luându-se cele zise, bine veĭ Teologhisi dimpreună cu Părinţiĭ. Este însă şi să zice fire a tuturor fiinţelor Dumnezeŭ, ca cele ce să împărtăşesc de la Dânsul, şi prin împărtăşirea Acestuia împreună staŭ; şi nu prin

[137] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El".
[138] *Ioil*, **3**, 1: "Dar după aceea, vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, şi fiii şi fiicele voastre vor profeţi, bătrânii voştri visuri vor visa iar tinerii voştri vedenii vor vedea". În mss. se făcea trimitere la **2**, 28.
[139] *Isaia*, **6**, 1: "În anul morţii regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt şi măreţ şi poalele hainei Lui umpleau templul".

împărtăşirea Fireĭ Luĭ staŭ, să nu fie, ci prin împărtăşirea lucrăriĭ Luĭ. Aşadar şi fiinţă este al fiinţelor, şi chip al chipurilor, ca Începătorul chipurilor, şi înţălepciune a înţăleptilor; şi în scurt toate al tuturor. Şi nu fire, ca Cel ce este maĭ presus de toate firele. Şi nu fiinţă fiind, ca cel ce este maĭ presus de fiinţă. Şi nu fiinţă, nicĭ având chip, ca cel maĭ presus de chip Fiinţă. Decĭ cum noĭ ne facem aproape de Dumnezeŭ?? Oare cu firea ne apropiem de el? Dar nu are, nicĭ va avea împărtăşire, saŭ apropiere către Prea Înalta Fire nicĭ una din toate zidirele. Iar de s-a făcut cineva aproape de Dumnezeŭ, numaĭ cu lucrarea s-aŭ apropiat de El. Şi cum?? Ca împărtăşitor de aceea fireşce? Însă aceasta este de obşte a tuturor zidirelor. Negreşit nu celor din fire apropiaţĭ, însă la aceia care cu voinţa se fac aproape saŭ departe de Dumnezeŭ, iar buna voinţă este numaĭ a celor cuvântătorĭ. Decĭ aceştia singurĭ decât toate celelalte zidirĭ, saŭ departe, saŭ aproape se fac de Dumnezeŭ, prin bunătate saŭ răutate, saŭ să apropie, saŭ să depărtează: Acestea singure şi priimitoare sunt de ticăloşie, saŭ de fericire; Însă noĭ credem că ne vom învrednici fericireĭ.

79. Decĭ una către alta alăturându-se zidirele, de aproape de Dumnezeŭ să zic dupre fire, saŭ streină. Aproape adecă să zice de Dumnezeire cele gândite firĭ şi numaĭ cu mintea cuprinse, iară streină cu totul, câte sunt supt simţire; şi decât acestea, cu mult maĭ departe care sunt cu totul neînsufleţite şi nemişcătoare. Decĭ între dânsele alăturându-se zidirele, aproape de Dumnezeŭ dupre fire saŭ streine să zic, iară ele între dânsele dupre fire, toate streine sunt de Dumnezeŭ; iară maĭ mult decât ar putea cineva să zică, precum firea cea gândită este departe de Dumnezeŭ, orĭ precât simţirea şi cele supt simţire sunt departe de cele gândite, pre atâta e departe şi firea noastră de Dumnezeŭ cu adevărat. Vaĭ nouă! de nu din alegere bine voitoare prin lucrurĭ şi chipurĭ bune, ne vom face aproape de Dânsul.

80. Limba cea înDumnezeită şi de obşte a Dumnezeeşcilor de Dumnezeŭ Cuvântătorĭ, Purtătorul de Dumnezeŭ Damaschin, zice în Capul 2 al Teologhielor luĭ: trebue ceĭ ce voesc a spune, saŭ a auzi ceva despre Dumnezeŭ, să cunoască bine, cum că nu sunt nicĭ toate negrăite, nicĭ toate de grăit, şi cele ale Teologhieĭ şi cele ale Iconomieĭ; Că nu-s toate cunoscute, nicĭ toate necunoscute; şi sunt maĭ presus de cuvânt la câte să zic despre cele Dumnezeeştĭ, şi acestea pre cât este cu putinţă dupre covârşitor cuvânt. Că nu afară de cuvânt dupre lipsire, ci afară de cuvânt dupre noĭ, pre cât se poate cuprinde de noĭ, şi câte de către noĭ înşine, în auzul altora se (daŭ) duc. Că nicĭ acesta tâlcuind poate arăta, nicĭ acela mult cercetând de la sineşĭ poate a zice, nicĭ nouă înşine este slobod a spune ceva despre Dumnezeŭ; Iară nicĭ să ne întoarcem către ceĭ Duhovniceştĭ cariĭ vorbesc cele ale Duhuluĭ şi când vor cere cuvânt ceĭ protivnicĭ.

81. Se zice că este scris deasupra porţilor şcoaleĭ luĭ Platon „nimenea să nu intre aicĭ, neînvăţat Gheometria". Iară cu totul neînvăţat Gheometria este, cela ce nu poate despre cele nedespărţite, ca despre cele despărţite să cugete şi să vorbească; fiindcă este sfârşit a celor cu neputinţă fără aceea care se mărgineşte ţinta (peratute) (trece). Că Gheometria, maĭ ales tot cuvântul este pentru toate margenile; care şi fără de cele mărginaşe, întrucât şi acestea şi se hotărăsc şi se înfăţoşază, mintea despărţăşte pre cele nedespărţite. Iar acela carele nu s-a învăţat ca prin minte să despartă trupul de cele ce urmează luĭ, cum va auzi despre însuşĭ – fire –, maĭ ales care nu numaĭ nedespărţită este, fiindcă se află înlăuntru lor, dar nicĭ poate fi vreodată fără de ele? (de cele ce urmează trupuluĭ). Cum vor auzi despre totul ca întru totul, care întru cele aparte să află, de minte numaĭ şi cuvântul despărţându-le pre acestea, şi maĭ înainte de cele multe înţălegându-să, şi care fără a celor multe nicĭdecum aflătoare a adevăratuluĭ Cuvânt? Cum va auzi despre înţălegătoare şi gândite? Cum va auzi că şi minte având fieştecare din noĭ zicând şi înţălegerĭ, şi fieştecare din înţălegerĭ cum că se află (se zice) minte? Şi nu va râde şi va striga hulindu-ne pre noĭ, că zicem că aŭ doi şi maĭ multe minţĭ fiecare din oamenĭ? Iară cela ce unele ca acestea a le auzi neputând, saŭ a zice despre cele nedespărţite ca despărţite, cum despre Dumnezeŭ va putea un asemenea, unele ca acestea a zice

saŭ a se învăţa? Deoarece multe sunt şi se zic unirele şi despăţirele dupre Cuvântătoriĭ de Dumnezeŭ, însă unirele pre despărţirĭ le stăpânesc şi maĭ înainte începătoare fiind; Nicĭ leapădă pre acestea, nicĭ să împedecă de acestea nicĭdecum. Decĭ protivniciĭ nepriimind, nicĭ putând a cunoaşte cea dupre Dumnezeŭ neîmpărţită împărţire şi împărţita unire, auzindu-ne zicând, într-o conglăsuire cu Sfinţiĭ, că ale luĭ Dumnezeŭ sunt unele cuprinse, iar altele necuprinse, iară Unul este Dumnezeŭ: Acelaş necuprins fiind cu fiinţa, însă cuprins de zidirĭ dupre Dumnezeeşcile Luĭ lucrărĭ, dupre cea maĭ înainte de vecĭ adecă a Sa voinţă pentru noĭ, dupre cea maĭ înainte de vecĭa Sa Pronie pentru noĭ, dupre cea maĭ înainte de vecĭa Sa înţălepciune pentru noĭ; şi ca să zic dupre Dumnezeescul Macsim, dupre nemărginita Sa putere şi înţălepciune şi bunătate. Acestea dar când noĭ le vom zice de nevoe, şi pre care auzindu-le ceĭ protivnicĭ şi ceĭ după aceea asemenea lor, ne defaimă că avem mulţĭ Dumnezeĭ, şi multe zicând nezidite şi cum că alcătuit din acestea facem pre Dumnezeŭ; Fiindcă nu cunosc că Dumnezeŭ să desparte nedespărţit şi să uneşte despărţit, şi dintru care nu pătimeşce nicĭ înmulţire nicĭ alcătuire.

82. Marele Pavel, Gura luĭ Hristos Vasul alegeriĭ, a Dumnezeescului Nume prea vestită Căruţă, „cele nevăzute ale luĭ Dumnezeŭ, zice, de la zidirea lumiĭ, se văd curat, înţălegându-se de la făpturile Luĭ, şi vecinica Luĭ putere şi Dumnezeirea" (Rom. 1.20)[140]. Oare şi fiinţa Luĭ Dumnezeŭ se vede, prin făpturile luĭ înţălegându-se Nu întru adevăr. Pentru că aceasta este a răilor cugetătorĭ nebunie şi a celor maĭ înainte de dânşiĭ, iară maĭ ales a luĭ Evnomie smintitul. Pentru că acesta maĭ înainte de rău credincioşiĭ aceea şi împreună glăsuit cu aceea, scrie în capetele luĭ, că din făpturĭ nimic alt nu se înţălege, fără numaĭ această fire a luĭ Dumnezeŭ. Iară Dumnezeescul Apostol (Pavel) cu multă deosebire învaţă şi tâlcueşte acestea. Fiindcă maĭ înainte aŭ învăţat că cea cunoscută a luĭ Dumnezeŭ arătată este, şi aŭ arătat că se maĭ află şi altceva maĭ presus de această cunoşcinţă a luĭ Dumnezeŭ, ceea ce el aŭ descoperit tuturor celor ce aŭ minte; Apoĭ adaoge „Că pre cele nevăzute ale luĭ, de la facerea lumiĭ, prin făpturile Luĭ înţălegându-se se văd. Iară cea cunoscută a luĭ Dumnezeŭ, ce este? Cu acest chip se veĭ învăţa de la Dumnezeeştiĭ Părinţĭ, care tălmăcind zic: Ale luĭ Dumnezeŭ unele sunt necunoscute, adecă fiinţa Sa, iară altele cunoscute, adecă cele dimprejurul fiinţeĭ Sale, precum: bunătatea, înţălepciunea, puterea, Dumnezeirea şi Marea Cuviinţă, pre care şi nevăzute le zice Pavel, însă văzute prin făpturĭ. Iară cele din zidirĭ înţălese despre Dumnezeasca fiinţa luĭ Dumnezeŭ acestea cum este cu putinţă iarăşĭ să fie zidirĭ? Deoarece şi nezidită este lucrarea luĭ Dumnezeŭ care din zidirĭ să înţălege, şi fiinţă nu este; Fiindcă nu numaĭ singuratec aceasta să înţălege (lucrarea), ci şi înmulţit (plural).

83. De înţălepciune, şi de meşteşug, şi de putere, dară nu încă şi de fiinţa luĭ Dumnezeŭ sunt priimitoare zidirele luĭ Dumnezeŭ, zice Marele Vasilie, luĭ Evnomie împrotivindu-i-se, că din zidirĭ zicea, se vede că se arată fiinţa luĭ Dumnezeŭ; Aşadar şi nezidită este lucrarea luĭ Dumnezeŭ cea din făpturĭ, şi nu este fiinţa. Şi ceĭ ce zic că nicĭdecum să deosebeşce Dumnezeasca fiinţă de Dumnezeasca lucrare, arătaţĭ sunt Evnomienĭ.

84. Bine zice întru cele contra luĭ Evnomie, fratele luĭ (al Sfântuluĭ Vasilie) şi cel ce fräţeşte cugeta, – Fiindcă cu amărunţime am înţăles frumuseţa şi mărimea minunelor celor din zidirĭ, dintru acestea şi cele asemenea acestora, alte înţălegerĭ despre Dumnezeire priimim, şi cu osebită numire tâlcuim pre fieştecare din înţălegerile acestea, care se fac întru noĭ. Că din mărimea şi frumuseţa făpturilor, după măsură să priveşte Făcătorul, şi Ziditor pre Făcătorul numim. Şi cu putinţă este întru care aŭ prisosit puterea, fiinţă să facă pre voinţă şi dreptatea ca un nemitarnic Judecător. Însă şi pre glasul „Dumnezeŭ", din a vederiĭ lucrare am priceput să ţinem; Întrucât pentru aceasta din parte oarecare lucrare a Dumnezeeştiĭ fire învăţându-ne, a fiinţiĭ Aceştia întru supţirătatea minţiĭ prin acest glas (Dumnezeŭ), nu ne-am făcut.

[140] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 20: "Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire, aşa ca ei să fie fără cuvânt de apărare".

85. Sfântul Dionisie Ariopaghitul, cel maĭ întâĭ, după Sfinţiĭ Apostolĭ, maĭ înalt între Teologĭ, după ce a lămurit pre cea dupre Ipostas a luĭ Dumnezeŭ despărţire, zice: deşi Dumnezeasca despărţire este bună cuviincioasă eşire ale uniriĭ ceĭ Dumnezeeşcĭ, maĭ presus unire a Aceştia din bunătate, înmulţindu-se şi mult înmulţindu-se, şi după oarecare despărţire Dumnezească, zicem cum că este bună-cuviinţă ale Dumnezeeştiĭ Începătoriĭ înaintărĭ, fiindcă dărueşce la toate cele ce sunt şi revarsă din destul pre împărtăşirea tuturor bunătăţilor, împreunându-se adecă despărţit, înmulţându-se adecă unatec şi să prea înmulţăşte cel unatec, fără a eşi dinlăuntru cu oareşĭcare. (atribute). Acestea noĭ cele de obşte şi unelnice ale toateĭ Dumnezeeşciĭ despărţirĭ, orĭ cele cu bună cuviinţă eşirĭ (atribute Dumnezeeşcĭ), ne vom stărui dupre cuviinţă a le lăuda, şi arătă curat, cum că este şi altă despărţire la Dumnezeŭ, ci nu cea Ipostatnică numaĭ, pre care pre ceilaltă de cea Ipostatnică despărţire şi Dumnezeească despărţire o numeşce; Fiindcă despărţirea cea dupre Ipostasurĭ, nu este despărţire a Dumnezeireĭ, deşi adecă după Dumnezeeştile înaintărĭ (atribute), zice că se înmulţăşte şi prea să înmulţăşte Dumnezeŭ, ci şi pre însuşĭ înaintarea aicea o zice cum că sunt şi înaintărĭ: Iar acolo zice, nu se prea înmulţăşte cel Dumnezeesc, să nu fie, nicĭ dupre Dumnezeŭ să despărţăşte, fiindcă Treimea se află la noĭ Dumnezeŭ, iar nu în treĭ. Arată adecă şi pre cea nezidită a acestor înaintărĭ şi lucrărĭ, fiindcă le numeşce Dumnezeeşcĭ pre acestea şi despărţirĭ ale toateĭ Dumnezeirĭ. Şi această Dumnezeească începătorie, zice, cum că dupre Dumnezeeşcile acestea înaintărĭ şi lucrărĭ să înmulţăşte şi prea se înmulţăşte pre Sine. Nu că de afară se adaoge ceva, să nu fie, ci şi porunceşte (Sfântul Dionisie) să laude pre aceste înaintărĭ (însuşirĭ), şi chear adăogând laude dupre putinţă. Şi arată cu aceasta, acest Prea Înţălept şi Dumnezeesc Cântăreţ, că sunt aceste şi Prea lăudate.

86. Însuşĭ acest de Dumnezeŭ porpoveduitor, după ce aŭ zis maĭ sus, că Dumnezeasca depărtare este cea cu bună cuviinţă înaintare, adaoge: sunt adecă împreunate dupre Dumnezeasca despărţire singuratecele împărtăşirĭ. Împărtăşirĭ dar aicĭ le-aŭ numit dimpreună pre toate înaintările şi lucrările luĭ Dumnezeŭ; Aŭ adăogat şi „pre" cum că sunt singuratece acestea, ca să nu socotească cineva că acestea sunt săvârşitoarele, adecă fiinţa a fiecăruia celor ce sunt, saŭ simţirea vieţiĭ acelor viĭ, orĭ pre cuvânt şi minte care se află la cele cuvântătoare şi înţălegătoare care sunt. Fiindcă cum este cu putinţă a fi acestea singuratece întru Dumnezeŭ (predările) sunt zidirĭ, întrucât sigurateca împărtăşire, fireşce se află la cel ce o predă, precum cu scumpătate vedem că se face la Lumină?

87. Înaintând Marele acesta pre aceste înaintărĭ şi lucrărĭ ale luĭ Dumnezeŭ, şi cu alte nume cuviincioase luĭ Dumnezeŭ le laudă şi le numeşce împărtăşirĭ şi de sineşĭ împărtăşire. Şi în multe părţĭ ale cuvintelor luĭ arată, cum că sunt maĭ presus de cele ce sunt: şi cum că aceste sunt pilde ale celor ce sunt, şi maĭ înainte se afla dupre Ipostas în Dumnezeŭ, dupre unire maĭ presus de fiinţă. Cum dar este cu putinţă a fi acestea zidirĭ? Maĭ jos ne arată ce sunt aceste pilde, şi zice: Pilde dar zice cum că sunt cele întru Dumnezeŭ înştiinţatele şi singuratecele cuvinte, maĭ înainte aflându-se dupre Ipostas, pre care Teologhia le numeşce: maĭ înainte alegerĭ şi Dumnezeeşcĭ bune voinţe, ale celor ce sunt înainte despărţitoare şi făcătoare, dupre aceea, care Cel maĭ presus de fiinţă, toate cele ce sunt, maĭ înainte de le-aŭ hotărât şi le-aŭ adus întru a fi. Cum dar cele maĭ înainte hotărârele şi săvârşitoarele acele ce sunt voinţe Dumnezeeşcĭ, zidite le zicĭ? Cum dar nu sunt arătaţĭ aceştia, că pogoară mult jos pre aceste înaintărĭ şi lucrărĭ, cu a le zice pre ele zidite? Fiindcă Fiinţa cea făcătoare, şi de viaţă făcătoare şi de înţălepciune făcătoare şi simplu, făcătoare şi cuprinzătoare lucrare a tuturor celor ce sunt zidite, sunt Dumnezeeşcile voinţe şi Dumnezeeşcile acestea împărtăşirĭ şi dăruirĭ ale bunătăţiĭ şi pricină a totuluĭ.

88. Aşadar adecă, dacă împărtăşitor a însuşĭ Luĭ este, atuncĭ cu nicĭ un chip nimenea altul nu-ĭ este părtaş, după cum zice Marele Dionisie. Iară celelalte împărtăşirĭ, dacă sunt împărtăşirĭ şi a celor ce sunt începuturĭ, cu totuluĭ tot nicĭdecum nu împărtăşaşte pre nimenea; Fiindcă nicĭ cunoşcinţa

se împărtăşaşce din cunoşcinţe, nicĭ viaţa din vieţĭ; Iară de aŭ pre a fi, se zice că se împărtăşesc de cel ce însuşĭ este: fiindcă fără de El nicĭ sunt, nicĭ să împărtăşesc, dupre cum cu de-amăruntul, nicĭ maĭ înainte cunoşcinţa fără de cunoşcinţă. Pentru aceasta ca nişte de sineşĭ împărtăşite, cu nicĭ un chip sunt zidite. Acestea, şi dupre Dumnezeescul Macsim, nicĭodată nu aŭ avut început spre a fi şi cele ce pentru Dumnezeŭ dupre fiinţă să privesc; Şi nu aŭ fost vreme vreodată când nu era. Iară ceĭ protivnicĭ răŭ credincioşĭ, pre însuşĭ viaţa şi pre însuşĭ bunătatea, şi pre cele de acest fel, cu rea credinţă socotindu-le zidite, nu înţăleg că se împărtăşesc aceĭ de obşte numirĭ a celor ce sunt, deşi să zic că sunt, însă şi maĭ presus de toate sunt: dupre cum cu de-amăruntul acest Mare Dionisie zice: Cu lesnire avea zice, să numească şi pre Sfântul Duh zidire, câţĭ pre aceste de sineşĭ împărtăşite le pune dimpreună cu zidirele. Întrucât Marele Vasilie zice: cum că această împărtăşire a numirelor celor cu Dumnezească cuviinţă, Duhul Sfânt este.

89. Iară dacă cineva zice, cum că numaĭ aceluĭ din început este împărtăşirea, fiindcă numaĭ Ea nu se împărtăşaşte, ci împărtăşind numaĭ, iară celelalte să împărtăşăsc aceştia: las să cunoască cum că nu cugetă cu înţălegere pentru celelalte împărtăşirĭ. Fiindcă cele viĭ, şi Sfinte, şi îmbunătăţite, nu se zic cum că vieţuesc prin împărtăşire, şi să sfinţăsc şi să îmbunătăţăsc, ci pentru că simple sunt şi de sineşĭ aŭ începutul, fiindcă împărtăşăsc. Însă pentru că se împărtăşăsc dintru a lor viaţă, şi dintru a lor sfinţire şi dintru a lor bunătate; iar cea de sineşĭ bunătate, şi celelalte, nu se face de sineşĭ viaţă prin împărtăşirea alteĭ de sineşĭ vieţĭ: Pentru aceea şi precum de sineşĭ viaţă este a celor ce împărtăşăsc, iar nu a celor ce să împărtăşăsc: Aceea dar care nu se împărtăşaşce de viaţă, ci ea împărtăşaşce şi dă viaţă celor viĭ, cum este cu putinţă să fie zidire? Acestea să întâmplă şi la celelalte împărtăşirĭ.

90. Las să zică şi acum dimpreună cu noĭ Dumnezeescul Macsim, care scrie la sholiele luĭ, cum că cuprinzătoarea Pronie a totuluĭ, sunt însăşĭ înaintările (atributele) luĭ Dumnezeŭ, şi sunt de obşte acelor trei ipostasurĭ şi a ascunseĭ Unimĭ aĭ Ziditoareĭ Proniĭ (adecă aĭ ceia ce zideşte) şi aĭ bunătăţiĭ, adecă înfiinţătoare şi învieţuitoare şi de înţălepciune făcătoare. Adecă prin cuvântul luĭ, cum că sunt multe şi prea ascunse acestea aŭ arătat şi cum că nu sunt aceste fiinţa luĭ Dumnezeŭ, fiindcă aceea este una şi cu totuluĭ tot nedespărţită. Iar fiindcă de obşte aŭ zis pre Tri-Ipostatnica şi prea ascunsa Unime, ne-aŭ înfăţoşat nouă cum că nicĭ Fiul sunt, nicĭ Duhul cel Sfânt acestea (ci atribute); Fiindcă dintru acestea nicĭ una nu-ĭ de obşte lucrarea celor trei (adecă, nu-ĭ una şi aceeaşĭ cu fiinţa Ipostasurilor). Iar prin cuvântul luĭ ne încredinţează cum că nu numaĭ Pronia şi bunătatea, ci împreună şi cea ziditoare aŭ arătat că sunt nezidite. Fiindcă dacă nu a fi zidită de Ziditorul cea zidită, aşadar prin alt Ziditor, şi acela iarăşĭ prin altul va fi zidit, şi la sfârşitul acesteĭ nebuniĭ va înainta cineva, şi nicĭ la nemărginire nu va sta de a urma. Aşadar înaintările şi lucrările luĭ Dumnezeŭ, şi nezidite sunt şi nicĭ una dintru acestea nu sunt fiinţă, nicĭ Ipostas.

91. Fiindcă şi mult felurit aŭ făcut pre tot (universul), Ziditorul şi împodobitorul totuluĭ, din cea nemărginită şi covârşitoare bunătate, unele adecă aŭ voit ca simple să fie, iar altele afară de cea pre – a fi –, să aibă şi viaţă, şi altele să o aibă dupre norocirea lor şi înţălegătoare pre aceasta, iar altele să priimească de la amândouă pre viaţă, se maĭ află şi altele care aŭ aceasta amestecată din amândouă. Şi acelea care aŭ priimit de la Domnul, viaţă, cuvânt şi înţălegătoare putere, să dobândească şi unirea, prin cea către Dânsul de voe plecare, şi să vieţuească întru acest chip Dumnezeeşce şi maĭ presus de fire, fiindcă s-a învrednicit Daruluĭ şi lucrăriĭ al însuşĭ înDumnezeireĭ: Deoarece voinţa Luĭ este lucrătoare al totuluĭ tot, care din ce nu aŭ fost vin la a fi, orĭ să face maĭ bine din ce aŭ fost şi aceasta cu felurit chip. Şi prin această felurime a Dumnezeeşciĭ voinţe celeĭ preste toate, una şi aceeaşĭ Pronie şi bunătate, şi aceeaşĭ a zice, întoarcerea luĭ Dumnezeŭ – din bunătatea Sa – la cele maĭ de jos; multe Proniĭ şi bunătăţĭ sunt şi

să zic de la Dumnezeŭ înțăleptiți Teologĭ, care se împart neîmpărțițĭ la cele împărțite și se fac în multe felurĭ; Întrucât unele adecă să se numească maĭ înainte cunoscătoare puterĭ ale luĭ Dumnezeŭ, iară altele ziditoare și cuprinzătoare puterĭ: Dintru acestea iarășĭ, dupre Marele Dionisie, unele adecă înființătoare, altele iar înviețuitoare, iar altele de înțălepciune făcătoare, și fiecare dintru acestea sunt de obște ale Tatăluĭ și ale Fiuluĭ și ale Sfântuluĭ Duh. Și după una fiecare dintru acestea spre noĭ bunătate și Dumnezească voință, – Tatăl și Fiul și Sfântul Duh – , este făcătoare de viață, și de ființă făcătoare și de înțălepciune făcătoare, adecă lucrarea și puterea eĭ, pre care și le-aŭ numit cuprinzătoare împărtășirĭ și întregime. Și învață că fireșce se află la cel ce le predă, și le înalță pre acestea din toate celelalte zidirĭ.

92. După cum cu amăruntul Soarele întreagă predă la ceĭ ce să împărtășăsc lumina și căldura, și acestea le are sădite și înființate lucrările: Întru acest chip și Dumnezeeșcile împărtășirĭ, întrucât se află la cel ce le predă întregĭ (fără a se împuțina) sunt fireșcĭ și ființăștĭ lucrărĭ ale Luĭ și prin urmare nezidite. Precum întru adevăr adecă lumina Soareluĭ nicĭ urmă nu lasă înapoĭ când Soarele se află supt pământ, și aceea pre care îĭ lasă în urma luĭ deasupra pre pământ, nu este cu putință ca vederile lor care priimeșce pre raza acestuia a nu se amesteca către dânsa și printr-însa a se uni cu cel ce izvorașce lumina; Căcĭ căldura cea de acolo și câte se fac dintr-însa, se întrebuințază la nașcerea și înmulțirea celor simțite, și pre cele în multe felurĭ deosebirĭ ale umezelelor nu le lasă și pre acestea (neîmpărtășite) deși nu are nicĭ o legătură cu soarele prin raze: Dupre acestașĭ chip, ca o umbroasă oarecum icoană a celor simțite, aceĭ numaĭ câțĭ dobândesc pre cea maĭ presus de fire și Dumnezeeșciĭ Luminĭ a Daruluĭ celuĭ înDumnezeitor curat se împărtășesc, și prin mijlocirea aceștia se uneșce cu Dumnezeŭ. Toate dar celelalte sunt săvârșirĭ ale ziditoareĭ lucrărĭ, dupre Dar adecă din ce nu aŭ fost, făcându-se adecă în Dar: Nu însă și bine împodobite de la Dar, care este următoare frumusețeĭ luĭ Dumnezeŭ.

93. Această frumusață a luĭ Dumnezeŭ și înDumnezeitoarea lucrare, pre care câțĭ o priimesc se fac Dumnezeĭ, este oareșĭcare Dumnezeesc Dar, ci însă nu fire a luĭ Dumnezeŭ; Nu cum că nu este de față la cele cu dar dăruite, dupre bârfeala și clevetirea celor protivnicĭ; fiindcă firea luĭ Dumnezeŭ este pretutindenea; Ci fiindcă nu se împărtășașce de nimenea din cele zidite, dupre cum maĭ înainte s-aŭ arătat, pre care ar fi putut a-ĭ împărtăși și a se împărtăși Aceștia. Iar Dumnezeasca lucrare și Darul Duhuluĭ, pretutindenea de față și nedespărțit de aceia totdeauna se află; Iar la aceea cariĭ prin necurăție nu sunt vrednicĭ de împărtășire, este neîmpărtășit, ca cum întru adevăr nu ar fi de față (ar lipsi). Fiindcă zice: dupre cum întru adevăr înfățișările fețelor nu se face la toate materiile, ci numaĭ la acelea care aŭ oarecare supțirătate și limpezire (sticlire): Așa și lucrarea Duhuluĭ, nu la toate sufletele, ci numaĭ întru acelea care nu aŭ nicĭ o răutate și îndărătnică faptă. Și iarășĭ: La toțĭ este de față Sfântul Duh, însă la câțĭ adecă să curățăsc de patimĭ îșĭ arată puterea Luĭ, iar la câțĭ adecă aŭ pre partea cea stăpânitoare amestecată cu nerânduelele păcatuluĭ, nu se află.

94. Dupre cum întru adevăr lumina soareluĭ este nedespărțită de rază și de căldură, care se dă prin mijlocirea eĭ (a razeĭ), însă la aceea care nu aŭ ochĭ, lumina este neîmpărtășită, ci cunosc numaĭ din căldură, prin mijlocirea razeĭ; Fiindcă la aceea zic care nu aŭ ochĭ, nu este cu putință desăvârșit a se face priimită lumina: Așa, și cu mult maĭ mult, la nicĭ unul dintru aceea care nu aŭ cercat Dumnezeasca frumusață, se va afla împărtășirea fireĭ Ziditoruluĭ; Fiindcă nu se află nimenea, nicĭ unica din cele zidite, care va avea putere priimitoare a fireĭ Ziditoruluĭ.

95. Las să mărturisască aicĭ împreună cu noĭ, cum că nicĭ zidită, nicĭ ființă a luĭ Dumnezeŭ este Dumnezeasca lucrare cea împărtășitoare. Și Botezătorul luĭ Hristos Ioan, dimpreună cu Ioan carele este maĭ iubit de Hristos decât ceilalțĭ Ucenicĭ, și cel cu limba aurită Ioan, unul adecă povestind istoricește cu de-amăruntul în scrierile luĭ, iar Înainte mergătorul luĭ Hristos zicând cum că nu se

dă luĭ Hristos Duhul cu măsură, iară cel cu cuvintele de aur tâlcuind şi scriind, zice: că aicĭ pre Duhul, lucrare înţălege. Decĭ noĭ toţĭ cu măsură priimim lucrarea Duhuluĭ, iar Acela nemăsurată şi cu totul întreagă are toată lucrarea. Şi dacă lucrarea luĭ este nemăsurată, cu mult maĭ mult fiinţa. Fiindcă cu a zice pre lucrare Duh, maĭ ales pre însuşĭ Duhul luĭ Dumnezeŭ, dupre cum Botezătorul aŭ zis: şi pentru aceea, cum că aceea (lucrarea) este nemăsurată, ne învăţoşază pre nezidirea aceştia, iar cu a zice adecă cum că cu măsură priimim noĭ aceasta, aŭ arătat deosebirea a nezidite ĭ lucrărĭ către nezidita fiinţă. Fiindcă nimenea nicĭodată nu priimeşce pre fiinţa luĭ Dumnezeŭ, ci nicĭ de a-ĭ zice pre toţi dimpreună; iar aceea (lucrarea) împărţitor dupre măsura a însuşĭ curăţănieĭ fieştecăruia. Însă înaintând Părintele Hrisostom, arată şi altă deosebire a nezidite ĭ Fiinţĭ către cea nezidită lucrare: Şi dacă lucrarea Duhuluĭ e nemăsurată, zice, cu mult maĭ mult fiinţa.

96. Şi dacă după bârfeala celor protivnicĭ şi acelor cugetătorĭ cu dânşiĭ, nu are deosebire de fel Dumnezeasca lucrare de Dumnezeasca fiinţă, şi cu „a face", care a Dumnezeeşciĭ lucrărĭ este, cu nimic nu se deosebeşte de „a Naşce şi a purcede", (atuncĭ) nicĭ zidirele cu nimic nu se deosebesc de Naşcere şi de purcedere. Şi dacă aceasta este aşa, dupre cum zic aceştia, atuncĭ nicĭ Fiul şi Duhul Sfânt al luĭ Dumnezeŭ, nimic nu se deosebeşce de zidirĭ, şi zidirele toate vor fi luĭ Dumnezeŭ şi Părintele naşcerĭ şi purcederĭ, şi atuncea se va face Dumnezeŭ zidirea, şi Dumnezeŭ se va rândui în rândul zidirelor. Pentru aceasta Dumnezeescul Chiril vrând să arate deosebirea a Dumnezeeşciĭ fiinţe şi a lucrăriĭ, zice adecă: Dumnezeasca fiinţă are pre a naşce, iar a face este a Dumnezeeşciĭ lucrărĭ. Şi afară de acestea adaoge şi zice curat: fire dar şi lucrare nu este aceeaşĭ.

97. Iar dacă nu se deosebeşce cu nimic Dumnezeasca fiinţă de Dumnezeasca lucrare, şi a „Naşce" şi „a Purcede, defel nu se deosebeşce de la „a face": Face dar (pre) Dumnezeŭ şi Părintele prin Fiul în Duhul Sfânt, ca cum şi naşce şi purcede, dupre slăvirea celor protivnicĭ şi a celor împreună cu eĭ cugetătorĭ, adecă prin Fiul întru Duhul Sfânt.

98. Şi dacă nu se deosebeşce de fel fiinţa luĭ Dumnezeŭ de Dumnezeasca lucrare şi nicĭ de la a voi are vreo deosebire, va fi atuncĭ numaĭ din fiinţa Părinteluĭ născându-se şi din voinţă, după ceĭ protivnicĭ, ca cum s-ar arăta prefăcut!

99. Iar dacă cu nimic nu se deosebeşce fiinţa luĭ Dumnezeŭ de Dumnezeasca lucrare, – se mărturiseşce de Purtătoriĭ de Dumnezeŭ cum că şi lucrărĭ multe are Dumnezeŭ, dupre cum şi Ziditoare Proniĭ şi bunătăţĭ sunt –, precum cu de-amăruntul s-aŭ arătat maĭ sus, şi multe dar fiinţa va avea Dumnezeŭ, pre care nicĭodată nimenĭ din neamul celor bine credincioşĭ, nicĭ aŭ zis nicĭ aŭ cugetat.

100. Şi dacă nu aŭ nicĭ o deosebire Dumnezeeşcile lucrărĭ de Dumnezeasca fiinţă, şi nicĭ între dânsele va avea vreo deosebire; Aşadar atuncĭ cu nimic nu se deosebeşce voinţa de maĭ înainte cunoşcinţa luĭ Dumnezeŭ. Întrucât orĭ că nu înainte le cunoaşce Dumnezeŭ, fiindcă nicĭ toate cele făcute le voeşce: orĭ că este voitor şi a celor rele, fiindcă toate maĭ înainte le cunoaşce. Şi de nu ar fi toate maĭ înainte cunoscute, este asemenea ca cum nu ar fi Dumnezeŭ; Orĭ a nu fi şi bun, asemenea este a zice, nu este Dumnezeŭ. Aşadar se deosebeşce întru adevăr înainte cunoşcinţa de Dumnezeasca voinţă, şi aşa şi de Dumnezeasca fiinţă are deosebire fiecare dintru aceştea.

101. Şi de nu aŭ nicĭ o deosebire una către alta Dumnezeeşcile lucrărĭ şi cu a lucra, atuncea de maĭ înainte cunoşcinţa nu are nicĭ o deosebire, şi fiindcă aŭ început odată Dumnezeŭ a zidi şi a înainte cunoaşce, aşadar aŭ început. Şi cum Dumnezeŭ, Acela care e maĭ înainte de vecĭ, nu înainte le cunoaşce pre toate?

102. Şi dacă de fel nu are deosebire Dumnezeasca înainte cunoşcinţă de lucrarea zidireĭ luĭ Dumnezeŭ, are să fie dimpreună călătoare cu înainte cunoşcinţa luĭ Dumnezeŭ toate cele zidite, ca cum ar fi zidite fără de nicĭ un început. Şi fiindcă fără de nicĭ un început zideşce El, deoarece şi fără

de început înainte le cunoaşce, atuncĭ şi cele înainte cunoscute, fără de început să cunosc. Şi cumu-ĭ Dumnezeŭ, dacă zidirele Luĭ nu sunt cu totul maĭ pe urmă?

103. Şi dacă nu se deosebeşce desăvârşit lucrarea zidireĭ de înainte cunoşcinţa luĭ Dumnezeŭ, nicĭ a zidi să supune voinţiĭ. Iar fiindcă înainte le cunoaşce, atuncĭ nicĭ prin voinţa Luĭ zideşce Dumnezeŭ, ci fireşce numaĭ zideşce. Şi cumu-ĭ Dumnezeŭ, dacă zideşce fără de a voi?

104. Dumnezeŭ, acesta adecă este întru sineşĭ, fiindcă cele trei Dumnezeeşcĭ Ipostasurĭ sunt împreunate întru sineşĭ strâns, ca cum cu un chip s-ar săvârşi un trup şi vecinic. Şi fără amestecare încunjură întru sineşĭ: Şi preste toate este Dumnezeŭ, şi totul este în Dumnezeŭ: Dumnezeŭ adecă, pe de o parte ca cel ce ţine totul, iar pe de alta, ca cele cuprinse de Dumnezeŭ. Aşadar toate se împărtăşesc şi cu cea cuprinzătoare lucrare a luĭ Dumnezeŭ, însă nu şi de firea fiinţiĭ Luĭ. Iar acestea şi Teologhiĭ le zic cum că este lucrare a luĭ Dumnezeŭ, cu a se afla El pretutindenea.

105. Şi câţĭ zice, aŭ bine plăcut luĭ Dumnezeŭ prin pocăinţă, aŭ dobândit aceea pentru care s-aŭ şi făcut, adecă înDumnezeirea, fiindcă zice, spre scoposul acesta ne-a făcut Dumnezeŭ, pentru a ne face părtaşĭ Dumnezeireĭ Luĭ; Şi aceştia adecă în Dumnezeŭ sunt, fiindcă se înDumnezeesc de Dânsul, şi Dumnezeŭ este întru dânşiĭ, fiindcă-ĭ înDumnezeeşce pre eĭ. Aşadar şi aceştia se împărtăşesc Dumnezeeştiĭ lucrărĭ, deşi cu alt chip, însă nu şi fiinţiĭ Luĭ. Pentru aceea şi Teologiĭ zic, că înDumnezeirea este al Dumnezeeşciĭ lucrărĭ.

106. Cea maĭ presus de fiinţă, şi maĭ presus de viaţă, şi maĭ presus de Dumnezeire şi cea maĭ presus de bunătate fire, şi de este maĭ presus de bunătate şi de Dumnezeire şi de cele asemenea, nicĭ să zice, nicĭ să înţălege, nicĭ cu desăvârşire să priveşce, pentru aceea este decât toate (exirimenis)neînţăleasă, şi maĭ presus de cunoşcinţă, şi cu starea maĭ presus de minţile cereştĭ, cu necuprinsă şi neînţăleasă putere şi la toţĭ cu totuluĭ tot neajunsă şi negrăită totdeauna. Fiindcă nicĭ să află Nume Eĭ, dupre veacul acesta şi dupre cel viitor, numindu-se, ca să o înfăţoşeze, nicĭ cuvânt carele se face în suflet şi nicĭ cu limba, dar nicĭ o plecare şi împărtăşire simţită orĭ gândită, şi nicĭ nălucire cu totul. Pentru aceasta Teologhiĭ hotărăsc ca o maĭ apropiată la aceasta, desăvârşită neapropiere, fiindcă are pre cel maĭ presus grad decât toate câte sunt, saŭ s-a făcut, saŭ se va face. Aşadar nicĭ fire, nicĭ fiinţă se potriveşte a o numi pre Aceasta, când va voi să o numească pre Aceasta hotărâtor, unul carele maĭ presus de tot adevărul cunoaşce cu de-amăruntul adevărul. Iar fiindcă este pricina totuluĭ, şi pentru Dânsa sunt toate şi către Dânsa, şi Aceasta este maĭ înainte de toate, şi simplă şi necuprinsă întru Aceasta toate cuprinzător le are. Aşadar dintru toate acestea se cuvine să se numească, însă după uneltire, nu şi întru adevăr şi hotărâtor, însă precum se cuvine. Aşadar şi fiinţă şi fire pre Aceasta să o numim, iar maĭ adevărat pre Fiinţa cea făcătoare a luĭ Dumnezeŭ şi înaintare şi lucrare. Pentru că pre aceasta numaĭ cu adevărat o Teologhisim cu numele fiinţeĭ, care cu adevărat se află Dumnezeŭ, precum şi Marele Dionisie zice.

107. Poate cineva să afle numirea firelor, care se dă şi la cele fireştĭ însuşirĭ, şi la cele zidite toate, şi la cele ale luĭ Dumnezeŭ, dupre cum şi din Grigorĭ Teologhisind zice în oareşicare parte din cuvintele luĭ. „Această fire a mea, Împăratuluĭ îĭ dă bună norocire". Decĭ nicĭ a da este fire la fiecare ci fireşce se află întru cel ce face bine ca o moştenire. Şi de la foc poate cineva să zică, că are fire de a se înălţa, şi a se revărsa la câţĭ îl văd, însă mişcarea aceasta nu este fire într-însul, ci începutul mişcăriĭ. Aşadar şi cele fireşcĭ să zic fire, dupre cum şi acel Mare Dionisie la alt loc zice: că fire este şi la cel bun cu a apropia şi a mântui, adecă fireşte se află aceasta într-însul, ca o moştenire. Şi aşadar când veĭ auzi pre Părinţĭ zicând, neîmpărtăşită pre fiinţa luĭ Dumnezeŭ, aceea să o înţălegĭ care nu esă nicĭ să arată. Iar când iarăşĭ veĭ auzi că-ĭ împărtăşită, să înţalegĭ pre înaintărĭ, care fireşce la Dumnezeŭ se află şi pre arătare şi pre lucrare. Şi aşa veĭ rămânea credincios la amândouă acestea, şi veĭ fi conglăsuit cu Părinţiĭ.

108. Partea fiinţiĭ şi cea maĭ mică încă, are toate puterile acelia (a fiinţiĭ): dupre cum şi scânteia este şi luminoasă şi strălucitoare, deosebit şi arzătoare la toţĭ care se apropie de ea: şi fireşte este cu sineşĭ mişcată şi pornitoare în sus, şi simplu are câte şi focul are, al căruia este cea maĭ mică parte. Şi picătura le are toate câte le are şi apa, al căriea este picătura; şi o bucăţică mică de metal are cât şi metalul al căruia este bucăţica. Aşadar întru adevăr, dacă ne împărtăşim de nearătata aceea fiinţă a luĭ Dumnezeŭ, orĭ de toată, orĭ din parte numaĭ a aceştia dacă cineva se împărtăşeşte, va fi atotputernic. Şi aşa fiecare din cele ce sunt, va fi atotputernic, pre care, nicĭ toţĭ dimpreună nu o avem, nicĭ toată zidirea să o iaĭ împreunată nu o are. Aceasta ne arată şi Pavel, avându-se ca o pildă pre sine şi mărturisind, că şi la aceea încă care sunt îmbogăţiţĭ de la făcătoarele de Dumnezeŭ Darurĭ ale Duhuluĭ, nu se află la fiecare toate Darurile Duhuluĭ, ci la unul zice, se dă cuvântul înţălepciuneĭ, la altul cuvântul cunoşcinţeĭ, şi la altul alta, întru acelaşĭ Duh (1Cor. **12**) [141]. Iară Dumnezeescul Hrisostom arătat împedecă pornirea şi înşălăciunea celor protivnicĭ că Darul este fiinţă. Ci nicĭ va cugeta cineva cuminte cum că este zidit Dumnezeescul Dar al firelor, care dupre acest chip să împărţăşte: Fiindcă nu are a se teme nimenea, cu cumva va cugeta pre zidire fiinţă a luĭ Dumnezeŭ. *Şi deşi are deosebire de Dumnezeasca fire, însă nu se despărţăşte de aceasta Darul Duhuluĭ*, ci maĭ ales îĭ trage pre ceĭ vrednicĭ la împreunarea Dumnezeescului Duh.

109. Iară fiinţa, de câţĭ o împărtăşaşte, atâtea şi Ipostasurĭ are. Fiindcă câte lumânărĭ va aprinde cineva din una, atâtea şi pre ipostasurĭ le-aŭ făcut. Se întâmplă dar dacă fiinţa luĭ Dumnezeŭ se împărtăşaşte, dupre cum zic ceĭ răŭ slăvitorĭ, şi aceasta de toţĭ, a nu fi maĭ mult în trei Ipostasurĭ, ci cu miĭ de Ipostasurĭ. Cine oare dintru aceea care s-aŭ hrănit cu dogmele, nu cunoaşte întru adevăr, cum că aceasta este bârfeală şi neînţălegere a Masilianilor, cariĭ zicea, că ceĭ ce să împărtăşăsc, se împărtăşesc *de fiinţa luĭ Dumnezeŭ, aceea cariĭ aŭ ajuns la margenea bunătăţilor?* Pre a cărora hulă ceĭ protivnicĭ voind spre hatărul lor a o înmulţĭ, zic, cum că nu numaĭ ceĭ îmbunătăţiţĭ, ci fireşce toţĭ se împărtăşesc de Dumnezeasca fiinţă, cu cea desăvârşit nepricepută pricinuire, (zicând) cum că aceasta este pretutindenea de faţă. Iar cel mare între Teologĭ – Grigorie –, răstoarnă pre vătămătoarele înţălegerĭ ale răŭ slăvitorilor, şi ale acestora (protivnicĭ) şi ale acelora (Masilienĭ), şi de departe încă şi zice: Că Hristos prin Dumnezeire, – fiindcă aceasta este trebuincioasă omenireĭ –, nu sfinţăşte prin lucrare, dupre cum şi ceilalţĭ Hristoşĭ (unşĭ), ci prin înfăţoşarea al totuluĭ celuĭ cu unge. Ci şi de Dumnezeŭ înţălepţiţiĭ Părinţĭ, după ce s-aŭ adunat în deobşte sobor, aŭ hotărât, cum că locueşte adecă Dumnezeirea întru aceea cariĭ după cum se cuvine s-aŭ curăţit, ci nu aceea dupre cum o are dupre fiinţă, nicĭ dar dupre fiinţă să face împărtăşit Dumnezeŭ, nicĭ dupre vreun Ipostas, fiindcă fiecare din aceste două, cu nicĭ un chip nu să împărtăşesc, nicĭ se predă la cineva vreodată; Pentru aceea, ca către acestea (fiinţa şi Ipostasurile) Dumnezeŭ este cu totuluĭ tot neîncăput, deşi dupre acestea este pretutindenea de faţă. Iară cea de obşte lucrare şi putere ale trei

[141] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**. Capitol intitulat *Despre darurile duhovniceşti şi despre dreapta lor întrebuinţare*. Stihurile comentate mai sus sunt regăsibile în aproape tot capitolul, dar ne oprim spre a cita 4-12:

"4. Darurile sunt felurite, dar acelaşi Duh.
5. Şi felurite slujiri sunt, dar acelaşi Domn.
6. Şi lucrările sunt felurite, dar este acelaşi Dumnezeu care lucrează toate în toţi.
7. Şi fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos.
8. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înţelepciune iar alteia, după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinţei.
9. Şi unuia i se dă întru acelaşi Duh credinţă, iar altuia, darurile vindecărilor, întru acelaşi Duh;
10. Unuia faceri de minuni, iar altuia proorocire; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi şi altuia tălmăcirea limbilor.
11. Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind fiecăruia deosebi, după cum voieşte.
12. Căci precum trupul unul este şi are mădulare multe iar toate mădularele trupului multe fiind, sunt un trup, aşa şi Hristos".

Ipostaticeştiĭ firĭ, deşi se despărţăşte cu deosebite chipurĭ şi potrivit la aceea cu care se împărtăşăsc, pentru aceea şi încăpută se face întru aceea cariĭ aŭ câştigat Darul acesta. Fiindcă Duhul Sfânt, dupre Marele Vasilie, e neîmpărtăşit de ceĭ vrednicĭ, dupre acea măsură, ci după măsura credinţeĭ se desparte lucrarea. Întrucât este simplu, dupre fiinţă, iar dupre putere este de multe felurĭ.

110. O zicem că este neîmpărtăşită nimănuĭ, ci numaĭ parte are de la Cel ce împărtăşaşte (pre lucrare). Fiindcă şi dacă se va împărtăşi cu totul, şi nu numaĭ din parte, atuncea avea să se zică „pre are", şi nu că se împărtăşaşte aceluia. Aşadar şi prin urmare că cea împărtăşită este împărţită, deşi cu adevărat adecă de nevoe este aceea care împărtăşaşte să împărtăşască din parte numaĭ: Însă fiinţa luĭ Dumnezeŭ este cu totuluĭ tot neîmpărţită, aşadar şi cu totuluĭ tot este neîmpărtăşită. Iară cu a se împărţi, este de asemenea numaĭ a Dumnezeeşciĭ lucrărĭ, pre care la multe părţĭ ale cuvintelor luĭ o aduce Dumnezeescul Hrisostom zicând: Această dar împărtăşitoare la ceĭ vrednicĭ, este a Daruluĭ celuĭ lucrător de Dumnezeŭ. Acultă dar iarăşĭ pre această limbă de aur, carele prea arătat învaţă şi pentru amândouă; şi una, că lucrarea şi nu fiinţa, se împarte nedespărţit şi să împărtăşaşte, nu însă şi pre neîmpărtăşita fiinţă, dintru care izvoraşce Dumnezeasca lucrare, aŭ adăogat: şi pre cea din Evanghelie, „că din plinirea Luĭ toţĭ am priimit" (Ioan 1.16) [142]. Pentru că dacă la firea foculuĭ, zice, care îl uneltim, are fiinţă şi trup, şi-l împărţim şi nu-l despărţim pre acesta, cu cât maĭ mult la Dumnezeasca lucrare şi maĭ ales lucrarea de la fiinţa cea netrupească.

111. Şi încă a se împărtăşi dupre fiinţă cineva, este de nevoe să aibă de obşte pre fiinţă cu cel ce împărtăşaşte şi dupre aceeaşĭ fiinţă: Cine dar vreodată aŭ auzit, că fiinţa luĭ Dumnezeŭ şi a noastră fiinţă, este dupre una şi aceeaşĭ? Decĭ şi Marele Vasilie zice aceasta: şi adecă lucrările luĭ Dumnezeŭ se pogoară către noĭ, iară fiinţa luĭ rămâne neapropiată. Şi Dumnezeescul Macsim zice: Toate câte-ĭ Dumnezeŭ, şi ceĭ ce-s prin Dar înDumnezeiţĭ sunt, afară de a Aceluia dupre fiinţă. Aşadar nu este cu putinţă a se împărtăşi cineva de Dumnezeasca fire, nicĭ aceea cariĭ s-aŭ înDumnezeit prin Dumnezeescul Dar. Iar de Dumnezeasca lucrare este cu putinţă a se împărtăşi. Pentru că la aceasta, zice Teologul Grigorie, mă aduce puţina lumină a adevăruluĭ, să pătimesc şi să văd strălucirea luĭ Dumnezeŭ. Şi „strălucirea Domnuluĭ Dumnezeuluĭ nostru preste noĭ" (Ps. 89. 19) [143] precum zice Cântăreţul Prooroc. Şi conglăsuit cu aceştia, Macsim Dumnezeescul scrie arătat: Că una este a luĭ Dumnezeŭ şi a Sfinţilor lucrarea, şi viĭ icoane ale luĭ Hristos sunt aceştia şi maĭ ales asemenea Luĭ, după dar.

112. Dumnezeŭ însuşĭ este întru Sineşĭ, fiindcă cele trei Ipostasurĭ sunt împreunate între dânsele cu totul şi vecinic, fireşce şi nedespărţit, însă şi încunjură întru Sine însuşĭ şi nedespărţit, cu un chip ca cum una ar fi şi lucrarea Acestora, pre care nicĭ una din zidirĭ poate cineva a o afla, (asemenea adecă şi la cele de un neam cu noĭ, şi fiece ipostas lucrează după aceeaşĭ, asemenea şi lucrarea). Însă nu se întâmplă aşa şi la cele trei Dumnezeeşcĭ şi închinate Ipostasurĭ. Fiindcă precum cu adevărat, acolo este una şi aceeaşĭ, fiindcă una este mişcarea Dumnezeeşciĭ voĭ (sfat), care se mişcă de la întâiul început pricinuitor Tatăl şi înaintează prin Fiul şi în Sfântul Duh se prevede. Şi aceasta este arătat de la săvârşirĭ: Fiindcă de aicĭ fiece firească lucrare se face cunoscută. Şi prin urmare nu este adecă cu de-amăruntul asemenea ca cum de pildă, alt cuib se unelteşte de o rândunea şi altul de alta, dupre cum şi altă foae se scrie de alt scriitor, deşi dintru aceleaşĭ cuvinte sunt alcătuite, nu, zice, cu acest chip şi la Sfânta Treime, la Tatăl şi la Fiul şi la Sfântul Duh să vede despărţită săvârşirea la fiecare din Ipostasurĭ: Ci toată zidirea este o lucrare şi a celor trei. Şi dintru această pildă avem să ne învăţăm de la Dumnezeeşciĭ Părinţĭ, să înţălegem una şi aceeaşĭ Dumnezeească lucrare a celor trei închinate Ipostasurĭ.

113. Deoarece între Ele aŭ pre nedespărţire şi pre neamestecare Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh, de unde cunoaşcem că una întru adevăr este mişcarea şi lucrarea a acestor trei, aceea pre care o

[142] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 16: "Şi din plinătatea Lui noi toţi am luat, şi har peste har".
[143] *Psalmii*, **89**, 19: "Şi să fie lumina Domnului Dumnezeului nostru peste noi şi lucrurile mâinilor noastre le îndreptează".

are Tatăl în sineşĭ viaţă saŭ putere, nu este alta afară de a Fiuluĭ, fiindcă pre însuşĭ aceeaşĭ şi viaţă şi putere o are asemenea dar şi Fiul şi Sfântul Duh. Iar ceĭ ce socotesc cum că de fel nu se deosebeşce Dumnezeasca lucrare de Dumnezeasca fiinţă, fiindcă cu adevărat nu este altul, ci însuşĭ Dumnezeŭ este viaţa noastră, şi Acesta este carele se află întru sineşĭ maĭ înainte de vecĭ viaţă: aceştia dar sunt răŭ credincioşĭ şi neînvăţaţĭ. Neînvăţaţĭ dar, fiindcă nu s-aŭ învăţat cum că şi Treimea cea Prea înaltă, nu este alta, ci acest Dumnezeŭ este, şi nimic nu împedecă spre aceasta, întru a deosebi unimea de Treime. Iar răŭ credincioşĭ dar sunt, deoarece de la amândouă rădică şi pre fiinţă şi pre lucrare; Fiindcă cea către altul, nu este fiinţă, şi cea către sineşĭ nu este către altul. Aşadar dacă acestea nu aŭ nicĭ o deosebire între ele de fel, pre amândouă le leapădă; şi maĭ ales pre aceia care zic cum că acestea nu aŭ nicĭdecum vreo deosebire, îĭ rădică din catalogul celor bine credincioşĭ.

114. Dar noĭ şi pre viaţa noastră după pricină şi lucrare, o mărturisim că este Fiul luĭ Dumnezeŭ. Şi zicem că Acesta este şi viaţă de sineşĭ, şi cum că le are pre amândouă acestea cu covârşire şi nemărginit cu totuluĭ tot şi nezidite, asemenea şi tatăl şi Sfântul Duh. Aşadar şi a însuşĭ vieţiĭ noastre, prin care, fiindcă este pricina celor viĭ, ne facem viĭ, nimic alt nu etse fără numaĭ Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh. Fiindcă după pricină cel în trei Ipostasurĭ al nostru Dumnezeŭ, se zice viaţa noastră. Şi dacă nu după pricină, nicĭ către altul, ci cu covârşire şi de sineşĭ Teologhisindu-se Dumnezeasca viaţă, atuncĭ nimenea altul este către Tatăl, ci maĭ ales şi Fiul şi Sfântul Duh. Decĭ nimic nu strâmtorează acestea pre aceia cariĭ cred că Dumnezeŭ este nezidit, nu numaĭ dupre fiinţă şi dupre Ipostasurĭ, ci şi dupre cea de obşte Dumnezească lucrare a celor trei. Fiindcă Teologhisim un Dumnezeŭ şi trei Ipostasurĭ, carele una îşĭ are pre fire şi pre putere şi pre lucrare, şi câte altele să privesc pentru fiinţă, carea şi să zic adunare şi împlinire a Dumnezeireĭ, dupre scriptură, care la fiecare acelor trei Sfinte feţe, deopotrivă să priveşte şi să teologhiseşce.

115. Câţĭ despreţuesc pre Dumnezeasca această lucrare, şi odată zic că este zidită, iar altă dată cum că nu are nicĭ o deosebire de Dumnezeasca fiinţă, şi altă dată iarăşĭ altă nouă rea credinţă, aceea dogmatisesc numaĭ nezidită lucrarea a Unuia născut al Tatăluĭ. Şi fiindcă voesc cu cugetarea aceasta să o predea şi la alţiĭ, între altele aduc spre mărturie şi acelea ale Dumnezeescului Chiril, care zice: „viaţa care Părintele o are în sineşĭ, nu este vreo alta în Fiul, şi cum că viaţa cea în Fiul, nu este alta vreuna în Tatăl“; şi acela care zice acestea: „Eŭ sunt întru Tatăl şi Tatăl întru mine“ (Ioan **14**. 10) [144]. Iară noĭ în scurt pre cât vom putea vom tâlcui socoteala Sfântuluĭ acestuia cea din cuvintele acestea, şi vom arăta reaua cinstire a acelora, care cu întunerec fără de socoteală împrotivă ne grăesc. Fiindcă la aceea cariĭ zic rău că Fiul nu este asemenea cu Tatăl, fiindcă adecă nu are viaţă dupre fire, ci cu a vieţui şi viaţa o a priimit pe urmă după Tatăl, dupre împărtăşire şi adăogire. Şi cum că o priimeşce pre aceasta dându-i-se de la Tatăl, dupre cea scrisă: „dupre cum Tatăl are viaţă întru sine, aşa aŭ dat şi Fiuluĭ să aivă viaţă întru sineşĭ“ (Ioan **5**. 26) [145]. Aşadar acestora cariĭ aşa tâlcuesc cu rea credinţă pre acest graiŭ al Evangheliei, le zice contra Dumnezeescul Chiril, zicând: Fiindcă şi dupre lucrare să zice Dumnezeŭ viaţă, ca cel ce face viĭ pre cele viĭ, decĭ Acesta este viaţa celor viĭ, şi este viaţa celor viĭ dupre fire, ca un Ziditor al firelor, şi nu numaĭ ci şi ca un dăruitor de Darurĭ acelora care vieţuesc după Dumnezeŭ. Să zice dar şi viaţă El de sineşĭ şi nu către altul, ci absolut şi nestăpânit cu totuluĭ tot. Voind zice, să arate Dumnezeescul Chiril, cum că şi către aceste două de fel nu se deosebeşce Fiul de Tatăl, şi că arată că priimeşce de la Tatăl, iar nu după Tatăl, nicĭcum că dupre vreme este al doilea Fiul dupre fiinţă, afară de multe altele zice şi aceasta: Nu are pre a fi ca când ar priimi ceva, ci aflându-se priimeşce oarecee şi la sfârşit zice: Aşadar nu va sili să

[144] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 10: "Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine? Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl – Care rămâne întru Mine – face lucrările Lui".

[145] *Idem*, **5**, 26: "Căci precum Tatăl are viaţă în Sine, aşa I-a dat şi Fiului să aibă viaţă în Sine".

fie al doilea Fiul dupre fiinţă în vreme. Iar cum că priimeşce ceva, să înţălege cum că viaţa care o aduce aicea că o are Tatăl şi pre care Fiul o priimeşce de la Tatăl, nu este fiinţă.

116. Încă arată Dumnezeescul Chiril, că deşi Fiul luĭ Dumnezeŭ să zice viaţă dupre lucrarea la cele viĭ, fiindcă le face viĭ pre acestea, şi viaţă se numeşce a acestora, nicĭ dupre acestea, zice, nu este neasemenea cu Pärintele, ci dupre fiinţă are pre a fi viaţă acestora şi să facă viĭ pre acestea, precum şi Tatăl. Şi scrie maĭ jos: Şi dacă nu este viaţă dupre fiinţă Fiul, cum se va adeveri când zice „Cel ce crede întru mine, are viaţă vecinică" (Ioan **6**.47) [146]? şi „Oile mele glasul meŭ ascultă şi Eŭ le daŭ lor viaţă vecinică" (Ioan **10**.11) [147]?, iar maĭ pe urmă să făgădueşce să dea la aceea care cred într-însul viaţă vecinică? Fiindcă fireşce se află propriul întru Sine şi dupre fiinţă. Aşadar cum poate să înţăleagă cineva, cum că nu o are Fiul, ci o priimeşce aceasta de la Tatăl? Las să se ruşineze dar ceĭ ce aŭ înţălegerile vătămate când vor auzi, cum că fireşce se află întru Dumnezeŭ viaţa, pre care o zic aceştia fiinţa Luĭ. Fiindcă nu ne dă nouă celor credincioşĭ, Tatăl, saŭ Fiul, saŭ Sfântul Duh pre a lor fiinţă, departe această rea credinţă.

117. Şi pentru cele următoare dar, nu maĭ puţin se împrotiveşce Marele Chiril celor răŭ credincioşĭ şi zice: După ce aŭ eşit Fiul de la Tatăl, toate cele ale Părinteluĭ le-aŭ adus dimpreună cu El dupre fiinţă; Una dar din însuşirele Tatăluĭ este şi viaţa, şi cu a zice dar: una din aceste însuşirĭ ale Tatăluĭ, arătat cu aceasta descopere cum că multe sunt însuşirele. Iar dacă viaţa aceasta este fiinţa luĭ Dumnezeŭ, atuncea dar după înţălegerea acestora, multe fiinţa are Dumnezeŭ, şi afară de reaua înţălegere, este şi cea prea covârşitoare neînvăţătură cu a zice cum că Cel ce este şi cu însuşirele Luĭ sunt tot una, şi Cel ce maĭ puţin să zică către oareşĭce: Ci pentru aceasta sunt mult neînţălegătorĭ, fiindcă zic, de fel nu se deosebeşce Cel ce este de însuşirele (atributele) cele către cel ce este (prosonda), şi asemenea ca cum am zice, pre una şi pre multe. Fiindcă este cu totuluĭ tot cu neputinţă, şi întru adevăr nesocotite şi nepricepute, cu a fi orĭce lucru aceeaşĭ (tot una) una şi multe.

118. Aşadar adecă Dumnezeescul Chiril, şi cu cuvântul luĭ zice cum că una din însuşirele Tatăluĭ este şi viaţa, ne înfăţoşază cum că viaţa numeşce aicĭ nu pre fiinţa luĭ Dumnezeŭ; Decĭ ia să cercetăm cuvânt după cuvânt, spre maĭ multa lor ruşinare. Multe acestea se zic însuşirele întru Dumnezeŭ; urmează aşadar la asemenea căutare şi zice că multe sunt însuşirele Tatăluĭ, însă nu este deşert de acestea şi Fiul. Şi cum este cu putinţă aceste multe însuşirĭ ale luĭ Dumnezeŭ să fie Dumnezeasca fiinţă? Şi fiindcă voeà să arate şi unele dintru însuşirele acestea ale Tatăluĭ, pune de faţă pre Pavel carele zice: „Nestricăciosul, nevăzutul, numaĭ Unul Înţăleptul Dumnezeŭ" (1Tim. **1**.17) [148]. Şi încă maĭ mult se arată că nicĭ una din însuşirele luĭ Dumnezeŭ nu sunt fiinţă, fiindcă cum este cu putinţă să se zică că sunt fiinţă, nestricăciosul şi nevăzutul şi simplu toate scăderile şi tăgăduirele? Fiindcă nicĭ o fiinţă nu este întru aceea, aceasta saŭ aceea nu este. Cu acestea dar nu numaĭ tăgăduitor, ci şi hotărâtor când se adună însuşirele (atributele) luĭ Dumnezeŭ de teologĭ, ce dovedeşce că niciuna dintru acestea nu arată pre fiinţa luĭ Dumnezeŭ, ci şi cu toate numele acestea nu se arată fiiinţa luĭ Dumnezeŭ, fiindcă este cu totuluĭ tot nenumită şi maĭ presus de fiinţă Aceea. Şi pentru aceea adecă uneltim toate numirele acestea, spre aceasta când va fi de nevoe.

119. Atributele, la cine se află? Se caută de nevoe. Şi dacă la nimenea, prin urmare nicĭ atribute nu se află. Dar de se află Aceea întru care sunt atributele, Aceea este fiinţa; Carea dupre aceia, dacă nu are deosebire nicĭdecum de nicĭ una şi cu toate atributele dimpreună: iară atributele multe fiind, una aceea decĭ va fi multe fiinţĭ, şi cea una dupre fiinţă va fi multe dupre fiinţă, aşadar şi multe fiinţe

[146] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 47: "Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce crede în Mine are viaţă veşnică".
[147] *Idem*, **10**, 11: "Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale". În mss. trimiterea se făcea la capitolul 10, stihul 10. Din nou am decalat cifra stihului din trimitere.
[148] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 17: "Iar Împăratului veacurilor, Celui nestricăcios, nevăzutului, singurului Dumnezeu, fie cinste şi slavă în vecii vecilor. Amin!".

are. Şi dacă una este şi multe fiinţe are, atuncea este alcătuită, dupre toată nevoea. Dintru acestea dar care aŭ căzut întru atâtea multe greşelĭ de rele slăvirĭ, scoate din parte pre ceĭ credincioşĭ Dumnezeescul Chiril, şi zice la scrierile luĭ, care sunt vistieriĭ: Dacă totul se află numaĭ în Dumnezeŭ, şi aceasta este fiinţa Luĭ, atuncea să alcătueşte din multe fiinţe, fiindcă multe sunt, câte numaĭ adecă *într-însul se află dupre fiinţă, iară întru nicĭ unul altul din cele ce sunt.* Fiindcă Dumnezeeşcile scripturĭ şi nestricăcios şi nevăzut, şi Domnul, şi Împăratul şi afară de acestea multe miĭ se zic pentru Dânsul, şi aşadar fiecare dintru acestea atribute ale Luĭ se va aşăza în stare de fiinţă, cum nu va fi alcătuit cel simplu? Care este fără de rânduială şi a o zice şi a o socoti cineva.

120. După ce, zice, prin multe aŭ arătat cel înţăleptit de Dumnezeŭ – Chiril –, cum că şi însuşĭ este viaţă şi să zice cum că are viaţa dupre lucrare Fiul, ca cel ce ne învieazá pre noĭ, şi fiind viaţa celor viĭ, nu este dupre acestea neasemenea cu Tatăl, fiindcă şi El e dătător de viaţă. Şi fiindcă încă voea ca să arate, cum că deşi nu către altul cineva, ci desăvârşit şi absolut cu totuluĭ tot se zice viaţă şi are viaţă Fiul: ci şi aşa nu este neasemenea cu Tatăl dupre viaţă, fiindcă chear când nu zicem pre Dumnezeŭ viaţa noastră, – ca cel ce ne face viĭ pre noĭ –, ci desăvârşit cu totul absolut, atuncea pre fiinţa Luĭ o numim de la cea dupre fire lucrare a Luĭ, dupre cum întru adevăr şi înţălepciunea, şi bunătatea, şi toate celelalte ce le zicem. Aceasta dar fiindcă voeà să o descopere, zice: căcĭ când zicem aşà, că viaţă are în Sineşĭ Părintele, atuncea viaţă numim pre Fiul, carele este altul de Tatăl, după Ipostas numaĭ, ci nu şi după viaţă; Pentru aceea şi nu se înţălege vreo alcătuire şi doime despre Dânşiĭ. Şi când iarăşĭ zicem că are viaţă întru sineşĭ Fiul, înţălegând pre aceea pre care o are desăvârşit şi absolut, Viaţă numim pre Tatăl. Iar fiindcă se află viaţă, nu întru altul, ci desăvârşit şi absolut însuşĭ de Sineşĭ Tatăl şi Fiul este unul cu altul (asemenea), fiindcă însuşĭ a zis: „Eŭ sunt întru Tatăl şi Tatăl întru mine" (Ioan **14**.10) [149]. Aşadar arată Dumnezeescul Chiril, cum că altul oareşĭcum şi nu altul în Tatăl este cea întru Acesta Viaţa, adecă Fiul. Aceea dar cum că de fel nu este altul în Trânsul, şi zic cum că aceeaşĭ dupre toate în Tatăl este în El viaţă, fiindcă de fel nu are deosebire, acestea ne-aŭ înfăţoşat. Iară noĭ am adus acestea spre a încredinţa, şi ne întărim cu tot adevărul, cum că Aceasta, este Unul născut al Tatăluĭ. Iar dovedirele noastre acestea, nu lovesc în dogmele Dumnezeescuĭ Chiril, ci după toată nevoea în dogmele luĭ Savelie.

121. Şi cum nu va pricinui mare osândă la ceĭ împrotivnicĭ, cu a înfăţoşa pre Dumnezeescul Chiril spre apărarea lor, adecă spre a se categorisi el? Fiindcă cu a zice altădată aceea cum că şi amândouă sunt adevărate, acestea sunt lucrurĭ ale acelora cariĭ Teologhisesc drept şi bine credincios. Iar de a zice cele împrotivă însuşĭ acestuia, este asemenea acelora cariĭ nu aŭ desăvârşit minte. Cum dar acela carele aŭ zis drept, cum că, viaţa pre care Fiul o dă la câţĭ cred înTrânsul *, o are dupre fire, şi dintru aceasta aŭ arătat, că nu numaĭ fiinţa luĭDumnezeŭ, pre care nimenea nu o priimeşce, ci şi pre cea dupre fire lucrare a Acestuia o zice viaţă, pre care aŭ priimit-o dupre Dar câţĭ cu acest chip s-aŭ făcut viiĭ de El; întrucât şi a se mântui prin Trânsul, asemenea este ca cum ar zice cineva, cum că îĭ face nemuritorĭ dupre Duh, pre câţĭ înainte nu aŭ vieţuit dupre Duh, întrucât dar şi are oarecare care eraŭ morţĭ dupre oareşĭcare părţĭ, orĭ şi cu tot trupul morţĭ, să-ĭ învieze: Cum dar acela carele bine şi drept aŭ arătat acestea, pre urmă spre răsturnarea aceste̮ĭ Dumnezeeşcĭ lucrărĭ, voeà saŭ putea să înfăţoşeze alte mărturiĭ cum că viaţă se cheamă fiinţa luĭ Dumnezeŭ: precum întru adevăr fac acum aceştia cariĭ uneltesc spre dovedire cele ale Sfântului Chiril, iar maĭ ales îl clevetesc pre el?

122. Şi nu numaĭ Unul născut a luĭ Dumnezeŭ, ci şi Sfântul Duh se numeşce de Sfinţĭ şi lucrare şi putere; însă cu aceste neschimbate puterĭ sunt şi lucrările Tatăluĭ. De vreme ce şi putere Dumnezeu

[149] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 10: "Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine? Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl – Care rămâne întru Mine – face lucrările Lui".

* E scris înTrânsul în tot mss. traducerilor din Sfântul Grigorie Palama. Din nou cu majusculă în interiorul unui cuvânt creat din prefixul cu valoare de prepoziţie şi pronumele la acuzativ.

se zice, după Marele Dionisie Fiind că fiecare putere întru Sineşî înainte le avea şi prea le avea asemenea. Pentru aceasta şi să înţălege, orî şi să conglăsueşce odată amândouă acestea, când puterea saŭ lucrarea se cheamă înIpostăşită *, dupre cum şi Marele Vasilie zice: Putere sfinţitoare, pre Duhul Sfânt unit în fiinţă, înlăuntru aflându-se şi înIpostăsuit. Din aceasta că nu sunt înIpostăsuite toate lucrările, aŭ arătat înţălegerea luî şi întru cele pentru Duhul. Prin care iarăşî aŭ arătat, după ce le-aŭ despărţit pre acestea de zidirî, fiindcă cele din Duhul fiind, sunt în – Ipostăsuite ca făcute: Deoarece Dumnezeŭ aŭ zidit fiinţe cu calitatea organisate şi haracterisite.

123. Teologhia cea tăgăduitoare, nu se împotriveşce nicî leapădă pre cea covârşitoare, adecă pre cea pe deasupra grăire; Ci arată câte se zic către Dumnezeŭ tăgăduitor, adecă că adevărate sunt şi cu credinţă dreaptă în Dumnezeŭ. Decî le are pre acestea Dumnezeŭ, însă nu ca noî, Adecă: aşadar are Dumnezeŭ pre cunoşcinţa celor ce sunt, o avem şi noî din parte, însă noî cunoaşcem acestea ca fiind şi zidite zidirî; Iar Dumnezeŭ nu ca fiind şi făcute, fiindcă le-aŭ cunoscut pre acestea nu maî puţin şi maî înainte de a se face. Acelaşî dar carele aŭ zis pentru Dumnezeŭ că nu cunoaşce pre cele ce sunt ca fiind, nu stă împrotivă la aceea cariî zic, cum că cunoaşce Dumnezeŭ pre cele ce sunt şi fiind le cunoaşce pre acestea. Se află dar şi covârşitoare Teologhie, care este putere a Teologhieî ceî tăgăduitoare, dupre cum când cineva ar zice: fiece cunoşcinţă să zice spre vreun obiect, adecă aceluia care-î cunoscut, iară cunoşcinţa luî Dumnezeŭ, nu se zice spre nicî un obiect. Aceasta aceeaşî este adecă a zice: cum că Dumnezeŭ nu cunoaşce cele ce sunt ca cele ce sunt şi pre cunoşcinţa celor ce sunt nu o are, adecă ca noî; Dupre acest chip dar şi că nu este Dumnezeŭ se zice, dupre Mărimea şi covârşirea Aceluia. Acela dar carele zice aceasta spre a arăta cum că nu zic bine aceea care zic cum că este Dumnezeŭ, este arătat cum că nu unelteşce pre cea tăgăduitoare despre covârşire, ci după lipsire, ca când nu ar fi adecă cu totuluî tot în nicî un loc Dumnezeŭ. Aceasta este cea maî covârşitoare rea credinţă, pre carea, Vaî! pătimesc câţî uneltesc pre tăgăduitoarea Teologhie spre a lepăda cum că Dumnezeŭ este fiinţă şi lucrare nezidită. Iară noî le priimim pre amândouă, (Teologhiile) ca nu înstrăinându-le una de alta, şi maî ales dar fiecare una dintru acestea două, ne adeverează şi ne întăreşce în cugetarea buneî credinţe.

124. Şi pre toate bârfelele acestea ale celor protivnicî, eŭ cuget cum că este destul de bine şi desăvârşit a le critica şi pre marea bârfeală a o dovedi şi un mic cuvânt Părintesc. Fiindcă zice: Fără început şi început şi după început, un Dumnezeŭ. Ci începutul nu împedecă pre cel fără de început întru a fi început, fiindcă începutul nu este fire în sineşî, precum cu adevărat nicî întru acela cel fără de început: deoarece acestea în fire nu sunt fire. Ce dar? Fiindcă nu sunt fire începutul şi cel fără de început, ci spre fire, zidite le va numî cineva? Afară de ar fi nebun. Şi fiindcă acestea sunt nezidite şi înaintărî (atribute) întru firea luî Dumnezeŭ, alcătuit dintru acestea este Dumnezeŭ? Nicîdecum. Iar nu că nu se deosebeşce de Dumnezeasca fiinţă, ci cum că maî ales sunt fire cele fireşcî înaintărî în Dumnezeŭ, ca adecă alcătuit să fie cel Dumnezeesc, afară de alţî Părinţî şi Marele Chiril învaţă, prin multe (împrotivindu-li-se). Tu dar cugetă (meditează) cele ale mareluî Vasilie şi ale frateluî luî Grigorie celuî de un cuget, câte scriŭ împrotiva luî Evnomie, fiindcă acolo veî afla luminat, cum că se conglăsuesc cu Evnomieniî câţî cugetă întru acel chip.

125. Cele pentru Evnomienî cariî cugetă, cum că nu este însuşî aceeaşî Fiinţă a Tatăluî şi a Fiuluî, fiindcă cugetă cum că fiece cuvânt care e pentru Dumnezeŭ, să zice şi dupre fiinţă, şi să pricesc cum că fiindcă a naşce şi a se naşce are deosebire, pentru aceea (multe) fiinţî sunt, fiindcă aŭ deosebire. Şi pentru ceî ce grăesc împrotivă, cum că nu este acelaşî Dumnezeŭ, Carele are şi pre Dumnezeasca fiinţă şi pre Dumnezeasca lucrare, fiindcă, tot ce să zice pentru Dumnezeŭ cugetă cum că este fiinţă, şi să pricesc cum că sunt mulţî şi feluriţî Dumnezeî şi fiindcă oarecare deosebire

* O nouă creaţie verbală cu prefix, participiu de la verb creat din substantivul Ipostas, a *inPostasui*, *inPostăsuit*. Şi din nou majuscule în trupul cuvântului, ortografiere curentă în acest mss. al *Filocaliei de la Schitul Prodromul*.

se află ale fiinţiĭ şi ale Dumnezeeşciĭ lucrărĭ, se arată cum că nu se zice dupre fiinţă toate cele zise despre Dumnezeŭ, ci se zice relativ, adecă către ceva, care aceasta nu este chear întocmaĭ, precum întru adevăr se zice Tatăl către Fiul, fiindcă nu este Tata Fiul; şi Domn (adecă să zice) către zidirea cea slujitoare, fiindcă Dumnezeŭ domneşce preste toate cele vremelnice şi vecinice, şi acestora încă şi al veacurilor este Domn: Iar a Domni este nezidita lucrare a luĭ Dumnezeŭ, carea se deosebeşce de fiinţă, fiindcă se zice ca spre altul, carea însuşĭ nu este.

126. Însă Evnomieniĭ tot orĭce să zice la Dumnezeŭ, zic că este fiinţă: ca să dogmatisască şi pre naşcerea că este fiinţă, dintru aceasta dar şi pre Fiul că are deosebire de Tatăl. Întrucât de ar putea să-l pogoare cu defăimare până la punctul de a-l face zidire. Ci pricinuirea adecă la eĭ este, pentru a nu se face, zic eĭ, doĭ Dumnezeĭ. Întrucât întâĭ pune pre cel Nenăscut, şi al doilea după El pre Acesta, ca cel ce să află născut. Dupre urmarea acestora şi ceĭ protivnicĭ, toate câte se zice către Dumnezeŭ, zic că sunt fiinţă, ca să pogoare întru zidire cu rea credinţă, pre lucrarea luĭ Dumnezeŭ, care nu se despărţăşte adecă, dar se osebeşte de fiinţă, fiindcă izvoraşce dintr-însul. Ci să împărtăşaşce întru adevăr de către cele zidite, fiindcă zice, toate se împărtăşăsc de purtarea de grijă care izvoraşce de la atot pricinuitoarea Dumnezeire. Şi pricinuirea la dânşiĭ este, de a nu se face, zice, două Dumnezeirĭ. Saŭ pre Una cea adecă dupre numire, şi pricină şi împărtăşire – Tri-Ipostatnica Fiinţă –, a doua lucrare a luĭ Dumnezeŭ o numeşce, carea esă de la cel în Treĭ Ipostasurĭ. Fiindcă nu cugetă cum că, dupre cum întru adevăr Dumnezeŭ şi Tatăl, se zice către însuşĭ Fiul, Tatăl: şi este nezidit spre a fi „Tată", deşi nu se însemnează fiinţa, adecă aceea „Părinte"; Aşa şi lucrarea nezidită o are Dumnezeŭ, deşi să deosebeşce lucrarea de la fiinţă. Şi cum că o Dumnezeire zicem, toate câte sunt în Dumnezeŭ zicem. Aşadar aceia întru adevăr desparte în două, cu rea credinţă, pre una Dumnezeire a luĭ Dumnezeŭ, în zidite şi în nezidite.

127. Întâmplare este cea făcută şi despărţită, de unde şi la cele nedespărţite vedem întâmplărĭ. Se află dar oarecum întâmplărĭ şi la fireşcile însuşirĭ (ale zidirelor), fiindcă se înmulţăsc şi scad, dupre cum cu adevărat întru cuvântătorul suflet, cunoşcinţa. Însă întru Dumnezeŭ nicĭ una dintru acestea nu se află, fiindcă întru adevăr cu totuluĭ tot este neprefăcut: Pentru aceasta nicĭ una din cele ale luĭ Dumnezeŭ, nu este cu putinţă a se zice întâmplate, nicĭ toate cele care despre Dumnezeŭ se zic, însemnează fiinţă, fiindcă se zice şi către ceva, care este relativ (urcare către ceva) şi să aduce către altul şi nu însemnează fiinţă. Asemenea este şi Dumnezeasca lucrare în Dumnezeŭ, fiindcă nicĭ fiinţă este, nicĭ întâmplare, deşi oarecum întâmplare se numeşce de oarecariĭ din parte teologĭ, care arată aceasta numaĭ cum că se află în Dumnezeŭ, şi nu este fiinţa.

128. Încă Dumnezeasca lucrare deşi este întâmplare, dupre cum se zice, însă se priveşce în Dumnezeŭ, şi nu face nicĭ o alcătuire. Pre care şi Grigorie cel cu numele Teologhieĭ numit, ne învaţă, scriind pentru cele ale Sfântuluĭ Duh şi zicând: Că Sfântul Duh orĭ este dintru însuşĭ ale acestuia Ipostasurĭ, orĭ din cele privite către altul. Dintru care adecă pre cea dintâĭ o numeşce fiinţă oarecine cumplit şi viclean întru acestea, iar pre ceilaltă o numeşce întâmplată. Aşadar dacă are pre întâmplare, aceasta va fi lucrarea luĭ Dumnezeŭ; fiindcă ce alt? orĭ a cuĭ? aceasta oareşĭcum şi fuge de alcătuire, zice? Decĭ aceasta când o zice arătat, este ca când din cele ce să priveşce în Dumnezeŭ, pentru aceea şi nu este fiinţa, ci întâmplare este, şi să numeşce Duh, şi nu este să fie altceva, fără numaĭ lucrarea luĭ Dumnezeŭ. Fiindcă aceasta aŭ arătat zicând (cel viclean), ce dar alt? orĭ al cuĭ? Decĭ maĭ înainte se pregăteşce zicând: Cum că nu este cu putinţă a se privi în Dumnezeŭ nicĭ una alta, nicĭ calitate, orĭ cătăţime, orĭ niciuna dintru acestea, ci numaĭ lucrarea, şi adaoge: Aceasta dar fuge de alcătuire. Cum dar lucrarea privindu-se în Dumnezeŭ fuge de alcătuire? Fiindcă Singur are pre lucrare nepătimitoare şi lucrează numaĭ, ci nu şi pătimeşce dupre aceasta, nicĭ să face, nicĭ să preface.

129. Şi cum că Teologul acesta (cel cumplit), puţin maĭ sus aŭ arătat pre lucrare cum că aceasta este şi nezidită, după ce o aŭ despărţit pre ea de zidirĭ; Fiindcă zice: dintru înţelepţiĭ noştrĭ, uniĭ

adecă aŭ cugetat pre Duhul lucrarea, alţiĭ iar zidire, alţiĭ Dumnezeŭ, Dumnezeŭ adecă întru adevăr aicea pre Ipostas aceştia îl zic. Şi fiindcă aŭ arătat deosebit către zidire prin lucrare, cu aceasta aŭ descoperit curat, cum că nu este al aceştia zidire. Ci şi puţin maĭ înainte pre lucrarea aceasta o aŭ zis mişcare a luĭ Dumnezeŭ. Şi cum dar nu este nezidită mişcarea luĭ Dumnezeŭ? Pentru care scrie şi la al 59 Cap şi de Dumnezeŭ Purtătorul Damaschin, şi zice: Lucrarea adecă este cea prea puternică şi înfiinţată mişcarea firelor. Lucrătorul dar este firea, din care izvoraşce lucrarea. Cea lucrată dar este săvârşirea lucrăriĭ; Lucrătorul dar este acela care unelteşce pre lucrare, adecă Ipostasul.

130. Ceĭ protivnicĭ zic, fiindcă aicea Teologul aŭ zis: „şi dacă lucrarea se va lucra, şi nu va lucra, (atuncĭ) dimpreună cu a se lucra va înceta". Dintru acestea aŭ cugetat şi aŭ pus înainte socoteala lor cum că este zidită Dumnezeasca această lucrare. Fiindcă nu aŭ înţăles că a se lucra se zice şi preste cele nezidite: precum şi Teologul acesta arată întru alt loc unde scrie: „Iar dacă numele „lucrare" este Tatăl, acesta va fi lucrat pre de o fiinţă". Zice dar şi purtătorul de Dumnezeŭ Damaschin: „De-a dreapta Tatăluĭ aŭ şezut Hristos lucrând Dumnezeeşce pre purtarea de grijă a totuluĭ". Şi întru alt loc pre „aŭ încetat", stă contra la a lucrăriĭ nezidire. Fiindcă dupre aceea, a zidi aŭ început Dumnezeŭ şi aŭ încetat, dupre cum zice Moisi „Aŭ încetat Dumnezeŭ despre toate lucrurile pre care aŭ început să le facă" (Fac. 2.3) [150]. Şi adecă întru adevăr a zidi dupre a începe Dumnezeŭ şi a înceta, aceasta este fireasca şi nezidita lucrare a luĭ Dumnezeŭ.

131. Dumnezeescul Damaschin, şi iarăşĭ după ce aŭ zis, cum că lucrarea este cea puternică şi înfiinţată mişcare a firelor, fiindcă voea să arate, cum că pre această Dumnezeească lucrare teologul o aŭ zis că se lucrează şi încetează, aŭ adăogat: Să cuvine să cunoaşcem cum că lucrarea este mişcare şi să lucrează, decât lucrează", dupre cum zice şi Teologul Grigorie în cuvântul luĭ cel pentru Sfântul Duh: „şi dacă este lucrare, se va lucra, adecă, şi nu va lucra şi va înceta dimpreună cu cea lucrată". A arătă dar câţĭ cugetă cele protivnice şi dogmatisesc că este zidită aceea, pre care Grigorie Teologul aicĭ o numeşce lucrare, aceştia pogoră cu vătămare de minte, pre această firească şi fiinţască a luĭ Dumnezeŭ lucrare la zidirĭ, pre care Sfinţitul Damaschin, nu numaĭ lucrându-se, ci şi lucrând după ce o aŭ arătat, ne-aŭ înfăţoşat-o că este nezidită. Şi cum că se uneşce cu cel de un nume Teolog, Grigorie, la aceasta, am arătat, zice, în cuvintele mele cele pre larg.

132. Însuşirele cele Ipostatniceşcĭ, relativ şi în Dumnezeŭ se zic către cele dimpreună. Şi se deosebesc Ipostasurile una de alta, ci nu după fiinţă. Este dar precum şi către zidire relativ se zice Dumnezeŭ, ci nu întru adevăr precum cu amăruntul se zice: maĭ înainte de vecĭ, maĭ înainte de început, Mare, Bun, Dumnezeŭ prea Sfânta Treime; aşa se poate a se zice şi Tată. Ci nu precum fiecare din Ipostasurĭ, ci numaĭ una din trei se află Tată, de la Carele şi întru Carele se aduce cele următoare. Şi adecă către zidire fiindcă este un lucru a celor trei, care s-aŭ făcut cu totul din ce nu aŭ fost, şi prin obştescul Dar al Acestor trei, care se revarsă în (lucrarea) Fiuluĭ: Tată se poate a se zice şi Treimea, dupre aceea adecă: „Domnul Dumnezeul tăŭ, Domnul este unul", şi aceea: „Tatăl nostru este unul cel din Cerurĭ", Un Domn şi Dumnezeŭ pre Sfânta Treime zice, şi maĭ ales şi Părinte al nostru, fiindcă ne renaşce prin Dumnezeescul Luĭ Dar, precum am zis relativ se zice. Şi Tatăl numaĭ către cel de o fiinţă Fiŭ este Tată. Acestaşĭ dar să zice şi început către Fiul şi către Duhul. Se zice şi către zidire Tatăl început, însă ca un ziditor şi Stăpân al tuturor zidirelor. Şi când acestea se zic către zidirĭ, atuncea început este şi Fiul, şi nu sunt două începuturĭ, ci unul; Fiindcă relativ se zice şi Fiul a început ca spre zidirĭ, dupre cum cu amăruntul şi stăpânul către slugă. Aşadar Tatăl şi Fiul şi Duhul, ca către zidire, este un început şi un Stăpân şi un Ziditor, şi un Dumnezeŭ şi Tatăl, şi purtător de grijă: şi toate celelalte şi fiecare dintru acestea nu sunt fiinţă. Fiindcă întru adevăr dacă esă fiinţa, nu se zicea relativ către altul.

[150] *Facerea*, **2**, 3: "Şi a binecuvântat Dumnezeu ziua a şaptea şi a sfinţit-o, căci, pentru că într-însa S-a odihnit de toate lucrurile sale, pe care le-a făcut şi le-a pus în rânduială".

133. Stare şi obiceiurĭ şi locurĭ şi vremĭ, şi orĭcare altceva ca acestea, nu se zic hotărâtor spre Dumnezeŭ, ci figurativ. Iar a face şi a lucra, numaĭ la Dumnezeŭ cu adevărat se poate să se zică, fiindcă numaĭ Dumnezeŭ face, iară El nu se face, nicĭ încetează, cât se cuvine la Dumnezeasca Luĭ fiinţă. Şi Singur face pre fiecare pentru toate, şi Singur face din ce nu aŭ fost nicĭdecum: fiindcă are lucrarea atot puternică, şi ca către zidirĭ relativ se zice şi pre lucrare că o are; Fiindcă acestea întru însuşĭ fiinţa nu poate de fel şi dupre nicĭ un chip să pătimească ceva. Iar la zidirĭ poate să adaoge de va voi; Fiindcă a pătimĭ, orĭ să priimească ceva dupre fiinţă, este asemenea a neputinţeĭ (a boaleĭ). Însă cu a avea pre putere de a face şi de a adaoge la zidirĭ când va voi, este lucru al Dumnezeeşciĭ cuviinţe şi Atot ţiitoreĭ Puterĭ.

134. La toate cele ce sunt, maĭ mult de zece fiinţe se zic: adecă, cătăţime, calitate, către cine, unde, când, făcând, pătimeşce, are, zace, şi câte se privesc la fiinţă. Şi întru toate acestea Dumnezeŭ este fiinţă maĭ presus de fiinţă, întru care se priveşce numaĭ „către cine" şi „a face", care nu pricinuesc nicĭ o alcătuire, orĭ prefacere la aceasta (fiinţa), fiindcă Dumnezeŭ le face toate, fără de a pătimi ceva dupre fiinţă. Este doar şi Ziditor către zidire, şi început şi Stăpân al eĭ, supuindu-se şi robindu-ĭ zidirea, însă este şi Părintele nostru şi ne renaşce dupre Dar. Este dar şi Părinte către cel fără de început Fiŭ care în vreme nicĭodată nu s-aŭ început, şi Fiŭ către Tatăl, şi Purcede pre Duhul Părintele dimpreună fără de început, întru Tatăl şi al Fiuluĭ, şi este de o fiinţă şi o aceişime. Şi câţĭ zic că numaĭ fiinţă este Dumnezeŭ, care fiinţă nu are nimic care să se privească întru aceasta, aceştia fac pre Dumnezeŭ că nicĭ a face şi a lucra are, nicĭ are ceva „către ceva". Iar dacă nu le are pre Acestea, atuncea acesta pre carele eĭ îl socotesc că este Dumnezeŭ, nicĭ lucrare este, nicĭ Ziditor, nicĭ că are lucrare, ci nicĭ început şi Făcător şi Stăpân, şi nicĭ Tată al nostru este dupre Dar. Fiindcă cum este cu putinţă să fie aceasta, dacă nu are şi pre fiinţa Luĭ să privească nicĭ cea către ceva, nicĭ cea a face? Şi dacă nu este privindu-se cea „către ce" în fiinţa luĭ Dumnezeŭ, atuncea se tăgădueşce dimpreună şi cea Tri-Ipostăsită a Dumnezeireĭ. Iar de nu-ĭ Tri-Ipostasură, nicĭ Stăpân al totuluĭ, nicĭ Dumnezeŭ. Aşadar întru adevăr fără de Dumnezeŭ sunt aceştia, cariĭ întru o unire cu ceĭ protivnicĭ cugetă întru acest chip.

135. Are Dumnezeŭ şi alta care nu este fiinţă. Nu este însă aceasta nicĭ întâmplare pentru că nu este fiinţă, fiindcă nu numaĭ nu se despărţăşte, ci nicĭ nu priimeşce saŭ face adăogire, orĭ scădere oarecum: Pentru aceasta nu este cu putinţă a se socoti cu cele întâmplate; Ci fiindcă nu este întâmplare aceasta, nicĭ fiinţă, nu însemnează că nu se află desăvârşit şi nicăirea, ci se află şi întru adevăr se află. Nu este dar întâmplare, fiindcă totul cu totul este neschimbată; Ci nicĭ fiinţă, pentru că nu este din cele ce aŭ Ipostas. Pentru aceea şi oarecum este întâmplată, dupre cum se zice de oarecare Teologĭ, care numaĭ aceasta o arată cum că nu este fiinţă. Ce dar? fiindcă fiece Ipostăsuită şi fiece Ipostas, nu este nicĭ fiinţă, nicĭ întâmplare spre Dumnezeŭ, pentru aceea se numeşce cum că nu se află cu totuluĭ tot? Să nu fie. Asemenea dar şi Dumnezeasca lucrare a luĭ Dumnezeŭ, nicĭ fiinţă, nicĭ întâmplată este; Şi din cele ce nu se află cu totul, nu este, şi ca să zic aceea prin care se învoeşce toţĭ Teologiĭ: Dacă Dumnezeŭ face orĭce voeşce, ci nu simplu cu cea firească; Aşadar alta este a voi ei alta fireşce, prin urmare şi Dumnezeescul sfat (voe) este altul de Dumnezeasca fiinţă. Ce dar? fiindcă sfatul este altceva de firea cea întru Dumnezeŭ şi nu este fiinţă, pentru aceea se însemnează cum că desăvârşit nu se află? Nu întru adevăr. Ci se află şi a luĭ Dumnezeŭ este, carele nu numaĭ fiinţă are, ci şi sfat dupre carele face. Şi orĭcine va voi, numească-o pre aceasta oareşĭcum întâmplare, fiindcă nu este fiinţă, şi orĭ nicĭ întâmplare, fiindcă nu pricinueşce vreo alcătuire, saŭ schimbare (prefacere). Are dar Dumnezeŭ şi pre a fi fiinţă şi pre a nu fi fiinţă; măcar deşi nu se numeşce întâmplare, adecă pre Dumnezeescul sfat şi lucrare.

136. Fiinţa de nu va avea lucrare care să deosebească de la sineşĭ, va fi desăvârşit ne-Ipostăsuită şi numaĭ privire a cugetuluĭ; Fiindcă Cel ce cu totul să zice: „OM şi nu cugetă, nu

slăveşce, nu vede, nu miroseşce, nu grăeşce, nu aude, nu umblă, nu răsuflă, nu mânâncă, şi prost a zice nu are lucrare care să se deosebească de fiinţa luĭ, şi să arate cum că este înIpostăsuit: pentru aceea desăvârşit este neipostăsuit acel întreg OM. Iară omul care are sădită lucrarea, care se deoebeşce am zis, dintru acestea se cunoaşce că este înIpostăsuit, iar nu neipostăsuit omul. Şi fiindcă vedem cum că lucrurile omuluĭ nu sunt una, saŭ treĭ, ci multe dupre număr, se face arătat că omul este în miĭ de Ipostasurĭ.

137. Dupre a noastră Biserică cea prin Darul luĭ Dumnezeŭ, pre ceea ce drept crede, zic adecă Biserica luĭ Dumnezeŭ: Dumnezeŭ fiindcă are înfiptă în sine lucrarea, care este arătătoare a Acestuia şi care se deosebeşte de fiinţa Luĭ, fiindcă şi înainte cunoaşce, poartă grijă pentru cele de jos, şi le zideşce pre acestea, şi le ţine, şi este Stăpân al lor, şi le preface dupre a luĭ voe, precum El cunoaşce: se face arătat cum că este înIpostăsuit şi nu numaĭ fiinţă neipostăsuită. Deoarece aceste toate lucrărĭ, nu spre unul, ci la trei Ipostasurĭ se cunoaşce la noĭ cum că este Dumnezeŭ. Iar ceĭ protivnicĭ fiindcă zic cum că Dumnezeŭ nu are sădită în Sine pre lucrare, care-l arată pre El, şi dupre aceasta deosebindu-se de fiinţa Luĭ, aceştia zic că Dumnezeŭ nu este înIpostăsuit, şi-l fac cu totuluĭ tot ne-Ipostăsuit pre Domnul cel în trei Ipostasurĭ; Şi pre atâta covârşaşce în răutate pre reaua slăvire a luĭ Savelie Livianul *, cu cât maĭ mult are deosebire reaua credinţă de buna credinţă.

138. Acelor trei Dumnezeeşcĭ Ipostasurĭ, nu este una lucrarea, ca asemenea dupre cum cu de-amăruntul la noĭ, ci una lucrătoreşce şi dupre număr. Pre carea nu pot să o zică câţĭ cugetă cele ale protivnicilor; Fiindcă zic că nu este de obşte a celor trei nezidita lucrare, ci zic maĭ ales şi pre ipostasurĭ unul altuia cum că este lucrarea, fiindcă nu se află, dupre eĭ, de obşte lucrarea, întrucât nicĭ pot să zică o lucrare acelor trei. Ci şi altă dată altele fac întru acest chip tăgăduirĭ; şi cu acest chip îl fac eĭ pre cel în trei Ipostasurĭ Dumnezeŭ.

139. Decĭ câţĭ aŭ ca o boală în sufletele lor pre înşălăciunea releĭ credinţe, fiindcă o zic zidită pre lucrarea luĭ Dumnezeŭ, care are deosebire de Dumnezeasca fiinţă, aceştia cred cum că şi pre „a zidi" o are Dumnezeŭ zidită, adecă pre ziditoarea putere a luĭ Dumnezeŭ. Fiindcă nu este cu putinţă să lucreze şi să zidească fără de lucrare, dupre cum cu de-amăruntul nicĭ pre „fiind" fără de a fi; Aşadar precum nu poate acela carele o zice zidită pre „fiind" să cugete cum că este nezidită aceasta „este", aşa nu este cu putinţă acela carele zice pre lucrarea luĭ Dumnezeŭ zidită să cugete cum că are Acesta nezidită pre a lucra şi a zidi.

140. Zidirĭ ale luĭ Dumnezeŭ, şi sunt şi se zic de ceĭ bine credincioşĭ, nu lucrarea luĭ Dumnezeŭ, dupre bârfeala celor protivnicĭ, să nu fie aceasta rea credinţă: ci cele săvârşite de la Dumnezeasca lucrare, acestea sunt zidirele. Fiindcă dacă zidirele sunt lucrarea atuncea orĭ nezidite sunt acestea, O! nebunie ca cum şi înainte de a se zidi eraŭ, orĭ spre zidirĭ Dumnezeŭ nu avea lucrarea, O! a releĭ necredinţe cugetarea; Dar însă din toţĭ veciĭ lucrează şi este atotputernică. Şi nu dar lucrarea luĭ Dumnezeŭ, ci cele lucrate şi zidite sunt zidirele, dupre cum să şi numesc. Iară lucrarea luĭ Dumnezeŭ este nezidită. Şi pururea vecinică cu Dumnezeŭ, dupre Teologĭ.

141. Nu se cunoaşce lucrarea din fiinţă, ci dimprotivă, din lucrare se cunoaşce fiinţa că este, iar nu ce este. Pentru aceea şi Dumnezeŭ nu se cunoaşce că este din fiinţă, ci din Dumnezeasca luĭ purtare de grijă, dupre Teologĭ. Se deosebeşte dar şi dupre aceasta lucrarea de Dumnezeasca fiinţă, că aceea adecă „cunosc", este lucrarea, iar aceea adecă „care nu cunoaşce" prin aceea este fiinţa. Iar ceĭ ce s-aŭ întocmit la reaua slăvire aĭ releĭ credinţe, fiindcă să stăruesc ca să ne plece cum că deloc nu are loc deosebire Dumnezeasca lucrare de Dumnezeasca fire, aceasta stăruesc a face: răstoarnă pre cel cunoscător, şi cu acest chip să nu cunoaşcem cum că este Dumnezeŭ, dupre cum nicĭ aceştia întru adevăr cunosc. Iară cel ce nu cunoaşce aceasta, este fără de Dumnezeŭ şi nebun.

* Sfântul Talasie Livianul.

142. Şi când aceştia zic că adecă, are decĭ Dumnezeŭ pre lucrare, însă nu are deosebire defel cu totul de Dumnezeasca fiinţă, stăruesc să acopere cu acest chip pre a lor rea credinţă, şi cu meşteşug pre ceĭ ce aud să-ĭ scoată din drum şi să-ĭ înşale; Fiindcă aşa şi acel Savelie Livianul, zicea, că şi Fiŭ are Părintele şi Dumnezeŭ, care defel nu se deosebeşce de El. Aşadar dupre cum acela se mustră când zicea pre Părintele fără Fiŭ, tăgăduind pre cea dupre Ipostasurĭ osebire a lor, aşa şi aceştia acuma, cu a zice că întru nimic nu are deosebire Dumnezeasca lucrare de Dumnezeasca fiinţă: se arată că cugetă cum că Dumnezeŭ, nu are desăvârşit lucrare... Fiindcă dacă aceasta de fel nu are deosebire, nici pre a face sau a lucra are Dumnezeu, fiindcă nu se află lucrând fără de lucrare, dupre Teologĭ. Dupre cum cu de-amăruntul după însuşĭ aceştia iar, nicĭ se află, fără a se afla. Şi cum că Dumnezeasca lucrare se deosebeşte de Dumnezeasca fiinţă, se poate a se face cunoscut la ceĭ înţălepţĭ şi dintru aceasta: căcĭ lucrarea pre altul lucrează, care nu este cel ce lucrează. Fiindcă lucrează şi face Dumnezeŭ zidirele, însuşĭ dar este nezidit. Şi cea „către ceva" dar, totdeauna să zice la altul; Fiindcă Fiul se zice către Părintele, iar Părinte al Părintelui nicĭodată nu este Fiul. Precum dar este cu neputinţă a nu avea deosebire cea „către ceva" în fiinţă desăvârşit, nicĭ a se privi înlăuntru în fiinţă, ci să fie fiinţă; aşa nicĭ lucrarea este cu neputinţă a nu avea deosebire de fiinţă, ci să fie fiinţă, deşi ceĭ protivnicĭ nu se mulţămesc.

143. Şi Marele Vasilie întru capetele cele cugetătoare ale luĭ, cuvântând pentru Dumnezeŭ zice: că lucrarea nicĭ cel ce lucrează este, nicĭ cele ce să lucrează. Aşadar nu este asemenea, ci are deosebire lucrarea de Dumnezeasca fiinţă. Iară Dumnezeescul Chiril şi acesta cuvântând despre Dumnezeŭ, Teologhiseşce cum că cea, adecă „a face", este lucrarea, iar cea „a naşce" este fiinţa. Iară firea şi lucrarea nu este de asemenea. Iară Purtătorul de Dumnezeŭ Damaschin zice: Lucru adecă al Dumnezeeşciĭ voinţe este zidirea. Şi întru alt loc iarăşĭ însuşĭ curat curat * zice: că alta este lucrarea şi altul cel ce lucrează. Fiindcă lucrarea adecă este fiinţaşcă mişcare a firelor, iar cel ce lucrează este firea, dintru care izvoraşce lucrarea. La multe dar lucrarea se deosebeşce de Dumnezeasca fiinţă, conglăsuit cu Părinţiĭ.

144. Dumnezeasca fiinţă este cu totul nenumită, fiindcă şi tot cu totul este necugetată. Să numeşce dar din toate lucrările Eĭ, fără a se deosebi acolo nicĭ una din acele numirĭ după legătura lor cea către altul. Fiindcă din fiecare şi din toate, nicĭ una alta, fără numaĭ cea ascunsă aceea se numeşce, care nicĭdecum se cunoaşce ce este. Iară la lucrărĭ, fieştecare din nume, are altă deosebită legătură; fiindcă cine întru adevăr nu cunoaşce cum că se deosebesc una de alta, aceea adecă: a zidi, a stăpâni, a judeca, a purta de grijă, a ne face Fiĭ pre noĭ prin Darul Luĭ? Aşadar câţĭ zic zidire pre fireşcile acestea lucrărĭ, fiindcă aŭ deosebire una de alta şi de Dumnezeasca fiinţă, ce alt? fără numaĭ pre însuşĭ Dumnezeŭ îl pogoară în zidire! Fiindcă numaĭ câte se zidesc, şi se stăpânesc şi se judecă, şi simplu toate cele asemenea acestora, sunt zidite, însă nu Ziditorul şi Stăpânul şi Judecătorul, nicĭ aceasta a judeca, saŭ a stăpâni, saŭ a zidi, care fireşce se priveşce la Acesta.

145. Fiinţa luĭ Dumnezeŭ, precum întru adevăr este tot cu totul nenumită, ca cea maĭ presus de nume, aşa şi neîmpărtăşită se află, ca cea maĭ presus de împărtăşire, dupre Teologhĭ. Aceştia dar care acuma nu se supun la învăţăturile Sfinţilor Părinţĭ, şi ne iaŭ în râs pre noĭ care ne unim cu aceştĭ Dumnezeeştĭ Părinţĭ, zic că se fac mulţĭ Dumnezeĭ, saŭ Unul se face împărţit, dacă întru adevăr se deosebeşce Dumnezeasca lucrare de Dumnezeasca fiinţă; Fie, şi dacă se priveşce ceva în fiinţa luĭ Dumnezeŭ: Fiindcă nu cunosc, că nu aceea Cel ce lucrează şi lucrarea, ci a pătimi şi patima face pre alcătuire, iară Dumnezeŭ lucrează fără de a pătimi El ceva, nicĭ şi a se preface. Aşadar nu va fi alcătuit pentru lucrare. Şi cea „către ceva" (relativul) Dumnezeŭ o are către zidire, fiindcă este începutul şi Stăpânul eĭ, ci nu se numără împreună cu zidirele. Cum dară iarăşĭ va fi

* Cuvântul *curat* se repetă în mss., unde apare „curat curat", cel de-al doilea cuvânt fiind încercuit clar cu pixul, într-o lectură recentă a acestuia. Vezi şi la p. 299, în *Tom Aghioriticesc*.

mulţĭ Dumnezeĭ, pentru aceea că are Dumnezeŭ lucrare, dacă chear întocmaĭ este un Dumnezeŭ şi maĭ ales însuşĭ este Dumnezeŭ, Dumnezeasca fiinţă şi Dumnezeasca lucrare? Aşadar aceasta este curată bârfeală acelor vătămaţĭ la înţălegere.

146. Zicând Domnul către Ucenicii luĭ, că sunt uniĭ din ceĭ ce şed aicea, că nu vor gusta moarte până ce va vedea pre Împărăţia luĭ Dumnezeŭ viind întru putere, ... şi după şase zile luând pre Petru şi pre Icob şi pre Ioan, şi în Muntele Tavoruluĭ suindu-se, s-aŭ schimbat la faţă înaintea lor şi aŭ strălucit faţa Luĭ ca Soarele, iară hainile Luĭ s-aŭ făcut albe ca lumina" (Mar. Ca. **9**)[151], fiindcă zice, nu putea aceia să privească maĭ mult, maĭ ales fiindcă nu puteau niciĭ ochiĭ lor să-ĭ rădice la strălucirea aceea, aŭ căzut pre faţă la pământ, însă aŭ văzut dupre făgăduinţa Mărturisitoruluĭ * pre Împărăţia luĭ Dumnezeŭ, pre Dumnezeasca aceea şi negrăita lumină, pre care Grigorie adecă şi Vasilie ceĭ marĭ, Dumnezeire o numesc şi zic: Lumină este Dumnezeirea aceea după Munte, care s-aŭ arătat la Ucenicĭ, şi frumuseţă a însuşĭ celuĭ Puternic înţălegătoarea Acestuia şi prevăzătoarea Dumnezeire. Iară Marele Vasilie zice: Că lumina aceea este şi frumuseţă a luĭ Dumnezeŭ, care este văzută numaĭ de ceĭ Sfinţĭ întru puterea Dumnezeescului Duh. Pentru aceea şi zice iarăşĭ: şi aŭ văzut frumuseţa Luĭ, Petru şi Fiiĭ tunetuluĭ în Munte, care strălucea maĭ mult decât lumina Soareluĭ, şi s-aŭ învrednicit a primi în ochiĭ lor cele mergătoare înaintea venireĭ Luĭ. Iar Teologul Damaschin cu Ioan cel cu limba de aur, pre lumina aceea o aŭ numit firească rază a Dumnezeireĭ; Unul adecă scriind: că Fiul născându-se fără de început din Tatăl şi prea fiinţasca rază a Dumnezeireĭ fără de început şi slava Dumnezeireĭ se face şi slava Trupuluĭ luĭ. Iară cel cu cuvintele de aur zice: Că maĭ luminat s-aŭ arătat pre munte Domnul, fiindcă şi Dumnezeirea ş-aŭ înfăţoşat razele eĭ.

147. Această Dumnezeească şi negrăită Lumină, pre Dumnezeirea şi Împărăţia luĭ Dumnezeŭ, pre frumuseţa şi strălucirea Dumnezeeştĭ firĭ, pre vederea şi dobândirea sfinţilor, dupre neapropiatul acela veac, pre firească rază şi slavă a Dumnezeireĭ, pre această zic Lumină, limbuţiĭ ereticĭ o zic nălucire şi zidire. Şi aceea care nu suferă pre aceia să-ĭ auză şi să hulească la această Dumnezeească Lumină, ci cugetă şi cred pre Dumnezeŭ nezidit şi dupre fiinţă şi dupre lucrare, îĭ clevetesc şi-ĭ împrivelişteşte cum că sunt cu mulţĭ Dumnezeĭ. Însă ruşineze-se: Fiindcă Dumnezeasca Lumină este nezidită şi unul este la noĭ Dumnezeŭ întru o Dumnezeire, după cum s-aŭ arătat maĭ sus cu felurĭ de chipurĭ, cum că unul Dumnezeŭ este şi nezidita fire şi nezidita lucrare, adecă a Dumnezeescului Dar şi strălucirea aceştia.

148. După ce dar aŭ îndrăsnit şi aŭ zis nălucire şi zidire în Sobor, ceĭ ce cugetă cu rea înţălegere ereticĭ, şi după ce s-aŭ stăruit să o întărească, ca pre o astfel pre Lumina aceea Dumnezeească care aŭ strălucit în muntele Tavoruluĭ de la Mărturisitorul *, şi după ce prin mulţĭ s-aŭ încredinţat că sunt înşălaţĭ, s-aŭ dat osândeĭ înscris – Aforisanieĭ şi Anatemiĭ –, fiindcă nu s-aŭ supus să-şĭ shimbe cugetul cel răŭ. Şi fiindcă hulesc şi pre Iconomia cea în Trup a luĭ Dumnezeŭ, şi cu vătămare de cuget, zic, cum că este Dumnezeirea luĭ Dumnezeŭ, şi în zidire îl pogoară şi pre însuşĭ Părintele şi pre Fiul şi pre Sfântul Duh: Pentru că una şi aceeaş este Dumnezeirea a celor trei, şi deşi zic că cinstesc nezidită pre Dumnezeire, atuncea arătaţĭ sunt aceştia cum că zic două Dumnezeirĭ că este, una zidită şi alta nezidită; Şi aşa să pricesc să-ntreacă pre toţĭ ceĭ de demult răŭ cugetătorĭ cu reaua credinţă.

149. Şi iar altădată se silesc cu felurĭ de meşteşugurĭ ca să acopere pre reua lor cugetare, şi zic nezidită pre Lumina care aŭ strălucit în Tavor şi cum că este fiinţă a luĭ Dumnezeŭ, şi la aceasta

[151] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, capitolul 9 intitulat *Schimbarea la faţă. Vindecarea lunaticului. A doua vestire a Patimilor. Cearta pentru locul întâi. Prilejul de păcat.* Este vorba de stihurile 2 şi 3 din cap. 9:

"2. Şi după şase zile a luat Iisus cu Sine pe Petru şi pe Iacov şi pe Ioan şi i-a dus într-un munte înalt, de o parte, pe ei singuri, şi S-a schimbat la faţă înaintea lor.

3. Şi veşmintele lui s-au făcut strălucitoare, albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înălbi aşa pe pământ înălbitorul".

* Mărturisitorul? În mss. apare prescurtarea cuvântului dactilografiat *M-rului* şi *M-torul*. Mai ales această din urmă prescurtare îndreptăţeşte această transcriere a cuvântului.

adecă cu felurĭ de chipurĭ hulesc. Aşadar deoarece aŭ văzut Lumina aceea Apostoliĭ, dintru aceasta iaŭ pricină a cugeta cum că este văzută fiinţa luĭ Dumnezeŭ. Ci las să audă pre acelea carele zice, cum că nimenea din ceĭ viĭ nu aŭ stătut care să vază şi să audă cum că aŭ văzut pre firea luĭ Dumnezeŭ şi pre fiinţa Luĭ. Şi nu numaĭ nimenea din oamenĭ, ci nicĭ din Îngerĭ: Fiindcă şi aceĭ Serafimĭ cu şase aripĭ, neputând să vază pre cea maĭ presus strălucire care se trimite de acolo, îşĭ acopere feţele prin ale lor aripĭ. Aşadar fiindcă nicĭodată la nimenea nu s-aŭ arătat cea maĭ presus fiinţa luĭ Dumnezeŭ, când ereticiĭ o zic pre Aceasta cum că este Lumina aceea, atuncea mărturisesc cum că lumina aceasta este tot cu totul nevăzută, şi nicĭ ceĭ aleşĭ dintre Ucenicĭ nu s-aŭ învrednicit de vedenia aceasta în Munte. Ci nicĭ Domnul întru adevăr s-aŭ făgăduit acelora aceasta, nicĭ zice adevărul cel ce zice „Am văzut pre slava luĭ cu Dânsul fiind în Muntele cel Sfânt" (2 Pet. **1**. 18) [152]. „Şi deşteptându-se Petru şi ceĭ cu dânsul, aŭ văzut slava Luĭ" (Luc. **9**. 32) [153]. Altul dar iarăşĭ după alegere iubitul luĭ Hristos Ioan zice, cum că aŭ văzut rază, care pre Dumnezeirea Cuvântuluĭ în Munte arătându-se o înfăţoşa. Aŭ văzut dară şi întru adevăr aŭ văzut pre nezidita şi Dumnezeasca strălucire aceea, care rămâne în Dumnezeŭ totdeauna nevăzută, dupre cea maĭ presus de fiinţă ascundere. Şi ceĭ începătorĭ de eresurĭ şi ceĭ de un gând cu eĭ plesnescă.

150. Şi când dar cineva va întreba acestea pre aceĭ ereticĭ care aŭ zis că acea Lumină a Dumnezeireĭ este fiinţa, aşadar şi să vede fiinţa luĭ Dumnezeŭ? Se nevoesc a-şĭ acoperi pre vicleşugul lor, şi zic cum că aceasta o aŭ zis că este fiinţa, fiindcă prin aceasta s-a văzut fiinţa luĭ Dumnezeŭ. Şi iarăşĭ ticăloşiĭ alcătuesc că este zidire lumina Schimbăriĭ la faţă a Domnuluĭ, şi să prevede prin zidire, nu fiinţa, ci ziditoarea lucrare a luĭ Dumnezeŭ. Întrucât şi cu rea credinţă şi aceasta o zic, împreună glăsuindu-să adecă cu Evnomieniĭ, că fiinţa luĭ Dumnezeŭ se vede prin zidirĭ. Aşa al releĭ necredinţe la dânşiĭ ţarină este prea mult pământenită. Să cuvine dar să fugim de aceştia şi de împreună petrecerea cu eĭ, ca de unde suflet vătămătoare şi cu multe capete şarpe şi ca de o ciumă de multe felurĭ, orĭ foamete al releĭ credinţe.

---

[152] *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **1**, 18: "Şi acest glas noi l-am auzit, pogorându-se din cer, pe când eram cu Domnul în muntele cel sfânt".

[153] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **9**, 32: "Iar Petru şi cei ce erau cu el erau îngreuiaţi de somn; şi deşteptându-se, au văzut slava Lui şi pe cei doi bărbaţi stând cu El".

Al Aceluiaşi: Tom Aghioriticesc,

Pentru ceĭ ce cu sfinţănie se liniştesc.

Despre ceĭ ce dintru a lor neiscusinţĭ şi cea către Sfinţĭ nesupunere, aŭ lepădat ale Duhuluĭ tainice lucrărĭ.

(N. B.) „Maĭ bun este cuvântul celor ce după Duh vieţuesc şi lucrează şi prin lucrurĭ descoperit, decât cel prin cuvinte arătat."

CELE ADECĂ drept şi mărturisite de la toţĭ, şi tuturor dimpreună cunoscute, dogmele care şi de faţă se propovăduiesc, aŭ fost tainile cele prin Moisi legiuite, care numaĭ proorociĭ întru Duhul le vedeaŭ. Iară bunătăţile cele făgăduite Sfinţilor în veacul cel viitor, sunt taine ale petreceriĭ ceĭ după Evanghelie, celor învredniciţĭ a vedea prin Duhul; şi la aceştia măsuratec, ca în loc de arvună dându-se şi înainte văzându-se. Ci precum atuncea dacă cineva din Iudeĭ, de vreme ce nu asculta cu mulţămire ale Prorocilor zicându-se Cuvântul şi Duhul Dumnezeŭ, cele împreună vecuitoare şi înainte de vecĭ, îşĭ astupaŭ urechile lor, fiindcă socoteaŭ că aude cuvinte oprite buneĭ cinstirĭ şi protivnice cuvinte care sunt nemărturisite la ceĭ bine credincioşĭ, adecă cea zisă „Domnul Dumnezeul tăŭ, Domnul unul este". Întru acest chip şi acuma poate va pătimi cineva, de nu va asculta cu evlavie tainile Duhuluĭ, care sunt cunoscute numaĭ la aceea care s-aŭ curăţit pre sineşĭ prin fapte bune. Ci precum iarăşĭ cu de-adinsul plinirea acelor Prorociĭ, întocmaĭ cu cele descoperite, aŭ arătat că tainelor celor de atuncea şi acuma credem în Tatăl, în Fiul şi în Sfântul Duh, Dumnezeire în trei Ipostasurĭ, o fire simplă, neamestecată, nezidită, nevăzută, negândită; Aşa şi cele ale veaculuĭ ce va să fie când se va descoperi în deosebite vremĭ, după negrăita descoperire al unuia Dumnezeŭ în trei desăvârşit Ipostasurĭ, conglăsuite cu toate, se va descoperi tainele la ceĭ arătaţĭ.

Se cuvine dar şi aceea să o luăm în minte, cum? şi ce? în laturile pământuluĭ aŭ arătat pe urmă Tris-Ipostatnica Dumnezeire prin Cuvântul Singureĭ Începătoriĭ, fără a vătăma nicĭdecum, ci şi la Prorociĭ aceea, maĭ înainte de a se împlini lucrurile cu de-amăruntul se cunoşcea, şi la ceĭ ce o dorea era bine priimită? Cu asemenea chip dar nicĭ acuma cuvintele mărturisireĭ nu-s cunoscute, acelea care de faţă se propovăduesc şi acelea care tainic la ceĭ vrednicĭ înainte se arată întru Duhul. Alţiĭ adecă prin iscusul acestora le-aŭ arătat, câţiĭ şi baniĭ, şi slava oamenilor şi dulceţile trupuluĭ le-aŭ părăsit, pentru cinstea Evangheliceşteĭ vieţuirĭ. Şi nu numaĭ lepădarea tuturor acestora, ci şi supunerea către ceĭ ce maĭ înainte aŭ venit în vrâsta cea dupre Hristos o aŭ adeverit; Fiindcă s-aŭ îndeletnicit întru sine şi întru Dumnezeŭ, prin liniştea cea fără de grijă şi prin rugăciunea cea curată, după ce s-aŭ făcut pre sine maĭ înalţĭ de ce aŭ fost, şi făcându-se în Dumnezeŭ prin cea către Dânsul tainică maĭ presus de minte unire, s-aŭ învăţat cele maĭ presus de minte: Iară alţiĭ prin cea către aceea compătimire a cinstireĭ credinţe şi a dragosteĭ. Aşadar şi noĭ auzind pre Marele Dionisie zicând la a doua a luĭ Epistolie cea către Gain: Darul luĭ Dumnezeŭ cel înDumnezeitor, Dumnezeirea şi Dumnezeasca începătorie şi începătoreasca bunătate, şi pre Dumnezeŭ carele îl dă celor vrednicĭ

adecă pre Darul acesta, ne plecăm cum că este maĭ presus de acestea Dumnezeirea. Pentru că Dumnezeŭ nu are multa înmulţire, nicĭ zice cineva aceasta Dumnezeirea. Ci pre acest înDumnezeitor Dar a luĭ Dumnezeŭ, Dumnezeescul Macsim scriind pentru Melhisedec, îl arată că este nezidit şi pururea fiind din Cel ce este totdeauna Dumnezeŭ. Decĭ şi în multe alte părţĭ ne născuta şi înIpostatnica Lumină la ceĭ vrednicĭ arătându-se, când se va face vrednicĭ, ci însă nu că atuncea se face. Această lumină însuşĭ el o numeşce lumina negrăiteĭ Slave şi curăţânia Îngerilor; Iar Marele Macarie o numeşce şi hrană a lor şi slavă a Dumnezeeşciĭ firĭ, şi frumuseţa viitoruluĭ veac, foc Dumnezeesc şi ceresc lumină negrăită şi înţălegătoare, arvuna Sfântuluĭ Duh, şi Sfinţit Untdelemn al veseliei.

Aşadar oricine care zic pre înDumnezeitorul acesta Dar a luĭ Dumnezeŭ nezidit şi nenăscut şi înIpostăsuit (şi pentru aceasta) îĭ aşază împreună cu Masilieniĭ, şi-ĭ numeşce cu doi Dumnezeĭ, acela las să cunoască cum că este protivnic Sfinţilor luĭ Dumnezeŭ, şi se scoate pre sine din sorţul celor mântuiţĭ, de nu se va pocăi, şi cade acesta de la unul şi singurul cu firea Dumnezeul Sfinţilor. Iar cel ce crede şi se pleacă şi împreună mărturiseşce cu Sfinţiĭ, şi nu pricinueşce pricinuirĭ întru păcate, şi acelea adecă care se zic arătat nu le lasă, ca cum nu ar cunoaşce, iar nu cunoaşce chipul tainiĭ: să nu defaime, ci să priimească şi să caute, şi să înveţe de la aceea care cunosc. Pentru că are să se înveţe cum că nicĭ una nu se află la Sfinţĭ şi la Dumnezeeştile cuvinte şi lucrurĭ, care să nu aibă rândueala lor, şi acestea la cele de nevoe şi fără de care nicĭ cu un chip nu este cu putinţă a se întări cu totuluĭ tot taina Dumnezeeşciĭ cuviinţe. Decĭ, oricare arată cum că numaĭ cu urmarea şi cu apropierea, fără de cel înDumnezeitor Dar al Duhuluĭ, pre cea către Dumnezeŭ desăvârşită unire arată că se săvârşaşte, precum adecă se întâmplă la ceĭ de un nărav şi iubiţĭ între sine, şi cum că Darul cel înDumnezeitor a luĭ Dumnezeŭ este obicinuire a fireĭ ceĭ cuvântătoare, şi se face numaĭ cu urmarea şi nu că este strălucire maĭ presus de fire şi negrăită, şi Dumnezeească lucrare, care se vede nevăzut la ceĭ vrednicĭ şi să înţălege maĭ presus de cuget, acesta las să cunoască că este Masilian, necunoscând cum că aŭ căzut întru înşălăciune. Pentru că fireşce va fi după toată nevoea înDumnezeitorul Dumnezeŭ, – dacă înDumnezeirea va fi după fireasca putere –, şi cum că fireşce se cuprinde înlăuntru în hotarele fireĭ. Să nu uneltească dar acesta pre a luĭ înşălăciune ca să o lipească la aceea care staŭ cu întărire, şi să aducă maĭ ales la ceĭ fără prihană prihană; Ci după ce va lepăda jos pre această înţălegere, las să se înveţe de la aceea care aŭ iscus, orĭ de la aceea ce să învaţă de la eĭ, cum că cu totuluĭ tot este necuprins Darul Duhuluĭ luĭ Dumnezeŭ, şi nu are pre oarecare aceştiĭ pricinuitoare puterĭ în fire; Pentru că atuncea nu maĭ este Dar, ci arătare a lucrăriĭ cea după fireasca putere; Şi atuncea nicĭ va fi prea minunat cea făcută, dacă dupre puterea cea priimitoare a înDumnezeireĭ este înDumnezeirea: pentru că va fi atuncea lucru al fireĭ ceĭ urmate, şi nu Dar a luĭ Dumnezeŭ înDumnezeirea. Şi va putea acesta să fie şi cu firea Dumnezeŭ, şi chear să se numească cu de-adinsul: pentru că nimic alt are să fie cea dupre fire a fiecăruia putere întru adevăr, fără numaĭ o nestrămutată mişcare a firelor spre lucrare: Decĭ cum înDumnezeirea acelor înDumnezeiţĭ se preface în sineşĭ? Iar de se cuprinde şi în hotarele cele fireşcĭ, nu pot să-mĭ închipuesc aceasta. Aşadar Darul înDumnezeireĭ este maĭ presus de fire şi de bunătate, şi de cunoşcinţă, şi cu negrăire toate cele asemenea acestora în scurt şi cuprinzător sunt maĭ jos de acesta, dupre Sfântul Macsim. Pentru că adecă fiece bunătate, cu adevărat şi urmarea cea dupre Dumnezeŭ, pre cât ne este cu putinţă nouă, fac pre cel vrednic, îndămânatec şi vrednic către Dumnezeasca împreunare; Iară Darul săvârşaşte această unire. Pentru că prin Acesta tot Dumnezeŭ încape în toţĭ ceĭ vrednicĭ, şi iarăşĭ toţĭ Sfinţiĭ încap cu totul în Dumnezeŭ, cu totul pre Dumnezeŭ priimindu-l întru sineşĭ şi eĭ pre El, ca un Dar al unireĭ lor ceĭ către Dumnezeŭ, şi să lipeşce precum sufletul cu trupul, dupre cum şi însuşĭ mădulările, şi-ĭ învredniceşte să fie cu Dânsul.

k Oricare să întăreşce că sunt Masilienĭ aceea care zic că mintea se află în inimă şi în creerĭ, acesta las să cunoască cum că răŭ se pune asupra Sfinţilor. Pentru că adecă Marele Atanasie zice: Că cea cuvântătoare a sufletuluĭ se află înlăuntru în cap; Iar Marele Macarie în inimă lucrarea minţiĭ o zice. Într-o unire dar cu aceştia şi toţĭ Sfinţiĭ, maĭ ales şi Dumnezeescul Grigorie al Niseĭ zice: Cum că mintea nicĭ înlăuntru, nicĭ afară de trup este, ca o fără de trup ce este. Şi aceasta zicând, nu se împrotiveşce acelor Sfinţĭ de maĭ sus. Fiindcă aceştia o zic înlăuntru în trup că este mintea, ca o împreunată cu el; Aşadar după alt chip o zice maĭ ales, nimic deosebindu-se de aceea. Pentru că nicĭ la cel ce zice că nu este cuprinsă în loc Dumnezeirea, ca o fără de trup, se împrotiveşce acela care zice că Acel Cuvânt a luĭ Dumnezeŭ carele s-aŭ făcut înlăuntru în Fecioreasca şi fără prihană Mitră; fiindcă acolo aŭ fost împreunat maĭ presus de cuvânt cu a noastră frământătură, prin negrăita Luĭ iubire de oameniĭ.

Oricine, pre Lumina care în Tavor a strălucit preste Ucenicĭ, o zice făptură şi asemuire aceştia, precum a se face, şi a se împuţina, şi a se perde, iar nu cu adevărat este Lumină, maĭ presus de cuget, ci lucrare maĭ de jos a cugetăriĭ: Acesta curat curat * se împrotiveşce la ideile Sfinţilor. Fiindcă aceştia şi la cântărĭ, şi la scripturĭ, o numesc: negrăită, nezidită, vecinică, fără de anĭ, neapropiată, neîmpărtăşită, nemărginită, necuprinsă, nevăzută Îngerilor şi oamenilor; Frumuseţă a întâiuluĭ chip şi neschimbată, slava luĭ Dumnezeŭ, slava luĭ Hristos, slava Duhuluĭ, Raza Dumnezeireĭ, şi cele asemenea. Pentru că zice: să slăveşce trupul când o priimeşce pre ea, şi slava trupuluĭ se face slavă a Dumnezeireĭ. Însă slava era nevăzută în trupul care o purta la aceea care nu pot să vază pre acelea care sunt nevăzute lor, încă şi Îngerilor. Aşadar se schimbă şi ea, nu acela care nu le avea, nicĭ se preface întru aceea care nu era, ci aŭ arătat Ucenicilor Luĭ, cum că era, după ce le-a deşchis ochiĭ, şi din orbĭ i-aŭ făcut să vază; Fiindcă dacă aŭ rămas în ceea ce era, să vedea acum la Uceniciĭ Luĭ întru alt chip, nu cum se arătase întâĭ: Fiindcă însuşĭ El este lumina cea adevărată şi frumuseţa slaveĭ şi ca Soarele aŭ strălucit umbros la aceea, ci cu neputinţă a se închipui întocmaĭ în zidirĭ, cea nezidită.

Oricare zic, nezidită numaĭ pre fiinţa luĭ Dumnezeŭ, însă nu şi vecinice lucrările Luĭ, care toate le cuprinde şi care toate cuprinzător lucrează întru ceĭ ce se lucrează, las să auză pre Sfântul Macsim carele zice: Cum că toate cele nemuritoare şi însuşĭ nemurirea, şi toate cele viĭ şi însuşĭ viaţa, şi cele sfinte toate şi însuşĭ sfinţănia, şi cele bune toate şi însuşĭ bunătatea, şi toate cele ce sunt şi însuşĭ totul: Toate arătat sunt lucrărĭ ale luĭ Dumnezeŭ. Ci unele adecă din acestea aŭ în vreme pre început (fiindcă aŭ fost vreme când nu eraŭ), iară altele în vreme după aceea ce este nu aŭ început, deoarece nu se afla vreme când nu era, şi faptă bună şi bunătate şi sfinţănie, şi tot orice bun se cuprinde în cuvânt, şi simplu, fiece viaţă şi nemurire, şi simplicitatea, şi neschimbarea, şi nemărginirea, şi câte în Dumnezeŭ se priveşce fiinţăşte, sunt lucrărĭ ale luĭ Dumnezeŭ, însă în vreme nu aŭ început, pentru că niciodată s-aŭ aflat maĭ veche ca bunătatea a nu fi totdeauna, nicĭ altele oarecare din cele zise, saŭ acelea care se împărtăşesc acelora în vreme aŭ început spre a fi. Fiindcă fără de început e toată bunătatea care nu are pre vreme maĭ veche, deoarece numaĭ pre Dumnezeŭ îl are vecinic spre a fi Născător: Iar de toate cele ce sunt, şi de cele ce să împărtăşesc şi împărtăşesc, cu nemărginire nemărginit este înalt maĭ presus de cuvânt. Aşadar las să se înveţe dintru acestea cum că nu toate câte aŭ Ipostasul de la Dumnezeŭ sunt şi în vreme, fiindcă se află multe care sunt fără de început, şi maĭ ales desăvârşit nu pricinueşte nicĭ o hulă la cuvântul acesta al însuşĭ Fireĭ ceĭ fără de început, şi aĭ Treimeĭ Unimeĭ şi aĭ simplicităţiĭ ceĭ maĭ presus de fire. Fiindcă cu asemenea chip şi mintea dupre umbroasă icoană a însuşireĭ aceea maĭ presus de mărginire, deloc nu este din părţĭ alcătuită, pentru înţălegerile (noimile) cele sădite într-însa.

Oricine, pre Duhovniceştile dăruirĭ care se văd la trup, de la Darurile Duhuluĭ în sufletul acelora care aŭ sporit după Dumnezeŭ, nu le priimeşce, şi pre obicinuita omorâre a patimilor, o zice nepătimire,

ci însă nu pre lucrarea cea din deprindere la cele maĭ bune şi înaintarea, dacă cu totul se va întoarce de la răutate la cele bune, fiindcă aŭ lepădat obiceiurile cele rele şi s-aŭ îmbogăţit cu cele bune: acesta, întocmaĭ urmând cu înţălegerea aceasta, nu voeşce şi pre cea cu trupul petrecere dupre cel nestricăcios veac al totuluĭ. Fiindcă dacă atuncea împreună se va împărtăşi şi sufletul şi trupul cu cele negrăite bunătăţĭ, întru adevăr şi acuma se va împărtăşi, dupre cât ne este cu putinţă, de Darul luĭ Dumnezeŭ carele se revarsă cu taină negrăită în mintea cea curată, şi acesta va pătimĭ pre cea Dumnezească, potrivit întru sineşĭ, după ce se va preface şi se va sfinţĭ; însă nu va omorî cu totul după obiceiŭ pre cea pătimitoare a sufletuluĭ. Şi prin sineşĭ (prin Dar) pre cele ce se află de obşte sufletuluĭ şi trupuluĭ, sfinţăşte plecările şi lucrările trupuluĭ; Fiindcă mintea acelora care s-aŭ slobozit de cele bune ale vieţiĭ aceştia, prin nădejdea viitoarelor bunătăţĭ, se mişcă cu mare putere, dupre Sfântul Diadoh, şi prin negrijire acesta simte bine pre cea negrăită şi Dumnezească bunătate; Ci şi în trup dupre măsura sporireĭ luĭ, predă dintru ale luĭ bunătăţĭ. Iară a aceştiĭ bucuriĭ care i să întâmplă luĭ, sufletuluĭ adecă şi trupuluĭ, este neînşelată aducere aminte de nestricăcioasa aceea viaţă. A altuia dar mintea adecă, iar a altuia simţirea se împărtăşaşte fireştiĭ luminĭ: Fiindcă adecă simţirea, simţit, lumina aceea (o priimeşce) care şi pre cele simţite le arată ca simţite; iar a minţiĭ lumină este cunoşcinţa, care zace întru înţălegerĭ. Aşadar fireşce nu se cuprinde cele ale luminiĭ, adecă vederea şi mintea, ci pre cât încape în firea fieştecăruia, aşa şi la cele dupre fire lucrează. Iară când se va îmbogăţi de la Dumnezeescul şi prea minunatul Dar şi putere, şi dupre simţire şi dupre minte, ceĭ vrednicĭ, atuncea văd pre cele maĭ presus de simţire şi pre cele maĭ presus de minte. Şi pentru ca să zicem dupre Marele Grigorie Teologul, precum numaĭ Dumnezeŭ cunoaşce şi aceea care le lucrează pre cele asemenea.

Acestea le-am învăţat din scripturĭ, acestea le-am primit de la aĭ noştri Părinţĭ, acestea le-am învăţat prin mică iscusinţă: acestea pre care le-aŭ scris cel între Ieromonahĭ Chir Grigorie şi prea Cinstitul frate al nostru (care este Sfântul Grigorie Palama) pentru ceĭ ce cu sfinţănie se linişteșc, fiindcă cu de-amăruntul aŭ urmat sfinţitelor predaniĭ şi spre încredinţarea cărora am iscălit pentru aceea care le cetesc:

1) Cel maĭ întâĭ din Sfântul Munte al cinstitelor Monastirĭ: Ieromonahul ISAC;

2) Egumenul Cinstiteĭ, împărăteştiĭ şi Sfinţiteĭ Lavre:

Teodosie Ieromonahul;

3) Avea şi iscălitura Egumenuluĭ a Monastireĭ Ivirului pe limba luĭ.

4) Egumenul al cinstiteĭ şi împărăteştiĭ Monastirĭ aĭ Vatopeduluĭ: Ieromonahul Ioanichie;

5) Maĭ avea şi iscălitura Egumenuluĭ Monastireĭ Sârbeştĭ pe a luĭ limbă.

6) Maĭ micul între Ieromonahĭ: Filofteiŭ, am iscălit acestea cugetând.

7) Cel între Ieromonahĭ maĭ mic şi Duhovnic al Cinstiteĭ Monastirĭ „Esfigmenul": Amfilohilos.

8) Cel între Ieromonahĭ Maĭ mic şi Duhovnic al Vatopeduluĭ: Teodosie.

9) Egumenul Sfânt M.r. Cotlomuşul: Ieromonah Teoctiristos.

10) Bătrânul păcătos Marulis între Preoţĭ săvârşitor al Cinstiteĭ Monsterĭ Lavra, acestea cugetând am iscălit.

11) Cel între Monahĭ defăimat: Calist Omuzalon.

12) Cel între Ieromnahĭ defăimat Gherasim, văzând şi cetind cele adevărate scrierĭ şi priimindu-le, am iscălit.

13) Defăimatul bătrân şi între Monahĭ maĭ micul Moisi, de asemenea cugetând am iscălit.

14) Cel maĭ mic şi defăimat între Monahĭ Grigorie Stravo-langaditis, adecă şi liniştitor cu mintea şi cu cugetul, aŭ iscălit.

15) Cel din Schitul Magula bătrânul şi între Ieromonahĭ defăimat, asemenea cugetând am iscălit.

16) Cel maĭ mic între Monahĭ, Marco Sinaitul.

17) Cel întru al Magula Schit şi între Ieromonahĭ maĭ micul Calist.

18) Avea şi iscălitura celuĭ de la Sira, bătrânuluĭ liniştitor, întru a luĭ limbă.

19) Cel între Monahĭ maĭ micul Sofronie.

20) Cel între Monahĭ maĭ micul Ioasaf.

21) Smeritul între Episcopĭ – Episcopul Ieriso şi al Sfântuluĭ Munte Athos –: Iacov, cele Aghioriticeşcĭ şi Părinteştĭ (entitrammenos) date şi mărturiĭ, cum că prin aceste alese iscăliturĭ, tot muntele aŭ iscălit, şi însuşĭ unindu-mă şi pecetluind, am iscălit pre aceasta cu toate cele maĭ de sus iscăliturĭ; Decĭ ceĭ ce nu se vor uni cu Sfinţiĭ, dupre cum şi noĭ, şi cu ceĭ cu puţin maĭ înainte Părinţĭ, aĭ noştri: noĭ pre a lor împărtăşire nu o priimim.

AMIN. AMIN. AMIN.

Sfârşitul scrierilor Sfântuluĭ Grigorie Palama din filocalie.
Dumnezeuluĭ nostru SLAVĂ.

Scurtă cuvântare despre Sfântul Calist Patriarhul, și despre Sfântul Ignatie (Xantopolii).

CALIST, Sfinţitul Patriarh al Ţarigradului (Constantinopol), numirea avându-o Xantopol, aŭ înflorit întru împărăţiea celuĭ al doilea din Paleologĭ, pe la anul 1360. Învăţându-să de la Sfântul Grigorie Sinaitul, (a căruea vieaţă o aŭ scris pe larg), s-aŭ nevoit în Sfântul Munte al Atonuluĭ, în Schitul Magula, ce este în preajma Monastireĭ Filoteiuluĭ. Aŭ trăit cu tainicul săŭ Marco, întregĭ 28 de anĭ. Şi luĭ Ignatie celuĭ asemenea Xantopol, atâta i-aŭ fost prieten, încât să părea a fi la amândoĭ un suflet în două trupurĭ. Iar maĭ pre urmă aŭ Patriarhişit, şi în Serbiea ducându-să cu clirosul * pentru pacinica unire a aceliaşĭ Bisericĭ, prin Sfântul Munte aŭ trecut, şi de acolo de Sfântul Macsim Capso-calivitul numindu-să cu prielnică prorocie aŭ zis: acest Bătrân s-aŭ lipsit de păstoriea sa, cântându-ĭ din urmă cântarea cea deasupra gropiĭ „Fericiţĭ ceĭ fără prihană în cale". Şi numaĭ ce aŭ ajuns în Serbiea, acolo vieaţa cea putregăioasă aŭ schimbat-o pe cea vecĭnică.

Despre aceştiea: Sfântul Calist Patriarhul, şi Ignatie Xantopoliĭ, mărturiseşte şi Meletie al Atinelor, în Bisericeasca istorie Cartea 14. Cap. 15. asemenea zicând cu Sfântul Simeon Tesalonicul.

Iar Sfântul Simeon Tesalonicul, în cartea Sa la capul 295, unde scrie pentru de Dumnezeŭ făcătoare rugăciune: „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ", zice pentru aceştiea aşa: Iar maĭ ales în zilele noastre acestea, pentru dânsa (adecă pentru rugăciune) aŭ scris cu Duhul, (ca ceĭ ce şi eĭ eraŭ din Dumnezeŭ), şi de Dumnezeŭ grăitorĭ, şi de Dumnezeŭ purtătorĭ, şi de Hristos purtătorĭ, şi cu totul înDumnezeiţĭ cu adevărat: cel întru Sfinţĭ Părintele nostru Calist cela ce de la Dumnezeŭ s-aŭ făcut Patriarh Împărăteştiĭ Romiĭ ceĭ nouă; şi cel de o suflare cu dânsul şi împreună nevoitor, Cuviosul Ignatie. Şi cu carte a lor alcătuită de dânşiĭ, Duhovniceşte şi cu Dumnezeesc cuget, şi foarte înalt aŭ filosofit, întru 100 de capete, prin numărul cel desăvârşit, cunoştinţa cea desăvârşit pentru aceasta arătându-o. Cariĭ şi aĭ împărăteştiĭ aceştiea Cetăţĭ fiind odrasle, de vreme ce toate împreună le-aŭ lăsat, şi fecioreşte şi călugăreşte întru supunere maĭ întâĭ aŭ petrecut, şi pustniceşte împreună şi Cereşte, maĭ pre urmă şi nedespărţiţĭ aŭ vieţuit, şi întru Hristos una (care lucru însuşĭ Hristos către Tatăl s-aŭ rugat întru Sine pentru noĭ toţĭ) (Ioan **17**.21) [1] maĭ ales aŭ păzit, ca „nişte luminătorĭ în lume, precum zice Apostolul Pavel (Filip. **2**.15) [2] cuvânt al vieţiĭ ţiind s-aŭ arătat".

---

* probabil *clerul*, totalitatea preoţilor unei Biserici, a unei eparhii, din lat. *clerus*.

[1] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **17**, 21: "Şi toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis".

[2] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*. **2**, 15: "Ca să fiţi fără prihană şi curaţi, fii ai lui Dumnezeu neîntinaţi în mijlocul unui neam rău şi stricat şi întru care străluciţi ca nişte luminători în lume". Am decalat cu o cifră trimiterea din notă care se referea la stihul 16.

Că în scurt, maĭ presus decât mulțĭ din ceĭ Sfințițĭ, pre unire cea întru Hristos și dragostea o aŭ îndreptat, întrucât nicĭ s-aŭ simțit vre-odinioară deosebire oarecare întru aceștiea, până și la căutătură și la nărav, saŭ prepus adecă de neînvoială, saŭ întru un minut oarecare scârbă (care întru oamenĭ maĭ că este cu neputință), și pentru aceasta, fiindcă Îngerește s-aŭ făcut și pacea luĭ Dumnezeŭ (precum Hristos Domnul s-aŭ rugat) împreună o aŭ păzit și o aŭ agonisit întru dânșiĭ, care este Iisus Hristos pacea noastră (Pavel aŭ zis) „Cela ce aŭ făcut pre amândouă una" (Efesenĭ 2.14) [3], a căruea și pacea pre toată mintea o covârșaște. Și după ce s-aŭ mutat cu pace, acum întru liniștea cea prea înaltă să desfătează, și maĭ curat acum văd Pre Iisus, pre carele din suflet l-aŭ iubit, și cu adevărat l-aŭ căutat. Și una sunt cu Dânsul, și luminiĭ Luĭ ceĭ prea dulcĭ și Dumnezeeștĭ, fără de sațiu să împărtășesc. Ale căriea și arvonele de la cele de aicea le-aŭ luat, curățițĭ făcâdu-să cu vederea și cu lucrarea. Și Dumnezeasca strălucire cea în Munte, ca și Apostoliĭ o aŭ dobândit. Și s-aŭ arătat aceasta multora, luminat, spre mărturie la fețe strălucițĭ, ca Ștefan văzuțĭ fiind. De vreme ce nu numaĭ în inimă, ci și în fața acestora să răvărsa Darul. Pentru aceasta și ca Marele acela Moisi s-aŭ văzut, precum aŭ mărturisit ceĭ ce i-aŭ văzut, strălucind la față în chipul Soareluĭ. Cariĭ ca și ceĭ ce aŭ pătimit această fericită patimă, și prin cercare o aŭ cunoscut, luminat arată și pentru Dumnezeasca lumină, a fireștiĭ lucrărĭ luĭ Dumnezeŭ și a Daruluĭ; și mărturiĭ aduc pre Sfințĭ, precum și pentru pace prea Sfințita Rugăciune.

---

[3] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 14: "Căci El este pacea noastră, El care a făcut din cele două – una, surpând peretele din mijloc al despărțiturii".

Acelor între Monahĭ: Calist şi Ignatie, Xantopoliĭ: Meşteşug şi îndreptar, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, prea cu de-adinsul

ŞI DE LA Sfinţĭ având mărturiele, pentru ceĭ care aleg şi priimesc cu linişte a vieţui Călugăreşte. Şi pentru chipul traiuluĭ vieţiĭ, şi petrecerea, şi hrana lor; Şi pentru a cât de marĭ bunătăţĭ este pricinuitoare liniştirea celor ce cu socoteală o uneltesc pre dânsa. Şi s-aŭ deosebit această lucrare a cuvintelor, întru 100 de capete.

Iară această înainte cuvântare, care şi al capuluĭ dintâĭ îl are numărul, este pentru dăruirea şi Darul cel Dumnezeesc şi maĭ presus de fire, carele prin Sfântul Duh este întru ceĭ credincioşĭ.

1. Să cădea adecă noĭ, ca să zic după Dumnezeeştile graiurĭ, de Dumnezeŭ învăţaţĭ fiind, ca ceĭ ce pre legea cea nouă, negrăit în inimă scrisă, decât văpaea maĭ luminată o purtăm, şi de Bunul şi de Dreptul Duh ocârmuiţĭ fiind, ca nişte Fiĭ şi moştenĭ * adecă a luĭ Dumnezeŭ, şi împreună moştenitorĭ cu Hristos după urmarea cea Îngerească a petrece; şi nicĭdecum a nu avea trebuinţă de cel ce să ne înveţe aceea, adecă a cunoaşte pre Domnul (Ier. **31**.34) [4]. Iar acum rătăcirea cea din părul cel dintâĭ (din pruncie) al nostru, dintru cel maĭ bun, şi abaterea cea spre cel maĭ rău; încă şi a cumplituluĭ Veliear, şi tiraniea cea neîmpăcată împrotiva noastră, departe a alerga de la Mântuitoarele şi de Dumnezeŭ lucrătoarele poruncĭ, pre noĭ pre cea cu răutate ne-aŭ aşezat; şi pe prăpăstiĭ pierzătoare de suflet a ne surpa. Şi lucrul cel prea vrednic de milă: împrotiva înşine nouă, şi a cugeta şi a lucra ne-aŭ zădărât. Drept aceea şi dupre Dumnezeescul Cuvânt „Nu este cel ce pricepe, nu este cel ce caută pre Dumnezeŭ" (Ps. **13**.2) [5]. Că de vreme ce deodată toţĭ din calea cea dreaptă ne-am abătut, ne-am netrebnicit, şi pentru aceasta trupurĭ cu totul fiind, şi de aducătorul de lumină, şi de Dumnezeescul Dar lipsindu-ne, de îndemnarea cea a unora de la alţiĭ către cele bune, şi ajutorul avem trebuinţă.

Că pentru întrebarea a oarecăruea frate, încă şi pentru păzirea porunciĭ ceĭ Părinteştĭ, şi după scoposul aceluea aşa s-aŭ întins această pricină a cuvântuluĭ.

---

* *moştean, moşteni* sau *moşnean, moşneni*. Formă învechită şi regională. În Evul Mediu în Ţara Românească; ţăran liber, posesor în devălmăşie al unei proprietăţi de pământ moştenite de la un străbun comun, moştean, răzeş. Moştenitor, succesor. DEX, *ed. cit.*, p. 655.

[4] *Ieremia*, **31**, 34: "Şi nu se vor mai învăţa unul pe altul şi frate pe frate zicând: «Cunoaşteţi pe Domnul», că toţi de la sine Mă vor cunoaşte, de la mic până la mare, zice Domnul, pentru că Eu voi ierta fărădelegile lor şi păcatele lor le voi mai pomeni".

[5] *Psalmii*, **13**, 2: "Ceea ce ştiţi voi ştiu şi eu şi nu sunt deloc mai prejos decât voi".

2. Şi de vreme ce tu cu dorire, după cuvântul Domnuluĭ (Ioan 5.39) [6], ca să cercĭ Dumnezeĭştile şi de vieaţă dătătoarele scripturĭ, şi ca să te înveţĭ cu taină fără de greşală, şi de la noĭ netrebniciĭ de multe orĭ aĭ cerut cuvânt şi îndreptar dat în scris, pentru al tăŭ folos, şi poate că şi al altora, precum tu zicĭ, măcar că deşi nu maĭ întâĭ, dar însă încaĭ acum, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, am judecat că să cuvine să împlinim dorinţa ta cea lăudată. Şi trândăvirea adecă cea întovărăşită cu noĭ, pentru dragostea şi folosul tăŭ uitându-o; Iar pre tine prea foarte lăudându-te pentru sârguinţa cea spre cele bune, şi pentru că iubirea de osteneală cea statornică, O! Duhovnicescule Fiŭ, şi prea foarte iubite! Şi maĭ mult decât acestea, de osânda cea de la Dumnezeŭ temându-te, care groaznec s-aŭ înfricoşat împrotiva celuĭ ce ascunde talantul (Luca **19**.22) [7]. Şi lângă cele zise, şi Părinteasca poruncă împlinind, care nouă ne-aŭ poruncit-o Părinţiĭ noştri şi Duhovniceştiĭ Învăţătorĭ, ca şi altora iubitorĭ de Dumnezeŭ să încredinţăm cele învăţate de la dânşiĭ. Şi decĭ Dumnezeŭ Tatăl dragosteĭ, şi împărţitorul cel cu totul din destul, Dătător a toate bunătăţile, să dea nouă adecă celor zăbavnicĭ şi cu glasul amorţit, cuvânt la bună vreme întru deşchiderea gureĭ noastre; Cela ce de multe orĭ şi în dobitoace necuvântătoare, cuvânt a însuflat pentru folosul celor ce auzaŭ (Num. **22**.28) [8]. Iară ţie, şi tuturor celor ce vor ceti acestea, după cuvântul tăŭ, să adaoge ureche ca cu înţălepciune, şi cu bună ştiinţă să ascultaţĭ acestea. Şi precum îĭ este Luĭ iubit, fără de abatere în laturĭ să petreceţĭ. „Că fără de Dânsul, precum s-aŭ scris, nu putem să facem nimic" (Ioan **15**.5) [9], din cele de folos şi de mântuire. Şi căcĭ, „Dacă nu Domnul va zidi casa, în deşert s-aŭ ostenit ceĭ ce zidesc". (Psalm **126**.1) [10]. Iară acestea adecă întru acest chip, aşa sunt.

Cum că decât tot lucrul, scoposul maĭ întâĭ povăţueşte; Decĭ şi scoposul aceştiĭ alcătuirĭ este, ca să ne învăţăm, care adecă este temeliea zidireĭ ceĭ după Hristos.

3. Dar de vreme ce decât tot lucrul, maĭ întâĭ scoposul povăţueşte; Iar scoposul al amândorora este: al nostru adecă, că după putere cele ce spre a ta Duhovnicească creştere folosesc să spunem; Iară al tăŭ, ca după cele zise adevărat să vieţueştĭ; Fiind trebuinţă maĭ întâĭ să cercăm decât tot alt lucrul, oare către ce fel de plinire a zidireĭ ceĭ după Hristos privind, început a temelieĭ ceĭ de folos puind, de aceea vremea înainte chemând, iar maĭ ales ajutorul cel de sus bogat dobândindu-l, şi acoperământ vrednic preste începerea zidireĭ Duhuluĭ vom pune.

Că început a toată lucrarea cea după Dumnezeŭ, aceea este: adecă, după poruncile Mântuitoruluĭ a petrece. Iar sfârşit, aceea: adecă să ne întoarcem către cel ce dintru început ni s-aŭ dăruit nouă prin Dumnezeescul Botez, desăvârşit Dar al prea Sfântuluĭ Duh, şi de vieaţă începătoruluĭ.

4. Decĭ început a toată lucrarea cea după Dumnezeŭ, ca în scurt să zicem, aceea este: adecă, să ne sârguim noĭ în tot chipul, şi cu toată puterea, a petrece după punerea de lege a tuturor de Dumnezeŭ făcătoarele poruncĭ ale Mântuitoruluĭ. Iar sfârşit aceea: adecă, să ne întoarcem prin

[6] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 39: "Cercetaţi Scripturile, că socotiţi că în ele aveţi viaţă veşnică. Şi acelea sunt care mărturisesc despre Mine".

[7] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **19**, 22: "Zis-a lui stăpânul: Din cuvintele tale te voi judeca, slugă vicleană. Ai ştiut că eu sunt om aspru: iau ce nu am pus şi secer ce nu am semănat".

[8] *Numerii*, **22**, 28: "Dar Domnul a deschis gura Asinei şi aceasta a zis către Varlaam: «Ce ţi-am făcut eu, de mă baţi acum pentru a treia oară»?".

[9] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5: "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic".

[10] *Psalmii*, **126**, 1: "De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte".

pădirea acestora, la cea dintăĭ şi din însuşĭ începutul, în Dar dată nouă din Sfinţita scăldătoare, desăvârşit Duhovnicească a Daruluĭ de a doua oară închipuire şi zidire; Saŭ dacă iubit îţĭ este ţie pre un lucru ca acesta adecă, Dăruire a-l numi; şi pre Adam cel vechiŭ, împreună cu faptele şi cu poftele lepădându-l, întru cel nou şi Duhovnicesc să ne îmbrăcăm carele este Domnul Iisus Hristos precum zice prea Dumnezeescul Pavel „Fiilor, pre care iarăşĭ cu durere vă nasc, până ce să se închipuească Hristos întru voĭ" (Gal. 4.19) [11]. Şi „Câţĭ în Hristos v-aţĭ botezat, în Hristos v-aţĭ şi îmbrăcat" (Gal. 3.27) [12].

Pentru aceea dacă, carele este Darul, şi cum ni s-ar fi făcut nouă să-l dobândim pre acesta. Şi care sunt cele ce îl fac pre acesta turbure, şi care iarăşĭ cele ce de a doua oară îl curăţăsc pre el.

5. Dar carele este Darul, şi cum ni s-ar fi făcut nouă să-l dobândim pre acesta; şi care adecă sunt cele ce îl fac pre dânsul turbure; care iarăşĭ cele ce de a doua oară îl curăţăsc; Cel la suflet şi la limbă decât tot aurul maĭ strălucit, îţĭ va arăta ţie aşa grăind: Şi ce este „mărirea Domnuluĭ ca într-o oglindă privindu-o, întru acelaşĭ chip ne schimbăm?" (2Cor. 3.18) [13]. Maĭ arătat adecă aceasta să arătă, când Darurile semnelor le lucră. Însă nicĭ acum nu este cu anevoe aceea, celuĭ ce are credincioşĭ ochĭ. Pentru că împreună ne botezăm, şi maĭ presus decât soarele sufletul străluceşte, cu Duhul curăţându-să. Şi nu numaĭ vedem pre mărirea luĭ Dumnezeŭ, ci şi de acolo primim oarecare raze; Precum dacă argintul cel curat către razele soareluĭ stând, şi el raze din sineşĭ ar fi trimis, nu dintru a sa fire numaĭ, ci şi din strălucirea soareluĭ. Aşa şi sufletul curăţându-să, şi decât tot argintul maĭ strălucit făcându-să, priimeşte raze de la mărirea Duhuluĭ, întru mărirea ceea ce să face într-însul. Şi acest fel, în ce chip cu cuviinţă este de la Domnul Duhul"–. Şi după puţine: – „Veĭ să-ţĭ arăt ţie aceasta, şi de la Apostolĭ maĭ simţit? înţălege pre Pavel, ale căruea hainele lucra, pre Petru, ale căruea umbrele avea putere. Că nu ar fi fost aceasta, de nu ar fi purtat chipul Împăratuluĭ, şi neapropieate era strălucirele lor; Atâta hainele lor şi umbrele lucra. Pentru că hainele cele Împărăteştĭ, şi tâlharilor sunt groaznice. Veĭ să-l vezĭ pre acesta (adecă Darul) şi prin trup strălucind?" Privind, zice, la faţa luĭ Ştefan, o aŭ văzut ca pre o faţă de Înger" (Fap. 6.15) [14]. Însă nimic este aceasta către mărirea ceea ce străluceşte dinlăuntru. Că ceea ce Moisi în faţă avea, aceasta aceştiea în suflet o purta; Iar maĭ ales şi cu mult maĭ mult. Pentru că aceea adecă a luĭ Moisi, lucru maĭ simţit era; Iar aceasta netrupesc. Şi precum trupurile cele cu foc strălucitoare, de la cele strălucite trupurĭ curgând spre cele aproape de dânsele, şi pre acelea le împărtăşesc din a sa strălucire. Întru acest chip şi la credincioşĭ să întâmplă. Decĭ pentru aceasta de la pământ să mută ceĭ ce pătimesc aceasta, şi cele ce sunt în cerurĭ le sămuesc. Vaĭ mie! că bine este aicea şi să suspin cu amar; Că atâta de mare cinste dobândind, nicĭ cele ce să grăesc le ştim, pentru căcĭ degrab perdem lucrurile, şi către cele simţite ne minunăm. Decĭ această mărire care este negrăită şi înfricoşată, până adecă la una şi la a doua zi rămâne întru noĭ, iar după aceea o stingem pre dânsa cu totul, pre furtuna lucrurilor celor lumeştĭ aducându-o asupră-ĭ, şi prin desimea nourilor împingând departe razele eĭ." – Şi iarăşĭ întru alt loc zice: – „trupurile celor ce bine aŭ plăcut luĭ Dumnezeŭ, cu atâta mărire să vor îmbrăca, pre cât nicĭ este cu putinţă să vedem cu aceştĭ ochĭ. Şi ale acestora semne oarecare şi urme umbroase, şi întru

[11] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 19: "O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi".
[12] *Idem*, 3, 27: "Căci, câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat".
[13] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 18: "Iar noi toţi privind ca în oglindă, cu faţa descoperită, slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului".
[14] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, 6, 15: "Şi aţintindu-şi ochii asupra lui, toţi cei ce şedeau în sinedriu au văzut faţa lui ca o faţă de înger".

cel vechiŭ şi întru cel nou aşăzământ, aŭ binevoit Dumnezeŭ să ni să dea nouă. Pentru că acolo adecă faţa luĭ Moisi, cu atâta mărire strălucea atuncea, întrucât neapropieată era ochilor Israiltenilor; Iar întru cel nou, decât a acestuea, cu mult maĭ mult aŭ strălucit faţa luĭ Hristos." –.

Auzişĭ graiurile Duhuluĭ Priceput-aĭ puterea taineĭ? Cunoscut-aĭ în ce fel adecă sunt durerile ceĭ din Sfinţita scăldătoare, a Duhovniceştiĭ naşterĭ ceĭ de a doua oară, care este desăvârşită întru noĭ? Şi cât sunt de marĭ dobânzile, şi plinirea, şi plăţile? Şi cum din cele ce sunt întru a noastră stăpânire este aceea adecă, pre acest maĭ presus de fire Dar, şi a-l creşte, şi a-l împuţina, adecă a-l arăta şi a-l întuneca, *pre cât stă întru a noastră putere? Iar acelea sunt, (adecă cele ce întunecă pre* Dar) volbura lucrurilor celor lumeştĭ, şi întunerecul cel adânc carele să naşte din însuşĭ patimile; care ca o furtună, saŭ ca un sălbatec puhoiŭ curgând asupră-ne, şi sufletul cufundându-l, nicĭ să se răsufle în sus, saŭ să privească îl lasă pre dânsul, către cel ce cu adevărat este bun şi fericit, pentru carele s-aŭ şi făcut; Ci cu totul pre tot clătit de clătirea şi învăluirea valurilor, şi iuţĭ de fumul dulceţurilor îl întunecă, şi cu totul mueat îl lucrează. Precum iarăşĭ şi cele împrotiva acestora, adecă cele ce prin poruncile cele de Dumnezeŭ făcătoare să nasc celor ce nu după trup, ci după Duh umblă, pentru că „cu Duhul, zice, să umblaţĭ, şi pofta trupuluĭ să nu o săvârşiţĭ" (Gal. **5**.16), [15] de folos sunt cu adevărat, şi de mântuire, şi către acestea, ca o scară aducând până la însuşĭ vârful, şi la partea cea prea de sus a treptelor, adecă până la dragoste care este Dumnezeŭ.

Cum că adecă întru Sfântul Botez în Dar pre Dumnezeescul Dar, desăvârşit îl priimim, şi pre acesta după ce cu patimile l-am acoperit, iarăşĭ prin împlinirea poruncilor îl curăţim.

6. Însă atuncĭ întru Dumnezeescul pântece, adecă întru Sfinţita scăldătoare, în dar cu totul desăvârşit pre Dumnezeescul Dar îl priimim. Iar dacă cumva maĭ pre urmă, cu reaua uneltire a celor vremelnice, şi cu grija lucrurilor celor lumeştĭ, şi cu ceaţa patimilor, pre acesta, care O! să nu fi fost! îl vom acoperi, şi întru acest chip prin pocăinţă, şi prin împlinirea făcătoarelor de Dumnezeŭ poruncĭ, iarăşĭ ne este nouă cu putinţă, de iznoavă să priimim pre această strălucire maĭ presus de fire, şi să o agonisim, şi pre arătarea aceştiea să o vedem prea luminat. Însă după măsura ceĭ întru credinţă nevoinţă a fieştecăruia, şi arătarea aceştiea să descopere. Şi maĭ întâĭ de acestea, cu ajutorul şi cu bunăvoirea Domnuluĭ Iisus Hristos Şi zice Sfântul Marco: –„Hristos desăvârşit Dumnezeŭ fiind, desăvârşit Darul Sfântuluĭ Duh l-aŭ dăruit celor botezaţĭ; carele adăogire adecă de la noĭ nu este. Ci să descopere nouă şi să arată, după măsura lucrăriĭ poruncilor, şi ne dă nouă adăogire a credinţiĭ, „Până ce să ajungem toţĭ la unirea credinţiĭ, la bărbat desăvârşit, la măsura vrâsteĭ pliniriĭ luĭ Hristos." (Efes. **4**.13) [16]–. Decĭ dacă ceva îĭ aducem Luĭ după ce de a doua oară ne-am născut, şi acest lucru atuncea de la Dânsul, şi prin Trânsul era întru noĭ ascuns.–

Că să cuvine cel ce vieţueşte după Dumnezeŭ, pre toate poruncile să le uneltească; Iar partea cea maĭ multă a lucrăriĭ să o dea oarecum celor întâĭ decât altele şi ca cum maĭ cuprinzătoare.

7. Decĭ de vreme ce începutul adecă şi rădăcina, precum am zis, a toateĭ aceştiea nevoinţe este aceea: adecă, după mântuitoarele poruncĭ a vieţui; Iar hotarul şi roada, aceea: adecă iarăşĭ a ne întoarce înapoĭ la Darul Duhuluĭ, carele întru întâĭ prin Botez desăvârşit ni s-aŭ dăruit nouă, cela ce întru noĭ adecă este, „Că fără de căinţă sunt, zice, Darurile luĭ Dumnezeŭ" (Rom. **11**.29) [17], însă

[15] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 16: "Zic dar: în Duhul să umblaţi şi să nu împliniţi pofta trupului".
[16] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".
[17] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 29: "Căci darurile şi chemarea lui Dumnezeu nu se pot lua înapoi".

îngropat cu patimile, şi să descopere prin lucrarea poruncilor celor de Dumnezeŭ lucrătoare. Cuviincios lucru este prin împlinirea cea după putere a tuturor poruncilor celor întru acest fel, în tot chipul a ne sârgui ca de a doua oară să curăţim pre cea întru noĭ arătare a Duhuluĭ, şi prea arătat să o privim; „Că făclie, zice către Dumnezeŭ, prea Dumnezeescul David, picioarele mele, este legea Ta, (Ps. **118**.105) [18] *şi lumină cărărilor mele*". *Şi: „Porunca Domnuluĭ strălucită, care luminează ochiĭ" (Ps. **18**.9)* [19]. Şi „*Spr* toate poruncile Tale mă îndreptam" (Ps. **118**.128) [20]. Şi cel depre piept „Cela ce păzeşte poruncile Luĭ, întru dânsul petrece, şi el întru Dânsul" (1Ioan **3**.24) [21]. Şi „poruncile Luĭ grele nu sunt" (1Ioan **5**.3) [22]. Încă şi Mântuitorul: „Cele ce ţine poruncile Mele şi le păzeşte pre dânsele, acela este cela ce mă iubeşte pre mine; Iar cela ce mă iubeşte pre mine, iubi-se-va de Tatăl Meŭ, şi Eŭ îl voiŭ iubi pre dânsul, şi mă voiŭ arăta pre sinemĭ luĭ. Şi dacă cineva mă iubeşte pre mine, cuvântul meŭ va păzi, şi Tatăl meŭ îl va iubi pre dânsul, şi către dânsul vom veni, şi lăcaş la dânsul vom face. Şi cela ce nu mă iubeşte pre mine, cuvintele mele nu le păzeşte" (Ioan **14**.21, **13**, 14) [23]. Iar maĭ ales dintru acestea, celor întâĭ şi maĭ cuprinzătoare, şi ca cum maice ale celorlalte pre cea maĭ multă parte a lucrăriĭ, a o da oarecum. Că întru acest chip cu Dumnezeŭ, fără de greşală şi scoposul ce ne stă înainte, adecă însuşĭ începerea cea bună, şi sfârşitul dorireĭ l-am fi putut nemeri, adecă arătarea Duhuluĭ.

Că început a toată lucrarea cea de Dumnezeŭ iubită este, chemarea cea cu credinţă a Numeluĭ Domnuluĭ nostru Iisus Hristos şi împreună cu dânsa, pacea ceea ce răsare dintr-însa, şi dragostea.

8. Însă început a toată lucrarea cea de Dumnezeŭ iubită este, chemarea cea cu credinţă a Mântuitoruluĭ Nume al Domnuluĭ nostru Iisus Hristos. Că El însuşĭ a hotărât „Fără de mine, nu puteţĭ face nimic" (Ioan **15**.5) [24]. Şi împreună cu aceasta pacea, „Că să cuvine, zice, a să ruga fără de mânie şi fără de cugete" (1Tim. **2**.8) [25], şi dragostea. „Că Dumnezeŭ dragoste este, şi cel ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeŭ petrece şi Dumnezeŭ întru el" (1Ioan **4**.16) [26]. Iar pacea aceasta şi dragostea, nu numaĭ bine priimită fac pre rugăciune, ci şi iarăşĭ din însuşĭ rugăciunea să nasc, şi răsar ca nişte gemene Dumnezeeştĭ raze, şi să cresc şi să săvârşesc.

Că prin fiecare dintru acestea, şi împreună prin câte trele, grămădirea tuturor bunătăţilor, cu îndestulare ni să dă nouă.

9. Deci dintru acestea trei, iar maĭ ales prin fiecare dintru acestea, şi împreună prin câte trele, *grămădirea a tuturor bunătăţilor, cu îndestulare ni să dă nouă, şi ni să răvarsă. Că prin chemarea adecă*

[18] *Psalmii*, **118**, 105: "Făclie picioarelor mele este legea Ta şi lumină cărărilor mele".
[19] *Idem*, **18**, 9: "Judecăţile Domnului sunt drepte, veselesc inima; porunca Domnului este strălucitoare, luminează ochii".
[20] *Idem*, **118**, 128: "Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât".
[21] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **3**, 24: "Cel ce păzeşte poruncile Lui rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu în el; şi prin aceasta cunoaştem că El rămâne în noi, din Duhul pe care ni L-a dat"
[22] *Idem*, **5**, 3: "Căci dragostea de Dumnezeu aceasta este: Să păzim poruncile Lui; şi poruncile Lui nu sunt grele".
[23] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 21, 13-14:
"21. Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este care Mă iubeşte; iar cel ce Mă iubeşte pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui.
13. Şi orice veţi cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul.
14. Dacă veţi cere ceva în numele Meu, Eu voi face".
[24] *Idem*, **15**, 5: "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără mine nu puteţi face nimic".
[25] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 8: "Vreau deci ca bărbaţii să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără de mânie şi fără şovăire".
[26] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 16: "Şi noi am cunoscut şi am crezut iubirea, pe care Dumnezeu o are către noi. *Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne întru el*".

cea cu credinţă a Numeluĭ Domnuluĭ nostru Iisus Hristos cu întemeere nădăjduim că vom lua milă, şi cea întru adevăr vieaţă care este ascunsă întru Dânsul, ca alt Dumnezeesc izvor pururea curgător, prea răvărsându-le pre dânsele. Numele Domnuluĭ nostru Iisus Hristos cel ce curat să strigă înlăuntru inimiĭ. Iar prin pacea ceea ce covârşaşte pre toată mintea, şi hotar nicĭ unul nu are, împăcăriĭ ceĭ cu Dumnezeŭ, şi a unora cu alţiĭ ne învrednicim. Iar prin dragoste, a căriea mărire este neasemănată, ca ceea ce este sfârşit, şi cap, şi legĭ şi Prorocilor; Şi pentru că şi Dumnezeŭ dragoste să numeşte (1Ioan 4.8)[27], cu totul ne unim cu Dumnezeŭ, stricându-să păcatul nostru prin dreptatea luĭ Dumnezeŭ, şi prin punerea de Fiĭ a Daruluĭ, care prin dragoste cu prea slăvire să lucrează întru noĭ. „Că dragostea, zice, va acoperi mulţime de păcate" (1Petr. 4.8)[28]. Şi „Dragostea pre toate le acopere; pre toate le crede; pre toate le nădăjdueşte, pre toate le sufere, dragostea niciodată nu cade" (1Cor. **13**.8)[29].

Cum că şi Domnul Iisus Hristos în vremea mântuitoareĭ patimĭ, acestea le-aŭ lăsat Ucenicilor Săĭ, ca pre nişte poruncĭ de eşire, şi moştenire Dumnezeească, încă asemenea şi după înviere.

10. Drept aceea şi însuşĭ prea bunul şi prea dulcele nostru Iisus Hristos şi când către patima Sa cea de bună voe pentru noĭ aŭ venit, şi când după Înviere Apostolilor s-aŭ arătat, încă şi când către cel din fire al Săŭ Tată, şi al nostru prin Darul vrea să se întoarcă, ca un Părinte adevărat şi iubitor de fiĭ, ca pre oarecare poruncĭ de eşire, şi mângâerĭ iubite şi prea dulcĭ şi întemeete, ca cum să zicem, arvune, iar maĭ ales moştenire de Dumnezeŭ dată nemişcată, pre acestea tuturor celor aĭ Săĭ le-aŭ lăsat. Şi una adecă, întru cele ce zice către Ucenicĭ, când Mântuitoarea Patimă aŭ sosit, aşa „Oríce veţĭ cere de la Tatăl întru Numele Meŭ, aceasta o voiŭ face, ca să se slăvească Tatăl întru Fiul. Dacă ceva veţĭ cere întru Numele Meŭ, Eŭ voiŭ face" (Ioan **14**.13, 14)[30]. Şi „Amin, Amin, zic vouă, că câte veţĭ cere de la Tatăl nostru întru Numele Meŭ, va da vouă. Până acum nimic nu aţĭ cerut întru Numele Meŭ, cereţĭ şi veţĭ luoa, ca bucuriea voastră să fie împlinită. Şi întru acea zi întru Numele Meŭ veţĭ cere" (Ioan **16**.23, 24, 26)[31]. Şi iarăşĭ după Înviere „Semne celor ce vor crede acestea vor urma: întru Numele Meŭ draciĭ vor scoate, cu limbĭ nouă vor grăi, şerpĭ vor luoa, şi cele de aceea înainte". (Mar. **16**.17)[32]. Acestora următoare zice şi cel depre piept: „Decĭ multe adecă şi alte semne aŭ făcut Iisus înaintea Ucenicilor Săĭ, care nu sunt scrise în cartea aceasta. Iar acestea s-aŭ scris, ca să credeţĭ, că Iisus, este Hristos Fiul luĭ Dumnezeŭ, şi crezând vieaţă să aveţĭ întru Numele Luĭ" (Ioan **20**.30.31)[33]. Şi

[27] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 8: "Cel ce nu iubeşte n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că *Dumnezeu este iubire* ".
[28] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **4**, 8: "Dar mai presus de toate, ţineţi din răsputeri la dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulţime de păcate".
[29] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 8: "Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii – se vor desfiinţa; darul limbilor va înceta; ştiinţa se va sfârşi".
[30] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 13-14:
"13. Şi orice veţi cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul.
14. Dacă veţi cere ceva în numele Meu, Eu voi face".
[31] *Idem*, **16**, 23-24, 26:
"23. Şi în ziua aceea nu Mă veţi întreba nimic. Adevărat, adevărat zic vouă: Orice veţi cere de la Tatăl în numele Meu El vă va da.
24. Până acum n-aţi cerut nimic în numele Meu; cereţi şi veţi primi, ca bucuria voastră să fie deplină.
26. În ziua aceea veţi cere în numele Meu; şi nu vă zic că voi ruga pe Tatăl pentru voi".
[32] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **16**, 17: "Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu, demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi".
[33] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **20**, 30-31:
"30. Deci şi alte multe minuni a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta.
31. Iar acestea s-au scris, ca să credeţi că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, şi, crezând, să aveţi viaţă în numele Lui".

Dumnezeescul Pavel: „Întru Numele luĭ Iisus tot genunchiul să se plece“ şi celelalte (Filip. **2**.10, 11)[34]. Şi încă întru Faptele Apostolilor (**4**.8, 10)[35] aşa s-aŭ scris „Atuncea Petru umplându-să de Duhul Sfânt aŭ zis: cunoscută să fie tuturor vouă, şi la tot norodul luĭ Israil, că întru Numele luĭ Iisus Nazoreuluĭ, pre carele voĭ l-aţĭ răstignit, pre carele Dumnezeŭ l-aŭ sculat din morţĭ, întru acesta stătu înaintea voastră acesta sânătos“. Şi după puţine „Şi nu este întru alt nimenea mântuire, pentru că nicĭ un nume este altul cel dat întru oamenĭ sub Cer, întru carele să cuvine să ne mântuim noĭ“ (stih **12**)[36]. Şi iarăşĭ Mântuitorul: „Datu-mi-s-aŭ toată puterea în Cer şi pre pământ“ (Mat. **28**.18)[37]. Iar alta iarăşĭ prin cele ce Dumnezeŭ – Omul Domnul aŭ zis către Apostolĭ maĭ înainte de Cruce „Pacea Mea las vouă, pacea Mea daŭ vouă“ (Ioan **14**.27)[38]. „Şi aceasta este porunca Mea, ca să vă iubiţĭ unii pre alţiĭ. Şi întru aceasta vor cunoaşte toţĭ, că aĭ Meĭ Ucenicĭ sunteţĭ, dacă dragoste veţĭ avea între voĭ“ (Ioan **13**.34, 35)[39]. Şi „Precum m-aŭ iubit pre Mine Tatăl, şi Eŭ v-am iubit pre voĭ, rămâneţĭ întru dragostea Mea. Dacă poruncile Mele veţĭ păzi, veţĭ rămânea întru dragostea Mea, precum Eŭ poruncile Tatăluĭ Meŭ le-am păzit, şi rămân întru dragostea Luĭ“ (Ioan **15**.9-10)[40] Şi iarăşĭ după sculare întru deosebite vremĭ, de multe orĭ să arată că aŭ dat pacea, arătându-să la aĭ Săĭ, şi zicându-le: „Pace vouă“ (Ioan **20**.21, 26)[41]. Încă şi către Petru, căruea şi începătoriea Ucenicilor i-aŭ încredinţat, răsplătire oarecare a dragosteĭ ceĭ ferbinţĭ către însuşĭ Domnul Iisus Hristos arătând cum că este purtarea de grijă cea pentru turmă, întru acest chip a treia oară zice „De mă iubeştĭ Petre maĭ mult decât aceştiea, paşte oile mele“ (Ioan **21**.17)[42]. Însă ar fi putut zice cineva, nu departe de scopos şi aceasta, că prin cele arătate prea slăvite acestea trei, ni să nasc nouă altele oarecare prea alese trei, iar acelea sunt: curăţirea sufletuluĭ, luminarea şi săvârşirea.

Că întru acestea trei, împreună să ţăs toate faptele bune.

---

[34] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 10-11:
"10. Ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt.
11. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl".

[35] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **4**, 8, 10:
"8. Atunci Petru, plin fiind de Duhul Sfânt, le-a vorbit: Căpetenii ale poporului şi bătrâni ai lui Israel.
10. Cunoscut să vă fie vouă tuturor şi la tot poporul Israel, că în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, pe Care voi L-aţi răstignit, dar pe Care Dumnezeu L-a înviat din morţi, întru Acela stă acesta sănătos înaintea voastră!"

[36] *Idem*, **4**, 12: "Şi întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi".

[37] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **28**, 18: "Şi apropiindu-Se Iisus, le-a vorbit lor, zicând: Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer şi pe pământ".

[38] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 27: "Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoşeze".

[39] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **13**, 34-35:
"34. Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul.
35. Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii".

[40] *Idem*, **15**, 9-10:
"9. Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, aşa v-am iubit şi eu pe voi; rămâneţi întru iubirea Mea.
10. Dacă păziţi poruncile Mele, veţi rămâne întru iubirea Mea, după cum şi Eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi rămân întru iubirea Lui".

[41] *Idem*, **20**, 21, 26:
"21. Şi Iisus le-a zis iarăşi: Pace Vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit şi eu pe voi.
26. Şi după opt zile, ucenicii Lui erau iarăşi înăuntru, şi Toma, împreună cu ei. Şi a venit Iisus, uşile fiind încuiate, şi a stat în mijloc, şi a zis: Pace vouă!".

[42] *Idem*, **21**, 17: "Iisus i-a zis a treia oară: Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti? Petru s-a întristat, că i-a zis a treia oară: Mă iubeşti? Şi I-a zis: Doamne, Tu le ştii pe toate. Tu ştii că te iubesc. Iisus i-a zis: Paşte oile Mele".

11. Iar dacă cineva pre amăruntul ar fi voit să cerceteze, chear întru această întreit împletită, şi ca cum nerumptă funie, va afla atârnată şi împreună ţăsută pre toată porfira faptelor bune, cea prea îndestulată şi de Dumnezeŭ lucrată. Pentru că ca oarecare cinstit lanţ şi şir împodobit cu aur, este petrecerea cea după Dumnezeŭ, pre una de alta atârnată curat avându-o, şi întru una împreună alcătuite pre toate. Decĭ şi un lucru cele multe săvârşăsc, carele este aceea: adecă, să se înDumnezească omul cel ce curată vieţueşte cu dânsele, ca cu nişte împreună legăturĭ şi belciuge, îmbogăţite fiind oarecum: şi cu însuşĭ chemarea cea de mântuire întru credinţă, iar de voeştĭ şi întru dragoste şi smerenie a prea iubituluĭ Nume al Domnuluĭ Iisus Hristos şi cu pacea, împreună şi cu dragostea, care sunt copaciul cel de Dumnezeŭ sădit, şi cu trei ramurĭ, şi de vieaţă dătător. De carele cel ce în vreme să stinge şi după cuviinţă să împărtăşaşte, nu moarte, ca cel întâĭ zidit, ci viaţă culege, neperitoare şi vecĭnică.–

Că şi Darul, şi venirea Sfântuluĭ Duh cel prin Dumnezeŭ Tatăl, către ceĭ credincioşĭ, întru Iisus Hristos Luĭ Nume să dă.

12. Încă şi Darul Sfântuluĭ Duh, şi venirea către ceĭ credincioşĭ, cea prin Dumnezeŭ Tatăl, întru Hristos Iisus şi întru Sfântul Luĭ Nume să dă. Precum zice însuşĭ Prea înaltul Dumnezeŭ, şi iubitorul de suflete Domnul nostru Iisus Hristos către Apostolĭ „Că vă foloseşte vouă ca Eŭ să mă duc, că dacă Eŭ nu vă voiŭ duce, Mângâitorul nu va veni către voĭ" (Ioan **16**.7) [43]. Şi iarăşĭ „Când va veni Mângâitorul, pre carele Eŭ îl voiŭ trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevăruluĭ, Carele de la Tatăl purcede" (Ioan **15**.27) [44]. Şi iarăşĭ „Iar Mângâitorul, Duhul cel Sfânt, pre carele îl va trimite Tatăl întru Numele Meŭ" (Ioan **14**.26) [45].

Cum că cu cuviinţă s-aŭ hotărât de Sfinţiĭ noştriĭ Părinţĭ, şi cu SFÂNTUL Duh, cela ce lăcuea întru dânşiĭ, să ne rugăm noĭ întru Domnul nostru Iisus Hristos şi de la Dânsul să cerem mila.

13. Decĭ pentru aceasta şi slăviţiĭ povăţuitorĭ noştrĭ, şi învăţătoriĭ, prea cu înţălepciune, şi cu prea Sfântul Duh cela ce lăcueşte întru dânşiĭ învaţă, că maĭ întâĭ de toată altă bună lucrare şi cugetare, şi toţĭ adecă, iar maĭ ales ceĭ ce voesc să se arate întru alergare pre sineşĭ a de Dumnezeŭ făcătoareĭ liniştirĭ, şi să se deosebească luĭ Dumnezeŭ, şi să se rumpă din lume, şi după socoteală să se liniştească: întru Domnul Iisus Hristos să se roage, şi de la Dânsul mila să o cee * fără de îndoeală; Şi pre prea Sfântul, şi Dulcele NUME al acestuea, neîncetat lucru şi cugetare să-l aibă; Şi pre Acesta în inimă, şi în minte, şi în buze pururea să îl poarte. Şi întru Dânsul, şi împreună cu Dânsul, şi să răsufle, şi să vieţuească, şi să se mişce, şi să doarmă, şi să fie deştept, şi să mănânce, şi să bea; Şi în scurt să zicem, pre toate după asemenea chip să se sârguească a le lucra. Că în ce chip Acesta departe fiind, tot răul împreună curge, iar maĭ ales nimic din cele de folos nu este întru noĭ; Întru acest chip Acesta întru noĭ de faţă fiind, tot împrotivnicul departe este gonit; Iar maĭ ales nicĭ una din bunătăţĭ nu este nouă lipsindu-ne, nicĭ încă cu neputinţă şi spre îndreptare; precum şi însuşĭ Domnul nostru Iisus Hristos zice „Că cela ce rămâne întru Mine şi Eŭ întru dânsul, acesta aduce multă roadă, că fără de Mine nu puteţĭ a face nimic" (Ioan **15**.5) [46]. Decĭ pre Acesta ce la toată

[43] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **16**, 7: "Dar Eu vă spun adevărul: Vă este de folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi".
[44] *Idem*, **15**, 27: "Şi voi mărturisiţi, pentru că de la început sunteţi cu Mine".
[45] *Idem*, **14**, 26: "Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăţa toate şi vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu".
* ceară.
[46] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5: "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic".

zidirea este înfricoşat şi cinstit, şi lucru şi Nume, şi maĭ presus decât tot lucrul şi numele, şi noĭ nevrednicii după ce l-am chemat întru credinţă, şi pre Dânsul am întins pânzele acestuĭ cuvânt, aşa începem a grăi, şi la cele dinainte a merge.

Cum că să cuvine cel ce fără de greşală voeşte a călători drumul cel după Domnul al liniştiĭ, maĭ întâĭ de toate să aleagă, împreună cu lepădarea cea atotcuprinzătoare, şi pre supunerea cea desăvârşit. (să o aibă).

14. Întru Numele Mareluĭ Dumnezeŭ, şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos celuĭ ce aŭ zis: „Eŭ sunt lumina, vieaţa, adevărul, pacea, şi uşa cea către Tatăl Dumnezeŭ. Şi prin Mine dacă cineva va intra, se va mântui, şi va eşi, şi păşune va afla cu adevărat de mântuire" (Ioan **10**.9 [47]; **14**.6 [48]). Ia aminte la cele ce grăim, şi adevărat te sfătuim pre tine. Maĭ întâĭ de toate, alegeţĭ ţie împreună cu cea după Sfinţita învăţătură, atotcuprinzătoare lepădare, şi supunere neprefăcută desăvârşit; adecă sârgueşte-te şi caută să afli povăţuitor şi învăţător nerătăcit. Şi ar fi putut fi nerătăcirea luĭ întru aceea, adecă că pune de faţă mărturia pentru cele ce grăeşte, de la Sfinţitele scripturĭ, şi de la purtătoriĭ de Duh Bărbaţĭ; Potrivită cu cuvintele având pe petrecerea vieţiĭ; Înalt adecă cu cunoştinţa, dar smerit la cuget; şi cu alte năravurĭ bune; şi în ce fel pre învăţătorul cel după Hristos cuvintele cele de Dumnezeŭ prin învăţătură date îl zic să fie. Şi deci după ce îl veĭ afla, şi de acela ca de un Părinte adevărat fiŭ iubitor de Părinte te veĭ lipi, şi cu trupul şi cu Duhul, cu totul rămâind de la acea vreme înainte călătorind după poruncile aceluea, ca la însuşĭ Hristos la acela privind, şi nu ca la om; şi pre toată necredinţa şi îndoiala de la tine departe lepădându-o. Încă şi înţălegerea, şi voea cea cu voire. Aşa cu prostime şi fără iscodire fiĭ pre urmă urmând învăţătoruluĭ, spre deplin adeverire arătată aceĭ către Învăţătorul de taine alegere, şi desăvârşit ascultare, ca pre oareşĭcare oglindă, având pre însuşĭ a ta ştiinţă.

Iar dacă vreodinioară şi ceva din cele împrotivă ar sămăna pe furişĭ întru a ta socoteală a minţiĭ, dieavolul cel ce vrăjmăşăşte cele bune, ca de la curvie, saŭ ca de la foc saĭ de acolo, către sineşĭ şi către înşălătorul cel ce furiş aruncă acestea, înţăleptăşte împrotivă grăind: că nu cel ce să povăţueşte, pre cel ce povăţueşte; ci cel ce povăţueşte, pre cel ce să povăţueşte îl povăţueşte; Şi nu eŭ pre a începătoruluĭ meŭ, ci acela pre a mea judecată aŭ priimit-o asupră-şĭ. Şi nu eŭ al aceluea, ci acela judecător al meŭ este, după al Scăriĭ; şi cele asemenea acestora. Pentru că nicĭ un lucru decât această petrecere, adecă decât supunerea, nu este maĭ adevărat, celuĭ ce aŭ ales fără de grăire împrotivă, să rumpă adecă zapisul greşalelor sale, şi să se scrie întru Dumnezeasca carte a celor ce să mântuesc. Şi dacă după cum zice Fericitul Pavel „Fiul luĭ Dumnezeŭ, şi Dumnezeul nostru, Domnul Iisus Hristos ca noĭ, pentru noĭ s-aŭ făcut", şi pre buna voinţă cea Părintească foarte cu înţălepciune rânduindu-o, o cale s-aŭ văzut că aŭ tăiat, prin care şi pentru cea după om plăcere, Părinteştiĭ laude s-aŭ învrednicit. „Că s-aŭ smerit, zice, pre sineşĭ, făcându-să ascultător până la Moarte, însă moarte de Cruce: Pentru aceea şi Dumnezeŭ l-aŭ prea înălţat pre Dânsul, şi i-aŭ dăruit Luĭ NUME, carele este maĭ presus decât tot Numele, şi cele de aceea înainte." (Filip. **2**.8, 9) [49].

Cine dar este acela ce cu obrăznicie părerĭ are, cum că dobânditor va fi slaveĭ Domnuluĭ şi Dumnezeuluĭ, şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos şi plăţilor celor Părinteştĭ, dacă nu aŭ priimit a

[47] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **10**, 9: "Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui; şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla".
[48] *Idem*, **14**, 6: "Iisus i-a zis: Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine".
[49] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 8-9:
"8. S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte, şi încă moarte de cruce.
9. Pentru aceea şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume".

umbla pre aceeaşĭ cărare cu Povăţuitorul şi Învăţătorul nostru Iisus Hristos? Că să cuvine ucenicului de iĭ este luĭ grija să se facă ca Învăţătorul, ca la o pecete şi întâiul chip prea frumos, aşa cu toată puterea sufletului să privească, fără de abatere în laturĭ, către vieaţa şi faptele iscusitoruluĭ de pruncĭ; Şi pre Acesta în toate zilele să se sârguească a-l râvni. Apoĭ pentru însuşĭ adecă Domnul Iisus Hristos scris este aceea, adecă „şi era supuindu-să Tatăluĭ şi Numeĭ Luĭ" (Luca 2.51) [50]. Încă şi însuşĭ Mântuitorul zice „Nu am venit să-mĭ slujască, ci să slujesc" (Mat. **20**, 28) [51]. Şi este altul, carele voeşte şi vieţui întru alt chip, adecă cu de sine plăcere, şi cu stăpânire de sineşĭ, şi fără de povăţuitor. Şi unul ca acesta părerĭ are, că ar fi fost după socoteală călătorind, vieţuirea cea Dumnezeească? Ba nu cu adevărat, nicĭdecum, ca cela ce sare preste cele săpate. Şi zice cel al Scăriĭ: – „Precum cela ce nu are povăţuitor, lesne în cale să rătăceşte, aşa şi cel ce cu de sineşĭ stăpânire merge pre calea cea Călugărească, lesne piere, măcar de ar şti şi toată înţălepciunea lumiĭ aceştiea." –.

Decĭ pentru acesta şi ceĭ maĭ mulţĭ, ca să nu zicem toţĭ, cariĭ nu să supun şi nu cu sfat călătoresc, cu osteneală adecă şi cu sudoare, cele prea multe ca un vis nălucindu-le le samănă; Însă întru adevăr seceră cele prea foarte puţine. Iar oarecariĭ, şi în loc de grâŭ, adună, Vaĭ! neghinĭ, ca ceĭ ce călătoresc, precum s-aŭ zis, cu osăbită aşa rânduire şi îndreptare de sineşĭ, şi cu cuget luişĭ plăcut; decât care lucru, nimic maĭ răŭ nu este. Şi al acestuĭ lucru martor este cel al Scăriĭ, aşa scriind: – „Câţĭ către nevoinţa mărturisireĭ ceĭ de gând v-aţĭ apucat să vă desbrăcaţĭ; Câţĭ pre jugul luĭ Hristos pre grumaziĭ voştri a-l rădica voiţĭ: Câţĭ de acum înainte pre sarcina voastră pre grumazul altuea a o pune vă sârguiţĭ: Câţĭ pre vinderile voastre de voe a vi le scrie vă sârguiţĭ, şi în locul acelora, slobozenie a vi să scrie vouă voiţĭ: Câţĭ cu mâinele altora, înălţaţĭ fiind şi înotând treceţĭ marele acesta noean: cunoaşteţĭ, că pre o scurtă oarecare cale şi aspră v-aţĭ apucat a umbla, care numaĭ o singură rătăcire întru sine are, şi aceasta, rândueala de sineşĭ să numeşte. Că cela ce cu totul s-aŭ lepădat de aceasta, şi întru cele ce să par că sunt bune, şi Duhovniceştĭ, şi luĭ Dumnezeŭ plăcute, maĭ înainte de a umbla aŭ ajuns. Că ascultarea este, neîncredinţare luişĭ întru toate cele bune, până la sfârşitul vieţiĭ" –.

Drept aceea şi tu acestea cu pricepere bine înţălegându-le, şi partea cea bună şi nestrămutată a liniştiĭ ceĭ către Cer alergătoare poftind, ca deplin să o iscuseştĭ, urmează legilor celor bine aşăzate, precum ţie ţi s-aŭ poruncit. Şi maĭ întâĭ cu dragoste sărută pre ascultare, apoĭ după aceea pre linişte. Că precum lucrarea este suire a priviređ, aşa şi ascultarea a linişteĭ. Şi „nu voi a muta din loc hotarele, precum s-aŭ scris, pre care le-aŭ pus Părinţiĭ" (Pil. **22**.28) [52]. Şi încă „Vaiŭ celuĭ singur" (Ecl. **4**.10) [53]. Pentru că cu chipul acesta bună începere a temelieĭ puind, vremea înainte mergând, şi prea bine slăvit acoperământ veĭ pune deasupra pre meşteşugirea cea de zidire a Duhuluĭ. Că precum a căruea începerea, după cela ce aŭ zis, este de netreabă şi cu totul de lepădat aşa iarăşĭ al căruea începutul este de laudă şi de cinste, şi totul este de bună cuviinţă, încă şi cu bună rândueală, deşĭ împrotivă uneorĭ să întâmplă; Însă şi aceasta are fire, a ne urma nouă din a noastră punere înainte şi alegere a voiĭ ceĭ slobode.

Care sunt semnele supuneriĭ ceĭ adevărate, pre care ţiindu-le cel întru adevăr ascultător, ar fi fost fără de greşală supuindu-să?

[50] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **2**, 51: "Şi a coborât cu ei şi a venit în Nazaret şi le era supus. Iar mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte".
[51] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **20**, 28: "După cum şi Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească El şi să-Şi dea sufletul răscumpărare pentru mulţi".
[52] *Pildele lui Solomon*, **22**, 28: "Nu muta hotarul străvechi pe care l-au însemnat părinţii tăi".
[53] *Ecclesiastul*, **4**, 10: "Căci dacă unul cade îl scoală tovarăşul lui. Dar vai de cel singur care cade şi nu este cel de-al doilea ca să-l ridice".

15. Dar de vreme ce cuvântul cel pentru o petrecere ca aceasta lung este, şi cu anevoe de trecut, drept aceea şi ceĭ ce o uneltesc pre aceasta în multe felurĭ o uneltesc, cuviincios lucru este şi pentru dânsa, puţine oarecare ca pre nişte însemnărĭ să-ţĭ însemnăm ţie; pre care şi ţiindu-le ca pre un îndreptar şi cumpănă negreşită, cu curăţănie veĭ fi petrecând. Şi decĭ zicem acestea: Să cuvine adevăratuluĭ ascultător, precum nouă ni să pare, să păzască pre aceste cinci fapte bune, după toată nevoea. Şi întâĭ adecă, credinţă să aibă el, curată şi nevicleană, Credinţă către povăţuitorul său până întru atâta, cât să i să pară că pre însuşĭ Hristos îl vede şi i să supune; Precum zice Domnul Iisus Hristos. „Cela ce vă ascultă pre voĭ, pre mine mă ascultă. Şi cela ce să leapădă de voĭ, de mine să leapădă; Iar cela ce de Mine să leapădă, să leapădă de cela ce m-aŭ trimis pre Mine" (Luca **10**.16)[54]. Şi „tot carele nu este din credinţă, păcat este" (Rom. **14**.23)[55]. Al doilea: adecă adevărul, să adevereze el în lucru şi în cuvânt, şi întru mărturisirea cea cu de-amăruntul a cugetelor. Că scris este: „Începutul cuvintelor Tale este adevărul" (Ps. **118**.160)[56]. Şi „Adevărurile caută Domnul" (Ps. **30**.25)[57]. Şi Hristos încă zice „Eŭ sunt adevărul" (Ioan **14**.6)[58], şi încă şi însuşĭ de sine adevărul s-aŭ chemat. A treia aceea: adecă să nu facă a sa voe. Că pagubă este ascultătoruluĭ, zice, aceea adecă a face a sa voe. Ci de-a pururea să o taie pre dânsa de bună voe, adecă nesilit fiind de al săŭ Părinte. A patra aceea: adecă să nu grească împrotivă, şi să iubească a să prici nicĭdecum; De vreme ce împrotivă grăirea şi iubirea de pricire, nu este acelor blagocestivĭ lucru. Şi scrie prea Sfinţitul Pavel „Iar de se pare cineva că este iubitor de pricire, noĭ obiceiŭ ca acesta nu avem, nicĭ Bisericile luĭ Dumnezeŭ" (1Cor. **11**, 16)[59]. Iar dacă aşa prost şi de obşte tuturor creştinilor li să opresc unele ca acestea, cu mult maĭ ales Călugărilor, şi maĭ ales că să făgăduesc pentru Domnul, să se supue cu de-amăruntul. Însă aceea adecă a grăi împrotivă, şi a iubi pricirea, are pre înfiinţare din socoteală, care trăeşte cu credinţă şi cu înaltă cugetare, precum s-aŭ zis: Călugărul cel înalt cu cugetul, grăeşte împrotivă foarte. Precum şi aceasta: a nu grăi împrotivă, şi a nu iubi pricirea, iasă din credincioasă şi smerită la cuget aşăzare. Încă şi pre a cincea faptă bună, să cuvine să o păzască acesta, adecă aceea: să aibă cu de-amăruntul şi adevărată mărturisire către întâiul stătător, precum întru tundere. De vreme ce înaintea înfricoşatuluĭ scaun al luĭ Hristos stând, înaintea luĭ Dumnezeŭ şi a Sfinţilor Îngerĭ, am dat făgăduinţă, aceea adecă, să avem noĭ început şi sfârşit împreună cu alte făgăduinţe şi tocmele ce am făcut cu Domnul, şi vestirea ascunsurilor inimiĭ. S-aŭ zis încă şi de Dumnezeescul David „Zis-am mărturisi-voiŭ asupra mea fără de legea mea Domnuluĭ, şi Tu aĭ lăsat păgânătatea inimeĭ mele" (Ps. **31**.6)[60]. Şi de cel al Scăriĭ, adecă s-aŭ grăit: umflăturile care să scot la iveală, nu vor spori spre maĭ răŭ, ci să vor vindeca.

Pre această numărare a celor de cinci arătate fapte bune, cela ce cu înţălepciune şi cu bună ştiinţă o păzeşte, fără de îndoială cunoască, că de aicea dobânditor va fi fericiriĭ Drepţilor ca întru o arvună. Şi acestea adecă sunt osăbirele cele fireştĭ, ale vredniceĭ de pomenire ascultărĭ, şi ca cum rădăcina şi temeliea, Însă auzĭ şi ce fel de lucrurĭ sunt ramurile, şi roade şi acoperământul, zice iarăşĭ cel al Scăriĭ: – „Din ascultare, smereniea, din smerenie dreapta socoteală, din dreaptă socoteală,

[54] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 16: "Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, şi cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine".
[55] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 23: "Iar cel ce se îndoieşte, dacă va mânca, se osândeşte, fiindcă n-a fost din credinţă. Şi tot ce nu este din credinţă este păcat".
[56] *Psalmii*, **118**, 160: "Începutul cuvintelor Tale este adevărul şi veşnice toate judecăţile dreptăţii Tale".
[57] *Idem*, **30**, 25: "Iubiţi pe Domnul toţi cuvioşii Lui că adevărul caută Domnul şi răsplăteşte celor ce se mândresc, cu prisosinţă".
[58] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 6: "Iisus i-a zis: Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine".
[59] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 16: "Iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină, un astfel de obicei (ca femeile să se roage cu capul descoperit) noi nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu".
[60] *Psalmii*, **31**, 6: "Zis-am: «Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului»; şi Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu".

vedere străbătătoare, iar dintru aceasta, maĭ înainte vedere, care al singur luĭ Dumnezeŭ este lucru, şi celor ce cu fericire Dumnezeĭ să lucrează; Dar dăruindu-să de la Dânsul, prea ales şi prea maĭ presus de fire. Deci lângă cele zise, fie-ţĭ ţie şi aceasta arătată, că după a ta cea prea cu de-amăruntul, cercată şi adevărată supunere, izvoraşte întru tine smereniea, şi iarăşĭ după smerenie, dreapta socoteală; asemenea şi pre rând celelalte toate. Şi nevoeşte-te cât îţĭ este ţie puterea, fără de greşală să alergĭ pre calea Dumnezeeştiĭ ascultărĭ; Că întru acest chip şi pre cele de înainte fără de greşală, te veĭ sui. Iar dacă cumva întru semnul supuneriĭ care să pune întâĭ schiopătezĭ, să ştiĭ că nu bine veĭ trece pre ceilaltă alergare a semnuluĭ de la soroc carele îţĭ stă înainte, zicem adecă pe petrecerea cea după Hristos nicĭ că te veĭ încununa cu cununa care să dărueşte biruitorilor. Însă şi ce un povăţuitor oarecarele ascultarea, şi pre cele ce maĭ întâĭ le-am zis osăbirĭ fireştĭ ale aceştiea, fie-ţĭ ţie, ca ceea ce să priveşte de corăbierĭ spre păzirea nerătăcireĭ, ca neabătut către dânsa privind, să poţĭ a înota şi a trece peste noeanul cel mare al faptelor bune; Şi aşa către limanul cel fără de valurĭ al nepătimiriĭ să te adăposteştĭ. Iar dacă şi furtună oarecare, şi învăluire va veni asupra ta, şi aceasta va fi dintru a ta nesupunere. Pentru că pre adevărul ascultător, nicĭ însuşĭ Dieavolul, precum zic Părinţiĭ, nu poate să-l privească împrotivă.

Dar pentru ca să-ţĭ arătăm ţie prin puţin, şi pre cinstita înălţime a prea minunateĭ şi prea cinstiteĭ ascultărĭ câtă este, încă puţin o uneltire de cuvânt a unuĭ Sfânt Părinte vom aduce aminte. Decĭ zice *iarăşĭ prea luminatul sfeşnic al petreceriĭ ceĭ după Hristos şi Noul Veseliil al Scăriĭ ceĭ Cereştĭ*: – „Armă adecă Părinţiĭ, cântarea Psalmilor; Iară rugăciunea, zid; Iară baie, lacrăma cea fără de prihană hotărăsc cum că este; Iară pre fericita ascultare, mărturisire o aŭ judecat, fără de care nimenea din ceĭ pătimaşĭ, nu va vedea pre Domnul" –. Decĭ destule adecă sunt acestea, precum nouă ni să pare, pre arătare prea luminată şi laudă, a neurmateĭ urmărĭ a de treĭ orĭ ferициteĭ ascultărĭ. Însă vom putea încă prin ispitire să ne învăţăm şi acestea bine să le cunoaştem, dacă drept în sus la înălţime vom privi, şi întru înşine ne vom socoti, ce adecă ne este nouă pricinuirea sfărămăriĭ şi a murireĭ, celor ce nu uniĭ ca aceştiea ne-am zidit întru început? Şi ce iarăşĭ cea a înnoireĭ de a doua oară şi a nemurireĭ? Decĭ aflăm cum că adecă aceĭ maĭ întâĭ, adecă a stricăciuniĭ pricinuitoare, este îndreptarea de sineşĭ şi ocârmuirea de sineşĭ, şi nesupunerea luĭ Adam celuĭ întâĭ zidit dintru care urmează lepădarea şi călcarea porunciĭ ceĭ Dumnezeeştĭ. Iar aceĭ de a doua oară, adecă a nestricăciuneĭ dătătoare, este voirea cea una cu Tatăl, şi supunerea a luĭ Adam celuĭ al doilea şi Dumnezeuluĭ şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos dintru care urmează păzirea porunciĭ Luĭ; „Că Eŭ, zice Mântuitorul, de la sinemĭ nu am grăit; ci Tatăl, carele m-aŭ trimis, Acela me-aŭ dat poruncă, ce să zic şi ce să grăesc. Şi ştiŭ că porunca Luĭ viaţă vecinică este. Decĭ cele ce grăesc Eŭ, precum me-aŭ zis mie Tatăl, aşa le grăesc" (Ioan **12**. 49, 50)[61].

Decĭ precum întru strămoşul şi întru ceĭ asemenea luĭ, rădăcină a toateĭ cele de înstristare şi maică este părerea; aşa întru cel noŭ (Adam) Dumnezeŭ-om Iisus Hristos şi întru ceĭ ce poftesc să vieţuească cu Dânsul, început, şi izvor, şi temeiŭ a toate bunătăţile este, smerenia. Pre o stare şi rânduează ca aceasta vedem că pururea o păzeşte şi Sfinţita împodobire cu bună rânduează cea prea de sus, şi maĭ presus de noĭ, a tuturor Îngerilor cu chip Dumnezeesc. Încă şi Biserica cea depre pământ şi din vremea noastră. Şi ceĭ ce în deşert se abat dintru o punere de lege ca aceasta, ca să nu zicem cu obrăznicie, voesc a petrece, şi ţinem minte şi credem, că să rump şi să izgonesc de la Dumnezeŭ, şi de la luminata soartă cea Cerească, şi de la soborniceasca şi Apostoleasca Biserică, şi întru întunerecul şi focul Gheniĭ să trimit. Care lucru cu adevărat vicleniĭ lucrătorĭ de rele, şi următoriĭ Luceafăruluĭ, şi ceĭ după vremĭ limbuţĭ în cuvinte răŭ credincioşiĭ Ereticĭ, zicem că le-aŭ

[61] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **12**, 49-50:
"49. Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să vorbesc,
50. Şi ştiu că porunca Lui este viaţa veşnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, aşa vorbesc".

pătimit, precum cuvintele cele de Dumnezeŭ scrise arată. Cariĭ pentru plăcerea de sine, şi mândriea, şi din Dumnezeasca slavă, precum s-aŭ zis, şi din desfătare, şi din adunarea cea Sfinţită, ticăloşeşte s-aŭ lepădat. S-aŭ zis încă şi de oarecarele din ceĭ Înţălepţĭ: Că cele împrotivnice, celor împrotivnice sunt vindecărĭ.

Decĭ dar de vreme ce a tuturor celor cu chip posomorât pricinuitoare este nesupunerea şi trufiea; Iar acelor cu chip vesel, supunerea şi împreună zdrobirea să cuvine cu adevărat ceĭ ce (cu adevărul) şi fără de greşală pofteşte a vieţui, de-a pururea să petreacă vieaţa întru supunere, a unuĭ Părinte ales şi nerătăcit, carele pentru iscusirea vremeĭ ceĭ de mulţĭ anĭ, şi a celor Dumnezeeştĭ lucrurĭ ştiinţa, poartă biruinţa, şi la vieaţă este împodobit cu chipul faptelor bune. Şi porunca acestuea şi sfatul, ca pre nişte graiurĭ ale luĭ Dumnezeŭ şi sfat să le socotească. „Că mântuirea zice, întru mult sfat este" (Pil. **11.** 14) [62]. Şi „Bărbatul cel lipsit de sfat, împrotiva sa vrăjmaş este". Iar deşi oarecare din Sfinţiĭ slăviţiĭ Părinţĭ, li s-aŭ întâmplat şi fără de iscusinţă ca aceasta, adecă cea întru supunere, de aŭ dobândit liniştirea cea de Dumnezeŭ făcătoare, şi săvârşirea cea după Dumnezeŭ, însă după descoperire Dumnezeească, şi rar. Şi scris este: Că nu este lege a Bisericeĭ lucrul cel rar; precum nicĭ o rândunică sângură, nu face pre primăvară. Dar însă tu ca pre oarecare ştiinţă întâĭ înlăuntru aducătoare a prea frumoaseĭ liniştirĭ, pre supunerea cea adevărată crezându-o, lasă pre cele ce odată cu Dumnezeasca rânduească s-aŭ făcut, şi fiĭ călătorind dupre cele de obşte s-aŭ hotărât de Dumnezeeştiĭ Părinţĭ, că întru acest chip, şi plăţilor celor ce după lege vieţuesc te veĭ învrednici.

Decĭ ce? De o cale adecă orĭcarele s-ar fi întâmplat, cineva, carele nu s-aŭ făcut întru cercarea aceştiea, nu ar fi priimit să se atingă fără de povăţuitor nerătăcit: Încă şi în noeanul Măriĭ, fără de cârmuitor bine învăţat; Asemenea încă şi de orĭce fel de meşteşug şi ştiinţă fără de învăţător neamăgit; Iar a meşteşugului meşteşugurilor, şi a ştiinţiĭ ştiinţilor, şi a căräriĭ care duce către Dumnezeŭ, şi a nemărginituluĭ noian celuĭ gânditor, adecă a Călugăreştiĭ petrecerĭ care s-aŭ asemănat vieţuireĭ îngerilor, îndrăsneşte cineva a începe iscusinţa, şi luişĭ să încrede să dobândească sfârşitul aceştiea fără de povăţuitor, şi ocârmuitor, şi învăţător ales, şi adevărat? Cu adevărat unul ca acesta măcar orĭce fel ar fi fost, să înşală cu mintea pre sineşĭ, şi maĭ întâĭ de a pune început s-aŭ rătăcit, ca cela ce nu după lege să iscuseşte. Precum împrotivă, maĭ întâĭ de a călători aŭ ajuns sfârşitul, cela ce să supune aşezământurilor celor Părinteştĭ. Că de unde de altundeva putem să ştim, orĭ că să oşteşte împrotiva trupuluĭ precum să cuvine, orĭ că să întrarmează asupra patimilor şi a dracilor? Pentru că lângă faptele cele bune, precum scris este, înfipte sunt răutăţile, şi sunt oarecum vecine. Şi de unde pre simţirele trupuluĭ să le înţăleptim, şi pre puterile sufletuluĭ ca întru o vioară să le tocmim? Iar maĭ ales cum ne va fi nouă cu putinţă să judecăm şi să alegem, răspunsurĭ Dumnezeeştĭ, şi descoperirĭ, şi mângâerĭ, şi vederĭ Dumnezeeştĭ? Încă şi înşelăciunĭ, şi pândirĭ, şi amăgirĭ, şi nălucirĭ drăceştĭ? Şi pentru ca în scurt să zicem, cum întru unirĭ ale luĭ Dumnezeŭ, şi de Dumnezeŭ lucrătoare împlinirĭ de cele Sfinte şi taine, ne vom învrednici să ajungem fără de învăţător a tainelor a unuĭ învăţător de taine adevărat şi luminat? Nu să poate cu adevărat, nu să poate.

Decĭ când şi pre vasul alegeriĭ, pre tainicul celor negrăite, pre gura luĭ Hristos pre lumina lumiĭ, pre soarele cel de obşte, pre învăţătorul a toată lumea cea lăcuită, şi cu cuprinsă împreună (zic adecă) pre prea Fericitul Pavel, îl vom vedea că arată de obşte celor împreună Apostolĭ, şi împreună socoteşte pre buna vestire şi pricina „Nu cumva, zice, în deşert alerg, saŭ am alergat" (Gal. **2**.2.) [63]. Încă şi pre însuşĭ cea de sine Înţălepciune, zic adecă, pre Domnul nostru Iisus Hristos că pentru sineşĭ adecă grăeşte „Că m-am pogorât din Cer, nu ca să fac voea Mea, ci voea Tatăluĭ celuea ce

[62] *Pildele lui Solomon*, **11**, 14: "Unde lipseşte cârmuirea, poporul cade; izbăvirea stă în mulţimea sfetnicilor".
[63] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 2: "M-am suit, potrivit unei descoperiri, şi le-am arătat Evanghelia pe care o propovăduiesc la neamuri, îndeosebi celor mai de seamă, ca nu cumva să alerg sau să fi alergat în zadar".

m-aŭ trimis pre Mine" (Ioan **6**. 38)[64]. Iar pentru prea Sfântul Duh „Că nu de la sineşĭ va grăi, ci cele ce va auzi va grăi" (Ioan **16**. 13)[65]; Pentru folosinţa rânduelïĭ, care împreună ţine şi pre cele Cereştĭ şi pre cele pământeştĭ, cu cutremur, şi cu spaimă, şi cu frică ne ţinem, şi pentru a noastră slăbiciune şi trândăvire, şi a celor ce din eşire din minte şi din părere, cu neiscusinţă şi cu primejdie aleg a petrece, cu ocârmuire de sineşĭ şi cu nesupunere. Că întru adevăr înfricoşată este o nevoinţă ca aceasta, şi nenumăraţĭ sunt desbrăcătoriĭ de veşminte, şi pândirele făcătorilor de rele celor depre mare; Încă şi spargerile de corăbiĭ măsură nu priimesc. Drept aceea şi din ceĭ mulţĭ, prea puţinĭ sunt ceĭ ce să mântuesc.

Prin urmare aceştiea adecă precum vor, şi călătorească. Că „al fieştecăruea, precum este scris (1 Cor. **3**. 13)[66] lucru, focul îl va ispiti". Şi „Că Tu veĭ răsplăti fieştecăruea dupre lucrurile luĭ" (Ps. **61**. 11)[67]. Iar maĭ ales nu aşa prost precum vor, ci pre cum să cuvine şi a voi, şi a vieţui; O! de le-ar da Domnul tuturor pricepere! Iară tu, şi fieştecarele ce voeşte să vieţuească după Dumnezeŭ, ca dintru o poală a hainiĭ, din nişte graiurĭ ca acestea, pre toată ţăsătura cea de aur şi Duhovnicească, a fericiteĭ ascultărĭ înţelegându-o, sileşte-te, precum maĭ înainte s-aŭ arătat, să afli învăţător nerătăcit şi desăvârşit. „Iar acelor desăvârşiţĭ, după cum zice purtătorul de Hristos Pavel, hrana cea tare" (Evr. **5**. 14)[68]. Cariĭ pentru deprinderea, aŭ simţirele iscusite spre alegerea bineluĭ şi a răuluĭ. Şi cu chipul acesta, adecă prin osteneală şi cu credinţă căutând, nu veĭ greşi de scoposul ce-ţĭ stă înainte. „Că tot, zice Dumnezeescul glas (Mat. **7**. 8)[69] cela ce cere, ia, şi cela ce caută, află, şi cela ce bate i să va deşchide". Şi acela pre rând şi cu rânduealā, îţĭ va arăta ţie, cu taină toate cele cuviincioase, şi luĭ Dumnezeŭ iubite. Şi încă maĭ ales de mână te va duce către cele luĭ Dumnezeŭ plăcute, şi maĭ Duhovniceştĭ, şi celor mulţĭ nedescoperite.

Te văz pre tine că din suflet te bucurĭ de măsurare, şi de puţin, şi de prostime: şi în bucate, şi în băuturĭ, şi în acoperământurĭ, şi în haine; Şi cum că te îndestulezĭ cu cele de trebuinţă şi cuviincioase vremiĭ şi de nevoe; şi nu cele de prisosinţă şi molatece, şi întru care să trufesc ceĭ ce nebuneşte trăesc cu deşarta împodobire a trupuluĭ, şi cu netezire, şi împrotiva loruşĭ şi a mântuiriĭ sale împing sabie. Şi zice Marele Apostol Pavel „Având hrane şi acoperământurĭ, cu acestea ne vom îndestula" (1 Tim. **6**. 8)[70]. Însă tu cauţĭ şi pofteştĭ a te învăţa, şi a auzi şi de la noĭ înscris cele cuviincioase: şi începutuluĭ, şi mijlocului, şi sfârşituluĭ petreceriĭ ceĭ după Hristos? Dar măcar deşi vrednică de laudă este întrebarea, însă cu anevoe este răspunsul cel dindată. Cu toate acestea Dreapta luĭ Hristos întinzându-o către a ta căutare, şi aceasta ne vom sârgui să o facem, ca pre o temelie statornică şi neclătită, spre atotcinstita ascultare cea desăvârşit, deasupra zidind pre mult vestita casă a întregeĭ zidirĭ ceĭ Duhovniceştĭ, zicem adecă pre liniştirea cea de Dumnezeŭ făcătoare. Şi decĭ zicem aşa: pre cele Părinteştĭ, şi cu Duhul grăitoare uneltirĭ (de cuvinte), ca pre nişte neclătiţĭ stâlpĭ răzămându-ne.

---

[64] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 38: "Pentru că M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine".
[65] *Idem*, **16**, 13: "Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi şi cele viitoare va vesti".
[66] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 13: "Lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va vădi ziua (Domnului). Pentru că în foc se descoperă, şi focul însuşi va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia".
[67] *Psalmii*, **61**, 11: "O dată a grăit Dumnezeu, aceste două lucruri am auzit: că puterea este a lui Dumnezeu şi a Ta, Doamne, este mila; că Tu vei răsplăti fiecăruia după faptele lui".
[68] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 14: "Iar hrana tare este pentru cei desăvârşiţi, care au prin obişnuinţă simţurile învăţate să deosebească binele şi răul".
[69] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **7**, 8: "Că oricine cere ia, cel care caută află şi celui care bate i se va deschide".
[70] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 8: "Ci având hrană şi îmbrăcăminte cu acestea vom fi îndestulaţi".

Cum că împreună cu pravoslavnica credinţă, să cuvine a purta grijă să fie plin şi de lucrurile cele bune, cel ce curat voeşte să se liniştească şi după Dumnezeŭ. Şi cum că credinţa îndoită este; Şi cum că împreună cu acesta, să cuvine a fi iarăşĭ cel ce să linişteşte: paşnic, nesmuls, neîngrijat, adecă fără de grijĭ, tăcut, liniştit, mulţămit întru toate, şi bine cunoscător a neputinţiĭ sale, şi vitejeşte a răbda ispitele, şi către Dumnezeŭ a nădăjdui, şi de la Dânsul a aştepta folosul.

16. *Întâĭ. (1).* Zice Mântuitorul „Nu tot cel ce-mĭ zice mie: Doamne, Doamne, va intra întru Împărăţiea Cerurilor; Ci cela ce face voea Tatăluĭ Meŭ celuĭ din Cerurĭ" (Mat. **7**. 21)[71]. Decĭ şi tu iubitule, dacă nu cu cuvinte proaste îndrăgeştĭ liniştea cea de Dumnezeŭ făcătoare, care pricinueşte celor ce curat o uneltesc pre dânsa, de acum a primi înlăuntru chear arătările Împărăţieĭ Cerurilor, şi ale luĭ Dumnezeŭ; Iar în veacul ce va să fie, maĭ cu totul şi maĭ desăvârşit; Ci întru adevăr o îndrăgeştĭ cu lucrul, nevoeşte-te că lângă pravoslavnica credinţă, să fiĭ plin şi de lucrurile cele bune. Apoĭ întru acest chip, fiĭ pacĭnic cu toţĭ cât despre partea ta măcar; Neînvăluit de gândurĭ; Neîngrijat, adecă fără de grijĭ cu totul; Tăcut; Liniştit; Mulţămit întru toate; şi bine cunoscător neputinţiĭ tale, şi cu totul privighitor ochiŭ şi treaz păzeşte către ispitele cele de multe felurĭ şi în multe chipurĭ, care ţi să întâmplă ţie în fiecare zi, cu suferire, şi cu îndelungă răbdare împrotiva a toată întreita învăluire, şi necazul ce-ţĭ vine asupră ţie orĭ în ce fel de chip luptându-te pre tine. Că adecă pentru cea întâĭ, şi pentru a doua, adecă pentru aceea a te împodobi lângă pravoslavnica credinţă şi cu lucrurĭ bune, arătat învăţător îţĭ este ţie Slăvitul Fratele luĭ Dumnezeŭ aşa zicând „Credinţa fără de lucrurĭ moartă este, precum şi lucrurile fără de credinţă" (Iacob **2**. 15)[72]. Şi „arată-mĭ mie credinţa ta din lucrurile tale" (st. **18**)[73]. Şi maĭ întâĭ de acesta, Povăţuitorul şi Învăţătorul tuturor, Domnul nostru Iisus Hristos zicând către Ucenicĭ „Mergând învăţaţĭ toate neamurile, Botezându-ĭ pre dânşiĭ în Numele Tatăluĭ, şi al Fiuluĭ şi al Sfântuluĭ Duh, învăţându-ĭ pre dânşiĭ să păzască toate câte am poruncit vouă" (Mat. **28**. 19)[74]. Încă şi Teologul (Grigorie) zice: Cum că trei acestea caută Dumnezeŭ de la tot omul carele are Botezul: credinţă dreaptă de la suflet, întreagă înfrânare de la trup, şi adevărul de la limbă.

Cum că îndoită este credinţa

2). Şi însămnează, cum credinţa după cuvintele cele de Dumnezeŭ date prin învăţătură îndoită este, una adecă cea sobornicească a tuturor creştinilor drept slăvitorĭ, întru care dintru început ne-am Botezat, şi cu care la sfârşit o să ne ducem; Iar alta, a rarĭ oamenĭ, şi numaĭ a acelora cariĭ prin împlinirea tuturor poruncilor celor făcătoare de Dumnezeŭ, şi la cea după chip şi după asemănare s-aŭ întors, şi aşa s-aŭ îmbogăţit prin lumina cea Dumnezeească a Daruluĭ, întărind pre toată nădejdea lor către Domnul; Şi până întru atâta, O! ce vrednicie! întrucât „nicĭdecum, după cuvântul Domnuluĭ, să nu să îndoească aceştiea în vremea rugăciuniĭ, întru cererile cele către Dumnezeŭ" (Mat. **21**. 22)[75];

[71] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **7**, 21: "Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri".

[72] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, **2**, 17: "Aşa şi cu credinţa: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăşi". În mss. se face trimitere la stihul 16: "Şi cineva dintre voi le-ar zice: Mergeţi în pace! Încălziţi-vă şi vă săturaţi, dar nu le daţi cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul".

[73] *Idem*, **2**, 18: "Dar va zice cineva: Tu ai credinţă, iar eu am fapte; arată-mi credinţa ta fără fapte şi eu îţi voi arăta din faptele mele, credinţa mea".

[74] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **28**, 19: "Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh".

[75] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **21**, 22: "Şi toate câte veţi cere, rugându-vă cu credinţă, veţi primi".

Ci cu credinţă să caute, şi aşa să ia cu lesnire cele de folos. După care lucru şi pre întemeerea credinţiĭ din lucrurĭ adeverită, Fericiţiĭ o aŭ câştigat, ceĭ ce pre toată cunoştinţa, şi alegerea, şi îndoeala, şi grija, de la sineşĭ aŭ lepădat, şi cu totuluĭ tot s-aŭ cufundat întru Dumnezeasca beţie a credinţiĭ ceĭ către Dumnezeŭ, şi a nădejdiĭ, şi a dragosteĭ, şi încă „s-aŭ schimbat cu schimbarea cea maĭ bună şi fericită a Drepteĭ celuĭ prea Înalt“ (Ps. **76**, 10) [76], după Dumnezeescul David. Ci aceea adecă a grăi pre larg pentru credinţă, nu este a aceştiĭ vremĭ. Iar aceea adecă pentru a doua, care ca oarecare rod Dumnezeesc ce dintru cea dintâĭ înfloreşte şi să naşte, prea foarte bună vreme este.

Pentru că credinţa ca oarecare rădăcină şi cap este a liniştiriĭ ceiĭ ce cu purtare de numire să cheamă făcătoare de Dumnezeŭ. „Că dacă nu veĭ crede, zice Scărarul, cum te veĭ linişti?“ Deci zice Dumnezeescul David „Crezut-am, pentru aceasta am şi grăit“ (Ps. **115**. 1) [77]. Şi Marele Apostol Pavel „Credinţa este Ipostas al celor nădăjduite; dovedire a lucrurilor celor ce să văd“ (Evreiĭ **11**. 1) [78]. Şi „Dreptul din credinţă va fi viŭ, ş.c.l. (Ev. **10**. 38) [79]. Încă şi Mântuitorul către Uceniciĭ care aŭ cerut de la Dânsul a le adăoga lor credinţa, aşa zice „De aţĭ avea credinţă cât un grăunţ de muştar, aţĭ zice duduluĭ acestuea, desrădăcinează-te, şi te sădeşte în mare, şi v-ar fi ascultat pre voĭ“ (Luca **17**. 6) [80]. „Şi de veţĭ avea credinţă şi nu vă veţĭ îndoi, nu numaĭ cea a smochinuluĭ veţĭ face, ci şi măcar Munteluĭ acestuea de veţĭ zice, rădică-te şi te aruncă în mare, va fi. Şi toate câte veţĭ cere întru rugăciune, crezând veţĭ lua“ (Mat. **21**. 21-22) [81]. Şi „credinţa ta te-aŭ mântuit“ (Mat. **9**. 22) [82]. Încă scrie şi Sfântul Isac: – „Credinţa maĭ înaltă este decât cunoştinţa, precum cunoştinţa decât lucrurile cele simţite“ – (Cuv. **62**). Pentru că toţĭ Sfinţiĭ fiindcă s-aŭ învrednicit a afla petrecerea aceasta, care lucru este uimire întru Dumnezeŭ, prin puterea credinţiĭ petrec întru desfătarea petreceriĭ aceiĭ maĭ presus de fire.

Însă credinţă zicem, nu întru care crede cineva întru deosebirea închinatelor şi Dumnezeeştilor Ipostasurĭ, şi întru cea prea aleasă şi însuşĭ aceeaşĭ fire a însuşĭ Dumnezeireĭ, şi întru minunata purtare de grijă cea întru omenire, întru luarea fireĭ noastre, măcar că şi aceasta înaltă este foarte; Ci credinţa care răsare din luminarea Daruluĭ în suflet, care întăreşte pre inimă întru mărturiea socoteliĭ minţiĭ, neîndoită să fie întru cea deplin încredinţare a nădejdiĭ, care este departe de toată părerea, şi nu întru sporirea auzireĭ urechilor să arată pre sineşĭ, ci întru ochiĭ ceĭ Duhovniceştĭ pre tainele cele ascunse în suflet, şi pre cea ascunsă şi Dumnezeească bogăţie; care este ascunsă despre ochiĭ fiilor (lumiĭ) trupuluĭ, şi care să descopere întru Duhul, celor ce să hrănesc la masa luĭ Hristos întru îndeletnicirea legilor Luĭ, precum aŭ zis „Dacă veţĭ păzi poruncile Mele, voiŭ trimite vouă pre Mângâitorul, Duhul adevăruluĭ, pre care lumea nu poate să-l priimească“ (Ioan **14**. 17) [83], şi „Acela

[76] *Psalmii*, **76**,10: "Şi am zis: Acum am început să înţeleg; aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt".

[77] *Idem*, **115**, 1: "Crezut-am, pentru acea am grăit, iar eu m-am smerit foarte".

[78] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 1: "Iar credinţa este încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute".

[79] *Idem*, **10**, 38: "Iar dreptul din credinţă va fi viu; şi deşi se va îndoi cineva nu va binevoi sufletul Meu întru el".

[80] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 6: "Iar Domnul a zis: de aţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, aţi zice acestui sicomor: Dezrădăcinează-te şi te sădeşte în mare, şi vă va asculta".

[81] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **21**, 21-22:

"21. Iar Iisus, răspunzând, le-a zis: Adevărat grăiesc vouă: Dacă veţi avea credinţă şi nu vă veţi îndoi, veţi face nu numai ce s-a făcut cu smochinul, ci şi muntelui acestuia de veţi zice: Ridică-te şi aruncă-te în mare, va fi aşa.

22. Şi toate câte veţi cere, rugându-vă cu credinţă, veţi primi".

[82] *Idem*, **9**, 22: "Iar Iisus, întorcându-Se şi văzând-o, i-a zis: Îndrăzneşte, fiică, credinţa ta te-a mântuit. Şi s-a tămăduit femeia din ceasul acela".

[83] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 17: "Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaşte; voi Îl cunoaşteţi, că rămâne la voi şi în voi va fi".

vă va învăţa pre voĭ tot adevărul" (st. **26**)[84] ş.c.l. Şi iarăşĭ „până ce va veni Acela, carele este săvârşirea tainelor", şi ne vom învrednici arătat descoperireĭ lor. Credinţa slujeşte între Dumnezeŭ şi între Sfinţĭ taine negrăite: Cărora o să ne învrednicim prin Darul a însuşĭ luĭ Hristos aicea adecă ca întru o arvună; Iar acolo, întru Ipostasul adevăruluĭ, întru Împărăţia Cerurilor, împreună cu toţĭ ceĭ ce-l iubesc pre Dânsul.

Cum că să cuvine pacĭnic a fi tu.

3). Iară pentru cea a treia, adecă pentru ca pacĭnic să fiĭ tu cu toţĭ, luminoasă sfătuire îţĭ este ţie uneltirea Fericituluĭ David; Încă şi a purtătoruluĭ de Hristos Pavel, carele strigă maĭ cu mare glas decât trâmbiţa. Acela adecă: „Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, şi nu este lor sminteală" (Ps. **118**. 165)[85]. Şi „Cu ceĭ ce urăŭ pacea, eram pacĭnic" (Ps. **119**. 7)[86]. Şi „Caută pacea, şi o urmează pre dânsa" (Ps. **33**. 13)[87]. Iar acesta „Pacea vânaţi-o cu toţiĭ, şi sfinţăniea, fără de care nimenea nu va vedea pre Domnul" (Evr. **12**. 14)[88]. Şi „De este cu putinţă, cât despre voĭ, cu toţiĭ pacĭnicĭ să fiţĭ" (Rom. **12**. 18)[89].

Cum că să cuvine neràspândit a fi tu.

4). Iar pentru cea a patra, adecă pentru că să cuvine neràspândit să fiĭ tu, Cuviosul Isac îţĭ va arăta ţie zicând: „Că dacă pofta, zice, naştere este a simţirelor, dacă dară ceĭ ce cu răspândirea mărturisesc că păzesc pacea minţiĭ. Şi cu ceĭ ce să răsipesc să nu te amestecĭ.

Cum că să cuvine a fi tu neînvăluit şi fără de grijă.

5). Iară pentru a cincea, adecă pentru a fi tu neînvăluit cu sufletul, şi fără de grijă despre cele bine cuvântate şi nebinecuvântate lucrurĭ, învăţător îţĭ este ţie, ceea ce în Evanghelie zice Domnul „Pentru aceasta zic vouă: nu vă grijiţĭ cu sufletul vostru, ce să mâncaţĭ şi ce să beţĭ, nicĭ cu trupul vostru, cu ce să vă îmbrăcaţĭ; Aŭ nu este sufletul maĭ mare decât hrana, şi trupul decât îmbrăcămintea?? Căutaţĭ la paserile Ceruluĭ, că nicĭ samănă, nicĭ seceră, nicĭ adună în jigniţă, şi Tatăl vostru cel ceresc le hrăneşte pre ele; Aŭ nu sunteţĭ voĭ cu mult maĭ aleşĭ decât acelea Dară cine din voĭ grijindu-să poate să-şĭ adaoge staturuĭ său un cot? Şi pentru îmbrăcămінte ce vă grijiţĭ? – şi după puţine –: Drept aceea să nu vă grijiţĭ zicând: ce vom mânca, saŭ ce vom bea, saŭ cu ce ne vom îmbrăca? Că toate acestea păgâniĭ le caută: Că ştie Tatăl vostru cel Ceresc că vă trebueşte acestea toate. Decĭ căutaţĭ maĭ întâĭ Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ, şi dreptatea Luĭ, şi acestea

[84] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 26: "Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăţa toate şi vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu".
[85] *Psalmii*, **118**, 165: "Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc".
[86] *Idem*, **119**, 7: "Cu cei ce urau pacea, făcător de pace eram, când grăiam lor, se luptau cu mine în zadar". În mss., trimiterea se face conform numărătoarei Psalmilor din Septuaginta (versiunea grecească a *Vechiului Testament*). Numărătoarea din *Biblia* folosită de noi pentru citatele din *Sfânta Scriptură* foloseşte versiunea autorizată în ebraică unde există o diferenţă în plus de o cifră, Psalmul 9 şi 10 din versiunea greacă fiind contrase în Psalmul 9 în Septuaginta.
[87] *Idem*, **33**, 13: "Fereşte-te de rău şi fă bine, caută pacea şi o urmează pe ea".
[88] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 14: "Căutaţi pacea cu toţi şi sfinţenia, fără de acre nimeni nu va vedea pe Domnul".
[89] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 18: "Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiţi în bună pace cu toţi oamenii".

toate să vor adăoga vouă. Drept aceea nu vă grijiţī de ziua de mâine, că ziua de mâine va griji de ale sale; ajunge zileī răutatea eī" (Mat. **6**, 25–34) [90]. Zice încă şi Sfântul Isac: „Fără de negrijire, lumină în sufletul tăŭ să nu cauţī, nicī neturburare şi linişte întru trândăviea simţirelor tale". Şi cel al Scării: „Un mic păr turbură pre ochiŭ, şi puţină grijă prăpădeşte pre linişte. Fiindcă liniştea este lepădarea înţălegerilor, şi lepădare despre grijele cele binecuvântate. Cela ce cu adevărat aŭ aflat pre linişte, nicī de trupul săŭ nu să va griji, pentru că nemincinos este cel ce s-aŭ făgăduit" (Cuv. **27**).

Că să cuvine tăcut a fi tu.

6). Încă şi pentru a şasea, adecă pentru a tăcea, rândueala cuvântuluī acestuea ne sileşte pre noī să zicem. decī grăeşte şi pentru aceasta Sfântul Isac: „Cel ce îşī opreşte gura sa despre clevetire, îşī păzeşte inima sa despre patimī; Şi cela ce îşī curăţăşte inima sa despre patimī, în tot ceasul vede pre Domnul" (Cuv. **43**). Şi iarăşī: „Când pre toate lucrurile petrecerīī le veī pune întru o parte, şi pre tăcere întru alta, o veī afla pre dânsa covârşând întru cumpănire. Şi maī mult decât pre toate pre tăcere iubeşte-o, că te apropie pre tine către roadă Pentru că limba nu poate spre tălmăcirea aceştiea. Întâī adecă să ne silim pre înşine a tăcea, şi atuncea din tăcere să naşte oarece, care ne povăţueşte pre noī la însuşī tăcerea. O! să-ţī dea ţie Dumnezeŭ ca să simţī oareşīce ce să naşte din tăcere. Iar dacă întru această petrecere veī începe, nu ştiŭ eŭ câtă lumină îţī va răsări ţie de aicea". Şi iarăşī: „Tăcerea taină este a veacului ce va să fie, iar cuvintele unealtă sunt a lumiī aceştiea" (Cuv. **34**). Încă şi Sfântuluī Arsenie, aşa Dumnezeescul glas al doilea i-aŭ legiuit: Arsenie, fugī, tacī, linişteşte-te, şi te veī mântui.

Că să cuvine liniştit a fi tu.

7). Asemenea încă şi pentru cea a şaptea, adecă pentru că cu linişte să vieţueştī tu, vrednicī de credinţă spre dovadă sunt, şi Marele Vasilie, şi iarăşī Sfântul Isac. Acela adecă aŭ zis: „Liniştea este sufletuluī începătură a curăţenieī"; Iar celălalt: „Hotarul liniştei este, tăcerea despre toate". Acela adecă pe începătura aceştiea; Iar celălalt pre sfârşitul, prin graiurile acestea cât maī în scurt aŭ însemnat. Încă şi întru scriptura cea veche aşa s-aŭ grăit „Greşit-aī?? Linişteşte-te" (Fac. **4**. 7) [91]. Şi „Îndeletniciţi-vă şi cunoaşteţī, că Eŭ sunt Dumnezeŭ" (Ps. **45**. 10) [92]. Încă şi cel al Scăriī zice: „Lucrul liniştiī cel cu de-adinsul este, întâi negrijirea de toate lucrurile cele bine cuvântate şi ne bine cuvântate; Pentru că cel ce deşchide celor dintăī, întru cele de a doua negreşit va cădea. Al doilea

[90] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 25-34:
"25. De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana şi trupul decât îmbrăcămintea?
26. Priviţi la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitniţe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteţi voi cu mult mai presus decât ele?
27. Şi cine dintre voi, îngrijindu-se poate să adauge staturii sale un cot?
28. Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiţi? Luaţi seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc.
29. Şi vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia.
30. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este şi mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puţin credincioşilor?
31. Deci, nu duceţi grijă spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca?
32. Că după toate acestea se străduiesc neamurile; ştie doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveţi nevoie de ele.
33. Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă.
34. Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei".

[91] *Facerea*, **4**, 7: "Când faci bine, au nu-ţi este faţa senină? Iar de nu faci bine, păcatul bate la uşă şi caută să te târască, dar tu biciuieşte-l".

[92] *Psalmii*, **45**, 10: "Opriţi-vă şi cunoaşteţi că Eu sunt Dumnezeu, înălţa-Mă-voi pe pământ".

rugăciunea cea fără de preget; şi al treilea, lucrarea inimiĭ cea nejefuită. Cu neputinţă este cela ce nu aŭ învăţat carte, fireşte în cărţĭ a ceti; Dar maĭ cu neputinţă este cela ce nu aŭ ştiut pre cea dintăĭ, pre cele două a le unelti după socoteală". –Şi iarăşĭ Sfântul Isaac: „Dorire a liniştiĭ este, aşteptarea morţiĭ cea de-a pururea, Cel ce intră în linişte fără de această îndeletnicire, nu poate a le suferi pre cele ce suntem datorĭ a le răbda şi a le suferi în tot chipul".

Că se cuvine întru toate a mulţămi.

8). Asemenea şi pentru a opta, adecă pentru a mulţămi întru toate, să-ţĭ fie ţie îndestulat sfătuitor Dumnezeescul Apostol Pavel carele porunceşte „Întru toate mulţămiţĭ" (1Tes. **5**.18)[93]. Şi Cuviosul Isaac (Cuv. **73**): – „Mulţămirea celuea ce ia, zădărăşte pre cela ce dă, ca să-ĭ dea Darurĭ maĭ marĭ decât cele dintăĭ. Cela ce nu mulţămeşte pentru cele maĭ micĭ, şi pentru cele marĭ mincinos este şi nedrept; Şi cel ce povăţueşte pre Darurile luĭ Dumnezeŭ către om, inimă este pornită spre neîncetată mulţămire. Iară cela ce povăţueşte spre ispită pre suflet, gândire este a cârtiriĭ, care pururea să mişcă în inimă. Şi gura celuĭ ce totdeauna mulţămeşte, bine cuvântare priimeşte de la Dumnezeŭ. Şi inima care petrece totdeauna întru mulţămire, cade într-însa Darul.

Că să cuvine a cunoaşte pre a sa neputinţă.

9). Însă cât de mare să adună câştigul, de cel de a ajuns a-şĭ cunoaşte pre a sa neputinţă, care şi al noulea este cu numărul, luând aminte la Psalmul **6**. st. 2 [94] al Dumnezeescului David, te veĭ învăţa întru aceea ce zice „Miluește-mă Doamne, că neputincios sunt". Şi aiurea „Iară'eŭ sunt vierme şi nu om, ocara oamenilor şi defăimarea noroduluĭ" (Ps. **21**.6)[95] Şi Sfântul Isaac: –„Fericit este omul carele îşĭ cunoaşte pre a sa neputinţă. Pentru că această cunoştină să face luĭ temelie, şi rădăcină, şi începătură a toată bunătatea. Pentru căcĭ când să va învăţa cineva, şi pentru adevăr va simţi pre neputinţa sa, atuncea îşĭ strânge pre al săŭ suflet despre slăbănogirea ceea ce întunecă pre cunoştinţă, şi ca în comoară îşĭ adună luişĭ străluire"– (Cuv. **21**). Şi" „Omul cel ce aŭ ajuns a-şĭ cunoaşte măsura neputinţiĭ sale, acesta aŭ ajuns săvârşirea smereniеĭ"– (Cuv. **73**).

Că să cuvine cu bărbăţie a răbda ispitele.

10). Şi capul cuvântuluĭ cel ce ne maĭ rămâne, carele şi pre numărul cel arătat de noĭ până întru al zecilea îl împlineşte, este aceea, adecă a suferi bărbăteşte, şi a sta împrotivă cu suferire, şi cu îndelungată răbdare, către ispitele care vor a să întâmpla ţie, cele de multe felurĭ şi de multe chipurĭ. Decĭ ascultă, ce fel şi pentru aceasta întru Sfinţita scriptură arătat scrisă sunt. Şi decĭ zice purtătorul de Hristos Pavel „Fraţilor nu este nouă lupta către sânge şi trup, ci către începătoriele, către stăpânitoriĭ lumiĭ aĭ întunerecululuĭ veacululuĭ acestuea. Către Duhurile vicleşuguluĭ întru cele Cereştĭ" (Efes. **6**.12)[96]. Şi „Dacă afară de certare sunteţĭ, căriea părtaşĭ s-aŭ făcut toţĭ, decĭ sunteţĭ feciorĭĭ din curvie, iar nu fiĭ" (Evr. **12**.8)[97].

[93] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel,* **5**, 18: "Daţi mulţumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus pentru voi".
[94] *Psalmii,* **6**, 2: "Miluieşte-mă, Doamne, că neputincios sunt; vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele"
[95] *Idem,* **21**, 6: "Iar eu sunt vierme şi nu om, ocara oamenilor şi defăimarea poporului".
[96] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel,* **6**, 12: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri".
[97] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel,* **12**, 8: "Iar dacă sunteţi fără certare, de care toţi au parte, atunci sunteţi fii nelegitimi şi nu fii adevăraţi".

Şi „pre carele iubeşte Domnul îl ceartă, şi bate pre tot fiul pre carele îl primeşte" (Pil. **3**.12) [98]. Şi fratele luĭ Dumnezeŭ „Bărbatul neispitit, nelămurit este" (Iac. **1**.8) [99]. Şi Sfântul Ilie Ecdicul (Cap. 1), zice: –„Să cuvine fieştecăruea creştin celuĭ ce crede drept întru Dumnezeŭ, să nu fie fără de grijă, ci totdeauna să nădăjduească şi să aştepte ispită; ca când va veni, să nu să minuneze, nicĭ să se turbure; Ci cu mulţămită răbdare pre osteneala necazuluĭ, şi să înţăleagă, ce cântând împreună cu Proorocul zice „Cearcă-mă Doamne, şi mă ispiteşte" (Ps. **25**.2) [100]; Şi n-aŭ zis: cum că certarea ta m-aŭ surpat pre mine, ci „m-aŭ îndreptat până în sfârşit" (Ps. **17**.39) [101] –. Nicĭ să cauţĭ pre pricinile ispitelor de unde vin, ci numaĭ roagă-te luĭ Dumnezeŭ, ca să le suferĭ cu mulţămită pre dânsele, precum zice Sfântul Marco: –„Că ispita viind, să nu cauţĭ pentru ce, saŭ prin cine aŭ venit, ci în ce chip să o rabzi pre dânsa cu mulţămită, şi fără de pomenire de răŭ (K. 198, I.F.) * Şi iarăşĭ: „Dacă nu este cu lesnire a afla pre cel ce fără de ispită bine aŭ plăcut [luĭ Dumnezeu], să cuvine a mulţămi luĭ Dumnezeŭ pentru toată întâmplarea (K. 200) **. Şi: Toată scârba, vădeşte pre ameninţarea voiĭ noastre, aŭ în dreapta cumpăneşte, saŭ în stânga. Pentru aceasta scârba cea după întâmplare, ispită să numeşte, carele dă părtaşuluĭ cercare a voilor celor ascunse"– (K. 204).***

Încă şi Sfântul Isaac, împreună cu altele multe zice şi acestea: –„Pre tot omul îl foloseşte ispita, că dacă pre Pavel îl foloseşte ispita, apoĭ toată gura se va astupa, şi vinovată va fi lumea luĭ Dumnezeŭ. Nevoitoriĭ să ispitesc, ca să facă adăogare întru bogăţia lor: Trândaviĭ ca să se păzască pre sineşĭ despre cele ce îĭ vatămă; Şi ceĭ ce dorm, ca spre deşteptare să se gătească; Şi ceĭ de sunt departe, ca să se apropie la Dumnezeŭ; Iară casniciĭ, ca cu îndrăsneală înlăuntru să se sălăşluească. Tot fiul neiscusit, nu priimeşte bogăţiea casiĭ Tatăluĭ săŭ, spre a fi ajutorit de la dânsa. Pentru aceasa dar, întâĭ ispiteşte Dumnezeŭ şi pedepseşte, apoĭ arată Darul. Slavă Stăpânuluĭ, celuĭ ce prin doftoriĭ iuţĭ desfătarea sănătăţiĭ nouă ne o aduce. Nu este carele în vremea iscusinţiĭ nu să mâhneşte. Şi nu este cineva, căruea nu i să arată amară vremea, întru care cu veninul ispitelor să adapă. Fără de acestea, nu este cu putinţă (fire) amestecare tare a câştiga. Încă şi a suferi nu este a noastră. Că de unde are urciorul cel de lut a suferi curgerea apeĭ, de nu l-ar întări pre el focul cel Dumnezeesc? Dacă ne vom supune cerând întru smerenie, cu dorire necontenită întru aşteptare, şi noĭ negreşit pre toate le vom priimi. Întru Hristos Iisus Domnul nostru"– (Cuv. **48**). S-aŭ grăit încă şi întru înţălepciunea luĭ Sirah (**2**.1) [102] „Fiule, dacă te apropriĭ să slujeştĭ Domnuluĭ Dumnezeuluĭ tăŭ, găteşte-ţĭ pre inima ta spre ispită, şi aşteaptă, şi să nu te grăbeştĭ în vremea asupreliĭ".

Cum că să cuvine spre Dumnezeŭ a nădăjdui, şi de la El a aştepta folosul

Pre anghira **** nădejdiĭ către Dumnezeŭ, cela ce poate a mântui, atârnându-o, şi de la Dânsul pre ceea ce va eşĭ din ispite cu folosinţă aşteptându-o. Pentru că zice „Credincios este Dumnezeŭ, carele nu ne va lăsa pre noĭ a ne ispiti maĭ mult decât ceea ce putem, ci împreună cu ispita va face

[98] *Pildele lui Solomon*, **3**, 12: "Căci Domnul ceartă pe cel pe care-l iubeşte şi ca un părinte pedepseşte pe feciorul care îi este drag".
[99] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, **1**, 8: "Bărbatul îndoielnic este nestatornic în toate căile sale".
[100] *Psalmii*, **25**, 2: "Cercetează-mă, Doamne, şi mă cearcă; aprinde rărunchii şi inima mea".
[101] *Idem*, **17**, 39: "Şi certarea Ta m-a îndreptat până la sfârşit, şi certarea Ta însăşi mă va învăţa".
* Sfântul Marco Pustnicul, *Pentru cei ce li se par din lucruri a se îndrepta, Capete 226*, cap. 198, *Filocalia*, vol. I, Ed. Universalia, Bucureşti, 2001.
** Idem, Ibidem.
*** Idem, Ibidem. Citatul nu este dat întocmai cu versiunea din mss.
[102] *Cartea Înţelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, **2**, 1: "Fiule! Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ţi sufletul tău spre ispită".
**** Probabil *anghila, anghile*, s. f. peşte migrator cu capul în formă de şarpe. Din lat. *anguilla*, DEX, *ed. cit.*, p. 41.

şi sfârşitul" (1Cor. **10**.13) [103]. Şi „cum că necazul răbdare lucrează, iar răbdarea iscusinţă, iar iscusinţa nădejde, iar nădejdea nu ruşinează" (Rom. **5**. 3–5) [104]. Şi „Cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui" (Mat. **24**.13) [105]. Şi „întru răbdarea voastră veţĭ dobândi sufletele voastre" (Luca **31**.19). Şi Fratele luĭ Dumnezeŭ încă aşa grăeşte „Toată bucuria să socotiţĭ fraţiĭ meĭ, când veţĭ cădea în felurĭ de felurĭ ispite. Ştiind cum că iscusinţa credinţiĭ voastre lucrează răbdare, iar răbdare să aibă lucrul desăvârşit, pentru ca să fiţĭ desăvârşiţĭ şi întregĭ, întru nimic lipsind. Şi fericit este omul cel ce rabdă ispită, ca lămurit făcându-să, va luoa cununa vieţiĭ, pre care o aŭ făgăduit Domnul celor ce îl iubesc pre Dânsul" (Iac. **1**.2–4, 12) [106]. Şi „Nu sunt vrednice pătimirele vremiĭ de acum, către slava ceea ce va să se descopere la noĭ" (Romanĭ **8**.18) [107]. Şi „Aşteptând am aşteptat pre Domnul, şi aŭ căutat spre mine, şi aŭ ascultat rugăciunea mea. Şi m-aŭ scos din groapa ticăloşieĭ şi din taina noroiuluĭ, şi aŭ pus pe piatră picioarele mele, şi aŭ îndreptat paşiĭ meĭ. Şi aŭ băgat în gura mea cântare nouă, cântarea Dumnezeuluĭ nostru" (Ps. **39**. 1–4) [108]. Încă scrie şi fericitul Simeon Metafrast: –„Sufletul carele este prins cu legăturile Doruluĭ celuĭ Dumnezeesc, nimica nu socoteşte pre aceea: adecă pre a pătimi; Ci întru cele de durere să desfătează, şi înverzeşte întru reaua pătimire. Şi când nimica nu ar pătimi din cele de scârbă pentru cel dorit, atuncea maĭ ales socoteşte că pătimeşte, şi ca de o muncă fuge de odihnă".

Pentru frica luĭ Dumnezeŭ, şi cum că îndoită este, una adecă a începătorilor, iar alta celor desăvârşiţĭ.

17. Şi nu să cuvine să ne lenevim acum a aduce aminte şi pentru cea după Dumnezeŭ îndoită frică, măcar deşi oarecum pentru aceea ce ni s-aŭ părut nouă ca după sfârşitul zecimeĭ ceĭ însemnate de noĭ, a capetelor celor maĭ întâĭ grăite, să pomenim pentru frica cea desăvârşit, pre rândueala fricíĭ ceĭ dintâĭ o am clătit din loc, pentru că, după credinţă, frica s-aŭ rânduit de Dumnezeeştiĭ Părinţĭ.

Pentru cea dintâĭ frică, saŭ a începătorilor.

Decĭ să ştiĭ O! iubitule, cum că frica cea după Dumnezeŭ îndoită este, una adecă a începătorilor, iar alta a celor desăvârşiţĭ. Şi pentru cea dintâĭ, adecă s-aŭ scris „Începătura înţălepciuniĭ este frica Domnuluĭ" (Ps. **110**.9) [109]. Şi veniţĭ fiilor, ascultaţi-mă pre mine, frica Domnuluĭ vă voiŭ învăţa pre

[103] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 13: "Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda".

[104] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 3-5:
"3. Şi nu numai atât, ci ne lăudăm şi în suferinţe, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare.
4. Şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde.
5. Iar nădejdea nu ruşinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă".

[105] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **24**, 13: "Dar cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui".

[106] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, **1**, 2-4, 12:
"2. Mare bucurie să socotiţi, fraţii mei, când cădeţi în felurite ispite.
3. Ştiind că încercarea credinţei voastre lucrează răbdarea.
4. Iar răbdarea să-şi aibă lucrul ei desăvârşit, ca să fiţi desăvârşiţi şi întregi, nelipsiţi fiind de nimic.
12. Fericit este bărbatul care rabdă ispită, căci lămurit făcându-se se va lua cununa vieţii, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El".

[107] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 18: "Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi".

[108] *Psalmii*, **39**, 1-4:
"1. Aşteptând am aşteptat pe Domnul şi s-a plecat spre mine.
2. A auzit rugăciunea mea. M-a scos din groapa ticăloşiei şi din tina noroiului.
3. Şi a pus pe piatră picioarele mele şi a îndreptat paşii mei.
4. Şi a pus în gura mea cântare nouă, cântare Dumnezeului nostru".

[109] *Idem*, **110**, 9: "Izbăvire a trimis poporului Său poruncit-a în veac legământul Său; sfânt şi înfricoşător este numele Lui".

voĭ" (Ps. **33**.11) [110]. Încă şi (Teologul): –„cum că pentru frica Domnuluĭ să abate fiecare de la răŭ. Şi unde este frica luĭ Dumnezeŭ acolo este paza poruncilor"–. Zice încă şi Cuviosul Isaac: –„Frica luĭ Dumnezeŭ începătură este a fapteĭ bune. Şi să zice că este naştere a credinţiĭ; şi să samănă în inimă, când se va despărţi cugetul cu grija lumiĭ, şi să şĭ adune pre gândurile sale cele ce să răspândesc prin răsipirea minţiĭ, întru îndeletnicirea aşăzământuluĭ la starea cea dintăĭ a celuĭ ce va să fie. Şi: începătură a vieţiĭ ceĭ adevărate a omuluĭ, este frica luĭ Dumnezeŭ; Şi aceasta împreună cu răsipirea spre oarecare lucrurĭ, nu să supune a petrece în suflet. Şi: îndeletniceşte-te ca să puĭ temelie întru călătoriea ta pre frica luĭ Dumnezeŭ, şi întru puţine zile te aşăzĭ iarăşĭ în uşa Împărăţieĭ fără de încunjurare de multă cale (K.1).

Pentru a doua, şi cea desăvârşit Dumnezeească frică.

Iar pentru cea a doua, adecă pentru cea desăvârşit Dumnezeească frică, aşa s-aŭ grăit „Fericit bărbatul carele să teme de Domnul, întru poruncile Luĭ va voi foarte" (Ps. **111**.1) [111]. Şi „Fericiţĭ toţĭ ceĭ ce să tem de Domnul, cariĭ umblă în căile Luĭ" (Ps. **127**.1) [112]. Şi „Temeţi-vă de Domnul toţĭ Sfinţiĭ Luĭ, că nu este lipsă celor ce să tem de Dânsul" (Ps. **33**.9) [113]. Şi „Iată aşa să va blagoslovi omul cel ce să teme de Domnul" (Ps. **127**.5) [114]. Şi „Frica Domnuluĭ curată care rămâne în veacul veacului" (Ps. **18**.10) [115]. Scrie până şi Sfântul Petru Damaschin: –„Semnul fricii ceĭ dintăĭ este, a urî şi a să mâniea cineva asupra păcatuluĭ, precum cel rănit de vreo heară; Iar al ceĭ desăvârşit este, a iubi cineva pre fapta cea bună, şi a să teme de schimbare, şi cum că nimenea nu este neschimbat. Şi la tot lucrul în vieaţa aceasta, suntem datorĭ pururea a ne teme de cădere" –. Drept aceea şi tu acestea cu pricepere ascultându-le, sârgueşte-te împreună cu toate cele maĭ întăĭ zise, şi pre frica cea dintăĭ, îndată şi lângă sineţĭ a o ţine neîncetat. Pentru că este nouă vistierie prea întărită a toată lucrarea cea bună. Fiindcă întru acest chip aflându-te, îndreptaţĭ veĭ avea pre paşiĭ tăĭ către lucrarea tuturor poruncilor Domnuluĭ nostru Iisus Hristos. Şi cu drum înainte păşind, veĭ câştiga încă şi pe frica cea desăvârşit şi curată, prin dorirea faptelor celor bune, şi prin mila Bunuluĭ Dumnezeuluĭ nostru.

Încă cum că pentru poruncĭ, şi pentru credinţa cea după dânsele a Domnuluĭ Iisus Hristos vremea chemând, datorĭ suntem ca nicĭ pre însuşĭ vieaţa noastră a o cruţa.

18. Încă lângă cele zise, trebueşte şi aceasta a şti tu, cum că pentru dătătoarele de vieaţă poruncĭ, şi pentru credinţa cea după dânsele a Domnuluĭ Iisus Hristos datorĭ suntem, vremea chemând, şi pre însuşĭ sufletul a-l pierde cu bucurie; Adecă nicĭ pre însuşĭ vieaţa noastră a o cruţa. Precum pentru aceasta însuşĭ Domnul nostru Iisus Hristos zice „Că cel ce va pierde sufletul săŭ pentru Mine şi pentru Evanghelie, acesta îl va mântui pre dânsul" (Mateiŭ **8**.35) [116]. Fără de îndoeală crezând, şi nestând la nedumerire, că şi Învierea, şi Vieaţă, şi tot orice de mântuire, însuşĭ este Dumnezeŭ-Omul Iisus Mântuitorul, precum însuşĭ aŭ zis „Că Eŭ sunt Învierea şi Vieaţa, cela ce crede întru Mine, măcar

[110] *Psalmii*, **33**, 11: "Veniţi fiilor, ascultaţi-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăţa pe voi".
[111] *Idem*, **111**, 1: "Fericit bărbatul care se teme de Domnul; întru poruncile Lui va voi foarte".
[112] *Idem*, **127**, 1: "Fericiţi toţi cei ce se tem de Domnul, care umblă în căile Lui".
[113] *Idem*, **33**, 9: "Temeţi-vă de Domnul toţi sfinţii Lui, că n-au lipsă cei ce se tem de El".
[114] *Idem*, **127**, 5: "Te va binecuvânta Domnul din Sion şi vei vedea bunătăţile Ierusalimului în toate zilele vieţii tale".
[115] *Idem*, **18**, 10: "Frica de Domnul este curată, rămâne în veacul veacului. Judecăţile Domnului sunt adevărate, toate îndreptăţite".
[116] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **10**, 39: "Cine ţine la sufletul lui îl va pierde, iar cine-şi pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi". Trimiterea din mss. la *Matei*, **8**, 35 nu corespunde, capitolul 8 neavând decât 34 de paragrafe. Asemenea trimiteri fără corespondent în ediţiile *Bibliei*, pe care le-am semnalat şi cu alte ocazii nu ţin de deosebirile dintre versiunea autorizată în ebraică a Bibliei şi *Septuaginta* (versiunea în limba greacă).

de va şi muri viŭ va fi. Şi tot cela ce vieazǎ, şi crede întru Mine, nu va muri în vecĭ" (Ioan **11**.25) [117]. Şi „Atâta aŭ iubit Dumnezeŭ lumea, întrucât pre Fiul Săŭ cel unul născut l-aŭ dat, ca tot cel ce crede întru Dânsul să nu piară, ci să aibă vieaţă veşnică" (Ioan **3**.16) [118]. Şi „Eŭ am venit, ca vieaţă să aibă, şi maĭ mult să aibă" (Ioan **10**.10) [119]. Decĭ întru acest chip aflându-te, şi pururea „pre cele dinapoĭ uitându-le, şi la cele dinainte întinzându-te" precum s-aŭ zis (Filip. **3**.14) [120], aleargă împreună cu Hristos Iisus. Domnul nostru, fără de întoarcere, pre drumul tăŭ, întru acest chip. Însă bine este, precum nouă ni să pare, şi prea potrivit aicea maĭ întâĭ a pune de faţă din cuvânt în cuvânt pre oarecare meşteşugire firească, a prea Fericituluĭ Khir Nichifor, prea minunatuluĭ, pentru intrarea cea înlăuntrul inimiĭ, prin tragerea *suflăriĭ înlăuntru prin nas, care foloseşte oarecum,* şi pre aducerea către sineşĭ a gânduluĭ; Ca aşa pre rând bine îndreptat, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, cartea aceasta înainte să sporească. Decĭ zice Dumnezeescul acela Bărbat, şi acestea împreună cu multe altele, care aŭ pre întemeerea de la cele prea arătate scrise mărturiĭ ale Sfinţilor Părinţĭ şi acestea:

Meşteşugire firească pentru cea înlăuntru inimiĭ intrare şi eşire, prin tragerea înlăuntru a suflăriĭ prin nas, şi pentru rugăciunea care împreună cu dânsa să lucrează de noĭ, care este aceea, adecă: Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a luĭ Dumnezeŭ, milueşte-mă. Şi foloseşte oarecum o meşteşugire ca aceasta, şi spre adunarea către sineşĭ a gânduluĭ.

19. (Sfântul Nichifor): –„Ştiĭ frate, că suflare pre care o răsuflăm, văzduhul acesta este, şi îl răsuflăm pre dânsul, nu pentru altceva, fără numaĭ pentru inimă; fiindcă aceasta este pricinuitoare vieţiĭ, şi a ferbinţeliĭ trupuluĭ. Decĭ trage la sineşĭ inima pre duhul, ca adecă pre a sa fierbinţală, afară prin răsuflare să o împingă, iară eişĭ bună şi liniştită măsură să-şĭ dea. Şi pricinuitor al uniĭ rânduelĭ ca aceştiea, saŭ maĭ ales slujitor, plămânul este; Carele fiindcă rărit s-aŭ zidit de Făcătorul, ca un foale, fără de greutate bagă înlăuntru şi scoate afară pre văzduh. Decĭ întru acest chip inima, pre răceala Duhuluĭ (aeruluĭ) trăgându-o, iară pre ferbinţală împingându-o afară, pre rândueala adecă pentru care s-aŭ rânduit către statorniciea dobitoculuĭ, fără de călcare o păzeşte.

Decĭ tu, şăzând în chilie liniştită, şi adunându-ţĭ mintea ta, bagă-o pre dânsa, pre minte adecă, în calea nasuluĭ, pre unde Duhul intră în inimă, şi împinge-o pre dânsa, şi sileşte-o să se pogoare în inimă împreună cu Duhul ce suflă în inimă. Iar după ce va intra ea acolo, nu încă fără de veselie, nicĭ fără de dulceaţă ţi se vor face ţie cele după acestea; Ci precum un bărbat oarecarele dus departe de la a sa casă, dacă s-ar fi întors, nu ştie ce să se facă de bucurie, că s-aŭ învrednicit a vorbi cu fiiĭ şi cu femeea. Aşa şi mintea dacă se va uni cu sufletul, de negrăită dulceaţă şi veselie să umple. Decĭ frate, obicĭnueşte pre minte ca nu degrab să iasă de acolo. Că foarte cu trândăvire lucrează întru început, din încuerea celor dinlăuntru şi strâmtorarea. Iar dacă se va obicĭnui, nu să maĭ împacă întru rătăcirile cele dinafară. Pentru că „Împărăţiea Cerurilor înlăuntru nostru este" (Luca **17**.21) [121], pre care celuea ce acolo cu de-adinsul o priveşte, şi prin curata rugăciune pre aceasta o caută, cele de afară pângărite i să par toate şi urâte"–. Şi după puţine (adecă iarăşĭ zice Sfântul Nichifor): –„Şi să cade a te învăţa tu şi aceasta, că acolo mintea aflându-să, eştĭ dator de atuncea a nu o lăsa pre

[117] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **11**, 25: "Şi Iisus i-a zis: Eu sunt învierea şi viaţa; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi".
[118] *Idem*, **3**, 16: "Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică".
[119] *Idem*, **10**, 10: "Furul nu vine decât ca să fure şi să junghie şi să piardă. Eu am venit ca viaţă să aibă şi din belşug să aibă".
[120] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 14: "Dar una fac: uitând cele ce sunt în urma mea, şi tinzând către cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata chemării de sus, a lui Dumnezeu, întru Iisus Hristos".
[121] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".

dânsa să tacă, şi să stea nelucrătoare; Ci dă eĭ pre: Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a luĭ Dumnezeŭ miluește-mă, lucrul să-l aibă, şi cugetare neîncetată, şi niciodată despre aceasta să nu înceteze. Pentru că aceasta nerăsipită ţiind pre minte, nerobită o arată pre dânsa, şi neispitită de asuprelele vrăjmaşuluĭ, şi la dragoste şi dorire Dumnezeească în toate zilele o suie pre ea".

Şi aceasta adecă Fericitul acesta Părinte zice, scopos având cu de-adinsul, ca în oarecare chip lucrându-să această meşteşugire firească, să se întoarcă mintea din rătăcirea cea obicĭnuită, şi din robie, şi din răsipire, către luarea aminte, şi prin luarea aminte să se întoarcă către sineşĭ, şi aşa cu rugăciunea să se unească. Şi ca atuncea să se pogoare în inimă împreună cu dânsa, adecă cu rugăciunea, şi să petreacă pururea întru dânsa. Precum şi altul oarecare din înţălepţiţiĭ de Dumnezeŭ, ca cum tâlcuind pre uneltirea cea maĭ înainte arătată, ca cel ce întru cercarea a uneĭ Sfinţite lucrărĭ ca acestea aŭ fost, acestea zice:

Încă pentru fireasca meşteşugire cea prin suflarea înlăuntru a nasuluĭ, şi prin chemarea cea împreună cu dânsa a Domnului Iisus Hristos.

20. Trebueşte şi aceasta iubitoruluĭ de învăţătură prea arătată să îi o facem; Că dacă pre mintea noastră întru intrarea Duhuluĭ o vom învăţa să se pogoare împreună cu dânsul, atuncea ne-am fi învăţat cu de-amăruntul, pogorându-să *mintea (acolo), nu* începe acest lucru a-l face, *maĭ întâĭ* de a lăsa pre tot cugetul, şi până nu se va face una şi goală de nicĭ o pomenire alta apucându-să, fără numaĭ de chemarea Domnuluĭ nostru Iisus Hristos. Şi iarăşĭ de acolo depărtându-să, şi la cele dinafară viind, la pomenirea cea în multe părţĭ, şi nevrând să întoarce.

Cum că şi Dumnezeescul Gură de Aur, precum şi altul din ceĭ vechi Sfinţĭ Părinţi, întru Hristos. Domnul nostru a ne ruga hotărăşte înlăuntru inimiĭ, şi pre aceasta o zice rugăciune, adecă pre: Doamne Iisuse, Hristose, Fiule a luĭ Dumnezeŭ, miluește-mă.

21. Zice şi Marele Gură de Aur: „Rogu-vă pre voĭ fraţilor pravila rugăciuniĭ niciodată să nu o lăsaţi, saŭ să o defăimaţĭ". Şi după puţin: Dator este Călugărul, orĭ de mănâncă, orĭ de bea, orĭ de şade, orĭ de slujaşte, orĭ de călătoreşte, orĭ altceva de face, neîncetat a striga aceea: Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ miluește-mă". Şi după puţin: Ca Numele Domnuluĭ Iisus pogorându-să întru adâncul inimiĭ, pre bălaurul adecă carele ţine pre păşunele inimiĭ să-l smerească, iară pre suflet să-l mântuească şi viŭ să-l facă. Decĭ neîncetat îngădueşte întru Numele Domnuluĭ Iisus, ca să înghiţă inima pre Domnul şi Domnul pre inimă, şi să se facă amândouă întru una"—. Şi iarăşĭ zice: Nu despărţiţĭ pre inima voastră de la Dumnezeŭ, ci îngăduiţĭ şi păziţi-o pre dânsa, împreună cu pomenirea Domnuluĭ nostru Iisus Hristos totdeauna, până ce se va sădi Numele Domnuluĭ înlăuntru în inimă, şi nimic alt nu va gândi, ca să se mărească Hristos întru voĭ.

Încă pentru pomenirea luĭ Iisus, cea prin suflarea înlăuntru a nasuluĭ cu luare aminte înlăuntru inimiĭ.

22. Scrie încă şi cel al Scăriĭ: –„Pomenirea luĭ Iisus lipească-se de suflarea ta, şi atuncea veĭ cunoaşte folosul linişti̇̆ĭ"– (Cuv. **27**). Şi Sfântul Isihie: –„Dacă adecă cu adevărat voeştĭ a îmbrăca cu ruşine pre cugete, şi a te linişti cu dragoste, şi cu inima a te trezvi cu lesnire, rugăciunea luĭ Iisus lipească-se de suflarea ta, şi în puţine zile veĭ vedea făcându-să aceasta (Kap. **182**) [122].

[122] Sfântul Isihie Ierusalimneanul, *Cuvânt de suflet folositor şi mântuitor pentru trezvire, şi rugăciune, cu liniştire, în capete 203*, cap. 182, *Filocalia*, Universalia, Bucureşti, vol. I, p. 124.

Cum că să cuvine cel ce voeşte a să trezvi gânditor, şi maĭ ales începătorul, a şădea în vremea rugăciuniĭ în chilie liniştită şi neluminoasă. Pentru că întru acest chip, şi mintea şi gândirea oarecum din parte să adună fireşte.

23. Drept aceea împreună cu cele arătate, precum maĭ sus sunt, şi de Sfinţiĭ Părinţĭ ceĭ marĭ maĭ înainte legiuite, după mărturiele cele întinse de noĭ, pentru a ne ruga prin suflarea înlăuntru a nasuluĭ şi înlăuntrul inimiĭ, întru Domnul nostru Iisus Hristos Fiul luĭ Dumnezeŭ, şi întru Numele Luĭ cel Sfânt şi Mântuitor, a ne ruga, a ne învăţa, şi a ne trezvi, şi de la Dânsul a căuta noĭ mila. Este încă şi aceasta adecă, a şădea întru liniştit încă şi neluminos unghiŭ, şi de-a pururea adecă, iar maĭ ales în vremea cea orânduită a rugăciuniĭ, cela ce să nevoeşte gânditor în inimă a să trezvi; şi maĭ ales începătorul, precum Dumnezeeştiĭ Părinţĭ şi Învăţătoriĭ, cariĭ eraŭ întru cercarea uniea ca aceştiea prea fericite lucrărĭ, cu taină învaţă şi poruncesc. De vreme că căutătura şi vederea ochilor, s-aŭ arătat pricinuitoare de a să răsipi fireşte, şi a să împărţi gândul către cele văzute şi arătate, şi încă a să supăra şi a să face în multe felurĭ. Iar după ce aceasta se va încuea, precum s-aŭ zis, întru liniştită şi întunecoasă chilie, şi el de răsipire şi de a să face în multe felurĭ, cât din vedere şi din căutătură încetează. Şi deci întru acest chip şi mintea vrând nevrând din parte a să linişti, şi a să aduna către sineşĭ să obicĭnueşte, precum zice Marele Vasilie: –„Mintea nerăsipindu-să la cele dinafară, nicĭ de organele cele simţitoare spre lume vărsându-să, să întoarce către sineşĭ”.

Cum că să cuvine maĭ întâĭ de toate, prin Domnul nostru Iisus Hristos, şi prin chemarea Sfântuluĭ Luĭ Nume cu credinţă în inimă, nerăsipirea să se dăruească minţiĭ. Şi ajutorează oareşĭcum şi fireasca meşteşugire cea în inimă prin înlăuntru suflarea nasuluĭ, şi şederea cea în loc liniştit şi neluminos, şi cele asemenea.

9b **24.** Şi maĭ întâĭ de acestea, iar maĭ ales maĭ întâĭ de toate, o nevoinţă ca aceasta să îndreptează de minte, prin ajutorul Dumnezeesculuĭ Dar, cel ce vine maĭ pre urmă din cea întru credinţă singură cugetată în inimă curată şi nerăsipită chemare a Domnuluĭ nostru Iisus Hristos; Dar nu prin cea singură goală firească meşteşugire maĭ înainte arătată, cea prin înlăuntru suflarea nasuluĭ, saŭ prin şăderea cea întru liniştit şi întunecos loc, să nu fie. Pentru că unele ca acestea, nu pentru altceva de Dumnezeeştiĭ Părinţĭ s-aŭ aflat, ci numaĭ ca unele ce sunt ajutătoare oareşicum spre adunarea către sineşĭ a minţiĭ, şi spre cea către sineşĭ din obicĭnuita răsipire întoarcere şi luare aminte, precum maĭ înainte am zis; Prin care şi minţiĭ să dă aceea, adecă a să ruga neîncetat, şi curat, şi fără de răsipire; precum zice Sfântul Nil: – „Că luarea aminte pre rugăciune căutându-o, pre rugăciune o va afla. Pentru că rugăciunea luăriĭ aminte, maĭ mult decât alt care ce urmează, spre care să cade a ne sârgui (K. 149) [123]. Şi acestea adecă până întru atât, iar tu, fiule, voind vieaţă, şi iubind a vedea zile bune, şi a vieţui în trup ca un fără de trup, sub îndreptare şi cumpănă ca aceasta vieţueşte.

În ce chip trebueşte a trece sihastrul măsura cea de sară până dimineaţă, şi începătură a învăţătureĭ ceĭ pre larg.

25. Apuind Soarele, pre Domnul Iisus Hristos cel prea bun şi a tot puternic chemându-l întru ajutor, şăzĭ pre scăunaş în chilie liniştită şi neluminoasă, şi adunându-ţĭ pre mintea ta din cea dinafară obicĭnuită înconjurare şi rătăcire, şi înlăuntrul inimiĭ împingându-o încet încet, prin înlăuntru

[123] Sfântul Nil Sinaitul, cap. 149 din *153 de Capete pentru rugăciune*, *Filocalia*, Ed. Universalia, vol. I, Buc., 2001, Fiind vorba de texte aflate în sumarul acestei ediţii, citarea lor ar fi excesivă, încărcând aparatul de note.

suflarea nasuluĭ, ţine pre rugăciune, adecă pre: Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a luĭ Dumnezeŭ, milueşte-mă, deodată adecă cu suflarea împreună băgând înlăuntru cu unire oarecum şi pre graiurile rugăciuniĭ, precum zice Sfântul Isihie: – „Cu înlăuntru suflarea nasuluĭ tăŭ, uneşte pe trezvire şi pre Numele luĭ Iisus, şi pre cugetarea morţiĭ neuitată, şi pre smerenie, pentru că amândouă foarte ştiŭ a folosi" – (K. 189) [124]. Având împreună cu rugăciunea şi pre celelalte grăite ţie, şi spre aducere aminte de judecată, şi de răsplătirea bunătăţilor, şi a faptelor celor rele. Şi cu totul din tot sufletul socotin-du-te pre sineţĭ, decât toţĭ oameniĭ maĭ păcătos şi decât însuşĭ draciĭ maĭ pângărit; şi apoĭ cum veĭ să te munceştĭ în veac. Şi întru oricare gând din cele arătate ţi se va face ţie umilinţă, şi plâns, şi lacrămĭ, întru acela de aceea şi îngădueşte, până când acestea sângure de sine vor trece. Iar dacă încă nu te-aĭ învrednicit dăruiriĭ lacrămilor, nevoeşte-te şi roagă-te cu smerit cuget, ca să le agoniseştĭ pre acestêa. Pentru că prin acestea, de patimĭ adecă şi de spurcăciunĭ ne curăţim; Iar acelor bune şi de mântuire, întru împărtăşire ne facem, precum zice cel al Scăriĭ: – „Că, precum focul este stricător păiuşuluĭ, aşa lacrăma cea curată, a toată întinăciunea ce să vede, şi să gândeşte" – . Şi alt Părinte: Cel ce voeşte a pierde pre răutăţĭ, prin plângere le pierde pre ele; Şi, cel ce voeşte a agonisi fapte bune, prin plângere le agoniseşte pre dânsele; Şi dacă nu aĭ umilinţă, să ştiĭ cum că mărire deşartă aĭ; pentru că aceasta nu lasă pre suflet să se umilească. Iar dacă nu ar fi venit cu lacrămĭ, şăzĭ luând aminte întru aceste gândurĭ, împreună şi cu rugăciunea, un ceas: Apoĭ pe urmă sculându-te, cântă cu luare aminte pavicerniţa cea mică, şi iarăşĭ şăzând ţine pre rugăciune, pre cât îţĭ este puterea, curat şi fără de răsipire, adecă afară de grijă, şi de orîce fel de gând, şi de orîce fel de nălucire, cu multă trezvire o jumătate de ceas, după cela ce zice: fără de suflare şi fără de hrană, afară de altele (cugete) fiĭ întru rugăciune, dacă voeştĭ ca să fiĭ cu singură mintea. Apoĭ pecetluindu-te pre sineţĭ cu semnul cinstiteĭ şi de vieaţă făcătoareĭ Crucĭ, asemenea şi pre al tăŭ pat, şi şăzând pre dânsul, şi pentru cele ce vor să fie, îndulcirĭ zicem, şi muncĭ, întru gândirea ta viindu-ţĭ, şi de curgerea şi de înşălăciunea celor vremelnice; Încă şi de cea fără de veste şi de obşte datorie adecă de moarte, şi de cea după sfârşit, şi maĭ întâĭ de sfârşit, încă şi de înfricoşata dare de răspuns, şi de cele ce aĭ greşit, cu totul cuprinzător, cât maĭ în scurt aducându-ţĭ aminte, şi pentru aceste ertăciune fierbinte cerând, şi luându-ţĭ sama cu de-amăruntul în ce chip aĭ petrecut ziua trecută; Culcându-te, ţiind şi pe rugăciune, dupre cele ce zice: Pomenirea luĭ Iisus să adoarmă împreună cu tine; dormĭ cinci ceasurĭ, sau şase, iar maĭ ales dupre cum este măsura nopţiĭ, dormĭ şi tu pe potrivă.

În ce chip trebueşte a trece vremea de la miezul nopţii până dimineaţa.

26. Iar deşteptându-te din somn, şi pre Dumnezeŭ slavoslovindu-l, şi spre al tăŭ ajutor pre Dânsul chemându-l, să începĭ maĭ întâĭ lucrul cel dintâĭ; adecă a te ruga în inimă curat şi fără de răsipire, până la un ceas, pentru că atuncea maĭ de multe orĭ este oarecum mintea liniştită, şi neturburată. Însă ni s-aŭ şi poruncit pre cele dintâĭ şi maĭ ales a le jertfi luĭ Dumnezeŭ, adecă pre întâia gândire pre cât este cu putinţă, în sus a o întinde fără de abatere, prin curata rugăciune a inimiĭ, către Domnul nostru Iisus Hristos. Şi zice Sfântul Nil: – „Acesta săvârşeşte rugăciune, carele pururea pre toată întâia gândire a luĭ, o aduce roadă luĭ Dumnezeŭ" – (K. 126) [125]. Iar după acestea, cântă poloşniţa. Iar dacă încă neîntemeeat fiind către liniştea cea maĭ desăvârşit, pentru aceasta nu poţĭ a începe precum am zis, saŭ poate că şi pentru altă pricină, precum de multe orĭ să obicĭnueşte a să întâmpla celor ce încă încep la o lucrare ca aceasta, încă uneorĭ, rar şi celor ce sporesc şi n-aŭ ajuns încă săvârşirea. Pentru că celor desăvârşiţĭ, „Toate le pot întru Hristos cel ce

[124] Sfântul Isihie, Ierusalimneanul, cap. 189, *Cuvântul de suflet folositor şi mântuitor pentru trezvire, şi rugăciune, cu liniştire*, în *Capete 203*, *Filocalia*, Ed. Universalia, Buc., 2001.
[125] Sfântul Ilie Sinaitul, cap. 126 din *153 de Capete pentru rugăciune*, *Filocalia*, Ed. Universalia, Buc., 2001.

iĭ imputerniceşte pre dânşiĭ" (Filip. 4. 13) [126]. Însă tu sculându-te din somn, şi pre cât îţĭ este puterea trezvindu-te, cântă întâĭ polonoşniţa cu toată luarea aminte şi priceperea. Apoĭ după aceasta şăzând, roagă-te curat şi fără de răsipire în inimă, precum s-aŭ arătat, un ceas; Iară maĭ ales pre cât Dătătorul bunătăţilor va dărui ţie. Pentru că zice cel al Scării: – „Noaptea adecă maĭ de multe orĭ dă-te rugăciuniĭ, şi maĭ de puţine orĭ cântăriĭ de Psalmi. Iar ziua iarăşĭ găteşte-te după puterea Ta" – (K. 27).

Decĭ dacă şi aşa te-aĭ nevoi, încă puţină luare aminte aĭ, şi te trândăveştĭ, şi pre minte o aĭ întru turburare din oarecare întâmplare, sculându-te ridică-te precum ştiĭ, ţiindu-te de rugăciune. Apoĭ şăzând, sârgueşte-te a te ruga precum maĭ întâĭ s-aŭ scris, nevoindu-te de-a pururea ca prin rugăciune curată cu Curatul Dumnezeŭ să vorbeştĭ. Apoĭ sculându-te, cântă cu pricepere ceĭ şase Psalmĭ, pre cel al cincizecilea, şi un canon care veĭ voi. Apoĭ aşa şăzând şi priveghind, roagă-te curat jumătate de ceas. Şi iarăşĭ sculându-te, cântă lăudările, şi obcĭnuita slavoslovenie, întâiul ceas, şi după aceasta fă otpust. Însă la atâta înălţime aducă-se cele ce s-aŭ grăit prin buzele tale, cât numaĭ urechilor tale să fie auzite; De vreme ce şi roadele buzelor a le aduce luĭ Dumnezeŭ ni s-aŭ poruncit; dintru tot cugetul şi sufletul, mulţămind iubitoruluĭ de oamenĭ, şi purtătoruluĭ de grijă, Atot înţăleptuluĭ Dumnezeuluĭ nostru, celuĭ ce după a Sa nemărginită milă ne-aŭ învrednicit pre noi a trece cu lesnire luciul nopţiĭ ceĭ trecute, şi a vedea pre luminata măsură a zileĭ ce ne stă înainte. Şi ferbinte asemenea rugându-te, să ne dăruească nouă a trece fără de valurĭ, şi pre furtuna dracilor şi a patimilor, cea fără de lună şi sălbatecă, şi să ne miluească pre noĭ.

În ce chip să cuvine a trece de dimineaţă şi până la prânz.

27. Şi iarăşĭ de dimineaţă şi până la prânz, după puterea ta cu totuluĭ tot, tot luĭ Dumnezeŭ dăruindu-te, şi Acestuea întru zdrobită şi smerită inimă rugându-te să-ţĭ ajute ţie, celuea ce eştĭ neputincios, şi fără de voinţă (spre cele bune); trecĭ întru rugăciune curată în inimă şi nerăsipită. Şi întru cetire, drept (adecă în picioare) cetind ceea ce ţi s-aŭ aşăzat ţie din Psaltire, din Apostol, şi din Sfinţita Evanghelie. Asemenea făcând şi întru rugăciunele cele către Domnul nostru Iisus Hristos şi întru cele către Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeŭ. Dar şăzând întru celelalte cetirĭ ale Sfintelor scripturĭ. Decĭ după acestea cântă cu bună luare aminte pre obicĭnuitele ceasurĭ, care de ceĭ hrăniţĭ de Biserică, prea înţăleptăşte s-aŭ aşăzat; cu toată puterea sufletuluĭ gonind pre nelucrare, ca pre ceea ce este învăţătoare a toată răutatea, şi împreună cu patimile şi pre pricinile lor, măcar deşi micĭ care şi ni să par a fi, şi măcar de să văd a fi nevătămătoare.

Pentru fericirea despre nelucrare, şi cum că de nevoe este a păzi şi Sihastrul predaniea cea Bisericească.

28. Precum zice Sfântul Isaac: –„Apăraţi-vă o iubiţilor despre nelucrare; pentru căcĭ ascunsă este întru aceasta cunoscută moarte. Fiindcă fără de aceasta, în mâinele celor ce să sârguesc să robească pre Călugăr, nu va fi cu putinţă a cădea. Nu pentru Psalmĭ în ziua aceea ne va osândi pre noĭ Dumnezeŭ, nicĭ pentru nelucrarea rugăciuniĭ; Ci pentru căcĭ prin lăsarea acestora să face dracilor intrare. Iar când vor afla încăpere, şi vor intra, şi vor încuea pre uşile ochilor noştri, atuncea ne vor umplea pre noĭ tirăneşte cu necurăţie, de acelea ce supt Dumnezeasca hotărâre ţin pre lucrătoriĭ lor cu izbândire prea cumplită. Şi ne facem prinşĭ în mână pentru lăsarea celor micĭ, care pentru Hristos grijiĭ să învrednicesc de la ceĭ prea înţăleptĭ, precum s-aŭ scris: Cel ce nu supune pre a sa voe luĭ Dumnezeŭ, să va supune vrăjmaşilor luĭ. Drept aceea, acestea ce ţi să par ţie micĭ, ca

[126] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: "Toate le pot întru Hristos, Cel care mă întăreşte".

nişte ziduri ţi să va socoti ţie, împrotiva celor ce ne robesc pre noĭ. A cărora înlăuntrul chilieĭ, de ceĭ ce ţin pre orânduеala Bisericeĭ înţăleptăşte s-aŭ pus, spre păzirea vieţiĭ noastre, întru Duhul descoperireĭ; A cărora lăsare de ceĭ neînţăleptĭ, micĭ să socotea, şi pre paguba cea dintr-însele nu o socotesc. A acestora şi începătura căiĭ, şi mijlocul este slobozenie neiscusită, care este maică a patimilor. Pentru că maĭ bine este a ne nevoi să nu lăsăm pre cele micĭ, decât a da loc păcatuluĭ întru lăţimea lor. Pentru că sfârşitul robuluĭ acesteĭ slobozeniĭ fără de vreme cumplit este".

Şi iarăşi: – „O! ce dulcĭ sunt pricinele patimilor. Pentru că pre patimĭ uneorĭ adecă poate cineva a le tăea, şi întru depărtarea cea de la dânsele să alinează, şi să veseleşte când încetează ele. Însă pe pricinĭ a le lăsa nu poate; Pentru aceasta nevoind ne ispitim. Şi întru patimĭ adecă ne mâhnim, iară pricinile iubim să rămâie întru noĭ. Păcatele nu le poftim, iară pe pricinele cele ce ni le aduc nouă asupră pre dânsele, cu dulceaţă le priimim. Pentru aceasta pricinuitoare să fac lucrăriĭ celor dintâĭ, cele de a doua. Cel ce iubeşte pe pricinele patimilor, prins în mâna lor este cu de-a sila şi nevrând, şi rob s-aŭ făcut patimilor. Cela ce urăşte pre ale sale păcate, va înceta despre dânsele; şi mărturisindu-le pre dânsele, va dobândi ertare. Însă cu neputinţă este cuiva a lăsa pre deprinderea păcatuluĭ, maĭ întâĭ de a avea vrajbă cu dânsul; şi ertare a dobândi, maĭ întâĭ de a mărturisi greşalele. Pentru că aceea adecă este pricină de adevărată smerenie; Iar ceilaltă, şi a umilinţiĭ ceiĭ ce urmează inimiĭ din ruşine". Şi iarăşĭ: „Nu este păcat neertat, fără numaĭ cel nepocăit". Însă pentru acestea adecă destul este. Iar tu după cântarea de Psalmĭ a ceasurilor celor zise, mănâncă, ţiind şi pre rugăciune întru hrană. Că aşa făcând, să viĭ întru deprindere, prin puterea Daruluĭ, întru aceea, a te ruga neîncetat, după poruncă (Luca cap. 18) [127]. Ci cuvântul adecă cel pentru hrană care ţine pre trup prin negrăita înţălepciune a celuĭ ce l-aŭ zidit, puţin să îngăduească; Iar cuvântul cel pentru hrana care zideşte şi face viŭ pre suflet, maĭ întâĭ să se orânduească, care este dupre cum zic Sfinţiĭ Părinţĭ: Sfinţita şi de Dumnezeŭ făcătoarea rugăciune. Şi foarte cu cuviinţă, de vreme ce şi sufletul maĭ cinstit e decât trupul.

Încă pentru rugăciune, şi cum că să cade a ne ruga de-a pururea.

29. Precum acest trup al nostru, sufletul nefiind de faţă, mort este şi împuţit, aşa şi sufletul nemişcându-să pre sine la rugăciune, mort este, şi ticălos, şi răŭ împuţit. Şi cum că decât toată moartea să cade a socoti maĭ amar pre aceea, adecă a ne lipsi de rugăciune, ne învaţă pre noĭ bine Marele Daniil Proorocul, carele maĭ bine aŭ priimit a muri, decât o minută de ceas a să lipsi de rugăciune (Dan. **6.** 10) [128]. Încă zice şi Dumnezeescul Gură de Aur: „Cela ce să roagă cu Dumnezeŭ vorbeşte. Şi cât de mare lucru este om fiind, cu Dumnezeŭ a vorbi, nimenea adecă din toţĭ nu poate a nu cunoaşte; Însă prin cuvânt a pune de faţă cinstea nu va putea cineva; Pentru că această cinste covârşeşte şi pre marea cuviinţă Îngerilor. Încă zice: Rugăciunea este lucru de obşte al Îngerilor, împreună şi al oamenilor; şi nu este nicĭ o mijlocire a uniea şi a alteia firĭ, cât la rugăciune. Aceasta te despărţăşte de cele necuvântătoare. Aceasta te împreunează cu Îngeriĭ. Şi degrab să va muta cineva întru a acelora petrecere, şi vieţuire, şi sălăşluire, şi cinste, şi blagorodie, şi înţălepciune, şi pricepere, în toată vieaţa întru rugăciune, şi întru slujba luĭ Dumnezeŭ sârguindu-să a să zăbovi". Încă zice: – „Când va vedea dieavolul pre suflet îngrădit cu faptele bune, nu îndrăzneşte a veni aproape de dânsul, temându-să de tăriea şi de puterea care o daŭ rugăciunele, care maĭ mult hrănesc pre suflet, decât pre trup bucatele". Încă zice: „Vine ale sufletuluĭ sunt rugăciunele. Căcĭ precum trupul prin vine împreună să ţine, şi împreună aleargă, şi stă, şi trăeşte, şi întărit este; Iar dacă cineva pre acestea le va tăea, pre toată alcătuirea trupuluĭ o strică. Aşa şi sufletele

[127] *Sfânta Evanghelie după Luca*, cap. 18, intitulat *Pildele: văduva stăruitoare, vameşul şi fariseul. Iisus cheamă pe copii la Sine. Primejdiile bogăţiei. A treia vestire a Patimilor. Vindecarea orbului din Ierihon*. Capitolul începe cu acest paragraf: "Şi le spunea o pildă cum trebuie să se roage totdeauna şi să nu-şi piardă nădejdea".
[128] *Daniel*, **6**, 10: "Aşadar, regele Dariul a dat oprire scrisă şi poruncă".

prin Sfintele rugăciunĭ să alcătuesc şi să zidesc, şi aleargă cu lesnire pre drumul blagocestieĭ. Iar dacă te veĭ lipsi pre sineţĭ de la rugăciune, aceeaşĭ facĭ, ca cum aĭ fi scos pe peşte din apă. Că precum îĭ este aceluea vieaţă apa, aşa ţie, rugăciunea. Prin aceasta este cu putinţă a zbura prin văzduh, ca prin apă, şi la Cerurĭ a te sui, şi aproape de Dumnezeŭ a ajunge". Încă zice: – „Rugăciunea şi cererea, lăcaşurĭ ale luĭ Dumnezeŭ lucrează pre oamenĭ. Şi precum aurul, şi pietrile cele de mult preţ, şi marmurile, fac pre casele Împăraţilor, aşa şi rugăciunea pre oamenĭ, lăcaşurĭ ale luĭ Hristos le fac. Decĭ care laudă maĭ mare s-ar fi făcut rugăciuneĭ, decât că face lăcaşurĭ ale luĭ Dumnezeŭ? Şi pre carele nu-l încap Cerurile, Acesta intră în sufletul cel ce trăeşte întru rugăciune. Încă şi de acolo ar fi putut a cunoaşte pre puterea Sfintelor rugăciunĭ, că Pavel prin toată lumea, ca un înaripat alergând, şi în temniţă lăcuind, şi bătăĭ răbdând, şi lanţ purtând, şi vieţuind în sânge, şi în primejdiĭ, şi dracĭ gonind, şi morţĭ sculând, şi încetând boalele, întru nicĭ una dintru acestea nu s-aŭ nădăjduit pentru mântuirea oamenilor; Ci cu rugăciunea îşĭ întărea sufletul; Şi după semne şi după învierea morţilor, la rugăciune alerga, ca oarecare nevoitor la lupta cununiĭ. Pentru că şi a învieriĭ morţilor, şi a celorlalte tuturor, rugăciunea este dătătoare. Fiindcă pre care putere o aŭ apele la copacĭ, pre aceasta o aŭ rugăciunile la vieaţa Sfinţilor" –. Încă zice: – „Rugăciunea este pricină de mântuire; de nemurire pricinuitoare; a Bisericiĭ este zid nerumpt; Loc de apărare nejefuit, înfricoşat adecă dracilor, şi de mântuire nouă bine cinstitorilor". Încă: Precum oarecare Împărăteasă, intrând întru vreo cetate, nevoe este a-ĭ urma împreună toată bogăţiea: aşadar şi rugăciunea intrând în suflet, toată fapta cea bună împreună intră acolo."

Încă iar zice: – „Ceea ce este temeliea la casă, aceasta în suflet este rugăciunea. Şi să cuvine noĭ maĭ întâĭ pre aceasta, ca pre nişte temelie şi începătură a o întări în suflet, apoĭ să zidim deasupra cu sârguinţă şi pre întreaga înfrânare, şi pre purtarea de grijă a săracilor, şi pre toate legile luĭ Hristos. Încă: Lumină este a gânduluĭ şi a sufletuluĭ, rugăciunea cea cu sârguinţă, lumină nestinsă şi de-a pururea. Pentru aceasta nenumărate pleve de gândurĭ aruncă în gândurile noastre vicleanul, şi carele nicĭodată nu le-am socotit, pre acestea aducându-le în vreme rugăciuniĭ, le varsă asupra sufletuluĭ nostru". Încă: Mare armă este rugăciunea, mare întărire." Şi Teologul Grigorie zice: – „Maĭ mult să cade a pomeni pre Dumnezeŭ decât a răsufla. Şi iarăşĭ: maĭ adesea orĭ să gândeştĭ pre Dumnezeŭ, decât să răsufli." Şi Sfântul Isaac zice: – „Fără de neîncetată rugăciune, a te apropiea de Dumnezeŭ nu poţĭ; Şi după osteneala rugăciuniĭ, a face minţiĭ altă grijă, răsipire lucrează în cuget (K. 13). Şi: Toată rugăciunea întru care nu se va osteni şi trupul, şi nu se va necăji întru dânsa inima, lepădătură să socoteşte, pentru că fără de suflet este acea rugăciune (K. 76). Şi cel al Scăriĭ zice: – „Rugăciunea dupre adecă felurimea eĭ este împreunare şi unire a omuluĭ cu Dumnezeŭ; Iară dupre lucrare, întărire a lumiĭ, împăcare a luĭ Dumnezeŭ, maică a lacrămilor şi iarăşĭ fiică, a păcatelor curăţire, pod al ispitelor, a necazurilor părete în mijloc, zdrobire a războaielor, lucrul Îngerilor, hrană a tuturor celor fără de trupurĭ, veselie care va să fie, nemărginită lucrare, fântână a faptelor bune, a Darurilor pricinuitoare, sporire nevăzută, hrană a sufletuluĭ, luminare a minţiĭ, săcure a desnădăjduiriĭ, dovadă a nădejdiĭ, deslegare a întristăriĭ, bogăţie a Monahilor, vistierie a liniştitorilor împuţinare a mânieĭ, oglindă a sporireĭ, arătare a măsurilor, ivire a aşăzăriĭ, vestitoare a celor ce vor să fie, însemnare a laudeĭ. Rugăciunea este celuĭ ce cu adevărat să roagă, judecătorie şi Divan şi Judeţ al Domnuluĭ, maĭ înainte de divanul cela ce va să fie. (K. 28). Şi iarăşĭ zice: Nimic alt nu este rugăciunea fără numaĭ de lumea cea văzută, şi de cea nevăzută înstrăinare". Şi Sfântul Nil: – „Dacă doreştĭ a te ruga, leapădă-te de toate, ca pre tot să-l moşteneştĭ (K. 37). Încă: Rugăciunea este suire a minţiĭ către Dumnezeŭ (K. 36). Încă: Rugăciunea este voroavă a minţiĭ cu Dumnezeŭ (K. 3). Încă zice: Precum pâinea este hrană trupuluĭ, şi fapta bună sufletuluĭ, aşa şi minţiĭ rugăciunea cea Duhovnicească îĭ este hrană (K. 101). Şi acestea adecă întru acest chip. Însă vreme bună este acum şi pentru hrana cea trupească după cumpănirea, şi soma, şi felurimea aceştiea a arăta, cât maĭ în scurt, pre cât să poate.

Pentru hrana cea trupească, adecă cum trebuește a să hrăni Sihastrul.

30. Scrisu-s-aŭ: „Fiule al omuluĭ, cu cumpănă pre pâinea ta o veĭ mânca, și cu măsură pre apa ta o veĭ bea“ (Iez. **4**. 10) [129]. De vreme ce prin acestea, din destul poate a trăi cel ce să nevoește după Dumnezeŭ. Pentru că nu veĭ da, precum zice acela, sânge, nu veĭ lucra Duh. Zice încă și Marele Pavel „Îmi chinuesc trupul meŭ și-l supuĭ robieĭ, ca nu cumva altora propovăduind, însumĭ să mă fac netrebnic“ (1 Cor. **9**. 27) [130]. Și Dumnezeescul David „Genunchile mele aŭ slăbit de post, și carnea mea s-aŭ schimbat pentru untul de lemn“ (Ps. **108**. 23) [131]. Și Teologul: – „Prin nicĭ un lucru din toate nu să cinstește atâta Dumnezeŭ, cât prin reaua pătimire, și lacrămilor, iubire de oamenĭ li să răsplătește“. Și Sfântul Isaac: – „Precum Maica să grijăște de fiĭ, așa și Hristos poartă grijă de trupul celuĭ ce răŭ pătimește pentru Dânsul, și aproape de gura luĭ este totdeauna (K. 56). Și iarăși: „În pântecele cel plin, cunoștința tainelor luĭ Dumnezeŭ nu încape. Și: precum urmează celor „ce în lacrămĭ samănă, snopiĭ veselieĭ“ (Ps. **125**. 6) [132], așa urmează releĭ pătimirĭ ceĭ pentru Dumnezeŭ, bucuriea. Și „fericit este cela ce s-aŭ îngrădit pre sineșĭ despre toată dulcea pătimire, ceea ce îl despărțăște pre dânsul de la așăzarea sa“. Și iarășĭ: întru multă vreme ispitindu-mă, întru cele drepte și întru cele stângĭ, și după ce m-am cercat pre sinemĭ întru aceste două chipurĭ de multe orĭ, și am priimit de la împrotivnicul nenumărate rane, și m-am învrednicit a marĭ sprijinelĭ întru ascuns, am priimit întru sinemĭ cercare din lungile vremĭ ale anilor, și prin ispitire și prin Darul luĭ Dumnezeŭ, acestea m-am învățat: Cum că temeliea tuturor bunătăților, și cea de a doua oară chemare a sufletuluĭ din robiea vrăjmașuluĭ, și calea care duce către lumină și către vieață, aceste două chipurĭ sunt: aceea adecă a să aduna pre sineșĭ într-un loc, și aceea adecă, a posti de-a pururea, adecă a să canonici pre sineșĭ întru înfrânarea pântecelui, înțăleptăște și cu pricepere, întru nemișcat scaun, adecă statornicie, și întru neîncetată îndeletnicire și cugetare a luĭ Dumnezeŭ. Pentru că de aicea să face supunerea simțirelor,de aicea trezvirea mințiĭ, de aicea sălbatecele patimĭ să îmblânzesc, cele ce să mișcă în trup, de aicea blândeța gândurilor, de aicea mișcările cele luminoase ale cugetelor, de aicea sârguința cea către Dumnezeeștile lucrurĭ ale fapteĭ bune, de aicea înțălegerile cele maĭ înalte și supțirĭ, de aicea lacrămile cele nemăsurate, care în toată vremea să fac, și aducerea aminte de moarte, de aicea întreaga înfrânare cea curată, care desăvârșit este depărtată de toată nălucirea, ceea ce ispitește pre gândire. De aicea vederea cea iute, și ascuțirea cunoștințiĭ acelor ce departe sunt, de aicea cele maĭ adâncĭ ale înțălegerilor celor tainice, pre care gândirea le pricepe prin puterea Dumnezeeștilor cuvinte, și mișcările cele maĭ dinlăuntru, care să fac înlăuntru în suflet; și deosebirea și alegerea duhurilor din Sfintele Puterĭ, și a adevăratelor vederĭ din deșartele nălucirĭ. De aicea frica căilor, și a cărărilor celor ce sunt în noianul gândireĭ, care taie pre trândăvire și pre lenevire, și văpaea râvniĭ care calcă pre toată primejdiea, și trece prin toată frica, și ferbințala ceea ce defaimă pre toată poftirea, și din gândire o șterge pre aceasta, și uitarea face a toată aducerea aminte celor ce trec împreună cu altele; Și ca în scurt să zic, slobozeniea omuluĭ celuĭ adevărat, și bucuria sufletuluĭ și învierea, și odihna cea împreună cu Hristos întru împărățiea cerurilor de aicea să face.

Iar dacă cineva vă va lenevi întru aceste două, să cunoască, că nu numaĭ de aceste toate, cele ce maĭ înainte s-aŭ zis, să păgubește pre sineșĭ, ci și pre temeliea tuturor faptelor bune o clătește, prin defăimarea acestor două fapte bune. Și precum sunt acestea în suflet, începătură și cap al

[129] *Iezechiel*, **4**, 10: "Hrana ta, cu care te vei hrăni, să o mănânci cu măsură, câte douăzeci de siclii pe zi, dar s-o mănânci din timp în timp".

[130] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **9**, 27: "Ci îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic".

[131] *Psalmii*, **108**, 23: "Genunchii mei au slăbit de post și trupul meu s-a istovit de lipsa untdelemnului".

[132] *Idem*, **125**, 6: "Mergând, mergeau și plângeau, aruncând semințele lor, dar venind vor veni cu bucurie, ridicând snopii lor".

Dumnezeeştiĭ lucrărĭ, şi uşă, şi calea cea către Hristos dacă cineva le va ţine pre dânsele, şi întru ele va răbda; Aşa şi dacă cineva să va depărta de dânsele, şi va sări departe de dânsele, la aceste două împrotivnice acestora ajunge, zic adecă, la a să strămuta cu trupul, şi a să îndrăci cu pântecele fără de lege. şi celelalte." Şi întru altele zice: –„Şi ceĭ ce adecă sunt întru începuturile lor leneşĭ şi trândavĭ, nu numaĭ de nevoinţele acestea, şi de unele ca acestea, ci şi de sunetul frunzelor copacilor să înfricoşază şi să cutremură. Şi din puţină nevoie ceea ce să întâmplă din trebuinţa foameĭ, şi din puţinăĭ neputinţă, să biruesc, şi să leapădă, şi să întorc la cele dintâĭ. Iar ceĭ adevăraţĭ şi cercaţĭ, nicĭ din iarba verdeţurilor nu să satură, nicĭ hrănindu-să cu rădăcinĭ de buruene uscate, maĭ întâĭ de ceasul cel legiuit al hraniĭ nu priimesc a gusta ceva. Ci şi jos zac întru slăbiciune fiind, şi întru nevoinţă a trupuluĭ; Şi tâmpit văd ochiĭ lor, dintru cea prea multă pătimire a trupuluĭ. Şi măcar deşi de multă nevoe s-ar fi apropieat să iasă din trup, nicĭ aşa nu daŭ mâna să se biruească, şi să cază din cea tare a lor voinţă. Pentru că doresc şi poftesc să se silească pre sineşĭ pentru dragostea luĭ Dumnezeŭ, şi priimesc a să osteni pentru fapta cea bună, decât pre vieaţa cea vremelnică a o avea, şi pre toată odihna cea întru dânsa. Şi când vin asupra lor ispitele, maĭ mult să veselesc, că întru dânsele să săvârşăsc, adecă să fac desăvârşiţĭ. Dar nicĭ din ostenelele cele cu chinuire, care să fac întru dânsele, nu să îndoesc pentru dragostea luĭ Dumnezeŭ; Ci până ce vor lipsi din vieaţă, din suflet gata sunt să priimească cu vitejie pre asuprele, şi nu să daŭ în laturĭ, că întru dânsele să fac desăvârşiţĭ". Decĭ şi noĭ acestora, şi unora ca acestora urmând, încă şi celuea ce porunceşte „pre calea împărătească mergĭ, şi să nu te abaţĭ în dreapta saŭ în stânga" (Pil. 4.27) [133] supuindu-te, şi chip îţĭ arătăm ţie şi îndreptar al mijlocimeĭ, carele cu adevărat şi pre acest hotar îl are.

În ce chip să cade a să hrăni nevoitorul, lunea, mercurea, şi vinerea.

31. În cele trei zile ale săpătămâniĭ, adecă lunĭ, mercurĭ, şi vinerĭ, fă de-a pururea Ennàtas, adecă mănâncă o dată în zi, împărtăşindu-te din pâine şase unghiĭ (unghiea are unsprezece dramurĭ), şi din cele ceu aŭ hrană uscată, pre cât îţĭ este de ajuns împărtăşindu-te cu înfrânare; Iar din apă, până la trei saŭ patru păhare de voeştĭ. Urmând canonuluĭ al 69 al Sfinţilor Apostolĭ, carele hotărăşte: „Dacă vreun Episcop, saŭ Preot, saŭ Dieacon, saŭ Ceteţ, saŭ Cântăreţ, pre Sfântul post cel de patruzeci de zile al Paştelor nu-l posteşte, saŭ mercurea, saŭ vinerea, să fie Caterisit, afară de nu pentru neputinţă trupească ar fi fost împiedecat; Iar de va fi mirean, să fie aforisit". Iar lunea maĭ pre urmă de Dumnezeeştiĭ Părinţĭ s-aŭ legiuit.

În ce chip să cuvine a să hrăni marţa şi joea.

32. Iar pentru cele doă zile iarăşĭ, adecă marţĭ şi joĭ, mănâncă de două orĭ pe zi. La prânz adecă hrănindu-te şase unghiĭ de pâine, din fiertură cu înfrânare, şi din cele ce aŭ hrană uscată ceva împărtăşindu-te, şi din vin amestecat cu apă până la trei păhare de aĭ trebuinţă, saŭ patru. Iar sara gustând din pâine unghiĭ trei, şi ceva din cele ce aŭ hrana uscată, saŭ din oarecare poame, şi din vin împreună cu apă un păhar, mult două, de te apucă pre tine multă sete. Pentru că foarte ajutorează setea şi în lacrămĭ, împreună lăcuitoare având şi pre privighere, precum zice cel al Scăriĭ: „Setea şi privigherea aŭ stors pre inimă; Iar inima după ce s-aŭ stors, aŭ sărit afară ape". Şi Sfântul Isaac zice: „Pentru Dumnezeŭ însetează, ca să te umpli de dragostea Luĭ". Iar dacă şi întru aceste două zile maĭ bine voeştĭ o dată a mânca, prea bine veĭ face. De vreme ce şi cel întâĭ, şi maică, şi rădăcină, şi temelie a tuturor bunătăţilor, postul este, şi înfrânarea. Că zice şi oarecarele din ceĭ din afară: (Pitagora): Alege vieaţă prea bună, şi dulce pre dânsa o va face obiceiul. Şi Marele Vasilie: –„Unde

[133] *Pildele lui Solomon*, **4**, 27: "Nu te abate nici la dreapta, nici la stânga, ţine piciorul tău departe de rău".

este voinţă, oprealã nicĭ una nu este". Şi altul oarecare din Purtătoriĭ de Dumnezeŭ: În ce chip al aduceriĭ de roadă este floarea, aşa şi început al lucrătoareĭ fapte bune înfrânarea.

Însă poate că acestea adecă, şi cele ce urmează acestora, să vor părea oarecărora grele, încă poate că şi cu neputinţă; Dar cela ce socoteşte roada ceea ce dintru acestea înfloreşte, şi ca în oglindă priveşte, cât de mare slavă să obicĭnuesc a naşte, uşoare pre acestea le va judeca. Şi prin ajutorul Domnului nostru Iisus Hristos şi prin cea după putere sârguinţă, prea lesnicioase şi cu cuvinte şi cu lucrurĭ le va propovedui, şi pre întărita statornicie, acestora o va pecetlui. Şi zice Sfântul Isaac: –„Pâine proastă din masa celuĭ curat, curăţăşte din toată patima pre sufletul celuĭ ce o mănâncă. Şi: din masa celor ce postesc şi privighează, şi să ostenesc întru Domnul, ia-ţĭ ţie doftorie de vieaţă, şi rădică-ţĭ pre murirea sufletuluĭ tăŭ; Că cel iubit aŭ şăzut la masă în mijlocul lor, sfinţând mâncarea, şi pre amărăciunea releĭ pătimiriĭ lor o preface întru dulceaţa Luĭ cea nepovestită. Iar Duhovniceştiĭ şi Cereştiĭ slujitoriĭ luĭ, umbresc preste dânşiĭ şi preste Sfintele lor bucate. Şi: mireazma postniculuĭ prea dulce este, şi întâlnirea luĭ veseleşte pre inimele celor cu dreaptă socoteală. Şi: iubită este luĭ Dumnezeŭ, petrecerea celuĭ înfrânat".

În ce chip să cuvine a să hrăni sâmbăta, şi pentru privigherĭ. Şi în ce chip să cade a mânca în vremea privigheriĭ.

33. Iar în fieştecare sâmbătă, afară de cea mare, cuviincios lucru este ţie, a mânca de două orĭ, precum maĭ înainte s-aŭ aşăzat în marţa şi în joea, şi pentru hotarul Sfintelor Canoane, şi pentru că întru toate Duminicele a tot anulu afară de cea din săptămâna brânzeĭ, să cuvine ţie să aibĭ privigherĭ, de nu cumva aproape este vreo priveghere a celor Stăpâneştĭ marĭ praznice, saŭ a vreunuea din ceĭ prea marĭ Sfinţĭ, ca după ce veĭ face pre aceea să laşĭ pre a Duminiciĭ. Însă şi măcar aşa, de două orĭ să mănâncĭ în sâmbete. Dar de folos este ca pururea să te sileştĭ la lucrarea privigheriĭ ceĭ de noapte. Drept aceea şi împreună cu privigherea ceea ce după întâmplare ar fi venit pre deasupra în săptămână, prea de folos îţĭ este ţie să facĭ şi pre a Duminiciĭ: şi mare câştig îţĭ va urma ţie prea degrab, şi maĭ ales întru acest chip „se va ivi de timpuriŭ lumina ta, precum s-aŭ zis, (Isa. **58**.8) [134] şi vindecările tale degrab vor răsărĭ". Zice încă şi Sfântul Isaac: –„Fieştecăruea nevoinţe împrotiva păcatuluĭ şi a pofteĭ, început îĭ este osteneala privigheriĭ şi a postuluĭ, şi maĭ ales celuĭ ce să nevoeşte împrotiva păcatuluĭ care este înlăuntru întru noĭ. Şi semnul urăciuniĭ păcatuluĭ, şi al pofteĭ luĭ, dintru aceasta să vede întru ceĭ ce să nevoesc împrotiva acestuĭ războiŭ nevăzut, şi pre toată aruncarea patimilor de aproape o împuţinează, adecă, întru post încep eĭ. Şi după aceasta, privigherea nopţiĭ ajutorează la nevoinţă. Cela ce întru toată vieaţa sa, pre vorbirea a împreună soţieĭ aceştiea o iubeşte, acesta iubitor şi întregeĭ înţălepciunĭ să face. Că precum odihna pântecelui, început al tuturor relelor este şi trândăviea somnuluĭ ceea ce aprinde pre pofta curvieĭ; Aşa calea luĭ Dumnezeŭ cea Sfântă, şi temeliea a toată fapta cea bună postul este şi privigherea, şi deşteptarea cea întru slujba luĭ Dumnezeŭ" (Cuv. **85**).

Încă iarăşĭ zice: –„Sufletul cel luminat cu pomenirea luĭ Dumnezeŭ, şi cu neadormită priveghere noaptea şi ziua, acolo zideşte Domnul pre întărirea Luĭ; Nor carele îl acoperă pre dânsul în zi, şi cu lumină de foc să strălucească noaptea, şi lăuntrul întunereculuĭ lumină să-l lumineze. Încă: „Alege-ţĭ ţie lucrare a desfătăriĭ, adecă priveghere neîncetată, pre cea în nopţĭ, întru care s-aŭ desbrăcat Părinţiĭ toţĭ de omul cel vechiŭ, şi s-aŭ învrednicit ceĭ de a doua înnoirĭ a minţiĭ, în ceasurile acestea simte sufletul vieaţa aceea cea fără de moarte, şi întru simţirea aceea să desbracă de întunerecul patimilor, şi priimeşte pre Duhul cel Sfânt" (Trim.3). Şi iarăşĭ zice: Cinsteşte pre lucrarea privigheriĭ, ca să afli mângâeriĭ, a sufletuluĭ (K.23). Încă: Să nu socoteştĭ O! omule, că întru toată lucrarea

[134] *Isaia*, **58**, 8: "Atunci lumina ta va răsări ca zorile şi tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu".

Călugărilor, este vreo petrecere maĭ mare, decât privigherea cea de noapte. Şi pre Călugărul ce petrece întru privighere, cu dreaptă socoteală a minţiĭ, pre acesta să nu-l vezĭ ca pre un purtător de trup. Pentru că cu adevărat al rânduelii ceĭ Îngereştĭ este acest lucru. Încă: Sufletul cel ce să osteneşte întru această Îngerească petrecerea a privigheriĭ, ochĭ Heruvimiceştĭ va avea, ca totdeauna să privească şi să vază pre vederea cea Cerească" (K.29).

Încă pre acestea, adecă pre privigherĭ, să le săvârşăştĭ preste tot, întru rugăcine, întru cântarea de Psalmĭ, şi întru cetime cu curat şi înţăles cuvânt, şi fără de răsipirea minţiĭ, şi cu umilinţă întru singurătate, saŭ împreună cu iubita şi cea de un nărav însoţire: însă fă şi după toată privigherea tu, puţină mângâere, pentru osteneala ce s-aŭ făcut din privighere, şi întru mâncărĭ, şi întru băuturĭ la cină, adecă mânâncă pâine trei unghiĭ, punere în masă ceva care are hrană uscată, pre cât îţĭ este ţie de ajuns, bea şi vin cu apă trei păhare însă vezĭ, ca nu cumva spre zi, întru care ţi să cuvine ţie a posti până la al noulea ceas, având privighere, pentru privighere poate ca să deslegĭ pre postul cel până la al noulea ceas. „Pentru că pre acest lucru să cuvine să-l facĭ, şi pre acela să nu-l laşĭ" (Mat. 23.23)[135], pentru că pre mângâere aŭ hotărât cuvântul să o facĭ tu după ce se va sfârşĭ privighere.

În ce chip să cade a mânca în Duminicĭ, şi pentru altele. Încă şi pentru osteneală, şi pentru smerenie.

34. Asemenea încă şi în toate Duminicile, mânâncă de două orĭ în zi, precum şi în sâmbete. Însă acest aşăzământ atâta întreg păzască-se, afară de neputinţă. Încă şi de zilele cele ce ca cum sunt arătate şi deslegate de Dumnezeeştiĭ Părinţĭ, din lungul obiceiŭ, şi din pricinĭ oarecare ce sunt maĭ noiă: (adecă nu posti la praznice împărăteştĭ, nicĭ la harţurĭ), Dumnezeeştĭ, zicem, saŭ şi împrotivă. Pentru că întru acestea, nicĭ mâncăm o dată numaĭ, nicĭ mâncăm uscat, ci din toate cele de trebuinţă şi neprihănite, ca din verdeţurĭ ne împărtăşim; Însă cu înfrânare, şi cu cea orânduită somă. Pentru că totdeauna prea bun lucru este acela, adecă întru toate a ne înfrâna. Iar întru neputinţele cele trupeştĭ, precum am zis, fără de sfieală să cuvine a te împărtăşi cu toate cele de trebuinţă, şi din cele legiuite care întăresc pre trup. Pentru că Dumnezeeştiĭ Părinţĭ ne-aŭ învăţat pre noĭ, să fim ucigătorĭ de patimĭ, nu ucigaşĭ de trup. Asemenea cu cuviinţă este, ca din toate cele dogmatisite, adecă câte slobode sunt cinuluĭ Călugăresc, câte puţin să guştĭ întru slava şi mulţămita luĭ Dumnezeŭ, şi pentru netrufiea. „Pentru că lipsa lucrurilor, precum zice Sfântul Isaac, învaţă pre om vrând şi nevrând înfrânare. De vreme ce când îndestulare şi voe slobodă vom luoa a acestora, nu putem să ne ţinem pre înşine". Şi iarăşĭ zice Sfântul Isaac: –„Că sufletul cel ce iubeşte pre Dumnezeŭ, întru Dumnezeŭ singur are pre odihnă". Şi maĭ ales împreună cu osteneala şi cu reaua pătimire, şi pre smerenie alege-o. Pentru că osteneala şi smereniea (scrie oarecare din Sfinţĭ) agonisesc pe Iisus.

În ce chip să cuvine a să hrăni şi a petrece în Sfintele posturĭ, şi maĭ ales în cel mare.

35. Iar pentru hrana, poate că şi pentru petrecerea ce întru Sfântele posturĭ, de prisosit socotim a descoperi cu de-amăruntul şi deosebĭ. Că precum maĭ înainte s-aŭ rânduit să săvârşăştĭ tu în zilele întru care facĭ Ennàtas, aşa cu cale şi cu dreptate este, şi în Sfintele posturĭ să lucrezĭ, afară de sâmbete şi de Duminicĭ. Maĭ ales de este cu putinţă, şi maĭ cu de-adinsu, şi maĭ cu trezvire, maĭ mult în Sfântul şi Marele post cel de patruzeci de zile, ca cela ce este zecieuală a tot anuluĭ, şi prin Stăpânească şi Dumnezeească Înviere, şi prin purtătoarea de lumină zi, biruitorilor celor după Iisus Hristos le dă plăţile cele pentru nevoinţă.

[135] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **23**, 23: "Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! că daţi zeciuială din izmă, din mărar şi din chimen dar aţi lăsat părţile mai grele ale Legii: judecata, mila şi credinţa; pe acestea trebuia să le faceţi şi pe acelea să nu le faceţi".

Pentru dreapta socoteală, ca din parte; şi cum că lucrării cei cu măsură preţ nu este. Şi pentru supunere.

36. Însă şi acestea, şi cele asemenea acestora, să cuvine să le uneltești tu cu prea bine cercetată dreaptă socoteală, spre împreună glăsuirea îndoitului vieţuitor, şi pacinica aşăzare. „Că cu înţălepciune, zice, să zideşte casa, şi cu pricepere să umple cămările de toată băgăţiea scumpă şi bună". Scrie încă şi Dumnezeescul Talasie: –„Lipsa cea prin bine judecătoare alegere a minţii, cu cuvânt priimit şi strâmtorarea, împărătească cale este. Drept aceea chinuirea cea fără de judecătoarea alegere, saŭ cea fără de cuvântare scoborâre, de nefolos sunt, ca cele ce şi despre o parte, şi despre alta afară de cuvânt să fac". Şi Cuviosul Isaac: „Urmează odihnii mădularilor, clătire din statul său a gândurilor şi amestecarea. Şi lucrării cei nemăsurate, mâhnirea cea cu întunecare; Şi mâhnirii cei cu întunecare, clătire din statul său (a minţii). Însă are deosebire clătire din statul său, de clătiri din statul său; Pentru că cei dintâi clătiri din statul său, îi urmează adecă războiul curviei; Iară cei ce a doua, din a sa sihăstrie părăsire, şi din loc în loc mutare. Iară lucrării cei cu măsură şi care cu mare osârdie de-a pururea petrece, preţ nu-i este. Iar a acestora împuţinare adecă, înmulţăşte pre dulceaţă, iar nemăsurarea prin clătire din statul său". Şi Marele Macsim scrie: –„Să nu aibi pre toată îndeletnicirea pentru trup; ci hotărăştii lui pre nevoinţa cea după putere; şi pre toată mintea ta, la cele dinlăuntru întoarce-o. Pentru că „Nevoinţa cea trupească, întru puţin este de folos; Iar blagocestiea întru toate, şi cele de aceea înainte." (1Tim. **4**.9) [136]. Iar dacă cumva cumpăna trupului, trage împrotivă şi sâlniceşte, şi îngreuează pre cumpăna sufletului, spre plecări şi mişcări fără de rândueală, şi de suflet vătămătoare, trăgându-o în jos, precum s-aŭ scris „Trupul pofteşte împrotiva duhului, şi duhul împrotiva trupului" (Gal. **5**.17) [137] Însă tu pre acesta prin zăbala înfrânării înfrânându-l, omoară-l, până ce şi nevrând lesne purtat în frâu se va face, şi să va supune celui mai bun, aducându-ţi aminte de Marele Pavel ce zice: „Pre cât omul nostru cel din afară să strică, pre atât cel dinlăuntru să înnoeşte din zi în zi" (2Cor. **4**.16) [138]; şi de Sfântul Isaac: Dă-te pre sineţi să mori întru nevoinţă, şi să nu petreci întru lenevire. Pentru că nu numai cei ce pentru credinţa cea întru Hristos aŭ priimit moarte, Mucenici sunt, ci şi cei ce mor pentru păzirea poruncilor Lui. Şi mai bună este nouă moartea întru nevoinţă, decât să trăim întru cădere". Şi mai întâi de toate cu voinţa pre toate fii făcându-le cu întrebarea Duhovnicescului tău după Domnul Părinte. Că aşa cu Darul lui Hristos şi cele grele şi cu anevoe de suit, ţi să vor părea ţie că sunt foarte uşoare şi ca pre un câmp neted. Ci să ne întoarcem de unde am eşit.

În ce chip să cuvine nevoitorului a trece măsura vremii cea de după prânz, până la apusul soarelui. Şi cum că să cuvine a crede, că după osteneala şi măsura lucrării noastre, ni să dă nouă şi împărţirea Dumnezeeştilor Daruri.

37. Iar după ce vei prânzi precum să cuvine nevoitorului, după cum Dumnezeescul Pavel porunceşte „Că cela ce să nevoeşte, despre toate să înfrânează" (1Cor. **9**.25) [139], să ceteşti de ajuns şăzând jos, în scripturile mai ales cele de trezvire ale Părinţilor. Şi de aceea să dormi un ceas, de sunt zilele mari. Apoi după ce te vei scula, puţin să faci lucru cu mâinele, ţiind şi pre rugăciune. Deci după

[136] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 9: "Vrednic de credinţă este acest cuvânt şi vrednic de toată primirea".

[137] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Căci trupul pofteşte împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceţi ceea ce aţi voi".

[138] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 16: "De aceea nu ne pierdem curajul şi, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi".

[139] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **9**, 25: "Şi oricine se luptă se înfrânează de la toate. Şi aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi, nestricăcioasă".

acestea, roagă-te precum maĭ întâĭ s-aŭ arătat, adecă ceteşte, apoĭ cugetare, şi sârgueşte-te ca să te smereştĭ, şi să te aibĭ pre sineţĭ dedesuptul tuturor oamenilor. Pentru „Că cela ce să înalţă, zice pre sineşĭ, se va smeri; Iar cela ce să va smeri pre sineşĭ, se va înălţa" (Luca **18**.14) [140]. Şi „Cel ce să pare că stă, vază ca nu cumva să cază" (1Cor. **10**.12) [141]. Şi că „Domnul mândrilor le stă împrotivă, iar smeriţilor le dă Dar" (Pil. **3**, 34) [142]. Şi: început al mândrieĭ este aceea, adecă a nu cunoaşte pre Domnul. Şi „Ceĭ mândri aŭ făcut călcare de lege foarte" (Ps. **118**.51) [143]. Şi: „Nu cele înalte cugetând, ci cu ceĭ smeriţĭ împreună pogorându-vă" (Rom. **12**.16) [144]. Zice încă şi Dumnezeescul Gură de Aur: „Acesta maĭ ales este cela ce să cunoaşte pre sineşĭ, carele să socoteşte pre sineşĭ că nimic este. Pentru că nimic nu este atâta de iubit luĭ Dumnezeŭ, precât aceea, adecă a să număra cineva pre sine cu ceĭ de pre urmă". Şi Sfântul Isaac: –„Celor smeriţĭ cu cugetul, li să descopere tainele. Şi unde izvoraşte smereniea, acolo mărirea luĭ Dumnezeŭ izvoraşte" (K.23), Şi că: maĭ întâĭ de Dar aleargă smereniea, şi maĭ întâĭ de certare aleargă părerea (K.73). Şi Sfântul Varsanufie: –„Dacă întru adevăr voeştĭ să te mântueştĭ, ascultă cu lucrul, rădică picioarele tale de la pământ, şi suie la Cer mintea ta, şi acolo să fie cugetarea ta noaptea şi ziua. Şi pre câtă putere aĭ fă-te defăimat, dând războiŭ ca să te vezĭ pre sineţĭ dedesuptul a tot omul; Aceasta este calea cea adevărată, afară de aceasta, alta nu este celuĭ ce voeşte să se mântuească, întru Hristos cel ce îl împuterniceşte pre dânsul. Alerga cel ce voeşte, ca să prinză, mărturisesc înaintea luĭ Dumnezeŭ celuĭ viŭ, şi carele voeşte să dăruească vieaţă vecĭnică tot celuĭ ce voeşte". Şi cel al Scăriĭ: „Nu am postit, nu am privegheat, nu jos am dormit, ci m-am smerit şi m-aŭ mântuit pre mine Domnul".

În scurt: vânând adecă tu, maĭ întâĭ de alt tot lucrul, şi pre a nu fi băgat în seamă, precum zice Sfântul Varsanufie: „Că a nu griji de tot lucrul, va face pre Călugăr să se apropie de Cetate; şi a nu fi băgat în samă între oamenĭ, îl va face să lăcuească în Cetate; Iar a muri despre tot omul, te va face pre tine a moşteni Cetatea şi vistieriele eĭ; şi de voeştĭ să te mântueştĭ, ţine pre a nu fi băgat în samă, şi aleargă către ceea ce-ţĭ zace înainte". Şi este iarăşĭ precum zice ucenicul acestuea (Cuviosul Ioan), adecă a nu fi băgat în samă, aceea: a nu să face pre sine întocmaĭ ci cineva; şi a nu zice pentru vreun lucru: că şi eŭ am făcut acesta". Apoĭ iarăşĭ şăzând roagă-te curat şi fără răspândire, până ce va sosi seara, şi aşa cântă pre obicĭnuita vecernie, şi fă otpust. Din curată inimă crezând, că după osteneala şi durerea cea pentru fapta bună, şi după măsura lucrăriĭ noastre, şi împărţirea Darurilor şi a plăţilor, şi lauda de la Dumnezeŭ ni să dărueşte nouă, şi mângâiare. Precum zice Dumnezeescul Cântăreţ de Psalmĭ (**93**.19) [145] „Dupre mulţimea durerilor mele în inima mea, mângâierile Tale aŭ veselit sufletul meŭ. Şi Mântuitorul „Veniţĭ către Mine toţĭ ceĭ osteniţĭ şi însărcinaţĭ, şi Eŭ vă voiŭ odihni pre voĭ" (Mat. **11**.28) [146]. Şi Marele Pavel „Dacă împreună cu Hristos pătimim, ca şi împreună să ne proslăvim. Că socotesc că nu sunt vrednice pătimirele vremiĭ de acum, să se asemenea cu slava ceea ce va să se descopere la noĭ" (Rom. **8**.17) [147]. Zice încă şi înţăleptul întru cele Dumnezeeştĭ Macsim: –„Pricină să zice că este a Împărăţieĭ Dumnezeeştilor bunătăţĭ, măsura credinţiĭ a fieştecăruea.

[140] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 14: "Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa".
[141] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 12: "De aceea, cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă".
[142] *Pildele lui Solomon*, **3**, 34: "De cei batjocoritori El râde, iar celor smeriţi le dă har".
[143] *Psalmii*, **118**, 51: "Cei mândri m-au batjocorit fără măsură, dar de la legea Ta nu m-am abătut".
[144] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 16: "Cugetaţi acelaşi lucru unii pentru alţii; nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duşi spre cele smerite".
[145] *Psalmii*, **93**, 19: "Doamne, când s-au înmulţit durerile în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu".
[146] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 28: "Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi".
[147] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 17: "Şi dacă suntem fii, suntem şi moştenitori – moştenitori ai lui Dumnezeu şi împreună-moştenitori cu Hristos, dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne şi preamărim".

Că precum credem, şi pre starea osârdieĭ cea pentru a lucra o avem. Decĭ cela ce lucrează, după măsura lucrăriĭ arată pre măsura credinţiĭ, priimind precum aŭ crezut pre măsura Daruluĭ. Iar cela ce nu lucrează, după măsura nelucrăriĭ arată pre măsura necredinţiĭ, priimind precum nu aŭ crezut, pre lipsirea Daruluĭ. Decĭ răŭ face zavistnicul, pre ceĭ ce împlinesc cu lucrul zavistuindu-ĭ, de vreme ce întru a luĭ stăpânire arătat, dar nu întru a altuea este alegerea aceea, adecă a crede şi a lucra, şi înlăuntru a priimi pre Darul cela ce vine după măsura credinţiĭ". Şi din suflet cerând, adecă tu de la Dumnezeŭ, să rămâie statornică ceilaltă vreme a noastră. Şi încă şi însuşĭ sfârşitul vieţiĭ: creştinesc, fără de durere, neruşinat, cu pace, şi lângă înfricoşatul scaun al Domnuluĭ şi Dumnezeŭ, şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos.

Că maĭ mare decât toată lucrarea, este rugăciunea cea curată.

38. Încă lângă cele arătate, şi aceasta să ştiĭ frate, că toată meşteşugirea, şi tot canonul, şi de voeştĭ, şi lucrarea cea deosebită, s-aŭ aşăzat cu tipic aşa şi s-aŭ legiuit, pentru căcĭ nu putem noĭ încă a ne ruga în inimă curat, şi fără de răsipire a minţiĭ. De vreme ce dacă acest lucru s-ar fi împlinit, cu bunăvoirea şi Darul Domnuluĭ nostru Iisus Hristos pre cele multe şi în multe chipurĭ, şi care împărţăsc lăsându-le, cu cel unul şi singuratec, şi unitor, fără de nicĭ o mijlocire, maĭ presus de cuvânt ne unim, precum s-aŭ zis de prea slăvitul Teolog: „Dumnezeŭ cu Dumnezeĭ şi unindu-să, şi de dânşiĭ cunoscându-să". Care lucru este strălucirea cea înfiinţată în inimă prin Sfântul Duh, care să naşte, precum s-aŭ zis, din cea pomenită curată şi nerăsipită rugăciune a inimiĭ. Însă rar lucru este acesta, şi de abea unul dintru o mie este cel ce s-aŭ învrednicit, prin Darul luĭ Hristos să sporească la această stare. Iar aceasta adecă, ca să fi înotat şi preste aceea, şi Duhovniceştiĭ rug: să se fi învrednicit, şi să fi dobândit pre descoperirea tainelor veaculuĭ ce va să fie, prea a puţinĭ este, şi care de abea în neamurĭ şi în neamurĭ să află, prin bună voirea Daruluĭ, precum scrie şi Sfântul Isaac: „precum de abea din milioane de oamenĭ unul să află, carele să fi împlinit poruncile, şi cele după lege, puţin cu lipsă, şi aŭ ajuns întru curăţeniea sufletuluĭ, aşa unul din miĭ să află că s-aŭ învrednicit de aŭ ajuns cu multă străjuire întru rugăciunea cea curată, şi aŭ rumpt prin mijloc pre acest hotar, şi aŭ dobândit acea taină. Pentru căcĭ curateĭ rugăciunĭ mulţĭ nicĭdecum nu s-aŭ învrednicit, ci puţinĭ. Iar întru taina aceea care este după aceea, şi pre urma curateĭ rugăciunĭ, cela ce a ajuns, de abea să află din neam şi în neam, cu Darul luĭ Hristos " Şi după puţine iarăşĭ zice: „Şi dacă cu curăţenie de abea cineva să roagă, ce să zicem pentru cea Duhovnicească? după cum iarăşĭ el zice: De mişcare slobodă este şi ceea ce să pleacă, adecă ceea ce nu stă tot întru aceeaşĭ stare, ci câtuşĭ de cât să pleacă în jos, ca cumpăna, maĭ jos este decât cea Duhovnicească" (K.32).

Pentru aceasta şi tu de voeştĭ prin faptă şi prin lucru, adecă prin însuşĭ ispitirea, să te învredniceştĭ întru Hristos Iisus unor taine nouă ca acestea, în toată vremea, şi în tot ceasul, şi în toată lucrarea ta, sârgueşte-te să ajungĭ întru a te ruga curat în inimă, şi fără răsipire; Ca aşa dintr-un prunc ce suge ţâţă, „să sporeştĭ întru bărbat desăvârşit, întru măsura vrâsteĭ pliniriĭ luĭ Hristos." (Efes. **4**.13) [148]. Şi împreună cu credinciosul Iconom şi înţăleptul, fericirea şi lauda să o dobândeştĭ (Luca **12**.43) [149], ca unul ce iconomiseştĭ întru judecată pre ale tale cuvinte, adecă ca unul ce petrecĭ după socoteală. Drept aceea, şi nu te veĭ clăti în veac, precum pentru aceasta scrie Sfântul Filimon aşa: –„Frate, orĭ în noapte, orĭ în zi, te va învrednicĭ pre tine Dumnezeŭ ca curat cu mintea să te rogĭ fără de răspândire, să nu iaĭ aminte la cel însuşĭ osebit al tăŭ canon; Ci pre cât îţĭ este puterea, încă mai întinde-te, lângă Dumnezeŭ lipindu-te, şi El luminează pre inima ta pentru lucrarea Duhovnicească".

[148] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".
[149] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **12**, 43: "fericită este sluga aceea pe care, venind stăpânul, o va găsi făcând aşa".

Şi oarecarele din înţăleptiţiĭ de Dumnezeŭ: „De voeştĭ în trup ca un fără de trup a sluji luĭ Dumnezeŭ, rugăciune neîncetată să agoniseştĭ ascuns în inima ta, şi maĭ înainte de moarte să face sufletul tăŭ ca un Înger".

Decĭ la una potrivite cu acestea, scrie şi Sfântul Isaac: Că întrebat fiind de oarecarele, ce este lucrul cel atotcuprinzăor al tuturor ostenelelor lucruluĭ acestuea, adecă al linişti̇ĭ, ca după ce aŭ ajuns cineva întru acela, să cunoască că a ajuns întru săvârşirea petreceriĭ? Aŭ răspuns întru acest chip: „Când se va învrednici cineva petreceriĭ ceĭ neîncetate întru rugăciune. Căcĭ când va ajunge la aceasta, la margenea tuturor faptelor bune aŭ ajuns, şi de aceea lăcaş al Sfântuluĭ Duh s-aŭ făcut. Că dacă cineva Darul Măngâitoruluĭ cu adevărat nu l-aŭ priimit, petrecerea rugăciuniĭ aceştiea a o săvârşi cu odihnă nu poate. „Că Duhul, zice, când se va sălăşlui întru cineva din oamenĭ, nu încetează despre rugăciune. Că însuşĭ Duhul de-a pururea să roagă" (Rom. **8**.26) [150]. Atuncea nicĭ când doarme el, nicĭ întru deşteptare, rugăciunea din sufletul luĭ nu să taie. Ci orĭ de mânâncă, orĭ de bea, orĭ de doarme şi orĭ de ceva lucrează, şi până întru somnul cel maĭ adânc, bunele mirezme, şi aburiĭ rugăciuniĭ întru inima luĭ odrăslesc fără osteneală. Şi despărţire atuncea rugăciunea nu are, nicĭ hotar; Ci în toate ceasurile luĭ întru dânsul este, şi cu dânsul, măcar deşi ar înceta din afară de dânsul o rugăciune ca aceasta, dar însă iarăşĭ aceasta slujaşte întru dânsul pe ascuns. Că pre tăcerea celor curaţĭ, rugăciune o zice oarecarele din purtătoriĭ de Hristos. Fiindcă gândurile lor sunt Dumnezeeştĭ mişcărĭ. Iară mişcările inimiĭ ceĭ curate şi ale minţiĭ, glasurĭ blânde sunt, prin care întru ascuns celuĭ ascuns îĭ cântă" (K. 85). Şi alţiĭ mulţĭ din purtătoriĭ de Dumnezeŭ, cu taină învăţaţĭ fiind de Darul, prin însuşĭ cercarea, prea multe ca acesta de mirare vrednice aŭ arătat; Pre care pentru lungimea cuvântuluĭ le-am lăsat.

Pentru soma plecăriĭ genunchilor, adecă a metaniilor, ceĭ în fieştecare zi şi noapte.

39. Iar pentru soma plecăriĭ genunchilor, trei sute cu numărul ştim că sunt orânduite de Dumnezeeştiĭ Părinţiĭ noştri, pre care şi datorĭ suntem a le face în fiecare zi cu noapte, acelor cinci zile ale săptămâniĭ. Pentru că în toată sâmbăta, şi în toată Duminica, încă şi în altele din obiceiŭ însemnate zile, şi încă şi în săptămânĭ după care tainice socotele, şi negrăite, încetare de acestea a avea ni s-aŭ poruncit. Însă sunt oarecare care covârşăsc pre acest număr, iar uniĭ care scad, fieştecarele pre cât îĭ este puterea saŭ voinţa. Decĭ şi tu fă cea după putere; Însă fericit este cu adevărat, şi aceasta de multe orĭ, cela ce întru toate cele după Dumnezeŭ, totdeauna să sileşte pre sine „Că silită est Împărăţia Cerurilor, şi silitoriĭ o răpesc pre dânsa" (Mat. **11**.12) [151].

Că nu numaĭ, precum maĭ întâĭ s-aŭ zis, dupre nevoinţa şi măsura lucrăriĭ noastre, împărţirea Dumnezeeştilor Darurĭ ni să dă; Ci şi după deprindere, însemnarea, credinţa şi aşăzământul cel firesc carele să află întru noĭ.

40. Decĭ şi aceasta să cade a şti, cum că nu numaĭ, precum maĭ întâĭ s-aŭ zis, dupre nevoinţe şi măsura lucrăriĭ noastre, împărţirea Dumnezeeştilor Darurĭ ni să dărueşte nouă; Ci şi după deprinderea petreceriĭ, şi îndemânarea, încă şi după a noastră credinţă către cele ce ne staŭ înainte, şi după aşăzământul cel firesc, carele cu firească lipire să află întru noĭ. Că zice Sfântul Macsim: – „Mintea este unealtă a înţălepciuniĭ; Cuvântarea, a cunoştinţiĭ; Fireasca deplin încredinţare cea

[150] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 26: "De asemenea şi Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci însuşi Duhul se roagă pentru noi, cu suspine negrăite".
[151] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".

întru amândouă, a credinţiĭ, care întru amândouă să întemeează. Iar a Darurilor tămăduirelor (unealtă este), iubirea de oamenĭ cea firească. Pentru că tot Darul cel Dumnezeesc, ca pre oarecare putere, saŭ deprindere, saŭ aşăzământ, are întru noĭ oarecare îndestulată în firea noastră unealtă priimitoare. Adecă, cela ce pre minte o aŭ făcut curată de toate cele simţite nălucirĭ, priimeşte înţălepciune; Iar cela ce pre cuvântare o aŭ făcut stăpână preste patimile cele născute în fire, zic adecă, preste mânie, şi preste poftă, priimeşte cunoştinţă; Iar cela ce şi în minte şi în cuvântare, neclătită deplin încredinţare are pentru Dumnezeŭ, pre credinţa, adecă pre ceea ce pre toate le poate o priimeşte. Iar cela ce bine aŭ îndreptat pre cea firească iubire de oamenĭ, după cea desăvârşit ucidere a iubireĭ de sine, priimeşte pre Darurile tămăduirilor". Şi acestea adecă aşa.

Însă vezĭ ca nimenea să nu cunoască lucrul tăŭ, afară de cela ce este maĭ mare preste tine, şi te povăţueşte pre tine. Rugându-te şi pentru noĭ nevredniciĭ, cariĭ grăim adecă, dar însă nu facem ceva bun, ca să ne învrednicim a face maĭ întâĭ pre cele ce plac luĭ Dumnezeŭ, apoĭ şi altora a spune şi a sfătui. Pentru că „cela ce face şi va învăţa, dupre Dumnezeescul Cuvânt, acesta mare să va chema" (Mat. 5.19) [152]. Iar pre tine iarăşĭ Atot ţiitorul şi Atot înduratul Domnul, O! să te întărească, şi să te îndrepteze bine pe drum, ca să le asculţĭ acestea cu pricepere, şi să le facĭ pre dânsele cu toată pofta. „Că nu ascultătoriĭ legiĭ, dreptĭ sunt înaintea luĭ Dumnezeŭ, precum zice Dumnezeescul Pavel, ci făcătoriĭ" (Rom. 2.13) [153]. Şi să te povăţuească spre tot lucrul bun şi de mântuire, şi către lucrarea cea de gând şi Sfinţită, care zace înainte, O! să te ducă de mână întru Duhul Sfânt, prin rugăciunele Sfinţilor, Amin. Dar de vreme ce s-aŭ zis de noĭ maĭ sus puţin oarece, pentru dreapta socoteală cea lucrătoare, vreme bună acum este să cuprindem cuvântul, pre cât este cu putinţă cât maĭ în scurt, şi pentru cea atot cuprinzătoare, şi prea desăvârşit dreaptă socoteală; De vreme ce aceasta este şi maĭ mare decât toate faptele bune, precum zic Prea Sfinţiĭ Părinţiĭ noştri.

Pentru cea atot cuprinzătoare şi prea desăvârşit dreaptă socoteală; Şi carele este cela ce vieţueşte afară de fire, şi trupeşte, şi carele cela ce după fire, şi sufleteşte, şi care cela ce maĭ presus de fire, şi Duhovniceşte petrece.

41. Cela ce trupeşte, şi afară de fire vieţueşte şi petrece, acesta pre a sa dreaptă socoteală desăvârşit o aŭ pierdut. Iar cela ce depărtare adecă de la cele rele aŭ făcut, şi început a pus ca să facă binele, precum s-aŭ scris „Abate-te de la rău, şi fă binele" (Ps. 33.13) [154], acesta ca un înlăuntru intrător, şi ca unul ce-şĭ supune urechea sub învăţătură, de abea zăreşte puţin oarecum către oarecare supţire a drepteĭ socotele, şi care este cuviincioasă începătoruluĭ. Iar cela ce vieţueşte după fire, şi sufleteşte, ca unul ce lucrează întru socotitoarea gândire, şi ca unul ce după cuvântare vieţueşte, carele şi de mijloc să cheamă, acesta după însuşĭ a sa măsură, şi vede, şi cu descurcare judecă, şi pre cele osăbite ale sale, şi pre cele ale celor asemenea cu dânsul. Iar cela ce petrece maĭ presus de fire, şi Duhovniceşte, acesta ca unul ce aŭ covârşit pre hotarul cel împătimit, şi pre cel înlăuntru aducător, şi pre cel al mijlocimiĭ, şi prin Darul luĭ Hristos înainte aŭ sporit spre săvârşire, adecă spre luminarea cea înfiinţată şi dreapta socoteală cea prea desăvârşit: să vede pre sineşĭ, şi descurcat să judecă prea cu întreagă luminare, iar el de nimenea, măcar de să şi vede, văzându-să, şi cu descurcare judecându-să. Încă nimenĭ cercetându-să, ca cela ce cu adevărat Duhovnicesc

[152] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 19: "Deci, cel ce va strica una din aceste porunci, foarte mici, şi va învăţa aşa pe oameni, foarte mic se va chema în împărăţia cerurilor; iar cel ce va face şi va învăţa, acesta mare se va chema în împărăţia cerurilor".
[153] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 13: "Fiindcă nu cei ce aud legea sunt drepţi la Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea vor fi îndreptaţi".
[154] *Psalmii*, 33, 13: "Fereşte-te de rău şi fă bine, caută pacea şi o urmează pe ea".

este, şi să cheamă, nu prin hârtie şi prin cerneală; Ci prin faptă, şi prin Darul, precum zice Dumnezeescul Apostol „Că cel Duhovnicesc adecă, pre toate le judecă, iar el de nimenea nu să judecă“ (1Cor. 2.15)[155].

Încă pentru dreapta socoteală, ca în chip de pildă.

42. Dintru aceştiea, acela adecă (1), asemenea este cu cel ce umblă ca în noapte adâncă, şi întru întunerec fără de lumină şi posomorât, Drept aceea şi prin întunerecul cel nepipăit rătăcindu-să, şi întunecându-să, nu numaĭ pre sineşĭ nu să vede, şi nu să judecă cu dreaptă socoteală, ci niciunde merge şi umblă, precum zice Mântuitorul „Cela ce umblă întru întunerec nu ştie unde merge“ (Ioan 12.35)[156]. Iar celălalt (2), asemenea este cu cel ce umblă ca în noapte seninată, care să străluceşte de stele; Drept aceea şi de razele stelelor puţin oarecum strălucindu-să, câte puţin merge, poticnindu-şĭ picioarele de multe orĭ în petrile nedrepteĭ socotelĭ, şi pătimind întâmplărĭ. Decĭ acesta puţin oare ce, şi pre sineşĭ să vede, şi să judecă cu dreaptă socoteală, şi ca într-o umbră, precum scris este „Deşteaptă-te cela ce dormĭ, şi te scoală din morţĭ, şi te va lumina pre tine Hristos.“ (Efes. 5.14)[157]. Iar celălalt (3), asemenea este cu cela ce umblă ca într-o noapte cu plină lună, şi lină; Drept aceea, şi de asvârliturĭ de raze ale lunii bine îndreptându-să, maĭ fără de rătăcire oarecum călătoreşte, şi la cele dinainte vine, şi să vede pre sine ca într-o oglindă, şi cu dreaptă socoteală să judecă, şi pre ceĭ de asemenea călătoresc împreună cu dânsul, precum s-aŭ zis „La carele, adecă la lege, bine faceţĭ luând aminte, ca la un sfeşnic ce luminează în loc cu ceaţă, până când ziua se va ivi, şi luceafărul va răsări întru inimile voastre“ (2Petru 1.19)[158]. Iar celălalt (4), asemenea este cu cela ce umblă întru o amează zi de vară, şi prea curată, care să străluceşte de raze ale soarelui amestecate. Pentru care unul ca acesta, curat, adecă ca cum am zice cu limpezală, şi pre sineşĭ să vede prin lumina cea de soare, şi cu descurcată dreaptă socoteală să judecă, şi pre ceĭ mulţi îĭ cearcă, şi maĭ ales şi pre toţĭ, precum zice Dumnezeescul Apostol (1Cor. 2.15)[159]. Încă şi pre toate cele ce întâmpină mintea luĭ, maĭ în scurt, în ce fel ar fi fost orĭ în ce fel de chip, adecă le cearcă fără rătăcire, şi el însuşĭ călătorind, şi pre ceĭ ce urmează luĭ fără de rătăcire povăţuindu-ĭ către lumina cea adevărată, şi vieaţa şi adevărul, pentru cariĭ scris este „Voĭ sunteţĭ lumina lumiĭ“ (Mat. 5.14)[160]. Zice încă şi prea Dumnezeescul Pavel „Dumnezeŭ cela ce aŭ zis să strălucească dintru întunerec lumină, carele aŭ strălucit întru inimile noastre, spre luminarea cunoştinţiĭ măririĭ luĭ Dumnezeŭ în faţa luĭ Iisus Hristos.“ (2Cor. 4.6)[161]. Şi Fericitul David „Însemnatu-s-aŭ preste noĭ lumina feţiĭ Tale Doamne“ (Ps. 4.6)[162]. Şi „întru lumina Ta vom vedea

[155] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 15: "Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni".

[156] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **12**, 35: "Deci le-a zis Iisus: Încă puţina vreme Lumina este cu voi. Umblaţi cât aveţi lumina ca să nu vă prindă întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric nu ştie unde merge".

[157] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 14: "Căci tot ceea ce este descoperit, lumină este. Pentru aceea, zice: «Deşteaptă-te cel ce dormi şi te scoală din morţi şi te va lumina Hristos»".

[158] *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **1**, 19: "Şi avem cuvântul proorocesc, mai întărit, la care bine faceţi luând aminte, ca la o făclie ce străluceşte în loc întunecos, până când va străluci ziua şi Luceafărul va răsări în inimile voastre".

[159] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 15: "Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni". Acest paragraf este invocat şi în cea de-a patruzeci şi una parte din *Meşteşug şi îndreptar...*

[160] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 14: "Voi sunteţi lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă".

[161] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6: "Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric lumina»!".

[162] *Psalmii*, **4**, 6: "Mulţi zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feţei Tale, Doamne!" În mss. se face trimiterea la Stihul 7 din *Psalmul* **4**.

lumină" (Ps. 35.9) [163]. Şi Domnul „Eŭ sunt lumina lumiĭ, cela ce urmează mie nu va umbla întru întunerec, ci va avea pre lumina vieţiĭ" (Ioan 8.12) [164].

Pentru schimbarea şi prefacerea cea întru fieştecare, şi pentru slava care covârşaşte a smereniei.

43. Însă şi aceasta o a şti tu voim, cum că şi ceĭ ce întru săvârşire prin curăţănie, şi prin luminare, pre cât le este cu putinţă aŭ ajuns, pentru că nu este desăvârşit săvârşire întru veacul acesta, cel nu desăvârşit, ci maĭ ales nu desăvârşit săvârşire. Şi uniĭ ca aceştiea încă nu totdeauna împreună cu sineşĭ aŭ pre schimbare, şi pentru neputinţa cea firească, şi pentru părerea ceea ce uneorĭ să târaşte asupră-le. Ci, şi schimbărĭ, şi furărĭ, pentru ispitire când şi când pătimesc. Dar însă iarăşĭ ajutorinţă maĭ mare înlăuntru priimesc; Iar ceea ce este împrotiva acestora, hotărăsc Părinţiĭ cum că parte a lupilor este. Pentru că neprefacerea şi neschimbarea, în veacul cel viitor s-aŭ păzit; Iar întru cel de acum, uneorĭ adecă vremea este a curăţănieĭ, şi a păciĭ, şi a mângâereĭ ceĭ Dumnezeeştĭ; Iar alteorĭ a amestecăriĭ, şi a viforuluĭ, şi a mâhnireĭ. Încă şi aceasta adecă urmează celor desăvârşit, dupre măsura petreceriĭ şi a sporireĭ fieştecăruea, şi cu care judecăţĭ ştie Domnul; Încă şi pentru ca prin acestea, neputinţa noastră sămuindu-o, că fericit este, zice, cel ce cunoaşte pre a sa neputinţă, ca „să nu fim nădăjduindu-ne spre înşine, precum zice Pavel, ci spre cela ce aŭ rădicat pre ceĭ morţĭ" (2Cor. 1.9) [165], şi aşa pururea întru smerenie, şi întru pocăinţă, şi întru mărturisire către Dumnezeŭ să alergăm.

Şi zice Sfântul Isaac: „Câte una şi una de câte orĭ calcă uniĭ, şi prin pocăinţă îşĭ tămăduesc sufletele sale, şi Darul (atuncĭ) îĭ priimeşte pre dânşiĭ. Că întru toată firea cea cuvântătoare schimbarea cu nehotărâre străbate. Şi prefacerĭ străbate asupra a tot omul întru toate ceasurile luĭ; Din care din multe află socotitorul a înţălege aceasta. Încă şi încercările cele împreună cu dânsul în fieştecare zi, maĭ ales pot a-l înţăleptĭ pre dânsul de acestea, de să va trezvi: Ca şi să se pândească pre sineşĭ prin minte, şi să cunoască câtă schimbare a blândeţiĭ, şi a bunătăţiĭ priimeşte mintea în fieştecare zi: Şi cum din pacea sa de năprasnă întru turburare să întoarce, când oarecare pricină din loc nu ar fi luĭ, şi cum întru primejdie mare şi nepovestită să face. Şi aceasta este ceea ce Sfântul Macarie o aŭ scris arătat prin multă purtare de grijă şi sârguinţă spre pomenirea şi învăţătura fraţilor, ca să nu să abată în vremea schimbăriĭ improtivirilor spre desnădăjduire. Căcĭ celor ce staŭ în rândueala curăţieĭ de-a pururea, li să întâmplă lor căderĭ, precum să întâmplă văzduhuluĭ frigul, şi fără a fi eĭ întru lenevire, saŭ întru răsipire. Şi nu numaĭ atuncĭ, ci şi când dupre rândueala lor călătoresc, li să întâmplă lor căderĭ care să împrotivesc scoposuluĭ voinţiĭ lor...

Şi maĭ jos iarăşĭ zice (Sfântul Isaac): Ce dar este acum? Schimbărĭ, zice, să fac întru fiecare precum să fac în văzduh. Înţălege aceea, adecă: întru fiecare, căcĭ că şi firea una este, ca să nu socoteştĭ, cum că pentru singurĭ ceĭ maĭ de jos, şi maĭ micĭ aŭ zis, şi ceĭ desăvârşiţĭ slobozĭ sunt de schimbare, şi într-o aşăzare cu neabatere staŭ aceştiea, fără de gândurĭ pătimaşe, precum şi Evhiteniĭ zic. Pentru aceasta aŭ pus pre aceea: adecă întru fiecare. Cum dar este aceasta? O! Fericite! Însă tu zicĭ, frigul, şi după puţin, zăduf, şi poate este şi grindină, şi după puţin este senin. Şi întru iscusirea noastră aşa să face: războiŭ, şi sprijineală a Daruluĭ. Şi în vreme să face sufletul în furtună, şi să rădică asupra luĭ valurĭ cumplite. Şi iarăşĭ schimbare, Darul cercetându-l, şi umplându-ĭ inima luĭ de bucurie şi de pacea cea de la Dumnezeŭ, şi de gândurĭ curate şi pacĭnice. Pre gândurile acestea ale întregeĭ înţălepciunĭ la arată aicea, tainic însemnând pre cele maĭ înainte de acestea că eraŭ

[163] *Psalmii*, 35, 9: "Că la Tine este izvorul vieţii, întru lumina Ta vom vedea lumină".

[164] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 8, 12: "deci, iarăşi le-a vorbit Iisus, zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii".

[165] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 9: "Ci noi, în noi înşine, ne-am socotit ca osândiţi la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu. Cel ce înviază pe cei morţi".

dobitoceştĭ şi necurate, şi sfătueşte zicând: Decĭ dacă după aceste gândurĭ curate şi blânde ar urma năpădire, să nu ne mâhnim, şi să nu ne desnădăjduim; Şi în ceasul odihniĭ Daruluĭ, să nu ne trufim iarăşĭ, ci în vremea bucurieĭ, să aşteptăm scârba".

Şi mergând maĭ înainte zice: „Cunoaşte, cum că toĭ Sfinţiĭ întru lucrarea aceasta s-aŭ făcut. Cât suntem în lumea aceasta, şi mângâierea cea multă împreună cu acestea, ni să fac nouă întru ascuns. Căcĭ în toată ziua, şi în tot ceasul să caută de la noĭ lămurirea dragosteĭ noastre ceĭ către Dumnezeŭ, şi întru luptă şi întru nevoinţă către ispite. Şi aceasta este a nu ne scârbi noĭ, adecă a nu ne mâhni cu întunecare întru nevoinţă.Şi aşa să îndreptează calea noastră. Iar cel ce voeşte dintru acestea a să schimba, saŭ a să abate, aceasta parte este a lupilor. O! minune de Sfântul acesta, cum prin cuvânt mic aŭ adeverit uneltirea aceasta, şi o aŭ arătat pre dânsa, plină de înţălegere, şi aŭ scos îndoirea desăvârşit din mintea cetitoruluĭ. Iară acela zice, carele voeşte a să abate dintru acestea, şi parte a lupilor este, nu în cale voeşte a umbla. Şi aceasta o aŭ pus în mintea sa a o câştiga, şi în cărare osăbită care nu este călcată de Părinţĭ voeşte a umbla". Şi după puţin iarăşĭ zice Sfântul Isaac: „Smereniea şi fără de lucrurĭ, multe greşale iartă. Iară acestea fără de dânsa din împrotivă nefolositoare sunt". Şi după puţin: „Precum este sarea la toată hrana, aşa şi smereniea este la toată fapta cea bună, şi puterea a multor păcate poate să zdrobească. Decĭ pentru aceasta trebuinţă este să ne întristăm neîncetat cu mintea, întru smerenie, şi întru întristarea nedrepteĭ socotelĭ. Şi pre aceasta de o vom agonisi, Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ ne face pre noĭ, şi fără de lucrurĭ bune ne pune pre noĭ înaintea luĭ Dumnezeŭ. Căcĭ fără de aceasta, toate lucrurile noastre deşarte sunt, şi toate faptele bune, şi toate lucrările. Decĭ pre schimbarea minţiĭ o voeşte Dumnezeŭ, şi prin minte ne facem maĭ bunĭ, şi prin minte ne netrebnicim. Aceasta singură ajunge fără de ajutor a sta înaintea luĭ Dumnezeŭ, şi a grăi pentru noĭ". Încă zice: „Aŭ zis oarecarele din Sfinţiĭ Bătrânĭ: Când îţĭ va veni ţie cuget al mândrieĭ zicându-ţĭ, adu-ţĭ aminte de faptele cele bune ale tale, ziĭ aceluea: bătrânule, vezi-ţĭ curviea ta" (Sfântul Isaac Kuv.49).

Pentru pocăinţă, curăţenie, şi săvâşire.

44. (Zice Sfântul Isaac): Săvârşirea a toată călătoriea, întru aceste trei este: întru pocăinţă, întru curăţenie, şi întru săvârşire. Dar ce este pocăinţa? a părăsi cineva pre cele maĭ dinainte, şi a să întrista pentru dânsele. Şi ce este curăţeniea în scurt? Inimă milostivă pentru toată firea cea zidită. Şi ce este săvârşirea? Adânc de smerenie, care este părăsirea tuturor, şi acelor văzute şi acelor nevăzute. Acelor văzute, adecă a tuturor celor simţite; Iar a celor nevăzute, a celor gândite şi afară de grija cea pentru dânsele". Încă zice: „Pocăinţa este, îndoită murire de bună voe despre toate. Inimă milostivă este, ardere de inimă pentru toată zidirea: pentru oamenĭ, şi pentru paserĭ, şi pentru dobitoace, şi pentru dracĭ, şi pentru toată zidirea". Şi iarăşĭ: „Până suntem în lumea aceasta, şi în trup lăsaţĭ, măcar până la bolta Cerurilor de ne vom înălţa, fără de lucrurĭ şi fără de ostenele a fi noĭ, şi întru negrijă a fi noĭ, nu putem. Aceasta este săvârşirea. Iartă-mă" (L.81). Iar cel maĭ mult lucru decât acesta, cugetarea este, fără de gândire".

Şi Sfântul Macsim zice: –„Filosofiea cea întru faptă bună, are fire a lucra nepătimire a voinţiĭ, dar nu a firiĭ, dupre a căruea măsură, adecă nepătimire a voinţiĭ, Darul cel în minte al Dumnezeeştiĭ dulceţi să adaogă: Şi iarăşĭ: „Cela ce aŭ luat cercare, a întristăriĭ şi a dulceţiĭ trupuluĭ, s-ar fi putut zice iscusit, ca cela ce aŭ cercat lesniciunea şi greutatea lucrurilor ce să privesc în trup. Iar desăvârşit: cela ce pre dulceaţa trupuluĭ şi pre durere prin puterea cuvântriĭ le-aŭ surpat jos. Iar cu totul întreg: cela ce pre prinderile cele ce să privesc în faptă şi în privire, neschimbate le-aŭ păzit prin osârdiea cea tare întinsă către Dumnezeŭ". Decĭ pentru aceasta şi maĭ mare decât toate faptele bune s-aŭ hotărât cum că este dreapta socoteală, căcĭ întru care s-ar fi făcut, prin buna voinţă a luĭ Dumnezeŭ,

prin putinţă este ca luminându-să cu Dumnezeasca lumină, să judece drept şi cu descurcare pre amăruntul, şi pre cele Dumnezeeştĭ şi omeneştĭ lucruri, şi pre vederile cele tainice şi ascunse. Fie dar. Însă vremea este ca pre rând de aicea înainte puţin oarecum precât este cu putinţă, cu meşteşugire să-ţĭ aşăzăm ţie, ca cum maĭ arătat, şi pre începutul Sfinţiteĭ şi de Dumnezeŭ făcătoareĭ liniştirĭ ceĭ maĭ întâĭ făgăduite. Iar Dumnezeŭ să povăţuească şi înaintea celor ce acum să vor zice.

Pentru cele cinci lucrărĭ ale întâeĭ, şi ca cum înlăuntru aducătoareĭ liniştirĭ a începătorilor, adecă pentru rugăciune, cântare de Psalmi, cetire, cugetare, şi lucrul mâinelor.

45. Prin cinci lucrărĭ, prin care Dumnezeŭ să slujaşte (cinsteşte), dator este începătorul cel în liniştire a trecea noaptea cu zioa. Adecă 1) întru rugăciune, adecă întru pomenirea a Domnuluĭ Iisus Hristos neîncetată, care să bagă înlăuntru, precum maĭ înainte s-aŭ zis, prin suflarea nasuluĭ în inimă încet şi lin, şi iarăşĭ întru acest chip să scoate afară închise fiind buzele, fără orĭce fel de altă gândire şi nălucire, care prin înfrânare cuprinzătoare, a pânteceluĭ zicem, şi somnuluĭ, şi a altor simţirĭ, înlăuntru chilieĭ cu smerenie adevărată să săvârşaşte. 2) Întru cântare de Psalmĭ. 3) Întru cetire din Sfinţita Psaltire, din Dumnezeescul Apostol, şi din Sfinţitele Evangheliĭ; Şi din scripturile celor de Dumnezeŭ înţăleptiţĭ şi Sfinţĭ Părinţĭ, şi maĭ ales din capetele cele pentru rugăciune, şi pentru trezvire, încă şi din celelalte Dumnezeeştĭ cuvinte ale Duhuluĭ. 4) Întru aducere aminte cu durere de inimă a păcatelor, şi întru cugetare a judecăţiĭ luĭ Dumnezeŭ, saŭ a morţiĭ, sau a munciĭ, saŭ a îndulcireĭ din bunătăţile cele vecĭnice, şi a celor asemenea. 5) şi întru puţină lucrare cu mâinele, ca ceea ce este frâŭ al lenevireĭ (saŭ al mâhnireĭ ceĭ cu întunecare), şi iarăşĭ a să întoarce la rugăciune, măcar deşi silă are lucru. Până ce se va obicĭnui mintea a lepăda cu lesnire pre a sa răsipire, prin cea cu totuluĭ tot îndeletnicire către Domnul Iisus Hristos şi prin pomenire neîncetată, şi prin cea către cămara cea dinlăuntru adecă către locul cel ascuns al inimiĭ, deasă privire, şi prin înfiptă înrădăcinare. Şi scrie Sfântul Isaac: –„Sârgueşte-te a intra în cămara cea dinlăuntrul tăŭ, şi veĭ vedea pre cămara cea Cerească. Pentru că una este aceasta, şi aceea şi întru o intrare le vezĭ pre amândouă". Şi Sfântul Macsim: „Inima domneşte preste toată unelta, şi după ce va ţine pre păşunile inimiĭ Darul, împărăţeşte preste toate cugetele şi mădulările. Pentru că acolo este mintea, şi toate cugetele sufletuluĭ. Decĭ acolo să cuvine a privi, de aŭ scris înlăuntru Darul pre legile Duhuluĭ". Acolo, unde? întru unealta cea domnitoare, întru scaunul Daruluĭ, unde mintea este, şi toate cugetele sufletuluĭ, adecă în inimă.

De unde să cade a începe ceĭ ce voesc după socoteală a să liniştiĭ, şi care e începutul, creşterea, sporirea şi săvârşirea.

46. Aceasta este lucrarea începătorilor Călugărĭ, cea întâĭ şi cea înlăuntru aducătoare a celor ce priimesc a să linişti cu socoteală. Cariĭ încep adecă de la frica luĭ Dumnezeŭ, şi de la împlinirea cea după putere a tuturor poruncilor celor de Dumnezeŭ făcătoare, şi de la negrija despre cele bine cuvântate, şi necuvântate lucrurĭ. Şi maĭ înainte de toate, de la credinţă, şi de la fugirea cea cu totul desăvârşit a celor împrotivă, şi de la aşăzământul sufletuluĭ cel întreg şi curat, către ceea ce cu adevărat este, precum maĭ întâĭ s-aŭ zis. Şi să cresc cu nădejde neruşinată, şi păşesc înainte „întru măsura vrâsteĭ pliniriĭ luĭ Hristos" (Efes. **4**.13) [166], prin dorirea cea întreagă înDumnezeită şi înfocată, care să face întru dânşiĭ prin rugăciunea inimiĭ cea curată şi nerăsipită, şi aşa să săvârşesc prin rugăciunea cea nemişcată şi neplecată Duhovnicească, şi prin uimirea care singură fără de mijlocire

[166] *Epistola Către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".

către cel singur izvoraşte din dragostea cea desăvârşit, şi prin răpirea şi unirea cealuĭ din margene şi singur dorit; Care lucru este, cea prin lucrare către privire nerătăcită sporire înainte, şi în sus întindere. Pre care după ce aŭ pătimit-o şi a luĭ Dumnezeŭ Părinte David, şi s-aŭ schimbat întru cea cu adevărat fericită schimbare, înalt aŭ strigat „Eŭ am zis întru uimirea mea, tot omul este mincinos" (Ps. **115**.2) [167] Şi altul dintru ceĭ prea încuviinţaţĭ întru cel vechiŭ aşăzământ, zice „Ochiŭ nu aŭ văzut, şi ureche nu aŭ auzit, şi pre inimă de om nu s-aŭ suit" (Isa. **64**.3) [168]; cele ce aŭ gătit Dumnezeŭ celor ce îl iubesc pre Dânsul"(1Cor. **2**.9-10) [169]. Şi aceasta încheindu-o Marele Pavel, adaoge pre urmă aceea „Iară nouă ne-a descoperit prin Duhul săŭ: Pentru că Duhul pre toate le cearcă şi pre adâncurile luĭ Dumnezeŭ".

Încă pentru rândueala liniştiriĭ începătorilor.

47. Decĭ precum maĭ întâĭ am zis, începătorul dator este nu de a eşi dintru a sa chilie. Şi de vorbă, de vederea tuturor a să opri, fără numaĭ pentru multă nevoe, şi atuncea cu luare aminte, şi cu întemeere şi rar. Precum zice Dumnezeescul Isaac: „Pentru tot lucrul, acestă pomenire rămâie întru tine, că maĭ bun este ajutorul cel din pâzire, decât cel din lucrurĭ" (K.58). Şi fiindcă nu numaĭ începătorilor, ci şi însuşĭ celor ce acum înainte sporesc, răsipirea şi vărsarea, unele ca acestea le pricinuesc, precum acelaşĭ Sfânt Isaac iarăşĭ zice: „Că odihna pre ceĭ tinerĭ numaĭ îĭ vatămă; Iară deslegarea, şi pre ceĭ tinerĭ, şi pre ceĭ bătrânĭ. Şi liniştea pre simţirele cele dinafară le omoară, şi pre cele dinlăuntru mişcărĭ le rădică; Iar petrecerea (K.85) cea de afară, pre cele împrotiva acestora le lucrează, adecă pre simţirele cele dinafară le rădică, şi pre cele dinlăuntru mişcări le omoară". Decĭ acela adecă pre faptă, încă şi pre calea cea după bine a lucra a liniştiĭ întru acest chip spuind, tainic o arată; Iar cel al Scăriĭ, pre cel ce în cale bine lucrează şi umblă, prin cele de aicea înainte, tăinuit însemnează scriind: „Liniştitor este cela ce să sârgueşte pre cel fără de trup în casă trupească să-l cuprindă, lucrul cel prea slăvit. Şi: Liniştitor este acela carele aŭ zis „Eŭ dorm, şi inima mea priveghează" (Cânt. C.**5**.3) [170]. Şi a-şĭ încuea adecă pre uşa chilieĭ trupuluĭ, şi pre uşa limbiĭ graiuluĭ, şi pre poarta cea dinlăuntru Duhuluĭ" (Cuv. 37).

Pentru cea în inimă rugăciune prin luarea aminte şi trezvire, şi pentru lucrarea eĭ.

48. Rugăciunea cu luare aminte şi cu trezvirea făcându-să înlăuntrul inimiĭ, precum s-aŭ zis, fără de altă gândire, adecă, şi nălucire, orĭ în ce fel ar fi fost, prin aceea, adecă: Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a luĭ Dumnezeŭ, către însuşĭ cel ce să pomeneşte, Domnul Iisus Hristos fără de materialnicie, şi fără de grăire cu totul mintea să întinde. Iar prin aceea, adecă: miluеşte-mă, să întoarce înapoĭ şi să mişcă către sineşĭ, nesuferind a nu să ruga pentru sineşĭ. Iar după ce înainte aŭ sporit către dragoste prin iscus, cu totul cu unime către însuşĭ Domnul Iisus Hristos sus să întinde, după ce pentru cea de a doua aŭ luat deplin adeverire luminată.

[167] *Psalmii*, **115**, 2: "Eu am zis întru uimirea mea: «Tot omul este mincinos»".
[168] *Isaia*, **64**, 3: "Despre care niciodată nu s-a auzit grăind. Nici urechea n-a auzit, nici ochiul n-a văzut un dumnezeu, afară de Tine, care ar săvârşi unele ca acestea pentru cei ce nădăjduiesc în el". În mss., trimiterea se face la *Isaia*, **64**, 4.
[169] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9-10:
"9. Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".
10. Iar nouă ni le-a descoperit prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar şi adâncurile lui Dumnezeu".
[170] *Cântarea Cântărilor*, **5**, 3: "Haina eu mi-am dezbrăcat, cum s-o îmbrac eu iar? Picioarele mi le-am spălat, cum să le murdăresc eu iar?". De fapt citatul din mss. face parte din *Cântarea Cântărilor*, cap. **5**, stihul 2: "De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la uşă bătând zice: Deschide-mi, surioară..."

În ce chip Dumnezeeştiĭ Părinţĭ prin învăţătură ne-aŭ dat nouă să zicem rugăciunea, şi cum că în multe felurĭ, şi care este rugăciunea.

49. Pentru aceasta nu totdeauna pre rugăciune cu totul întreagă Dumnezeeştiĭ Părinţĭ toţĭ să văd că o aŭ dat; Ci unul adecă cu totul întreagă; Iară altul, pe jumătate; Iară altul, din parte; Şi altul, întru alt chip, poate că după puterea şi starea aceluĭ ce să rogă. Şi Dumnezeescul adecă Gură de Aur, cu totul întreagă pre dânsa o dă, aşa scriind: „Vă rog pre voĭ fraţilor, pre canonul rugăciuneiĭ niciodată să nu-l (uitaţĭ) defăimaţĭ, saŭ să îl călcaţĭ. Că am auzit odată pre Părinţĭ zicând: Că ce fel de Călugăr este acela, dacă pe canon îl va defăima, sau îl va călca; Ci dator este orĭ de mânâncă, orĭ de bea, orĭ de şade, orĭ de slujeşte, orĭ de călătoreşte, orĭ altceva de face, neîncetat să strige pre «Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă», ca această pomenire a Numeluĭ Domnuluĭ nostru Iisus Hristos să zădărască spre războiŭ pre vrăjmaşul. Pentru că pre toate prin pomenire are să le afle sufletul cel ce să sileşte, orĭ pre cele rele, orĭ pre cele bune. Însă maĭ întâĭ pre cele rele are să le vază înlăuntrul inimiĭ sale, şi apoĭ pre cele bune. Pentru că pomenirea poate să mişce pre bălaurul, şi pomenirea poate să-l smerească pre dânsul. Pomenirea poate să mustreze pre păcatul cela ce lăcueşte întru noĭ, şi pomenirea poate să-l mistuească pre dânsul. Pomenirea poate să mişce pre toată puterea vrăjmaşuluĭ în inimă; şi pomenirea poate să biruească pre dânsa, şi să o desrădăcineze la o parte. Că Numele Domnuluĭ Iisus pogorându-să întru adâncul inimiĭ, pre bălaorul adecă cel ce ţine pre păşunĭ să-l smerească, iar pre suflet să-l mântuească şi viŭ să-l facă. Decĭ neîncetat să rămâĭ lângă Numele Domnuluĭ Iisus ca să înghiţă inima pre Domnul, şi Domnul pre inimă, şi să se facă amândouă întru una. Însă lucrul acesta nu este de o zi, saŭ de două, ci de multă vreme şi anĭ. Pentru că trebuinţă este de multă nevoinţă şi vreme, ca să se scoaţă afară vrăjmaşul, şi înlăuntru să se sălăşluească Hristos." Şi iarăşĭ: „ Să cuvine a întemeia şi a ocârmui pre minte, şi în frâŭ a o purta pre dânsa, şi pre tot cugetul; şi pre toată lucrarea vrăjmaşluĭ a o munci prin chemarea Domnuluĭ nostru Iisus Hristos şi unde stă trupul, acolo să fie şi mintea; Ca între Dumnezeŭ şi între inimă nimic alt să fie, ca un părete în mijloc, saŭ îngrădire care face întunecare preste inimă, şi despărţăşte pre minte de la Dumnezeŭ. Dar deşi vreodată îţĭ răpeşte pre minte, nu să cuvine a întârziea întru cugete, ca nu învoeala cugetelor în loc de faptă să ţi să socotească ţie în ziua judecăţiĭ înaintea Domnuluĭ, când va judeca Dumnezeŭ pre cele ascunse ale omenilor.

Decĭ îndeletniciţi-vă de-a pururea (zice acelaşĭ) şi rămâneţĭ lângă Domnul Dumnezeul vostru, până ce se va milostivi spre voĭ, şi nimic alt să nu căutaţĭ, decât numaĭ milă de la Domnul măririeĭ. Însă căutând milă, întru smerită şi vrednică de milă inimă să căutaţĭ. Şi să strigaţĭ de dimineaţă până seara, de este cu putinţă şi toată noaptea, pre: Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă". Şi să siliţĭ pre a voastră minte la acest lucru, până la moarte. Pentru că de multă silă are trebuinţă lucrul acesta: „Că strâmtă este uşa, şi cu necaz este calea care duce la vieaţă, şi ceĭ ce să silesc intră întru dânsa" (Mat. 7.14)[171]. Pentru că a silitorilor este Împărăţia Cerurilor (Mat. **11**.12)[172]. Decĭ vă rog pre voĭ, să nu vă depărtaţĭ inimile voastre de la Dumnezeŭ; Ci să îngăduiţĭ, şi să le păziţĭ pre dânsele împreună cu pomenirea Domnuluĭ nostru Iisus Hristos totdeauna. Până ce se va sădi Numele Domnuluĭ înlăuntru în inimă, şi nimc alt nu va gândi, ca să se mărească Hristos întru voĭ. Şi maĭ întâĭ de aceasta, Marele Pavel pre Domnul nostru Iisus Hristos scriindu-l zice: „De veĭ mărturisi întru gura ta pre Domnul Iisus şi veĭ crede întru inima ta, că Dumnezeŭ pre Dânsul l-aŭ rădicat din morţĭ, te veĭ

[171] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **7**, 14: "Şi strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt care o află".
[172] *Idem*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".

mântui", că cu inima să crede spre dreptate, iară cu gura să mărturiseşte spre mântuire" (Rom. **10**.8, 10) [173]. Şi iarăşĭ „Nimenea nu zice Domn pre Iisus, fără numaĭ întru Duhul Sfânt" (1Cor. **12**.3) [174]. Iar această alăturare „întru Duhul Sfânt", aceasta este: adecă când lucrarea Duhuluĭ Sfânt va priimi inima, prin care să şi roagă. Care lucru este a celor ce înainte aŭ sporit, şi întru dânşiĭ de acum pre Hristos chear lăcuind l-aŭ dobândit.

Următoare acestuea şi Sfântul Dieadoh zice: –„Ca pre o datorie cere de la noĭ cu adevărat mintea, când pre toate trecerile eĭ le vom îngrădi cu pomenirea luĭ Dumnezeŭ, deplin să adeverim pre sârguinţa eĭ. Decĭ să cuvine a-ĭ da eĭ pre: Doamne Iisuse, numaĭ, pentru întreaga lucrare a scoposuluĭ. Că zice „Nimenea nu zice Domn pre Iisus, fără numaĭ întru Duhul Sfânt" (1Cor. **12**.3) [175]. Însă pre acest graiŭ cu strâmtorime de-a pururea întru cămările sale privească-l, ca să nu să abată la vre oarecare nălucire. Fiindcă câţĭ pre acest prea slăvit şi mult dorit Nume îl cugetă neîncetat, aceştiea pot şi pre lumina minţiĭ a o vedea vreodată. Pentru că cu strâmtă grijire de minte ţiindu-să, pre toată întinăciunea ce este răvărsată asupra sufletuluĭ, întru îndestulată simţire cu totul o arde. „Pentru că Dumnezeul nostru, zice, este foc mistuitor" (Evr. **12**.29) [176]. Drept aceea de acea înainte şi către multă dragoste a slaveĭ sale cheamă Domnul pre suflet. Că zăbovindu-să acel prea slăvit şi mult dorit Nume, prin pomenirea minţiĭ, întru fierbinţala inimiĭ, deprindere întru noĭ face cu adevărat ca să iubim bunătatea Luĭ; Nimenea de aceea înainte fiindu-ne împedecător. Pentru că acesta este mărgăritarul cel de mult preţ, pre carele după ce aŭ vândut cineva pre toată averea sa, poată să-l agonisască, şi să aibă negrăită bucurie pentru aflarea luĭ (Mat. **13**.46) [177]. Iar Sfântul Isihie pre Hristos Iisus scriindu-l arată: „După ce va zbura sufletul prin moarte sus în văzduh, întru porţile cele Cereştĭ, împreună cu sineşĭ pentru dânsul pre Iisus avându-l, nicĭ acolo de vrăjmaşiĭ săĭ nu se va ruşina; Ci cu îndrăsneală precum acum, aşa şi atuncea va grăi în porţĭ către dânşiĭ. Numaĭ până la eşirea sa că nu să îngreueze a striga către Hristos Iisus şi ziua şi noaptea, şi El făcând va face izbândă lor degrab, după nemincinoasa şi Dumnezeească Sa făgăduinţă, pre care o aŭ zis pentru judecătorul nedreptăţiĭ „Aşa zic vouă, va face şi în vieaţa această de acum, şi după eşirea luĭ cea din trup" (Luc. **18**.8) [178]; Sfântul Isihie (K.**149**) [179] Iar cel al Scăriĭ, pre Iisus numaĭ grăindu-l: –„Cu Numele luĭ Iisus bate pre vrăjmaşĭ, pentru că nu este în Cer şi pre pământ mai mare armă, şi nimic alt nu maĭ adaogă. Şi iarăşĭ încă zice „Pomenirea luĭ Iisus lipească-se de suflarea ta, şi atuncea veĭ cunoaşte folosul liniştiĭ" (K.27).

Încă, cum că nu numaĭ de la ceĭ zişĭ Sfinţĭ Părinţĭ, ci şi de la înşuşĭ ceĭ maĭ aleşĭ Apostolĭ: Petru, Pavel şi Ioan, s-aŭ aflat date în oarecare chip, prin învăţătură cu taină întru Duhul, graiurile Sfinteĭ şi de Dumnezeŭ făcătoareĭ rugăciunĭ.

[173] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 8, 10:
"8. Dar ce zice scriptura? «Aproape este de tine cuvântul credinţei pe care-l propovăduim».
10. Căci inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire".

[174] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "De aceea vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt".

[175] Vezi nota 174.

[176] *Epistola către Evrei*, **12**, 29: "Căci «Dumnezeul nostru este şi foc mistuitor»".

[177] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **13**, 46: "Şi aflând un mărgăritar de mult preţ, s-a dus, a vândut toate câte avea şi l-a cumpărat".

[178] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 8: "Zic vouă că le va face dreptate în curând. Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credinţă pe pământ?".

[179] Sfântul Isihie Ierusalimneanul, cap. 149, în *Cuvânt de suflet folositor şi mântuitor pentru trezvire, şi rugăciune, cu liniştire*, în capete 203. *Filocalia*, Ed. Universalia, Buc., 2001, vol. I.

50. Şi nu numaĭ de la ceĭ zişĭ de Dumnezeŭ înţălepţiţĭ Părinţĭ, şi de la ceĭ asemenea cu dânşiĭ, va afla cineva pre nişte graiurĭ ca acestea ale Sfinteĭ şi de Dumnezeŭ făcătoareĭ rugăciunĭ, oreşĭcum prin învăţătură cu taină date; Ci încă maĭ întăĭ de aceştiea, şi de la însuşĭ ceĭ maĭ întăĭ şi vârfurĭ aĭ Apostolilor, zic adecă, Petru, Pavel şi Ioan, pentru că acela adecă zice (Pavel), precum maĭ întăĭ am zis „Nimenea nu poate să zică Domn pre Iisus, fără numaĭ întru Duhul Sfânt". Iar acela (Ioan) „Darul şi adevărul, prin Iisus Hristos s-aŭ făcut" (Ioan **1**. 17) [180]. Şi „Tot Duhul carele mărturiseşte pre Iisus Hristos că aŭ venit în trup, de la Dumnezeŭ este" (1 Ioan **4**. 2) [181]. Iar cel maĭ ales decât Uceniciĭ luĭ Hristos (Petru), către cea către însuşĭ Apostoliĭ a Mântuitoruluĭ şi Învăţătoruluĭ întrebare, adecă către aceea „Cine mă zic oameniĭ că sunt", pre prea fericita mărturisire împrotivă aducându-o, aŭ răspuns „Tu eştĭ Hristos Fiul Dumnezeuluĭ celuĭ viŭ" (Mat. **17**. 13, 16) [182]; Decĭ pentru aceasta şi ceĭ după dânşiĭ, iar aĭ noştri slăviţĭ povăţuitorĭ, şi maĭ ales ceĭ ce aŭ călătorit întru vieţuirea cea neînjugată, şi pustnicească şi liniştită, pre nişte uneltirĭ ca acestea, ca pre unele ce maĭ înainte s-aŭ vestit sămănate unde şi unde, şi câte o părticică; Decĭ pre aceştĭ slăviţĭ aĭ prea curateĭ Bisericĭ, ca pre nişte Dumnezeeştĭ glasurĭ, şi după descoperire întru Sfântul Duh maĭ înainte aşăzate; Încă şi prin aceĭ trei vrednicĭ de credinţă maĭ de multe orĭ mărturisite, „Iar prin trei, zice, marturĭ, va sta tot graiul" (2 Cor. **13**. 1) [183]: Aceştĭ de Cer cugetătorĭ, după ce le-aŭ adunat întru una, şi prea bine, şi împreună cu Sfântul Duh, cel ce lăcuea întru dânşiĭ împreună încheindu-le, stâlp arătător al rugăciuniĭ le-aŭ numit, şi celor maĭ de pre urmă le-aŭ dat, ca după asemenea chip şi să le ţie, şi să-l păzască pre dânsul.

Însă ia vezĭ şi rânduеală şi urmare: care prea foarte are împreună cu înţălepciunea cea de sus, pre lucrul cel de înspăimântare. Pentru că acela adecă zice „Doamne Iisuse"; Iar acela „Iisuse Hristoase"; Iar celălalt „Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ". Ca cum în oarecare chip unul altuea urmând, şi de aproape uniĭ de alţiĭ ţiindu-să, şi prin împreună glăsuirea, şi prin împreună legătura unor graiurĭ ca acestea de Dumnezeŭ lucrătoare. Că aĭ fi putut vedea pre fieşte carele din Părinţĭ, cum că ia altul ca pre o începătură, pre cuvinţelul cel ce este altuea la sfârşit, şi întru acest chip lucrul acesta înainte păşaşte până la ceĭ treĭ. Însă pre aceeaşĭ veĭ vedea pre adăogirea însemnăriĭ Duhuluĭ. Că după ce aŭ zis Fericitul Pavel pre aceea, adecă pre: „Nimenea nu poate să zică Domn pre Iisus, fără numaĭ întru Duhul Sfânt"; Decĭ pre acesta ce zace la sfârşit, zicem adecă pre Duhul cel Sfânt, început îl unelteşte cel cu glasul de tunet Ioan zicând „Tot Duhul carele mărturiseşte pre Iisus Hristos că aŭ venit în trup, de la Dumnezeŭ este". Şi pre acestea le-aŭ pus înainte tuturor, nu din casă şi de la sineşĭ, ci mişcaţĭ fiind de palma prea Sfântuluĭ Duh. Pentru că şi mărturisirea cea prin descoperire a prea Dumnezeescului Petru, întru Duhul Sfânt este lucrată, „Pentru că pre toate le lucrează unul şi acelaşĭ Duh, zice, împărţând deosebĭ fiecăruea precum voeşte" (1 Cor. **12**. 11) [184]. Şi decĭ întru acest chip funiea cea ca cum întreită şi neruptă, a ceĭ de Dumnezeŭ făcătoareĭ rugăciunĭ, prea cu mare înţălepciune, şi prea cu mare ştiinţă, şi ţesută, şi împreună cusută, şi împreună încheeată este, şi la ceĭ din vremurile noastre trece, cu deopotrivă chip păzindu-să.

[180] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 17: "Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul au venit prin Hristos".
[181] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 2: "În aceasta să cunoaşteţi Duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturiseşte că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu".
[182] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **17**, 13-16:
"13. Atunci au înţeles ucenicii că Iisus le-a vorbit despre Ioan Botezătorul.
14. Şi mergând ei spre mulţime, s-a apropiat de El un om, căzându-I în genunchi,
15. Şi zicând: Doamne, miluieşte pe fiul meu că este lunatic şi pătimeşte rău, căci adesea cade în foc şi adesea în apă.
16. Şi l-am dus la ucenicii tăi şi n-au putut să-l vindece".
[183] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 1: "A treia oară vin la voi. În gura a doi sau trei martori va sta tot cuvântul".
[184] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 11: "Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind fiecăruia deosebi, după cum voieşte".

Însă pre adăogirea cuvinţălului acestuea, adecă „milueşte-mă“ ceĭ de aceea înainte pre rând Dumnezeeştiĭ Părinţĭ împreună o aŭ încheeat, şi împreună o aŭ rânduit, cu aceste graiurĭ de mântuire ale rugăciuniĭ, adecă cu „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ“, şi maĭ ales pentru ceĭ maĭ copilandrĭ întru fapta bună, adecă pentru ceĭ începătorĭ şi nesăvârşiţĭ. Pentru că ceĭ ce aŭ păşit înainte şi săvârşiţĭ după Hristos prin unul fiecarele dintru aceste Dumnezeeştĭ cuvinte, adecă prin „Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a luĭ Dumnezeŭ“. Încă uneorĭ şi prin singură numirea luĭ Iisus să îndestulează, şi ca pre o lucrare întreagă a rugăciuniĭ pre acesta îl îmbrăţişază, şi îl sărută. Ca ceĭ ce adecă prin acesta, de dulceaţă şi bucurie negrăită, şi care birueşte pre toată mintea, şi pre toată vederea şi auzul, să umplu. Şi decĭ întru acest chip, afară din trup şi de lume făcându-să, de trei orĭ fericiţiĭ, închizând şi prin simţirĭ pre dăruirea şi darul cel Dumnezeesc carele este sălăşluit întru dânşiĭ, şi cu îmbătare, şi cu fericire de dorire apucaţĭ fiind, să curăţăsc, să luminează, şi să săvârşesc, ca ceĭ ce pre Darul cel maĭ presus de fire, şi fără de început, şi nezidit, al Dumnezeireĭ ceĭ maĭ presus de fiinţă, de acum ca într-o parte de arvună, ca în oglindă privindu-l neîncetat. Şi cu pomenirea singură, şi cu cugetarea, precum s-aŭ zis, a unuea fieştecăruea din cele arătate numirĭ ale Dumnezeŭ-Omuluĭ Cuvântuluĭ îndestulându-să, şi prin aceasta la răpirĭ, şi unirĭ, şi descoperirĭ negrăite maĭ presus de fire rădicându-să, şi învrednicindu-să întru Sfântul Duh spre chear deplin adeverire, şi încredinţare a acestora prea arătată. Pre Dulcele şi iubitorul de suflete Domnul nostru IS. Hristos Fiul luĭ Dumnezeŭ, ale căruea cuvinte sunt lucrurĭ, şi graiurile, precum El zice „Duh sunt, şi viaţă sunt“ (Ioan **6**. 63) [185], aŭ hotărât prea cu mare glas, „Că fără de Mine nu puteţĭ face nimic“ (Ioan **15**. 5) [186], şi „Dacă ceva veţĭ cere întru Numele Meŭ voiŭ face“ şi iarăşĭ „Orĭce veţĭ cere întru Numele Meŭ aceasta voiŭ face“ (Ioan **14**. 13, 14) [187], şi cele de aceea înainte, după cele ce maĭ înainte s-aŭ povestit de noĭ.

Cum că este cu putinţă şi începătorilor uneorĭ adecă, cu toate graiurile rugăciuniĭ, iar alteorĭ în parte a aceştiea a să ruga, însă înlăuntrul inimiĭ şi de-a pururea, şi pentru aceea adecă a nu schimba des pre graiurĭ.

51. Însă este cu putinţă şi începătorilor, uneorĭ adecă cu toate graiurile rugăciuniĭ, iar alteorĭ cu o parte a aceştiea a să ruga, însă înlăuntrul inimiĭ şi neîncetat. Pentru că precum zice Sfântul Dieadoh: „Cela ce să află de-a pururea întru a sa inimă, călătoreşte cu adevărat afară de frumuseţile vieţiĭ“. „Pentru că cu Duhul umblând, pre poftele trupuluĭ a le şti nu poate“ (Galat. **6**. 16) [188]. De vreme ce de aceea înainte întru turnul cel de pază al (poruncilor) faptelor bune, unul ca acesta îşĭ face preumblările. Pre însuşĭ faptele bune, ca pre nişte portarĭ avându-le ale cetăţiĭ curăţenieĭ. Decĭ pentru aceasta de aicea înainte şi nelucrătoare atuncea să fac asupra luĭ meşteşugirele dracilor“ (Cap. 57). Scrie încă şi Sfântul Isaac: „Aceluĭ ce cercetează pre sufletul săŭ în tot ceasul, i să veseleşte inima întru descoperirĭ. Şi cela ce îşĭ adună luişĭ înlăuntru pre vederea sa, vede pre raza Duhuluĭ. Şi cela ce aŭ urât pre toată răsipirea minţiĭ, vede pre Stăpânul săŭ înlăuntrul inimiĭ sale“. Însă nicĭ des să nu schimbĭ graiurile rugăciuniĭ, ca nu prin deasa schimbare şi mutare, ca cum oare

[185] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 63: "Duhul este cel ce dă viaţă; trupul nu foloseşte la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh şi sunt viaţă".
[186] *Idem*, **15**, 5: "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic".
[187] *Idem*, **14**, 13-14:
"13. Şi orice veţi cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul.
14. Dacă veţi cere ceva în numele Meu, Eu voi face".
[188] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 16: "Şi câţi vor umbla după dreptarul acesta - pace şi milă asupra lor şi asupra Israelului lui Dumnezeu!".

care nestatornicie şi abatere în laturĭ obicĭnuind mintea, neîntemeeată şi fără de roadă să rămâie, precum copaciĭ cariĭ des să mişcă de la locul lor şi să sădesc la alt loc.

Că aceea adecă, pururea înlăuntrul inimiĭ a ne ruga, de lungă vreme are trebuinţă, şi de nevoinţă, şi de silă, şi maĭ înnăscut tot binele prin multă vreme şi osteneală să îndreptează.

52. Însă şi aceasta adecă de-a pururea a să ruga cineva înlăuntrul inimiĭ, încă şi cele peste aceasta înainte, nu prost, şi fieşte cum, şi prin puţină osteneală şi vreme să face, dacă care cumva şi acest lucru întru oarecare după negrăită purtare de grijă s-aŭ făcut; Ci şi de vreme lungă, şi de osteneală, şi de nevoinţă şi trupească şi sufletească nu puţină, şi de silă multă şi întinsă, spre împlinire trebuinţă are. Pentru că, pre măsura cea prea covârşitoare a dăruiriĭ şi a Daruluĭ carele să nădăjdueşte de noĭ ca să-ĭ fim întru împărtăşire, să cuvine ca şi pre nevoinţile cele pentru dânsa să le întemeem, şi ceasurile să le măsurăm. Iar aceasta este, precum zic Sfinţiĭ Învăţătorĭ, aceea adecă: să se scoaţă vrăjmaşul din păşunele inimiĭ, şi să se sălăşluească cu adevărat întru dânsa Hristos. Că zice Sfântul Isaac: „Cela ce voeşte să vază pre Domnul, meşteşugire face să curăţască pre a sa inimă întru neîncetată pomenire a luĭ Dumnezeŭ. Şi aşa întru strălucirea minţiĭ sale, în tot ceasul va vedea pre Domnul" (K. 43). Şi Sfântul Varsanufie: „Dacă nu dinlăuntru lucrarea împreună cu Dumnezeŭ va ajuta omuluĭ, în zadar la cea dinafară să osteneşte. Pentru că lucrarea cea maĭ înlăuntru cu durere de inimă, aduce pre curăţenie; Iar curăţenia, pre liniştea cea adevărată a inimiĭ; Iar liniştea aceasta, pe smerenie; Iar smereniea, lăcaş a luĭ Dumnezeŭ face pre om. Iar din sălăşluirea aceasta, împreună cu însuşĭ patimile draciĭ să izgonesc afară. Şi să face omul întru acest chip lăcaş a luĭ Dumnezeŭ, plin de sfinţenie, plin de luminare, şi de curăţenie, şi de Dar. Decĭ fericit este acela, carele pre Domnul săŭ întru cămările cele neintrate ale inimiĭ, ca într-o oglindă îl vede, vărsând pre a sa rugăciune împreună cu plângere înaintea bunătăţiĭ Luĭ".

Încă şi Cuviosul Carpaftie zice: „De multă nevoinţă şi vreme, trebuinţă este întru rugăciune, ca să aflăm întru stare nesupărată a minţiĭ pre alt oarecare Cer în inimă, unde lăcueşte Hristos precum zice Apostolul „Aŭ nu cunoaşteţĭ că Iisus Hristos întru voĭ lăcueşte? fără numaĭ care cumva de sunteţĭ neiscusiţĭ" (1 Cor. **13**. 5) [189]". Şi Marele Gură de Aur: „Neîncetat să rămâĭ lângă Numele Domnuluĭ Iisus, ca să înghiţă inima pre Domnul, şi Domnul pre inimă, şi să se facă amândouă întru una. Însă lucrul acesta nu este de o zi, saŭ de două; ci de anĭ mulţĭ şi vreme. Pentru că de multă nevoinţă şi vreme este trebuinţă, ca afară să se scoaţă vrăjmaşul, şi să se sălăşluească înlăuntru Hristos". Şi acestea adecă până întru atâta: Iar cuvântul întoarcă-se către cele ce pre rând ne staŭ înainte.

Pentru rugăciunea cea în inimă nu curată; Şi în ce chip vine cineva şi întru cea curată şi nerăsipită rugăciune.

53. Dintru a îngădui întru cea zisă meşteşugire a rugăciuniĭ ceĭ în inimă, curat şi fără răsipire, deşi nu curată poate alta, şi nerăsipită rugăciune, adecă pentru înainte apucările care i să fac aceştiea din împiedicare, şi pentru cugete, vine nevoitorul întru deprindere, ca fără de silă, şi fără de răsipire, şi curat, şi adevărat să se roage, adecă întru a îngădui în inimă mintea, şi nu cu silă, prin puţina suflare a să băga înlăuntru, şi iarăşi de acolo a sări; Ci însuşĭ de-a pururea către sineşĭ întorcându-să, cu dragoste a îngădui întru aceasta, şi neîncetat aşa a să ruga. Pentru că zice şi Sfântul Isihie: „Cela ce nu are rugăciune curată de cugete, armă nu are la războiŭ. Iară rugăciunea zic pre aceea care să lucrează neîncetat în părţile cele neintrate ale inimiĭ. Ca cu chemarea luĭ Iisus,

[189] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 5: "Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul".

vrăjmaşul cela ce întru ascuns bate războiŭ, să se bată ca cu un biciŭ, şi să se arză" (K. 21). Şi iarăşĭ: „Fericit este cu adevărat carele aşa s-aŭ lipit de Iisus prin rugăciune întru gândirea minţiĭ, şi îl strigă pre Dânsul neîncetat în inimă: precum este unit aerul cu trupurile noastre, saŭ precum este văpaea cu ceara. Şi trecând adecă Soarele pe deasupra pământuluĭ, face pre ziuă; Iar Sfântul şi Cinstitul Nume al Domnuluĭ Iisus, întru gândirea minţiĭ strălucind, prin silinţă neîntreruptă, va naşte nenumărate gândirĭ strălucitoare cu chipurĭ ca de Soare" (196).

Pentru cea fără de răsipire şi curată în inimă rugăciune, şi pentru fierbinţala care să naşte de acolo.

54. Şi acest lucru, şi este, şi să numeşte rugăciune în inimă curată, şi fără de răsipire, precum s-aŭ zis; Dintru care să naşte oarecare fierbinţală în inimă, precum este acel graiŭ: „Înfierbânta-tu-s-aŭ inima mea înlăuntrul meŭ, şi în cugetul meŭ să va aprinde foc" (Ps. **38**. 4) [190]. Foc pre care Domnul Iisus Hristos aŭ venit de l-aŭ aruncat în pământul inimilor noastre, cele ce maĭ înainte adecă odrăslea spiniĭ patimilor, iară acum sunt purtătoare de Duhul Daruluĭ. Precum zice însuşĭ Domnul nostru Iisus Hristos: „Foc am venit să arunc pre pământ, şi ce voesc dacă acum s-aŭ aprins" (Luca **12**. 49) [191]. Şi pre ceĭ dimprejurul Cleopiĭ, după ce i-aŭ înferbântat odinioară, i-aŭ aprins cu înspăimântare ca să zică uniĭ către alţiĭ acel graiŭ i-aŭ făcut „Aŭ nu inima noastră era arzând întru noĭ, când ne grăea nouă pre cale?" (Luca **24**. 32) [192]. Zice încă şi Ioan prea slăvitul cel din Damasc, întru oarecare tropare din versurile sale cele către Prea Sfânta de Dumnezeŭ Născătoarea: „Mă trage către cântare de laudă a dorireĭ ceĭ Fecioreştĭ, focul cel înlăuntrul inimiĭ". Scrie şi Sfântul Isaac: „Din lucrarea cea sâlnică, să naşte fierbinţala cea nemăsurată, care ca focul să aprinde în inimă din cele fierbinţĭ aducerĭ aminte, care de noŭ vin sălăşluindu-să întru gândirea minţiĭ. Iar această lucrare şi păzire supţiează pre minte întru fierbinţeala eĭ, şi îĭ daŭ eĭ vedere". Şi maĭ înainte mergând: „Şi din fierbinţeala aceasta care vine din Darul vederiĭ, să naşte curgerea lacrămilor". Şi după puţine: „Şi din cele neîncetate lacrămĭ, priimeşte sufletul pre pacea cugetelor; Iar din pacea cugetelor, să înalţă întru curăţeniea minţiĭ; Iar prin curăţeniea minţiĭ, vine omul întru a vedea pre tainele luĭ Dumnezeŭ". Şi după puţin: „Iar după aceasta ajunge mintea să vază descoperirĭ şi Semne, precum aŭ văzut Ezechil Prorocul". Încă: „Lacrămile şi lovirea cu palma preste obraz în vremea rugăciuniĭ, şi a să tăvăli cineva cu fierbinţală, acestea deşteaptă pre fierbinţa dulceţilor înlăuntrul inimiĭ; şi cu uimire lăudată, zboară inima către Dumnezeŭ, şi strigă „Însetat-aŭ sufletul meŭ către Tine, Dumnezeul cel tare, cel viŭ: Când voiŭ veni şi mă voĭŭ arăta feţiĭ Tale Doamne?" (Ps. **41**. 2) [193] şi cele de aceea înainte". Şi cel al Scăriĭ: „Focul adecă, după ce aŭ venit în inimă, pre rugăciune o aŭ învieat; Iar aceasta după ce s-aŭ rădicat, la Cer sus s-aŭ luat, şi în foişorul sufletuluĭ pogorâre de foc s-aŭ făcut". Încă: „Oare cine este credinciosul şi priceputul Călugăr, carele pre fierbinţala cea a sa o aŭ păzit nestinsă Şi până la a sa eşire în fieşte care zi adăogând foc lângă foc, şi fierbinţală lângă fierbinţeală, şi dorire lângă dorire, şi sârguinţă lângă sârguinţă nu aŭ încetat?". Şi Sfântul Ilie Ecdicul: „Când de la cele de afară va înceta sufletul, şi să va împreuna cu rugăciunea, atuncea ca oarecare văpaie înconjurându-l pre acesta aceeaş precum focul pre fier, cu totuluĭ tot înfocat îl aşază. Şi este sufletul adecă acelaşĭ, dar încă nu şi pipăit; Pentru că nicĭ fierul cel înfocat de pipăirele cele dinafară (K. 105). Încă: „Fericit este cela ce a învredncit a fi văzut întru acest chip în vieaţa aceasta, şi pre chipul săŭ cel ce din fire este [illegible] prin Dar, de foc l-aŭ văzut (K. 106)".

[190] *Psalmii*, **38**, 4: "Înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu şi în cugetul meu se va aprinde foc".
[191] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **12**, 49: "Foc, am venit să arunc pe pământ şi cât aş vrea să fie acum aprins!".
[192] *Idem*, **24**, 32: "Şi au zis unul către altul: Oare, nu ardea în noi inima noastră, când ne vorbea pe cale şi când ne tâlcuia Scripturile?".
[193] *Psalmii*, **41**, 2: "Însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu; când voi veni şi mă voi arăta feţei lui Dumnezeu?".

Cum şi fierbinţala în multe feluri are naşterea, însă mai adevărată cea din rugăciunea cea curată în inimă.

55. Însă să ştii, că şi o fierbinţală ca aceasta, în multe feluri şi în multe chipuri are pre cea întru noi înşine şi naşterea, şi înfiinţarea. Şi acest lucru arătat este din cuvintele Sfinţilor cele puse la arătare, că ne sfiim să zicem că şi din însuşi lucrarea. Însă dintru acestea este mai adevărată oare cum fierbinţala care să face cu adăogire din cea curată rugăciune în inimă; Şi împreună cu dânsa de-a pururea esă şi creşte; şi întru luminarea cea înfiinţată sâmbeteşte, adecă cu înfiinţare luminat lucrează, precum zic Părinţii, pre omul cel ce se află întru acest fel.

Ce este lucrul cel de-aproape al ferbinţelii cei în inimă?

56. Care fierbinţală cu luare aminte, departe împinge pre cele ce împiedică de a să săvârşi desăvârşit curata rugăciune cea mai dintâi. „Pentru că foc este Dumnezeul nostru“ (Evr. **12.** 29) [194] şi foc carele mistueşte pre răutatea dracilor şi a patimilor noastre. Şi zice Sfântul Dieadoh: „Când cu călduroasă oarecare înlăuntru cu durere va priimi inima pre săgeţile dracilor, întrucât să i să pară celuea ce să luptă că sufere pre însuşi ranele, cu durere uraşte sufletul pre patimi, ca cela ce este întru începutul curăţeniei. Că de nu îl va durea mult pentru neruşinarea păcatului, nu va putea îndestul a să bucura pentru bunătatea dreptăţii. Deci cela ce voeşte să curăţască pre inima sa, cu pomenirea Domnului Iisus totdeauna facă-o pre dânsa înfocată: Aceasta numai cugetare, şi neîncetat lucru având. Pentru că nu uneori adecă a să ruga să cuvine, iar alteori nu, cei ce voesc să lepede pre aloruşi putreziciune; Ci de-a pururea a să îndeletnici la rugăciune întru păzirea minţii, măcar deşi afară undeva din casele cele de rugăciune s-ar fi sălăşluit. Că în ce chip cela ce voeşte să curăţască aur, dacă întru puţin va lăsa a înceta focul din topitoare, învârtoşare iarăşi pricinueşte materiei ceii ce să curăţeşte; Întru acest chip şi cela ce uneori adecă îşi aduce aminte de Dumnezeu, iar alteori nu, că ceea ce i să pare că aŭ dobândit prin rugăciune, aceasta o pierde prin încetare. Dar osăbit este a bărbatului celui iubitor de fapte bune, aceea adecă, de-apururea a mistui pre cel pământesc al inimii cu pomenirea lui Dumnezeu. Ca întru acest chip răul câte puţin de focul pomenirii bunului cheltuindu-să, desăvârşit la cea firească strălucire a sa să se întoarcă sufletul cu mai multă slavă“ (K. 97). Şi deci întru acest chip mintea în inimă petrecând, curat şi fără de răsipire să roagă. Precum zice Sfântul acela: Atuncea este adevărata şi nerăsipita rugăciune, când pre inimă o păzeşte mintea în vremea când să roagă“. Scrie încă şi Sfântul Isihie: „Acesta este adevărat trezvitor, carele în inimă este Monah“ (K. 159).

Pentru Dumnezeeasca dorire şi îndrăgire, care să naşte din fierbinţală, luare aminte, şi din rugăciune.

57. Iar întru o fierbinţală ca aceasta, şi cea cu luare aminte rugăciune, adecă întru cea curată rugăciune, dorirea cea către cel ce să pomeneşte de-a pururea Domnul Iisus Hristos şi Dumnezeasca îndrăgire, şi dragostea în inimă să naşte, precum s-aŭ scris: „Tinerele te-aŭ iubit pre Tine, trasu-te-aŭ pre Tine“ (Cânt. C. **1.** 2) [195] şi încă „Rănită de dragoste sunt eŭ“ (**2.** 5) [196]. Zice încă şi Sfântul Macsim: „Toate adecă faptele cele bune ajutoresc minţii către Dumnezeasca îndrăgire, iar mai mult decât toate rugăciunea cea curată; Că prin aceasta către Dumnezeŭ înaripindu-să, afară de toate cele ce sunt să face“ (Suta I, 11).

[194] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **12,** 29: "Căci «Dumnezeul nostru este şi foc mistuitor»".
[195] *Cântarea Cântărilor*, **1,** 2: "Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc".
[196] *Idem*, **2,** 5: "Întăriţi-mă cu vin, cu mere răcoriţi-mă, că sunt bolnavă de iubire".

Pentru lacrămĭ din inimă, şi încă pentru Dumnezeasca dorire şi îndrăgire.

58. Dintru care inimă, şi lacrămă prea foarte multă curge, curăţind şi îngrăşând pre cela ce din dragoste s-aŭ îmbogăţit cu acestea, dar nu topindu-l şi împilându-l. Pentru că pre acest graiŭ carele să pricinueşte din Dumnezeasca dorire, şi pre acela carele să pricinueşte din Dumnezeasca îndrăgire, pentru cea tare şi neţinută dorire şi îndrăgire, aceluĭ ce să pomeneşte, a Domnuluĭ Iisus Hristos şi uimindu-să strigă: Trasu-m-aĭ cu dorire pre mine Hristoase, şi m-aĭ schimbat cu Dumnezeasca Ta îndrăgire. Şi: tot eştĭ Mântuitorule îndulcire, tot eştĭ poftă şi dorire! Tot eştĭ nesăţios! (adecă nicĭ nu ne putem sătura de Dânsul). Tot eştĭ frumuseţă neajunsă! Şi împreună cu Pavel Propovăduitorul luĭ Hristos strigă „Dragostea luĭ Dumnezeŭ împreună ne ţine pre noĭ". Şi: „Cine ne va despărţi pre noĭ de dragostea luĭ Dumnezeŭ. Necazul saŭ strâmtorimea, saŭ goana, saŭ foametea, saŭ goliciunea, saŭ primejdia, saŭ sabiea?" Şi iarăşĭ „Încredinţat sunt că nicĭ moartea, nicĭ vieaţa, nicĭ Îngeriĭ, nicĭ Începătoriĭ, nicĭ Stăpânirĭ, nicĭ Puterĭ, nicĭ lucrurĭ ce ne staŭ înainte, nicĭ cele ce vor să fie. Nicĭ înălţimea, nicĭ adâncimea. Nicĭ altă zidire nu va putea să ne despărţască pre noĭ de dragostea luĭ Dumnezeŭ, cea întru Hristos Iisus Domnul nostru (Rom. 8. 35) [197].

Sfătuire pentru a nu căuta cele maĭ presus de măsură, şi încă pentru cea de-a pururea pomenire în inimă a Domnuluĭ nostru Iisus Hristos îndemnare.

59. Decĭ ca să se fi putut cineva învrednici acestora adecă, şi celor după acestea tuturor, pre care acum a le spune nu este vreme. Că zice: Nu căuta maĭ înainte de vreme, pre cele ale vremiĭ. Şi: Bunul nu este bun, când nu bine să face. Şi precum zice Sfântul Marco: Nu este de folos maĭ înainte de lucrarea celor dintâĭ, a şti pre cele de a doua. „Pentru că cunoştinţa trufeşte pentru nelucrare, iar dragostea zideşte (1 Cor. 8. 1) [198], pentru căcĭ rabdă pre toate". Să cuvine a să sârgui, şi de-a pururea a să nevoi, precum s-aŭ zis, a purta neîncetat înlăuntrul adânculuĭ inimiĭ pre pomenirea Domnuluĭ Iisus Hristos şi nu afară, şi în faţă, precum zice şi pentru aceasta acelaşĭ Fericit Marco: „Că dacă nu prin atotcuprinzătoare şi de gând nădejde se va deşchide încăperea cea prea dinlăuntru şi ascunsă, şi curată a inimiĭ, nu este cu putinţă ca cu întemeere să cunoaştem pre cel ce înlăuntru lăcueşte, nicĭ să ştim de s-aŭ primit jertfele noastre cele cuvântătoare, saŭ nu".

Pentru râvna cea fierbinte, şi pentru Dumnezeasca arătare cea întru noĭ, şi pentru luminarea Daruluĭ cea înfiinţată.

60. Pentru că întru acest chip să va abate cu lesnire, nu numaĭ de la lucrurile cele rele, ci şi de la cugetele cele împătimitoare, şi de la nălucirele cele necuvioase. Precum s-aŭ scris „Cu Duhul să umblaţĭ şi pre pofta trupuluĭ să nu o săvârşiţĭ" (Gal. 5. 16) [199]. Iar maĭ ales de la tot cugetul, şi de la toată nălucirea să va depărta, ca cela ce cu râvna sa cea fierbinte pentru fapta bună, cu totul arde şi prăpădeşte pre toată lucrarea cea rea, care simţit, şi gândit, maĭ întâĭ lucra întru dânsul, împreună cu începătoriĭ lor dracĭ ceĭ ce pentru răŭ să bucură. Precum zice Sfântul Isaac: „Înfricoşat este dracilor, şi dorit luĭ Dumnezeŭ şi Îngerilor Luĭ, cela ce cu fierbinte râvnă desrădăcinează pre spiniĭ vrăjmaşuluĭ care să cresc întru dânsul. Şi întru înainte sporire va veni, ca deplin încredinţare de

[197] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 35: "Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?".
[198] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 1: "Cât despre cele jertfite idolilor, ştim că toţi avem cunoştinţă. Cunoştinţa însă semeţeşte, iar iubirea zideşte".
[199] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 16: "Zic dar: În Duhul să umblaţi şi să nu împliniţi pofta trupului".

aicea să ia a dragosteĭ ceĭ către Dânsul, şi a arătăriĭ întru sine, şi ceĭ chear şi înlăuntru sălăşluiririĭ a ceiĭ înfiinţate şi prea Dumnezeeştĭ luminărĭ a Daruluĭ. Şi de aĭ fi voit să zicem, prea foarte cu luminare iarăşĭ să va întoarce către bunul neam cel de sus, şi carele prin Sfântul Botez cu Darul desăvârşit ni s-aŭ lucrat nouă, şi către punerea de fiĭ cea Duhovnicească". Zice iarăşĭ Sfântul Isaac: „Acesta este Ierusalimul, şi Împărăţia luĭ Dumnezeŭ cea înlăuntru nostru ascunsă (Luc. **17**. 21)[187], după cuvântul Domnuluĭ; Acest loc nor este al slaveĭ luĭ Dumnezeŭ, întru carele singurĭ ceĭ curaţĭ cu inima vor intra, ca să vază pre faţa Stăpânuluĭ lor, numaĭ el să nu caute întru sineşĭ arătarea luĭ Dumnezeŭ, ca să nu priimească pre cel ce prea cu adevărat este întunerec, şi să făţărniceşte cum că este lumină (2 Cor. **11**. 14)"[188].

Pentru lucrarea cea Dumnezeească şi cea împrotivnică.

61. Iar când mintea luĭ, când nu caută ea vede lumină, să nu o priimească pre aceasta, dar însă nicĭ să o socotească de netreabă, precum zice Cuviosul Marco: Că este lucrarea Daruluĭ, şi este lucrare a Sataneĭ, prunculuĭ necunoscându-să. Însă bine este pre unele ca acestea să nu le privească ca în oglindă, pentru rătăcirea; nicĭ să le anatematisască, pentru adevărul; Ci pe toate prin nădejde să le aducă luĭ Dumnezeŭ. Pentru că El ştie pre trebniciea amândorora. Şi întrebe pre cel ce are Dar şi putere de la Dumnezeŭ a învăţa şi a judeca cu dreaptă socoteală.

Pentru învăţător luminat şi nerătăcit.

62. Şi de adecă ar fi aflat pre cel ce va învăţa, nu precum numaĭ prin Dumnezeasca scriptură cunoscut, ci precum şi însuşĭ acela cu fericire aŭ pătimit, pre luminarea cea Dumnezeească, luĭ Dumnezeŭ să-ĭ dea mulţămită. Iar de nu, maĭ bine este a nu le priimi, ci întru smerenie către Dumnezeŭ a năzui. Nevrednic de o vrednicie şi vedere ca aceasta pre sineşĭ socotindu-să din curată inimă şi chemându-să. Precum cu adevărat şi aceasta, şi câte s-aŭ zis, şi încă să vor zice, cu taină ne-am învăţat, cu Darul luĭ Hristos şi din limbĭ nemincinoase, care de Duhul Sfânt, şi să mişcă şi să grăia. Şi din însuflate de Dumnezeŭ scripturĭ, şi din iscusul oarecărora.

Pentru luminarea cea adevărată, şi cea mincinoasă, adecă pentru lumina cea Dumnezeească şi cea vicleană.

63. Că deşi întru câteva scripturĭ ale lor Slăviţiĭ Părinţiĭ noştrĭ, pre semnele luminăriĭ ceĭ negrăite, şi ale ceĭ mincinoase umbros le arată oarecum, precum adevărat şi de trei orĭ Fericitul Pavel al Latruluĭ aŭ făcut, când aŭ zis către ucenicul săŭ, carele pentru o pricină ca aceasta l-aŭ întrebat pre dânsul: Că lumina adecă a puteriĭ ceĭ împrotivnice, cu chip de foc este şi afumoasă, şi asemenea cu focul acesta simţit. Şi când pre dânsa un suflet curăţit, carele pre măsură aŭ pătimit, o va vedea, cu îngreţoşare să află către dânsa, şi să scârbeşte. Iar cea bună a Bunuluĭ, şi prea veselă este, şi prea limpede, şi după ce ar fi lovit asupră, sfinţeşte, şi de lumină, şi de bucurie, şi de blândeţă umple pre suflet, lin îl lucrează pre dânsul, şi iubitor de oamenĭ. Încă şi alţiĭ asemenea. Dar însă ca cela ce pre cele maĭ întâĭ zise prin viŭ glas le-aŭ auzit, întru acest chip să cuvine şi pentru acest lucru la vreme să auzĭ, că acuma nu este vreme.

[200] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, **21**: "Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".

[201] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 14: "Nu este de mirare, deoarece însuşi satana se preface în înger al luminii".

Pentru nălucirea cea necuvioasă, şi cea cu bună cuviinţă, şi în ce chip să cade a le unelti pre ele.

64. Dar de vreme ce cu puţin maĭ înainte pentru nălucirĭ am pomenit, şi pentru nălucire necuviincioasă, prea de folos este precum nouă ni să pare, în scurt şi pentru aceasta, iar maĭ ales pentru toată nălucirea, pre cât este cu putinţă, prin cuvânt să cuprindem. Pentru că blestemata foarte stă împrotivă rugăciuniĭ ceĭ curate, în inimă, şi lucrăriĭ minţiĭ ceĭ cu chip de unul, şi simple. Drept aceea şi Sfinţiĭ şi Dumnezeeştiĭ Părinţĭ, în multe chipurĭ pentru dânsa şi împrotiva eĭ grăesc. Decĭ aceasta, adecă nălucirea, cu felurĭ de felurĭ de chipurĭ, ca Dedal cel ce să băsnueşte, şi cu multe capete asemenea cu Izdra, s-aŭ zis de Sfinţĭ maĭ întâĭ ca oarecare pod al dracilor; Că printr-însa străbătând şi trecând ucigaşiĭ făcătorĭ de rele necuraţiĭ, să împărtăşesc oarecum şi să amestecă cu sufletul, ştiubeiŭ de trântorĭ pre dânsul lucrându-l, şi lăcaş de gândurĭ fără de roadă, şi împătimaşe. Pre care adecă nălucire, să cuvine a o lepăda, cu totul, de nu care cumva voeştĭ pentru pocăinţă, şi pentru zdrobire, şi pentru plângere, şi pentru smerita cugetare, încă şi pentru cugetarea şi vederea celor ce sunt. Dar încă şi pentru necuviincioasa nălucire, a asemăna, şi împrotivă a rădica, pre cea binecuviincioasă nălucire, şi pre aceea cu aceasta amestecându-o, şi împrotivă luptându-o, şi ca pre o lepădătoare de pavăză, pre necinstita, şi neruşinata, cu totul lepădându-o, aşa împrotiva eĭ a rădica pre cele de biruinţă. Pentru că întru acest chip făcând, nu numaĭ de pagubă, ci şi de dobândă pricinuitor aĭ fi fost ţie însuţĭ; Ca cel ce întru judecată fără de greşală pre cele de sineţĭ le îndreptezĭ. Şi ca cel ce pre nălucirea cea necuviincioasă prin nălucirea cea binecuviincioasă o surpĭ. Şi cu armele împrotivnicilor, pre aceştĭ împrotivnicĭ, cu rană de moarte îĭ răneştĭ, saŭ îĭ omorĭ precum de demult pre Golieat Dumnezeescul David (1Imp. **17**.51) [202].

Că nu numaĭ cea necuviincioasă nălucire, ci şi cea cu bună cuviinţă, lepădată este de Sfinţĭ întru rugăciunea cea curată, şi întru cea simplă şi singuratecă lucrare a minţiĭ.

65. Însă acest lucru, este nevoinţa acelor încă pruncĭ, adecă a începătorilor. Pentru că ceĭ ce cu vreme înainte aŭ păşit, cu totuluĭ tot pre necuviincioasa nălucire, împreună şi cu cea bine cuviincioasă o leapădă, şi deşartă o face; Ca pre nişte ceară ce să topeşte de faţa foculuĭ cenuşă făcându-o şi stricându-o, pentru rugăciunea cea curată, pentru lepădarea şi goliciunea despre toate a minţiĭ cea neînchipuită, şi pentru adunarea gândiriĭ către Dumnezeŭ cea fără materialnicie. Iar de voeştĭ şi pentru priimirea, şi unirea cea fără de formă, şi una. Că zice şi Sfântul Isihie: „Tot cugetul nălucire este în minte a oarecăruea lucru simţit. Pentru că minte fiind Asirieanul, întru alt fel a înşăla nu poate de nu va unelti pre cele de noĭ simţite şi obicĭnuite" (K. 180). Şi Sfântul Dieadoh: „De vreme ce tot cugetul prin nălucirea oarecărora simţite lucrurĭ intră în inimă, atuncea îĭ străluceşte eĭ fericita lumină a Dumnezeiriĭ când cu totul va avea bună vreme despre toate, şi neformăluită de acestea va fĭ. De vreme ce strălucirea aceea, după lipsirea tuturor gândurilor să arată în mintea cea curată". Şi Marele Vasilie: „Precum nu în lăcaşurĭ făcute de mâini lăcueşte Domnul, aşa nicĭ întru închipuirĭ oarecare şi plăzmuirĭ gândite. Pentru că aruncate înainte sunt acestea, oprind ca un zid pre sufletul cel ruginit, carele nu poate curat a privi către adevăr, ci încă de oglindă să ţine şi dă gâcire". Şi Dumnezeescul Evagrie: „Acolo să zice că şade Dumnezeŭ, unde să cunoaşte. Pentru aceasta şi scaun să zice aluĭ Dumnezeŭ, mintea cea curată".

Decĭ gândirea luĭ Dumnezeŭ, nu întru gândirile cele ce închipuesc pre minte să va afla, ci întru gândurile cele ce nu o închipuesc. Pentru care cel ce să roagă, să cuvine, cu totul să se depărteze de gândurile cele ce o închipuesc pre minte; Şi întru alt fel să va închipui, văzând gânditor, şi întru

[202] *Cartea întâi a Regilor*, **17**, 51: "Atunci David a alergat şi, călcând pe filistean, luă sabia lui şi, scoţând-o din teacă, îl lovi cu ea şi-i tăie capul; Filistenii, văzând că uriaşul a murit, au fugit".

alt fel cu adevărat să va aşăza (la suflet), văzând pre cuvântarea eĭ (a minţiĭ). De aicea ne învăţăm cum cunoştinţa cea Duhovnicească depărtează pre minte de gândurile cele ce o închipuesc pre dânsa; Iar neînchipuită isusindu-o, o pune înaintea luĭ Dumnezeŭ. Şi Sfântul Macsim în sholiile Mareluĭ Dionisie zice: alt lucru este nălucirea, şi alt lucru noisie, adecă noima. Pentru că de la puterĭ (ale sufletuluĭ) deosebite să fac, şi prin osebirea mişcăriĭ. Pentru că noima adecă lucrare este şi facere; Iar nălucirea, patimă, şi închipuire vestitoare a oarecăruea lucru simţit, saŭ ca a oarecăruea lucru simţit. Şi simţirea adecă să apucă de cele ce sunt, cu formăluire întru una adunată; Iară mintea, să atinge, adecă să apucă de cele ce sunt cu alt chip, şi nu în ce fel simţirea. Decĭ mişcarea cea pătimitoare şi formăluitoare, este împrejurul părţiĭ sufletuluĭ ceĭ trupeştĭ saŭ ceĭ Duhovniceştĭ, întru care şi maĭ întâĭ am zis cum că sunt simţirele. Iar cea judecătoare şi priimitoare de înţălegerĭ, sufletuluĭ şi minţiĭ să cuvine să o dăm. Decĭ supt această parte a sufletuluĭ ce este priimitoare de înţălegerĭ, să cuvine să strângem şi pre cea nălucitoare. Pentru că să împărţăşte puterea cea nălucitoare în trei părţĭ: Întâĭ adecă, întru cea închipuitoare a primirelor de înţălegerĭ către cele simţite lucrurĭ ce fac pe priimirea de înţălegere. Iar a doua, întru cea de a doua oară închipuitoare din rămăşiţele ce aŭ rămas înlăuntru de la acestea, care nu are undeva pre chipurĭ, pre care şi osebit maĭ ales putere nălucitoare o numesc. Iar a treia, întru care să face toată dulceaţa a lucruluĭ celuĭ ce după nălucire să pare bun, saŭ a celuĭ ce să pare răŭ după întâmplare. Decĭ precum s-aŭ zis, nicĭ o nălucire încăpere nu are la Dumnezeŭ, pentru că cu totul desăvârşit maĭ presus de toată gândirea este, şi maĭ presus stă". Şi iarăşĭ Marele Vasilie: „Mintea ce nu să răsipeşte spre cele de afară, nicĭ de organele cele simţitoare spre lume să varsă, să întoarce adecă către sineşĭ, şi prin sineşĭ întru gândirea cea către Dumnezeŭ să suie; Şi cu acea frumuseţă cu totul strălucindu-să şi luminându-să, şi însuşĭ firiĭ uitare priimeşte". Decĭ acestea şi tu ştiindu-le, sârgueşte-te în tot ceasul, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, fără nălucire, fără formă, fără închipuire, maĭ pre scurt, cu toată mintea curată, şi cu suflet curat, şi cu inimă curată a te ruga în tot chipul. Pentru că zice Sfântul Macsim:

Pentru mintea, sufletul, şi inima cele curate şi desăvârşit.

Pentru mintea cea curată:

66. „Minte curată este, ceea ce de necunoştinţă s-aŭ despărţit, şi de Dumnezeasca lumină cu totul să străluceşte" (S. 1:K.53).

Pentru sufletul cel curat:

„Suflet curat este, cela ce s-aŭ slobozit pre sine de patimĭ şi de Dumnezeasca dragoste neîncetat să veseleşte" (K. 34).

Pentru inima cea curată:

Inimă curată este, ceea ce aŭ pus pre pomenire înaintea luĭ Dumnezeŭ cu totul fără chip, şi fără de formă, şi gata să se pecetluească cu singurele chipurile Luĭ, prin care are fire a să face arătat într-însa. Lângă acestea cu urmare adăogească-se şi acestea:

Pentru mintea ce desăvârşit:

„Minte desăvârşit este, ceea ce prin credinţă adevărată, pre cel prea cu covârşire recunoscut, cu necunoştinţă prea l-aŭ cunoscut, şi pre atotcuprinderea fāpturilor Luĭ o aŭ văzăt; şi pre cunoştinţa

cea cuprinzătoare a purtăriĭ de grijă şi a judecăţiĭ ceĭ întru dânsele de la Dumnezeŭ o aŭ luat. Însă ca un om zic" (Sfântul Macsim S.3: K.97). -

Pentru sufletul cel desăvârşit:

„Suflet desăvârşit este, a căruea puterea cea pătimitoare s-aŭ plecat cu totul desăvârşit către *Dumnezeŭ" (K.98).*

Pentru inima cea desăvârşit:

Inimă desăvârşit, poate că aceea să zice, care nicĭ o mişcare firească nu are, în orĭce fel de chip, către orĭce. Întru care ca întru o cărticică netezită bine, pentru cea desăvârşit prostime viind Dumnezeŭ, pre ale Sale legĭ le scrie.

Încă pentru mintea cea curată:

Pre minte a o curăţi, precum zice Sfântul Dieadoh (K.58) a singur Sfântul Duh este. Fiindcă pre minte a o face să stea, precum zice cel al Scăriĭ (K.23) a singur Sfântul Duh este. Încă zice şi Sfântul Nil (Cuv. Pust.): de ar fi voit cineva să vază pre aşăzarea minţiĭ, lipsască-se pre sineşĭ de toate gândurile sale, şi atuncea o va vedea pre dânsa asemenea cu Sapfirul, saŭ cu văpsala Ceruluĭ". Şi iarăşĭ: „A minţiĭ aşăzare este, înălţime gândită, asemenea cu văpsala cea Cerească, preste care vine şi lumina Sfânteĭ Treimĭ în vremea rugăciuneiĭ". Şi Sfântul Isaac: „Când minta să va desbrăca de omul cel vechiŭ, şi să va îmbrăca întru cel noŭ al Daruluĭ, atuncea pre a sa curăţenie o va vedea asemenea cu văpsala cea cerească, care „Loc a luĭ Dumnezeŭ" de bătrânimea fiilor luĭ Israil s-aŭ numit când s-aŭ arătat lor în Munte (Eş. **24**.10)" [203].

Întru acest chip şi acum făcând, precum maĭ întâĭ s-aŭ zis, adecă curat, şi fără de nălucire rugându-te veĭ fi, urmând Sfinţilor pe urmă. Iar de nu, nălucitor te veĭ face în loc de liniştitor, şi în loc de strugurĭ, veĭ culege spinĭ; Care O! să nu ţi să întâmple!

În ce chip Prorociĭ năluceaŭ (adecă vedeaŭ videniĭ).

67. Iar dacă oarecare socotesc cum că vederile Prorocilor, şi închipuirele, şi descoperirele, prin nălucire şi urmare firească s-aŭ făcut, aceştiea departe de scoposul cel drept şi de adevăr să ştie că să poartă. Pentru că Prorociĭ, şi acum ceĭ din vremea noastră de Sfinţite taine învăţătorĭ, nu după firească urmare oarecare, şi orânduealâ, încă şi după nălucire vedeaŭ şi năluceaŭ, acelea ce vedeaŭ şi le nălucea: Ci Dumnezeeşte, şi maĭ presus de fire mintea închipuindu-li-să, de cea negrăită putere şi Dar al Sfântuluĭ Duh. Precum zice Marele Vasilie: „Că de nespusă oarecare putere nălucindu-li-să mintea ceĭ ce o aŭ pre dânsa nesmulsă împrejur şi curată, ca cum răsunând întru dânşiĭ aŭ pre Cuvântul luĭ Dumnezeŭ". Şi iarăşĭ: „Vedeaŭ Prorociĭ închipuindu-li-să de Duhul partea cea Domnitoare". Şi Bogoslovul Grigorie: „Acesta, adecă Duhul cel Sfânt, lucra maĭ întâĭ întru Îngereştile şi Cereştile Puterĭ" şi după puţine: Apoĭ întru Părinţĭ şi întru Prorocĭ. Dintru cariĭ, uniĭ adecă aŭ nălucit pre Dumnezeŭ, saŭ l-aŭ cunoscut, iară alţiĭ, ceea ce vrea să fie maĭ înainte o aŭ cunoscut, închipuindu-li-să de Duhul partea cea Domnitoare, şi ca cu nişte lucrurĭ de faţă fiind, cu cele ce vrea să fie".

[203] *Ieşirea*, **24**, 10: "Şi au văzut locul unde stătea Dumnezeul lui Israel; sub picioarele Lui era ceva, ce semăna cu un lucru de safir, curat şi limpede ca seninul cerului".

Încă pentru nălucirĭ, şi pentru multe şi de multe felurĭ de vederĭ.

68. Iar dacă oarecare să îndoesc încă, ca ceĭ ce priimesc pre nălucirĭ, şi pre cele multe şi de multe felurĭ de vederĭ, şi ni să împrotivesc nouă, ca cum în oarecare chip socotind că urmează Sfinţilor, de vreme ce zice Teologul adecă: „Cum că Dumnezeŭ de singură mintea umbros să zugrăveşte, nu din cele ce sunt întru Dânsul, ci din cele ce sunt împrejurul Luĭ. Altă nălucire din alt lucru aducându-să spre osămuire oarecare a adevăruluĭ". Şi cele de aceea înainte. Iar Dumnezeescul Macsim „Cum că nu poate mintea fără de patimă a să face din singură lucrarea, dacă nu o vor priimi pre dânsa una de la alta multe şi de multe felurĭ vederĭ". Asemenea şi alţĭ Sfinţĭ deopotrivă cu aceştiea grăind, (adecă zic împrotivitoriĭ). Uniĭ ca aceştiea cunoască, că de aceĭ Fericiţĭ cuvintele acestea s-aŭ arătat, nu pentru cea după priimire lucrare acolo şi Dar, zicem adecă pentru cea cunoscătoare, şi despre Dumnezeŭ privitoare, şi care prin însuşĭ iscusul împreunează pre omul cu Dumnezeŭ: Ci pentru ceea ce să face după aruncare a gândiriĭ, adecă pentru vederea care să adună din înţălepciune, şi din potrivirea şi măsurarea între dânsele a celor ce sunt, şi alcătuirea cea cu bună tocmire, şi care iveşte întru gândirea cea pentru Dumnezeŭ umbros oarecum, pre care şi celor mulţĭ, iar maĭ ales tuturor maĭ pre scurt slobod le este a unelti, şi a socoti; precum cel ce cu bună ştiinţă pre nişte uneltirĭ ca acestea ale Sfinţilor le-ar fi cercetat, chear va cunoaşte, precum s-aŭ scris, din mărimea şi frumuseţa zidirelor, cu potrivită măsură, Făcătorul, lucrător să înţălege. Dar nu din învăţătura cea cu meşteşug a lumiĭ, şi din afară, care este mult limbută şi deşartă; Pentru că aceasta ca o slujitoare necinstită, întru părere şi de înţălepciune ştiutoare, şi amăgitoare în cuvinte, şi în dovedirĭ trufindu-să; Dar nu de Evangheliceasca credinţă, şi smerenie, şi de adevărata priimire cu învoeală povăţuindu-să, departe de Sfinţitele pridvoară ale Bisericiĭ izgonită este.

Iară nouă acum ne este cuvântul pentru cea desăvârşit şi înfiinţată strălucire în suflet; Pre care şi ceĭ din Apostolĭ prea aleşĭ, cariĭ în Muntele Tavoruluĭ împreună cu Iisus s-aŭ suit, după ce negrăit s-aŭ schimbat, cu cea bună, şi adevărată şi fericită schimbare o aŭ pătimit, şi pre nevăzuta Împărăţie, şi Dumnezeire, şi cu ochiĭ simţiţĭ cariĭ să prefăcusă spre maĭ Dumnezeesc lucru, adecă Duhovniceştĭ să făcusă prin dreapta Prea Sfântul Duh s-aŭ învrednicit a o vedea. Însă pre cât sunt departe răsăriturile de la apusurĭ, şi Cerul de la pământ, şi sufletul covârşaşte maĭ presus decât trupul, pre atâta şi lucrarea cea după primire şi Darul, de cea după aruncare a gândiriĭ; Pentru că aceea, adecă cea după aruncare a gândiriĭ, precum am zis, din afară este, şi prin cea cu bună rânduealā purtare a celor ce sunt, şi prin rânduealā, şi prin adunare, altă nălucire din alt lucru adunându-să spre o sămuire oarecare a adevăruluĭ, pre a sporĭ înainte are, şi către Dumnezeŭ întru credinţă sus a să întinde. Iar aceea, adecă cea după priimire, fără de mijlocire de la însuşĭ Dumnezeŭ, înfiinţat înlăuntrul inimiĭ are fire a să face, uneorĭ şi trupuluĭ cu împărtăşire dându-ĭ arătat maĭ presus de gândire din a sa strălucire, şi din prea Dumnezeasca luminare; Maĭ presus de fire pătimind inima, precum zice prea înţăleptul Macsim: nu făcând pre înDumnezeire cea nezidită; Că zice acest Sfânt: „Nezidită înDumnezeire zic, pre strălucirea Dumnezeireĭ cea dupre chip înfiinţată, care nu are zidire, ci negândită arătare întru ceĭ vrednicĭ".

Potrivite cu cele zise, zice şi Marele Dionisie: „De nevoie este a şti, cum că mintea noastră, pre o putere adecă o are spre a gândi, prin care pre cele gândite le vede; Iar pre alta, unire care este rădicată maĭ presus decât firea minţiĭ, prin care să împreunează către cele maĭ presus de sineşĭ". Şi Cuviosul Isaac: „Doĭ ochĭ sufleteştĭ avem, precum zic Părinţiĭ. Şi nu aceeaşĭ trebuinţă este a vederiĭ ceĭ şi prin unul şi prin altul. Pentru că cu un ochiŭ adecă, pre cele ascunse întru firĭ le vedem, adecă: pre puterea luĭ Dumnezeŭ, şi pre înţălepciunea Luĭ, şi pre purtarea Luĭ de grijă cea pentru noĭ, care să înţălege din Sfinţăniea ocârmuireĭ Luĭ ceĭ către noĭ. Şi cu celălalt ochiŭ, vedem pre mărirea fireĭ Luĭ ceĭ Sfinte, când întru tainele cele Duhovniceştĭ, va binevoi Dumnezeŭ a ne băga pre noĭ". Şi Dumnezeescul Dieadoh:

„Ale unuia adecă Sfântul Duh sunt Darurile, şi înţălepciunea, şi cunoştinţa, precum şi toate Dumnezeeştile Darurĭ: Însă fiecare Dar, ca cum osebită are pre lucrare. Pentru aceasta Apostolul mărturiseşte, cum că „altuea adecă i să dă înţălepciunea, iar altuea cunoştinţa întru acelaşĭ Duh (1Cor. 12.18)[204]. Pentru că cunoştinţa adecă, prin însuşĭ iscusul împreunează pre om cu Dumnezeŭ, nemişcând pre suflet întru pricinele lucrurilor. Drept aceea şi oarecare din ceĭ ce filosofesc vieaţa cea singuratecă, să luminează adecă de dânsa întru simţire, iar întru cunoştinţa Dumnezeeştilor cuvinte nu vin. Iar înţălepciunea, dacă se va da cuiva dimpreună cu dânsa întru frică; Însă rar este acesta, pre însuşĭ lucrurile cunoştinţiĭ le arată. De vreme ce cunoştinţa adecă cu lucrarea, iar înţălepciunea, cu cuvântul obicĭnueşte a lumina. Însă pre cunoştinţă adecă, rugăciunea o aduce, şi multa linişţire întru negrijire cu totul desăvârşit; Iar pre înţălepciune, cugetarea cea fără de mărire deşartă a cuvintelor luĭ Dumnezeŭ, şi maĭ întâĭ Darul luĭ Dumnezeŭ celuĭ ce o dă" (K.9). Încă şi Sfântul Macsim zice în sholiĭ: „Puţ a luĭ Iacob, este scriptura; Iar apa, este cunoştinţa cea întru scriptură; Iar adâncimea, vederea cea cu anevoe pe trecut, a întunecatelor înţălegerĭ; Iar vadra (ciutura), este învăţătura cea prin slove a Dumnezeescului Cuvânt, pre care nu o au avut-o Domnul, însuşĭ Cuvânt fiind, şi nu pre cea din învăţătură şi din cugetare cunoştinţă dând celor ce cred; Ci pre cea din Darul cel Duhovnicesc pururea curgătoare înţălepciune, şi nicĭodată încetătoare, celor vrednicĭ dăruind. Pentru că vadra, adecă învăţătura, parte prea puţină a cunoştinţiĭ luând, pre totul îl lasă, căcĭ nu să ţine de nicĭ un cuvânt. Iar cunoştinţa cea după Dar, şi fără de cugetare are pre toată înţălepciunea cea prin putinţă a oamenilor, la trebuinţă în multe felurĭ izvorând".

Decĭ iarăşĭ Sfântul Dieadoh zice: „Mintea noastră maĭ de multe orĭ întru rugăciune, adecă cu greŭ suferitoare să află, pentru cea prea multă strâmtorime şi strângere a fapteĭ bune ceĭ rugătoare (în inimă); Iar la Cuvântare de Dumnezeŭ, bucurându-să pre sine să dă, pentru lăţime şi slobozeniea Dumnezeeştilor privirĭ. Decĭ ca să nu-ĭ dăm eĭ voe ca multe să voească a grăi, şi ca să nu-ĭ dăm loc să se înaripească ea cu bucurie maĭ presus de măsură, întru rugăciune maĭ de multe orĭ, şi întru cântarea de Psalmĭ, şi întru cetirea Sfintelor scripturĭ să ne îndeletnicim. Nicĭ pe privirele bărbaţilor celor iubitorĭ de cuvinte trecându-le cu vederea, a cărora credinţă prin cuvinte să cunoaşte. Pentru că făcând noĭ aceasta, nu o facem pre dânsa a amesteca graiurĭ ale sale întru cuvintele Daruluĭ, nicĭ iarăşĭ îĭ vom da voe de mărirea deşartă pe furiş a să smulge, deşertându-să prin multa bucurie şi prin multa cuvântare; Ci şi afară de toată strălucirea o vom păzi pre dânsa în vremea priviriĭ, şi maĭ pre toate cugetele eĭ dintru aceasta, lăcrămoase i le vom câştiga. Că odihnindu-să în vremea liniştiĭ, şi îndulcindu-să de dulceaţa rugăciuniĭ maĭ ales, nu numaĭ din cele maĭ sus zise pricinĭ afară esă, ci şi maĭ mult să înnoeşte spre a-şĭ pune gândirea iute şi fără de osteneală pre Dumnezeeştile privirĭ, împreună cu aceea, adecă că şi întru cunoştinţa drepteĭ socotelĭ a spori ea întru multă smerenie. Însă să cade a ştĭ, că este rugăciune deasupra a toată lăţimea; însă aceasta numaĭ acelora este, cariĭ întru toată simţirea şi deplin adeverirea, s-aŭ umplut de Sfântul Dar" (Cap. 68). Auzit-aĭ? „Este rugăciune, zice, deasupra a toată lăţimea, care numaĭ a acelora este, cariĭ întru toată simţirea, şi deplin adeverirea" adecă, înlăuntrul inimiĭ cu înfiinţare maĭ presus de fire s-aŭ umplut de cea prea Dumnezeească luminare cea a Daruluĭ. Pre aceasta şi Sfântul Isaac pomenire nepecetluită o numeşte, adecă fără de formă, fără de chip, şi simplă. Şi alţiĭ din Sfinţiĭ Părinţĭ întru alt chip.

Pentru cele cinci puterĭ ale sufletuluĭ; Încă asemenea şi pentru nălucirĭ, care sunt ale însuşĭ sufletuluĭ şi ale minţiĭ. Şi cum că să cuvine cu totul a fugi de nălucirĭ, şi de închipuirĭ, şi de tipărirele în minte, şi de forme în vremea rugăciuniĭ ceĭ curate, şi întru cea proastă şi singuratecă lucrare a minţiĭ.

[204] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 8: "Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înţelepciune, iar altuia, după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinţei". În mss. se face trimitere eronată la capitolul **12**, stihul 18. Cifrele sunt corectate de mână. Au aceeaşi culoare cu textul dactilografiat deci s-a folosit probabil un indigou.

69. Dar de vreme ce, precum s-aŭ arătat, nu numaĭ de la dracĭ, ci şi însuşĭ sufletul de la sine fireşte are pre a năluci, pentru căcĭ are cinci puterĭ, adecă: mintea, cugetul, părerea, nălucirea şi simţirea, precum cu adevărat trupul are pre cele cinci simţirĭ, adecă: vederea, mirosirea, auzul, gustul şi pipăirea. Dar una este, precum am zis, din puterile sufletuluĭ şi nălucirea, prin care sufletul şi năluceşte. Să cuvine aceasta, vrând a iconomisi cu dreaptă socoteală şi bine a descurca pre cele de sineşĭ, pre puterile sale cele ce maĭ ales îl împreunează pre dânsul cu Dumnezeŭ, şi în veacul cel de acum şi în cel ce va să fie, să le înaripească, şi să se sârguească a le sui către Dumnezeŭ cu totuluĭ tot. Dar pentru celelalte, după cuviinţă a avea grijă, şi a le unelti, şi a face. Decĭ să cuvine a căuta în ce fel pentru acestea Părinţiĭ zic, şi cu cuviinţă (întregĭ şi nevătămate) le păzeşte. Şi zice Sfântul Macsim: „De vreme ce sufletul pentru sineşĭ, adecă pentru a sa fiinţă, este şi cuvântător şi de gând, cu adevărat şi de sineşĭ Ipostatnic este. Iar de sineşĭ Ipostatnic fiind, şi din fire pentru sineşĭ, şi de sineşĭ osăbit, şi împreună cu trupul va lucra, gândind după fire şi socotind, şi niciodată încetând din puterile cele de gând care fireşte îĭ sunt luĭ. Pentru că cele ce din fire sunt întru un lucru, în orĭce fel de chip ar fi, până este acel lucru şi stă întru a fi, nelipsite sunt de la dânsul. Decĭ sufletul şi de-a pururea fiind de când s-aŭ făcut, şi stând întru a fi pentru Dumnezeŭ cela ce întru acest chip l-aŭ zidit pre dânsul, de-a pururea gândeşte, şi socoteşte, şi cunoaşte, şi de sineşĭ osăbit, şi împreună cu trupul pentru sineşĭ şi pentru a sa fire. Decĭ nicĭ un cuvânt nu să va afla care să poată a înstreina pre suflet de la cele ce îĭ sunt luĭ fireşte, şi nu pentru trup, de la deslegarea cea de la aceasta".

Decĭ de vreme ce cunoaştem, şi de la Sfinţĭ cu taină ne învăţăm, cum că mintea şi cugetul, şi în veacul acest de acum, şi în cel ce va să fie, împrejurul luĭ Dumnezeŭ să mişcă şi lucrează; Iar celelalte puterĭ, numaĭ în veacul cest de acum, ca cele ce sunt osebite luĭ: de nevoe este ca şi sufletul, ca un ocârmuitor bine meşteşugăreţ, şi pre stăpânirea acestora fireşte avându-o, şi fiindcă aŭ ales, nu numaĭ întru această de acum parte a vremiĭ, ci din veacul ce va să fie maĭ ales, pre minte şi pre cuget, în tot chipul să se sârguească a le întinde sus către Dumnezeŭ şi a le mişca, şi a le împreuna în vremea rugăciuniĭ ceĭ curate, şi simple. Iar de nălucire cu totul desăvârşit a o despărţi pre aceasta, şi de celelalte puterĭ. Pentru că precum zice Sfântul Nil: „Aşăzarea rugăciuniĭ este deprindere nepătimitoare, cu prea deplină dragoste, întru înălţime înţălegătoare răpind pre mintea cea iubitoare de înţălepciune şi Duhovnicească" (Cap. 53). Pentru că întru acest chip făcând sufletul, pre vredniciea cea cuviincioasă luĭ şi cinstită va fi păzindu-o.

Încă pentru minte.

70. Asemenea să cuvine, ca şi însuşĭ mintea, ca ceea ce este fără de părţĭ, şi simplă, şi de sineşĭ săvârşită fiinţă, curată, şi cu chip de lumină, pre sineşĭ să se păzască, şi să se ferească neîmpărtăşită, şi despărţită de aceasta, adecă de nălucire. De vreme ce şi însuşĭ de la sine are putere firească spre aceasta, şi spre a-şĭ veni întru pomenire, şi a să săvârşi întorcându-să către sineşĭ, şi a să mişca fără de ţinere. Pentru că acest lucru este starea minţiĭ, care să face întru dânsa de la Dumnezeescul Dar, precum zice cel al Scăriĭ: „a face pre minte să stea, a singur Sfântul Duh este". Că măcar deşi după aceea, că putere a sufletuluĭ fiind mintea, şi de dânsul să mişcă şi să săvârşaşte oarecum, dar însă cu toate acestea şi ochiŭ al luĭ şi este şi să numeşte; Şi cu osăbită oarecare putere firească simplă, şi de sineşĭ săvârşită, precum am zis, îmbogăţită este. Pentru aceasta şi când după fire cu ţinere să află aşăzată, şi către suflet, şi către puterile luĭ, atuncea cu adevărat şi după putere mintea este, care lucru şi sufletesc om s-aŭ numit. Iară când va dobândi iarăşĭ pre cea firească a sa şi simplă înfiinţată vrednicie, şi strălucire, pre cea fără de părţĭ, şi de sineşĭ săvârşită, şi de sineşĭ stăpânitoare, adecă când va scăpa şi de cele trupeştĭ, şi de cele sufleteştĭ fireştĭ ţinerĭ, şi mişcărĭ, şi dintru a fi după putere minte, întru a să face după lucrare mintea să va învrednici, adecă întru omul cel maĭ presus

de fire şi Duhovnicesc va spori, atuncea de-a pururea către sineşĭ fără de plecare să întoarce, şi prin sineşĭ, către gândirea luĭ Dumnezeŭ cea fără de formă, şi fără de chip, şi simplă, fără de ţinere să suie cu totul şi cu slobozenie, precum zice Marele Vasilie: „Mintea nerăsipindu-să spre cele de afară, nicĭ de simţirĭ spre lume vărsându-să, să întoarce adecă către sine; Iar prin sineşĭ către cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ să suie, şi cu acea frumuseţă cu totul, şi luminându-să, şi strălucindu-să, şi a însuşĭ firiĭ uitare priimeşte".

Decĭ întru acest chip, şi pre cea după chip, şi după asemănare a Luĭ mintea iarăşĭ o dobândeşte, şi întreagă o păzeşte, fiind minte, şi prin sineşĭ fără mijlocire gânditor, cu Dumnezeasca minte, adecă cu Dumnezeŭ unindu-să, şi împreunându-să. Iată această lucrare este, mişcarea cea rotundă, adecă cea către însuşĭ mintea a eĭşi întoarcere, şi învârtire, şi unire; şi cea prin sineşĭ către Dumnezeŭ, care şi singură cu adevărat este nerătăcită, şi fără de greşală, ca ceea ce este neţinută, şi nemijlocită, şi vedere maĭ presus de vedere. Şi zice Marele Dionisie: „Iar a sufletuluĭ mişcare este rotundă, adecă cea întru sineşĭ intrare de la cele din afară, şi a puterilor luĭ celor de gând învăluire împreună cea cu chip de unul, ca întru oarecare ciclu pre nerătăcire dăruindu-o luĭ, şi de la cele multe din afară întorcându-l pre dânsul şi adunându-l, maĭ întâĭ la sineşĭ; Apoĭ ca pre cela ce s-aŭ făcut cu chip de unul, unindu-l cu puterile cele unite, cu chip unitor. Şi aşa către cel frumos şi bun de mână ducându-l, către cel ce este maĭ presus de toate cele ce sunt, şi unul, şi acelaşĭ, şi fără de început, şi fără de sfârşit. Însă cu chip piezişat sufletul să mişcă, precât dupre cât i să potriveşte luişĭ, strălucindu-să cu cunoştinţele cele Dumnezeeştĭ; Nu gânditor, şi cu chip unitor, ci cu chip socotitor, şi cu chip trecător, şi ca cum prin împreună amestecate, şi din loc în loc mutătoare lucrurĭ. Iar cu cea de-a dreptul mişcare, când nu întru sineşĭ intrând, nicĭ cu unitoarea mişcare de gând mişcându-să, (pentru că acest lucru precum am zis, este cel rotund) ci către cele ce sunt împrejurul săŭ mergând înainte, şi de la cele din afară, ca de la oarecare semne în multe felurĭ împodobite şi înmulţite, către cele simple şi unite vederĭ să suie".

Şi Sfântul Macsim zice: „După ce a luat mintea pre unirea cea fără de mijlocire către Dumnezeŭ, pre puterea aceea, adecă a gândi şi a să gândi după fire, cu totul o are încetată. Decĭ când pre aceasta o va deslega, gândind ceva din cele după Dumnezeŭ s-aŭ deosebit, fiindcă aŭ tăiat pre unirea cea maĭ presus de gândire; Dupre care până este cu Dumnezeŭ împreunată, ca ceea ce s-aŭ făcut maĭ presus de fire, şi prin împărtăşire Dumnezeŭ, ca pre un munte nemişcat, mută de la sine pre legea firei". Şi iarăşĭ: „Mintea cea curată, prin unirea cea către pricină, ţinere aŭ luat maĭ presus de gândire, dupre care încetând pre cea în multe felurĭ mişcare şi ţinere firească a eĭ şi, către cele dupre pricină, să ţine fără cunoştinţă, după ce a ajuns întru încetarea cea fără de graiŭ, de singură tăcerea cea maĭ presus de gândire. Pre care cu totul nu poate a o arăta cuvânt saŭ gândire; Ci numaĭ după împărtăşire prin iscus celor ce s-aŭ învrednicit îndulceireĭ ceĭ maĭ presus de gândire, al căruea semn este şi bine cunoscut, şi tuturor prea arătat, nesimţirea sufletuluĭ cea desăvârşit, şi rumperea cea după aşăzământ către veacul acesta". Decĭ către acest lucru, adecă către a să mişca către Dumnezeŭ de-a pururea, de nu se va ajutora mintea de la suflet, şi de nu va face de la sineşĭ, şi aşa fără de ţinere a să sui la gândirea cea pentru Dumnezeŭ; Iar maĭ ales, de nu şi de la una, şi de la alta va dobândi pre acest lucru, ci să va uni cu nălucirea, atuncea de aceea înainte şi în multe felurĭ să face, şi departe depărtată este de la Dumnezeŭ.

Încă pentru rugăciunea cea curată.

71. Şi zice Sfântul Nil: „Nevoeşte-te a face pre mintea ta să stea în vremea rugăciuniĭ surdă şi mută, şi veĭ putea a te ruga" (K.11). Încă: „Eŭ pre al meŭ voiŭ zice, ceea ce şi celor maĭ tinerĭ o am zis: Fericită este mintea care în vremea rugăciuniĭ, desăvârşit neînchipuire aŭ dobândit" (K.117). Şi Filofteiŭ:

–„Rar lucru este a afla pre ceĭ ce să linişteso cu partea cea scototitoare. Şi a acelora numaĭ este, cariĭ pre Dumnezeasca bucurie şi mângâiere, să meşteşugesc a o avea totdeauna întru sineşĭ prin acest lucru" (K.3). Încă şi Marele Vasilie: „Rugăciune bună este, aceea ce înlăuntru face chear în suflet sălăşluire a luĭ Dumnezeŭ, prin a avea prin pomenire întru sineşĭ pe Dumnezeŭ întemeeat, când nu să taie ţinerea cea de una a pomeniriĭ de grijĭ pământeştĭ, nicĭ de patimĭ nenădăjduite mintea să turbură, ci de toate scăpând iubitorul de Dumnezeŭ, către Dumnezeŭ să depărtează".

Cum că alt lucru este nepătimirea minţiĭ,
şi altul rugăciunea cea adevărată:
Care lucru şi maĭ mare este.

72. Decĭ să cuvine a şti şi aceasta, că deşi după Sfântul Macsim „Nu poate mintea din singură lucrarea a să face nepătimaşă, de nu o vor priimi pre dânsa una de la alta multe şi în multe felurĭ vederĭ"; Dar însă iarăşĭ după prea Dumnezeescul Nil, este cu putinţă şi după ce s-aŭ făcut nepătimaşă a nu să ruga cu adevărat, ci a să face în multe felurĭ, şi departe depărtată a fi de la Dumnezeŭ. Că zice acest Părinte pentru un lucru ca acesta aşa: „Măcar deşi maĭ presus de trupească vedere mintea de va ajunge, nu încă desăvârşit a ajuns a vedea pre locul luĭ Dumnezeŭ. Pentru că poate a fi întru cunoştinţa gândurilor, şi în multe felurĭ a să feluri către dânsa" (K.58). Încă: „Nu încă cela ce aŭ dobândit nepătimirea, atuncea şi să roagă cu adevărat. Pentru că poate întru goale gândurile a fi, şi întru istoriele lor cu totul a să smulge, şi departe depărtat a fi de la Dumnezeŭ" (K.56). Încă: „Nu căcĭ nu întârziează mintea întru goale gândurile lucrurilor, atuncea şi pre locul rugăciuniĭ l-aŭ prins, pentru că poate cu privirea lucrurilor a fi, şi întru cugetele lor a să îndeletnici. Care lucrurĭ măcar deşi goale graiurĭ sunt, însă ca cele ce sunt privirĭ ale lucrurilor, închipuesc pre minte, şi departe de laturĭ o duce de la Dumnezeŭ" (K. 57).

Zice încă şi cel al Scăriĭ: „A cărora minte s-aŭ învăţat cu adevărat a să ruga, aceştiea cu adevărat Domnuluĭ faţă către faţă ĭĭ vorbesc, precum ceĭ de la urechea Împăratuluĭ" (Cuv. 27)

Decĭ dintru acestea, şi din unele ca acestea, poţĭ cu de-amăruntul a cunoaşte pre deosebirea şi a uniea ş ia alteia petrecerĭ, şi pre cea fără de asemănare asemănare, a ceĭ dupre priimire zicem, şi a ceĭ dupre aruncare a gândiriĭ. Pentru că al aceştiea adecă lucru este, cugetărĭ, şi multe şi în multe felurĭ vederĭ; Iar a aceliea lucrare este, rugăciunea cea adevărată; Încă şi căcĭ alt lucru este nepătimirea minţiĭ, şi altul rugăciunea cea adevărată, şi încă căcĭ cela ce are pre rugăciunea cea adevărată, dupre mărturiea Sfinţilor, dupre toată nevoea are fire şi pre minte a o avea nepătimaşă: Dar nu şi cela ce are numaĭ pre minte nepătimaşă, aŭ putut a avea şi pre rugăciunea cea adevărată. Şi acestea adecă întru acest chip; Iar cuvântul întoarcă-se către cele ce înainte zac. Decĭ de vreme ce nu numaĭ pentru cele maĭ întâĭ zise, ci şi însuşĭ aducerea aminte şi a celor bune, şi a celor împrotivă, să obicĭnueşte oarecum a închipui de năprasnă pre minte, şi către nălucire a o aduce, să cuvine pentru aceasta puţin a însemna.

Încă pentru nălucirĭ şi închipuirĭ ale minţiĭ,
şi pentru semnele rătăciriĭ şi ale adevăruluĭ,
şi care sunt semnele rătăciriĭ.

73. Liniştindu-te, şi singur voind a fi împreună cu singur Dumnezeŭ, nicĭodată să nu priimeştĭ orĭce aĭ vedea simţit saŭ gândit înlăuntrul tăŭ, saŭ din afară, măcar şi chip ca cum a luĭ Hristos saŭ faţă de Înger, saŭ de Sfânt, saŭ închipuire de lumină nălucindu-să în minte; Ci rămâĭ necrezând şi îngreuindu-te de aceasta, măcar deşi bun ar fi fost, maĭ întâĭ de întrebarea, precum am zis, a celor

iscusiţĭ. Pentru că acest lucru este prea de folos, şi luĭ Dumnezeŭ iubit, şi bine priimit. Ci fiĭ de-a pururea păzind pre mintea ta nevăpsită, neîmpodobită, fără de chip, fără de formă, nefelurită, fără de cătăţime. Şi numaĭ pre singure graiurile rugăciuniĭ luându-le aminte, şi cugetându-le, şi socotindu-le cu mintea înlăuntru întru mişcarea cea în inimă, dupre cel al Scăriĭ care zice: „Începutul adecă al rugăciuniĭ este când asuprelele dintru începuturile lor, cu o singură amelinţare * a minţiĭ să izgonesc; Iară mijlocimea este, ca întru singure cele ce să zic saŭ să gândesc a fi mintea; Iară săvârşirea a aceştiea este răpire către Domnul" (K.28). Încă şi Sfântul Nil zice aşa: „Este rugăciune cu de-adinsul acelor desăvârşit, răpire oarecare a minţiĭ, şi din cele dupre simţire depărtare afară cu totul făcând, prin simţirĭ negrăite Duhul vorbind luĭ Dumnezeŭ celuĭ ce vede pre aşăzământul inimiĭ desvelit, ca pre o carte nescrisă, şi cu tipăriturĭ fără de graiŭ pre a sa voinţă arătându-şĭ". Întru acest chip Pavel până la al treilea Cer s-aŭ răpit, orĭ în trup era, orĭ afară de trup neştiind (2Cor. **12**.2) [205]. Întru acest chip Petru după ce s-aŭ suit în casa de sus să se roage, pre vedeniea mesiĭ ceĭ de pânză o aŭ văzut (Fap. **10**.9) [206].

Iar a doua rugăciune după cea dintăĭ este aceea, adecă: a zice graiurile urmând mintea cu umilinţă, şi ştiind cuĭ aduce pre rugăciune. Iar rugăciunea care să taie prin mijloc de cugete şi este amestecată cu grijĭ trupeştĭ, departe depărtată este de starea rugătoruluĭ. Decĭ rămâind întru acestea, pre altele nu le priimi, până la vremea păciĭ patimilor, şi întrebăriĭ, precum am zis, a celor iscusiţĭ. Şi acestea adecă care maĭ întâĭ le-am zis, şi cele asemenea acestora, sunt semnele rătăciriĭ prin scurtime. Însă vezĭ şi care sunt semnele adevăruluĭ:

Iar cele ale adevăruluĭ, şi ale Duhuluĭ celuĭ bun şi de vieaţă făcător, semne sunt acestea: „Dragostea, bucuriea, pacea, îndelunga răbdare, milostivirea, bunătatea, credinţa, blândeţele, înfrânarea, şi cele de aceea înainte." precum zice Dumnezeescul Apostol (Gal. **5**.22) [207], roade numindu-le pre dânsele ale Dumnezeesculuĭ Duh. Şi încă iarăşĭ zice „Ca fiiĭ luminiĭ să umblaţĭ: Pentru că roada Duhuluĭ este întru toată bunătatea, şi dreptatea, şi adevărul" (Efes. **5**.9) [208]; Cărora şi tot cel împrotivă rătăcire are. Zice încă şi oarecarele din înţălepţiĭ de Dumnezeŭ aşa, întrebat fiind de oarecine: „Întru cărarea cea nerătăcită a mântuiriĭ, precum am zis iubitule, multe sunt cărările care duc la vieaţă, şi multe care la moarte". Şi mergând maĭ înainte: „aĭ pre o cale care duce către vieaţă, adecă pre păzirea poruncilor luĭ Hristos. Întru aceste poruncĭ veĭ afla pre tot chipul fapteĭ bune, iar maĭ ales pre trei acestea adecă, pre smerenie, pre dragoste, şi pre milă, fără de acestea nimenea nu va vedea pre Domnul" Şi după puţine: „Aceste trei sunt, nebiruite arme împrotiva dieavoluluĭ, pre care Sfânta Treime ni le-aŭ dăruit nouă, zic adecă: smereniea, dragostea, şi mila; La carele nicĭ a privi împrotivă poate tot pâlcul dracilor. Pentru că nu este la aceştiea urmă de smerenie, cariĭ pentru trufie s-aŭ înnegrit, şi focul cel veşnic li s-aŭ grăit lor. Unde este la dânşiĭ umbră de dragoste, saŭ de milă, care către neamul omenesc neîmpăcată vrăjmăşie aŭ agonisit, şi totdeauna a da războiŭ nu încetează? Decĭ cu aceste arme să ne împlătoşăm, pre carele cela ce le poartă împrejurul săŭ, neprins de vrăjmaş este".

---

* *amelinţare*, ameninţare.

[205] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 2: "Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu ştiu; fie în afară de trup, nu ştiu. Dumnezeu ştie – a fost răpit unul ca acesta până în al treilea cer".

[206] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **10**, 9: "Iar a doua zi când ei mergeau pe drum şi se apropiau de cetate, Petru s-a suit pe acoperiş, să se roage pe la ceasul al şaselea". În stihurile 10-12 la care nu se face de fapt trimiterea se afla cuprinsă viziunea:

"10. Şi i s-a făcut foame şi voia să mănânce dar, pe când ei îi pregăteau să mănânce, a căzut în extaz;

11. Şi a văzut cerul deschis şi coborându-se ceva ca o faţă mare de pânză, legată în patru colţuri, lăsându-se pe pământ.

12. În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare şi târâtoarele pământului şi păsările cerului".

[207] *Epistola către Galateni a sfântului Apostol Pavel*, **5**, 22: "Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa".

[208] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 9: "Pentru că roada luminii e în orice bunătate, dreptate şi adevăr".

Şi după puţine: „Pre aceasta în treĭ împletită funie, pre care Sfânta Treime o aŭ ţesut şi împreună o aŭ împletit, o vedem cum că este şi treĭ, şi una, Treĭ adecă cu numele, iar de voeştĭ cu Ipostasurile; Dar una cu puterea, şi cu lucrarea, şi cu apropierea cea către Dumnezeŭ, şi privirea, şi alăturarea. Pentru acestea aŭ zis Stăpânul „Că jugul meŭ este bun şi sarcina mea uşoară" (Mat. **11**.30)[209]. Şi iubitul Ucenic Poruncile Luĭ grele nu sunt" (1Ioan **5**.3)[210]. Şi după câteva: „Pentru aceasta sufletul după ce s-aŭ amestecat cu Dumnezeŭ prin curăţeniea vieţiĭ, şi prin paza poruncilor, şi prin cele trei aceste arme, care sunt însuşĭ Dumnezeŭ, întru însuşĭ Dumnezeŭ s-aŭ îmbrăcat, şi s-aŭ făcut cu punerea Dumnezeŭ: prin smerenie, prin milă, şi prin dragostea. Şi de vreme ce aŭ trecut materialnica doime, şi maĭ presus s-au suit la capul legiĭ, zic adecă la dragoste, cu treimea cea maĭ presus de fiinţă şi de vieaţă începătoare s-aŭ împreunat, vorovind către Dânsa făr de mijlocire, lângă lumină luând lumină, şi veselindu-să cu Dar neîncetat şi vecĭnic". Ci din destul este şi pentru aceastea. Însă cu cuviinţă este precum adecă pentru semnele şi roadele rătăciriĭ şi ale adevăruluĭ am pomenit ca despre o parte, de unde şi dintr-însele adecă din roade, dupre Dumnezeescul Pavel, vom cunoaşte în oarecare chip pre ceĭ ce să lucrează, a căruĭ fel de Duh sunt; Întru acesta şi chip şi pentru mângâerea cea şi din una, şi din alta, zicem adecă, cea din Darul cel Dumnezeesc şi adevărat, şi cea din cel de deasupra şi spoit, şi împrotivnic; prin uneltirele Părinteştĭ trebuinţă este puţin ceva a însemna. Decĭ zice pentru aceasta aşa Dumnezeescul Dieadoh:

Pentru mângâierea cea Dumnezeească şi cea amăgitoare.

74. „Când mintea noastră va începe a simţi pre mângâierea Sfântuluĭ Duh şi bunătatea, atuncea şi Satana prin oarecare simţire cu părerea dulce, întru liniştirele cele de noapte, când cineva ca cum spre plecarea oarecăruea somn prea supţire vine, pre suflet îl mângâie. Decĭ dacă întru prea fierbinte pomenire (a luĭ Dumnezeŭ) să va afla mintea, ţiind pre Numele cel Sfânt al Domnuluĭ Iisus, şi ca pre o armă va unelti, împrotiva înşălăriĭ pre Sfântul acela şi prea sălvitul Nume, fuge adecă din vicleşug înşălătorul; Însă de aceea înainte la războiŭ înfiinţat al sufletuluĭ să aprinde. Drept aceea bine cunoscând mintea pre înşălăciunea vicleanuluĭ cu de-amăruntul, maĭ mult sporeşte întru iscusul drepteĭ socotelĭ" (K.31). Şi iarăşĭ: „Mângâierea cea cea bună, când este deştept trupul să face. Saŭ şi când voeşte a merge cineva către somn, să arată, când cineva întru ferbinte pomenire a luĭ Dumnezeŭ ca cum s-aŭ lipit de dragostea luĭ. Iar a rătăciriĭ de-a pururea, precum s-aŭ zis, după ce aŭ venit nevoitorul către supţire oarecarele somn, cu de mijloc pomenire a luĭ Dumnezeŭ. Pentru că aceea adecă, ca ceea ce este de la Dumnezeŭ, arătat pre sufletele nevoitorilor buneĭ credinţe întru multă vărsare a sufletuluĭ voeşte a le îndemna către dragoste; Iar ceilaltă, de vreme ce prin vânt oarecarele supţire al rătăciriĭ obicĭnueşte a sufla pre suflet, prin somnul trupuluĭ apucându-să a fura pre iscusul simţiriĭ minţiĭ ceiĭ ce să înţănătoşază întru pomenirea luĭ Dumnezeŭ. Decĭ de să va afla mintea precum am zis, pomenind cu luare aminte pre Domnul Iisus Hristos răsipeşte pre cea supţire suflare dulce părută a vrăjmaşuluĭ, şi bucurându-să, să porneşte la războiul cel împrotiva luĭ. Având de aicea ca pre o armă tare, după Dar, pre fala cea din iscus" (K. 32). Şi iarăşĭ: „Dacă cu pornire fără de îndoeală, şi ne nălucită, să va aprinde sufletul către dragostea luĭ Dumnezeŭ, ca cum şi pre trup trăgându-l întru adâncul aceiĭ dragoste negrăite, deştept fiind, saŭ dupre chipul ce am zis, către somn viind, cela ce să lucrează de Sfânt. Dar, nimic alt atuncea gândind nicĭdecum întru sineşĭ, fără numaĭ aceasta către care să porneşte, să cuvine a şti că a Sfântuluĭ Duh este lucrarea. Pentru că îndulcindu-să tot de acea netălmăcită dulceaţă, nimic alt atuncea nu poate a gândi întru sineşĭ, de vreme ce cu neslăbită bucurie atuncea să veseleşte. Iar dacă îndoeală câtuşĭ decât, saŭ întinată

[209] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 30: "Căci jugul Meu e bun şi povara Mea este uşoară".

[210] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **5**, 3: "Căci dragostea de Dumnezeu aceasta este: Să păzim poruncile Lui, şi poruncile Lui nu sunt grele".

gândire oarecare mintea va zămisli întru sineşĭ în vremea când să lucrează, deşi prea Sfântul Nume îl unelteşte, spre izbânda răuluĭ, şi nu maĭ ales către dragostea luĭ Dumnezeŭ să porneşte numaĭ, să cuvine a înţălege, că de la înşălătorul este acea mângâiere, prin arătarea de bucurie. Iar bucuriea aceasta nefelurită este, şi toată neaşăzată, vrând vrăjmaşul să preacurvească cu sufletul. Căcĭ când va vedea pre minte cum că cu de-adinsul să făleşte întru iscusul simţireĭ sale, atuncea prin oarecare mângâierĭ, precum s-aŭ zis, bune părute, cheamă la sineşĭ pre suflet, ca deşertându-să el de moleşita aceea şi cu totul umezicioasă dulceaţă, necunoscută să-ĭ fie luĭ amestecareaw vicleanuluĭ. „Decĭ dintru aceasta vom cunoaşte pre Duhul adevăruluĭ, şi pre Duhul înşălăciuniĭ" (1Ioan **4**.6)[211]. Însă cu neputinţă este, saŭ din Dumnezeasca bunătate întru simţire a gusta cineva, saŭ pre amărăciunea dracilor cu simţirea a o cerca, de nu deplin se va adeveri pre sineşĭ, cum că Darul adecă întru adâncul minţiĭ s-aŭ sălăşluit; Iară Duhurile cele rele împrejurul mădularilor inimiĭ petrec. Care lucru nicĭodată nu voesc dracii să fie crezut de oamenĭ; Ca nu mintea pre însuşĭ aceasta ştiindu-o cu de-amăruntul, cu pomenirea luĭ Dumnezeŭ să se întrarmeze împrotiva lor" (K. 33).

Aĭ acum şi pentru acest lucru pre cea din destul sfătuire, şi îndestulează-te. Pentru că cea de cea parte de Gadera (adecă de Ocean) netrecută este „Şi după ce aĭ aflat miere, mănâncă cu măsură, ca nu săturându-te să o verşĭ pre dânsa" (Pil. **25**.16)[212].

Pentru dulceaţa cea Dumnezeească, ceea ce izvoraşte din inimă.

75. Iar maĭ ales vreme bună este ca maĭ cu potrivire să zic. Cine va vesti are dulceaţa mieriĭ celor ce încă nu o aŭ gustat? Şi cu mult maĭ mult fără de asemănare, pre dulceaţa cea Dumnezeească, şi veseliea cea maĭ presus de fire, şi de vieaţă curgătoare, care din cea în inimă curată şi adevărată rugăciune să izvoraşte, şi să aruncă în sus cu pururea izvorâre: precum zice Dumnezeŭ-Omul Iisus „Cela ce bea din apa pre care Eŭ o voiŭ da luĭ, se va face întru dânsul izvor de apă vie ce sare în sus spre vieaţă vecĭnică" (Ioan **4**.14)[213] Şi iarăşĭ „De însetează cineva să vie la Mine şi să bea. Cela ce crede întru Mine, precum aŭ zis scriptura (Pilde **18**.4)[214], râuri de apă vie vor curge din pântecele luĭ. Iară aceasta o aŭ zis pentru Duhul, (zice cel de pre piept), carele vrea să îl ea ceĭ ce cred întru Dânsul" (Ioan **7**.37–39)[215]. Şi carele Pavel zice: „Iară căcĭ sunteţĭ fiĭ, aŭ trimis Dumnezeŭ pre Duhul Fiuluĭ săŭ întru inimele voastre, carele strigă Avva Părintele" (Gal. **4**.3)[216].

Cum că această dulceaţă Duhovnicească, şi cu multe însămnărĭ este, şi nenumită.

76. Care dulceaţă Duhovnicească maĭ presus de fire şi de vieaţă curgătoare, (maĭ întâĭ s-aŭ zis cu taină), şi înfiinţată strălucire, şi maĭ presus de lumină ceaţă, şi frumuseţă neajunsă, şi lucru dorit cel prea din vârf, şi privire spre Dumnezeŭ, şi vedere de Dumnezeŭ, şi înDumnezeire netălmăcită rămâind şi după ce s-aŭ tălmăcit câtuşĭ decât, şi necunoscută după ce se va cunoaşte, şi după ce de minte se va socoti,

[211] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 6: "Noi suntem din Dumnezeu; cine cunoaşte pe Dumnezeu ascultă de noi; cine nu este din Dumnezeu nu ascultă de noi. Din aceasta cunoaştem Duhul adevărului şi duhul rătăcirii".
[212] *Pildele lui Solomon*, **25**, 16: "Dacă ai găsit miere, mănâncă atât cât îţi trebuie, ca nu cumva să te saturi şi s-o verşi".
[213] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 14: "Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică".
[214] *Pildele lui Solomon*, **18**, 4: "Vorbele (*ieşite*) din gura omului sunt ape fără fund; izvorul înţelepciunii este un şuvoi care dă peste maluri".
[215] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **7**, 39 (corectat trimiterea greşită din mss.): "Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei ce cred în El. Căci încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit".
[216] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 3: "Tot aşa şi noi, când eram copii, eram robi înţelesurilor celor slabe ale lumii".

necuprinsă de minte rămâind. Şi zice Marele Dionisie: „Întru această ceață maĭ presus de lumină ne rugăm noĭ a ajunge, şi prin nevedere şi necunoştință a vedea, şi a cunoaşte, pre Cel maĭ presus de vedere şi de cunoştință, prin însuşĭ aceea adecă, a nu vedea şi a nu cunoaşte. Că aceasta este cu adevărat a vedea şi a cunoaşte, şi pre cel maĭ presus de ființă, cu maĭ presus de ființă chip a-l lăuda, prin luarea de asupră-ĭ a tuturor celor ce sunt". Încă: „Dumnezeasca ceață este, lumina cea neapropieată, întru care să zice cum că lăcueşte Dumnezeŭ. Care şi nevăzută este, pentru luminarea ceea ce covârşaşte, şi neapropieată aceeaşĭ, pentru covârşirea vărsăriĭ de lumină ceĭ maĭ presus de ființă. Întru aceasta este tot cela ce să învredniceşte a cunoaşte pre Dumnezeŭ şi a-l vedea, prin însuşĭ aceasta adecă, prin a nu vedea, nicĭ a cunoaşte cu adevărat întru cel maĭ presus de vedere şi de cunoştiință fiind. Aceasta numaĭ cunoscând, că după toate este cele simțite şi cele gândite". Şi Marele Vasilie: „Negrăite cu totul, şi nepovestite sunt fulgerile Dumnezeeştiĭ frumusețĭ. Nu le pune de față cuvânt, nicĭ auz, măcar pre luminarea luniĭ, măcar pre lumina soareluĭ toate necinstite sunt către sămuirea slaveĭ, şi rămâind înapoĭ către asemănarea luminiĭ ceĭ adevărate, maĭ mult decât o noapte adâncă, şi un posomorât întunerec fără de lună, de o amează-zi prea curată. Această adecă frumusețǎ, de ochiĭ ceĭ trupeştĭ nevăzută este; Iar de suflet numaĭ şi de gândire prinsă. Şi dacă cumva pre oarecare din sfințĭ împrejur i-aŭ strălucit, nerăbdat bold al dorireĭ aŭ lăsat întru eĭ. Care-ĭ cu totul slăbind cu sufletul, şi îngreuindu-să către vieața cea de aicea, zice „Vaĭ mie că nemerniciea mea s-aŭ îndelungat" (Ps. **119**.5) [217] şi „însetat-aŭ sufletul meŭ către Dumnezeŭ cel tare, cel viŭ, când voiŭ veni şi mă voiŭ arăta fețiĭ Dumnezeuluĭ meŭ?(Ps. **41**.2) [218]. Şi aceea „să mă desleg şi împreună cu Hristos să fiŭ, cu mult maĭ ales maĭ bine este" (Filip. **1**.23) [219]. Şi „acum slobozeşte pre robul tăŭ Stăpâne în pace" (Luc. **2**.29) [220]. Ca o temniță socotind pre vieața cea de aicea. Cariĭ pentru căcĭ nesățioşĭ eraŭ de vederea Dumnezeeştiĭ frumusețĭ, rugăciune făcea, ca împreună cu toată vieața cea vecĭnică să se întinză vedere străluciriĭ Domnuluĭ".

Şi Teologul zice: „Unde este frică, acolo păzire a poruncilor, unde este păzire a poruncilor, acolo curățire a trupuluĭ, carele este nor ce să pune înainte preste suflet, şi îl întunecă, şi nu-l lasă să vază curat pre Dumnezeasca rază. Iară unde este curățire, acolo strălucire; Iar strălucirea este împlinire a dorireĭ celor ce poftesc pre cele prea marĭ, saŭ pre cel prea mare lucru, saŭ maĭ presus decât cel prea mare lucru". Şi al Niseĭ Dumnezeescul Grigorie: „De veĭ spăla prin purtarea de grijă a viețiĭ, pre întinăciunea ceea ce s-aŭ spoit peste inima ta, iarăşĭ îțĭ va răsări ție frumusețа cea cu chip Dumnezeesc, precum fire este a să face la fier. Pentru că când prin cutie s-ar fi golit de rugină, cel ce cu puțin maĭ înainte era negru, acum sclipirĭ oarecare de la sineşĭ către soare lucind, şi strălucirĭ sloboade afară; Aşa şi omul cel dinlăuntru, pre carele inimă îl numeşte Domnul, după ce va rade de asupră-şĭ pre întinăciunea cea ca rugina, care aŭ prins floare deasupra chipuluĭ pre mucezala cea rea, iarăşĭ de a doua oară va lua pre asemănarea cea către chipul cel dintăĭ, şi bun va fi. Pentru că lucruluĭ celuĭ bun, de asemenea bun lucru cu adevărat îĭ urmează". Şi Sfântul Nil: „Fericit este cela ce a ajuns întru necunoştința cea nedespărțită de rugăciune" (K. 120).

Şi cel al Scăriĭ: „Adâncul adecă al plângeriĭ, mângâere aŭ văzut. Iară curățeniea inimiĭ, aŭ priimit strălucire; Iar strălucirea este negrăită lucrare, gândindu-să necunoscut şi văzându-să nevăzut" (K.7). Pentru aceasta şi de trei orĭ fericițĭ sunt, ceĭ ce ca Mariea cea de demult (Luca **10**.42), [221] pre această bună parte şi petrecere o aŭ ales, pre cea Duhovnicească, şi nejăfuită, şi uniĭ bune soarte ca aceştiea asemenea cu Dumnezeŭ s-aŭ învrednicit, întrucât cu multă şi uimitoare bucurie împreună

[217] *Psalmii*, **119**, 5: "Vai mie, că pribegia mea s-a prelungit, că locuiesc în corturile lui Chedar!".
[218] *Idem*, **41**, 2: "Însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu; când voi veni şi mă voi arăta feței lui Dumnezeu?".
[219] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 23: "Sunt strâns din două părți: doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos, şi aceasta e cu mult mai bine".
[220] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **2**, 29: "Acum, slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace".
[221] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 42: "Dar un lucru trebuie: Căci Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea".

cu Dumnezeescul Pavel, să le fie cu putinţă lor chear a să uimi întru Duhul împreună şi a striga, aceea: „Iară când s-aŭ arătat bunătatea şi iubirea de oamenĭ a Mântuitoruluĭ nostru Dumnezeŭ, nu din faptele cele întru dreptate, care le-am făcut noĭ, ci după a luĭ milă ne-a mântuit pre noĭ, prin baea naşteriĭ de a doua, şi a înnoiriĭ Duhuluĭ Sfânt, pre carele l-aŭ vărsat preste noĭ de prisosit prin Iisus Hristos Mântuitorul nostru, Ca îndreptându-ne dupre Darul Luĭ, moştenĭ să ne facem dupre nădejdea vieţiĭ ceĭ vecĭnice" (Tit. **3**.4-7).[222] Şi iarăşĭ „Iar cela ce ne întăreşte pre noĭ împreună cu voĭ întru Hristos şi ne-aŭ uns pre noĭ, Dumnezeŭ este; Carele ne-aŭ şi pecetluit pre noĭ, şi aŭ dat pre arvuna Duhuluĭ întru inimile noastre" (2Cor. **1**.21, 22)[223] Şi „Avem pre comoara aceasta în vase de lut, ca covârşirea puteriĭ să fie de la Dumnezeŭ, şi nu din noĭ" (2Cor. **4**.7)[224]. Şi aceea adecă întru acest chip. Însă o facă-se şi nouă prin ale acelora către Domnul Dumnezeŭ plecătoare rugăciunĭ din parte asemenea cu aceea să fim, prin milă şi Dar.

Cum că să cuvine după toată nevoea, a fi blând cu inima, cel ce voeşte deplin a să linişti.

77. Iar tu, o Fiule, aceasta acum în vreme maĭ întâĭ de altele, şi împreună cu altele, să cuvine a şti, precum cela ce voeşte a săgeta bine, nu fără de semn întinde arcul; Aşa şi cela ce voeşte a să linişti, pre a fi de-a pururea blând cu inima, ca pre un semn aibă-o. Şi zice Sfântul Isidor: „Nu este din destul către fapta bună aceea, adecă a să nevoi; Ci să cuvine lângă a să nevoi, şi măsurat a fi. Că dacă uneltim pre nevoinţa blândeţiĭ, şi prin socoteală turburăcioasă pre aceasta o curmăm, nimic alt nu este, fără numaĭ a voi adecă a dobândi mântuire, dar a nu voi a face cele ce folosesc către aceea". Şi maĭ înainte de Sfântul acesta, pre Dumnezeescul David „Povăţui-va pre ceĭ blânzĭ întru judecată, învăţa-va pre ceĭ blânzĭ căile Sale" (Ps. **24**.9)[225]. Şi Sirah: „celor blânzĭ li se descopere tainele (3.18)[226]. Şi prea dulcele Iisus „Învăţaţi-vă de la mine că sunt blând şi smerit cu inima, ş veţĭ afla odihnă sufletelor voastre" (Mat. **11**.29)[227]. Şi „către cine voiŭ privi? Fără numaĭ către cel blând şi liniştitor, şi care să cutremură de cuvintele Mele" (Isa. **66**.2). Şi „Fericiţĭ ceĭ blânzĭ că aceea vor moşteni pământul" (Mat. **5**.5)[228] adecă, inima ceea ce aduce roadă Daruluĭ în 30, şi în 60, şi întru 100 (Mat. **13**, 8)[229] După rândueala începătorilor, acelora de mijloc, şi acelor desăvârşiţĭ. Nicĭodată întru nimic turburând, saŭ turburându-să, de nu care cumva pentru dreapta credinţă va fi cuvântul.

[222] *Epistola către Tit a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 4-7:
"4. Iar când bunătatea şi iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-a arătat,
5. El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârşite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi prin înnoirea Duhului Sfânt,
6. Pe care L-a vărsat peste noi, din belşug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru,
7. Ca îndreptându-ne prin harul Lui, să ne facem, după nădejde, moştenitorii vieţii celei veşnice".

[223] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 21-22:
"21. Căci de vreme ce întru înţelepciunea lui Dumnezeu lumea n-a cunoscut prin înţelepciune pe Dumnezeu, a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii.
22. Fiindcă şi iudeii cer semne, iar elinii caută înţelepciune".

[224] *Idem*, **4**, 7: "Căci cine te deosebeşte pe Tine? Şi ce ai, pe care să nu-l fi primit?".

[225] *Psalmii*, **24**, 9: "Bun şi drept este Domnul, pentru aceasta lege va pune celor ce greşesc în cale".

[226] *Cartea Înţelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, **3**, 18-19:
"18. Cu cât eşti mai mare, cu atât mai mult te smereşte şi înaintea Domnului vei afla har.
19. Că mulţi oameni mari şi slăviţi sunt, dar tainele se descopăr celor smeriţi. Că mare este puterea Domnului şi El este preaslăvit de cei smeriţi». Am adăugat şi stihul 19 care nu apărea în trimitere, în care se află generalizarea principiului potrivit căruia dezvăluirea tainelor aparţine celor smeriţi.

[227] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 29: "Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre".

[228] *Idem*, **5**, 5: "fericiţi cei blânzi că aceia vor moşteni pământul".

[229] *Idem*, **13**, 8: "Altele au căzut pe pământ bun şi au dat rod; una o sută, alta şaizeci, alta treizeci".

În ce chip s-ar fi putut îndrepta de noĭ blândeța, şi pentru cele trei părțĭ ale sufletuluĭ: iuțoasă, poftitoare, şi cuvântătoare.

78. Iar acest lucru cu lesnire veĭ putea să-l săvârşaştĭ, pre toate abătându-le de la tine deodată, şi către dragoste pre suflet pornindu-l; şi maĭ de multe orĭ tăcând, şi cu măsură hrănindu-te, şi de-a pururea rugându-te, precum s-aŭ zis de Părințĭ: „Că prin partea cea iuțoasă a sufletuluĭ, cu dragostea ca cu un frâŭ ține-o; Şi pre cea poftitoare a luĭ, prin înfrânare veştejaşte-o; Şi pre cea cuvântătoare a luĭ, cu rugăciunea înaripează-o: şi lumina mințiĭ nu să va întuneca niciodată". Şi: „Al iuțimeĭ adecă frâŭ este, tăcerea cea în bună vreme; Iar al poftiĭ ceĭ necuvântătoare, mâncarea cea cu măsură; Iar a socoteliĭ ceĭ din cuvântare care cu anevoe să ține, rugăciunea cea cu singuratec chip cugetată". Şi iarăşĭ: „(Sfântul Isaia Pus. K.7): Treĭ fapte bune sunt, care totdeauna daŭ mințiĭ lumină, aceea adecă a nu şti vicleşugul oarecăruea om; a suferi cele ce vin asupră fără de turburare; şi a face bine celor ce ne fac răŭ. Aceste treĭ fapte bune, nasc pre alte treĭ fapte bune maĭ marĭ decât dânsele. Adecă, a nu şti vicleşugul al oarecăruea om, naşte pe dragoste; şi a suferi pre cele ce vin asupră fără de turburare, naşte pre blândeță; Iar a face bine celor ce fac răŭ, agoniseşte pe pace". Şi iarăşĭ: „Treĭ stărĭ ale năravurilor sunt maĭ sobornicieştĭ între Călugărĭ: şi cea dintâĭ adecă este aceea, nimic a păcătui după lucrare; Iar cea a doua, aceea: a nu întârziea în suflet cugetele cele împătimaşe; Şi cea de a treia aceea, pre chipurile femeeilor, şi ale celor ce aŭ pricinuit întristare fără de patimă a le vedea întru gândirea mințiĭ".

Că degrab să cuvine a să pocăi întru abaterile cele după întâmplare, şi aşa de aceea înainte înțălepțeşte a să întemeea.

79. Iară de se va întâmpla vreodată să te turburĭ tu ceva, saŭ întru vre oarecare întâmplare să te aluneci, şi din cuviință să greşeştĭ, îndată să cuvine a te împăca către cel ce ț-a pricinuit ție întristare, saŭ şi a pătimit întristare de la tine; şi să te pocăeştĭ din suflet, şi să plângĭ, şi să lăcrămezĭ, şi pre sinețĭ să te mustri. Şi aşa de aceea înainte să iaĭ aminte şi să te întemeezĭ prea înțălepțeşte. Precum învață Domnul Iisus „Că dacă aducĭ Darul tăŭ la Jertfelnic, şi acolo îțĭ veĭ aduce aminte că fratele tăŭ are ceva asupra ta, lasă acolo Darul tăŭ înaintea Jertfelniculuĭ, şi mergĭ maĭ întâĭ de te împacă cu fratele tăŭ, şi atuncea viind ad-o Darul tăŭ" (Mateĭ **5**.23, 24) [230]. Şi Apostolul „Toată amărăciunea, şi iuțimea, şi mâniea, şi strigarea, şi hula, rădice-să de la voĭ, împreună cu toată răutatea. Şi faceți-vă uniĭ către alțiĭ bunĭ, milostivĭ, dăruind vouă înşivă precum şi Dumnezeŭ întru Hristos ne-aŭ dăruit nouă. Şi: mânieați-vă şi nu greşiți, soarele să nu apuie întru mâniea voastră" (Efes. **4**.31, 32, 26) [231]. Şi: „Nefăcând izbândă pentru înşivă, iubiților, ci dațĭ loc mânieĭ. Şi: nu te birui de cel răŭ, ci birueşte întru cel bun pre cel răŭ" (Rom. **12**.19) [232]. Şi aceasta adecă s-aŭ zis pentru împăcarea cea a unora către alțiĭ.

[230] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 23-24:
"23. Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar şi acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta,
24. Lasă darul tău acolo, înaintea altarului, şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adudarul tău".
[231] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 31-32, 26:
"31. Orice amărăciune şi supărare şi mânie şi izbucnire şi defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate.
32. Ci fiți buni între voi şi milostivi, iertând unul altuia, precum şi Dumnezeu v-a iertat vouă, în Hristos.
26. "Mâniați-vă şi nu greşiți; soarele să nu apună peste mânia voastră".
[232] *Epistolă către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 19: "Nu vă răzbunați singuri, iubiților, ci lăsați loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este: «A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul»". Şi stihul 21: "Nu te lăsa biruit de rău ci biruieşte cu binele".

Pentru alunecare şi pocăinţă.

80. Iar pentru alunecare zice Sfântul Isaac: „Nu când ne vom aluneca în ceva, atuncea să ne întristăm; Ci când vom rămânea statornicĭ întru aceea. Pentru că alunecare să întâmplă de multe orĭ şi celor desăvârşiţĭ; Iar a rămânea statornicĭ întru dânsa, omorâre este desăvârşit. Iar întristarea cu care ne întristăm pentru alunecările noastre, în loc de lucrare curată ni să socoteşte nouă de la Darul. Cela ce cu nădejde de pocăinţă să alunecă de a doua oară, acesta cu vicleşug călătoreşte împreună cu Dumnezeŭ; Acestuea necunoscut îĭ cade asupră moartea, şi nu ajunge vremea nădejdiĭ luĭ, ca să împlinească pre lucrurile fapteĭ bune". Încă: „Să cuvine, zice, a cunoaşte noĭ în tot ceasul, că întru aceste douăzeci şi patru de ceasurĭ ale zileĭ şi ale nopţiĭ trebuinţă avem de pocăinţă. Iar înţălegerea a numeluĭ „pocăinţă", precum din chipul cel adevărat al lucrurilor am cunoscut, aceasta este: rugăciune întinsă de tot ceasul, întru făgăduinţă plină de umilinţă, apropiindu-să de Dumnezeŭ pentru lăsarea celor trecute, şi întristare pentru păzirea celor viitoare". Şi iarăşĭ: „Dar după Dar, după Botez, pocăinţa s-aŭ dat oamenilor. Pentru că pocăinţa este, iarăşĭ naştere a doua de la Dumnezeŭ, şi pre arvuna pre care din credinţă o am priimit, prin pocăinţă Darul eĭ îl aşteptăm. Pocăinţa este uşa miliĭ cea deşchisă celor ce o caută pre dânsa. Prin uşa aceasta intrăm întru Dumnezeasca milă, şi fără de această intrare nu vom afla milă. Pentru că „toţĭ aŭ greşit, dupre Dumnezeasca scriptură, îndreptându-să în Dar, prin Darul Luĭ" (Rom. 3.24)[233]. Pocăinţa este Darul cel al doilea, şi să naşte în inimă din credinţă, şi din frică. Iară frica este toiag Părintesc, carele ne ocârmueşte pre noĭ până când vom ajunge întru Raiul cel Duhovnicesc. Şi când vom ajuge acolo, ne lasă pre noĭ şi să întoarce. Raiul este, dragostea luĭ Dumnezeŭ, întru care este desfătarea tuturor Fericirelor". Şi iarăşĭ: „Precum nu este cu putinţă a trece Marea cea mare fără de corabie şi fără de caic, aşa nu poate cineva fără de frică a trece către dragoste, marea cea puturoasă, care este pusă între noĭ, şi între raiul cel de gând. Putem a o trece prin caicul pocăinţiĭ, care are pre vâslaşiĭ fricii. Iar dacă vâslaşiĭ aceştiea aĭ fricii, nu ocârmuesc pre corabiea aceasta a pocăinţiĭ, prin care trecem Marea lumiĭ aceştiea, către Dumnezeŭ, ne înecăm în Marea cea împuţită" (Cuv. 72).

Încă pentru pocăinţă, frică, dragoste, plângere, lacrămĭ, şi de sineşĭ prihănirea. (Urmarea Cuv. 72, a Sfântul Isaac).

81. „Pocăinţa este corabiea; Iară frica este cârmaciul eĭ; Dragostea este limanul cel Dumnezeesc. Decĭ ne aşază pre noĭ frica în corabiea pocăinţiĭ, şi ne trece pre noĭ Marea vieţiĭ cea împuţită, şi către limanul cel Dumnezeesc care este dragostea, ne povăţueşte pre noĭ; Întru care trec toţĭ ceĭ ce să ostenesc şi sunt însărcinaţĭ prin pocăinţă. Şi când vom ajunge dragostea, am ajuns la Dumnezeŭ. Şi calea noastră s-aŭ săvârşit, şi am trecut şi ostrovul carele este dincolo de lume: Unde este Tatăl, Fiul şi Duhul cel Sfânt". Iară pentru plânsul cel după Dumnezeŭ, aşa zice Mântuitorul „Fericiţĭ ceĭ ce plâng, că aceea se vor mângâia" (Mat. 5.4)[234]. Încă pentru lacrămĭ acelaşĭ scrie prea Cuviiosul Isaac: „Lacrămile cele întru rugăciune, semn sunt al miliĭ luĭ Dumnezeŭ, de care s-aŭ învrednicit sufletul întru pocăinţă; Şi cum că s-aŭ priimit, şi aŭ început a intra în câmpul curăţenieĭ în lacrămĭ. Că de nu să vor rădica gândurile din grija şi din pomenirea cestor trecătoare, şi de nu ar lepăda de la sineşĭ nădejdea lumiĭ, şi de nu s-ar porni dintr-însele defăimarea eĭ, şi de nu vor începe a găti bune merinde de eşirea lor, şi de nu vor începe în suflet a să porni gândurile oarecărora ce sunt acolo, nu pot ochiĭ a lăcrăma. Că lacrămile din cea de-a pururea cugetare curată şi nerăspândită, şi

[233] *Epistolă către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 24: "Îndreptându-se în dar cu harul Lui, prin răscumpărarea în Hristos Iisus".
[234] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 4: "Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia".

din gândurile cele multe şi dese, şi care cu neabatere, să fac, şi din aducerea aminte de ceva supţire ce să face în minte, şi întristează pre inimă prin pomenirea sa. Şi dintru acestea lacrămile să înmulţăsc şi spre maĭ mult să cresc" (K.33).

Zice şi cel al Scăriĭ: „Precum focul stricător este al păiuşuluĭ, aşa lacrăma cea curată a toată întinăciunea ce să vede şi să gândeşte". Încă „Pre cele curate şi neametescate lacrămĭ ale deslegăriĭ noastre (din trup) să ni le agonisim nouă, pentru că nu este întru dânsele furare, saŭ părere; ci maĭ ales curăţire, şi sporire a dragosteĭ ceĭ către Dumnezeŭ, şi spălarea de păcate, şi nepătimire". Încă: „Nu crede izvoarelor tale, maĭ întâĭ de cea desăvârşit curăţire. Pentru că nu are credinţă vinul, când îndată din teascurĭ să încuie înlăuntru". Încă: „Lacrămile adecă cele din frică, însă şi întru sineşĭ pre păzire o aŭ; Iar cele ale dragosteĭ, maĭ înainte de dragostea cea desăvârşit, poate că lesne furate întru oarecare sunt, de nu care cumva focul cel pururea pomenit, în vremea lucrăriĭ, foarte pre inimă o va aprinde. Şi minunat lucru, cum lucrul cel maĭ de jos, maĭ întemeeat este în vremea luĭ?". Încă: „Lacrăma eşireĭ aŭ născut frica; Iar după ce frica aŭ născut pre nefrică, s-aŭ arătat bucurie; Iar după ce bucuriea cea neajunsă aŭ încetat, a cuvioaseĭ dragoste floare aŭ răsărit" (Cuv. 7).

Iar pentru de sineşĭ prihănirea zice Marele Antonie: „Aceasta este cea mare lucrare a omuluĭ, ca pre greşala sa, asupra sa să o arunce înaintea luĭ Dumnezeŭ, şi să aştepte ispită până la cea de pre urmă răsuflare". Şi alt Părinte Sfânt, întrebat fiind: Ce maĭ mult aĭ aflat Părinte în calea aceasta? răspunzând aŭ zis: Pre a mă prihăni pre sinemĭ întru tot lucrul; Care şi cel ce l-aŭ întrebat l-aŭ lăudat, şi îi zice luĭ: Altă cale nu este afară de aceasta". Şi Ava Pimen: „Cu suspin toate faptele bune în lumea aceasta aŭ intrat: Rădică pre o faptă bună, şi fără de dânsa cu osteneală stă omul. Şi l-aŭ întrebat pre el: Care este aceasta? şi zice: „Cel ce să prihăneşte pre sineşĭ, orĭce i s-ar fi întâmplat luişĭ, orĭ pagubă, orĭ necinste, saŭ orĭce fel de necaz, înainte apucând să are pre sineşĭ vrednic, şi niciodată nu să turbură".

Pentru luarea aminte, şi pentru aceea: înţălepţeşte a să întemee.

82. Asemenea şi pentru luarea aminte şi întemeerea, scrie Dumnezeescul Pavel: „Vedeţĭ cum cu pază să umblaţĭ, nu ca nişte neînţălepţĭ, ci ca nişte înţălepţĭ, răscumpărând vremea, că zilele rele sunt" (Efes. 5.15)[235]. Şi Sfântul Isaac: „O! înţălepicune, cât eştĭ de minunată, şi cum maĭ înainte vezĭ pre toate de departe! Fericit este cela ce te-aŭ aflat pre tine, că din trândăviea tinereţiĭ s-aŭ slobozit. Orĭcine neguţătoreşte prin mică neguţătorie, adecă câştig, pre vindecarea patimilor celor marĭ, bine face. Pentru că acest lucru este Filosofiea, ca cineva întru cele prea micĭ şi micĭ care să fac de dânsul, de-a pururea să se trezvească. Fiindcă odihne marĭ ca întru o comoară adună luişĭ, şi nu doarme ca să nu i să întâmple luĭ ceva împrotivă; Ci pre pricinĭ le taie maĭ înainte de vreme, şi prin micĭ lucrurĭ sufere pre cea mică întristare, prăpădind printr-însa pre cea mare", şi maĭ înainte mergând: „Pentru care şi zice înţăleptul: fă-te deştept şi treaz pentru vieaţa ta, că rudenie este somnul a minţiĭ, şi chip al morţiĭ ceĭ adevărate" (Cuv. 26). Zice şi cel de cele sfinţite arătător Vasilie: „Cela ce întru cele micĭ ale sale leneş este, să nu-ĭ crezĭ luĭ că întru cele marĭ este încuviinţat".

Că la toate cele zise să cuvine a să sârgui; Iar maĭ întâĭ de toate, ca să fie liniştit şi blând, şi să se sârguească curat a chema pre Domnul Iisus Hristos înlăuntrul inimiĭ cel ce să linişteşte.

[235] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 15: "Deci luaţi seama cu grijă, cum umblaţi, nu ca nişte neînţelepţi, ci ca cei înţelepţi".

83. Deci pentru aceasta, la toate adecă cele zise sârgueşte-te; Iar maĭ întâĭ de toate, ca cu linişte, şi cu blândeţă, şi cu curată ştiinţă, pre Domnul Iisus înlăuntrul adâncului inimiĭ să-l chemi, precum am zis. Pentru că întru acest chip pre Dumnezeescul luĭ Dar, cu drum păşind înainte, odihnind îl veĭ avea în suflet. Că zice şi cel al Scăriĭ: „Nimenea de mânie, şi de părere, şi de făţărnicie, şi de pomenirea de răŭ supărându-să, să nu îndrăsnească vreodată să vadă umbră de linişte, ca nu cumva dintru aceasta să câştige eşire din minte; Iar dacă cineva curat este de acestea, acela de aceea înainte va cunoaşte folosul; şi mi să pare că nicĭ acela“ (K. 27). Şi prin urmare nu numaĭ odihnit veĭ avea pre Darul întru al tăŭ suflet, ci şi odihnind pre suflet desăvârşit despre ceĭ ce maĭ înainte îl supără pre el, şi dracĭ, şi patimĭ. Pentru că deşi supără iarăşĭ, dar nu lucrează, fiindcă nu este dat spre ele, nicĭ doreşte pre dulceaţa cea dintr-însele.

Pentru cea bună şi uimitoare îndrăgire, şi Dumnezeescă frumuseţă.

84. Pentru că toată dorirea unuĭ lucru ca acesta, şi îndrăgirea cea în inimă, şi uimitoare, şi aşăzământul cel întreg al luĭ, priveşte către frumuseţa cea maĭ presus de frumuseţă şi prea fericită, care şi decât toate cele dorite s-aŭ zis de Părinţĭ, cea prea din margene. Şi zice Marele Vasilie: „Când îndrăgirea buneĭ cinstirĭ maĭ înainte va apuca pre suflet, tot chipul de războaie de râs îĭ este luĭ; şi toţĭ pre dânsul pentru cel dorit bătându-l, îl veselesc maĭ ales, decât îl rănesc“. Şi iarăşĭ: „Ce decât Dumnezeasca frumuseţă este maĭ minunată? Care gândire decât marea cuviinţă a luĭ Dumnezeŭ este maĭ veselă? Care dorire a sufletuluĭ este atâta de iute şi nesuferită, precât ceea ce să face de la Dumnezeŭ întru sufletul cel curăţit de toată răutatea, şi carele din adevărat aşăzământ zice „Rănit de dragoste sunt eŭ?“ (Cânt. C.**2**.5)“ [236].

Pentru războiul şi pedepsitoare depărtare, şi cea cu urăciune părăsire.

85. Şi i să dă războiŭ de aceea înainte după depărtare pedepsitoare, nu după urăciune a părăsiriĭ. Pentru ce? Pentru ca să nu să înalţe mintea luĭ pentru binele pre care l-aŭ aflat; Ci şi dându-i-să războiŭ, şi pedepsindu-să, să dobândească smerenie de-a pururea, prin care singură nu numaĭ birueşte pre ceĭ ce cu mândrie îl luptă pre dânsul, ci şi de Darurĭ maĭ marĭ neîncetat să învredniceşte, înainte sporind pre cât este cu putinţă omeneştiĭ firĭ, cu lanţurĭ din care nu poate scăpa, şi cu greutate a trupuluĭ, şi legat fiind, şi tescuindu-să, şi mergând către săvârşirea şi nepătimirea cea după Hristos. Şi zice Sfântul Dieadoh: „Domnul însuşĭ zice Cum că Satana din cerurĭ ca un fulger aŭ căzut“ (Luca **10**.18) [237], pentru ca să nu privească urâtul la lăcaşurile Sfinţilor Îngerĭ. Decĭ cum cela ce nu să împărtăşaşte prin vrednicie robilor celor bunĭ, poate a avea lăcaş împreună cu Dumnezeŭ, pre mintea cea omenească? Dar vor zice, că după depărtare aceasta să face: şi maĭ mult nimic nu vor zice. Pentru că depărtarea adecă cea pedepsitoare, nicĭdecum pre suflet de Dumnezeasca lumină nu-l lipseşte. Ci numaĭ ascunde, precum şi cu puţin maĭ înainte am zis, maĭ de multe orĭ Darul de minte prin venirea de faţă a sa, ca să împingă ca cum pre suflet întru amărăciunea dracilor, pentru ca cu toată frica, şi cu multă smerenie, să caute el pre ajutorul cel de la Dumnezeŭ, pre a vrăjmaşuluĭ săŭ răutate câte puţin cunoscându-o. În ce chip dacă o maică pre al săŭ prunc când să poartă fără de rânduează întru aşăzământurile aplecăriĭ, puţin de la braţele sale l-ar fi împins, ca înspăimântându-să de oarecare oamenĭ cu chip urât ce staŭ împrejurul luĭ, saŭ de heară în orĭce fel, cu frică multă şi cu lacrămĭ, iarăşĭ să se întoarcă la sânurile cele de maică. Iar depărtarea care să face după urăciune, ca pre un legat dă dracilor pre sufletul cel ce nu voeşte a avea pre Dumnezeŭ. Însă noĭ nu suntem fiĭ aĭ trageriĭ înapoĭ, să nu vie; Ci pruncĭ adevăraţĭ aĭ Daruluĭ luĭ Dumnezeŭ credem că suntem; Cu micĭ depărtărĭ, şi cu

[236] *Cântarea Cântărilor*, **2**, 5: “Întăriţi-mă cu vin, cu mere răcoriţi-mă, că sunt bolnavă de iubire“.
[237] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 18: “Şi le-a zis: Am văzut pe satana căzând ca un fulger din cer”.

dese mângâieri de Dânsul aplecându-ne, ca prin bunătatea luĭ Dumnezeŭ să ajungem a veni „întru bărbat desăvârşit, întru măsura vrâsteĭ plinireĭ Luĭ Hristos." (Efes. 4.13)[238] (Cap. 86).

Şi iarăşĭ (Sfântul Dieadoh): „Depărtarea cea pedepsitoare, aduce adecă întristare multă şi smerenie, şi desnădăjduire încă măsurată sufletuluĭ, ca partea cea iubitoare de slavă a luĭ şi neînspăimântată, cu cuviinţă întru smerenie să vie. Însă îndată aduce inimiĭ frică a luĭ Dumnezeŭ, şi lacrămă de mărturisire, şi multă poftă a tăceriĭ ceĭ prea frumoase. Iar depărtarea ceea ce dupre urăciune a luĭ Dumnezeŭ să face, de desnădăjduire, împreună şi de necredinţă, şi de mânie, şi de trufie, lasă să se umple sufletul. Deci să cuvine a şti noĭ pre iscusul amândorora depărtărilor; şi dupre chipul a fieştecăruea a ne apropiea de Dumnezeŭ. Pentru că acolo adecă, mulţămire cu dare de răspuns datorĭ suntem a-ĭ aduce Luĭ, ca celuĭ ce pre neînfrânarea o munceşte; ca să ne înveţe pre noĭ, ca un Părinte bun, deosebirea fapteĭ bune şi a răutăţiĭ. Iar aicea mărturisire a păcatelor neîncetată, şi lacrămă nelipsită, şi depărtare maĭ multă; Ca întru acest chip să putem prin adăogirea ostenelelor, a pleca vreodată pre Dumnezeŭ să privească ca şi maĭ înainte întru inimele noastre. Însă să cuvine a şti, că, când după înfiinţată împleticire luptă să face sufletuluĭ şi Sataniĭ, însă zic la părăsirea cea pedepsitoare, să strânge adecă prin sineşĭ Darul, precum şi cu puţin maĭ înainte am zis, însă necunoscut împreună lucrează cu sufletul spre ajutor, ca pre biruinţă să o arate vrăjmaşilor luĭ, cum că este numaĭ a singur sufletuluĭ" (Cap. 87).

Şi Sfântul Isaac: „Nu este cu putinţă afară de ispitele cele după pedepsire *, să se înţăleptască omul întru războaiele cele Duhovniceştĭ, şi să cunoască pre al săŭ purtător de grijă, şi să simţă pre Dumnezeul săŭ, şi să se întărească întru credinţa luĭ ascuns, fără numaĭ întru puterea iscusuluĭ săŭ pre care l-aŭ priimit. Şi când va vedea Darul, că aŭ început întru cugetul luĭ părerea puţin, şi aŭ început a cugeta mare pentru sine, îndată lasă pre ispite să se facă puternice împrotiva luĭ, şi să se întărească, până ce va cunoaşte pre a sa neputinţă, şi va fugi, şi va ţinea pre Dumnezeŭ întru smerenie. Şi prin acestea vine omul la măsurile bărbatuluĭ desăvârşit, întru credinţa şi întru nădejdea Fiuluĭ luĭ Dumnezeŭ, şi să înalţă către dragoste. Pentru că minunată să cunoaşte dragostea luĭ Dumnezeŭ către om, când vreodată se va afla în mijlocul lucrărilor celor ce curmează pre nădejdea luĭ, şi acolo arată Dumnezeŭ pre puterea Sa întru mântuirea cea spre dânsul. Pentru că niciodată nu să va învăţa omul puterea cea Dumnezeească întru odihnă şi în lăţime. Şi niciodată nu aŭ arătat Dumnezeŭ pre a Sa lucrare simţitor , fără numaĭ întru linişte, şi în pustie, şi în locurĭ lipsite de întâlnirĭ, şi de turburarea lăcuinţiĭ ceĭ împreună cu oameniĭ".

Pentru nepătimire. Şi aceea, adecă ce este omeneasca nepătimire.

86. Încă lângă acestea cuviincios lucru este, a adăoga aicea din parte, şi pre cuvântul nepătimiriĭ, şi al săvârşiriĭ, şi după puţin întru acest chip sfârşit a da aceşteĭ lucrărĭ. Drept aceea şi zice Marele Vasilie: „Cela ce s-aŭ făcut îndrăgitor luĭ Dumnezeŭ, şi al nepătimiriĭ Aceluea, ca şi pre cel prea mic lucru pofteşte să-l ţie; Şi din Duhovniceasca sfinţănie, şi din alinare, şi din neturburare, şi din blândeţă, şi din veseliea şi bucuriea care să naşte dintru acestea, pofteşte să guste. De toată, adecă materialnica patimă care turbură pre suflet, departe a-şĭ depărta pre cugete s-aŭ sârguit. Şi cu curat, şi neacoprit de umbră ochiŭ, pre cele Dumnezeeştĭ cu luare aminte le priveşte, fără de saţiu din lumina cea de acolo săturându-să. Şi după ce s-aŭ iscusit sufletul întru o deprindere ca aceasta şi aşăzare, să lipeşte după asemănarea cea după putinţă lângă Dumnezeŭ, şi prea îndrăgit şi prea dorit

[238] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: "Până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".

* În mss., cuvântul apare scris cu creionul pe marginea paginii 1226 şi înlocuieşte cuvântul *pedepsire* care a fost tăiat cu creionul.

Luĭ să face, ca acela ce aŭ suferit mare nevoinţă, şi cu anevoe săvârşită, şi din amestecarea cea împreună cu materiea aŭ putut cu curată şi despărţită gândire, de amestecarea patimilor celor trupeştĭ, a vorbi oarecum cu Dumnezeŭ". Şi aceasta adecă este pentru nepătimire. Iară pentru aceea adecă, ce este omeneasca nepătimire, scrie întru acest chip Sfântul Isaac:

„Nepătimirea nu aceea este, adecă a nu simţi patimile, ci aceea, a nu le priimi pre dânsele. Pentru că din cele multe şi de multe felurĭ de fapte bune, pre care le-aŭ căştigat arătate şi ascunse, aŭ slăbit întru dânşiĭ patimile, şi nu pot cu lesnire să se rădice asupra sufletuluĭ. Şi cugetul nu are trebuinţă totdeauna a lua aminte la dânsele; Fiindcă în toată vremea plin este întru înţălegerile luĭ din cugetare, şi din vorbirea chipurilor celor prea bune, care cu pricepere să mişcă în minte. Şi când ar începe patimile a să mişca, de năprasnă să răpeşte cugetul din apropierea lor întru priceperea oarecăruea ce s-aŭ ivit în minte. Şi rămân întru dânsul patimile nelucrătoare, precum zice Sfântul Marco. Mintea care din Darul luĭ Dumnezeŭ pre lucrurile faptelor bune le împlineşte, şi de cunoştinţă s-a apropieat, puţin simte din partea răuluĭ şi a neînţălegeriĭ sufletuluĭ. Pentru că cunoştinţa eĭ să răpeşte la înălţime, şi o înstreinează pre ea despre toate cele din lume. Şi pentru curăţeniea cea întru dânşiĭ, şi supţirătatea, şi uşurătatea, şi ascuţimea minţiĭ lor, şi iarăşĭ pentru nevoinţa lor, să curăţeşte mintea lor, şi luminoasă să arată; Pentru căcĭ s-aŭ uscat trupul lor, din îndeletnicirea liniştiriĭ, şi din multa rămânere cea întru dânsa. Pentru aceasta cu lesnire şi degrab să pune asupra fieştecăruea, şi-ĭ povăţueşte pre dânşiĭ vederea cea întru dânşiĭ, către înspăimântarea cea de lângă dânsa. Şi întru aceasta prea mult să înmulţeşte cu privirele, şi nicĭodată nu are lipsă mintea lor de materiea priceperiĭ, şi nicĭ afară de acelea care le pricinueşte lor roada Duhuluĭ să fac vreodată. Şi prin obicĭnuinţa cea la multă vreme, să şterg pomenirele din inimile lor, care pornesc patimile în suflet, şi tăriea stăpâniriĭ dieavoluluĭ. Pentru că sufletul, când nu s-ar învoi cu patimile, saŭ nu se va însoţi întru cugetarea cea întru dânsele, fiindcă este el ţinut de altă grijă cu nelipsire, nu poate tăriea unghiilor patimilor a stăpâni simţirele luĭ cele Duhovniceştĭ". (Cuv. 81).

Zice şi Dumnezeescul Dieadoh: „Nepătimirea este, nu a nu ni să da războiŭ de la dracĭ; De vreme ce suntem datorĭ adecă, precum zice Apostolul „a eşi din lume" (1Cor. 5.10)[239]. Ci luptân-du-ne de dânşiĭ, a rămânea nebiruiţĭ. Pentru că şi ostaşiĭ ceĭ îmbrăcaţĭ cu fier, să săgetează adecă de la împrotivă luptătoriĭ, şi sunetul * însăgetăriĭ îl aud, încă şi pre înşuşĭ săgeţile cele ce să slobod împrotiva lor, maĭ pre toate le văd, dar nu să rănesc pentru tăriea îmbrăcămintеĭ ceĭ ostăşeştĭ. Ci aceea adecă, cu fer îngrădindu-să, când daŭ răbzoiŭ aŭ nebiruirea; Iară noĭ cu toată întrarmarea Sfinteĭ luminĭ, şi cu coiful mântuiriĭ, prin toate lucrurile cele bune întrarmaţĭ fiind, pre întunecatele tabere ale dracilor le vom tăea. Pentru că nu numaĭ aceea, adecă a nu lucra relele curăţenie aduce; Ci şi aceea, adecă prin nevoinţa celor bune, cu totul a lepăda pre cele rele" (Cap. 98). Şi Sfântul Macsim, încă în patru chipurĭ pre aceasta o despărţeşte, aşa zicând: „Nepătimirea cea întâĭ, zic că este mişcarea cea către păcat a trupuluĭ neatinsă dupre lucrare. A doua nepătimire zic că este, lepădarea cea desăvârşit din suflet a cugetelor celor împătimaşe, prin care mişcarea patimilor să veştejaşte întru nepătimirea cea dintâĭ, care nu are pre cugetele cele pătimaşe ce o aprind pre dânsa către lucrare. A treia nepătimire zic că este, către patimĭ cea desăvârşit nemişcare a pofteĭ, prin care şi cea a doua s-aŭ obicĭnuit a să face, prin curăţeniea gândurilor rădicându-să. A patra nepătimire zic că este lepădarea cea desăvârşit în minte a tuturor celor simţite nălucirĭ, dupre care cea a treia pre naştere o aŭ luat, neavând pre nălucirele celor simţite lucrurĭ, care nălucirĭ închipuite fac eĭ pre chipurile patimilor". Încă: „Nepătimirea este pacĭnic aşăzământ al sufletuluĭ, dupre carele cu anevoe mişcat să face către răutate"– (Cap. 36, S. 1).

[239] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 10: "Dar nu am spus, desigur, despre desfrânaţii acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre răpitori, sau despre închinătorii la idoli, căci altfel ar trebui să ieşiţi afară din lume".
* cuvânt completat (corectat) în mss. dactilografiat cu creionul: *su* (dactilografiat) *netul* (adăugat cu creionul). Aceasta pare să indice existenţa unei corecturi făcute imediat după dactilografierea traducerilor.

Încă pentru nepătimire şi săvârşire.

87. Încă şi Sfântul Efrem, pentru nepătimire şi săvârşire aşa zice: „Ceĭ nepătimaşĭ către doritul cel din margene fără de saţiu prea întinzându-să, nesăvârşită fac pre săvârşire. Pentru căcĭ al bunătăţilor celor vecĭnice sfârşit nu este; Că săvârşite, adecă cât către măsura puteriĭ ceĭ omeneştĭ; Iar nesăvârşită, ca aceea ce de-a pururea să săvârşaşte pre sineşĭ cu adăogirele cele din fiecare zi, şi să înalţă neîncetat cu suirele cele către Dumnezeŭ". Asemenea încă şi Sfântul Nil, aşa pentru săvârşire zice: „Două săvârşirĭ să cuvine a înţălege, una adecă vremelnică, iar alta vecĭnică. Pentru care scrie Apostolul Pavel „Iar când va veni cea desăvârşit, atuncea cea din parte se va strica" (1Cor. **13**.10) [240]. Pentru că aceea adecă „când va veni cea desăvârşit" însemnează, că aicea nu putem încăpea pre Dumnezeasca săvârşire". Încă: „Două săvârşirĭ Pavel Dumnezeescul ştie, şi ştie pre acela desăvârşit, şi nu desăvârşit om, cât adecă către vieaţa cea de acum desăvârşit om zicându-să, iar cât către cea cu adevărat desăvârşit, nu desăvârşit. Pentru care zice „Nu că doară am luat, saŭ sunt desăvârşit" şi după puţine „Decĭ câţĭ suntem desăvârşiţĭ aceasta cugetăm" (Filip. **3**.15) [241].

Pentru împătimire, dulce pătimire, spre pătimire, şi nepătimire.

88. Zice încă şi Sfântul Ilie Ecdicul: „Materie rea a trupuluĭ este, împătimirea; Iar a sufletuluĭ, dulce pătimirea; Iar spre pătimirea este a minţiĭ. Şi să grăeşte asupra aceea adecă, pipăirea; Iar asupra aceea, celelalte simţirĭ; Iar asupra ceiĭ maĭ de pre urmă, împrotivnicul aşăzământ" (K.7) Încă: –„Cel adecă dulce pătimaş, aproape este cel împătimaş; Iar cel spre pătimaş, de cel dulce pătimaş; Iar departe de amândouă este cel nepătimaş" (K.72).

Ce este împătimaşul, dulce pătimaşul, spre pătimaşul, şi nepătimaşul; şi pentru lecuirea tuturor.

89. (Zice tot acelaşĭ): „Împătimaş este, cela ce pre deprinderea cea păcătuitoare o are maĭ silnică decât cugetul, măcar deşi până în câtva nu păcătueşte afară. Iar dulce pătimaş este, cela ce pre lucrarea păcatuluĭ o are maĭ neputincioasă decât cugetul, măcar deşi pătimeşte înlăuntru. Iar spre pătimaşul este, cela ce este dat la sobozenie, maĭ mult decât la robiea mijlocirilor. Iar nepătimaşul ar fi fost, cela ce pre deosebirea tuturor acestora nu o ştie" (K. 73). Asemenea şi pentru lecuirea tuturor acestora descopere: „Piere din suflet împătimirea, adecă prin post şi prin rugăciune; Iar dulce pătimirea, prin priveghere şi prin tăcere; Iar spre pătimirea, prin linişte şi prin luare aminte. Iar nepătimirea să alcătueşte din Pomenirea luĭ Dumnezeŭ" (Cap. 74).

Pentru credinţă, nădejde, şi dragoste.

90. Dar de vreme ce a tuturor bunătăţilor începătură şi mijlocime, şi sfârşit, iar de aĭ fi voit a zice, şi dătător şi împărţitor, credinţa, nădejdea, şi dragostea, cea în treĭ împletită şi de Dumnezeŭ ţăsută funie; Şi maĭ ales decât toate dragostea; Că Dumnezeŭ dragoste şi este, şi să zice" (1Ioan **4**.16) [242], nu este cu dreptate a nu împlini şi prin acestea pre lipsa aceştiĭ cărţĭ; Iar maĭ ales, de

[240] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 10: "Dar când va veni ceea ce e desăvârşit, atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa".
[241] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 15: "Aşadar, câţi suntem desăvârşiţi aceasta gândim; şi dacă gândiţi ceva în alt fel, Dumnezeu vă va descoperi şi aceea".
[242] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 16: "Şi noi am cunoscut iubirea, pe care Dumnezeu o are către noi. *Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne întru el*".

vreme ce şi după Sfântul Isaac: „Pre săvârşirea a multor roade ale Duhuluĭ, atuncea cineva o priimeşte, când să va învrednici dragosteĭ ceĭ desăvârşit" (K.85). Vino şi pentru dânsa puţin să pomenim. Şi decĭ scrie cel al Scăriĭ: „Iar acum de aceea după toate cele maĭ întâĭ zise rămân aceste treĭ" (1Cor. **13**.13)[243], pre împreună legătura tuturor strângându-o şi ţiindu-o: Credinţa, nădejdea, şi dragostea. Iar maĭ mare decât acestea, este dragostea, că Dumnezeŭ să numeşte. Însă eŭ prin aceea adecă rază o văd; Iară pre ceilaltă, lumină; Iară pre aceasta, ciclu (ţărcălan* rotund). Însă pre toate le văd o rază şi o strălucire. Pentru că aceea adecă pre toate poate a le face şi a le zidi; Iar pre ceilaltă, mila luĭ Dumnezeŭ de jur împrejur o încunjoară, şi neruşinată o face; Iar aceasta, nu cade, nicĭ stă dintru a alerga, nicĭ pre cel rănit îl lasă de aceea înainte a înceta din fericite nebunie". Încă: „Cuvântul cel pentru dragoste Îngerilor este cunoscut. Şi a celor dupre lucrarea străluciriĭ. „Dragostea Dumnezeŭ este". Şi acela ce voeşte hotar al acetuea a zice, întru adânc orb fiind măsoară năsipul. Dragostea dupre felurime adecă, este asemănare a luĭ Dumnezeŭ, precât este muritorilor cu putinţă; Iar dupre lucrare, beţie a sufletuluĭ; Iar dupre osebire, izvor al credinţiĭ, adânc al îndelungeĭ răbdărĭ, Mare a smereniеĭ. Dragostea este desăvârşită lepădare a tot felul de împrotivnică aşăzare a gândiriĭ, de vreme ce „Dragostea nu socoteşte răul" (1Cor. **13**.5)[244]. Dragostea, şi nepătimirea, şi punerea de fiĭ, cu singur numele să deosebesc; Precum lumina, şi focul, şi văpaea, împreună aleargă spre o lucrare", aşa şi pentru acestea să-mĭ înţălegĭ" (Cuv. 30).

Zice şi Sfântul Dieadoh: „A toateĭ Duhovniceştiĭ vederĭ fraţilor, povăţuească credinţa, nădejdea şi dragostea; Iar maĭ mult dragostea. Pentru că acelea adecă, învaţă a defăima pre bunătăţile cele ce să văd; Iar dragostea împreunează cu însuşĭ faptele bune ale luĭ Dumnezeŭ pre sufletul, carele pre Dumnezeŭ cel nevăzut prin simţire de gând îl caută" (K.1). Încă: „Alta este dragostea sufletuluĭ cea firească, şi alta ceea ce din Sfântul Duh să naşte întru dânsul. Pentru că aceea adecă dintru a noastră voire, când voim, pre măsură se porneşte. Pentru aceasta şi cu lesnire de Duhurile cele rele să răpeşte, când nu prin silă vom stăpâni pre a noastră voinţă. Iar ceilaltă, atâta aprinde pre suflet către dragostea luĭ Dumnezeŭ, întrucât toate părţile sufletuluĭ atuncea să lipesc negrăit întru bunătatea Dumnezeeştiĭ dorirĭ, pre nemărginită oarecare prostime a aşăzământuluĭ. Pentru că ca cum îngreoată mintea atuncea făcându-să de Duhovniceasca lucrare, izvor oarecare de dragoste izvoraşte, şi de bucurie (K.34). Şi Sfântul Isaac: „Dragostea ceea ce să face din oarecare lucruri, ca o luminare este mică, din untdelemn hrănindu-să, şi aşa să alcătueşte lumina eĭ. Saŭ şi ca un pârăŭ ce curge din ploaie, a căruea curgere să potoleşte, lipsă pătimind materiea ceea ce îl alcătueşte pre dânsul. Iar dragostea ceea ce pre Dumnezeŭ pricinuitor îl are, ca un izvor este izvorând, şi nicĭodată curgerile eĭ să opresc; Pentru că El singur este izvor al dragosteĭ, şi nelipsită materie a eĭ". Şi iarăşĭ întrebat fiind, care este săvârşirea celor multe roade ale Duhuluĭ? aŭ răspuns: „Când cineva să va învrednici dragosteĭ ceĭ desăvârşit a luĭ Dumnezeŭ". Şi iarăşĭ întrebat fiind de unde cunoaşte cineva că aŭ ajuns întru aceasta? aŭ răspuns: „Când se va porni pomenirea luĭ Dumnezeŭ în mintea luĭ, îndată şi inima luĭ să porneşte întru dragostea Luĭ pogoară lacrămĭ cu îndestulare. Pentru că obiceiŭ are dragostea, din pomenirea iubiţilor a aprinde lacrămĭ. Şi întru acest fel fiind, nicĭodată nu să lipseşte de lacrămĭ. Pentru căcĭ nu-ĭ lipseşte luĭ de-a pururea materie, ce-l duce pre dânsul întru pomenirea luĭ Dumnezeŭ; Întrucât şi în somnul luĭ

[243] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 13: "Pentru că într-un duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi, şi toţi la Duh ne-am adăpat".
* *ţărcălan, ţărcălanuri*,s.n. (reg.) 1. Unealtă asemănătoare cu compasul întrebuinţată mai ales în dulgherie. 2. Cerc luminos ce se observă în jurul unui astru sau al unei alte surse de lumină. Pl. şi *ţărcălane*, var. *şircălam* s.n. Din magh. *circalom*. DEX, *ed. cit.*, p. 1124.
[244] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 5: "Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde mânie, nu gândeşte răul".

vorbeşte cu Dumnezeŭ. Pentru că obiceiŭ este dragosteĭ, a lucra pre unele ca acestea. Şi aceasta este săvârşirea oamenilor în vieaţa lor“ (Cuv. 85).

Încă: „Dragostea luĭ Dumnezeŭ fierbinte este din fire. Şi când fără de măsură ar cădea preste cineva, face pre acel suflet uimit. Pentru aceasta nu poate inima celuĭ ce o aŭ simţit pre dânsa, a o încăpea pre aceasta şi a o suferi. Ci dupre măsura felimiĭ dragosteĭ ceĭ venite preste dânsul, se vede întru dânsul schimbare neobicĭnuită. Şi acestea sunt semnele eĭ cele simţite: Să face faţa omuluĭ rumenă, veselă, şi trupul luĭ să înferbintează; Să depărtează de la dânsul frica şi sfieala, şi să face ca un uimit. Şi puterea ceea ce adună pre minte fuge de la dânsul, şi ca un afară de minte să face. Pre moartea cea înfricoşată o socoteşte bucurie, şi nicĭodată vederea minţiĭ luĭ, curmare nu pătimeşte oarecare, din gândirea celor cereştĭ. Şi nefiind de faţă, ca cum ar fi de faţă vorbeşte, nevăzându-să de cineva. Cunoştinţa şi vederea luĭ cea firească să duce, şi nu simte cu simţirea pre mişcarea sa, cu care întru lucrurĭ să porneşte. Că deşi face ceva, desăvâşit nu îl simte pre dânsul, ca cela ce are pre minte înălţată întru privire. Şi cugetul luĭ de-a pururea ca cu altul să îndeletniceşte. Cu această Duhovnicească beţie s-aŭ îmbătat oarecând Apostoliĭ şi Muceniciĭ. Şi aceea adecă, toată lumea o aŭ străbătut, ostenindu-să, şi defăimându-să; Iar aceştiea, mădulările tăindu-li-să, ş-aŭ vărsat sângiurile lor ca apa, şi cele prea cumplite pătimindu-le, nu s-aŭ împuţinat, ci cu vitejie aŭ suferit. Şi fiind înţăleptĭ, ca nişte nebunĭ s-aŭ socotit. Şi alţiĭ „în pustietăţĭ s-aŭ rătăcit, şi în munţĭ, şi în peşterĭ, şi în crăpăturile pământuluĭ, întru reaşăzărĭ bine aşăzaţĭ fiind“ (Evr. **11**.38) [245]. Întru această nebunie, o să ne învrednicească şi pre noĭ Dumnezeŭ a ajunge“ (Cuv. 24).

Pentru Sfânta Împărtăşire, şi pentru aceea adecă, a câte bunătăţĭ ne este nouă pricinuitoare, cea adeseaorĭ cu curată ştiinţă luare a aceştiea, şi împărtăşire.

91. Şi nimic atâta şi către curăţirea sufletuluĭ, şi către luminarea minţiĭ, şi către Sfinţăniea trupuluĭ, şi către a amândurora către maĭ înDumnezeire schimbare şi nemurire, încă şi către izgonirea patimilor şi a dracilor, saŭ maĭ ales maĭ cu potrivire să zic, către unirea şi cea Dumnezeească a luĭ Dumnezeŭ şi maĭ presus de fire împreunare, şi amestecare împreună lucrează, şi ne foloseşte nouă, precât cea din curată inimă şi aşăzământ, după puterea omuluĭ, deasă luare şi împărtăşire a Sfintelor neîntinatelor, celor fără de moarte, şi de vieaţă făcătoarelor Taine, a însuşĭ Cinstituluĭ Trup şi Sânge a Domnuluĭ Dumnezeŭ, şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos. Decĭ pentru aceasta de nevoie este prea foarte mult, şi pentru acest lucru din parte să cuprindem, şi cu acest fel de osteneală împreună să aşăzăm, şi aşa sfârşit să dăm cuvântuluĭ.

Decĭ şi acest lucru arătat este, nu numaĭ din cele ce Sfinţiĭ grăesc, ci încă cu mult maĭ mult din însuşĭ graiurile ale însuşĭ vieţiĭ, a însuşĭ Adevăruluĭ maĭ arătat. Pentru că zice: „Eŭ sunt pâinea vieţiĭ. Şi aceasta este pâinea care să pogoară din Cer, de cine va mânca dintru Dânsa, să nu moară. Eŭ sunt pâinea cea vie care s-aŭ pogorât din Cer: De va mânca cineva din pâinea aceasta va trăi în vecĭ. Şi pâinea care Eŭ voiŭ da Trupul meŭ este, pre carele îl voiŭ da Eŭ, pentru vieaţa lumiĭ. Şi: de nu veţĭ mânca Trupul Fiuluĭ omuluĭ, şi de nu veţĭ bea Sângele Luĭ, nu veţĭ avea vieaţă întru voĭ. Cel ce mănâncă Trupul meŭ, şi bea Sângele meŭ, are vieaţa vecilor, şi Eŭ îl voiŭ învia pre el în ziua cea de apoĭ. Că Trupul meŭ cu adevărat este mâncare, şi Sângele meŭ cu adevărat este băutură. Cel ce mănâncă Trupul meŭ, şi bea Sângele meŭ întru mine petrece, şi Eŭ întru dânsul. Precum m-aŭ trimis pre mine Tatăl cel viŭ, şi Eŭ viez prin Tatăl, şi cel ce mă mănâncă pre mine, şi acela va fi viŭ prin Mine. Aceasta este pâinea care s-aŭ pogorât din Cer; Şi cel ce mănâncă pre această pâine a mea, va

[245] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 38: "Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, şi în munţi, şi în peşteri, şi în crăpăturile pământului".

fi viŭ în veac" (Ioan **6**. 48–58)[246]. Încă şi de Hristos purtătorul Pavel, unele acestea zice: „Fraţilor, eŭ am luat de la Domnul, care am şi dat vouă, că Domnul Iisus în noaptea întru care s-aŭ vândut, a luat pâinea: Şi mulţămind aŭ frânt, şi au zis: luaţĭ, mâncaţĭ, acesta este Trupul meŭ, carele să frânge pentru voĭ: aceasta să faceţĭ întru pomenirea mea. Aşişderea şi păharul, după cină zicând: Acest păhar legea cea nouă este întru Sângele meŭ; aceasta să faceţĭ de câte orĭ veţĭ bea întru pomenirea mea. Că de câte orĭ veţĭ mânca pâinea aceasta, şi veţĭ bea păharul acesta, moartea Domnuluĭ vestiţĭ, până când va veni. Drept aceea orĭcine va mânca pâinea aceasta, saŭ va bea păharul Domnuluĭ cu nevrednicie, vinovat va fi Trupuluĭ şi Sângeluĭ Domnuluĭ. Ci să se ispitească omul pre sine, şi aşa din pâine să mânânce, şi din păhar să bea. Că cel ce mânâncă şi bea cu nevrednicie, judecată luĭşi mânâncă şi bea, nesocotind Trupul Domnuluĭ. Pentru aceasta între voĭ mulţĭ sunt neputincioşĭ, şi bolnavĭ, şi dorm mulţĭ. Că de ne-am fi judecat pre noĭ singurĭ, nu ne-am fi osândit. Iară judecându-ne de la Domnul ne certăm, ca nu cu lumea să ne osândim" (1 Cor. **11**. 23–32)[247].

Cum că de nevoie este să ne învăţăm minunea Sfintelor Taine şi ce sunt, şi pentru ce s-aŭ dat, şi care este folosul.

92. Scrie încă şi cel cu cuvintele de Aur: „De nevoe este să ne învăţăm minunea Sfintelor Taine ce sunt, şi pentru ce s-aŭ dat, şi care este folosul lucruluĭ. Un trup suntem, şi mădulărĭ din Trupul Domnuluĭ nostru Iisus Hristos şi din oasele Luĭ. Iar ceĭ cu taină învăţaţĭ urmează celor ce să grăesc. deci ca nu numaĭ dupre dragoste aceasta să facem, ci şi dupre însuşĭ lucrul, întru acel Trup prin hrana aceasta să ne facem, pre care ne o aŭ dăruit, vrând să ne arate nouă pre dorirea care o are către noĭ. Pentru aceasta s-aŭ amestecat pre sineşĭ întru noĭ, şi aŭ frământat Trupul săŭ întru noĭ,

[246] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 48-58:
"48. Eu sunt pâinea vieţii.
49. Părinţii voştri au mâncat mană în pustie şi au murit.
50. Pâinea care se coboară din cer este aceea din care, dacă mănâncă cineva, nu moare.
51. Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viaţa lumii este trupul Meu.
52. Deci, iudeii se certau între ei, zicând: Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-L mâncăm?
53. Şi le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi.
54. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi.
55. Trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu, adevărată băutură.
56. Cel ce mănâncă trupul Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el.
57. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu şi Eu viez pentru Tatăl, şi cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi prin Mine.
58. Aceasta este pâinea care s-a pogorât din cer, nu precum au mâncat părinţii voştri mana şi au murit. Cel ce mănâncă această pâine va trăi în veac".

[247] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 23-32:
"23. Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat şi vouă: Că Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vândut, a luat pâine.
24. Şi, mulţumind, a frânt şi a zis: Luaţi, mâncaţi; acesta este trupul Meu care se frânge pentru voi. Aceasta să faceţi spre pomenirea Mea.
25. Asemenea şi paharul după Cină, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă întru sângele Meu. Aceasta să faceţi ori de câte ori veţi bea, spre pomenirea Mea.
26. Căci de câte ori veţi mânca această pâine şi veţi bea acest pahar, moartea Domnului vestiţi până când va veni.
27. Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat faţă de trupul şi de sângele Domnului.
28. Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar.
29. Căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului.
30. De aceea, mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit.
31. Căci de ne-am fi judecat noi înşine, nu am mai fi judecaţi.
32. Dar, fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea".

ca să ne facem ca un trup cu capul împreunat, fiindcă a celor ce foarte doresc este acest lucru. Deci aceasta Iov umbros înţălegân-du-o, zicea pentru slugile cărora era dupre covârşire dorit, că pre dorire arătându-o zice „Cine ne-ar fi dat nouă din cărnurile Luĭ să ne săturăm?“ (Iov **31**. 31) [248]. Decĭ pentru aceasta şi Hristos aceea aŭ făcut, la iubire maĭ mare aducându-ne pre noĭ, şi pre a Sa dorire arătându-o către noĭ, nu numaĭ să-l vază dându-să pre sine celor ce-l doresc, ci şi să se atingă, şi să-l mânânce, şi să înfigă în trup, şi să se împreuneze, şi pre toată dorirea să şi-o umple“. Încă: „Ceĭ ce să împărtăşesc Prea Sfântuluĭ Trup, şi Cinstituluĭ Sânge, cu Îngeriĭ, şi cu începătoriĭ Îngerilor, şi cu Puterile cele de sus staŭ, întru însuşĭ podoaba cea Împărătească a luĭ Hristos înfăşuraţĭ fiind, pre armele cele Duhovniceştĭ avându-le. Dar nimic încă nu am zis, întru însuşĭ Împăratul sunt îmbrăcaţĭ. Însă precum este mare lucru, şi înfricoşat, şi minunat, aşa dacă cu curăţenie te veĭ apropiea; Iar dacă cu rea ştiinţă, spre muncă şi pedeapsă. „Că cela ce mânâncă şi bea cu nevrednicie Trupul şi Sângele Domnuluĭ, judecată luişĭ mânâncă şi bea“ (1 Cor. **11**. 29) [249]. Că dacă ceĭ ce întină porfira cea Împărătească, să muncesc de asemenea precum şi ca ceĭ ce o rump; Nicĭ un lucru necuviincios nu este, ca şi ceĭ ce cu necurată minte priimesc Trupul Domnuluĭ, aceeaşĭ pedeapsă să sufere, cu ceĭ ce l-aŭ rumpt pre Dânsul prin piroane.

Decĭ vezĭ, cum de înfricoşată aŭ arătat Pavel munca, zicând „Lepădându-să cineva de legea luĭ Moisi, fără de îndurărĭ prin două saŭ treĭ mărturiĭ moare. Socotiţĭ, cu cât maĭ mult se va sluji spre maĭ amară muncă, cel ce aŭ călcat pre Fiul luĭ Dumnezeŭ, şi aŭ socotit a fi spurcat sângele legiĭ cu care s-aŭ Sfinţit?“ (Evr. **10**. 28, 29) [250]. Decĭ câţĭ ne împărtăşim dintru acest Trup, Câţĭ din Sânge gustăm, înţălegeţĭ, că din acela ce sus şade, din cel închinat de Îngerĭ, din cel ce aproape este de puterea cea nestricată, din acesta gustăm. Vaĭ mie! câte căĭ ne sunt nouă date spre mântuire, Trup al Săŭ pre noĭ ne-aŭ făcut, din Trupul Săŭ ne-aŭ dat nouă cu împărtăşire! Şi nimic dintru acestea nu ne opreşte pre noĭ de la rele. O! ce nedurere! O! ce nesimţire!“ Şi iarăşi: „Un bătrân oarecarele minunat, me-aŭ povestit mie, după ce s-aŭ învrednicit a vedea şi a auzi oarece întru acest fel: Cum că ceĭ ce vor a să duce de aicea, de se vor întâmpla împărtăşiţĭ Tainelor întru ştiinţă curată, când vor muri, Îngeriĭ înconjurându-ĭ pentru aceea ce s-aŭ luat cu împărtăşire, de aicea îĭ duc pre eĭ“.

Şi Dumnezeescul Ioan Damaschin zice: „De vreme ce îndoiţĭ suntem şi alcătuiţĭ, să cuvine ca şi naşterea îndoită să fie nouă, asemenea şi mâncarea alcătuită. Decĭ naşterea adecă prin apă şi prin Duh să dă nouă; Iar mâncarea însuşĭ pâinea vieţiĭ, este Domnul nostru Iisus Hristos cel ce s-aŭ pogorât din Cer. Şi precum la botez, de vreme ce obiceiŭ este oamenilor, cu apă a să spăla, şi cu untdelemn a să unge, aŭ împreunat cu untul de lemn şi cu apa, pre darul Duhuluĭ, şi o aŭ făcut pre dânsa baie de a doua naştere; Întru acest chip, de vreme ce obiceiŭ ne este nouă, pâine a mânca, şi apă şi vin a bea, aŭ împreunat cu dânsele pre Dumnezeirea Sa; şi le-aŭ făcut pre Dânsele Trup şi Sânge al Săŭ, ca prin cele obicĭnuite şi dupre fire, întru cele maĭ presus de fire să fim. Trup este cu adevărat unit cu Dumnezeirea, Trupul cel din Sfânta Fecioară. Nu cum că însuşĭ cel înălţat Trup, din cer să pogoară, ci că însuşĭ pâinea şi vinul, să prefac în Trup şi Sânge a luĭ Dumnezeŭ. Iar de cercĭ chipul, cum să face? destul îţĭ este ţie a auzi, că prin Duhul Sfânt, precum şi din Sfânta de Dumnezeŭ Născătoarea prin Sfântul Duh luişĭ, şi întru sineşĭ, Domnul pre Trup l-aŭ adus întru a fi, şi maĭ mult nimic nu ştim. Ci cum că Cuvântul luĭ Dumnezeŭ adevărat este, şi lucrător, şi atotputernic, Iar chipul necercat.

[248] *Cartea lui Iov*, **31**, 31: "Oamenii care ţineau de casa mea, ziceau: «Unde s-ar găsi vreunul care să nu se fi săturat la masa lui»?".

[249] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 29: "Căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului".

[250] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 28-29:
"28. Călcând cineva Legea lui Moise, e ucis fără de milă, pe cuvântul a doi sau trei martori;
29. Gândiţi-vă: cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, şi a nesocotit sângele testamentului cu care s-a sfinţit, şi a batjocorit duhul harului".

Decĭ să face celor ce cu credinţă după vrednicie, spre lăsarea păcatelor, să împărtăşesc, şi spre vieaţă vecĭnică, şi spre păzire a sufletuluĭ şi a trupuluĭ. Iar celor ce întru necredinţă cu nevrednicie să împărtăşesc, spre muncă şi pedeapsă; Precum şi moartea Domnuluĭ, (celor ce adecă cred s-aŭ făcut vieaţă şi nestricăciune, spre dobândirea fericireĭ ceĭ vecĭnice; Iar neplecaţilor şi ucigaşilor Domnuluĭ, spre muncă şi pedeapsă vecĭnică). Şi nu este chip (închipuire) pâinea şi vinul, al Trupuluĭ şi al Sângeluĭ luĭ Hristos, să nu fie! Ci însuşĭ Trupul luĭ Hristos înDumnezeit, şi însuşĭ Sângele. „Pentru că Trupul meŭ zice, cu adevărat este mâncare, şi Sângele meŭ adevărată băutură" (Ioan **6**. 55) [251]. Trup este şi Sânge a luĭ Hristos spre întemeerea sufletuluĭ şi a trupuluĭ nostru intrând. Nu mistuindu-să, nu stricându-să, nu spre şăzut mergând; Ci spre a noastră şi fiinţă, şi împreună păzire, şi a toată întinăciunea curăţitor. Măcar deşi Aur stricat va lua, prin alegătoarea înfocare îl curăţeşte „ca nu în veacul ce va să fie cu lumea să ne osândim" (1 Cor. **11**. 32) [252]. Printr-însul curăţindu-ne, ne unim cu Trupul luĭ Hristos şi cu Duhul Luĭ, şi ne facem Trup a luĭ Hristos. Această pâine este pârgă a pâiniĭ ceiĭ ce va să fie, care este cea spre înfiinţare. Pentru că aceea adecă „Epiousion", arată saŭ pre ceea ce va să fie, adecă pre a veacului ce va să fie, saŭ pre ceea ce să ia spre împreună păzirea fiinţiĭ noastre. Duh de vieaţă făcător este Trupul Domnuluĭ, pentru căcĭ din Duhul cel de vieaţă făcător s-aŭ zămislit. „Pentru că cel născut din Duh, Duh este" (Ioan **3**. 6) [253]. Însă aceasta o zic, nu nepriimind pre firea Trupuluĭ; Ci pre cel făcător de vieaţă şi Dumnezeesc al Acestuea vrând să-l arăt. Însă acestea împreună închipuitoare celor ce vor să fie să zic, nu ca cum nu sunt cu adevărat Trup şi Sânge al luĭ Hristos. Ci căcĭ acum adecă printr-însele ne împărtăşim Dumnezeireĭ luĭ Hristos, iar atuncea gânditor prin singură vederea".

Şi prea Dumnezeescul Macarie zice: „Precum vinul întru toate mădulările celuĭ ce l-aŭ băut să amestecă, şi să face vinul întru dânsul, şi el întru vin, Întru acest chip cela ce bea pre Sângele luĭ Hristos cu Duhul Dumnezeireĭ să adapă, şi să amestecă întru cel desăvârşit suflet, şi sufletul întru Dânsul. Şi aşa sfinţându-ne, vrednic Domnuluĭ să face, „Că toţĭ, zice, cu acelaşĭ Duh ne-am adăpat" şi prin mulţămirea pâiniĭ ceiĭ ce dupre adevăr să împărtăşesc, Duhuluĭ Sfânt să învrednicesc a să face părtaşi, şi aşa pot a trăi în vecĭ sufletele cele vrednice. Şi precum trupuluĭ vieaţa nu din sineşĭ îĭ este, ci din afară de dânsul, adecă din pământ; Întru acest chip bine au voit Dumnezeŭ ca şi sufletul, nu dintru a sa fire, ci din Dumnezeirea Luĭ, şi dintru al Săŭ Duh, şi lumină, să aibă mâncare, şi băutură şi îmbrăcăminte, care sunt cea întru adevăr vieaţă a sufletuluĭ. Pentru că are Dumnezeasca fire şi pâine a vieţiĭ, care aŭ zis „Eŭ sunt pâinea vieţiĭ" (Ioan **6**. 48) [254], şi apă a vieţiĭ; şi vin care veseleşte; şi untdelemn al bucurieĭ". Şi Sfântul Isidor: „Împărtăşirea, adecă luarea cea cu împărtăşire a Dumnezeeştilor Taine, pentru căcĭ ne dărueşte nouă pre unirea cea cu Hristos şi părtaşĭ pre noĭ ne face Împărăţieĭ Sale (să zice)". Şi Cuviosul Nil: „Cu neputinţă este întru alt chip a să mântui credinciosul, şi iertarea greşalelor a luoa, şi Împărăţia Cerurilor a o dobândi, de nu să va împărtăşi cu frică, şi cu credinţă, şi cu dorire, tainicilor şi neîntinatelor Taine a Trupuluĭ şi a Sângeluĭ luĭ Hristos". Asemenea scrie şi Marele Vasilie; în trimiterea cea către Chesariea Patrichiea: „Dar şi a ne împărtăşi în fieştecare zi şi a lua cu împărtăşire Sfântul Trup şi sânge al luĭ Hristos bun lucru şi de folos este; fiindcă însuşĭ arătat aŭ zis „Cel ce mânâncă Trupul meŭ, şi bea Sângele meŭ, are vieaţă vecĭnică" (Ioan **6**. 54) [255]. Că cine să îndoeşte, că a să împărtăşi adesea orĭ vieţiĭ, nimic alt nu este, fără numaĭ a trăi în multe felurĭ de chipurĭ. Iară noĭ de patru orĭ în fieştecare săptămână ne împărtăşim: în Duminicĭ, în Mercurĭ, în Vinerĭ, şi în Sâmbete, şi în celelalte zile de va fi pomenirea a vreunuĭ

[251] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 55: "Trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu, adevărată băutură".
[252] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 32: "Dar, fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea".
[253] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 6: "Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este".
[254] *Idem*, **6**, 48: "Eu sunt pâinea vieţii".
[255] *Idem*, **6**, 54: "Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi".

Sfânt"; întru care mi să pare şi leturghie făcea Sfântul, (Vasilie), pentru că nu putea în fieştecare zi, de atâtea grijĭ supărându-să.

Aŭ zis încă şi Avva Apolos: „Că să cuvine Călugărul, de este cu putinţă, în fieştecare zi Tainelor luĭ Hristos să se împărtăşească. Pentru că cel ce să depărtează pre sineşĭ de acestea, să depărtează de la Dumnezeŭ. Iar cela ce adeseaorĭ face aceasta, pre Mântuitorul adeseaorĭ îl priimeşte. Pentru că glasul cel de mântuire zice „Cel ce mănâncă Trupul meŭ, şi bea Sângele meŭ, întru mine petrece, şi Eŭ întru dânsul" (Ioan. **6**. 56) [256]. Decĭ aceasta de folos este Călugărilor, ca pomenire a patimiĭ ceĭ de mântuire adeseaorĭ să facă. Decĭ în fieştecare zi gata a fi să cuvine, şi a să găti pre sine întru acest fel, ca vrednic să fie întotdeauna spre primirea Sfintelor Taine. De vreme ce şi ertăriĭ păcatelor aşa ne învrednicim". Zice încă şi cel al Scăriĭ: „Dacă trup de trup atingându-să, să preface cu lucrarea, cum nu se va preface cel ce să atinge de Trupul luĭ Dumnezeŭ cu nevinovate mâinĭ?". Scris este încă şi în Pateric: „Ioan Vostrinos bărbat Sfânt, şi stăpânire având asupra Duhurilor celor necurate, aŭ întrebat pre draciĭ cariĭ erau lăcuind întru oarecare fete nebune, şi lucrându-să de dânşiĭ răŭ, zicând: Pentru care lucrurĭ vă temeţĭ de creştinĭ? Iară eĭ aŭ zis: Aveţĭ cu adevărat treĭ lucrurĭ marĭ, unul adecă, pre care îl purtaţĭ la grumazul vostru; şi altul cu care vă fereduiţĭ în Biserică; Iară altul, care îl mâncaţĭ întru adunare. Şi întrebând iarăşĭ, dintru aceste treĭ de care vă temeţĭ maĭ mult? i-aŭ răspuns: De aţĭ fi păzit bine aceea cu care vă împărtăşiţĭ, nu ar fi putut nimenea din noĭ să nedreptăţească pre vreun creştin". De care vrăjmaşiĭ să tem maĭ mult decât de altele sunt: Crucea, Botezul, şi Împărtăşirea.

Sfârşit al tuturor pricinilor celor pre larg, şi câteva sfătuirĭ către cel ce aŭ întrebat.

93. Decĭ iată fiule prea iubite, s-aŭ săvârşit cererea ta, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ; Dacă adecă după voea ta şi socoteala, cu de-adinsul nu ştim; Însă după a noastră putere, şi luĭ Dumnezeŭ încă iubit lucru îĭ este, cel dupre putere. Decĭ vezĭ, ca nu până aicĭ să opreştĭ pre iubirea de învăţătură şi osârdiea, ci ca şi prin acest lucru să te arăţĭ iubitor de învăţătură şi sârguitor. Că zice prea slăvitul Fratele luĭ Dumnezeŭ: „Fraţiĭ meĭ iubiţĭ, faceţi-vă făcătorĭ cuvântuluĭ, şi nu numaĭ ascultătorĭ, amăgindu-vă pre înşivă. Că de este cineva ascultător cuvântuluĭ, şi nu făcător, acesta este asemenea omuluĭ, carele îşĭ caută faţa naşteriĭ sale în oglindă. Că s-aŭ căutat pre sine, şi s-aŭ dus, şi îndată ş-aŭ uitat în ce chip era: Iară cel ce priveşte la legea cea desăvârşit a slobozenieĭ, şi rămâne într-însa, acesta nefiind ascultător cu uitare, ci făcător lucruluĭ, fericit va fi în fapta sa" (Iacov **1**. 22–25) [257]

În ce chip să cuvine a auzi, şi a înţălege graiurile Părinţilor cele Duhovniceştĭ.

94. Şi maĭ întâĭ de acestea, ca cu credinţă, şi cu cuviincioasă cucernicie, să înţălegĭ şi să auzĭ pre legiuirile cele Dumnezeeştĭ şi Duhovniceştĭ ale Părinţilor. Pentru că zice Sfântul Macarie: „Neatinse sunt de ceĭ neiscusiţĭ, cele Duhovniceştĭ. Iar unuĭ Suflet Sfânt şi credincios, către înţălegere îĭ vine împărtăşirea Sfântuluĭ Duh; şi comorile cele Cereştĭ ale Duhuluĭ, arătate să fac numaĭ singur celuĭ ce aŭ luat prin iscus; Iară celuĭ neînvăţat cu taină, nu-ĭ este cu putinţă a înţălege nicĭdecum. Decĭ cu cucernicie pentru acestea să ascultĭ, până ce şi ţie crezând, ţi să va face să te

[256] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 56: "Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el"
[257] *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, **1**, 22-25:
"22. Dar faceţi-vă împlinitori ai cuvântului, nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înşivă.
23. Căci dacă cineva este ascultător al cuvântului, iar nu şi împlinitor, el seamănă cu omul care priveşte în oglindă faţa firii sale;
24. S-a privit pe sine şi s-a dus şi îndată a uitat ce fel era.
25. Cine s-a uitat, însă, de aproape în legea cea desăvârşită a libertăţii şi a stăruit în ea, făcându-se nu ascultător care uită, ci împlinitor al lucrului, acela fericit va fi în lucrarea sa".

învredniceştĭ dobândiriĭ unora ca acestora. Pentru că atuncea veĭ şti prin însuşĭ cercarea ochilor sufletuluĭ, a ce fel de bunătăţĭ şi taine, sufletele creştinilor şi aicea pot a să împărtăşi". Aşadar întru acest fel aflându-te, prea degrab şi pre roada şi folosul celor scrise şi auzite o veĭ aduna, şi dintru a te învăţa şi a lucra, înainte veĭ spori spre a sfătui şi pre alţiĭ, şi a-ĭ povăţui prin însuşĭ iscusul, către cele maĭ Dumnezeiştĭ, şi multora nedescoperite. Care O! să ţi se facă ţie, pre palma cea prea puternică a Domnuluĭ Iisus Hristos răzămându-te, şi întărindu-te, AMIN.

Dar de vreme ce saţiul cuvântuluĭ, vrăjmaş este auzurilor, precum hrana cea preste măsură trupurilor. Şi toată măsura este prea bună, cu cuviinţă este ca şi noĭ de saţiu fugind, şi pre măsură sărutându-o ca pre o bună, după ce puţin ne vom maĭ întârziea în cuvânt, şi ca pre oarecare scurtă de a doua oară încheere a aceştiĭ cărţĭ, prin scris vom prinde, aşa acolo să răzimăm pre anghira cuvântuluĭ.

Adunare în scurt a tuturor capetelor celor zise. Şi în ce chip să cuvine a să ruga; Şi pentru luminarea cea adevărată, şi Dumnezeeasca putere.

95. Zic Părinţiĭ: cela ce cu socoteală voeşte a să trezvi, de-a pururea, prin înlăuntru suflarea nasuluĭ înlăuntrul inimiĭ sârguească-se a să ruga curat, şi fără răspândire, numaĭ pre singure graiurile rugăciuniĭ luându-le aminte, şi cugetându-le, şi socotindu-le, adecă pre „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ, miluește-mă"; Până la vremea (liniştiriĭ) minţiĭ în inimă precum zice Sfântul Dieadoch: „Că câţĭ pre prea slăvitul şi mult doritul Nume al Domnuluĭ Iisus întru adâncul inimiĭ îl cugetă neîncetat, aceştiea pot şi pre lumina minţiĭ a o vedea vreodată" (Cap. 59). Care lucru dacă se va face, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, atuncea întru ceilaltă cale a petreceriĭ noastre, ceĭ dupre Dumnezeŭ, ca întru o lumină umblând, iar maĭ ales Fiĭ aĭ luminiĭ fiind, fără de rătăcire, şi fără de poticnire vom călători, precum zice de lumină dătătorul Iisus „Până aveţĭ lumină, credeţĭ întru lumină, ca fiĭ aĭ luminiĭ să fiţĭ" (Ioan **12**. 36)[258]. Şi că „Eŭ sunt lumina lumiĭ, cela ce urmează mie, nu va umbla întru întunerec, ci va avea pre lumina vieţiĭ" (Ioan **8**. 12)[259]. Şi David încă către Domnul unele ca acestea strigă „Întru lumina Ta vom vedea lumină" (Ps. **35**. 9)[260]. Şi Prea Dumnezeescul Pavel: „Dumnezeŭ cela ce aŭ zis, dintru întunerec să strălucească lumină, carele aŭ strălucit întru inimile noastre" (2 Cor. **4**. 6)[261]. Pentru că printr-însul ca prin o făclie nestinsă, şi cu totul luminătoare, să povăţuesc, şi privesc ceĭ cu adevărat credincioşĭ, la cele maĭ presus decât simţirele, şi li să descopăr ca unor curaţĭ la inimă, poarta cea Cerească, a toateĭ petreceriĭ şi stăriĭ ceĭ deopotrivă cu Îngeriĭ şi înalte.

Şi iarăşĭ întru acest chip ca dintru un disc al soareluĭ, le răsare acestora aceea, adecă a cerca, a judeca cu dreaptă socoteală, a vedea cu pătrundere, a vedea maĭ înainte, şi cele asemenea acestora. Şi maĭ pre scurt, printr-însul străluceşte unora ca acestora toată arătarea, şi descoperirea tainelor celor nearătate, şi de putere maĭ presus de fire, şi Dumnezeească întru Duhul să umplu; Şi încă prin o putere ca aceasta maĭ presus de fire, şi ţărâna lor uşurându-să, saŭ maĭ ales greutatea trupuluĭ subţiindu-să, şi sus rădicându-să, maĭ presus zboară. Prin această putere, care întru Duhul Sfânt este luminătoare, încă cu trupul fiind şi oarecare din Sfinţiĭ Părinţĭ, ca nişte nematerialnicĭ şi fără de trup, râurĭ neumblate asemenea cu mările, şi de corăbiĭ trecute, cu picioare neudate le-aŭ trecut; Şi drumurĭ lungĭ şi de multe zile, întru o cirtă a vremiĭ aŭ călătorit. Şi altele vrednice de spaimă: în Cer, pre pământ, în soare, în mare,

[258] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **12**, 36: "Cât aveţi Lumina, credeţi în Lumină, ca să fiţi fii ai Luminii. Acestea le-a vorbit Iisus şi plecând, S-a ascuns de ei".

[259] *Idem*, **8**, 12: "Deci, iarăşi le-a vorbit Iisus, zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii".

[260] *Psalmii*, **35**, 9: "Că la Tine este izvorul vieţii, întru lumina Ta vom vedea lumină".

[261] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6: "Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric Lumina» - El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoştinţa slavei lui Dumnezeu, pe faţa lui Hristos".

în pustiĭ, în cetăţĭ, în tot locul şi laturea, în heară, şi în târatoare, în dobitoace, şi în sadurĭ, şi în pietrile cele neînsufleţite; Şi maĭ pre scurt întru toată zidirea, şi întru toate stihiele aŭ lucrat, şi prin toate s-aŭ slăvit. Încă şi întru rugăciune aceştiea stând, şi trupurile lor cele prea curate şi cinstite, de la pământ ca nişte înaripate, maĭ pre sus să rădica; Şi prin Dumnezeescul şi nematerialnicul foc cel al Daruluĭ, pre grosimea cea trupească încă şi pre greutate, cenuşă făcându-o, cu uşurinţă a să rădica o lucra, lucrându-să, şi ca cum în oarecare chip, O! minune! prefăcându-să ca dintru o stihie întru alta, şi lucrându-să ca întru o herărie, spre maĭ Dumnezeesc lucru, prin palma cea de Dumnezeŭ lucrătoare, a puteriĭ şi a Daruluĭ celuĭ ce lăcuea întru eĭ.

Încă şi după sfârşit, ale oarecărora şi cinstitele trupurĭ aŭ pre nerăsipirea, arătat încredinţând pre Darul şi puterea care lăcueşte întru dânşiĭ maĭ pre sus de fire, şi întru toţĭ ceĭ cu întemeere credincioşĭ. Însă şi după ce de obşte şi a toată lumea înviere, prin însuşĭ puterea cea întru Duhul luminătoare, ca cum întru oarecare chip aripĭ crescându-le, „Să vor răpi în nourĭ, spre întâmpinarea Domnuluĭ în văzduh, – precum zice tainicul ştiutor al celor negrăite, Prea Dumnezeescul Pavel, şi aşa pururea împreună cu Domnul vor fĭ" (1 Tes. **4**. 17)[262]. Decĭ către acestea şi cel cu Duhul grăitor David cântă „Doamne, întru lumina feţiĭ Tale vor merge, şi întru Numele Tăŭ să vor veseli toată ziua – adecă cea vecĭnică –, şi întru dreptatea Ta să vor înălţa. Că lauda puteriĭ lor Tu eştĭ, şi întru bună voirea Ta să va înălţa cornul nostru" (Ps. **88**. 16. 17)[263]. Şi iarăşĭ: „Ceĭ tarĭ aĭ pământuluĭ, foarte s-aŭ prea înălţat". Şi cel prea cu mare glas Isaies, încă aşa grăeşte: „Ceĭ ce rabdă pre Domnul, aripĭle vor creşte, schimba-vor puterea lor" (**40**. 31)[264]. Şi Sfântul Macarie: „Tot sufletul cel ce prin credinţă, şi prin sârguinţa tuturor faptelor bune, desăvârşit s-au învrednicit a să îmbrăca întru Hristos de aicea întru putere, şi întru deplin adeverire, şi cu cea Cerească lumină a chipuluĭ celuĭ nestricat, s-aŭ unit, cunoştinţă de taine Cereştĭ întru înfiinţare a lua totodeauna să învrednicesc. Iar în ziua învieriĭ cu însuşĭ Cerescul chip al slaveĭ, trupul împreună cu sufletul să va proslăvi, şi la Cerurĭ de Duhul, dupre ceea ce s-aŭ scris, să vor răpi, spre întâmpinarea Domnuluĭ în văzduh, şi de un chip cu Trupul măririĭ Luĭ să vor învrednicĭ a să face, şi în vecĭ împreună cu sufletul şi cu trupul împreună vor împărăţi".

Altă cuprindere în scurt a capetelor.

96. Acestor nouă şi maĭ presus de cuvânt cuvinte, începătură şi născătoare este, cea maĭ întâĭ pomenită întru întreagă negrijire liniştire, şi luare aminte, şi rugăciune, temelia ca cum în oarecare chip înfiptă, şi întărire nebiruită având pre împlinirea dupre putere a tuturor celor de Dumnezeŭ făcătoarelor poruncĭ. Iar dintru acestea, din negrijire zicem, din linişte, din luare aminte, şi din rugăciune, să face mişcarea cea în inimă şi fierbinţala, care arde pre patimĭ şi pre dracĭ, şi pre inimă ca întru o topitoare o curăţeşte. Şi dintru aceasta, dorirea cea către Domnul nostru Iisus Hristos şi îndrăgirea cea fără de încetare (să face). Decĭ dintru aceasta să face cea îndulcitoare curgere ca şipotul a lacrămilor celor din inimă, prin care sufletul şi trupul, ca prin nişte Isop, prin pocăinţă şi prin dragoste, şi prin mulţămire, şi prin mărturisire, să curăţeşte şi să îngraşă. Iar dintru aceasta, lina aşăzare, şi pacea cugetelor, a căriea nicĭ un hotar nu este, ca ceea ce covârşeşte pre toată mintea.

[262] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 17: "După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul".

[263] *Psalmii*, **88**, 16-17:

"16. Doamne, în lumina feţei Tale vor merge şi în numele Tău se vor bucura toată ziua şi întru dreptatea Ta se vor înălţa.

17. Că lauda puterii lor Tu eşti şi întru bună vrerea Ta se va înălţa puterea noastră".

[264] *Isaia*, **40**, 31: "Dar cei ce nădăjduiesc întru Domnul vor înnoi puterea lor, le vor creşte aripi ca ale vulturului; vor alerga şi nu-şi vor slei puterea, vor merge şi nu se vor obosi".

Decĭ dintru acestea, strălucirea cea cu raze ca zăpada luminătoare, şi sfârşit, cea dupre putere a omuluĭ nepătimire, şi sufletuluĭ maĭ întâĭ de trup înviere, şi cea de a doua oară închipuire şi întoarcere către cea dupre chip şi dupre asemănare, prin lucrare şi prin privire, şi prin credinţă, şi prin nădejde, şi prin dragoste, şi cea către Dumnezeŭ cu totul întreagă sus întindere, şi fără de mijlocire unire şi uimire, şi încetare, şi stare, în vremea adecă cea de acum, cea ca în oglindă, ca în gâcire, şi ca în arvună. Iar întru ceea ce va să fie, cea faţă către faţă şi desăvârşit, cu săvârşire împărtăşire a luĭ Dumnezeŭ, şi cu pururea vecuire îndulcire.

Cum că aceasta cu adevărat este cea nerătăcită şi adevărată, şi de Părinţĭ prin învăţătură dată, şi dupre Dumnezeŭ petrecere, adecă liniştirea cea din ascultare; care şi în Hristos ascunsă vieaţă dupre cuviinţă s-aŭ numit de Sfinţĭ.

97. Aceasta este acela, şi cea dupre Dumnezeŭ petrecere de gând şi sfinţită lucrare, a celor întru adevăr creştinĭ, cea nerătăcită, şi adevărată, şi nevătămată, şi cu adevărat cea întru Hristos ascunsă vieaţă. Pre aceasta o aŭ brăzdat adecă, şi cu taină o aŭ învăţat Dumnezeŭ-Omul, şi Prea dulcele Iisus, şi călătorind o aŭ trecut Dumnezeeştiĭ Apostolĭ, şi i-aŭ urmat lor, ceĭ dupre dânşiĭ, precum să cuvine, urmând prea slăviţiĭ Părinţiĭ noştrĭ, şi învăţătoriĭ, ceĭ ce dintru însuşĭ începutul a ceĭ dintâĭ venirĭ a luĭ Hristos pre pământ, şi până astăzĭ, ca nişte luminătorĭ în lume strălucesc, prin razele cuvintelor celor de Dumnezeŭ luminătoare şi făcătoare, şi prin facerile de prea slăvirĭ ale lucrurilor; Cariĭ şi până la vremea noastră pre o bună sămânţă ca aceasta, pre Sfinţitul a luat, pre pârga cea Sfântă, pre nejefuitul odor, pre Darul, pre puterea cea dintru înălţime, pre cel de mult preţ mărgăritar, pre soarta cea înDumnezeită Părintească, pre comoara cea în ţarină ascunsă, pre arvuna Duhuluĭ, pre semnul cel împărătesc, pre cea vie şi săltătoarea apă, pre Dumnezeescul foc, pre cinstita sare, pre ungere, pre pecetluire, pre lumina, şi cele asemenea acestora, uniĭ către alţiĭ necurmat le-aŭ dat. Care lucru şi va fi moştenire dată, şi în neamurĭ de neamurĭ cu totul trecută, până şi la însuşĭ cea a doua iarăşĭ pre pământ a luĭ Hristos venire. Pentru că nemincinos este cela ce s-aŭ făgăduit aceea, adecă „Şi iată Eŭ împreună cu voĭ sunt în toate zilele, până în sfârşitul veacului Amin" (Mateiŭ **28**. 20) [265].

Că măcar că sunt şi alte căĭ de mântuire, însă aceasta este cea maĭ aleasă, şi împărătească, şi la punere de fiĭ aducând.

98. Şi măcar deşi s-aŭ arătat şi alte căĭ de mântuire, şi petrecerĭ, iar de voeştĭ şi lucr[illegible]e, care către mântuire povăţuesc, şi odihnesc pre ceĭ ce le uneltesc pre acestea, precum cu adevărat şi sunt, şi către robie, saŭ către tocmeală pe plată de mână duc, şi încetează (odihnesc), precum şi multe lăcaşurĭ de Mântuitorul s-aŭ zis, cum că sunt la Tatăl Luĭ (Ioan **14**.2) [266]; Dar însă aceasta este împărăteasa, şi cea prea aleasă, şi decât toate lucrurile, precum sufletul decât trupul, maĭ presus aşăzată, şi prea covârşitoare, ca ceea ce la punerea de fiĭ a luĭ Dumnezeŭ cu înnoire lucrează din pământ şi cenuşă, şi Dumnezeŭ lucrează cu prea slăvire întru Duhul, pre cel ce o unelteşte pre dânsa, precum este cu cuviinţă; Precum zice Marele Vasilie: „Duhul Sfânt după ce a venit în sufletul omuluĭ, i-aŭ dat adecă vieaţă, şi i-aŭ dat nemurire, aŭ rădicat pre cel ce zăcea. Iar cel ce s-aŭ mişcat cu mişcare pururea vecuitoare de Duhul Sfânt, jivină Sfântă s-aŭ făcut; Şi aŭ luat omul vrednicie de Proroc, de Apostol, de Înger, de Dumnezeŭ, după ce Duhul s-aŭ sălăşluit într-însul, fiind maĭ înainte pământ şi cenuşă".

---

[265] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **28**, 20: "Învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, şi iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului. Amin".

[266] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 2: "În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt. Iar de nu, v-aş fi spus. Mă duc să vă gătesc loc".

Că pentru înălţimea lucrării, şi mult numită este această petrecere.

99. Deci pentru aceasta, şi cu mult, şi în multe feluri pre dânsa, şi cu prea slăvite chemări Dumnezeeşti Părinţi o cinstesc. Pentru că cale cunoscătoare o aŭ numit; faptă lăudată, şi vedere bine nemeritoare, rugăciune de asupra a toată lăţimea, trezvire a minţii, de gând lucrare, lucru al veacului ce va să fie, Îngerească petrecere, Cerească vieaţă, înDumnezeită vieţuire, lature a viilor, tăinuitoare privire spre Dumnezeŭ, Duhovnicească deplin ospătare, Raiŭ de Dumnezeŭ lucrător, Cer, Împărăţie a Cerurilor, Împărăţie a luĭ Dumnezeŭ, ceaţă maĭ presus de lumină, întru Hristos ascunsă vieaţă, vedere de Dumnezeŭ, şi înDumnezeire, lucrul cel prea mare, şi cele asemenea acestora; Cărora Dumnezeeştii Părinţi, şi noĭ ceĭ ce cu lutul, şi cu cărămidăriea, cu relele şi necuratele cugete, şi cuvinte, şi lucruri împreună trăim, urmând pre a ta cerere, iubitule, a o împlini ne-am sârguit, aşa cu adevrat. Şi precum aĭ cerut, şi maĭ presus de măsura noastră a spune nu ne-am lenevit, pentru a ta dragoste, şi pentru Părinteasca poruncă, precum şi întru începuturile cele ale cuvântuluĭ am zis. Deci împărţitoarea a aceştiĭ vieţuiri deopotrivă cu Îngeriĭ este, rânduea la şi Omenirea cea nouă şi negrăită a Cuvântuluĭ şi Fiuluĭ luĭ Dumnezeŭ, prin bună voirea Tatăluĭ celuĭ fără de început, şi prin împreună lucrarea Sfântuluĭ Duh.

MORALĂ (Sfătuire)

Că cu ajutorul şi Darul luĭ Dumnezeŭ, să cuvine şi nouă după putere a ne sârgui, şi a ne nevoi, ca să ne învrednicim de acum ca întru o parte de arvună unor Darurĭ ca acestora maĭ presus de fire, şi prea marĭ. Şi ca nu pentru puţină trândăvie, acestea, Vaĭ! să nu le dobândim, care să nu fie!

100. Deci acest fel şi atâtea de marĭ bunătăţi stându-ne nouă înainte, iubiţilor, nu numaĭ întru nădejdĭ, şi întru făgăduinţile cele în veacul cel viitor, ci întru adevăr de acum, şi cu lucrul să ne sârguim, ne rugăm, până avem vreme. Să alergăm, să ne nevoim, ca acestora şi nouă prin mică şi vremelnică sârguinţă, şi prin osteneală puţină, iar cel maĭ mult, prin Dăruirea şi Darul luĭ Dumnezeŭ să ne învrednicim. „Pentru că nu sunt vrednice pătimirele vremiĭ de acum, către mărirea ceea ce va să se descopere la noĭ" (Rom. **8**.18)[267], pre Pavel Dumnezeescul povăţuitor să-l auzim grăind. Iar maĭ ales şi de acum sârguindu-ne, vom afla, precum el zice, ca întru o parte de pârgă şi de arvună. Că dacă ceĭ ce pre rudeniile cele Împărăteştĭ, şi împărtăşirele, din întâmplarea cea de jos, de a doua oară le cheamă, toate fac şi prin lucrurĭ, şi prin cuvinte, şi prin izvodirele minţiĭ, şi de însuşĭ cele neputincioase atingându-să încă şi însuşĭ vieaţa de multe orĭ defăimându-o, pentru o mărire ca aceasta, şi cinste curgătoare, şi vremelnică, care uneorĭ şi la peire desăvârşit, nu spre folos ajunge. Cu cât dar noĭ să cade să lucrăm, şi să ne sârguim, la împărtăşirea, şi nunţile, şi împreunarea chemându-ne a luĭ Dumnezeŭ, Împăratuluĭ tuturor Împăraţilor, şi Ziditoruluĭ, şi celuĭ singur nestricat, şi carele de-a pururea rămâne, şi mărire şi cinste dă celor aĭ Săĭ, bine slăvită şi statornică? Şi nu numaĭ aceasta încă, şi că şi stăpânire am luat Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ a ne face, „Că câţi, zice, l-aŭ luoat pre Dânsul, le-aŭ dat lor stăpânire Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ a să face celor ce cred întru Numele Luĭ" (Ioan **1**.12)[268].

Dă stăpânire, iar nu cu tiranie trage, şi afară de voinţa noastră sileşte. Pentru că de-a pururea tiraniea împrotiva celuĭ ce tiraniseşte îl întrarmează, ca cu răŭ pre răŭ să-l vindece. Şi întru aceasta cinstind pre cea dintru început vrednicie a de sineşĭ stăpânireĭ noastre, şi pentru ca să fie binele

[267] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 18: "Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi".

[268] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 12: "Şi celor câţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu".

prin a luĭ adecă bună voinţă, şi Dar cu atot cuprindere lucrat; Însă a sârguinţiĭ noastre şi nevoinţiĭ să se socotească fapta. Şi Acela adecă deşi Dumnezeŭ este şi Stăpân, dar însă pre totul cel al Săŭ l-aŭ făcut. Pentru că pre toţĭ, şi asemenea i-aŭ zidit, şi asemenea pentru toţĭ aŭ murit, ca deopotrivă să-ĭ mântuească pre toţĭ. Iar întru noĭ a rămas aceea, adecă să ne apropiem către Dânsul, să credem să ne facem aĭ Luĭ, cu frică şi cu sârguinţă, şi cu dragoste să slujim celuĭ ce atâta ne-aŭ iubit pre noĭ, iubitoruluĭ de oamenĭ, şi Stăpânuluĭ, şi Purtătoruluĭ de grijă, întrucât şi moarte au voit a suferi de bună voe pentru noĭ, şi moarte de ocară, ca pre noĭ din tirănia vrăjmaşuluĭ Dieavol, şi începătoruluĭ de răŭ, să ne izbăvească; Şi moştenĭ adecă aĭ luĭ Dumnezeŭ, şi împreună moştenitorĭ aĭ Săĭ să ne lucreze, lucrul cel prea slăvit, şi prea fericit.

Decĭ nu prin puţină şi scurtă trândăvie, şi lenevire, şi amăgitoare dulceaţă, orĭ în ce fel ar fi fost, de atâtea prea marĭ, şi prea nemăsurate bunătăţĭ, să ne înstrăinăm pre înşine, şi de plăţĭ, şi de îndulcirĭ. Ci toate să le facem, şi să neguţătorim, şi pre însuşĭ, de va fi trebuinţă, vieaţa, pentru Dânsul să nu o cruţăm, precum şi Acela pentru noĭ, măcar dă Dumnezeŭ fiind; Pentru noĭ aŭ făcut, ca întru acest chip, şi celor de aicea, şi celor ce vor să fie, şi Darurĭ, şi cununĭ, să ne învrednicim.

Pre care O! facă-se ca toţĭ noĭ să le dobândim;
Prin bunăvoinţa şi Darul, însuşĭ Prea bunuluĭ,
şi Milostivuluĭ. Domnuluĭ şi Dumnezeuluĭ,
şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos,
celuĭ ce s-aŭ smerit pre sineşĭ atâta pentru noĭ,
şi celor întru acest fel smeriţĭ,
cu bogăţie chear ne dărueşte de acum
pre Darul cel maĭ presus de fire,
şi de Dumnezeŭ–
Făcător.
Că Luĭ i să cuvine toată Mărirea, Cinstea, şi închinăciunea,
împreună cu cel fără de început,
şi neîntinat al luĭ Părinte,
şi cu cel împreună pururea vecuitor,
şi bun, şi de vieaţă făcător al luĭ Duh. Acum şi pururea, şi întru ceĭ nesfârşiţĭ, vecĭ aĭ vecilor:
AMIN
(Sfârşitul cărţiĭ întăĭ)

Ale Fericituluĭ Calist,
Prea o Sfinţituluĭ Patriarh al Constantinopoluluĭ
Capete pentru luoare aminte

1. DE voeştĭ a te învăţa adevărul, urmează ca dupre o asemănare Vioristuluĭ. Pentru că acela jos pleacă capul, şi pre auz răzămându-l la cântare, mişcă arcuşul cu mâna. Şi îndată ce strunele dupre meşteşug să lovesc unele cu altele, alăuta afară lasă versul; Şi Vioristul saltă pentru dulceaţa miereĭ.

2. Fieţĭ ţie O! pre iubitoruluĭ de osteneală, şi lucrătorule al vieĭ, arătată asemănarea, şi să nu fiĭ necrezător. Pentru că trezvindu-te acolo, precum Vioristul, adecă întru adâncul inimiĭ, cu lesnire veĭ avea pre cea căutată. Căcĭ sufletul despre Dumnezeasca îndrăgire cu totul prins fiind, a să întoarce înapoĭ nu poate. Pentru că „Lipitu-s-aŭ, zice Dumnezeescul David, sufletul meŭ după Tine“ (Ps. **62**.8) [1].

3. Alăută (vioară) înţălege-mĭ mie pre inimă, o iubitule! Iară strune pre simţirĭ, şi arcuş pre minte. Care cu partea cea cuvântătoare mişcă neîncetat pre arcuş, cela ce este Pomenirea luĭ Dumnezeŭ; Dintru care dulceaţă oarecare negrăită pre urmă să face în suflet. Şi cu curată minte, pre Dumnezeeştile strălucirĭ, ca întru oglindă le priveşte.

4. Dacă nu pre simţirele trupuluĭ le vom închide, nicĭ apa cea săltătoare întru noĭ va izvorî; Pre care Domnul Samarinenciĭ aceea o aŭ dăruit. Fiindcă căutând ea pre această simţită apă, pre cea a vieţiĭ o aŭ aflat înlăuntru întru sineşĭ săltând. Că precum pământul fireşte are apă, şi îndată o varsă: aşa şi pământul inimiĭ, fireşte are pre aceasta săltând, şi izvorând oarecum pre Părinteasca lumină, pre care Adam acela prin neascultare o aŭ perdut.

5. Precum din izvor pururea curgător, apa; Aşa şi din suflet apa cea vie, şi săltătoare izvoraşte. Care cu adevărat întru sufletul purtătoruluĭ de Dumnezeŭ bărbat Ignatie lăcuind, îl făcea pre a-l a zice: Nu este întru mine foc iubitor de materie, ci apă este lucrând şi grăind.

6. Să asemănăm fericit aceasta, iar maĭ ales şi de treĭ orĭ fericita, trezvirea zic, cea gânditoare a sufletuluĭ, cu apa ceea ce saltă şi izvoraşte dintru adâncul inimiĭ. Şi acea apă care din izvor izbucneşte, pre izvor îl umple; Iar ceea ce saltă de acolo din inimă, şi ca să zic pururea mişcată prin Duhul să mişcă, pre tot pre cel dinlăuntru om îl umple de Dumnezeeasca rouă, şi de Duh. Iară pre cel din afară înfocat îl lucrează cu totul.

7. Mintea curăţindu-să de cele dinafară, şi pre simţirĭ cu totul supuindu-le prin fapta bună cea lucrătoare, nemişată rămâne, precum osiea cea cerească. Că către centru privind, întru adâncul inimiĭ, şi cârmuind pre cap, priveşte acolo, funiĭ având care cum pre strălucirle minţiĭ, scoţând de acolo pre Dumnezeeştile înţălegerĭ, şi supuind pre toate simţirele trupuluĭ.

---

[1] *Psalmii*, **62**, 8: "Şi întru acoperământul aripilor Tale mă voi bucura. Lipitu-s-a sufletul meu de Tine şi pe mine m-a sprijinit dreapta Ta".

8. Nimenea auzind din ceĭ neînvățațĭ tainelor, și care de lapte aŭ trebuință, să se atingă de unele ca acestea, care sunt oprite întru nevreme. Pentru că pre uniĭ ca aceștiea, cariĭ aŭ căutat maĭ înainte de vreme, pre cele ale vremiĭ, și oarecum către limanul nepătimiriĭ s-aŭ sârguit a intra, cu cuviință Dumnezeeștiĭ Părințĭ, pre unul ca acest lucru, eșire din minte l-aŭ numit, și maĭ mult nimic. Fiindcă cu neputință este, cel ce nu știe carte, în cărțĭ a ceti.

9. Apa ceea ce să mișcă din nevoință în suflet despre Dumnezeescul Duh, lină săvârșaște pre inimă, strigând „Avva Părintele". Ci aceea adecă neînchipuită este, saŭ și neformăluită. Iară pre noĭ ne schimbă la față cu strălucirea Dumnezeeștiĭ luminĭ, și ne formăluește precum îĭ este cu cuviință, împreună cu înfocarea Dumnezeescului Duh. Ci încă ne și preface, și ne schimbă precum însuși știe, cu Dumnezeasca stăpânire.

10. Mintea care s-aŭ curățit prin trezvire, cu lesnire să întunecă, dacă nu cu cea neîncetată pomenire a luĭ Iisus, să îndeletnicește desăvârșit de cele din afară. Iar cela ce pre fapta cea lucrătoare o aŭ unit cu privirea, oarecum prin păzirea mințiĭ, de sunete nu să leapădă, de sgomote însemnătoare saŭ și neînsemnate, nu să turbură; De vreme ce rănit fiind sufletul (Cân. C. **2**.5) [2] despre Dumnezeescul dor a luĭ Hristos ca unuĭ nepot îĭ urmează acestuea.

11. A înceta adecă pre patimile trupuluĭ și pre săltărĭ, ceĭ ce petrec în lume; Saŭ cu socoteală a să îndeletnici, dupre cea zisă „Îndeletniciți-vă și cunoaștețĭ" (Ps. **45**.10) [3], cu cuviință este a să face. Iar a le șterge, saŭ a le strânge, cu neputință este. Iară vieața cea pustnicească, cu lesnire a le desrădăcina pre acestea știe.

12. La apa ceea ce saltă, una adecă maĭ iute are pre mișcare, iară alta, lină, și maĭ zăbavnică. Decĭ cea dintâĭ adecă, nicĭ a să turbura cu lesnire poate, pentru grăbniciea mișcăriĭ; Iară deși întru puțin s-ar fi truburat, cu lesnire iarăși să curățăște, de vreme ce are acest fel de mișcare. Iară după ce curgerea apeĭ împuținându-să, prea mică s-ar face, nu numaĭ să turbură, ci și în scurt nemișcată rămâne. Pentru că are trebuință de oarecare curățire, ca să zic și mișcare.

13. La începătorĭ, și cariĭ să sârguesc pentru îndreptarea năravurilor, și lucrătoriĭ, dieavolul prin sunete însemnătoare saŭ și neînsemnătoare vine. Iar celor ce să îndeletnicesc la privirĭ, nălucirĭ oarecare le închipuește, întrucât să pare că văpsește pre aer în chipul luminiĭ; Iar altă dată și în chipul foculuĭ pre acestea le aduce, pentru ca prin partea cea împrotivă să înșale pre nevoitorul luĭ Hristos.

14. De voeștĭ a te învăța cum să cuvine să te rogĭ, socotesce pre sfântul luăreĭ aminte, saŭ al rugăciuneĭ, și nu te înșăla. Pentru că al aceștiea sfârșit este, O! iubitule, umilință neîncetată, zdrobire a inimeĭ, dragoste către aproapele...; Iară cea împrotivă arătată este: Gând al pofteĭ, șoptire a lenevireĭ, urăciune către aproapele și câte acestora sunt asemenea.

---

[2] *Cântarea Cântărilor*, **2**, 5: "Întăriți-mă cu vin, cu mere răcoriți-mă, că sunt bolnavă de iubire".

[3] *Psalmii*, **45**, 10: "Opriți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu, înălța-mă-voi pe pământ".

Tot ale Prea Sfinţituluĭ Calist Patriarhul
Capetele cele ce aŭ lipsit din ediţia dintăĭ Elenă,
iară acum în urmă s-aŭ aflat

„Cum că Raiul cel zis, este închipuire a omuluĭ“

15. DUPRE CUM cele arătate ale omuluĭ, asemenea sunt icoane ale celor nearătate; Întru acest chip de asemenea şi Raiul cel prea împodobit, carele cu mare înţălepciune s-aŭ sădit de Dumnezeŭ în Edem * spre răsărit (Fac. 2.6) [4], este icoană a omuluĭ celuĭ dinlăuntru, a căruĭ pământ are pre însuşĭ inima, iară saduri: câte mintea poate cu voinţa şi cu aplecarea să sădească (ca ceea ce s-a zidit (mintea) dupre chipul luĭ Dumnezeŭ), adecă privirĭ despre Dumnezeŭ şi Dumnezeeştĭ înţălegerĭ, şi maĭ ales arătărĭ de Dumnezeŭ încuviinţate, (de pildă: precum se vede Dumnezeŭ, ca în oglindă): multe de acesea sadurĭ fiind şi prea felurite, care aŭ împestriţate vederĭ şi mirosurĭ Duhovniceştĭ, încă aŭ şi hrană şi dobândire întru adevăr foarte îndulcitoare. Fiindcă acestea însemnează cea în Edem petrecere, adecă pre inimă care fireşce să hrăneşce Duhovniceşce, având cu totul arătată dulceaţă şi dobândire pre cele Duhovniceştĭ. Iar cele despre răsăriturĭ simţitoare ale soareluĭ, care simţitor rămân în om gânditor, întru adevăr sunt: cele dupre luminarea cunoştinţeĭ Soareluĭ celuĭ gândit. Fiindcă inima, dupre Părinţĭ, care este lipsită de lumina cunoştiinţeĭ, nu poate să aibă Dumnezeeştĭ înţălegerĭ şi privirĭ şi de Dumnezeŭ încuviinţate strălucirĭ, nicĭ cu totul poate să fie plină şi de cele simple şi de cele maĭ desăvârşite Dumnezeeştĭ cugetărĭ, întrucât să fie întru adevăr un Raiŭ de noŭ arătat şi maĭ presus de lume: Ci nicĭ fără de ape să poate face raiul carele va să aibă sadurĭ bine înverzite şi prin urmare şi roditoare. Pentru aceasta dar în Raiul cel din Edem să vede izvor, carele izvoraşce din mijlocul raiuluĭ, şi să desparte în patru începuturĭ, şi după faţa pământuluĭ, dupre cum este scris (Fac. 2.10) [5]. Iar în om izvor de apă vie, este mişcarea cea de viaţă făcătoare a Sfântuluĭ Duh, pentru care a zis maĭ înainte Domnul: „Apa pre care voiŭ da-o Eŭ luĭ, i se va face izvor de apă vie“ (Ioan 4.14) [6], carele cu minunat chip izvoraşce din inimă ca dintr-un alt Edem şi se desparte: întru înţălegere, întreagă înţălepciune, Dreptate şi Bărbăţie, care sunt patru începuturĭ, dintru care izvoraşce fiece faptă bună Dumnezească. Pentru aceasta şi să zice că adapă dupre asemenea chip pre toată faţa pământuluĭ, iar de voeşcĭ pre toată faţa inimeĭ: adecă pre lucrare, spre odrăslirea şi înmulţirea şi rodirea acelor maĭ alese şi Dumnezeeştĭ fapte bune.

Minune este cu adevărat şi gustoasă şi veselitoare, a cugeta cineva câte se află întru acel izvor, care însemnează pre cea maĭ presus de fire mişcare şi lucrare a Duhuluĭ celuĭ făcător de viaţă din mijlocul inimeĭ. Căcĭ dupre cum nu este fireşce al sadurilor (a creşce), saŭ al pământuluĭ, fără de

* În mss. apare de mai multe ori transcrierea *Edem* pentru *Eden*.
[4] *Facerea*, 2, 6: "Ci numai abur ieşea din pământ şi umezea toată faţa pământului".
[5] *Idem*, 2, 10: "Şi din Eden ieşea un râu, care uda raiul, iar de acolo se împărţea în patru braţe".
[6] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 14: "Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică".

izvor, deoarece le adapă apa pre acelea din sadurĭ ce sunt maĭ apropiate de izvor, care sunt multe după număr şi să înmulţăsc acestea; care atât de multe fiind, şi maĭ ales că să şi deosebesc între sine atâta, întrucât unele dintru ele şi să fie împrotiva aşezăriĭ sânătăţiĭ: Unele adecă uscate din fire, iar altele umede, unele ferbinţĭ, iar altele recĭ, întrucât este unul izvorul acela, însă către toate acestea care sunt întru atâtea felurĭ, deosebit să mişcă, dupre cum am zis maĭ înainte, şi înfăţoşază pre unul şi acelaşĭ de un fel, care săvârşaşce pre acestea mărimĭ de atâtea felurĭ şi dă desparte în cele 4 începuturĭ: şi aşa în fieştecare sad face pre cea cuviincioasă; Întru acest chip nu este al fireĭ celeĭ dinlăuntru nostru, nicĭ al fapteĭ bune de veĭ zice, orĭ al cunoştinţeĭ, orĭ al privirelor celor dintru acestea, ci nicĭ al însuşĭ inimeĭ noastre, acea Dumnezeească şi maĭ presus de fire strălucire a de viaţă făcătoreĭ şi pururea izvorâtoare mişcare şi lucrare (a Sfântuluĭ Duh), ci după Har să hărăzeşce şi este dăruită la ceĭ credincioşĭ, şi esă din inimă neîncetat şi cu prea slăvit chip, şi să desparte în patru, dupre cum am zis arătat, adecă în patru soborniceştĭ fapte bune, şi la acestea ajută foarte una şi aceaşĭ apă. Fiindcă dupre cum grabnic ca Duh ce este, împreună lucrează cu înţălepciunea; iar ca cunoşcinţă, ajută pre cel împărtăşit de dreptate. Se numeşce iarăşĭ şi întreg înţăleptitor şi putere, ca cel ce pre lucrare o ajută către întreaga înţălepciune. Şi iarăşĭ şi bărbăţieĭ împreună ajutătoare i se face. Iar al dragosteĭ şi al înţălepciuneĭ, mărturiĭ de ajuns sunt Pavel şi Isaia. Unul adecă cu mare glas şi curat zicând: „Dragostea luĭ Dumnezeŭ s-aŭ vărsat întru inimele noastre, prin Duhul Sfânt care ni s-aŭ dat nouă" (Rom. **5**.5) [7]; Iar Isaia arătat o face când numără pre Duhul înţălepciuneĭ cu cele şapte lucrărĭ ale Sfântuluĭ Duh (Is. **12**.2) [8].

Decĭ nu numaĭ Duhul, zice, ajută dragosteĭ, ci să face şi Duh de râvnă prin oareşcare chip, întru adevăr puindu-să aproape şi alăturea de dragoste, întrucât „că dragostea acopere mulţime de păcate, dupre cum este scris" (1Pet.**4**.8) [9], iară râvna înaintează până şi la mustrărĭ şi la ucidereĭ. Şi aceasta poate să ne-o arate şi Marele Ilie Proorocul, carele atâta de prieten luĭ Dumnezeŭ fiind, întrucât atâţa Preoţĭ aĭ ruşineĭ i-aŭ trecut prin cuţit (1Imp. **18**.40). Şi Fines maĭ înainte, carele împreună cu Israilitul a ucis şi pre Madianca (Num. **25**.8) [10]. Şi maĭ înainte de aceştia, însuşĭ Prea Sfinţitul puitor de legea veche Moisi, de multe orĭ din râvă au predat morţiĭ pe mulţĭ, şi acestea de bărbaţiĭ ceĭ de un neam (Eş. **32**.27) [11]. Şi adecă la cele săvârşite cu lucrarea, cunoştinţa este foarte puternică şi aleasă, iar le cele văzute privitor, necunoştinţă este maĭ presus de minte; şi aceasta fără de Duhul cunoştinţeĭ şi fără de Duhul adevăruluĭ, în suflet este cu neputinţă a se face dupre cum se cuvine. Şi adecă cea întru adevăr bucurie a inimeĭ, şi întristarea cea faţă-n faţă de bucurie, arătat sunt lucrărĭ ale Duhuluĭ: „Că rodul Duhuluĭ este bucuria" auzĭ pre scriptură zicând (Rom. **11**.8) [12]. Şi ca să zicem pre scurt după Părinţĭ, întru atât ajută spre toate cele către fapta bună Duhul Sfânt cel de viaţă făcător şi pre cele ale aşăzăriĭ ceĭ aplecătoare, contrapuse fiind între ele, întrucât şi să se zică de noĭ că scriptura numeşte pre acestea – foc şi apă – care cu totul aŭ încontrare una cu alta; Iar pentru că ajută tuturor bunătăţilor, şi bunătate a sufletuluĭ să cheamă Duhul, şi de viaţă făcător

[7] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 5: "Iar nădejdea nu ruşinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, cel dăruit nouă".

[8] *Isaia*, **12**, 2: *"Iată Dumnezeul cel tare al mântuirii mele; nădăjdui-voi întru El şi nu mă voi înfricoşa, că izvorul puterii mele şi cântarea mea de laudă este Domnul Dumnezeu şi izbăvirea mea".*

[9] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **4**, 8: "Dar mai presus de toate, ţineţi din răsputeri la dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulţime de păcate".

[10] *Numerii*, **25**, 8: "A intrat după israelit în sălaş şi i-a străpuns pe amândoi, pe israelit şi pe femeie în pântece; şi a încetat pedepsirea fiilor lui Israel".

[11] *Ieşirea*, **32**, 27: "Iar Moise le-a zis: «Aşa zice Domnul Dumnezeu lui Israel: Să-şi încingă fiecare din voi sabia sa la şold şi străbătând tabăra de la o intrare până la cealaltă, înainte şi înapoi, să ucidă fiecare pe fratele său, pe prietenul său şi pe aproapele său»".

[12] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 8: "Precum este scris: «Dumnezeu le-a dat duh de amorţire, ochi ca să nu vadă şi urechi ca să nu audă până în ziua de azi»".

şi împuternicitoare lucrare a acestora. Şi dintru acestea în scriptură se zice acesta şi singuratec şi înmulţitor, adecă şi „Izvor" (Ioan **4**.14) [13] se numeşte de mântuitorul şi „Râurĭ" (Ioan **7**.38) [14]. Întru acest chip şi să împarte în patru începuturĭ şi înaintează întru toate faptele bune şi cu totul se face un suflet de noŭ arătat, cu împărtăşirea acestuĭ suflet, care cu chip maĭ presus de fire îl înviază şi-l mişcă pre acesta la toate cele cerute şi la toate cele făcute, şi-l pune desăvârşit dupre cum se cuvine.

Eŭ îmĭ închipuesc şi că peatra care s-aŭ lovit de toeagul de Moisi puitorul de lege şi aŭ izvorât apă maĭ presus de fire, ca nişte răurĭ (Num. **20**.11) [15], cum că este inima cea împetrită pentru învârtoşarea eĭ: Pre care când Dumnezeŭ o va răni, în loc de toeag cu cuvântul şi o va umili pre ea, atuncea prea slăvit şi maĭ presus de fire esă din ea pornindu-se cu îndestulare puterea Duhuluĭ, ca nişte râurĭ de viaţă făcătoare şi care ajută foarte la toate care să înviază una pre alta, ca să zicem aşa, întrucât o apă aflându-se dupre fire, pre mulţĭ şi nenumăraţĭ cariĭ să împărtăşăsc din ea îĭ face viĭ. Minune streină este cu adevărat, cum pe o căruţă purtându-se acea peatră, izvorà ape care putea de abea să le rădice miĭ şi nenumărate care De unde aceasta la aceea? Şi maĭ ales întru atâta? Şi din ce umezală să întemeea? Şi încă mult maĭ minunat este la toţĭ ceĭ ce cugetă, cum deasupra întru unul şi atâta de mic trup să poartă vasul inimeĭ, întru adevăr mult maĭ mic, şi izvoraşce afară neîncetat atâta întru nemărginire mii de Duhurĭ şi nemărginite trupurĭ care viază De unde este aceasta în inimă? Şi maĭ ales atâta întrucât să covârşască fiece număr? Întru adevăr Duhul este, ca cel ce se va zice de însuşĭ Adevărul „că unde voeşte suflă, şi glasul luĭ îl auzĭ, însă nu cunoştĭ de unde vine şi unde merge" (Ioan **3**.8) [16], dar întru adevăr suflă totdeauna: De la care am dobândit atâta vrednicie de la Dumnezeŭ, întrucât să putem sădi înlăuntru nostru Dumnezeesc raiŭ, dupre urmarea luĭ Dumnezeŭ, şi maĭ ales întru adevăr nu simţit din afară, ci înţălegător şi mult maĭ cu covârşire, dupre bunătăţile cele puse într-însul, cu chip prea mult îndestulat. Iar la ceĭ ce n-aŭ încercat încă această sfinţită vrednicie, este cu totul neajunsă şi cuprinzător maĭ presus de toată cugetarea. Decĭ ia să ne dăm pre înşine cu totul cu evlavie şi cu bună credinţă prin desăvârşită linişte, întru cel în Treime Dumnezeŭ, prin păzirea poruncilor luĭ Hristos. Când după ce vom rămânea întru aceastaă Dumnezeească stare şi cu privirea vom aduna cele maĭ înainte zise de Dumnezeŭ grăite şi Dumnezeeştĭ înţălegerĭ, încă şi Dumnezeeştĭ Cuvântărĭ, şi ca cum un chip oarecare în inimă vom răsădi cu Dumnezeŭ aceasta (prin privire), atuncea întru acest chip să-l plecăm cu cea potrivită rugăciune, ca să rămâie înlăuntru nostru şi să izvorască Dumnezeeştĭ şi maĭ presus de lume înţălegerĭ, orĭ aşa zicând „râurĭ", pre Duhul cel Sfânt: Fiindcă zice: „Cel ce va crede întru mine, precum zice scritpura, râurĭ de apă vie vor curge din inima luĭ. Acestea le zicea (dupre cum zice cel de pre pept), pentru Duhul carele era să-l priimească ceĭ ce vor crede întru El" (Ioan **7**.38, 39) [17]; A luĭ este slava şi în vecĭ Dătătoruluĭ celuĭ maĭ presus de minte.

---

[13] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 14: "Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică".

[14] *Idem*, 7, 38: "Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecele lui".

[15] *Numerii*, **20**, 11: "Apoi şi-a ridicat Moise mâna şi a lovit în stâncă cu toiagul său de două ori şi a ieşit apă multă şi a băut obştea şi dobitoacele ei".

[16] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 8: "Vântul suflă unde voieşte şi tu auzi glasul lui, dar nu ştii de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine este născut din Duhul".

[17] *Idem*, **7**, 38-39:

"38. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecele lui.

39. Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei ce cred în El. Căci încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit".

Pentru Darurile cele Duhovniceștĭ

16. Priveșce pre Darurĭ și pre neîntrecutele Hărăzirĭ ale necăituluĭ Dumnezeŭ și te bucură văzând că se reface saŭ repetește * minunele luĭ Dumnezeŭ; și cugetă câte aŭ făcut Dumnezeŭ la întâiul om zidit Adam, și câte maĭ pre urmă face întru noĭ maĭ presus de acestea. Căcĭ „aŭ suflat, zice, în Adam suflare de viață" (Fac. **2**.7) [18], adecă pre Darul de viață făcătoruluĭ Duh, și așa s-aŭ făcut omul desăvârșit Adam, fiindcă s-aŭ făcut în suflet viŭ, iar nu în suflet prost; Deoarece Duhul luĭ Dumnezeŭ nu este sufletul omuluĭ, ci Duhovnicesc în suflet viŭ. Fiindcă întru adevăr Duhul cel Sfânt, a luĭ Dumnezeŭ carele face viŭ, să face în suflet – suflet, însă vine ca să viețuească cuvântătorul și văzătorul de Dumnezeŭ suflet dupre care se cuvine. Iară când se va afla împreună cu sufletul Duhul luĭ Dumnezeŭ, orĭ dupre vreo întâmplare rea norocită se va despărțĭ, atuncea se perde și cea de Dumnezeŭ văzătoare a sufletuluĭ, și în loc de cuvântător suflet, – cu care și se cuvenea a viețui –, se transformă în dobitocesc și cumplit și nenorocit și răŭ: Fiindcă cu totul depărtându-ne de Dumnezeŭ, prin urmare și de Duhul și de Hristos, nu vom putea nimic a face, dupre cum aŭ zis Mântuitorul (Ioan **15**.5) [19].

Pentru aceasta s-aŭ făcut omul desăvârșit și fără de lipsă, care este: întreg Adam, nu prost în suflet, ci în suflet viŭ. Fiindcă a suflat într-însul Dumnezeŭ suflarea, care este viața sufletuluĭ celuĭ cuvântător. Această dar suflare însuflându-se de Dumnezeŭ în Adam, dupre cum este zis, întrucât adecă era într-însul aceasta, se afla întru dânsul slavă mare și înDumnezeitoare, (asemenea luĭ Dumnezeŭ) bine norocit și părtaș încă la toate cele ale (luĭ Dumnezeŭ) Duhuluĭ: Era Domn și stăpânitor cuprinzător la toate, și dupre Dumnezeŭ era și el ca un făcător al doilea Dumnezeŭ, prin Dar, întrucât și cel maĭ presus de înțălepciune Ziditorul tuturor Dumnezeŭ să mulțămea de vederea luĭ, dându-ĭ pre prea strălucitoarea Proorocie. Însă când ș-aŭ plecat genunchele și aŭ căzut în reaua neascultare, atuncea, Vaĭ! s-aŭ depărtat Duhul cel de viață făcător și luminător, fiindcă nu s-a grijit să păzască această mărime a cinsteĭ ceĭ atâta de desăvârșită, ci „alăturându-se cu dobitoacele cele fără de minte, s-aŭ asemănat lor" (Ps. **48**.21) [20]. Și cu totul dar nepotrivit s-aŭ depărtat de la Dumnezeescul scop, rătăcindu-se ca într-un de-a pururea întunerec, pustiŭ încă și lipsit de Dumnezeescul acela și maĭ presus de fire Dar al Dumnezeeștiĭ însuflărĭ. Iară când aŭ venit vremea milostivireĭ luĭ Dumnezeŭ, atuncea „Dumnezeŭ a trimis pre Cuvântul Săŭ, ca să ne vindece pre noĭ de stricăciunele noastre" (Gal. **4**.4) [21]; Iară Cuvântul aduce împreună și pre Duhul, urmându-ĭ fireșce Luĭ, carele și ne luminează și ne descopere tainic pre Dumnezeirea Cuvântuluĭ, saŭ ca să zicem așa, pre puterea Luĭ, pentru care este zis prin Proorocul ca în mărturisire către Dumnezeŭ pentru toată omenirea: „Trimis-aĭ Lumina Ta și Adevărul Tăŭ, acestea m-aŭ povățuit și m-aŭ adus la muntele cel Sfânt al Tăŭ" (Ps. **42**.3) [22], adecă la unateca și cea prea înaltă cunoștință a Ta și în locașurile slaveĭ Tale și al privirelor: la care mintea ca o de Dumnezeŭ purtată, să povățuește și să înalță, și acolo să sălășluește, și așa se face maĭ presus de cele văzute, atingându-se în oareșcare chip cu Prea Înaltul Dumnezeŭ.

---

* În mss. dactilografiat este adăugat cu creionul *sau repetește*.

[18] *Facerea*, **2**, 7: "Atunci luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie".

[19] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5: "Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic".

[20] *Psalmii*, **48**, 21: "Omul în cinste fiind n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor".

[21] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 4: "Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege".

[22] *Psalmii*, **42**, 3: "Trimite lumina Ta și adevărul Tău; acestea m-au povățuit și m-au condus la muntele cel sfânt al Tău și la locașurile tale".

Deci după ce aŭ venit, dupre cum am zis, adevăratul Cuvânt a luĭ Dumnezeŭ, şi aŭ adus dimpreună cu sine fireşce (ca Cuvânt a luĭ Dumnezeŭ) pre Sfântul Duh a luĭ Dumnezeŭ, carele urmează şi vine prin credinţă la toţĭ câţĭ priimesc pre Sfântul Cuvânt a luĭ Dumnezeŭ, îndată zic aceştia se întâmplă de priimesc şi pre Sfântul Duh a luĭ Dumnezeŭ, ca pre un următor fireşce totdeauna al Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, fără de toată îndoeala. Şi nu numaĭ în faţă, dupre cum întâiŭ la Adam de la Dumnezeŭ Tatăl prin însuflare (Fac. 2.7) [23] şi la Uceniciĭ luĭ Hristos maĭ pre urmă prin însuflarea luĭ Hristos (Ioan 20.22) [24], ci nevăzut şi fără de veste, ca pre o însuflare, (fiind întru adevăr Duh) aşa văd ceĭ împărtăşiţĭ că suflă Darul Duhuluĭ lucrător, carele izvoraşce arătat din inimă pururea ca un izvor, (gânditor privindu-l) şi luminează de a vedea prin minte pre cele minunate adecă ale renaşteriĭ şi pre cele fireşcĭ ale Dumnezeeştiĭ slave. Şi prin împărtăşirea cea maĭ presus de fire a Duhuluĭ dupre Dar, mintea se face tainică privitoare asemenea marelor lucrurĭ. Şi aşa sporind prin îndestulatul ajutor al Dumnezeescului dar, vine întru prevedere şi maĭ înainte cunoştinţă prin strălucirea Duhuluĭ, şi cu acest chip să rădică în rânduеală de Dumnezeŭ, şi priveşce pre cea maĭ presus de minte Ipostatnică unire a Dumnezeeştiĭ Firĭ cu cea Ipostatnică fire a omuluĭ care s-aŭ făcut; De asemenea vede fără pizmuire pre vărsarea luminiĭ Duhuluĭ la toţĭ: pre care Adam nu aŭ văzut-o întru acest chip, nicĭ s-aŭ făcut părtaş al Dumnezeeştiĭ Firĭ şi întru adevăr din punere Dumnezeŭ.

Despre Dumnezeasca lucrare a omeniret şi maĭ ales despre pace

17. Ia să socotim bine, pre cât ne este cu putinţă nouă, pre lucrarea Sfântuluĭ Duh şi prin urmare pre cel ce urmează acestuia, şi maĭ ales pre fireasca lucrare cea întru noĭ şi pre cele următoare eĭ, adecă cum era cu putinţă dupre fireasca noastră lucrare să fim cu totul în pace; Fiindcă aceasta este întru adevăr rodul lucrăriĭ Duhuluĭ, al căruia este şi cea adevărată dragoste, şi bucurie, şi îndelungă răbdare, şi petrecere îmbunătăţită, şi cu a ne face plinĭ de toată bunătatea şi către aproapele îngrijitorĭ (adecă ceĭ împărtăşiţĭ lucrăriĭ Duhuluĭ). Întrucât dară nicĭ o firească lucrare a noastră este despărţită de sufleteasca mişcare, care arătat este parte oarecare a mânieĭ, dar nicĭ încă şi fără de voe să mişcă lucrarea întru noĭ: Căcĭ voinţa celuĭ lucrător să trage din poftire, dupre cum şi a celuĭ privitor din aplecare (atârnare). Pentru aceasta nicĭ o firească lucrare întru noĭ poate să aibă strânsă desăvârşit pre poftă şi pre mânie; Dar însă lucrarea cea maĭ presus de fire a Sfântuluĭ Duh în inima noastră, – nu are dupre nicĭ un chip naştere a fireĭ–, ci neînţăles să arată întru ceĭ miluiţĭ, şi este arătat că se mişcă fără de voinţa noastră, saŭ maĭ bine a zice, se aprinde. Decĭ nu are nevoe de nimic din cele ale noastre, cu atât maĭ mult întru lucrare. Că orĭ strălucire, orĭ arătare a Duhuluĭ de s-ar zice ţie că sunt acestea, orĭcum ar fi, numaĭ că desfătează pre aceea ce s-aŭ împărtăşit de Duhul maĭ presus de fire, care se văd în inima lor că sunt afară de toată turburarea.

Aşadar Dumnezeasca lucrare nu are nevoe întru a se mişca, nicĭ de voinţa noastră, nicĭ cu totul de vreo pornire firească, de unde este arătat că nelucrătoare rămâne pofta şi mânia. Şi cuprinzător a zice, partea cea pătimitoare a sufletuluĭ zace lepădată şi nelucrătoare, fiindcă întru adevăr lucrează însuflarea Duhuluĭ cea din inimă a celuĭ Făcător de viaţă, cu chip maĭ presus de fire; iar mintea se veseleşce şi vieţueşce: Întrucât se face în pace şi în alinare, şi dupre cuviinţă întru toate nepătimaşă; Cu care sufletul priveşce către Dumnezeŭ, fiindcă aŭ priimit minunată atârnare către Dânsul, luminându-se şi înaripându-se de Duhul, prin carele se împărtăşaşte cu fericire de la Dumnezeŭ; Şi priveşte adecă cum că a ajuns întru cunoştinţa netâlcuiteĭ şi aceĭ maĭ presus de lumină înfrumuseţare a Dumnezeeştiĭ frumuseţĭ. Şi iubeşte prieteneşte pre prea frumosul Dumnezeŭ şi să bucură orĭcât

[23] *Facerea*, **2**, 7: "Atunci luând Domnul Dumnezeu ţărână din pământ, a făcut pe om şi a suflat în faţa lui suflare de viaţă şi s-a făcut omul fiinţă vie".

[24] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **20**, 22: "Şi zicând acestea a suflat asupra lor şi le-a zis: Luaţi Duh Sfânt".

aĭ zice, fiindcă aŭ cunoscut acum pre nemărginita milă, a nemărginituluĭ și necuprinsuluĭ și nehotărâtuluĭ Dumnezeŭ Părinte, carele este moștenire a sa. Și prin urmare aduce pace minunată, văzându-se pre sineșĭ cum că nicĭdecum nu este lipsit prin Dar de nemărginita și cea maĭ presus de minte bunătate. Iară mânia, dupre cum cea zisă, desăvârșit nu lucrează , pentru lucrarea cea de sineșĭ mișcată a Mângâitoruluĭ, dupre care sufletul petrece întru îndelungă răbdare și bunătate și întru mulțimea faceriĭ de bine, întrucât acestea sunt rodurile Sfântuluĭ Duh la ceĭ împărtășițĭ de milă. Iară Duhul înșălăciuniĭ și al minciuniĭ, deși să pare cum că mișcă și pornește fără de voea și pornirea împărtășitoruluĭ, însă nicĭ pre cea pătimitoare o lasă să se liniștească, ci maĭ mult o zădărăște, și nicĭ dragoste spre Dumnezeŭ, saŭ pace, saŭ bucurie lucrează: Deoarece minciuna este fără de rânduеală și neașăzată și cu totul streină de pacea și liniștea cea către Dumnezeŭ.

18. Mă minunez, Doamne, cela ce eștĭ Lumină minunată a păciĭ, lin, maĭ presus de odihnă, iubit, firesce covârșitor, bucurând pre toate și maĭ ales înfrumusețând singur pre toată vieața mințiĭ. Mă minunez Atot puternice Stăpâne Sfinte, de care, pentru nemărginita bunătate te-aĭ apropiat și te-aĭ atins cu cele negrăite arătărĭ, cum maĭ viețuesce acesta luișĭ cu totul, și nu maĭ ales Ție, cel maĭ presus de ființă, viața cea făcătoare de viață, și izvorul tuturor bunătăților și al frumuseților (fiind)? Că dacă femeea aceea, numaĭ s-a atins de Tine (Mat. **9**.20) [25], și nu întru adevăr de Tine, ci numaĭ de haina Ta Mântuitorule, și maĭ ales nicĭ prost de toată haina, ci numaĭ de poalele eĭ, deși pe ascuns, însă îndată a luat tămăduire de atâta muncitoare boală a viețiĭ, și s-a făcut fără de așteptare sălășluire a viețiĭ ceĭ sănătoase, întru slava Ta Împărate: Ce poate Mântuitorule să prepue că are să pătimească și ce viață să viețuească acela, carele s-aŭ atins cu Dumnezeeștile și netâlcuitele atingerĭ din bunătate, și arătat întru acela, cu care ț-aĭ făcut minunată mila Ta? Te cunoaștem că Te-aĭ atins de mâna soacreĭ luĭ Petru (Mat. **6**.14–16) [26], a căriia și îndată ce s-aŭ stins aprinderea și a dobândit de atuncea desăvârșită sănătate, numaĭdecât s-a sculat și foarte minunându-se sluja cu mare osârdie. Dar atingerea aceea numaĭ o dată s-a făcut femeiĭ, însă maĭ puțină și numaĭ din afară la mână, și dacă la aceea, după cele zise, deodată s-a învrednicit sănătățiĭ atât de bine, ce oare are să facă întru aceea, de care nu numaĭ o dată Te atingĭ, ci totdeauna noaptea și ziua cu negrăire; Ci maĭ ales nicĭ numaĭ odată pre dinafară, ci în comoara cea maĭ adâncă a inimeĭ, Prea iubitorule de suflete Doamne, și întărindu-ĭ arătat întru cele ce fac și mângâindu-ĭ întru cele cuviinciose, și alte miĭ de bunătățĭ și de frumusețĭ făcându-le lor.

Cum dar aceștiea, Prea Înalte, vor voi să viețuească întru sineșĭ și nu maĭ ales cu totul desăvârșit întru Tine? Orĭ maĭ ales a zice și întruTine numaĭ viețuind, nu se vor socoti pre sineșĭ ticăloșĭ și jos privind cu smerenie, văzându-se pre eișĭ pentru cele maĭ micĭ nevrednicĭ, cu cât maĭ mult la atâtea de marĭ și minunate sprijinirĭ aĭ Daruluĭ Tăŭ? Slavă Ție Prea slăvite întru adevăr, carele slăveștĭ pre ceĭ smerițĭ cugetătorĭ, pre cariĭ așa-ĭ slăveștĭ și-ĭ pregăteștĭ întru acest chip, ca pre niște datorĭ (a se învrednici) întru adevăr de multe și nemărginite Harurĭ, și prin cele negrăite Darurĭ, gătindu-ĭ zic, încă maĭ mult a cugeta smerit. Și cu adevărat, după ce le dăruieștĭ pre Dar, la ceĭ smerițĭ te aflĭ înlăuntru lor, înrădăcinat întru inimele lor – la aceștia așa de ințăleptĭ și cu adevărat prea slăvițĭ; Dupre cum Tu Înțălepciunea luĭ Dumnezeŭ arătat aĭ zis la Solomon: „Că te-aĭ înrădăcinat în norod prea slăvit decât toată cugetarea: (Is. Sirah **24**.13) [27]; De unde întru adevăr și Te-aĭ înălțat în inimă

[25] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **9**, 20: "Și iată o femeie cu scurgere de sânge de doisprezece ani, apropiindu-se de El pe la spate, s-a atins de poala hainei Lui".
[26] *Idem*, **6**, 14-16:
"14. Că de veți ierta oamenilor greșealele lor, ierta-va și vouă, Tatăl vostru Cel ceresc;
15. Iar de nu veți ierta oamenilor greșealele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșealele voastre.
16. Când postiți, nu fiți triști, ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă, și-au luat plata lor".
[27] *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, **24**, 13: "Și m-am înrădăcinat în popor mărit; în partea Domnului, a moștenirii Lui".

ca un chedru din Livan, deoarece s-aŭ înălţat (inima lor) multă înălţime de la cele de jos pământeştĭ, şi la Dumnezeeasca înălţime a înţălegerilor celor dupre Dumnezeŭ s-aŭ suit. „Eŭ, zice, am întins ramurile mele, ca copaciul ce să cheamă Terevent“ (Is. Sirah **24**.19) [28]: Arătat este însă, că întru aceea numaĭ, care m-am înrădăcinat prin Duhovnicescul Har, şi ramurile mele sunt ramurĭ de slavă şi de Dar.

Aşa Doamne, prea adevărat o zicĭ aceasta; Pentru aceasta curatul suflet şi pre care l-aĭ adus în partea ta spre mireasă viind sub umbra Ta, aŭ poftit foarte întreg înţălept şi aŭ şezut, cu toate că s-aŭ făcut în umbră numaĭ, însă Tu lămurind aĭ îndulcit rodul, şi nu numaĭ simplu, ci şi în gâlejul luĭ. Ci nicĭ la toţĭ dupre cum s-ar întâmpla vine întru simţirea lor dulceaţa luĭ Dumnezeŭ. Fiindcă dupre cum când ar zice: „Ca scorţişoara şi ca cuişoarele, am dat miros de aromate şi ca smirna cea aleasă am dat bună mireazmă“ (Cânt. C.**4**.14) [29], şi aceasta nu se face la toţĭ. Căcĭ adeverează despre aceasta Apostolul Pavel zicând: „Că unora adecă suntem bună mireazmă de viaţă spre viaţă, iar altora mireazmă de moarte spre moarte“ (2Cor. **2**.16) [30]. Întru acest chip şi dulceaţa luĭ Dumnezeŭ, saŭ de voeştĭ să zic aşa, şi cea dimpreună cu aceasta văzuta slava luĭ Dumnezeŭ, nu tuturor, ci numaĭ acelora adecă, să face prin simţire gândită, care se nevoesc la linişte şi cu Dumnezeasca bună voinţă se fac părtaşĭ Făcătoruluĭ de viaţă Sfântuluĭ Duh şi luminăriĭ, şi numaĭ adecă celor cu totul curaţĭ cu inima, dupre putinţă. Fiindcă era să fie întru adevăr mare lucru, dacă şi cel din turburăcioasă viaţă şi necurată petrecere, arătat şi fără de împărtăşirea Duhŭluĭ, ar fi priimit slava luĭ Dumnezeŭ, şi maĭ ales şi mireazmă şi îndulcire în suflet: Ci cu neputinţă este aceasta, cu neputinţă.

Pentru aceasta trebueşce neapărată depărtare de lume şi prin urmare şi singurătate, şi linişte, şi închidere, şi petrecere îmbunătăţită, şi trezvire, şi rugăciune cu luare aminte, şi toate câte se cuvin spre săvârşire celor ce să pocăesc. Ca întru adevăr să dea loc bunătăţiĭ şi Dumnezeeştiĭ milostivirĭ, dupre a fiecăruia de sine alegerea, ca Dânsa să se plece şi să lăcuească în sufletul (nostru) acela carele îl caută cu durere şi să se facă minunata milă, adecă a luĭ Dumnezeŭ. O! Darurĭ! cu sufletul întru un Duh înrădăcinat întru adâncul inimeĭ, şi de acolo cu prea slăvit chip luminând oareşicum şi trupul în care este, şi ca cum răsărind şi la înălţime înălţându-se şi întinzându-se în ramurile minţiĭ, şi rodind cele Duhovniceştĭ, adecă: Dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdarea, bunătatea, facerea de bine, şi alte miĭ de bunătăţĭ şi calităţĭ aducând înlăuntru, pre care le rodeşce celuĭ împărtăşit, de care şi să hrăneşce. Judecă dar după cum se cuvine cele făcute, cum oare veĭ sămui pre toată slava, mireasma, mirosirea şi curata dulceaţă a simţireĭ ce vine în gâtlejul sufletuluĭ luĭ? fără numaĭ gustând din rodirea Duhuluĭ celuĭ făcător de vieaţă şi luminător. Pentru aceasta dar întru adevăr, „Fericiţĭ sunt ceĭ curaţĭ cu inima“ (Mat. **5**.8) [31] din iscusinţa faptelor bune, că aceştia vor vedea pre Dumnezeŭ în viaţa viitoare cu desăvârşire şi curat, iar acum ca într-o arvună, după scriptură, privesc şi văd (2Cor. **3**.18) [32], încă şi cele maĭ presus are a pătimi şi maĭ ales pătimesc acum din parte şi le dobândesc întru Hristos Iisus (1Cor. **13**.12) [33].

[28] *Cartea Înţelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*,, **24** 19: "Eu ca un terebint am întins ramurile mele şi ramurile mele sunt ramurile măririi şi ale Domnului".

[29] *Cântarea Cântărilor*, **4**, 14: "Nard, şofran şi scorţişoară cu trestie mirositoare, cu felurime de copaci, ce tămâie lăcrimează, cu mirt şi cu aloe şi cu arbuşti mirositori".

[30] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 16: "Unora, adică, mireasmă a morţii spre moarte, iar altora mireasmă a vieţii spre viaţă. Şi pentru acestea, cine e destoinic?".

[31] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 8: "Fericiţi cei curaţi cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu".

[32] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 18; "Iar noi toţi, privind ca în oglindă, cu faţa descoperită, slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului".

[33] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 12: "Căci, vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte pe deplin, precum am fost cunoscut şi eu".

„Despre viaţa văzătoruluĭ de Dumnezeŭ, şi de câte are trebuinţă privitorul. Şi cum că şi rugăciunea se socoteşce în locul rugăciuneĭ de Părinţĭ"

19. Viaţa cea privitoare este dimpreună lăcuitoare şi nedespărţit tovarăş al sfinţiteĭ rugăciunĭ, şi amândouă dar sunt de Dumnezeŭ dăruite şi înDumnezeitoare odrasle la omorârea sufletuluĭ despre patimĭ *. Pentru aceasta şi amândouă sunt lucrurĭ nedespărţite ale sufletuluĭ celuĭ curat şi purtat de Dumnezeŭ. Şi aşa spre harul celor zise, atâta de multă aŭ pre unire privirea şi rugăciunea, întrucât de Părinţĭ să se zică unatec amândouă adecă lucrare a minţiĭ şi privire. Că zice Sfântul Isaac: Lucrarea minţiĭ şi ceilaltă lucrare a eĭ, întru Dumnezească îndeletnicire şi aşteptare întru rugăciune şi întru cele următoare se află, care să săvârşaşte în partea cea poftitoare, şi să cheamă privire. Vezĭ unire, iar maĭ ales maĭ presus de unire cunoaşterea unireĭ amândorora acestora? Adecă a rugăciuneĭ şi a privireĭ, întrucât adaogă şi singur: Că privirea aceasta curăţăşte pre lucrarea dragosteĭ sufletuluĭ, care este adecă o dorinţă firească, ceea ce lămureşce pre partea cea înţălegătoare a sufletuluĭ. Decĭ împreună una este lucrarea privitoruluĭ suflet, adecă a rugăciuneĭ şi a privireĭ. Pentru aceasta şi sfinţitul Macsim învăţând zice: Mintea nu se poate curăţi fără de grăirea şi privirea luĭ Dumnezeŭ; şi încă: depărtarea de lume şi privirea şi rugăciunea împuţinează pre poftă şi aduc încă şi desăvârşită perzare a eĭ; Şi iarăşĭ: Cu bună cuviinţă să mişcă cea cuvântătoare a sufletuluĭ, când către Dumnezeŭ să aduce prin privire Duhovnicească şi prin rugăciune. Şi adaogă: Decĭ îndeletnicindu-se prin privire şi rugăciune, pre cea cuvântătoare o face înaripită. Pentru aceasta în loc de toate celelalte de nevoe îĭ este rugăciuneĭ ca să aibă tovarăş pre privire, căcĭ amândouă sunt ale minţiĭ, orĭ maĭ ales ale cuvântăriĭ, firească şi potrivită lucrare, nedespărţându-se una de alta, la care mintea cu sânătate să duce, ajutorindu-se ele între sine, şi atuncĭ cel cuvântător iubeşte cu putere şi cu meşteşug cunoscător săvârşaşte linişte. Căcĭ cer fără de stele, să numeşce de Părinţĭ, mintea aceea ce să roagă fără de puterea cea privitoare. Care întrucât neputând a se înălţa către Dumnezeŭ după chipul acesta, aşăzările minţiĭ nu poate a se depărta cu totul de cele pământeştĭ şi a se apropia cu toată puterea sufletuluĭ de cele cereştĭ. Că după Sfântul Macsim, privirea adecă curăţăşte pre minte, iară aşăzarea rugăciuneĭ goală o pune pre ea înaintea luĭ Dumnezeŭ. Decĭ arătat este că pre curăţănia aceştia a privireĭ, nu o va avea mintea, fără de a se înălţa către privirea luĭ Dumnezeŭ, dupre cum aŭ zis: Că curăţănia zice, a minţiĭ, este întru descoperirea tainelor... Pe urmă: Iar curăţănia minţiĭ este săvârşire întru aşteptarea cereştiĭ privirĭ, care să porneşce afară de simţirĭ în Duhovniceasca putere a luminiĭ ceĭ de sus a nenumăratelor minunĭ. De aceea cu oareşicare înalt chip cel privitor să roagă, ca un curat cu mintea, prin meşteşugitoarea privire: prin care curăţănie vede pre Dumnezeŭ, fără de ochĭ, pre cât este cu putinţă omuluĭ, şi fericit cu adevărat să aşază pre sine rugându-se.

„La aceea: Duh este Dumnezeŭ, şi ceĭ ce să închină luĭ Dumnezeŭ, întru Duhul şi adevărul să cade a i se închina"

20. „Duh este Dumnezeŭ, zice, şi ceĭ ce se închină Luĭ, întru Duhul şi Adevărul să cade a i se închina" (Ioan **4**. 24)[34]. Decĭ zice, „ceĭ ce să închină" care sunt cu număr înmulţitor, iar nu cu număr singuratec aceĭ ce să închină. Şi aceasta după cuviinţă. Fiindcă întru adevăr „pre toţĭ îĭ voeşce ca să se mântuească şi să vie întru cunoştinţa adevăruluĭ" (1 Tim. **2**. 4)[35] acela carele are gătite diferite locaşurĭ (Ioan **14**. 2)[36] spre dobândirea veşnicieĭ pentru câţĭ aŭ a se îndrepta: Mântuitorul, Îngerul

* *despre patimi* a fost adăugat cu creionul pe marginea paginii 1253 a manuscrisului dactilografiat.

[34] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 24: "Duh este Dumnezeu şi cei ce i Se închină trebuie să I se închine în duh şi în adevăr".

[35] *Epistola către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 4: "Care se voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină".

[36] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 2: "În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt, iar de nu, v-aş fi spus. Mă duc să vă gătesc loc".

Sfatuluĭ celuĭ mare, Acela carele cu negrăita iubire de oamenĭ cu osârdie dă mână de ajutor şi la ceĭ înţăleptĭ şi la ceĭ neînţăleptĭ şi neputincioşĭ la minte (tâmpiţĭ), întărindu-ĭ a striga, şi de obşte pre toţĭ oamenìĭ povăţuindu-ĭ spre mântuire şi în multe chipurĭ, adecă dupre a fieştecăruia aşăzare şi bună voinţă, încă şi dupre puterea şi dupre învăţătura acelora ce să aduc către Dumnezeŭ. Carele şi dupre aşăzările cele zise, s-aŭ învăţat a se închina luĭ Dumnezeŭ, şi întru cât cineva fiindcă nu are învăţător iscusit, cu toate că este fireşce cu bună plecare şi bun, însă n-a nemerit desăvârşitul scopos cel dupre Dumnezeŭ. Alţiĭ iarăşĭ întru adevăr, deşi aŭ iscusit şi bun dascăl întru cele Dumnezeeştĭ şi Duhovniceştĭ, însă pentru neputinţa cea firească să opresc de a se rădica la săvârşire: Prin urmare şi aceştia şi aceea, şi cuprinzător a zice, toţĭ ceĭ ce voesc pot a să închina luĭ Dumnezeŭ întru Duhul şi adevărul, fieştecare dupre a luĭ aşăzare şi putere, saŭ dăruirea pre care aŭ luat-o de la Dumnezeul tuturor. Întru cât cineva de ar fi şi prost şi din ceĭ de rând oamenĭ, dacă va călători dupre poruncĭ şi credinţă, şi va urma altor înţăleptĭ şi iscusiţĭ cu smerenie, aceştia arătat este cum că să închină luĭ Dumnezeŭ întru Duhul şi Adevărul, fiindcă cu încredinţare, Duhul este însuşĭ credinţa aceea, care lămureşce pre cele dupre Dumnezeŭ şi despre cele Dumnezeeştĭ şi nevăzute lucrurĭ: Fiindcă zice: „Graiurile care le zic Eŭ vouă, Duh sunt şi viaţă sunt“ (Ioan **6**. 63) [37]. Iară minunatele şi de Dumnezeŭ făcătoarele poruncĭ ale însuşĭ Adevăruluĭ, socotesc că nu se află nimenea carele să fie atâta de tâmpit la minte, întru cât să voească a se depărta de adevăr, fie câtuşĭ de cât de puţin.

Prin urmare acela carele întru acest chip urmează credinţa dupre cum s-aŭ zis, să închină luĭ Dumnezeŭ cu Duhul şi adevărul, carele îl învaţă cele ale credinţiĭ, şi să numeşce acesta lucrător, încă şi privitor. Iar acela carele este pironit cu sârguinţă întru cunoştinţa celor ce sunt şi a sfintelor scripturĭ, şi după cât îĭ este cu putinţă urmându-le să uneşce cu Dumnezeŭ, şi ca cu un chip oarecare din cele văzute şi grăite, care să zice, de la cele trupeşcĭ la cele înţălegătoare, adecă la Duhul, şi de aicea să rădică la cele maĭ presus de minte, care este la Dumnezeŭ, cel ce este maĭ presus de tot adevărul, acesta arătat este că se închină luĭ Dumnezeŭ întru Duhul şi Adevărul. Ci şi ceĭ ce cântă şi să roagă, dacă înţăleg bine pre puterea graiurilor şi a rugăciuneĭ, şi deopotrivă cu acestea aŭ şi pre plecarea lor, aceştia fără de alt se vor număra cu ceĭ ce să închină luĭ Dumnezeŭ întru Duhul şi adevărul; Fiindcă sfinţitele cuvinte ale Psalmilor, sunt Duh şi Adevăr, precum arătat şi cele ale rugăciuniĭ. Asemenea şi acela carele este unit prin împărtăşire cu Duhul, adecă prin luminarea cunoştinţiĭ năluceşce pre Dumnezeŭ, deopotrivă şi acesta să închină luĭ Dumnezeŭ cu Duhul şi Adevărul, însă dupre un chip maĭ înalt. Şi încă afară de aceştia, acela carele vede ca într-o oglindă lumina slaveĭ şi a iconomieĭ luĭ Iisus Hristos prin urmare şi vărsarea de lumină a celuĭ ce lucrează şi mângâie pre ceĭ credincioşĭ adecă prin Duhul întru Hristos de la Tatăl, şi acesta întru adevăr să închină luĭ Dumnezeŭ întru Duhul şi Adevărul întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Despre rugăciune“

21. Dumnezeŭ este acela carele învaţă pre om cunoştinţă, după cum este scris (1 Împ. **2**. 3) [38]; Dar cum învaţă „Dând rugăciune celuĭ ce să roagă“ (1 Împ. **2**. 9) [39] întru Sfânta înrăurire a Sfântuluĭ Duh, care suflă totdeauna izvorâtoare în cel ce să roagă. Deoarece cu adevărat asemenea sfinţită

[37] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 63: "Duhul este cel ce dă viaţă; trupul nu foloseşte la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh şi sunt viaţă".
[38] *Cartea întâi a Regilor*, **2**, 3: "Nu vă lăudaţi şi cuvinte trufaşă să nu iasă din gura voastră, căci Domnul este Dumnezeul a toată cunoştinţa şi lucrurile la Dânsul sunt cântărite".
[39] *Idem*, **2**, 9: "Domnul va zdrobi pe cei ce se împotrivesc Lui; va tuna din cer asupra lor. Sfânt este Domnul; să nu se laude cel înţelept cu înţelepciunea sa şi cel puternic să nu se fălească cu puterea sa, nici cel bogat să nu se fălească cu bogăţia sa; ci cel ce voieşte să se laude, cu aceea să se laude că ştie şi cunoaşte pe Domnul şi face judecată şi dreptate în mijlocul pământului".

rugăciune fiind Dar, şi maĭ ales mare dăruire a celuĭ maĭ presus de bunătate Dăruitor, să face dascăl celuĭ ce a dobândit-o, şi cu oareşĭcare chip se află ca o oglindă în fața sufletuluĭ, întru care mintea vede curat şi lămurit aplecările şi abaterile luĭ şi rătăcirile şi robirile inimeĭ şi furările. Nu numaĭ, ci încă şi aerul curățenieĭ cel strălucitor al privireĭ, şi Duhul Dumnezeeştiĭ lucrărĭ al rădicăriĭ ceĭ către Dumnezeŭ şi văpaea foculuĭ râvneĭ ceĭ dupre (din dorul cel către Dumnezeŭ făcându-se), gândita prostime şi neformăluire şi tăcerea despre toate, şi cea făcătoare de bucurie înspăimântare întru multe, şi cuprinzător să zic, mintea din rugăciune vede şi cunoaşce aplecările sufletuluĭ, orĭ în ce fel de chip ar fi ele. Asemenea şi pre împătimirĭ foarte curat şi nerătăcit le arată dimpreună cu cele maĭ de căpitenie pricinĭ ale mişcăriĭ ceĭ stăpânitoare a sufletuluĭ. Şi pre unele adecă le vindecă, iar către altele să alipeşce pre sineşĭ, ca de nişte potrivite şi cuviincioase trebuitoare şi oareşĭcum vrednice de milă, saŭ de tămăduire. Şi de aicea ajunge la iscusitoarea petrecere a Monahilor, când nu numaĭ va învăța din pustnicie precum se cuvine întrebuințarea mințiĭ şi a cuvintelor şi a cugetelor şi a simțirelor, ci maĭ ales şi să dea pre cele cuviincioase mânieĭ şi pofteĭ, prin care cunoaşce obşteasca buna întocmire a tuturor sufleteştilor puterĭ şi plăcuta armonie, fără de înştiințarea cugetuluĭ, întocmindu-le bine şi cu ştiință, şi cântă cântare ințălegătoare maĭ presus de altă mulțămire, care lămurit o învață prin lucrare şi privire. De unde plăcuta pace a luĭ Dumnezeŭ, dimpreună cu cea cu Dar dăruită bucurie întru Sfânta Dragoste i să sălăşlueşte şi lăcueşte întru tainicul adevărateĭ rugăciunĭ carele este împodobit cu rodurile Duhuluĭ. Întru cât acela carele cu orĭce meşteşug şi cu orĭce chip a hotărât ca să se roage neîncetat după Apostolul (1 Tes. **5**. 17) [40] şi pre care a judecat-o că se cuvine să o facă, acesta pre aceasta va avea-o pentru multe, întrucât lucrându-o după cum se cuvine, să se rânduească împreună cu Uceniciĭ luĭ Hristos Carele unul ca acela urmând pre Sfântele învățăturĭ ale sfințiteĭ rugăciunĭ, se va afla Fiŭ al Daruluĭ întru Hristos Iisus.

„Cât este de nevoe rugăciunea şi de câtă cinste este vrednică"

22. Dacă era numaĭ dascăl, Duhovniceasca şi sfințita rugăciune şi povățuitoare a datoriilor celor către fapta bună, nu era vrednică de atâta mărime; Acuma însă când maĭ ales nu este numaĭ dascăl şi povățuitoare, ci şi mângâietoare este cuprinzător către toate fireştile bunătățĭ: de câte oare sfințite laude nu este maĭ înaltă şi maĭ covârşitoare? Dar fiindcă este povățuitoare şi mângâietoare, iar pentru neputința şi abaterea celuĭ ce se învață nelucrătoare rămâind aceea şi să cere potrivită putere împreună lucrătoare, şi pre aceasta când veĭ căuta-o veĭ afla-o dimpreună lucrătoare cu rugăciunea, carea este întăritoare sufletuluĭ întru Duhul. Atâta şi întru acest fel dară este puterea rugăciuneĭ întru ceĭ îmbunătățițĭ! şi foarte cu bun cuvânt. Fiindcă însuflata şi via rugăciune, ca să zic aşa, mişcându-se din inimă şi pururea izvorând prin împărtăşirea şi lucrarea de viață făcătoruluĭ Duh, are următoare eĭ aceste trei maĭ de nevoe: 1) Învățătură a Duhovniceştilor datoriĭ, 2) Mângâere întru ostenelele nevoințelor celor ce să fac, şi al 3) şi maĭ înainte de acestea, putere, care înlesneşce pre cele făcute cu anevoe. Întrucât şi Domnul nostru şi Dătătorul Duhuluĭ, zice: „Vețĭ lua putere viind Duhul Sfânt preste voĭ" (Fap. **1**. 8) [41]. Pre această Putere, iarăşĭ o numeşce – Mângâitor şi Dascăl, pentru aceea şi zice: „Iar Mângâitorul, Duhul cel Sfânt, pre carele îl va trimite Tatăl întru numele meŭ, acela vă va învăța toate şi vă va aduce aminte vouă" (Ioan **14**. 26) [42]. Căcĭ întru adevăr prin rugăciune se dă la fieştecare arătarea Duhuluĭ spre folos. Şi unuia i să dă Duhul

[40] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugați-vă neîncetat".
[41] *Faptele Sfinților Apostoli*, **1**, 8: "Ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi şi Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Samaria şi până la marginea pământului".
[42] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 26: "Dar mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate şi vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu".

înțălepciuneĭ, iar altuia Duhul cunoştinţeĭ, altuia al vindecărilor şi aşa şi cele următoare despre care Apostolul a pomenit. Şi maĭ ales acestea „le lucrează unul şi acelaşĭ Duh, carele împărţăşte la fieştecare dupre cum voeşte“, precum arătat dovedeşte învăţătura Sfinţituluĭ Pavel (1 Cor. **12**. 11)[43].

Iar cum că urmează de nevoe a fi acestea trei, celuĭ împărtăşit de Darul Sfântuluĭ Duh, adecă de putere maĭ presus de fire, de învăţătură maĭ presus de lume şi de Dumnezească mângâere, arătat se dovedeşce din sfinţitele cuvinte ale Domnuluĭ, dupre cum am zis maĭ sus. Iar altă dată când zice Domnul „Că fără de mine nu puteţĭ face nimica“ (Ioan **15**. 5)[44], arată fără de îndoeală că la toate câte sunt de nevoe spre a se lucra, se cere Dumnezească putere. Iar când zice: „Să nu vă chemaţĭ pre pământ nicĭ un Dascăl, fiindcă unul este Dascălul şi Învăţătorul vostru Hristos“ (Mat. **23**. 8)[45] curat arată că omul are nevoe de Dumnezească învăţătură la toate cele ce să fac trebuincioase după Dumnezeŭ. Şi când iarăşĭ încredinţează şi zice: „Eŭ voiŭ ruga pre Tatăl şi alt Mângâitor va trimite vouă, pre Duhul Adevăruluĭ, ca să rămâie cu voĭ în vecĭ“ (Ioan **14**. 16)[46], atuncea să o aĭ întru luare aminte că să înţălege de nevoe şi nedespărţit Darul mângâeriĭ. Decĭ dacă oarecum s-aŭ arătat că împărţirea Darurilor are osebire întru sine, fiindcă unul este al înţălepciuneĭ, şi altul al cunoştinţeĭ dupre fel, şi altul al Proarocieĭ, iar altul al tămăduirilor, şi în scurt după cum Apostolul le aduce înşirându-le după număr, adecă că fieştecare Dar al Duhuluĭ are osebire între sine: atuncea întru anevoe toate acestea Darurĭ care le-au înfăţoşat, sunt împodobite fiecare cu aceste treĭ lucrărĭ ale Sfântuluĭ Duh. Fiindcă cum minte zidită şi înfăşorată înlăuntru cu trupul, întru ale eĭ lucrărĭ va putea fi părtaşă al fapteĭ bune, fără de a lua putere maĭ presus de fire spre împărtăşire? Care întru adevăr nicĭ Îngeriĭ fără de învăţătura Duhuluĭ pot dupre cum să cuvine a se împărtăşi de cele maĭ presus de lume. Şi maĭ ales şi va slăbi (mintea) spre a ajunge atâta înălţime a Dumnezeeştiĭ Dăruirĭ şi maĭ cu samă a mareĭ Dăruirĭ şi a stăruitoareĭ întinderĭ a fapteĭ bune, fără de a dobândi pre sfinţita mângâere a Bunuluĭ. Ce dar se cuvine să prepue cineva despre rugăciunea care se săvârşeşte cu lucrarea Duhuluĭ şi care este pricinuitoare în suflet de tot Darul cel Duhovnicesc, aducând împreună cu sine pre puterea şi învăţătura şi mângâerea Sfântuluĭ Duh? De care laudă nu este vrednică această rugăciune? Şi cât se cuvine a se cinsti de acela carele aŭ dobândit-o prin Dar? Căcĭ maĭ ales întru adevăr şi i se cuvine a o cere cu statornicie câţĭ încă sunt lipsiţĭ de aceasta, care uneşce cu sfinţită legătură pre minte cu Dumnezeŭ, întru Hristos Iisus adevăratul Fiŭ a luĭ Dumnezeŭ.

Tot despre Rugăciune

23. Pre lucrătoarea luĭ Dumnezeŭ înţălegere, după ce mintea o va dobândi prin dar, cu mijlocirea potrivitelor cugetărĭ despre Dumnezeŭ şi prin ajutorul şi însuflarea de viaţă făcătoruluĭ Duh, să ia

[43] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 4-11:
"4. Darurile sunt felurite, dar acelaşi Duh.
5. Şi felurite slujiri sunt, dar acelaşi Domn.
6. Şi lucrurile sunt felurite, dar este acelaşi Dumnezeu care lucrează toate în toţi.
7. Şi fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos
8. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt Cuvânt de înţelepciune, iar altuia dfupă acelaşi Duh, cuvântul cunoştinţei
9. Şi unuia i se dă întru acelaşi Duh credinţă, iar altuia darurile vindecărilor întru acelaşi Duh
10. Unuia faceri de minuni, iar altuia proorocirea; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi şi altuia tălmăcirea limbilor.
11. Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind fiecăruia deosebi, după cum voieşte".
[44] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5: "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele, Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic".
[45] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **23**, 8: "Voi însă să nu vă numiţi rabi, că unul este Învăţătorul vostru: Hristos, iar voi toţi sunteţi fraţi".
[46] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 16: "Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac".

aminte și să cerceteze pre sineșĭ bine și pre neputința sa să o cunoască și pre lipsirele leneviriĭ și ale neștiințeĭ uităriĭ despre datoriile sale: și întru acest chip după ce va veni întru cuviinciosul și adevăratul lucru al defăimăriĭ de sine și al umiliteĭ cugetărĭ, apoĭ să se suie la Dumnezeŭ prin rugăciune cu gând smerit și cu încredințare și nădejde a dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ ceĭ negrăite către om din multa Sa bunătate: Prin care covârșitoare dragoste, ne învățăm de la Sfințitul Pavel, să ne apropiem de scaunul luĭ Hristos cu îndrăzneală (1 Cor. **13**. 13) [47]; Fiindcă Dumnezeŭ nu obișnueșce să facă cele ale noastre dupre om, ci dupre nemărginita Sa milă. Așadar în vremea rugăciuneĭ să nu privim spre înșine, ci spre cea fără răutate și compătimitoare putere, a celuĭ maĭ presus de bunătate a Prea Bunuluĭ Dumnezeuluĭ nostru și Părintele, ca să primim cu acest chip întru noĭ cu lesnire dorul luĭ cel cu adevărat mântuitor.

La aceea ce i-aŭ zis Dumnezeŭ luĭ Avraam: „Eșĭ din pământul tăŭ", și pentru privire

24. Aŭ zis Dumnezeŭ luĭ Avraam de demult: „Eșĭ din pământul tăŭ și din neamul tăŭ și din casa tătăluĭ tăŭ, și vino în pământul carele-țĭ voiŭ arăta ție, pământ care curge miere și lapte" (Fac. **12**. 1, 2) [48]. Zice și acum cu oareșĭcare cuvânt maĭ înalt al mințiĭ, adecă călătoreșce-te și trecĭ din cele simțite la cele gândite, care este: eșĭ din simțirele tale, iar maĭ ales din cele simțite, și cu un cuvânt din toată lumea cea văzută, și vino în pământul care-țĭ voiŭ arăta ție. Aceasta se aseamănă întru adevăr cu cea zisă de Domnul: „Vinde-țĭ averile tale și le dă săracilor și ia Crucea" (Mat. **19**. 21) [49], care este: răstignește-te pre sinețĭ de către simțirĭ și despre cele simțite și despre toată lumea, și vino de urmează mie, carele mă suiŭ către Tatăl, nu adecă fără de stăpânitorul Duh. Că și acolo cu adevărat se zice: „Zis-aŭ Dumnezeŭ luĭ Avraam", adecă tatăl prin Cuvânt, adecă prin Fiul, și maĭ jos zice: „și vino în pământul întru care îțĭ voiŭ arăta". Însă întru adevăr prin deget este obiceiŭ a arăta cineva cuiva. Iară deget a luĭ Dumnezeŭ, Duhul luĭ Dumnezeŭ se numeșce, dupre cea zisă: „Dacă Eŭ cu Degetul luĭ Dumnezeŭ scot draciĭ" (Luc. **11**. 20) [50] pre care în altă parte îl zice „în Duhul luĭ Dumnezeŭ" (Mat. **12**. 28) [51]: așa și ÎnțăleptiĭEghipetuluĭ ziceaŭ: „Acesta-ĭ degetul luĭ Dumnezeŭ" (Eș. **8**. 19) [52], numind adecă așa pre Duhovniceasca lucrare. „În pământul în care-țĭ voiŭ arăta", ca cum ar zice: în pământul carele prin Cuvântul și Duhul meŭ te voiŭ povățui, din carele curge miere și lapte; ceea ce este, adecă: întru înțălegerea și cunoștința luĭ Dumnezeŭ însușĭ, dupre cum este fireșce; La care, precum se cuvine, nu poate mintea întru alt chip să vie, fără de a se lumina și a se povățui de strălucirea luminiĭ Făcătoruluĭ de viață Duh prin Fiul. Fiindcă dintru cele maĭ dinainte cugetate răŭ acelor ce sunt, iubitorul de oamenĭ Dumnezeŭ, trage pre obicinuința mințiĭ ca pre un alt Avraam, din cele simțite la cele gândite cu adevărat. Și încă înaintează maĭ încolo, adecă unde

[47] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 13: "Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea".

[48] *Facerea*, **12**, 1-2:

"1. După aceea a zis Domnul către Avram: «Ieși din pământul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu.

2. Și Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvânta, voi mări numele tău și vei fi izvor de binecuvântare".

[49] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **19**, 21: "Iisus le-a zis: dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor, și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi".

[50] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **11**, 20: "Iar dacă eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu".

[51] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **12**, 28: "Iar dacă eu cu Duhul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu".

[52] *Ieșirea*, **8**, 19: "Și au zis magii către Faraon: «Acesta e degetul lui Dumnezeu!» Dar inima lui Faraon s-a învârtoșat și nu i-a ascultat, după cum spusese Domnul".

este unatecă vedere şi privire a ceĭ în trei Ipostasurĭ Dumnezeirĭ, arătându-se aceştia prin puterea şi lucrarea Treimeĭ ceĭ singure stăpânitoare. Fiindcă pământul făgăduinţiĭ, acesta este cu adevărat: Dumnezeŭ şi Părintele, pre carele ceĭ blânzĭ îl vor moşteni (Matei **5**. 5)[53], asemenea şi ceĭ cu inima dreaptă, făgăduinţă având de la Dumnezeescul Duh, că se vor face moştenitorĭ ceĭ ce se vor sili dupre puterea nădejdiĭ. Iar pământ curgător de miere şi de lapte este, Luminele cele de dimineaţă, razele cele gemene, vieaţa întregeĭ lumĭ şi desfătarea şi curăţănia. Şi fiindcă dupre cum cel din tatăl născut, adecă Fiul este nedespărţit de El, aşa întru acest chip se va face şi în oamenĭ precum la fagur. Dintru acest pământ dar cu totul omenirea se îndulceşce şi să veseleşce minunat, ca să zicem aşa, prin minunata dascălie şi dăruire şi prin alte nemărginite bunătăţĭ şi calităţĭ. Iară lapte este, Duhul cel Sfânt, singurateca Fiinţă, nu şi naştere, ci purcedere; Luminător, înălbitor şi hrănitor, prin care hrană ceĭ prunceşcĭ se fac cuvântătorĭ către Dumnezeŭ, cariĭ şi vin întru împărăţia cerurilor, precum a zis Domnul. (Mat. **19**. 14)[54].

Decĭ pământ care curge miere şi lapte (Eş. **3**. 8)[55] să priveşce cu bun cuvânt: Tatăl, Fiul şi Duhul cel Sfânt. Întru acest pământ să mută mintea, care după cele zise s-a făcut trecătoare prin povăţuirea şi puterea şi lucrarea aceĭ în trei Ipostasurĭ Dumnezeirĭ. Că precum cu scumpătate dupre zisa luĭ Pavel „Nimenea nu poate să zică Domn pre Iisus fără numaĭ întru Duhul Sfânt" (1 Cor. **12**. 3)[56], întru acest chip nimenea cu desăvârşire nu poate să apropie şi să unească pre mintea sufletuluĭ luĭ către slava şi marea cuviinţă a unateceĭ Treimĭ şi să caute spre Dânsa, fără numaĭ cu puterea şi lucrarea şi darul Sfinteĭ Treimĭ, prin depărtarea de simţirĭ şi fugirea de la toate câte am zis. Aşadar cu adevărat întru Lumina Ta, adecă a luĭ Dumnezeŭ, unatecă strălucirea Ta, vom vedea lumină, pre Tine carele luminezĭ inimele noastre şi mintea. Şi pre ale Tale după ce le vom vedea, dintru ale tale cu totul putem să cunoaşcem, ca să nu poată cu totul a se lăuda tot trupul. Din care maĭ întâiŭ Avram, carele să tâlcueşte „petrecător", după ce aŭ eşit şi pre toate le-aŭ trecut, precum i s-aŭ poruncit, şi s-a sălăşluit în pământul carele curge miere şi lapte, atuncea să numeşce din Avram Avraam, adecă părinte a multor neamurĭ. Decĭ şi mintea, trecătoare să cuvine să se zică, fiindcă s-a mutat pre sineşĭ din cele simţite şi din simţirĭ şi din toată lumea, cu puterea şi lucrarea aceĭ în trei Ipostasurĭ Dumnezeirĭ, către Unateca strălucire şi privire a Dumnezeeştiĭ Treimĭ, şi spre vederea marelor întru adevăr şi multora şi negrăitelor taine de înţălegerĭ, ca la nişce multe neamurĭ, al cărora se face născător şi înainte mergător (sufletul), şi altele maĭ multe şi streine şi negrăite i se descopere şi se nasc într-însul, de care să bucură ca un Părinte de fiĭ şi să mulţumeşce şi să veseleşce, şi are pacea cea întru Hristos Iisus.

„Despre smerenie şi privire"

25. Minunate-s lucrurile Tale Doamne şi sufletul meŭ s-aŭ spăimântat foarte, cunoscând cum că pricina înălţimeĭ minţiĭ însăşĭ se face pricină de nemărginită smerenie; şi aceea care nemărginit înalţă pre suflet, însăşĭ aceasta cu desăvârşire smereşce. Cum aceasta? Începutul priviriĭ este smerenia, iară sfârşitul smereniеĭ privirea. Şi dacă pre toată înţălepciunea lumiĭ aceştia de va învăţa-o

[53] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 5: "Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul!".
[54] *Idem*, **19**, 14: "Iar Iisus a zis: Lăsaţi copiii şi nu-i opriţi să vină la Mine, că a unora ca aceştia este împărăţia cerurilor".
[55] *Ieşirea*, **3**, 8: "M-am pogorât dar să-l izbăvesc din mâna Egiptenilor, să-l scot din ţara aceasta şi să-l duc într-un pământ roditor şi larg, în ţara unde curge miere şi lapte, în ţinutul Canaaneilor, al Heteilor, al Amoreilor, al Fereseilor, al Gherghеseilor, al Heveilor şi al Iebuseilor".
[56] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt".

cineva, cu neputință adecă este de a dobândi pre făcătoarea de înălțime privire, fără de smerenie. Zic adecă făcătoare de înălțime privire, pentru că aceea care o avea Elenii, nu era făcătoare de înălțime; iar fără de făcătoarea de înălțime privire, nu poate să se smerească omul, măcar de-și va încovoia grumazul luĭ ca belciugul. O! negrăită Înțălepciune a luĭ Dumnezeŭ, care atâta de cu înțălepciune ne-aĭ zidit. Și cine cândva va cunoașce una ca aceasta maĭ înainte de a o privi, adecă din smerenia făcătoare de înălțime privire și din covârșitoare înălțime smerenie? Poate va voi cineva a zice asemenea și despre văzătoarea de Dumnezeŭ minte, că: „Cel ce s-aŭ pogorât acela este și cel ce s-aŭ suit, – adăogând: și cel ce s-aŭ suit, acela este care s-aŭ și pogorât" (Ef. **4**. 9, 10) [57]. Fiindcă când mintea cu chip iscusit și cunoscător întru smerenie vine prin Dar la cele prea înalte, bucurându-se și veselindu-se întru cele maĭ presus de cuvânt, atuncea se face maĭ de jos nădejde decât toate prin smerenie. Căcĭ David zice: „Doamne, nu s-aŭ înălțat inima mea, nicĭ s-aŭ răspândit ochiĭ meĭ, nicĭ am umblat la cele marĭ, nicĭ la cele maĭ minunate decât mine, de nu cugetam smerit" (Ps. **130**) [58]. Iară mintea poate să zică către El cu bun cuvânt de-a-ndăraptul: Doamne, nu m-așĭ fi smerit, nicĭ m-așĭ fi ticăloșit pre „pământ și cenușă numindu-mă" (Fac. **18**. 27) [59], de nu s-ar fi înălțat inima mea și s-aŭ răspândit ochiĭ meĭ și de nu așĭ fi umblat întru cele marĭ și maĭ minunate decât mine! O! Minunate Ziditorule Împărate! uimire aĭ pus pre inima mea ca să înțăleg lucrul înțălepciuneĭ Tale, adecă pre minte, dupre cum este zidită cu înțălepciune de a Ta Pronie!

Pentru cele de asemenea

26. Maĭ întâĭ adecă mintea întorcându-se cu darul luĭ Dumnezeŭ către Dumnezeŭ, să cuprinde de o atâta așăzare a cunoștințeĭ, pre cât îșĭ simțășțe ticăloșia eĭ. Pentru aceea să tânguește cu plângere și să năcăjășce văitându-se, – negreșit în minte lucrându-o aceasta omul –, și-șĭ zdrobeșce dupre cum se cuvine pre inima luĭ, și treptat îșĭ curățășțe pre partea cea pătimașă a luĭ și să smereșce dupre cuviință și totdeauna se mâhneșce. Iar după ce va dobândi prin dăruirea luĭ Hristos pre cuviincioasa curățănie din liniște, și înțălegător va ajunge către cele înțălegătoare, și către Dumnezeŭ se va rădica și către slava Luĭ îșĭ va arunca ochiĭ luĭ, atuncea priimeșce a doua cunoștință după cea dintâĭ înțălegătoare care am pomenit-o, care este multă și mare și necheltuită și neîncetată. De unde întru adevăr dobândeșce lucrătoreșce dintru aceasta maĭ încredințată și maĭ arătată pre smerenie: Atâta de multă, întrucât arătat să-l fericească toțĭ oameniĭ, iară el ca cum nu ar fi nimic din ființe, așa să priveșce decât toțĭ fără de asemănare maĭ răŭ. Și nu numaĭ atâta, ci și decât cel maĭ depre urmă (păcătos) se vede pre sineșĭ prin sufletească simțire întru adevăr maĭ răŭ, întru cât adecă ceea ce nu este, nu poate păcătui, el însă curat se vede pre sineșĭ totdeauna păcătuind.

Și întrucât se află întru această stare, să smereșce prin urmare întru sine, însă să bucură și să veseleșce foarte, nu însă de sineșĭ, dupre nicĭ un chip, fiindcă cum acela care se are pre sineșĭ cum că totdeauna păcătueșce? Ci de iubitorul de îndurare Dumnezeŭ, și întru adevăr se apropie de El și să alătură de Dumnezeasca Luĭ suflare. Orĭ ca să zic maĭ arătat, înlăuntru din inima luĭ vede

[57] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 9-10:
"9. Iar aceea că: «S-a suit» – ce înseamnă decât că S-a pogorât în părțile cele mai de jos ale pământului?
10. Cel ce S-a pogorât, Acela este Care S-a suit mai presus de toate cerurile, ca pe toate să le umple".

[58] *Psalmii*, **130**:
"1. Doamne, nu s-a mândrit inima mea, nici nu s-au înălțat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine,
2. Dimpotrivă, mi-am smerit și mi-am domolit sufletul meu, ca un prunc înțărcat de mama lui, ca răsplată a sufletului meu.
3. Să nădăjduiască Israel în Domnul, de acum și până în veac!"

[59] *Facerea*, **18**, 27: "Și răspunzând Avraam, a zis: «Iată, cutez să vorbesc Stăpânului meu, eu, care sunt pulbere și cenușă»".

izvorând lumină cerească şi râuri neîncetate de minunări ale Duhului să revarsă minunat şi pre mintea lui o luminează; şi cu meşteşugit chip numai aceasta nu zicând: „împreună cu tine sunt" (Mat. **28**. 20) [60]. Întrucât şi taina acestuia i-o descopere lui ca unui prieten şi-l bucură Dumnezeŭ. Atuncea întru adevăr vine întru pomenirea lui cuvintele lui David şi zice: „Nu după fără de legile noastre, nici dupre păcatele noastre ne-a răsplătit nouă ş.c.l." (Ps. **102**. 10) [61] şi dupre Pavel: „În Dar suntem mântuiţi" (Ef. **2**. 8) [62]; Cu toate că săvârşeşte Dumnezeeştile porunci, pre cât îi este cu putinţă, şi pre toată calea nedreaptă o urăşce cu toată puterea lui; ci să sileşce, întrucât să nu-i lipsască nimic din cele ce-i pricinuesc lui mântuirea, pre cât este cu putinţă. Iar acela carele nu se vede pre sineşi întru acest fel şi nu pătimeşce dupre cum am zis, acela nu s-a atins de privire, nici nu plânge întrucât să verse totdeauna lacrămi, nu vede pre unirea credinţei întru cunoştinţa adevărului, nu vede pre Dumnezeasca slavă a celor făcute, şi întru adevăr nici lucrurile cele dincolo de om, ori ca să zic mai pe scurt, nu se află întru ştiinţa Dumnezeeştilor şi omeneştilor cuvinte.

Pentru Privire

27. Zidirea din câte are înţălegătoare şi scriptura Duhovniceşti, toate mărturisesc pre slava lui Dumnezeŭ, şi pre Împărăţia şi înţălepciunea şi puterea, şi în scurt întru toate pre marea cuviinţă. Iară cât oare fiecare din acest total? Şi ce oare mărturiseşce adeverind? Cu totul prea puţin şi ca o picătură oarecare dintr-un noean. Deoarece fiindcă Dumnezeŭ se priveşce pre sineşi absolut (cu totul) neatârnat, n-aŭ făcut întru adevăr toate câte aŭ făcut – şi ca să zic aşa – pre al Său mişcând, saŭ ca puternic, saŭ înţălept, saŭ slăvit, saŭ marea cuviinţă, întrucât să se vază de noi mari şi prea slăvite, pline de înţălepciune şi de putere; mult şi departe aceasta. Nu al Său, ci cele cuviincioase trebuinţii fieştecăruia din cele multe ale bunătăţii Sale. Şi aŭ cunoscut întru adevăr cât şi pre cât aŭ cunoscut şi aŭ socotit, atâta aŭ şi dat, pre toate cu îngrijire şi cu măsură atât, pre cât aŭ şi fost adecă de ajuns să lăcuească şi să vieţuească şi să-şi petreacă viaţa omul, cu mare întru adevăr armonie cele către trebuinţa sa să şi le dobândească cumpătat. Întrucât când aŭ zidit pre unul Adam (pre om), pre mulţi îi avea în vedere. Şi acum este cu putinţă a vedea nici lăsându-i în suferinţă, nici pre locuitorii oameni avându-i în lipsă. Şi adecă pământul ş-a păzit măsura cea de desupt, iar cerul şi soarele, văzduhul şi marea s-aŭ făcut după măsura pământului. Şi mai ales şi acestea fiecare păzesc către dânsele pre a lor măsură care li s-aŭ dat lor de la Dumnezeŭ, carele mai înainte de toate cunoaşce pre toate şi le-aŭ făcut pre toate dupre rânduеală şi putere cu măsuratecă armonie. Iar dacă întru adevăr Ziditorul nu ar fi făcut începutul zidirei tuturor din pricina trebuinţei, ci din însuşi pricina puterii Lui şi a Înţălepciunei şi a slavei şi a marei cuviinţe numai, atuncea întru adevăr fără de mijlocire vedeai mii de lumi în loc de una; Şi mai ales nu lume precum o vedem pre aceasta, ci altele prea slăvite şi mai presus de fire şi neînţălese: Pre a cărora slavă şi frumuseţă şi strălucire şi pestriţare a înţălepciunei, nici nu putea cu lesnire a o răbda sufletul, ci ar fi sărit din trup din multa minunare.

Deci fiindcă aŭ voit Dumnezeŭ să facă un singur lucru, adecă pre om Împărat al celor pământeşti, şi alt Dumnezeŭ al celor ale lui Dumnezeŭ: pentru aceasta pre lumea aceasta spre trebuinţa lui dacă cu lesnire şi într-o cirtă aŭ înfăţoşat-o spre a fi, dupre cum zice Proorocia: „Cela ce ai făcut pământul ca o nimica şi l-ai întărit pre el pre nimica" (Inţ. Sol. **11**. 17) [63]; Şi altul: „Cela ce ai întins pre cele mai

[60] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **28**, 20: "Învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, şi iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului. Amin".

[61] *Psalmii*, **102**, 10: "Nu după păcatele noastre a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre a răsplătit nouă".

[62] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 8: "Căci în har sunteţi mântuiţi, prin credinţă, şi aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu".

[63] *Cartea înţelepciunii lui Solomon*, **11**, 17 (Am decalat trimiterea din mss. de la **11**.18 la **11**.77): "Nu era cu anevoie mâinii Tale atotputernice, care a zidit lumea din nimic, să trimită asupra lor mulţime de urşi şi lei fioroşi".

pre deasupra, pre cerul ca o piele" (Ps. **103**. 2)[64] și numai privind asupra pământului să cuprinde de atâta cutremur (Ps. **103**. 33)[65], oare, cât va fi vistieria puterii Lui? Întru cât pre toate cele văzute le-aŭ adus spre a fi numai cu singur cuvântul. Iar însă în veacul acela să păstrează întru adevăr cele mai mari și slăvite și mai bune: pre care spre a putea să le sufere sufletul ca să le vadă, ca printr-o topitoare în mormânt prin moarte să preface și să face omul noŭ, spre noi lucruri și desfătări și vedenii. Iară cele de acum văzute sunt ca o umbră și ca un vis mic. Și dacă voeşti să te încredințăzi, caută la lumea cea înțălegătoare și la rândueala Îngerilor, și vei vedea acolo, fără de alta, frumusețăi și slavă și înțălepciune și putere, care cât spre noi, nu sunt numai negrăite, ci și neînțălese: deși lumea aceea s-aŭ alcătuit numai de o singură amelințare a lui Dumnezeŭ, asemenea împestrițătoare și pre cele de acolo minunatele ființe. Și dacă numai cu o amelințare s-aŭ făcut acestea, ce nu era să se facă dacă întru adevăr era cu putință a se mișca tot sfatul și înțălepciunea și puterea lui Dumnezeŭ? Dar cum ar fi aceasta cu lesnire a o cugeta cineva pentru sfârșitul cel nemărginit cât este? Că a nemărginitului sfârșit, nu este, prin urmare nici mișcare: ci mai înainte vărsare, ca să zicem așa, și mai ales în parte, din puterea și lucrarea cea eșită din ființă. Pentru aceasta și acelea din care zidirea și scriptura înfățoșază pre Dumnezeŭ, de le vei alătura cu puterea lui Dumnezeŭ, ceva întunecat este și ca o picătură mică către nemărginite și nemăsurate noeanuri. Însă întru adevăr să dorim a dobândi pre această cunoștință * a Duhovniceștii picături; și întru acest chip mintea ca de la o picătură privind frumusețea aceștia și slava, și desfătarea și întinzându-se întru nemărginire nemărginită dupre măsura nemărginitelor nemărginiri al celui mai presus de sfârșit, cu nemărginire nemărginit lăudându-L după puterea noastră, fie a ne uni către înșine și Dumnezeŭ, întru așăzare mai presus de lume, unateci, simpli, nemărginite și nehotărâte minți; Și așa făcându-ne următori Îngerilor, să ajungem întru veselie și bucurie desfătată a inimei, cu lucrarea Darului Duhului.

„Despre lucrător și privitor"

28. Cel lucrător nu poate ca să nu cânte, fiindcă din cântare să sârguește a-și agonisi luiși blândeță, cea cuviincioasă celor lucrători ca o deșteptare. Iar privitorul nu poate ca să cânte **, saŭ nu voeşce. Nu poate adecă, fiindcă să lucrează de Dumnezeescul Dar și întru tăcere mai cu deosebire dobândeşce pre Duhovniceasca desfătare și să veseleşce fără de grijă și cu linişce în inimă; Iar nu voeşce, fiindcă numai la un lucru, caută și mișcă pre partea cea înțălegătoare a sufletului întru adâncă linişce și pustietate către lucrare, prin nestrămutate și pacinice înțălegeri și gânduri. Pentru aceea nevoe urmează privitorului, ca cu tăcere să săvârșească lucrul vederii de Dumnezeŭ: Iar dacă vreodată să vede că și ceteşce câtuși de cât, nu este de mirare, celor ce privesc pre schimbarea minții și pre a noastră firească alcătuire și prefacere. Aceasta dar numai să cuvine a cunoaşce, cum că după deşchiderea privirei cea prin Dar, cetirea, mai de jos este decât lucrul privirei: Aceia adecă prin sineşi, iar ceilaltă (privirea) prin străbaterea minții. Fiindcă mintea la nici un fel de cetire nu poate să-și păzască pre nedespărțire. Iar întru slobozirea cea cugetătoare care cu taină să săvârşeşce întru tăcere, pre cele multe le vede cu chip unatec, care de lucrul cel despărțit prea mult să deosebeşce. Saŭ și așa: adecă, nu este oare mult mai înalt de a cunoaşce cineva prin vedere vreun lucru simțit,

[64] *Psalmii*, **103**, 2: "Întru strălucire și mare podoabă te-ai îmbrăcat; Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină".
[65] *Idem*, **103**, 33 (Am decalat trimiterea din mss. de la **103**, 32 la **103**, 33): "Cel ce caută spre pământ și-l face pe el de se cutremură".
* În mss. cuvântul *cunoștință*, scris de mână, înlocuiește cuvântul *picătură* dactilografiat (p. 1264). Corectura a folosit indigoul mov.
** corectura cu creionul în mss. la p. 1265.

decât a auzi aşa prost pentru dânsul? Căcĭ dupre cum să zice: ochiĭ sunt maĭ credincioşĭ decât urechile (Fac. **18**. 21) [66]. Decĭ precum cu de-amăruntul să întâmplă întru cele simţite, aşa cu adevărat şi întru cele gândite, a şti ceva, adecă de a privi cineva ceva din cele gândite, cu mult maĭ înalt este decât a auzi pentru dânsul: care lucru să întâmplă să se facă la ceĭ ce cetesc.

Fiindcă precum femeea samarineancă vorbind cu adevăratul Cuvânt, la cetăţenĭ a propoveduit Dumnezeirea Luĭ. Iară după ce a venit în cetate Cuvântul, din multa şi nemărginita bunătate şi aŭ învrednicit pre ceĭ de acolo înfăţoşăriĭ presentăriĭ Luĭ şi vorbireĭ ceĭ împreună, atuncea eĭ ziceaŭ că încă nu maĭ aŭ nevoe de mărturia femeiĭ spre arătarea Dumnezeireĭ Cuvântuluĭ. (Ioan **4**. 42) [67]. Aşa întru adevăr şi când din afară mintea mărturisind sufletuluĭ şi puterilor celor dimprejuruĭ sufletuluĭ, prin grăirea cuvântuluĭ vorbeşce despre Dumnezeirea Cuvântuluĭ; Iar când s-ar face privire a Dumnezeireĭ Cuvântuluĭ prin dar în suflet împreună cu toate cele ale luĭ, nu maĭ are încă vreme să maĭ aibă sufletul nevoe de mărturia cea dinafară: Fiindcă tot cel ce aude despre ceva, are nevoe ca să vază şi să cunoască pre cele auzite, nu încă şi acela carele vede, căcĭ acesta nu are nevoe de a-l învăţa cineva ce este aceea ce aŭ văzut, întrucât şi acesta săvârşeşce partea celor ce aŭ ochĭ şi văd. Asemenea poate să vază cineva şi cele despre Toma, carele aude adecă, dar nu să pleacă: pentru aceea şi zicea: „De nu voiŭ vedea, nu voiŭ crede", iar când a văzut tare a strigat „Domnul şi Dumnezeul meŭ" (Ioan **20**. 28) [68], de Acela carele maĭ înainte de a-l vedea avea îndoeală. Şi mărturiseşce el de la sine adevărul, căcĭ pre aceea care nu o avea, întrucât numaĭ auzea, aceasta aŭ dobândit-o îndată (adecă pre credinţă) când pre Acesta l-aŭ văzut. Întrucât şi la acestea, atâta se cuvine să dăm deosebire a priviriĭ către lucrare, pre cât este a minţiĭ către simţire.

„Despre aceleaşĭ"

29. Şi cel cu vrâsta prunc şi cel în putere uneltesc laptele, însă unul spre a se hrăni, iar celălalt spre a se îndulci. De asemenea se întâmplă şi la cel lucrător ce ceteşce Psalmĭ, care se arată că face şi privitorul: Însă cel dintâĭ spre a se împuternici şi a se întări sufletul, iar privitorul spre a se veseli şi maĭ ales ca să alineze înfocarea inimeĭ luĭ şi spre a se înălţa el către Dumnezeŭ şi spre mişcarea vărsătoare de lacrămĭ. Pentru că deşi întru dânsul saltă şi doreşce veselia Dumnezeeştilor strălucirĭ şi se preface din slavă în slavă şi să înmulţăşte, dar însă alcătuirea trupuluĭ luĭ şi materialitatea inimeĭ luĭ cea de lut slăbeşce. Iar cum că întru acest chip îşĭ petrece viaţa cel lucrător întru Dumnezeeştile cuvinte prin cunoşcinţă, împreună şi cu învăţătura şi meşteşugul cel cunoscător, nu poate să grăească cuvânt; de asemenea însă pre această cunoşcinţă o priimeşce prin tăcere şi cel privitor şi câte le învaţă de asemenea fără de graiŭ, şi pre ale sale privind, a grăi cuvinte nu poate; căcĭ se zice: De la aceştia veĭ auzi pre minunate ale linişteĭ (înspăimântătoare). Prea minunate aŭ zis, ci în ce fel minunate, nu aŭ putut să spuie; Pentru aceea s-aŭ părăsit de a maĭ grăi pre cele negrăite şi maĭ presus de cuvânt. Drept aceea să cade a-ĭ ferici pre aceea, pre cariĭ maĭ înainte i-aŭ fericit Dumnezeescul Cuvânt (Ioan **20**. 29) [69], adecă pre ceĭ ce aŭ crezut maĭ înainte de a vedea, cum sunt ceĭ lucrătorĭ; Ci şi pre ceĭ privitorĭ îĭ socotesc cum că sunt prea fericiţĭ: Fiindcă dacă cel lucrător deşi nu aŭ văzut, ci numaĭ din credinţă are pre a fi fericit, ce oare va gândi cineva pentru cel privitor? Carele umblă prin credinţă maĭ înaltă şi maĭ presus decât cel lucrător şi carele vede cele marĭ şi minunat, şi carele pătimeşce şi în toată ziua vede suişurĭ întru inima luĭ şi să înDumnezeeşce dupre cuviinţă.

[66] *Facerea*, **18**, 21: "Pogorî-Mă-voi deci să văd dacă faptele lor sunt cu adevărat aşa cum s-a suit până la Mine strigarea împotriva lor, iar de nu, să ştiu".
[67] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 42: "Iar femeii îi ziceau: Crede, nu numai pentru cuvântul tău, căci noi înşine am auzit şi ştim că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii".
[68] *Idem*, **20**, 28: "A răspuns Toma şi I-a zis: Domnul meu şi Dumnezeul meu!".
[69] *Idem*, **20**, 29: "Iisus i-a zis: Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut".

30. Pentru cea îndoită a omuluĭ alcătuire a trupuluĭ, aŭ împărțit potrivit în două părțĭ Ziditorul tuturor și împodobitorul Dumnezeŭ pre petrecerea cea bună și pre viață; Și spre trebuința adecă celuĭ văzut și simțit om, aŭ zidit pre toată zidirea cea văzută, iară pentru omul cel gândit, carele este sufletul, pre toate cele ce să înțăleg întru simțita zidire. Însă întru adevăr precum cu cea simțită a omuluĭ este *unită și gândită, întru acest chip și în toată cea văzută zidire se vede că împreună se află în fiecare a* parte gândită frumuseță; Și nu poate să zică cineva cum că vreuna din cele văzute este lipsită de gândita unire. Și aceasta cu bun cuvânt. Fiindcă dacă toate pentru om sunt făcute, prin Dumnezeescul Cuvânt al Atot-Țiitoruluĭ, să cuvenea fără de alt să nu se arate că se face nimic cu necuviință, și prin urmare să nu rămâie nimic neînțălese din câte sunt văzute în cele ale zidirii. Deoarece bine petrecând trupul din lucrarea celor văzute, sufletul creștinesc ar fi rămas deșert și atuncea trupul ar fi fost maĭ bun decât sufletul: care este cu necuviință. Că de unde ar fi avut sufletul dupre cuviință pre a viețui maĭ întâĭ? De la Dumnezeŭ? Aceasta ar fi o neorânduealǎ la Cela ce prin Cuvânt aŭ zidit pre toate. Căcĭ atuncea se va afla puțin despărțită de alcătuire ființa aceea care s-ar mișca de la sineșĭ către Dumnezeŭ. Și aceasta era să fie nemijlocit și la noĭ. Însă să cuvenea întru adevăr, din cea simplă înțăleasă să ne suim și să agonisim pre desfătare din privire. Ci deși rânduealǎ de Înger ne-ar fi dat nouă, (care însă este afară de rândueala fireĭ, a să întâlni minte materialnică și a se întinde spre cel bun asemenea cu mințile cele nematerialnice); Fiindcă aceea întru adevăr, nu din afară aŭ pre viața lor și pre întindere către cea dintâĭ Frumuseță, ci de la sineșĭ începând să îndulcesc de Dumnezeeștile și unatecele străluciri. Iar noĭ fiindcă suntem maĭ de jos dupre fire și al doilea dupre Îngerĭ cu cea maĭ de jos rânduealǎ ca să zic așa, dupre rânduealǎ ne apropiem și ne unim cu Dumnezeŭ și cu frumuseța Luĭ. Și către aceasta dar nu facem ca începătură către ființele cele despărțite, saŭ către cele simple înțălese: Că aceasta este a Îngerilor, care la sineșĭ aŭ pre începătură către Dumnezeasca întindere: Ci din cele alcătuite dupre cuvânt mișcându-ne și ajungând întru cele proaste zidiri, venim întru cele nezidite ca la cele dupre fire, și așa simplu către noĭ și către Dumnezeŭ ne aducem (unatec).

Dintru acestea dar vom avea pre bogăție înlăuntru nostru, adecă: de a ne desfăta gânditor și a viețui și a ne aduce către Dumnezeŭ. Decĭ întru toate cele simțite, cele ce să înțăleg, să privesc răspândite celor maĭ înainte arătațĭ (privitorilor) pre care întru adevăr cel lucrător, orĭ nu poate să le vază, orĭ nu voeșce. Și nu poate adecă, fiindcă nu are pre omul acela carele să-ĭ arate, saŭ scriptura; Iar nu voeșce, căcĭ întru adevăr deși pre acestea le câștigă (om și scriptură), însă din mândrie și vicleșug nu crede pre aproapele, ci numaĭ spre sineșĭ să încrede, și pentru aceea rămâne negustat din învățătura acestora: și numaĭ pre cele văzute ale scripturеĭ le priveșce destulă povățuire luișĭ. Iar pre zidire întrebuințându-o slab (destrăbălat) către slujirea trupuluĭ, o socoteșce pre aceasta a fi cucernicie, și îndestulându-se cu aceasta, nu maĭ caută ceva maĭ mult. Iar cel privitor din zidirele cele văzute ș-aŭ ales luișĭ pre cele nevăzute, și aflând dar și pre scriptură că se conglăsueșce cu Duhul, cu bucuros picior înaintează către despărțitele ființe, și văzând pre buna cuviință și frumuseța acestora cu bucurie să înalță de la acestea prin Dar, și se duce la cele nezidite gândite ale luĭ Dumnezeŭ. Și după ce va dobândi pre nemărginirea și privirea acestora, pre cât este cu putință, înaintează la raza Dumnezeeștiĭ frumusețĭ, negrăit unatec și maĭ presus de lume, cu mare spăimântare, după cum urmează, asemenea (priimind) și pre prea luminata strălucire aceea a Mareĭ cuviințe în stare simplă și unatecă, nu are ce a se face de bucurie și minunare, când și priimeșce fără de grijă curgerea Dumnezeeștiĭ veseliĭ. Și celuĭ lucrător adecă, cu osârdie și cu bună aplecare i se face dascăl, arătându-ĭ calea ceea ce duce la adevăr, prin cuvânt și scriere.

„Despre împărtășirea Sfântuluĭ Duh"

31. După ce aĭ văzut ce este vărsarea în inimele credincioșilor și semnul vărsăriĭ, care este adecă Duhul cel Sfânt, din Tatăl prin Fiul, Cela ce plineșce toată lumea, cu totul pretutindenea fiind

şi cu totul în fieştecare din credincioşĭ vărsându-se; Fără de pătimire împărtăşindu-se şi singuratec împărtăşându-se: Iar semnul al aceştiĭ împărtăşirĭ, saŭ al vărsăriĭ ceĭ întru noĭ fiind: aplecare întru smerenie a sărăcieĭ, neîncetată vărsare dureroasă a lacrămilor, dragoste către Dumnezeŭ şi către aproapele deplină şi nemincinoşită, bucuria inimeĭ şi veselie întru Dumnezeŭ, îndelungă răbdare către datoria bunătăţilor, către toate şi în scurt a zice: facerea de bine, unirea minţiĭ şi privirea şi luminarea, puterea rugăciuneĭ cu ferbinţeală pururea mişcătoare, şi maĭ mult decât toate neîngrijirea de cele vremelnice întru aducere aminte de cele veşnice: Atuncĭ zi: „Cât sunt de minunate lucrurile Tale Doamne" (Ps. **138**. 14) [70], cu adevărat „Prea slăvite s-aŭ grăi pentru Tine Cetatea luĭ Dumnezeŭ" (Psalm **86**. 3) [71], adecă zicându-se pentru inima cea credincioasă.

32. Marele Sfat al Dumnezeuluĭ nostru şi cea dupre bună voinţă neînţăleasă a luĭ iubire de oamenĭ maĭ presus de fire a Părinteluĭ, pre care aŭ venit să o aducă Iisus, Înger al eĭ făcându-să nouă, pentru covârşitoarea şi cea maĭ presus de înţălegere sfinţănie şi bunătate şi dragoste a neamuluĭ nostru: pre aceasta dacă înţălegându-o aĭ înţăles-o, întru care să adună toate cuvintele cele văzute într-un cuvânt scurtat, pre care Dumnezeŭ a-l da nouă s-aŭ făgăduit; atuncea nu veĭ rămânea, niciodată înspăimântat, ci bucurându-te şi împăciuindu-te veĭ fi.

33. Scoposul Dumnezeeştiĭ mărirĭ cel pentru hatârul nostru, şi câte s-aŭ făcut pentru acesta între noĭ şi Dumnezeŭ, dacă întru adevăr îl veĭ cunoaşce şi veĭ înţălege adecă ce voeşce pentru noĭ Dumnezeŭ, şi cum săvârşim cele ale noastre, şi câte lipsesc de cele cuviincioase către trebuinţă, atuncea întristarea cea de Dumnezeŭ iubită, cu deplină adevărată smerită cugetare, facă-se lucrare ţie de-a pururea.

„Despre privire"

34. Cel ce cugetă pre toate cele îndatorite către dragostea luĭ Dumnezeŭ, dupre aruncare cu luare aminte prin înţălegătoare vedere, acesta va afla fără de îndoeală răsărind în sufletul luĭ acelea trei: zic adecă „credinţa, nădejdea şi dragostea", de la care să deşteaptă prin toate sfinţitele Scripturĭ şi cărţĭ, întru a vorbi cu mare înţălepciune, ca să se facă întru adevăr dobândă la oamenĭ, prin oarecare meşteşugirĭ. Iar sfârşitul, saŭ maĭ ales să zicem, temelia tuturor lucrătoarelor şi privitoarelor bunătăţĭ, aceasta este cu adevărat: cea dintru noĭ Sfinţită Treime, prin care ne unim cu Sfânta Treime, făcându-ne oarecum ca nişce alţĭ Îngerĭ.

„Despre privire"

35. Mintea cea sănătoasă cuprinzător priveşce trei triadiceştĭ stărĭ de taine pentru Dumnezeŭ: adecă, personală (a feţiĭ), firească şi următoare ceĭ fireşcĭ. Şi adecă cea dintăĭ Treime, dărueşce pre a eĭ înfăţoşare minţiĭ şi maĭ ales din sfinţitele scrierĭ; Iară cea firească treime să priveşce şi din înţălegerea celor ce sunt; Iară cea următoare fireĭ, să adună din adevărata cuvântare (logică). Şi aşa adecă în cea dintăĭ triadicească stare când va intra, saŭ maĭ bine a zice, mintea când se va pironi, întâlneşce pre cel neapropiat, însă nu aşa prost saŭ cum s-ar întâmpla; Iar întru cea de a doua cu adevărat, află bucurie şi înţălepciune cu înspăimântare. Iară când va intra întru a treia treimicească stare, atuncea cu adevărat intră în negură unde este Dumnezeŭ, şi se face cu totul simplă şi nemărginită şi nehotărâtă, întru neînchipuită şi neformăluită stare. Iară când va privi întru aceste trei treimiceşcĭ stărĭ, saŭ maĭ ales va

[70] *Psalmii*, **138**, 14: "Te voi lăuda că sunt o făptură aşa de minunată. Minunate sunt lucrurile tale şi sufletul meu le cunoaşte foarte".
[71] *Idem*, **86**, 3: "Îmi voi aduce aminte de Raav şi de Babilon, între cei ce mă cunosc pe mine; şi iată şi cei de alt neam şi Tirul şi poporul etiopienilor, aceştia acolo s-au născut".

vedea la Dânsele cu un chip oarecare de zece stări că cuprinde acestea, întru care zic Sfinții Părinți și propoveduitorii adevărului, cum că lăcueșce trupeșce toată plinirea Dumnezeirei, atuncea cu adevărat vede pre pacea care covârșăște toată mintea, întru desăvârșirea și nemărginirea Darului celui privitor.

„Despre privire"

36. Și iarăși când mintea va împărți întru acest chip, vede trei așăzări ale Duhovnicescului Dar în tainică stare înlăuntru în cea a lui Hristos dăruire, care este izvorâtoare de pace adecă: cea mai presus de lume, cea cuprinzătoare de lume, și cea întru sineși. Deci întru această Treimicească unime, ori cu adevărat a zice zecime, ori întru desăvârșita privire, mintea cu bunul Dar săvârșește în suflet tainic boldurile Dumnezeeștii dragoste și pre cele ale eiși, și să strălucește și să înfrumusețază despre acestea și să bucură și să veseleșce; și prin urmare și ea (mintea) făcându-se întru Duhul, pre iubirea sufletului o întoarce către Dumnezeŭ și-l mișcă pre el către Dumnezeasca dragoste. Și de aicea începe a iubi pre Dumnezeŭ, și mai ales să rădică și înaintează în dragostea aceasta și să pleacă și vede, și să grăbeșce spre împlinirea poruncilor, pre cât este cu putință; Și să sileșce pentru toate prin Dar, ca să poată după doritul chip a se întinde și a vedea săvârșindu-se Dumnezeasca dragoste întru dânsul. Atuncea Dumnezeŭ și mintea să face cu prea slăvire într-un singur Duh: Deoarece când Dumnezeŭ după priimire învoitoare va lăcui în minte Duhovniceșce, iar mintea după punere (aruncare) asemenea întru Dumnezeŭ , (care curat să priveșce cea zisă de Pavel: „Iar cel ce să lipeșce de Domnul întru un Duh este" 1Cor. **6**.17) [72]: atuncea Dumnezeŭ strălucire, și lumină și iubire (amor) să face minții, și prin urmare mintea să veseleșce în Dumnezeŭ cu minune bucurându-să într-o singură strălucire a întreitei Lumini, făcându-se în pace și odihnin-du-se în Hristos cu înspăimântare dupre cuviință

„Despre privire"

37. Cinci (5) cuvinte ori le zice cineva, ori voeșce a le zice, ori le gândeșce, ori iarăși le vede mintea cea privitoare, cuprinzător se văd împrejurul lui Iisus celui ce s-aŭ făcut Om, adecă: Cuvântul slavei, și al dragostei și al Darului, încă și al păcii și al odihnei: Carele cuvânt adecă al slavei, dintru aducerea întru ființă a celor ce s-aŭ făcut, și cele ce să văd, și cele ce să gândesc, ca într-o oglindă să priveșce, că: Toate ceea ce s-aŭ făcut" (Ioan **1**.3) [73], ori veacuri și cele ce sunt în vreme, adecă toată podoaba cea cerească și cu mult mai vârtos cele de sub vreme. Și lucrul cel mai mare decât acesta, căci: „este de o fire și împreună șăzător pre scaun cu Tatăl și cu Duhul" (Efes. **1**.20) [74]; „Chip fiind a lui Dumnezeŭ celui nevăzut și strălucire a slavei Lui" (Evr. **1**.3) [75], și pre toate fireșce având-le cât le are și Tatăl, pentru aceea că: „Însuși este întru Tatăl și Tatăl întru Dânsul" (Ioan **14**.11) [76]. Iar al dragostei, (lipeșce la toate subiectile acestea „să priveșce") căci „Cuvântul trup întru noi s-aŭ făcut, și s-aŭ sălășluit întru noi (Ioan **1**.14) [77]. Iar al Darului, dintru vărsarea de lumină

[72] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El".
[73] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 3: "Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut".
[74] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 20: "Pe aceasta Dumnezeu a lucrat-o în Hristos, sculându-L din morți și așezându-L de-a dreapta Sa, în ceruri".
[75] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 3: "Care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui și Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, după ce a săvârșit, prin El însuși, curățirea păcatelor noastre, a șezut de-a dreapta slavei, întru cele prea înalte".
[76] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 11: "Credeți Mie că Eu sunt întru tatăl și Tatăl întru Mine, iar de nu, credeți-mă pentru lucrările acestea".
[77] *Idem*, **1**, 14: "Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din tatăl, plin de har și de adevăr".

şi dăruirea cea întru noĭ a Duhuluĭ celuĭ de viaţă făcător, „Căcĭ dintru plinirea Luĭ toţĭ am luat, şi Dar pentru Dar" (st. **14**) [78]. Iar al păciĭ, că căriia „bine vestitor s-aŭ făcut celor de aproape şi celor de departe, făcând pace, şi împăcând pre cele de pre pământ cu cele cereşcĭ, de unde şi Tatăl împreună ne-aŭ sculat pre noĭ şi ne-a pus să şedem împreună cu sineşĭ" (Efes. **2**.13, 18) [79] întru cele cereşcĭ, şi ne-a odihnit cu odihna cea întru Hristos. Fiindcă printr-însul fără de îndoeală ne-am făcut moştenitorĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ, decât care lucru, nu numaĭ că nu este nimic maĭ tare şi maĭ puternic, dar nicĭ întocmaĭ, cu covârşire maĭ puternic maĭ presus de nemărginire fiind; De aicea întru Unimea Treimeĭ să priveşce trei cuvinte împreunate şi unite către un sfârşit minunat al unuĭ tainic scopos povăţuindu-ne, dintru înţălegerea celor zise cinci cuvinte, cu adevărul şi cu Duhul. Şi aşa înaintează cu dragostea şi cu înfrânarea, cu privigherea şi cu cetirea şi cu rugăciunea cu smerită cugetare şi cu lucrătoarea dreptate, pre cât este cu putinţă nevoindu-se, şi către arătările cele văzătoare de Dumnezeŭ şi către Dumnezeeştile înţălegerĭ dupre asemănare merge, şi vieţueşce singur numaĭ cu singur Dumnezeŭ, nicĭdecum schimbându-se din luarea aminte cea cuviincioasă luişĭ şi din frica ceea ce i să cuvine: Şi prin acestea dobândeşce multe şi foarte strălucitoare dăruirĭ ale Duhuluĭ întru dragoste sfântă şi întru bucuria inimiĭ, şi în pace maĭ presus de fire şi întru celelalte adevărate bunătăţĭ, şi de aceea să face Biserică a luĭ Dumnezeŭ şi nou moştenitor de deodată a zice dupre Dar Dumnezeŭ din punere.

La ceea ce: „Aŭ zis Dumnezeŭ luĭ Avraam: înmulţând voiŭ înmulţi sămânţa ta, şi celelalte"...

38. Decĭ când eŭ voiŭ privi spre Domnul Dumnezeŭ Omul cu ochiŭ liniştit al sufletuluĭ, întru făcătoarea de viaţă şi luminătoarea putere a Duhuluĭ şi mă fac întru cele zise maĭ înainte cinci cuvinte pentru Dânsul, atuncea văd minunat săvârşindu-se cea făgăduită de demult luĭ Avraam de la întrupatul Cuvânt zicându-se arătat: „Înmulţând voiŭ înmulţi sămânţa ta ca stelele ceruluĭ şi ca nisipul cel de pre margenea măriĭ" (Fac. **13**.17) [80]. Căcĭ precum când zice: „întru sămânţa ta se va binecuvânta toate neamurile" (Fac. **12**.3) [81]; Prea Sfinţitul Pavel readuce înţălesul sămânţeĭ la Iisus (Rom. Cap. 3) [82], asemenea foarte cu bună cuviinţă şi înmulţitoarea sămânţă a luĭ Avraam, Domnul Iisus este, prea înmulţit fiind pentru unirea Dumnezeireĭ, precum şi întru lucrare nemărginit pentru bunătatea, iar necercat pentru mulţimea, ca Cel ce cu adevărat înmulţit este, adecă Dumnezeul cel dăruitor, ca stelele ceruluĭ şi ca nisipul cel dupre margenea mărilor. Dupre neam este a luĭ Avraam şi dintr-însul trăgându-se cu adevărat, şi că nu are nicĭ o unire să se zică de Dumnezeŭ despre Ismail, că nu era fiŭ al ceĭ slobode, ci: „cum că întru Isaac se va numi ţie fiŭ" (Fac. **17**.19) [83]. Nicĭ

[78] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 14: "Şi Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din tatăl, plin de har şi de adevăr".
[79] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 13, 18:
"13. Acum însă, fiind în Hristos Iisus, voi care altădată eraţi departe, v-aţi apropiat prin sângele lui Hristos.
18. Căci prin El avem şi unii şi alţii apropierea către tatăl, într-un Duh".
În citatul din text se cuprinde şi stihul 17 din cap. 2 din *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*:
"17. Şi venind, a binevestit pace, vouă celor de departe şi pace celor de aproape".
[80] *Facerea*, **13**, 17: "Scoală şi cutreieră pământul acesta în lung şi-n lat, că ţi-l voi da ţie şi urmaşilor tăi pentru vecie". În citat e curpins şi stihul 16 din cap. **13**: (*Facerea*): "Voi face pe urmaşii tăi mulţi ca pulberea pământului; şi de va putea cineva număra pulberea pământului, va număra şi pe urmaşii tăi.
[81] *Idem*, **12**, 3: "Binecuvânta-voi pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; şi se vor binecuvânta întru tine toate neamurile pământului".
[82] Cap. **3** din *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, se intitulează *Toţi oamenii, fără osebire, sunt păcătoşi*. Mai ales stihurile 21, 22, 29, 30, 31.
[83] *Facerea*, **17**, 19: "Iar Dumnezeu i-a răspuns lui Avraam: «Adevărat, însăşi Sarra, femeia ta, îţi va naşte un fiu şi-i vei pune numele Isaac şi Eu voi încheia cu el legământul Meu, legământ veşnic: Să-i fiu Dumnezeu lui şi urmaşilor lui".

iarăşĭ pentru Israil, fiindcă nicĭ aŭ venit la atâta mulţime, nicĭ toţĭ oamenii pământuluĭ nu a dobândit atâta binecuvântare pre cât Domnul nostru Iisus Hristos carele ca Cel ce din sămânţa luĭ Avraam s-a luat, Dumnezeŭ Cuvântul, şi este întru o faţă – Dumnezeŭ-Omul, al căruia şi numaĭ pacea dupre nicĭ un chip are hotar, ale căruia judecăţĭ adânc mult şi căile luĭ necercate sunt, şi puterea, şi înţălepciunea şi toate cele Dumnezeeştĭ dimprejurul Luĭ, sunt nemărginit cu nemărginire nemărginite; „Întru Dânsul şi nevăzut neamurile aŭ dobândit fără de aşteptare pre binecuvântarea (Rom. **4**.18) [84].

Ci nicĭ să potrivea şi nicĭ era de nevoe ca Dumnezeŭ să făgăduească cum că are să dea Dar Patriarhuluĭ pentru înmulţirea noroduluĭ din sămânţa luĭ. Fiindcă întru adevăr pentru acestea a se bucura, este a neamuluĭ celuĭ prost păgânesc; iar însă al bărbatuluĭ celuĭ înţălegător, este a se bucura de cele maĭ bune, precum era Avraam iubitor de Dumnezeŭ; şi maĭ ales atâta, cât şi Patriarhul acela aŭ iubit din tot sufletul a se bucura maĭ ales de cea dupre putere cunoşcinţă şi privire spre Dumnezeŭ. Şi întru aceasta va priimi mulţime de Dumnezeeştĭ înţălegerĭ şi privirĭ şi strălucirĭ şi prin urmare a se înmulţi cu Dumnezeească cuviinţă. Astfel să face Moisi mergător minunat, şi slujitor vrednic, ca întru cunoşcinţă să vază pre Dumnezeŭ arătându-i-se luĭ. Şi aŭ văzut pre cât a fost vrednic de a vedea; Şi atâta s-a făcut de mult şi atâta cunoşcinţă de Dumnezeească înmulţire a venit preste dânsul, ca preste nimenea altul (Eş. **34**.29) [85]. Iar luĭ Solomon că i s-aŭ dat de la Dumnezeŭ vărsare şi mulţime de înţălepciune şi de meşteşugul fiinţelor (Pild. Cap. **1**) [86] ca năsipul cel de pre margenea mării, dupre care şi înmulţit era decât toţĭ ceĭ de atuncea: orĭcarele să-şĭ aducă aminte şi să ştie şi tare cu lesnire va cunoaşce întru ce înmulţăşte pre oamenĭ Dumnezeŭ, şi nu că le dărueşce lor sămânţă omenească. Fiindcă Dumnezeŭ desăvârşit nu să bucură de mulţimea poporuluĭ precum s-ar întâmpla, ci să bucură de înţălepciunea şi ştiinţa Duhovnicesculuĭ suflet şi de celelalte fapte bune, care este cu nelesnire de a le număra cineva.

Iar pre toate acestea le avea cu îndestulare nemărginită Domnul Iisus, sămânţa luĭ Avraam, întru care aŭ lăcuit toată plinirea Dumnezeireĭ trupeşce" (Col. **2**.9) [87]; Carele cuprinzător covârşaşce măsurile nemărginiteĭ mulţimĭ: şi din Care devine toată fiinţa şi mulţimea, precum şi comorile şi vistieriele cunoşcinţeĭ şi ale înţălepciuneĭ ceĭ ascunse întru Hristos. Şi aceasta este dupre Dumnezeasca cuviinţă cu adevărat dăruire, maĭ ales care cu bun cuvânt făgădueşce prea aleasă prietenie a luĭ Dumnezeŭ cu Avraam; şi vede înmulţire – întru Hristos Iisus – Dumnezeească şi nemărginită a celor cinci cuvinte cum am maĭ zis. Maĭ întâiŭ întru adevăr de la Dumnezeasca Luĭ slavă, vede mărimele Dumnezeeştiĭ firiĭ Luĭ, ca a unuĭ Dumnezeŭ adevărat ce este, care de Părinţĭ şi teologhiseşce că sunt nemărginite pentru mulţime şi încercate pentru mărimea. Pe urmă cele ale atârnăriĭ întru înfierea cea către Părintele şi cele adevărate ale ceĭ de o fiinţă către Dânsul: vărsarea Darurilor, împărtăşite de zeciurĭ de miĭ de oamenĭ, de se va întâmpla şi de toată lumea, fără de patimi scădere. Încă şi ale întrupăriĭ iconomiĭ şi câte altele sunt negrăite şi maĭ presus de număr. Care toate, ca să zic pe scurt, este din Dumnezeasca slava Luĭ; Şi din dragoste din dăruire, din pace şi din odihna noastră, dacă cineva va privi pre cât este cu putinţă, şi maĭ presus de mulţimea stelelor ceruluĭ şi maĭ presus de numărul nisipuluĭ cel de pre margenea mărilor, este ascunsă înmulţirea luĭ Hristos sămânţa luĭ Avraam; Şi după vrednicie va lăuda slăvind pre Dumnezeŭ pentru atâta de mare şi înaltă şi minunată şi tainică făgăduinţă şi vrednică numaĭ singur luĭ Dumnezeŭ, izvorul

[84] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 18: "Împotriva oricărei nădejdi. Avraam a crezut cu nădejde că el va fi părinte al multor neamuri, după cum i s-a spus: «Aşa va fi seminţia ta»".
[85] *Ieşirea*, **34**, 29: "Iar când se pogora Moise din Muntele Sinai, având în mâini cele două table ale legii, el nu ştia că faţa sa strălucea, pentru că grăise Dumnezeu cu el".
[86] *Pildele lui Solomon*. cap. **1**, *Cum dobândeşte şi se pierde înţelepciunea*.
[87] *Epistolă către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Căci întru El locuieşte, trupeşte, toată plinătatea Dumnezeirii".

Darurilor, care să săvârşaşce întru cel maĭ presus decât toţĭ aleşiĭ prietenĭ prea credincioşĭ, spre obşteasca şi covârşitoarea bună fericire a neamuluĭ omenesc şi maĭ ales al credincioşilor. Slavă Celuĭ ce a binevoit să se facă atâta întru înmulţire, AMIN.

La: „Laudă suflete al meŭ pre Domnul" *

39. Laudă suflete al meŭ pre Domnul din cerurile ceruluĭ, a căruia fiinţă este lumină: Laudă-L pre El întru ceĭ de sus, dimpreună cu toţĭ Îngeriĭ Luĭ şi a puteriĭ Luĭ: Că foarte lăudată este şi puterea şi înţălepciunea, şi binecuvântat este Numele cel Sfânt al Luĭ. Laudă pre Domnul din apele cele maĭ presus de tărie şi cea maĭ presus de ele lumină, întru întărirea ceruluĭ şi a rânduelii luĭ, şi a acoperământuluĭ luĭ, şi a împrejur mişcăriĭ luĭ ceĭ minunate, şi din aprinsul aer cel ce arde tot, din Soare, din Lună şi din Stele, din slavă şi din frumuseţă şi din deosebirea lor şi aşăzarea şi mişcarea, şi din înferbântata stare a ceĭ fără de materie şi fără de stare, care este prea înfricoşată. Din lumina zileĭ şi din schimbarea eĭ, prin care prea cu înţălepciune pre cele din lume deopotrivă le rândueşte. Laudă suflete al meŭ pre Domnul, din împrotivnică amestecare a celor fără de asemănare marĭ patru stihiĭ a totuluĭ (universuluĭ), a minunateĭ păcĭ şi a buneĭ stărĭ, zic a apeĭ, a foculuĭ, a aeruluĭ şi a pământuluĭ. Din mişcarea cea multă şi deosebirea celor zburătoare şi al purtăriĭ de grijă pentru ele. Laudă-L pre El din mare şi din stăpânirea puteriĭ sale, pre care o înfrânează întărirea prea putreduluĭ năsip, şi din toate cele târâtoare dintru dânsa minunate fiinţe de multe felurĭ şi chipurĭ şi mărimĭ şi calităţĭ şi purtare şi obiceiurĭ şi maĭ înainte deprindere şi putere şi lucrare.

Laudă iarăşĭ cu pace şi cu spăimântare pre Domnul, din grabnica şi de tot felul de aducere a măriĭ spre trebuinţa omuluĭ cea săvârşitoare de viaţă. Laudă pre Domnul bucurându-te, din pământ şi din cele dintru dânsul mişcătoare vieţuitoare şi târâtoare, care sunt nenumărate după felurĭ şi împestriciunĭ, şi foarte multe; De asemenea din copacĭ şi cele ce răsar dintr-înşiĭ felurite rodurĭ, şi din ceĭ neroditorĭ în care vedem deosebite felurĭ: şi ce este maĭ de mirare şi de acelaşĭ neam. De asemenea şi din plante, a fructelor, a curcubeţilor, a grânelor şi toate legumele, din cele ce sunt în ele bună mirosire, căldură, învârtoşare, umezală, uscăciune, cele ce să deosebesc în multe chipurĭ maĭ presus de cuvânt covârşitoare. Şi din apele cele în multe forme şi împestriţate, şi din ploĭ, şi din ninsoare, din grindină, tunete şi fulgere. Decĭ dintru acestea şi atâtea felurĭ laudă suflete al meŭ pre Domnul, pentru neînţăleasa Luĭ putere şi înţălepciune negrăită şi slavă netâlcuită, când de un asemenea Ziditor toate cele văzute pentru nemărginita Sa dragoste ceea ce spre tine s-a făcut, ca în cele strălucite şi prea slăvite să trăeşcĭ, dupre cuviinţă şi cuvântare; Şi slava şi înţălepciunea şi puterea Făcătoruluĭ tăŭ să o oglindeşcĭ, şi al atât de iubitor, întrucât şi pre Unul Născut Fiul Săŭ dându-L pentru noĭ, în chip strein întrupându-Se maĭ presus de minte cu chip minunat.

„Despre Privire"

40. Ce Ş-aŭ adus aminte, şi aşa aŭ trebuit să zică, cea maĭ presus de putere Stăpânirea puteriĭ Tale şi maĭ presus de fiinţă Stăpâne? Şi ce Te-aĭ sfătuit Prea Înţălepte Împărate, dacă aşa să cuvine să grăesc? Şi ce aĭ voit prin neînţăleasa bună voinţă Prea Bunule Dumnezeule? Şi ce aĭ făcut din nemărginita dragoste, Atot Ţiitorule Doamne, din negrăita purtare de grijă cea spre noĭ, a Ta bunătate Prea Slăvite? Slavă nemărginiteĭ bunătăţiĭ Tale care aĭ arătat-o spre noĭ cu maĭ înainte necuprinsă, Tu care la toţĭ şi la toate eştĭ necuprins şi neajuns. Pentru care voesc şi eŭ a zice împreună cu Cuviosul David: „Cât s-a mărit lucrurile Tale Doamne, foarte s-aŭ adâncat gândurile

* Titlul apare în mss.: "La «Laudă suflete al meu pre Domnul»

Tale“ (Ps. **91**.5) [88]. Fiindcă văz întru adevăr cu mintea întru Duhul și iată plină de slavă este casa Domnuluĭ: Pe lângă acestea mă văd întru acelașĭ chip și pre mine întru slava caseĭ Domnuluĭ, prea plină de slavă și Dar în negrăită odihnă și nespusă pace vecinică. Și mă spăimântez cu totul și mă împung și mă rănesc de boldurile Dumnezeeștiĭ dragoste și mă ard de ferbințală iubitoare (amoreasă), întru bucurie Duhovnicească și desfătare maĭ presus de lume și veselie; Și de Sfânta Lumină dupre Dumnezească dăruire mă umplu cu inima întru Duhul cu flacără nestânsă; Și așa în cuvintele ființelor întru, și pre toate cuvintele ale tuturor adunându-le într-un cuvânt tainic, și pre toate cele ale scriptureĭ totdeauna la acelaș Cuvânt le văd sfârșindu-se. Și multe alte câte taine mi să descopere întru unul și acelașĭ Cuvânt aducându-se și prin unul și acelașĭ văzându-se, arătându-se celor ce văd întru adevăr și întru Duhul;

Acel Cuvânt este Marele Sfat al luĭ Dumnezeŭ: și spre Carele căutând David a cântat: „Sfatul Domnuluĭ în veac rămâne și cugetul inimeĭ Luĭ în neam și în neam“ (Ps. **32**.11) [89]. Căcĭ Sfatul Domnuluĭ nimenea nu poate a-l deslega: și nu din învățătură, saŭ să vede, saŭ să dă acest Sfat, ci din Dar ipostatnic și Duhovnicesc, întru adevăr luminând pre minte și pregătindu-o a vedea pre cele maĭ presus de lume. „Cine cunoașce puterea urgieĭ Tale Doamne? Și de frica Ta mânia Ta să o numere?“ (Ps. **89**.13) [90] zice Dumnezeasca scriptură. Că cu adevărat cunoșcința cea Duhovnicească dintru mine zice: Cine cunoaște stăpânirea iubireĭ Tale? Și din lucrurile Tale poate număra dragostea Ta? Minunate sunt lucrurile Tale și ale dragosteĭ Tale Doamne, și sufletul meŭ le cunoașce foarte. S-aŭ minunat cunoșcințele iubireĭ Tale: Cine poate cu totul căuta către dânsa? Fiindcă nu covârșașce numaĭ cu însușirea, întinzându-se la nemărginită nemărginire, ci și cu felurimea asta negrăită și înaintează aicĭ și acolo cu nehotărâtă ințălepciune și putere cuviincioasă. O! negrăite Doamne! Cu firea și cu puterea și cu lucrarea Unime, iar cu Ipostasurile și cu personalele însușirĭ Treime. Bine cuvântat eștĭ cela ce ne-aŭ bine cuvântat pre noĭ cu toată binecuvântarea cea Duhovnicească în fața Domnuluĭ nostru Iisus Hristos întru Carele ne-aĭ adunat și ne-aĭ așăzat pre noĭ întru cele cereșcĭ, maĭ presus de toată începătoria și stăpânirea și puterea și Domnia, și decât tot numele carele se numeșce, orĭ în veacul acesta, orĭ în cel viitor (Efes. **1**. 21) [91]; Și ne-aĭ pus împreună moștenitorĭ și cu totul moștenitorĭ aĭ Tăĭ Treime al unuĭ Dumnezeŭ. Toate le-aĭ dat nouă în stăpânire și cele din jur și cele de pre pământ cu minune, prin Iisus Hristos prin Care ne-am și îndreptat și cu cuvântul fireșce și cu Darul pământeniĭ. O! covârșire a Dumnezeeștiĭ dragoste și a iubireĭ ceĭ minunate! De Tine Dumnezeule în Treime și Dumnezeŭ Cuvântul în Dar ne împărtășim de Tine. Proslăvit eștĭ cu adevărat Doamne, care de atâta slavă ne-aĭ învrednicit pre noĭ, maĭ presus de ințălegere cu adevărat, Negrăit eștĭ Tu și câte facĭ sunt neințălese maĭ presus de ințălegere și dragostea Ta cea pentru noĭ este cu covârșire nespusă.

41. Fericit este bărbatul acela, a căruia simțirea cea gândită din liniștea cea cuvântătoare i-aŭ înflorit; și precum am zice, către sine șĭ s-aŭ întors și trăeșce prin insuflarea și ajutorirea Duhuluĭ: Aceasta este rodul mințiĭ ceĭ sânătoase prin Dar, care pre așăzările sufletuluĭ le îndreptează și împreună rădică pre minte, și pre inimă prea lesne o preface, și prin cuget către cele Dumnezeeștĭ întraripează. Acesta a-șĭ veni întru sineșĭ fără de al liniștеĭ meșteșug știutor și iscusit și fără de curățănia mințiĭ ceĭ prin Dar, cu adevărat maĭ cu neputință este, decât prin aer a înota omul. Iar

[88] *Psalmii*, **91**, 5: “Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, adânci cu totul sunt gândurile tale!”.
[89] *Idem*, **32**, 11: “Fericit este neamul căruia Domnul este Dumnezeul lui, poporul pe care l-a ales de moștenire Lui”. În mss., trimiterea se face la **32**, 12. Am decalat în ediția de față trimiterea cu un stih: **31**, 11: “Iar sfatul Domnului, rămâne în veac, gândurile inimii Lui, din neam în neam”.
[90] *Psalmii*, **89**, 13: “Cine cunoaște puterea urgiei tale, și cine măsoară mânia Ta, după temerea de Tine?”.
[91] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 21: “Mai presus decât toată începătoria și stăpânia și puterea și domnia și decât numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor”. Trimiterea se face în mss. dactilografiat cu creionul “fes 1, 21”, litera E fiind absentă.

împreună cu dânsa (cu liniştea) a pomeni şi a vedea pre Dumnezeŭ, isprăvitor şi foarte folositor lucru este; dar afară de aceasta, este şi să socoteşce ca oarecare uitare de Dumnezeŭ, decât pomenire a luĭ Dumnezeŭ, şi necunoştinţă şi nevedere a luĭ Dumnezeŭ, maĭ vârtos de cât cunoşcinţă şi vedere a Luĭ. Şi acela carele a aflat pre această Dumnezeească simţire din Dumnezeească dăruire, ar fi putut zice cineva cum că aŭ aflat pre însuşĭ Dumnezeŭ. Şi nu are trebuinţă de cuvinte ca cela ce stă înaintea luĭ Dumnezeŭ. Ci deşi este ales să slujască luĭ Dumnezeŭ, pre tăcere o sărută unul ca acesta, iară maĭ vârtos şi nevrând tace. Dumnezeescul Duh întru dânsul locueşce, şi dragoste, şi pace şi bucurie Duhovnicească răsare dintru el; Viaţă vieţueşce schimbată, decât cea după obiceiŭ şi de obşte viaţă. Să veseleşce de Dumnezeŭ şi ochiĭ luĭ vede lumină gândită. Foc poartă inima luĭ: prostimea şi întărirea, neiscodirea şi îndurarea şi nehotărârea, neînceputura şi pururea vecuirea cu înspăimântarea sunt împreună cu dânsul. Lacrămĭ necontenite izvorăsc din ochiĭ luĭ şi nimic maĭ puţin şi din inima luĭ izvor de apă vie Duhovnicească. Împreună cu cele gândite, uniceşce să împreună cu totul şi cu strălucirea Unuia împrejur să străluceşce şi să desfătează cu desfătare maĭ presus de lume; şi să uimeşce şi să veseleşte minunându-se şi spăimântându-se întru desfătarea cea pentru Dumnezeŭ. Cela ce aŭ gustat va înţălege, şi va lăuda pre Dumnezeŭ dupre cuviinţă: maĭ presus de fiinţă, Prea Înalt, neînchipuit, neformăluit, nesămuit, necătăţit, prost, nefelurit, nemărginit, nehotărât, neprins, netâlcuit, fără de început, de-a pururea vecuitor, nezidit, nestricăcios, neînţăles, nearătat, maĭ presus de înţălepciune, maĭ presus de putere, maĭ presus de bunătate şi maĭ presus de frumuseţă: Luĭ i să cuvine slava şi lauda în veciĭ vecilor AMIN.

„Despre Dumnezeasca luminare"

42. Doamne, pre ceĭ lipsiţĭ de minte, Tu Înţălepciunea chemându-ĭ, zici: „Veniţĭ de mâncaţĭ pâinea mea, şi beţĭ vinul pre carele l-am dres vouă" (Pilde.9.5) [92]*. Decĭ crezând negrăiteĭ Tale iubire de oamenĭ, vin Doamne, eŭ cel lipsit de minte, deşi păcătuesc la câte fac. Decĭ mă rog Ţie, mă rog Ţie, dă-mĭ mie în Dar îndurate hrană Duhovnicească şi băutură pre Duhul Tăŭ, Carele cu adevărat Duh este şi Lumină. De aicea şi aĭ Tăĭ ceĭ ce poartă Duhul, lumină poartă, iar când Lumina aceasta negrăit o văd şi maĭ presus de fire întru mine fiind, atuncea cred că Tu eştĭ cu mine spre a mea îmbrăcăminte şi spre a mea Sfântă fericită viaţă. Deoarece ceĭ ce poartă Lumina, dupre cuvintele Tale, aĭ Tăĭ Hristoase Iisuse, întru Tine sunt îmbrăcaţĭ, avându-te pre Tine strălucirea slaveĭ Tatăluĭ şi adevărata viaţă. Iară uniĭ ca aceştia dupre Sfinţiĭ Tăĭ, şi case şi sălaşurĭ şi adăpostirĭ şi Bisericĭ arătat să strălucesc cu întreita strălucire a Dumnezeireĭ şi acea maĭ presus de laudă; Să uimeşce (esă afară) din cele văzute şi încetează de cele gândite şi să odihneşce întru Tine Duhovniceşte, Dumnezeirea cea maĭ presus de Dumnezeire.

„Cum să face Dumnezeasca dragoste în suflet"

43. Dumnezeasca dragoste, prin poruncile dogmelor celor Dumnezeeştĭ şi prin cea din inimă făcătoare de viaţă a Duhuluĭ Dumnezeească înferbântare, în suflet să adună fireşce şi cu multă înfocare să aprinde; Întru acest chip şi Dumnezeasca dragoste ca un alt oarecare suflet este al prea curateĭ şi neîncetateĭ şi pururea izvorâtoareĭ Dumnezeeştiĭ rugăciunĭ: Încă şi mişcare şi lucrare, unire şi împreunare, uimire şi vedere şi sfinţită cu adevărat dobândire a străluciriĭ, şi cale nerătăcită către Dumnezeŭ desăvârşită, şi maĭ presus de fire unire şi pricină fără de îndoeală a Ipostatniceĭ de

[92] *Pildele lui Solomon*, **9**, 5: "«Veniţi şi mâncaţi din pâinea mea şi beţi din vinul pe care eu l-am amestecat cu mirodenii»".
* Trimiterea s-a făcut ulterior dactilografierii. Între parantezele rotunde s-a lăsat un spaţiu mai mare, *Pilde* e scris cu stiloul peste un text scris de mână, folosindu-se indigo-ul.

gând luminare aceĭ maĭ presus de fire, dupre cum Părinţiĭ zic. De gând zic, fiindcă este Dar a înDumnezeireĭ, arvuna moşcenireĭ ceĭ viitoare a sfinţilor, amanet al slaveĭ Luĭ Hristos a îmbrăcămînteĭ ceĭ cereştĭ şi aceĭ maĭ presus de lume veseliĭ, a puneriĭ de fiĭ sfinţită pecete ceĭ arătate aĭ luĭ Hristos de un chip strălucire părtaşilor şi împreună moştenitorilor a negrăiteĭ Dumnezeireĭ Luĭ: Precum şi fraţĭ aĭ Luĭ şi moştenitorĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ şi împreună cu Dânsul moştenitorĭ, ceea ce să zice şi este cel maĭ minunat lucru. Pentru aceea fericit este acela carele prin orice silinţă cuviincioasă va dobândi pre cele spuse, adecă pre negrăita dragoste a luĭ Dumnezeŭ prin osârdia sfinţiteĭ rugăciunĭ şi cu cea desăvârşită linişte şi petrecere. Fiindcă întru adevăr va fi lipit de Dumnezeŭ şi schimbat cu cea Dumnezească făcătoare de Dumnezeŭ şi maĭ presus de minte schimbare, întrucât să socotească ca o bucurie pre patimile cele pentru Hristos şi să dorească prea mult a se afla întru poruncile Luĭ: A căruia slavă în vecĭ AMIN.

„Asemenea pentru Dumnezeasca dragoste"

44. De toată privirea, chear şi de cea Heruvimicească de veĭ zice, Dumnezeŭ fireşce cu nemărginire maĭ nemărginit să deosebeşte întru adevăr. Prin urmare dragostea Luĭ, din cea nemărginită bunătate în oarecare chip să vede. Şi cunoscut este că cu chip de iubire să înţălege cele zidite; Şi cele văzute pentru cele gândite fără de alt acestea toate s-aŭ făcut. Pentru care şi cu totul văzută se arată Dumnezeasca dragoste, şi este vărsată întru cele gândite: în Îngerĭ adecă şi în sufletele oamenilor, ca cele de Dumnezeŭ maĭ apropiate şi maĭ familiare. Că al Eĭ însuşĭ este, al Dumnezeireĭ, maĭ ales în fiinţele cele neputincioase, pentru care şi altele arătat Dumnezeŭ face, a face aşa cu drăgăstos chip şi cu cea cuviincioasă mărime de suflet, ca să zic aşa, saŭ marea înţălepciune, ca maĭ apropieat să zic: Întrucât cu adevărat este cu putinţă să vază cu oareşicare chip pre dorul Celuĭ cu totuluĭ tot a nevăzutuluĭ Dumnezeŭ, pre carele foarte luminos îl privesc prin cele văzute, adecă ca pre un – Edeon – nelipsit al celor gândite şi maĭ presus de lume. Pentru că între iubitul Dumnezeŭ şi iubitorul om, multe oarecare sunt făcute şi puse înainte, care cu îndestulare propovăduesc pre Dumnezeasca dragoste. Iar maĭ ales când mintea în inimă strălucită va avea pre înălţare şi pre vedere şi se va lucra Duhovniceşte şi se va aprinde, şi prin urmare când sufletul va priimi arvuna Duhovniceştiĭ vieţĭ inimelnic, în bună înţăleasă cu adevărat gândită lucrare: Atuncea întru adevăr fiindcă Dumnezeeşce s-aŭ luminat şi maĭ presus de fire, începe nerătăcit şi foarte sigur să privească tainele, ca un Dar – al celuĭ ce iubeşte către cel iubit –, şi să-şĭ aducă aminte de El şi a-l trage de aicea către dânsul şi totdeauna a-l năluci pre cât este cu putinţă (visa). Şi atuncea cu fericire oglindeşte faţa celuĭ iubit, şi dintru altele asemenea să spăimântează şi se face oarecum uimit şi ca un eşit din sineşĭ, cu dorul luĭ Dumnezeŭ. Şi fiece simţire, saŭ înţălegere, le lasă pe urmă întru sine şi se află întru nedumerire şi nu ştie ce are a să face de această covârşitoare privire. Şi aşa întrucât poartă pre acestea, să veseleşte şi saltă şi să bucură, şi să îngraşă cu acestea şi stă; şi de aicea vine întru stăruinţă cum să iubească pre Dumnezeŭ. Şi ajunge bine norocit întru aprindere de dragoste şi aduce împreună cu ea (cu mintea) tainele luĭ Dumnezeŭ, şi să lucrează prin focul inimeĭ cel de viaţă făcător al Prea Sfântuluĭ Duh. Şi maĭ ales să face întru adevăr un fel de cerc sfinţit (circonferenţă) şi deosebit dulce, cu minunare lucrându-se din acest Dumnezeesc amor şi din cele făcute ale înfăţoşăriĭ Sfinţiteĭ şi Dumnezeeştiĭ Dragoste şi prea arătat văzându-se îndrăgitor al nostru Dumnezeul nostru. Şi iarăşĭ ne suim la Dumnezeescul dor, după care Dumnezeŭ aşăzându-se întru noĭ ne îndrăgeşce: şi de la Dumnezeŭ începe şi la Dumnezeŭ conteneşce; Când închipuitor ajungem prin dorinţa şi dobândirea Dumnezeeştiĭ îndrăgirĭ şi întru Dumnezeasca asemănare, (cu închipuire zic) şi ne facem bunĭ cu înţălepciunea, adecă lucrătorĭ cu privirea, îndrăgindu-ne de Dumnezeŭ şi îndrăgind pre Dumnezeŭ; şi tainile Dumnezeeştĭ şi făcătoareĭ de viaţă unirĭ, şi ale

uimireĭ, şi cele ale luminiĭ, şi ale ceĭ întru tot strălucitoare cunoşcinţe, ca să zic, cu un cuvânt, pătimind cele fericite patimĭ: Întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Despre frica cea din dragoste"

45. Câţĭ veniţĭ întru Dumnezeasca dragoste şi întru Duhovniceasca odihnă cu tainice îndrăgirĭ şi cu osârdie şi cu înviitoare simţirĭ gustaţĭ din acest păhar, şi dupre asemănător chip vă îndulciţĭ şi vă veseliţĭ, fiindcă întru adevăr tare vedeţĭ adânc de minunĭ maĭ presus de lume şi dobândiţĭ cu mare desfătare negrăite oarecare şi vă odihniţĭ în pace adâncă: Voĭ dar aceştia încă să cuvine să vă temeţĭ, luare aminte având să vă rugaţĭ neîncetat luĭ Dumnezeŭ, smerindu-vă cu orĭce chip, auzind pe Dumnezeescul David, carele neîncetat şi arătat strigă zicând către Dumnezeŭ: „Tu eştĭ veselia mea, izbăveşte-mă de ceĭ ce m-aŭ înconjurat" (Ps. **31**.8) [93]; şi învaţă cu mare glas, maĭ ales ca un purtător de Dumnezeŭ şi zice: „Slujiţĭ Domnuluĭ cu frică şi vă bucuraţĭ Luĭ cu cutremur" (Ps. **2**.11) [94]. Văzând şi Pavel vasul alegeriĭ, carele s-aŭ răpit până la al treilea cer şi în sfinţitul raiŭ a intrat şi aŭ auzit graiurĭ nespuse, care nu sunt slobod omuluĭ a le grăi (2Cor. **2**–4) [95]; şi pe urmă după atâta de marĭ taine să teme, nu cumva întrucât propovedueşce la alţiĭ el să se facă necercat (1Cor. **9**.27) [96]. Şi dacă Dumnezeescul şi obştescul dascăl David zice: „Ceĭ ce iubiţĭ pre Domnul, urâţĭ cele rele" (Ps. **96**.11) [97]. aceasta adecă înţălege: că ceĭ ce iubiţĭ pre Domnul, temeţi-vă de Dânsul. Fiindcă viclenia stărueşte să se pricească împrotivindu-se şi după Dumnezeasca dragoste şi cu oarecare chip să se împleticească cu sufletul către luptă, pentru aceasta cu mult bun cuvânt porunceşte, încă să se ia aminte şi să urască pre răutate ceĭ ce iubesc pre Domnul şi câţĭ voesc să ajungă în starea aceasta. Şi dacă vă învăţaţi că se cuvine să urâţi, prin urmare este că se cuvine să vă temeţi de aceasta. Că dacă nu era înfricoşătoare, ci să făcea alt fel, nu poruncea Proorocul cu străşnicie mare ca să urască pre aceasta cei ce iubesc pre Hristos.

Deci deşi întru adevăr înalt lucru este şi de Dumnezeu văzut şi cu Dar dăruită stare, cu a se veseli cineva şi a se bucura de Domnul Dumnezeu, pentru cele mai presus de fire taine pre care le priimeşce: Dar fiindcă sufletul nostru este fireşce schimbăcios şi mai ales desăvârşit nu se depărtează de materia cea pământească şi de trupul ei, ca puţin oarecum să se teamă de luptă, ci este înjugat cu dânsa cu chip oarecare prea slăvit vrând şi nevrând împreună vieţueşce cu dânsa (cu materia) şi pătimeşce şi oarecum să preface împreună cu ea, ca cum ar zice cineva, cum că nu ar avea nici o stăpânire: Pentru aceasta dar este împrotivă luptătoare care nu să depărtează; şi mai ales şi din multe părţi are pricină prin care îl împinge pre dânsul spre cădere, întrucât avem nevoe adecă de această frică şi de nevoinţă şi de rugăciune. De a căruia frică câtă nevoe are sufletul acela carele să rădică către Dumnezeu şi decât cutremur şi de câtă luare aminte şi rugăciune, pre acestea le las la cei mai buni după aplecare ascultători să le cerceteze şi să le socotească. Şi mai ales văzând pre acestea (sufletul) prin luminatorul Dar al Duhului şi asemenea pătimind şi cele ale Dumnezeeştii dragoste; căci dacă şi Adam o avea pre această neapărută frică, când a priimit pre cea atâta de Dumnezeu următoare şi prooroocească dăruire prea covârşitoare, întru adevăr nu se biruea atâta de cu ticăloşie, Vai! Aşa întru adevăr şi cel născut din făgăduinţă Samson, şi Purtătorul de Dumnezeu David şi

[93] *Psalmii*, **31**, 8: "Tu eşti scăparea mea din necazul ce mă cuprinde, bucuria mea; izbăveşte-mă de cei ce m-au înconjurat".
[94] *Idem*, **2**, 11: Am decalat trimiterea din mss de la *Psalmii*, **2**, 9 la **2**, 11: "Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi de El cu cutremur".
[95] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, (trimitere eronată în mss)
[96] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **9**, 27: "Ci îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic".
[97] *Psalmii*, **96**, 11: "Cei ce iubiţi pe Domnul, urâţi răul; Domnul păzeşte sufletele cuvioşilor Lui; din mâna păcătosului îi va izbăvi pe ei".

mulți alții, pe lângă care și Solomon cel prea ințălept. Deci dacă cei atâta de mari bărbați avea nevoe de frica aceasta și de nevoință și de luare aminte și de rugăciune, ce să cuvine să socotești pentru aceea care nu au nemerit încă pre cea mai presus de fire dăruire șI lucrare a Duhului? Nici s-au înălțat la Dumnezeeștile uimiri ale dragostei și la Dumnezeasca beție a frumuseții lui Dumnezeu cei prea dorite? De cât de mare frică și cutremur are nevoe și de luare aminte și de statornică rugăciune întru Hristos Iisus cu cuget smerit neîncetat???

„După care chip și fel dragostea este întreită"

46. Iscusul cunoaște întreit pre începutul dragosteĭ. Și dupre măsura celor dintâĭ întreite, prin urmare și cuvintele aceștia sunt întreite. Deci se află dragoste simțitoare, adecă a simțirelor către oarecare ceva simțit, care este o poftă împătimită a oarecăruĭ iubit, pre care și dobitoacele cele necuvântătoare de multe orĭ le iubeșce. Se află încă și altă dragoste a sufletelor, care este o aplecare cuvântătoare către oarece care se socoteșce bun spre a-l dobândi pre el. Însă se află și a treia dragoste gândită, din Darul Făcătoruluĭ de viață Duh, ceea ce este o atragere maĭ presus de fire și care mișcă în inimă binele fără de voe, arzând și lucrând întru privirea nemărginituluĭ Bun, care este Dumnezeŭ. Fiindcă întru adevăr Dumnezeŭ să priveșce Bun, nu prin voea sufletuluĭ, Cel ce este și decât toate maĭ presus nemărginit Prea Bun: Ci dupre fire. Așa asemenea și Dorul Luĭ cel Dumnezeesc, nu se aprinde întru adevăr voind noĭ, fiindcă pururea mișcător este și lucrează înlăuntru în inimă fireșce lucrarea Făcătoruluĭ de viață Duh; Și atâta este departe de a se mișca cu voința noastră, întrucât să se întâmple și cea împrotivă, adecă acesta maĭ cu samă să mișce pre voință fireșce. Întrucât cu bunul cuvânt este și să zice Dumnezească Mângâere și este a luĭ Dumnezeŭ lucrare către suflet, prin însuflare Duhovnicească a de viață făcătoruluĭ Duh: iară sufletuluĭ îĭ este atârnare (legătură) către Dumnezeŭ.

Singură dar minunată este (Dumnezeasca dragoste), și unire și compătimire, care atrage pre toată mintea cu toate puterile sufletuluĭ și cu toată pornirea spre unirea Dumnezeeștiĭ frumusețĭ, cu gândită plecare a celuĭ Bun. De unde nicĭ una din cele maĭ înainte zise (două dragoste) nu se numesc mângâere cu adevărat, adecă, nicĭ pofta cea către cel dorit simțit, nicĭ aplecarea cea către cele bune; Ci numaĭ cea dupre privire bunătate gândită, care din lucrarea cea din plecarea Sfântuluĭ Duh să mișcă simțitor în inimă: această dragoste să numeșce mângâere și mângâitor să numeșce acela ce lucrează pre aceasta întru Sfântul Duh. Căcĭ cu adevărat aceasta este dragoste chear, aĭ căria închipuirĭ sunt celelalte două, iar maĭ ales cea una a sufletuluĭ, care prin gândurĭ caută binele pentru bine, care este arătat închipuire a Dumnezeeștiĭ și Duhovniceștiĭ dragoste: Iară ceilaltă simțită dragoste, urmează pre cea sufletească. Prin urmare cu bun cuvânt maĭ ales cu totul nu ințălege cele ale dragosteĭ îndulcirĭ și mângâerĭ și cu totul curățănie a dragosteĭ fiind, acela carele nu se lucrează inima luĭ de puterea cea făcătoare de viață a Sfântuluĭ Duh, a izvorî pururea și arătat; Fiindcă nicĭ gândurile fireșce nu mișcă pre scaunul sufleteștilor puterĭ, care este inima, nicĭ prea puțin dinlăuntru, fără numaĭ din afară. Decĭ asemenea cu mult maĭ vârtos simțirele. Pentru aceasta pre deasupra și închipuitor și umbros cu oarecare chip iubește cineva oarece pre acestea. Iar puterea însă întru adevăr și lucrarea Sfântului Duh, după ce cu totul va cuprinde pre toată locuința sufletuluĭ dinlăuntru și din adânc, atuncea prin urmare mișcă pre acesta, dupre cum s-aŭ zis, și cu chip voitor răpește către Dumnezeasca frumusețá prin stăpâna dragoste pre puterile sufletuluĭ întru privire gânditoare a desăvârșituluĭ Bine, prin atragere maĭ presus de lume; Și acela maĭ vârtos de Dumnezeŭ să poartă singur și după cele maĭ înainte zise să lucrează cu Dumnezeesc chip; și să împreună cu încredințare în tainele sufletuluĭ, care este stăpâna dragoste, și care-ĭ dobândirea și folosul eĭ. Decĭ nimenea din oamenĭ nu poate să

iubească desăvârşit nimic din toate, nicĭ pre însuşĭ acest Dumnezeŭ, maĭ înainte de împărtăşirea de viaţă făcătoruluĭ Duh, deşi iubeşte pre cât poate; Ci încă nicĭ cunoaşce cu scumpătate ce este dragostea, orĭ cea dintru această negrăită dulceaţă, întru Iisus Hristos. Domnul nostru, Căruia i se cuvine slava, ş.c.l. Amin.

„Cum că prin trei chipurĭ mintea să înalţă la privirea luĭ Dumnezeŭ, şi celelalte..."

47. Precum cu de-amăruntul mişcarea trupuluĭ, afară de a ei şi rânduеală, îĭ trebueşce şi altceva, adecă ochĭ; şi altceva maĭ presus de eişĭ (saŭ loruşĭ) fire, adecă de lumină: Întru acest chip şi mişcarea minţiĭ îĭ trebueşce ochĭ, afară de a eişĭ rânduеală şi lumină maĭ presus de firea eĭ. Pentru aceasta nu toată mişcarea minţiĭ este dupre buna cuviinţă, ci numaĭ mişcarea cea prin ochiĭ şi lumina Daruluĭ este cu bună cuviinţă. Ochĭ dar aĭ minţiĭ, una este: deşchiderea inimeĭ care se face întru credinţă, iar lumina este însuşĭ Dumnezeŭ, care în inimă se lucrează întru Duhul. Şi precum lumina cea simţită, nu mişcă drept pre cel fără de ochĭ, asemenea şi lumina cea gândită, adecă Dumnezeŭ, nu mişcă pre mintea aceluia ce nu are pre deşchiderea inimeĭ, decât numaĭ pre a aceluia ce o are. Ci precum nicĭ ochiĭ pot ca să lucreze fără de lumină, aşa nicĭ cu adevărat deşchiderea inimeĭ fără de Dumnezeŭ, şi maĭ ales nicĭ este cu putinţă a se deşchide inima, de nu va lucra Dumnezeŭ şi nu se va arăta prin Darul şi prin Dumnezeasca sa lumină în inimă.

„Despre împărtăşirea vederiĭ"

48. După gândita unire a inimeĭ cea prin Dar, mintea vede fără de rătăcire întru lumină Duhovnicească şi să întinde la a eişĭ dorinţă, care este Dumnezeŭ; Şi esă cu totul tot afară din simţirĭ, adecă fără de formă, fără de felime şi fără de nălucire şi se face departe de nălucirele celor simţite. Mintea noastră este un vas oarecare Dumnezeesc, carele dupre putere priimeşce înlăuntru pre cea neapropiată strălucire a Dumnezeeştiĭ frumuseţĭ; Şi acest vas este întru adevăr minunat, carele să întinde cu mulţimea Dumnezeescului Duh care curge înlăuntru eĭ. Şi de la mulţimea curgeriĭ, şi ea să află maĭ mare, iar cu cea mică, şi aceasta maĭ mică să face. Şi încă când curge cu îndestulare şi aceasta se face maĭ puternică, iar când maĭ puţin, şi aceasta se arată maĭ slabă. Încă şi când se va vărsa multă înlăuntru adunându-se într-însul (în vasul minţiĭ), iarăşĭ păzeşte aceea cât a priimit nerevărsată; Iar dacă puţin se va vărsa înlăuntru eĭ, îndată se află maĭ slabă şi bolnavă, şi nicĭ poate să ţie pre aceea care s-aŭ vărsat înlăuntru eĭ. Încă pre cât maĭ mult va priimi, pre atâta se uşurează; Iar când este goală (deşartă de datoriile sale), atuncea se arată maĭ vârtos plină şi maĭ grea decât se cuvine. Şi încă maĭ cu lesnire cuprinde pre cel mult decât pre cel puţin; Adecă se întâmplă dimprotivă decât ceea ce se face simţitelor vase. Şi dupre altele încă, când cele maĭ micĭ decât cele maĭ marĭ sunt în stăpânire. Pentru aceasta mi se pare că şi Fiul tunetuluĭ Ioan întru începutul Evanghelieĭ luĭ a făcut zicând: „La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeŭ şi Dumnezeŭ era Cuvântul" (**1**.1)[98] Ca cum prin mărimea Cuvântuluĭ, dimpreună deodată să mărească şi întinderea auzitoareĭ minţĭ, şi prin marea învăţătură a lucruluĭ, îĭ dă aceştia maĭ multă lărgime, şi o aşază întărită şi aproape de el spre îndămânateca întindere a priviređĭ luĭ Dumnezeŭ; şi prin falnicul glas, asemenea o aşază împărtăşitoare a nemărginiteĭ Luĭ înţălepciunĭ. Şi când zice luĭ Anania Iisus, despre Pavel: „Vas ales îmĭ este mie" (Fap. **9**.15)[99], aceasta se cuvine să înţălegem,

[98] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 1; "La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul". În *Biblia* de la 1688 acest adagio sună la fel cu o diferenţă "către" (prep.) în loc de "la Dumnezeu".
[99] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **9**, 15: "Şi a zis Domnul către el: Mergi, fiindcă acesta Îmi este vas ales ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor şi a regilor şi a fiilor lui Israel".

despre cea cugetătoare a omuluĭ celuĭ dinlăuntru; Pentru care acesta și la al treilea cer s-a răpit, precum îl auzim pre însușĭ că scrie: „cum că a priimit nespuse cuvinte, pre care a le grăi omul, nu poate" (2Cor. **12**.14) [100].

„Despre privire"

49. Mintea noastră este ca un oareșĭcare loc, care priimește pre raza Dumnezeeștiĭ arătărĭ (pre lumină). Iară osebirea eĭ este minunată, și se arată că pătimește cele împrotivă loculuĭ celuĭ trupesc. Fiindcă acela (trupescul) pre cât ar fi maĭ mult întins și mare, pre atâta priimeșce maĭ mare pre lucrul ce zace pre dânsul; Iară mintea altfel: pre cât să strânge și să strâmtorează pre sine (să zgârcește), pre atâta se face priimitoare de maĭ marĭ (darurĭ). Și când pe fiece mișcare cuvântătoare, orĭ gânditoare orĭ în ce fel ar fi apucându-o, după ce o va aduna și o va micșora, atuncea vede pre Dumnezeŭ, care este maĭ mare decât toate. Îl vede însă pre Dânsul, pre cât Darul Prea Sfântuluĭ Duh îĭ dă și cât i să cuvine, și pre cât firea celuĭ materialnic și zidit încape pre Cel afară de toate. Nu după nălucire și în deșert, nicĭ ca cum visându-se, arătat rășchirându-șĭ pre gândul săŭ; Ci prin negrăita putere a Dumnezeesculuĭ Duh întru luminarea inimeĭ, ceea ce să lucrează și pătimeșce maĭ presus de fire schimbare. Pre care cela ce o aŭ priimit prin Dar: „El doarme și să liniștește, iar inima luĭ privighează" (Cânt. C. **5**.2) [101]. Și maĭ degrab nu s-ar fi cunoscut pre sineșĭ cineva că este om, decât pre lucrarea aceea că nu este Dumnezească și Duhovnicească (adecă să nu o cunoască). Că în vremea aceea are ferbinte mișcare a inimeĭ de viață izvorătoare a Duhuluĭ, și cam maĭ de multe orĭ lacrămă umilitoare, lină și blândă îĭ urmează luĭ. Lucrarea aceea, nu numaĭ pacinică cu sineșĭ o săvârșașce pre inimă, ci și cu toțĭ oameniĭ. Dintru aceea răsare curățănia, blândețele, rugătoare nestrigătoare glasurĭ, deșchiderea inimeĭ, veselie și negrăită dulceață. Cela ce pre acea bună împărtășire o aŭ câștigat, fuge cu adevărat, – și nu cu prefacere numaĭ cu însușĭ auzul –, de toată dulceața trupuluĭ, de toată bucuria și bogăția și slava celor din afară și care să strică. Fiindcă pre toate acestea el luându-le (pre darurile împărtășireĭ), le are Duhovnicește și Dumnezeește în inimă și în minte. Și să lucrează întru acestea, nu adecă întru gândul gol, ci cu adevărat și întemeeat; Încă nicĭ de lumina aceasta simțită să lucrează: fiindcă tâmpește aceasta prin a eișĭ grijire și învăluire de cele simțitoare și slăbește pre Lumina cea Dumnezească și gânditoare și cu adevărat dulce. Pentru aceasta și prea puțin să vede uneltindu-o și văzându-o pre aceasta, pentru omul cel din afară, când ca pruncĭ voeșce ceva să-l mângâie; Dar „pre toate le rabdă, pre toate le sufere, întru toate să întemează" (1Cor. **13**.7) [102] pentru hatârul îndulcireĭ ceĭ dinlăuntru întru dragoste Dumnezească și întru privire cu așăzare. Și nu este nicĭ un lucru care să-l năcăjască pre acesta și să-l scârbească, de nu undeva pre păcat l-aĭ fi zis. Pentru locul acesta, și arătat este că pentru minte, cu dor Dumnezeesc mult s-a ostenit Marele David, și pre pofta sa ne-o învață și pre osteneală ne-o arată, și: „cum că somn ochilor săĭ n-a dat, nicĭ dormitare genelor sale, nicĭ tâmplelor sale odihnă, până când, zice, am aflat locul Domnuluĭ" (Ps. **131**.4, 5) [103]. Și Solomon cel înțălept, sfătuește zicând: „Dacă Duhul celuĭ ce stăpânește s-ar sui

[100] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 14: "Iată, a treia oară sunt gata să vin la voi și nu vă voi fi povară, căci nu caut ale voastre, ci pe voi. Pentru că nu copiii sunt datori să agonisească pentru părinți, ci părinții pentru copiii lor".

[101] *Cântarea Cântărilor*, **5**, 2: "De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la ușă bătând zice: Deschide-mi surioară, deschide-mi iubita mea, porumbița mea, curata mea; capul îmi este plin de rouă și părul ud de vlaga nopții".

[102] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 7: "Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă".

[103] *Psalmii*, **131**, 4-5:
"4. Nu voi da somn ochilor mei și genelor mele dormitare și odihnă tâmplelor mele,
5. Până ce nu voi afla loc Domnului, locaș Dumnezeului lui Icob".

preste inima ta, tu locul tău să nu-l laşi" (Eclis. **10**.4) [104]. Ci *şi Mântuitorul ucenicilor Săi porunceşte* zicând: „Sculaţi-vă să mergem de aicea" (Ioan **14**.31) [105], şi „Paştele cel închipuitor făcându-l în foişor" (Luca **22**.12) [106], pre locul acesta, cu taină ni l-aŭ zugrăvit. Pentru aceasta mi se pare că fericeşte pre ceĭ săracĭ cu Duhul (Mat. **5**.3) [107] pre sărăcia cea Duhovnicească cu taină arătându-o, adecă pre fugirea şi ferirea minţiĭ cea despre toate; şi ca cum am zice: goliciune şi către sineşĭ strângere. Căcĭ atuncea mintea pre Împărăţia luĭ Dumnezeŭ nu numaĭ o vede, ci şi pătimeşce veselie nemuritoare, în pace câştigându-o.

„Despre lucrător şi privitor"

50. Cel privitor rodeşte pre dulceaţa părţiĭ ceĭ cu adevărat bune (Luc. **10**.42) [108], fiind rod al adevărateĭ privirĭ, când privitorul unelteşte tăcere şi priveşce numaĭ pre Iisus. Pre această dulceaţă cel lucrător nu o ştie, fiindcă n-a gustat-o, şi necunoscându-o „prea mult să grijaşce şi la multe să sileşce" (stih **41**) [109], întru a cânta şi a ceti şi trupul a-l face cu totul obosit, întrucât maĭ ales să mustră pre sineşĭ ca un leneş şi trândav de a se îndeletnici la nişce lucrurĭ afară de datoriĭ, iară nu cu mintea întru cele gândite şi simţirelor nevăzute: Întru care şi a se îndeletnici este dulceaţă negrăită şi a se linişti bucurie nespusă. Şi după cum se vede, nicĭdecum cu mintea nu cugetă, adecă cel ce să pironeşce numaĭ la cele din afară –, cum că pentru Cuvântul cel adevărat a luĭ Dumnezeŭ, – Cel de nimic lipsit –, să odihneşce buna noastră petrecere, Care ca un iubitor de oamenĭ ce este obicinueşte a se face din a Luĭ privire. Carele cu totul nefiind lipsit de nimic, n-are trebuinţă de odihna noastră. Pentru care şi Maria stând la picioarele Luĭ şi ascultând la privirea cuvintelor Luĭ, să hrănea, şi pre omul cel dinlăuntru al eĭ spre înţălegere pornindu-l, prin laude este priimită. Nu de asemenea şi pre Marta deşi să îngrija şi să silea spre multe. Însă Cuvântul acolo a arătat, nu numaĭ sfătuindu-le pre ele la cel maĭ bun, ci şi pre toţĭ oameniĭ ceĭ după dânsele învăţându-ĭ, ca nu numaĭ să nu defaime ca pre nişce nelucrătorĭ pre ceĭ ce voesc a privi şi către El a se întinde cu îndeletnicire, ci şi să-l laude şi să se silească şi eĭ a-ĭ urma după putere.

„Despre cum privesc privitoriĭ"

51. Ca în oglindă şi în ghicitură întru cele de faţă şi întru cele ce să fac privesc privitorii aşăzarea viitoare ce aŭ a se face. Că precum oglinda, nicĭ grosime ipostatnică arată, fără numaĭ simplu arată înlăuntru eĭ; nicĭ iarăşĭ aceea ce să arată înlăuntru eĭ este nimica cu adevărat. Că înfăţoşază chip de prea vederat lucru, încât tot cel ce iubeşte adevărul va mărturisi, că este ceea ce să priveşce în oglindă. Asemenea cu adevărat şi cele ce sunt şi cele ce să fac, nu materialitatea (grosimea), nicĭ vreun alt ipostas, afară decât ceea ce să arată: Ci arată fără de îndoeală chipurĭ de lucrurĭ adevărate, celor ce aŭ priimit putere de a privi şi fără de greşală povăţuesc către însuşĭ adevărul. Decĭ când auzĭ pre Pavel zicând: „Prin credinţă umblăm, iar nu prin vedere" (2 Cor. **5**. 7) [110]

[104] *Ecclesiastul*, **10**, 4: "Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri".
[105] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **13**, 31: "Dar ca să cunoască lumea că Eu iubesc pe Tatăl şi precum Tatăl Mi-a poruncit, aşa fac. Sculaţi-vă, să mergem de aici".
[106] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **22**, 12: "Şi acela vă va arăta un foişor mare, aşternut; acolo să pregătiţi".
[107] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 3: "Fericiţi cei săraci cu duhul, căci a lor este împărăţia cerurilor".
[108] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 42: "Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea".
[109] *Idem*, **10**, 41: "Şi răspunzând, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijeşti şi pentru multe te sileşti".
[110] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 7: "Căci umblăm prin credinţă, nu prin vedere".

să nu socoteștĭ că zice el despre credința ceea ce să face din auz prin cuvânt simplu; Căcĭ cum el iarășĭ zice: „acum cunosc din parte, iar atuncea voiŭ cunoașce precum și sunt cunoscut. Iar când va veni desăvârșirea, atuncea cea din parte se va strica" (1 Cor. **13**. 10–11) [111]. Vezĭ că această cunoștință de acum lucrează de a privi cineva pre aceea care va fi și în cel viitor, numaĭ atâta deosebire are cea de față făcută de cea viitoare, precum cea desăvârșită de cea nesăvârșită este de un singur chip. Încă cel ce prin credință zice că umblă, iar nu prin vedere: „așa alerg, zice în alt loc, ca nu necunoscând, așa mă nevoesc, iar nu ca bătând aerul" (1 Cor. **9**. 26) [112]. Atâta era întru cunoștință despre cele viitoare cu încredințătoare adeverire, și nu ca cum el făcându-se luișĭ următor pre acestea le zice, să nu fie! Ci aceasta așa arată pre cea prin credință însămnată ca îndoită dupre fel.

Fiindcă se află credință care are nevoe de dovezĭ, care din cuvinte simple să alcătuește. Și se află credință, care nicĭ cu un chip nu-ĭ trebueșce dovadă a lucruluĭ celuĭ ce să vede, fiindcă încredințază de ajuns din oarecare vederate lucrurĭ pre cel ce crede, care se cheamă și credință ipostatnică. Iar prin pildă voĭ cunoașce aceasta lămurit: Închipuește-țĭ ca o pricină că am zis ție, cum că așĭ fi văzut un om oarecare lucător de pânze împestrițate, care putea prin cele supțirĭ fire ca să închipuească înlăuntru pe pânză, feare înaripate, leĭ, vulturĭ, caĭ, arme, războaie și altele de asemenea. Pre care dacă tu nu l-aĭ văzut cu ochiĭ tăĭ, atuncea aĭ nevoe de credință, ca să crezĭ cu un cuvânt gol, cum că este un țesător ca acesta. Iar de se va întâmpla să vezĭ singur, nu pre lucrătorul aceleĭ pânze, ci numaĭ pre însușĭ pânza aceluia fără de alta veĭ cunoașce din privirea pânzeĭ, cum că cu adevărat om aŭ alcătuit pre acea țesătură, căcĭ nicĭ de sineșĭ nu putea a se țese, nicĭ de vreun dobitoc, fără numaĭ de om. Atuncĭ întru adevăr altă credință teoreticească cuprinde pre sufletul tăŭ, care cu totul să deosebeșce de cea dintâĭ. Asemenea este și asemănarea vederiĭ, precum am zis, care se află prin credință. Că închipuește-țĭ de pildă, cum că aĭ fi văzut om, roș saŭ zmead la față, cu trup înalt, saŭ întru toate deopotrivă a fi: la ochĭ, la obraz, la păr, la nas, la buze și întru altele la care se vede înfățoșarea fețeĭ omeneșcĭ: Această vedere este ipostatnică. Și de te va întreba cineva, care este felul pânzaruluĭ, pre carele fără de a-l vedea cum că este om, ci numaĭ din vederea pânzeĭ și cine aŭ făcut această pânză, aĭ să te plecĭ cu încredințare cum că nu-ĭ felul ipostasuluĭ luĭ, întrucât cu ochiĭ tăĭ nu l-aĭ văzut? Întru adevăr adecă cum că acesta este om nu te lepezĭ, orĭ cum ar fi fost chipul luĭ, deși are pânzarul împestrițată pre acea lucrare.

Acesta întru adevăr este felul cel neipostăsuit văzându-se, pre care deși nu s-aŭ privit, însă de obște fără de îndoeală este arătat ca cum cu încredințare s-ar fi întâmplat a-l vedea. Așadar se află credință prin auzirea simpluluĭ cuvânt. Și iarășĭ se află credință ipostatnică, prin oarecare încredințător chip lămurită; Întrucât cu asemenea chip se află fel ipostăsuit, care se priveșce ca în persoană, și se află fel care nu în ceva să priveșce, însă prin cel de obște cuvânt. Decĭ toțĭ privitoriĭ se cuprind de credință ipostatnică. Iar chip însă văd, dar nu ipostatnic; Fiindcă dacă nu ar fi fost vedere ințălegătoare Dumnezeŭ, cum frumusețá să zice Dumnezeŭ? A căruia dar frumusețá a luĭ Dumnezeŭ gândită fiind, nu în ipostas să priveșce, asemenea să cugețĭ și a Acestuia vedere gândită, cu bună cuvință, prea strălucită, prea slăvită, dând în suflet ințălegătoare lumină și umplând și luminând pre minte și înconjurând cu multe și felurite strălucirĭ și pune într-însul tainice ințălegerĭ de Dumnezeŭ. Pre care și Manoe acela nălucindu-o zicea: „Am perit o femee, pre Dumnezeŭ văzând" (Jud. **13**. 22) [113]. Și

[111] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 10-11:
"10. Dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa.
11. Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului."

[112] *Idem*, **9**, 26: "Eu, deci, așa aleg, nu ca la întâmplare. Așa mă lupt, nu ca lovind în aer".

[113] *Cartea Judecătorilor*, **13**, 22: "Și a zis Manoe către femeia sa: «De bună seamă avem să murim, căci am văzut pe Dumnezeu»!".

întru adevăr ori carele va închipui felul acelei priviri, mărturiseşte că aceea este înfăţoşarea închipuirei luĭ Dumnezeŭ. Şi Mareluĭ Moisi întru aceasta i s-aŭ arătat Dumnezeŭ, dupre cum este scris: S-aŭ arătat Dumnezeŭ luĭ Moisi în vedere, iar nu întru închipuire, deşi cu totuluĭ tot era lipsit de buna cuviinţă a Dumnezeeştiĭ vederĭ, „văzând numaĭ parte (Eşir. **33**. 23) [114]; oare şi nevăzut cu totul era Dumnezeŭ? Frumuseţă măsurată şi fel curat, deşi să opreşce la Dumnezeire pre aĭ zice fel saŭ frumuseţă, şi cu mult maĭ mult faţă, carea are fel şi frumuseţă, totuşĭ de la prorocĭ cunoaştem că zice: „L-am văzut pre El, dar nu avea chip nicĭ frumuseţă, că chipul luĭ a lipsit" (Is. **50**. 2) [115], pre care o zice pentru Dumnezeŭ Cuvântul, întrucât ca unul din făcătoriĭ de rele ce spânzura pre lemn" (Luca **23**. 33) [116] fără de a aduce vreo cunoştinţă a Dumnezeeştiĭ firĭ. De vreme că întru adevăr după omenire deşi avea frumuseţă, ci din pricina muriciuneĭ nu era întru Dânsul, dar chip de mort avea. Iară David iarăşi pre El îl laudă, nu după omenire, ci-ĭ zice Luĭ frumos cu chipul, şi adaoge „Vărsa-tu-s-a Dar în buzele Tale" (Ps. **44**.3) [117] care arătat este frumuseţa Dumnezeireĭ. Şi întru multe părţĭ adecă David îşĭ aduce aminte de faţa luĭ Dumnezeŭ, şi acum adecă zice: „Întorsu-ţ-aĭ faţa Ta şi m-am făcut turburat" (Ps. **87**.15) [118]; Şi iarăşĭ „Să nu întorcĭ faţa Ta de la mine" (Ps. **50**.10) [119], şi în alte multe părţĭ. Şi dacă faţă şi frumuseţă dupre cuviinţă nu se tăgădueşce a se zice la Dumnezeŭ. Care este neformăluit şi fără chip şi neînfăţoşat, prin urmare cu bună cuviinţă se poate a se zice şi chip, dupre cum şi faţă de frumuseţă. Pre care şi Pavel o închipuea aşa zicând: „Alerg, nu ca necunoscând; aşa lovesc, cu ca bătând văzduhul" (1Cor. **9**.26) [120]. Fiindcă Dumnezeŭ şi fără de a se vedea, precum este şi fără de a se cuprinde: ci însă prin alt cuvânt se vede şi să cunoaşe cel necuprins. Pentru aceea şi David aduce şi caută faţa Domnuluĭ totdeauna (Ps. **26**.13) [121] ca cum cu oareşĭcare chip făcându-ne întru închipuirea Dumnezeireĭ Luĭ, vom dobândi mult şi negrăit Dar şi de Dumnezească îndulcire ne vom învrednici, precum când i-ar zice (David) luĭ Dumnezeŭ pentru sineşĭ: „Sătura-mă-voiŭ când mi se va arăta slava Ta" (Ps. **16**.15) [122]. Pentru că mult şi cu nemărginire luminează slava vărsăriĭ de lumină a Dumnezeeştiĭ Feţe preste faţa acelora care privesc spre Dumnezeŭ întru adevăr şi întru Duhul. Din care îndulcire şi desfătare celor ce pătimesc aceasta nesuferită este, şi ca să zic nepurtată pentru covârşirea; Iară celor ce nu aŭ văzut-o şi nu aŭ gustat-o, este nespusă şi neînţăleasă. Că dacă dulceaţa miereĭ nu poate cineva prin cuvânt a o spune celor ce n-aŭ gustat-o, care cuvânt poate a se face, saŭ ce meşteşugire va unelti, ca acelea ce sunt maĭ presus de minte să le lumineze (arate) acelora care nu le-aŭ văzut, nicĭ aŭ priimit vreo Dumnezeească îndulcire şi dobândire din acestea?

Iar pentru acestea destule sunt câte am zis. Decĭ Sfinţitul Pavel având ipostatnică credinţă în Dumnezeŭ şi prin cea dupre bună cuviinţă maĭ presus de frumuseţă privire a luĭ Dumnezeŭ, zice „prin credinţă umblăm, ş.c.l." (2Cor. **5**.7) [123], nu prin privire închipuită văzându-se, nenchipuind pre

[114] *Ieşirea*, **33**, 23: "Iar când voi ridica mâna Mea, tu vei vedea spatele Meu, iar faţa Mea nu o vei vedea!".
[115] *Isaia*, **50**, 2: "Pentru ce când veneam nu găseam pe nimeni şi când strigam nimeni nu răspundea? Oare mâna Mea este prea scurtă, ca să răscumpere, sau nu am destulă putere, ca să izbăvesc? Prin certarea Mea sec marea şi râurile le prefac în pustiu; peştii din ele mor, că nu mai este apă şi se sfârşesc de sete".
[116] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **23**, 33: "Şi când au ajuns la locul ce se cheamă al Căpăţânii, L-au răstignit acolo pe El şi pe făcătorii de rele, unul de-a dreapta şi altul de-a stânga".
[117] *Psalmii*, **44**, 3: "Împodobit eşti cu frumuseţea mai mult decât fiii oamenilor; revărsatu-s-a har pe buzele tale. Pentru aceasta te-a binecuvântat pe tine Dumnezeu, în veac".
[118] *Idem*, **87**, 15: "Pentru ce Doamne, lepezi sufletul meu şi întorci faţa Ta de la mine?".
[119] *Idem*, **50**, 10: "Întoarce faţa Ta de la păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le".
[120] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **9**, 26: "Eu, deci aşa alerg, nu ca la întâmplare. Aşa mă lupt, nu ca lovind în aer".
[121] *Psalmii*, **26**, 13: "Ţie a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta. Te-a căutat faţa mea; faţa Ta, Doamne, voi căuta".
[122] *Idem*, **16**, 15: "Iar eu întru dreptate mă voi arăta feţei Tale, sătura-mă-voi când se va arăta slava Ta".
[123] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 7: "Căci umblăm prin credinţă, nu prin vedere".

nefăcuta Dumnezeire. Că zice Dumnezeescul Macsim: Nefăcută zic Dumnezeirea, pre cea dupre vedere ipostatnică strălucire a Dumnezeireĭ, care nu are naștere, ci maĭ presus de cuget întru ceĭ vrednicĭ să arată; Ci însă prin chip a căruia frumusețǎ să vede: Și despre care Dumnezească frumusețǎ așa arată Marele Vasilie: Ce este maĭ iubit decât Dumnezeasca frumusețǎ? Și iarășĭ Frumusețǎ adevărată și prea dorită și prea iubită este aceea, care numaĭ celuĭ curat cu mintea este văzută, a feirciteĭ Dumnezeeștiĭ firĭ. Încă și Pavel pre sine s-aŭ mărturisit, deși prost era cu cuvântul, dar nu cu cunoștința (2Cor. **11**.6) [124]: Că era mare dupre cunoștință, prin care din parte cunoștea pre cel maĭ presus de înțălegere Dumnezeŭ în chip gândit cu Dumnezească cuviință. Această din parte cunoștință avându-o și Moisi văzătorul de Dumnezeŭ, și Dumnezeescul chip, nu în față văzându-L și frumusețа privindu-o, zice: „De așĭ fi știut că am aflat har înaintea Ta, arată-te pre Tine mie, ca în cunoștință să te văz" (Eș. **33**.13) [125]. Și fiindcă maĭ înainte priimitor aŭ fost de Dumnezeasca arătare și de slava frumusețiĭ Eĭ, însă nu și în persoană, cere și pre aceasta ca o maĭ desăvârșită. Însă Dumnezeŭ aceasta nu o aŭ îngăduit-o: Fiindcă la tot sufletul de gând vedere, încă și Îngerească, aceasta este cu neputință și covârșaște hotarele a toată cunoștința. Că întru adevăr Moisi era de Dumnezeŭ văzător, însă în negură vedea pre Dumnezeŭ, dar nu în ipostas, ci în chip și frumusețǎ gândită, fără închipuire. Că cu acest chip fireșce aŭ zis dar și Moisi și Ilie și toată ceata Prorocilor cea de Dumnezeŭ văzătoare.

Decĭ dacă prin credință umblăm ipostatnicește, pre cele despre Dumnezeŭ privind, și din fulgerătoarea slavă a frumusețiĭ Fețiĭ Sale ne încredințăm și din vederea închipuireĭ (vederiĭ) lumineĭ Sale ceĭ prea strălucitoare mărturisim aceasta, și nu prin credința auzuluĭ cuvântuluĭ prost auzim, că în ipostatnică credință umblăm, nu prin chip închipuită văzută, că în viitorul veac nu este trebuință de credință: Pentru aceea aicea este cea ipostatnică, iar atuncea cea maĭ bine încuviințată vedere a Dumnezeeștiĭ slave se va arăta foarte lămurit, dupre cum adecă zice: se va vedea, pentru aceasta acum maĭ umbros. Precum și Cuviosul de Dumnezeŭ Grigorie zice: Alta din altă închipuire adunându-se, în care va fi chipul adevăruluĭ, care însemnează chipul cel umbros. Iar atuncea va fi față către față, și cea din parte se va strica, pentru arătarea celuĭ desăvârșit (1Cor. **13**.10) [126]. Decĭ acum precum zice Sfântul Augustin, cea din parte vedere a luĭ Dumnezeŭ este aceea care răpește pre tot sufletul cuvântător întru dragostea slaveĭ Luĭ; Că întru aceasta prost se face sufletul și cu prostime unatec, și întru acest singuratec unul vede chipul cel ascuns a luĭ Dumnezeŭ și întru acest chip și frumusețа și fața Acestuia: veselind și împodobind și strălucind pre toată mintea, Care luminându-se și împodobindu-se și strălucindu-se Duhovnicește și maĭ presus de lume, prin acestea, să supțiază și să înalță și întru înspăimântare aduce pre privitor; Prin acestea să strălucește în taină sufletul, umplându-se de Dumnezească îndulcire și veselie. Și ca în scurt să zic, prin acestea să slăvesc și înDumnezeesc iubitoriĭ de vederea luĭ Dumnezeŭ, cea Dumnezeește începătoare și iubitoare de auzire; Care se fac prietenĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ și următorĭ văzătorĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ, încă fiind întru adevăr cu acest trup împreună legațĭ. Și pentru aceasta privind oglindesc prin simțire gândită dobândirea bunătăților celor viitoare, și din parte starea veaculuĭ aceluia, pre care „nicĭ ochiul le-aŭ văzut, nicĭ urechea le-a auzit, nicĭ inima omuluĭ le-a încăput" (1Cor. **2**.9) [127].

[124] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 6: "Și chiar dacă sunt neiscusit în cuvânt, nu însă în cunoștință, ci v-am dovedit-o în totul, față de voi toți".

[125] *Ieșirea*, **33**, 13: "Deci, de am aflat bunăvoință în ochii Tăi, arată-Te să te văd, ca să cunosc și să aflu bunăvoință în ochii Tăi și că acest neam e poporul Tău".

[126] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 10: "Dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa".

[127] *Idem*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

„La: „Ierusalimul ce să zideşce ca o cetate, unde s-aŭ suit seminţiile Domnuluĭ, spre mărturia luĭ Istrail" (Ps. **121**.3, 4) [128].

52. Ierusalim că tâlcueşte: loc al păciĭ, şi este închipuire de loc a luĭ Dumnezeŭ, adecă al sufletuluĭ carele aduce pre pacea cea întru Hristos. Şi nu este a orĭşicăruia suflet a aduce pace în Hristos şi a-ĭ da luĭ numele păciĭ, ci numaĭ acelora care ca a uneĭ cetăţĭ ce să zideşce, care are peatra cea din capul unghiuluĭ (Ps. **117**.22) [129], pre care în Sion o aŭ pus Dumnezeŭ, (Is. **28**.16) [130] dupre făgăduinţă, peatră de mult preţ. Iară Sion este turnul cel observator al Ierusalimuluĭ, care este închipuirea privitoareĭ minţĭ a sufletuluĭ celuĭ pacinic. Fiindcă în altă parte nu veĭ afla, căutând minte înalt sburătoare şi mult văzătoare şi adevărat privitoare, fără numaĭ în inima care aŭ priimit pacea luĭ Hristos carea este arătătoare de pacea vieţiĭ. Decĭ sufletul carele aduce pacea cea Dumnezească şi are peatra cea din margenea unghiuluĭ şi de mult preţ, şi tăvălitele nepreţuitele petre cele din sfinţitele cuvinte, prin care lesne împrăştietoare se face hearele prin aruncarea petrelor şi să omoară acele heare, care în muntele luĭ Dumnezeŭ să grăbesc a se sui; şi asfaltul, carele este smerenia, pre care o lucrează Duhul Sfânt care arde cu foc Dumnezeesc învârtoşarea inimeĭ şi o preface în duh zdrobit şi smerit îndulcindu-o. Şi ape din ploĭ care de la Mântuitorul se daŭ şi care curg în văile inimelor noastre ca râurile. Încă şi lemne neputrezitoare, spre unirea cugetelor adevărateĭ lucrărĭ, încă şi piroane şi sfredel, din frică aduncându-se şi care către Dumnezeeştile poruncĭ sileşce. Arhitect pre Dumnezeescul Cuvânt şi pre ceĭ împreună cu El, pre aceea zic care supt meşteşugul lor iconomisind zidesc pre puterile sufletuluĭ. Şi unelte lucrătoare adecă, postul, privigherea, cântarea de Psalmĭ, cetirea şi cele câte alte s-aŭ lăsat de noĭ, câte se cuprind spre lucrarea fapteĭ bune. Şi funia cea de finic, care este cea în scriptură Dumnezeeştile legiuirĭ; Şi lumină gândită şi foarte strălucitoare, şi Soare care răsare şi răvarsă lumină sufletuluĭ spre viaţă. Şi cu un cuvânt în scurt a zice, pre acelea care toate simţitor spre zidirea cetăţiĭ se iaŭ, având-le sufletul cel Dumnezeesc şi Duhovnicesc, acela este Ierusalimul cel gândit, şi acela ca un oraş să zideşce spre săvârşirea locuinţiĭ celuĭ preste toate Dumnezeŭ şi a Făcătoruluĭ de viaţă şi Făcătoare de începătorie Treime: Că zice „Eŭ şi Tatăl vom veni (Duhovniceştĭ) şi locaş la dânsul vom face" (Ioan **14**.23) [131], ca cum ar zice: oraş pre el îl vom face şi cetate cu adevărat minunată întinzându-se spre nemărginire.

Decĭ zice: „Ierusalimul cel ce să zideşce" (Ps. **121**.3) [132], dar nu cela ce s-aŭ zidit, Că de este întru el lăcuind Cel necuprins, casă este care să întinde la nemărginire, Pentru aceea zice: care să zideşce, Ci nu Oraş, ci – ca un Oraş – întru adevăr ce acum să zideşce, şi a multora şi de multe felurĭ întru o adunătură alcătueşce săvârşirea; Şi întru înălţime şi în lungime şi în lărgime zidindu-se, lăcuinţă împărăţieĭ ceĭ fără de început şi maĭ ales cetate cu bună cuviinţă să zice. Dar fiindcă dincolo de zidire priimeşce încăpere pentru înlocuirea nemărginituluĭ, care nu este proprie oraşuluĭ ce să zideşce, pentru aceasta în oraş ce s-aŭ zidit să numeşce, ci – ca un oraş ce să zideşce, dupre arătarea sfinţitelor cuvinte, al căreia arătat semn este, cum că: Ierusalimul, Şi cum că: se zideşce ca o cetate, aceea adecă este: cum că părtaşiĭ eĭ, adecă puterile eĭ supt una şi aceeaşĭ sunt, neîmpărţindu-se,

[128] *Psalmii*, **121**, 3-4:
"3. Ierusalimul, cel ce este zidit ca o cetate, ale cărei porţi sunt strâns-unite.
4. Că acolo s-au suit seminţiile, seminţiile Domnului, după legea lui Israel, ca să laude numele Domnului".

[129] *Idem*, **117**, 22: "Piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceasta s-a făcut în capul unghiului".

[130] *Isaia*, **28**, 16: "Pentru aceasta aşa zice Dumnezeu: «Pus-am în Sion o piatră, o piatră de încercare, piatra din capul unghiului, de mare preţ, bine pusă în temelie; cel care se va biciui pe ea, nu se va clătina»!".

[131] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 23: "Iisus a răspuns, şi i-a zis: Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el".

[132] *Psalmii*, **121**, 3: "Ierusalimul, cel care e zidit ca o cetate, ale cărei porţi sunt strâns-unite".

nicĭ rătăcindu-se, saŭ răspândindu-se încoace și încolo ci pace aducând întru Iisus fără de turburare o aŭ de la Acela și aceea.

Iară în ceea ce să săvârșa întru aceeașĭ zidire a cetățiĭ, de la aceasta celor împărtășițĭ este altă cunoștință: „Că acolo s-aŭ suit semințiile, zice, semințiile Domnuluĭ, spre mărturia luĭ Istrail", pre care maĭ înainte părtașe ale sufletuluĭ le zice cuvântul, iar acum seminție sufletuluĭ puterile luĭ, ci care sunt părtașe proaste semințiĭ ale sufletuluĭ, semințiĭ se fac Domnuluĭ; Fiindcă au făcut în suflet pacea cea Dumnezească și maĭ presus de lume, spre mărturia și încredințarea luĭ Istrail, în mintea celuĭ văzător de Dumnezeŭ, întocmind și împreună lucrând întru toate lucrul luĭ Dumnezeŭ, spre cunoștința luĭ Dumnezeŭ. Și întru aceeașĭ și toate cele Duhovniceștĭ semințiĭ ajută la zidirea cetățiĭ luĭ Dumnnezeŭ Atot Țiitoruluĭ pacinică și Sfântă. Că acolo cu adevărat s-aŭ suit puterile cele sufleteștĭ, care aŭ adus pre minte întru această plecare, ca să fie purtată de Dumnezeŭ și învioșită de la Dumnezeescul amor și să vază pre Dumnezeŭ. Fiindcă dupre cum ale sufletuluĭ semințiĭ, saŭ puterĭ, împrăștiindu-se și aflându-se împărțite, pătimesc dintru această împărțire nefiind întru aceeașĭ, și cu neputință este a se face suișurĭ și a se zidi sufletul, că nu se află acolo loc de pace, nicĭ Ierusalim ce să zideșce; Tot așa și când se vor aduna acestea întru una, cu neputință este a nu se sui acolo suișurĭ gânditoare și de mare sfat ale Domnuluĭ: Fiindcă împreună lucrează și mântuește pre mintea cea privitoare de Dumnezeŭ, care ca o cetate ce să zideșce, înlăuntru sufletuluĭ să așază pacinică și liniștită: aĭ căruia părtașĭ lăcuitorĭ, adecă puterile eĭ, sunt întru una, de unde gânditele puterĭ, acolo suie suișurĭ ale Domnuluĭ, puindu-se unatece și singuratece, care împreună aduce pre curata unire a mințiĭ ceĭ privitoare de Dumnezeŭ. Decĭ atuncea unul ca acesta cântă aceea: „Ierusalimul care să zideșce ca o cetate, aĭ căruia părtașĭ sunt întru una, că acolo s-aŭ suit semințiile Domnuluĭ spre mărturia luĭ Istrail, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Despre aceleașĭ"

53. Așadar nu cred că ar fi de necuviință celor zise maĭ sus, a adăoga și pre aceasta: Decĭ dacă aŭ început a umbri în sufletul tăŭ voința de a cunoaște pre Dumnezeasca lumină cea eșită din pace, Dacă s-a făcut, saŭ dacă voeșcĭ a vedea sufletul, ca o cetate ce să zideșce; adecă Ierusalim; Dacă întru una sunt părtașele eĭ (ale cetățiĭ), ia aminte adecă cugetele și toate puterile eĭ de s-aŭ adunat între ele și una către altele simple și unatece cu iubirea; Nu cetate împărțită, ci întru una zidindu-să; De să suie acolo semințiĭ în Ierusalimul ce să zideșce ca o cetate, adecă cele maĭ de căpetenie puterĭ ale sufletuluĭ, Dumnezeeștĭ fiind și împreunându-se Duhovnicește, spre a face suișurile: saŭ de să săvârșăsc acestea întru sine: Atuncea văzându-le pre acestea zidindu-să astfel, să nu încetezĭ din lucru. Căcĭ aminteşte-țĭ de turnul acela și pre aceluia zidire, precum și pre despărțirea limbilor, și cunoșce cum că nu orĭce zidire să arată bună, precum și celor de afară. Două zidirĭ maĭ de căpitenie, zic, și suișurĭ să vede de ceĭ ce aŭ ochĭ; Cea dintâĭ către bun scopos făcându-se, întru lăcuință luĭ Dumnezeŭ: Al căruia semn este, că părtașiĭ eĭ întru una sunt; Și semințiile, semințiile Domnuluĭ acolo să suie, marĭ fiind și minunate, pline de minunata pace și dragoste și de sfințănie, sufletuluĭ vestindu-ĭ și pre el zidindu-l. Iar cea de a doua să face cu răŭ scopos și spre stricarea sufletuluĭ: aĭ căruia cunoașcere nemincinoasă este împărțirea limbilor celor de gând și cumplită turburare și cea maĭ ticăloasă locuință a patimilor, precum în pirgul Halanieĭ gângăniile cele otrăvitoare. Prin urmare înțălegând bine pre deosebirea ale amândorora zidurile, nu te veĭ amăgĭ, când veĭ voi a alege din amândouă pre cea maĭ bună.

Decĭ dacă nu după vremurĭ (intervale) și de multe orĭ pace și unire a cugetelor și lumină gândită cuprinde pre adâncurile inimeĭ tale. Dacă nu negrăită îndulcire din Dumnezeasca privire să suie în inima ta; Dacă nu înviosșitoarea ferbințală și Duhovniceasca ipostatnica lucrare pururea izvorâtoare

să mişcă în mijlocul gâtlejuluĭ inimeĭ tale, de care să ţi să pară adesea orĭ cuprinzându-te şi stăpânindu-te, când mădulările cele maĭ sus de inimă sunt în veselie şi bucurie Duhovnicească şi privire adâncă şi tainică; Dacă nu gustă sufletul tăŭ taine Duhovniceştĭ şi negrăite; Dacă nu negrăita bucurie şi înspăimântare neînţăleasă, în acelaşĭ timp cu prostime întru tine să lucrează, întru Sfinţitorul Hristosuluĭ tăŭ înlăuntru tăŭ răsare: atuncea cunoaşce că sufletul tăŭ nu este Ierusalim, nu să zideşce ca o cetate, nicĭ părtaşiĭ eĭ sunt întru una, adecă cugetele; Nicĭ seminţiile, adecă cuprinzătoarele puterĭ s-aŭ făcut seminţiĭ ale luĭ Hristos nicĭ să rădică acolo în suflet cele minunate şi tainice, şi împreună arătând minţiĭ pre cele ce „ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi pre inima omuluĭ celuĭ neîmpărtăşit de Dumnezeescul Duh nu s-a suit" (1Cor. **2**.9) [133]. Şi socoteşce cu adevărat, cum că nu zidire, fără numaĭ pirg înţălegător al Vavilonuluĭ, al căruia sfârşit a fost sfărămarea şi împărţirea limbilor (Fac. **11**.8) [134] celor gândite şi perzarea totuluĭ, precum maĭ sus s-aŭ zis. Am voit să spuiŭ care este pricina, pentru care uniĭ socotesc a fi al fiecăruia suflet oraşul Ierusalim cel ce să zideşce? Şi care este pricina pirguluĭ Halanieĭ şi zidirea şi sfărămarea? Şi care este aceea: părtaşiĭ luĭ sunt întru una? Şi iarăşĭ pentru turnul Halanieĭ şi pentru împărţirea multor felurĭ de limbĭ? Însă le las pre acestea grijindu-mă pentru scurtarea cuvântuluĭ ascultătorilor.

„La ceea ce să zice: „Aceea aŭ fost ceĭ de sub răsăritul Soareluĭ de bun neam (cilibiĭ)"

54. De bun neam poate sunt ceĭ de la răsăritul soareluĭ, adecă ceĭ care de la răsăritul strălucirelor şi luminărilor gânditului Soare al dreptăţiĭ s-aŭ făcut de bun neam; şi îmbunătăţiţĭ cu privirea luĭ Dumnezeŭ şi căraţiţĭ cu cugetul, „cariĭ nu din sânge, nicĭ din poftă bărbătească, nicĭ din voe trupească, ci de la Dumnezeŭ s-aŭ născut" (Ioan **1**.13) [135], ca cărora inima şi mintea intrând în Dumnezeeştile şi cereştile palaturĭ, să învrednicesc de vorbire împreună cu Dumnezeŭ şi aŭ a priimi pre cele negrăite taine ale împărăţieĭ, făcându-se „trup a luĭ Dumnezeŭ Iisus Hristos Fiul luĭ Dumnezeŭ şi mădulărĭ din parte" (1Cor. **12**.27) [136] şi de acelaş trup cu El şi împreună moştenitor şi părtaşĭ, moştenitor avându-L pre Dânsul; Şi Părinte pre cel dintru înălţime Dumnezeŭ, şi părtaşĭ Dumnezeeştiĭ firi maĭ presus de cuvânt făcându-se, ceĭ pecetluiţĭ cu de viaţă făcătorul Sfântuluĭ Duh, întru Carele să împărtăşăsc şi viază şi vieţuesc şi văd, îmbrăcaţĭ în haine foarte albe ale însuşĭ Duhuluĭ şi în hlamide aurite şi împodobite cu pietre de mărgăritarurĭ, cu coifurĭ şi cununĭ împodobite cu pietre de rubin şi cu tot felul de pietre preţioase: Aceea mănâncă şi bea la masa împărăţieĭ; şi nu are saţiu acea mâncare nicĭ băutura nectariuluĭ îndestulare, fiindcă acelea sunt Duh, şi asemenea şi eĭ Duhovniceşte să împărtăşăsc de acestea. Foarte multe sunt la acele mese împărăteştĭ ca să săvârşăsc maĭ presus de minune. Foc răcorind şi înfocând spre viaţă şi boldurile Dumnezeeştiĭ dragoste în inimă mişcând, apă vie vorbind şi izvorând curgerĭ ale veciniceĭ vieţĭ, aer bine mirositor şi Duh de viaţă dătător şi Lumină a singurateceĭ strălucirĭ în treĭ Luminĭ, proastă, maĭ presus de fiinţă.

De aicĭ uniĭ ca aceştia privitorĭ şi îndulcitorĭ aĭ aceştia luminărĭ, s-aŭ depărtat de la cele de jos şi s-aŭ unit cu cele de sus, aŭ trecut cu vederea pre cele văzute şi cu totul s-aŭ făcut părtaşĭ aĭ celor gândite, aŭ trecut pre cele curgătoare şi aŭ stat cu ceĭ de un nume împreună, jos zac pre aşternut şi înconjură pre cele de sus, legaţĭ cu trupul sunt şi jos traşĭ, iar când Duhul amelinţă, legăturile să

[133] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

[134] *Facerea*, **11**, 8: "Şi i-a împrăştiat Domnul de acolo în tot pământul şi au încetat de a mai zidi cetatea şi turnul".

[135] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 13: "Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut".

[136] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 27: "Iar voi sunteţi trupul lui Hristos şi mădulare (fiecare) în parte".

deslegă, care arzându-se după ce s-aŭ deslegat, îndată spre cerurĭ aŭ sburat, cu înspăimântare și grăbnicie, singuratecĭ făcându-se către privirea cea singuratecă a luĭ Dumnezeŭ. S-aŭ singurătițit despre toate și prin cele către singurătățita privire a luĭ Dumnezeŭ mutându-se din slavă în slavă maĭ multă a Duhuluĭ, înaintează din bogăție în maĭ mare bogăție, desfătându-se întru cele negrăite și zicând întru sine: călătorie bună bogăție de la mine, și slavă și desfătare. Și întru acestea privind, după ce aŭ văzut maĭ marĭ decât cele dintâĭ, s-aŭ înspăimântat și ca niște golĭ și săracĭ arătându-se pre sine, aŭ încremenit, saŭ maĭ ales a zice, s-aŭ uimit cu mirare, și cuprinzându-se de bucurie inima lor, următorĭ și împreună vorbitorĭ s-aŭ făcut Împăratuluĭ puterilor și împreună dănțuitorĭ cu Îngeriĭ, uimindu-se din vărsarea a atât de mare Dar, maĭ presus de veselie veselindu-se de acea negrăită moștenire și nespusă iubire de oamenĭ. Aceștia sunt după a mea cunoștință ceĭ de la răsăritul soareluĭ de bun neam: Întru Hristos Iisus. Domnul nostru; A căruia slava stăpânireĭ în veciĭ vecilor Amin.

55. Când pre Dumnezeasca adeverire singuratec o va vedea mintea în Hristos atuncea este timpul tăceriĭ, fiindcă vreme de băutură este a Dumnezeeșculuĭ nectar, de întreagă înțălepciune și de veselie Duhovnicească; Vremea dobândireĭ tainicilor * minunărĭ ** și a celor maĭ presus de fire lucrurĭ. Și atuncea mintea arătat vede păharul în mâna Domnuluĭ, și „cum că din ceasta în ceea să pleacă" (Ps. **74**. 8, 9) [137] către dânsul, foarte învedereat priveșce, și cunoașce lămurit cum că drojdiile luĭ nu s-aŭ deșărtat, fiindcă fundul vărsăriĭ de Dumnezeasca bunătate, și ca cum am zice, adâncirea bogățieĭ și margenea Daruluĭ, la nimenea încă maĭ înainte de vreme să arată când se va deșerta, după viața aceasta de față, deși maĭ ales s-aŭ aflat maĭ mare către suirea cea spre Dumnezeŭ și înDumnezeire. Pentru că sfârșitul și desăvârșirea tuturor să păstrează spre dobândire pentru veacul cel viitor, care după cel răzămat pre piept „nu s-aŭ arătat ce vom fi" (1 Ioan **3**. 2) [138] și dupre Sfințitul Pavel: „Acum cunoaștem din parte (1 Cor. **13**. 9) [139], iar atuncea va fi cea desăvârșită, când toțĭ păcătoșiĭ împreună cu drepțiĭ vor bea din Dumnezeescul și tainicul păhar și sfârșitul luĭ, când și oglinzele se vor deslega și adevărul arătat se va descoperi, întrucât vor veni întru simțire a taineĭ ceĭ de acum ascunse și acoperite: Drepțiĭ adecă ca desăvârșit să se veselească, având răsplată pre nădejdea cea către Dumnezeŭ și folosindu-se din rodul cel din faptele cele bune, despre care este scris: „se vor îmbăta din grăsimea caseĭ Tale și din păharul desfătăriĭ Tale îĭ veĭ adăpa pre dânșiĭ" (Ps. **35**.8) [140]. Despre care și Domnul aŭ zis că are să-ĭ puie să șază pre ceĭ dintru împărăția luĭ Dumnezeŭ și se va scula și le va sluji lor, dimpreună cu care S-a făgăduit și păharul a-l bea nou întru împărăția Luĭ (Mat. **26**.29) [141] și împreună a se veseli: Iară păcătoșiĭ îl vor bea spre fiere amară și spre întristare vecinică; Și atâta vor bea, întrucât să cunoască de ce nectar prea dulce s-aŭ lipsit, pentru capul lor cel sec și răŭ norocit, păgubindu-se de acea băutură maĭ presus de dulceață. Pre a căruia gustare Dumnezeescul David îndeamnă zicând: „Gustațĭ și vedețĭ că bun este Domnul" (Ps. **33**.8) [142].

* Corectură cu creionul în mss., *tainicilor* în loc de *tainelor*.
** La baza paginii 1291 e scris cu cerneală roșie cifra "4", de-a curmezișul, între două semne de egalitate, semnul egal având valoare de pauză, în aceste ultime texte (=4=).
[137] *Psalmii*, **74**, 8-9:
"8. Paharul este în mâna Domnului, plin cu vin curat bine-mirositor, și îl trece de la unul la altul, dar drojdia lui nu s-a vărsat; din ea vor bea toți păcătoșii pământului.
9. Iar eu mă voi bucura în veac, cânta-voi Dumnezeului lui Iacov".
[138] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **3**, 2: "Iubiților, acum suntem fii ai lui Dumnezeu și ce vom fi nu s-a arătat până acum. Știm că dacă El Se va arăta, noi vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea cum este".
[139] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 9: "Pentru că în parte cunoaștem și în parte proorocim".
[140] *Psalmii*, **35**, 8: "Sătura-se-vor din grăsimea casei Tale și din izvorul desfătării Tale îi vei adăpa pe ei".
[141] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **26**, 29: "Și vă spun vouă că nu voi bea de acum din acest rod al viței până în ziua aceea când îl voi bea cu voi, nou, în împărăția Tatălui Meu".
[142] *Psalmii*, **33**, 8: "Gustați și vedeți că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduiește în El".

Către aceĭ păcătoşĭ însă, cariĭ nu să maĭ întoarce la pocăinţă; Iară ceĭ ce se vor întoarce şi se vor supune poruncilor, aceştia şi păharul din amândouă părţile, şi de aicĭ şi de acolo a chemărilor, cu buna voinţa Daruluĭ vor priimi şi vor bea, şi cu simţirele sufletuluĭ cu cunoştinţă se vor îndulci, şi de aicĭ vor înălţa cântare cuviincioasă mulţămitoare către Dumnezeŭ, strigând: „Păharul Tăŭ ne-a îmbătat pre noĭ foarte şi mila Ta cea neînţăleasă" (Ps. **22**.6-7) [143]; Acum însă ca întru oarecare adâncime aşăzată ca o drojdie, ne va urmări pre noĭ întru toate zilele lucrăriĭ vieţiĭ noastre întru statornicia cea viitoare şi nemuritoare. Că vom fi pururea având întru noĭ Dumnezeeştile bunătăţĭ, pe lângă acestea ne vom linişti şi din amândouă părţile gustând (din vărsarea mâneĭ Domnuluĭ) la păharul celuĭ înoitor şi de viaţă făcător vom bea arătat, cu bun cuvânt înţălegând taina cea acoperită. Căcĭ din cel vărsat înaintea lor, însămnează urmarea înfăţoşăriĭ, şi închipueşce cu încredinţare şi pre cea ca pre o arvună, şi pre cea din partea care se va strica în viitor. De unde se dovedeşte că întru îndestulare vor fi acolo drepţiĭ, decât aceia care să împărtăşăsc acum din parte, întrucât încă sunt prinşĭ cu grosimea trupuluĭ şi cu întunerecul celor de jos; Pentru aceea nu s-aŭ zis de David cu multă lămurire, că vor bea, toţĭ – drepţiĭ şi păcătoşiĭ –, ci a pus pre aceea care poate este cu îndoială: dacă oare vor bea ceĭ păcătoşĭ (Ps. **74**. 9) [144]? Iară pre cea mărturisită o aŭ trecut ca pre o curat cunoscută să zică pentru drepţĭ că vor bea. Fiindcă dacă păcătoşiĭ bea, unde aŭ rămas încă dacă nù şi drepţiĭ? Care arătat este de acum, că întru atât priimesc şi să satură, întrucât şi să se veselească şi să strice: „Veseli tu ne aĭ pre noĭ Doamne, întru lucrurile Tale, şi întru lucrurile mâinelor Tale ne vom bucura" (Ps. **91**.4) [145]. Iar lucrurile mâinelor Luĭ zicând, este a ţinea păharul plin de vin neameştecat, şi a-l pleca pre acesta cu multă iubire de oamenĭ dintru aceea întru aceea, şi a păstra într-însul drojdia pentru viitor; Iar acum strigă către Dumnezeŭ îmbătându-se: „Păharul Tăŭ este îmbătându-ne pre noĭ ca un puternic" (Ps. **22**.6) [146]: Întru Hristos Iisus Domnul nostru, Acăruia slava i se cuvine în veciĭ vecilor AMIN.

56. Cânta-te-voiŭ Făcătorul meŭ şi Te voiŭ lăuda Prea înalte, Carele aĭ vărsat preste mine mila Daruluĭ Tăŭ; Împunge-mă Iubitorule de suflete cu Sfântul Degetul Tăŭ întru adâncul mijlocului inimeĭ mele, O! Prea bunule Împărate precum ştiĭ Tu, cela ce facĭ minunate şi streine lucrurĭ; şi pregăteşte-mă ca prin cuvintele Sfinteĭ Mâineĭ Tale cele scrise în cartea vieţiĭ prin Dumnezeescul Tău Duh, să mă fac a vedea şi a privi pre cea maĭ presus de spăimântare frumuseţa Ta, prin simţire gândită, plină de toată bucuria şi veselia cea tainică, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Pentru cele 4 chipurĭ ale păciĭ"

57. Este pace care maĭ mult să pare decât a fi pace, când trupul este întru desfătare, care multă turuburare rădică împrotiva sufletuluĭ, deşi să pare pentru un timp făţărnicindu-se linişte. Şi este pace a simţirilor, cu strângerea şi fugirea din toate şi căreia îĭ urmează liniştea. Însă întru adevăr şi aceasta deşi este fără de asemănare maĭ bună decât cea dintâĭ, ci însă fireşce puţin timp ţine. Fiindcă când sufletul de gândurĭ va pătimi turburare, atuncea ca cum s-ar nelinişti şi trupul, şi fireşce omul în total. Este încă şi a treia pace, maĭ înaltă decât acestea a simţirelor şi sufletul este în pace despre cugete, şi puterile lor sunt în pace prin linişte şi prin păzirea minţiĭ şi a inimeĭ, în omul

[143] *Psalmii*, **22**, 6-7:
"6. Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc, uns-ai cu untdelemn capul meu şi paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic.
7. Şi mila Ta mă va urma în toate zilele vieţii mele, ca să locuiesc în casa Domnului, întru lungime de zile".
Am adăugat şi stihul 6 cuprins în citatul la care se face trimiterea.
[144] *Idem*, **74**, 9: "Iar eu mă voi bucura în veac, cânta-voi Dumnezeului lui Iacov".
[145] *Idem*, **91**, 4: "Că m-ai veselit, Doamne, întru fapturile Tale şi întru lucrurile mâinilor Tale mă oi bucura".
[146] *Idem*, **22**, 6: Vezi nota 143, stihul 6.

cel dinlăuntru săvârşindu-se: Când şi să roagă maĭ lămurit, şi plânge maĭ dulce, şi întru Dumnezeeştile cuvinte ia aminte maĭ cu dulceaţă. Dară încă aceasta nu este cel din margene sfârşit al păciĭ. Fiindcă precum un lăutar, saŭ scripcar, carele necurmat să află întru meşteşugul cântărilor, dacă după oarecare nevoe a lor, sau osteneala mâinelor răbdând, sau în oarecare neputinţă căzând, acea oarecare patimă, pre lăutar a nu cânta şi pre scripcar a nu lucra după cum trebue îl aşază. Aşa şi sufletul nostru de puterile cele fireştĭ şi de armonia lor lipsindu-se, nu rămâne totdeauna neschimbată întru sineşĭ şi cu statornicie, ci să lincezeşce, de voe şi fără de voe căzând fără de aşteptare în oarecare iuţală saŭ mânie, saŭ şi în oarecare nestatornicie şi trândăvie, saŭ prin vreuna din materie să îngroaşă şi să înăspreşce fără a cunoaşce cum.

Iară când prin Darul nezidituluĭ Ziditor a toate îl va primi şi se va împărtăşĭ neschimbatuluĭ Duh cel de viaţă făcător, atuncea să minunează şi să învieţueşce, cu altă viaţă schimbându-se şi înviindu-se, prin Făcătorul de viaţă Duh, întrucât priimeşce viaţă maĭ presus de fire, făcându-se neschimbăcios şi statornic, şi maĭ ales ca cum ar trăi prin de viaţa făcătoare putere. Întru acest chip şi vede, că şi lumina este de viaţă făcătoare, şi să bucură întru adevăr văzând cele maĭ presus de fire şi priimeşce pacea care covârşaşte toată mintea, prin cea maĭ presus de minte făcătoare de viaţă învieţuire şi luminare şi vedere şi prin bucuria tuturor văzutelor taine. Nu să maĭ schimbă, nicĭ osteneală simţăşce cu totul, nicĭ ia aminte la cursele şi vicleniile diavoluluĭ; Ci pururea cu chip nemişcat vede pre Dumnezeŭ şi pre cele ale luĭ Dumnezeŭ; Nu prin voinţa luĭ, nicĭdecum: ci cu puterea şi voinţa Dumnezeesculuĭ şi neostenitoruluĭ Duh, să mişcă în inimă lucrător şi ipostatnic; Nu precum cineva ar socoti, ci numaĭ precum singur Acest Duh ştie, Cela ce cearcă adâncurile şi cunoaşce pre Dumnezeŭ şi pre părtaşiĭ Luĭ îĭ umple de simţirĭ sufleteştĭ şi-ĭ învaţă taine. Decĭ pre cât timp avem prilej ca cu sârguinţă să ne înferbântăm pre înşine, şi a nu stinge cu oarecare greşalăă pre Darul Duhuluĭ, şi prin petrecere liniştită şi sfinţănie a fi plinĭ de pacea cea în Sfânta Treime negrăită şi maĭ presus de fire: Atuncea petrecem cu adevărata în smerenie şi în dragoste şi în rugăciune aducând pace trupuluĭ şi sufletuluĭ şi Duhuluĭ, şi nesimţind osteneală dupre cum este zis. Că pacea cea cu osteneală făcută, nu este cu desăvârşită pace, ci pricinuitoare de săvârşire a păciĭ. Căcĭ cea desăvârşită pace, dupre cele predate, să săvârşaşte fără de osteneala cea trupească, ci întru încetarea cea desăvârşită a odihneĭ, şi să odihneşte în Hristos Iisus.

58. Dacă veĭ cunoaşce şi veĭ socotĭ bine, o iubitule cum că nefiind te-aĭ făcut, şi aflând de Făcătorul şi Ziditorul tăŭ, şi pricina pentru care Te-aĭ adus pre tine întru a fi, şi a treceriĭ tale către nestricăciune: şi cu băgare de samă veĭ lua aminte la mişcarea tuturor; de veĭ cunoaşce bine şi veĭ cugeta, şi te veĭ face cu totul îndrăgitor cu toate aplecările, tale a prea dulceluĭ Iisus şi Dumnezeŭ Făcătorul şi Ziditorul tăŭ, nu numaĭ cu lucrarea şi cu privirea, ci şi a vederiĭ feţiĭ Luĭ: Decĭ dacă aşa vieţuind practiceşte şi teoreticeşte, atuncea te veĭ face părtaş Darurilor luĭ Dumnezeŭ, şi Dumnezeŭ şi Duhovnicesc, şi cu totul asemenea Ziditoruluĭ tăŭ, tu zidirea, şi împreună veselindu-te întru Domnul tăŭ şi Părintele tăŭ, întru odihna dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ în Hristos Iisus eşind din toate cele văzute, AMIN.

59. Când am văzut, adecă că am cunoscut puţină vedere gândită şi de unde a venit aicĭ aşa de minunat, şi unde voiŭ ajunge, şi al treilea închipuindu-mĭ pre Aducătorul şi purtătorul meŭ, şi Carele mă încetează; Şi la nevăzutul Părinte când cuget şi pre dragostea Sa cu totul o cunosc, şi prin urmare văd taina scoposuluĭ meŭ ca într-o oglindă oarecare, întrucât negreşit însă atâta de mare veselie, dupre măsură de multe orĭ o priimeşte nemăsurată întristare, fiindcă înţăleg eŭ fără de îndoeală că cu nevrednicie mă port la chemarea mea. După aceasta privind iarăşĭ cuget: Cum arăţĭ mie pre neapropiată slava Ta prin zidire şi pre cea fără mijlocire nespusa iubire, prin întruparea Unuia născut Fiuluĭ Tăŭ. Şi aceasta înţălegându-o bine, încă şi cum te arăţĭ mie şi pre negrăita Ta unire cu mine cea maĭ presus de fire, cunoscând şi că mă puĭ în Duhovniceasca împărtăşire negrăit pururea izvorâtoare: foarte mă minunez de slava Ta şi mă spăimântez de mila Ta cea nemărginită

către mine, prin care mă despart de toate cele văzute şi mă odihneşcĭ despre toate cele gândite, şi mă linişteştĭ şi mă veseleştĭ nespus şi netâlcuit întru Tine Sfânta Treime maĭ presus de fiinţă.

60. Alt Înger pre pământ, vieţuitor Ceresc, dupre Chipul şi asemănarea luĭ Dumnezeŭ vrând Făcătorul a toate a face, prea înţăleptăşte face pre om; şi foarte potrivit pune într-însul suflet gândit şi înţălegător de Dumnezească cunoştinţă şi de orĭce meşteşug. Pentru care apoĭ zice: „Eŭ am zis, Dumnezeĭ sunteţĭ şi fiĭ aĭ Celuĭ prea înalt (cu Darul) toţĭ: (Ps. **81**.6) [147], ca nişce aĭ doilea Îngerĭ, adecă în tăcere privind pre Dumnezeŭ şi către El rădicându-se drăgăstos întru lumină Duhovnicească. Însă a se sui om pământesc la stare Îngerească, cu neputinţă este, de nu se va face maĭ întâĭ Duh cu lucrarea, ca Îngeriĭ. Fiindcă din credinţă prin Atot puternica nemărginită dăruire a luĭ Dumnezeŭ întru Duhul să face credinciosul, ca cum prefăcându-se cu un chip oarecare în tainică Dumnezească zidire. Şi aceasta o arată Mântuitorul zicând: „Cum că, cel născut de la Duhul, Duh este" (Ioan **3**.6) [148]. Dar cum că şi să nasc Duhovniceşte credinicoşiĭ ceĭ cu aplecarea dupre suflet, Ioan mărturiseşte zicând: „Le-aŭ dat lor stăpânire Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ să se facă ceĭ ce cred întru Numele Luĭ; Care nu din sânge, nicĭ din poftă trupească, ... ci de la Dumnezeŭ s-aŭ născut" (Ioan **1**.12-13) [149], adecă la omul cel dinlăuntru, cel dupre chipul luĭ Dumnezeŭ celuĭ ce l-aŭ făcut pre el.

Dar fiindcă naşterea nu după fire, ci dupre Dar celor Duhovniceştĭ să face cu adevărat şi urmează singuratec după priimire (absolut): pentru aceasta şi scaun al Sfântuluĭ Duh dupre cuviinţă să săvârşaşte *mintea cea împărtăşită. Fiindcă precum fierul cel ce să arde în foc şi el foc se face, nu foc fiind şi el cu* firea, ci dupre împărtăşirea cea dupre priimire, întrucât va fi zăbovindu-se cu focul. Şi întru adevăr şi scaun al foculuĭ ca cum ar fi întronat şi cu oareşĭcare chip odihnindu-se în fier focul; De asemenea şi mintea, care prin naştere şi unire şi împărtăşirea Duhuluĭ, şi Duh şi scaun al Duhuluĭ să reaşază, luându-se împreună cu lucrarea, şi ca cum una făcându-se şi odihnindu-se în minte Dumnezeŭ, ca într-un scaun. Şi aceasta este începutul Sporireĭ sufletuluĭ cu minunat chip. Nu ca să vie în orânduealâ de Înger, adecă a ceĭ maĭ smerite decât cereştile puterĭ, ci în rânduealâ cu Dumnezeŭ aceluĭ Prea Înalt, după care în Scaun, apoĭ urmează în cel al Heruvimilor, după aceasta întru al Serafimilor şi aşa urmează până ce să face Înger întru tot simplu adecă al rânduelіĭ ceĭ maĭ smerite, vestind celor de aproape întru Duhul cele prea slăvite taine ale luĭ Dumnezeŭ. Că deşi împărtăşirea dupre ceĭ înţăleptiţĭ de Dumnezeŭ, trebue să meargă înaintea predărіĭ, cum nu este dovedit că trebuie a să împărtăşi arătat de Duhul, întrucât Scaun a luĭ Dumnezeŭ să fie mintea? Şi după aceea să împărtăşască pre cele Duhovniceştĭ altora, întrucât să se facă Heruvim întru Duhul, plin de vărsarea înţălepciuneĭ ceĭ Duhovniceştĭ, şi atuncea să voească a înţăleptĭ pre alţiĭ, şi în Serafim asemenea săvârşându-se, din darea înţălepciuneĭ şi din păharul eĭ şi băutura, să vie la ferbinte şi mişcătoare dragoste a luĭ Dumnezeŭ: fiindcă aceasta urmează Serafimilor, şi după acestea şi pre alţiĭ să-ĭ încălzască către Dumnezeasca iubire şi prin urmare să-ĭ învieţuească cu focul. Şi aşa urmând înainte, să vie la starea de a învăţa pre alţiĭ (aproapele), căcĭ cu adevărat aceasta este de a fi Înger. De aceea ceĭ ce nu s-aŭ făcut Dumnezeĭ întru Duhul şi Scaune luĭ Dumnezeŭ, Heruvimĭ şi Serafimĭ şi dupre celelalte rânduele maĭ de jos, nu pot fi Îngerĭ cu adevărat şi nicĭ vor putea sluji luĭ Dumnezeŭ, nicĭ a învăţa cele cuviincioase cu adevărul şi cu Duhul. Aşadar adevărata sporire a sufletuluĭ, priimeşce începutul de la împărătăşirea Duhuluĭ celuĭ Prea Înalt; şi dupre cum s-aŭ zis vine şi să mişcă grabnic, întru Hristos Iisus Domnul nostru AMIN.

61. Mărturiseşte-mă Ţie, negrăite Doamne, Prea Sfânta Treime, nu pre cât se cuvine Ţie Stăpâne, ci pre cât mie îmĭ este cu putinţă. Că Tu cel nespus dimpreună cu ceĭ aĭ Tăĭ, Te prea înalţi,

---

[147] *Psalmii*, **81**, 6: "Eu am zis: «Dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt»".

[148] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 6: "Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este".

[149] *Idem*, **1**, 12-13:

"12. Şi celor câţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu.

13. Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut".

prea întinzându-Te cu nemărginire; și cu cuvântul cu totul și cu mintea cine va voi a Te înțălege și a zice Ție: Dintru neființă cu mare cuviință a sfatului Tău m-ai făcut, ca pre nimenea altul, cu mâinele Tale m-ai plăzmuit, dupre chipul și asemănarea Ta m-ai zidit. Iară eu deșertul, întru atât de mare vrednicie de cinste și slavă fiind, cumplit nerecunoscător m-am făcut despre poruncile Tale, care sunt sfințite și pline cu adevărat de pace și veselie și de Dumnezească lucrare. Și ceea ce-mi este mai de minunat, că mai înainte de a mă aduce întru a fi, pentru mine și viața mea, și a privi și a cunoaște și nesuferita cea despre Tine Duhovnicească îndulcire, ai adus lumea aceasta care este plină de atâta mărire de frumuseță și slavă, de putere și înțălepciune Duhovnicească și împodobită bogat și în multe feluri, fără de care nici un ceas niciodată nu putem a fi, și prin care trăesc trupeșce adecă, bine petrecând întru cele ce dobândesc și mă hrănesc; Iar sufleteșce, înțălegând și privind, mă spăimântez de Prea înțăleapta și prea puternica Pronie a noeanului dragostei Tale. Și aceasta Tu negrăite, iară eu nebunul dimprotivă cu desfrânare viața mea am petrecut-o până acum. Vai mie! Poruncilor Tale, cele cu adevărat dulci și doritoare celor înțălepți, nu m-am plecat. Vai nesimțirei sufletului meu! Vai împietrirei mele carele nu cunosc întinatul, că numai pentru a trăi cineva trupeșce întru acestea ce sunt vremelnice, săracul, rob să face bogatului și să pleacă mai presus de putere poruncilor stăpânului său, deși grele sunt unele; și acestea nu pentru folosul său, ci pentru hatârul celui ce porunceșce. Cum tu (către sine zice), cele ale Unui asemenea Ziditor și de bine făcător și hrănitor, pre aceste porunci, care pentru tine și pentru nemuritoarea slava ta, să zic, cum fără de vitejie le strici și dimprotivă le așăzi pre ele? Vai neruşinării mele și împrotiva ta vecinică răutate ticălosule!

62. Am zis Doamne săracului meu suflet cel cu adevărat păcătos, adecă zidirei Tale, Prea iubitorului de suflete, întru întoarcerea mea cea către Tine, Prea bunule, cela ce ești Prea negrăită dobândire: Ai suflete multe bunătăți Duhovnicești, iaca mânâncă, bea, veselește-te; și când s-a rădicat păcătosul împrotiva mea, m-am necăjit și m-am smerit foarte. Dar O! bogăția bunătăţii Tale, Prea Bunule întru a mă abate eu cu greșală din calea cea dreaptă a binelui, Tu apucând mai înainte întâmpinând minunat cu nemăsuratele Tale daruri, iarăși m-ai întors. Și așadar cu adevărat după ce am mâncat și am băut și m-am veselit Duhovniceșce din mila Ta, iarăși mult m-am înstrăinat rătăcindu-mă. Și nu cunosc, care din cele două? Ori prin oarecare meșteșug al vreunui rău drac, sau din nebăgare de samă a mea, sau poate întru adevăr și dintru la amândouă, sau poate și din judecățile Tale cele prea adânci, toate aceste sloboziri și părăsirea dupre deosebite chipuri, pedepsile materiei, unde nu era ipostas, și așa m-am ticăloșit și m-am smerit când mi s-a înfipt mie ghimpul (Ps. **31**.4) [150], sau boldul cel purtător de moarte al păcatului. Și în scurt a zice, cât de multe răutăți vrăjmașul a rădicat în contra sufletului meu, pentru cea multă a mea lenevire și raa necunoșcință și neluare aminte.

Însă Tu nu ai trecut cu vederea pre cele ale mele niciodată până în sfârșit, ci prin glas Duhovnicesc ai strigat, Prea Bunule, tainic în adâncul inimei mele și ai zis defăimatului meu suflet: „Mântuirea ta sunt Eu, nu te teme, ci te întoarce la odihna ta, nu te rătăci". Și așa m-ai mângâiat, Doamne Iisuse cel prea fără de răutate, și arătat Te-ai făcut mie apărător al mântuirei mele, și ca o dreaptă a Părintelui Dumnezeu de mână m-ai luat ajutându-mi cu tărie, și certarea Ta m-au îndreptat iarăși, precum de multe ori întru negrăită desfătare tainică m-ai dus. Vino dar Cuvinte a lui Dumnezeu în inima mea, ca o pecete sigură, spre privirea negrăitei frumuseții Tale cei mai presus de fire. Vino în brațele mele, prin lucrarea cea făcătoare de viață a Sfintelor Tale porunci. Grăbește-te Împărate Iisuse Hristoase, Cel mai presus de ceruri: Vino ca să viețuesc Duhovnicește întru Tine, atinge-Te de mine simțitor, ca cela ce cu tot sufletul mă întorc la Tine, cea mai presus de lume veselie și cea negrăită dintru Tine (bucurie), strălucește fulgerul Tău, nemărginitule întru înțălepciune, ca gânditul meu suflet către

[150] *Psalmii*, **31**, 4: "Că ziua și noaptea s-a îngreunat peste mine mâna Ta și am căzut în suferință când ghimpele tău mă împungea".

dânsul şi către Tine adunându-se, să se împrăştie şi în perzare să se ducă ceĭ ce-mĭ vrăjmăşăsc mie în deşert şi mă gonesc în zădar şi mă neăjesc fără de milă. Rogu-te Doamne, păzeşte-mă de acum înainte ca lumina ochiuluĭ, ca vecinic dimpreună cu Tine să te privesc prea slăvite şi negrăite Stăpâne.

63. Cine sunt eŭ, Doamne nezidite, decât pământ şi cenuşă? Şi ce sunt aniĭ meĭ, decât umbra ce trece şi ca un vis înaintea Ta, Cela ce eştĭ fără de început, în A căruia ochĭ: „o mie de anĭ, ca ziua de erĭ care a trecut şi straja în noapte" (Ps. **89**.4) [151]. Şi care este priceperea mea pe lângă Tine, Cela ce aĭ făcut cerurile întru înţălegere şi pământul şi toate celelalte întru înţălepciune? Şi acestea maĭ ales întru o clipeală, ca cu totul înaintea Ta, Prea iubitorule de suflete, ca un osândit să staŭ? Nu, rogu-te Doamne, mă cuceresc Ţie Stăpâne, să nu fie aceasta! Părinţiĭ nu cer judecată asupra celor de curând pruncĭ pentru cele făcute de eĭ, nicĭ le pretind vreo lucrare, ci aşa prost şi cu iubire de milostivire şi cu osârdie, pentru cele trebuincioase ale lor să grijăsc, hrănindu-ĭ întru una şi îmbrăţoşându-ĭ. Pentru aceasta Sfinte, cela ce eştĭ al nostru vecinic şi maĭ ales prea iubitor Născător, Carele eştĭ Făcător a tuturor celor ale noastre dintru nefiinţă: rogu-mă, nicĭ de ale mele păcate, greşale şi fără de legĭ să te întristezĭ, nicĭ cere de la mine lucrurĭ deopotrivă cu Darul Tăŭ, iubitorule de oamenĭ; Nu, Bunule, nu: Ci ca pruncilor să cuvine, şi încă maĭ mult şi mie cu nemărginire a mă erta de cele ale mele, şi înmulţăşte prea curat Darul Tăŭ întru mine, ca celuĭ ce de maĭ mult ajutor am trebuinţă, ca un neputincios ce sunt spre a cugeta. Aşa cela ce m-aĭ făcut, şi m-aĭ rezidit şi m-aĭ reînnoit cu maĭ presus de bunătate scop, ca bine să-mĭ facĭ şi cu prea marĭ Dumnezeeştĭ frumuseţĭ să mă împodobeştĭ, ca pre o adevărată icoană a Ta, şi să mă slăveştĭ de asemenea curat şi maĭ presus de toate, ca Cela ce aĭ venit nu ca să judecĭ, ci ca să mântueştĭ lumea (Ioan **3**.17) [152].

64. De sinemĭ osândit sunt, precum şi Tu singur vezĭ, Carele cunoşcĭ cele ascunse ale inimeĭ, Doamne, şi n-am trebuinţă Prea Înţălepte de nicĭ un judecător, fiindcă judecată să face atuncĭ Prea Bunule, când stă ceva cu îndoială. Iar unde este cel judecat de sineşĭ şi întru adevăr pre sineşĭ să arată, şi să mărturiseşce nu numaĭ că este păcătos, ci cum că în fieştecare zi şi în fieştecare ceas păcătuind: Cruţă-l Doamne, iubitorule de oamenĭ, la judecată. Milă cer şi Dar caut, izvorul cel îndestulat al Daruluĭ şi al mileĭ, Tu cela ce bine aĭ voit a te face Om pentru mine, şi „nicĭ nu răsplăteştĭ nouă, – pentru prisosinţa bunătăţiĭTale –, dupre mulţimea fără de legilor noastre" (Ps. **102**.10) [153], nicĭ daĭ nouă, pentru nemăsurata Ta iubire de oamenĭ spre noĭ biruindu-Te, depărtez „pre cât sunt departe răsăriturile de la apusurĭ fără de legile noastre". Decĭ Ţie mă rog, nepomenitorule de răŭ, Doamne Iisuse Hristoase prea milostive Stăpâne, şi Ţie, deşi cu nevrednicie, mă cuceresc, a-mĭ lăsa fără de legile mele şi tot păcatul meŭ, şi dă-mĭ pecetea Sfântuluĭ Duh desăvârşit întru inima mea şi cu adevărat Sfânta Dăruire întru puterea Ta şi întru înţălepciunea Ta. Ca aşa întrucât făcând spre mine întru acest chip, prin Darul puteriĭ Tale întru înţălepciune şi înţălegere Duhovnicească dupre încăperea mea, să face cele plăcute înaintea Ta după care curgerile Daruluĭ Tăŭ şi ale prea curateĭ înţălepciuneĭ Tale, iarăşĭ să curgă întru adevărată înţălegere şi lumină din inima mea; Şi să mă aflu de aicĭ împreună cu Tine şi cu ceĭ aĭ Tăĭ părtaşĭ în veciĭ vecilor, luminat de prea slăvită lumina Ta, de acum, prin mila cea neajunsă şi Darul Tăŭ cel nespus, AMIN.

65. N-aŭ cunoscut cineva maĭ arătat vicleniile, saŭ asuprelele diavoleşcĭ, ca cele ce trebuie a le numi ca în ipostatnice fiind, precum a cel ce fuge de dracĭ, şi care în vremea asuprelelor va fi apărat: Şi nimenea nu fuge de aceştia şi să se izbăvească de eĭ precum maĭ înainte am zis, decât numaĭ acel ce a dobândit în inima sa pururea curgătoare pomenirea Dumnezeeştiĭ suflărĭ în ipostatnică. Iar aceasta se face prin credinţă şi smerenie, dragoste a luĭ Dumnezeŭ şi a oamenilor

[151] *Psalmii*, **89**, 4: "Că o mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri care a trecut şi ca straja nopţii".
[152] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 17: "Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea".
[153] *Psalmii*, **102**, 10: "Nu după păcatele noastre a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre a răsplătit nouă".

lucrătorește, care se nașce din iubirea de liniște și privighere întinsă, și cetire, acum lucrătoare iar acum privitoare; și în sfârșit Teologhia împreună cu rugăciunea. Iară dragoste lucrătoare se poate zice dupre cuviință, lucrarea sfintelor poruncĭ ale luĭ Dumnezeŭ dupre putere. De aicĭ nu numaĭ înțălgere a luĭ Dumnezeŭ prea curată și prea străvăzătoare, ci încă și cunoștință cu de-amăruntul a drăceștilor pândirĭ ale răŭ meșteșugașuluĭ, încă și aducere în suflet de cunoștință adevărată și dreaptă judecată singură și ostenele maĭ marĭ și de asemenea nevoințe, și urând pre draciĭ ceĭ ce cu covârșire și neîncetat purtându-se cu mânie spre toată facerea de răutate către de Dumnezeŭ purtătorul suflet cu mare răutate. Decĭ de nu ar fi stat înainte cu iubire de oamenĭ adevăratul Mântuitor credincioșilor al însușĭ poporuluĭ săŭ, Hristos zic, nu s-ĭar fi mântuit cu adevărat nimenea din oamenĭ, măcar și Sfânt de ar fi fost.

66. Prea lămurit am cunoscut și mă mărturisesc Ție Doamne, ca cum și decât dobitoacele cele necuvântătoare, maĭ de jos și maĭ răŭ mă aflu eŭ cuvântătorul, din neluarea aminte și din necunoștință. Fiindcă acelea pre însășĭ firea lor o păstrează și trăesc dupre dânsa, iară eŭ, nicĭ într-un ceas n-am cunoscut pre curata lucrare a fireĭ mele, cea întinată prin rele patimi, și a celor trecătoare împătimirĭ și turburărĭ. Decĭ de vreme ce înnebunindu-mă, nicĭ pre firea mea o cunosc; și maĭ ales după răutate și pre deavoleasca sălbătăcie o am întrecut, căcĭ cum să o maĭ numesc? Și sunt cu adevărat maĭ răŭ decât aceea cu alegerea: Și dacă ca aceea nebolnăvicios și nemuritor și fără de lipsă spre viețuire de ceva eram și eŭ atuncea cu mult maĭ mare m-așĭ fi arătat cu răutatea eŭ ticălosul și neînfrânat cu pornirile cele pătimașe. Decĭ nu numaĭ nemuritor nu sunt și cuprins și de boale dese și lungĭ și nelegiuind mă bucur întru păcatele mele și întru acestea zac, ci ceea ce este maĭ răŭ, că nu numaĭ spre o răutate mă plec, întorcându-mă despre celelalte, precum fieștecare dintru aceea (dracĭ), că unul al iubireĭ de argint fiind, altul al slaveĭ deșarte, altul al iubireĭ de îndulcirĭ și altul al alteĭ patimĭ lucrător, saŭ maĭ ales și voitor și împreună ajutător uniĭ altora celor ce li să pleacă lor: ci numaĭ eŭ unul sunt iubitor și lucrător al tuturor patimilor. Și așa de cu împătimire, întrucât nicĭ pornindu-mă de dracĭ, nicĭ lovit fiind dinafară, ci singur de bună voe jertfă jalnică cu ticăloșie cad într-însele.

Și pre care din răutate m-am săvârșit, nu ca fugind de bună voe de ele, saŭ înadins nevrând, ci fiindcă nu am putut, de aceea n-am săvârșit pre unele din ele. Decĭ cât dupre dreptul cuvânt, maĭ răŭ decât aceea ceĭ cu totul nemuritorĭ, nebolnavĭ și nelipsițĭ cu totul de nimic spre a viețui, dară însă către un singur fel de păcat fieștecare din eĭ să pleacă: Iară eŭ ale căruia zilele nu numaĭ că sunt scurte, dar și cuprinse, precum am zis, de boale și neputință și răutate, pe lângă acestea și spre tot păcatul sunt pornit cu osârdie și a-l săvârși pre el, Vaĭ! râvnitor foarte mult și întru toate mă bucur: și așa cu adevărat sunt maĭ răŭ decât draciĭ. Însă Doamne, Doamne, Tu a căruia milă este covârșitoare, și cela ce Tu eștĭ viața și cum că și a însușĭ dracilor acestora le voeștĭ pocăința, fără de pomenire de răŭ dând toată cererea: Întărește-mă cu înțălepciunea, ca cu toată datoria ce am să mă pocăesc precum să cuvine pentru câte am păcătuit, și îmblânzește-Țĭ Prea Sfânta Fața Ta către mine, cela ce eștĭ viața și fericirea cea maĭ presus decât toate, și a drepților neîncetată maĭ presus de lume dobândire și gândită dragoste și negrăită iubire de oamenĭ și milostivire Stăpâne. Fă cu sufletul meŭ mare și minunată mila Ta, cela ce strigă: „miluește-mă", lesne împăcătorule, ca așa lămurit să se arate, cunoscând că și draciĭ întorcându-se spre pocăință și –Doamne miluește-mă – zicând, pentru a Ta nemărginită bunătate nu aĭ fi voit a-ĭ pune afară de mila Ta, nicĭ Ț-aĭ fi întors izvorul Darurilor Tale de către dânșiĭ. Fiindcă dacă pre mine cel maĭ răŭ decât aceea și decât dobitoacele cele necuvântătoare mă veĭ mului * întru adevăr, nu este nimenĭ răspunzător de păcate, nicĭ om nicĭ drac, carele căzând către Tine și strigând: „miluește-mă", să nu afle îndată mila nemărginiteĭ Tale bunătățĭ: mila cea cu mult maĭ bogată și foarte minunată și maĭ presus de toată nădejdea, miluește-mă dară Iisuse și Părintele nostru, Cela ce eștĭ cu adevărat izvorul mileĭ.

* Așa apare în mss. Fie că este vorba de o greșeală, *mului*. Dar ar putea fi și un verb creat de la *a mula, mulez*.

67. Multe în mintea mea ca înţălese sosesc Doamne, dar nicĭ una cu adevărat este care până în sfârşit să o înţăleg bine şi desăvârşit; şi simplu a zice, întru toate nicĭ una nu este nicĭdecum de a căruia cunoştinţă să nu fiŭ lipsit oarecum. Pentru aceasta întru adevăr precum este dupre cuviinţă lipsit şi sărac mă arăt spre a cunoaşce, dupre cum simplu: Cerul şi pământul cu adevărat îl văd, iar ce sunt acestea? Şi pentru care scop s-aŭ zidit? Şi pre ce s-aŭ întemeat? Şi cum să ţin? Şi câte altele despre acestea care sunt prea multe, şi pre înţăleapta lor fire? Desăvârşit nu cunosc. Şi nicĭ aerul, apa şi focul, care cu înlesnire să pot arăta, dar care este firea fieşte căruia cine poate a o spune? Şi cum una în jos, iar alta în sus, iar aerul în tot locul să poartă? Cu adevărat nu pot nicĭ să-mĭ deşchid gura mea să zic un-gr-, însă las de a le cunoaşce pre acestea, fiindcă nu pot a zice nimic. Un păr ce se socoteşce cel maĭ mic lucru, desăvârşit nu poate să ajungă la mintea noastră, ce oare este? Şi cum a eşit? Cu totul nu ajung în simţire, şi cum după acestea va fi deşi uniĭ după vremurĭ şi aŭ cunoscut ce sunt periĭ. Pentru aceasta rogu-mă Ţie Stăpâne, izbăveşte-mă de înalta cugetare şi de părere, care este pricina de a judeca pe aproapele şi a-l osândi. Acopere-mă sub puternicul Tăŭ braţ, fiindcă prost sunt şi foarte tâmpit la cugetare: Că cine a văzut măsurile cerurilor şi ale pământuluĭ? Şi greutatea luĭ câtă este? Şi drumul Soareluĭ cel foarte grabnic şi moştenitor şi foarte minunat meşteşugit şi statornic? Şi cine va năluci pre stăpânirea care cu atâta înţălepciune pre acestea le poartă?? Şi cum le va putea cunoaşce pre acestea omul, care nu poate nicĭ pre un ţânţar a-l înţălege precum să cuvine, cum şi ce fel este? Cu totul sunt eŭ necunoscător întru puterea înţălepciuneĭ celor ce să fac; Ci numaĭ nădăjduind în Harul Tăŭ se cuvine a zice, orĭ înDumnezeindu-ne, saŭ împreunându-ne cu Tine maĭ presus de fire, numaĭ din Dumnezeasca Ta lucrare să poate înţălege cele ale tale Dumnezeeştĭ.

68. Numaĭ singur acela carele aŭ priimit prin vedere pre Duhovniceasca simţire din Dar, cunosc pre aceea care nu o aŭ pre această Duhovnicească simţire, ci să poartă sufleteşce prin arătatele sămuirĭ şi maĭ ales cu cea arătată numaĭ să mulţămesc; Fiindcă acesta dupre Dumnezeescul Pavel: „toate întru adevăr le judecă, iar acesta de la nimenea altul nu se judecă" (1 Cor. **2**. 15) [154], deoarece aceia nu aŭ pre acea simţire, care şi nicĭ simţesc pre lipsirea Dumnezeescululĭ Duh. Ci să fericesc maĭ cu samă din neînţălegere, iar pre ceĭ vrednicĭ îĭ ticăloşesc; fiindcă nu aŭ priimit de la Dar pre Duhovniceasca simţire, ci maĭ ales să şi poartă dupre Duhul cel lumesc. Şi sunt uniĭ ca aceştia, pre care Dumnezeescul cuvânt îl numesc: „sufleteştĭ" (1 Cor. **2**. 14) [155]. Fiindcă adecă ceĭ Duhovniceştĭ care întru adevăr sunt dupre simţire şi care aŭ apropiere şi atingere de Dumnezeasca lucrare, deşi dupre nicĭ un chip nu judecă lucrurĭ, cum s-ar întâmpla, orĭ cu neorânduеală, orĭ dupre cea arătată, dupre cum ceĭ maĭ mulţĭ fac, ci dupre cea statornică şi însuşĭ adevărată, învăţându-se de la viaţă Făcătorul şi luminătorul Duh altă viaţă deosebită de cea obicĭnuită, care (Sfântul Duh) îĭ dărueşce maĭ presus de fire lucrurĭ şi lumină şi cunoşcinţă, şi cuprinzător în câte a voit să vie şi să rămâie. Ochiĭ acestora aŭ deosebire de ale celorlalţĭ. Şi întru acest fel era Patriarhul acela Iacob, acre după cea a trecut şi a schimbat multe locurĭ, numaĭ întru unul aŭ văzut felurite lucrurĭ (Fac. **35**. 9) [156] întru adevăr cu ochiul cel privitor şi aŭ spus fiilor săĭ pentru acestea vrednice de minunare. Ci şi Isaia marele glăsuitor întru Prorocĭ, pre Iisus l-aŭ văzut aducându-se ca o oaie spre junghiere (Is. **53**. 7) [157], şi nu ş-aŭ pironit vederea cu adevărat la patimă, nicĭ întru smerenia aceştia şi întru cele ale aceştia poticnirĭ, ci vedea tainic cu ochiĭ ceĭ Duhovniceştĭ pre a aceştia (patimiĭ) slavă dupre cum era să urmeze. Cu toate că vedea că Iisus era

[154] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 15: "Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni".

[155] *Idem*, **2**, 14: "Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte".

[156] *Facerea*, **35**, 9: "Aici, în Luz, Se mai arătă Dumnezeu lui Iacov, după întoarcerea lui din Mesopotamia, şi îl binecuvântă Dumnezeu".

[157] *Isaia*, **53**, 7: "Chinuit a fost, dar S-a supus şi nu Şi-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere s-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, aşa nu Şi-a deschis gura Sa".

întru acest fel, întrucât ĭĭ lipsa chipul și frumusețа, asemenea vedea și pre celelalte patimĭ: ci însă aŭ mărturisit pre Dumnezeirea Luĭ. Însă și ca să zic așa în scurt, fiecare din Sfințiĭ Proroci înțălegător cu ochiĭ ceĭ de gând vedeaŭ pre cele gândite întru strălucirea Duhuluĭ Sfânt.

Decĭ acela carele voeşce să înţăleagă bine şi cu lesnire pre aceea care se poartă dupre duhul cel lumesc, las să-şĭ aducă aminte pre adunarea aceea a Cărturarilor şi a Fariseilor, care o scrie în Dumnezeeştile Evangheliĭ (Mat. **25**. 1–8) [158] cariĭ se zăboveaŭ întru cele văzute bune şi toată împă-timirea lor era ca să vieţuească spre arătare şi să se numească fdascălĭ aĭ luĭ Istrail, urmând cu toată cucernicia a chipuluĭ şi a petreceriĭ şi nu căuta altceva, decât numaĭ închipuirea chipuluĭ. Şi să făţărnicea viaţa celor îmbunătăţiţĭ prin vorbele cele bune. De aceştia, O! HSe Iisuse, vaĭ de orbiciune când pre adevăratul Fiu a luĭ Dumnezeŭ ticăloşeşte prin pizmă l-aŭ judecat la moarte, pre Dumnezeasca şi chear şi adevărata viaţă, din zavistie aŭ lucrat-o, pre care aŭ născut-o întru dânşiĭ duhul cel lumesc. Dacă întru adevăr Duhul cel Sfânt nu ne zice nouă din pizmă nimic zavistnic, dupre cum este scris, arătat este cum că Duhul lumiĭ zice din zavistie, prin urmare şi judecă cu nedreptate şi întunecat. Pentru aceea dupre cum este scris, îşĭ vor lovi capetele lor (Înţ. S. **5**. 5 [159]; Zah. **12**. 10 [160]; Apoc. **1**. 7 [161]) în vremea când va judeca Dumnezeŭ pre toţĭ şi se vor ticăloşĭ prin sineşĭ, ci nu, nu degeaba, fiindcă întru adevăr vor vedea pre Carele l-aŭ împuns, şi nedumerindu-se vor zice: Nu este acesta pre carele noĭ l-am defăimat?? Şi pre viaţa luĭ am socotit-o nebunie? Cum Acesta s-aŭ socotit întru Fiiĭ lu Dumnezeŭ? Fiindcă din întunerecul mândrieĭ s-aŭ batjocorit de Duhul cel lumesc şi ticăloşeşte s-aŭ poticnit, şi dupre cum era cu urmare, nu aŭ putut să înţăleagă pre însuşĭ Adevărul şi pentru aceea aŭ înaintat contra Luĭ carele avea pre stăpânirea adevăruluĭ, adecă pre Dreptul şi Luminătorul Duh. Pentru care zice oare unde întru cele Duhovniceştĭ Apostolul Pavel: „Aŭ nu ştiţĭ cum că pre Îngerĭ vom să-ĭ judecăm?" (1 Cor. **6**. 3) [162], cu atât maĭ vârtos pre cele vieţuitoare. Întru acest chip Duhul cel Sfânt careiĭ-L poartă are a judeca pre toate; şi pre care, dupre cum zice Domnul: „lumea nu poate să-L ia, nicĭ să-L vază" (Ioan **14**. 17) [163]. Câţĭ dară nu s-aŭ îmbrăcat prin simţire adevărată a sufletuluĭ cu cel maĭ presus de cerurĭ – Duhul cel Sfânt –, şi nicĭ nu-L are pre El întru eişĭ Carele lucrează negrăite minunĭ şi să grăească pre cele netălcuite: aceştia sunt arătaţĭ cum că aŭ pre duhul lumiĭ. „Voĭ, zice Pavel, nu sunteţĭ după trup, ci întru Duhul; fără numaĭ dacă nu locueşce Duhul luĭ Dumnezeŭ întru voĭ *; Iar dacă cineva nu are Duhul luĭ Hristos acesta nu este al Luĭ" (Rom. **8**. 9) [164]. Vezĭ că

[158] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **25**, 1-8:
"1. Împărăţia cerurilor se va asemăna cu zece fecioare, care luând candelele lor, au ieşit în întâmpinarea mirelui.
2. Cinci însă dintre ele erau fără minte, iar cinci înţelepte.
3. Căci cele fără minte, luând candelele, n-au luat cu sine untdelemn.
4. Iar cele înţelepte au luat untdelemn în vase, odată cu candelele lor.
5. Dar mirele întârziind, au aţipit toate şi au adormit.
6. Iar la miezul nopţii s-a făcut strigare: Iată mirele vine! Ieşiţi în întâmpinarea lui!
7. Atunci s-au deşteptat toate acele fecioare şi au împodobit candelele lor.
8. Şi cele fără minte au zis către cele înţelepte: Daţi-ne din untdelemnul vostru, că se sting candelele noastre".

[159] *Cartea înţelepciunii lui Solomon*, **5**, 5: "Şi iată cum a fost socotit între fiii lui Dumnezeu şi partea lui între sfinţi".

[160] *Zaharia*, **12**, 10: "Atunci voi vărsa peste casa lui David şi peste locuitorii Ierusalimului duh de milostivire şi de rugăciune, şi îşi vor aţinti privirile înspre Mine şi pe Care ei L-au străpuns şi vor face plângere asupra Lui, cum se face pentru un fiu unul născut şi-L vor jeli ca pe cel întâi născut".

[161] *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, **1**, 7: "Iată, El vine cu norii şi orice ochi Îl va vedea şi-L vor vedea şi cei ce L-au împuns şi se vor jeli, din pricina Lui, toate seminţiile pământului. Aşa. Amin".

[162] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 3: "Nu ştiţi, oare, că noi vom judeca pe îngeri? Cu cât mai mult pe cele lumeşti".

[163] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 17: "Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaşte; voi îl cunoaşteţi, că rămâne la voi şi în voi va fi!".

[164] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 9: Dar voi nu sunteţi în carne, ci în Duh, dacă Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi. Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui".

câţĭ au pre Duhul luĭ Dumnezeŭ, nu sunt trupeşcĭ, iară ceĭ ce nu-L aŭ pre acesta, jalnic Vaĭ! nu numaĭ că nu pot a judeca pre cele Dumnezeeşcĭ drept, ci nicĭ pot a fi aĭ luĭ Hristos.!

Încă maĭ arătat şi maĭ descoperit întru alt loc arată Apostolul Pavel pre împrotivirea Duhuluĭ lumiĭ către Duhul luĭ Dumnezeŭ şi zice: „Noĭ nu am luat Duhul lumiĭ, ci pre Duhul cel din Dumnezeŭ, ca să cunoaşcem pre cele dăruite nouă de la Dumnezeŭ" (1 Cor. **2**. 12) [165]. Socoteşce dar cum că cele Dumnezeeştĭ şi adevărate numaĭ aceea pot a le judeca şi a le cunoaşce, care aŭ priimit Duhul luĭ Dumnezeŭ, dupre cum zice şi Domnul: „Când va veni Acela, Duhul Adevăruluĭ, vă va povăţui pre voĭ la tot adevărul" (Ioan **16**. 13) [166]. Vezĭ de unde este tot adevărul, carele fireşce viind preste minte, când şi a judeca adecă lesne, slobod fiind de păcate? Pentru aceasta şi „Duhul sfatuluĭ, şi Duhul înţălegeriĭ, al înţălepciuniĭ, Duh stăpânitor, Duh drept, Duhul adevăruluĭ se numeşce Duhul cel Sfânt. Şi de la Isaia (Cap. **11**) [167] adecă şi Duhul judecăţiĭ. Fiindcă întru adevăr întru acesta sufletul să poartă cu dreaptă voire şi dreaptă judecată la cele zise şi pre El lucrându-se acestea întru acesta, judecând întru Dânsul dupre cuviinţă, care şi acesta este părtaş Duhuluĭ. Iară fără de Duhul, toate acestea sunt pline de întunerec şi pustiĭ de adevăr. Iar acela carele este pustiŭ de adevărul Duhuluĭ şi de cele zise, şi pe urmă unelteşce ca să judece ca cele mincinoase ca să scoaţă adevărul, să amăgeşce; „Căcĭ nimenea zice, nu cunoaşce cele ale altuia, fără numaĭ Duhul carele este întru el. Fiindcă Duhul toate le cearcă" (1 Cor. **2**. 11) [168], iară fără de El nu este cu putinţă a se afla adevărul, neavând pre Duhul adevăruluĭ şi pre al judecăţiĭ. Şi dupre altele zise, acela carele judecă fără de Duhul adevăruluĭ, acesta fără de alt va fi apărător şi împreună ajutător al Duhuluĭ minciuneĭ, fiindcă a cugetat dupre cum nu este adevărat; şi ca să zic puţin pentru toate, şi din adevăr a căzut acela şi de voe şi de la Dumnezeŭ şi din slava Luĭ s-a izgonit şi s-aŭ tăiat în două, dupre dreptate, fiindcă a judecat şi a hotărât cu obrăznicie fără de adevăr şi aŭ predat adevărul cu greşală ca un alt Iudă. Fiindcă şi acela cu adevărat de trei orĭ ticălosul, întru aceasta s-a osândit, fiindcă a vândut dreptatea şi adevărul, dupre cum se cuvenea, ticălosul, pre Domnul nostru Iisus Hristos carele s-aŭ trimis de la Tatăl la noĭ Dreptate, şi a zis că este însuşĭ Adevărul. Farisee ticăloase, orbule, carele eştĭ în deşert de Duhul Carele luminează pre ochiĭ ceĭ înţălegătorĭ aĭ sufletuluĭ, cel ce judecĭ cele ale omuluĭ cu greşală din cele văzute numaĭ şi obrăznicieştĭ ca şi aceea (fariseiĭ) a vedea lucrurile, cariĭ deşĭ maĭ vârtos vedea sculareа morţilor ca pre slăvire şi nenumărate alte Dumnezeeştĭ semne, pre care ca Dumnezeŭ adevărat singur le lucra Iisus prin singură ameninţarea, pentru care se cuvenea să-L slăvească şi să-L laude întru adevăr şi să crează întru El; Însă aceştia să înrăutăţea şi să mânia, fiindcă Iisus cu înţălepciune şi cu iubire de oamenĭ deslega sâmbăta; şi fiindcă nu postea învăţăţiĭ Mireluĭ (Luc. **5**. 35) [169], nicĭ îşĭ spălaŭ mâinele lor. Neînţălegătorule şi nebunule şi plinule de întunerec Farisee, tu voeştĭ să îndreptezĭ pre Izvorul darurilor şi al înţălepciuneĭ şi al negrăitelor şi nenumăratelor Luĭ bunătăţĭ, şi trecĭ cu vederea pre atâtea de marĭ şi multe lucrurĭ ale Dumnezeeştiĭ Luĭ puterĭ? Cele maĭ defăimate le vezĭ, care şi sunt şi cunoştinţe ale patimilor tale, O! cât de tăvălit eştĭ şi necunoscător şi nesimţitor! Iată

[165] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 12: "Iar noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu, ca să cunoaştem cele dăruite nouă de Dumnezeu".

[166] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **16**, 13: "Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi şi cele viitoare vă va vesti".

[167] Capitolul **11** din *Isaia* intitulat *Puterea lui Mesia*. Mai ales 4-5:

"4. Ci va judeca pre cei săraci întru Dreptate şi dup Lege va mustra pe sărmanii din ţară. Pe cel aprig îl va bate cu toiagul gurii Lui şi cu suflarea buzelor Lui va omorî pe cel fără de lege.

5. Dreptatea va fi ca o cingătoare pentru rărunchii Lui şi credincioşia ca un brâu pentru coapsele Lui".

[168] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 11: "Căci cine dintre oameni ştie ale omului, decât duhul omului, care este în el? Aşa şi cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu".

[169] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **5**, 35: "Dar vor veni zile când Mirele se va lua de la el; atunci vor posti în acele zile".

acuma că te poticneştĭ întru care nu le socoteaĭ de nimica: Întrucât nu te-aĭ minunat de marele minunĭ, dupre cum se cuvenea, de marele Luĭ lucrărĭ pre care le-aŭ lucrat, şi întru adevăr nu L-aĭ slăvit şi nu l-aĭ lăudat pre Cel ce le-aŭ lucrat pre acestea. Iar acestea aducându-se cu smerenie şi cu simplicitate, ţ-a dat precum tu socoteştĭ, cuvânt de a-l ucide. Ci după cum se vede, cel maĭ cumplit decât toate şi maĭ înrăutăţit lucru este înălţarea şi tovarăşa eĭ viclenia; şi pre atâta de întunecată, pre cât să năluceşce că cunoaşce, şi atâta-ĭ de neînţălegător, precât este şi recunoşcinţa celuĭ ce nu cunoaşce.

Şi iarăşĭ: Farisee oarbe, carele nu cautĭ să înveţĭ, cum că cea dinlăuntru păharuluĭ să fie curată, ci zicĭ că cea din afară (Mat. **23**. 25) [170]; şi carele cugeţĭ să curăţim şi să vedem curată pre cea din afară a blidului, nu auzĭ pre Hristos. Adevărata înţălepciune ce porunceşte pentru judecată: „Nu judecaţĭ, zice, dupre faţă, ci pre cea dreaptă judecăţĭ" (Ioan **7**. 24) [171]. Nu înţălegĭ, cum că drept este, nu de a judeca cineva după cea arătată? Fiindcă aceasta este cea dupre faţă, care este după cea văzută. Cum dar neînţălegătorule, nicĭ de porunca Părinteluĭ te temĭ? Nicĭ după cum se vede nu înţălegĭ bine, cum că, nu cel văzut este adevăratul om şi să cuvine a judeca nu după cea văzută? Nicĭdecum nu simţăştĭ ruşinea? Iar după alt chip acoperĭ ruşinea judecând din cele văzute. Şi cu bună cuviinţă, ca cel ce-ţĭ petrecĭ viaţa ta lipsit fiind de lucrătoarea viaţă, adecă de a luminateĭ înţălepciunĭ şi a adevăruluĭ şi aceĭ după această cunoştinţe şi a celorlalte bunătăţĭ, care de la Sfântul Duh se daŭ celor împărtăşiţĭ de Duhul. Fără de care, nu numaĭ că nu poţĭ fără de păcat a judeca pre cele streine, ci nicĭ pre tine a te vedea bine, carele zacĭ întru cel răŭ şi fără de a fi împărtăşit de bunătăţile Sfântuluĭ Duh. Dacă te plecĭ mie, „scoate maĭ întâĭ bârna din ochiul tăŭ" (Luc. **6**. 42) [172], care este părerea, adecă pre înălţare din mintea ta, şi cu acest chip veĭ alege cu bun cuvânt şi veĭ putea să scoţĭ ştercul, care este păcatul cel din răpire şi pe nesimţite făcându-se în ochiul aproapeluĭ. Iar întrucât ochiul cel dinlăuntru nu vede pre înţălegătoarea lumină, bine cunoscut este, cum că bârna zace în ochiul tăŭ şi îndoapă întunerec într-însul. Să nu te întăreştĭ dar, – batjocorindu-te de demonĭ şi întunecându-te prin patimile neînţălegeriĭ –, întru acelea adecă câte sunt numaĭ ale celor luminaţĭ, maĭ înainte de a căuta cu orĭce meşteşug de a alunga departe de la tine pre cel răŭ: Fiindcă uneltirea este primejdioasă şi foarte cu primejdie pornirea ta. „Spune-vor şi întru adevăr, judeca-se-vor, ceĭ izbăviţĭ de Domnul din mâinele vrăjmaşilor" (Ps. **105**. 10) [173] dupre cum Sfinţitul David sfătueşce pre ceĭ ce i-aŭ izbăvit Domnul din mâinele vrăjmaşilor celor înţălegătorĭ, şi din ale lor mâinĭ adecă din împătimirĭ şi fără de legĭ şi de multe felurĭ de obiceiurĭ, adunându-ĭ i-aŭ unit pre eĭ către Sineşĭ şi către slava Sa.

Decĭ aceştia oarecum, ceĭ adunaţĭ şi uniţĭ şi luminaţĭ, las să zică şi să judece. Iară tu fără de a fi plin de lumina Duhuluĭ, dupre cum cu de-amăruntul s-aŭ zis, asigură-te pre sineţĭ prin tăcere şi maĭ ales învaţă-te pre sineţĭ şi mărturiseşce cum că nu cunoşcĭ nicĭ pre ceea ce să întâmplă încă. Iar dacă şi oarecare cuvânt al mântuireĭ, iar nu al pierzăriĭ, în oarecare parte zicĭ, cum nu te ruşinezĭ pre Hristos auzindu-l: „Eŭ nu judec pre nimenĭ", iar tu ce zicĭ? Eŭ judec pre toate, tu cel neînvăţat. O! de nesimţirea ta! „Tatăl, zice toată judecata o aŭ dat Fiuluĭ" (Ioan **5**. 22) [174]. Fiul a luat de a judeca de la Tatăl, iar tu de unde aĭ luat-o pre aceasta? Oare arătat „lăcueşte întru tine Treimea şi umblă, dupre

[170] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **23**, 25: "Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că voi curăţiţi partea din afară a paharului şi a blidului, iar înăutru sunt pline de răpire şi de lăcomie".

[171] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **7**, 24: "Nu judecaţi după înfăţişare, ci judecaţi judecată dreaptă".

[172] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **6**, 42: "Sau cum poţi să zici fratelui tău: Frate, lasă să scot paiul din ochiul tău, nevăzând tu bârna care este în ochiul tău? Făţarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi paiul din ochiul fratelui tău".

[173] *Psalmii*, **105**, 10: "El i-a scos pe ei din mâna celor ce-i urau şi i-a izbăvit pe ei din mâna vrajmaşului".

[174] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 22: "Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului".

cum este făgăduită?" (2 Cor. **6.** 16) [175] Oare te vezĭ pre sinețĭ întru Dumnezeŭ Cuvântul și pre Dumnezeŭ Cuvântul întru sinețĭ? Orĭ întru Dumnezeŭ? Dară întru adevăr văile cele curgătoare curge întru inima ta, cele ale Sfântuluĭ Duh zic? Saŭ izvorârea întru neapropiată lumină din inima ta? Și toate celelalte câte Dumnezeŭ arătat lucrează întru Sfinţiĭ Luĭ? Așadar încetează-țĭ limba ta de la răŭ și buzele tale ca să nu grăească vicleșug" (Ps. **33**. 12) [176], întreabă pre alțiĭ și te învață, ca nu cumva când te veĭ judeca de bărbațĭ (luminațĭ) să te arățĭ că-ĭ judecĭ tu. Socotesc, zice că este mare neînțălegere, întrucât este orb cineva să încerce buchele cele din cărțĭ; Ci cu mult maĭ neînțălegător este, cel ce fără de Duhul cel viŭ să socotească cum că cunoașce cele ale altuia, pre care, dacă cineva va cerceta cu amărunțime, nicĭ pre cele ale luĭ nu le poate cunoașce.

Ci însă acestea adecă meșteșugirĭ și pricinuirĭ ale vicleanuluĭ și urâtoruluĭ de bine și zavisticuluĭ Demon, să pornește arătat contra noastră, fiindcă ne viclenim din înălțare și ne supunem fără de cuviință să uneltim a judeca, pentru ca să ne poticnim întru acest chip neiscusițĭ, întru adevăr fără a voi, când cu nefericire în loc să venim a ne învăța, rămânem nefolositorĭ la aceasta: și dimpreună cu noĭ vătămăm și pre ceĭ de aproape aĭ noștrĭ, fiindcă ne facem lor pricină de sminteală și supușĭ la înfricoșata judecată a luĭ Dumnezeŭ, deoarece nu cunoașcem pre viclenirea demonuluĭ și nu ne supunem dupre cum se cuvine la porunca Mareluĭ Pavel carele zice: „Să nu judecăm ceva maĭ înainte de vreme, până ce va veni – întru noĭ – Domnul" (1 Cor. **4.** 5) [177] întru Duhul, Carele ne luminează și ne descopere în adânc Dumnezeeștĭ vederĭ și cunoștințĭ de lucrurĭ tainice și descoperirĭ ne învață fără de rătăcire și cu asigurare, și ne arată cu lucru Duhovniceștĭ și de Dumnezeŭ purtătorĭ și maĭ ales Dumnezeĭ: și ne rădică în slavă și ne așază dându-ne nouă și Darul prevederiĭ, când și vom înțălege în ce răutate aduce pre cel ce judecă în deșert dăruirele luĭ Hristos. Și atuncea întru adevăr vom judeca fără de primejdie întru dreptate.

69. De mult ajutor și de multă și foarte minunată purtare de grijă din început a învrednicit Dumnezeŭ din început pre Istrail și întru funie de împărțire a moșteniriĭ maĭ mult decât pre toțĭ oameniĭ îl avea pre el: Care ajutor și îngrijire la credincioșiĭ ceĭ după Hristos, Dumnezeŭ marĭ lucrurĭ face și foarte minunate; și atâta aŭ întrecut pre cele din Istrail, precum pre trup sufletul; și atâta le ascunde pre cele de acolo, precum soarele pre stele, și pre atâta arată pre ale Istrailtenilor maĭ jos decât ale creștinilor, pre cât covârșește trupul pe umbra luĭ. Fiindcă umbre sunt acelea ale Istrailtenilor cu adevărat pe lângă ale noastre. Și cel ce voește să înțăleagă, las să ia în vedere acolo cele ale luĭ Faraon, care era stăpân amar și nemilostiv, și pre greiĭ ispravnicĭ (Eș. **1.** 11–14) [178], ceĭ ce purtaŭ

[175] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 16: "Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum și Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu»".

[176] *Psalmii*, **33**, 12: "Cine este omul cel ce voiește viața, care iubește să vadă zile bune? Oprește-ți limba de la rău și buzele tale să nu grăiască vicleșug". Trimiterea din mss. la stihul 13 nu corespunde citatului, drept care am operat decalarea la stihul 12.

[177] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 5: "De aceea, nu judecați ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse întunericului și va vădi sfaturile inimilor. Și atunci fiecare va avea de la Dumnezeu lauda".

[178] *Ieșirea*, **1**, 11-14:

"11. De aceea au pus peste ei supraveghetori de lucrări, ca să-i împileze cu munci grele. Atunci a zidit Israel cetăți tari lui Faraon: Pitom și Ramses, care serveau lui Faraon ca hambare și cetatea On sau Iliopolis.

12. Însă cu cât îi împilau mai mult, cu atât mai mult se înmulțeau și se întăreau foarte, foarte tare, așa că Egiptenii se îngrozeau de fiii lui Israel.

13. De aceea Egiptenii sileau încă și mai strașnic la muncă pe fiii lui Israel.

14. Și le făceau viața amară prin munci grele, la lut, la cărămidă și la tot felul de lucru de câmp și prin alte felurite munci, la care-i sileau cu străşnicie".

chipul luĭ Satanà şi dimpreună cu adunarea lor, care (creştiniĭ) nu rabdă numaĭ trupeştile răutățĭ, ci maĭ ales şi cu nemilostivire şi pre suflet îl necăjesc cu mare nebunie neîntrerupt. Moisi acolo păvățuea pre norodul luĭ Dumnezeŭ, iar la noĭ maĭ cu covârşire însuşĭ Adevărul, Fiul luĭ Dumnezeŭ şi Cuvântul cel Ipostatnic, carele mult covârşăşte şi cu nemărginire pre scriptura legeĭ. Acolo toeag, iar aicea Crucea. Acolo cu prea slăvire lemnul în şarpe schimbându-l, pre şerpĭ aŭ înghițit, şi Crucea care era maĭ întâĭ organ al răutățiĭ, s-a făcut unealtă a bunătățiĭ, din oarecare prefacere: şi perzătoare dracilor să arată. Să umple acolo de furtişagurĭ, de aur şi de argint şi de alte podoabe ale Eghipțenilor; Vedem că şi noĭ pe cât timp în minte facem aceasta în ascuns, de la păcat pre simțitoarea înfrumusețare mutându-o către Dumnezeŭ. Acolo stâlp de nor şi de foc trecând prin mare pre Istrail, aicea vedere minunată a luĭ Dumnezeŭ şi luminată şi înfocată dragoste a Luĭ, care povățueşce pre mintea credinciosuluĭ întru neîncetate lacrămĭ, întru care toate cele ale vrajbeĭ să perde şi moare, după ce intră acolo mintea, precum şi atuncea după ce aŭ trecut Iudeiĭ prin mare şi faraon cu aĭ luĭ în mare minunat aŭ perit. Şi în scurt a zice, dacă ar voi cineva să cerceteze, pre toate cele ale Iudeilor de atuncea, le va afla umbră şi închipuire de acelea pre care le fac creştiniĭ acum adevărate.

Iar cel ce voeşte a şti maĭ curat pre osebirea care este între noĭ şi între Iudeĭ, şi maĭ cuprinzător şi maĭ arătat adecă de propoveduirea legeĭ vechĭ şi aceĭ nouă creştinilor cuviincioasă: aminteascâ-şĭ, şi nu va greşi din cunoştință; Fiindcă acea veche despre zidire şi despre toate cele văzute arată, adecă povesteşte cum că s-aŭ făcut de la Dumnezeŭ întru început, zicând: „Întru început aŭ făcut Dumnezeŭ cerul şi pământul, şi celelalte..." (Fac. **1**.) [179], Iar a creştinilor însă propoveduire, nu numaĭ că covârşăşte pre cele simțite, ci şi pre cele maĭ presus de simțirĭ şi pre cele maĭ presus de înțălegere zidirĭ, iar maĭ cu samă şi pre cele maĭ presus de cele nezidite şi gândite, căcĭ zice: „Întru început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeŭ şi Dumnezeŭ era Cuvântul" (Ioan **1**)[180]. Şi a Iudeilor adecă zice: „Aŭ zis Dumnezeŭ să face, om dupre chipul nostru şi asemănare" (Fac. **1**. 26) [180]; Iar a creştinilor zice: „Cuvântul trup s-a făcut şi s-aŭ sălăşluit întru noĭ" (Ioan **1**. 14) [181]. Aceea: „va stăpâni peşciĭ măriĭ şi paserile ceruluĭ şi hearele şi toate cele depre pământ" (v. 26), iar aceasta: „şi din plinirea Luĭ, noĭ toțĭ am luat" (Ioan **1**. 16) [182]. În aceea zice: „Aŭ zis Dumnezeŭ să se facă lumină" (Fac. **1**. 3) [183]; *iar întru aceasta*: „*Dumnezeŭ cel ce aŭ zis dintru întunerec să strălucească lumina*, aŭ strălucit întru inimele noastre" (2 Cor. **4**. 6) [184]. Deci puind de față pre fieştecare din cele zise ale amândorora propovăduirĭ, foarte lămurit veĭ vedea că atâta să deosebeşce şi covârşaşte cele creştineştĭ dupre Dumnezeŭ cuprinzătoare, de cele ale Iudeilor bunătățĭ, pre cât cele ce s-aŭ făcut în umbră şi în chip. Iar acestea spre încredințatul adevăr cel despre creştiniĭ ceĭ dupre Hristos. Pentru aceasta să lăudăm şi să slăvim deopotrivă pre Dumnezeescul Har şi pre îngrijire, care de la umbră şi de la închipuire, ne-a mutat de la lucrurĭ maĭ presus de lume şi de la Mila cea maĭ presus de ființă, înălțând omenirea în Hristos Iisus, Domnul nostru, AMIN.

---

[179] *Facerea*, **1**, 1: "La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul".

[180] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 1: "La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul".

[181] *Facerea*, **1**, 26: "Şi a zis Dumnezeu: «Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră, ca să stăpânească peştii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ şi pe tot pământul»!".

[182] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 14: "Şi Cuvântul s-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr".

[183] *Idem*, **1**, 16: "Şi din plinătatea Lui noi toți am luat, şi har peste har".

[184] *Facerea*, **1**. 3: "Şi a zis Dumnezeu: «Să fie lumină»! Şi a fost lumină".

[185] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6: "Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric, lumina. El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoştința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos".

„Cum că la toată simțirea cea gândită, luat se face Dumnezeŭ, pentru iubirea de oamenĭ"

70. O! Prea Sfinte, în Ipostatnice cuvinte a luĭ Dumnezeŭ, şi înţălepciunea şi puterea! Cum Te voiŭ lăuda Doamne, (fiinţa Ta saŭ slava) care este neapropiată? Cum voiŭ cânta bunătatea Ta (care-ĭ nemărginită) eŭ care sunt om prost, neînvăţat şi port minte neîncăpătoare? Ci însă voiŭ cânta şi voiŭ lăuda pre cele ajunse, şi aşa poate să viŭ cândva întru simţirea oarecum a slaveĭ Tale şi a bunătăţiĭ, şi lipindu-se sufletul meŭ cu totul după Tine, să rămâe cu Tine desăvârşit; şi aşa auzind Tu, să mă tem de Tine, după cuviinţă, şi despărţându-mă de toate să viŭ la Tine, dupre cum Profetul zice: „Auzit-am Doamne auzul Tăŭ şi m-am temut, înţăles-am lucrurile Tale şi m-am spăimântat" (Av. **3**. 2) [186]. Tu Cuvinte Prea Înalte, neînţălesule, bătând în uşă, adecă în auzul mireseĭ ceĭ din Cântarea Cântărilor (**5**. 9) [187] a căruia inimă s-aŭ rănit pentru Tine, carea în uimire făcându-se, aŭ cerut cu mare dorinţă a Te vedea. Pentru aceasta şi strigă: „Arată-mĭ mie faţa Ta şi voiŭ auzi glasul Tăŭ; Că faţa Ta este frumoasă şi glasul Tăŭ dulce" (Cânt. C. **2**. 14) [188]. Că iubea cu adevărat a zice, pre care şi Iov o zicea: „Cu urechea mea Te auzam maĭ înainte, iară acum Te-a văzut ochiul meŭ" (Iov. **42**. 5) [189]; Precum cu de-amăruntul ca pre un Cuvânt şi înţălepciune, asemenea şi Lumină fiind adevărată, „care luminează pre tot omul ce vine în lume" (Ioan **1**. 9) [190]: Lumină luminând şi văzută curat şi arătată. După aceasta aşa luminându-se, vede gândit pre Soarele dreptăţiĭ şi alte Dumnezeeştĭ şi maĭ presus de fire cu fericit chip; şi din faptele bune văzând pre Dumnezeŭ şi pre cele Dumnezeeştĭ maĭ presus de fire, netâlcuit le vede cu mare dor. De unde şi Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeŭ propovădueşte arătat: „Văzut-am slava Luĭ ca slava Unuia născut de la Tatăl, plin de Dar şi de adevăr" (**1**. 14) [191]; Fiindcă ca Dumnezeŭ fiind adevărat, şi Lumină cu adevărat este, precum iarăşĭ Ioan mărturiseşce, de la care şi ceĭ din plinirea Ta (v. **1**.16) [192] dupre negrăit Dar aŭ luat, Nesupusule, strigă: „Că Dumnezeŭ carele aŭ zis ca dintru întunerec să lumineze lumina, Acela aŭ strălucit întru inimele noastre" (2 Cor. **4**. 6) [193] şi luminează negrăit şi nespus şi străluceşte arătat; şi aşa pregăteşte a vedea maĭ presus de fire lucrurĭ şi maĭ presus de cerurĭ, pline de Dar şi de adevăr şi minunat a ne veseli; Întrucât nu numaĭ să se facă oarecum cuprins cu iubirea de oamenĭ auzuluĭ şi vederiĭ, ci încă şi pipăireĭ, precum zice cel după pept: „pre Carele l-am văzut şi l-am pipăit şi mâinele noastre l-aŭ pipăit" (1 Ioan **1**) [194], despre Cuvântul vieţiĭ.

Decĭ dacă şi îmbrăcăminte Te facĭ drepţilor şi cu totul ĭĭ odihneştĭ pre aĭ Tăĭ, arătat este că şi viĭ spre pipăire gândită şi de Dumnezeŭ lucrată, Bunule. Şi câţĭ întru Tine şi întru a Ta credinţă cu fericire s-aŭ botezat, (şi) întru Tine maĭ cu fericire s-aŭ îmbrăcat (Gal. **3**. 27) [195] de marĭ darurĭ Dăruitorule,

[186] *Avacum*, **3**, 2: "Doamne, auzit-am de faima Ta şi m-am temut de punerile Tale la cale, Dumnezeule! Fă să trăiască, în cursul anilor, lucrarea Ta şi, în trecerea vremii, fa-o cunoscută. Dar, întru mânia Ta, adu-ţi aminte că eşti şi milostiv".

[187] *Cântarea Cântărilor*, **5**, 9: "Ce are iubitul tău mai mult ca alţii, o, tu, cea mai frumoasă-ntre femei? Cu cât iubitul tău e mai ales ca alţi iubiţi, ca să ne rogi aşa cu jurământ?".

[188] *Idem*, **2**, 14: "Porumbiţa mea, ce-n crăpături de stâncă, la loc prăpăstios te-ascunzi, arată-ţi faţa ta! Lasă-mă să-ţi aud glasul! Că glasul tău e dulce şi faţa ta plăcută".

[189] *Cartea lui Iov*, **42**, 5: "Din spusele unora şi altora auzisem despre Tine, dar acum ochiul meu Te-a văzut".

[190] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 9: "Cuvântul este Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume".

[191] *Idem*, **1**, 14: "Şi Cuvântul S-a făcut trup. şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr".

[192] *Idem*, **1**, 16: "Şi din plinătatea Lui noi toţi am luat, şi har peste har".

[193] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6: "Fiindcă Dumnezeu, care a zis: «Strălucească, din întuneric, lumina»".

[194] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **1**, 1: "Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii".

[195] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 27: "Căci, câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat".

dupre cum aŭ zis Pavel Sfințitul propoveduitor al adevăruluĭ, asemenea și Isaia, – trâmbița cea Prorocească și cu mare glas –, să veselea de Dumnezeŭ Părintele și de Domnul cu sufletul; Fiindcă s-aŭ îmbrăcat cu chip minunat întru Tine Doamne cu haina mântuireĭ și cu îmbrăcămintea veselieĭ, asemenea și tatăl maĭ presus de minte Te-aŭ încins. Că lumină nespusă maĭ presus de fire fiind împrejurul lor, întrucât spre a se vedea dând celuĭ cuprins de Dumnezeŭ, de câtă dragoste, de câtă veselie, de câtă bucurie Te faci pricinuitor lor?? Și maĭ ales când și mântuire aceasta aduce: Că mântuirea a Ta este. Așadar pentru nemărginita bogăție a dragosteĭ, și prin cele gândite nărĭ mirositor Te facĭ, la câțĭ dupre credință sunt sânătoșĭ, și întru această parte pre aĭ Tăĭ îĭ odihneștĭ prea minunat, care lăudându-Te și binecuvântându-Te zic: „Că mir vărsat este Numele Tăŭ" (Cânt. Cânt. **1**. 2) [196] și propoveduesc celor de aproape, că ca un mir frumos este vederea Ta, și bine mirositor și răsuflător cu mirosul este Frățiorul meŭ și cu gustarea dulce. Și miros de Nard mi-aŭ dat mirurile Tale" (v. **2**) [197]. Decĭ și Pavel purtătorul Tăŭ zicea: „Că bună-mireazma luĭ Hristos suntem" (2 Cor. **2**. 15) [198]. Încă și gustare Te facĭ credincioșilor și prânz și mâncare și băutură adevărată în suflet, pre care cu prea slăvit chip îĭ înviezĭ, și-ĭ hrăneștĭ și-ĭ înmulțeștĭ și-ĭ îndulceștĭ tainic pre părtașiĭ Tăi: Care și Sfințitul David pătimindu-o din a Te gusta, cu chip purtător de Dumnezeŭ ca un Prooroc zicea celor de aproape: „Gustațĭ și vedețĭ că bun este Domnul" (Ps. **33**. 8) [199].

Fiindcă deși ca un măr Te vezĭ, însă și ca o hrană foarte bună, vor mânca lipsițiĭ și se vor sătura ceĭ săracĭ cu Duhul, ceĭ smerițĭ cugetătorĭ: Și din prisosința bunătățiĭ Tale Doamne gustând, Te vor lăuda ceĭ ce Te caută pre Tine pentru totdeauna, spre a te afla și a Te mânca: Fiindcă firea puteriĭ Tale ceĭ viețuitoare, se face mâncare vecinică și băutură Sfântă. „Că viĭ vor fi inimele lor, – ceĭ ce Te mânâncă pre Tine –, în veacul veacululĭ" (Ps. **21**. 30) [200]. De vreme ce vecinic fiind și nestricăcios, și pre ceĭ ce Te mânâncă pre Tine îĭ facĭ nestricăcioșĭ, aducându-ĭ către vecinicie, prin covârșitoarea Ta firească putere. Pentru aceasta din nemărginita Ta bunătate și cu bine lucrătoare și maĭ cu osebire bine făcătoare dragoste, chemĭ și rogĭ pre ceĭ cuvântătorĭ zicând: „Venițĭ de mâncațĭ pâinea mea și bețĭ vinul meŭ, vinul pre carele l-am dres vouă" (Pilde **9**. 5) [201] adecă pre Tine întru așa chip Sfânt numindu-Te. „Fiindcă în lat loc, sunt pâinea vieții" (Ioan **6**. 35) [202] și pre mine m-aŭ părăsit izvorul viețiĭ" (Ier. **2**. 13) [203], și încă le daĭ zic, Trupul Tăŭ și Sângele Tăŭ, cele prea Sfințite, spre mâncare și băutură lor: și așa pre toate simțirele cele gânditoare le hrăneștĭ și veseleștĭ pre aĭ Tăĭ, Prea iubitorule de suflete Doamne, lumină, viață și orice fel de dobândire bogată a multor Tale bunătățĭ făcându-Te lor: Bine cuvântat eștĭ Iisuse Manna cea Duhovnicească și cerească, nemărginită mirositoare și de mirosurĭ purtătoare, Slavă negrăiteĭ Tale dragoste ceĭ pentru noĭ Stăpâne, și nespuseĭ milostivireĭ și îndelungeĭ răbdăriĭ Tale Doamne, AMIN.

---

196 *Cântarea Cântărilor*, **1**, 2: "Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc".

197 În mss. se făcea trimitere la stihul 3, dar citatul este cuprins tot în stihul 2. Vezi nota 196.

198 *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 15: "Pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc și între cei ce pier".

199 *Psalmii*, **33**, 8: "Gustați și vedeți că bun este Domnul: fericit bărbatul ce nădăjduiește în El".

200 *Idem*, **21**, 30: "Mânca-vor săracii și se vor sătura și vor lăuda pe Domnul, iar cei ce-L caută pe Dânsul vii vor fi în inimile lor în veacul veacului".

201 *Pildele lui Solomon*, **9**, 5: ""«Veniți și mâncați din pâinea mea și beți din vinul pe care eu l-am amestecat cu mirodenii»".

202 *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 35: "Și Iisus le-a zis: Eu sunt pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată".

203 *Ieremia*, **2**, 13: "Că două rele a făcut poporul Meu: pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit, și și-au săpat fântâni sparte, care nu pot ține apă".

„Că Duhul luĭ Dumnezeŭ lăcueşte întru ceĭ credincioşĭ“

71. Minunat şi maĭ ales şi foarte minunat lucru este (întru simţirea cea gânditoare, de la suflarea) cea din Dumnezeŭ Părintele de la Făcătorul de viaţă Duh vărsarea cea în inimă de carne, aceea care aŭ priimit prin credinţă sânătoasă Iconomia întrupăriĭ Cuvântuluĭ, adecă: pe de o parte Dăruirea cea de la nezidita şi cea maĭ presus de fiinţă Dumnezeire şi Dumnezeasca putere şi lucrare, care să revarsă minunat; iar pe de alta, şi să uneşce cu inima şi să mişcă neîncetat şi foarte maĭ presus de fire umplând de înspăimântare pre părtaşĭ.

72. Foarte minunat este şi foarte mult maĭ cu samă, cum Părintele întru Duhul prin Cuvântul Luĭ, pre toate adecă cele simţite şi gândite pentru Sine zidindu-le, şi întru una această Treime adunată, lăcueşte în mintea cea omenească şi umblă şi arătat să sălăşlueşce. Mare minune este! ca la fieştecare din credincioşiĭ ceĭ evlavioşĭ să se trimiţă Îngerĭ de la Trĭ-Ipostatnica Dumnezeire. Încă şi această nemărginită putere şi de viaţă Treime bine-voind, întăreşce pre om, lucrându-l Dumnezeesc şi Duhovnicesc făcându-l: Aceasta zic covârşaşce maĭ pre sus orĭce minune.

73. Foarte minunat este cu adevărat, cum pre Raza Prea Înaltuluĭ Dumnezeŭ a toate o poartă inima credincioşilor şi neîncetat o încredinţază. Şi pe de o parte, prin Sfânta Scriptură, pe din afară, face aşa luminată pre minte – de la Dumnezeŭ –, aceasta zic este şi dulce şi foarte folositoare şi iubitoare de oamenĭ şi minunată; Iar pre de altă parte, şi pre Sineşĭ se dă, Vaĭ mie! Întru adevăr cu lucrul, Lumină credinciosuluĭ; şi acestea înlăuntru inimeĭ, iar nu în afară; şi totdeauna, iar nu vremelnic: Aceasta arătat este maĭ presus de a se minuna cineva şi ca o maĭ presus de înţălegere.

74. Foarte mult minunat este cu adevărat, cum Acela, Carele să poartă cu frică şi cu înspăimântare de Serafimĭ şi de toate puterile Cerurilor, să se poarte de inima credinciosuluĭ cu foarte minunat chip; Şi nu numaĭ a-l purta, ci şi a se uni cu El şi a se amesteca: cum nu este maĭ presus de minune!!!

75. Minune cu adevărat este şi aceasta nu mică de asemenea ca Cel ce are Cerul scaun, Cel maĭ presus de înţălepciune Înţălept şi maĭ presus de putere Dumnezeŭ, tron a avea pre suflet şi pat şi căruţă a se face prin Dar. Încă şi a se iubi de Acesta, încât şi într-o suflare să fie cu dânsul şi maĭ presus de cerurĭ lucrurĭ a săvârşi şi tainic a crede câte se fac luĭ, cine poate dupre vrednicie a se minuna!!!

76. Cu adevărat minunat lucru este şi vrednic de înspăimântare; Cum Dumnezeŭ carele nu are loc odihneĭ Sale, să se odihnească în inimă cu Dumnezească cuviinţă. Şi dacă un Împărat de acelaş neam întâmplându-se, care ar voi a priimi pre cineva cu dragoste, saŭ de mână a-l ţinea, slavă şi cinste adăogându-ĭ aceluia, prin urmare de câtă bucurie şi veselie se va umplea; Întrucât această milă fiind de la un Împărat pământesc, care nu s-aŭ atins dinlăuntru în inimă. Dar când Dumnezeŭ cel fără de început şi nezidit şi al tuturor Făcător, Domnul, Căruia îĭ staŭ înainte cu frică şi cu cutremur zeciurĭ de miĭ de Îngerĭ şi-ĭ slujesc miĭ de miĭ, nu aşa prost, ci din lăuntru inimeĭ S-a atins cu lucrarea, iar maĭ ales în carea şi aŭ lăcuit, nu vremelniceşte, ci vecinic, încât şi a se uni şi a o slăvi foarte şi a o înDumnezei minunat, dăruindu-ĭ negrăite bunătăţĭ: câtă negrăită slavă, cinste, veselie, şi bucurie va simţi, şi acestea vecinic a i se face eĭ 'Prea minunate şi neînţălese' Milueşte-ne Doamne Sfântă Treime!

77. Minunat lucru este! Cum Cel atoate ziditor Dumnezeŭ, Carele cuprinde toate, să se cuprindă necuprins, arătat şi neîncetat de inima cea credincioasă! Şi de s-ar întâmpla oarecarele Împărat vremelnic şi de scurtă stăpânire să vie şi să bată la uşa oarecăruia, şi va intra înlăuntru şi împreună va mânca şi va bea la aceeaşĭ masă împreună cu el: Aceasta i s-ar fi făcut, dupre cuviinţă, celuĭ ce l-aŭ priimit astfel pre Împăratul multă cinste şi slavă şi veselie şi mângâere foarte de ajuns. Iar Împăratul cel vecinic, Domnul şi Făcătorul atoate, viind simţitor şi gânditor, nu la casă, ci liniştit intrând în inima vreunuĭ miluit, nu numaĭ ca să-ĭ dăruiască pre cele din inimă bunătăţĭ, ci şi hărăzân-

du-ĭ putere cerească şi mângâere maĭ presus de lume şi slavă maĭ presus de fire neîncetată: Ce crezi că va fi celuĭ ce l-aŭ priimit pre El? Şi cât se va bucura şi câtă veselie şi îndulcire va avea unul ca acesta? Şi câtă aşăzare fericită? Minune neînchipuită cu adevărat este, că Cel ce umple toate şi se află maĭ presus de toate, casă Dumnezească face pre inima omuluĭ şi lăcaş al Săŭ vecinic!

78. „Dumnezeŭ cel ce aŭ zis ca dintru întunerec să strălucească lumină, Acela aŭ strălucit în inimele credincioşilor Lumină" (2 Cor. **4**. 6) [204]. Şi „dragostea luĭ Dumnezeŭ s-a vărsat în inimele lor prin Duhul Sfânt Carele l-aŭ dat lor. Şi aŭ trimes Dumnezeŭ Duhul Fiuluĭ Săŭ în inimele lor strigând: Ava Părinte" (Gal. **4**. 6) [205], şi aşa lipindu-se cu Domnul, O! ce minunată unire! întru un Duh se face credinciosul cu Dumnezeŭ; Şi aşa de aproape fiind, întru simţire se face acelor zise ale Daruluĭ.

79. „Moştenitorĭ luĭ Dumnezeŭ şi împreună moştenitor cu Hristos" (Gal. **4**. 7) [206] cu oareşĭcare chip, adecă creştiniĭ, ca părtaşĭ aĭ Dumnezeeştiĭ firĭ, al doilea Hristoşĭ, ceea ce covârşaşte toată mintea şi este afară de toată înţălegerea; Din care deopotrivă Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ şi Dumnezeĭ dupre punere şi Dar să fac prin lucrare credincioşiĭ, privindu-se ca nişce maĭ presus de fire şi maĭ presus de lume. Şi pătimesc, saŭ maĭ bine a zice dobândesc „cele ce ochiul nu le-aŭ văzut şi urechea nu le-a auzit şi pre inima omuluĭ nu s-a suit" (1 Cor. **2**. 9) [207] fireşce. Slavă ceĭ necuprinse de minte dragosteĭ celuĭ cu adevărat iubitor de oamenĭ, Părinteluĭ şi Dumnezeuluĭ nostru Prea Sfinteĭ Treimĭ, şi negrăiteĭ ceĭ maĭ presus de cerurĭ nemărginiteĭ bunătăţiĭ Sale.

„Cum că maĭ presus cu covârşire să cinsteşce de Dumnezeŭ tot credinciosul"

80. „Ceĭ ce să nasc din Duhul, Duh sunt" (Ioan 3. 6) [208] după hotărârea luĭ Iisus Hristos O! covârşitor Dar şi negrăită dăruire! Zideşti pre om cu atâtea multe harurĭ dăruit, Dumnezeul minunelor. Decĭ cea zidită, cu adevărat zidire este: Dar cel ce covârşeşce iubirea de cinste, Prea milostivnicul, O! Doamne! Cea maĭ presus de fiinţă şi Atoată lucrătoare Treime, dăruind zidireĭ, Vaĭ! întru Duhul cel nezidit, desăvârşit şi pre cât nu este cu putinţă a înţălege vreodată, unind pre om cu Sineşĭ, înDumnezeindu-l şi Fiŭ făcându-l; Fiindcă zice: „Eŭ am zis: Dumnezeĭ sunteţĭ şi Fiĭ aĭ Celuĭ Prea Înalt toţĭ" (Ps. **81**. 6) [209], şi scris este despre Dumnezeŭ: „Că poruncă a pus şi nu va trece" (Ps. **103**. 10) [210]; şi cum că: „Toate câte aŭ voit Domnul aŭ făcut" (Ps. **134**. 6) [211]; Şi: „Sfatul Domnuluĭ rămâne în veac şi cugetul inimeĭ Luĭ în neam şi în neam" (P. **32**. 11) [212] de vreme ce este fire neschimbătoare şi neprefăcută; Decĭ şi cuvântul Săŭ şi porunca Sa şi voinţa Sa şi Sfatul Săŭ, aŭ venit aducându-L nouă, Ipostatnicul Cuvântul Săŭ, Carele „Înger mare şi minunatuluĭ Sfat celuĭ maĭ presus de fiinţă făcându-se, însuflă adecă Duhul ucenicilor şi Duhovniceştĭ născându-ĭ

[204] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6: "Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric, lumina» - El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoştinţa slavei lui Dumnezeu, pe faţa lui Hristos".
[205] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6: "Şi pentru că sunteţi fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte!".
[206] *Idem*, **4**, 7: "Astfel, dar, nu mai eşti rob, ci fiu; iar de eşti fiu, eşti şi moştenitor al lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos".
[207] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".
[208] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 6: "Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este".
[209] *Psalmii*, **81**, 6: "Eu am zis: «Dumnezeu sunteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt»".
[210] *Idem*, **103**, 10: "Hotar ai pus, pe care nu-l vor trece şi nici nu se vor întoarce să acopere pământul". Am decalat cu un stih trimiterea ce se făcea la *Psalmii*, **103**, 9, citatul fiind din stihul 10.
[211] *Idem*, **134**, 6: "Toate câte a vrut Domnul a făcut în cer şi pe pământ, în mări şi în toate adâncurile". Trimiterea în mss. se făcea la stihul 9. Am făcut modificarea pentru stihul 6 ce corespunde citatului.
[212] *Idem*, **32**, 11: (Am decalat trimiterea din mss.): "Iar sfatul Domnului rămâne în veac, gândurile inimii Lui, din neam în neam".

cu a doua naştere, şi Duh tainic îĭ arată pre eĭ şi aşa îĭ face Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ: „Căcĭ câţĭ se poartă de Duhul luĭ Dumnezeŭ, aceştia sunt Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ" (Rom. **8**. 14)[213]; Iar de sunt Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ, cu adevărat că şi Dumnezeĭ: Că ceea ce să naşce, de nevoe este a arăta şi pre cel ce l-aŭ născut; De aceea şi Mântuitorul învaţă pre ucenicĭ a-l numi pre Dumnezeŭ: Părinte, câţĭ aŭ împărtăşirea Duhuluĭ. Şi aşa Dumnezeĭ, şi Fiĭ, şi Duhurĭ Sfânta Treime lucrează pre credincioşĭ şi le dărueşce lor pre toată dăruirea cea minunată, care în sfârşit şi pre înţălegerea cea supţire cu covârşire o acopere: AMIN.

„La aceea: „Cel ce-şĭ întinde aripile Sale, i-aŭ priimit pre eĭ şi i-aŭ luat pre umerile Sale" (2 Leg. 32. 11)" [214]

81. Înţălege: vino întru simţire gândită despre câte acum voiŭ să zic, şi bine cunosc cum că înspăimântat te veĭ face şi plin de Duhovnicească bucurie, orĭ întru adevăr şi de Dumnezeească dulceaţă. Zice prin David Duhul cel Sfânt: „Cela ce şezi pre Heruvimĭ, arată-te" (Ps. **79**. 2)[215]; Şi iarăşĭ: Cela ce vezĭ, adâncurile şi şezi pre Heruvimĭ, şi „s-aŭ suit preste Heruvimĭ" (Ps. **17**. 12)[216]. Decĭ ce dar se întâmplă asupra credincioşilor? Care cu strein chip şi prea covârşitor, mult se deosebesc întru sine; Fiindcă nu numaĭ să sue Dumnezeŭ, ca găina pre puiĭ săi, şi ne învieţueşce şi ne îmbrăţoşează şi ne păzeşce pre noĭ şi înlăuntru nostru ne veseleşce; Dar O! a înspăimântăriĭ pentru cea prea covârşitoarea Luĭ dragoste! Şi asupra Sa ne pune şi ca o căruţă nouă, – şi bine încuviinţată maĭ presus de înţălegere, pentru nemărginita bogăţie a dragosteĭ –, să face pre Sineşĭ nouă, păzându-ne cu asigurare şi aducându-ne negrăit la nespuse lucrurĭ şi maĭ presus de cerul vieţiĭ; Şi aşa ne pregăteşce a ne bucura maĭ presus de fiinţă şi a ne face în pace şi a ne odihni, nepovestit şi nespus şi a ne veseli şi a ne bucura, în chip Dumnezeeşce şi Duhovniceşce şi a ne îndulci cu adevărat. Că zice Moisi cel Sfinţit întru Duhul: „Întinzându-Şĭ aripele Sale, adecă Dumnezeŭ, i-aŭ priimit pre eĭ, şi i-aŭ luat pre spatele Sale" (2 Lege **32**. 11)[217]. O! negrăita Luĭ dragoste! Întrucât a-şĭ întinde aripile Sale numaĭ şi a priimi pre credincioşĭ, şi aşa căruţă prea arătată făcându-se lor, aceasta cu adevărat este şi maĭ presus de vrednicia cea herovimicească şi cu adevărat de multă negrăită veselie. Iar aceea: a-ĭ primi şi a-ĭ lua pre spatele Sale, întrucât şi umbrindu-ĭ pre uniĭ ca aceştia, dupre Dumnezeescul David, pre aceasta nicĭ mintea Heruvimicească nu este vrednică a o vedea şi a lăuda pre ceea ce să face; Că pre cât este slava Ta, pre atâta şi mila Ta nemărginită, Prea Sfântă Treime, slavă Ţie!

82. Shima, (adecă chipul cel Monahicesc), şi făgăduinţele luĭ şi petrecerea cea monahicească, cere minte singuratecă. Dar aceasta numaĭ Dumnezeŭ o lucrează; şi o face la acela unde se află osârdie şi cea dupre putere şi legiuită: şi o lucrează cu darea Făcătoruluĭ de viaţă Har. Iar face a se vedea prin unitate pre cea de un fel şi de acelaşĭ fel a Atotputerniceĭ Împărăţiĭ şi aĭ slaveĭ Luĭ. Fiindcă numaĭ El singur este Prea Înalt, nealcătuit întru toate, neasemănat şi cu covârşire fără de asemănare neasemănat, Singur puternic cu adevărat, aĭ căruia împărtăşire îĭ este cu putinţă, numaĭ singurateca adevărata înţălepciune, din care dupre dăruire este toată înţălepciunea înţălepţilor:

[213] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 14: "Căci câţi sunt mânaţi de Duhul lui Dumnezeu, sunt fii ai lui Dumnezeu".
[214] *Deuteronomul*, **32**, 11: "Întocmai ca vulturul care îndeamnă la zbor puii săi şi se roteşte pe deasupra lor, întinzându-şi aripile, a luat pe Israel şi l-a dus pe penele sale".
[215] *Psalmii*, **79**, 2: "Cel ce şezi pe heruvimi, arată-Te înaintea lui Efraim şi Veniamin şi Manase". În mss., trimiterea se făcea la stihul 1 din *Psalmul* **79**.
[216] *Idem*, **17**, 12: "Şi S-a suit pe heruvimi şi a zburat; zburat-a pe aripile vântului".
[217] *Deuteronomul*, **32**, 11: "Întocmai ca vulturul care îndeamnă la zbor puii săi şi se roteşte pe deasupra lor, întinzându-şi aripile, a luat pe Israel şi l-a dus pe penele sale".

Singur fiind cu adevărat vecinic și al tuturor ființelor Făcător și Ziditor. Deci cu drept cuvânt să zice foarte bine: „Că dinTrânsul și prinTrânsul și întru Dânsul sunt toate: Aceluia fie Slava în vecii vecilor" (Romani **11**. 36)[218], AMIN.

83. Deci de sunt acestea întru acest chip și toate împreună cuprinse fiind bune și alese, ca cele ce de la Dumnezeŭ aŭ ființa și printr-însul împreună să țin și la Dânsul privesc, și oare cum întru Acesta sfârșit aŭ, și câți dupre cuviință aŭ lucrătoare pre faptele cele bune și uneltesc pre cele ce să zic mai jos, pre aceștia îi uneșce și de Dumnezeŭ îi lipeșce, ca pe lângă un Tată pre unii ca aceștia: adecă zic precum pre al bunătății, al dragostei, al înțăleptirei, al înțălepciunei, al cunoșcinței, al privirei, al cuviincioasei lucrări, al înDumnezeirei și al Dumnezeeștii plăceri și al Sfințitei bucurii, și mai cu samă al păcii cei mai presus de cuvânt, al fricei cel dupre evlavie, al puterii și al sfatului, al căii cei dupre buna credință, al iscusului și al tuturor câte se cuvin cuvântătoarei firi, încă și slavă aduce și veselie, și cu Dumnezeŭ îi asemănează și Dumnezei îi face. Deci dacă dupre cum s-aŭ zis toate fiind bune și desăvârșite și numai de la singur Dumnezeŭ aŭ pre a fi: atuncea desăvârșit este acela cu adevărat, carele să face îndrăgitor numai celor bune. Iar dacă întru acest chip împărtășându-se, și pe urmă se va rumpe de la Dumnezeŭ Carele este izvorul și rădăcina cu adevărat a tuturor bunătăților și desăvârșirilor, atunci nu va mai avea nimic cât de puțin din cele dupre fire bunătăți și săvârșiri ale Făcătorului Acestuia și împreună Țiitorului și întru Carele s-aŭ întemeat toate bunătățile și săvârșirile. Dar și cel ce i să pare că are bunătăți și săvârșiri, nu este cu adevărat încredințat dacă bine saŭ răŭ se aflä: Că oarecare înșălăciune este părerea și cumplită batjocură; Ci numai aceasta trebue, ca cu totul singuri și cu unul Dumnezeŭ să rămânem și să așteptăm și numai în legea Lui cu mare sârguință să cugetăm și întru aceasta să ne plecăm. Fiindcă numai întru acest chip vom dobândi slava cea neperitoare și dulceața cea adevărată și nemărginită și nesfârșită și bogăție necheltuită și cu totul împreună vom avea ca pre o moșie pre toate bunătățile și săvârșirile, dupre cum am zis. Ci încă și pre însuși Dumnezeŭ, O! prea slăvită minune! Întru noi lăcuind și umblând, și vom dobândi cu adevărat mai presus de lume lucruri nevăzute și neauzite simțirelor celor din afară; Și așa vom trăi gânditor întru o unire Monahiceșce întru Hristos Iisus Domnul nostru; Căruia i se cuvine slava în vecii vecilor AMIN.

84. Când purtătoarea de Duh inimă va cugeta întru liniștită petrecere și se va lucra de Duhul, atuncea mintea unindu-se cu fericire cu Dumnezeescul adevăr, să face văzătoare de multe Dumnezeeşti priviri, și întru cele nespuse și mai presus de lume să așază tainic; și ca un de curând venit și nemernic să socoteșce pre sine între ființe: Să desfătează și dobândeșce toate arătat întru Duhul, săvârșind lucruri mai presus de minte; și pre toată gândirea o aduce la acelea, și în scurt a zice, de multe ori oglindeșce pre Dumnezeŭ cu chip strein, și înspăimântare pătimeșce a lui Dumnezeŭ și spre înDumnezeire vine, pătimind ceva mai presus de fericire. Și trece în tăcere și privire și iubire mai presus de fire cu răpire și cu întărirea Făcătorului de viață Duh și Luminătorului, întru Hristos Iisus Domnul nostru, AMIN.

85. Acela carele se lasă pre sineși dupre Dumnezeeasca pronie și numai întru Dumnezeŭ cugetă, și ca cum dănțuind și pre Dumnezeŭ văzându-L întru Duhul arătat întru sineși umblând și sălășluindu-Se, iată unul ca acela luminos s-a făcut împlinitor Dumnezeeștii porunci a Domnului nostru Iisus Hristos care zice: „Rămâneți întru mine și Eŭ întru voi" (Ioan **15**.4)[219]; și s-aŭ unit cu

[218] *Epistolă către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 36: "Pentru că de la El și prin El și întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin".

[219] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 4: "Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine".

prea slăvire prin acestea cu Dumnezeŭ şi s-aŭ alcătuit împreună minunat şi foarte cu fericire: Şi aşa cu totul s-a făcut întru toate singur lucrător al poruncilor. Fiindcă însuşĭ Mântuitorul cu încredinţare aŭ zis: „Că cel ce rămâne întru mine şi Eŭ întru dânsul, acesta mult rod aduce" (stih **5**) [220]; adecă fapte bune aduce. Decĭ las să se silească a urma cel ce voeşce să lucreze faptele bune, unul ca acela iubitor de Dumnezeŭ, prin privire şi rugăciune şi maĭ Dumnezeească cugetare, şi să rămâie şi să stăruească cu toată puterea în Dumnezeŭ. Întrucât văzând Dumnezeŭ osteneala cea sfântă a sufletuluĭ luĭ, va pleca cerurile, O! prea slăvit minunea şi înlăuntru sufletuluĭ acestuia se va vedea foarte cu prea slăvire şi fără de aşteptare umblând şi săltând, spre dobândirea tuturor bunătăţilor şi săvârşirilor celuĭ împărtăşit şi spre plăcerea sfintelor Luĭ poruncĭ. Şi aceasta este ceea ce zice: „Că fără de mine nu puteţĭ face nimic" (Ioan **15**.5) [221], de vi să pare a face ceva, adecă.

86. Dacă trebue a nu se ascunde comoara, nicĭ Darul înţălepciuneĭ cel de obşte folositor, – din dragoste –, arătat este că nicĭ cel dupre Dumnezeŭ lucru gândit şi privirea şi suire a minţiĭ, nu trebue a le ţinea în minte nescrise: ci trebue a le scri şi însămnăriĭ a le da, adecă spre folosul cel de obşte, – din dragoste. De vreme ce dobitoc cuvântător fiind omul, este şi priimitor de minte şi de meşteşug, dar când cugetă despre Dumnezeŭ pre cele dintru sine făcute ale credinţeĭ, atuncea priimeşce Dumnezeească şi cuviincioasă minte, şi prin urmare intră cu meşteşug în Harul Sfintelor poruncĭ cu însufleţire. Şi *atuncea maĭ ales pentru aceasta trebue maĭ mult ajutor a luĭ Dumnezeŭ şi Dar împreună lucrător;* şi pentru a putea adesea să se roage cu lacrămĭ, cerând înlesnirea spre poruncile luĭ Dumnezeŭ. Dar când va binevoi Dumnezeŭ a se milostivi, „precum milueşce tatăl pre fiĭ" (Ps. **102**. 13) [222], spre cel ce să roagă, vars îndată, Vaĭ mie! înfricoşată minune! din Duhul Săŭ preste el în inimă şi aşa minunat îl mişcă pre el, adecă pre priimitorul, întru prieteneşcĭ şi dorite rudirĭ şi plecărĭ. Şi ca cum ar zice cineva, ca fiuluĭ pe lângă tată, priimeşce îndrăsneală de la el, ca pre o arvună aceĭ de viaţă făcătoare vărsărĭ şi lucrărĭ ale Duhuluĭ preste împărtăşitor, şi îl îndulceşce pre el prea cu covârşire, şi-l îmbunează, şi-l îmbunătăţează, şi-l smereşce şi-l înalţă prin strein chip cu slavă şi cu cinste prin unire şi la iubitoare înfierbântărĭ îl aduce pre el, încât întru totul oarecum vede împrejurul luĭ Dumnezeŭ ca pre o a luĭ moşcenire cu adevărat, maĭ presus decât toată alta acelor spre Dumnezeŭ; Fiindcă cuprinzător săltările Părinteluĭ şi bogăţia şi slava şi puterea şi frumuseţa şi înţălepciunea şi stăpânirea şi însemnătatea şi toate împreună bunătăţile şi desăvârşirile, slava şi lauda, acelea sunt oarecum desfătarea şi fala Fiuluĭ şi bucuria cu adevărat. Decĭ când sufletul întru privirile cele dupre fire întru împărtăşirea Duhuluĭ se face, – şi aceasta este întru a privi pre Dumnezeŭ în Treime, precum zice Marele Vasilie, atuncea foarte îndrăgitor cu adevărat făcându-se, pre însuşĭ Părintele vede pre Dumnezeŭ şi pre ale luĭ Dumnezeŭ deopotrivă, fiind ca ale sale, dupre chipul ce am zis, şi îndestulându-se numaĭ pre Dumnezeŭ singur a-l privi şi a-l oglindi, şi cu strein chip să bucură şi să veseleşce, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Care este cea adevărată îndulcire"?

87. Socotesc cum că nicĭ unul este care să nu cunoască pre cea judecată din lucrurĭ, cum că aceasta cu adevărat poate să se zică dulceaţă: aceea, care fără de a se prihăni de la fire şi cuvânt, rămâne cu mult maĭ mult lucrându-se; Căcĭ aceasta umple pre inimă de bucurie şi veselie, încă şi după plinirea aceştia, care departe este de îndulcirea cea numită trupească idolească fiind, iar nu cu adevărat dulceaţă. Decĭ caute fieştecare, care a ajuns la curata şi neîntristata şi de gând

[220] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5: "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic".
[221] *Idem, Ibidem.*
[222] *Psalmii*, **102**, 13: "În ce chip miluieşte tatăl pe fii, aşa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El".

Duhovniceasca îndulcire, și nu va păcătui, iar mai ales și lesne se va muta depre pământ la cele cereștĭ, numai la aceasta cugetând, și ... așa și tot sufletul. Fiindcă aceasta este cea adevărată și de căpitenie îndulcire a inimei și neschimbată și nemincinoasă a sufletului cuvântător și nemuritor, carea vecinic rămâne luminată pururea izvorâtoare neprihănită, iar mai ales și dorită, și fericită, și acelor din veac sfinți împreună lăcuitoare, neturburată, pacinică, bună, înfățișătoare, luminătoare, cu bună față de Dumnezeŭ cugetătoare, strălucitoare, mângâetoare, plină de veselie și lucrându-se neîncetat. Și după aceasta cu acestea de te-ai îndulcit cu mintea și Duhovnicești din cercare, atuncea te vei pleca la toate acestea ce am scris; Iar de nu, atunci prin credință ține pre cele scrise și le păstrează pre ele.

„Despre trupeasca îndulcire"

88. Iar dacă aceasta nu este gândită și Duhovnicească, ci este trupească îndulcire și păcătoasă, va greși cineva și numai a o numi dulceață. Fiindcă când se va lucra, apoi aduce amară căință, și prin urmare mincinoasă dulceață să numeșce, căci cu adevărat falșă este și departe de sufletul cel cuvântător, ci-i necuvântătoare, de neam prost, trândavă, cu bucurie întunecată, turburăcioasă, urăcioasă, vremelnică, lesne veștejitoare și mai ales îmbătrânindu-se trupul, și este vrednică de rușine, cu viață rea, netrebnică, robită, plină de defăimări, de cugete împuțite și proaste și înjositoare, fără de înfățoșare, desnădăjduită, nesocotitoare și plină de înnegrită întristare și le aduce pre toate acestea asupra lucrătorului și săvârșitorului ei. De ai pătimit, cu totul cunoșci pre adevărul celor scrise, iar de te-ai păzit prin darul lui Dumnezeŭ, atuncea plecându-te adevărului cuvintelor mele, vei cunoașce bine că vei culege rodul vieții cei slăvite.

89. Lumină pururea strălucitoare și Duhovnicească și viață mai presus de lume am, Dumnezeească hrană și desfătare, rădicări și plecări, plăcute uniri și dobândiri a întreitei Ipostatnicei Dumnezeiri cu strein chip, și împreună cu Domnul Iisus Hristos a tuturor negrăitelor străjuiri așăzări; Dar Vai ticăloșiei și nebuniei mele! Vai răutății neștiinței mele! Mintea mea care întru acest fel s-a făcut prin Darul, mai presus de ceruri, este când alunecându-se, s-a furat spre cele mincinoase și pământești și scârnave, și cu totul m-am făcut plin de rea împuțiciune. Vai mie! Cine nu se va minuna și nu va plânge pentru cele ale mele și din milă rugându-se pentru mine lui Dumnezeŭ celui iubitor de oameni, ca să-mi dea mie negrăită mai mare și Dumnezeească putere, prin Făcătorul de viață și Luminătorul Duh, ca cu lesnire să mă smeresc și să scap de vrăjmășuirea diavolului și răului meŭ vrăjmaș al Sfintei și minunatei vieții mele? Toată ceata Sfinților Îngeri și toate sufletele drepților, cereți și rugați-vă lui Dumnezeŭ pentru mine, celui cu mintea nesimțitoare și în pământ plecată.

90. Dumnezeul meŭ! Dumnezeul meŭ! afară de Carele nimic nu este mai înalt, ca Cel necuprins, ca Cela ce ești Totul și al totului Făcător și cu nemărginire nemărginit mai presus de totul, ca Cel mai presus de ființă. Doamne al meŭ, Doamne negrăită Sfântă unire și nespusă împreună răsuflare acelor miluiți creștini, slavă Ție. Cum Stăpâne, văzându-te strălucit întru inima mea ziua și noaptea, și nu pururea afară de mine mă voiŭ face prin Darul cel covârșitor, ci mă lenevesc și mă fac nesimțitor către atâta de mare dăruire, prea Puternice? Vai mie! cât de păcătos sunt eŭ! Iată de ai fi cunoscut pre cel ce te-aŭ legat? și către ce te-aŭ legat? și pentru ce? degrab te-ai fi făcut lucru de înspăimântare și cu laude lui Dumnezeŭ cel mai presus de ființă ai fi mulțumit, mai ales pentru toate câte face prea slăvite și minunate, numai pentru singură a Sa bunătate.

91. Deci dacă cu adevărat aĭ fi înțăles, suflete al meŭ, cât de departe eştĭ de adevărata datorie şi acelor despre Hristos taine, maĭ grabnic decât cuvântul spre înspăimântare aducându-te, aĭ fi judecat trândăvirea şi lenevirea şi nepăsarea ta, şi ca să nu zic maĭ arătat, nesimțirea şi nebunia"!

92. „În vremea aceea răspuns-aŭ Iisus şi aŭ zis: Mărturisescu-Mă Ţie Părinte, Doamne al ceruluĭ şi al pământuluĭ, că Aĭ ascuns pre toate acestea de către ceĭ înțăleptĭ şi pricepuțĭ şi le-aĭ descoperit pre ele pruncilor. Adevărat Părinte că aşa aŭ fost bună-voința înaintea Ta – vecinic" (Luca.**10**.21)[223].

93. Cere, roagă-te, ca să nu pătimim ceva neînțăleptăşte întru întristările vieţiĭ, căcĭ atuncĭ luĭ Dumnezeŭ amândoĭ ne vom afla nevrednicĭ:

şi iartă-mă

SFÂRŞIT

[223] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 21: "În acest ceas, El S-a bucurat în Duhul Sfânt şi a zis: te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului şi al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți şi de cei pricepuți şi le-ai descoperit pruncilor. Aşa, Părinte, căci aşa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta".

A Domnuluĭ Calist Tilicude, Cuvânt pentru iscusirea linişteĭ

NU este cu putinţă a ne pocăi, fără de linişte; Nicĭ se poate şi cât de puţin de curăţie a ne atinge, fără de depărtare; Nicĭ cu vorbirea şi vederea oamenilor, este cu putinţă de vorbirea şi privirea luĭ Dumnezeŭ a ne învrednici. Pentru aceasta cărora le este grijă a să pocăi pentru cele de dânşiĭ greşite, şi de patimĭ a să curăţi, şi a să îndulci de vorbirea şi privirea luĭ Dumnezeŭ, – care lucru este margenea, şi scopos al celor ce petrec dupre Dumnezeŭ, şi arvună, ca să zic, a moşteniriĭ ceĭ vecĭnice a luĭ Dumnezeŭ –, cu toată iscusinţa linişteа o caută; Şi a să depărta, şi a fugi de oamenĭ, lucru prea de folos o socotesc, cu toată aşezarea cea cuviincioasă a sufletuluĭ.

Drept aceea să încep acelea ce sunt începutul în plângătoarea linişte: Defăimarea de sineşĭ; pentru care ca maĭ curat să se facă, sunt: privigherile, şi înfrânarea, şi osteneala cea trupească; Al cărora sfârşitul în scurt este, curgerea lacrămilor, care curge din ochiĭ celor ce cugetă smerit întru umilinţă cu adevărat a inimeĭ. Şi către curăţenie aşa iaŭ aminte. Asemenea de acestea să ţin prin lucrare; întru acestea iarăşĭ sfârşitul fiind, pacea gândurilor, precum întru acelea (precum am zis) curgerea lacrămilor. Şi de aicea începe mintea dupre chipul ce are fire să fie, pre firele celor ce sunt a le privi, şi pre meşteşugul luĭ Dumnezeŭ a-l socoti, şi Dumnezeească înţălegere a zămisli, şi al putereĭ, şi al înţălepciuneĭ, şi al slaveĭ, şi al bunătăţiĭ, şi al celorlalte câte împrejurul luĭ Dumnezeŭ să privesc, lucru se face. Şi întru cele tainice ale scriptureĭ intră; Şi din frumuseţile bunătăţilor celor maĭ presus de lume să îndulceşte, şi dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ să face încăpere. Şi aşa de dor să prind, şi să bucură, şi cu inima bună să face, la vârful faptelor bune alergând, adecă la dragostea Ziditoruluĭ tuturor. Nicĭ una din înşălările (lumiĭ) aceştiea pătimind, saŭ văzând, fără numaĭ pre singure alunecările şi pornirele de păcate, şi necuviincioasele mişcărĭ din multe pricinĭ, ca un schimbăcios suferind. Dintru care a să chema înapoĭ pre sine i să cuvine, departe oareunde de desnădăjduire stând; şi la cele Dumnezeeştĭ ale iubireĭ de oamenĭ, cu bună nădejde întrarmându-să; Şi cu lacrămĭ, şi cu rugăciunĭ, întru cele zise bunătăţĭ îndeletnicindu-să, şi întru Dumnezeescul Raiŭ al dragosteĭ pre cât este cu putinţă desfătându-să. Nimica maĭ mult privind: nicĭ chip, nicĭ grosime, nicĭ formă, nicĭ altceva; ca în scurt să zic, afară de lacrămĭ, şi de pacea gândurilor, şi de dragostea luĭ Dumnezeŭ. Că întru acestea şi nerătăcirea să păzeşte, şi mântuirea sufletuluĭ celuĭ ce să smereşte, şi să trezveşte, şi să roagă, întru Hristos Iisus Domnul nostru, să dărueşte.

Şăzând tu în chiliea ta, îndrăsneală către Dumnezeŭ întru smerenie mintea ta să aibă. Pre semerenie aibi-o pentru prostimea ta şi nimicniciea; Iară pre îndrăsneală, pentru necovârşita dragoste luĭ Dumnezeŭ, şi nerăutatea pre care o are împrejurul omuluĭ; Că întru acest chip să aduce sufletul întru cinstea luĭ Dumnezeŭ: când măcar că se cunoaşte pre sineşĭ păcătos, dar însă la iubirea de oamenĭ a luĭ Dumnezeŭ se bizueşte, şi să aţărnă de dânsa. Pentru aceasta Sfinţitul Pavel porunceşte

zicând „Să ne apropiem cu îndrăsneală la Scaunul Daruluĭ" (Evr. 4. 16) [1]. Fiindcă cu adevărat ochiŭ oarecare a rugăciuneĭ, orĭ aripă, orĭ ţinere oarecare cu chip strein este, îndrăsneala cea către Dumnezeŭ. Nu ca cum îndrăsneşte cineva, ca cum ar fi bun! să nu fie! Iar tu de aşezământul acesta departe fă-te: Ci adecă, când cu gândul negrăiteĭ iubireĭ de oamenĭ, şi al dragosteĭ, şi al nepomenireĭ de răŭ a luĭ Dumnezeŭ, spre Dumnezeeştile nădejdĭ s-ar întrarma. Decĭ roagă-te cu nărav îndrăsneţ întru cuget smerit, cu nădejde bună hrănindu-te întru Dumnezeŭ, dupre cele înainte puse, precum s-aŭ zis, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

Să cade ţie de-a pururea cu osârdie a lucra pre cele ce împilă şi smereşte pre trup, şi pre minte o izbăvesc de supărare. Iar acestea sunt: mâncare cu măsură, băutură uşoară, somnul scurt, starea dupre putere la rugăciune, plecare a genunchilor pre cât este cu putinţă, a fi chipul smerit, îmbrăcăminte a avea foarte proastă, cuvânt scurt numaĭ cel de nevoie, culcarea pe jos, şi altele câte pre trup împilă din parte. Împreună cu acestea, încă a lucra se cade pre cele ce deşteaptă pre minte, şi spre a să lipi de Dumnezeŭ o ajută, care sunt acestea: Cetirea Dumnezeeştilor scripturĭ, şi ale celor întru acestea Sfinţiţĭ tâlcuitorĭ; Şi acetsea încă cu măsură. Cântarea de Psalmĭ cu bună pricepere, cugetarea a celor zisă în scripturĭ, şi a minunilor celor ce să văd întru zidire, şi rugăciune curată; Până când Darul Sfântuluĭ Duh, pre aceasta din inimă luminat o ar porni. Că atuncea alt prasnic este, şi a alteĭ sărbătorĭ este vremea, nu ca gura maĭ grăindu-să, ci de la inimă lucrându-să întru Duhul. Iară pre unele ca acestea, acum întru acest chip lucrează-le: Pleacă-ţĭ genunchile de câte orĭ ţ-ar fi cu putinţă, şi aşa şăzând roagă-te; Şi îngreuindu-te de a te ruga, vino la cetire, precum s-aŭ zis, şi iarăşĭ întoarce-te a te ruga; Şi iarăşĭ îngreuindu-te a te ruga, către cântarea de Psalmĭ din parte scoală-te, şi aşa iarăşĭ întoarce-te a te ruga; Şi încă îngreuindu-te, întru cugetarea cea maĭ înainte zisă, fă-te cu măsură, şi aşa iarăşĭ apucă-te de rugăciune; Şi lucrarea de mâinĭ încă puţin o metaherise[ş]te, fiind a trândăvieĭ împiedicare, precum de la Sfinţiĭ Părinţĭ am auzit. Întru toată lucrarea ta cea dupre Dumnezeŭ, de dimineaţă până dimineaţă, de-a pururea povăţuiască înainte rugăciunea. Că pentru trândăvirea cea pentru rugăciune, sunt metaherisite celelalte ce s-aŭ zis. De vreme când va veni la suflet mila, şi va izvorî de la inimă ca dintr-un izvor pre rugăciune de la Darul Duhuluĭ, atuncea întru singură Rugăciunea şi privirea să îndeletniceşte mintea, de toate depărtându-să pre sineşĭ; şi întru singură rugăciunea şi privirea să desfătează, ca în Raiul Dumnezeeştiĭ Dragoste.

Al tuturor lucrurilor celor bune, rugăciunea pre stăpânire o are; pre lacrăma pocăinţiĭ acestea născându-o. La pacea gândurilor desăvârşit foloseşte aceea, care pre singur Dumnezeŭ pacea ce-a desăvârşit, să sârgueşte să-l gândească. A dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ, aceasta este născătoare; Pre partea cea cuvântotoare a sufletuluĭ, aceasta singură o curăţeşte, care pre Dumnezeŭ îl năluceşte, născătorul lor şi al Îngerilor curăţitorul. Pre cea poftitoare a sufletuluĭ către Dumnezeŭ curată o păzeşte; Că lipindu-să şi vorovind cu Dumnezeŭ, cel ce din fire este nemărginit, şi maĭ presus de fire, bun şi frumos, pre toată pofta o alipeşte de Dumnezeŭ. Iar pre mânie atâta o îmblânzeşte, pre cât să supune, şi are trebuinţă, şi să roagă luĭ Dumnezeŭ, şi smereşte pre suflet prin căderea cea către Dumnezeŭ; Că nimenea având trebuinţă, şi rugându-să, nesmerită saŭ mânioasă poartă pre înţălegere. Pentru aceasta cuprinzător să zic: pre toate puterile sufletuluĭ şi pre toate lucrările, şi cele practice şi cele gânditoare,, Cuvioasa rugăciune le curăţeşte şi le îndreptează; Şi maĭ ales când este luată împreună cu sine şi privirea luĭ Dumnezeŭ, şi pre Dumnezeescul următor al eĭ dorul, întru liniştită rânduială de hrană, şi petrecere dupre cele maĭ înainte zise. Iară din care loc al inimiĭ izvorăsc lacrămile, acolo înţăleagă-se şi vază-se gândul tăŭ, căutând înlăuntru tăŭ nesupărat în vremea rugăciuniĭ prin cea înlăuntru răsuflare a nărilor întru rugăciune, şi rămâie pre cât este cu putinţă acolo; Că foarte folositor lucru este; şi al lacrămilor celor necurmate şi multe aducător, şi

[1] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 16: "Să ne apropiem, deci, cu încredere de tronul harului, ca să luăm milă şi să aflăm har, spre ajutor, la timp potrivit".

robieĭ minţiĭ ucigător; şi al păciĭ ceĭ de gând apărător; Şi al rugăciuneĭ pricină; Şi spre suflarea rugăciuneĭ ceĭ aĭ inimiĭ, cu Dumnezeŭ ajutător; Cu darul făcătoruluĭ de vieaţă Duh, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

Să cade ţie a şti privitorule, şi al celor tainice văzătorule, şi desfătătorule; Că precum doĭ: Dumnezeŭ şi omul, aşa prin urmare şi două sunt, orĭ cu neamul veĭ să zicĭ, orĭ cu felul: adecă plânsul, şi cu urmare lacrămile. Însă să deosebesc una de alta cu multă mijlocime, deşi amândouă sunt bune, şi de Dumnezeŭ date, şi al Dumnezeeştiĭ buneĭ voinţe şi al moşteniriĭ pricinuitoare. Că acela adecă, are pre Dumnezeasca frică începătură, şi pre aşăzământul cel plângător; Iar acestea, pre Dumnezeasca dragoste, şi pre Dumnezeŭ. Şi acela adecă, nu atâta veseleşce; Iar acestea, şi veselesc mult, şi uimesc. Cel dintăĭ adecă, este al noilor începătorĭ; Iar celelalte, ale celor ce ajung la săvârşire prin Dar.

Cincĭ lucrurĭ sunt ale liniştei: 1) Rugăciunea, adecă pomenirea luĭ Iisus cea de-a pururea, care să bagă prin suflare în inimă,fără de orĭce fel de cugetare, care prin înfrânarea cea cuprinzătoare a pântecelui zic, şi a somnuluĭ, şi a toată simţirea, înlăuntru în chilie cu smerenie să isprăveşte. 2) Cântarea de Psalmĭ din parte; 3) Cetirea aşişderea din Dumnezeeştile Evangheliĭ, şi de la Dumnezeeştiĭ Părinţĭ, şi din capetele cele pentru rugăciune maĭ ales ale Noului Teolog, şi ale luĭ Isihie, şi ale luĭ Nichifor. 4) Cugetarea Judecăţiĭ luĭ Dumnezeŭ, saŭ pomenirea morţiĭ şi ale celor asemenea; 5) şi puţină lucrarea a mâinelor, şi iarăşĭ să se întoarcă la rugăciune; Măcar deşi silă ar avea lucrul, până ce se va obicĭnui mintea a lepăda de la sineşĭ răspândirea, prin pomenirea cea către Domnul, şi prin plecarea cea deasă la durerea inimiĭ. Aceasta este lucrarea noilor începătorĭ, Monahĭ care voesc să se liniştească. Decĭ unul ca acesta este dator să nu iasă adesea orĭ din chilie; şi de vederea şi vorbirea tuturor să se depărteze; Fără numaĭ pentru mare nevoie, şi atuncea cu luare aminte, şi cu păzire, şi rar. Că nu numaĭ noilor începătorĭ, ci şi însuşĭ celor ce acum sporesc înainte, răspândire unele ca acestea îĭ pricinuesc.

Această rugăciune făcută cu luare aminte, adecă fără nicĭ o cugetare, prin aceea adecă: Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ, către însuşĭ Domnul cel ce să pomeneşte, nematerialnic, şi negrăit, cu totul mintea să întinde. Iară prin aceea: milueşte-mă; către sineşĭ, nesuferind pentru sineşĭ să nu să roage. Iară spre dragoste sporind, pentru iscusinţa sângurătăţiĭ, către însuşĭ Domnul să întinde, a doua adeverire priimind. Pentru aceasta, nu de-a pururea pre rugăciune întreagă, Părinţiĭ să vede că o aŭ dat spre învăţătură: Ci unul adecă întreagă, precum (Sfântul Ioan) Gură de Aur. Iară altul, pre: Domnul Iisus, precum Pavel, adăugând întru Sfântul Duh; adecă când pre lucrarea Sfântuluĭ Duh o ar priimi inima, prin care lucrare să şi roagă, care lucru este al celor ce aŭ sporit, deşi nu încă desăvârşit, precum este cel luminat. Iar cel al Scăriĭ zice: Cu numele luĭ Iisus bate pre protivnicĭ. Şi: Pomenirea luĭ Iisus să se lipească de suflarea ta, şi nimic alt nu adaoge. Să cuvine încă şi celor noĭ începătorĭ adecă, uneorĭ toate graiurile rugăciuneĭ; Iar alteorĭ cu o parte dintru aceasta a să ruga în minte, precum s-aŭ zis. Însă nu adesea orĭ a o schimba, ca nu dintru aceasta împărţire să pătimească. Dintru a îngădui lângă meşteşugul cel zis al curateĭ rugăciunĭ, deşi nu curat întru alt fel adecă, pentru prinderile maĭ înainte în minte, cele ce fac împiedecărĭ aceştiea, şi pentru gândurĭ: vine cel ce să nevoeşce întru deprindere, ca fără de silă să se roage, căcĭ îngădueşte mintea în inimă, şi nu cu silă prin înlăuntru suflarea să se bage, şi iarăşĭ afară să saie; Ci încă şi de la sineşĭ îngădueşte lângă aceasta şi să roagă; Şi aceasta este, şi să numeşte rugăciune a inimeĭ. Şi povăţueşte înaintea aceştiea oare care fierbinţală în inimă, care împinge (afară) pre cele ce împedecă pre cea maĭ întăĭ desăvârşită curată rugăciune a să săvârşi; Şi aşa mintea îngăduind, fără de împedecare în inimă să roagă. Iar dintru acest fel de ferbinţală, şi de rugăciune, dragostea cea către Domnul Iisus carele să pomeneşte, în inimă să naşte. Din care şi lacrămă dulce, prea multă curge a doririĭ luĭ Iisus celuĭ ce să pomeneşte.

Deci ca să se învrednicească cineva acestora, şi celor după acestea tuturor, pre care acum a le zice nu este vreme; i să cuvine precum s-aŭ zis, pre frica luĭ Dumnezeŭ a o avea înaintea ochilor, cu pomenirea luĭ Iisus înlăuntru în inimă, iar nu prost afară; ca aşa să se abată cu lesnire, nu numaĭ de la lucrurile cele rele, ci şi de la gândurile cele pătimaşe, şi la sporire să vie, ca pre adeverirea să o aibă de aicea a dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ cea către dânsul. Numaĭ el,, să nu ceară arătarea luĭ, ca să nu primească pre cel ce este întunerec, şi cum că este lumină să făţărniceşte. Căcĭ când mintea, el adecă necerând, lumină vede, să nu o priimească, nicĭ iarăşĭ să o gonească pre aceasta; Ci întrebe pre cela ce are putere a-l învăţa, şi cea adevărată înveţe-să. Şi dacă va afla pre cela ce să-l înveţe, nu precum numaĭ din Dumnezeasca scriptură a cunoscut, ci şi acela însuşĭ cu fericire aŭ pătimit pre aceea luminare, har fie luĭ Dumnezeŭ. Iară de nu! apoĭ maĭ bine este a nu o priimi, ci cu smerenie către Dumnezeŭ a scăpa, nevrednic pre sine numindu-să de o vedenie ca aceasta, precum aceasta de la Părinţĭ ne-am învăţat cu lucrul. Că deşi întru altele ale lor scripturĭ, semnele rătăcireĭ şi ale luminăriĭ ceĭ înşălătoare o spun, dar precum cele maĭ înainte zise, toate prin graiŭ viŭ le-aĭ auzit; întru acest chip, şi pentru aceasta o veĭ auzi, că acum nu este vreme.

Ci acum aceasta maĭ vârtos împreună cu altele, şi maĭ înainte de altele, să cade ţie să te înveţĭ: Precum cel ce voeşte să se înveţe a săgeta, nu fără de semn pre arc îl întinde; Aşa şi cel ce voeşte să se înveţe a să linişti, pre a fi de-a pururea blând cu inima, ca pre un semn aibă-o; Niciodată nimic a turbura, saŭ a să turbura, de nu undeva pentru blagocestie ar fi cuvântul. Însă aceasta cu lesnire s-ar fi putut isprăvi, de toate deodată abătându-să, şi pre cele maĭ multe tăinuindu-le; Iar dacă şi ceva s-ar fi întâmplat undeva a să poticni se cade îndată, şi pre sineşĭ a să prihăni, şi de aceea înainte cu luare aminte a să păzi. Ca şi cu linişte, şi cu curată ştiinţă, pre Iisus începătură puindu-l, a chema, precum s-aŭ zis, Dumnezeescul luĭ Dar, (cu care) în cale sporind, odihnindu-să îl va avea în suflet. Şi nu numaĭ aceasta, ci şi pre suflet odihnindu-l desăvârşit de dracĭ, şi de patimĭ, şi cu negrăită veselie veselindu-l pre dânsul. Că deşi îl supără iarăşĭ, dar nu lucrează, căcĭ nu să lipeşte de dânşiĭ, nicĭ pofteşte pre dulceaţa cea de la eĭ. Că toată dorirea unuia ca acestuia, către Domnul, cel ce pre al săŭ Dar i-aŭ dat să întinde. Şi a i să da războiŭ, de aicea să va slobozi, dar însă nu-l va părăsi. Pentru ce?? Ca să nu să înalţe mintea luĭ pentru binele carele l-aŭ aflat. Ci dându-i-să războiŭ de-a pururea maĭ dobândeşte smerenie; Prin care singură, nu numaĭ că birueşte pre ceĭ mândri ce-ĭ daŭ războiŭ, ci şi de darurĭ maĭ marĭ de-a pururea să învredniceşte. Cărora, de ne-am învrednici şi noĭ aşa de la Hristos, Cel ce s-aŭ smerit pre sineşĭ pentru noĭ, şi unor smeriţĭ ca acestora, pre Darul săŭ l-aŭ dat bogat. Acum şi de-a pururea, şi în veciĭ vecilor

AMIN.

Adunarea de la Sfinţiĭ Părinţĭ, pentru rugăciune şi luare aminte

TOATĂ osârdiea pustnicului este, ca nu înălţimea sufletuluĭ prin sculare asupră a îndulcirilor, să se smerească. Că cum va putea privi cu slobozi ochĭ către cea de un neam gândită lumină, sufletul cel plecat jos după îndulcirea trupuluĭ? Decĭ trebuie maĭ înainte de toate înfrânarea a unelti, care este singură păzitoare a întregeĭ înţălepciunĭ; şi pre Domnitoarea minte, să nu o lase a să îndulci cu cugete necurate. Decĭ este de trebuinţă luare aminte a omuluĭ dinlăuntru, ca neràspândit să fie cu mintea, ci numaĭ să o pironim la scoposul cel spre slava luĭ Dumnezeŭ, ca să fugim de osânda Domnuluĭ ce zice: „Vaĭ vouă că asemenea sunteţĭ mormânturilor celor văruite, care pe dinafară să arată frumoase, iar pre dinlăuntru sunt pline de oasele morţilor, şi de toată necurăţiea" (Mat. **23**. 27) [1]. Aşa şi noĭ, pre dinafară ne arătăm oamenĭ dreptĭ, iar pe dinlăuntru plinĭ suntem de făţărnicie şi fărădelege. Pentru aceasta este trebuinţă de mare nevoinţă, şi aceasta după lege: cu inima, cu cuvântul şi cu fapta; ca nu în deşert să priimim Darul luĭ Dumnezeŭ. Că precum ciara prin săpătură să formăluеşte, aşa şi noĭ prin învăţătura Domnuluĭ nostru Iisus Hristos formăluim pre omul cel dinlăuntru, plinind pre cea zisă de Pavel „Că desbrăcându-ne de omul cel vechiŭ, dimpreună cu faptele luĭ: să ne îmbrăcăm întru cel noŭ, carele să înnoeşte spre cunoştinţă, dupre chipul celuĭ ce l-aŭ zidit pre el" (Col. **3**. 9) [2]. Iară om vechiŭ numeşte, toate împreună cele aparte păcate şi întinăciunĭ, formând pre cel dinlăuntru om, întru înnoirea vieţiĭ până la moarte, ca vrednicĭ să ne facem, dupre adevăr a zice: „Viez încă nu eŭ, ci vieazã întru mine Hristos" (Gal. **2**. 20) [3].

Decĭ este trebuinţă de multă luare aminte şi osârdnică privighere, ca nu cumva întru ceva afară de zisele poruncĭ lucrând, cu numaĭ de plată să ne lipsim, ci şi întru asemenea osândă înfricoşată să cădem. Iară când diavolul unelteşte vicleşugurĭ, şi cu multă iuţime, ca nişte săgeţĭ înfocate, pre gândurile sale le va băga în sufletul cel ce să linişteşte în sihăstrie, şi fără de veste îl aprinde, şi cu greŭ de înlăturat lucrează aducerile aminte cele odată intrate; pentru aceasta trebueşte ca printrezvire şi rugăciune întinsă, pre nişte asemenea năvălirĭ a le înlătura, precum un luptător prin mare pază şi iuţală a trupuluĭ, răsturnând sfaturile protivnicului. Şi cu totul la rugăciune şi la chemarea aceluĭ de sus ajutor dându-să, va înlătura războiul şi năvălirele săgeţilor. Că aceasta Marele Pavel ne-aŭ învăţat zicând „preste toate luând pavăza credinţiĭ, ş.c.l." (Efes. **6**. 19) [4].

---

[1] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **23**, 27: "Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că semănaţi cu mormintele cele văruite, care pe din afară se arată frumoase, înăuntru însă sunt pline de oase de morţi şi de toată necurăţia".

[2] *Epistolă către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 9: "Nu vă minţiţi unul pe altul, fiindcă v-aţi dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui".

[3] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 20: "M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine. Şi viaţa mea de acum, în trup, o trăiesc în credinţa în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit şi s-a dat pe Sine însuşi pentru mine".

[4] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 19: "Rugaţi-vă şi pentru mine, ca să mi se dea mie cuvânt, când voi deschide gura mea, să fac cunoscută cu îndrăzneală taina Evangheliei".

Decĭ când sufletul va slăbi deasa şi întinsa cugetare a minţiĭ, atuncĭ aducerile aminte ce trec alăturea, ale lucrurilor zic, le oglindeşte, şi aşa cugetul nepedepsit şi neiscusit, aducându-să către pomenirea lucrurilor, întru acestea maĭ multă să îndeletniceşte, şi din înşălăciune în înşălăciune să mută, şi în lucrurĭ de ruşine de multe orĭ şi necuviinţe a înţălegerilor, să strică în cele din urmă. Dar pentru această împuţinare a sufletuluĭ şi prefacere, trebuie multă silinţă a o îndrepta şi a o întoarce înapoĭ, şi de acum pe viitor întru cele bune cugetărĭ cu scumpătate a ne îndeletnici. Ca un adevărat Filosof, îngrijitor având pre trup, şi scăpare singură a sufletuluĭ, orĭ în târg de s-ar afla, saŭ la praznic, saŭ în munte, saŭ în ţarină, saŭ întru mulţime de oamenĭ, ca întru o firească Monastire să întăreşte, înlăuntru adunând pre minte, şi filosofând pre cele cuviincioase luĭ. Că cu putinţă este şi în casă şăzând leneşul, afară să se rătăcească cu gândurile; Iar cel ce să află în târg, dar să trezveşte, este ca în pustie către sineşĭ şi către Dumnezeŭ numaĭ întorcându-să, şi nu priimeşte în simţire, pre turburările cele ce cad din simţirĭ în suflet.

Decĭ cel ce să apropie de Trupul şi de Sângele luĭ Hristos spre aducere aminte Aceluĭ ce aŭ murit pentru noĭ, şi s-aŭ sculat, nu numaĭ a să curăţi de toată întinăciunea trupuluĭ şi a Duhuluĭ, ca nu spre osândă să mănânce şi să bea, ci şi prin lucrare să arate cunoştinţa celuĭ ce a murit pentru noĭ şi s-aŭ sculat. Şi nu numaĭ a să curăţi de tot păcatul, ci să şi moară păcatuluĭ şi lumiĭ, şi să vieze întru Dumnezeŭ. Din gândurile cele viclene, unele adecă cu totul nu intră în sufletul nostru, de ne vom îngrădi împrejur cu întărire; Iar altele, intră înlăuntru lenevindu-ne noĭ, şi răsar; Iar de se vor prinde fără de veste să înec degrab şi să mistuesc. Altele, şi intră şi cresc, şi spre lucrarea faptelor rele înaintează, şi toată sănătatea sufletuluĭ nostru o strică, când în multă trândăvie ne vom afla. Însă fericit lucru este, ca nicĭdecum să se priimească gândul cel răŭ; Iar cel după acesta, de vor şi intra gândurile, îndată să se izgonească, şi să nu le dea voie a fi maĭ mult, ca să nu ne lucreze nouă rea hrană. Iar de ne vom şi trândăvi până la atâta, este pentru iubirea de oamenĭ a luĭ Dumnezeŭ şi la aceasta mângâere. Că multe de la bunătatea cea negrăită de sus, pentru unele ca acestea rănĭ, s-aŭ făcut şi leacurĭ.

Decĭ rogu-te pre tine, pre cât timp te aflĭ în trup, nu-ţĭ lăsa inima ta; Că precum plugarul nu poate a să încredinţa în vreunul din roadele sale, ci să rădică în ţarina sa, că nu ştie ce se va întâmpla lor maĭ înainte de a să închide în hambarele sale. Aşa şi omul, nu poate a-şĭ lăsa inima sa, pre câtă vreme are suflare în nările sale. Şi pre cum omul nu ştie ce patimă îl va întâmpina pre el până la suflarea sa cea de pre urmă; Aşa nu este cu putinţă Monahuluĭ a-şĭ lăsa inima sa, pre cât timp are răsuflare; Ci trebuie a striga totdeauna către Dumnezeŭ, pentru Împărăţiea luĭ şi mila. Decĭ cunoscând bine vicleanul, că prea mult va putea răuşi adecă asupra celuĭ ce nerăspândit să roagă luĭ Dumnezeŭ, să sileşte prin orĭce chip bine cuvântat, şi nebinecuvântat a o face pre minte să se împrăştie; Însă noĭ aceasta cunoscând, să ne împrotivim vrăjmaşilor noştri, şi când stăm la rugăciune şi genunchile le plecăm, să nu lăsăm a intra în inima noastră, nicĭ un gând, nicĭ alb, nicĭ negru, nicĭ drept, nicĭ strâmb, nicĭ de-a dreapta, nicĭ de-a stânga, nicĭ scris saŭ nescris; decât cea către Dumnezeŭ rugăciune, şi domnitoarea luminare ce să face din Cer, şi strălucitoare de Soare.

Decĭ de multă nevoinţă, şi de mult timp este trebuinţă întru rugăciune, ca să aflăm starea cea nesupărătoare a cugetuluĭ (orĭ a minţiĭ) unde locueşte Hristos, precum zice Apostolul „Aŭ doară nu cunoaştețĭ că Hristos locueşte întru voĭ" (2 Cor. **13**. 5) [5]. De voeşte cineva să cunoască starea minţiĭ sale, să se stăpânească pre sineşĭ despre toate înţălegerile, şi atuncea va vedea pre sineşĭ mintea, cam ca coloarea Ceresculuĭ Sampfir. Că nu va vedea mintea întru sineşĭ locul luĭ Dumnezeŭ, maĭ înainte de a să face maĭ presus decât toate înţălegerile tuturor lucrurilor. Şi nu se va face maĭ presus, de nu se va desbrăca de patimĭ, cele ce îl leagă înţălegerile lucrurilor prin simţirĭ. Şi patimile adecă să gonesc, prin faptele bune; Iară gândurile cele supţirĭ, prin privire Duhovnicească, şi iarăşĭ prin acestea, să arată acestuia lumina.

[5] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 5: "Cercetaţi-vă pe voi înşivă dacă sunteţi în credinţă; încercaţi-vă pe voi înşivă. Sau nu va cunoaşteţi voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteţi netrebnici".

Scurtă cuvântare
despre Sfântul Calist Catafighiotul

PREA Cuviosul Părintele nostru Calist, numit Catafighiotul, cine este, şi ce patrie a avut, şi unde a petrecut vieaţa Monahicească, nimic de acestea nu ne-am înştiinţat de la Istoricĭ. (Poate pre numirea aceasta o avea, de la Biserica Născătoareĭ de Dumnezeŭ, numită „Catafighi"). Iar cât dintru acestea de faţă capete ale sale, să dă cu părerea că era Bărbat cu adevărat prea înţălept, dupre cea de afară învăţătură. Şi maĭ ales întru înălţimea şi adâncimea privirelor, lungimea şi lăţimea înţălegerilor, maĭ presus de orĭce altul maĭ pătrunzător. Că întru atâta s-a întins Fericitul întru lucrarea Daruluĭ, întru adâncimea maĭ presus de fiinţă a Treimiĭ, şi întru vederea luĭ Dumnezeŭ, şi nemijlocita unire, şi gândita tăcere, şi maĭ presus de cunoştinţă, necunoştinţa tuturor lăsându-o, s-aŭ rădicat prin covârşitoarea curăţenie: ca un alt Înger cu adevărat, şi Dumnezeŭ dupre Dar pre pământ s-aŭ arătat.

Uniĭ îl zic că a fi el Calist Xantopol, carele aŭ Patriarhisit în Cetatea luĭ Constantin, carele pre cele câte 100 de capete le-aŭ scris în două tomurĭ, acelea zic că cuprind cele maĭ multe despre lucrare; Iar aceste despre teorie numaĭ şi vieaţa teoretică; Însă din teorie şi practică alcătuite fiind împreunate. Trebuia însă dupre cuviinţă, unul să fie şi tâlcuitorul acestora (Însă) fiindcă multe din acelea să văd şi întru acestea de faţă, câte sunt spre lucrarea minţiĭ, şi priimirea, şi Dumnezeasca unire, şi a inimiĭ lucrare şi luminare; Iară noĭ cel maĭ vechiŭ (original) am cunoscut maĭ de înţăles, nicĭ o schimbare făcând ifosuluĭ, cu putinţă fiind şi maĭ priincios înţălepţilor între dânşiĭ a potrivi pricinele fraselor, cu smerenie pe cele smerite, iar înalt şi cu mare grăire a arăta pre cele înalte. Cu adevărat întristător lucru este, că din 100 de capete, şi câte oareşĭcum cuprind despre teoreticeasca vieaţă, prea înalte fiind, precum mie mi să pare, cu înţălegerea şi cu marea glăsuire a fraselor, încă şi cu trebuinţele aşăzărilor, numaĭ acestea de faţă a venit în mâinele noastre, în original păstrându-să.

Ale Sfântului Calist Catafighiotul
Capete socotitoare, înalte şi mântuitoare,
*pentru Dumnezeasca unire şi viaţa cea * privitoare*

1. TOATĂ JIVINA din ceea ce are fire, cu lucrarea sa din ce este maĭ bun să împărtăşeşte, şi din odihnă şi din dulceaţă pe potrivă, şi întru acestea să bucură, şi pentru acestea pătimeşte. Decĭ şi omul ca cela ce are minte, şi fireşte pre a gândi o are vieaţă: maĭ ales să îndulceşte şi întru Împărtăşire adevărată să face, când pre cele maĭ bune le gândeşte; şi acelea orĭ bune cineva voeşte a le zice, orĭ bunătăţĭ pentru sineşĭ. (Care lucru să face cu adevărat) când are pre Dumnezeŭ în minte, şi pre bunătăţile Luĭ le socoteşte; Fiindcă el este margenea, şi cel maĭ presus de minte gândit lucru, şi desăvârşit iubeşte, şi maĭ presus de minte pre om, şi darurĭ desăvârşite şi maĭ presus de minte bunătăţĭ şi bune luĭ găteşte, şi aceste maĭ ales vecĭnice.

2. Dacă toată naşterea face pre cel născut să se asemene cu cel ce l-aŭ născut, precum aŭ zis Domnul „Că cel născut din trup, trup este, şi cel născut din Duh, Duh este" (Ioan **3**. 6) [1]. Decĭ dacă Duh este cel născut din Duhul, arătat că şi Dumnezeŭ va fi, ca Duhul carele l-aŭ născut, de vreme că şi Dumnezeŭ este Duhul, de carele după Dar s-aŭ născut părtaşul Duhuluĭ. Iar dacă unul ca acesta şi Dumnezeŭ este, şi văzător arătat ar fi putut fi după cuviinţă; Pentru că Dumnezeŭ, s-aŭ zis Dumnezeŭ, dintru aceea că vede: Drept aceea cela ce nu vede, saŭ Duhovnicească naştere şi împărtăşire încă nu aŭ dobândit, saŭ după ce s-aŭ făcut dobânditor al aceea, mijăşte dintru neînvăţătură pre puterea sa cea văzătoare, şi cu nepedepsire despre razele cele Dumnezeeştĭ gândite care sunt împrejurul Soareluĭ celuĭ de gând al dreptăţiĭ să întoarce: după ce s-aŭ făcut părtaş puteriĭ ceĭ văzătoare, să lipseşte cu rea norocire de lucrarea aceştia, măcar deşi să întinde către Sfinţănie (cu privirea în sus).

3. Toate cele ce sunt după cuvânt aŭ luat pre a lor mişcare de la Cel ce le-aŭ făcut pre dânsele, şi mişcarea cea firească. Drept aceea cu urmare şi mintea. Dar însă mişcarea minţiĭ are pre de-a pururea, şi cea de-a pururea este lucru nemărginit şi nehotărât. Decĭ dar afară de vredniciea sa şi de firea cea dupre adevăr îĭ va fi eĭ, de se va mişca mărginit şi hotărât. Şi aceasta o va pătimi ea, dacă întru lucru mărginit şi hotărât se va mişca. Pentru că nicĭ este cu putinţă a fi adecă lucru mărginit şi hotărât, iar mişcarea minţiĭ cea spre dânsul, saŭ împrejurul luĭ a merge întru nemărginire. Decĭ dar mişcarea minţiĭ cea de-a pururea, are trebuinţă cu adevărat de oarecare lucru nemărginit şi nehotărât, către carele după dreaptă socoteală şi firea sa s-ar fi mişcat. Dar însă nemărginit şi nehotărât nicĭ un lucru nu este, afară de Dumnezeŭ, carele fireşte şi cu adevărat este unul. Decĭ dar către cel cu adevărat unul, adecă către Dumnezeŭ, să cuvine minţiĭ a să întinde, şi a privi, şi a să mişca, că aceasta cu adevărat îĭ este eĭ fire.

---

* În mss. dactilografiat nu apare cuvântul *cea* în titlu (P. 1327). Dar la *Tabla alfabetică (Scară) de Sfinţii şi materialul ce compune cartea de faţă (Filocalia), p. 1591, în titlu apare "viaţa cea privitoare".*

[1] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 6: "Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este".

4. Nemărginite sunt şi nehotărâte şi cele ce să văd împrejurul luĭ Dumnezeŭ; Dar însă nicĭ întru acestea, desăvârşit nu poate mintea a să bucura, căutând pre acela dintru carele are pre a fi. Pentru că de vreme ce fieştecare lucru, fireşte să bucură întru cel asemenea luişĭ; Una fiind mintea cu firea, deşi multe este cu gândurile, întinzându-să şi ca cum mişcându-să către Dumnezeŭ cel unul cu firea şi mult cu lucrarea , cu neputinţă îĭ este a să bucura cu totul deplin, maĭ întâĭ a să face ca cum trecută de la cele multe. Decĭ dar întru singur Dumnezeŭ mişcându-să mintea, fireşte poate a să bucura cu totul deplin. Dar însă fieştecare lucru din cele ce sunt, maĭ vârtos întru osăbirea sa cea firească să bucură. Decĭ dar însuşire firească îĭ este minţiĭ, şi prea adevărată, aceea adecă întru singur Dumnezeŭ carele simplu este, şi nehotărât unul, şi să se mişce, şi să se întinză, şi să se facă, şi să se bucure cu totul deplin.

5. Toate mişcările a orĭce fel de lucru zidit, încă şi a însuşĭ minţiĭ, cu adevărat să sârgueşte şi priveşte către stare şi încetare, şi aceea adecă să ajungă să stea şi să înceteze, după acea mişcare, şi sfârşit îĭ este şi pe potrivă odihna lucruluĭ celuĭ zidit. Dar însă mintea una fiind din cele zidite, întru zidite lucrurĭ mişcându-să, n-aŭ putut a să împărtăşi stăriĭ şi încetăriĭ. (Pentru că ziditul lucru fiind dupre a sa potrivă, aŭ priimit pre a fi mărginit, ca cele ce s-a început, (atuncĭ) pururea mişcarea minţiĭ ar fi rămas înapoĭ după dreptate, şi cu urmare ar fi căutat unde se va mişca; şi nicĭdecum cu totul nu va avea pre încetare, saŭ pre a dobândi pre al eĭ sfârşit, saŭ mişcarea eĭ cea de-a pururea nu o va avea împreună cu sineşĭ, după cele maĭ înainte arătate, dacă se va cuprinde cu cele mărginite şi hotărâte, care lucru este departe de osăbirea cea firească a minţiĭ, fiindcă prea arătat pururea mişcătoare este).Decĭ dar nu este cu cuviinţă să fi aflat mintea pre a înceta saŭ a sta, întru lucrurĭ zidite aflându-să. Decĭ dar unde ar fi putut mintea să-şĭ uneltească pre osăbirea sa cea firească, adecă pre a sta prin mişcare, şi întru acest chip a înceta şi pace a avea, şi a priimi simţire a odihneĭ cu întemeere, de nu ar fi ajuns întru cel nezidit şi nescris împrejur? Iar acest lucru este Dumnezeŭ cu adevărat, şi maĭ presus de lume unul fiind. Aşadar întru acesta cel unul nescris împrejur, să cuvine minţiĭ să ajungă prin mişcarea sa, ca aflând pre încetarea sa cea firească, să stea întru odihnă de gând după cuviinţă. Pentru că acolo este stare prin Duhul, şi odihnă cu strein chip, şi margene nemărginită a toate. Şi după ce va ajunge întru cel unul acela, nu lipseşte mişcarea nicĭdecum la toată mintea, fiindcă a ajuns pre cel nehotărât, şi nemărginit, şi nescris împrejur, fără de chip şi fără de formă, şi neamestecat; Pentru că acest fel este cel zis unul Dumnezeŭ.

6. De face Dumnezeŭ, dupre David „pre Îngeriĭ săĭ Duhurĭ" (Ps. **103**. 5) [2], încă şi pre care din oamenĭ îĭ naşte Duhul „Duh pre dânşiĭ îĭ face, dupre cum aŭ zis Domnul" (Ioan **3**.6) [3]: Cu adevărat alt Înger este omul cel născut din Duhul, prin arătată împărtăşirea luĭ. Dar lucru al Îngerilor este aceea, adecă „a vedea faţa Părinteluĭ nostru cel din Cerurĭ" precum şi aceasta o aŭ zis Domnul (Mateiŭ **18**. 10) [4]. Decĭ şi cel arătat părtaş al Duhuluĭ Sfânt să cuvine a vedea întinzându-să în sus, precum este cu cuviinţă, faţa luĭ Dumnezeŭ. Pentru care cu adevărat învaţă David, zicând „Căutaţĭ pre Domnul şi vă întărițĭ, căutaţĭ faţa luĭ pururea" (Ps. **104**. 4) [5]. Decĭ dar nu păzeşte cea dupre cuviinţă, cela ce s-aŭ făcut părtaş al Sfântuluĭ, şi de vieaţă Făcătoruluĭ, şi luminătoruluĭ, şi de dorire lucrătoruluĭ Duh, şi aŭ ajuns întru cercarea naşteriĭ ceĭ negrăite din Duhul, şi sus la vredniciea Îngerilor a alergat, apoĭ fieştecum, pentru prisositoarea sfieală, face a închide ochiĭ cea către Dumnezeŭ simţire de gând a sa, şi a nu voi a să întinde sus către Dumnezeŭ, şi către cele Dumnezeeştĭ, şi maĭ ales Mântuitorul poruncind „să rămânem întru Dânsul de vreme ce şi El rămâne întru noĭ"

[2] *Psalmii*, **103**, 5: "Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri şi pe slugile Tale pară de foc".
[3] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 6: "Ce este născut din trup, trup este, şi ce este născut din Duh, duh este".
[4] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **18**, 10: "Vedeţi să nu dispreţuiţi pe vreunul din aceştia mici, că zic vouă: Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri".
[5] *Psalmii*, **104**, 4: "Căutaţi pe Domnul şi vă întăriţi; căutaţi faţa Lui, pururea".

(Ioan **15**. 4) [6]. Şi David zicând „Apropieaţi-vă către Dânsul şi vă luminaţĭ“ (Ps. **33**. 5) [7]. Decĭ dar de voim a face cele ce urmează şi să cuvin: întru lumina luĭ Dumnezeŭ Tatăluĭ, zic adecă pre Duhul Sfânt vom vedea, pre lumina cea împrejurul luĭ Dumnezeŭ, adecă pre Dumnezeescul adevăr, de nu cumva fără de ştiinţă primim a nu ne întoarce către Dumnezeeştile raze.

7. Prin trei chipurĭ să suie mintea întru vederea luĭ Dumnezeŭ: de sineşĭ mişcătoare, de altul mişcată, şi întru acestea. Şi chipul cel de sineşĭ mişcătoare, de firea minţiĭ numaĭ să săvârşeşte, pre a sa voire prin nălucire uneltindu-o; Al căruia margene este vederea celor ce sunt împrejurul luĭ Dumnezeŭ; pre care şi Eliniĭ (Filosofiĭ) în oare care chip le-aŭ nălucit. Iar al doilea este mai presus de fire, făcându-să prin voire şi prin singură luminarea luĭ Dumnezeŭ. Drept aceea şi supt Dumnezeasca ţinere atuncea toată să află, şi să răpeşte întru Dumnezeeştĭ descoperirĭ, şi gustă din negrăite taine ale luĭ Dumnezeŭ, şi vede săvârşirĭ ale celor ce vor să fie. Iar chipul cel între acestea, în parte să împreunează cu amândouă. Pentru că încât de voire şi nălucirea sa să lucrează, să arată unit cu cel de sineşĭ mişcat, iar cu cel de altul mişcat să împărtăşăşte, în cât să uneşte către sine de Dumnezeasca strălucire, şi negrăit vede, pre Dumnezeŭ maĭ departe de unirea sa cea de gând. Pentru că de toate cele ce să văd împrejurul luĭ Dumnezeŭ, şi să grăesc, afară să face atuncea, nicĭ începătorie de bunătate, saŭ înDumnezeire, nicĭ înţălepciune, saŭ ţinere făcătoare de putere, saŭ purtare de grijă, saŭ alt ceva din cele Dumnezeeştĭ văzătoare. Plină făcându-să prea mult de lumină gând, şi încă de bucuriea care să lucrează de Dumnezeescul foc, ce este amestecat cu dragoste.

8. Mintea uneltind pre a sa nălucire, spre a vedea pre cele nevăzute, de credinţă să povăţueşte; Iar strălucindu-să de Dar, cu nădejdea să întemeează; Iar de Dumnezeasca lumină răpindu-să, vistierie să face a dragosteĭ oamenilor, şi cu mult maĭ vârtos a luĭ Dumnezeŭ. Întru acest chip rânduiala cea întreită a minţiĭ şi mişcarea, întru credinţă, şi nădejde, şi dragoste desăvârşit făcătoare de Dumnezeŭ, şi întemeetoare şi nemijlocită să face. Şi după ce a ajuns pre acest turn din margenea Cetăţiĭ, ca cum ar fi putut zice cineva, întru Cetatea cea tare a dragosteĭ, pre sineşĭ să întemeează. Dintru care pricină este ceea ce să grăeşte de Pavel „Dragostea pre toate le acopere, pre toate le rabdă, pentru bunătatea credinţiĭ şi a nădejdiĭ, dragostea, zice nicĭ odinioară nu cade“ (1 Cor. **13**. 7) [8] pentru unirea sa cea înfocată cu Dumnezeŭ, şi pentru împreunarea cea negrăită.

9. Întru nicĭ un lucru zidit este ales şi osebit cel unul; căcĭ cum că se deosebeşte fieştecare de fieştecare după oarecare chip a osebireĭ, nu este departe a cunoaşte. Însă după aceea că adecă sunt zidite, fieştecare de fieştecare nu deosebeşte, şi începătură fiind şi mărginite, şi sub fire aflându-să, şi nefiind chear neamestecat unul. Pentru că singur Unul cu adevărat este, cel nezidit, ca un fireş, ca un fără de început, neamestecat, ca un fără de sfârşit, şi nehotărât, şi pentru aceasta nemărginit: care lucru este Dumnezeŭ. Către carele de ar fi privit mintea, cu împărtăşirea, şi cu amelinţarea Duhuluĭ celuĭ făcător de vieaţă, întru toate zilele priimeşte pre a sa creştere, unită fiind, şi întinsă, şi ţiindu-să de aşăzarea făcătoare de Dumnezeŭ. Şi încă foarte a aînţăles atuncea, că afară de cel unul, şi de cea către acela privire întru Duhul, cu neputinţă îĭ este minţiĭ a să îndrepta spre maĭ bine. Una adecă fiindcă mintea să răsipeşte, pentru că s-a supus lumiĭ ceĭ în multe părţĭ despicate, şi patimilor, şi cu urmare are trebuinţă spre privire, de o putere maĭ presus de lume, şi pentru aceasta de unul cel maĭ presus de fire; Ca întru acest chip răpindu-să din cele împărţite, să se facă afară de patimĭ şi împărţire, şi aşa ar fi dobândit chipul cel Dumnezeesc. Pentru aceasta şi Domnul rugăciune face către Tatăl „ca una să fim credincioşiĭ întru Tatăl şi întru el Fiul, prin Duhul, şi aşa una (să fie),

[6] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 4: "Rămâneţi în Mine şi Eu în voi. Precum mlădiţa nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viţă, tot aşa nici voi, dacă nu rămâneţi în Mine".
[7] *Psalmii*, **33**, 5: "Apropiaţi-vă de El şi vă luminaţi; şi feţele voastre să nu se ruşineze".
[8] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 7: "Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă".

precum Eĭ una sunt“ (Ioan **17**. 21) [9]. (Adecă, nu cu rea credinţă precum Savelie a zis pre cel unul) ca să fim precum să cade desăvârşit, şi prin darul Duhuluĭ celuĭ ce uneşte, şi prin vederea cea cu chip de unul, prin unul Dumnezeŭ. Aceasta nouă arătat ne este cea cu adevărat îndreptare spre maĭ bine, şi aceasta este sfârşitul, şi adevărata şi singura odihnă; Iar alta, ca şi zavistnica şi urâtoarea de oamenĭ drăceasca însoţire, întru cinstire de mulţĭ Dumnezeĭ, care lucru o de n-ar fi maĭ fost, răpindu-o pe furiş, aŭ sămănat pre unimea minţiĭ înşălare, şi nu o aŭ pre aceiaşĭ unime, să aibă pre nălucirea a unuia celuĭ maĭ presus de lume. Că prin slujirea la mulţĭ, şi privirea, şi despărţirea supuind pre minte, să se mişce afară de a sa fire, şi să o arate poftitoare a tot felul de patimĭ, şi a minciuniĭ, în locul adevăruluĭ şi a a fapteĭ bune. Dintru această pricină sfătuindu-să Duhul Sfânt prin Prorocul „Apropieaţi-vă, zicând, către Dânsul – adecă către cel unul –, şi vă luminaţĭ“ (Ps. **33**. 5) [10]. Şi încă aiurea: „Eŭ Dumnezeŭ întâĭ, şi Eŭ după acestea, şi afară de mine nu este alt Dumnezeŭ“ (Is. **45**. 5) [11]. Şi iarăşĭ „Auzĭ Israile, Domnul Dumnezeul tăŭ, Domnul unul este“ (2 Lege **6**. 4) [12]. Pentru că cele trei Ipostasurĭ ale uniĭ Dumnezeirĭ, nu împărţind pre o domnie, ci şi 3 sunt cu adevărat feţele, şi iarăşĭ unime nu maĭ puţin cu fiinţa, adecă, şi cu puterea, şi cu voirea, şi cu lucrarea, şi cu alte înfiinţate bunătăţĭ. Decĭ dar aceea adecă a sluji unimeĭ luĭ Dumnezeŭ, şi a privi spre Dânsa, şi a să aduna mintea pre cât este cu putinţă către aceea dela cele multe, voe a luĭ Dumnezeŭ este, şi îndreptare spre maĭ bine a minţiĭ, ca o aflare a adevăruluĭ, şi a Dumnezeeştiĭ dorirĭ, şi cu urmare naştere a înDumnezeireĭ.

10. Decĭ dacă minciuna este în multe părţĭ despicată, iar adevărul unul, cu adevărat mintea ceea ce să întinde în sus întru Duhul către cel unul, cel maĭ presus e lume, cel maĭ covârşitor decât toate, către acela dintru care sunt cele multe; către însuşĭ cel cu adevărat adevăr să întinde. Dar însă nu poate a fi mintea „slobodă de patimĭ, de nu adevărul o va slobozi pre dânsa“ (Ioan **8**.32) [13]. Decĭ dar mintea slobozindu-să de patimĭ, se face privind şi în sus întinzându-să cu chip de unul, către unul cel maĭ presus de lume. Şi să cuvine minţiĭ slobozeniea către nepătimire, şi către aşăzarea cea cu chip Dumnezeesc, şi către punerea de fiĭ cea Duhovnicească maĭ vârtos, iar nicĭdecum robiea: Pentru că „robul, zice, nu ştie ce face Domnul luĭ“ (Ioan **15**.15) [14]. Iar dacă recunoştinţa este a robieĭ, arătat este că cela ce este părtaş al slobozenieĭ, ştie tainele Tatăluĭ, şi bine şi cu cuviinţă i s-aŭ făcut luĭ a să sui pe potrivă la vredniciea puneriĭ de Fiĭ. Că precum aceea adecă a nu cunoaşte, potrivnică este arătat ca la ceea, adecă a cunoaşte; Întru acestaşĭ chip cu adevărat şi rândueala robuluĭ, cu împrotivire să află către cea firească. Şi dacă cela ce nu ştie, robeşte, (atuncĭ) cela ce ştie, cu adevărat nu este rob, ci slobod, orĭ ca să zic Fiŭ. Pentru că Duhul adecă slobozind cu adevărat, însuşĭ Acela cu punerea face Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ pre aceea întru care s-ar fi făcut. Pentru că zice „câţĭ cu Duhul luĭ Dumnezeŭ să poartă, aceştiea sunt Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ“ (Rom.**8**.14) [15]. Decĭ dacă către cel maĭ presus de fiinţă unul a privi, este a fi al adevăruluĭ; Iar adevărul dărueşte minţiĭ pre slobozenie; Iar slobozeniea este semn arătat al Dumnezeeştiĭ punereĭ de Fiĭ; Iar decât Darul acesta al punereĭ de Fiĭ, nicĭ maĭ mare nimic, nicĭ iarăşĭ maĭ cuviincios altul este fireĭ ceĭ

[9] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **17**, 21: "Că toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis".

[10] *Psalmii*, **33**, 5: "Apropiaţi-vă de El şi vă luminaţi; şi feţele voastre să nu se ruşineze".

[11] *Isaia*, **45**, 5: "Eu sunt Domnul şi nimeni altul! Afară de Mine nu este Dumnezeu. Eu te-am încins, fără ca tu să Mă cunoşti".

[12] *Deuteronomul*, **6**, 4: "Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn".

[13] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **8**, 32:

[14] *Idem*, **15**, 15: "De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu ştie ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte le-am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute".

[15] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 14: "Căci câţi sunt mânaţi de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu".

cuvântătoare: Foarte lucru cu socoteală, şi prea din cele de nevoe ar fi fost cu adevărat aceea, adecă a să întinde, şi a privi, şi a să aduna mintea purtătoare de Duhul, pre cât este cu putinţă către cel unul maĭ presus de lume, adecă Către Dumnezeŭ.

11. Zice Duhul cel Sfânt „Domnul Dumnezeul tăŭ, Domnul unul este" (2 Lege **6**.4) [16]; Atâta grijă este Dumnezeireĭ Duhuluĭ a înălţa pre minte către unul cel maĭ presus de lume. Şi deci nu este cu cale, a grăi; cum că pre cel unul îl propoveduește, iar pre întoarcerea minţiĭ cea către Dânsul şi privirea nu o iubeşte. Pentru că ceea ce grăeşte Duhul cel Sfânt, aceasta voeşte şi să se gândească; iar ceea ce să gândeşte, către aceasta şi mintea să se întoarcă. Pentru că depărtată fiind întoarcerea minţiĭ cea către cel gândit, şi ceea ce ar fi putut gândi mintea departe este, şi de nevoie este în zădar zisa propoveduire aceluĭ unul, şi pentru aceea şi credinţa. Iar dacă aceasta necuvios lucru este, drept aceea, adecă aceea a nu privi mintea pre cel unul, întorcându-să către acela şi întinzându-să, necuvios lucru este.

12. Dacă fire este celor pricinuite, şi maĭ ales celor cuvântătoare, către pricinuitorul săŭ întinde, şi a privi cu întoarcere; Iar pricinuitorul a toate îl arată pre Dumnezeŭ, dintru care şi mintea, iar Dumnezeŭ este vârful şi fireş unul: Drept aceea fire îĭ este minţiĭ, către cel ce este vârful şi fireş unul, ca către un pricinuitor întorcându-să, a să întinde şi a privi.

13. Dacă „dinTrânsul, şi prinTrânsul, şi întru Dânsul toate (Romanĭ **11**.36) [17], deci şi mintea una este din cele toate; Drept aceea dinTrânsul, şi prinTrânsul aceea este, pentru asemănarea cea cu Dumnezeŭ. Deci şi maĭ mult aceasta datoare este a privi la Dânsul. Iar aceea ce să zice la Dânsul, însemnează că se cuvine a privi cu întoarcere la arătarea unuia celuĭ maĭ presus de lume. Decĭ datoare este mintea a privi la cel unul.

14. Dintru cel unul purcede cele multe, dar nu şi din cele multe cel unul, dar însă zidirea este cele multe, decĭ arătat este că dintru cel unul este Ziditorul arătat, dar este maĭ presus de zidire, ca un Ziditor şi Făcător, acela cel unul. Decĭ dar cela ce priveşte zidirea precum să cade, de nevoie este către cel unul maĭ presus de lume, va avea pre încheerea vederiĭ sale. De vreme ce şi sunt întru cele pricinuite prea multe ca nişte răsunărĭ ale Pricinuitoruluĭ, prin care să cunoaşte cela ce cu meşteşug, şi cu înţălepciune, şi cu putere, şi cu bunătate: cu maĭ înainte purtare de grijă, pre toate le-aŭ adus dintru nefiinţă, precum a voit. Pentru aceasta şi Isaias, întru Duhul „rădicaţĭ, zice, ochiĭ voştri şi vedeţĭ, cine aŭ arătat pre aceste toate" (Is. **40**.26) [18]. Aceste toate, adecă pentru cele multe pricinuite aŭ zis; Iar aceea, cine? către cel dintru carele sunt acestea (care e fireş după fire Unul) rădicând preMinte.

15. Să adună şi zidirea întru una dar alcătuite din multe părţĭ, şi nu fără de început, ca ceea ce este zidită. Iară cela ce zideşte unul este, nu numaĭ unul ca un Făcător al împreună unireĭ a multe şi de multe felurĭ, spre împreună suflare şi, scopos al totuluĭ; Ci încă şi nezidit ca un pricinuitor întâĭ începător. Pentru că suindu-să mintea pre urmă, de nevoie este să ajungă la oarece unul, şi începător, şi rânduitor al acestor văzute rânduielĭ ceĭ întru una; Saŭ de nu aceasta, întru nemărginire s-ar fi dus, care lucru este cu necuviinţă. Pentru că tot cela ce să mişcă şi să face, este când nu a fost, şi nefiind s-a început. Iar dacă s-a început, s-a şi mişcat. Deci să cuvine a căuta, ce este cela ce aŭ mişcat, şi spre facere aŭ adus, care va putea fi şi nemişcat, întrucât este mişcându-să; Că de nu, ce este cela ce mişcă, care nu este supt altă începătorie de vreme ce este fără de început? Iar dacă nemişcat este, deci este şi neschimbat; Iar dacă aceasta, cu adevărat şi neamestecat, ca nu alcătuit fiind să se schimbe, cela ce neschimbat nouă ni s-a arătat. Pentru că alcătuirea, început este a

[16] *Deuteronomul*, **6**, 4: "Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn".
[17] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 36: "Pentru că de la El şi prin El şi întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin".
[18] *Isaia*, **40**, 26: "Ridicaţi ochii în sus şi priviţi: Cine le-a zidit pe toate acestea? - Cel ce scoate oştirea lor cu număr şi pe toate pe nume le cheamă! celui Atotputernic şi cu mare virtute nici una nu-I scapă!".

gâlcevii; Iar aceea a deslegării, este lucru cel mai de pre urmă al mişcării. Deci acolo nu alcătuire este, ca să nu fie şi gâlceavă; Nici gâlceavă ca nu şi deslegare; Nu deslegare, ca nu şi schimbare, şi mişcare împrejurul celui neschimbat şi nemişcat să se arate. Că cel ce mişcă, nu mişcându-să şi spre mişcare aduce, nu făcut fiind saŭ făcându-să. Deci dar dacă este neschimbat şi nemişcat, de nevoie este nealcătuit, şi pentru aceasta şi prea neamestecat, şi neatârnat unul mai presus de lume. Către care mintea ceea ce să întinde, de toate în tot chipul afară să face, pentru privirea care o are către cel mai presus de frumuseţă, şi pentru dorirea cea către cel mai presus de totul, iar mai vârtos către Acela dintru carele este totul, şi la carele fireşte toate să întind. Iar aceasta făcându-să, după socoteala cea cuviincioasă, şi de patimi afară să face. Pentru că mintea ceea ce mai presus, şi decât cele mai presus de frumuseţă prea să întinde şi să face, nicidecum nu s-ar fi întâmplat ca să rămâie întru urăciunea patimilor. Pentru aceea „Aceluia unuia să-i slujeşti" (2Lege **6**.13) [19] adecă celui unuia Sfinţita Lege zice. Drept aceea către unul cel din vârf, să cuvine a ne întinde, dacă voim şi legea lui Dumnezeŭ a o împlini, şi mai presus de patimi a ne face.

16. „Domnul, zice, singur îi povăţuia pre dânşii, şi nu era cu ei Dumnezeŭ strein" (2Lege **32**.12) [20] Vezi puterea a unuia şi celui singur, cum nu era împreună cu dânşii Dumnezeŭ strein, întrucât Domnul îi ducea pre dânşii? Dar însă Domnul pre cei ce-l urmează, nu pre cei ce să întorc către Dânsul îi duce. Iar căruia cineva îi urmează, către acela şi să întoarce. Deci de voim a nu avea împreună cu noi pre alt Dumnezeŭ, – drac sau patimă –, să urmăm celui singur şi unuia prin întoarcere către Dânsul de gând; Ca şi pentru noi nu cu necuviinţă să se fi părut că s-a zis „Că Domnul singur îi ducea pre ei. Drept aceea şi Dumnezeŭ strein nu e împreună cu dânşii.

17. Deşi de la unul, dar în multe feluri sunt dintru unul cele multe. Fiindcă cu adevărat şi chipul celor ce sunt, dupre carele acestea dintru unimea cea dintâi purcegându-să în multe feluri este. Pentru că unele adecă dintru acestea, sunt începute şi zidite; Iar altele, nezidite, şi scăpate de pricina începătoriei cei vremelnice; Şi tuturor adecă în tot chipul pricinuitor le este unul cel mai presus de fiinţă. Însă unora adecă cu zidirea, iar altora fireşte. Şi pentru aceasta nu să cade la toate acestea deodată deopotrivă a ne apropiea pentru ceea ce să închipuieşte şi să arată, şi de acestea a ne ţinea. Ci la cele ce sunt subt începătură şi zidire, să cuvine a ne apropiea pentru altceva, şi nu înadins, precum la oglindă ne aproiem într-însa; Pentru că întru altfel nu să cade a ne apropiea de zidire pentru cea mai spre bună îndreptare, fără numai pentru ceea ce înainte să arată într-însa, a unuia celui ce este margenea. Iar la cele fără de început şi fireşti, ne apropiem nu pentru altceva, ci pentru însuşi acelea, şi pentru Acela dintru care sunt; Că acelea sunt de carele cu adevărat să cade a ne apropiea înadins, şi al acelora este de aproape şi fireşte vârful cel unul; Iar mai vârtos acestea sunt de aproape şi fireşte, precum să grăeşte ale Unuia celuia ce este şi margenea vârfului. Deci să cuvine nu numai a ne apropiea de acestea, ci şi a ne lipi de dânsele, şi către asemănarea celui dintâi şi unul bun, prin acestea, a ne sârgui a ne închipui; Că prin împreună lucrarea şi ajutorul Darului, să vedem vrednicia slavei lui Dumnezeŭ cei dupre chip şi asemănare. Dintru aceste pricinuite, celor ce socotesc drept, prin cele adecă cu zidirea închipuite, li să întâmplă cu vederea a înălţa pre minte, către oglindirea celui Unuia, şi a o uni pre dânsa întru gândirea cea una a Unuia celui mai presus de lume, cu slobozenie şi cu neamestecare, de priveşte adecă mintea întru acestea precum să cade. Iar cărora fireşte le este pricinuirea, mintea prin acestea închipuindu-să, saŭ după dânsele lucrându-să, este cu putinţă prin acestea a să uni pre sine către cel cu adevărat unul acela. Drept aceea din toate orice fel ar fi fost, ori zidite fiinţe pricinuite, fireşte să obicinueşte a să aduna mintea către unul pricinuitorul cel în multe feluri, ori prin lucrare, ori prin vedere. Şi dacă mintea, ori pre una, ori pre

[19] *Deuteronomul*, **6**, 13: "Să te temi de Domnul Dumnezeul tău şi numai Lui să-l slujeşti, de El să te lipeşti şi pe numele Lui să te juri".
[20] *Idem*, **32**, 12: "Domnul l-a povăţuit şi n-a fost cu el dumnezeu străin".

maĭ multe zidite saŭ fireştĭ unelteşte, nu pentru cel unul le unelteşte, nicĭ pentru ca către cel unul să se adune pre sineşĭ, şi să se aducă, şi cu totul către acela să privească, întru Sfânta împărtăşire şi amelinţarea Duhuluĭ celuĭ ce luminează simplu şi cu chip de unul, şi cu chip singuratec: întru păcat i să socoteşte eĭ aceasta, măcar deşi are nălucire a bunuluĭ această uneltire a eĭ. Pentru că cele ce sunt din cel unul, la cel unul a aduce aŭ fire pre ceĭ ce le uneltesc pre acestea precum să cuvine. Pentru că toată purcederea care vine la noĭ cu dare de bine, precum zice Marele Dionisie, a arătăriĭ de lumină ceĭ mişcate de la Tatăl, iarăşĭ ca o putere făcătoare de unul cu întindere în sus, pre noĭ de iznoavă ne împlineşte, şi ne întoarce către unimea şi făcătoarea de Dumnezeŭ neamestecare a Tatăluĭ celuĭ aducător. „Pentru că dinTrânsul, şi la Dânsul toate" (Rom.**11**.36)[21]. Iar de nu să înalţă către acesta, afară de fire este, şi necuviincioasă uneltirea să face, nefăcându-să aşa.

18. Este lucrare care merge înaintea vedereĭ, şi este lucrare care urmează văzătoruluĭ. Şi aceea adecă să săvârşaşte trupeşte, ca întru acest chip minţiĭ ceĭ ce ar fi înfrânat pre pornirele trupuluĭ, şi cu bună rânduială a să purta după socoteală le-ar fi lucrat, să fi putut a-ĭ da ca cu picior slobod întru ale sale să treacă, care sunt cele gândite, şi acolo bine să fi lucrat pre al săŭ folos. Iar a doua, de la minte începe, şi de la a gândi întru Duhul, să adună către cel maĭ presus de minte, care este Dumnezeŭ. De carele apropiindu-să mintea, întru unul să face, pentru că unul este Dumnezeŭ. Şi decĭ şi ea să uneşte către sineşĭ întru una, şi nedespărţită de iznoavă să face. Pentru că cel unul privindu-să, pricinuitor este unimeĭ, şi al prostimeĭ ceĭ cu chip Dumnezeesc. Pentru că nepotrivit lucru este, ca privind mintea pre cel unul, a nu fi şi ea una şi simplă. Iar când vede împărţite şi alcătuite din multe, nevoe este şi ea a să împărţi şi în multe chipurĭ a să face. Şi s-aŭ zis de mine unul singuratec lucru (neamestecat) cela ce de sineşĭ este înfiinţat prost. Ca de vreme orĭce este, mintea prefacerile le pătimeşte după lucrare, iar ea este sânguratecă. Decĭ de nevoe este, una a fi şi ea după lucrare, când vede pre cel unul. Iar dacă adecă pre cel unul l-ar fi privit, dar ea s-ar fi despărţit întru doime măcar cel prea puţin, ce ar fi fost lucrarea flueruluĭ eĭ (alcătuire), despărţită fiind de la ceea ce vede pre cel unul? Pentru că saŭ vede altceva, saŭ nu vede. Iar dacă altceva ar fi pricinuit cineva că vede, iată că mintea nu vede pre cel unul simplu, ci două afară de socoteală. Şi două văzând, una a fi nu poate; Pentru că se taie, precum s-aŭ arătat, întru acelea ce vede. Iar de nu vede, dacă adecă nu ar fi voit aceasta cu neputinţă este. Că nu este cu putinţă mintea cea cuvântătoare, şi întru cea prea scurtă clipeală a vremeĭ să pătimească nelucrare; Dar nicĭ să tâmpeşte fluerul minţiĭ, ci iute o are pre aceasta, saŭ întru acest chip, alcătuite din multe ar fi fost, saŭ nu proastă alcătuită fiind dintru neasemenea oareşĭcare părţĭ, precum se va întâmpla. Şi dacă adecă o parte a flueruluĭ priveşte, iar ceilaltă spre alt oarecare chip al lucrăriĭ să rândueşte, şi aceasta prihănire este a alcătuireĭ din părţĭ; care lucru foarte cu prihană este să-l zică cineva la prostimea minţiĭ. Decĭ pentru aceasta unimea şi prostimea minţiĭ, de adecă pre cel unul singuratec l-ar fi luat aminte, una şi ea cu lucrarea să face. Şi dacă una ar fi fost singuratecă, pre cel singuratec unul îl vede. Decĭ orĭce fel de lucrare saŭ vedere, de nevoe datoare este a să aduce către unul cel maĭ presus de minte. Pentru că va fi cu lucrarea zăcând sub împărţirea patimilor, neaducându-să prin simţirea sufletuluĭ la unimea a unuia cel maĭ presus de minte cu chip de unul. Care unime adecă ştie a strecura şi a curăţi pre partea cea văzătoare a minţiĭ, când să rădică în sus şi priveşte către cel unul Acela, şi când cu patimă către Acela să lipeşte, „De la Carele toate, şi prin carele, şi întru carele toate", şi spre carele şi să fac, şi sunt, şi întru fiinţă aduse sunt.

19. Margenea tuturor dorirelor, este unirea cea Dumnezeească şi maĭ presus de minte cu sufletul. Iar pentru Dumnezeasca unire, de nevoe este Dumnezeasca asemănare; Pentru Dumnezeasca asemănare, de nevoe este aceea, a lucra cu mintea, adecă a privi, pentru că acest fel este şi Dumnezeŭ,

[21] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 36: "Pentru că de la El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. AMIN!".

dintru care şi numele adecă Dumnezeŭ i s-a împărţit luĭ. Dar însă aceea adecă a privi, îndată să suie la gândirea luĭ Dumnezeŭ. Pentru că pretutindenea şi întru toate, ca nişte raze văzătoare sloboade Dumnezeŭ întru mintea cea văzătoare. Şi mintea cea văzătoare, în preajmă are pus pre Dumnezeŭ, iar Dumnezeŭ este unul maĭ presus de lume. Şi este fire minţiĭ a să face acest fel cu lucrarea, în ce fel sunt acelea ce vede, precum arată limba cea Cuvântătoare de Dumnezeŭ a Dumnezeescului Grigorie, strălucirea luĭ Dumnezeŭ, grăind, şi a vedea şi a pătimi. Că mintea ceea ce o a văzut, aceasta o a şi pătimit, atuncea întru acest fel s-a şi făcut. Pentru că să văpseşte mintea, zice Pentru cel de la Damasc, după cele ce să văd de dânsa. Şi precum întru împărţire şi de multe felurĭ văzătoare, în multe felurĭ să face şi să împărţeşte; Întru acest chip către privirea celuĭ maĭ presus de lume, şi cu neamestecare unul suită fiind, cu urmare una să face, precum de mine s-a grăit maĭ întâĭ. Iar după ce întru cea una s-a făcut, pre cel fără de început, şi nemărginit, şi fără de formă, şi simplă după lucrare să face. Şi aceasta pătimindu-o, şi întru acest chip schimbându-să, în scurt după asemănarea luĭ Dumnezeŭ, după cât este cu putinţă să află. Şi de aicea aleargă în sus către margenea tuturor dorirelor, adecă către Dumnezeasca şi cea maĭ presus de minte, şi negrăită unire; oare lucru este cel din margene scopos după Dumnezeŭ. Decĭ dar să cuvine pentru aceasta a să sârgui mintea, în tot chipul a să întinde sus, şi a privi întru Duhul către privirea şi vederea unuia celuĭ maĭ presus de lume.

20. Când mintea întru multe, saŭ cel puţin măcar întru două va fi, arătat este că nu pre cel sânguratec unul îl vede, pentru aceasta şi hotărâtă, şi mărginită, şi umbroasă este. Pentru că cele ce nu cu deslegare sunt simple acest fel sunt. Iar când se face întru pipăire nepipăită acelui cu adevărat unul după privire de gând, fără de ochĭ puind gândirea asupra Aceluia întru Duhul, fără de început, nemărginită, nehotărâtă, şi fără de formă, şi fără de chip să face, şi să îmbracă întru negrăire, şi iscuseşte pre a tăcea cu înspăimântare; şi să umple de veselie, şi pătimeşte cele negrăite. Dar fără de început, şi nemărginită, şi nehotărâtă, să nu zicĭ că zic eŭ, cum că să face după fiinţă, ci după lucrare; De vreme ce şi întru ceea ce să schimbă mintea, nu fiinţă îĭ este eĭ, ci lucrare. Pentru că dacă după fiinţă s-ar fi schimbat, văzând şi pătimind înDumnezeirea, adecă înDumnezeĭndu-să dintru a vedea pre Dumnezeŭ, ar fi fost după fiinţă Dumnezeŭ. Ci însă nu este aceasta a fi după fiinţă Dumnezeŭ, nicĭ din Îngerĭ nicĭ unul, afară de cel unul, şi care este margenea şi unul Dumnezeŭ. Decĭ dacă necuviincios lucru este a zice, că să înDumnezeeşte mintea după fiinţă, rămâne a zice că pătimeşte ea aceasta, prin însuşĭ aceea, adecă prin a vedea. Decĭ nu fire are ea a să schimba la fiinţă, ci la lucrare. Şi întru alt fel dacă se preface mintea fireşte, precum s-aŭ zis, ca acelea ce să văd de dânsa, dar însă nicĭdecât nu vede pre Dumnezeasca fiinţă, ci lucrarea, decĭ nicĭ ea nu se va schimba după fiinţă, ci după lucrare.

21. Toate ca cum dintru unul cel maĭ presus de lume strălucite fiind, nu s-a depărtat de acolo, de unde a luat facerea în tot chipul; ci întru acelea precum s-a făcut, aşa şi împreună să ţin, şi să săvârşăsc. Şi nu este nimic întru nicĭ un lucru dintru toate, întru care nu este curgerea de la Dânsul, şi ca oarecare mirosire a Aceluia făcătoare, şi a unuia celuĭ ce este. Şi toate cele ce să împărtăşesc din cela ce este, maĭ pre scurt, glas slobod întru sine, arătând nu pre cel unul maĭ presus de lume, (pentru că acesta este aşăzământ maĭ presus de toate, orĭce fel, orĭ gândire, orĭ vedere), ci raze oarecare a unuia celuĭ maĭ presus de lume. Drept aceea de vreme ce prin toate să strigă cel unul, şi toate privesc către cel unul, şi însuşĭ unul cel maĭ presus de lume, prin toate cele ce sunt să arată pre sineşĭ înaintea minţiĭ; De nevoe este a să duce de mână, şi a să povăţui, şi a să trage mintea către unul cel maĭ presus de lume. Una adecă silită fiind de învingere acelor multe ce sunt, iar alta şi căcĭ unul cela ce zideşte (pentru care nouă acum ne este cuvântul) voeşte a să vedea de minte, pentru prisosirea bunătăţiĭ; Ca întru aceasta mintea să pătimească pre a vieţui, precum însuşĭ zice cel negrăit „Eŭ sunt vieaţa, şi aceasta este vieaţa cea vecĭnică, ca să te cunoască pre tine, pre cel

singur adevăratul Dumnezeŭ" (Ioan **11**.25 [22]; **17**.23 [23]). Şi aiurea „(Căntaţĭ) Căutaţĭ pre Domnul, şi va fi viŭ sufletul vostru" (Ps. **68**.36) [24]. Pentru că din căutare este vederea, iar dintru aceasta, şi să se veselească mintea, precum zice David „Că a tuturor celor ce să veselesc, le este lăcaş la Tine" (Ps.**86**.6) [25]. Şi întru lumina Ta vom vedea lumină (Ps.**35**.9) [26]. Saŭ în ce chip pre minte adecă o a zidit văzătoare (Ziditorul), iar pre ale sale întru toate cele ce sunt le-aŭ sămănat, pre care ca prin oarecare ferestre, prin strălucire de gând, minţiĭ arătându-să, trage mişcându-o pre dânsa către sineşĭ strălucită făcându-o.

22. Dumnezeŭ, care este una bunătatea cea Troicească, ceea ce o aŭ făcut, vrând o aŭ făcut. Dar însă ceea ce voeşte Dumnezeŭ, desăvârşit este bunătate, pentru că fire ĭĭ este Luĭ bunătatea. Decĭ a făcut pre minte luişĭ, saŭ celor ale sale văzătoare, care lucru este a aduna pre văzătorul către cel unul. Decĭ voit ĭĭ este luĭ Dumnezeŭ a fi mintea văzătoare luişĭ, şi aceasta ĭĭ este desăvârşită bunătate. Iar Dumnezeŭ este cel chear şi sânguratec unul, către care a privi şi a să aduna mintea cu chip de unul, desăvârşită bunătate ĭĭ este pre a sa arătare.

23. Dacă unul este şi împreună adunat dorul cel atotcuprinzător, după supunerea celor de Dumnezeŭ înţăleptiţĭ, unul este cu adevărat şi cel dorit. Pentru că dacă ar fi fost două măcar cel puţin dorinţile, orĭ două ar fi fost doritele, saŭ în două s-ar fi împărţit cel unul, şi nicĭdecum nu s-ar fi numit unul şi împreună adunat. Iar acum că este unul grăindu-să, şi întru una adunat dorul cel atot cuprinzător, arătat să cuvine a gândi, cum că unul este şi cel dorit.Dar maĭ întâĭ este cel dorit, decât dorul cel împrejurul săŭ către Dânsul, şi nu este cu putinţă nicĭdecum, maĭ întâĭ de a se prinde cineva de cel dorit, orĭ în ce fel de chip să fi putut să aibă pre dorul luĭ. Şi este dorul, dragoste cu prisosinţă întinsă, pre care a o avea către Dumnezeŭ, şi cea firească şi cea scrisă lege a luĭ Dumnezeŭ, o cere de la noĭ cu datorie. Aceea adecă supuind pre minte, care este desăvârşit iubitoare de frumuseţă, a să apuca de cel maĭ bun, care este Dumnezeŭ. Iar ceilaltă grăind „Să iubeştĭ pre Domnul Dumnezeul tăŭ din tot sufletul tăŭ, din toată inima ta, şi din tot cugetul tăŭ" (2 Lege **6**.5) [27]. Iar Domnul Dumnezeul tăŭ, Domnul unul este. Decĭ dar unul este cel dorit, care lucru este unimea cea în Treime, care cu adevărat şi maĭ întâĭ să cuvine a fi în minte, decât dorul cel către Dânsa. Drept aceea să cuvine mintea să dorească a să întinde în sus către unul cel maĭ presus de lume, ca prin aflarea şi vederea acestuia, să strălucească şi dorul cel către dânsa, şi să poată omul a să face împlinitor şi al legeĭ, şi al porunciĭ, după ce ar fi iubit dupre cele zise pre Domnul Dumnezeul săŭ.

24. Cu neputinţă este după ce s-a suit mintea către unul cel maĭ presus de gând, neîndrăgită oarecum a să face Luĭ. Pentru că frumuseţă negrăită şi negândită ivindu-să dintr-însul, întimpenă ca de la a totţiitoare rădăcină. Când şi ca o mreajă ce să primejdueşte să se rumpă pentru aflarea a multor peşcĭ, şi tragere de strălucirele cele Dumnezeeştĭ mintea să află; şi pre cea maĭ presus de minte frumuseţă mintea privindu-o, să înspăimântează. Şi ca de la nişte vin să îmbată; şi ca cel nebun esă din sineşĭ, şi pătimeşte luminarea cea maĭ presus de gândire, neîncăpând a privi vederea cea maĭ presus de frumuseţă, a frumuseţiĭ ceĭ de spaimă. Drept aceea cu adevărat şi cu legătura dragosteĭ împreună să ţine, şi ca de sete să află arzându-să. Pentru că unul este cel maĭ presus de

[22] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **11**, 25: "Şi Iisus i-a zis: Eu sunt învierea şi viaţa; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri va trăi".
[23] *Idem*, **17**, 23: "Eu întru ei şi Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârşiţi întru unime, şi să cunoască lumea că Tu M-ai trimis şi că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine".
[24] *Psalmii*, **68**, 36: "Să râdă săracii şi să se veselească; cântaţi lui Dumnezeu şi viu va fi sufletul vostru!" Am corectat în mss. *căutaţi* prin *cântaţi*, reconstituind textul în relaţie cu citatul.
[25] *Idem*, **86**, 6, (Am decalat trimiterea din mss.): "Că în Tine este locaşul tuturor celor ce se veselesc".
[26] *Idem*, **35**, 9: "Că la Tine este izvorul vieţii, întru lumina Ta vom vedea lumină".
[27] *Deuteronomul*, **6**, 5: "Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău şi din toată puterea ta".

gând unul. Însă de toate să propovedueşte ca un pricinuitor întăĭ începător a toate; ca un început şi ca un sfârşit, ca o împreună ţinere a totuluĭ. Dar pre frumuseţile şi bunătăţile, a tuturor frumuseţilor şi bunătăţilor, prin răvărsarea pre deasupra a puteriĭ ceĭ făcătoare de frumuseţă, însuşĭ dintru nefiinţă le-aŭ adus, aşăzat fiind cu nemărginită mărginire maĭ presus de toate frumuseţile şi bunătăţile, şi fără de asemănare unul fiind maĭ presus de tot lucrul îndrăgit, ca un singur chear frumuseţă şi bunătate, maĭ presus fiind aşăzat de toată frumuseţa şi bunătatea; Şi ca cela ce singur după lege, şi a fireĭ şi a rânduelіĭ, este cu adevărat iubit ca un pricinuitor a toate, şi ca cela ce pre atâta precât maĭ presus este suit decât toate cele iubite şi îndrăgite, pentru covârşirea frumuseţiĭ şi a bunătăţiĭ. Şi unul maĭ presus de lume cu adevărat, ca cela ce singur cu adevărat este cela ce este, şi aducător dintru nefiinţă al tuturor celor ce sunt. Deci să cuvine a ne întoarce cu bună norocire (ceea ce să vorbeşte) întru Duhul, către aflarea şi cunoştinţa a celuĭ singur numaĭ, de unde sunt începuturile a toate, şi unde sunt margenele a toate. Şi cu adevărat de sineşĭ se va deşchide nouă uşa Dumnezeeştiĭ dragoste, prin darul luĭ Hristos şi vom intra întru odihna Dumnezeuluĭ nostru, întru veselie şi bucurie multă, şi îndulcire aceluia una o vom cunoaşte, şi întru gustul Dumnezeeştiĭ desfătărĭ vom fi, una şi noĭ făcându-ne, şi nu în multe despicându-ne saŭ împărţindu-ne, după rugăciunea Mântuitoruluĭ cea către Tatăl, carele zice „ca să fie una precum noĭ una suntem" (Ioan **17**.22) [28]. Decĭ atuncea şi aĭ porunciĭ adevăraţĭ păzitorĭ vom fi aceea ce zice „Să iubeştĭ pre Domnul Dumnezeul tăŭ din tot sufletul tăŭ, şi pre aproapele ca însuşĭ pre sine" (Luc. **10**.27) [29], şi de săvârşirea cea dupre om ne vom apuca, pre cât este cu putinţă, pentru că sfârşitul legiĭ dragostea este, întru care nu numaĭ toată legea şi Prorociĭ, ci şi toţĭ ceĭ săvârşiţĭ după Dumnezeŭ întru Hristos să spânzură.

25. A tot lucrul ce are fire a să uni cu Duhul, micşorare îĭ este împărţirea. Drept aceea şi mintea cu lucrarea dacă ceva s-ar fi împărţit, afară este de aceea ce îĭ urmează eĭ după dar. Şi o pătimeşte aceasta când priveşte oarecare lucrurĭ de multe felurĭ; Pentru că nu este cu putinţă, în felurĭ de vederĭ a avea pre neîmpărţire. Pentru că dacă cineva ar fi pricinuit una ca aceasta, nu va afla cu lesnire să dea cuvânt adecă, pentru ce pricină mintea linişteĭ alta este de cea a turbăriĭ; şi pre mintea celor ce să tem de Dumnezeŭ cu ceea ce să supără de nestatorniciea patimilor, asemenea cu hotărâre o va afla, care este cu neputinţă. Că întru acest fel făcându-să toată mintea cu lucrarea, în ce fel sunt cele ce să vede, de nevoe văzând alcătuite din multe, şi ea să face în multe felurĭ (pistriţată), şi din prostime căzând, nu este cu putinţă să fi putut a avea întru acest lucru pre neîmpărţire. Iar mintea care zace sub împărţire, nicĭdecum nu este curată de păcat, când şi însuşĭ aceea singură de sine, adecă a să împărţi, păcat saŭ judecat de ceĭ ce a putut a lua aminte la unele ca acestea. De vreme ce lucrul cel de gând al minţiĭ, trebue să fie gustat cu chip de unul prin simţire de gând, din bunul cel maĭ presus de fire prin vedere în sus către unul cel prea Înalt şi maĭ presus de lume. Însă acel lucru s-a abătut afară întru împărţirea cea afară de Dar. Decĭ dar să cuvine a ne ţinea de unul cel maĭ presus de lume, şi sus a ne întinde şi a privi la Dânsul, şi numaĭ şi singuratec cu tot sufletul, de voim a scăpa de împărţire şi de deosebire. Încă dacă şi către unul adecă ar fi privit, dar zidit, nu poate mintea a să face neîmpărţită. Pentru că unul zidit, nu este cu putinţă a să zice chear fireş (neamestecat), pentru că hotărât este, şi alcătuit din multe, şi scris împrejur; Şi pentru aceasta nicĭ pre cel ce cu neamestecare (pre Dumnezeŭ) cu dreptate este a o numi că o are, nicĭ neamestecată va avea şi cu chip singuratec mintea pre a sa lucrare, către aceasta cu neclipire privind. Că va fi hotărâtă, şi scrisă împrejur privirea aceştiea, cu alcătuire din multe, în ce fel este şi lucrul cel ce să vede de dânsa; Şi din Darul cel cu chip Dumnezeesc, carele o aşază pre dânsa neamestecată, şi fără

[28] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **17**, 22: "Şi slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem".

[29] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 27: "Iar el, răspunzând, a zis: Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată puterea ta şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi'.

de început, şi nehotărâtă, şi nescrisă împrejur, va cădea şi afară va fi de cel tainic şi unul mai presus de gând; Şi de a sa slavă, care este îndulcire a osebireĭ ceĭ începătoare de una, şi de nehotărâre şi prostime a neîncepătureĭ, care se face întru neînchipuire cu chip de unul, să lipseşte; Şi nu ajunge să pătimească pre nălucirea frumuseţiĭ ceĭ maĭ presus de fire şi negrăită. Deci dar să cuvine mintea către cel fără de început, prea singuratec, şi nehotărât, şi cu adevărat unul a privi, şi sus a să întinde, şi acolo a să sârgui a să lumina, şi a să uni cu unimea cea cu începătorie adunătoare, şi pentru aceasta cu sineşĭ. Ca nu numaĭ să se iubească de cel maĭ bun, ca ceea ce i s-a asemănat Luĭ, pre cât este cu putinţă, şi cu nehotărârea, şi cu neamestecarea, şi cu unimea, prin neînchipuire şi neformăluire, ci şi însăşĭ să poată a iubi pre Dumnezeasca şi cea maĭ presus de frumuseţă, şi maĭ presus de fire frumuseţă, ca ceea ce a alergat în sus, după cele zise, către asemănare. Că de vreme ce celor asemenea fireşte să obicĭnueşte a li să face iubitor aşăzarea către cele asemenea, arătat este cu adevărat, că să va iubi şi împrumut va iubi mintea pre Dumnezeŭ; Pentru că cel asemenea celuĭ asemenea este asemenea. Şi precum asemănarea are pre împrumut a să întoarce, va avea cu adevărat întru acest chip, şi către a iubi aceea, adecă împrumut a să iubi. Decât care lucru maĭ mare pătimire între Dumnezeŭ şi întru suflet, nu este nicĭ una.

26. Maĭ presus de a sa fire mintea atuncea să face, când întru cea maĭ presus de minte va fi cu totul, şi fără de chip, şi fără de formă, şi cu totul cu înDumnezeire neînchipuită făcându-să, şi fără de început, şi nemărginită, şi ca să zicem o vorbă, maĭ presus de a sa unire. Iară când socoteala sa o are cu sineşĭ, şi întru Dumnezeeştĭ şi gândite lucrurĭ ar fi fost îndeletnicindu-să, atuncea să zice că fireşte şi să mişcă, şi lucrează, şi întru a sa fire stă. Dar prea mult maĭ presus să află, cea maĭ presus de fire decât cea după fire, şi este prea maĭ înaltă. Decĭ să cuvine a iubi a ne sârgui ca să ne facem aĭ ceĭ maĭ presus de fire, ca ceea ce maĭ vârtos maĭ bună este, după porunca ceea ce zice „Să râvniţĭ pre cele maĭ bune din darurĭ" (1 Cor.12.31) [30]. Dar însă cu adevărat mintea întru cea maĭ presus de fire fiind, este întru Dumnezeŭ; Că Dumnezeŭ este unul afară de toată firea, carele cu adevărat este cel prea de demult şi de sineşĭ unul cu neamestecare. Decĭ dar să cuvine către cel prea de demult, şi cu prostime unul, sus a să întinde mintea, şi a să sârgui a privi, şi a să sui ca la cel maĭ presus de fire unul, maĭ presus de a sa firească lucrare suindu-să, maĭ bine să fie decât întru cea a sa după fire stând.

27. Fieştecare lucru din cele ce sunt, şi să bucură cu plăcere, şi să odihneşte fireşte întru ale sale osăbirĭ fireştĭ. Care toate întru pricinuitorul cel prea de demult, maĭ întâĭ aduse aŭ fost întru a fi, după pricină cu chip de unul. Decĭ atuncea întru adevărate veseliĭ mintea va veni fireşte, şi dulceaţă va avea nu puţină, şi se va odihni cu totul, când pre toate trecându-le şi lăsându-le înapoĭ, la acea începătorie de una şi prea întâĭ pricină s-ar fi întors, şi acolo ar fi ajuns prin întoarcere de gând, dintru carele şi toate sunt, şi cele ale tuturor adecă şi începăturele a toate, şi mijloacele, şi sfârşiturile, şi întru carele toate staŭ întru a fi, şi pururea să ţin, şi prin carele către sfârşitul lor să aduc cele ce să săvârşesc; Şi pentru carele bine pătimesc, cele ce bine pătimesc; De Carele şi însuşĭ odinioară mintea în ce fel este s-a zidit. Pentru că în oareşĭcare chip către sineşĭ este mintea a să întoarce, către cea adevărată şi pricină a toate întorcându-să, carele este al eĭ adevăratul întâiul chip. Dar de vreme ce fieştecare lucru pre sineşĭ să iubeşte fireşte, şi maĭ ales mintea aceasta o pătimeşte, ca ceea ce este icoană maĭ presus de frumuseţă a frumuseţiĭ ceĭ neajunse a unuia celuĭ maĭ presus de minte. Pentru aceasta foarte iubeşte prin întoarcere privind către pricinuitorul săŭ, că precum s-aŭ zis, pre sineşĭ să vede acolo privindu-să, şi prea să iubeşe. Dar şi întru alt fel, că şi această dragoste oarecare iubitoare, fireşte este acelora dintru carele către acelea de la carele,

[30] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 31: "Râvniţi însă la darurile cele mai bune. şi să vă arăt încă o cale care le întrece pe toate". În mss. trimiterea se făcea la stihul 30 care nu corespunde citatului luat din stihul 31 al ediţiei din *Biblia* sau *Sfânta Scriptură* pe care o utilizăm.

precum şi împrotivă îndrăgire ţine întru născătorĭ către cele născute. Pentru aceasta multă oarecare şi negrăită dulceaţă să iveşte minţiĭ, întorcându-să către unul pricinuitorul a toate. Pentru că către acela dintru carele este, să întoarce şi către sineşĭ precum s-aŭ zis. Pentru că acolo maĭ întâĭ aduse sunt întru fiinţă toate prin cuvântul pricineĭ. Pentru aceasta şi mintea ca ceea ce una este dintru toate, este a fi întru unul cel maĭ presus de minte, ca întru pricinuitorul cel ce este întâiul chip.

28. Precum dintru cel ce este maĭ presus de fiinţă, toată fiinţa, şi firea toată dintru cel maĭ presus de fire, şi dintru cel fără de vreme şi nealcătuit, cele ce sunt în vreme şi alcătuite, şi încă dintru cel nezidit, cele zidite aŭ fire a fi: întru acest chip şi tot chipul, dintru cel fără de chip s-a făcut, şi dintru unul cel maĭ presus de lume, cele multe şi care să văd. Decĭ cela ce nu se îndeletniceşte către unul cel fără de Chip, şi nu priveşte, şi nu să atârnă de acela, ci către alt oarece dintru cele ce să văd în chip şi în zidire, acesta cu neasemănată măsură, maĭ întâĭ a cinstit pre cel jos pogorât lucru decât cela ce să află maĭ presus de toate; şi poate aproape stă de închinătoriĭ de idolĭ. Pentru că întru aceea ce să îndeletniceşte cineva, şi către care priveşte, de aceea şi doreşte; şi de care doreşte, de aceea să şi biruеşte; şi de care biruit este, de aceea şi robit este. Întru acest chip slujeşte acesta făptureĭ afară de Făcătorul. Pentru că de acest lucru mintea fieştecăruia, şi robită este, şi ĭi slujeşte, şi îl iubeşte, pre carele îl priveşte, şi întru carele să îndeletniceşte. Iar dacă îndeletnicirea şi privirea cea afară de cel unul fireş şi fără de chip, atâta face a ne aluneca, (atuncĭ) către unul cel simplu şi fără de chip să ne fie nouă sârguinţa şi cunoştinţa, prin întoarcere şi întindere în sus de gând; Unde sunt comorile a toată cunoştinţa, şi unde după ce vom ajunge, a toată vederea odihnă ne este, saŭ încetare, şi nespusă veselie întru multă minunare.

29. Dacă toate cele ce sunt doresc pre a fi, dar este a toate aceea, adecă a fi după pricină, întru unul cel maĭ presus de a fi: Decĭ dar toate, şi maĭ vârtos cele cuvântătoare, din cele ce sunt drept şi precum să cuvine mişcându-să. Decĭ mintea care nu să întinde către unul cel maĭ presus de a fi, nicĭ pre acesta îl doreşte, mişcarea răzvrătită şi greşită o uneltеşte, şi dintru a sa vrednicie cade, care este cunoştinţa a unuia celuĭ maĭ presus de a fi, şi cea cu Dânsul prea Dumnezească maĭ presus de minte cu chip de unul unire şi iubire.

30. Pricinuitoarele cu prisosinţă aŭ pre frumuseţile pricinuitelor; Iar pricinuitorul al tuturor de obşte, este unul cel maĭ presus de fiinţă. Decĭ adecă mintea s-ar fi apucat de oareşĭcare din cele după unul şi cel maĭ presus de fiinţă, ca de un bun, saŭ ca de unul orĭ în ce chip vrednic de tragere de gând, arătat greşit este scoposul eĭ; Iubitoare adecă de frumuseţe fiind, dar nu către cel maĭ presus de fiinţă, cel întâĭ şi adevărat, dintru carele toate frumuseţile cu împărtăşire sunt frumuseţĭ, ci către acelea care să împărtăşesc din frumuseţa Aceluia, prin trândăvie saŭ prin neştiinţă mişcându-să. Iar mintea ceea ce cu nemereală ia aminte către unul cel maĭ presus de fiinţă, pre a sa privire a gânduluĭ o întinde, cunoscând arătat că cu prisosinţă va dobândi aceea ce pofteşte, ca întru un pricinuitor, întru aceea privire de gând făcându-să, şi cum că nimic nu este dintru ale sale, saŭ dintru orĭcare bun împărtăşitor, fără numaĭ unul cel maĭ presus de fiinţă. Pentru că dacă s-ar fi şi părut oarecare lucrurĭ că aŭ putere împărtăşitoare celor ale sale, însă nu de-a pururea aŭ fire a petrece acestea întru îndrăgitoarea minte. Că de singur Sfântul Duh crezut este că se face acestea, şi precum ar fi voit a le lucra, şi orĭunde; Ca cela ce este Domn, şi ca cela ce este al fireĭ ceĭ stăpâneştĭ, şi faţă a (unuia) unimeĭ ceĭ în Treĭ-Ipostasurĭ. Decĭ către unul cel maĭ presus de fiinţă să cade a să întoarce mintea, unde nu numaĭ izvorul a orĭce fel de bunătăţĭ este, ci şi împărţirea darurilor cea neschimbată.

31. Toate cele ce sunt, pofteşte fireşte pre cel bun, dar Unul este cu adevărat bun, măcar deşĭ multe să zic bune. Pentru că în scurt cu neamestecare bun, şi cam cu totul săvârşitor întru cele multe, nu veĭ afla nimic; Ci după oareşĭcare împărtăşire dintru cel bun, grăindu-se bune întru oarecare chip, dintru unul cel maĭ presus de fiinţă împărăşindu-să din cel bun, dar nu aceasta arătându-să din sineşĭ.

Pentru că acela singur unul cel maĭ presus de fiinţă bun este, chear şi maĭ presus de bunătate, şi izvor a toată bunătatea, şi celor ale sale împărtăşitor, şi către sineşĭ întorcător fireşte a toată fiinţa, a sta întru a fi, a deprinderiĭ, a puteriĭ, a mişcăriĭ, a lucrăriĭ, a osăbireĭ, şi a orĭce fel de frumuseţă şi de bunătate. Şi maĭ în scurt, toate cele ce sunt, şi toate cele ce să văd împrejurul celor ce sunt, şi de acolo dintru unul cel maĭ presus de fiinţă aŭ luat arătarea cu facerea. Decĭ pentru aceasta mintea, către altceva, şi nu către unul cel maĭ presus de fiinţă prost purtându-să, greşită are mişcarea; Mişcându-să adecă poate către cel bun, dar nu chear şi de sineşĭ bun. Nicĭ către acela, carele şi pre altele prin covârşirea vărsăriĭ pre deasupra ceĭ făcătoare de bunătate, le îmbunătăţază şi le îndreptează spre maĭ bine, pre cele ce aŭ trebuinţă de îmbunătăţire şi de îndreptare spre maĭ bine.

32. Mintea celor mulţĭ adecă supt împărţire din nepricepere zăcând, şi ca cum răspândindu-să de multe, nu ştie pre cel bun cel fără de amestecare unul, dar nicĭ îl caută, nicĭ să îndeletniceşte pentru acesta. Pentru că zice Duhul cel întru David: „Cine va arăta nouă cele bune? adecă zic mulţĭ" (Ps. **4**.6)[31], dar nu pre cel bun. Şi cu cuviinţă. „Fiindcă să grijesc şi să turbură pentru multe, neştiind că de unul este trebuinţă, a căruia parte (care de Sfânt a luĭ Dumnezeŭ Cuvânt, bună hotărâre s-aŭ arătat" (Luc.**10**.42)[32], saŭ necunoscând o aŭ trecut, saŭ lenevindu-să, saŭ păgubindu-să de dânsa, nicĭ măcar în minte puind ca să caute pre cel maĭ vrednic a să căuta maĭ presus de toate. Iar ceĭ ce s-aŭ adus sub David povăţuitor, şi aŭ judecat că se cade a urma aceluia „Însemnatu-s-aŭ, zice, lumina feţiĭ Tale Doamne" (Ps.**4**.6)[33], adecă cunoştinţa slaveĭ Tale ceĭ sânguratecă s-aŭ însemnat ca întru o oglindă întru noĭ. Întru acest fel să bucură norodul cel prost (simplu) şi mult întru cele multe bunătăţĭ. Întru acest chip să străluceşte înlăuntru, ceĭ ce vieţuesc Duhovniceşte, luminaţĭ fiind maĭ presus de lume de Duhul cunoştinţiĭ aceluia unuia şi de sineşĭ bun.

33. Precum tragerea curgeriĭ de apă maĭ mare ar fi fost, cu Chip de unul vărsându-să, decât împărţirea şi despicarea întru multe; Aşa privirea minţiĭ, şi mişcarea, şi dorirea eĭ, maĭ tare va putea fi, aruncându-să gândirea nu în multe chipurĭ, ci cu chip de unul şi fără de împărţire; Care lucru are fire a să face prin întinderea în sus, şi privirea, şi vederea către cel maĭ presus de lume şi fireş unul. Pentru că adunător este cu adevărat unul cel maĭ presus de lume şi neamestecat, şi după ce s-ar învrednici mintea a-l privi pre acesta, cu neputinţă este să nu să închipuească, după cuviinţă, asemenea cu Dânsul, ca o icoană, şi să nu să facă cu chip singuratec, neamestecată, nevăpsită, fără de chip, fără de felime, nepipăită, nehotărâtă, nemărginită, fără de formă, şi încă cu prostime una maĭ presus de lume, strălucită făcându-să întru descoperirea cunoştinţeĭ ceĭ de taină, de razele Dumnezeeştiĭ şi ceĭ maĭ presus de lume îndrăgirĭ, cu negrăire şi cu negândire desfătându-să întru bucurie Duhovnicească, şi veselie cerească. Şi încă să şi preface spre lucru maĭ Dumnezeesc, şi întru Dumnezească închipuire să îmbracă, închipuindu-să Duhovniceşte întru cel neamestecat, şi nemărginit, şi fără de formă, şi unul, şi întru altele cele maĭ întâĭ zise. Şi decĭ dacă nu aceasta i s-ar fi făcut eĭ, şi nu ar fi pătimit o schimbare Dumnezească ca aceasta, întru pipăirea şi nălucirea a unuia celuĭ maĭ presus de lume, nu încă aŭ ajuns. Pentru că unime făcătoare de unul este Dumnezeŭ, şi minte maĭ presus de gândire. Şi atuncea pre cât este cu putinţă mintea îl năluceşte pre acesta maĭ presus de lume, când împreună cu cele grăite, maĭ presus de gândire şi una se va face, prin Dumnezeeasca nălucire aceasta pătimindu-o.

34. Treimea Dumnezeireĭ ceĭ maĭ presus de fiinţă, întru o unime adunată este maĭ presus de fire. Pentru că sângurime în treĭ Ipostasurĭ este Dumnezeŭ. Decĭ nu este cu putinţă a să face sufletul întru închipuire întru asemănare neclintită a luĭ Dumnezeŭ, de nu şi el va fi cu trei părţĭ, făcut fiind către sineşĭ maĭ presus de fire una. Şi zic pre suflet cu trei părţĭ, nu dupre partea cea

[31] *Psalmii*, **4**, 6: "Mulţi zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feţei Tale, Doamne!"
[32] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **10**, 42: "Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea".
[33] *Psalmii*, 4, 6: Vezi nota 31.

cuvântătoare, cea poftitoare şi mânioasă; Pentru că nu întru acestea chear este cu trei părţi sufletul. Că nu cu alcătuire să află sufletul cel cuvântător către poftă şi către iuţime. Pentru că acestea sunt din partea cea cuvântătoare, luate lângă cea cuvântătoare, pentru aceasta de acum dobitocească vieaţă, ca cum aduse fiind întru fire lucruri necuvântătoare şi întunecate de sineşi. Iar sufletul şi cuvântător este, şi firea luĭ plină este de lumină de gând, şi să cuvine cu adevărat pre acelea a le zice că sunt ale luĭ, fără de care a lucra pre a sa lucrare n-aŭ putut. Dar însă fără de iuţime, şi fără de poftă lucrează, şi maĭ ales atuncea cu adevărat lucrează, când fără de acestea lucrează. Decĭ dar nu cu adevărat părţĭ ale luĭ sunt acestea, ci precum am zis, ale ceĭ dobitoceştĭ, şi de jos întâmplărĭ puterĭ sunt, ca cum aduse în firea lucrurilor lângă dânsul. Pentru că sufletul cel cuvântător gânditor, cele de sus socoteşte, şi năluceşte pre cele gânditoare şi maĭ presus de sineşĭ, sus întinzându-să, şi ca cum am zice sărind, departe oareunde leapădă ca pre o bârfire proastă pre poftă şi pre iuţime, neavând întru care lucrurĭ pre acestea să le uneltească, acolo unde este neasemănarea, şi nechipul, şi ne forma, şi nevăpsala, şi neînchipuirea, şi altele câte cer cu datorie pre o minte, sânguratecă şi cu totul neamestecată. Ci aceste cu trei părţĭ cu alăturare, şi cu potrivire firească, prin a sa prostime sufletul minte fiind, când unelteşte pre cuvântare, şi pre Duh, cele ce sunt prea osebite ale sale, şi care nicĭdecum nu vatămă pre prostimea luĭ. Pentru că nicĭ Treimea Dumnezeireĭ ceĭ împărtăşitoare de una, a căruia chip asemenea este sufletul, nu stă împrotiva unimeĭ şi neamestecăriĭ sale, ci este şi neamestecată una maĭ presus de fiinţă cu de-amăruntul Dumnezeirea, şi nimic iarăşĭ maĭ puţin, şi aşa cu întemeere Treimea. Decĭ acestea, sufletul, adecă mintea (pentru că minte este şi cu totul minte sufletul), cuvântul şi Duhul, după cum s-aŭ făcut una maĭ presus de fire, pre adevărata asemănare ne o aŭ dat nouă a ceiĭ unimea Dumnezeiriĭ în trei Ipostasurĭ. Iar aceasta nu este cu putinţă a să face din altă parte, fără numaĭ din privirea în sus şi vederea aceĭ maĭ presus de fire şi Troiceştiĭ unimĭ; Pentru că aceasta este ceea ce a făcut şi pre suflet întru acest fel, şi îl întoarce pre dânsul la aceasta, după ce a căzut de acolo. Şi fără de privirea şi vederea cea către Dânsa, (adecă către Troiceasca unime) cu neputinţă este a să face sufletuluĭ aceasta. Care lucru nefăcându-să, nicĭ întorcându-să înapoĭ asemănarea, întru acest chip şi lipsită ne vom arăta maĭ ales la partea cea văzătoare şi la adevăr, care maĭ vârtos maĭ vrednice sunt de sârguire. Şi fără de care întru nepătimaş aşăzământ a spori maĭ înainte, nu este cu putinţă. Că precum întru bine cu lucrarea să cade noĭ a fi, ca să fim din ceĭ nepătimaşĭ, aşa şi către adevăr cu vederea, ca să fim cu chip Dumnezeesc, luĭ Dumnezeŭ celuĭ ce este preste toate slujindu-ĭ, şi Dumnezeĭ cu punerea şi a ne face şi a fi, după asemănarea cea după putere, a închipuireĭ ceĭ dintăĭ dorind. Iar dacă de nevoe este nouă una a ne face, pentru asemănarea a unuia, celuĭ ce este întâiul chip maĭ presus de lume; Iar acest lucru privirea în sus cea către însuşĭ unul cel maĭ presus de lume, şi vederea, şi întinderea, şi întoarcerea cea de gând aŭ fire a ni-l face nouă, şi aceea adecă a lua aminte nerăzvrătit către însuşĭ el unul. Decĭ dar în tot chipul să cade a ne ispiti, a privi către unul cel maĭ presus de cuget, şi maĭ presus de lume, şi acolo a ne atârna cu totuluşĭ tot pre înşine, cu toată sârguinţa, şi cu toată inima, şi cu tot sufletul, şi a hrăni întru înşine pre îndrăgirea celuĭ unuia sângur maĭ presus de lume prea întins, ca însuşĭ dorul luĭ în loc de aripi sfinte, ca să facă purtăriĭ noastre ceĭ de gând, ceĭ însuşĭ către Dânsul. Şi aşa pururea ca întru un văzduh, întru aşăzământul cel fără de chip, cu chip de unul împreună cu Dânsul vom fi, cel cu adevărat unul, Troiceşte pre Treimea gânditor, şi cuvântător, şi Duhovniceşte luându-o, şi la Dânsa cu adevărat privind şi înspăimântându-ne, şi cu unirea ceea ce este în puterea noastră cu cel Unul unindu-ne, cu chip de Unul maĭ presus de unire.

35. Sângurimea cea simţită, este începătură a toată mulţimea ce să numără, şi sângurimea cea maĭ presus de lume, a toată mulţimea şi care să vede, şi care să gândeşte, şi a tot ce este începătură este. Decĭ precum tot numărul de la sângurime are începutul, aşa şi tot carele este în orĭce chip, de la unul cel maĭ presus de lume să varsă după pricină, orĭ firească, orĭ făcătoare. Însă punerea

sângurimeĭ ceĭ numărate, pre cât este simţită, fireĭ sale cu urmare urmează, pentru că începătură fiind tuturor celor de sub simţire numărătoare, şi simţirea întâĭ o pune pre aceasta numărându-o. Iar la una cea maĭ presus de lume, pentru că este maĭ presus de minte, cea împrotivă să vede. Pentru că fireşte fiind sângurime maĭ presus de toate, mintea pre aceasta după toate o pune. Pentru că n-aŭ putut nicĭ o minte, pre Una cea maĭ presus de lume, a o face începătură, şi de la aceasta a merge înainte spre cele multe, ci cea împrotivă, de la cele multe spre aceea să suie şi să adună. Şi acolo adecă de nevoe este simţireĭ una cea numărată, pentru mergerea înainte la cele multe, întru alt chip nefiind cu putinţă a număra, saŭ a păşĭ înainte precum voeşte. Iar aicea de nevoe sunt minţiĭ cele multe, pentru aducerea în sus, şi cum adunarea sa întru una, prin acestea spre una cea maĭ presus de lume, de altundeva a să sui precum voeşte, spre nălucirea a unuia celuĭ maĭ presus de lume, de nicăirea putând. Decĭ întru acest chip mintea rânduială şi cela eişĭ firească uneltindu-şĭ, începe adecă de la cele multe, dar sfârşit face pre unul cel maĭ presus de lume şi prea din vârf. Pentru că de vreme ce lesne cuprinsă este, şi lesne hotărâtă cea numărată după simţire, fireşte simţirea şi aceasta o pune, şi cu punerea maĭ întâĭ precum firea eĭ cere; Iar sângurimea ceea ce să caută cu mintea, maĭ presus de lume, şi maĭ presus de fire fiind, şi de a gândi scăpând, departe oareunde este şi de a sa cea după fire punere, întrucât să înceapă mintea de la aceea; Ci maĭ vârtos ca pre o maĭ presus de fire, maĭ presus de fire, nu început, ci sfârşit pre Dânsa o află mintea, după trecerea, ca aşa să zic, numărarea celor multe. Pentru că de vreme ce mintea fire are pre a gândi, iar una cea maĭ presus de lume este de sineşĭ necuprinsă, şi neapropieată, şi nevrând obicĭnuinţa minţiĭ să pleacă către cele multe, nicĭ lucrătoare a fi despre a gândi putând mintea, nicĭ pre cea din vârf şi maĭ presus de lume una având putere să o prinză. Decĭ privind la cele multe, întru fieştecare dintru toate cele multe, priveşte gândit oareşĭce, nu aceea ce este după fiinţă, ci aceea ce este a oarecăruia unuia. Apoĭ adunând dintru fieştecare lucru ce să vede, pre fieştecare gândit care înainte să vede, şi întru sineşĭ pre acestea la o învoială fiind, şi nu protivnice văzându-le, şi pre toate ca cum a uniĭ rădăcinĭ şi odrăslirĭ florĭ, cu urmare înainte merge de la cele multe, spre una cea prea din vârf dintru care sunt cele multe, şi toate şi fireşte să adună de la cele fireştĭ ce sunt, întru rânduială maĭ presus de fire, pre una cea maĭ presus de fire şi maĭ presus de fiinţă ca întru o oglindă privindu-o, precum are firea cea maĭ presus de fire a să vedea cu chip de unul de la cele după fire. Decĭ atuncea mintea spre izvorâtoarea bunătate, şi a tuturor frumuseţilor izvorârea şi făcătoarea, negrăit privindu-să (înţălegându-să), şi desfătându-să întru una cea maĭ presus de fiinţă, nu de bună voe să întoarce către cele multe, măcar deşi sunt şi bune, şi părţiĭ ceĭ bune părtaşe. Pentru că iubitoare de frumuseţă fiind prea mult fireşte, nu de voie să depărtează de la cele maĭ presus de toate, de nu cumva de la vre-o întâmplare oarecare i s-ar fi întâmplat eĭ aceasta. Dar de vreme ce chipul celor ce sunt în multe felurĭ este, în multe felurĭ are şi pre privirea cea de gând, şi în multe felurĭ mintea prin acestea la una cea maĭ presus de lume, şi la cea maĭ presus de fire aleargă în sus. Să cuvine, precum socotesc eŭ, puţin oarecare câştig a meşteşugi, a căiĭ ceĭ prin cele multe, către una cea maĭ presus de fiinţă, cea maĭ presus de lume. Ca suindu-să mintea ca pre o scară prea întemeiată, să-şĭ facă pre mişcarea sa, şi să cunoască dacă ceva ar fi lipsit vre-odinioară întru aceasta, saŭ de adecă vre-odinioară este întru aceea, întru care să cuvine a fi, şi dacă întru aceasta întrucâtva şĭ să desfătează, şi ce este ceea ce o smereşte şi o depărtează pre dânsa de frumuseţa aceea şi suirea, saŭ de Dumnezeasca ospătare; Şi cum iarăşĭ i s-ar fi făcut eĭ a să întoarce de unde s-a alunecat. Decĭ de aicea va cunoaşte şi pre ceaţa patimilor, şi pre luminarea inimiĭ cea curată, şi pre cunoştinţă adecă o va fi putut privi ca întru o oglindă în ce fel este, şi a vederiĭ celor din cerurĭ părtaşă va fi, şi Dumnezeasca simţire va cunoaşte; Şi nu va fi lucru ascuns şi necunoscut eĭ, de adecă priveşte, saŭ întru micşorare vine, şi s-ar fi putut face întru ştiinţa a multor lucrurĭ vrednice de mirare, şi spre scoposul liniştiĭ ce este îl va cunoaşte şi al închidereĭ. Decĭ zicem întru acest chip: Toate cele ce sunt, s-aŭ împărţit întru

simţite zidite, întru zidite gândite, întru gândite nezidite, şi întru unul cel nezidit maĭ presus de minte, maĭ presus de fiinţă. Întru acestea ochiul sufletuluĭ învârtindu-să, adecă mintea, şi des întru acesta privind, şi întru a voi spre a să linişti primind, să rădică dintru a lucra deosebĭ cele ce să cuvin, ca de pre nişte trepte, spre a vedea, şi a să îndeletnici întru cel ce cu adevărat este, şi a să desfăta întru cele Cereştĭ şi întru razele adevăruluĭ, şi a să încorona, şi a să veseli, şi a să îmbogăţĭ întru nemărginire cu cele pururea vecuitoare, şi minunat a să bucura şi a să îndulci. Şi poate prin lucrarea daruluĭ, şi de pre pământ a să răpi sporind vremea înainte, şi întemeiată a să face lumina cea de gând cu deprindere, şi a nu simţi pre cele de aicea prin ţinerea celuĭ maĭ presus de minte, şi nălucirea celuĭ maĭ presus de tot binele cu neasemănare. Decĭ în cinci părţĭ Sfinţita această scară împărţită fiind, şi ca pre nişte trepte suindu-să la scoposul cel din margene, nu depărtare de loc are treaptă de treaptă, ci osăbire; şi ceea ce să deosebeşte de ceialaltă altă rânduială este, ca uneĭ felurimĭ saŭ osăbirĭ oarecare fireştĭ, precum lucrurile cele ce sunt deopotrivă sunt, şi cele simţite zidite, şi cele gândite zidite. Însă cele de al doilea cu multă măsură covârşesc pre cele dintâĭ, pre cât pre simţire o covârşeşte minte prin osăbirea bunătăţiĭ. Şi iarăşĭ covârşesc prea mult nezidítele cele gândite, pre gânditele cele zidite, amândouă rânduelile acestea arătat fiind întru cele ce sunt; Însă pogorâte sunt cele ce sunt nezidite gândite, sub unul cel maĭ presus de minte nezidit. Şi este de aicea arătat, că a sta mintea după ce a trecut de la lucrare întru cela ce covârşaşte pre toate cele ce sunt, şi întru acea prea din vârf ascundere care zace maĭ presus de toate cele simţite şi gândite a să face, cea maĭ bună a eĭ privire şi gândire este precum cea maĭ de jos întru cele simţite zidite, saŭ şi maĭ vârtos întru lucrare. Decĭ să cuvine, iubitoare de frumuseţă fiind ea din fire, pre cel ce în tot chipul este maĭ bun a-l pofti, nu numaĭ ca să se îndulcească, ci şi ca să pătimească pre cea maĭ bună şi maĭ presus de fiinţă minte, precum este cu cuviinţă, prefacere. De vreme ce precum s-aŭ zis, în ce fel de lucrurĭ priveşte mintea, şi în ce fel de lucrurĭ să desfătează, întru acest fel priimeşte şi schimbarea (prefacerea). Însă în vreme ce cea împreună împleticită cu firea minţiĭ schimbare, nicĭ odinioară nu va înceta de la dânsa, până ce va fi aceea adecă astăzĭ, după cele ce zice, până ce se vor mişca umbrele, adecă până ce ne vom muta dintru această de acum vieaţă, care arată întru oglindă şi gâcire ca cum umbros, adevărul, să cuvine căzând cu mutare dintru vedere şi privire a unuia celuĭ maĭ presus de minte neziditului, a meşteşugi a sta ca întru un lucru maĭ de aproape, întru cele gândite nezidite, ca iarăşĭ maĭ degrab la unul cel maĭ presus de minte nezidit să se facă nouă întoarcerea. Iar dacă ceaţă maĭ groasă ar fi căzut asupră, şi ar fi întunecat pre gândire, şi trândăvie ar fi vărsat asupra minţiĭ spre a privi, la rugăciunĭ prin lucrare întru inimă smerită să cade noĭ a o întoarce pre dânsa; Şi după ce întunerecul prin puterea rugăciuneĭ se va depărta, iarăşĭ ca oarecare temelie a face pre cele simţite zidite, maĭ întâĭ lăcuind în inimă prin lucrare Duhovnicească ipostatnică lumină de gând, şi maĭ întâĭ ţiind mintea cu adevărat pre ţinerea fapteĭ bune ceĭ lucrătoare prea cu ştiinţă. De vreme ce fire are mintea, ca pre oarecare vârf saŭ loc înalt a păşi deasupra cu adevărat, şi a vedea cele de mulţĭ nu numaĭ nevăzute, ci şi necăutate şi negândite. Şi fără de care lucru nimenea nu va vedea, nicĭ pre însuşĭ, şi nicĭ maĭ vârtos pre Dumnezeŭ. Pentru care adecă lucrătoarea faptă bună, cu trecerea acum în scurt a zice, poate că nu departe de scopos va fi.

36. Treĭ are sufletul dinlăuntru care are trebuinţă de lucrare: pre partea cea cuvântătoare, pre cea poftitoare, şi pre cea mânioasă. Şi treĭ dinafară: pre pofta slaveĭ, a dulceţiĭ, şi aceluĭ maĭ mult. Decĭ pre aceste două întreite, cu bună ştiinţă sufletul privind la petrecerea cea în trup a luĭ Iisus Hristos prin cele patru fapte bune cuprinzătoare ale sale, prin înţălegere adecă, prin dreptate, prin întreagă înţălegere (care să maĭ tâlcueşte şi întreagă înfrânare), şi prin bărbăţie, întru Darul Domnuluĭ Iisus le tămădueşte, şi dă minţiĭ sale cu neîntunecare a să înălţa, şi pre cele Dumnezeeştĭ a le socoti, şi a vedea pre Dumnezeŭ. Pentru căcĭ când Domnul Iisus adus aŭ fost de Duhul în pustie, ca să lupte pre dieavolul, prin post adecă a tămăduit pre partea cea poftitoare; şi prin privighere şi liniştită rugăciune, pre cea

cuvântătoare; Iar pre cea mânioasă, prin răspundere împrotivă. Şi pre iubirea de dulceţĭ, pre iubirea de slavă, şi pre iubirea de argint, întru acelea ce adecă flămânzind, nu a căutat precum îl sfătuia dieavolul, ca pietrile pâinĭ să se facă; nicĭ s-aŭ aruncat pre sineşĭ jos după aripa Bisericeĭ, ca de norod să se slăvească, ca cela ce n-aŭ pătimit nimic prin căderea jos; Nicĭ a să închina s-aŭ supus, pentru făgăduinţă luăriĭ tuturor bogăţielor Împărăţielor: Ci prin împrotivă grăire cea cu chip mânios, pricepută şi dreaptă, şi întreg înţălegătoare şi prin bărbăţie, pre Satana l-aŭ împins de la sineşĭ, şi pre noĭ întru aceasta învăţându-ne pre surparea luĭ cea împrotivă a toată năpădirea. Decĭ însuşĭ aceasta o va vedea cineva şi pre crucea Mântuitoruluĭ, şi o va cunoaşte; Pentru că să roagă în vremea aceea Mîntuitorul depărtat de uceniciĭ săĭ, această vindecarea a părţiĭ ceĭ cuvântătoare este. Privighează şi nu doarme, şi sete rabdă pe cruce, această doftorie este a părţiĭ ceĭ poftitoare. Nu împrotivă răspunde, nicĭ iarăşĭ să priceşte, saŭ strigă, şi maĭ vârtos clevetindu-să, şi pentru ceĭ ce îl asupresc să roagă, aceasta este a buneĭ rânduelĭ ceĭ mânioase; pre dieavolul adecă prin răspunderea împrotivă a-l lovi, iar oamenilor celor ce îl asupresc, ca ceĭ ce să asupresc şi eĭ de Satana, a le lăsa prin tăcere, şi prin îndelunga răbdare, şi pentru dânşiĭ a răsplăti prin rugăciune. Să scuipă, palmă priimeşte, rabdă luare în râs, şi batjocoră, această vindecare este a iubireĭ de slavă. Cu oţăt să adapă, fiere i să dă spre mâncare, să răstigneşte, cu suliţa să împunge, această doftorie este a iubireĭ de dulceţĭ. Gol să spânzură sub văzduh, fără de casă, pe cruce trecut cu vederea de toţĭ ca oarecare strein şi mişăl, aceasta este surpare a aşăzământuluĭ celuĭ iubitor de argint.

Decĭ dar pre a patimilor celor dinlăuntru, şi acelor din afară de două orĭ aŭ arătat Mântuitorul tămădŭirea: Când în lume a să arăta cu trupul a început, şi când din lume a să duce * vrea. Drept aceea cel ce priveşte către Dânsul, şi către învăţătura luĭ, şi către Cruce, dupre cât este cu putinţă pre însuşĭ asemenea Luĭ făcându-să, cu înţălegerea prin Dreptate, şi cu întreaga înţălegere prin bărbăţie pre acela va surpa, adecă prin lucrarea cea spre răŭ a patimilor acestora şi a tuturor, prin acestea; şi le va unelti pre dânsele precum să cade, şi după aceastea pre toate; şi lucrător bărbat va fi după adevăr, şi spre a vedea, şi către Dumnezeŭ a să întinde, şi a să îndeletnici prin pipăire de gând prea gata va fi. Şi decĭ întru acest chip mintea luĭ făcându-să, începând de la cele multe simţite zidite, şi luând aminte spre bună norocire a lucrăriĭ lor ceĭ bune, şi înţălegând pre cele zidite gândite, şi spre cele nezidite gândite mutându-să, ca întru o scară patru trepte atuncea a trecut. Iar după acestea îĭ urmează eĭ Dumnezeasca şi cea maĭ presus de minte negrăire, şi tăcere, şi înspăimântare, şi în scurt să zic, privirea şi vederea a unuia celuĭ maĭ presus de lume, şi unime maĭ presus de gând. Ceea ce este coroana liniştiĭ, dorirea cea din margene, şi desăvârşirea, pre cât întru această vieaţă de acum, hotarul adevăruluĭ ceea ce să nădăjdueşte, temeliea dragosteĭ, îndreptarul minţiĭ, starea mişcăriĭ eĭ cea de-a pururea, şi încetarea cea neînţăleasă, şi aşăzarea cea cu chip de unul, lucrarea cea ca întru arvună a veaculuĭ ce va să fie, pricina bucurieĭ ceĭ nenălucite, foişorul păciĭ, stângerea înţălegeriĭ ceĭ trupeştĭ, întoarcere despre veacul cest de acum, pătimirea către cel ce va să fie, depărtarea de vieaţa cea pătimaşă, firea cea împreună cu nepătimirea, bucuriea cea de veselie a sufletuluĭ, adunarea şi odihna şi paza mişcăriĭ şi a puteriĭ sale, şi cu totul cuprinzător să zic, Dumnezeasca cunoştinţă, şi nepătimirea.

Decĭ după ce s-ar fi prins mintea de a sa trândăvie, saŭ de oarecare întâmplare de afară, să cade a socoti că iarăşĭ al eĭ bine al vedereĭ să se întoarcă, prin lepădarea patimiĭ ceiĭ ce stă împrotivă, şi care o face pre dânsa departe de al săŭ scopos. Şi (să socotească) cât este departe de doritul cel din margene? Şi pentru ce? Şi de adecă întru simţite zidite, saŭ întru gândite zidite, saŭ întru gândite nezidite i-ar fi fost vederea eĭ, orĭ întru cugete deşarte, saŭ după trebuinţă oarecum s-ar fi despărţit de cela ce zace înainte, şi singur cu adevărat şi unul maĭ presus de lume, maĭ presus de tot unul **

* Completat în mss., *a să duce* cu creionul.

** Cu cifre arabe minuscule, scrise cu creionul între paranteze rotunde s-a modificat ordinea cuvintelor, dactilografiată... *unul tot*.

Şi a rădica întru acest chip zăticnirele cele din mijloc, ca iarăşĭ să se întoarcă cu chip de unul, precum este însuşĭ rânduеala cea spre privire şi vedere a unuia celuĭ maĭ presus de lume. Pentru că afară oareunde de cel maĭ presus de lume nezidit, maĭ presus de minte unul, mintea aflându-să, sub împărţire este, şi nu cu adevărat întru cel bun, deşi s-ar mişca bine. Căcĭ acest (lucru) este binele cel din vârf, cel maĭ presus de minte, maĭ presus de fiinţă nezidit şi prost unul. Şi acesta este cel cu adevărat hotar din margene care zace împrejurul minţiĭ. Şi decĭ sănătos mişcându-să mintea, acolo să află suindu-să prin cele zise, şi pătimeşte unirea cea maĭ presus de minte. Decĭ să cuvine a urma pre cât este cu putinţă pre cel nemărginit, şi a cerca pre cel maĭ presus de minte, şi a privi pre cel fără de chip unul, şi a prinde din năvală pre cel necuprins, ca să fi putut dobândi pre cea sânguratecă moştenire a unuia Dumnezeŭ carele este margenea. Prin darul Domnuluĭ nostru Iisus Hristos şi a făcătoruluĭ de viaţă Duh, prin care strălucire ne învrednicim Daruluĭ celuĭ văzător, şi Dumnezeĭ cu punerea Dumnezeĭ lucrându-ne, ne facem prin darul luĭ Dumnezeŭ.

37. Întru locul tăinuireĭ ceĭ Dumnezeeştĭ suindu-să mintea, fireşte tăcere iscuseşte, fiindcă s-aŭ unit cu neamestecare, şi cu urmare sânguratecă, cu unul cel maĭ presus de gând, strălucită fiind prin împărtăşirea Duhuluĭ. Pentru că ce ar fi putut să zică după ce a ajuns maĭ presus de a sa fire de gând, şi s-aŭ făcut afară de toată gândirea, şi goală cu totul, ca cea maĭ presus de gândire? Că dacă cuvânt ca încă să maĭ grăească îĭ rămâne eĭ, arătat este că şi gândeşte. Pentru că tot cuvântul e din gândire, şi dacă ceva gândeşte, cum aŭ stătut întru laturea tăinuireĭ? Căcĭ nu este tăinuit chear acel lucru, pre care mintea îl vede nevăzându-l altul. De vreme ce întru acest chip multe s-ar fi zis ascunse, că prea multe, saŭ ca întru acest chip să zic, toate câte mintea vede, necunoscând altul ceea ce vede, pre aceasta o vede. Decĭ dar vor fi întru acest chip cele multe, tăinuite, şi de cel nemărginit aproape, care lucru este cu necuviinţă: Căcĭ unul este cel chear tăinuit, la carele mintea după toate să sue, ca la acela dintru carele este tot lucrul, orĭce să vede, orĭce să gândeşte. Decĭ şi ea ca ceea ce a alergat în sus la cel maĭ presus de toate, şi care să văd şi care să gândesc, şi care să grăesc, afară şi de a gândi, şi de a vedea, şi de a vorbi să face. Şi nu încă până întru atâta s-a suit, nicĭ întru Dumnezeasca tăinuire a ajuns, până când ar fi putut a grăi, pentru că gândeşte. Dar însă cel tăinuit este negândit, decĭ şi maĭ presus de cuvânt este. Decĭ dar mintea după ce s-a suit întru laturea Dumnezeeştiĭ tăinuirĭ, şi s-aŭ făcut una, cu urmare tăcere iscuseşte, nu de bună voe, ci fireşte, şi singuratec de Unul cel maĭ presus de gândire strălucindu-să.

38. Dacă cuvintele aŭ fire a face pre minte a păşi şi a spori înainte, decĭ dar o vor sui pre dânsa după ce a sporit înainte unde cuvintele nu ajunge, întru lucrul adecă care să săvârşaşte prin tăcere. Iar dacă de-a pururea cuvinte ar fi fost minţiĭ, şi de-a pururea are trebuinţă de dânsele sufletul, eŭ nu pricep care este sporirea înainte cea de gând dintru a grăi. Pentru că aceea adecă a grăi nu numaĭ spre a lucra este de folos, ci nimic maĭ puţin şi spre a vedea, întru care parte să sue mintea de la cuvintele cele ce să văd, întru forma lucrurilor celor ce sunt, către cel neamestecat maĭ presus de cuvânt, fără de formă, şi cu deslegare şi chear unul, când şi tot cuvântul să pare în treacăt, saŭ cel maĭ adevărat să zic, este de împiedecare. Pentru că cuvintele, maĭ pre scurt, întru mutare sunt de la o gândire poate la altă gândire. Iar cel maĭ neamestecat, şi deslegat, şi nehotărât, şi fără de formă, şi cu totul cu prostime unul cu adevărat, şi maĭ presus de cuvânt aflându-să, cum de cuvinte va avea trebuinţă ca undeva să se mute? Saŭ cum s-ar fi putut cuprinde? Pentru că cuvântul obiceiŭ are în oareşĭcare chip a face cuprindere. Iar cel maĭ necuprins, ca un nehotărât, şi fără de formă este. Iar dacă cuvânt nu ar fi fost potrivit şi cuviincios celuĭ tăinuit, unuia maĭ presus de minte, fiindcă este necuprins şi fără de formă, cu adevărat potrivit îĭ va fi tăcerea. Decĭ dar aceea adecă a grăi, să cuvine la ceĭ ce a sporit înainte a înceta întru a tăcea, întrucât a păşit înainte spre a privi cu prostime, neînchipuire, şi fără de formă.

39. Dacă cuvintele sunt ale lucrurilor celor cunoscute; Iară cel tăinuit este necunoscut; decĭ dar afară de cuvânt este Cel tăinuit. Căcĭ dacă maĭ presus de cunoştinţă este cunoştinţa celuĭ

tăinuit, iar cel maĭ presus de cunoştinţă, nicĭdecum nu are trebuinţă de cunoştinţă, cu mult maĭ puţin va avea trebuinţă de cuvinte. Decĭ dar mintea ceea ce s-a suit la cel tăinuit cu prostime unul, tăcere iscuseşte fireşte; Şi dacă nu din fire şi fără de izvodire ar fi tăcut, încă nu a ajuns întru unul cel tăinuit, şi cu întindere maĭ presus suindu-să.

40. Precum linişte iscuseşte oamenii, şi din chilie uneorĭ es afară, şi prin însuşĭ cercarea cunosc cu de-adinsul pre deosebirea şedereĭ şi a eşireĭ; Întru acest chip cu adevărat, şi pre tăcere pătimind, şi aĭ grăireĭ iarăşĭ făcându-să, ceĭ ce stăruesc cu vederea lângă slava luĭ Dumnezeŭ, să cunosc pre sine în ce aşăzământ sunt când din fire tăcerea cade asupra lor, nu din voire, şi ce sunt când spre a grăi să pleacă, şi încă dacă din fire le vine asupra lor tăcere, oare să roagă, saŭ nicĭdecum a deşchide gura vreodinioară li s-aŭ făcut lor când staŭ întru acel aşăzământ cu chip de unul.Că un alt Înger este pre pământ, fără de chip, fără de ochĭ, fără de formă, şi cu prostime întru nemutate privirĭ ale minţiĭ împreunându-să cu adevărat, numaĭ împreună cu sineşĭ având înspăimântare şi minunare fără de a gândi ceva; Iar maĭ vârtos după ce aruncă pre gândire fără de ochĭ, la strălucirele cele fără de început şi Dumnezeeştĭ. Şi după ce de acolo s-a pogorât mintea, ca ceea ce are pre schimbare, ajunge spre a grăi, şi a să muta gânditor întru multe şi de multe felurĭ de mutărĭ. Şi ca iarăşĭ să li să întoarcă loruşĭ aşăzământul tăceriĭ, ca cela ce este cu mult maĭ bun decât a grăi, pre linişte o iubeşte (sărută), şi să păzesc împreună cu cele simţite de simţirĭ, şi toată meşteşugirea o unelteşte, cum ar fi putut scăpa împreună cu vorbirea şi de însuşĭ gândirea. Ca să poată a grăi şi eĭ cu David „Asurzit-am, şi m-am smerit, şi am tăcut din bunătăţĭ" (Ps. **38**.3) [34]. Pentru că pre bunătăţile cele grăite, maĭ jos lucru este, decât tăcerea cea cu socoteală.

41. Nicĭ cu totul arătat este Dumnezeŭ, nicĭ iarăşĭ tăinuit; Ci că adecă este arătat este prea foarte luminos, dar ce este după fiinţă este tăinuit. Însă prea mult deosebit lucru este a şti aceea adecă ce este, de aceea adecă că este. Pentru că aceasta adecă din lucrărĭ să arată, iar aceea adecă ce este, din fiinţă este. Care lucru cu adevărat la Dumnezeŭ desnădăjduire este şi Îngerilor a-l şti. Pentru că Dumnezeŭ este maĭ presus de toată fiinţa, cu nemărginire nemărginit, şi maĭ presus de toată mintea, şi de a să gândi. Decĭ când ar fi ajuns mintea întru cele ce arată că este Dumnezeŭ, atuncea multe poate a grăi, şi a filosofi prea bune, şi Filosof poate a să zice, şi de Dumnezeŭ cuvântător. Iar când s-ar fi ivit maĭ presus, şi s-ar fi suit maĭ presus de la aceea, adecă că este, cuprinsă fiind de Dumnezeasca ascundere, de nălucirea adecă aceea ce este lucrându-să, şi cu totul fără de chip, şi nepipăită, şi fără de ochĭ după cuviinţă s-ar fi făcut prin Darul, tot cuvântul care poate a grăi ceva pentru Dumnezeŭ nelucrător rămâne, şi nemişcată să face mintea una făcându-să şi vârându-să întru cel negrăit. Şi atuncea toată să face a celuĭ ce maĭ departe de toate, unde nu cuvânt, nu gândire, nu izvodire oarecare subţire a minţiĭ sporeşte înainte, care o face în multe felurĭ, ci prostime, nepricepere, şi negrăire, şi înspăimântare, (pre) cel fără de formă, şi negrăit, şi nemărginit, şi nehotărât, şi cu chip strein vede pre vederea celuĭ nevăzut, şi chipul cel fără de chip, deslegată şi ea fără de chip, întru îndreptare făcută fiind; Şi asemenea cu cele ce să văd de dânsa, nevăzut şi care fără de ochĭ i să aruncă asupră întru scurtime să zic, întru sineşĭ văzându-le, cu Dumnezeeasca şi cea maĭ presus de fire frumuseţă, şi slăvind pre Dumnezeŭ cel ce o aŭ zidit pre dânsa întru acest fel.

42. Nu numaĭ căcĭ simplu (neamestecat) este Dumnezeŭ, aflându-să maĭ presus de toată alcătuirea cea din părţĭ, să zice unul, ci căcĭ şi chear este cela ce este singur el întru toate cele ce sunt şi să zic că sunt; Însă aŭ pre a fi dintr-însul; pentru că aceea adecă ce nu chear şi cu prostime este, nu este unul. Şi ca cela ce neschimbat este pretutindenea cu necuprindere, şi ca cela ce singur tuturor este neasemenea, şi curat afară de toate; Şi ca un pururea vecuitor, carele nicĭ s-a început, nicĭ va înceta, şi ca cela ce întru toate străluceşte întocmaĭ cu neîntinare pre Dumnezeasca rază a purtăriĭ sale de grijă, măcar deşi nu asemenea toate o priimesc pre aceasta. Încă şi ca cela ce întru toate cu neţinere să

[34] *Psalmii*, **38**, 3: "Amuţit-am şi m-am smerit şi nici de bine n-am grăit şi durerea mea s-a înnoit".

cunoaşte, carele cere cu datorie pre o minte neprefăcută în multe felurĭ, fără de chip, fără de formă, nevăpsită, nestinsă de toate cele ce în oarecare chip sunt, şi maĭ pre scurt, slobodă, care să se sue maĭ presus întru nemărginire a nehotărâreĭ, şi a vremiĭ, şi a loculuĭ, şi a fireĭ, şi acelor împrejurul fireĭ, ca întru oarecare chip să se vază (de dânsa) cu chip de unul, maĭ presus de unire de gând.

43. Când maĭ presus de a să gâdi să face împreunarea cea Duhovnicească, care să face între Dumnezeŭ şi între minte, să zice că este mintea atuncea întru cea maĭ presus de a sa fire, pre cel maĭ presus de fire tăinuit unul, prin simţire de gând cu deslegare nălucindu-l. Însă însuşĭ mintea aceea ce pătimeşte, este pătimindu-o după a sa fire ceea ce s-a curăţit prin Darul. Pentru că aceasta adecă este minţiĭ a gândi, care ochiuluĭ a vedea. Decĭ precum cela ce priveşte înlăuntru întru întunerec, nu vede adecă nimic, însă vede ca pre un lucru pre acel întunerec, şi vede că nu vede, pentru că de i s-ar fi acoperit ochiĭ, poate că ar fi socotit că şi lumină este împrejurul luĭ, şi din lucrurĭ oarecare. Iar acum văzând, luminos vede că nu vede. Şi aceea adecă a trece puterea cea văzătoare înlăuntru întunereculuĭ, şi a şti pre cele ascunse, maĭ presus de firea ochiuluĭ este, dar nu aceea adecă a vedea că nu vede. Întru acest chip cu adevărat şi la mintea ceea ce a alergat în sus întru Dumnezeeasca ascundere, şi s-aŭ făcut maĭ departe de a gândi, vede adecă nimic. Pentru că de unde? Însă vede că nu vede; şi cum că ceea ce nu o vede, una este ca întru o ceaţă oarecare tăinuită, dintru care să varsă tot în orĭce chip este; saŭ ce să vede, saŭ ce să gândeşte, orĭce să numără împreună cu zidirea, orĭce este nezidit cu pururea vecuire. Şi de nu ar fi fost, nu s-ar fi văzut pre sineşĭ, că maĭ presus să întinde maĭ presus departe de sineşĭ. Iar acum văzând, prea arătat vede că nu vede, fiind maĭ presus de a vedea; Şi vede că nu este cu putinţă a să vedea aceea care nu o vede. Şi înlăuntru adecă Dumnezeeştiĭ şi ceĭ maĭ presus de minte sânguratecеĭ tăinuirĭ, a intra, şi a privi, maĭ presus de firea minţiĭ este. Iar aceea adecă a privi la Dumnezeasca ceaţă a tăinuireĭ aceea, şi a năluci pre cea negrăită unime, care întru negrăită taină maĭ presus zace, maĭ presus de toate, şi a vedea că nu vede înlăuntru Dumnezĭeştiĭ ceţe nimic, prea firesc lucru este a uniĭ minţĭ curate care vede întru Duhul. Pentru că nu închisă îşĭ are şi mijind pe privirea cea gânditoare, şi nelucrătoare mintea când vede, că nu vede fără numaĭ (că vede) pre Dumnezeescul şi cel cu prostime întru tăinuire Unul; Pentru că acest semn al neînvăţătureĭ este. Ci când maĭ vârtos arătat va vedea, atuncea aleargă în sus la cel maĭ presus de minte, şi atuncea vede pre a sa nevrednicie, privind întru tăinuirea unuia a celuĭ prea simplu. Măcar că cum că unul este acela dintru carele sunt toate, şi cum că este tăinuit, prea foarte arătat vede; Iar ce este nu vede, şi pentru aceasta să zice că este mintea întru cele maĭ presus de a sa fire, întrucât priveşte întru tăinuirea cea prea simplă a luĭ Dumnezeŭ. Iar aceasta a fi eĭ, după fire îĭ este când curată s-aŭ făcut. Şi ca cum să zicem după fire îĭ este eĭ a să face întru cel maĭ presus de fire, fără de ochĭ, adecă fără de gândire a-şĭ arunca gândirea la Dumnezeasca şi cea maĭ presus întinsă, maĭ presus de minte sânguratecă tăinuire. Pentru că nu are atuncea pre orĭce fel de cunoscătoare priimire întru înţălegere, fără numaĭ pre a unuia celuĭ maĭ presus de fire, din care nu poate să iasă. Şi decĭ acolo ajungând prin mişcarea care îĭ este eĭ firea, întru stare încetează şi încetare; Nu stare zic despre a vedea, pentru că această este patimă de nebunie: ci stare şi încetare, de a să muta de la gândire la gândire, saŭ vedere. Pentru că mintea după ce a sărit acolo, de vreme ce întru adânc de nemărginire, şi de nehotărâre căzând, întru lumină de gând, întru necuprindere a Dumnezeeştiĭ aceea nevăzute împrejur tăinuirĭ, ca cum am zice, lipseşte şi stă, nimic alt fără numaĭ înspăimântare şi luminare de gând cu bucurie pătimind. Şi încă măcar deşi nu să mută, însă cu luminarea cea de gând să lucrează, privind cu nemişcare întru tăinuirea cea maĭ presus de fiinţă, şi singuratec şi cu chip singuratecă, pentru intrarea înlăuntru cea neapropieată a străluciréĭ dintru care nu poate să iasă, nepricepându-să şi înspăimântându-să. Iar dacă ar fi fost despre a vedea nelucrătoare, cum ar fi pătimit pre a să înspăimânta şi a să lumina cu bucurie? Ci cu chipul acesta să zic că stă mintea după ce a ajuns acolo, că nu să mută privind pre cel unul, şi de strălucirea celuĭ

unuia, şi cu pătimire lipindu-să, şi bucurându-să, şi stă nemişcată; dar nu mijind pre a sa îndulcire a vedereĭ. Pentru că aceasta este patimă vrednică de fugă, iar nu de laudă, şi de întunerec al cunoştinţiĭ plină, nicăirĭ nicĭdecum a nu vedea. Iar starea cea zisă a minţiĭ, după strălucire neapropieată a luminiĭ să face, şi vedere este care nu caută mutare, ci încetare şi stare. Pentru că nemărginit este acela unul, cel maĭ presus de fire, şi maĭ presus de fiinţă cu ascundere tăinuit, şi netrecut de toată mintea; Şi întru alt loc unde a privi nu iartă pre mintea ceea ce îl vede pre dânsul, pre cât ar fi fost împărtăşită mintea curăţănieĭ ceiĭ ce să cuvine eĭ, şi Dumnezeeştiĭ ajutorinţe. Şi nu întru alt chip cade cu mutare din Dumnezeasca aceasta vedere, şi maĭ presus de frumuseţă strălucire şi nemărginire, fără numaĭ trăgându-să de vreun lucru, pătimire având către dânsul, saŭ de vre-o primire întru înţălegere, saŭ şi de fireasca schimbare pre care o pătimeşte.

44. A minţiĭ fire este, aceea: a gândi. Iar aceea adecă a gândi, întru mişcare şi mutare este; Dar de vreme ce întru Dumnezeŭ făcându-să mintea, maĭ presus de gândire să află şi de mişcare, cu cuviinţă întru acest chip s-ar fi putut zice mintea, că este întru cea maĭ presus de a sa fire, cu deslegare pre Dumnezeŭ nălucindu-l. Pentru că toată gândirea arătat este, că are fire a să face din oarecare lucru. Iar unde lucru nu să vede, gândire nicĭ să naşte, nicĭ încă se află. Decĭ Dumnezeŭ cela ce nicĭdecum orĭ în ce fel de chip, nu este cu putinţă a să vedea cu lucrul, năluceşte pre minte fireşte din cele dimprejurul săŭ, pre care adecă le lucrează, care acelea loc ţin oareşĭcum puteriĭ ce purcede dintru oarecare Puternic. Decĭ de vreme ce mintea întru altele toate, să obicĭnueşte pre putere a o privi împreună cu acelea ce daŭ pre putere, aceasta o caută şi la Dumnezeŭ să o pătimească; şi neputând cu adevărat, (pentru că maĭ presus de fiinţă a toată mintea cea zidită este aceasta) pre cele dimprejurul luĭ Dumnezeŭ le vede, şi (ceea ce să zice) pre Dumnezeŭ fără de ochĭ, cu simplu cuget, şi împreună adunat îl năluceşte. Şi după ce a apucat văzduhul liniştiĭ, şi după ce s-a făcut nemeritoare Dumnezeeştiĭ blândeţe ceĭ cu milostivire, şi lucrând întru dânsul Dumnezeescul şi închinatul Duh, din a gândi maĭ des, să răpeşte întru fără de chip, şi fără de fel, şi simplă aşăzare înlăuntru inimeĭ degrab vărsând, prin puterea Duhuluĭ cea maĭ presus de fire. Şi stând întru nălucirea luĭ Dumnezeŭ, şi nimic gândind, ci maĭ presus de a gândi făcându-să, dintru care lucru adecă dintru a gândi pre cele dimprejurul luĭ Dumnezeŭ, să suie la Dumnezeasca nălucire, precum s-aŭ zis, simplă şi ea făcându-să; Şi să zice cum că întru cea maĭ presus de a sa fire este, că să face maĭ presus de a gândi.

45. Tot lucrul orĭce să zice tăinuit, nevoe este ca să aibă oareşĭce înainte arătat, dintru care s-ar cunoaşte, adecă că acest lucru este tăinuit. Pentru că dacă nu, asemenea este maĭ vârtos celuĭ ce nu este. Pentru că lucrul cela ce cu totul nu dă arătare cunoscătoare a fiinţiĭ sale câtuşĭdecât, deopotrivă s-ar fi socotit cu acel lucru care cu totul nicĭdecum nu este. Drept aceea şi cu tăinuirea luĭ Dumnezeŭ împreună sunt oarecare înainte arătând; Cărora când pre urmă urmându-le mintea, priimeşte simţire a Dumnezeeştiĭ tăinuirĭ, prin lucrul cel înţăles al luĭ Dumnezeŭ, suindu-să către cel neînţăles; Întru care după ce a ajuns, ştie că este oarece cu adevărat care scapă de a sa firească înţălegere, aflându-să maĭ presus de toată înţălegerea cea de gând, şi Îngerească orĭ în ce fel ar fi, ca cela ce este maĭ presus de lumină: Şi pricină, şi început, şi margene a toată firea şi fiinţa, şi tot lucrul ce este. Iar acela este maĭ presus de fire şi maĭ presus de fiinţă aflându-să, cu nemărginire maĭ presus de toată fiinţa aşăzământuluĭ. Şi nenăscut, şi fără de început, şi nehotărât şi de fire, şi de loc, şi de vreme, cu prostime necuprins; Şi acesta este cel unul tăinuit maĭ presus de minte. Şi este Dumnezeasca înţălegere şi fireşte din-Trânsul purcegându-să, prea multă oarecare fiind, şi pre noĭ iarăşĭ de la dânsul spre dânsul întinzându-ne în sus, şi ca cum învârtindu-ne prin ducere de mână de gând, şi întinderĭ în sus către începutul cel tăinuit maĭ presus de fire unul; Atâta unindu-ne pre noĭ cu acestea, cât să înţălegem că este şi că unul este. Încă şi cum că în tot chipul nesocotit lucru de minte este, acea adecă a şti ce este după fiinţă acest tăinuit unul. Iară pre acel maĭ presus de minte (lucru) aflat, şi care scapă de înţălegere, cum ar fi putut cuvânt să-l treacă? Iar cuvânt a trece

lucru gândit n-aŭ putut; Însă cu neglăsuire, şi cu negrăire, şi întru tăcere mintea maĭ presus de gândire, cu chip de unul a privi ca pre un tăinuit, şi a să bucura ca de un pricinuitor şi purtător de grijă, şi a să spăimânta ca cela ce este maĭ presus de lumină, şi maĭ presus de bunătate, şi maĭ presus de înţălepciune, şi maĭ presus de putere, şi a să îndulci de Dumnezeasca bucurie care esă dintr-însul. Încă şi din cele ce sunt nemărginite, şi nehotărâte toate, prin care să vede cel maĭ presus de fiinţă tăinuit unul, prea urmare este a uniĭ firĭ cuvântătoare. Iar neurmător lucru este când mintea să află întru unele ca acestea, cuvinte a unelti şi a trece mutându-să. Decĭ dar cela ce unelteşte nu pre a tăcea, şi pre a grăi, să lipseşte de aşezarea cea desăvârşită a minţiĭ. Pentru că aceasta este cea desăvârşită aşezare a aceştiea, precum şi de ceĭ ce nimic maĭ întâĭ cinstesc decât adevărul s-ar fi putut mărturisi aceea adecă, ca să fi putut ajunge întru prea desăvârşită lucare a eĭ; Iar lucrul cel prea desăvârşit este, privirea eĭ către cel prea desăvvârşit, care şi fără de ochĭ să grăeşte cum că să săvârşaşte, decĭ dar cu mult maĭ puţin şi cu negrăire.

46. Aruncând mintea spre a sa gândire fără de ochĭ, la cea prea Dumnezească sângurime, maĭ presus de începătorie începătoare, şi prea din vârf ascundere şi priimire, şi aceasta fără de ochĭ de acolo vine asupra minţiĭ, cu chip de unul, şi cu chip sânguratec, plină de strălucire maĭ presus de frumuseţă, şi maĭ presus de lumină şi negrăită, şi întru adânc de minunare, şi întru înspăimântare cu zădărâre cheamă pre minte întru tăcere. Şi maĭ întâĭ ţiind pre inimă prin lucrare Duhovnicească, şi prin bucurie dulce, aceea să face minţiĭ luminare de gând, strălucire, şi Dumnezeesc dor, după a sa măsură, şi plăcută veselie. Şi are pe pricină din Dumnezeŭ, de la carele este toată darea cea bună, pentru curăţiea minţiĭ, şi pentru cea (ca cum ar fi putut zice cineva) materiea cea din Dumnezeeştile arătărĭ cele deosebĭ ale scripturei, şi ale lucrurilor celor ce sunt, care s-a văzut cu pricepere şi cu îndreptare întru linişte şi rugăciune. Pentru că nu precum s-ar fi întâmplat, că vede unimea cea tăinuită a luĭ Dumnezeŭ, cea maĭ presus de gândire, ci întru strălucirea carea purcede de acolo cu chip de unul, care prea de prisosit umple pe privirea şi vederea cea de gând; Care lucru cela ce nu le-a pătimit, şi cu cuvântare şi cu cunoştinţă dinafară să sue la cel maĭ presus de fire şi tăinuit simplu unul, nu din inimă bucurându-să (să face), nicĭ iarăşĭ gânditor strălucindu-să.

47. Cea prea strălucitoare şi cu chip de unul, şi singuratecă minte, cea întru Dumnezeŭ vedere, aruncânduşĭ lucrarea sa la cea sânguratecă Dumnezească ascundere, şi la strălucirea care străluceşte dintr-însa, Dumnezească strălucire priimind a ceĭ fără de început, şi nemărginite săltărĭ de lumină: nu numaĭ pre a gureĭ tăcere cu datorie o cere, ci şi pre a minţiĭ. Pentru că este cu putinţă şi gura tăcând, înlăuntru mintea a să alcătui după felurime, şi întru cugete şi înţălegerĭ a să muta, şi a să preface prin multe felurĭ de văpsele. Care lucru acesta ar fi putut fi cuvântul cel înlăuntru aşăzat, de care departe este mintea care a alergat în sus, la tăinuirea cea prea, întinsă neînchipuită a Dumnezeeştiĭ unimĭ. Pentru că alta este partea cea văzătoare a minţiĭ, şi alta aceea adecă a să alcătui prin felurimĭ, şi a socoti, care lucru este al cuvântăriĭ ceĭ înlăuntru aşăzate. Dintru această pricină, după ce a ajuns mintea întru zidite şi din părţĭ alcătuite, saŭ întru alt fel oareşicum lucrurĭ în multe felurĭ văpsite, întâĭ vede, şi apoĭ aşa socoteşte în multe felurĭ văpselele. Şi încă chear întru un lucru singur, de multe orĭ ar fi putut afla mintea nu puţine înţălegerĭ. Iar întru sângurateca adecă şi cu chip sînguratecă aceea, şi prea dinlăuntru Dumnezeasca ascundere, îşĭ întinde adecă şi îşĭ lăţeşte în sus pre al săŭ văzător ochiŭ, şi de prostimea Dumnezeeştiĭ raze să străluceşte, dar nicĭ decât nu poate a să socoti prin felurimĭ alcătuite. Pentru că scapă prostimea cea una, de orĭce fel de materie de gând, saŭ de prefacerea cea în multe felurĭ văpsită. Că pre cât este tăinuire, ce ar fi şi fost cu putinţă să grăească mintea prin alcătuire felurită, şi prin gură, după ce s-ar fi socotit. Decĭ pentru aceasta tăcere iscuseşte fireşte, şi cu gura şi cu mintea, după ce a alergat în sus cu gândul întru cea singuratecă prea dinlăuntru Dumnezească ascundere.

48. Când întoarcerea minţiĭ va privi cu totul spre Dumnezeŭ, şi se va înghiţi partea eĭ cea văzătoare de razele cele prea strălucitoare ale Dumnezeeştiĭ frumuseţĭ, şi fără de formă se va sui întru prostimea şi nehotărârea a unuia celuĭ tăinuit fără de chip, şi se va face ea una cu sineşĭ, prin întindere în sus şi privirea sa cea către unul, întru suflarea asupra eĭ a Duhuluĭ: atuncea arătat să face a aşăzământuluĭ celuĭ pruncesc la însuşĭ înţălegerea. Şi gustă din împărăţiea luĭ Dumnezeŭ celuĭ negrăit şi maĭ presus de fire, după cuvântul Domnuluĭ care grăiaşte „De nu vă veţĭ întoarce, şi nu vă veţĭ face ca prunciĭ, nu veţĭ intra întru împărăţiea Cerurilor" (Mat. **18**.3) [35]. Pentru că atuncea deslegată şi neţinută cu totul despre toate să face mintea, fiindcă s-a suit maĭ presus de toate hotarele a toată cunoştinţa, a orĭce fel de înţălegere a toată alcătuirea din părţĭ, a orĭce fel de văpsire prin felurime, şi fiindcă să întinde în sus la cel negrăit şi maĭ presus de minte necunoscut. Drept aceea cu adevărat şi tace fireşte pentru cea a sa aşăzare, care nu numaĭ maĭ presus de cuvânt, ci şi maĭ presus de lucrare gânditoare este; Fiindcă are cu cel tăinuit şi fără de chip, pre lucrul cel maĭ presus de lumină, şi vesel, şi dulce, pre cât să înţălege la îndulcirea cea gândită.

49. Întru chipul cel fără de chip, şi din frumuseţea cea prea luminată nematerialnică, şi nealcătuită din părţĭ, şi întru faţă prea simplă văd pre Dumnezeŭ văzătoriĭ cu chip de unul, încoronându-să împrejur cu nemărginite bunătăţĭ; strălucindu-să cu nenumărate frumuseţĭ; Ca pre o minte care cu chip de raze împrejur străluceşte pre toţĭ cu înfrumuseţarea în chipul luminiĭ; Ca pre o bogăţie negrăită şi nepovestită; Ca pre o izvorâtoare îndestulătoare, nemărginit izvorâtoare, şi pururea curgătoare de bunătate, şi de frumuseţă; Ca pre o comoară a slaveĭ prea plină, fără de fund, nedeşărtată, de multă veselie prea mult prea umplând pre minţile cele fără de ochĭ. Fiindcă bucurie şi îndulcire a sufletuluĭ cu veselie nestricăcioasă după curgere, pururea curgătoare curge de jur împrejur cu taină dintru Dumnezeasca aceea şi maĭ presus de lumină unime, care maĭ presus să află întru ascundere neintrată. Şi încă văd cât de mare, şi cât de neurmat noian să varsă dintru acea necuprinsă a bunătăţiĭ ceĭ negrăite, şi a dragosteĭ ceĭ netălmăcite, şi al purtăriĭ de grijă ceĭ neînţălese, întru putere nehotărâtă, şi înţălepciune negrăită şi de Îngerĭ, şi de însuşĭ Serafimiĭ neînţălese lucrurĭ văd, care sunt maĭ presus de toată mintea. Şi încă şi pre cele ce ca cum să zămislesc întru noĭ dintru veacul cest de acum prin negrăit cuvânt, iar întru cel ce va să fie, vin întru a sa stare împlinindu-să, şi ca cum de a doua oară să nasc şi să săvârşăsc; Care înspăimântează şi pre mintea cea Heruvimicească, şi numaĭ oarecum umbros puind gând a să socoti. Pentru aceasta, O! bunătate, şi sfat a luĭ Dumnezeŭ, şi dragoste, şi blândeţă, şi putere, şi înţălepciune, şi Dumnezeească purtare de grijă! Cu adevărat „Fericiţĭ cărora s-aŭ ertat fărădelegile, şi cărora li s-aŭ acoperit păcatele: (Ps. **31**.1) [36]. Şi „Fericit omul pre carele îl va pedepsi Domnul, şi din legea Sa –şĭ a Duhuluĭ –, îl va învăţa pre el" (Ps. **93**.12) [37].

50. Întru Duhul şi întru adevărul să descopere cele ce sunt nevăzute adecă de ceĭ ce sunt în lume, fiindcă nu pot să ia pre Duhul cel Sfânt, precum Domnul a arătat cu hotărâre (Ioan **14**.17) [38]. Iar cărora prea de folos le este aceea, adecă a să depărta, şi departe a şedea de lume, şi de cele din lume, şi prin Dumnezeescul dar al luminăriĭ, lumină de gând pre ochiĭ inimilor răsărind cel dintru înălţime al Soareluĭ celuĭ gânditor; şi li s-aŭ făcut sprijinire lor de la Dumnezeŭ, întrucât să puie suişurĭ întru inimile lor, şi să se lumineze cu veselie, cu strălucire de Dumnezeŭ văzătoare, precum este cu cuviinţă: întru acestea să văd prea luminos, şi altele prea multe şi Dumnezeeştĭ, şi gândite, şi vrednice de Dumnezeasca vedere. Încă şi venirea în starea de a doua oară care va să fie vecĭnică

---

[35] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **18**, 3: "Şi a zis: Adevărat zic vouă: De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor".

[36] *Psalmii*, **31**, 1: "Fericiţi cărora s-au iertat fărădelegile şi cărora s-au acoperit păcatele".

[37] *Idem*, **93**, 12: "Fericit este omul pe care-l vei certa, Doamne, şi din legea Ta îl vei învăţa pe el".

[38] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 17: "Duhul Adevărului pe care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaşte; voi Îl cunoaşteţi, că rămâne în voi şi în voi va fi!".

şi neabătută, celor ce cu cuvioşie aŭ vieţuit cum va fi, nu numaĭ simţită, ci încă şi maĭ presus de minte. Pentru că cu totul se vor schimba atuncea, toţĭ făcându-să aĭ celuĭ maĭ presus de minte, şi aĭ ceĭ maĭ presus de toată gândirea, şi vieţuind şi desfătându-să ca nişte Dumnezeĭ cu punerea, înaintea celuĭ din fire Dumnezeŭ, desfătându-să şi bucurându-să de bunătăţile cele maĭ presus de fire; Care sar înainte dintru cel desăvârşit şi singur din fire Dumnezeŭ; stând împrejurul acestuea, şi prea cu Sfinţănie, şi prea curat săvârşăsc cea Dumnezească şi maĭ presus de minte prăznuire, şi una fiind bucuriea şi sărbătoarea cea maĭ presus de veselie, a prea lăudateĭ aceiĭ veseliĭ, împreună cu toate rânduelile Îngerilor cele gândite. Multă oarecare negândită este curgerea aceea a veselieĭ ceĭ nestricate, a celor maĭ presus de frumuseţă. Pentru că dacă simţita frumuseţă ce să apropie de minte prin organul cel simţitor, fiind hotărâtă, şi curgătoare, nicĭ neamestecată, nicĭ nezidită, însă veselie nu fără de har să obicĭnueşte a pricinui în suflet; nu departe este celor ce aŭ minte, şi socotită măsură, să înţăleagă şi să priceapă, ce s-ar fi putut face întru cele ce sunt nu gândite, ci şi maĭ presus de minte nehotărâte, şi necurgătoare (nestricate) ajungând? Care din Dumnezeŭ dintru carele sunt, toată frumuseţa şi bunătatea izvorând; cele ce nu zidite, nu începute sunt, ci maĭ vârtos pentru veselie şi bucurie, şi Dumnezeeasca vieaţă, şi după vredniciea veacuļuĭ aceluia şi aşăzarea.

51. După ce aŭ lăsat mintea pre întinderile cele cu întindere de loc, ale vremiĭ, şi ale loculuĭ, şi osebirele cele hotărâtoare ale firelor, şi după ce le-aŭ trecut pre acestea, goală să face întru adevăr, cu prostimea cea cu chip de unul, şi cu vieaţa cea cu nemeşteşugire şi fără de chip. Şi după ce fără de tot acoperământul şi învălirea, prin negândite, şi negrăite, întru începătorie, şi necuprindere, şi nemărginire, şi nehotărâre, maĭ presus de fire s-a suit către nemărginire, în inimă de Duhul mişcată prin Dumnezeasca putere şi strălucire, care să pare cum că şi ea să întinde cu vederea minţiĭ: atuncea pacea luĭ Dumnezeŭ răsare în suflet; şi bucuriea cea negrăită a Sfântuluĭ Duh; şi netălmăcită veselie să varsă într-însul, şi înspăimântarea cea maĭ departe de cunoştinţă îl ţine pre dânsul, când tăinuit cântă: nu arăta-se-va „ci să vede Dumnezeul Dumnezeilor în Sion" adecă în mintea ceea ce către cele de sus călătoreşte, şi spre cele înalte priveşte; „Doamne Dumnezeul puterilor, fericit este omul cel ce nădăjdueşte spre Tine" (Ps. **83**.13)[39].

52. Când mintea luminată fiind, zace întru înspăimântărĭ de negândita tălmăcire, întru Dumnezeŭ şi întru cele Dumnezeeştĭ privindu-să pre sine, atuncea mănâncă, pre cât este cu putinţă, roadele cele adevărate ale cunoştinţeĭ ceĭ Duhovniceştĭ, şi Dumnezeŭ să lucrează, şi să bucură, şi întru Dumnezeeştiĭ înţălegerĭ sporeşte; Grăind adecă nicĭdecum nimica, nicĭ oarecum mutându-să din loc în loc, nicĭ înlăuntru, nicĭ afară după aşăzământ. Dar nicĭ socotind, ci văzând gânditor cu chip de unul, întru lumina adevăruluĭ şi a Duhuluĭ desfătându-să, nemutate făcând pre cele ce să văd.

53. Când faţa minţiĭ privind înlăuntru inimiĭ, vede pre strălucirea Duhuluĭ din-Trânsul izvorând cu de-a pururea izvorâre, atuncea foarte este vremea ca să tacă.

54. Când toată faţa cea de gând va vedea pre Dumnezeŭ, iar maĭ vârtos când toată mintea va ajunge înlăuntru luĭ Dumnezeŭ, saŭ ca aşa să zic, când Dumnezeŭ va fi în toată mintea: atuncea adecă şi maĭ mult fireşte vremea este să tacă.

55. Când mintea întru împărtăşirea Duhuluĭ prin vedere, întru adevăr lângă Dumnezeŭ stând, şi de slava din faţa luĭ Dumnezeŭ, şi de strălucire după chipul cel după putinţă se va îndulci, să cuvine prea cu cuviinţă a tăcea, şi cu linişte, şi cu nerăspândire a privi. Iar dacă oarecare întunerec neguros în oareşĭcare chip, între minte şi între Dumnezeŭ se va pune de năprasnă, ca pre oarecare cu chip de lumină şi aprins foc, după socoteală firească, să cuvine a arunca împrotiva întunereculuĭ cuvânt, adecă cu scurtare grăind. Însă al Dumnezeeştiĭ arătărĭ, ca întru acest chip maĭ degrab, după ce va răsipi pre întunĕrecul cel neguros cu lumina şi cu ferbinţala (luĭ), şi după potrivă îndată să

[39] *Psalmii*, **83**, 13: "Doamne al puterilor, fericit este omul cel ce nădăjduieşte întru Tine".

poată să fie împreună cu Dumnezeŭ precum maĭ înainte, şi să vadă pre frumuseţa luĭ, şi precum este cu cuviinţă să se îndulcească de dânsa, şi să se înfrumuseţăze, şi să pătimească în scurt să zic, cele ce săvârşesc după privire de gând a minţiĭ, din Dumnezeŭ, prin primiirea de vieaţă făcătoruluĭ Duh. Şi încă cu adevărat să se lăţască, şi să se slobozască întru adevărul şi întru Duhul, prin Dumnezeŭ, de toate şi de însuşĭ cele împrejurul luĭ Dumnezeŭ. Acest lucru cu adevărat cu cuviinţă, şi cu urmare văzătorul îl săvârşaşte. Însă cela ce ia aminte la singură lucrarea, mult lipseşte ca să se ţie de un aşăzământ ca acesta; Fiindcă nu s-a unit cu adevărat la sineşĭ, şi prin sineşĭ la Dumnezeŭ. Decĭ nu este minune să cânte acesta saŭ să grăească în oareşcare chip din cele Dumnezeeştĭ, şi multe cu adevărat şi adeseorĭ prin cele dese de aicea, ca cum lovirĭ la războiŭ, şi înfricoşând şi izgonind pre cela ce ne vrăjmueşte pre noĭ prea mult şi cu osârdine ne luptă. Pentru că îĭ va veni vremea cu urmare şi acestuia, dacă va răbda cu adevărat din suflarea asupră-ĭ cea Duhovnicească; când strălucirele cele ca în chip de scânteĭ ale celor multe Dumnezeeştĭ aude, şi cântărĭ, şi cuvinte se vor aduna cu adevărat întru o văpaie; când şi pre vrăjmaşul cu lesnire şi cu rană de moarte îl va lovi, arzând adecă şi despărţind, saŭ maĭ vârtos prăpădind pre întunerecul acela. Iar pre sineşĭ cu văpae şi înferbântare, şi prea mult iarăşĭ Dumnezeŭ întru tăcere cântând din inimă şi înspăimântându-să, şi prea multe minunĭ prea slăvite ale tainelor lui şi arătându-i-să. Pentru că nu cu necuviinţă ceĭ ce sufăr pre Domnul să fericesc, saŭ că vremea înainte sporind moştenesc ca nişte blânzi pământul cel de gând al făgăduinţiĭ, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

56. Când mintea cu fieştecarele din vărsările de lumină ale Duhuluĭ strălucindu-să să uimeşte, şi nu să dumereşte, şi către cel nemărginit şi nehotărât pre sineşĭ să înţălege că să întinde şi să schimbă: atuncea vremea e ca să tacă.

57. Iar când ca cum să cunoaşte că s-a ostenit cu prea luminata vedere, şi voeşte ca să scoaţă cuvânt, ca din întindere slăbind în oarecare chip să dobândească odihnă: atuncea fireşte vremea este ca să grăească; Însă cu scurtime graiurĭ, şi însăşĭ ale Dumnezeeştiĭ strălucirĭ.

58. Când mintea prin mijloc de ape, scăpând de Faraon cel de gând va trece noaptea sa întru lumină de foc, şi întru acoperământ de nor ziua sa (Eş. **40**.35)[40]: atuncea din tăcerea cea binecuvântată vremea soseşte a liniştireĭ, şi cu adevărat începătură de curăţire a sufletuluĭ. Iar când aceştiea cumplitul Amalic cel de gând se va împrotivi, şi neamurile care îĭ urmează luĭ oprind trecerea cea către pământul făgăduinţiĭ: atuncea vremea cuviincioasă este ca să grăească. Însă către Dumnezeŭ întru lucrare de gând, şi întru a sa vedere; dedesubt ţiindu-i-să mâinele, ca a luĭ Moisi de demult, de Aron şi de Or (Eş.**16**.12)[41].

59. Când dintru adâncul izvoruluĭ celuĭ Dumnezeesc, şi din privirea cea de gând, din inimă izvorăşte putere Duhovnicească: fireşte soseşte vremea ca să tacă. Pentru că atuncea negrăit să săvârşaşte slujba şi încă închinăciunea a luĭ Dumnezeŭ de minte, întru adevăr şi întru Duhul, şi aceasta-ĭ adevărată simţire gândită.

60. Când dintru privire de gând către Dumnezeŭ, cu totul adecă partea cea gânditoare a aufletuluĭ s-aŭ umplut de Dumnezeească înspăimântare, iar cea înţelegătoare de vedere, şi încă de veselie sufletească cu neîndoire: atuncea vremea este ca să tacă. Pentru că între Duhul cu bună simţire cu adevărat, cu strângere la un loc mintea îl priveşte, şi închinându-să slăveşte cu înspăimântare pre Dumnezeŭ cela ce străluceşte întru dânsa.

61. Ceĭ ce întru Duhul şi întru adevăr, după bună potrivire să închină luĭ Dumnezeŭ, şi Luĭ îĭ slujaşte după cuviinţă, nu numaĭ în loc i să închină şi ăĭ slujaşte, ci nimic maĭ puţin după potrivă,

[40] *Ieşirea*, **40**, 35: "Şi Moise n-a putut să intre în cortul adunării, pentru că-l cuprinsese pe acesta norul şi slava Domnului umpluse locaşul".

[41] *Idem*, **16**, 12: "«Am auzit cârtirea fiilor lui Israel. Spune-le dar: Diseară carne veţi mânca, iar dimineaţă vă veţi sătura de pâine şi veţi cunoaşte că eu, Domnul, sunt Dumnezeul vostru»".

nicĭ întru cuvântul cel prin buze grăit. Că precum simţirea cea de gând dintru îndreptare suită fiind sus la cel nescris împrejur, şi al căruia nu este nicĭ un loc de odihnă, nu voeşte în loc a să închina. Întru acest chip cu adevărat cu cuviinţă, ca ceea ce s-aŭ atins de adevărul celuĭ nemărginit, şi nehotărât, şi fără de început, şi fără de chip, şi desăvârşit şi neamestecat, şi cu totul să zicem maĭ presus de minte, prin felurime de cuvinte, şi prin hotărârea grăireĭ prin buze, a i să închina, şi cu urmare a-ĭ sluji, nicĭdecum fireşte nu sufere, când adecă vremea va veni ca să strălucească în minte cu chip de unul, cunoştinţa adevăruluĭ, dintru amelinţarea şi suflarea asupră a Duhuluĭ. Întru care vreme cu totuluĭ tot despre toate slobodă mintea făcându-să, şi încă şi pre sineşĭ trecându-să în oarecare chip, nu numaĭ negrăire, ci şi negândire cu bună cuviinţă cu adevărat iscuseşte, ca ceea ce să îndeletniceşte şi priveşte la cele maĭ înalte şi de cuvânt şi de minte, prin luminarea cea de gând, cu veselie şi cu înspăimântare nemişcându-să, şi nemutată cu totul dintru cea fără de ochĭ aruncare de gând, după oarecare chip făcută fiind, prin unirea cea maĭ presus de sineşĭ.

62. Să cuvine mintea luând minte în sineşĭ, cu păzire a îndrepta pre aşăzarea sa cea de gând, cu pricepere, şi cu înţălepciune, împreună şi cu Dreptate. Şi când se va simţi pre sine că priveşte tainele cele simple şi neînchipuite ale Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ, întru tăcere liniştită să stea îndată nu fără de mirare, dar însă nu departe de a sa inimă care să lucrează întru Duhul şi încă să luminează. Pentru că este vremea atuncea nu numaĭ a liniştireĭ tuturor simţirelor despre cele simţite lucrurĭ cu totul, ci şi a tăcereĭ nu maĭ puţin despre orĭce cuvânt ce aleargă. Iar maĭ vârtos celor cunoscătorĭ (de să cuvine ceva a le zice) le este vremea şi a liniştireĭ ceĭ de gând obişnuite, şi a nevedereĭ. Pentru că maĭ pre scurt să cuvine a meşteşugi pre nemişcare în simţirĭ, în cuvinte, în gândire, ca mintea cu dreaptă nemerire, şi precum să cade, prea sânguratecă întru vedere cu chip de unul, şi cu chip sânguratec, aceluĭ unuia şi singur întreit Dumnezeŭ, să Poată cu slobozenie a vedea după chip putincios pre nemărginirea cea maĭ presus de gândire, şi neîncepătoriea, şi încă necuprinderea, şi pre celelalte în scurt a zice, cele Dumnezeeştĭ, şi neschimbate, şi slobode, şi a să uni cu vederea împreună schimbată fiind şi întinsă, şi cu totul cu chip de Dumnezeŭ făcută fiind, prin darul cel Dumnezeesc, împreună cu veselie şi cu minune. Iar de vreme ce mintea de o aşăzare ca aceasta, pururea a să ţinea ar fi voit, de ar fi fost cu putinţă, dar nu poate, şi schimbată fiind şi vieţuind împreună cu lucrurĭ schimbătoare, şi împreună fiind alcătuită oarecum cu trup şi cu lucrurĭ împrejur stătătoare: cu bună ştiinţă să cuvine a nu să depărta departe căzând din vederea cea cu chip de unul, nicĭ multe a grăi, ci puţine adecă a grăi, şi acestea încă din Dumnezeeştile străluciri întru dânsa. Ca nu numaĭ să poată iarăşi a să întoarce către unirea luĭ Dumnezeŭ cea maĭ presus de minte, ci şi maĭ luminată unirea să simţă, şi cu nimic maĭ puţin şi maĭ statornică. Pentru că pre cât mintea păzeşte strângerea şi nerevărsarea câtuşĭ decât, pre atâta întoarcerea eĭ către Dumnezeasca unire maĭ degrab să face, şi cu maĭ luminoase raze să uneşte, şi încă maĭ cu roadă întru adevăr, cu împreună obicĭnuinţa cea către cele Dumnezeeştĭ.

63. Când mintea din privirea cea de gând cu pătimire lipindu-să, şi de Dumnezeasca arătare cea cu chip de unul se va schimba, şi de cel necunoscut împrejur se va străluci, de cel prea depărtat de toată cunoştinţa şi nedespărţită se va face, şi simplă, şi nehotărâtă, ca sub nor cu sângurime lumina frumuseţiĭ nescrisă împrejur privindu-o, pentru covârşitoarea prostime; fără de chip pentru covârşirea a tot chipul, fără de început pentru covârşirea a tot începutul orĭ în ce chip ar fi fost; pre aceea adecă necuprinsă, dar pre hotarul tuturor lucrurilor, şi pre orĭce fel de cuprindere şi unime întru sine cuprinzându-le, şi pre toate umplându-le ca o prea plină, dar aceea nemărginită fiind, şi în scurt cuprinzător să zic, când pentru trecerea cu vederea a tuturor celor ce sunt, întru privirea aceluĭ unuia pre toate le va vedea, prin cuvânt negrăit al puteriĭ ceĭ nematerialnice maĭ presus de gând, atuncea este vremea a tăcea, şi tăinuit şi maĭ presus de lume, şi ca aşa să zic, fără de ochĭ şi fără de grăire a să desfăta cu îndulcirea cea cu chip singuratec, întru maĭ Dumnezeească învăţătură de taină a adevăruluĭ. Dar când cele grăite sunt departe de la minte, şi împrejurul eĭ să vede despărţire,

atuncea este vremea a grăi. Dar însă a grăi vrednice de suirea în sus către tăcere. Pentru că prea cu covârşire maĭ bună decât tot cuvântul s-ar fi putut zice, şi prea cu cuvârşire tăcerea cea maĭ presus de cuvânt, cea în bună vreme. Precum şi Solomon cel prea minunat, maĭ înainte rânduind, pre aceasta zice „Vremea este a tăcea, apoĭ vremea a grăi" (Ecl.3.7)[42]. Deci prea bun lucru este tăcerea cea în bună vreme, şi cu adevărat a părţiĭ ceĭ dintăĭ. Iar dacă cumva încă nu este de faţă aceasta, nicĭ încă la cele maĭ presus de cuvânt mintea cu chip de unul nu ar fi putut nemeri, dar încaĭ aceea, adecă a grăi în bună vreme fie dar a doua parte. Dar pentru ca să fi fost de un neam aceea adecă a grăi, şi aproape cu aceea adecă a tăcea, precum aceea adecă a tăcea, aşa şi aceea adecă a grăi în vreme săvârşască-se, şi către aceea adecă a nu grăi sârguească-se să vie prin aceea adecă a grăi, şi a socoti pururea pre cele Dumnezeeştĭ, şi pre Ziditorul eĭ ca întru o oglindă a-l privi, pre cât este cu putinţă, care povesteşte pentru Dânsul. Şi aceasta este adecă aceea, în vreme a grăi. Dar precum să pare, să cuvine şi întru acest chip oarecum cuprinzător cuvânt să mai însămnăm.

64. După ce mintea pre toate cele de aicea trecându-le, şi maĭ presus suindu-să, şi prin firesc chip cu dragoste va tăcea atuncea este vremea a să desfăta cu lucru maĭ presus de lume, şi negrăit. Vremea a străluciriĭ şi-a luminăriĭ ceĭ de gând, şi a unireĭ minţiĭ, şi a vedereĭ prostime, şi a nehotărâreĭ, şi a nemărginireĭ, şi cunoştinţiĭ ceĭ maĭ presus de lumină; şi în scurt să zic, vremea este a priimireĭ şi a împărţireĭ din înţălepciunea cea Duhovnicească, cu care mintea să săvârşaşte întru îndeletnicirea şi întru tăcere, fiindcă a priimit întru înspăimântare pre veseliea cea negrăită.

65. Când sufletul prin simţirea adevăruluĭ se va simţi pre sineşĭ îmbătându-să de păharul Daruluĭ „ca un puternic" (Ps.22.6)[43] „afară de minte făcându-să, arătat că atuncea vremea e a tăcea.

66. Când aşăzarea omuluĭ celuĭ dinlăuntru voeşte a striga „mulţĭ să scoală asupra mea" (Ps.31.1)[44], atuncea vremea este a grăi. Dar graiurĭ după cum se cuvine, nu deşarte, ci asupra vrăjmaşilor măsurate, şi cuviincioase precum să cuvine.

67. „Când lumina feţiĭ Domnuluĭ se va însemna" (Ps.4.6)[45] cât de aicea să se înfrumuseţeze şi să se lumineze, şi vărsare de Dumnezeasca veselie să cază asupra sufletuluĭ, atuncea cu adevărat vremea este a tăcea.

68. Când va fi văzut rădicându-să asupra luĭ mărturiĭ nedrepte şi cele ce nu cunoaşte întrebând şi turburând (Ps.34.10)[46] atuncea este cu adevărat vremea a grăi, şi încă împrotivă a grăi.

69. Prea din vârf, şi ca cum să zicem prea din margene, încă şi prea înaltă frumuseţă şi bunătate este Dumnezeŭ, întru toate cele ce sunt şi cele ce să gândesc. Însă între toate cele ce să văd, prea cu multă deosebire maĭ bun la fire este omul; şi cu încredinţare maĭ bun decât toate fără de asemănare. Iar prin Darul cu adevărat şi decât toţĭ Îngeriĭ este maĭ presus. Decĭ între prea multe lucrurĭ ce sunt între Dumnezeŭ şi între om, mintea cea văzătoare aproape de cel maĭ presus de gândire uimită să face, când încă dar maĭ luminător cu îndestulare încă nu a cercat. Decĭ carele pre cea lucrătoare în inimă Duhovnicească putere o a gustat, aşĭ fi putut zice poate, la cea prea din margene frumuseţă şi bunătate să sue, adecă la Dumnezeŭ, şi întru Dânsul după dăruire maĭ Dumnezeească intră; Şi îl vede cu chip de unul, şi să uimeşte întru cel maĭ presus de minte adâncă sălăşluire întru tăcere. Şi acest lucru este cu adevărat, precum cineva ar fi putut să-l numească, amanetele sâmbetireĭ ceĭ dintăĭ, al căruia chip a fost sâmbetirea zidireĭ celor ce sunt a luĭ Dumnezeŭ. Şi din altă sâmbetire maĭ mare, şi maĭ întru altfel, a căruia nemincinoasă pildă a fost sâmbetirea cea rămasă noroduluĭ luĭ Dumnezeŭ, arătat

[42] *Ecclesiastul*, 3, 7: "Vreme este să rupi şi vreme să coşi; vreme este să taci şi vreme să grăieşti".
[43] *Psalmii*, 22, 6: "Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă năcăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu şi paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic". În mss. se făcea trimiterea la stihul 7 din Psalmul 22 care nu corespunde citatului din text.
[44] *Idem*, 31, 1: "Fericiţi cărora s-au iertat fărădelegile şi cărora s-au acoperit păcatele".
[45] *Idem*, 4, 6: "Mulţi zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feţei Tale, Doamne!".
[46] *Idem*, 34, 10: "S-au sculat martori nedrepţi şi de cele ce nu ştiam m-au întrebat".

să îndulceşte, după ce către sineşĭ să întoarce de la Dumnezeŭ, şi după ce pre sineşĭ s-a cunoscut ca pre un chip după chipul cel dintâĭ, şi maĭ pre scurt, pre cele între Dumnezeŭ şi între oamneĭ orĭ în ce fel ar fi fost, nu numaĭ la cele maĭ presus de minte şi de socoteală trece călătorind după chip potrivit eişĭ întru minunată uimire, ci şi bucurie nu pre cât ar fi putut cineva să spue are, şi de Duhovnicească veselie să umple, strălucindu-să întru adevăr în tăcere, cu cele asupra eĭ de Dumnezeŭ văzătoare străluciri, şi de Dumnezeŭ lucrătoare lucrări, şi unindu-să întru acest chip cu unimea Dumnezeeştiĭ şi ceĭ maĭ presus de fire Dumnezeirĭ, întru Hristos Iisus.

70. Când (mintea) se va face lepădare a tuturor celor ce s-aŭ făcut, ca cum nu ar fi cele ce sunt, pre cela ce cu adevărat este atuncea mintea negrăit îl năluceşte, şi maĭ presus şi de lucrarea şi de unirea cea de gând, ca ceea ce vede întru adevăr şi întru Duhul prin covârşitoarea nemărginire a celor Dumnezeeştĭ, ce să văd în oarecare chip împrejurul celor ce sunt. Şi să face cu chip de unul, saŭ una ca aşa să zic, cu negrăire de negrăire fiind ţinută, plină de dragoste, plină de bucurie, însă nu prost, ci de acea bucurie care să face din lucrarea Duhuluĭ, ceea ce este desfătare deopotrivă cu a Îngerilor.

71. Precum nicĭdecum cu totul Doamne nu eştĭ înţăles după fiinţă de nicĭ una, orĭ în ce fel de fire, şi cuvântătoare şi gânditoare, saŭ maĭ pre scurt de cunoştinţă ziditoare, nicĭ măcar Heruvimiĭ, ci maĭ presus afară stai de toată cunoştinţa, cu nemărginire nemărginit, fără de margene; Aşa stăpâne şi cele împrejurul tăŭ, cu totul nemărginite şi nehotărâte sunt. Decĭ îndată întru început puitoruluĭ de lege al aşăzământuluĭ celuĭ vechiŭ luĭ Moisi, prin necovârşitoare purtare de grijă I-aĭ poruncit să te propoveduească pre Tine că: Tu eştĭ cela ce este, şi cela ce grăeşte, dar şi întru acest chip Tu iarăşĭ prea nemincinos eştĭ, şi cela ce singur eştĭ adevărul cel desăvârşit, că aĭ grăit pentru oarecare dintru ale Tale când te-aĭ arătat lor, însă numele Tăŭ nu l-aĭ descoperit. Pentru că fără de asemănare este maĭ presus decât tot numele, nu numaĭ dintru acelea câte sunt pre pământ, ci şi dintru acelea ce sunt în Cerurĭ. Pentru că fiinţa pre tine te arată ceĭ plinĭ de lumina ta, dar însă fără de lucrul cel supus carele stă fiinţa cu adevărat, că aşa cu urmare maĭ presus de fiinţă să fi arătat şi gândirea cu totul neavând ceva supus dedesubt. Că prea arătat şi maĭ presus de gândire, şi decât toate cele ce aŭ putere a să cunoaşte, cu nemărginire nemărginit necunoscut şi maĭ presus să te cunoştĭ. Decât vremea desăvârşit te vezĭ maĭ presus fără de început, însuşĭ vieaţă fiind, şi netrecut, de gândirea cea a lucruluĭ cu totul deplin nesimţit fugĭ, Tu cela ce pretutindenea cu totul de faţă eştĭ, şi maĭ presus de totul, ca cela ce eştĭ făcător al totuluĭ, cu deodată ca întru o clipeală cuprindere şi singur; Măcar că şi a firelor celor de gând cuprindere şi loc este netrecută, carele covârşeştĭ pre iuţimea minţiĭ, şi apucĭ înainte prea supţire gândirea eĭ, ca cela ce eştĭ maĭ presus de totul şi mână a tot ţiitoare a totuluĭ te aflĭ, cu chip necălătorit de minte. Şi nicĭ hotarul firelor măcar cât de puţin supus nu eştĭ, pentru că Tu nehotărât eştĭ; Şi nu numaĭ la fire maĭ presus de fire nepriceput, ci şi după cele fireştĭ ce sunt împrejurul tăŭ, ca o înţălepciune maĭ presus de înţălepciune, şi maĭ presus de putere, şi dragoste şi bunătate, maĭ presus decât tot gândul dragosteĭ şi bunătăţiĭ. Ce ar fi putut cineva să te grăească pre Tine, cel ce te grăeştĭ lumină neapropieată? Drept aceea cu adevărat maĭ presus de lumină eştĭ. Ce, Judecător? Dar nu pre toate le cunoştĭ maĭ întâĭ de facere? Unde acestea ale vreunuĭ Judecător? Drept aceea cu adevărat maĭ presus de Judecător prea cu multă deosebire. Dar în ce fel de Ziditor să te grăească pre tine cineva, cela ce cu singură amelinţarea voiĭ zideştĭ, şi maĭ vârtos cu una pre cele multe şi deosebite înmaterialnicite? Iar întru cele nematerialnice, O minune! Pentru adâncul covârşireĭ! Ca să zic aşa, cu o amelinţare a porniriĭ voiĭ, pre cele ale uniĭ firĭ, pentru că Duhovniceştĭ sunt, dar mulţĭ şi prea multe cu de osebirea aşăzământuluĭ, Iar de ar fi voit şi ale feţelor, lucrul cel prea cu totul minunat, şi care scapă prea cu covârşire de toată gândirea celuĭ ce gândeşte. Oare acestea ale vre-unuĭ Ziditor? Nicĭdecum. Drept aceea cu adevărat maĭ presus de Ziditor. Iarăşĭ Ziditor te numeştĭ şi meşter te propovedueştĭ? Şi ce fel de ziditor fără de temelie, pre nicĭ o stare zidind, măcar şi pre cel prea mic lucru, precum Tu Stăpâne pre cel atât de mare pământ,

împreună cu ceĭ atât de marĭ munţĭ aĭ luĭ, şi cu pietrile, şi cu pădurele cele de multe felurĭ întemeindu-l pre dânsul pe nimic, şi maĭ vârtos atât de cu întemeere? Saŭ ce fel de meşter din cele ce nicăire nimica nicĭdecum nu sunt aduce întru fiinţă, şi maĭ vârtos întru o clipeală de ochĭ întru o bună rânduealā, în ce fel atâtea sunt cele meşteşugite de Tine precum aducĭ Tu? Oare ale Tale lucrurĭ de ziditor saŭ de meşter sunt? Cine grăind cele ce să cuvin va zice? Nicĭdecum cu adevărat. Decĭ maĭ presus de ziditor şi de meşter, prea cu multă deosebire eştĭ Tu O! Dumnezeule. Ce chip de dragoste vre-odinioară ar fi putut cineva să cunoască, saŭ să auză, saŭ să plăzmuească în minte, şi câtuşĭ decât măcar, în ce fel prea minunată bunătatea ta, cu prea puternice aşăzământurĭ ale dragosteĭ ne arătate nouă, întru luarea cea ca noĭ, cu totul prea cu iubire de oamenĭ, cât maĭ presus decât toate nădejdile? Pre care lucru cu adevărat văzându-l aceea, cărora prin Dar le este putincioasă vederea, arătat întru noian nemărginit al dragosteĭ şi al purtăriĭ de grijă cu strein chip, şi cu adevărat afară de sineşĭ să fac cu prea iute dorire precum să cuvine, şi pre ale purtăriĭ de grijă aceştiea, după cum să cade să le numească, cu adevărat nu ştiŭ. Pentru că covârşaşte prea cu multă covârşire şi pre minte, şi pre cuvânt, şi pre tot auzul şi gândirea, aşăzământurile cele de dragoste ale înomenireĭ Tale Dumnezeule prea bunule. Tată al tuturor te numeştĭ şi eştĭ? Dar cu negrăire pre orĭce fel de Părintime o covârşaştĭ, şi cu pricina, şi cu stăpânirea, şi cu purtarea de grijă, şi cu împreună ţinerea. Împărat te numeştĭ? Dar cu adevărat nu după partea vredniciei cea de faţă în mult, iar după ceea ce va să fie în puţin, însă nicĭ câtuşĭdecât după cea trecută. Ci cum? Minunat cu slobozenie şi cu prostime, pentru că: „Împărăţiea Ta este împărăţiea tuturor veacurilor" adecă împărăţie deopotrivă aceluĭ de faţă, aceluĭ trecut şi aceluĭ ce va să fie şi „stăpânirea Ta întru tot neamul şi neamul" (Ps. **144**.13) [47]. Aşa întru toate cu totul neamestecat desăvârşit cu nemărăginite măsurĭ maĭ presus eştĭ, neamestecat şi cu slobozenie maĭ presus de toată cea subţire gândire a minţiĭ (ca să zic împreună cu cuprindere pe potrivă) prea foarte şi cu nemărginire afară scos eştĭ, şi Tu neînţălesule Doamne, şi cele dimprejurul Tăŭ; Pre carele nălucindu-le în oarecare chip mintea, mângâere are pentru vederea Ta cea după putinţă ajunsă, şi toată cu suflarea cea asupra a Duhuluĭ făcându-să, ca întru un nor se varsă cu taină; Nicĭ desăvârşit putând a te vedea pre Tine, pentru nemărginita slavă şi neapropierea, dintru care chip cu încetare maĭ presus de lume, încetezĭ negrăit pre ceĭ ce te văd şi deosebesc pre tine minunat; Nicĭ prea cu totul fără a te vedea pre tine fiind. Drept aceea cu odihnă Dumnezească şi maĭ presus de fire îĭ odihneştĭ pre dânşiĭ, negrăitule, negânditule, nescrisule împrejur, necuprinsule, şi ca un scurt să zic, la toate nemărginitule, adecă şi la fiinţă, şi la lucrare, AMIN.

72. Când mintea departe de multa gândire, după ce a scuturat de la sineşĭ pre gândurile cele după fire osebite, şi în multe părţĭ dejghinate, maĭ presus să află de răspirea cea de gând; Întru suflarea asupră-ĭ şi împărtăşirea Duhuluĭ Sfânt carele o face pre dânsa una, şi asupra inimeĭ totdeauna cu izvorâre suflă, şi după ce cu iubire voeşte a petrece adeseaorĭ întru Dumnezeeştile locurĭ, cu nălucirele cele pentru Dumnezeŭ ca cum s-ar fi felurit, întrucât prin una privire de gând cu deodată cuprindere, să privească ca în oglindă cu chip de unul pre cele atâtea de marĭ câte sunt împrejurul luĭ Dumnezeŭ şi negrăite cu dorirea: atuncea prea arătat să face aĭ Dumnezeeştiĭ încetărĭ, îndulcindu-să din ajutorul şi Dumnezeasca pace, şi maĭ de multe orĭ din Sfânta odihnă cea liniştită din inimă, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

73. Când mintea vorbind cu Dumnezeŭ, şi să roagă ca oarecare fiŭ cu un părinte prea iubitor de fiĭ pentru dieată, şi pre lumina luĭ Hristos văzându-o, negrăit să veseleşte înspăimântându-să prea cu dorire, dor chear Dumnezeesc şi maĭ presus de fire pre lucrarea Sfântuluĭ Duh cunoscându-o întru inima sa şi maĭ presus de Dumnezeeştile arătărĭ întru dânsa, şi săvârşindu-să voeşte a zbura maĭ presus cu taină şi maĭ presus de lume: atuncea cu adevărat încetează de toate lucrurile sale, maĭ

[47] *Psalmii*, **144**, 13: "Împărăţia Ta este împărăţia tuturor veacurilor, iar stăpânirea Ta din neam în neam. Credincios este Domnul întru cuvintele Sale şi cuvios întru toate lucrurile Sale".

presus de a gândi, după ce gândeşte, făcându-să, şi cu minune cu îndulcire pătimind, şi cu adevărat odihnind întru pacea de viaţă Făcător Duhul luĭ Hristos.

74. Încetat-aŭ Dumnezeŭ de toate lucrurile carele aŭ început a le face (Fac.2.2)[48]; Însă după cea întru cuvânt şi întru Duhul împlinire a celor ce s-aŭ făcut. Cu deopotrivă chip şi mintea ceea ce e asemenea cu Dumnezeŭ încetează de toate lucrurile sale, care a început întru început a le face, spre împreună plinirea lumiĭ ceĭ după fapta bună gândită. Însă după ce de al doilea a socotit, şi după ce oarecum a netezit întru Cuvântul luĭ Dumnezeŭ, şi întru Duhul cel făcător de vieaţă pre toată lumea, împreună şi pre cele întru dânsa gândite din destul. Şi după ce s-a suit de la acestea, iarăşĭ întru Cuvântul luĭ Dumnezeŭ şi întru Duhul, la cele oarecum grăite „Me-ta-fisica" (adecă la cele după cele fireştĭ), şi după ce maĭ presus s-a suit la cele neamestecate şi slobode tainice minunĭ ale Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ, atuncea să face întru încetare, şi din odihnă şi din pace multă, prea foarte să îndulceşte întru adevăr gânditor, şi încă să înDumnezeeşte întru lumină a cunoştinţeĭ, şi întru împărtăşire a Duhuluĭ celuĭ făcător de vieaţă, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

75. Precum după ce a încetat Dumnezeŭ, nu de toate lucrurile sale a încetat, ci numaĭ de cele ce a început a le face; *Dar de cele fără de început şi nezidite, şi ca cum care îĭ sunt Luĭ lucrărĭ fireştĭ nu* a încetat. Aşa deopotrivă, cu Dumnezeească urmare şi mintea, după ce a cercat prin Cuvântul cel Dumnezeesc, şi prin Duhul cel făcător de vieaţă, şi aŭ trecut prin zidirea ceea ce să vede, nu de lucrurile cele ce îĭ sunt eĭ fireştĭ, şi care nicĭ s-aŭ început, nicĭ încă să sfârşesc încetează, nicĭdecum; Ci de lucrurile cele ce să văd încetează, de cele ce să încep şi să sfârşesc, dintru acestea şi încetarea cea firească după nemişcare urmând ceiĭ ce aŭ încetat, urmează stăriĭ ceĭ Cereştĭ a minţiĭ. Pentru că de nu s-ar fi făcut pururea mişcătoare prin suflarea asupră-ĭ, cea făcătoare de vieaţă, cea de-a pururea a Duhuluĭ, pentru privirea în sus cunoscătoare a celor ce să văd, nicĭ de este încetare de gând va cunoaşte, care cu chip de Unul să învârteşte împrejurul sângur luĭ Dumnezeŭ cu de-a pururea mişcare, şi înDumnezeeşte pre părtaşul aceştiea, întru odihna cea întru Hristos care este şi netălmăcită, şi negrăită.

76. „Să nu te sârgueştĭ, zice Solomon, a scoate graiŭ înaintea feţiĭ Domnuluĭ, Că Dumnezeŭ este în Cer sus, şi tu pre pământ jos" (Eclis.5.1)[49]. O! cât de prea arătată, şi cu dreaptă nemereală, şi dă, şi luminează ce este vremea tăceriĭ. Pentru că arătat grăeşte: De vreme ce tu jos pre pământ fiind, înaintea feţiĭ Domnuluĭ celuĭ din cerurĭ care este sus eştĭ, şi a atâta Dar te-aĭ învrednicit, întrucât cel de jos să cugeţĭ cele de sus şi să le socoteştĭ. Cu gândirea puindu-te a sta înaintea feţiĭ Domnuluĭ, să nu te sârgueştĭ a scoate graiŭ, pentru că este vreme a tăceriĭ. Să nu voeştĭ gânditor lucrându-te de adevăr, şi cu chip de unul, şi cu chip Dumnezeesc (pentru că aceasta este înaintea feţiĭ Domnuluĭ a fĭ) când pre cele ce sunt multe împrejurul luĭ Dumnezeŭ cu chip sânguratec mintea le vede, şi cu prostime, şi cu una aruncătură de gând întru Dumnezeŭ; să nu te sârgueştĭ zic, această patimă şi înaintea feţiĭ Domnuluĭ stând, graiŭ a scoate. S-aŭ întru acest chip dacă veĭ face, pre sineţĭ te-aĭ fi sârguit de bună voie, fără de bună ştiinţă, a te pogorî, şi a te lăsa jos. S-aŭ şi întracest chip ar fi fost cu putinţă celor ce tâlcuesc înţălegerea graiuluĭ acestuia să grăească. Aŭ fost când era firea cea omenească nevătămată, şi pentru aceasta după dreptate departe de rele, aproape fiind de Dumnezeŭ, şi pre Dumnezeŭ văzându-l, şi pre frumuseţa feţiĭ Luĭ întru Adam strămoşul, desfătându-să cu bucurie, împreună cu minune întru desfă-tare nematerialnică, gândită, Cerească şi nestricată. Pentru că întru adevăr mult dar prea să vărsasă întru sufletul omuluĭ aceluĭ dintâĭ, şi mintea cea cu chip Dumnezeesc a aceluia plină era cu multe vederĭ cunoscătoare, şi întinderĭ sus

[48] *Facerea*, **2**, 2: "Şi a sfârşit Dumnezeu în ziua a şasea lucrarea Sa, pe care a făcut-o; Iar în ziua a şaptea S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut".

[49] *Ecclesiastul*, **5**, 1: "Nu te grăbi să deschizi gura ta şi inima ta să nu se pripească să scoată o vorbă înainte lui Dumnezeu, că Dumnezeu este în ceruri, iar tu pe pământ; pentru aceasta să fie cuvintele tale puţine".

către Dumnezeŭ. În Raiŭ simţit (era), şi avea îndulcire de cele gânditoare; şi ca aşa să numesc, fericită vieaţă, fiindcă cu adevărat cu sine era unit şi Dumnezeŭ, şi întru sine petrecea şi întru Dumnezeŭ, precum este cu cuviinţă. De vreme ce să apucasă de starea cea cu chip de unul, şi cu Dumnezeesc chip cu adevărat, şi foarte cu cuviinţă ca cela ce să făcusă după chipul luĭ Dumnezeŭ. Ci acestea adecă bunătăţĭ de la Dumnezeŭ, ca întru scurtare să zic, toate pentru noĭ era. Iar vrăjmaşuluĭ buneĭ soarte şi slaveĭ noastre pierzătorul drac, care să lovisă de zavistie, suferit acest lucru nu i-aŭ fost. Că cum? Şi decĭ mult iscusit aŭ fost a tot perzătorul acesta a amăgi şi a aţâţa pre nădejdea noastră, ca cum prin sfătuire prin blânde cuvinte, şi a zgândărĭ pre pofta către Dumnezeire maĭ înaltă decât ceea ce aveam, pre îndreptarea porunciĭ luĭ Dumnezeŭ clevetindu-o, lucrătorul cel dintâĭ al răutăţiĭ. Dintru care lucru cu adevărat peirea înşălăciuneĭ ticăloşaşte o am pătimit, şi de la Dumnezeŭ şi din Dumnezeasca desfătare izgonițĭ ne-am făcut, şi din vieaţa cea cu chip de unul Duhovnicească a minţiĭ, şi dintru a vedea pre a luĭ Dumnezeŭ faţă şi slăvit prefăcându-se de raza Dumnezeeştiĭ frumuseţă, ticăloşaşte am căzut; Şi ne-am aflat, o! să nu fi fost! împărţiţĭ şi dejghinaţĭ * întru alte multe, şi întru vieţile cele împărţite şi deosebite precum nu să cădea bucurându-ne. Întrucât şi pre mulţĭ Dumnezeĭ şi deosebiţĭ a cinsti, în locul a uniea Dumnezeirĭ ceĭ în treĭ Ipostasurĭ, cu adevărat pre ceĭ ce nu sunt Dumnezeĭ, şi draci înşălătorĭ şi vătămătorĭ şi vrăjmaşĭ, am perdut pre cel adevărat unul, şi pre cea una şi unită vieaţă şi rânduealǎ, şi ne-am dejghinat întru multe şi osebite lucrurĭ. Şi puterea noastră cea de gând şi vârtutea, saŭ maĭ bine să zic maĭ potrivit, întinderea cea în sus, a lipsit nu cu necuviinţă, şi întru adânc am venit; nu a unuĭ răŭ măsurat; Şi pre cele de jos, noĭ chipurile luĭ Dumnezeŭ şi petrecătoriĭ ceĭ Cereştĭ şi de sus, noĭ nevredniciĭ nebuneşte am ales a le cugeta.

Dar de vreme ce nu este neschimbată, nicĭ iarăşĭ neplecată firea noastră, este cu putinţă cu adevărat (şi aceasta cu bună socoteală) precum din prea multă slava aceea, la cea prea departe neslavă ticăloşaşte ne-am alunecat, iarăşĭ a ne întoarce, şi sus a privi, şi iarăşĭ a vedea pre prea cinstită faţa luĭ Dumnezeŭ. Însă nu precum întâĭ atâta de aproape, dar cu toate acestea măcar maĭ departe, şi a o vedea şi strălucirea frumuseţiĭ luĭ a pătimi. Pentru că şi Moisi prea Dumnezeescul, şi tot numărul Prorocilor, încă şi Părinţiĭ ceĭ înaintea acestora, Avraam adecă şi ceĭ asemenea cu dânsul, o aŭ văzut pre cât era cu putinţă aceasta, şi prea arătat, şi cu strălucirea cea dintru acea frumuseţă s-aŭ desfătat din destul, şi încă şi înspăimântare pentru slava cea neapropieată eĭ. Uniĭ adecă prin sineşĭ s-aŭ ticăloşit, iar alţiĭ pământ pre sine şi cenuşă s-aŭ socotit şi s-aŭ numit; Iar alţiĭ nicĭ a zice da măcar aŭ putut, pentru covârşirea măririĭ lucruluĭ ce s-a văzut. Decĭ pentru această amorţire de glas şi zăbăvnicie de limbă, s-aŭ defăimat pre sine, şi altă oarecare, pentru raza aceĭ vederĭ maĭ presus de frumuseţă, prea foarte lăudată şi fericită patimă aŭ pătimit cu prea slăvire. Dintru aceasta cu adevărat şi David Dumnezeescul poftind strălucirea frumuseţiĭ feţiĭ Domnuluĭ, striga către Dumnezeŭ jelindu-să „Când voiŭ veni şi mă voiŭ arăta feţiĭ Dumnezeuluĭ meŭ" (Ps.**41**.2) [50]. Şi încă pre aşezarea sufletuluĭ întru care s-a văzut faţa Domnuluĭ vrând să o arate, zice către Dumnezeŭ „Lăcui-vor drepţiĭ împreună cu faţa Ta" (Ps.**139**.13) [51]. Şi încă şi pre tăriea câtă o dă sufletuluĭ faţa luĭ Dumnezeŭ când se vede, cu înţălepciune o a arătat zicând „Întors-aĭ faţa Ta şi m-am făcut turburat" (Ps.**29**.7) [52]. Iar dacă pentru întoarcerea Dumnezieştiĭ feţe să întâmplă turburare, atuncĭ prin starea de faţă aceştiea, şi prin privirea, cu adevărat pace Duhovnicească urmează sufletuluĭ. Iar atâta de prea mare Dar fiind, întrucât după Dumnezeasca dragoste şi după bucurie să

* *dejghinaţi*, formă regională, moldovenească pentru *dezbinaţi*.

[50] *Psalmii*, **41**, 2: "Însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu; când voi veni şi mă voi arăta feţei lui Dumnezeu?".

[51] *Idem*, **139**, 13, (Am decalat de la stihul 14, la stihul 13 trimiterea din mss.): "Iar drepţii vor lăuda numele Tău şi vor locui cei drepţi în faţa Ta".

[52] *Idem*, **29**, 7: "Doamne, întru voia Ta, dat-ai frumuseţii mele putere; dar când Ţi-ai întors faţa Ta, eu m-am tulburat".

arată cele ale Duhuluĭ, orĭ darurĭ să cuvine a le grăi, orĭ mâncăriĭ de roade. Încă şi ceĭ ce vieţuesc cu Sfinţenie şi cu cuvioşie îĭ arată cum că umblă întru lumina feţiĭ Domnuluĭ zicând „Doamne întru lumina feţiĭ Tale vor umbla, şi întru Numele Tăŭ se vor bucura toată ziua" (Ps.**68**.16) [53]; adecă acea zi Duhovnicească, precât trimite omuluĭ celuĭ dinlăuntru Soarele cel de gând şi negrăit pre razele cele neîntinate şi făcătoare de vieaţă ale Luĭ, şi străluceşte în minte simţirea celuĭ maĭ presus de lume. Întru care vreme să rădică de pre pământ, şi la Cer să mută toată aducerea a sufletuluĭ. Şi omul să bucură, şi săltează, şi cântare de laudă precum este cu cuviinţă tocmeşte, şi să veseleşte întru bucurie şi veselie, şi dulceaţă a sufletuluĭ. Câte ar fi putut cineva să spue? Luminându-să şi strălucindu-să cu Lumina Feţiĭ Domnuluĭ.

Drept aceea întru alt loc să roagă Domnuluĭ „Să nu întorcĭ, grăind, faţa Ta de la mine, şi mă voiŭ asemăna celor ce să pogoară în groapă" (Ps.**142**.7) [54], pentru că pricină de întunerec este întoarcerea de la noĭ a feţiĭ Domnuluĭ. Iar întoarcerea către noĭ, pricină este a toată lumina cea gândită, dintru care cu cuviinţă şi de bucurie Duhovnicească, precum şi pentru sineşĭ zice „Însemnatu-s-aŭ preste mine lumina feţiĭ Tale Doamne" şi împreună maĭ adaoge cu cuvântul „dat-aĭ veselie în inima mea" (Ps.**4**.6, 7) [55]; Iarăşĭ din luminarea feţiĭ Domnuluĭ mărturisind că i s-aŭ făcut luĭ şi dăruirea cea Duhovnicească a Dumnezeescului Dar. Şi care oare ar fi fost ceĭ ce staŭ lângă faţa Domnuluĭ şi Luĭ i să roagă, zice că sunt Bogaţiĭ ceĭ dupre gândire aĭ noroduluĭ luĭ Dumnezeŭ; Pentru că cu adevărat Sfinţĭ adecă şi oamenĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ mulţĭ sunt, însă nu toţĭ deobşte este cu putinţă a vedea faţa luĭ Dumnezeŭ, şi a vieţui vieaţă Îngerească pre pământ încă trăind. Mult trebuind până acolo. Pentru că acest lucru este numaĭ acelora singurĭ, care socotesc că se cuvine a sluji luĭ Dumnezeŭ şi a i să închina cu înţălepciune Duhovnicească, şi cu cunoştinţă întru adevăr şi întru Duhul. Căcĭ cu adevărat şi bogaţĭ aĭ noroduluĭ luĭ Dumnezeŭ cu cuviinţă s-ar fi putut zice, fiindcă s-aŭ strălucit înlăuntru cu taine a multora vederĭ, şi multă înţălepciune şi cunoştinţă; Care după Pavel, nu a tuturor este, de vreme ce are adânc de Dumnezească şi Duhovnicească bogăţie. Drept aceea zice „Feţiĭ Tale, – zicând către Dumnezeŭ precum s-aŭ zis minunatul David –, se vor ruga bogaţiĭ noroduluĭ (Psalm **44**.14) [56]. Decĭ pentru aceasta, acesta maĭ mult decât toţĭ ştiindu-le, ca cel ce maĭ mult decât toţĭ să umpluse de Dumnezeasca înţălepciune, Solomon prea slăvitul, prea foarte cu bună potrivire învăţând zice „Să nu te sârgueştĭ a scoate graiŭ înaintea Domnuluĭ. Că Dumnezeŭ este în Cer sus, şi tu pre pământ jos". Când după Dumnezeescul dar te-aĭ fi făcut înaintea feţiĭ Domnuluĭ, după ce întru Dumnezeasca şi cu chip de unul nălucire s-ar fi suit adecă vederea minţiĭ, atuncea vremea este a tăcea. Decĭ să nu te sârgueştĭ a scoate graiŭ nicĭ măcar unul, prosteşte urmând obişnuireĭ ceĭ grăitoare, că nu este vremea atuncea a grăi, pentru că Dumnezeŭ te facĭ tu, pre pământ încă fiind, când vezĭ faţa luĭ Dumnezeŭ celuĭ din cerurĭ cu Îngerească urmare. „Pentru că şi Îngeriĭ, precum Mântuitorul aŭ zis, de-a pururea văd faţa Tatăluĭ vostru celuĭ din Cerurĭ" (Mat.**18**.10) [57]. Drept aceea şi când întru alt loc auzĭ pre Solomon grăind „lumină dreptuluĭ de-a pururea", din vărsarea de lumină a feţiĭ Domnuluĭ să socoteştĭ că pătimesc eĭ aceasta, cu chip

[53] *Psalmii*, **68**. 16: "Dumnezeule, întru mulţimea milei tale auzi-mă, întru adevărul milei Tale".

[54] *Idem*, **142**, 7: "Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu. Nu-Ţi întoarce faţa Ta de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se coboară în mormânt". În mss. trimiterea se face la stihul 8. O nouă decalare de stihuri, conformă cu ediţia *Bibliei* din care se dau citatele în notele de subsol. Indicaţia din mss. este invocată pentru o eventuală confruntare a cronologiei şi uneltelor de lucru folosite de traducătorii *Filocaliei*.

[55] *Idem*, **4**, 6-7:
"6. Mulţi zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feţei Tale, Doamne!
7. Dat-ai veselie în inima mea, mai mare decât veselia pentru rodul lor de grâu, de vin şi de untdelemn ce s-a înmulţit".

[56] *Psalmii*, **44**, 14: "Şi se vor închina Lui fiicele Tirului cu daruri, feţei tale se vor ruga mai-marii poporului".

[57] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **18**, 10: "Vedeţi să nu dispreţuiţi pe vreunul din aceştia mici, că zic vouă: Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri".

Îngeresc după Dumnezeescul Dar, de-a pururea văzând fața Domnuluĭ, dintru care să varsă lumina cea ca un izvor. Pentru că Înger altul, ca să nu zic Dumnezeŭ, omul să face și este pre pământ. Încă și în dăruirea cea iconomisitoare a daruluĭ Domnuluĭ te întorcĭ, făcându-te ceea ce Dumnezeŭ este sus, aceasta tu pre pământ jos, Dumnezeŭ adecă, lucrul cel de mirare, nu trecând prin cuvânt, nicĭ prin gândire mutând și mișcând pre al tăŭ cuget, ca cum gânditor împărțindu-te, ci cu chip de unul aruncând gândirea, și ca un Dumnezeŭ privind fără de ochĭ, și fără de mișcare, după proastă și sânguratecă privire. Și încă desfătându-să întru raza cea prea luminoasă și neapropieată, care sare din fața Domnuluĭ. Decĭ aceasta este starea cea din vârf și râvnită celor ce aŭ pricepere a mințiĭ către Dumnezeŭ; Ceea ce este ca cum am zice floarea curățenieĭ ceĭ gânditoare; Unirea credințiĭ cea rugată de la Dumnezeŭ, care să săvârșaște întru împărtășirea Duhuluĭ; Roada cea bine slăvitoare a Dumnezeeștiĭ și de Dumnezeŭ făcătoareĭ înțălepciunĭ; Temeiul păciĭ ceĭ Duhovniceștĭ; odrasla străluciriĭ, sălașul bucurieĭ ceĭ nenălucite, ușa dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ, pricina izvorâreĭ ceĭ din inimă a apelor celor nedeșertate ale Duhuluĭ; hrana și desfătarea sufletuluĭ cea întru adevăr a Maneĭ ceĭ închipuitoare; Și creșterea și prefacerea Dumnezeeștilor și negrăitelor taine, și începerea descoperirelor; împlinirea adevărată aceluĭ unuia și întâĭ; perirea cea de istov a orĭce fel de gândurĭ; încetarea a toateĭ cugetărĭ, gândirea cea maĭ presus de gândire; pricina înspăimântăriĭ, schimbarea și prefacerea mințiĭ cea maĭ presus de minte către cel neamestecat, și nehotărât, și necuprins, și fără de chip, și fără de formă, și fără de felurime, și fără de mărime, și fără de sumă, nepipăit, și maĭ presus de lume, și maĭ pre scurt, așezarea întoarceriĭ de a doua oară către cea cu chip Dumnezeesc. Decĭ să nu care cumva din neînvățătură, după ce aĭ ajuns întru această stare, și cu oarecare chip Dumnezeesc te lucrezĭ prin iubirea de omenia daruluĭ, să te sârguieștĭ a scoate graiŭ măcar unul înaintea fețiĭ Domnuluĭ. Că Luĭ cea una și firește va fi mărirea, acum și în vecĭ.

77. Mintea vrând a privi pre cele maĭ presus de dânsa gândite, dacă nu prin Dumnezeescul dar împreună lucrătoare către aceasta ar fi avut și pre a sa inimă, neputincioase și neluminate, și turburate lucrurĭ vede. Pentru aceasta și de a sa dulceață, de cea maĭ adevărată lipsită este, măcar deși pentru necunoștință i să pare că să îndulcește, de ceea ce încă nu a gustat dintru aceasta; Precum cu adevărat să pare în oarecare chip că să îndulcește și cel ce mănâncă pâinea cea de ovăz, măcar că prea mult este lipsită de dulceața pâineĭ, pentru necunoștința gustuluĭ a pâineĭ ceĭ din făina curată.

78. După unirea cea de gând a inimeĭ prin darul, fără de rătăcire întru lumină Duhovnicească, mintea vede și să întinde la dorirea sa, care este Dumnezeŭ. După ce cu totul afară de simțire s-a făcut, nevăpsită adecă și nefelurită, și nenălucită de al doilea să face, de nălucirele celor simțite (adecă despre ele).

79. Mintea de Darul spre a privi povățuindu-să, cu adevărat Mannă Duhovnicească de-a pururea mănâncă. Pentru că Manna cea simțită care o mânca Israil, avea adecă putere îndulcitoare vrednică de cuvânt, trupul hrănindu-l. Iar ce era aceea la ființă, necunoscut lucru era. Drept aceea și „Manna" să numea, cuvințelul acesta arătând pre lucrul cel necunoscut. Pentru că „Ce este – aceasta" (Eș.**16**.15) [58]; (Mannă Evreește să tâlcuește «Ce este aceasta») cuvințelul însemnând. Și ceea ce vede mâncându-o, pre ființa aceștiea necunoscându-o, ce este aceasta? zicea. Decĭ de-a pururea și privitorul să minunează în minte, și către sineșĭ ce este aceasta? Zice, care adecă veselește văzându-să, și îngrașă Duhovnicește pre minte mâncându-să, însă de sineșĭ este prea afară de a să gândi, ceea ce este lucru Dumnezeesc și maĭ presus de fire; Și hrănind cu prea slăvire și adăpând pre minte, nesimțit fuge afară de înțălegerea mințiĭ, nu numaĭ ca un lucru ce este nepriceput după ființă, ci și mult maĭ mult ca un nemărginit și nehotărât.

[58] *Ieșirea*, **16**, 15: "Și văzând fiii lui Israel, au zis unii către alții" «Ce e asta?» Că nu știau ce e. Iar Moise le-a zis: «Aceasta e pâinea pe care v-o dă Dumnezeu să o mâncați»".

80. Treĭ sunt cele ce mărturisesc adevărul, aĭ fi putut zice; şi după cuviinţă: Zidirea, scriptura, (şi) întru Duhul. Pentru că din scriptură şi din zidire dacă se văd Duhovniceşte, se vede cel singur neamestecat adevăr, şi cel dintru acesta alcătuit. Şi după ce prin cele zisă trei, aŭ ajuns întru cele de aicea două, şi stă întru dânsele mintea, cale nerătăcită a aflat prin Darul luĭ Hristos. Pentru că a nemerit adecă din adevărul cel neamestecat, înălţime şi adâncime, şi încă şi de gând lăţime nemărginită. Pentru care lucruri şi întru înspăimântare făcându-să, îngrozită fiind cântă. Iar din alcătuitul (adevăr) lângă cele zisă, şi pace a inimiĭ a aflat, şi dragoste, şi bucurie, dintru care pricină înspăimântată fiind cântă cu dragoste. Însă are trebuinţă omul de îndelungare multă a vremiĭ, şi de osteneală, şi de răbdare, ca simţirele în oarecare chip lepădându-le, şi cu mintea rumpând pre cele simţite lucrurĭ, să fi putut sta întru cele gândite; după care vederea adevăruluĭ străluceşte în suflet. Însă nu zic cum că adevărul are trebuinţă de unele ca acestea spre a sa aflare, adecă de îndelungare a vremiĭ spre a să înţălege, saŭ de osteneală şi de răbdare; Ci am zis cum că omul are trebuinţă de acestea, de vreme ce adevărul adecă unul este şi neamestecat, măcar de să şi arată în două părţĭ privindu-să. Şi maĭ în scurt despre toate părţile strigă, pre sineşĭ mărturisidu-să celor ce voesc a vedea. Iar omul alcătuit fiind, şi cu simţirele alcătuit, şi încă prefacerilor supus, şi schimbărilor, iară uneorĭ afară de sineşĭ, şi în oarecare chip însuşĭ împrotiva sa precum nu ştie să face, din părere viclenind, şi cu necredinţă bolind. Şi decĭ prin cele trei acestea, zid adecă prin părere, necredinţă şi viclenie, din adevărul cel ce să mărturiseşte din trei acelea, adecă din scriptură, din zidire, şi din Duhul, ticăloşeşte cade. Pentru aceasta are trebuinţă spre lepădarea cumpliteĭ părerĭ, şi de celelalte (de care am zis că are trebuinţă), şi ca smerindu-să mintea să creadă cu prostime; Şi apoĭ întru acest chip îndată prin scriptură, şi prin zidire întru Duhul, să cunoască arătat nu numaĭ pre cel prea neamestecat adevăr, şi pre cel alcătuit dintr-însul. Şi încă şi ce lucru era care o oprea pre dânsa de vederea adevăruluĭ, şi aş fi putut adăuga că şi o despărţa, şi o depărta de îndulcirea (acestuea).

Decĭ unul este adecă şi singur din fire neamestecat adevărul cel dintâĭ, dintru carele şi cel dintru acesta alcătuit pentru noĭ alcătuiţiĭ. Şi acesta este lucru cel maĭ de pre urmă şi prea bun pus în preajma minţiĭ noastre, pentru care să sârgueşte toată petrecerea şi nevoinţa celor ce s-aŭ purtat după scoposul Duhuluĭ: ca mintea adecă, pre cât este cu putinţă, goală să vază şi să se îndulcească din strălucirea dintru cel dintâĭ şi singur adevăr, şi din cel alcătuit dintru acestea cu chip minunat. Care lucru întru alt chip vreodinioară nu s-ar fi putut face, fără numaĭ prin smerenie şi prin prostime, întru credinţă prin mărturisirea scrintureĭ şi a Zidireĭ întru Duhul. Iar când mintea pre adevărul îl va vedea, precum s-aŭ zis, întru câte trei puterile sale, prin mărturiea celor maĭ sus zisă trei, atuncea iarăşĭ ca cum dintru acestea înapoĭ întorcându-să, a eişĭ să face cu mult maĭ smerită şi maĭ simplă, şi cu întemeere credincioasă. Şi dintru acestea cu vesel picior (ceea ce adecă să vorbeşte) către vederea adevăruluĭ să sue, cu razele aceluia strălucindu-să înlăuntru maĭ luminat; Prin care raze întorcându-să întru sineşĭ, pentru mărirea slaveĭ cea văzută de dânsa, să pogoară la partea cea maĭ smerită şi maĭ simplă, şi să înspăimântează de credinţă ţinută fiind. Şi aşa ca pre un oarecare vârtej Dumnezeesc învârtindu-să şi înconjurând, prin smerenie, şi prin prostime, şi prin credinţă suindu-să şi văzând pre adevăr, şi prin raza adevăruluĭ prin maĭ multă smerenie aducându-să înlăuntru, şi maĭ simplă întru credinţă maĭ mult făcându-să, nu încetează pururea săvârşind drumul acesta, până nu s-ar fi zis aceea adecă „astăzĭ" întru smerenie, întru prostime, şi întru credinţă, prin mărturiea scripatureĭ şi a zidiriĭ întru Duhul văzând adevărul, şi iarăşĭ înapoĭ întorcându-să la cele de unde s-a pornit. Şi aşa înDumnezeindu-să în toate zilele prin Dar, şi cu cel maĭ presus de minte strălucin-du-să, şi vieaţă plină de toată bucuria vieţuind întru Hristos Iisus Domnul nostru, ca întru o arvună gustă din îndulcirea veacurilor bunătăţilor ce vor să fie.

81. Vieţuirea cea văzătoare, prin trei acestea are fire a să înfiinţa întreagă şi neprihănită, zic adecă: prin credinţă, prin împărtăşirea cea adevărată a Duhuluĭ, şi prin ştiinţa înţălepciuneĭ. Pentru că vederea este, ca să zic întru arătare, cunoştinţa acelor gândite întru cele simţite. Iar uneorĭ şi a celor goale gândite despărţindu-să de cele simţite, la aceĭ ce aŭ venit adecă întru sporire. Decĭ dintru această pricină este trebuinţă de credinţă, Că „de nu veţĭ crede, zice, nu veţĭ pricepe" (Isaia 7.9) [59]. Şi încă este trebuinţă şi de Duh, de vreme ce: „Duhul pre toate le cearcă şi pre adâncurile luĭ Dumnezeŭ" (1 Cor.2.10) [60]. Drept aceea Dumnezeescul Iov a zis „Suflarea atot Ţiitoruluĭ este ceea ce mă învaţă pre mine" (Iov.32.8) [61]. Apoĭ fireşte Dumnezeasca lucrare a acestuea în inimă cu adevărat ferbinte, saŭ ca aşa să zic, vieţuind, şi cu urmare înviind maĭ presus de lume, şi de toată răspirea o opreşte pre dânsa, şi îĭ dă cu linişitire, şi cu multă mulţămire, şi cu mângâere, şi încă şi cu Dumnezească dragoste prea cu lesnire să vază pre cele Dumnezeeştĭ, şi împrejurul acestora să se învârtească, şi pre Dumnezeŭ să-l nălucească cu chip noŭ. Şi pe potrivă întru Dânsul să se veselească cu maĭ mare nesuferită dorire, şi cu cuviincioasă bucurie. Încă are trebuinţă şi de înţălepciune, precum am zis, Că „înţălepciunea, zice scriptura, va lumina faţa omuluĭ" (Inţ.S.7.28) [62]. Va lumina spre aceea, adecă să se mute lesne de la simţire la gândire, şi de la cele simţite la cele gândite şi Dumnezeeştĭ privirĭ să se sue, şi întru descoperirĭ de gând negrăite lucrurĭ să vază. Va lumina spre aceea adecă să vază prin privire de gând, şi cu chip de unul să nălucească pre Dumnezeŭ cel maĭ presus de fiinţă. Cu adevărat „fericit este omul pre carele îl veĭ certa Doamne, şi din legea Ta îl veĭ învăţa pre el" (Ps.93.12) [63]. Că acesta este cel cu adevărat înţălept, carele prin certare a venit întru credinţă, şi prin învăţătura Duhuluĭ să învaţă cele negrăite ale luĭ Dumnezeŭ. Mare lucru este cu adevărat înţăleptul, cela ce prin credinţă umblă întru unirea şi împărtăşirea maĭ presus de fire a Duhuluĭ. Şi cu adevărat trei sunt ţinute (după cum a zis Sfântul Grigorie Teologul): Dumnezeŭ, îngerul, şi bărbatul iubitor de înţălepciune; Alt înger pre pământ fiind cu strein chip, privitor cu adevărat al zidireĭ ceĭ văzute, şi adevărat ucenic tainic al Dumnezeeştiĭ eşirĭ celor nezidite ale luĭ Dumnezeŭ, orĭ al darurilor, de ar fi vrut cineva să zică; Apucându-să în oarecare chip şi de cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ, celuĭ ce în tot chipul este nevăzut, cu deodată cuprinzătoare aruncare de gând după asemănarea Îngerească.

Întru acest fel este (ca întru umbroasă zugrăvire să zic) cela ce prin credinţă, şi prin Sfântul şi de vieaţă făcătorul Duh este înţălept, şi atâta de fericit. Măcar că din destul îmĭ era mie să mă fi izbăvit de supărare, de aşĭ fi zis acelea ce Luca în Evanghelie propovedueşte pentru Iisus Domnul, vrând să povestească puterea şi laudele înţălepciuneĭ şi a daruluĭ. Pentru că aşa acesta întru oarecare loc pune scriind: „Că Iisus sporea cu înţălepciunea, cu vrâsta şi cu Darul" (Luca.2.52) [64]. Şi iarăşĭ „Că creştea şi să întărea cu Duhul, umplându-să de înţălepciune" (stih.40) [65]. Iar acum fiindcă mă pornesc să zic maĭ lămurit pentru cele ce ne zac înainte, adăog şi acea ce zice Sfinţitul Solomon către Dumnezeŭ: „Cele din cerurĭ, cine le-aŭ cercat? Şi sfatul Tăŭ cine-l va cunoaşte, de nu veĭ da Tu înţălepciune, şi de nu veĭ trimite pre Duhul Tăŭ cel Sfânt întru cele înalte? Că aşa să ne îndrepteze

[59] *Isaia*, 7, 9: "Şi capitala lui Efraim este Samaria şi mai mare peste Samaria este feciorul lui Remalia. Dacă nu credeţi veţi fi zdrobiţi!". Indicarea sursei din care s-a preluat citatul se face cu creionul pe mss. dactilografiat.

[60] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 10: "Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar şi adâncurile lui Dumnezeu".

[61] *Cartea lui Iov*, 32, 8: "Dar duhul din om şi suflarea Celui Atotputernic dau priceperea".

[62] *Cartea înţelepciunii lui Solomon*, 7, 28: "Cu adevărat Dumnezeu nimic nu iubeşte, fără numai pe cel ce petrece întru înţelepciune".

[63] *Psalmii*, 93, 12: "Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, şi din legea ta îl vei învăţa pe el".

[64] *Sfânta Evanghelie după Luca*, 2, 52: "Şi Iisus sporea cu înţelepciunea şi cu vârsta şi cu harul lui Dumnezeu şi la oameni".

[65] *Idem*, 2, 40: "Iar Copilul creştea şi Se întărea cu duhul, umplându-Se de înţelepciune, şi harul lui Dumnezeu era asupra Lui".

cărările celor de pre pământ. Şi să se înveţe oamenii cele plăcute ţie, şi cu înţălepciunea să se mântuiască" (Inţ.Sol.9.16–18) [66]. Vezi? Înţălepciunea împreună cu împărtăşirea Duhului până întru cât putere ajunge? Şi cât departe de mântuire călătoreşte cela ce nu are înţălepciune şi Duh de la Dumnezeŭ, şi nici de înţălepciune şi împărtăşirea Duhului să povăţueşte? Deci pentru Mântuitorul „întru care a lăcuit toată plinirea Dumnezeirei" (Co.2.9) [67] unele ca acestea s-aŭ scris, şi pre rând cu cuprindere pentru tot neamul omenesc, nu este departe de a înţălege, cât este nevoe de înţălepciunea cea împreună cu ajutorul Duhului. Şi câtă putere şi sporire aŭ dobândit prin milă de la Dumnezeŭ cel iubitor de suflete, înţăleptul cel Duhovnicesc; pre cele ce sunt în Ceruri cercându-le, şi mergând înainte spre cunoştinţa sfatului aceluĭ prea înalt, lucrul cel de spaimă! Însă fie.

Dar de vreme ce atâta până acum am grăit pentru văzător, cu cuviinţă ar fi fost a grăi, şi a nu ne lenevi măcar câtuşi decât a arăta şi pentru vedere, şi din parte a aduce aminte, şi întru oarecare fel a hrăni pre socoteala celuĭ ce cu dragoste este ascultător. Pentru că aceasta a poruncit Dumnezeŭ cu totul cuvântătorilor, ca să dea adecă cu împărtăşire fără de zavistie celor maĭ de jos, şi de la ceĭ maĭ de sus ceĭ maĭ de jos cu evlavie să se împărtăşască din cele după putere ale Dumnezeeştiĭ străluciri, şi din lucrările cele gânditoare. Însă către ceĭ de aceiaşĭ rânduează, cu împărtăşire şi fără iubire de trufie a face întâlnirele şi voroavele cele pentru cele gândite şi pentru Dumnezeŭ. Că întru acest chip nu numaĭ îndreptarea şi nerătăcirea în Biserica Dumnezeuluĭ celuĭ viŭ ar fi strălucit foarte luminat, ci şi cuvioasa şi prea frumoasa faţă a dragosteĭ, ceea ce este semnul ucenicilor luĭ Hristos ar fi luminat de-a pururea întru inimile noastre, prin Sfântul Duh cela ce să varsă întru noĭ, spre desăvârşirea şi nevicleana dragoste a luĭ Dumnezeŭ şi a oamenilor. Şi aşa am fi vieţuit pre pământ cu chip Îngeresc, şi cu adevărat fericită vieaţă. Şi cu nimic maĭ puţin şi prea dulce, ca ceĭ ce am fi fost atârnaţĭ de Dumnezeasca şi de Dumnezeŭ făcătoarea dragoste cea cu două odrasle, întru care să spânzură toată legea şi prorocii, decât care nicĭ un lucru orĭ în ce fel, nicidecum nu este maĭ dulce sufletuluĭ, şi maĭ ales când din vederea şi cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ, şi acelor Dumnezeeştĭ, şi întocmaĭ este să zic, din Darul cel luminător fără de nicĭ o mijlocire are vărsare.

Decĭ cela ce cu dinadinsul să nevoeşte, ca după scopos drept şi bine să se sue la Dumnezeŭ, ca să se unească cu Dânsul, şi întru adevăr să se înDumnezească, şi întocmaĭ este să zic să se mântuească, de vreme ce fără a să înDumnezeĭ mintea, a să mântui omul nu este cu putinţă, după arătarea Cuvântătorilor de Dumnezeŭ, împreună cu lucrarea cea după putere a poruncilor Domnuluĭ, către vederea cea după putinţă acelor ce sunt şi să văd să întinde; Nicĭ pre lucrare avându-o oarbă, ca pre ceea ce este lipsită de vedere, nicĭ iarăşĭ pre vedere neînsufleţită agonisindu-o, ca pre cea cu adevărat fără de lucrare. De aicea întru acest chip cu înţălepciunea cea după socoteală şi minte, şi cu ştiinţa cea Sfinţită a scripturelor, prin bună pornire, ceea ce să vorbeşte, începe cu bună luare aminte a privi la lumea lucrurilor cestor simţite, împreună cercând şi pricina lor, care este învăţător a Ziditoruluĭ (adecă arătător) celuĭ nemărginit cu puterea, şi nemărginit cu înţălepciunea. Şi după aceea întru cât după aruncare de gând, şi să desfătează şi să hrăneşte pe potrivă la minte întru ascuns prin cele ascunse. Şi decĭ vremea înainte mergând, şi cu vieaţa cea neturburată vieţuind întru linişte, şi aşa numaĭ întru cele Dumnezeeştĭ lucrurĭ filosofind, prin scripturĭ şi prin cele ce să văd, întreabă şi lucrul cu de-adinsul are, pre cât este cu putinţă a vedea Duhovniceşte pre zidire

[66] *Cartea înţelepciunii lui Solomon*, **9**, 16-18, (Am modificat trimiterea din mss. care indica stihurile 16-19):
"16. Cu greu ne dăm seama despre cele ce sunt pe pământ şi cu osteneală găsim cele ce sunt chiar în mâna noastră; atunci, cine a putut să pătrundă cele ce sunt în ceruri?
17. Cine a cunoscut voinţa Ta, dacă Tu nu i-ai dat înţelepciune şi dacă nu i-ai trimis de sus Duhul Tău cel Sfânt?
18. Astfel, s-au făcut drepte cărările celor de pe pământ şi oamenii au învăţat ceea ce este plăcut înaintea ta, şi prin înţelepciune au cunoscut mântuirea".

[67] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Căci întru El locuieşte, trupeşte, toată plinătatea Dumnezeirii".

întocmită cu scriptura, şi pre închipuire cu adevărul, prin vedere maĭ suitoare. Care lucru făcându-se, de aicea mintea împreună cu blândeţa închinatuluĭ Duh, şi cu lucrarea eĭ, să sue la vedere, şi ştiinţă Sfinţită adevărată, precum Marele Dionisie zice la treapta cea sfinţătă a vedereĭ, ca cu cuprindere să zic, a doua, adecă la Dumnezeeştile vederĭ şi gândirĭ fără de acoperământ şi închipuire. Decĭ de aicea ca cum goală mintea către cele gândite goale aruncând înţălegerea, şi spre Dumnezeeştile arătărĭ într-însa prea mult îndrăgindu-le, prin a sa curăţenie şi în sus întindere către Dumnezeŭ, poartă întru sineşĭ ca întru o oglindă, prea luminate raze de soare prea strălucite; Şi de darul după rânduealā iarăşĭ hrănită fiind cu cele după putere ce i să cuvin, merge înainte ca cum către a treia treaptă, către multele acelea vederĭ cele fericite, pre Dumnezeeştile eşirĭ (cărărĭ) cu chip maĭ unit şi strâns despre cele multe deosebite, la dorirea cea negrăită a neschimbateĭ şi ascunseĭ sângurimĭ cu bună nemereală de gând suindu-să (adecă pre cărărĭ) împreună cu toată simţirea cea de gând. Ca cum întru un foc şi de Dumnezeŭ lucrătoare dorire din inimă a luĭ Dumnezeŭ prefăcându-să, văzătoare (mintea) de luminătorul Duh întru adevăr, şi întru aducere aminte, şi cu totuluşĭ toată este, după cum zice Marele Dionisie iarăşĭ, a săvârşireĭ ceĭ cu chip de unul înDumnezeită, împărtăşitoare a însuşĭ celuĭ unuia, pre cât este cu putinţă.

Decĭ întru nişte trepte ca acestea ale împărtăşireĭ ceĭ înTreĭ-Ipostasurĭ ceĭ ascunse cu chip de unul, cu de trei orĭ fericire purtătoarea de Dumnezeŭ, şi cugetătoare de Dumnezeŭ minte sus zburând, şi din nesuferitele boldurĭ ale Dumnezeeştiĭ îmbătărĭ, şi din dorirele aceea cele nebuneştĭ (entusiasmate) arătat şi prea luminat, şi rănită de dragoste, şi ca cum arzându-să, pre sineşĭ cunoscându-să prea chear dintru adevărat aşăzământ să uimeşte, şi cu adevărat îşĭ esă din sineşĭ, fiindcă a intrat înlăuntru întru tainele cele nehotărâte ale Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ, cu faţă veselă ospătându-să, prin aruncare de gând fără de ochĭ cu cel nemărginit, şi fără de început, şi necuprins, şi cu totuluĭ tot netălmăcit, şi cu totul neajuns de minte; Şi nălucind pre a luĭ Dumnezeŭ ca cum oarecare noian de fiinţă nemărginită şi nehotărâtă, carele covârşaşte maĭ presus de toată gândirea şi a vremiĭ şi a fireĭ, după Teologul Grigorie cela ce a zis „Şi aceasta este (precum încă a zis şi Sfântul Dionisie) ospătarea priviriĭ hrănind gânditor şi înDumnezeind pre tot cela ce în sus să întinde la aceea. Însă când începe de la vederea şi cunoştinţa lucrurilor celor ce sunt, precum acest arătător de cele Sfinţite zice acolo; Unde explică pre Sfinţitele însămnărĭ ale Ierarhieĭ noastre. Precum încă şi Marele Vasilie cuprinde grăind: „Când vre-un văzător covârşaşte frumuseţa cea întru cele ce să văd, şi va sta lângă însuşĭ Dumnezeŭ a căruia vedere are fire a să arăta numaĭ întru inimele cele curate, atuncea către cele maĭ înalte ale Cuvântăriĭ de Dumnezeŭ sporind, şi privitor poate să se facă". Şi iarăşĭ acel graiŭ a luĭ David celuĭ ce întru Duhul grăia, adecă „Dimineaţa voiŭ sta înaintea Ta şi voiŭ privi" (Ps.5.3) [68] Marele zice: Când voiŭ sta înaintea ta, şi de însuşĭ vederea cea pentru tine prin minte mă voiŭ apropiea, atuncea pre lucrarea cea privitoare prin luminarea cunoştiinţiĭ o vom priimi. Şi este cu putinţă să auzim deopotrivă grăind unele ca acestea pre Sfinţitul Macsim, şi arătând luminat cât este de mare lucru sporirea vedereĭ şi a cunoştinţiĭ luĭ Dumnezeŭ cea prin scriptură şi prin zidire. Şi cum că luminarea cunoştinţeĭ de aicea să (începe) obicĭnueşte a să face, prin care să face fericita înDumnezeire cea după aruncare de gând. (Lucru de şi altă dată, însă maĭ vârtos acum rar şi anevoe de aflat întru sihastri, precum lipsa celuĭ ce din încălecarea daruluĭ prin iscus s-ar fi putut învăţa, precum sfetnicul cel desăvârşit al liniştiĭ, zice Sfântul Isac Sirul întru acel cuvânt, ce îndată începe a grăi pentru Duhovniceasca simţire şi puterea cea văzătoare). Decĭ zice Sfinţitul Macsim „Luminĭ de Dumnezeŭ lucrătoare ziceam că sunt învăţăturele Sfinţilor, ca cele ce pricinuesc lumină a cunoştinţeĭ, şi înDumnezeesc pre ceĭ ce să supun". Potrivindu-să luminat cu prea Sfinţitul Dionisie cela ce zice „Pre câte alte de Dumnezeŭ lucrătoare luminĭ, după urmare, cuvintele scriptureĭ cu

[68] *Psalmii*, 5, 3: "Dimineaţa vei auzi glasul meu; dimineaţa voi sta înaintea Ta şi mă vei vedea".

descoperire nouă ne-aŭ dăruit, acestea şi noĭ cu taină ne-am învăţat". Şi întru alt loc zice „Dumnezeasca cunoştinţă, pre ceĭ ce sus pre dânsa privesc, pre cât este cu putinţă după măsura lor, sus îĭ întinde, şi îĭ face una după unirea sa cea întinzătoare". Şi iarăşĭ „Toată eşirea arătăriĭ de lumină, ceiĭ ce de la Tatăl purcede, care cu bună dare vine la noĭ, iarăşĭ ca o putere făcătoare de unul cu întindere în sus pre noĭ ne înalţă, şi ne întoarce către unirea Tatăluĭ celuĭ adunător, şi către făcătoarea de Dumnezeŭ neamestecare, „Pentru că din-Trânsul, şi la Dânsul sunt toate" (Romanĭ **11**.36) [69].

Înţălegĭ în ce chip cele ce cu întindere în sus, după întoarcere, adecă Dumnezească aruncare de gând, spre Dumnezeŭ întru înţălepţie s-ar fi întins, orĭ din cele ce sunt, sus întinzându-se pre Dumnezeŭ îl vede, orĭ din scriptură, orĭ cea închipuitoare, ceĭ întru alt chip orĭcum Dumnezească, să uneşte cu Dumnezeŭ, şi Dumnezeŭ să face, încă şi Dumnezeŭ s-a zis anume unul, ca acesta. Pentru că câţĭ zice, din cele de gând şi cuvântătoare, către unirea tăinuireĭ ceĭ Dumnezeeştĭ începătoare, pre cât este cu putinţă, cu totuluĭ tot s-aŭ întors, şi către Dumnezeeştile străluciri ale eĭ, pre cât pot ajunge neîncetat în sus să întind prin cea după putinţă (de este cu cale să zic) asemănare cu Dumnezeŭ, şi Dumnezeeştiĭ numirĭ deopotrivă s-aŭ învrednicit, precum şi Teologhiceasca limbă a luĭ Grigorie, prea minunat zice arătat: jivină aicea iconomisindu-să, şi întru alt loc mutându-să (pentru om zicând), şi sfârşit al tainelor, prin privirea cea către Dumnezeŭ, înDumnezeindu-să. Şi Sfântul Macsim zice „Chipul cel gândit al Dumnezeeştiĭ strălucirĭ, prin înţălepciune pre ceĭ cunoscătorĭ îĭ schimbă întru înDumnezeire; Cariĭ dintru schimbarea la faţă cea dintr-însa a cuvântăriĭ, cu faţă descoperită pre mărirea luĭ Dumnezeŭ o privesc". Întru acest chip vieaţa cea văzătoare are trebuinţă de acele trei care maĭ întâĭ le-aŭ zis, adecă de credinţă, de Duhovnicească împărtăşire, şi de ştiinţă a înţălepciuneĭ, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

82. Vieţuirea cea văzătoare, împreună cu făcătorul de vieaţă Duh, de multe oarecare şi vrednice de minune vederĭ de gând, umple în taină pre văzător; nicĭ întru acelaşĭ ceas, nicĭ iarăşĭ deodată cu totul. Ci prin multă vreme, şi prin lungă filosofie, încă şi după orânduială şi ca cum pre o scară. Şi uneorĭ adecă pre acesta ar fi putut a-l auzi grăind, când este întru vedere pentru prisosinţa liniştireĭ, şi din fuga tuturor, afară de Dumnezeŭ" Deosebĭ sunt eŭ până ce voiŭ trece" (Ps.**140**.11) [70]. Iar alteorĭ pentru întoarcerea cea cunoscătoare către cele ce sunt „Cât s-aŭ mărit lucrurile Tale Doamne, toate întru înţălepciune le-aĭ făcut" (Ps.**103**.25) [71]. Şi aceea „mirosul hainelor tale, (Cânt.C.**4**.10) [72] ca mirosul uneĭ ţarine pline, pe care o aĭ blagoslovit" (Fac.**27**.27) [73]. Iar uneorĭ maĭ cu întindere în sus făcându-l, şi întru gândite suirĭ a intra lucrându-l, îl supune a grăi către Dumnezeŭ „Întru mirosul mirurilor tale dinapoĭ voiŭ alerga" (Cânt.C.**1**.2) [74]. Şi aceea „Înălţa-te-voiŭ pre tine Dumnezeul meŭ, Împăratul meŭ, şi binevoiŭ cuvânta numele Tăŭ în veac şi în veacul veacului (Ps.**144**.1) [75] Mare

[69] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 36: "Pentru că de la El şi prin El şi întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin!".

[70] *Psalmii*, **140**, 10, (Am decalat trimiterea la stihul 11 din mss.): "Cădea-vor în mreaja lor păcătoşii, ferit sunt eu până ce voi trece".

[71] *Idem*, **103**, 25: "Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut! Umplutu-s-a pământul de zidirea Ta".

[72] *Cântarea Cântărilor*, **4**, 10: "Cât de dulce, când dezmierzi, eşti tu sora mea mireasă; şi mai dulce decât vinul este mângâierea ta. Şi mireasma ta plăcută este mai presus de orice mir".

[73] *Facerea*, **27**, 27: "Atunci s-a apropiat Iacov şi l-a sărutat. Şi a simţit Isaac mirosul hainei lui şi l-a binecuvântat şi a zis: «Iată, mirosul fiului meu e ca mirosul unui câmp bogat, pe care l-a binecuvântat Domnul".

[74] *Cântarea Cântărilor*, **1**, 2. Manuscrisul trimite la stihul 3: "Răpeşte-mă! Ia-mă cu tine! Hai să fugim! – Regele m-a dus în cămările sale: ne vom veseli şi ne vom bucura de tine. Îţi vom preamări dragostea mai mult decât vinul. Cine te iubeşte , după dreptate te iubeşte". Dar citatul din textul Sfântului Calist Catafighiotul face parte din stihul 2: "Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc".

[75] *Psalmii*, **144**, 1: "Înălţa-Te-voi Dumnezeul meu, Împăratul meu şi voi binecuvânta numele Tău în veac şi în veacul veacului".

este Domnul și lăudat foarte, și măririi Lui, întăritu-s-aŭ și nu voiŭ putea spre dânsa" (Ps.**138**.6) [76]. Iar întru altele încă lucrează pre văzătorul, când în sus să întinde a cânta pentru vederea cea mai presus de ființă: „Iar Tu prea înalt eștĭ Doamne (Ps.**91**.8) [77] și pomenirea Ta în neam și în neam (**101**.13) [78] Foarte te-ai prea înălțat mai presus decât toți Dumnezeii (**96**.10) [79]. Alteori și întru nehotărâre pre arătat îĭ aduce să strige „Nu este asemenea ție întru Dumnezeĭ Doamne, și nu este dupre lucrurile tale" (Ps.**85**.7) [80]. Încă și multe cunoscător, și loc Sfânt a luĭ Dumnezeŭ arată lor când văd Duhovnicește, întru care să sue și pre care staŭ" ceĭ nevinovați cu mâinele și curați cu inima" (Ps.**23**.4) [81]. Încă și suirĭ întru acest chip până la Cerurĭ, și pogorârĭ până întru adâncurĭ, adecă la cele înalte și adâncĭ taine ale Duhuluĭ le dă să vază. Și încă uneori îĭ pune în preajmă minunat împrejurul chipuluĭ priviriĭ ceĭ în față a Treimeĭ, Iar uneorĭ îĭ îndeletnicește a privi întru uimire la vederea luĭ Iisus, și a rânduelii ceĭ în trup a luĭ, și a tainelor celor maĭ presus de fire ce urmează eĭ. Și atuncea cu totul după multele și fericitele vederĭ, nu lasă pre văzător, de nu și întru însușĭ sânurile luĭ Dumnezeŭ cu chip noŭ, O! ce dar, îl va băga luminat fiind, întru adevărata încetare netălmăcită, și desfătare Duhovnicească maĭ presus de fire (ca să nu zic întru beție și Dumnezească unire) a bunătățiĭ luĭ Dumnezeŭ. Întru acele sânurĭ adecă prea blagoslovite, care aŭ mult adânc de Dumnezeeștiĭ taine, și care din destul să apropie de simțirea luĭ Dumnezeŭ celuĭ maĭ presus de ființă. Pre care sânurĭ, moștenire din început le-aŭ avut și Avraam, când și însușĭ Dumnezeŭ soartă a luĭ Avraam să făcusă, după cea zisă „Eŭ sunt Dumnezeul luĭ Avraam" (Mateiŭ **22**.32) [82].Decĭ Dumnezeŭ maĭ ales a luĭ Avraam fiind Dumnezeŭ, cu urmare și sânurile luĭ Dumnezeŭ, sânurĭ ale luĭ Avraam sunt. Decĭ și întru sânurule lui Dumnezeŭ orĭ sânurĭ ar fi vrut cineva a le zice, suind bagă întru toate neamestecat cu prea foarte multă veselie, și înDumnezeește întru adevăr, și fericită face întru a doua oară întru dulceață a sufletuluĭ, și neținută bucurie netălmăcită vieața cea văzătoare întru Duhul, pre mintea cea împărtășită din ințălepciune, și care cu de-adinsul are grijă și nevoință sus a privi, întru Hristos Iisus Domnul nostru Amin.

83. De vreme ce și zidirea, și scriptura prin cuvântul, luĭ Dumnezeŭ s-a lățit, și Duhovnicește văzându-să, pre minte și pre toate puterile eĭ le întărește, spre privirea și ințălegerea luĭ Dumnezeŭ, maĭ întâĭ lucrându-să inima și maĭ întâĭ mișcându-să Duhovnicește; Pentru aceasta prea foarte cu ințălepciune zice învățând Sfântul David „Când cu cuvântul Domnuluĭ să întăresc – mințile (Pre care acum Cerurĭle cheamă), și toată puterea lor cu Duhul gureĭ luĭ" (Ps.**32**.6) [83]. Decĭ când? Când să arată pământul cel gânditor, adecă inima noastră, plin de mila Domnuluĭ, adecă de puterea cea de Duhul mișcată, și de lucrarea, și de mișcarea cu bună simțire și arătat. Iar maĭ întâĭ de a simțĭ mintea în inimă pre lucrarea, și puterea, și mișcarea, nu numaĭ nu va avea întărire dintru a socoti pre zidire, și prin Dumnezeasca scriptură cu vedere și Duhovnicește, și dintru a aduna întru o potrivire pre cele întru dânsele, ci și frică prea foarte multă este, nu cumva să se pearză răŭ nălucindu-să. Decĭ pentru aceasta (de voim să avem îndeletnicire a vedea pre Dumnezeŭ din scriptură, și din zidire, și cu chip de unul, și cu chip sânguratec, pre cele multe, pricinĭ ale celor ce sunt, și pre vedere întru

[76] *Psalmii*, **138**, 6: "Minunată este știința Ta, mai presus de mine; este înaltă și n-o pot ajunge".
[77] *Idem*, **91**, 8: "Ca să piară în veacul veacului. iar Tu, Preînalt ești în veac, Doamne".
[78] *Idem*, **101**, 13: "Iar Tu, Doamne, în veac rămâi și pomenirea Ta din neam în neam".
[79] *Idem*, **96**, 10: "Căci Tu ești Domnul Cel Preaînalt peste tot pământul; înălțatu-te-ai foarte, mai presus decât toți dumnezeii".
[80] *Psalmii*, **85**, 7: "Nu este asemenea Ție între dumnezei, Doamne, și nici fapte nu sunt ca faptele tale".
[81] *Idem*, **23**, 4: "Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima, care n-a luat în deșert sufletul său și nu s-a jurat cu vicleșug aproapelui său".
[82] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **22**, 32: "«Eu sunt Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iavoc»? Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor".
[83] *Psalmii*, **32**, 6: "Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui toată puterea lor".

o potrivire şi un Duh împreună adunându-le, vedere cu chip de unul şi neamestecată, fără de chip văzând întru nehotărâre, şi nemărginire, şi neîncepere) maĭ întâĭ să căutăm să aflăm pre comoara cea înlăuntru inimeĭ noastre ascunsă, şi să rugăm pre Dumnezeŭ Sfântul, ca să umple pământul nostru de mila Luĭ. Şi atuncea, de ar fi fost vreo putere, sus să lăsăm cu slobozenie prin minte, către înţălegerea luĭ Dumnezeŭ cea cu chip de unul, precum s-aŭ zis, şi cu chip sânguratec, neamestecat, fără de chip, putere vecuitoare, nemărginită, şi nehotărâtă, întru vedere, şi ajutorul: şi al cuvântuluĭ şi al Duhuluĭ.

84. Când omul prin simţire şi prin prostatece aşezărĭ ale sufletuluĭ, cu cuget smerit întru răbdarea, şi întru nădejdea cea prin credinţă, săvârşind prin fapta bună drumul poruncilor, şi făcătoarea de vieaţă şi pururea izvorâtoare putere şi lucrare a Sfântuluĭ Duh va veni în inimă, luminând întru adevăr pre puterile cele sufleteştĭ, fireşte mişcându-să prea luminat şi îndemnând, către sineşĭ chemând prea foarte degrab pre mintea ceea ce cu lucrarea este minte neamestecată, şi negrăit să urneşte cu dânsa, până întrucât să fie atuncea cu adevărat fără de îndoeală, întru Duhul, unul, mintea şi Darul: atuncea cu adevărat atuncea, mintea de sineşĭ pornită fiind vine spre a vedea, ajutorindu-să de suflarea asupră a daruluĭ; stând adecă netălmăcită din învârtirea cea de aicea şi rătăcirea prin lucrărĭ, şi prin lumina de vieaţă făcătoruluĭ Duh, şi merge întru descoperirĭ de taine Dumnezeeştĭ gândite, şi prin tot felul de tăcere, şi prin liniştită a sa căutătură firească, ajunge a intra înlăuntru întru maĭ presus de fire negrăite lucrurĭ. Şi pre atâta maĭ mult vede, şi de Dumnezeŭ să prinde, şi spre aceea adecă a vedea pre Dumnezeŭ, dupre cât este cu putinţă, sus să întinde, cu ştiinţa acelor Dumnezeeştĭ care este adunată din Sfânta cetire, precât dupre măsură să deosebeşte în linişte, smerindu-să şi rugându-să, cela ce de la Dumnezeŭ întru Sfântul Duh să lucrează.

Decĭ atuncea nicĭ dintru a Cuvânta de Dumnezeŭ este afară, ci deodată îndată este chear Cuvântător de Dumnezeŭ, şi a nu Teologhisi nu sufere, şi de-a pururea. Iar fără de darul cel ceresc, cele ce zic, şi fără de Duhul, carele luminat cu pururea mişcare în inimă, Ah! câte mintea vede, nălucirĭ ale eĭ sunt; Şi câte Teologhiseşte, cuvinte în deşert sunt în aer vărsate, pre organul cel simţitor al sufletuluĭ nerădicându-l precum să cuvine. Şi din auz să lucrează, şi din cuvinte ce vin dinafară, unde rătăcirea cea prea cumplită acelor gândite, şi a însuşĭ Teologhieĭ, prea foarte răŭ a dobândit; Intrare pre alăturea, nu din inimă lucrându-să (adecă ca Cuvântătoriĭ de Dumnezeŭ) de luminatul Duh, de unde este neschimbat adevărul cel cu chip de unul al celor gândite, şi al Teologhieĭ. Pentru că, ca soborniceşte să zic, în inima întru care nu este de faţă arătată părtaşuluĭ puterea cea de vieaţă făcătoare şi luminătoare a Duhuluĭ, şi cu lucrarea prin pururea izvorâre, orĭ suflând, ar fi voit cineva a zice, orĭ curgând: unire de gând nu este acolo, ci maĭ vârtos despărţire. Nicĭ putere şi stare, ci neputinţă şi schmbare. Nicĭ iarăşĭ pe potrivă lumină şi vedere a adevăruluĭ, ci maĭ vârtos întunerec şi deşartă plăzmuire a nălucireĭ, şi maĭ în scurt cale a necuvântăriĭ şi a rătăcireĭ. Pentru că întru trei rânduele saŭ căĭ, precum zic Părinţiĭ, are trecere mintea: fireşte adecă maĭ presus de fire, şi afară de fire. Când vre un lucru gândit întru lucru supus (înfiinţat) vede mintea, după fire vede, însă cu lucrarea cea maĭ presus de fire a daruluĭ. Iar când cu ipostăsuire vede, şi nu întru supus, drac poate, saŭ Înger, dacă adecă una s-aŭ făcut mintea întru pace şi luminarea Duhuluĭ aţăţându-să maĭ cu vârtute, maĭ presus de fire vede, şi arătat este că şi fără de rătăcire. Iar dacă pre cele ce să văd, văzându-le să împărţeşte, şi să întunecă mintea, şi puterea cea de vieaţă făcătoare să stinge, afară de fire vede, şi a rătăcireĭ este acea vedere. Pentru aceasta nu să cuvine a să întinde în sus mintea către vedere Duhovnicească cu ipostăsuire, nicĭ vedereĭ a crede nicĭ cât de puţin, nelucrându-să inima după cele ce maĭ întâĭ s-aŭ grăit, şi nemişcându-să de puterea Sfântuluĭ Duh, de am fi voit să fim cu minte sănătoasă şi întreagă la socoteală.

85. Oarecare cu cerească rouă a daruluĭ, să ispitesc să vindece pre aprinderea patimilor sale (prea foarte bine făcând). Pentru care cu adevărat s-a scris „Roua cea de la Tine vindecare nouă ne va fi" (Isa.**26**.19) [84]. Iar oarecărora această zisă rouă, cu maĭ mare oareşĭcum sprijineală Dumnezească, li s-a unit şi întru Mannă li s-aŭ prefăcut, şi ca cum în oarecare chip din oarecare grâŭ pâine li să face, prin zdrobirea smereniei ceĭ din inimă, şi prin apa lacrămilor, şi prin focul Duhovniceştiĭ cunoştinţe, după vrednicie aceasta şi prea cu cuviinţă pătimind, şi întru mâncare cu chip Îngeresc cuviincioasă făcută fiind. Pentru care cu bine cuvântată pricină, cel maĭ de multe orĭ s-a zis „şi pâine Îngerească a mâncat omul" (Ps.**77**.29) [85]. Iar uneorĭ după sporirea înainte, prin chip oarecare maĭ înalt, li s-aŭ făcut şi arătat li să vedea însuşĭ firea lor Mannă. Pentru care Evangheliea zice „Cel născut din Duh, Duh este" (Ioan **3**.6) [86]. Rândueala cea dintâĭ este, a sihastrilor celor înţălepţĭ. Iar cea de a doua, a celor ce şi tăcere iscuseşte împreună cu Dumnezeasca cunoştinţă. Iar cea de a treia, a celor ce s-aŭ lăţit cu totul, şi s-aŭ prefăcut întru Hristos Iisus Domnul nostru.

86. După ce va scăpa mintea prin darul, gânditor, precum este cu cuviinţă, de Faraon, şi de Eghipet, şi de cele grele şi cu osteneală de acolo, încă şi de vieţuirea cea trupească care învăluеşte valurĭ pătimaşe ale amărăciuneĭ şi ale răutăţiĭ ceĭ sărate, şi după ce va ajunge întru gânditoarea pustie, adecă întru deprindere, izbăvindu-să de Faraonitenii ceĭ gândiţĭ: şi cu cuprindere să zic, după ce, cele ce atuncea s-aŭ întâmplat Evreilor grele, gânditor şi le va pătimi şi se va izbăvi de dânsele, cu urmare Mannă gândită mănâncă cu întemeere prin simţirea sufletuluĭ, pre al căruia chip de demult îl mânca Israil simţitor. Şi întru început adecă, uneorĭ aducându-şĭ aminte, pomeneşte gândite jertfe Eghipteneştĭ (precum aceea simţite cărnurĭ) cu primejdie maĭ de multe orĭ, şi cu nimic maĭ puţin şi cu greşală. Şi decĭ pentru aceasta Dumnezească întoarcere de la sineşĭ pătimeşte, până ce prin rugăciunea pocăinţiĭ ceĭ cu întoarcere de a doua oară, după cuviinţă ar fi îmblânzit pre Dumnezeŭ. Şi decĭ dacă maĭ adesea să satură de Mannă împreună cu linişte, vremea înainte mergând, şi darul adăogându-ĭ eĭ şi ajutor şi putere, pe trupul cel de gând al eĭ arătat îl vede prea chear prefăcut, precum ar fi putut cineva zice, cu chip oarecare întru firea Manneĭ. Şi sunt unuia ca acestuia ce mănâncă Mannă, măsurĭ Duhovniceştĭ şi cumpene, pre care uneltindu-le ca pre o cumpănire, nu adună Mannă maĭ mult decât hrana eĭ cea de peste zi, ca nu făcând vermĭ ca cea maĭ mult decât măsura, toată să peară, şi împreună să peară cu dânsa, pentru nehrană, mintea ceea ce nu păzeşte măsura. Şi arătată ar fi fost mintea că mănâncă Mannă, întru câtă vreme nicĭdecum nimic alt mâncând, vieaţă vieţueşte prea arătat maĭ bună decât tot cela ce orĭce, şi orĭcât mănâncă (zic adecă gânditor). Însă cum că se preface oarecum şi ea prin deprinderea hraneĭ întru felurime, ca cum să zic, a Manneĭ, semn este nepoftirea a orĭce fel a altora streine, pre care era poftindu-le maĭ înainte, şi când în tot locul Mannă poate a mânca, şi când se va face, de cinstirea de Dumnezeŭ lipită fiind. Şi însă nu este minune să se fi prefăcut cineva întru firea aceluĭ lucru, dintru care adeseaorĭ gustă şi în lungă vreme să satură; nicĭ afară de cuviinţă, prefacerea minţiĭ cea întru firea Manneĭ, orĭ în ce fel de chip ar fi fost. Pentru că fireşte îndesirea şi necurmarea hraneĭ, are obicei a preface întru sineşĭ pre cela ce să hrăneşte. Şi atuncea nu numaĭ rândueala Îngerilor arătat are mintea, ci şi Dumnezeeştiĭ puteriĭ de fiĭ părtaşe a se face, după îndatorita vrednicie, din mărire Duhovnicească întru mărire mutându-să. Nu numaĭ către cel unul privind, ci şi ea către sineşĭ prefăcându-să una, şi întru acest lucru vieţuind, şi maĭ presus de lume desfătându-să, şi (ca aşa să zic) îndulcindu-să de tainice lucrurĭ negrăite cu chip Dumnezeesc şi cu iubire de Dumnezeŭ, întru Sfântul Duh, şi în oarecare chip după asemănare celor ce să * văd şi să cântă de dânsa cu adevărat

[84] *Isaia*, **26**, 19: "Morţii Tăi vor trăi şi trupurile lor vor învia! Deşteptaţi-vă, cântaţi de bucurie, voi cei ce sălăşluiţi în pulbere! Căci roua Ta este rouă de lumină şi din sânul pământului umbrele vor învia".
[85] *Psalmii*, 77, 29: "Pâine îngerească a mâncat omul; bucate le-a trimis lor din destul".
[86] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **3**, 6: "Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este".
* *celor ce să* corectat cu creionul apăsat peste textul dactilografiat.

făcându-să, întrucât şi întru fire a Manneĭ să vede pre sineşĭ. Însă această rânduealǎ, maĭ înaltă şi maĭ cinstită este mult decât cela ce să cunoaşte adecă pre sineşĭ că mănâncă Mannă, dar nu întru fire oarecum a Manneĭ pre sineşĭ s-a prefăcut. Pentru că pre cea maĭ dintâĭ adecă, este cu putinţă să o pătimească întru început, după ce s-a strâns mintea la sineşĭ întru unire de gând. Iar cea de a doua, arătare luminată este a unireĭ ceĭ maĭ chear, şi a descopereriĭ tainelor celor maĭ cunoscătoare, şi a slobozenieĭ ceĭ desăvârşit ceĭ de toate, şi a materialniceĭ ceĭ prea întinse.

87. Din fire simplă este mintea, căcĭ şi acela a căruĭ icoană este, simplu este adecă Dumnezeŭ. Decĭ fiind întru acest fel, şi simplu (adecă fără de amestecare) a lucra iubeşte. Pentru că tot lucrul, pre aceea ce din fire îĭ este luişĭ iubeşte. Însă să face în multe felurĭ nu pentru sineşĭ, ci pentru simţirĭ şi pentru cele simţite, prin care îĭ sunt acestea priimirele celor gândite. Iar când pre a sa cuvântare o va pune să judece şi să hotărască cu bună ştiinţă, pre cât este cu putinţă, întru sineşĭ şi între simţirĭ împreună cu cele simţite, care nicĭ pre simţirĭ maĭ tâmpite decât să cuvine să le facă, nicĭ pe frumuseţile celor simţite, saŭ să le întunece cu lenevirea, saŭ să le prea cinstească cu nebărbăţiea, şi pre stăpânirea minţiĭ cu nebăgare de samă să o supue acestora; Ci să împarţă cu întreagă socoteală ceea ce să cuvine fieştecăruia părţĭ: atuncea îndată şi ia eişĭ să face sânguratecă şi neamestecată, pre cât este din fire, iarăşĭ făcându-să, şi de cele împărţite despărţindu-să, şi iarăşĭ fireşte începe a iubi pre cel unul neamestecat, şi cu singurime şi fără de amestecare a lucra; Pre carele iubindu-l îl caută, şi căutându-l, pre a sa zburare maĭ presus de toată alcătuirea o face, până ce ar fi aflat pre cel cu adevărat şi chear unul, şi neamestecat, care este Dumnezeŭ. Este Când cu adevărat şi supt singure aripele acestuea, acum adecă acoperindu-să, iar alteorĭ înălţându-să să veseleşte, precum este cu cuviinţă mintea cea de Dumnezeŭ păzită şi de Dumnezeŭ purtată a să veseli.

88. Asupra vedereĭ ceĭ străbătătoare a sufletuluĭ, de vreme ce a căzut ca oarecare neguroasă grosimea cea din patimĭ, l-aŭ făcut a vedea altele în locul celuea ce este. Iar când prin deasă rugăciune, şi prin împlinirea poruncilor, şi prin întinderea în sus către vederea luĭ Dumnezeŭ, va despica minte, prin Darul, de la sineşĭ pre cea neguroasă grosime, chear vede că vede pe Dumnezeŭ, de tâlcuire nicĭdecum având trebuinţă la aceasta, precum nu are trebuinţă de cel ce să-l înveţe acelea ce simţitor vede. De nu adecă îl opreşte lucrul ce supără şi să pune asupra luminiĭ ochilor. Pentru că precum potrivire aŭ cele simţite simţirelor celor ce să află sănătoase, aşa cele gândite s-aŭ potrivit şi s-aŭ alcătuit gândurilor celor ce sunt curate de norul patimilor. Şi precum din apucătoare simţire prin priimire, să face înţălegerea celor simţite; aşa din privirea cea gânditoare, obiceiŭ are a să face vederea celor gândite, pe urma cărora urmează prin darul vederea luĭ Dumnezeŭ cea fără de chip, şi nefelurită, şi nenălucită, şi neamestecată; Care ţintă având pre minte de toate, şi cele simţite şi cele gândite, cele ce orĭ în ce fel ar fi fost, slobodă o face încuindu-o pre cu înspăimântare şi cu nemişcare, întru adevăr de nemărginire şi de necuprindere, şi de nehotărâre, pre cât nu este cu putinţă să se arate prin cuvânt.

89. O! Stăpâne Atot Ţiitorule, cela ce eştĭ început a toate celor ce să văd şi ce să gândesc, început având pre neîncepere. O! nemărginitule! Şi fire pre cea maĭ presus de fire. O! necuprinsule: şi fiinţă pre cea maĭ presus de fiinţă. O! nefăcutule: şi chip încă pre cea fără de chip. O! nevăzutule: şi osăbire firească pre pururea vecuire. O! nestricăciosule: şi formă pre cea fără de formă. O! neurmatule: şi loc pre nescriere împrejur. O! nehotărâtule împrejur: şi înţălegere pre cea neînţăleasă. O! necercatule şi cunoştinţă şi vedere, pre nevedere şi netălmăcire. O! neapropieatule şi negânditule: şi cuvânt pre negrăire. O! nepovestitule: şi tâlcuire pre netâlcuire. O! nesupusule: şi pre negândire gândire. O! nesocotitule de minte: şi maĭ pre scurt, punere pre lipsirea cea maĭ presus de toate; O! Cel maĭ presus Dumnezeule! Totuluĭ tot eştĭ minune, şi linişţită bunătate, şi îndrăsneală, şi dragoste, şi dulceaţă, şi îndulcire a sufletuluĭ, şi nădejde întemeeată în toate, şi cu adevărat neîngrijire, şi bucurie. Tu cela ce eştĭ singura slava cea ipostatnică, şi Împăratul, şi înţălepciunea, şi puterea.

Pentru aceasta fireşte te facĭ negrăită eşire afară de toate cele ce să văd, şi încetare de toate cele ce să gândesc, şi odihnă întru Tine e minunată celor ce cu împărtăşirea Sfântuluĭ Duh te văd pre Tine. O! netălmăcite Dumnezeule.

90. Iar minunându-să, (adecă de Dumnezeŭ) să doreşte maĭ mult; Iar dorindu-să, curăţăşte, zice glasul cel de Dumnezeŭ cuvântător al luĭ Grigorie; Iar curăţind, cu chip Dumnezeesc ne lucrează; Iar după ce ne-am făcut întru acest fel, ca cu aĭ săĭ atuncea vorbeşte. Dar nu numaĭ Dumnezeŭ întru acest chip, ci şi ceĭ ce s-aŭ curăţit, cu totul ca cu aĭ săĭ întru Duhul şi întru adevăr, cu ceĭ Dumnezeeştĭ şi cu Dumnezeŭ vorbesc. Drept aceea şi Cuvântătorul de Dumnezeŭ adaoge: Dumnezeŭ cu Dumnezeĭ şi unindu-să şi cunoscut făcându-să. Vezĭ minunatul lucru al unireĭ? Că zice: Dumnezeŭ cu Dumnezeĭ unindu-să. Şi dacă unirea este acelor ce în oarecare chip sunt deopotrivă, arătat este că şi aşăzările unireĭ, şi al îndulcireĭ deopotrivă aceleaşĭ sunt. Pentru aceasta zice: şi cunoscut făcându-să. Decĭ aşişderea şi ceĭ cu chip Dumnezeesc, şi Dumnezeŭ din Darul, ca cu aĭ săĭ cu ceĭ Dumnezeeştĭ şi cu Dumnezeŭ vorbesc şi-l cunosc, precum Dumnezeŭ (după chip deopotrivă) vede şi să uneşte, cu ceĭ ce sunt cu chipurĭ Dumnezeeştĭ şi Dumnezeĭ după cele maĭ sus zise. Dintru această pricină Marele, adecă Teologul Grigorie, adaoge spre arătare, şi nu fără de cuviinţă. Şi poate că pre atâta să cunoaşte Dumnezeŭ de ceĭ curaţĭ, şi de Dumnezeŭ aceştiea, precât atuncea ĭĭ cunoaşte pre dânşiĭ după chip deopotrivă, cel din fire (Dumnezeŭ) pre ceĭ din punere Dumnezeĭ. Decĭ cât aĭ fi putut sămui cuviinţa socoteliĭ? Adevărat mult fericiţĭ sunt ceĭ ce întind în sus, precum să cuvine, către vederea şi privirea luĭ Dumnezeŭ, cu toată puterea sufletuluĭ şi cu ştiinţă Duhovnicească, în vremea când ĭĭ vezĭ cum că pentru neapucarea luĭ Dumnezeŭ cea pentru neîncepere ce să vede împrejurul luĭ, şi pentru necuprindere, şi pentru nescriere împrejur, şi pentru cea cu totul pururea vecuire şi nemărginire, cu totuluşĭ tot s-a făcut aĭ minuneĭ ceĭ întru Dumnezeŭ ceĭ prea minunate, şi aĭ ceĭ prea marĭ înspăimântărĭ. Dintru care lucru sufletele lor cu dorire să lipeşte de Dumnezeŭ; şi dorire atâta de reţinută pătimeşte cu bună norocire, încât să topeşte când văd pre Dumnezeasca faţă, şi pre frumuseţa eĭ cea prea frumoasă. Şi atuncea cu adevărat, după urmare întru acest chip să curăţăsc, şi să fac aĭ lucrăriĭ de Dumnezeŭ cu chipurĭ Dumnezeŭ şi Dumnezeĭ, şi cu Dumnezeŭ întru adevăr să unesc. Carele cu adevărat şi prin prisosirea cea multă a lucruluĭ ce s-a văzut de dânşiĭ, şi prin urmarea a daruluĭ celuĭ maĭ presus de fire al înDumnezeireĭ, şi al Dumnezeeştiĭ unirĭ cunoscuţĭ făcându-să, minunat prin frumuseţa cea maĭ presus de toate, răpeşte pre toată simţirea cea de gând a acestora, şi pre toată dorirea, şi împrejurul Săŭ traşĭ ĭĭ are, ca pre alţĭ Îngerĭ, fără de scăpare cântând, prea cu cuviinţă „Dumnezeŭ a stătut întru adunare de Dumnezeĭ, şi în mijloc pre Dumnezeĭ va alege" (Ps.**81**.1) [86]. Şi aceea „Dumnezeul Dumnezeilor, Domnul aŭ grăit, şi aŭ chemat pământul – adecă pre ceĭ din pământ făcuţĭ –, de la răsăriturile Soareluĭ până la apusurĭ" (Ps.**49**.1) [87] de unde „şi boeriĭ noroadelor s-aŭ adunat împreună cu Dumnezeul luĭ Avraam" (PS.**46**.9) [88], şi cu urmare aŭ stătut împrejurul luĭ Dumnezeŭ, precum Serafimiĭ staŭ împrejurul luĭ, Dumnezeeştĭ strălucirĭ de taine maĭ presus de lume, şi fără de răspândire ţiindu-să de Dumnezeŭ, carele este afară de toate cu nemărginire nemărginit. Decĭ dacă „ceĭ curaţĭ cu inima, după a luĭ Dumnezeŭ hotărâre, fericiţĭ sunt că aceea pre Dumnezeŭ îl vor vedea" (Mat.**5**.8) [89], cum nu prea luminat fericiţĭ sunt văzătoriĭ, curăţindu-să cu minunarea cea din cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ prin nesporire suindu-să? Decĭ dar să cuvine ca dorind fericirea, şi să pătimim înDumnezeirea, şi aşa nemişcat să stăm Heruvimiceşte împrejurul luĭ Dumnezeŭ, şi de cea văzătoare şi ştiinţă şi lucrare să ne ţinem cu toată sârguinţa, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

[87] *Psalmii*, **81**, 1: "Dumnezeu a stat în dumnezeiască adunare şi în mijlocul dumnezeilor va judeca".
[87] *Idem*, **49**, 1: "Dumnezeul dumnezeilor, Domnul a grăit şi a chemat pământul".
[88] *Idem*, **46**, 9: "Mai-marii popoarelor s-au adunat cu poporul Dumnezeului lui Avraam, că ai lui Dumnezeu sunt puternicii pământului; El s-a înălţat foarte".
[89] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 8: "Fericiţi cei curaţi cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu".

91. Prea foarte voesc să te văz pre tine, şi apoĭ cu urmare să te cânt făcătorule de vieaţă, vieaţa celor ce întru oarecare chip te văd pre tine, Doamne Dumnezeul meŭ! Daŕ vrând nu pociŭ, precum este vrednic să zic, şi nu mă dumeresc întru adevăr, şi mă uimesc. O! cât te iubeşte pre tine mintea, Stăpâne, Făcătorule prea înţăleptule, şi pre tine singur văzându-te, pace dobândeşte şi odihnă potrivită eĭ. Pentru că pofteşte fireşte, după aceea ce este minte, că după ce s-ar fi slobozit şi ar fi încetat de învârtirea cea din afară şi care să vede, de sineşĭ singură să gândească, şi maĭ vĭrtos să socotească cu firească iuţime pre cele maĭ înalte, şi să se lipească întru adevăr, de cele maĭ subţiri decât nematerialniciea eĭ. Decĭ cu socoteală firească de sineşĭ pornită, ca cum sus aleargă către cel maĭ înalt decât toate, şi maĭ presus decât toată nematerialniciea, adecă către Tine; Şi maĭ vârtos de ajutoriniţa Sfântuluĭ Duh prin credinţă, după cuviinţă ajutorindu-să, şi întru acest chip cu adevărat sus întinzându-să, saŭ maĭ vârtos prea chear după aceea adecă ce este minte, de cele gândite ce sunt împrejurul Tăŭ, ca de oarecare rudeniĭ ale eĭ sus trăgându-să, te doreşte pre Tine şi maĭ mult să te vază, împreună cu toată osârdiea sufletuluĭ. Şi O! ce fel de minunate şi fericite, pătimeşte fireşte! Pentru că de gând fire având, precum am zis, maĭ mult decât toate zidirele zburătoare şi grabnică este, şi dorire după cuviinţă are pre cele gândite, cu adevărat a le gândi, precum dobitoacele cele simţitoare a mânca. Pentru că după chip potrivit, aceasta îĭ este minţiĭ a gândi, ceea ce este dobitoacelor cele simţitoare a mânca. Că dintru a gândi, pe potrivă i să face minţiĭ: a trăi, a creşte, a să îndulci, şi a să veseli, precum şi dobitoacelor celor simţitoare este dintru a mânca.

Însă unele ca acestea le pătimeşte cu adevărat, dintru a lucra, adecă a gândi, şi maĭ ales prea cu covârşire, când după ce netălmăcit s-ar fi făcut întru Tine, şi prin Duhovniceasca Ta bunătate va ajunge întru tragerea negrăiteĭ slaviĭ Tale, amestecându-să din dorirea eĭ. Pentru că lucrul acela ce are dorire osăbită spre ceva, ce ar fi putut face după cuviinţă, după ce ar fi dat de vreo tragere oarecare, şi maĭ vârtos de una ca aceasta, în ce fel eştĭ Tu, şi maĭ vârtos din purtarea ta de grijă către un dorit atâta de mare, în ce fel eştĭ Tu? Pentru că Tu Împărate atotînţălepte, atotputernice, prea bunule Doamne, după ce aĭ zidit jivină gândită pre minte, întru acest fel o facĭ, în ce fel adecă să fie putincioasă a să veseli fireşte întru ale Tale, şi negrăit întru ţinerea Dumnezeeştiĭ Tale doririĭ, cu uimire a să face, şi întru oarecare chip să fie putincioasă a avea aşăzământ către Tine cu nebunie, din cuviincioasă îmbătătoare Dumnezeească însuflare a Ta. Şi mintea adecă întru acest chip să află, pentru că desăvârşit s-aŭ zidit iubitoare de podoabă; Şi pentru că este prea foarte iubitoare de podoabă, după aceea ce are fire din purtarea de grijă, cu urmare dorire are a gândi pre cele prea bune, şi de-a pururea a pofti pre cele maĭ înalte, şi înainte a dori, şi a să bucura întru adevăr de cele maĭ alese. Însă O! în ce fel de arăţĭ Tu aceştiea, şi cum o răpeştĭ pre dânsa prea foarte cu înţălepciune, trăgându-să de dorirea vedereĭ Tale, şi depărtată de toate împreună deobşte, afară de Tine singur, cu toată dragostea sufletuluĭ! Nicĭ în multe felurĭ schimbat numaĭ te vezĭ O! Tu prea dulce, nicĭ numaĭ neamestecat; Nicĭ cuprins, nicĭ necuprins; Nicĭ înfricoşat, nicĭ blând; Ci acum adecă aceasta, iar acum aceea, Ca întru acest chip cu adevărat, de aicea, de acolo, mişcarea minţiĭ, încă şi schimbarea, nicĭdecum să poată a să abate către vreun lucru cevaşĭ din cele de aicea ce sunt, afară de Tine, ca cum pentru schimbarea cea în multe felurĭ, saŭ pentru neamestecarea, pentru dorirea neapucăriĭ, saŭ a apucăriĭ; pentru înfricoşarea, saŭ blândeţa, şi cu totul cuprinzător să zic, unul bunul, şi frumosul cu cuprindere fiind, şi al tuturor bunătăţilor şi frumuseţilor început făcător, maĭ presus de bunătate, şi maĭ presus de frumuseţă, întru nimic oarecarele alt lucru nu este cu putinţă cu adevărat a privi mintea, şi a petrece, şi în multe felurĭ şi în multe chipurĭ a să veseli, fără numaĭ întru Tine. Pentru că Tu, pre toate după pricinuire, întru sineţĭ le aĭ, şi maĭ presus de toate te afli ca un Ziditor maĭ presus de frumuseţă.

Dintru această pricină unul fiind Dumnezeule după fiinţă, în multe felurĭ te vezĭ, cu lucrurile, *pentru mulţimea lor, şi iarăşĭ pentru mărimea lor mult. Pentru că şi lucrul cel prea minunat şi*

înspăimântător este, că de te şi facĭ cu adevăr apucat, de aicea iarăşĭ neapucat în oarecare chip de facĭ. Pentru că Tu cela ce după fiinţă eştĭ necuprins cu totul, şi după lucrare, şi după putere încă nu te cuprinzĭ oarecum. Pentru că măsură a puteriĭ Tale, cine a aflat? Şi pre înţălepciunea Ta, cine o aŭ cunoscut? Şi pre noianul bunătăţiĭ Tale, cine l-aŭ urmat? Măcar că dintru acestea după alt chip, înţăles eştĭ în oarecare chip. Decĭ cu adevărat mintea începând a privi dintru cele ce întru cele ce să văd sunt gândite, să sue mergând cu urmare la unimea şi neînţălegerea cea împrejurul Tăŭ Mântuitorule; Şi pentru dulceaţa şi prea multa veselie a lucruluĭ celuĭ prins, şi pentru căcĭ este iubitoare de frumuseţă, să sârgueşte cu toată sârguinţa, şi să prigoneşte oarecum, încă să se maĭ sue, pre cât este cu putinţă, maĭ departe; dar de vreme ce nu poate să ajungă maĭ departe, socotind, precum să cuvine, ceea ce-ĭ scapă fără de îndoială, ca ceea ce este lucru maĭ presus stătător, şi maĭ ales, cu urmare ţinută să face de multă oarecare apucare de dorire, şi după potrivă cu nebunie să îmbată spre Tine, şi dorirĭ aprinse repezĭ suflă în suflet, aţâţarea a Dumnezeeştiĭ dragoste, făcând pre lucrul cel înţăles al celuĭ neînţăles; şi pre nedobândire, dobândire a dorirelor socotindu-o, nu maĭ vârtos trăgând lucrul cel prins cel împrejurul Tăŭ atotînţălepte, decât aprinzând cela ce scapă, şi prin neajungerea cunoştinţeĭ face şi a fi Tu prea minunat de dânsa, şi a fi dorit prea mult. Pentru că nu numaĭ ce este după fiinţă (pentru că acest lucru fiecăruia, şi cu totuluşĭ în tot chipul, prea cu prisosire cu neputinţă este) ci şi cel al înfiinţateĭ Dumnezeeştiĭ puterĭ şi lucrărĭ, şi totul din cele gândite ce să văd şi să grăesc de Dumnezeŭ, împrejurul Tăŭ Dumnezeule, neînţăles este, care sunt nemărginite, precum s-aŭ zis, pentru mărimea, şi necercarea pentru mulţimea. Însă măcar deşi cu totul a ajunge la margenea acestora cu neputinţă este, a a unora ce sunt nemărginite, dar cu putinţă este, prin apropierea de Tine cea prin curăţenie, şi prin privirea frumuseţiĭ Tale, spre maĭ luminate şi maĭ strălucite vederĭ, ale celor ce sunt împrejurul Tăŭ a ajunge, şi a ne înDumnezei pe potrivă. Drept acea şi arzĭ cu rănire pre mintea ceea ce îngădueşte lângă Tine, după cuviinţă, strălucindu-o maĭ mult şi maĭ mult pre dânsa, şi întru adevăr băgându-o întru oarecare ascunse tainice vederĭ, maĭ presus de cerurĭ. O! sângurime prea cântată şi Treime prea cinstită, adâncul cel fără de fund al puteriĭ şi al înţălepciuneĭ. Cum dintru însuşĭ orĭ începerea, ar fi voit cineva a zice, orĭ liniea, întru întunerecul cel prea Dumnezeesc al Tăŭ, bagĭ pre mintea ceea ce s-aŭ curăţit după lege, mutându-o pre aceasta de la mărire la mărire, însă de multe orĭ petrecând ea şi înlăuntru întunereculuĭ celuĭ prea luminat; Nu ştiŭ (precum Tu ştiĭ) orĭ întru carele înlăuntru s-aŭ adus Moisi de demult, orĭ că acesta al aceluia este chip, orĭ că al acestuea acela. Însă cum că acesta prea chear gândit întunerec este, şi cum că întru Dânsul să săvârşăsc Dumnezeeşte şi maĭ presus de fire întru taina sufletuluĭ, negrăit tainele Dumnezeeştiĭ unirĭ şi dragosteĭ, ceĭ ce să aduc înlăuntru cu luminarea lumintoruluĭ Duhuluĭ Sfânt, prea luminat (aceasta) o ştiŭ.

92. Cine pre Tine cu dragoste Dumnezeească Treime văzându-te nu să bucură, cela ce eştĭ Împăratul şi neîncetatul ocârmuitor, şi împărţitor arătat a orĭce fel de folos şi de bine, şi izvorâtor al tuturor acestora? Şi cine pentru vederea Stăpâniriĭ Tale ceĭ atot ţiitoare, poate a să bucura cu bucurie adevărată? Arătat că nimenea nicĭdecum. Pentru aceasta „fericiţĭ ceĭ curaţĭ cu inima" că aceea te văd cu ochiŭ al sufletuluĭ, pre Tine cela ce eştĭ prea cu covârşire bucurie chear Duhovnicească, şi să bucură adevărat cu luminată veselie, şi cu înaltă dulceaţă a sufletuluĭ, şi de nesugerită dorire să umple de multe orĭ, măcar deşi să luptă de multe orĭ cu trupeştĭ înconjurărĭ, şi drăceştĭ năpădirĭ asuprăle pătimesc. Pentru că Duhovniceasca lumină a frumuseţiĭ Tale Doamne, cu nemărginire nemărginită este prea cu covârşire slobodă de a să apropiea cătuşĭ decât scârbă lumească, care prin darul face a să străluci. Pentru aceasta, dulceaţa toată merge înainte cu toată pofta şi Sfânta dorire şi negrăită dragoste. Dintru această pricină dragostea Ta cu nesuferite maĭ presus de fire boldurĭ rănitĭ face pre ceĭ ce te văd pre Tine, după oarecare subţire gândire; Dintru această pricină întru mireazma mirurilor Tale, pe urma Ta urmând aleargă, cu tare şi cu neslăbită

întindere sufletele acelea de care te vezĭ negrăite Dumnezeule, şi întru sineşĭ a te atrage pre Tine să ispitesc în tot chipul, biruite fiind cu adevărat şi topite de dorirea Ta minunat. Drept aceea fără de uitare te aŭ pre Tine în minte, atârnate fiind de frumuseţa Ta cea maĭ presus de fire. Iar maĭ vârtos de-a pururea şi Duhovniceşte maĭ întâĭ ţiĭ pre inima lor, şi noaptea cu adevărat şi ziua, şi somnul a zburat de la ochii lor .... Şi cu dulceaţă ....

(Atâtea s-au aflat de Dascălul Nicodim Aghioritul).

AMIN.

A fericituluĭ
Simeon Arhiepiscopul Tesaloniculuĭ
Pentru Sfinţita şi de Dumnezeŭ făcătoarea rugăciune,
adecă, ce coprinde această Dumnezească rugăciune
Cap. 296 (în cartea sa faţa 194)

ACEASTĂ Dumnezească rugăciune, este chemarea Mântuitoruluĭ, adecă: „Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă". Aceasta este rugăciune, făgăduinţă, şi mărturisire a credinţiĭ, dătătoare de Duhul Sfânt, dăruitoare de Dumnezeeştile darurĭ, curăţire a inimeĭ, gonire a dracilor, sălăşluire a luĭ Iisus Hristos, izvor a gândurilor şi cugetărilor celor Dumnezeeştĭ, izbăvire a păcatelor, tămăduire sufletelor şi trupurilor, dătătoare de Dumnezeasca luminare, şi izvor mileĭ luĭ Dumnezeŭ, şi celor smerițĭ dătătoare de descoperirele şi tainele cele Dumnezeeştĭ, şi chear Mântuire; de vreme ce şi Mântuitorul Nume al Dumnezeuluĭ nostru coprinde întru sine, care Nume este chear cel chemat întru noĭ al luĭ Iisus Hristos Fiul luĭ Dumnezeŭ, şi după cum zic Apostoliĭ: „nu este un alt nume întru care să ne mântuim" (Fap.**4**.12) [1]. Drept aceea este rugăciune, căcĭ prin-trînsa cerem Dumnezeasca milă şi făgăduinţă, şi ne dăm luĭ Hristos prin chemarea Luĭ. Aceasta este şi mărturisire, căcĭ Petru mărturisind s-a fericit. Ea este şi dătătoare de Duh Sfânt „Căcĭ nimenĭ nu poate zice pre Iisus Domn, fără numaĭ cu Duhul Sfânt" (1 Cor.**12**.3) [2]. Ea este dătătoare de Dumnezeeştile darurĭ, căcĭ pentru aceasta zice Hristos luĭ Petru" îţĭ voiŭ da ţie cheile Împărăţieĭ Cerurilor" (Mat.**16**.19) [3]. Ea este curăţirea inimeĭ, căcĭ vede pre Dumnezeŭ (Mat.**5**.8) [4], şi cheamă şi curăţeşte pre cel ce vede pre Dumnezeŭ. Ea este gonirea dracilor, pentru că cu Numele luĭ Iisus Hristos s-aŭ gonit şi să gonesc toţĭ draciĭ. Ea este sălăşluirea luĭ Hristos căcĭ cu pomenirea Numeluĭ Săŭ este Hristos întru noĭ, şi prin pomenire locueşte, şi umple cu veselie, căcĭ zice „Adusu-me-am aminte de Dumnezeŭ şi m-am veselit" (Ps.**76**.3) [5]. Ea este izvor Dumnezeeştilor gândurĭ şi cugetărĭ, căcĭ Hristos este comoara a toată înţălepciunea şi cunoştinţa, şi întru care locueşte, acestea le dărueşte. Ea este izbăvire de păcate, pentru că rugăciunea aceasta zice „Câte veĭ deslega pre pământ vor fi deslegate şi în Cerurĭ" (Mat.**16**.19) [6]. Ea este tămăduire sufletelor şi trupurilor, căcĭ zice „Întru Numele luĭ Iisus

[1] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **4**, 12: "Şi întru nimeni altul nu este mântuirea căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi".
[2] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "de aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema lui Iisus! – tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât la Duhul Sfânt".
[3] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **16**, 19: "Şi îţi voi da cheile împărăţiei cerurilor şi orice vei lega pe pământ va fi legat şi în ceruri, şi orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri".
[4] *Idem*, **5**, 8: "Fericiţi cei curaţi cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu".
[5] *Psalmii*, **76**, 3: "Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu şi m-am cutremurat; gândit-am şi a slăbit duhul meu".
[6] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **16**, 19: Vezi nota 3.

Hristos scoală şi umblă" (Fap.**3**.6) [7] şi te tămădueşte Iisus Hristos. Ea este dătătoare de Dumnezeasca lumină, căcĭ Hristos este lumina cea adevărată, şi lumina luĭ şi darul le dă celor ce îl cheamă" şi să fie, zice, lumina Domnuluĭ Dumnezeuluĭ nostru preste noĭ" (Ps.**89**.19) [8], şi „cel ce urmează mie, va avea lumina vieţiĭ" (Ioan **8**.12) [9]. Ea este izvormiliĭ ceĭ Dumnezeeştĭ, căcĭ prin ea cerem milă, şi „Domnul este milostiv, şi să îndură spre toţĭ care îl cheamă, şi celor ce strigă către Dânsul degrab le face izbândă" (Ps.**144**.8, 19, 20) [10]. Aceasta celor smeriţĭ este dătătoare de descoperirĭ şi de tainele cele Dumnezeeştĭ, căcĭ şi pescaruluĭ Petru i s-au dat aceasta prin „Descoperirea Părinteluĭ celuĭ din Cerurĭ" (Mat.**16**.17) [11] şi Pavel „s-a răpit întru Hristos şi aŭ auzit descoperirĭ" (2Cor.**12**.4) [12], şi pururea lucrează aceasta. Singură ea este mântuire, căcĭ nicĭ întru alt nu ne putem mântui, zice Apostolul, decât de la Mântuitorul lumiĭ Hristos (Filip.**3**.20) [13]; Drept aceea şi la ziua cea de apoĭ „toată limba va mărturisi acest nume şi-l va cânta – vrând nevrând, căcĭ Domnul Iisus Hristos este întru slava luĭ Dumnezeŭ Părinteluĭ" (Filip.**2**.10) [14]. Şi acesta este semnul credinţiĭ noastre, de vreme ce suntem şi ne chemăm creştinĭ; şi mărturiea că de la Dumnezeŭ suntem zice: „Tot Duhul care mărturiseşte pre Domnul Iisus Hristos că a venit în trup, de la Dumnezeŭ este" (1Ioan **4**.2) [15] precum am zis maĭ sus. Iară cel ce nu mărturiseşte, nu este de la Dumnezeŭ, şi acesta este al lui Antihrist care nu mărturiseşte pre Iisus. Drept aceea toţĭ credincioşiĭ trebue să mărturisască neîncetat acest Nume pentru propoveduirea credinţeĭ, şi pentru dragostea Domnului nostru Iisus Hristos de care nicĭcum nicĭ odinioară nimic să nu ne despartă, şi pentru Darul şi ertarea şi maĭ înainte de toate mântuire, căcĭ întru acest Dumnezeesc Nume Apostoliĭ aŭ făcut şi aŭ învăţat minunate lucrurĭ. Dumnezeescul Evanghelist zice „Iar acestea s-aŭ scris ca să credeţĭ; că Iisus Hristos este Fiul luĭ Dumnezeŭ. Iată credinţa, „şi pentru ca crezând, să aveţĭ vieaţă întru Numele Luĭ" (Ioan **20**.31) [16], iată şi mântuirea şi vieaţa.

[7] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **3**, 6: "Iar Petru a zis: Argint şi aur nu am; dar ce am, aceea îţi dau. În numele lui Iisus Hristos Nazarineanu, scoală şi umblă!".
[8] *Psalmii*, **89**, 19: "Şi să fie lumina Domnului Dunmnezeului nostru peste noi şi lucrurile mâinilor noastre le îndreptează".
[9] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **8**, 12: "Deci iarăşi le-a vorbit Iisus zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii".
[10] *Psalmii*, **144**, 8, 19-20:
"8. Îndurat şi milostiv este Domnul, îndelung-răbdător şi mult-milostiv.
19. Voia celor ce se tem de El o va face şi rugăciunea lor o va auzi şi-i va mântui pe dânşii.
20. Domnul păzeşte pe toţi cei ce-L iubesc pe El şi pe toţi păcătoşii îi va pierde".
[11] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **16**, 17: "Iar Iisus, răspunzând, i-a zis: Fericit eşti Simone, fiul lui Iona, că nu trup şi sânge ţi-au descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri".
[12] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 4: "că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omul să le grăiască".
[13] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 20: "Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde şi aşteptăm Mântuitor, pe Domnul nostru Iisus Hristos".
[14] *Idem*, **2**, 10: "Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti, şi al celor de dedesubt".
[15] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 2: "În aceasta să cunoaşteţi duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturiseşte că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu".
[16] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **20**, 31: "Iar acestea s-au scris, ca să credeţi că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, şi, crezând, să aveţi viaţă în numele Lui".

Cap. 297

Cum că toți creștinii: Preoții, Monahii și mirenii, sunt datori să se roage în Numele lui Iisus, după putere (Tot din cartea Sfântului Simeon Tesalonicul)

ACEASTĂ numire să o zică tot drept slăvitorul ca o rugăciune, cu mintea și cu limba, stând și umblând, șezând și sculându-se, și spre aceasta să se nevoească pururea, și va afla mare bucurie și liniște; Căci cei ce s-aŭ îngrijit de aceasta, prin cercare cunosc aceasta. Deși lucrul acesta este mai presus de cei ce sunt în lume, și de chear Călugării carii sunt în mijlocul valurilor, cu toate acestea însă fiecare să zică această rugăciune măcar la vreme orânduită. Toți aŭ datorie a zice această rugăciune după putere, și cei Sfințiți, și Călugării și mirenii. Dar Călugării ca niște rânduiți spre aceasta, având datorie nelipsită pentru aceasta, măcar de ar fi și în valurile slujirei lor, trebue să se nevoească a zice această rugăciune după putere, și ca să se roage Domnului neîncetat, măcar de ar fi și cu vreo grijă și turburare, și măcar de ar fi și răsipiți cu gândul la lucruri lumești, nu trebue să se lenevească, ci să se întoarcă la rugăciune, și să se bucure căci să întoarce. Cei hirotonisiți să poarte grijă de aceasta ca de un lucru Apostolesc, și ca o Dumnezeească propoveduire, ca una ce săvârșaște lucruri Dumnezeești, și ca ceea ce arată dragostea lui Hristos. Iar cei ce sunt în lume, să aibă aceasta după putere ca o pecete și semn al credinței, pază, sfințenie, și gonire a toată ispita. Drept aceea toți, cei hirotonisiți, mireni și Călugări, sculându-să din somn trebue să se gândească întâi la Hristos și pre Hristos să pomenească întâi și această pomenire trebue a o aduce lui Hristos ca un prinos și pârgă a tot gândul; Căci trebue ca noi mai înainte de toată cugetarea, să pomenim pre Hristos cel ce ne-a mântuit și ne-aŭ iubit atâta de mult. Căci suntem și ne chemăm creștini, ne-am îmbrăcat într-însul la Sfântul Botez, ne-am uns cu mirul Săŭ, ne-am împărtășit, și ne împărtășim Sfântul Săŭ Trup și Sânge, suntem mădulări ale Lui, și Biserică, și locuește întru noi. Pentru aceasta suntem datori a-l iubi, și a ne aduce aminte pururea de Dânsul. Drept aceea fiecare să aibă vreme orânduită după putere, și să-și rânduească numărul de câte ori să zică această rugăciune, socotindu-o ca o datorie.

Ale oarecăruia Sfânt nenumit, (Anonim)
Cuvânt foarte minunat, pentru cuvintele Dumnezeeştiĭ rugăciunĭ, adecă: pentru „Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-mă"

CÂTĂ PUTERE are rugăciunea luĭ Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-mă"? şi ce fel de darurĭ dărueşte celor ce o uneltesc? Şi întru care vrednică aşezare îi aduce? Nu este cu putinţă să o spunem noĭ şi să o arătăm, fiindcă acest lucru este maĭ presus de puterea noastră. Noĭ numaĭ aceasta să o zicem pentru această rugăciune a luĭ „Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-mă", de unde a luat începutul, şi care întâĭ aŭ zis aceste cuvinte ale rugăciuneĭ. Decĭ de sus şi din început, (întemeeat) pre însuşĭ Dumnezeasca scriptură aŭ luat început această rugăciune, şi ceĭ trei Verhovnicĭ Apostolĭ aĭ Stăpânuluĭ Hristos aŭ zis din cuvintele rugăciuneĭ: Pavel zic, Ioan şi Petru. Şi de la dânşiĭ le-am luat noĭ ca o moştenire de la Părinţĭ dată, care sunt Dumnezeeştĭ şi descoperirĭ ale Sfântuluĭ Duh, şi glăsuirĭ ale luĭ Dumnezeŭ. De vreme ce şi aşa credem noĭ, că câte aŭ grăit şi aŭ scris purtătoriĭ de Duh Apostolĭ, toate sunt graiurĭ ale luĭ Hristos care le-aŭ grăit din gura Apostolilor. Pentru că acest fel de făgăduinţă le-aŭ dat lor Domnul nostru întru Sfinţita Evanghelie; Că şi însuşĭ Fiul, şi Tatăl şi Duhul Sfânt vor veni să se sălăşluească întru dânşiĭ (Ioan **14**.23)[1]; şi nu numaĭ întru Apostolĭ, ci şi în fieştecare hristiean ce păzeşte poruncile luĭ. Drept aceea prea Dumnezeescul Pavel, carele s-aŭ învrednicit să se sue până la al treilea Cer, zice pre: Doamne Iisuse „nimenea nu poate să zică Domn pre Iisus, fără numaĭ întru Duhul Sfânt" (1Cor.**12**.3)[2]. Că nu poate să zică nimenea acest Nume a luĭ Iisus Hristos fără numaĭ cu Duhul Sfânt arată Apostolul Pavel cu un chip prea minunat, cum că acest Nume este prea înalt, şi maĭ presus decât celelalte nume ale celor mulţĭ. Pentru aceast şi nu este cu putinţă să îl zică cineva întru alt chip, fără numaĭ cu Duhul Sfânt. Şi Cuvântătorul de Dumnezeŭ Ioan carele aŭ tunat pre cele Duhovniceştĭ şi Teologhiceştĭ, aŭ luat sfârşitul luĭ Pavel, şi l-aŭ făcut început, şi grăeşte: „Tot Duhul carele mărturiseşte pre Iisus Hristos că a venit în trup, de la Dumnezeŭ este" (1 Ioan **4**.2)[3]. Şi pentru că mărturiseşte cu hotărâre iarăşĭ acest Dumnezeesc Apostol, cum că tot Duhul carele mărturiseşte pre acest Nume a luĭ Iisus Hristos este de la Dumnezeŭ, adevereează cu aceea ce zice, că Numele şi mărturisirea luĭ Iisus Hristos este al Dumnezeescului şi Duhovnicescului Dar, şi nu este prost şi cum s-ar întâmpla. Asemenea şi Verhovnicul Apostolilor Petru, aŭ luat sfârşitul luĭ Ioan şi l-aŭ făcut început, adecă pre Hristos; Căcĭ în vremea când aŭ întrebat Domnul nostru pre ucenicií Săĭ zicând: „Iară voĭ cine zicețĭ că sunt Eŭ? grăeşte Petru: Tu eştĭ Hristos Fiul luĭ Dumnezeŭ" (Mat.**16**.16)[4], care

---

[1] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 23: "Iisus a răspuns şi a zis: dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el".

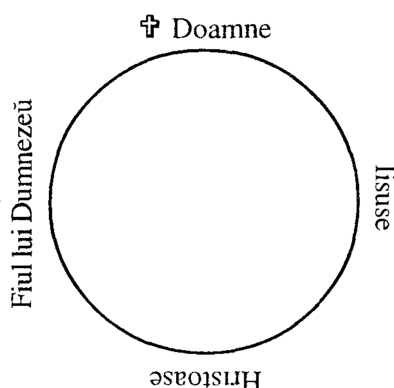
[2] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema Iisus! – tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt".

[3] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 2: "În aceasta să cunoaşteţi duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturiseşte că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu".

[4] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **16**, 16: "Răspunzând Simon Petru a zis: Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu".

aceasta i-aŭ descoperit-o Dumnezeŭ şi Tatăl din Cer, precum o mărturiseşte Domnul nostru în Sfinţita Evanghelie.

Şi socoteşte pre aceştĭ prea Sfinţĭ trei Apostolĭ aĭ luĭ Hristos, la aceste trei cuvinte ce grăeşte, ce fel sunt legaţĭ între dânşiĭ unul cu altul, ca întru un ţărcălan; Căcĭ unul ia iarăşĭ de la celălalt pre aceleaşĭ Dumnezeeştĭ glasurĭ, cât pre acel cuvânt ce îl zice cel dintăĭ, maĭ pre urmă cel de al doilea îl face început, şi întru acest chip şi cel de al treilea, şi săvârşaşte pre rugăciunea aceasta. Pentru căcĭ Pavel zice „Domnul Iisus", Ioan „Iisus Hristos", şi Petru „Hristos Fiul luĭ Dumnezeŭ" şi să face un ţărcălan minunat. Şi pre sfârşitul ce este aceea adecă: Fiul luĭ Dumnezeŭ, să împreună cu începutul care este aceea adecă: Domnul. De vreme ce nu este nicĭ o deosebire ca să zică cineva Domnul şi Fiul luĭ Dumnezeŭ. Căcĭ şi amândouă acestea arată pre Dumnezeirea unuia născut Fiul luĭ Dumnezeŭ. Şi pentru ca să înţăleagă fieştecarele, iată că scriem şi ţărcălăm:

Şi cu acest chip prin învăţătură ne-aŭ dat Fericiţiĭ Apostolĭ, să zicem întru Duhul Sfânt, şi să mărturisim pre Domnul Iisus Hristos Fiul luĭ Dumnezeŭ. Şi de vreme ce sunt şi trei, sunt şi vrednicĭ de credinţă. Pentru că tot cuvântul cu trei mărturiĭ să întăreşte şi să încredinţează. Încă şi rânduеala Apostolilor care aŭ zis aceste Dumnezeeştĭ graiurĭ, nu este fără socoteală, ci are tâlcuirea sa. Pentru căcĭ întâiul ce a zis acestea, este Pavel, şi în mijloc Ioan, şi pe urmă Petru. De la Pavel cela ce este maĭ pre urmă decât ceilalţĭ ucenicĭ aĭ luĭ Hristos s-aŭ început tainica dare prin învăţătură a rugăciuneĭ: Domnuluĭ Iisus Hristos ş.c.l. Şi prin Ioan merge la Petru, carele este cel întăĭ, şi acolo să sfârşaşte. Şi precum socotesc acest lucru * este semn al sporireĭ noastre ceĭ dupre rânduеală, şi al unireĭ noastre cu Dumnezeŭ prin lucrare şi vedere cu dragostea. Pentru căcĭ Pavel însemnează pre lucrare, precum însuşĭ zice „maĭ mult decât toţĭ m-am ostenit" (1Cor.**15**.10) [5]. Ioan însemnează pre vedere, căcĭ şi numele Cuvântător de Dumnezeŭ ce îl are, îl arată. Şi Petru însemnează pre dragoste, precum îl mărturiseşte Domnul nostru în vremea când i-aŭ zis „iubeşte-mă Petre, paşte oile mele" (Ioan **21**.16) [6]. Întrucât cine să îndeletniceşte întru această rugăciune, sporeşte şi întru lucrătoarea faptă bună, şi din lucrare să sue la vedere şi câştigă şi pre dragostea luĭ Dumnezeŭ, şi să uneşte cu Dânsul.

Şi nu numaĭ acestea ce le-am zis însemnează aceste Dumnezeeştĭ graiurĭ ale rugăciuneĭ, ci descopere şi pre dogma cea dreaptă a credinţiĭ noastre, şi răstoarnă pre tot eresul ereticilor. Pentru căcĭ aceea, adecă „Doamne" arată pre Dumnezeasca fire a luĭ Hristos şi răstoarnă pre eresul acelora ce zic, cum că este numaĭ om, iar Dumnezeŭ nu este. Aceea, adecă „Iisuse" arată iarăşĭ pre omenеasca fire aluĭ Hristos şi răstoarnă pre eresul acelora ce îl zic, cum că este numaĭ Dumnezeŭ, iar om nu este, ci după nălucire să arată om. Aceea adecă „Hristoase" arată pre amândouă firele, şi pre cea Dumnezeească şi pre cea omenеască, cum că sunt amândouă întru o faţă şi întru un ipostas, şi răstoarnă pre eresul acelora ce zic, cum că Hristos are două Ipostasurĭ despărţite unul de altul. Şi

* *lucru*, cuvânt adăugat cu creionul pe mss. dactilografiat.

[5] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **15**, 10: "Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; şi harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decât ei toţi. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este cu mine".

[6] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **21**, 16: "Iisus i-a zis iarăşi, a doua oară: Simone, fiul lui Iona. Mă iubeşti? El I-a zis: Da, Doamne, Tu ştii că te iubesc. Zis-a lui Iisus: Păstoreşte oile Mele".

aceea, adecă „Fiule aluĭ Dumnezeŭ" arată cum că la Hristoș Dumnezeasca fire este neamestecată şi după unirea ce a făcut cu firea omenească, şi cea omenească asemenea şi aceasta este neamestecată; şi răstoarnă pre eresul acelora ce zic, cum că Dumnezeasca şi omeneasca fire întru Hristos a luat amestecare, şi s-aŭ amestecat una cu alta. Deci aceste patru ziceri, ca unele ce sunt graiurĭ Dumnezeeştĭ şi sabiĭ Duhovniceştĭ, răstoarnă şi strică două cumpene de eresurĭ protivnice între sineşĭ la răutate şi la eres, însă de un rang, şi împreună glăsuite la păgânătate.

Iată şi pildă spre maĭ multă înţălegere:

Acestea sunt cele ce prin învăţătură ni s-aŭ dat de Dumnezeŭ înţălepţiţiĭ Părinţiĭ noştri, careiĭ eraŭ desăvârşiţĭ şi purtătorĭ de Duh bărbaţĭ; Care şi pre fieştecare dintru acestea Dumnezeeştĭ graiurĭ, adecă pre „Doamne Iisuse Hristoase Fiule aluĭ Dumnezeŭ", precum ne-aŭ lăsat-o dare prin cuvânt Dumnezeeştiĭ Apostolĭ, atâta le-aŭ tipărit în inimele lor, şi atâta le-aŭ iubit, maĭ ales pre prea dulcele Nume „Iisus" care îl avea numaĭ pre acesta pentru desăvârşita şi cu totul întreagă rugăciune, cât în toată vieaţa lor să nevoia neîncetat cum să se sature de dulceaţa luĭ Iisus, şi totdeauna era flămânzind şi însetând de Iisus. Măcar deşi să umplea de Duhovnicească bucurie nepovestită, şi luoa Dumnezeeştĭ darurĭ, şi să făcea de aceea afară de trup şi de lumea aceasta; ca şi cum ar fi fost

„Doamne" — Răstoarnă pre ceĭ cu Samosateanul

„Hristoase" — Pre ceĭ cu Nestorie.

„Fiule a luĭ Dumnezeŭ" — Pre ceĭ cu Eftihie şi Dioscor, ceĭ ce zic o fire

„Iisuse" — Pre Armeniĭ ceĭ ce zic că Hristos a pătimit cu Dumnezeirea

Îngerĭ pământeştĭ şi oamenĭ Cereştĭ. Deci la atâta înălţime a fapteĭ bune s-a suit, prin mijlocirea aceştiea prea dulce numirĭ a luĭ Iisus, Încă nouă începătorilor şi nesăvârşiţilor, după cuviinţă ne-aŭ dat prin învăţătură să zicem încă şi pre „miluieşte-mă" adecă „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ, miluieşte-mă" nu pentru altă pricină fără numaĭ să ne cunoaştem măsurele noastre, şi aşezarea şi starea noastră; Şi cum că avem trebuinţă de mare şi bogată milă a Sfântuluĭ Dumnezeŭ, şi suntem ca orbul acela de care grăeşte Sfinţita Evanghelie, carele având dor să ia lumina ochilor săĭ, striga în vremea când trecea pre acolo Domnul şi zicea „Iisuse miluieşte-mă" (Luca **18**.38)[7]. Aşa şi noĭ câţĭ suntem orbĭ la suflet, să rugăm pre Dumnezeŭ, ca să trimiţă mila sa în noĭ, şi să ne deşchidă ochiĭ sufletuluĭ, ca să vedem gânditor. Şi pentru aceasta urmează să zicem şi pre „miluieşte-mă". Alţiĭ iarăşĭ vrând să păzască şi întru aceasta dragostea aproapeluĭ, zic rugăciunea aşa „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ, miluieşte-mă" şi să roagă pentru toţĭ fraţiĭ lor, fiindcă ştiŭ că dragostea este plinirea legiĭ şi a Prorocilor, şi este o faptă bună ce covârşaşte pre fieştecare poruncă şi lucru Duhovnicesc la dânsa. Drept aceea şi cu dragostea aproapeluĭ împreunează pre

[7] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 38: "Şi el a strigat, zicând: Iisuse, Fiul lui David, fie-ţi milă de mine!".

rugăciunea lor, și roagă pre Dumnezeŭ ca să-ĭ miluească și pre dânșiĭ, și pre frațiĭ lor, și cu acest chip îndeamnă pre Dumnezeŭ maĭ mult să miluească. Pentru căcĭ și pre Dumnezeŭ deobște îl numesc, adecă Dumnezeŭ al nostru al tuturor, și pentru căcĭ cer de la Dânsul și pre mila Luĭ deobște pentru toțĭ frațiĭ. Și maĭ ales mila prea bunuluĭ Dumnezeŭ atuncea să obicĭnuște a veni întru noĭ, când ne va vedea că păzim dreapta credință întru dogme, și pre săvârșirea poruncilor întru lucrurĭ. Pre care și pre amândouă le coprinde înlăuntru acest puțin stih al rugăciuneĭ aceea adecă: „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ, miluește-ne".

Încă pentru aceste Dumnezeeștĭ Nume, adecă „Doamne Iisuse Hristoase" de vom vrea să cercetăm și vremile întru care s-aŭ zis, și dintru început iarășĭ le aflăm cu aceeașĭ rânduеală ce le zicem. Adecă, întâĭ s-aŭ zis aceea „Domnul" apoĭ „Iisus" și maĭ pre urmă „Hristos". Pentru căcĭ în scriptura cea veche pretutindenea aflăm, și maĭ înainte de lege și după lege, că pre Fiul și Cuvântul luĭ Dumnezeŭ îl numește Domn. Precum din vremea luĭ Lot: unde zice „Aŭ plouat Domnul foc de la Domnul" (Fac.**12**.17)[8]; Și la Psalmiĭ luĭ David „Aŭ zis Domnul Domnuluĭ meŭ" (Ps.**109**.1)[9]. Și iarășĭ la Sfințita Evanghelie în vremea când a bine vestit Gavriil Născătoareĭ de Dumnezeŭ pre înomenirea Fiuluĭ și Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, carele i-aŭ zis „Veĭ chema Numele luĭ Iisus" (Luc.**1**.31)[10] Pentru căcĭ fiind Fiul și Cuvântul luĭ Dumnezeŭ, Domn și stăpânitor a toate și Dumnezeŭ, a voit pentru nemărginita Sa bunătate și milostivire să se facă om, pentru ca să mântuească pre om, și pentru aceasta s-aŭ și numit „Iisus" care va să zică „Mântuitor și izbăvitor al omuluĭ". Iarășĭ aceea adecă „Hristos" care arată pre înDumnezeirea fireĭ omeneștĭ ce o aŭ luat Domnul nostru, și s-aŭ întrupat și s-aŭ făcut om, maĭ înainte de patimă și de moartea Sa, o oprea ucenicilor Săĭ și nu îĭ lăsa să-ĭ propoveduească Hristos. Însă după patimă și după înviere, cu mare îndrăsneală îl numea Petru înaintea noroduluĭ Iudeilor pre Hristos zicând „Să-l cunoască toată casa luĭ Israil, căcĭ și Domn pre Dânsul, și Hristos l-aŭ făcut" (Fap.**2**.36)[11]. Pentru căcĭ firea omenească care o aŭ luat Fiul și Cuvântul luĭ Dumnezeŭ, îndată șĭ atuncea s-aŭ uns de la Dumnezeirea Luĭ. Însă după ce s-aŭ răstignit, și aŭ învieat din morțĭ, și s-aŭ înălțat la Cerurĭ și aŭ șăzut de-a dreapta Tatăluĭ, atuncea s-aŭ făcut împreună Dumnezeŭ. Pentru aceasta și atuncea de aceea după înălțare, era vremea să se arate numirea aceasta a luĭ Hristos și să se propoveduească de Apostolĭ și Hristos, și Fiŭ a luĭ Dumnezeŭ, și Dumnezeŭ. Întrucât întâĭ s-aŭ zis „Domnul" apoĭ „Iisus" și maĭ pre urmă „Hristos și Fiul luĭ Dumnezeŭ", precum să arată și întru rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-ne"; Pre care Purtătoriĭ de Dumnezeŭ Părinți, și o aŭ luat ca pre o moștenire de la Părințĭ dată a Sfinților Apostolĭ și prin învățătură ne-aŭ dat-o nouă.

Și pentru aceste cuvinte ale rugăciuneĭ atâta am zis noĭ, cât ne-aŭ fost în puterea noastră, ca cum am fi tăiat florĭ din oarecare copaciŭ mare și bun. Dară rodul ce să află învistierit înlăuntru acestor Dumnezeeștĭ cuvinte, să-l spue alțiĭ, aceea adecă care prin multă vreme și prin cercare a sporit întru această lucrare a rugăciuneĭ, și aŭ gustat dulceața roduluĭ, și aŭ ajuns la săvârșire.

AMIN.

---

[8] *Facerea*, **12**, 17; "Domnul însă a lovit cu bătăi mari și grele pe Faraon și casa lui pentru Sarai, femeia lui Avram". Am decalat trimiterea de la *Fac.*, **12**, 24 la **12**, 17.

[9] *Psalmii*, **109**, 1: "Zis-a Domnul Domnului Meu: «Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale»".

[10] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **1**, 31: "Și iată vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus".

[11] *Faptele Sfinților Apostoli*, **2**, 36: "Cu siguranță să știe toată casa lui Israel că Dumnezeu, pe Acest Iisus pe Care voi L-ați răstignit, L-a făcut Domn și Hristos".

Tâlcuirea luĭ „Doamne milueşte"
Prea folositoare să o ştie fieştecare creştin

DOAMNE IISUSE HRISTOASE milueşte-mă, şi maĭ în scurt, Doamne milueşte, din vremea Apostolilor s-aŭ dăruit creştiniolor ca să îl zică neîncetat, precum şi îl zic. Însă ce însemnează aceasta „Doamne milueşte" puţinĭ sunt astăzĭ care cunosc, şi strigă în fieştecare zi fără de folos, Vaĭ! şi în deşert pre Doamne milueşte, dar mila luĭ Dumnezeŭ nu o priimesc, fiindcă nu ştiŭ ce cer. Decĭ trebue să cunoaştem, cum că Fiul şi Cuvântul luĭ Dumnezeŭ după ce s-aŭ întrupat, şi s-aŭ făcut om, şi aŭ pătimit, şi s-aŭ răstignit, şi cu vărsarea prea Sfântuluĭ Săŭ Sânge aŭ răscumpărat pre om din mâinele dieavoluluĭ: de atuncĭ s-aŭ făcut Domn şi Stăpân al omeneştiĭ firĭ. Dar şi maĭ înainte de a să întrupa Domn era al tuturor zidirelor văzute şi nevăzute, ca făcătorul şi ziditorul lor; însă al oamenilor şi al dracilor care nu aŭ voit de la sine să îl aibă Domn şi Stăpân al lor, nu era şi El Domn al lor, Domnul a toată lumea. Pentru că prea Bunul Dumnezeŭ, carele şi pre Îngerĭ şi pre oamenĭ i-aŭ făcut de sineşĭ Stăpânitorĭ, şi le-aŭ dăruit pre cuvântare, ca să aibă cunoştinţă şi dreaptă judecată, ca un Bun ce este şi adevărat, nu au voit să rădice de sinea stăpânire, şi să-ĭ stăpânească sâlniceşte, şi fără de voea lor. Însă pre aceea care voesc să fie supt stăpânirea şi ocârmuirea luĭ Dumnezeŭ, pre aceea îĭ ocârmueşte şi îĭ stăpâneşte; Iar pre ceĭ ce nu voesc, îĭ lasă să-şĭ facă voile lor, ca nişte de sineşĭ stăpânitorĭ ce sunt. Pentru aceea şi pre Adam, carele s-aŭ înşălat de protivnicul Dieavol şi s-aŭ făcut şi El protivnic luĭ Dumnezeŭ, şi nu aŭ voit să asculte porunca Domnuluĭ, l-aŭ lăsat Dumnezeŭ în de sineşĭ stăpânirea sa, şi nu aŭ voit să-l stăpânească cu sâlnicie. Însă pizmătareţul dieavol, carele l-aŭ amăgit întru început, nu aŭ încetat de a-l amăgi, până ce l-aŭ făcut asemenea cu dobitoacele cele necuvântătoare, şi trăea ca un dobitoc necuvântător şi fără de minte. Spre carele în sfârşit milostivindu-să Prea milostivul Stăpân Dumnezeŭ, aŭ plecat Cerurile şi s-aŭ pogorât pre pământ şi s-aŭ făcut om pentru om, şi cu Prea curatul Săŭ Sânge l-aŭ izbăvit din robiea păcatelor, şi prin Sfânta Evanghelie l-aŭ povăţuit cum să petreacă după plăcerea luĭ Dumnezeŭ, şi dupre Cuvântătorul de Dumnezeŭ Ioan „ne-aŭ dat stăpânire să ne facem Fiĭ aĭ luĭ Dumnezeŭ" (Ioan 1.12) [12]; Şi cu Dumnezeescul Săŭ Botez ne-aŭ născut a doua oară, şi ne-aŭ scos din înşălăciune; şi cu Prea curatele Sale taine, hrăneşte în fieştecare zi sufletul nostru, şi îl învieţueşte, şi în scurt a zice, cu nemărginita Sa înţălepciune a aflat chipul să rămâie nedespărţit în totdeauna cu noĭ şi noĭ cu Dânsul, ca să nu maĭ aibă nicĭ o încăpere întru noĭ dieavolul.

Decĭ câţĭ din creştinĭ, dupre atâtea harurĭ cărora s-aŭ învrednicit, şi dupre atâtea facerĭ de bine ce aŭ priimit de la Stăpânul Hristos iarăşĭ s-aŭ înşălat de dieavolul, şi prin mijlocirea lumiĭ şi a trupuluĭ depărtându-să de la Dumnezeŭ, să stăpânesc de păcat şi de dieavolul, făcând voile luĭ; Însă nu sunt desăvârşit nesimţitorĭ, încât să nu simtă răul ce aŭ pătimit, ci cunosc greşala lor şi robiea în care aŭ

[12] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **1**, 12: "Şi celor câţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu".

căzut, dar nu pot ca singurĭ de sine să scape, pentre aceea aleargă la Dumnezeŭ, şi strigă pre „Doamne miluește", ca să se milostivească spre eĭ, Prea milostivul Domnul, şi să-ĭ miluească, şi să-ĭ priimească ca pre fiul cel curvar, şi să le dăruească iarăşĭ Dumnezeescul Săŭ har; şi prin mijlocirea luĭ să scape din robiea păcatuluĭ, şi să se depărteze de dieavolul, să priimească iarăşĭ slobozeniea lor, ca să poată prin acest chip să ceară cele plăcute luĭ Dumnezeŭ, şi să păzască poruncile Luĭ. Decĭ aceştĭ creştinĭ, dupre cum am zis, oare cu un asemenea scop strigă pre „Doamne miluește" aceştiea vor dobândi negreşit şi mila Prea bunuluĭ Dumnezeŭ, şi vor priimi Darul Săŭ spre a să slobozi din robiea păcatuluĭ, şi să se mântuească. Iar aceea care nu aŭ nicĭdecum ştiinţă de acestea care am zis, nicĭ cunosc paguba lor, că sunt robiţĭ cu totul la voile trupuluĭ, şi la lumeştile lucrurĭ, nicĭ aŭ lesnire să se gândească la robiea în care sunt, ci fără nicĭ un scopos strigă numaĭ pre „Doamne miluește" maĭ mult din obiceiŭ, aceştia cum este cu putinţă să priimească mila luĭ Dumnezeŭ? Şi maĭ ales o astfel de minunată şi nemărginită milă? Că maĭ bine ar fi fost să nu fi priimit mila luĭ Dumnezeŭ, decât să o dobândească şi iarăşĭ să o pearză, fiindcă este îndoită greşala lor. Că precum de va da cineva vreo peatră preţioasă în mâna unui mic copil, saŭ a vre unuĭ om prost, care să nu ştie cât preţueşte, cariĭ după ce o vor lua-o în mâinele lor o perd, arătat este, că n-aŭ perdut-o eĭ, ci aŭ perdut-o acela care le-aŭ dat-o.

Şi ca să înţălegĭ maĭ bine cele zise, socoteşce * cum în lumea aceasta, acela care este lipsit şi sărac şi vrea să ea milostenie de la vreun bogat, acela merge şi zice „milueşte-mă", adecă aĭ milă de mine pentru sărăciea mea, şi îmĭ dă cele de trebuinţă. Şi iarăşĭ acela carele are datorie, şi voeşte ca să „erte datoriea împrumutătorul săŭ, el merge către dânsul şi zice „milueşte-mă" adecă, fă-ţĭ milă de mine pentru lipsa mea, şi îmĭ dăreşte mie datoriea care îţĭ datoresc.

Asemenea şi cel ce greşaşte, vrând a-ĭ fi milă de el acela căruea aŭ greşit, să duce la el şi zice „milueşte-mă", adecă: fie-ţĭ milă de mine la greşala mea care ţ-am făcut. Asemenea şi păcătosul strigă către Dumnezeŭ pre: Doamne milueşte, dar nu ştie nicĭ ce cere, nicĭ ce zice, nicĭ pentru ce o zice, dar nicĭ cunoaşte ce este mila luĭ Dumnezeŭ, pe care îl roagă ca să i-o dea luĭ, nicĭ la ce îĭ foloseşte mila care i-o cere; Ci numaĭ din obiceiŭ strigă „Doamne milueşte" fără a cunoaşte nimic din acestea. Decĭ cum îĭ va da Dumnezeŭ mila sa? Pre care el necunoscându-o o defaimă? şi iarăşĭ primindu-o îndată o pierde, şi păcătueşte maĭ mult? Mila luĭ Dumnezeŭ nu este altceva, decât darul Prea Sfântuluĭ Duh, pre care trebue a-l cere de la Dumnezeŭ noĭ păcătoşiĭ, strigând neîncetat pre „Doamne milueşte", adecă: fie-ţĭ milă de mine Doamne al meŭ, în starea cea ticăloasă în care mă aflu, şi priimeşte-mă iarăşĭ în darul Tăŭ. Dă-mĭ mie Duh puternic, ca să mă întărească a mă împrotivi ispitelor dieavoluluĭ şi răuluĭ obiceiŭ al păcatuluĭ. Dă-mĭ mie Duhul sfatuluĭ, ca să mă înţăleptesc, şi să viŭ în simţirea de sine-mĭ ca să mă îndreptez. Dă-mĭ mie Duhul friceĭ, ca să mă tem de tine, şi să păzesc poruncile Tale. Dă-mĭ mie Duhul Dragosteĭ, ca iubindu-te pre Tine, să nu mă depărtez de la Tine maĭ mult. Dă-mĭ mie Duhul păciĭ, ca să păzesc sufletul meŭ în pace, şi să-mĭ adun toate gândurile mele, ca să fiŭ liniştit şi neturburat. Dă-mĭ mie Duhul curăţenieĭ, ca să mă păzască curat despre toată întinăciunea. Dă-mĭ mie Duhul blândeţiĭ, ca să fiŭ blând către fieştecare din fraţiĭ meĭ creştinĭ, şi să mă depărtez de mânie. Dă-mĭ mie Duhul smeriteĭ cugetărĭ, ca să nu cuget înalt, şi să mă mândresc.

Decĭ cela ce cunoaşte trebuinţa ce are de toate acestea, şi le cere de la Prea milostivul Dumnezeŭ strigând „Doamne milueşte" acesta foarte cu încredinţare va lua aceea ce cere, şi va priimi mila Domnuluĭ şi Dumnezeescul harul Luĭ. Iară cel ce nu ştie nimic din toate acestea ce am zis, ci numaĭ din obiceiŭ strigă „Doamne milueşte", acesta nu este cu putinţă să afle mila luĭ Dumnezeŭ. Pentru că şi maĭ înainte, multe darurĭ de multe orĭ a luoat de la Dumnezeŭ, dar nu a cunoscut, nicĭ a mulţumit luĭ Dumnezeŭ carele i le-aŭ dat. Că unul ca acesta a luat mila luĭ Dumnezeŭ, şi când s-a

* Cuvântul *socoteşte* a fost adăugat cu creionul pe mss. dactilografiat, la p. 1398.

zidit, și când s-a făcut om, a luat de asemenea mila luĭ Dumnezeŭ, și când s-a născut de a doua oară prin Sfântul Botez făcându-să drept slăvitor creștin. A luat mila luĭ Dumnezeŭ și când s-a izbăvit de multe primejdiĭ sufleteștĭ și trupeștĭ, câte aŭ încercat în vieața sa. A priimit mila luĭ Dumnezeŭ, și când de multe orĭ s-a învrednicit împărtășireĭ Dumnezeeștilor și Prea curatelor taine. A priimit mila luĭ Dumnezeŭ, de câte orĭ a greșit înaintea Domnuluĭ, și l-aŭ prea amărât cu păcatele sale, și nu * a perit și nicĭ s-a pedepsit dupre cum să cuvenea. A priimit mila luĭ Dumnezeŭ, când în multe chipurĭ i s-aŭ făcut bine de la Dumnezeŭ, și nu a cunoscut, ci pre toate le-aŭ uitat, negrijindu-să de a sa mântuire până la sfârșit. Un asemenea creștin cum va afla mila luĭ Dumnezeŭ, fără a simți, și fără a cunoaște, ca să priimească asemenea har de la Dumnezeŭ, dupre cum am zis? Nicĭ să cunoască ce zice? Ci numaĭ să strige „Doamne miluește" fără nicĭ un scopos și sfârșit, decât numaĭ din obiceiŭ.

AMIN.

* S-a adăugat *nu* cu creionul în mss., p. 1399.

Al Sfântuluĭ Simeon Noul Teolog *
Cuvânt 21,

Pentru credință, și învățătură
pentru ceĭ ce zic că nu este cu putință
în mijlocul celor lumeștĭ, la săvârșirea faptelor bune a ajunge;
și povestire foarte folositoare.

FRAȚILOR ȘI PĂRINȚILOR, bun lucru este a propovedui noĭ către toțĭ mila luĭ Dumnezeŭ, și a face cunoscută fraților noștri milostivirea Luĭ cea către noĭ, și negrăita bunătate. Decĭ precum vedețĭ, nu am postit, nu am privigheat, nu m-am culcat pre jos, și m-aŭ mântuit pre mine degrab Domnul, dupre cum zice Dumnezeescul David (Ps.**114**.6) [1], și ca maĭ în scurt să zic, numaĭ am crezut și m-aŭ priimit pre mine Domnul. Că multe sunt care ne împedecă pre noĭ de a câștiga smereniea; Iar credința de a o afla, nicĭ o împedecare nu este. Că dacă din suflet vom voi, și credință îndată am lucrat, că dar al Stăpânuluĭ este ea, și firească bunătate și creștere, deși sub stăpânirea de sineșĭ a voireĭ noastre să supune și ea. Că și Schiftiĭ și Varvariĭ, cred cuvintele uniĭ altora. Și ca cu lucrul să vă arăt vouă lucrarea credințiĭ ceĭ din tot sufletul, ascultațĭ; și vă voiŭ povesti vouă povestire spre întărirea celor zisă, pre care din gură adevărată o am auzit:

Oarecarele Gheorghie cu numele, tânăr fiind cu vrâsta, ca de douăzecĭ de anĭ, care lăcuia în Constantinopole în vremile noastre, frumos la față, și încuviințat chipul, și năravul, și umbletul având-l, cât dintru acestea și prepus răŭ avea oarecariĭ pentru dânsul, ceĭ ce numaĭ acoperământul cel pe dinafară îl văd, și răŭ judecă pre cele streine. Acesta s-aŭ făcut cunoscut oarecăruia Călugăr Sfânt, carele într-o Mănăstire de ale cetățiĭ petrecea, și starea sufletuluĭ săŭ arătându-i-o luĭ, aŭ luoat de la dânsul o mică poruncă numaĭ spre aducere aminte. Aŭ cerut încă și o carte tânărul, care să cuprindă întru dânsa lucrurile petreceriĭ Monahilor, și povestirele pustnicilor, și nevoințeĭ ceĭ lucrătoare, ca să ea de la dânsul. Și i-aŭ dat Starețul scriptura Sfântuluĭ Marco Monahuluĭ, care învață pentru legea cea Duhovnicească. Și pre aceasta ca o de însușĭ Dumnezeŭ trimisă primindu-o tânărul, și ca cum mare oareșĭce nădăjduind să dobândească, așa de cu dorire și cu luare aminte o aŭ petrecut pre dânsa toată, și dintru toate s-aŭ folosit. Însă trei capete numaĭ, ca să zic așa, întru inima sa le-aŭ înfipt. Și unul era acesta, adecă carele așa e pus întru însușĭ zicerile Sfântuluĭ: „Căutând vindecare, grijaște-te de știință, și câte îțĭ va zice ție, și veĭ afla folos". Iar altul este: „Cel ce maĭ înainte de lucrarea poruncilor, pre lucrările Duhuluĭ le caută, asemenea este robuluĭ celuĭ cu argint cumpărat, carele îndată după ce s-aŭ cumpărat, împreună cu zapisul de

* Așa cum este scris în *Spre știință* la *Cuvântul pentru cele trei chipuri ale lucrării amintite și ale rugăciunii,* Cuvântul acesta **21** este copiat din mss. ce se află în Biblioteca Schitului Român "Prodromul" care este tâlcuit din cea Elinească deoarece în Filocalia Elenă este pe apla".

[1] *Psalmii*, **114**, 6: "Cel ce păzește pe prunci este Domnul; umilit am fost și m-am izbăvit".

cumpărare, și pre slobozenie caută să i să scrie luĭ". Iar altul este acesta: „Orb este, cela ce zice «Fiule a luĭ David miluește-mă» (Mar. **10**.48) [2], carele să roagă trupește, și încă nu are cunoștință Duhovnicească. Iar după ce, cel ce era orb oarecând, aŭ căutat și aŭ văzut pre Domnul, nu încă Fiul luĭ David, ci „Fiŭ a luĭ Dumnezeŭ mărturisindu-l, i s-aŭ închinat" (Ioan **9**.35–38) [3]. Decĭ pre acestea cetindu-le tânărul acesta, s-aŭ minunat, și minunându-să aŭ crezut că prin grijirea științeĭ, va afla folos; și prin lucrarea poruncilor, pre lucrarea Sf. Duh o va cunoaște; și cu Darul Acestuia, cu mintea va cunoaște și va vedea pre Domnul. Decĭ cu dragostea lucruluĭ acestuia și cu pofta pătruns fiind, pre frumusețа cea dintâĭ, și nearătându-i-să, o căuta. Și nimic alt nu a lucrat, (după cum cu jurămând m-aŭ încredințat) fără numaĭ pre mica aceea poruncă, care i s-aŭ dat luĭ de la Starețul acela, în fieștecare seară o făcea, și așa pre pat dormea. Decĭ știința zicându-ĭ luĭ, tot maĭ fă și alte metaniĭ, și alțĭ Psalmĭ adaoge, și maĭ de multe orĭ a zice – Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ miluește-mă" –, că poțĭ. Decĭ pre aceasta cu sârguință o asculta, și fără de îndoire ca pre niște de la Dumnezeŭ zise așa pre toate le lucra, și nicĭodată nu aŭ dormitat mustrându-l pre el știința, și zicându-ĭ: pentru ce aceasta nu o aĭ făcut?

Decĭ aceștiea urmându-ĭ întru toate fără de lipsă, și pre aceea în toate zilele a o adăuga maĭ mult silindu-să, în puține zile, multă s-aŭ făcut și rugăciunea cea de sară. Că ziua avea iconomiea uneĭ case a oarecăruia Patrichiŭ din Palatul Împărătesc, și în fieștecare zi eșea din Palat de să grija de cele trebuincioase viețiĭ, cât dintru aceasta nimăruĭ din oamenĭ era cunoscute cele ce să lucra de dânsul noaptea. Pentru aceea și lacrămĭ în fieștecare noapte din ochiĭ luĭ curgea, și maĭ adeseaorĭ plecărĭ de genunche cu fața la pământ făcea, lipite picioarele unul de altul și nemișcate în laturĭ avându-le, pentru starea înainte la rugăciune. Și rugăciunele cele de la dânsul către Dumnezeŭ, să cetea cu durere, cu suspinurĭ, și cu lacrămĭ, și ca cum ar fi de față Domnul trupește, așa la prea curatele luĭ picioare cădea, și cerea ca un orb să se miluească, și sufletește să vază. Și fiindcă în fieștecare seară rugăciunea să adăoga, cheltuia vremea până la miezul nopțiĭ, nicĭdecum în vremea rugăciuneĭ trândăvindu-să, saŭ moleșindu-să el, nicĭ vreun mădular al trupuluĭ mișcându-să nicĭdecum, până și la întoarcerea ochiuluĭ și căutătureĭ; și așa sta nemișcat ca un stâlp, saŭ ca un fără de trup. Decĭ stând el întru una din nopțĭ, și Dumnezeule curățește-mă pre mine păcătosul grăind, cu mintea maĭ vârtos decât cu trupul, o strălucire Dumnezeească prea cu îndestulare de năprasnă s-aŭ arătat de sus, și pre tot locul acela l-aŭ umplut. Și acest lucru făcându-să, nu aŭ cunoscut tânărul și aŭ uitat el de era în casă, saŭ era sub vre-un acoperământ, că numaĭ lumină despre toate părțile vedea, și nicĭ cunoștea de stă el pre pământ, nicĭ frică era întru dânsul ca să nu cază, nicĭ vre-o grijă a lumiĭ avea, nicĭ îĭ venea în gândul luĭ atuncea câte vin în gândurile acelora care aŭ trup omenesc. Ci cu totul cu lumină nematerialnică cuprins fiind, și i să părea că și el s-a făcut lumină, și pre toată lumea o aŭ uitat, de lacrămĭ, și de bucurie negrăită, și de inimă bună plin s-aŭ făcut. Apoĭ în Cer s-aŭ suit mintea luĭ, și altă lumină aŭ văzut decât ceea ce era aproape de dânsul maĭ luminată. Și s-aŭ arătat luĭ cu prea slăvire că aproape de lumina aceea stă, cel maĭ sus pomenit Sfântul acela și întocmaĭ cu Îngeriĭ Starețul care i-aŭ dat luĭ porunca aceea și cartea.

Decĭ după ce am auzit eŭ aceasta, am socotit că și rugăciunea Sfântuluĭ acela mult i-aŭ ajutat luĭ, și aŭ iconomisit ca să arate tânăruluĭ pre Dumnezeŭ, și (m-am minunat) ce fel de înălțime a fapteĭ

---

[2] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **10**, 48: "Și mulți îl certau ca să tacă, el însă cu mult mai tare striga: Fiule al lui David, miluiește-mă".

[3] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **9**, 35-38:
"35. Și a auzit Iisus că l-au dat afară. Și găsindu-l, i-a zis: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?
36. El a răspuns și a zis: Dar cine este, Doamne, ca să cred în El?
37. Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Și Cel ce vorbește cu tine, Acela este.
38. Iar el a zis: Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui".

bune avea Sfântul acela. Şi după ce aŭ trecut vedeniea aceea, şi întru sineşĭ, precum zicea, iarăşĭ ş-aŭ venit tânărul, de bucurie şi de spaimă era ţinut şi cuprins, şi din inimă lăcrăma, şi lacrămilor dulceaţă le urma. Pre umră pe pat s-a culcat, şi în ceasul acela a cântat cocoşul, şi cum că este miezul nopţiĭ i-aŭ arătat, şi după puţin şi Bisericele la utrenie aŭ tocat, şi el s-aŭ sculat să cânte după obiceiŭ; Iar în noaptea aceea nicĭ când de somn supţire luând. Acestea s-aŭ făcut, precum Dumnezeŭ care le-aŭ făcut pre dânsele cu judecăţile care ştie, nimic maĭ mult tânărul acela lucrând, fără numaĭ acelea care le-aţĭ auzit, pre care cu dreaptă credinţă, şi cu neîndoită nădejde le-aŭ făcut. Decĭ să nu zică cineva că spre cercare pre acelea le-aŭ lucrat acela. Că nicĭ până la gând i-aŭ venit aceasta luĭ, saŭ o aŭ zis, saŭ o aŭ cugetat. Că cel ce cearcă şi ispiteşte, nu are credinţă. Ci pre toată altă înţălegere pătimaşă şi iubitoare de desmerdărĭ lepădându-o tânărul acela, aşa (dupre cum să jura) de cele de la ştiinţa luĭ să grija; cât întru toate celelalte lucrurĭ simţite ale vieţiĭ, cu nesimţire să afla, cât nicĭ pre însuşĭ mâncarea saŭ băutura cu dulceaţă, saŭ maĭ adeseaorĭ nu o priimea.

Aţĭ auzit fraţiĭ meĭ, câte poate credinţa cea întru Dumnezeŭ, care prin lucrurĭ să adeverează şi să întăreşte? Aţĭ cunoscut că nicĭ tinereţile sunt lepădate, nicĭ bătrâneţele folositoare, nefiind înţălegere şi frica luĭ Dumnezeŭ? V-aţĭ învăţat că nicĭ în mijlocul cetăţiĭ nu ne împedecă pre noĭ despre a lucra poruncile luĭ Dumnezeŭ, dacă sârguitorĭ vom fi şi deşteptĭ, nicĭ liniştea ne foloseşte saŭ depărtarea de lume, dacă ne vom trândăvi şi ne vom lenevi? Toţĭ auzim pre David, şi ne minunăm şi zicem: că un David era, şi altul nu aŭ maĭ fost. Iată aicea şi decât David maĭ mult. Că acela şi de la Dumnezeŭ pre mărturie o a luat, şi Prooroc şi Împărat s-aŭ uns, şi părtaş al Sfântuluĭ Duh s-aŭ făcut, şi multe avea dovezile cele pentru Dumnezeŭ. Decĭ după ce a păcătuit, şi de darul Duhuluĭ s-aŭ lipsit, şi de proorocie s-aŭ păgubit, şi de obicĭnuita vorbire a luĭ Dumnezeŭ s-a înstrăinat; ce minune este dacă pre acestea iarăşĭ le-aŭ căutat, după ce ş-aŭ adus aminte de Darul dintru care aŭ căzut. Iar acesta, nimic de acest fel luând în minte cândva, ci numaĭ lipit fiind de lucrurile lumiĭ, şi numaĭ la cele materialnice căutând, şi pre gând avându-l, nimic nălucind cândva ceva maĭ înalt decât cele pământeştĭ; O judecăţile tale, Doamne! Numaĭ a auzit pentru acestea, şi îndată aŭ crezut; şi atâta aŭ crezut, cât şi lucrurĭ potrivite şi cuviincioase credinţeĭ aŭ arătat, prin care mintea aceluia înaripind-să, la Cer aŭ ajuns, şi pre Maica luĭ Dumnezeŭ spre milostivire o aŭ tras, şi prin solirea aceştiea pre Dumnezeŭ l-aŭ milostivit, şi darul Duhuluĭ până la dânsul l-aŭ pogorât. Şi acesta atâta pre dânsul l-aŭ întărit, cât şi până la Cer aŭ ajuns, şi lumină a vedea s-aŭ învrednicit, pre care toţĭ o poftesc, şi puţinĭ o dobândesc.

Tânărul acesta, care nicĭ anĭ mulţĭ aŭ postit, nicĭ cândva pe jos s-aŭ culcat, nicĭ cu haină de păr s-aŭ îmbrăcat, nicĭ părul şi l-aŭ tuns, nicĭ afară din lume cu trupul aŭ eşit, ci cu duhul numaĭ aŭ privegheat puţine zile, maĭ presus decât Lot în Sodoma vestit şi lăudat s-aŭ arătat. Iar maĭ bine să zic, Înger în trup, ţinut şi neţinut, văzându-să şi neţiindu-să, om dupre cel văzut, şi fără de trup dupre cel gândit; tuturor despre toate să vedea, şi singur ca un Dumnezeŭ cel ce pre toate le cunoaşte fiind. Pentru aceea prin apusul Soareluĭ îl diadohiseşte pre acesta, prea dulcea lumină a Luminătoruluĭ celuĭ gândit (adecă a luĭ Hristos Dumnezeŭ, Soareluĭ dreptăţiĭ). Care lumină îl adeverea maĭ înainte, şi îl încredinţa că îl va priimi, şi îl va diadohisi lumina cea neîncetată şi vecĭnică. Şi cu cuviinţă, că dragostea luĭ Dumnezeŭ celuĭ căutat de dânsul, afară l-aŭ scos pre dânsul, şi din lume, şi din fire, şi din toate lucrurile; şi tot pre dânsul al Duhuluĭ şi tot lumină l-aŭ lucrat, şi maĭ ales pre cel ce lăcuia în cetate, şi casă chivernisea, şi grijă de robĭ, şi de slobozĭ purta, şi pre toate le făcea şi le lucra, câte sunt trebuincioase vieţiĭ aceştiea. Ci ajung acestea şi tânăruluĭ spre laudă, şi pre noĭ spre dorire şi spre urmare să ne pornească.

Decĭ orĭ încă voiţĭ şi altele maĭ marĭ să vă zic vouă, care nicĭ auzul vostru poate nu va putea să le priimească? Cu toate acestea, ce decât acestea maĭ mare să va zice, saŭ cea maĭ desăvârşit? Cu

adevărat nimic nu este maĭ mare lucru, dupre cum Grigorie Teologul aŭ zis: Începutul, zice, al înțălepciuneĭ, este frica Domnuluĭ. Că unde este frica, acolo este păzirea poruncilor, și unde este păzirea poruncilor, acolo curățeniea trupuluĭ, a noruluĭ celuĭ ce să pune pre dinaintea sufletuluĭ, și nu îl lasă să vază curat pre Dumnezeasca rază; Iară unde este curățeniea, acolo strălucirea; Iar strălucirea este, împlinire a dorireĭ ceĭ Dumnezeeștĭ, la ceĭ ce pre cele prea marĭ, saŭ pre cel prea mare, saŭ pre cel maĭ presus de mare îl poftesc și îl doresc. Drept aceea acestea zicându-le, aŭ arătat că sfârșit nesăvârșit a toateĭ fapteĭ bune este luminarea Duhuluĭ, întru care tot cel ce a ajuns, sfârșitul adecă și margenea tuturor celor simțite aŭ apucat, și începutul cunoștințeĭ ceĭ Duhovniceștĭ aŭ aflat. Acesta frațiĭ meĭ sunt minunele luĭ Dumnezeŭ. Pentru aceasta pre SfințiĭSăĭ cei ascunșĭ îĭ arată Dumnezeŭ, ca ceĭ iubitorĭ adecă de fapte bune, să le râvnească acestora, iară ceĭ răĭ, fără de răspuns să se facă. Ci aceea ce, pentru trândăviea nu o dobândesc, să nu poată răspunde nimic în ziua judecățiĭ. Că nemincinos este frațiĭ meĭ, Cel ce s-aŭ făgăduit să mântuească prin singură credința cea întru Dânsul (Mar.**16**.16) [4].

Decĭ miluiți-vă pre sinevă, și pre noĭ ceĭ ce vă iubim pre voĭ, și de multe orĭ pentru voĭ plângem și lacrămĭ vărsăm; Că întru acest fel ne poruncește nouă înduratul și milostivul Dumnezeŭ să facem. Și crezând cu tot sufletul întru Domnul, lăsațĭ pământul, și pre toate cele ce sunt trecătoare, și apropieați-vă la Dânsul, și lipiți-vă de Dânsul. Că încă puțin, și Cerul și pământul vor trece; și afară de Acela nu este stare, nicĭ margene nicĭ înțălegere a căderiĭ păcătoșilor. Că neînchipuit este Dumnezeŭ, și necuprins. Decĭ care va fi locul, spune-mĭ de poțĭ, a celor ce cad din Împărățiea Luĭ? Mie îmĭ vine a plânge, și pre inima mea o cheltuesc, și pentru voĭ mă topesc, că un Stăpân ca acesta mare dăruitor, și de oamenĭ iubitor având, cât pentru singură credința cea către Dânsul, unele ca acestea prea marĭ darurĭ ne dăruește nouă, care și acum covârșesc și auzul, și mintea, și care nicĭ pre inimă de om cândva s-a suit (1Cor.2.9) [5], noĭ ca niște dobitoace necuvântătoare, maĭ mult cinstim pre singur pământul, și pre cele de pre pământ, care nouă pentru multa milostivire răsar pentru îndestulata trebuință trupuluĭ; Ca dintru acestea cu măsură hrănindu-ne, și sufletul nostru fără de împedecare să facă călătoriea către cele de sus, adecă hrănindu-să și el cu hrana cea gândită, care i să trimite luĭ de la Duhul, dupre măsura curățireĭ și a unireĭ. Pentru aceasta ne-am zidit, pentru aceasta ne-am adus întru ființă, ca aicea prin micĭ bunătățĭ făcându-ni-să bine, prin mulțămirea și prin dragostea cea către Dumnezeŭ, acolo maĭ marĭ, și maĭ vecuitoare să dobândim. Însă Vaĭ mie! că pentru cele ce vor să fie nicĭdecum grijindu-ne, nemulțămitorĭ suntem și pentru însușĭ cele din mâinĭ și de față, și ne facem asemenea dracilor, orĭ și maĭ răĭ, de să cade adevărul să-l zicem. Și pentru aceasta și de maĭ multă pedeapsă avem trebuință, pre cât și cu maĭ multe bunătățĭ ni s-aŭ făcut bine decât aceea. Și pre cât cunoaștem pre Dumnezeŭ că s-aŭ făcut pentru noĭ, ca noĭ, afară de singur păcatul, ca din rătăcire pre noĭ să ne izbăvească, și din păcat să ne slobozască. Dar ce să cade mie să zic? Tuturor acestora cu singur cuvântul credem, iar cu lucrurile întru adevăr ne lepădăm. Aŭ nu pretutindenea să numește Hristos și prin cetățĭ, și prin sate, și prin viețile de obște, și prin munțĭ? Caută de țĭ să pare și cearcă cu de-adinsul, de păzesc poruncile Luĭ, și din miĭ cu adevărat, și din zeciurĭ de miĭ, abea pre unul veĭ afla că este cu cuvântul și cu lucrul creștin. Aŭ nu în Sfânta Evanghelie aŭ zis Domnul nostru și Dumnezeŭ „Cel ce crede întru mine, lucrurile care Eŭ fac, și acela va face" (Ioan **14**.12) [6]. Decĭ care din noĭ îndrăznește să zică, că eŭ fac lucrurile luĭ

[4] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **16**, 16: "Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi".

[5] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe el".

[6] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 12: "Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce crede în Mine va face și el lucrările pe care le fac Eu și mai mari decât acestea va face, pentru că Eu Mă duc la Tatăl".

Hristos şi cred drept întru Hristos? Aŭ nu vedem fraţilor, cum avem să ne aflăm necredincioşĭ în ziua judecăţiĭ, şi maĭ rea muncă decât ceĭ ce nu aŭ ştiut pre Dumnezeŭ, vom pătimĭ noĭ. Că nevoe este ca orĭ ca nişte necredincioşĭ să fim osândiţĭ, orĭ Hristos să se dovedească mincinos, care lucru cu neputinţă este, fraţilor meĭ, cu neputinţă. Însă acestea le-am scris, nu oprind fugirea de lume, şi pe petrecerea vieţiĭ ceĭ în mijlocul multora protimisindu-o. Ci deplin adeverind pre toţĭ ceĭ ce vor ceti povestirea aceasta, cum că cel ce voeşte să facă fapta bună, în tot locul aŭ luat (putere) de la Dumnezeŭ, *ca să poată a o săvârşi. Şi întru altfel, încă şi maĭ mult pricina aceasta este îndemnătoare* spre depărtarea de lume. Că dacă acela în mijlocul lumiĭ învârtindu-să, şi nimic pentru lepădarea de lume, saŭ pentru necâştigare, saŭ pentru ascultare socotind cândva, atâta s-aŭ miluit, căcĭ aŭ crezut numaĭ din suflet, şi căcĭ pre Dumnezeŭ aŭ chemat. Câte bunătăţĭ să cuvine să nădăjduim că vor dobândi maĭ vârtos, ceĭ ce pre toate ale vieţiĭ, şi pre rudeniĭ deodată le-aŭ lăsat, şi pre însuşĭ sufletele lor le-aŭ dat pentru Dumnezeŭ la moarte, dupre cum însuşĭ Dumnezeŭ aŭ poruncit? (Ioan **15**.13) [7]. Că cel ce a început a lucra pre cele bune, fără de îndoire, cu credinţă şi cu punere din tot sufletul, şi pre folosul cel ce dintr-însele să pricinueşte îl simte, însuşĭ de la sine va cunoaşte, că mare împedecare este celor ce voesc să vieţuească dupre Dumnezeŭ, grija lumiĭ şi petrecerea cea întru dânsa.

Decĭ pricina cea pentru tânărul acesta zisă, este minunată, şi prea slăvită, şi nicĭ am auzit de s-aŭ făcut în altul oarecarele vre-un lucru ca acesta; Iar deşi s-aŭ făcut în vre uniĭ, şi se va face, de nu degrab din lume vor fugi, să cunoască şi să ştie, că vor cădea din bine ca acesta. Fiindcă şi acest lucru, de la însuşĭ tânărul acesta m-am învăţat cu de-amăruntul. Că făcându-să Călugăr maĭ pre urmă, m-am întâlnit cu dânsul, având trei saŭ patru anĭ în petrecerea Monahicească, şi treizeci şi doi de anĭ aĭ vrâsteĭ trupuluĭ săŭ; că cu de-adinsul îl cunoşteam pre dânsul, ca pre unul ce era prieten al meŭ, şi din copilărie împreună crescut cu mine. Pentru aceeea şi adăogând, mi s-aŭ spus mie acestea. Că după minunata acea schimbare şi sprijinirea ceea ce maĭ presus de om s-aŭ făcut la mine, nu multe zile, zice, aŭ trecut, şi dese ispite ale lumiĭ mi s-aŭ întâmplat mie, dintru care şi pre sinemĭ mă vedeam, că despre lucrurile cele ascunse (adecă nevoinţele) eram împedecat, şi de binele acela câte puţin lipsit, şi pofteam să mă fac afară de toată lumea, şi deosebĭ să caut pre cel ce mi-aŭ arătat mie. Că pentru aceasta şi nădăjduesc frate, şi crez că mi s-aŭ arutat mie, ca către sine şi pre mine nevrednicul să mă tragă, şi să mă depărteze de toată lumea. Şi de vreme ce a face acest lucru îndegrab nu am putut, câte puţin pre toate cele maĭ înainte zise uitându-le, întru cea desăvârşit întunecare am ajuns, cât nicĭ îmĭ venea în minte vre-un lucru dintru acelea vre-odată mic saŭ mare, până şi la gând subţire, dintru acelea care maĭ înainte am zis.

Decĭ în multe rele, maĭ vârtos decât cele ce mi s-aŭ întâmplat mie maĭ înainte, am căzut; şi aşa mă aflam ca cum nicĭ aş fi gândit cândva, saŭ aş fi auzit Sfintele graiurĭ ale luĭ Hristos. Încă şi pre Sfântul acela carele m-aŭ miluit atuncea, şi mie adesea poruncă mi-aŭ dat, şi cartea cea zisă a Sfântuluĭ Marco mi-aŭ trimis, ca pre unul din oameniĭ ceĭ mulţĭ îl vedeam, şi nicĭ cuget supţire pentru cele arătate mie pentru dânsul, nu luoam. Şi acestea zise, le spuiŭ ţie, ca să te înveţĭ cu de-adinsul, în ce fel de groapă a perzăriĭ, din trândăvire m-am pogorât eŭ ticălosul, şi să te minunezĭ, şi să te spăimântezĭ de negrăita bunătate a luĭ Dumnezeŭ ceea ce s-aŭ făcut după acestea spre mine. Că nu ştiŭ cum îţĭ voiŭ spune, necunoscut aşa întru ticăloasa inima mea, dragostea cea către Sfântul Bătrân a rămas. Pentru care după cum socotesc, după trecerea atâtor anĭ, iubitorul de oamenĭ Dumnezeŭ, cu rugăciunele aceluia, m-aŭ umilit, şi printr-însul, iarăşĭ din rătăcire şi din adâncul relelor răpindu-mă, m-aŭ izbăvit. Că nu m-am depărtat desăvârşit de la dânsul eŭ nevrednicul. Ci şi la chiliea luĭ când să întâmpla de era în cetate, maĭ adeseaorĭ mă duceam, şi pre cele făcute le mărturiseam, deşi poruncile luĭ, eŭ cel fără de ştiinţă nu le păzeam. Iară acum precum vezĭ, multele

[7] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 13: "Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi".

mulțimi ale păcatelor mele, trecându-le cu vederea Domnul cel milostiv, și a fi împreună cu Părintele meŭ totdeauna, pre mine cel cu adevărat nevrednic, m-aŭ învrednicit. Deci cu osteneală multă, și cu mai multe lacrămi, și cu străinătatea cea cu de-adinsul, și cu ascultarea desăvârșit, și cu tăerea cea desăvârșit a voii mele, și cu multe alte meșteșugiri, și cu mai aspre fapte, cu alegere necurmată și neînduplecată călătorind, eŭ, adecă, o mică și întunecată puțină oarecare rază a prea dulcei aceea și Dumnezeeștii lumini, m-am învrednicit a vedea iarăși. Iar în ce fel de vedere, precum atuncea am văzut, încă până acum nu m-am învrednicit a vedea.

Deci acestea, lăcrămând le grăia mie, și decât acestea altele mai multe. Iară eŭ ticălosul, Sfintele graiuri ale aceluia auzindu-le, și socotind că este plin de Dumnezeescul dar, și înțălept cu adevărat, deși neînvățat era din înțălepciunea cea din afară; și nu numai acestea, ci și cum că știință adevărată a însuși lucrurilor, din cunoștința cea lucrătoare aŭ câștigat, l-am rugat pre dânsul să-mi spue, cum poate credința niște minuni ca acestea să le lucreze, și în chip de învățătură înscris pre acestea să mi le alcătuiască. Iar el și a le grăi aŭ început, și pre cele zise a le scrie nu s-aŭ lenevit. Pre care ca să nu lungesc cuvântul, întru alte cuvinte le-am scris spre masă de veselie, celor ce cu credință pre cele scrise le vor ceti. Pentru aceasta, vă rog pre voi fraților întru Hristos ca să alergăm cu sârguință și noi pe drumul poruncilor lui Hristos și fețile noastre nu se vor rușina. Ci precum fieștecăruia ce bate cu îndelungă răbdare, îi deschide ușile Împărăției Sale, și dă celui ce cere Duh drept și Prea Sfânt; și nu este nimenea din cei ce din tot sufletul cer, să nu să îmbogățască din darurile Lui. Așa și voi vă veți desfăta, și veți dobândi bunătățile Lui cele negrăite, pre care le-aŭ gătit celor ce îl iubesc pre Dânsul, acum adecă din parte și cu înțălepciune mai înaltă; iar în veacul cel ce va să fie, întregi și desăvârșit, împreună cu toți Sfinții cei din veac; Întru Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia i să cuvine slava în veci

AMIN.

Tot al celuĭ întru Sfinţĭ Părinteluĭ nostru: Simeon noul cuvântător de Dumnezeŭ

Cuvânt: pentru cele treĭ chipurĭ ale luăriĭ aminte şi ale rugăciuniĭ.
(Spre ştiinţă. Cuvântul acesta, precum şi cel din urmă, este copieat din manuscriptul ce să află în Bilbioteca Schituluĭ Român „Prodomul", care este tâlcuit din cea Elinească deoarece în Filocalia Elenă este pe apla. * Cuvântul 102. (Cartea Sfântuluĭ).

Treĭ sunt chipurile luăriĭ aminte şi ale rugăciuneĭ, prin care sufletul să suie şi sporeşte, saŭ să pogoară şi piere. Şi să suie adecă, dacă în vremea lor unelteşte chipurile acestea; iar să pogoară, când fără de vreme, şi fără de pricepere le ţine pre acestea. Decĭ trezvirea şi rugăciunea, aşa sunt legate una de alta, precum sufletul cu trupul; care fără de una, nicĭ ceilaltă nu poatea să stea. Şi prin două chipuri amândouă să amestecă. Şi întâĭ adecă, că trezvirea stă împrotiva păcatului, fiindcă este ca oare carele strejar, şi înainte mergător; Iară rugăciunea urmându-ĭ, pre toate gândurile cele urâte, care de strajă s-aŭ împedecat, le ucide îndată şi le pierde; fiindcă luarea aminte singură nu poate să lucreze aceasta. Şi din războiul acesta al luăriĭ aminte şi al rugăciuneĭ, să pricinueşte şi vieaţa şi moartea. Pre care dacă adecă o curăţim prin trezvire (adecă pre rugăciune), sporim; Iar dacă nu o păzim curată, ci o micşorăm pre aceasta, şi o întinăm: ne facem netrebnicĭ şi nesporiţi. Decĭ de vreme ce am zis, că luarea aminte şi rugăciunea în trei chipurĭ să împărtăşte, să cuvine şi pre deosebirele ale fieştecăruia chip dintru acestea, să le descoperim. Ca cela ce voeşte să dobândească vieaţă, şi voeşte să lucreze, dintru aceste desluşite trei aşezări adeverindu-să, să aleagă pre cel maĭ bun. Ca nu pentru neştiinţă, pre cel maĭ răŭ ţiindu-l să se alunece şi să cadă din cel maĭ bun.

Pentru întâia luare aminte

Decĭ ale întâiĭ luărĭ aminte, osăbirele sunt acestea: Când cineva la rugăciune stând, şi mâinele şi ochiĭ împreună cu mintea la Cer rădicându-le, şi Dumnezeeştĭ noime cu mintea închipuind, şi frumuseţile cereştĭ nălucindu-le, şi rânduelile Îngerilor, şi corturile drepţilor, şi în scurt să zic: toate câte le-aŭ auzit din scripturĭ, pre acestea în vremea rugăciuneĭ aucându-le în minte, deşteaptă ca cum pre sufletul spre dorire Dumnezeească, şi arătat caută la Cer. Uneorĭ şi lacrămĭ din ochĭ sloboade. Câte puţin oare cum şi cu inima să trufeşte şi să înalţă; şi i să pare că Dumnezeească mângâere este ceea ce i s-aŭ făcut, şi întru o lucrare ca aceasta să roagă să petreacă. Aceste sunt semnele rătăcireĭ. Că bunul nu este bun, când nu bine să face. Decĭ dacă se va linişti unul ca acesta, cu linişte desăvârşit şi neeşită, cu neputinţă este să nu-şĭ iasă din minţĭ. Iară deşi întru aceasta poate nu va cădea, dar întru deprinderea fapteĭ bune, şi întru nepătimire a veni, este din cele cu neputinţă.

---
* În mss., p. 1407 s-a adăugat cu creionul explicaţia: "deoarece în Filocalia Elenă este pe apla".

Decĭ dintru această luare aminte să rătăcesc, şi ceĭ ce simţit cu ochiĭ ceĭ trupeştĭ văd lumină, şi bune oare care mirezme mirosesc, şi glasurĭ aud, şi altele multe ca acestea. Şi uniĭ adecă desăvârşit s-aŭ îndrăcit, şi din pricina aceasta, din loc în loc, şi din ţară în ţară eşiţĭ din minte aŭ umblat. Iar alţiĭ pre cela ce Îngerul luminiĭ să făţărniceşte că să închipueşte necunoscându-l, şi priimindu-l, s-aŭ amăgit. Şi neschimbaţĭ, şi neîndreptaţĭ de aceea, până în sfârşit aŭ rămas, nicĭ o sfătuire de la oamenĭ priimind. Iară alţiĭ îndemnaţĭ fiind de dieavolul cel ce i-aŭ amăgit pre dânşiĭ, însuşĭ eĭ cu mâinele lor s-aŭ ucis. Iară alţiĭ, de râpĭ, şi în prăpastiĭ pre sineşĭ s-aŭ aruncat. Alţiĭ s-aŭ spânzurat. Şi cine ar fi putut să povestească deosebirele înşălăciuneĭ şi ale amăgireĭ dieavoluluĭ? Dintru acestea zise, este cu putinţă celuĭ înţălept, şi care voeşte să se înveţe, oareşĭcare câştig, carele dintru întâia luare aminte să naşte. Iară dacă poate şi întru acestea nu va cădea cineva, pentru petrecerea cea împreună cu alţiĭ (fiindcă aceasta maĭ de multe orĭ pustnicilor să întâmplă), dar însă neprocopsiţĭ prin aceasta, toată vieaţa şi-o petrec.

Pentru a doua luare aminte

Iară a doua luare aminte, este aceasta: Când cineva pre a sa minte de la cele simţite adunându-o întru sineşĭ, şi pre simţirele cele dinafară şi le păzeşte, şi pre toate gândurile şi le adună, ca nu vreunul tăinuindu-să, la lucrurile cele deşarte să umble. Şi uneorĭ adecă cercare gândurilor făcând, iar alte orĭ rugăciunĭ către Dumnezeŭ din gură grăind, ia aminte. Şi acum adecă pre gândurile cele robite către sineşĭ trăgându-le, iară alteorĭ şi însuşĭ cu totul de patimĭ robindu-să, începe cu silă către sineşĭ a să întoarce. Şi nu este cu putinţă celuĭ ce aşa bate războiŭ, să fie în pace niciodată, saŭ cu cununa dreptăţiĭ să se încununeze. Că să asamănă unul ca acesta omuluĭ ce bate războiŭ noaptea, care glasurile vrăjmaşilor adecă le aude, şi ranele le priimeşte, dar a-ĭ vedea curat cine sunt, saŭ de unde aŭ venit, saŭ cum îl săgetează, saŭ pentru ce, nu poate. Fiindcă întunerecul este pricinuitor minţiĭ de o pagubă ca aceasta; şi nu va scăpa cel ce aşa bate războiŭ, de a nu să zdrobi de gândiţiĭ vrăjmaşĭ ceĭ de alt neam. Şi pre osteneală adecă o rabdă, iar de plată să păgubeşte, fiindcă de mărirea deşartă să fură, ca cum ar fi un luător aminte, şi de dânsa să domneşte şi să batjocoreşte. Uneorĭ şi asupra altora să înalţă, căcĭ nu sunt uniĭ ca aceştiea, şi ĭĭ prihăneşte. Şi păstor al oilor pre sine să alcătueşte. Şi să asamănă orbuluĭ ce făgădueşte să povăţuească pre orbĭ. Acestea sunt chipurile luăriĭ aminte ceĭ a doua.

Pentru aceea să cuvine iubitoruluĭ de osteneală, să se înveţe vătămarea cea dintru dânsele. Însă maĭ bună este cea a doua, decât cea dintăĭ, precum noaptea ceea ce are lună plină, decât cea fără de stele şi neluminată.

Pentru a treia luare aminte

Iată dar şi pentru a treia luare aminte vom începe să zicem, care este lucru strein şi cu greŭ de tâlcuit, celor ce nu cunosc nu numaĭ greŭ de cunoscut, ci maĭ cu totul şi de necrezut; Lucru care nu întru mulţĭ să află. Şi mi să pare că o bunătate ca aceasta, împreună cu ascultarea a fugit de la noĭ. Că ascultarea, pre îndrăgitorul eĭ, de răul veac de acum răzleţindu-l, şi fără de grijă şi nepătimaş pre dânsul arătându-l, sprinten şi nepregetător către calea care să caută de dânsul îl lucrează: dacă şi povăţuitor nerătăcit va afla. Că de care lucru din ceste vremelnice îşĭ va lipi pre minte, cela ce prin ascultare s-aŭ omorât despre toată împătimirea lumiĭ şi a trupuluĭ?? Şi de care grijă să va trage, cela ce luĭ Dumnezeŭ şi Părinteluĭ săŭ, cu sufletul şi cu trupul s-aŭ dat, şi toată grija asupra luĭ o aŭ aruncat? Şi numaĭ trăeşte lumiĭ, nicĭ ziua omului o maĭ pofteşte. De aicea gânditele încunjurărĭ ale

puterilor celor împrotivnice, care ca nişte funiĭ pre minte întru nenumărate încurcăturĭ de gândurĭ o trag, să rump, şi slobod să ară tă, şi cu stăpânire bătând războiŭ, şi iscodind gândurile vrăjmaşilor, le goneşte cu bună meşteşugire, şi cu curată inimă îşĭ înalţă rugăciunele. Acesta este începutul petreceriĭ ceĭ Monahiceştĭ. Iar ceĭ ce nu aşa fac începutul, să vor zdrobi în zădar.

Iară începutul luăriĭ aminte ceĭ a treia, nu să începe dintru a căuta cineva în sus, şi dintru a-şĭ întinde mâinele, şi a-şĭ aduna cugetele, şi din Cer ajutor a cere. Că aceste sunt dupre cum am zis, osebirele întâiĭ rătăcirĭ. Dar nicĭ dintru a doua luare aminte iarăşĭ face începutul, şi mintea numaĭ la simţirele cele din afară luând aminte, iară pre vrăjmaşiĭ ceĭ dinlăuntru nu-ĭ priveşte. Că unul ca acesta, precum aŭ zis, să săgetează, şi nu săgetează, să răneşte, şi nu ştie; robit să duce, şi pre ceĭ ce îl robesc a-ĭ muncĭ nu poate. Şi totdeauna pre spatele luĭ, iar maĭ bine să zic, în faţa luĭ lucrează şi teslăresc păcătoşiĭ, şi măreţ în deşert şi trufaş îl lucrează pre dânsul.

Iară tu, o iubite, dacă voeştĭ pre o lucrare născătoare de lumină şi veselitoare ca aceasta să o lucrezĭ, de aicea sârguieşte-te a pune început: După cea cu de-amăruntul ascultare, pre care cuvântul, maĭ sus o aŭ zugrăvit, trebuinţă este ţie, şi cu ştiinţă pre toate să le facĭ. Că fără de ascultare, nici ştiinţa nu este curată. Şi dator eştĭ a-ţĭ păzi ştiinţa, întâĭ adecă, despre Dumnezeŭ, apoĭ despre Părintele tăŭ cel Duhovnicesc, şi a treia şi despre toţĭ oameniĭ, şi despre materiĭ. Şi despre Dumnezeŭ adecă eştĭ dator să-ţĭ păzeştĭ ştiinţa, ca câte ştiĭ că nu plac luĭ Dumnezeŭ, pre acestea să nu le facĭ. Iar despre Părintele tăŭ ca pre acelea care îţĭ zice ţie, dupre scoposul şi voia luĭ, pre toate să le facĭ, şi să nu adaogi ceva maĭ mult, nicĭ să scazĭ. Iară despre oamenĭ să cuvine ţie să-ţĭ păzeştĭ ştiinţa, ca pre acelea care tu le urăştĭ, altuia să nu le facĭ. Iară întru materiĭ, dator eştĭ să te păzeştĭ de uneltirea cea preste trebuinţă întru tot lucrul: şi întru hrană, şi întru băutură, şi întru îmbrăcăminte, şi în scurt să zic, pre toate să le facĭ ca înaintea feţiĭ luĭ Dumnezeŭ, nemustrându-te de nimic întru nicĭ un lucru de ştiinţă. Şi de vreme ce maĭ înainte am curăţit, şi am făcut cale adevărateĭ luăriĭ aminte, de să pare, şi pentru deosebirele eĭ, arătat şi în scurt să vorbim.

Iar adevărata şi nerătăcita luare aminte şi rugăciune este, a păzi mintea pre inimă când să roagă, şi înlăuntru aceştia de-a pururea a să întoarce, şi a să învârti, şi dintru adâncul acela a-şĭ înălţa rugăciunele către Domnul. Şi după ce înlăuntru aacolo „va gusta că bun este Domnul" (Ps. **33**. 8) [8], şi să va îndulci, nu se va mai depărta de locul şi sălăşluirea inimeĭ. Că atuncea va zice şi el împreună cu Apostolul Petru „Bine este să fim noĭ aicea" (Mat. **17**. 4) [9]. Şi totdeauna acolo, în locurile inimeĭ căutând şi înconjurându-le, pre noimele şi gândurile cele sămănate de vrăjmaşul, scoţându-le le goneşte. Însă celor ce nu ştiŭ petrecerea aceasta, foarte aspră li să pare, şi cu greŭ de isprăvit. Că şi este cu adevărat sugrumător lucrul şi ostenitor, nu numaĭ celor neînvăţaţĭ şi nedeprinşĭ, ci şi celor ce cu întemeere s-aŭ deprins, şi s-aŭ iscusit, dar încă pre dulceaţă întru adâncul inimeĭ o aŭ priimit, şi nu o aŭ trimis. Iară celor ce pre dulceaţa aceştiea o aŭ dobândit, şi pre îndulcirea aceştiea în gâtlejul inimeĭ o aŭ tras, împreună cu Apostolul Pavel şi eĭ strigă „Cine ne va despărţi pre noĭ de dragostea luĭ Hristos?" (Rom. **8**. 35) [10] şi celelalte. Că Sfinţiĭ Părinţiĭ noştri auzind pre Domnul zicând „Că din inimă es gândurile cele rele, uciderile, preacurviele, furtişagurile, minciunele, şi mincinoasele mărturiĭ, şi acestea sunt care spurcă pre om" (Mat. **15**, 19, 20) [11]; şi cum că aŭ sfătuit

[8] *Psalmii*, **33**, 8: "Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduieşte în el".

[9] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **17**, 4: "Şi răspunzând, Petru a zis lui Iisus: Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voieşti, voi face aici trei colibe: Ţie una, şi lui Moise una, şi lui Ilie una".

[10] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 35: "Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia".

[11] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **15**, 19-20:
"19. Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule.
20. Acestea sunt care spurcă pe om, dar a mânca cu mâini nespălate nu spurcă pe om".

„ca pre dinlăuntru să fie curăţit păharul, ca şI pre dinafară să se facă curat" (Mat. **23**, 26) [12], pentru aceea lăsând toată cugetarea a alteĭ lucrărĭ, întru păzirea aceasta a inimeĭ s-aŭ nevoit, cu de-adinsul ştiind, că cu aceasta, pre toată ceilaltă lucrare fără de osteneală o vor apuca şi o vor dobândi. Iară fără de această lucrare, altă faptă bună a rămânea întru dânşiĭ nu poate.

Pre aceasta adecă uniĭ din Părinţĭ, linişte a inimeĭ o aŭ numit. Iară alţiĭ, luare aminte. Alţiĭ, străduire a inimeĭ. Iară alţiĭ, trezvire, şi împrotivă grăire. Alţiĭ, iscodire a gândurilor şi păzire a minţiĭ. Şi toţĭ asemenea pământul inimeĭ lor l-aŭ lucrat. Şi prin lucrarea aceasta aŭ dobândit a să hrăni cu Manna cea Dumnezească. Pentru aceasta zice Eclisiastul „Veseleşte-te tânărule întru tinereţea ta, şi umblă în căile inimeĭ tale fără prihană" (Eclis. **11**, 9) [13] şi depărtează cugetele cele rele de la inima ta". Şi „dacă Duhul celuĭ ce stăpâneşte se va sui preste tine, tu locul tăŭ să nu-l laşĭ" (Ecl. **10**. 4) [14]; iară loc, zicând, pre inimă o aŭ arătat, precum şi Domnul zice în SF. Evanghelie „Să nu vă răspândiţĭ cu mintea aicea şi încolo" (Luca **12**, 29) [15]. Şi iarăşi „strâmtă este poarta, şI năcăjită calea care duce în vieaţă" (Mat. **7**, 14) [16]. Şi „Fericiţĭ ceĭ săracĭ cu Duhul" (Mat. **5**. 3) [17] adecă, cariĭ nicĭ un cuget al veaculuĭ acestuia nu aŭ întru sineşĭ. Zice încă şi Apostolul Petru „Treziţi-vă şi privegheaţĭ, că împrotivnicul nostru dieavolul, ca un Leŭ răcnind umblă, căutând pre cine să înghiţă" (1 Pet. **5**. 8) [18]. Şi Pavel prea arătat pentru păzirea inimeĭ scrie Efesenilor (**6**. 12) [19] Că „nu ne este nouă lupta împrotiva sângeluĭ, şi a trupuluĭ" şi celelalte. Şi câte şi Dumnezeeştiĭ Părinţiĭ noştri, întru ale lor scripturĭ, pentru păzirea inimeĭ aŭ grăit, arătate sunt celor ce cu iubire de osteneală pre acestea le vor căuta.

Şi maĭ înainte de toate, treĭ lucrurĭ să cade să păzeştĭ; şi aşa pre lucrul cel căutat să-l începĭ: 1) negrijire întru toate cele necuvântate şi bine cuvântate lucrurĭ, adecă să păzeştĭ omorârea despre toate; 2) ştiinţă curată întru toate, adecă să te păzeştĭ pre sineţĭ neprihănit de a ta ştiinţă; şi 3) să aibĭ nepătimire cu totul desăvârşit, adecă neplecându-te cu împătimire la nicĭ un lucru al veaculuĭ acestuia, nicĭ al însuşĭ trupuluĭ.

Apoĭ şezând în chilie liniştită, şi întru un unghiŭ, deosebĭ, IA AMINTE SĂ FACI CEEA CE-ŢI ZIC ŢIE: încuie uşa, şi adunându-ţĭ mintea ta de la tot lucrul deşert, şezĭ, apoĭ răzămându-ţĭ barba ta de piept, pleacă şi pre ochiul cel simţit împreună cu mintea ta înlăuntrul pieptului tăŭ; Decĭ strâmtorează şi pre suflarea duhuluĭ nărilor tale, ca să nu răsufle des şi fără de trebuinţă. Şi cearcă cu mintea întru cele dinlăuntru ale tale ca să afli locul inimeĭ, unde aŭ fire să fie sălăşluite toate puterile cele sufleteştĭ. Şi întâĭ adecă veĭ afla întunerec şi grosime, şi întunecare neînduplecată; Însă îngăduind tu, şi acest lucru noaptea şi ziua făcându-l, O! minune!! veĭ afla neîncetată veselie. Că îndată ce va afla mintea locul inimeĭ, vede numaĭ decât acelea care niciodată nu le-aŭ ştiut. Că

[12] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **23**, 26: "Fariseule orb! Curăţă întâi partea dinăuntru a paharului şi a blidului, ca să fie şi cea din afară".
[13] *Ecclesiastul*, **11**, 9: "Bucură-te, omule, cât eşti tânăr şi inima ta să fie veselă în zilele tinereţii tale şi mergi în căile inimii tale şi după ce-ţi arată ochii tăi, dar să ştii că, pentru toate acestea, Dumnezeu te va aduce la judecata Sa. Alungă necazul din inima ta şi depărtează suferinţele de trupul tău, căci copilăria şi tinereţea sunt deşertăciune".
[14] *Idem*, **10**, 4: "Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri".
[15] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **12**, 29: "Şi voi să nu căutaţi ce veţi mânca sau ce veţi bea şi nu fiţi îngrijoraţi".
[16] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 7, 14: "Şi strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt care o află".
[17] *Idem*, **5**, 3: "Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor".
[18] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **5**, 8: "Fiţi treji, privegheaţi. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".
[19] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 12: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri".

vede aerul cela ce este în inimă, și pre sineșĭ tot luminos, și de socotelĭ și de deslușirĭ plin. Și de atuncea despre orĭ care parte să va ivi vreun gând, maĭ înainte de a intra și a să lucra, saŭ a să închipui, cu chemarea luĭ Iisus Hristos Îl gonește pre acesta și îl pierde. De aicea mintea începe să aibă pomenire de răŭ asupra dracilor, și rădică asupra lor pre mâniea cea firească, și gonindu-ĭ, surpă pre vrăjmașiĭ ceĭ gândițĭ. Iară pre celelalte, le veĭ învăța cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, prin păzirea mințiĭ, pre Iisus în inimă țiindu-l.

Și pentru ce, întăia și a doua păzire, și luare aminte, nu poate să facă desăvârșit pre Monah??

Răspuns : De vreme ce nu dupre rânduială pre acestea le unelteşte. Că pre acestea prin scară, Ioan cel al scăriĭ, le-aŭ însemnat zicând așa : Uniĭ adecă sunt care micșorează și împuținează patimile; Iară alțiĭ sunt care cântă, și pre cea maĭ multă vreme întru cântare o cheltuesc; Iară alțiĭ, care întru rugăciunea mințiĭ îngăduesc; Iară alțiĭ, care caută întru vedere, și întru adânc petrec, dupre chipul scăriĭ. Că zice, să se caute pricina. Decĭ ceĭ ce voesc pre scară să se sue, nu de sus în jos încep să călătorească, ci de jos în sus. Și maĭ înainte pre treapta cea dintăĭ pășesc, apoĭ pre cea după aceea, și așa dupre rânduială pre toate. Și întru acest chip este cu putință de la pământ să se rădice cineva, și la Cer să se înalțe. Decĭ dacă voim „la bărbat desăvârșit a plinireĭ vrâsteĭ luĭ Hristos să ajungem" (Ef. **4**.13) [20], ca niște prunci, dupre vrâstele cele unele după altele, să facem începutul de a ne sui pre scara cea întărită; ca și la măsurile bărbatuluĭ, și ale bătrânuluĭ, câte puțin călătorind, să ajungem. Și întăia treaptă adecă vrâstă a petreceriĭ ceĭ Monahiceștĭ este, ca să micșoreze cineva patimile, și să le împuțineze. Care lucru este și celor noĭ începătorĭ. Iar a doua treaptă și vrâstă maĭ pre urmă și maĭ înaltă, care face pre cel Duhovnicesc din copil holteiŭ, este stăruirea și îngăduirea întru cântarea de psalmĭ, că după domolirea, și micșorarea, și împuținarea patimilor, cântarea de Psalmĭ firește în limbă să îndulcește, și bine plăcută să socotește la Dumnezeŭ. Fiindcă nu este cu putință „a căuta Domnuluĭ pământ strein" (Ps. **136**.4) [21], adecă în inimă pătimașă. Și acesta este semnul al celor ce sporesc. Iară a treia treaptă și vrâstă, maĭ pre urmă și maĭ înaltă, al celuĭ ce din tânăr și holteiŭ a venit în vrâsta bărbatuluĭ celuĭ Duhovnicesc, este îngăduirea întru rugăciune, care lucru este al celor ce aŭ sporit. Însă să deosebește rugăciunea de cântarea de Psalmĭ, precum bărbatul cel desăvârșit, de copil și de tânăr, dupre treapta pre care ne suim. Lângă acestea, treapta cea a patra, și vrâsta cea maĭ înaltă și Duhovnicească, este cea a bătrânuluĭ și a căruntuluĭ, care este căutarea cea neabătută a priviriĭ și a vedereĭ; care lucru este al celor desăvârșițĭ. Iată că să săvârși calea, și sfârșit luoă scara.

Decĭ acestea așa așăzate fiind, și de la Duhul poruncite, și grăite și hotărâte, întru altfel nu este cu putință copilul să se facă bărbat, și la starea celuĭ cărunt să se sue, dacă nu de la treapta cea dintăĭ, dupre cum am zis, făcând începutul, și prin cele patru trepte bine călătorind, la săvârșire se va sui. Iară începutul de a veni întru lumină, cela ce voește Duhovnicește de a doua oară a să naște, este împuținarea și micșorarea patimilor, adecă păzirea inimeĭ, că întru altfel nu este cu putință a să împuțina și a să micșora patimile. Iară a doua, afară de acestea, este întinderea cântăriĭ de Psalmĭ : Că după ce se vor domoli patimile și se vor împuțina, prin starea împrotivă a inimeĭ împrotiva patimilor, atuncea pofta împrietenireĭ cu Dumnezeŭ aprinde pre minte. De aicea mintea împuternicindu-să, pre gândurile cele ce năvălesc despre toate părțile, și caută să intră în inimă, prin luarea aminte împingându-le, le gonește. Și iarășĭ întru a doua luare aminte și rugăciune, maĭ de multe orĭ stăruie

[20] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 13: "Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsură vârstei deplinătății lui Hristos".
[21] *Psalmii*, **136**, 4: «Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?» Am decalat trimiterea din mss., cu un stih de la **136**, 5 la **136**, 4.

şi zăboveşte, unde războiul duhurilor atuncea năvăleşte, căcĭ foarte duhurile patimilor aŭ fire să turbure adâncul inimeĭ, însă cu chemarea Domnuluĭ Iisus Hristos să prăpădesc, şi să topesc ca ceara. Şi de acolo după ce se scot şi să izgonesc, pre dinafară prin simţirĭ turbură pre minte, de unde şi prea degrab simte alinare care să face întru dânsa. Iară a scăpa şi a să izbăvi de răiĭ dracĭ cu totul, şi a nu i să da războiŭ de la dânşiĭ, cu neputinţă este. Că acest lucru este numaĭ al celuĭ ce întru bărbat desăvârşit aŭ ajuns, şi al celuĭ ce s-aŭ depărtat de toate desăvârşit, şi întru luarea aminte a inimeĭ totdeauna îngădueşte. Şi dintru acestea, şi întru priceperea căruntețiĭ, adecă întru suirea vedereĭ, câte puţin, câte puţin, cela ce este luător aminte, să rădică; Care lucru este al celor desăvârşiţĭ numaĭ.

Decĭ cela ce pre acestea în vremea lor, cu bună tocmire şi rânduială le lucrează, acesta poate după scoaterea afară din inimă a patimilor, şi întru cântarea de Psalmĭ să îngăduească, şi pre gândurile cele ce să rădică prin simţirĭ, şi cu multă turburare, după lege să le muncească; Şi pre ochiul cel simţit, împreună cu cel gândit adecă al inimeĭ, când şi de acest lucru ar fi trebuinţă, să-ĭ întinză şi să caute la Cer, şi curat întru adevăr să se roage. Şi acest lucru iarăşĭ câte odată, şi prea de puţine orĭ, pentru draciĭ ceĭ ce în aer ne pândesc. Ca să fie inima din strejuire şi păzire curăţită. Căcĭ dacă rădăcina va fi Sfântă, după Dumnezeescul Apostol, arătat este că şi ramurile şi rodul" (Efes.**5**. 26)[22]. Iară afară de chipul carele am zis, cela ce ochiul şi mintea la Cer le rădică, şi cu mintea oarecare lucrurĭ voeşte să le nălucească, Idolĭ maĭ vârtos, şi nu adevăr oglindeşte. Că pentru căcĭ este inima luĭ necurată, de aceea cu întâia şi a doua luare aminte nu sporeşte. Că precum la zidirea Caseĭ, nu acoperământul maĭ întâĭ, apoĭ temeliea o punem, că cu neputiţnă este acest lucru. Ci întru alt chip, adecă întâĭ temeliea, şi după aceea zidirea, şi apoĭ după aceasta şi acoperământul. Aşa şi pentru acestea veĭ înţălege. Că maĭ întâĭ adecă pre inimă păzindu-o, şi pre patimĭ după aceasta micşorându-le, pre temeliea cea Duhovnicească a caseĭ o punem. Şi de atuncea turburarea ceea ce prin simţirĭ să rădică de la duhurile cele viclene, pre a doua luare aminte înapoĭ împingându-le, şi maĭ degrab de războiŭ scăpând, deasupra temelielor, păreţiĭ caseĭ ceĭ Duhovniceştĭ îĭ înfigem. Şi după aceea, prin cea desăvârşit către Dumnezeŭ plecare şi căutare, şi pre acoperământul caseĭ îl întindem şi îl săvârşim. Şi aşa casa cea Duhovnicească o săvârşim : întru Hristos Iisus Domnul nostru, căruia i să cuvine slava în vecĭ

AMIN.

[22] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 26: "Ca s-o sfinţească, curăţind-o cu baia apei prin cuvânt".

Din vieața
Sfântuluĭ Macsim Capso-calivitul
Ianuarie 13

CÂND s-aŭ întâlnit Sfântul Grigorie Sinaitul cu Sfântul Macsim Capso-calivitul, acesta (Sfântul Grigorie) i-aŭ zis aceluia, între alte vorbirĭ şi aceasta : Spune-mĭ mie rogu-te, ţiĭ rugăciunea minţiĭ, Cinstite Părinte? Iar acelea (Sfântul Macsim) zâmbindu-să de râs puţin, i-aŭ zis luĭ : Nu voiŭ ascunde de tine Părintele meŭ, minunea a de Dumnezeŭ Născătoareĭ care o aŭ făcut spre mine. Eŭ din tinereţile mele aveam multă credinţă către Doamna mea de Dumnezeŭ Născătoarea, şi o rugam cu lacrămĭ ca să-mĭ dea darul acesta al rugăciuneĭ ceĭ cu mintea în inimă. Şi întru una din zile, mergând la Biserica Eĭ, după cum aveam obiceiŭ, o am rugat iarăşĭ cu nemăsurată ferbinţală a inimeĭ mele : Şi când sărutam cu dorire şi dragoste Sfânta Eĭ Icoană, îndată am simţit în pieptul meŭ, şi în inima mea o fierbinţală şi o văpae, care nu mă ardea, ci mă răcorea, şi mă îndulcea, şi pricinuia sufletuluĭ meŭ mare umilinţă. De atuncea Părinte, maĭ mult a început inima mea să zică neîncetat dinlăuntru în inimă rugăciunea, şi mintea mea a să îndulci întru pomenirea luĭ Iisus al meŭ, şi a de Dumnezeŭ Născătoareĭ mele, şi a fi totodeauna împreună cu pomenirea lor, şi dintru abea vreme nicĭodată n-aŭ mai lipsit rugăciuné din inima mea. Iartă-mă Părinte.

Iar Dumnezeescul Grigorie aŭ zis către Dânsul : Spune-mĭ mie Sfinte, ţi-aŭ urmat vreodată în vre-o vreme care aĭ zis rugăciunea aceasta, adecă : Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluеşte-mă, vre-o schimbare Dumnezeească, sau vre-o uimire, saŭ vre-un al rod al Sfântuluĭ Duh? Iară Sfinţitul Macsim aŭ zis către dânsul : O! Părinte, pentru aceasta mă duceam în locurĭ pustiĭ, şi doream de linişte totdeauna, pentru ca maĭ mult să dobândesc pre rodul rugăciuneĭ, care rod este o dragoste covârşitoare către Dumnezeŭ, şi o răpire a minţiĭ către Domnul.

Iară Sfântul Grigorie aŭ zis către dânsul : rogu-te Părinte, ca să-mĭ spuĭ : le aĭ pre acestea care aĭ zis? Atuncea Dumnezeescul Macsim s-au zâmbit de râs iarăşĭ, şi am zis către dânsul : dă-mĭ să mânânc, şi nu maĭ cerca rătăcirea şi înşălarea mea. Iară Sfântul Grigorie aŭ zis către dânsul : O! de aş fi avut şi eŭ înşălarea ta, Sfinte. Însă te rog pre tine, să-mĭ spuĭ mie, când să răpeşte mintea ta întru vedere, ce vede cu ochiĭ eĭ de gând? Şi de poate atuncea mintea împreună cu inima să grăiască rugăciunea? Iară Dumnezeescul Macsim aŭ răspuns : Ba, nu poate, căcĭ când vine darul Sfântuluĭ Duh întru om prin rugăciune, atuncea încetează de aceea rugăciunea, fiindcă să stăpâneşte mintea cu totul de darul Sntuluĭ Duh, şi nu maĭ poate să lucreze cu puterile eĭ, ci rămâne nelucrătoare, şi să supune numaĭ Sfântuluĭ Duh, şi unde voeşte Duhul cel Sfânt o duce. Orĭ în vreun aer nematerialnic al Dumnezeeştiĭ luminĭ, orĭ întru altă oarecare vedenie nepovestită, orĭ, care şi maĭ de multe orĭ, întru oarecare vorbire Dumnezeească; şi în scurt, precum voeşte Duhul cel Sfânt, aşa mângâie pre robiĭ săĭ, după cum să cuvine fieştecăruia, aşa îĭ dă şi darul luĭ. Şi aceasta care o zic, poate cineva să o vază arătat la Proorocĭ, şi la Apostolĭ, cariĭ s-aŭ învrednicit a vedea atâtea vedeniĭ, măcar deşi

oamenii îi batjocorea, şi îi avea de rătăciţi, şi beţi, şi din minte eşiţi. Şi Proorocul Isaia aŭ văzut pre Domnul pre scaunul înalt, şi prea înălţat, şi pre Serafimi stând împrejurul luĭ" (Isa.Cap **6**) [1]; Iară întâiul Mucenic Ştefan „au văzut Cerurile deşchise, şi pre Iisus stând dea dreapta Tatăluĭ, şi celelalte" (Fap.7.56) [2].

Întru acest chip şi acum robiĭ luĭ Hristos să învrednicesc a vedea vedeniĭ de multe felurĭ, pre care uniĭ nu le cred, nicĭ le primesc întru nicĭ un chip că sunt adevărate: ci le socotesc că sunt nişte rătăcirĭ, şi pre aceea care le văd, îĭ aŭ că sunt rătăciţĭ. Şi mă minunez foarte de aceasta, şi mă mir, cum oameniĭ aceia s-aŭ întunecat, şi s-aŭ orbit, şi ca nişte orbĭ cu sufletul, nu cred aceea, care s-aŭ făgăduit nemincinosul Dumnezeŭ prin gura Prooroculuĭ Ioil, că va să-l dea credincioşilor? Acolo unde zice „Că voiŭ vărsa din darul Duhuluĭ meŭ preste tot credinciosul, şi preste robiĭ meĭ, şi preste roabele mele" (Ioil **3**. 1-2) [3], pre care Darŭ l-aŭ dat Domnul nostru, şi-l dă şi acum, şi-l va da şi până la sfârşitul veacului, dupre făgăduinţa Luĭ, tuturor credincioşilor robilor Luĭ.

Decĭ când Darul acesta al Sfântuluĭ Duh ar veni întru cineva, nu-ĭ arată luĭ cele obicĭnuite, nicĭ pre cele simţite ale lumiĭ aceştiea : Ci îĭ arată acelea care nu le-aŭ văzut nicĭ odinioară, nicĭ le-aŭ nălucit, şi atuncea mintea omuluĭ aceluia să învaţă de la Sfântul Duh taine înalte şi ascunse, pre care, dupre Dumnezeescul Pavel „nu poate ochiul trupesc al omuluĭ să le vază" (1Cor.**2**.9) [4] nicĭ mintea omuluĭ poate să le socotească de la sineşĭ cândva. Şi pentru ca să le înţălegĭ cum le vede mintea noastră, ia aminte la ceea ce voiŭ să o zic : Ciara când este departe de foc, este ciară tare şi să prinde de mâna omenească, iar după ce o puĭ în foc să topeşte, şi acolo în văpaie să arde, şi să aprinde şi să face toată lumină, şi aşa să săvârşaşte toată întru lumină, şi nu este chip să nu să topească în foc, şi să nu să facă ca nişte apă : Aşa şi mintea omuluĭ, când este singură neîmpreunată cu Dumnezeŭ, înţălege acelea câte sunt ale puteriĭ eĭ; Iară când se va apropiea la focul Dumnezeireĭ, şi de Duhul cel Sfânt, atuncea de aceea să stăpâneşte cu totuluşĭ tot prea Sfântul Duh să aprinde, şi să topeşte de Dumnezeeştile noime, şi nu este chip acolo în focul Dumnezeireĭ să gândească pre ale sale, şi pre acele care voeşte.

Atuncea aŭ zis Dumnezeescul Grigorie către dânsul : Maĭ sunt şi altele asemenea, Capsocalivitul meŭ, care sunt ale rătăcireĭ şi ale înşălăriĭ? Iară marele acesta Macsim i-aŭ răspuns : Că altele sunt semnele înşălăriĭ, şi altele ale Daruluĭ. Căcĭ Duhul cel răŭ al înşălăciuneĭ, când se va apropiea de om, îĭ turbură mintea, şi-l sălbătăceşte, îĭ face pre inimă aspră şi o întunează, îĭ pricinueşte temere, şi frică şi trufie, îĭ slăbănogeşte ochiĭ, îĭ turbură creeriĭ, îĭ înfiorează tot trupul, îĭ arată cu nălucire în ochiĭ luĭ lumină, nu strălucită şi curată, ci roşie şi îĭ face pre mintea luĭ uimită şi drăcească, şi-l îndemnează să zică cu gura luĭ cuvinte necuvioase şi hulitoare. Şi acela carele vede pre însuşĭ duhul înşălăciuneĭ, maĭ de multe orĭ să iuţăşte, şi este plin de mânie, şi pre smerenie cu totul desăvârşit nu o ştie, nicĭ pre plânsul cel adevărat şi pre lacrămĭ : Ci totdeauna să făleşte cu isprăvile

---

[1] *Isaia*, **6**. Capitol intitulat *Slava Domnului*, este vorba de primele două stihuri din acest capitol:
"1. *În anul morţii regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt şi măreţ şi poalele hainelor Lui umpleau templul.*
2. Serafimii stăteau înaintea Lui, fiecare având câte şase aripi: cu două îşi acopereau feţele, cu două picioarele, iar cu două zburau".

[2] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **7**, 56: "Şi a zis: Iată, văd cerurile deschise şi pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu!".

[3] *Ioil*, **3**, 1-2:
"1. Dar după aceea, vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, şi fiii şi fiicele voastre vor profeţi, bătrânii voştri visuri vor visa iar tinerii voştri vedenii vor vedea.
2. Chiar şi peste robi şi peste roabe voi vărsa Duhul Meu".

[4] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

luĭ, şi să slăveşte, şi fără de sfieală, şi fără de frica luĭ Dumnezeŭ să află prin patimĭ; Şi în scurt, îşĭ esă cu totul desăvârşit din minţile sale, şi vine la pierzare desăvârşit. Dintru care înşălăciune, O! să ne izbăvească Domnul, pentru rugăciunele tale.

Iară semnele Daruluĭ sunt acestea : când să propie la om Darùl Sfântuluĭ Duh, îĭ adună pre minte, îl face să fie luător aminte şi smerit, îl aduce întru pomenirea morţiĭ, a păcatelor sale, a judecăţiĭ ceea ce va să fie, şi a munciĭ ceĭ vecĭnice. Şi face pre sufletul luĭ lesne umilincios, a plânge şi a să tângui, îĭ face şi pre ochiĭ luĭ blânzĭ, şi plinĭ de lacrămĭ : Şi cu cât să apropie de om, pre atâta îl îmblânzeşte în sufletul luĭ, şi îl mângâe prin Sfintele patimĭ ale Domnuluĭ nostru Iisus Hristos şi prin nemărginita Luĭ iubire de oamenĭ, şi pricinueşte în mintea luĭ videniĭ înalte şi adevărate : Întâĭ, pentru necuprinsa de minte a luĭ Dumnezeŭ Putere, cum cu un cuvânt aŭ zidit pre toate zidirele dintru nefiinţă întru fiinţă. Al doilea, pentru puterea luĭ cea nemărginită care ţine şi ocârmueşte pre toate, şi are purtare de grijă pentru toate. Al treilea, pentru necuprinderea şi neînţălegerea Sfinteĭ Treimĭ, şi pentru noianul cel neurmat şi neajuns al Dumnezeeştiĭ Fiinţiĭ Eĭ, şi celelalte. Şi atuncea dacă să va răpi mintea omuluĭ de acea Dumnezeească lumină, şi să va lumina cu luminarea cunoştinţeĭ ceĭ Dumnezeeştĭ, inima luĭ să face alinată, prea blândă, şi izvoraşte rodurile Sfântuluĭ Duh : bucuriea, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, milostivirea, dragostea, smereniea, şi celelalte (Gal.5.22) [5] : Şi priimeşte sufletul luĭ o bucurie nepovestită. Aceasta după ce le-aŭ auzit Sfântul Grigorie, aŭ rămas uimit, şi să minuna de acestea care grăia Dumnezeescul Macsim, şi de aceea nu îl maĭ numea pre dânsul om, ci Înger pământesc.

[5] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 22: "Iar roada duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa".

Cuvânt :
Cules din vieața Sfântuluĭ Grigorie Arhiepiscopul Tesaloniculuĭ făcătoruluĭ de minunĭ, că trebueşte toțĭ creştiniĭ să se roage neîncetat (alcătuit de Dascălul Nicodim Aghioritul)

SĂ NU SOCOTEASCĂ cineva frațiĭ meĭ Creştinĭ, cum că numaĭ Preoțiĭ şi Monahiĭ aŭ datorie ca să se roage neîncetat şi totdeauna, iar nu şi mireniĭ. Nu, Nu. Toțĭ creştiniĭ deobşte avem datorie totdeauna ca să ne aflăm întru rugăciune. Pentru că scrie Prea Sfințitul Patriarh al Țarigraduluĭ Filofteiŭ, în vieața Sfântuluĭ Grigorie al Tesaloniculuĭ (Palama), cum că Dumnezeescul Grigorie, avea un prieten iubit cu numele Iov, om prostatic şi îmbunătățit foarte, cu carele odată vorbind împreună Sfântul, i-aŭ zis şi de rugăciune. Şi cum că fieştecare creştin trebueşte totdeauna ca să se nevoească întru rugăciune, şi să se roage neîncetat, precum porunceşte Sfântul Apostol Pavel, deobşte la toțĭ creştiniĭ „neîncetat vă rugațĭ" (1Tes.5.17) [1]. Şi precum zice şi Proorocul David, cu toate că era Împărat şi avea grijele împărățieĭ sale „Maĭ înainte vedeam pre Domnul înaintea mea pururea" (Ps.**15**.8) [2]. Şi Cuvântătorul de Dumnezeŭ Grigorie, învață pre toțĭ creştiniĭ, şi le zice : Cum că maĭ de multe orĭ trebueşte ca să avem întru pomenire pre Numele luĭ Dumnezeŭ, decât să luăm pre răsuflarea noastră. Şi zicând acestea Sfântul (Grigorie) către prieatenul săŭ Iov, şi altele maĭ multe; şi zicea încă, cum că trebueşte şi noĭ, ca să facem ascultare la cele poruncite de Sfințĭ. Şi nu numaĭ să ne rugăm noĭ totdeauna, şi să învățăm şi pe ceilalțĭ pre toțĭ deobşte, şi pre Monahĭ, şi pre mirenĭ, şi pre înțăleptĭ şi pre proştĭ, şi pre bărbațĭ şi pre femeĭ, şi pre copiĭ, şĭ să-ĭ îndemnăm ca să se roage totdeauna. Auzind acestea bătrânul acela Iov, i s-aŭ părut lucru noŭ, şi aŭ început a să împrotivi şi a zice Sfântuluĭ, cum că a să ruga cineva totdeauna, este numaĭ a pustnicilor şi a monahilor, care sunt afară de lume şi de turburărĭ, şi nu a mirenilor care aŭ atâtea grijĭ şi slujbe.

Decĭ Sfântul iarăşĭ îĭ zicea şi alte mărturiĭ şi adeverirĭ nenumărate, iară bătrânul Iov nu s-aŭ plecat; Şi Dumnezeescul Grigorie fugind de multa vorbire şi împrotivire, aŭ tăcut, şi s-aŭ dus fieştecarele la chiliea sa. Şi pe urmă acolo unde Iov să ruga în chiliea luĭ deosebit, să arată Îngerul Domnuluĭ înaintea luĭ, trimis de la Dumnezeŭ, carele voeşte mântuirea tuturor oamenilor. Şi după ce l-aŭ mustrat mult, pentru ce să pricisă cu Sfântul Grigorie, şi-ĭ sta împrotivă la lucrurĭ văzute, de la carele să pricinueşte mântuirea creştinilor, i-aŭ poruncit din partea Dumnezeuluĭ celuĭ Sfânt, ca de acum înainte, să-şĭ ia aminte bine, şi să se păzască să nu maĭ vorbească nimic împrotivă la asemenea lucrurĭ de suflet folositoare, că să împrotiveşte voiĭ luĭ Dumnezeŭ; Ci nicĭ cu mintea luĭ măcar să se învoească, de a priimi gând împrotivă, şi de a cugeta altmintrelea, de câte i-aŭ zis Dumnezeescul

[1] *Epistola întâi către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugați-vă neîncetat!".

[2] *Psalmii*, **15**, 18: "Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin". În mss. se face trimitere la *Ps.*, **14**, 8. Versiunea autorizată ebraică a *Bibliei* numerotează psalmii de la 11-113 cu o cifră în plus spre deosebire de *Septuaginta*. Ediția Bibliei pe care o folosim în reproducerea citatelor a folosit textul Septuagintei pentru Vechiul Testament confruntat şi cu textul original ebraic.

Grigorie. Atuncea prostaticul acela bătrân Iov, îndată s-aŭ dus la Sfântul, şi aŭ căzut la picioarele luĭ, cerându-şĭ ertare pentru împrotivirea şi pricirea, şi i-aŭ arătat şi câte i-aŭ zis Îngerul Domnuluĭ.

Vedeţĭ fraţiĭ meĭ, cum aŭ datorie deobşte toţĭ creştiniĭ, de la mic până la mare, ca să se roage totdeauna cu rugăciunea minţiĭ, adecă : Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă, şi totdeauna să se obicĭnuească, să zică mintea şi inima lor? Şi socotiţĭ cât să îmblânzeşte Dumnezeŭ de aceasta, şi cât folos vine dintru aceasta, întrucât pentru nemărăginita Luĭ iubire de oamenĭ, aŭ trimis şi Înger Ceresc, ca să ne descopere, ca să nu maĭ avem în sfârşit nicĭ o îndoire la aceasta.

Dar ce zic mireniĭ? Noĭ suntem înlăuntru atâtor trebĭ, şi în grijele lumeştĭ, şi cum este cu putinţă ca neîncetat să ne rugăm? Iar eŭ le răspund : că Dumnezeŭ nu ne-aŭ poruncit nouă ceva cu neputinţă, ci numaĭ toate acelea care putem să le facem, acelea ni le-aŭ poruncit. Pentru aceasta este cu putinţă ca să o puie în lucrare pre aceasta fieştecare, ca adecă să-şĭ ceară întru dorire mântuirea sufletuluĭ săŭ. Că de ar fi fost cu neputinţă, cum era să fie deobşte la toţĭ mireniĭ, şi nu s-ar fi aflat atâţiea în lume care să o puie în încercare? Dintru care să fie spre pildă multora, Tatăl Sfânt Grigorie Palama, care ziseiŭ maĭ sus, Constantin acela minunatul, carele cu toate că era înlăuntru la Împăratul, şi să numea Părinte şi Dascăl al Împăratuluĭ Andronic, şi să îndeletnicea în toate zilele întru slujbele împărăteştĭ, deosebit că avea şi grijele caseĭ luĭ, că era foarte bogat, şi avea moşiĭ multe, şi slugĭ, şi copiĭ şi femee. Şi cu toate acestea, atâta era de nedespărţit de la Dumnezeŭ, şi atâta era dat la neîncetata rugăciunea minţiĭ întrucât maĭ de multe orĭ uita aceea ce vorbea împreună Împăratul şi boeriĭ Palatuluĭ pentru trebile împărăteştĭ cu dânsul. Şi întreba iarăşĭ pentru acelea trebĭ, odată şi de două orĭ. Pentru care de multe orĭ ceilalţĭ boerĭ care nu ştieaŭ pricina, să supăra, şi îl prihănea, cum aşa degrab uită, şi cu întrebarea luĭ de a doua oară supără pre Împăratul. Iară Împăratul ştiind pricina, îĭ ţinea parte, şi zicea : Fericitul Constantin, are ale luĭ grijĭ, şi acelea nu-l lasă să ia aminte la vorbele nostre, care sunt pentru trebile vremelnice şi deşarte; Căcĭ mintea luĭ a blagoslovituluĭ, este pironită la cele adevărate şi Cereştĭ, fiindcă şi toată luarea aminte a luĭ este la rugăciune şi la Dumnezeŭ.

Decĭ precum spune Prea Fericitul Patriarh Filofteiŭ, acest Fericit Constantin era cinstit şi vrednic de iubire, şi de Împăratul, şi de toţĭ Megistaniĭ, şi de Boeriĭ Împăratuluĭ, precum a fost iubit de Dumnezeŭ. Şi s-aŭ învrednicit de-a pururea fericitul, ca să facă şi minunĭ; Fiindcă odată (zicea Prea Sfinţitul Filofteiŭ la vieaţa Sntuluĭ Grigorie fiuluĭ săŭ) intrând întru o corăbioară cu toată familiea luĭ, ca să meargă sus de la Galata, la un Sihastru ce să linişteа acolo, pentru rugăciune şi blagoslovenie; Pe drum a întrebat pre slŭgĭ dacă aŭ luat şi ceva mâncare, ca să ducă Aveĭ aceluia să se ospăteze, iară eĭ aŭ zis că din grăbire aŭ uitat şi n-aŭ luat nimica. Iară mergând maĭ înainte cu caicul, ş-aŭ pus mâna sa înlăuntru în Marea, şi cu tăcuta rugăciune a minţiĭ, ruga pre Dumnezeŭ, pre Stăpânul Mărilor, ca să dea vre-un vânat. Şi pre urmă după puţin ceas, O! minunate lucrurile tale Hristoase Împărate, cu care prea slăvit măreştĭ pre robiĭ Tăĭ! îşĭ scoate mâna sa din Mare, ţiind un peşte mare în mână, ce să numeşte „Lavrache", pre care aruncându-l în corăbioară înaintea slugilor sale, aŭ zis : Iată că Domnul nostru s-aŭ grijit şi pentru Ava sluga Sa, şi i-aŭ trimis mâncare. Vedeţĭ fraţiĭ meĭ, cu ce fel de slavă proslăveşte Iisus Hristos pre robiĭ Săĭ, pre aceea care sunt totdeauna cu dânsul, şi cheamă neîncetat Prea Sfântul şi prea dulcele luĭ Nume.

Încă şi Dreptul şi Sfântul acela Evdochim, aŭ nu aŭ fost şi el în Ţarigrad înlăuntru la Împăratul, şi la Împărăteştile trebĭ? Nu să aduna cu Împăratul şi cu Boeriĭ palatuluĭ? Şi cu atâtea grijĭ şi slujbe? Dar cu toate acestea avea pre rugăciunea minţiĭ totdeauna nedespărţit de el, precum spune la viaţa Sfântuluĭ Simeon Metafrast, unde aflându-să înlăuntru în lume, şi la cele lumeştĭ de treĭ orĭ fericitul, aŭ petrecut cu adevărat o vieaţă Îngerească şi maĭ presus de lume, şi s-aŭ învrednicit de al dătătorul de plată Dumnezeŭ, ca să ia sfârşit Dumnezeesc şi fericit. Şi alţĭ mulţĭ şi nenumăraţĭ cariĭ aŭ fost înlăuntru lumiĭ, şi aŭ fost cu totul şi desăvârşit daţĭ la aceastaă mântuitoare rugăciune a minţiĭ, precum să află la Istoriĭ.

Decĭ frațiĭ meĭ creştinĭ, vă rog şi eŭ împreună cu Dumnezeescul Ioan Gură de Aur, pentru mântuirea sufletelor voastre, nu vă leneviţĭ la acest fel de lucru al rugăciuneĭ, ci urmaţĭ acestora pre care i-am zis, şi precum este cu putinţă urmaţi-le lor. Şi dacă vi să pare cu greŭ lucru la început, apoĭ să fiţĭ adeveriţĭ şi încredinţaţĭ ca de la faţa Atot Ţiitoruluĭ Dumnezeŭ, ca însuşĭ acest Nume al Domnuluĭ nostru Iisus Hristos, chemându-să în toate zilele neîncetat de noĭ, care să ne înlesnească toate greutăţile, şi cu vreme multă după ce vom deprinde, şi ne vom îndeletnici la acestea, atuncĭ cu cercarea vom cunoaşte cum că nu este cu neputinţă, nicĭ cu greŭ; ci cu putinţă şi cu uşurinţă.

Pentru aceasta şi Dumnezeescul Pavel, care ştia maĭ bine decât noĭ folosul cel mare care are rugăciunea, ne-aŭ poruncit ca „neîncetat să ne rugăm". Şi nu aŭ voit ca să ne sfătuiască vre un lucru cu anevoe şi cu neputinţă ca să nu-l putem face, şi prin urmare nefăcându-l să ne arătăm neascultătorĭ, şi călcătorĭ aşăzământuluĭ luĭ, şi pentru aceasta să ne osândim; Ci scoposul Apostoluluĭ unde aŭ zis „neîncetat vă rugaţĭ" (1Tim.5.17) [3]. aŭ fost ca adecă să ne rugăm cu mintea noastră, care este cu putinţă ca să o facem, totdeauna. Pentru că şi când facem lucrul mâinelor, şi când umblăm, şi când şedem, şi când mâncăm, totdeauna putem să ne rugăm cu mintea noastră, şi să facem rugăciunea minţiĭ către Dumnezeŭ bine plăcută şi adevărată. Cu trupul să lucrăm, şi cu sufletul să ne rugăm; Omul cel dinafară să facă toată slujba trupuluĭ, iar omul cel dinlăuntru să fie cu totuluşĭ tot, afiorosit la slujba luĭ Dumnezeŭ, şi să nu lipsască nicĭ odinioară de lucrul acesta Duhovnicesc al rugăciuneĭ minţiĭ, Precum ne porunceşte şi Dumnezeŭ – Omul în Sfinţita Evanghelie zicând : „Iară tu când te rogĭ, intră în cămara ta, şi închide uşa ta, şi roagă-te Tatăluĭ tăŭ întru ascuns" (Mat.6.6) [4]. Cămară a sufletuluĭ este trupul, uşĭ ale noastre sunt cele cinci simţirĭ; Sufletul intră în cămările sale cele dinlăuntru, când nu umblă mintea încoace şi încolo, la lucrurile lumiĭ, ci să află înlăuntru inimeĭ noastre, şi simţirele noastre să închide; însă rămân închise, atuncĭ când nu le lăsăm a să pironi la simţitele şi văzutele lucrurĭ ale lumiĭ.

Cu acest chip rămâne mintea noastră slobodă de toată împătimirea cea lumească, şi cu rugăciunea minţiĭ cea ascunsă, te uneştĭ cu Dumnezeŭ Tatăl tăŭ. Şi atuncea, zice : „Tatăl tăŭ cel ce vede întru ascuns, va răsplăti ţie la arătare" (Mat.6.7) [5]. Vede cunoscătorul celor ascunse Domnul Dumnezeŭ rugăciunea minţiĭ tale, şi-ĭ răsplăteşte cu văzute şi marĭ darurĭ. Fiindcă şi aceasta este adevărata şi desăvârşita răgăciune, şi aceasta umple pre suflet de Dumnezeescul Dar, şi de Duhovniceştile dăruirĭ, ca şi Mirul, că pre cât maĭ mult îl acoperĭ înlăuntru în vas, pre atâta maĭ mult miroseşte vasul. Aşa şi rugăciunea, pre cât maĭ mult o ascunzĭ înlăuntrul inimeĭ tale, pre atâta maĭ mult să umple de Dumnezeescul Dar. Fericţĭ şi bine norociţĭ sunt aceea, care să vor deprinde la acest lucru Ceresc, pentru că cu acesta biruesc toate supărările viclenilor dracĭ, precum şi David aŭ biruit pre mândrul Goliat. Cu aceasta strică pre sburdările poftelor trupeştĭ, precum şi ceĭ trei Cuconĭ aŭ stins flacăra cuptoruluĭ. Cu acest lucru al rugăciuneĭ minţiĭ, îmblânzesc patimile, precum şi Daniil aŭ îmblânzit leĭĭ ceĭ sălbatecĭ. Cu aceasta pogoară roua Sfântuluĭ Duh în inimile lor, precum şi Ilie au pogorât ploaie în Carmin. Această rugăciune a minţiĭ este care să suie până la scaunul luĭ Dumnezeŭ Cuvântătorul la Apocalips (Cap 4) [6] „şi ceĭ 24 de bătrânĭ aŭ căzut înaintea Mieluluĭ, având fieştecare alăută şi năstrapă de aur, pline de tămâerĭ, care sunt rugăciunele Sfinţilor" [7]. Această rugăciune a minţiĭ, este o lumină ce luminează totdeauna pre sufletul omuluĭ, şi îĭ aprinde inima luĭ de focul

[3] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugaţi-vă neîncetat".
[4] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 6: "Tu însă când te rogi, intră în cămara ta şi, închizând uşa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie".
[5] *Idem*, **6**, 7: "Când vă rugaţi nu spuneţi multe ca neamurile, că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate".
[6] *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, cap. **4**. Intitulat *Priveliştea cerească. Tronul lui Dumnezeu cu douăzeci şi patru de bătrâni şi cu patru heruvimi".*
[7] *Idem*, **4**, 10: "Atunci cei douăzeci şi patru de bătrâni, căzând înaintea Celui ce şedea pe tron se închinau Celui ce este viu în vecii vecilor şi aruncau cununile lor înaintea tronului zicând".

dragosteĭ luĭ Dumnezeŭ. Aceasta este lanț care ține unit pre Dumnezeŭ cu omul. O! ce Dar, fără de asemănare al răgăciuneĭ mințiĭ! O! lucru adevărat, minunat, și ales! Să fiĭ împreună cu Dumnezeŭ prin minte! Îngeriĭ nu aŭ glas materialnic, ci cu mintea lor aduc luĭ Dumnezeŭ neîncetată slavoslovie. Aceasta este lucrul lor, la aceasta este afiorosită toată vieața lor.

Decĭ dar și tu frate, când intre în cămara ta, și încuĭ ușa, adecă mintea ta să nu să împrăștie aicea și acolo, și intră înlăuntru în inima ta, și simțirele tale sunt închise, și nu sunt pironite la lucrurile lumiĭ aceștiea, și așa te rogĭ totdeauna cu minta ta, atuncĭ te facĭ asemenea cu Sfințiĭ Îngerĭ. Și Tatăl tăŭ carele vede rugăciunea ta cea tainică, care ĭĭ aducĭ întru ascunsurile inimeĭ tale, cu marĭ Darurĭ Duhovniceștĭ are să-țĭ răsplătească la arătare. Decĭ și ce alt maĭ mare, și maĭ mult voeștĭ decât aceasta? Ca să te afli totdeauna împreună cu Dumnezeŭ, precum am zis, cu mintea, și neîncetat să vorbeștĭ împreună cu Dânsul? Fără de carele nu poate vre-odată vre-un om să fie fericit, nicĭ aicea, nicĭ în ceilaltă vieață.

Decĭ frate, orĭșicare veĭ fi, când veĭ lua în mâinele tale această carte, și cetindu-o veĭ afla cu cercare folos în sufletul tăŭ, mă rog cu căldură, să-țĭ aducĭ aminte să facĭ o rugăciune către Dumnezeŭ, cu un „Doamne miluește" pentru păcătosul sufletul meŭ, aceluĭ ce s-a ostenit la această carte, și aceluĭ ce a ostenit ca să o tipărească, cariĭ aŭ mare nevoe de rugăciunea ta, ca să afli milă Dumnezească sufletelor lor, împreună cu al tăŭ. Fie, Fie, Fie.

AMIN.

SFÂRȘIT,

al întreguluĭ material ce alcătuește amândouă tomurile al FILOCALIEI Elineștĭ :

(Spre știință).

Încă noĭ aicĭ la urma acestora, am alăturat și următoarele cuvinte, aflate în urmă, a oarecărora Sfințĭ și Dascălĭ aĭ Bisericeĭ Răsărituluĭ, precum și a oarecărora Cuvioșĭ Părințĭ Românĭ, ca cele ce privesc tot spre un scopos.*

* Mss. dactilografiat al traducerii *Filocaliei* de la Schitul Prodromul, versiune în limba română a celor două volume ce alcătuiesc antologia publicată în 1782, la Veneția, se încheie la p. 1421.
Așa cum se va preciza în mss. la p. 1460; "potrivit scoposului ce urmărim adecă: a alătura la urma *Filocaliei* numai material privitor la rugăciune".

Studiul duhovnicesc
(Ava Varsanufie – Optima) *

PRINTRE problemele esențiale ale vieții monahale este și studiul duhovnicesc. Fără cercetarea cărților duhovnicești și fără rugăciune nu se face sporire duhovnicească, spune Sfântul Nil Ascetul. Monahul nu citește pentru a dobândi cunoștințe, ci pentru folosul duhovnicesc. Dar ce trebuie studiat? Câte cărți?

Bătrânul Varsanufie povestește: „Nicolae se plânge că are multe îndoieli. Spune că multe nu le înțelege deloc. Pe drept cuvânt m-a copleșit cu întrebările lui. Cum este asta? De ce aceea este așa? Și i-am spus: „Iartă-mă, dar nu-ți pot da răspuns la toate." – De ce? – Deoarece și eu și toți ucenicii mei ne-am sculat la orele 4 dimineața și suntem în picioare de atunci." – „Mulți laudă pe Ava Dorotei, dar eu nu înțeleg nimic din el." – „Și te mâhnești de asta? Într-adevăr nu înțelegi nimic? Cred că ceva tot înțelegi. Harul lui Dumnezeu dă unora zece talanți, iar altuia un dinar. Dar și pentru acel dinar suntem datori ca să mulțumim lui Dumnezeu. Și asta nu e de mirare. Bătrânul Macarie, când era începător, i se părea că înțelege bine pe Avva Dorotei. Mai târziu, fiind ieromonah, ne spunea că multe nu le înțelege.

Așadar, dacă părintele Macarie, o minte îngerească, nu înțelege bine cartea aceasta, nu te mira că nici tu nu înțelegi. Cartea aceasta pentru profunzimea cu care a fost scrisă, este socotită temelia vieții duhovnicești. Și fiind inspirată de Duhul Sfânt, de cincisprezece secole de când a fost scrisă nu și-a pierdut din valoare. – Dar de ce eu nu simt acum mângâiere din cele ce spuneți?". – „Nu știu. Ai o întristare. Dar și pentru asta trebuie să mulțumim lui Dumnezeu. Pronia Lui știe mai bine decât noi ce ne este de folos. Totuși nu trebuie să uităm că nimeni nu le poate cuprinde pe toate dintr-o dată. Este nevoie de o înaintare metodică cu răbdare. Altfel se poate câștiga numai o cunoștință deșartă, și nimic mai mult." Și Bătrânul a continuat: – La Optima, prima carte care se citește este *Cuvintele ascetice* ale Avvei Dorotei. Monahul este dator ca să citească această carte în întregime la cel puțin trei ani. Ea este alfabetul vieții monahale.

A spus Bătrânul: „Folosiți toate ocaziile pentru care le aveți să citiți! Nu ascultați pe vrăjmașul vostru care vă spune că aveți atât timp de citit și atunci veți citi. Pentru voi acum este timpul cel mai bun; acum puteți dobândi „cultura". Citiți cât puteți mai mult! Îmbogățiți-vă mintea voastră cu cunoștințe mute și inima cu smerenie adâncă, știindu-vă pe voi înșivă mai răi decât ceilalți. Va veni timpul când nu veți mai putea citi cărți. Să țineți minte!

(asta nu face parte din *Filocalie*) **

---

* Text scris de mână cu un pix albastru și subtitlul dat între paranteze cu cerneală. Pe pagina de stânga 1422 a mss. *Filocaliei* traduse la Schitul Prodromul.

** Text scris cu cerneală în subsolul paginii.

Cuvânt pentru numele „Iisus"
Din cuvântul cel de la Tăierea împrejur
a Domnului nostru Iisus Hristos

CARE SĂ AFLĂ în vieața luneĭ luĭ Ianuarie în întâia zi.

(După ce istorisește, anonimul Dascăl, pricina pentru care Domnul Dumnezeŭ și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, a răbdat tăierea împrejur a opta zi, zice și următoarele pentru acest Dumnezeesc Nume „Iisus"):

„Și aŭ fost puse Nume întru Tăierea împrejur Fericituluĭ Prunc „Iisus", carele s-aŭ adus din Cer de Arhanghelul Gavriil întru acea vreme, când bine aŭ vestit prea Curateĭ Fecioareĭ Marieĭ Zemislirea luĭ, maĭ înainte până a nu să zămisli în pântece, adecă maĭ înainte până a nu să învoi prea Sfânta Fecioara cu cuvintele bine vestitoruluĭ, maĭ înainte până a nu zice: „Iată Roaba Domnuluĭ, să-mĭ fie mie acum dupre cuvântul tăŭ" (Luca **1**.38) [1]. Pentru că întru acele cuvinte ale eĭ, îndată Cuvântul luĭ Dumnezeŭ Trup s-aŭ făcut, sălășluindu-să întru prea Curatul și prea Sfântul Eĭ Pântece. Decĭ acest prea Sfânt Nume „Iisus" carele de Înger maĭ înainte de zămislire s-aŭ numit, întru Tăierea împrejur s-aŭ dat luĭ Hristos Domnuluĭ, care era încredințarea, pre cum maĭ înainte aŭ tâlcuit același Înger luĭ Iosif în vis arătându-să și zicându-ĭ „Veĭ numi Numele luĭ „Iisus", pentru că acela va mântui pre norodul săŭ de păcatele lor" (Mat.**1**.21) [2]. Încă și Sfântul Apostol Petru de Numele luĭ Iisus mărturisește, zicând „Nu este întru nimenea altul mântuire: pentru că nu este nicĭ un nume supt Cer altuia dat între oameni întru carele să cade a ne mântuĭ noĭ" (Fap. **4**.12) [3]. Acest Mântuitor Nume „Iisus" maĭ înainte de vecĭ în sfatul Treimeĭ era înainte gătit, scris, și până acum păzit spre a noastră izbăvire; iară acum ca un mărgăritar fără de preț, spre răscumpărarea neamuluĭ omenesc, din vistieriele cele Cereștĭ s-aŭ adus: Și prin Iosif întru descoperirea tuturor s-aŭ dat, cele neștiute și cele tăinuite ale înțălepciuneĭ luĭ Dumnezeŭ, întru Numele acesta s-aŭ arătat. Acest Nume ca un Soare lumea aŭ strălucit, dupre cum grăește Prorocul: „Va răsări vouă celor ce vă temețĭ de Numele meŭ, Soarele dreptățiĭ" (Malah.**4**.2) [4]. Ca un Mir bine mirositor aŭ umplut lumea de mireazmă „Mir vărsat, zice, este Numele tăŭ", (Cânt.C.**1**.2) [5], nu în vas ținut Mirul Numeluĭ Luĭ, ci vărsat. Căcĭ până când Mirul

---

[1] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **1**, 38: "Și a zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și îngerul a plecat de la ea".

[2] *Sfânta Evanghelie Evanghelie după Matei*, **1**, 21: «Ea va naște Fiu și se va chema numele Lui: Iisus, căci el va mântui poporul Său din păcatele lor».

[3] *Faptele Sfinților Apostoli*, **4**, 12: «Și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi».

[4] *Maleahi*, **4**, 2: "«Și cine va putea îndura ziua venirii Lui și cine se va putea ține bine, când El se va arăta? Căci El este ca focul topitorului și ca leșia nălbitorului".

[5] *Cântarea Cântărilor*, **1**, 2: "Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc".

în vas să păzeşte, până atuncea şi bună mirosirea luĭ în laturea luĭ să ţine: Iară când să varsă, îndată buna mirosire umple văzduhul.

Neştiută era puterea Numeluĭ luĭ Iisus, în sfatul cel maĭ înainte de vecĭ, ca întru un vas acoperindŭ-să. Iară după ce din Cer pre pământ acest Nume s-aŭ vărsat, îndată ca nişte Mir de aromate, prin buna mirosire a Daruluĭ celuĭ de la vărsare pruncescul sânge întru Tăierea împrejur, pre lume o aŭ umplut. Şi „toată limba acum mărturiseşte: Că Domnul Iisus Hristos, este întru slava luĭ Dumnezeŭ Tatăluĭ" (Filip.**2**.11) [6]. Arătată s-aŭ făcut puterea Numeluĭ luĭ Iisus, căcĭ că minunatul acela Nume „Iisus" aŭ minunat pre Îngerĭ, aŭ bucurat pre oamenĭ, aŭ înfricoşat pre dracĭ, pentru că şi draciĭ cred şi să cutremură, şi de singur Numele acesta tremură Iadul, să clătesc cele dedesubt, boiarul întunereculuĭ să stinge, cad cioplițiĭ, să goneşte întunerecul idoleştiĭ îndrăcirĭ, iară lumina blagocestieĭ răsare şi luminează pre tot omul ce vine în lume. „Întru acest Nume prea mare a luĭ Iisus tot genunchiul să pleacă, al celor Cereştĭ, şi al celor pământeştĭ, şi al celor dedesubt (Filip.**2**.10) [7]. Acest Nume a luĭ Iisus, este armă tare asupra împrotivnicilor precum zice Sfântul Ioan Scărarul: Totdeauna cu Numele luĭ Iisus să baţĭ pre protivnicĭ, pentru că maĭ tare armă decât aceasta, nu veĭ afla nicĭ în Cer nicĭ pre pământ. Acest prea scump Nume „Iisus" O! cât este de dorit celuia cel îl are pre Dânsul! Că Iisus este „cu totul dorire, cu totul dulceață" (Cânt.C.**5**.17) [8]. Acest prea Sfânt Nume „Iisus" O! cât este de iubit legatuluĭ luĭ Iisus, celuĭ robit întru dragostea Luĭ! În minte Iisus. Pre limbă Iisus: „Iisus să crede cu inima întru dreptate, Iisus să mărturiseşte cu gura întru mântuire" (Rom.**10**.10) [9]. Orĭ umblând, orĭ şezând, orĭ ceva lucrând, Iisus înaintea ochilor: „N-am judecat, zice Apostolul, a şti ceva întru voĭ, fără numaĭ pre Iisus" (1Cor.**2**.2) [10], că Iisus celuia ce să lipeşte către Dânsul, îĭ este luminare a minţiĭ, frumuseţă a sufletuluĭ, sânătate a trupuluĭ, veselie a inimiĭ, ajutător întru necaz, bucurie întru mâhnire, doftorie în boale, întru toate primejdiele apărare şi nădejde de mântuire, şi singur Acesta iubitoruluĭ (şi îndrăgitoruluĭ) săĭ, plată şi (mântuire), răsplătire.

S-aŭ scris oarecând Numele cel nespus al luĭ Dumnezeŭ, dupre cum povesteşte Ieronim, pre o tăbliță de aur care să purta pre capul Arhiereuluĭ celuĭ mare" (Eşire **28**.32) [11]. Să scrie acum Dumnezeescul Nume a luĭ Iisus cu singur sângele săŭ cel vărsat la a luĭ Tăiere împrejur, şi să scrie nu pre aur acum materialnic, ci pre Duhovnicesc, în inimile, zic, şi în gurele robilor luĭ Iisus, precum întru a aceluia de carele s-aŭ zis «Vas ales îmĭ este mie acesta, ca să-mĭ poarte Numele Mieŭ» (Fap.**9**.15) [12]. Ca o prea dulce băutură, Numele săŭ prea dulcele Iisus, voeşte în vas să fie purtat, căcĭ cu adevărat dulce este, celor ce îl gustă pre El cu dragoste, către care să grăeşte în Psalmĭ „Gustaţĭ şi vedeţĭ că bun este Domnul" (Ps. **33**. 8) [13]. Pre acela gustându-l Prorocul strigă „Iubi-tevoiŭ Doamne tăriea mea" (Ps. **17**. 1) [14]. Pre acesta gustându-l Sfântul Apostol Petru, zice „Iată noĭ

[6] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 11: "Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl".

[7] *Idem*, **2**, 10: "Că întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt".

[8] *Cântarea Cântărilor*, **5**, 16, (Am decalat trimiterea din mss.): " Gura lui e negrăit de dulce şi totul este în el fermecător; iată cum este al meu iubit, fiice din Ierusalim, iată cum este al meu mire!".

[9] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 10: "Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire".

[10] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 2: "căci am judecat să nu ştiu între voi altceva, decât pe Iisus Hrsitos, şi pe Acesta răstignit".

[11] *Ieşirea*, **28**, 32: "Acesta va avea la mijloc, sus, o deschizătură pentru cap şi o deschizătură să aibă împrejur un guler ţesut cu platoşa, ca să nu se rupă". Citatul evocat în text apare în stihul 36 al capitolului **28**. *Veşminte sfinţite*: "Să faci după aceea o tăbliţă şlefuită de aur curat, şi să sapi pe ea, cum se sapă pecete, cuvintele" «Sfinţenia Domnului».

[12] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **9**, 15: "Şi a zis Domnul către el: "Mergi, fiindcă acesta Îmi este vas ales, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor şi a regilor şi a fiilor lui Israel".

[13] *Psalmii*, **33**, 8: "Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduieşte în El".

[14] *Idem*, **17**, 1: "Iubi-te-voi Doamne, virtutea mea. Domnul este întărirea mea şi scăparea mea şi izbăvitorul meu".

le-am lăsat toate, şi în urma Ta am mers" (Mat. **19**. 27) [15] „Căcĭ la cine altul să mergem, cuvintele vieţiĭ vecĭnice aŭ" (Ioan **6**. 68) [16]. Prin această dulceaţă Sfinţilor pătimitorĭ, şi muncile cele amară atâta li s-aŭ îndulcit, cât şi de singură cea maĭ amară moarte nu s-aŭ temut eĭ: „Cine pre noĭ, striga, ne va despărţi de dragostea luĭ Dumnezeŭ? Necazul? Saŭ primejdiea? Saŭ sabiea? ... Nicĭ moartea nicĭ vieaţa" (Rom. **8**. 35) [17] „fiindcă tare este ca moartea dragostea" (Cânt. C. **6**. 8) [18]. Decĭ întru care vas acea negrăită dulceaţă a Numeluĭ luĭ Iisus iubeşte să se poarte? Cu adevărat în cel de aur, „ca aurul în ulceaua primejdielor şi a necazurilor lămurit" (1 Petr. **1**. 7) [19], carele ca cu nişte pietre scumpe să împodobeşte cu ranele cele suferite pentru Iisus, strigând „Eŭ ranele Domnuluĭ Iisus pre trupul meŭ le port" (Gal. **6**. 17) [20]; un vas ca acesta trebue dulceţiĭ aceea. În unul ca acela Numele luĭ Iisus doreşte să fie purtat. Nu în zădar Iisus la luarea Numeluĭ săĭ întru Tăerea împrejur varsă sânge, voindu-o aceasta: Ca vasul cel ce va să poarte Numele Luĭ, să se roşască cu sânge. Că după ce Domnul aŭ câştigat vas ales Numeluĭ săŭ pre Pavel Apostolul, îndată aŭ adaos a zice „Eŭ îĭ voiŭ spune luĭ, câte i să cade luĭ să pătimească pentru Numele Mieŭ" (Fap. **9**. 16) [21]. Caută la vasul Mieŭ cel sângerat, rănit, aşa să scrie Numele luĭ Iisus, cu roşala sângeluĭ, cu durerile şi cu chinuirele celor ce „până la sânge staŭ, împrotiva păcatuluĭ luptându-să" (Evr. **12**. 4) [22].

Decĭ te sărutăm pre Tine cu dragostea, O! prea dulce Nume a luĭ Iisus! Ne închinăm cu osârdie prea Sfântuluĭ Numeluĭ Tăŭ O! prea dulce şi întru tot îndurate Iisuse! Lăudăm Numele Tăŭ cel prea mare Iisuse Mântuitorule, cădem la sângele cel vărsat întru Tăierea împrejur, Pruncule cel fără de răutate, şi Doamne cel desăvârşit. Şi ne rugăm bunătăţiĭ Tale ceiĭ prea multe, pentru acel prea Sfânt Nume al Tăŭ, şi pentru acel prea scump Sânge ce s-aŭ vărsat, şi încă şi pentru Maica Ta cea fără de prihană, care fără de stricăciune te-aĭ Născut, să verşĭ asupra noastră mila Ta cea bogată, să îndulceştĭ inimele noastre prin Tine însuţĭ Iisuse, să ne aperĭ şi să ne îngrădeştĭ pre noĭ de pretutindeneaa cu Numele Tăŭ Iisuse, însămnează-ne şi ne pecetlueşte pre noĭ robiĭ Tăĭ cu acest Nume Iisuse, ca şi în veacul cel ce va să fie aĭ Tăĭ să ne aflăm, şi cu Îngeriĭ prea cinstitul şi de mare cuviinţă Numele tăŭ Iisuse să-l slăvim şi să-l cântăm, în vecĭ AMIN.

[15] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **19**, 27: "Atunci Petru, răspunzând, I-a zis: Iată noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie. Cu noi oare ce va fi?".
[16] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 68: "Simon Petru I-a răspuns: Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii celei veşnice".
[17] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 35: "Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?".
[18] *Cântarea Cântărilor*, **6**, 8: "Solomon are şaizeci de regine şi optzeci de concubine, iar fecioare socoteala cine le-o mai ţine?".
[19] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **1**, 7: "Pentru ca credinţa voastră încercată, mult mai de preţ decât aurul cel pieritor, dar lămurit prin foc, să fie găsită spre laudă şi spre slavă şi spre cinste, la arătarea lui Iisus Hristos".
[20] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 17: "De acum înainte, nimeni să nu-mi mai facă supărare, căci eu port în trupul meu, semnele Domnului Iisus".
[21] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **9**, 16: "Căci Eu îi voi arăta câte trebuie să pătimească el pentru numele Meu".
[22] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 4: "În lupta voastră cu păcatul, nu v-aţi împotrivit încă până la sânge".

Din împreună alcătuire
Aceluĭ întru Sfinţĭ Părinteluĭ nostru Calist
Patriarhul Constantinopoluluĭ
Chip de luare aminte al rugăciuniĭ
(Cuvântul cest de faţă, precum şi cel următor, în Filocalia Elină nu este;
Iar în cea Slavonă, precum şi în multe din manuscrisele Româneşti
se află aşa precum s-aŭ copiat)

MAI ÎNTÂI de toate, să începe la trupul celuĭ ce să nevoeşte şi ia aminte rugăciuniĭ, mişcărĭ (clătirĭ) oare care, ca nişte săltăturĭ pe supt piele: cele ce să par unora înşălare. Vine şi febinţală de la rărunchĭ, ca încingându-ĭ şi cuprinzându-ĭ pre dânşiĭ, să pare şi aceasta înşălare: Iar acestea nu sunt ale înşălăriĭ, ci a firiĭ, şi vin ca nişte osăbirĭ, născându-să din nevoinţa aceluia. Iar dacă cineva le slăveşte pre acestea ca din Dar, şi nu din fire, aceasta este adevărată înşălare. Însă acestea – orĭcare ar fi –, dator este cel ce să nevoeşte a nu le iubi, ci a le goni. Vine şi altă ferbinţală de la inimă, şi dacă adecă să împreună pogoară mintea la gândurĭ curveştĭ, înşălare este cu adevărat: Iar dacă trupul tot adecă din inimă să înferbântă, iar mintea este curată, şi nepătimaşă, şi de fu ca cum lipită la cel prea maĭ înlăuntru adânc al inimiĭ, aceasta este întru adeverinţă a Daruluĭ, şi nu a înşălăriĭ. Uneorĭ să face pre la ceĭ ce aşa are, şi sudoare din multa ferbinţală ce să face în trup; şi atuncea să porneşte de la inimă Sfânta lucrare, rădicând ca o foaie oarecare de la inimă, şi pornind pre minte de la cele maĭ înlăuntru ca cum lipită de Dumnezeasca aceasta lucrare, încât ĭĭ este a striga des des: „Iisuse al meŭ, Iisuse al meŭ"; Fiindcă împreună după deşchiderea inimieĭ, aceasta nu maĭ strigă mintea, adecă: Iisuse al meŭ; şi nu poate mintea a zice toată rugăciunea adecă: Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă, din cele dese deşchiderĭ ale inimiĭ, ci numaĭ aceasta „Iisuse al meŭ". Iar ceĭ ce grăesc, cum că pre toată rugăciunea o săvârşesc, întru starea aceasta, să împrelestesc. Pentru că când s-ar lipi mintea, precum zisărăm, de Dumnezeasca lucrare, la cea prea maĭ înlăuntru a inimiĭ intrând, nu poate maĭ mult a striga, fără numaĭ „Iisuse al meŭ". Şi atuncea să face de la Sfânta aceasta rugăciune, şi uimire de la inimă, când de la Sfânta lucrare mângâere este mare; Şi atuncea saltă şi izvoraşte cu dulceaţă şi lacrămă de la inimă, şi curge din ochĭ cu îndulcire: şi aceasta este cea de bucurie mâhnire. Şi ferbe atuncea şi inima din multa aceea Sfinţită lucrare, şi să face tot trupul înfocat, şi strigă mintea spăimântându-să „Doamne milueşte". Şi precum untul de lemn în vas plin înferbântându-să de foc foarte, din multa ferbere să varsă şi afară: Aşa să face şi la inimă, când ar ferbe aceasta din Dumnezeasca lucrare, îşĭ varsă şi la trup ferbinţala, şi face pre aceste înfocat. Şi atuncea simte ceĭ ce pătimesc aceasta, că cele dinlăuntru ale lor, în scurt, saltă afară.

Să fac încă şi altele oarecare prea slăvite, la aceĭ ce are pre cea grăită stare, (când este şi lumina). Pentru această strălucire pre dinlăuntru, unul ca acesta pricepe ceea ce îl luminează pre dânsul maĭ mult decât razele Soareluĭ. Şi din inimă ĭĭ izvoraşte lumina. Să face încă şi înlăuntrul inimiĭ şi alte

taine, cele ce nu le pot a le da prin scrisoare. Pentru că vede mintea zidirea toată, şi uimindu-să din pornirile Sfinteĭ lucrărĭ, şi din Dumnezeeştile taine care să înţăleg, înalţă dintru adâncul inimiĭ slavoslovie, cele ce nu pociŭ a le da cu scrisoarea. Pentru că tot să face omul întru acel timp înDumnezeit, din Dumnezeasca aceea pornire, şi afară de toate cele materialnice şi de toate cele simţitoare, şi ca cum neţinut de bucurie, ca cel ce este demult vin beat. Apoĭ de la acestea să răpeşte mintea la vederĭ Dumnezeeştĭ, şi vede taine înfricoşate, cele ce nu le pot scrie cu de-amăruntul. Pentru că vede mintea vederĭ Dumnezeeştĭ, vede şi desfătările drepţilor, şi frumuseţile Raiuluĭ. Şi încă maĭ în sus răpindu-să mintea, vede în Cer înfricoşate şi prea slăvite taine.Şi pre cât să curăţeşte Omul de la asuprelele protivnicilor, pre atâta vede maĭ mari decât acestea, precum i-ar dărui luĭ Prea Sfântul Duh,

Căruia mărirea i să cuvine în vecĭ AMIN.

Al Acestuia:
Cuvânt în scurt, pentru Rugăciune

RUGĂCIUNE NEÎNCETATĂ este a chiema Numele luĭ Dumnezeŭ totdeauna, orĭ de vorbeşte cineva, orĭ de şade, orĭ de umblă, orĭ de lucrează, orĭ de mânâncă, orĭ altceva de face. În toată vremea, şi în tot locul să cuvine a chiema Numele luĭ Dumnezeŭ, precum scrie „Neîncetat vă rugaţĭ" (1Tes.**5**.17) [1]. Aşa să strică ispita vrăjmaşuluĭ. De nevoe este a să ruga cineva cu inima, a cânta şi cu gura, când este deosebĭ; Iar dacă este cineva în târg, orĭ cu oarecare să află, nu trebue cu gura a cânta, ci cu singur cugetul. Să cuvine şi ochiĭ a-ĭ păzi, şi jos a căuta, pentru răspândire şi mrejile vrăjmaşuluĭ. Rugăciunea desăvârşită este: a grăi către Dumnezeŭ fără de împrăştierea minţiĭ, şi a aduna toate cugetările cu simţirele. Aceasta povăţueşte pre om a muri despre tot omul şi lumea, şi despre toate cele ce sunt într-însa. Rugăciune să înţălege, că schimbă turburările, că vede, că s-aŭ veselit mintea luminându-să întru Domnul; Iar al eĭ este, dacă s-ar atinge de ceva, şi spre aceea nu să turbură, de ar năpăstui-o şi toată lumea. Fiindcă cel ce desăvârşit să roagă, să omoară odihniĭ sale şi lumiĭ. Iar rugăciunea cea cu smerenie, cu osteneală, cu lacrămĭ, şi a nu face cineva voea sa, taie pomenirele, care orĭ lucrând, orĭ văzând, orĭ auzind, orĭ grăind să face; fiindcă pre aceastea le-aŭ isprăvit Părinţiĭ. Iar afară de lacrămĭ, şi de osteneală, şi de tăerea voiĭ, nu le-aŭ isprăvit.

Rugăciune şi cântare, nu numaĭ cu mintea să cuvine a face cineva, ci şi cu buzele; Fiindcă Prorocul David grăeşte: „Doamne buzele mele veĭ deşchide, şi gura mea va vesti lauda Ta" (Psalm **50**.16) [2]. Şi Apostolul arătând că să caută şi buzele zice: – Inima– şi: „roada buzelor ce să mărturisesc Numele Luĭ" (Evreĭ **13**.15) [3]; Căruia i să cuvine slava în veciĭ vecilor,

AMIN...

[1] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugaţi-vă neîncetat".
[2] *Psalmii*, **50**, 16: "Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta".
[3] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 15: "Aşadar, prin El să aducem pururea lui Dumnezeu jertfă de laudă, adică rodul buzelor, care preaslăvesc numele Lui".

Capete ale Legiĭ ceĭ Dumnezeeştĭ şi Duhovniceştĭ în număr de 18, ale Prea Cuviosuluĭ şi de Dumnezeŭ Purtătoruluĭ, Părinteluĭ nostru Marco Pustnicul (*)

1. „Biserica Dumnezeuluĭ celuĭ viŭ", după glasul Mareluĭ Pavel, suntem (1Cor.**3**.16) [1]. Şi de este aşa, precum şi este, mult maĭ ales, celuĭ ce a câştigat chemarea luĭ Iisus cea adevărată, şi cu cea prea curată pomenire a luĭ Dumnezeŭ, pre gemetele pruncilor celor Vavilonestĭ le înving (Ps.**136**.1-8)[2].

2. Doimea: Dragostea şi Smereniea, fac răbdare. Iară fără de pomenirea luĭ Dumnezeŭ, să fură degrab şi nu înţălege, dacă nu iarăşĭ cel grabnic şi Prea slăvit Numele luĭ Iisus Hristos, va sosi maĭ în degrab.

3. Priimitoare de lumină, cea născătoare de lumină, rugăciunea luĭ Dumnezeŭ să numeşte. Ceea ce luminează adecă pre ceĭ de o iubesc pre ea, şi întunecă pre ceĭ ce nu vor să audă de dânsa.

4. Arătatu-s-aŭ tot pâlcul duhurilor celor viclene, ca un nor mare întunecând pre Soare; şi aŭ strălucit ca un Soare chiemarea cea înfricoşată a luĭ Iisus din inima cea curată, tot întunerecul fără de veste făcându-l, şi luminarea Soareluĭ întru frumuseţa cea dintru început arătând.

5. Corabiea întru noian primejduindu-să, de multe orĭ de la cârmaciŭ să sprijineşte. Şi Călugărul de patimĭ fiind înviforat, de la pomenirea luĭ Iisus să sprijineşte. Spune-mĭ mie iubitule de învingerea adevăruluĭ, cela ce nu voeştĭ a lucra rugăciunea: De unde voiŭ priimi în vremea ispitelor ajutorul cel de sus? Aşa este şi eŭ grăesc acestea, afară de povăţuitorul cel neînşălat mulţĭ pier. Iară ceĭ ce sunt fiĭ aĭ ascultăriĭ, având înfrânare şi smerenie, cu toată bucuriea strigă „Doamne Iisuse Hristoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluеşte-mă".

---

* Capetele de faţă, precum şi următoarele trei cuvinţele le-am prescris întocmai după un manuscris din Mânăstirea Vatopedului. (Nota traducătorului).

[1] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 16: "Nu ştiţi, oare, că voi sunteţi templu al lui Dumnezeu şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi?".

[2] *Psalmii*, **136**, 1-8:
"1. La râul Babilonului, acolo am şezut şi am plâns, când ne-am adus aminte de Sion.
2. În sălcii, în mijlocul lor, am atârnat harpele noastre.
3. Că acolo cei ce ne-au robit pe noi ne-au cerut nouă cântare, zicând: «Cântaţi-ne nouă din cântările Sionului!»
4. Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?
5. De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!
6. Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înainte Ierusalimul, ca început al bucuriei mele.
7. Adu-Ţi aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărâmării Ierusalimului, când ziceau: «Stricaţi-l, stricaţi-l până la temeliile lui!"
8. Fiica Babilonului, ticăloasa! Fericit este cel ce-ţi va răsplăti ţie fapta ta pe care ai făcut-o nouă".

6. Cu Numele luĭ Iisus bate pre luptătorul, şi înfrânarea cu multa smerenie să se înjuge cu tine, şi niciodată „nu te veĭ teme de frica de noapte şi de săgeata ce sboară ziua" (Ps.**90**.5) [3].

7. Armă pre Psalmĭ, şi zauă Numele luĭ Iisus, şi aşa se va scula întru ajutorul tăŭ. Şi nu te supune iubitule celor ce cuvintează în deşert ce zic să nu aibĭ grijă de lucrarea minţiĭ.

8. Sfărăma-se-va întru inimele vrăjmaşilor noştri celor vicleniĭ, suliţele cele ce asupra noastră de la dânşiĭ cu vicleşug să pornesc. Suliţa cea adevărată: Numele luĭ Iisus Christos, lesne va sfărăma inimile paserilor celor viclene, şi de robiile lor cele spurcate cu uşurinţă pre noĭ ne va slobozi.

9. „Cel ce lăcueşte întru ajutorul celuĭ Prea Înalt" (Ps.**90**) [4], întru acoperământul luĭ Iisus se va sălăşluĭ. Iar cel ce nu este aşa, este ca un pom ce are frunze, iar nu rod, dupre glasul Sfinteĭ Evangheliĭ „Tot pomul carele nu face rod bun, să taie şi în foc să aruncă" (Mat. **7**.19) [5]. Şi altul grăeşte: Întru adevăr înfricoşat este cuvântul tăŭ Părinte!.

10. Fericit bărbatul carele să teme de Domnul. Aşa este, însuşĭ Iisus Mântuitorul nostru a zis: „Să iubeştĭ pre Domnul Dumnezeul tăŭ" (Mar.**12**.30) [6], şi cel ce îl iubeşte pre El, să şi teme de Dânsul, şi Numele cel Sfânt al Luĭ îl cheamă. Iar ceĭ ce numaĭ caută şi nu lucrează rugăciunea, aceştiea sunt după Prorocul ce zice: „Acest norod cu gura mă cinsteşte pre mine; iară inima lor departe este de la mine, şi în deşert mă cinsteşte pre mine" (Isaia **29**.13) [7].

11. „Arma te va înconjura pre tine adevărul Luĭ" dupre glasul Prorocului (Ps.**90**) [8], de la Duhul Sfânt. Nu este adevăr afară de Numele luĭ Iisus, nicĭ pre cer, nicĭ pre pământ. Acest înfricoşat Nume strigându-să întru inimele noastre, în degrab izvodirele vrăjmaşilor noştri, ca ceara de foc se vor topi.

12. „Legea luĭ Dumnezeŭ întru inimă, – cel prea blând David legiueşte –, şi nu se vor împiedica paşiĭ luĭ" (Ps.**36**.31) [9]. Decĭ în deşart să turbură ceĭ ce să pun de pricină a nu grăi aşa: Doamne Iisuse Christoase Fiul luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă.

13. Al ceĭ nedespărţite Treimĭ, Unul Iisus începătorul vieţiĭ, de nu va dărui pre aceea întru inimele noastre, nu avem alt ajutor, nicĭ în cer, nicĭ pre pământ, precum însuşĭ întru Evanghelie aŭ zis: „Fără de mine nu puteţĭ face nimic" (Ioan **15**.5) [10].

14. Mâna Domnuluĭ să ne acopere pre noĭ ca aşa să strigăm neîncetat, rugând Sfânt Numele Luĭ întru răbdare multă şi smerenie, pentru ca să aflăm cea neturburată a cugetuluĭ aşăzare. Că însuşĭ Iisus Mântuitorul nostru a zis: „Ceea ce grăesc vouă, tuturor grăesc: Privigheaţĭ" (Mar.**13**.37) [11].

15. Cel ce voeşte a fi Călugăr, neîncetat să roagă cu înfrânare şi cu smerenie; şi unde s-ar afla, maĭ nicĭ pre sine să se socotească, dupre glasul Mântuitoruluĭ Iisus „Tot cel ce să înalţă pre sine, se va smeri, iar cel ce să smereşte pre sine, se va înălţa".

16. „Alcătuiţĭ Praznic, – Prorocul David a zis –, până la cornurile Oltaruluĭ" (Ps.**117**.27) [12]. Să punem şi noĭ praznic până la sufleteasca linişte, despre asuprelele protivnicilor, aceasta strigând: Doamne Iisuse Christoase Fiul luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă.

[3] *Psalmii*, **90**, 5: "Nu te vei teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua". Am decalat cu un stih trimiterea pentru a corespunde citatului.

[4] *Idem*, **90**, 1: "Cel ce locuieşte în ajutorul Celui Preaînalt, întru acoperământul Dumnezeului cerului se va sălăşlui".

[5] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **7**, 19: "Iar orice pom care nu face roade bune se taie şi se aruncă în foc".

[6] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **12**, 30: "Şi: «Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău şi din toată puterea ta». Aceasta este cea dintâi poruncă".

[7] *Isaia*, **29**, 13: "Şi a zis Domnul: «De aceea poporul acesta se apropie de Mine cu gura şi cu buzele Mă cinsteşte, dar cu inima este departe căci închinarea înaintea Mea nu este decât o rânduială omenească învăţată de la oameni".

[8] *Psalmii*, **90**, 4: "Cu spatele te va umbri pe tine şi sub aripile Lui vei nădăjdui, ca o armă te va înconjura adevărul Lui".

[9] *Idem*, **36**, 31: "Legea Dumnezeului stă în inima lui şi nu se vor poticni paşii lui".

[10] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5: "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic".

[11] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **13**, 37: "Iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor: Priveghează!".

[12] *Psalmii*, **117**, 27: "Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă. Tocmiţi sărbătoare cu ramuri umbroase, până la coarnele altarului". Am decalat cu un stih trimiterea din mss., pentru a fi corespunzător citatului în *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*, *ed. cit.*

17. Ceĭ ce s-aŭ lepădat de lume, și cele negre le poartă, cu care nărav pre ceĭ întunecaţĭ îĭ vor învinge? Decĭ dacă lipsiţĭ vor fi de liniștea cea maĭ dinlăuntru a înfricoșateĭ chemărĭ aĭ luĭ Iisus, nu vor putea a să împrotivi celuĭ viclean, precum zice Apostolul (Efes.**6**.11) [13] și pre alt inimelnic cel a-l câștiga.

18. „Noaptea nopţiĭ vestește – înţălegerea cea Duhovnicească –; Nu sunt graiurĭ – ce să grăesc simţitor ale Numeluĭ luĭ Iisus, ci cuvintele cele cugetătoare –, ale cărora nu să aud glasul lor" (Ps.**18**.2) [14]. Iar cel ce caută și să roagă cu înfrânare și cu smerenie, ajunge în cel Duhovnicesc Raiĭ, al dragosteĭ „Iară dragostea este Dumnezeĭ" (1Ioan **4**.8) [15]; A căruia slavă în veciĭ vecilor

AMIN.

[13] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 11: "Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului".

[14] *Psalmii*, **18**, 2: "Ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopţii vestește știinţă".

[15] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **4**, 8: "Cel ce nu iubește, n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că *Dumnezeu este iubire*".

Anonimă

ÎNTREBARE: Cine sunt închinătorii adevăraţi, care nici un Munte, nici în Ierusalim se vor închina lui Dumnezeŭ Tatăluĭ? De nu se vor închina în Ierusalim, bine cunoscut este că nici întru alt loc pre pământ, că nimic este maĭ cinstit decât Ierusalimul?

RĂSPUNS: Cu adevărat de auzire înfricoşată şi minunată este, întrebarea, şi pentru aceasta saŭ răspunsul şi deslegarea maĭ arătată, ştiind că nu este tuturor a încăpea auzirea Dumnezeeştilor taine; Ci însă dintru arătare Sfântă de la bărbaţiĭ ceĭ Sfinţiţĭ cariĭ acum sunt în trup, maĭ arătat o vom face ceea ce aŭ zis. Mers-aŭ oarecare din ceĭ de aicea, la oarecare bărbat Sihastru ce să linştea, şi i-aŭ zis: Mă minunez Părinte cum suferĭ a fi despărţit de Sfânta Biserică, şi de Sfânta Comunicătură, şi de Sfinţita adunare? Către care aŭ răspuns omul, cel Dumnezeesc şi i-aŭ zis: Toate adunările, şi leturghiele, şi praznicile, şi împărtăşirea Sfinteĭ Taine, şi Jertfele pentru aceasta sunt: ca să se curăţască omul pre sine de păcatele luĭ, şi să se sălăşluească într-însul Christos Dumnezeŭ, precum este zis de Hristos „Că vom veni Eĭ şi Tatăl, şi lăcaş într-însul vom face" (Ioan **14**.23) [1], şi „Mă voiŭ sălăşlui întru dânşiĭ, şi voiŭ umbla, ş.c.l. (2Çor.**6**.16) [2]. Decĭ de va fi omul lăcaş însufleţit, şi de Dumnezeŭ zidit, şi va vieţui întru el şi Tatăl, şi Fiul, şi Sfântul Duh, şi va umbla, atuncea să deosebeşte sufletul cel purtător de Dumnezeŭ de toată dragostea Bisericilor celor zidite, şi de la jertfele cele văzute, (Cuvântul acesta „Jerfele", nu-l numără în loc de Sfânta Împărtăşire, căcĭ maĭ sus după aceasta, a pus şi pre acelea; Decĭ ale tale sunt acelea, şi alta aceasta), şi de la mulţimele adunărilor şi ale praznicilor celor omeneştĭ. Şi „nicĭ întru acest Munte, şi nicĭ în Ierusalim doreşte să se închine luĭ Dumnezeŭ" (Ioan **4**.21) [3], căcĭ înlăuntru întru sine are pre Tatăl, înlăuntru şi pre Fiul: Arhiereul; înlăuntru şi pre Sfântul Duh; focul; înlăuntru jertfelnic; pre ştiinţa cea curată, înlăuntru curăţitoare a păcatelor: lacrămile cele Duhovniceştĭ; înlăuntru Ierusalimul carele veseleşte sufletul. De aceea ca cel ce este Duhovnicesc, cu ochiĭ ceĭ Duhovniceştĭ aduce jerfele cele Duhovniceştĭ. Că „Duh este Dumnezeŭ" Decĭ oriunde de i să închină Luĭ – i să cade să i să închine cu Duhul şi cu adevărul" (Ioan **4**.24) [4]. Că tot ce este văzut vremelnic este, precum ne învaţă pre noĭ Apostolul; De facĭ orĭ jertfe, orĭ prinoase, orĭ slujbe, iar acele nevăzute sunt vecĭnice, cele ce sunt întru Duhul Duhovniceştĭ; şi adevărate, fiind în inimă, „pre care ochiul nu le-a văzut, şi urechea nu le-a auzit, şi

---

[1] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **14**, 23: "Iisus a răspuns şi i-a zis: Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el".

[2] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 16: "Sau ce înţelegere este între templul lui Dumnezeu şi idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul Meu".

[3] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 21: "Şi Iisus i-a zis: Femeie, crede-Mă că vine ceasul când nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veţi închina Tatălui".

[4] *Idem*, **4**, 24: "Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să i se închine în duh şi în adevăr".

la inima omuluĭ nu s-a suit" (1Cor.**2**.9) [5] maĭ înainte de venirea luĭ Hristos care aŭ grăit, şi ne-aŭ descoperit nouă prin Duhul Sfânt carele vieţueşte întru noĭ; Pre carele de s-aŭ învrednicit cineva a-l câştiga, este ca cum s-ar înDumnezei spre sălăşluirea luĭ Dumnezeŭ, întru sineşĭ fiind Acela; şi el întru Dânsul. Iară maĭ ales a zice, şi însuşĭ pre sineşĭ să închină singur întru sineşĭ, şi pre sineşĭ să cinsteşte, văzând trupul săŭ lăcaş luĭ Dumnezeŭ, fiind şi casă, şi jertfelnic, şi Biserică Aceluia. Deci pre uniĭ ca aceea nicĭ Cerurile, nicĭ Îngeriĭ, nicĭ jertfele cele văzute, nicĭ altceva din cele ce sunt în lume, saŭ maĭ presus de lume, nu are cinstit maĭ mult decât pre biserica trupuluĭ săŭ. Că întru dânsul vede împlinirea Sfinteĭ Treimĭ vieţuind. Iată aĭ auzit tainele cele dăruite de la Hristos aĭ venireĭ Luĭ ceĭ către noĭ. Pentru aceasta maĭ mare este decât toate bunătăţile liniştea şi tăcerea cea cu înţălegere ca ceea ce este pricina înţălegeriĭ de Dumnezeŭ, dupre cela ce zice: „Îndeletniciţi-vă şi cunoaşteţĭ că Eŭ sunt Dumnezeŭ" (Ps.**45**.10) [6]. Pentru aceasta însuşĭ Domnul învăţându-ne chipul tăceriĭ şi arătându-ne roada cea dintru dânsa, atâta de cu stăpânire zice „Iară tu când te rogĭ intră în cămara ta, şi închide uşa ta, şi roagă-te Tatăluĭ tăŭ în taină, şi Tatăl tăŭ cel ce te vede pre tine rugându-te întru ascuns, îţĭ va da ţie la arătare" (Mateĭ **6**.6) [7]. Pentru aceasta dar şi însuşĭ prin Prorocul zice „Spre cine voiŭ căuta? Fără numaĭ spre cel smerit şi tăcut, şi carele să cutremură de cuvintele mele" (Isa.**66**.2) [8]. Aŭ zis şi Sfântul Macarie: Scaunul Dumnezeireĭ este mintea noastră şi duhul, gura noastră este masa luĭ Hristos. Decĭ să nu punem pre dieavolul pre scaunul luĭ Dumnezeŭ. Şi iarăşĭ: Să nu iasă cuvânt spurcat pe unde intră Hristos. Şi: „Limba noastră este trestie a scriitoruluĭ ce scrie degrab" (Ps.**44**.2) [9], adecă Duhul Sfânt. Decĭ precum trestiea fără de cele ce scrie nu umblă, aşa şi limba noastră să lucrează de Sfântul Duh de scoate dintru sine cuvinte bune. Iară mişcându-se de la dracul cel necurat, scoate cuvinte urâte şi pângărite, şi sloboade vorbe deşarte şi clevetirĭ; Căcĭ precum este izvorul, aşa şi curgerea cea dintru dânsul.

[5] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

[6] *Psalmii*, **45**, 10: "Opriţi-vă şi cunoaşteţi că Eu sunt Dumnezeu, înălţa-Mă-voi pe pământ".

[7] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 6: "Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta şi, închizând uşa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie".

[8] *Isaia*, **66**, 2: "«Toate acestea mâna Mea le-a făcut şi sunt ale Mele, zice Domnul. Spre unii ca aceştia îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriţi, cu duhul umilit şi care tremură la cuvântul Meu".

[9] *Psalmii*, **44**, 2: "Limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit".

Din vieața Sfântuluĭ Nifon celuĭ din Țarigrad

Aŭ întrebat oarecare frate pre Sfântul Nifon zicând: Spune-mĭ mie Părinte cuvânt de folos cum să mă mântuesc? Şi aŭ răspuns Starețul zicând: Fiule! în mijlocul oamenilor lăcuind, aceasta eştĭ dator a face: a nu prihăni pre nimenĭ nicĭdecum, nicĭ a te socoti pre sinețĭ ca cum pre un lucru bun aĭ fi făcut cândva. Şi a te păzi pre sinețĭ a nu zice că cutare bine petrece, iar cutare întru înfrânare; Fiindcă aceasta este aceea: adecă să nu judecĭ. Ci pre toțĭ cu deopotrivă ochiŭ ca o punere cu un gând şi cu proastă inimă vezi-ĭ, şi priimeşte pre toțĭ ca pre Hristos. Să nu puĭ urechea ta lângă omul ce cleveteşte, nicĭ să de îndulceştĭ cu unul ca acela, ci cu tăcere multă ține-țĭ gura ta. Zăbavnic fiĭ la vorbire, şi grabnic la rugăciune, şi să nu prihăneştĭ cândva pre cela ce cleveteşte, nicĭ pre altul oarecarele ce lucrează fără de lege, ci de-a pururea caută la ale tale greşale, şi prihăneşte-te pre sinețĭ, şi te defaimă în fiecare zi. Aŭ zis fratele. Aceasta a nevoitorilor celor desăvârşițĭ este. Şi aŭ răspuns Fericitul: Fiule! Tinereța dacă are smerenie, destul îĭ este eĭ; Că nimic nu cere Dumnezeŭ de la tânăr, fără numaĭ curățenie şi smerenie. Decĭ tu Fiule fiĭ blând şi pacînic, îndurat şi milostiv, şi te socoteşte pre tine dedesubtul tuturor oamenilor, şi veĭ fi întru adevăr sălăşluindu-te cu Dumnezeŭ. Şi te sileşte a nu năluci cu mintea cum că aĭ ajuns la măsura curățenieĭ Sfinților. Ci grăeşte-țĭ ție de-a pururea aşa: Suflete! cunoaşte că întru păcate aĭ covârşit şi pe dracĭ, iară vre un lucru bun încă nu aĭ făcut pentru Dumnezeŭ. Şi vaĭ nouă smerite, ce vom face în ziua judecățiĭ! Şi fie-țĭ rugăciunea ta fiule în toată vremea vețiĭ tale ca a unuĭ păcătos, şi zi în fiecare cirtă: Doamne Iisuse Christoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-mă, şi aceea adecă: Dumnezeule curățeşte-mă pre mine păcătosul. Zi şi graiurile acestea totodeauna: Doamne de cele ascunse ale mele curățeşte-mă, şi de cele streine iartă pre robul tăŭ. Şi cunoaşte şi aceasta, ca nicĭodată să te mulțumeştĭ cu lucrurile cele bune ale tale, nicĭ să te cutezĭ spre dânsele, că nu ştiĭ de sunt plăcute luĭ Dumnezeŭ, saŭ nu. Pentru aceasta cutează maĭ ales spre Dumnezeŭ, şi spre puterea Luĭ, ca nişte țărână nefolositoare socotindu-te pre sinețĭ, şi decĭ de aicea îțĭ va fi ție îndreptarea.

Zis-aŭ iarăşĭ fratele: Părinte! Cum poate omul să biruească toată ispita ce-ĭ vine de la vrăjmaşul? Răspuns-aĭ Starețul: Fiule! Orĭce fel de ispită dacă ț-ar venĭ ție asupră-țĭ, tăcerea este biruința eĭ şi smereniea, şi a zice: Blagosloveşte Părinte. Că toate lucrurile celuĭ smerit cugetător, cunoscute sunt la Dumnezeŭ, şi lăudate de Sfințiĭ Îngerĭ, iară de spaimă şi înfricoşate la toțĭ draciĭ. Decĭ tu fiule, fă-te smerit cu inima, şi zdrobit foarte, ca să dorească Duhul Sfânt a să sălăşlui întru tine, şi să-țĭ dea ție putere a goni de la sinețĭ pre toată grija cea lumească. Întrebat-aŭ iarăşĭ Fratele: Care părinte, precum s-aŭ înmulțit acuma Sfințiĭ, fi va până în sfârşitul veaculuĭ? Zis-aŭ Fericitul: Fiule, până la sfârşitul veaculuĭ va lipsi Proroc Domnuluĭ Dumnezeŭ; Asemenea nicĭ Sataniĭ slujitor. Însă în zilele cele maĭ de apoĭ, câțĭ întru adevăr vor sluji luĭ Dumnezeŭ, se vor ascunde pre sinețĭ cu bună istețime despre oamenĭ, şi nu vor fi desăvârşit semne întru dânşiĭ, şi minunĭ precum în zilele de acum. Ci pe cale lucrătoare şi măsurată vor călători cu smerenie, şi maĭ marĭ decât Părințiĭ ceĭ

lucrători și purtători de Dumnezeŭ se vor afla în ochiĭ lor ca să facă semne, ca dintru o pricină ca aceasta, de a doua oară ațițându-se oameniĭ foarte cu osârdiea, să se aducă către nevoință. Că vor fi ceĭ ce împodobesc scaunele Preoțeștĭ în toată lumea, cu totul neiscusițĭ, neavând știința de faptele cele bune. Asemenea și ceĭ maĭ marĭ aĭ Monahilor vor fi. Că se vor birui cu totul de lăcomiea de pântece toțĭ, și de slava deșartă, și vor fi smintele oamenilor maĭ vârtos, și nu pildă, pentru aceasta maĭ ales va fi nebăgată în samă fapta bună. Căcĭ atuncea maĭ mult iubirea de argint va împărățĭ, și vaĭ Monahilor celor ce sunt bogațĭ, că ocara va fi aceștia Domnuluĭ Dumnezeŭ, și nu va vedea fața Domnuluĭ, în Iisus Hristos cel viŭ! Monahul saŭ mireanul carele îșĭ dă aurul săŭ cu dobândă, de nu se va depărta de o lăcomie ca aceasta, întru adâncul Tartaruluĭ se va cufunda; Că nu voesc să-l aducă roadă luĭ Dumnezeŭ prin facerea de bine a săracilor. Pentru aceasta fiule, precum maĭ înainte am zis, de necunoștință ținuțĭ fiind, ceĭ maĭ mulțĭ se vor prăpăstui întru lățimea căiĭ ceĭ late și largĭ rătăcindu-să.

Întrebat-aĭ iarășĭ fratele: Spune-mĭ mie Părinte, cum oarecare îțĭ necăjesc trupurile lor prin înfrânare, și patimile împărățesc întru eĭ, mâniea, vrajba, pomenirea de răŭ, zavistiea, și cea maĭ rea decât toate, nemilostivirea și scumpetea. Iară oarecare din ceĭ îmbunătățițĭ, și mânâncă și beaŭ vin, și nicĭ un lucru al păcatuluĭ nu să află întru dânșiĭ. Ce oare este aceasta? Iar Cuviosul aŭ zis: Precum mi să pare fiule, ceĭ ce postesc mult și nu să îndreptează, din gura lor pătimesc. Că cel ce nu are păzire a gureĭ sale totdeauna, măcar tot anul de ar posti, nimic nu să folosește. Pentru că când dieavolul te zădărăște pre tine spre iuțime, tu să nu grăeștĭ, și aĭ biruit patima; Iarășĭ spre zavistie te aduce pre tine, tu să nu cleveteștĭ, și cu totul aĭ biruit pre vicleanul, că rodul: clevetirea, al zavistiea este. Dacă te va înfoca pre tine bântuitorul spre curvie, să nu deșchizĭ gura ta spre vorbirea de muere, nicĭ la mâncare saŭ la băutură prea mult să intre, și l-aĭ biruit pre dânsul; și luând vre un lemn mic, bate-te pre sinețĭ și durerea gonește pre războiŭ. Că de folos îțĭ este ție ca unul din mădulările tale să piară, și nu tot trupul tăŭ să se arunce în ghena foculuĭ. Dacă Verul și porcul sălbatec va porni pofta spre bucate de mult preț, mergând la eșitoare învață-te putoarea lor. Dacă te va ocărî pre tine cineva, saŭ te va osândi, saŭ te va face mojic, tu smerește-țĭ gândul tăŭ, și te osândește pre sinețĭ ca pre un păcătos, și adu-țĭ aminte de Iisus Hristos. Fiul luĭ Dumnezeŭ, că scuipit aŭ fost, batjocorit de oamenĭ păcătoșĭ, și cu trestiea capul aĭ fost bătut, și atuncea socotește-te pre sinețĭ nevrednic de a trăi. Iar pentru ceĭ îmbunătățițĭ ce mânâncă și beau, cunoaște fiule că aceștiea ostașĭ vitejĭ sunt, care aŭ călcat patimile păcatuluĭ, și acuma sunt Domnĭ și Stăpânitorĭ, fiindcă aĭ luat darul nepătimiriĭ de la Dumnezeŭ. Că maĭ întâĭ înfrânându-să și nevoindu-să, aŭ dobândit scoposul de care dorea. Însă ceĭ ce o fac aceasta, (adecă în adunare), când sunt singurĭ de sine și să liniștesc, pre cele ale înfrânăriĭ le lucrează, împlinind pre urmă prin nemâncare pre cele ce aŭ lipsit prin deslegarea ce o aĭ făcut când se întâmpla a fi înaintea oamenilor.

Din cartea ce să numeşte: „Chir Hariton"
Pentru gândurile cele de hulă, şi pentru tămăduirea lor

Precum trei sunt pricinile gândurilor celor de hulă: neluarea aminte zic, mândriea şi zavistiea dracilor, aşa sunt şi Treĭ doftoriile cele împrotiva lor, adecă: prima este luarea aminte şi rugăciunea al doilea este smereniea şi a treia a nu le băga în samă, adecă a le defăima. Pentru aceasta oricine voeşte şi iubeşte a să izbăvi de gândurile cele de hulă, trebueşte maĭ întăĭ să-şĭ adune toată mintea în inima luĭ înlăuntru, şi să se roage cu multă luare aminte, şi rugându-să să se silească să nu lase aşăzarea cuvântăriĭ ceĭ din inimă să grăească, ci cu o grea şi stăpânitoare căutare, să o facă pre dânsa să nu grăească. Însă numaĭ aceasta nu este de ajuns, ci după ce va face pre cuvântul cel dinlăuntru să tacă, trebuie să-ĭ dea eĭ să zică şi această scurtă rugăciune, adecă „Doamne Iisuse Christoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-mă", şi numaĭ aceasta să o zică şĭ alt nimic nicĭ un cuvânt, şi să o zică ţiind şi răsuflarea puţin, adecă să ţie suflarea până să zică odată cuvintele aceştiĭ rugăciunĭ, şi atuncea să se răsufle, însă mintea să rămâie neclintită, neînchipuită, privind numaĭ la locul inimiĭ pentru văzătoarea lucrare. Iară auzurile minţiĭ nimic alt auzind fără numaĭ cuvintele rugăciuniĭ aceştiea. Pentru că această rugăciune zicându-să întru acest chip, are să piarză desăvârşit toate gândurile, nu numaĭ cele de hulă, ci şi cele urâte trupeştĭ şi viclenile aducerĭ aminte. Pentru că înfricoşatul şi Sfântul Nume al Domnuluĭ nostru Iisus Hristos zicându-să înlăuntru în inimă, cu credinţă ferbinte, şi cugetându-se des, ca focul arde, şi ca cuţitul cel tăios loveşte şi taie pre dracĭ care să află în arătarea inimiĭ, precum am zis, şi grăesc cu cel dinlăuntru cuvânt hule şi urâte gândurĭ. Pentru carele aŭ zis Sfântul Ioan Scărarul: Cu Numele luĭ Iisus bate pre luptătorul. Şi Înălţatul Nil aŭ zis: Dumnezeŭ numindu-să goneşte pre dracĭ.

A doua doftorie a gândurilor celor urâte, este smereniea. Pentru aceasta cel ce voeşte să se izbăvească de dânsele, trebue să aibă smerită şi zdrobită inima; Asemenea să aibă şi pre cele ce nasc pre smerenie, adecă să sufere cu mulţămită toate scârbele şi ispitele care i-ar veni de la oamenĭ şi de la dracĭ, saŭ de la răzvrătita luĭ fire, avându-se pre sineţĭ vrednic de toate pedepsile pentru păcatele luĭ. Şi să nu să mânie şi să urgisască, nicĭ să osândească, saŭ să clevetească pe fratele săŭ nebăgându-l în samă ca pre un prea de nimic şi fără de minte; Şi să nu cerceteze saŭ să cerce prea mult pentru credinţă maĭ presus de puterea luĭ, şi de cunoştinţa minţiĭ luĭ, avându-se pre sineşĭ necunoscător şi nevrednic a cerca acestea, şi ţiind credinţa cea proastă în inima luĭ. Toate acestea făcându-le, ca să se izbăvească de gândurile huliĭ precum aŭ zis Părinţiĭ.

A treia doftorie pentru gândurile cele de hulă, este a nu le băga în samă, adecă când omul să roagă în inima luĭ, precum am zis maĭ sus, şi zice rugăciunea, adecă „Doamne Iisuse Christoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-mă", ţiind puţin şi răsuflarea, când are pre inima luĭ smerită, şi face toate celelalte câte îĭ sunt luĭ prin putinţă, şi după aceasta i să întâmplă luĭ gândurĭ de hulă, atuncea trebuie să ştie cum că aceste gândurĭ de hulă, sunt numaĭ din pizma şi răutatea dracilor, şi pentru aceasta nu trebuie să se mâhnească pentru acelea, nicĭ să se desnădăjduească, ci să le defaime, ca

pre unele ce nu să nasc dintr-însul, nicĭ din voea luĭ, ci sunt ale răuluĭ Dieavol naşterĭ şi sămănăturĭ, care samănă acest fel de gândurĭ de hulă asupra luĭ Dumnezeŭ, şi asupra celor Sfinte, nu pentru alt sfârşit, ci numaĭ pentru ca să turbure şi să mâhnească sufletul omuluĭ, şi maĭ ales ca să-l oprească din drumul fapteĭ bune, şi plăcute luĭ Dumnezeŭ.

Pentru aceasta şi noĭ cunoscând răutatea şi măestriele lor, să cuvine să le defăimăm pre dânsele, şi să nu le băgăm în samă nicĭdecum, părându-ni-să a fi păcat pentru acest fel de gîndurĭ. Pentru că pre cât ni se va părea a fi păcat, pre atâta maĭ mult ne va supăra. Şi precum când voeşte să miargă cineva în vre-o cetate, după aceasta trecând pre vre-un drum, întâmpenă câinĭ care îl latră, însă el nu ea aminte la lătrăturile câinilor, ci defăimându-ĭ şi nebăgând samă de dânşiĭ, trece drumul fără de turburare, şi să sileşte înainte, pentru ca să ajungă la locul unde îĭ este scoposul. Aşa trebuie să facă şi creştinul când îĭ vine asupra luĭ gândurĭ de hulă şi viclene, adecă trebuie să le defaime ca pre nişte lătrăturĭ ale vicleanuluĭ Dieavol, şi să mieargă întru prochimenul drum al fapteĭ bune, având credinţa ca o anghiră, şi ferbinte şi neîndoită la Dumnezeeştile lucrurĭ, şi ţiind în inima luĭ ca o întărire nemişcată mărturisirea credinţiĭ, pre care o a luat de la Sfânta Biserică. Credinţa este pavăză şi suliţă prin care poate creştinul „să stingă toate săgeţile-gândurilor celor de hulă, pe care le aduce Dieavolul", precum ne porunceşte Apostolul (Efes.**6**.16) [1] cu acest chip Dieavolul să birueşte şi să ruşinează cu toate gândurile cele de hulă, şi omul lesne să izbăveşte de dânsele cu Darul luĭ Christos.

Orĭcine voeşte caute să vază şi în cartea ce să numeşte: *Everghetinos*, Cap 3, pricina 30, şi acolo va găsi şi altele; Pentru că Cuviosul Panvo, supărându-se odată de gândurile hulįĭ şi mâhnindu-se, pentru acestea, aŭ auzit Dumnezec glas carele i-aŭ zis: Panvo, Panvo „nu te griji pentru păcate streine, ci pentru ale tale". Acolo va găsi, cum că Sfântul Sfinţitul Mucenic Petru al Alecsandrieĭ aŭ zis: Şi noĭ Fraţilor să defăimăm aceste gândurĭ, ca nişte Sataniceştĭ şi ale celuĭ de alt neam al nostru, şi aşa prin defăimarea lor, putem a ne izbăvi de dânsele, cu Darul luĭ Hristos Dumnezeŭ: Căruia i să cuvine slava în vecĭ

AMIN

[1] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 16: "În toate luaţi pavăza credinţei cu care veţi putea să stingeţi toate săgeţile arzătoare ale vicleanului".

Învăţătură Duhovnicească
a omului celuĭ dinlăuntru

„Omul cel dinlăuntru în cămara inimiĭ sale osebindu-se, se învaţă şi să roagă în taină".
„Înferbântându-să inima mea înlăuntru meŭ, şi în cugetul meŭ se va aprinde foc" (Ps.**38**.4) [1].

Înainte cuvântare

DE VREME CE mulţĭ sunt întru noĭ neştiind ce este lucrul dinlăuntru al omuluĭ cugetător de Dumnezeŭ, nicĭ ce este cugetarea de Dumnezeŭ înţălegând, nicĭ pentru rugăciunea ceea ce să face cu mintea ceva ştiind, ci gândesc că numaĭ cu acelea rugăciunĭ să cade a să ruga, care sunt scrise în cărţile cele Bisericeştĭ, iar pentru tainica voroavă cea în inimă cu Dumnezeŭ şi pentru folosul carele esă de acolo nicĭdecum nu ştiĭ, nicĭ aĭ gustat vreodată din Duhovniceasca aceea dulceaţă. Şi precum cel ce s-aŭ născut orb, numaĭ de strălucirea Soareluĭ aude, iar în ce chip este strălucirea aceea nu o ştie prin a sa neştiinţă; Aşa şi aceea pentru învăţătura cugetărilor de Dumnezeŭ, şi pentru rugăciune, numaĭ câte aud, iară a înţălege nu înţăleg, şi să lipsesc de multe bunătăţĭ cele Duhovniceştĭ, rămâind în urmă şi de sporirea cea îmbunătăţită care duce la cea desăvârşit plăcerea luĭ Dumnezeŭ. Pentru aceea să pun aicea înainte oarecare sfătuirĭ pentru învăţătura cea dinlăuntru, şi spre rugăciunea cea cugetătoare de Dumnezeŭ, pentru ceĭ proştĭ maĭ ales, ce voind să înceapă, cu încet încet a să povăţui Domnul ajutând.

Decĭ Duhovniceasca învăţătură a omuluĭ celuĭ dinlăuntru, să începe din cuvintele luĭ Iisus Hristos acestea: „Iar tu când te rogĭ, intră în cămara ta, şi închizând uşa, roagă-te Părinteluĭ tăŭ în taină" (Mat.**6**.6) [2].

Cap 1

Pentru că îndoit este omul, şi pentru învăţătura rugăciuniĭ cea în cămară.

Îndoit este omul: cel dinafară, şi cel dinlăuntru: trupesc şi Duhovnicesc. Cel dinafară trupesc este şi văzut, iar cel dinlăuntru, Duhovnicesc este şi nevăzut, dupre cuvântul Sfântuluĭ Apostol Petru: „Ci omul cel tăinuit al inimiĭ întru nestricăciunea Duhuluĭ celuĭ blând şi tăcut" (1Pet.**3**.4) [3] şi

[1] *Psalmii*, **38**, 4: "Înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu şi în cugetul meu se va aprinde foc".
[2] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 6: "Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta şi, închizând uşa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, şi Tatăl tău. Care vede în ascuns şi-ţi va răsplăti ţie".
[3] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **3**, 4: "Ci să fie omul cel tainic al inimii, întru nestricăcioasa podoabă a duhului blând şi liniştit, care este de mare preţ înaintea lui Dumnezeu".

Sfântul Apostol Pavel arată cum că îndoit este omul grăind: „Dacă omul cel dinafară să strică, dar cel dinlăuntru se înnoeşte" (2 Cor.**4**.16) [4], iată arătat spune Apostolul, că este omul cel dinlăuntru, şi cel dinafară. Omul cel dinafară, din multe mădulări să alcătueşte, iar cel dinlăuntru cu mintea, cu luarea aminte de sine, cu frica Domnuluĭ, şi cu Darul luĭ Dumnezeŭ vine întru săvârşire. Faptele omuluĭ celuĭ dinafară sunt arătate, iară ale omuluĭ celuĭ dinlăuntru sunt neştiute, dupre Psalmistul „Apropiea-se-va omul şi inimă adâncă" (Ps.**63**.7) [5]. Şi Apostolul grăeşte: „Cine ştie din oamenĭ pre cele ale omuluĭ fără numaĭ Duhul omuluĭ carele lăcueşte într-însul" (1Cor.**2**.11) [6], Unul numaĭ cel ce ispiteşte inimile şi rărunchiĭ, ştie toate tainele omuluĭ celuĭ dinlăuntru. Îndoită este şi învăţătura cea din afară şi cea dinlăuntru, Cea din afară în cărţĭ, cea dinlăuntru în cugetarea de Dumnezeŭ; Cea din afară în iubire de înţălepciune, cea dinlăuntru în iubirea de Dumnezeŭ; Cea dinafară în vorbire la cele încurcate, cea dinlăuntru în rugăciune; Cea din afară în isteţimea minţiĭ, cea dinlăuntru în căldura Duhuluĭ; Cea dinafară în meşteşugirĭ, cea dinlăuntru în gândurĭ. Înţălegerea cea dinafară umflă, cea dinlăuntru smereşte; Cea dinafară Prea iscodeşte vrând a şti toate, cea dinlăuntru îşĭ ea aminte de sineşĭ, şi nimic alt nimic nu pofteşte a şti, fără numaĭ pre Dumnezeŭ, ca David către dânsul grăind ţie „Aĭ zis inima mea pre Domnul voiŭ căuta, căutatu-te-aŭ pre Tine faţa mea, faţa Ta Doamne voiŭ căuta" (Ps.**26**.13) [7]; Şi iarăşĭ: „În ce chip doreşte Cerbul de izvoarele apelor, aşa doreşte sufletul meŭ spre Tine Dumnezeule" (Ps.**41**) [8].

Îndoită este şi rugăciunea: cea dinafară şi cea dinlăuntru; Ceea ce să face aevea, şi cea tainică; Cea sobornicească, şi cea care să face la singurătate; Cea datornică, şi cea de bună voie. Ceea ce să face aevea dupre rândueala Bisericească, datornica şi sobornicească rugăciune, are vremile sale: Polonojniţa (Mezo-noptica), Utrenia, Ceasurile, Leturghia, Vecernia, Pavicerniţa. Spre care rugăciunĭ şi cu clopotul să cheamă norodul, fiindcă datorĭ sunt ca o dajdie cuviincioasă să o dea Împăratuluĭ celuĭ Ceresc, în toate vremile şi zilele. Iară rugăciunea ceea ce să face în taină, adecă cea de bună voie, aceea să face şi fără de vreme, şi când va voi cineva nesilindu-l nimenea, numaĭ singur Duhul mişcându-l. Rugăciunea cea Bisericească care număr de Psalmĭ aşezaţĭ, de tropare, de canoane, şi de celelalte cântărĭ şi lucrărĭ Preoţeştĭ; Iar acea tainică şi de bunăvoe, dupre cum este fără de vreme, aşa şi cu numărul nehotărâtă este, pentru că cât voeşte cineva să roagă, uneorĭ scurt, altădată lung. Aceea cu gura şi cu glasul întru a auzi ce grăeşte, iară aceasta numaĭ cu mintea. Aceea să face stând, iară aceasta şi umblând, şi şăzând, şi în pat odihnind, orĭcând, şi orĭ în ce chip se va întâmpla omul a fi poate să-şĭ rădice mintea sa către Dumnezeŭ. Cea sobornicească să face în lăcaşul Domnuluĭ, în Biserică, saŭ dupre întâmplare în orĭşicare casă, unde se vor putea aduna, iară aceasta sânguratecă să săvârşaşte, în cămară încuiată întru sineşĭ, după Cuvântul Domnuluĭ: „Iară tu când te rogĭ, intră în cămara ta, şi închizând uşa ta, te roagă Părinteluĭ tăŭ în taină" (Mat.**6**) [9].

Îndoită este şi cămara, cea dinafară şi cea dinlăuntru. Cea materialnică este de lemne saŭ de piatră, iar cea Duhovnicească cămară este inima saŭ mintea, saŭ dupre Sfântul Teofilact gândirea cea tainică; Însă toate acelea, una este. Cămara aceea materialnică stă întru un loc, iar aceasta pretutindenea cu omul împreună să poartă, orĭunde ar fi fost omul, de-a pururea inima luĭ înlăuntrul luĭ, întru care poate să adune cu mintea sa gândurile sale, să se închiză, şi să se roage în taină către Dumnezeŭ, măcar deşi în norod este şi cu mulţĭ vorbeşte. Fiindcă rugăciunea cea dinlăuntru, de se

[4] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 16: "De aceea nu ne pierdem curajul şi, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi".
[5] *Psalmii*, **63**, 7: "Ca să pătrundă înlăuntrul omului şi în adâncimea inimii lui".
[6] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 11: "Căci cine dintre oameni ştie ale omului, decât duhul omului, care este în el? Aşa şi cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât duhul lui Dumnezeu".
[7] *Psalmii*, **26**, 13: "Ţie a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta. Te-a căutat faţa mea; faţa Ta, Doamne, voi căuta".
[8] *Psalmii*, **41**, 1: "În ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule".
[9] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 6: vezi nota 2 de la pagina anterioară.

va întâmpla cuiva în mijlocul noroduluĭ fiind, a să rădica cu Duhul către dânsa, nicĭ buzele nu-ĭ trebueşte, nicĭ cartea nu caută, nicĭ mişcare de limbă unelteşte, nicĭ glasul gâtlejuluĭ, măcar că şi spre acela la singurătate să pleacă; Ci numaĭ singură înălţarea minţiĭ către Dumnezeŭ, şi adâncarea într-însul, care lucru în tot locul a lucra este cu putinţă. Cămara cea materialnică numaĭ pre un om care să sihăstreşte într-însa îl încuie, iară cea dinlăuntru Duhovnicească încape întru sine pre Dumnezeŭ, şi pre toată Împărăţia cea cerească, dupre cum însuşĭ Hristos în Evanghelie grăeşte „Împărăţiea luĭ Dumnezeŭ înlăuntru vostru este“ (Luca 17.21) [10]. Care şi în cuvintele acestea ale Sfântuluĭ Macarie Eghip. să arată aşa: „Inima voastră mică este, însă într-însa se încape toate lucrările: Acolo este Dumnezeŭ, acolo Îngeriĭ, acolo vieaţa şi împărăţia, acolo cetăţile cele cereştĭ, acolo vistierele Daruluĭ“. Decĭ întru aceea cămara dinlăuntru a inimiĭ maĭ vârtos, decât întru acea care este între păreţĭ, a se închide adeseaorĭ omul i să cade, şi adunând toate gândurile sale, să puie mintea sa înaintea luĭ Dumnezeŭ, şi să se roage către Dânsul cu căldura Duhuluĭ, şi cu credinţă vie, împreună şi a să îndeletnici în cugetarea de Dumnezeĭ, ca să poată a creşte în bărbatul cel desăvârşit.

Cap 2

Pentru rugăciunea care încălzeşte pre om
spre dragostea aceea care îl uneşte cu Dumnezeŭ.

Întâĭ să cuvine a să şti aceasta: Cum că unuĭ om creştin, iar maĭ ales când este vre-o faţă Duhovnicească, dupre datoriea chemăriĭ sale, să cade negreşit pentru aceasta a avea grijă de-a pururea, ca să se unească cu Dumnezeŭ Ziditorul, Iubitorul, Făcătorul de bine, şi cu binele săŭ cel desăvârşit, din care şi către care zidit este. Fiindcă unuĭ suflet ce este zidit de Dumnezeŭ, nu-ĭ este alt centru fără numaĭ de Dumnezeŭ, de la carele firea şi fiinţa sa o are, şi întru Dânsul are el să vieţuească în vecĭ. Pentru că toate cele văzute pre pământ iubite sunt şi dorite, orĭ bogăţia, orĭ slava, saŭ femeea, sau feciorii, şi în scurt a zice toată frumuseţa şi dulceaţa, şi cele iubite ale lumiĭ aceştia nu sunt fireştĭ ale sufletuluĭ, fără numaĭ ale trupuluĭ oarecare vremelnice fiind, ce degrab se vor trece ca umbra. Iară sufletul fiind vecĭnic, nu este cu putinţă a să odihni undeva în vecĭ, fără numaĭ întru singur Dumnezeŭ cel vecĭnic. Ca întru binele Săŭ cel desăvârşit, care este maĭ frumos decât toate frumuseţile şi dulceţile, şi maĭ dulce şi maĭ iubit, şi în locul săŭ cel firesc, unde a şi eşit şi unde va să se întoarcă. Că după cum trupul din pământ fiind, în pământ să întoarce, aşa şi sufletul de la Dumnezeŭ fiind la Dumnezeŭ să întoarce, şi întru dânsul petrece, pentru că spre aceea şi zidit este de la Dumnezeĭ, ca întru Dânsul să petreacă în vecĭ.

Drept aceea, aicea în vieaţa aceasta vremelnică, împreunarea cea cu Dumnezeŭ, cu de-adinsul să cade a o căuta, ca în cea viitoare, cu Dânsul şi întru Dânsul vecĭnic a fi să se învredniceească, Iar a se uni cineva cu Dumnezeŭ, nu poate cu altceva aşa, ca cu dragostea cea desăvârşit a inimiĭ. Fiindcă şi păcătoasa muere cea Evanghelicească, pentru aceasta aŭ dobândit de la Dumnezeŭ marea milă cea ertătoare de păcate, şi unire tare cu Dânsul, „pentru că aĭ iubit mult“ (Luca 7.47) [11]. Căcĭ că El iubeşte pre ceĭ ce-l iubesc; şi de ceĭ ce să lipesc de Dânsul se lipeşte; şi celor ce-l caută pre El, pre sineşĭ să pune înainte; şi celor ce doresc a să îndulci de dragostea Luĭ fără de saţiu, le dă dulceaţă. Iar ca să poată omul a deştepta acest fel de dragoste Dumnezeiască, şi a să lega cu nedespărţită legătură a dragosteĭ, i se cade adeseorĭ a să ruga, rădicându-şĭ mintea sa către

[10] *Sfânta Evanghelie după Luca*, 17, 21: "Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".
[11] *Idem*, 7, 47: "De aceea îţi zic: Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit. Iar cui se iartă puţin, puţin iubeşte".

Dumnezeŭ. Că precum lemnele adăogându-se la foc adeseorĭ înmulţesc văpaea, aşa şi rugăciunea adeseaorĭ făcându-să cu adâncarea minţiĭ întru Dumnezeŭ, deşteaptă în inimă dragostea cea Dumnezeiască, care când se va aprinde, pre tot omul cel dinlăuntru îl încălzeşte, şi îl luminează, şi îl învaţă, şi cele nearătate şi cele de taină ale înţălepciuneĭ Sale îĭ arată luĭ. Şi îl va face pre el ca un Serafim, ca o văpae de foc, de-a pururea înaintea luĭ Dumnezeŭ stând, cu Duhul şi cu mintea privind la El, şi de acolo scoţând dulceaţa cea Duhovnicească.

Cap 3

Cum că rugăciunea care să grăeşte cu buzele,
fără de luarea aminte, nimica nu este.

Cu cale este să aducem aicea oarecare ziceri Apostoleştĭ nelesne înţălesă, pentru rugăciunea care se face cu Duhul, saŭ cu mintea, şi deslegarea lor să le punem. În trimiterea către Efesenĭ, Sfântul Apostol Pavel sfătueşte a să ruga cu Duhul zicând „Toată rugăciunea şi rugămintea, rugându-vă în toată vremea cu Duhul“ (Efe.**6**.18) [12]. Acelaşĭ Apostol în trimiterea cea către Corintenĭ grăeşte: „Duhul meĭ să roagă, iară mintea mea fără de roadă este“ (1 Corintenĭ **14**.14) [13].

ÎNTREBARE: Decĭ în ce chip să fie aceasta, căcĭ când se roagă omul cu Duhul, mintea rămâne fără de roadă?

RĂSPUNS: Zicerea aceasta „Duhul“, în multe felurĭ să înţălege din Sfânta Scriptură la om. Uneorĭ să pune în loc de suflare, uneorĭ în loc de însuşĭ sufletul, altădată în loc de oarecare dorire, şi punere bună saŭ rea, şi în loc de oarecare faptă bună dilăuntru, şi care nu este bună, dupre cum aceasta: „Duhul smereniei, Duhul dragosteĭ, Duhul îndurărilor, etc“ (Is.**4**.2) [14] şi împrotivă: Duhul mândrieĭ, Duhul urăciuniĭ, Duhul iubireĭ de argint, ş.c.l. Uneorĭ să pune Duhul în loc deoarecare Dar al Sfântuluĭ Duh, precum: Duhul înţălepciuniĭ, Duhul priceperiĭ, Duhul înainteĭ vederĭ, ş.c.l. Iară altă dată să ia în loc de însuşĭ mintea, precum întru acelaşĭ Apostol să scrie: „Înnoiţi-vă, zice, cu Duhul minţiĭ voastre“ (Efes.**4**.23) [15]. Când adecă sfătueşte Apostolul pre Efesenĭ, ca să se roage cu Duhul, pune acolo Duhul în loc de însuşĭ mintea, pre care dator este omul când se roagă să o pironească întru Dumnezeŭ. Iar când şi către Corintenĭ grăind, spune pe Duhul rugându-se, iară mintea fără de roadă rămâind, atuncea pune pe Duhul acela în loc de suflarea omenească şi de glas, ca cum ar fi grăit către dânşiĭ: Ce fel de folos este vouă, O Corintenĭ! că numaĭ cu glas care esă din suflarea voastră vă rugaţĭ, iară mintea voastră nu-şĭ ia sama la rugăciune, ci alt lucru oarecare năluceşte? Ce folos este cu limba multe a grăi, iară cu mintea a nu pricepe nimic din cele grăite? Deşi întunerec de cuvinte omule veĭ grăi, deşi cu tot gâtlejul veĭ striga cât poate Duhul tăŭ, când mintea ta nu stă înaintea luĭ Dumnezeŭ, şi nu priveşte la Dumnezeŭ, ci cu gândurile aiurea să pleacă, rugăciunea ta aceea, nicĭ o dobândă nu îţĭ va aduce ţie, nicĭ nu va fi auzită de Dumnezeŭ, ci fără de roadă va rămânea. Bine a socotit aceasta şi Sfântul Chiprian zicând „Decĭ Apostolul dă Corintenilor, iar lângă dânşiĭ şi nouă tuturor, pre sine să pune când grăeşte „Ruga-mă-voiŭ cu Duhul, ruga-mă-voiŭ

[12] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 18: " Faceţi în toată vremea, în Duhul, tot felul de rugăciuni şi de cereri, şi întru aceasta priveghind cu toată stăruinţa şi rugăciunea pentru toţi sfinţii".

[13] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 14: "căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare".

[14] *Isaia*, **4**, 2: "În ziua aceea se va arăta mlădiţa Domnului în podoabă şi în slavă şi roadele pământului în mărire şi în cinste pentru aceia din Israel care vor fi scăpat".

[15] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 23: "Şi să vă înnoiţi în duhul minţii voastre".

și cu mintea, cânta-voiŭ cu Duhul, cânta-voiŭ și cu mintea" (1Cor.**14**.15) [16]. Când zice mă rog cu limba și cu glasul, care esă din suflarea mea, dator sunt și cu mintea a mă ruga. Că rugăciunea fără de luare aminte și fără de umilință, este ca cădelnița sunând fără de foc și fără de tămâie" (Această zicere întru alt loc o scrie Sfântul).

Cap 4

Cum că rugăciunea scurtă și adeseaorĭ făcută, maĭ de folos este decât cea lungă.

S-aŭ cunoscut de ceĭ iscusițĭ întru cugetarea de Dumnezeŭ, pentru rugăciunea care se face cu mintea în inimă, cum că maĭ călduroasă și maĭ folositoare este aceea, rugăciune, care se face scurtă și adeseaorĭ, decât aceea care cu îndestulare, (deșĭ cu îndestulare, nu fără de folos este, însă aceea întru ceĭ desăvârșițĭ, iară nu la ceĭ noĭ începătorĭ). Fiindcă în rugăciunea cea îndelungată, mintea omuluĭ care nu s-a obicĭnuit în lucrul acela, nu poate lung a sta înaintea luĭ Dumnezeŭ; ci cu neputința cea obicĭnuită a nestatornicieĭ biruindu-să, să răpește spre cele dinafară, și căldura Duhuluĭ degrab într-însul să (răcește) stinge, și să face rugăciunea aceea, nu rugăciune, ci turburare a mințiĭ, trăgându-o gândurile încoace și încolo. Care lucru să face și în cântările cele soborniceștĭ ale Bisericeĭ, și în pravila chilieĭ cea cu multă cetire. Iară rugăciunea scurtă și deasă, maĭ statornică este, când mintea toată la un ceas mic se va aduna întru Domnul zic, și maĭ cu căldură a să săvârși poate. Pentru aceasta și Domnul a zis „Rugându-vă nu grăițĭ multe, că nu întru multa cuvântare vețĭ fi auzițĭ" (Mat.**6**.7) [17]. Și Sfântul Ioan Scărarul învață: Nu începe mult a cuvânta, ca nu către căutarea cuvintelor să se răspândească mintea. Un cuvânt al Vameșuluĭ a îmblânzit pre Dumnezeŭ, și un cuvânt credincios a mântuit pre tâlharul. Multa cuvântare adecă de multe orĭ în rugăciune pre minte o aŭ făcut a năluci, și o aŭ răsipit, iar un cuvânt de multe orĭ a putut aduna pre minte".

ÎNTREBARE: Dar va zice cineva, pentru ce Apostolul scriind către Tesalonichenĭ grăește „Neîncetat vă rugațĭ" (1Tes.**5**.17) [18]?

RĂSPUNS: Obiceiŭ este în Sfânta Scriptură, lucru care să face adeseaorĭ, a-l numi cum că de-a pururea să face, dupre cum aceasta „În cortul cel dintâĭ de-a pururea intra Preoțiĭ săvârșind slujbele" (Evr.**9**.6) [19], în toate zilele în ceasurĭ rânduite spre aceea, iar nu neîncetat ziua și noaptea; adeseorĭ, iar nu cu neeșire. Iară de aŭ și fost neeșind Preoțiĭ din Biserică, păzind focul carele era pogorât din Cer, și puind lemnișoare ca să nu să stingă, însă și aceea nu o făcea toțĭ împreună, ci pre rând schimbându-să, dupre cum este scris și pentru Sfântul Zaharia „Și aŭ fost când sluja el în rânduiala Preoțieĭ sale înaintea luĭ Dumnezeŭ" (Luca **1**.8) [20]. Asemenea să cade a înțălege și pentru rugăciunea ceea ce să poruncește deasă a Apostoluluĭ neîncetat să fie. Pentru că nu poate omul așa să petreacă în rugăciune, ca să nu înceteze dintr-însa ziua și noaptea, de vreme că trebuie să fie vreme

[16] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 15: "Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea".

[17] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 7: "Când vă rugați, nu spuneți mult ca neamurile, că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate".

[18] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugați-vă neîncetat".

[19] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **9**, 6: "astfel fiind întocmite aceste încăperi, preoții intrau totdeauna în cortul cel dintâi, săvârșind slujbele dumnezeiești".

[20] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **1**, 8: "Și pe când Zaharia slujea înaintea lui Dumnezeu, în rândul săptămânii sale".

şi a altor lucrurĭ, şi la grija şi la iconomisirea pentru cele de nevoe, vremea lucruluĭ, vremea vorbiriĭ, vremea mâncăriĭ şi a băuturiĭ, vremea odihniĭ şi a somnuluĭ; Apoĭ cum va fi cu putinţă a să ruga neîncetat? Fără numaĭ se va putea cu răstâmpurĭ a să ruga. Iar rugăciunea ceea ce să face des, să socoteşte cum că s-ar face neîncetat.

Prin urmare, deasă şi scurtă să fie rugăciunea ta, fără înmulţirea graiurilor celor de prisosit, dupre cum şi Sfinţiĭ Părinţi învaţă. Sfântul Teofilact în tălcuirea sa la Mateiŭ scriind grăeşte: Nu să cade a îndelunga rugăciunea, ci des şi puţin a grăi. Iară în cuvintele Sfântuluĭ Ioan Gură de Aur, care sunt la trimiterile Sfântuluĭ Apostol Pavel scris este aşa: Cela ce prea mult vorbeşte în rugăciune, acela nu să roagă, ci în deşert cuvintează. Şi iarăşĭ Sfântul Teofilact la acelaşĭ loc Evanghelicesc ce s-aŭ zis maĭ sus zice: Grăirea cea multă este vorbire în deşert. Bine aŭ zis Apostolul: „Voesc cinci cuvinte cu mintea a grăi, decât întunerece de cuvinte cu limba" (1Cor.**14**.19) [21], adecă: maĭ bine îmĭ este mie să fac scurtă rugăciune către Dumnezeŭ cu luare aminte, decât a grăi cuvinte fără de număr şi fără de luare aminte, şi numaĭ văzduhul de cuvinte şi cu glasul a-l umplea. Încă şi acele cuvinte Apostoleştĭ care aŭ zis maĭ sus „Neîncetat vă rugaţĭ" (1Tes.**5**.17) [22], se cade a le înţălege şi pentru rugăciunea care să face cu mintea, pentru că mintea poate să fie de-a pururea pironită întru Dumnezeŭ, şi a să ruga Luĭ neîncetat. Decĭ începe acum O! suflete, cu încet a te stinge de învăţătura ceea ce este pusă înainte, şi începe întru Numele Domnuluĭ, dupre îndemnarea Apostoluluĭ ce grăeşte „Toate orĭcâte faceţĭ cu cuvântul, saŭ cu lucrul, saŭ cu mintea, toate întru Numele Domnuluĭ Iisus Hristos faceţi-le" (Col.**3**.17) [23]. Adecă, faceţĭ, zice, cu bună punere înainte, necăutând atâta folosul săŭ, măcar şi Duhovnicesc de ar fi, cât slava luĭ Dumnezeŭ, ca întru toate cuvintele, lucrurile şi gândurile noastre, să se slăvească Numele Domnuluĭ Iisus Hristos Mântuitorul nostru.

Însă maĭ întâĭ arăt ţie cu tălmăcire scurtă ce este rugăciunea: Dumnezeŭ. A să ruga este, a sta cu mintea sa înaintea luĭ Dumnezeŭ, şi a privi la El cu cuget neabătut, şi a vorbi către Dânsul cu frică, şi cu nădejdea cea cu bună cucernicie. Decĭ adună-ţĭ toate gândurile tale, şi pre toate grijele cele lumeştĭ din afară lepădându-le de la tine, pune-ţĭ mintea ta înaintea luĭ Dumnezeŭ şi să priveştĭ la Dânsul:

AMIN

---

[21] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 19: "Dar în Biserică vreau să găsesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

[22] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugaţi-vă neîncetat".

[23] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 17: "Orice aţi face, cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceţi în numele Domnului Iisus şi prin El să mulţumiţi lui Dumnezeu-tatăl".

Scurtă cuvântare despre Starețul Vasilie de la „Poiana Mărului"

ACEST ÎNCUVIINȚAT și cinstit Părinte Vasilie Schimonahul, a fost Stareț al Schitului Poiana Mărului din România, întru o vreme fiind cu Starețul Paisie de la Monastirea Neamțuluĭ, al căruia și Stareț din tundere i-aŭ fost, adecă Cuviosuluĭ Paisie. Pentru care singur acesta în răspunsul cel către Monahul Atanasie Moldoveanul din Sfântul Munte, în capul al zecilea, împrotiva prihănireĭ ce aducea acela Starețuluĭ Vasilie, adecă că este grec, și altele maĭ multe, mărturisește așa: Pentru Starețul meŭ Părintele Vasilie, îțĭ vestesc ție așa, că acest om puțin nu tocmaĭ de la toată țara Rusească și țara Românească mărturisit este. Ci și trei Patriarhĭ: al Alecsandrieĭ, al Antiohieĭ, și al Ierusalimuluĭ, cu mulțĭ Arhiereĭ întâmplându-să în Bucureștĭ, cariĭ auzind de dânsul l-aŭ chemat în Bucureștĭ, și sobornicește de el întrebând și socotind; Apoĭ l-aŭ întrebat pre dânsul mult pentru credința sfântă, și pentru învățătura cu care învață pre frațiĭ ceĭ ce viețuesc împreună cu dânsul. Și aflându-l fără prihană și neclintit întru credința cea dreaptă, și învățătura luĭ socotind, că de la sine nimic nu zice, și cunoscându-l că după puterea Sfințiteĭ Scripturĭ învață, urmând întru toate Sfinților Învățătorĭ Bisericeștĭ, și întru nimic nu aŭ aflat într-însul prihană. Și foarte s-aŭ bucurat Prea Sfințiĭ Patriarhĭ, și l-aŭ bine-cuvântat, și aŭ mărturisit pentru dânsul înaintea a tot Soborul, ca, nimenea să nu se îndoească pentru învățătura luĭ...

---

* Acest text dactilografiat este cuprins în mss. pe care-l tipărim în ediția de față la p. 1458-1459, între care se află un desen ce-l va reprezenta pe Cuviosul Paisie, Starețul Sfintei Monastiri Neamțul. Se precizează, de asemenea: "A să pune la începutul celor două cuvântări de mai sus".

Înainte cuvântare *
către Capetele Fericitului Filofteiŭ Sinaitul: Facerea Schimonahuluĭ Vasilie, Stareţul de la Schitul „Poiana Măruluĭ", din România

NU NE ESTE NOUĂ lupta împrotiva trupuluĭ şi a sângeluĭ ci împrotiva Căpiteniilor, şi a Domniilor, şi asupra Stăpânitorilor întunereculuĭ veacului acestuia, împrotiva Duhurilor răutăţiĭ ceĭ de subt Cer" (Efes.**6**.12) [1].

Ostaşiĭ dar aĭ Împăratuluĭ celuĭ pământesc poartă sabia, gata fiind spre războiul protivnicilor; Şi poartă una ca această Sabie, şi ceĭ ce nu sunt ostaşĭ, ci numaĭ pentru singur obiceiul, dar nu spre gătire de războiŭ, că nicĭ ştiŭ iscusul, cum împrotivă a să lupta cu vrăjmaşul. Iar aceştia a tot desăvârşit este chipul, şi războiul nostru cel Duhovnicesc, pentru care acum înainte stă cuvântul, Că tot cel ce să leapădă de lume şi să face Călugăr, priimeşte împreună şi Sabie Duhovnicească, ca un ostaş al luĭ Hristos şi este spre războiul Duhurilor răutăţiĭ, către care şi zicerea în ceasul tunderiĭ: Priimeşte frate Sabie Duhovnicească, ceea ce este graiul luĭ Dumnezeŭ, pre carele şi purtându-l în gura ta, şi în minte şi în inimă, strigă neîncetat „Doamne Iisuse Christoase Fiul luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă". Ci în vremea noastră, cam mulţĭ, şi poate şi toţĭ, poartă această Sabie pentru singur numaĭ obiceiul, dar nu spre trebuinţa oarecăruia războiŭ. Că nedeprinzându-se cum pre aceasta înaintea ochilor vrăjmaşilor a o întoarce, şi a o prinde pre aceea ca cu o văpaie proastă, şi trupeşte o aşază pre aceasta dar nu lucrătoare. Adecă: pentru o slavă a Psaltireĭ o aţă, şi pentru o catizmă trei cetind, sfârşesc numărul răgăciuniĭ ceĭ din afară. Iară maĭ mulţĭ până în sfârşit depărtând pre acest graiŭ a luĭ Dumnezeŭ, iar maĭ vârtos a zice arma cea de văpaie, ceea ce păzeşte poarta inimiĭ, să îndestulează cu singură cântarea Psaltireĭ, şi a canoanelor şi a troparelor, care sunt al Bisericeĭ aşăzământ. Părându-li-să că această Sfântă şi de cinci cuvinte rugăciune, proştilor şi necărturarilor călugărĭ rânduită este pentru pravilă. Acărora una ca aceasta nedreaptă părere îndreptându-o şi surpându-o cel dintru Sfinţĭ Simeon Arhiepiscopul Tesaloniculuĭ, dă, şi lege pune, tuturor Arhiereilor, Arhimandriţilor şi Egumenilor, Preoţilor, Diaconilor, Monahilor şi Oamenilor mirenĭ, şi toată dregătoria şi meşteşugirea avându-o în loc de pravilă, ca pre suflarea sa şi vieţa pe această Sfântă rugăciune a luĭ Iisus, în minte şi în gură a o lucra în tot ceasul şi vremea, deşi nu pot eĭ cu meşteşugire a o cunoaşte lucrarea aceea. Că acela este lucru, zice, a singurĭ Călugărilor celor ce s-aŭ lepădat de lume.

---

* Pe pagina 1442 a mss. de la Schitul Prodromul, nota de subsol precizează. "aici să se puie (adecă sus) scurta cuvântare despre stareţul Vasilie, ce e pusă la urma acestor două înainte cuvântări".

[1] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 12: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri".

Iar dacă şi Marele Vasilie, porunceşte celor necărturarĭ Călugărĭ această rugăciune a luĭ Iisus a o săvârşĭ cu numărul praveliĭ şi ne-meşteşugită: a înţălege să cuvine, că celor nedeprinşĭ, poate şi mirenilor această lege o pune, ca şi aceştia după a lor măsură să slavoslovească pre Dumnezeŭ, iar nu deşerţĭ să fie. Însă cel ce poartă Sabia aceasta, saŭ graiul luĭ Dumnezeŭ, întru înţălegere după cea dinlăuntru luare aminte, ştie vremea când trebuie a o întoarce pre ea spre vrăjmaşul, şi a să ruga împrotiva adaosilor celor rele, şi spre patimĭ şi gândurĭ, saŭ pentru păcatele sale. Iar uneorĭ după oare-care împreunare şi nepăzire alunecându-se, cu cuvântul saŭ cu iuţimea, cu ochiul saŭ cu pofta, saŭ cu deşarta slavă şi cu părerea, şi cu cele asemenea acestora; Pentru care lovit fiind cu ştiinţa sa, şi răb-dând mustrarea aceea, să întoarce către Dumnezeŭ căindu-să, şi rugându-se din inimă şi cu mintea, şi căutând miluit a fi. Că toată una ca această pravilă, spre singură pocăinţa şi luarea aminte a inimiĭ să face, după chipul văduveĭ aceea ce şedea lângă Judecătorul ziua şi noaptea, şi cerând izbândă de la pârâşul eĭ (Luca **18**.2-8) [2]. Şi aceasta este rândueala lucrăriĭ minţiĭ ceea ce să cuvine celor pătimaşĭ.

Decĭ nimenea să nu defaime cuvântul acesta, că şi ceĭ ce întărâtă pre Dumnezeŭ cu unele ca aceste păcate, cu putinţă le este a să deprinde lucrarea minţiĭ. Că punem cinci trepte acelor ce lucrează patimile: 1) rădicându-se cineva spre mânie şi dosadă, să petreacă totdeauna răutăţind spre cel ce l-aĭ scârbit. 2) Ca scârbit fiind, răul să-l pomenească numaĭ la maĭ multe zile. 3) O săptămână să ţie mânie. 4) Întru o zi numaĭ să pomenească răul, şi 6) Vrăjmăşuind, dosădind, turburându-se şi turburând, şi numaĭ întru un ceas adăogându-se. Iată câte felurĭ de aşăzărĭ, însă toate supt Iad sunt acestea, până când lucrează patimĭ, aŭ zis Sfântul Dorofteiŭ. Şi unora ca acestora nu să cuvine nicĭ le este cu putinţă a să atinge de lucrarea minţiĭ. Că aceştia sunt asemenea omuluĭ însăgetat de la vrăjmaşul săĭ, şi luând săgeata cu mâinile sale, ş-o înfige pre ea în inima sa. Pentru care a zis Cuvântătorul de Dumnezeŭ „Tot cel născut de la Dumnezeŭ păcat nu face, iar cel ce face păcat, de la diavolul este" (1Ioan **3**.9) [3].

Iată şi alte cinci trepte acelor ce să împrotivesc păcatelor: 1) Cel ce s-aŭ scârbit de cineva, iar el să scârbeşte, nu că dosădire a priimit, ci căcĭ nu a răbdat. 2) Cel ce să nevoeşte a răbda totdeauna, iar pre umbră s-aŭ biruit din răpire. 3) Cel ce nu voeşte a răspunde răŭ, însă din obiceiŭ să răpeşte. 4) Cel ce să nevoeşte a nu zice nicĭdecum cuvânt răŭ, şi să scârbeşte că dosădire a priimit, însă să defaimă pentru aceasta pre sine şi să căeşte, şi 5) Cel ce nu să scârbeşte că dosădire a priimit, dar nicĭ să bucură. Iar aceştia toţĭ sunt ceĭ ce să împrotivesc patimilor, că nu cu voirea aŭ priimit patima, şi o lucrează, ci să şi scârbesc şi să nevoesc. Şi asemenea sunt uniĭ ca aceştia, celuĭ însăgetat de la vrăjmaşul luĭ, şi fiind îmbrăcat în za, nu priimeşte rane; Aŭ zis acelaşĭ Sfânt Dorofteiŭ: Cărora tot li să cuvine, şi cu putinţă le este a să deprinde lucrarea minţiĭ. Că să curăţesc aceştia în toate zilele, cu bun Darul luĭ Hristos prin rugăciunea minţiĭ, şi cu cea de toate ceasurile pocăinţă. Pentru care văzătorul tainelor a zis „Că de vom zice că păcat nu avem, ne înşălăm pre sine: Iar dacă păcatele noastre mărturisim, credincios şi Drept este, ca să ne erte nouă şi să ne curăţască pre noĭ de toată nedreptatea" (1Ioan **1**.8) [4].

În ştiinţă să fie şi aceasta: Că această Sfinţită rugăciune a luĭ Iisus, multora de demult, şi celor de acum, a fost peatră de smintează şi de împedecare. Că deşi ulţĭ, şi poate şi toţĭ, să roagă cu această simplă şi din afară rugăciune, şi nu este cineva pentru aceasta pricindu-se. Iar cea

[2] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, mai ales în 2-8. Vezi stihul 3: "Şi era în cetatea aceea, o văduvă, care venea la el zicând: Fă-mi dreptate faţă de potrivnicul meu".

[3] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, **3**, 9: "Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârşeşte păcat, pentru că sămânţa lui Dumnezeu rămâne în acesta; şi nu poate să păcătuiască, fiindcă este născut din Dumnezeu".

[4] *Idem*, **1**, 8: "Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înşine şi adevărul nu este întru noi".

cu meşteşugire a eĭ lucrare, ceea ce este păzirea inimiĭ cu mintea întru rugăciune, puţinĭ foarte o ştiĭ. Şi singur Sfântuluĭ Grigorie Sinaituluĭ i s-aŭ împrotivit, chear Părinţiĭ ceĭ cuvântătorĭ aĭ Munteluĭ Atonuluĭ când a început pre eĭ a-ĭ învăţa. Şi dacă aceştĭ Cuvioşĭ Părinţĭ, care să depărtase de Cetăţĭ, întru acest chip aŭ făcut împedecare aceşiĭ prea marĭ lucrărĭ, apoĭ ce să cuvine a zice pentru Călugăriĭ ceĭ ce s-aŭ amestecat lumiĭ? Însă cel ce va voi pre sufletul săĭ a-l mântui dator este a să pleca scripturilor şi învăţăturilor Sfinţiĭ Părinţĭ, iar nu a oamenilor celor trupeştĭ. Că nu întru un unghiĭ, ci prin mijlocul a singureĭ Cetăţiĭ ceĭ împărăteştĭ (Constantinopolul) a înflorit aceastaă Sfinţită lucrare a minţiĭ. Nu numaĭ întru singurĭ Călugăriĭ, ci maĭ ales însuşĭ Sfinţiţiĭ Patriarhĭ aĭ Cetăţiĭ luĭ Constantin, învăţătorĭ aŭ fost aceştiĭ lucrărĭ: Ioan Gură de Aur, Ignatie, Fotie şi Calist, ceĭ ce unul după altul întru aşa vreme aŭ Patriarhisit. Pentru care scrie Sfântul Simeon Tesalonicheanul, cum că toţĭ întregĭ cărţĭ ale sale, pentru singură această lucrare a minţiĭ rugăciune, aŭ alcătuite prea cu înţălepciune şi cu meşteşugire. Decĭ nu să cuvine a ne mira de aceasta, că acum unele ca aceste învăţăturĭ şi scripturĭ, nicĭ măcar cu cuvântul a să purta între Călugărĭ? Că toţĭ pot numaĭ de vor voi, şi Călugărul şi mireanul Psaltirea a cânta, şi canoanele spre slujba cea de obşte a Sfinteĭ Biserică, cele de Sfinţiĭ Părinţĭ date; Iară pre Domnul Iisus nimenea poate cu mintea a-l zice, fără numaĭ prin Sfântul Duh" dupre Apostolul (1Cor.**12**.3) [5].

Pentru aceasta *Sfinţiĭ Părinţĭ ceĭ ce aŭ fost lucrătorĭ şi învăţătorĭ aĭ aceştia, asemănează* pre cântarea cea dinafară prunculuĭ celuĭ mic, iară pre rugăciunea minţiĭ bărbatuluĭ celuĭ desăvârşit. Şi precum pruncul nu este ocărât, că urmează după vreme a fi bărbat, aşa şi cântarea cea dinafară, ceea ce pentru neputinţa prunciеĭ noastre de la Dumnezeŭ este dată, nu este socotită de prihană şi trecerea cu vederea, când cineva pre toată sârguinţa către rugăciunea minţiĭ o întoarce, foarte puţin cântând Psalmĭ, Canoane şi Tropare, nădăjduindu-se prin rugăciunea minţiĭ cântarea cea înţălegătoare a afla. Dintru carea iarăşĭ aleargă spre cea văzătoare rugăciune: şi cu cea potrivire cunoaşte pre cântare, ca pruncul către bărbatul cel desăvârşit. Căcĭ, zice, iarăşĭ dă vreme cântăriĭ, iar maĭ mult rugăciuneiĭ; Pentru că nicĭ poate unul ca acesta mult a cânta. Că ceĭ ce dinafară cântă, şi nu ştiĭ prin simţire cele grăite, aceştia pot a cânta mult, a zis Sfântul Grigorie Sinaitul. Şi pentru aceasta pururea să cuvine a numi pre cântare Luceafăr, iar pre rugăciune Soare; Şi arătat este că Luceafărul puţină vreme să vede, iar Soarele toată ziua străluceşte. Aşa să înţălegĭ a fi cântarea şi rugăciunea. Şi să nu zică mulţĭ din Sfinţĭ multă cântare aŭ ţinut. Ci înţălege şi crede, că aceiaşĭ Sfinţi Părinţĭ ne poruncesc nouă, neîndoit din cântare a ne sui spre rugăciune. Şi precum era şi Sfântul Grigorie Sinaitul, carele pentru neştiinţa celuĭ maĭ bun, singură cântarea ţinea. Apoĭ de la oarecarele Critean povăţuit fiind, aŭ schimbat multa cântare spre rugăciunea minţiĭ, şi din iscus a cunoscut, că nu este atâta de curând şi uşoară sporire din cântare, precum din rugăciune; Poruncind tuturor ca toată sârguinţa a avea pentru rugăciune, şi puţin a cânta pentru trândăvire.

Pentru aceea tu fără de toată îndoirea aşa fă, ca nu şi ţie pentru neplecarea ta, să ţi să zică răspunderea Apostoluluĭ ceea ce grăeşte „Bună voirea inimiĭ mele, şi rugăciunea către Dumnezeŭ pentru Israil este spre mântuire. Că mărturisesc lor că râvna luĭ Dumnezeŭ, ci nu după înţălegere. Că neînţelegând dreptatea luĭ Dumnezeŭ, şi pre a sa dreptate căutând a o pune, nu s-aŭ supus dreptăţiĭ Luĭ Dumnezeŭ... Că ce grăeşte Scriptura? Aproape este graiul în gura ta şi în inima ta... Că dacă veĭ mărturisi cu gura ta pre Domnul Iisus te veĭ mântui... Că toate carele va chema Numele

[5] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt".

Domnuluĭ se va mântuĭ" (Rom.**10**.1–13)[6]. Şi poate acest graiĭ, şi mărturisire şi chemare a fi înţălege, înlăuntrul tăŭ Hristos prin Sfântul Botez sălăşluindu-se. Pre carele a-l chema, şi a-l grăi, şi a-l mărturisi dator eştĭ neîncetat, uneorĭ cu inima, iar uneorĭ cu gura zicând „Doamne Iisuse Hristoase milueşte-mă. Ea aminte de aceea Omule de sineţĭ şi încurmezişireĭ inimiĭ tale, ca nu pentru aceasta să trimită spre tine Dumnezeŭ Duhul uimireĭ, ochĭ a nu vedea, şi urechĭ a nu auzi. Propoveduind spre tine Sfinţita Scriptură, ca al doilea Ilie spre Israil către Dumnezeŭ, căruia tu ca întru ascuţitul simceliĭ calcĭ (Fap.**9**.5)[7].

Drept aceea, nu te nădăjdui, nicĭ crede orĭ în ce de aĭ spori, măcar Duhovniceşte de ar fi, de nu te veĭ supune a chema pre Iisus Hristos spre tot gândul răŭ, şi spre tot războiul vrăjmaşuluĭ; Că nu veĭ afla maĭ tare armă asupra vrăjmaşuluĭ, (aŭ zis Sfântul Isihie) nicĭ în cer nicĭ pre pământ, maĭ mare decât Numele luĭ Iisus. Şi nu-ţĭ este ţie cu putinţă a fugi de amara adăpare a relelor gândurĭ, nicĭ a înceta a mânca pâine de tărâţă, până ce veĭ râvni a gusta pâinea cea curată ceea ce s-aŭ pogorât din cer. Pre care ceĭ ce o vor mânca, nu vor flămânzi în veac, priimind veselie şi bucurie, dar nu frică saŭ necuvântătoare mângâere, ceea ce este părere a bucurieĭ. „Că precum Legea neputând a săvârşi pre om prin sine fără de păcat, ci îĭ trimetea pre toţĭ către Hristos şi pre acesta îl voia, deşi să părea a fi micşorat (Gal. **3**.23-24)[8] aşa şi cea dinafară cântare, înainte deprinzând pre lucrător îl dă luĭ Iisus, adecă rugăciuniĭ aĭ minţiĭ luĭ Hristos ca cum neputând pre acela prin sine întru Duhovniceasca lucrare a-l aduce. Deşi singură aceea pentru răgăciune să scurtează, şi de a doua să face. Iar deşi nu toţĭ vor să se adaoge dintru aceea către Hristos nu este pricina cântăriĭ, precum nicĭ Legea împrotivireĭ Jidovilor; Ci singură înţălegerea lor cea trupească, şi neştiinţa puteriĭ ceĭ ascunse întru Sfânta Scriptură. Că li să pare că aceea a trăgăni dulcĭ glasurĭ, şi a vărsa din limbă frumoase cuvinte, aceea este începutul şi sfârşitul rugăciuneĭ ceĭ către Dumnezeŭ. Şi n-aĭ înţăles cea zisă de la Dumnezeŭ „Că cel ce crede întru mine, râurĭ de apă vie vor curge din pântecele luĭ" (Ioan **7**.38)[9]. Că tot cel ce să botează, priimeşte din înălţime această apă vie cu taină întru adâncul inimiĭ sale. Pentru care scrie

---

[6] *Epistola către Roman a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 1-13:
"1. Fraţilor, bunăvoinţa inimii mele şi rugăciunea mea către Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire,
2. Căci le mărturisesc că au râvnă pentru Dumnezeu, dar sunt fără cunoştinţă.
3. Deoarece, necunoscând dreptatea lui Dumnezeu şi căutând să statornicească dreptatea lor, dreptăţii lui Dumnezeu ei nu s-au supus.
4. Căci sfârşitul Legii este Hristos, spre dreptate tot celui ce crede.
5. Căci Moise scrie despre dreptatea care vine din lege, că: «Omul care o va îndeplini va trăi prin ea».
6. Iar dreptatea din credinţă grăieşte aşa: «Să nu zici în inima ta: Cine se va sui la cer?», ca adică să coboare pe Hristos!
7. Sau: «Cine se va coborî întru adânc?», ca să ridice pe Hristos din morţi!
8. Dar ce zice Scriptura? «Aproape este de tine cuvântul, în gura ta şi în inima ta», – adică cuvântul credinţei pe care-l propovăduim.
9. Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul şi vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe E; din morţi, te vei mântui.
10. Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire.
11. Căci, zice Scriptura: «Tot cel ce crede în El nu se va ruşina».
12. Căci nu este deosebire între iudeu şi elin, pentru că Acelaşi este Domnul tuturor, Care îmbogăţeşte pe toţi cei ce-L cheamă pe El.
13. Căci: «Oricine va chema numele Domnului se va mântui»".

[7] *Faptele Sfinţilor Apostoli*, **9**, 5: "Iar el a zis: Cine eşti, Doamne? Şi Domnul a zis: Eu sunt Iisus, pe Care tu îl prigoneşti. Greu îţi este să izbeşti cu piciorul în ţepuşă".

[8] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 23-24:
"23. Iar înainte de venirea credinţei, noi eram păziţi sub Lege, fiind închişi, pentru credinţa spre Hristos, pentru ca să ne îndreptăm din credinţă'.
24. Astfel că Legea ne-a fost călăuză spre Hristos, pentru ca să ne îndreptăm din credinţă".

[9] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **7**, 38: : "Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecele lui"

în vieața prea Sfințitului Ignatie Purtatul de Dumnezeŭ, că aŭ tăiat necredincioșiĭ inima luĭ, și aŭ aflat întru dânsa scris cu cuvinte de aur „Iisus Christos". Și aŭ fost aceasta spre rușinarea acelor necredincioșĭ, și spre încredințarea tuturor credincioșilor, adecă cum că toțĭ la Sfântul Botez priimesc întru sineșĭ pre Christos.

Pentru aceasta, ceĭ maĭ desăvârșițĭ și maĭ adâncĭ întru Darurile cele Duhovniceștĭ din Sfințiĭ Părințĭ, întâĭ poruncesc nouă a ne curățĭ de patimĭ, prin chemarea Numeluĭ luĭ Iisus Hristos cu mintea și cu inima, spre tot gândul răŭ, și războiul, și adaosul vrăjmașuluĭ, ceea ce trebue a fi simțitoare, dar nu prost și cea pentru obiceiŭ făcută numaĭ răgăciune, pre care și moartă a o numi nu este păcat. Și întru una ca această înțălegere a luăriĭ aminte și rugăciune, puind noĭ mare începătură a până la moarte a petrece luptându-ne cu vrăjmașul și cu patimile noastre ne învață pre noĭ Fericițiĭ Părințĭ, măcar și o mie de rane de vom primi în toată ziua, nicĭdecum să nu ne depărtăm de această purtătoare de vieață lucrare, adecă, de chemarea luĭ Iisus Hristos pre acel ce este întru inimile noastre, precum iată și maĭ sus pentru aceasta s-aŭ zis. Și așa de va căuta Dumnezeŭ spre folosul nostru, va rădica pre cel ce va voi a ști pre această bună începătură, și la rugăciunea mințiĭ cea văzătoare. Iar oarecariĭ, pre care și ușorĭ cu cugetul a-ĭ numi să cuvine, auzind că maĭ degrab să face sporire prin lucrătoarea această rugăciune a mințiĭ, aleargă maĭ înainte de vreme a spori în cea văzătoare, părându-li-să ca în mâinĭ celor ce voesc pre aceasta să le afle. Iară alțiĭ înștiințându-să că ceĭ văzătoare puținĭ să învrednicesc, dar nu toțĭ, slăbesc, saŭ cu totul nu bagă în samă de lucrarea rugăciuniĭ mințiĭ: Fără de care nu-ĭ este cu putință cuiva a scăpa de lucrarea patimilor, și de alcătuirea celor viclene gândurĭ, pentru care întrebațĭ vor fi în ceasul morțiĭ, și răspuns vor da la înfricoșata Judecată.

Așadar uniĭ ca aceștia datorĭ sunt a înțălege, că pentru văzătoarea rugăciune nu toțĭ ne vom osândi, ceĭ ce nu ne-am învrednicit aceștia pentru neputința noastră; Iar pentru a mințiĭ și a inimiĭ păzire, prin care ne este cu putință a sta împrotiva Diavoluluĭ și a gândurilor celor rele, și a-l birui pre el, nu prin sine, ci prin înfricoșat Numele luĭ Hristos, vom a da cuvânt luĭ Dumnezeŭ. Că purtând pre Hristos întru noĭ, după Darul Sfântuluĭ Botez, nu știm; Iar maĭ adevărat a zice, nu voim a ne deprinde cum a-l chema pre Acela spre ajutor în ceasul războiuluĭ. Și pentru singură aceasta ne defaimă pre noĭ Apostolul zicând: „Aŭ nu știțĭ că Hristos este întru voĭ? fără numaĭ de suntețĭ neiscusițĭ" (2Cor.**13**.5) [10]: Adecă, nedeprinșĭ, cum a lucra cu mintea în inimă Numele luĭ Iisus. Dar de vreme că nu numaĭ celor de acum, ci și celor de demult maĭ multora li s-aŭ sfârșit zilele ne învrednicindu-să încă în vieață rugăciuniĭ ceĭ văzătoare, nu este cu datorie a să îndoi cineva pentru acesta, că nedreptatea loc la Dumnezeŭ nu are. Ci cu adevărat pentru ostenelele lor cu care s-aŭ ostenit întru adevărata cale cea Părintească, Dumnezeŭ le dă lor după moarte lucrarea rugăciuniĭ ceĭ văzătoare, în urma rugăciuniĭ ceĭ lucrătoare, cu care ca cu o văpaie de foc trec vămile văzduhuluĭ, precum a zis Sfântul Isihie, și să face soarta lor cu aceĭ Sfințĭ „ce încă nu aŭ priimit aicea făgăduințile" după Apostolul (Evr.**11**.13) [11], și s-aŭ ostenit în vieața lor prin nădejde.

Aceasta dar întru acest chip s-aŭ alcătuit cu mărturiĭ din Sfânta Scriptură, pentru singură rugăciunea mințiĭ ceĭ lucrătoare, ceea ce să cuvine încă celor pătimașĭ; Iar acum să zicem după nevoe pentru înșălarea ceea ce năpădește uneia ca aceștiea măsurĭ. Decĭ întâĭ, aŭ zis prea Sfințitul Patriarh Calist, vine căldură de la rărunchĭ, ca încingându-ĭ saŭ cuprinzându-ĭ pre aceea, care și să pare înșălare a fi, iar acestea nu sunt înșălărĭ, ci a firiĭ precum ar fi osăbirĭ, născute din nevoința aceluia. Saŭ iar dacă le va priimi cineva pre acestea că din bun Dar sunt, iar nu din fire, aceasta întru

[10] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **13**, 5: "Cercetați-vă pe voi înșivă dacă sunteți în credință; încercați-vă pe voi înșivă. Sau nu vă cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteți netrebnici".

[11] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 13: "Toți aceștia au murit întru credință, fără să primească făgăduințele, ci văzându-le de departe și iubindu-le cu dor și mărturisind că pe pământ ei sunt străini și călători".

adevăr este înşălare. Iar acestea orĭ în ce fel ar fi, de nevoe este celuĭ ce să nevoeşte, a nu băga de samă pentru unele ca acestea; Ci a le trimite şi a nu le priimi. Şi vine şi altă căldură de la inimă, şi dacă adecă să împreună pogoară mintea în gândurile cele de curvie, înşălare este cu adevărat. Iar dacă trupul tot din inimă să înferbântă, şi mintea este curată şi fără de patimă, şi ca cum acoperindu-să înlăuntru întru adâncul inimiĭ, aceasta este cu adevărat din bun Darul, iar nu din înşălăciune.

Una dar cu aceasta ştiind să cuvine întru sincer începutul a deprinde pre minte, în ceasul răgăciuniĭ, a sta deasupra inimeĭ, şi a privi întru adâncul acelia; Iar nu la jumătate, adecă de o parte, saŭ la sfârşitul de jos. Încă pricina acestora întru acest fel este: Când mintea stă deasupra inimiĭ, şi prin mijlocul acelia lucrează rugăciunea, atuncea ca un Împărat şăzând la înălţime, să uită cu toată slobozeniea spre toate gândurile răutăţiĭ cele ce să târăsc pe jos, şi le loveşte pre acelea de piatra Numeluĭ luĭ Iisus, ca pre al doilea pruncĭ Vaviloneştĭ, şi de aceea pentru atâta depărtare de la coapse, poate cu totul a scăpa de aprinderea cea trupească, ceea ce este întru firea noastră prin călcarea luĭ Adam. Iar dacă la jumătate de inimă de la piept începe cineva luarea aminte a face întru rugăciune, atuncea una pentru lipsa ceea ce să întâmplă căldureĭ inimeĭ, iar alta slăbindu-să mintea, şi tâmpindu-şĭ vederea sa prin cea deasă lucrarea rugăciuniĭ, saŭ prin însuşĭ rădicarea războiuluĭ de la vrăjmaşul: cade mintea însuşĭ de sine către coapsă, şi să amestecă cu căldura cea poftitoare la jumătatea inimeĭ, adecă dinspre piept. Iar oarecare dintru cea de margene nechibzuială, iar maĭ ales a zice, neştiind ce este vârful saŭ mijlocul inimeĭ, şi ce este jumătate, şi ce este sfârşitul acelia, încep a lucra rugăciunea jos la sfârşitul inimeĭ lângă rărunchĭ, şi aşa des atingându-să mintea de inimă, şi de des de rărunchĭ, însuşĭ de sine cheamă pre înşălare, precum fermecătoriĭ pre şerpĭ; Că nu este celor ce aşa fac luarea aminte, a scăpa de împărtăşirea vrăjmaşuluĭ. Iar alţiĭ de cea maĭ depre urmă prostime şi neînţălegere bolind, nu ştiŭ nicĭ singur acela locul inimeĭ – cea ce este în partea de sub ţiţa stângă –, şi li să pare aceea a fi pre la buric prin mijlocul pânteceluĭ, şi îndrăznesc, Vaĭ de înşălarea lor! acolo a lucra cu mintea rugăciunea!

Decĭ cunoscând unele ca acestea semne, să cuvine precum am zis, a face cu mintea luare aminte şi rugăciunea, în mijlocul inimeĭ deasupra de ţiţa stângă, dar nu la jumătate de pept, iar maĭ ales nicĭ din jos de rărunchĭ. Apoĭ a cunoaşte prin simţire cu mintea întru rugăciune, şi căldura care este Dumnezeească vărsată în inimă ca nişte mir cu bun miros prin Sfântul Botez, şi care este ceea ce s-aŭ adus nouă din călcarea strămoşuluĭ, saŭ şi prin aceea care este de la dieavol aţâţată. Că cea dintâĭ în singură inima cu răgăciunea să începe, şi în inimă sfârşaşte rugăciunea, dând sufletuluĭ adeverire şi Duhovniceştĭ roduri. Iar a doua de la coapse are începutul, şi către coapse sfârşaşte rugăciunea, asprime, şi răceală, şi turburare aducând sufletuluĭ. Iar a treia, din amestecarea părţiĭ ceĭ poftitoare aprindere rădicând, înfocând mădulările şi inima cu dulce pătimire a curvieĭ, şi pre minte robindu-o întru spurcate gândurĭ, şi către împreunarea trupurilor trăgându-o. Care şi cu putinţă îĭ este sârguitoruluĭ în degrab a cunoaşte şi a însemna. Că aŭ zis Sfântul Grigorie Sinaitul: Dacă înlăuntrul coapselor celor fireştĭ, îşĭ închipueşte vrăjmaşul precum voeşte, în locul căldureĭ ceĭ Duhovniceştĭ pre a sa aprindere aducând, şi în locul veselieĭ, bucurie necuvântătoare şi dulceaţă udăcioasă aducând, şi ca pre bun Darul, lucrând pre a sa înşălare a o socoti sileşte, atuncĭ vremea, şi iscusul şi simţirea, arătată pre aceea o face s-aŭ învăţat. Dar de vreme ce cu iscusul şi cu simţirea să cunoaşte înşălarea, pentru aceea nu să cuvine a să teme, saŭ a să îndoi pre Dumnezeŭ a chema, aĭ zis acelaşĭ Sfânt. Iar dacă oarecare şi s-aŭ răzvrătit vătămaţĭ fiind cu mintea, să înţălegĭ că din singură rânduirea de sineşĭ, şi înalta cugetare aŭ pătimit aceasta. Că nu spre frică, saŭ spre îndoirea noastră de Sfinţita aceasta lucrare aŭ scris Sfinţiĭ Părinţĭ pentu înşălare multe felurĭ de chipurĭ şi pricinĭ ce năpădesc lucrătoruluĭ, ci spre păzirea noastră şi cunoaşterea sataniceştiĭ vicleniĭ lucrărĭ. Pentru care calea cea împărătească şi necăzută, tuturor celor ce să luptă cu patimile poruncesc a ţinea, în doĭ saŭ în treĭ vieţuind în pustie,

unde bunĭ Sfătuitorĭ frate pe frate având, şi Sfânta Scriptură ziua şi noaptea ispitind, pot cu bun Darul luĭ Christos a să deprinde neînşălat întru această lucrare a minţiĭ.

Iar oarecariĭ din ceĭ maĭ mulţĭ, nu să ştie de unde li s-aŭ părut lor, ca când ar fi de aceea celor de acum Călugărĭ, nu să dă lucrarea Sfântuluĭ Duh precum celor maĭ dinainte: Că iată aŭ trecut una ca această vreme. Ci aceasta este cea dintăĭ împedecare celor ce aşa grăesc; Fiindcă pentru semne şi facerea de minunĭ aceasta aŭ zis Părinţiĭ, pentru oarecare micşorare a credinţiĭ făcându-să, după cuvintele luĭ Hristos: „Fericiţĭ ceĭ ce nu aŭ văzut şi aŭ crezut" (Ioan **20**.29) [12], dar nu de încetarea Sfântuluĭ Duh. Că aceasta întru însuşĭ naşterea de a doua oară tuturor credincioşilor neîndoit să dă, şi naşterea întru noĭ petrece deşi nu simţim omorâţĭ fiind cu păcatele. Decĭ datorĭ suntem prin lucrarea poruncilor, şi prin chemarea luĭ Iisus Hristos a învia această dăruire, pre ceea ce este întru inimele noastre, şi a vedea gânditor ceea ce înainte am priimit ca o lege Duhovnicească, care pre lespedea inimeĭ noastre o purtăm scrisă. Învrednicindu-ne nu cu mijlocire Herovimiceşte a vorbi către Hristos ci cu curată rugăciune a inimeĭ. Pentru aceasta nu este cu dreptate a socoti pricinĭ de păcate, şi a aduce prihană vremiĭ şi luĭ Dumnezeŭ întru lipsirea lucrăriĭ Sfântuluĭ Duh: Ci acelor trei cumplițĭ urieaşĭ, toată pricina aceasta scriind, necredinţa zic, lenevirea şi nebăgarea de samă, a înceta de minciună, şi apucându-să de adevăr să se apropie fără de îndoeală către deprinderea lucrăriĭ minţiĭ, Depărtând de la sine şi pre ceĭ maĭ de frunte împrotivitorĭ: zic, iubirea de argint, iubirea de dulceţĭ şi mărirea deşartă. Şi aşa putem şi pre altele maĭ cu lesnire a le perde din sufletele noastre: Domnul nostru Iisus Hristos învăţându-ne: A căruia slava este în veciĭ vecilor

AMIN.

[12] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **20**, 29: "Iisus I-a zis: Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut".

Â Aceluiaşĭ
Stareţ Vasilie de la Poiana Măruluĭ
Înainte cuvântare către cartea Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul

MULŢI CETIND această Sfântă carte a Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul, şi neştiind cercarea lucrăriĭ ceĭ cu mintea, greşesc înţălegerea cea dreaptă, socotind că acest lucru a fost numaĭ a singurĭ Bărbaţilor celor Sfinţĭ şi nepătimaşĭ. Şi de aici ţiindu-să după obiceiul cest de acum, de singură cetirea Psalmilor şi a troparelor, şi a canoanelor, s-aŭ aşăzat pre singură rugăciunea cea dinafară; Şi nu înţăleg aceasta, că acest fel de rugăciune cu cântarea, ne-aĭ dat-o nouă Părinţiĭ până la o vreme, pentru neputinţa şi prunciea minţiĭ noastre; Ca pre încet deprinzându-ne, să ne urcăm la treapta lucrăriĭ ceĭ cu mintea, iară nu până în sfârşit să petrecem întru aceasta. Că ce este maĭ trupesc lucru decât acesta, când cetind cu buzele rugăciunea noastră cea dinafară suntem traşĭ că părerea cea cu bucurie, părându-ne că facem un lucru mare, şi mângâindu-ne cu singur numărul (adecă cât facem), şi cu aceasta hrănind pre Fariseul cel dinlăuntru? Decĭ de la acest fel de neputinţe trupeştĭ luându-ne pre noĭ Sfinţiĭ Părinţĭ, ca pre nişte pruncĭ de la ţâţele ceiĭ ce-ĭ hrăneşte cu lapte, ne arată nouă prostimea aceştiĭ lucrărĭ, asemănând cântarea cea cu glas şi cu limba, neamurilor; Că zice acest Sfânt (Grigorie Sinaitul): Să cade cântarea noastră a fi Îngerească, după cum ne este şi vieţuirea, iară nu trupească, ca să nu zic păgânească. Că a cânta cu glas şi cu strigare, pentru lenevirea noastră şi pentru nepricepere a fost dată, rădicându-ne pre noĭ către cea adevărată.

Decĭ ce fel de roadă este dintru acest fel de cântare, din afară, aŭ însemnat-o Sfântul Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeŭ întru a doua luare aminte a chipuluĭ rugăciuniĭ zicând „Iar a doua luare aminte este aceasta: Când cineva pre a sa minte de la cele simţite adunându-o întru sineşĭ, şi pre simţirele cele din afară şi le păzeşte, şi pre toate gândurile şi le adună, ca nu vreunul tăinuindu-să, la lucrurile cele deşarte să umble. Şi uneorĭ adecă cercare gândurilor făcând, iar alteorĭ rugăciunĭ către Dumnezeĭ din gură grăind, ia aminte. Şi acum adecă pre gândurile cele robite către sineşĭ trăgându-le, iară alteorĭ şi însuşĭ cu totul de patimĭ robindu-să, începe cu sila către sineşĭ a să întoarce. Şi nu este cu putinţă celuĭ ce aşa bate războiŭ să fie în pace niciodată, saŭ cu cununa dreptăţiĭ să se încununeze. Că se asamănă unul ca acesta omuluĭ ce bate războiŭ noaptea, care glasurile vrăjmaşilor adecă le aude, şi ranele le priimeşte, dar a-ĭ vedea curat cine sunt, saŭ de unde aŭ venit, saŭ cum îl săgetează, saŭ pentru ce, nu poate. Fiindcă întunecarea minţiĭ este pricinuitoare de o pagubă ca aceasta; Şi nu va scăpa cel ce aşa bate războiŭ, de a nu să zdrobi de gândiţiĭ vrăjmaşĭ ceĭ de alt neam. Şi pre osteneală adecă o rabdă, iar de plată să păgubeşte, fiindcă de mărirea deşartă să fură, ca cum ar fi un luător aminte, şi de dânsa să domneşte şi să batjocoreşte. Uneorĭ şi asupra altora să înalţă, căcĭ nu sunt uniĭ ca aceştia şi îĭ prihăneşte. Şi păstor al oilor pre sine să alcătueşte. Şi să aseamănă orbuluĭ ce făgădueşte să povăţuească pre ceĭ orbĭ".

Decĭ cum putem păzi mintea cu simțirele cele dinafară, saŭ să o adunăm pre ea dintru acestea? Care singure de sine cu firea să răspândesc și umblă la lucrurĭ simțitoare: Auzirea auzind cele netede saŭ nodoroase, Mirosirea mirosind cele bine mirositoare saŭ puturoase, Gustarea gustând cele dulcĭ saŭ amare, Vederea văzând cele frumoase saŭ necuvioase, Pipăirea pipăind cele bune saŭ rele? Și cu unele ca acestea scuturându-se și alergând ca niște frunze purtate de vânt. Iară mintea singură amestecându-se tuturor acestora, și socotind lucrurile lor, este cu putință a înceta cândva de gândurile cele de-a dreapta, saŭ de-a stânga? Nicĭdecum, și nicĭodată. Decĭ dacă nu pot simțirele cele dinafară a opri de gândurĭ pe minte, de nevoe este dar mințiĭ a fugi de simțirĭ în ceasul rugăciuniĭ înlăuntru la inimă, și a sta acolo surdă și mută de toate gândurile. Că dacă să depărtează cineva numaĭ pre dinafară: de vedere, de auzire și de vorbire, dobândește oarecare liniște de patimĭ, și de gândurile cele rele, Atuncĭ cu mult maĭ mult maĭ ales se va îndulci odihnindu-să de supărarea gândurilor celor rele, și va gusta – bucuria cea Duhovnicească, care să face prin rugăciunea cea cu mintea, și prin luarea aminte a inimiĭ, când va depărta mintea sa de la cele cinci simțirĭ dinafară, și o va încuia pre dânsa înlăuntru și fireasca cămară. Că precum sabiea cea cu două ascuțișurĭ, orĭ încotro o veĭ întoarce, taie cu ascuțișul eĭ cele ce să va întâmpla; Așa lucrează și rugăciunea luĭ Iisus Hristos fiind întoarsă uneorĭ spre gândurile cele rele și spre patimĭ, iar alteorĭ pentru păcate, saŭ pentru aducerea aminte de moarte, și de judecată, și de muncile cele vecĭnice care sunt gătite păcătoșilor.

Iară de va vrea cineva (fără de rugăciunea luĭ Iisus) numaĭ cu rugăciunea cea cu cântare, și cu simțirele cele din afară, prin răspunderea împrotivă să surpe adăogirea vrăjmașuluĭ, și să stea împrotivă la orĭce fel de patimĭ saŭ gând viclean, acesta degrab să și biruește de multe orĭ. Fiindcă biruindu-l pre el dieavolul răspunzându-ĭ împrotivă, și iarășĭ supuindu-ĭ ca cum ar fi biruiți de dânsul cu răspunderea împrotivă, îșĭ bat joc de el, și pleacă părerea luĭ către mărirea deșartă, și către nebăgarea de samă, numindu-l pre el învățător și păstor oilor. Și știind pentru aceasta Sfântul Isihie zice: „A birui mintea pre nălucirea cea drăcească prin sine singură nu poate, și nicĭ odinioară această să nădăjduească. Pentru că vrăjmașiĭ viclenĭ fiind, și a să birui să fățărnicesc, despre altă parte prin mărirea deșartă împedecându-te pre tine. Iar prin chemarea Numeluĭ Luĭ Iisus Hristos a sta și a te înșăla pre tine, nicĭ un minut nu vor suferi" (Cap 24). Și iarăși „Caută să nu te asemănezĭ cu Israilul cel de demult, și veĭ fi dat și tu luptătorilor celor gânditorĭ, Pentru că acela de la Dumnezeul tuturor slobozit fiind de Eghipet, ajutor ș-aŭ scornit luișĭ pre Idolul cel vărsat. Iară Idol vărsat veĭ înțălege pre mintea noastră cea neputincioasă, care adecă până să roagă luĭ Iisus Hristos împrotiva duhurilor vicleșuguluĭ, lesne le biruește pre acelea, și cu știință meșteșugită, biruește pre puterile cele nevăzute și luptătoare ale vrăjmașilor. Iar când spre sine nebunește ar nădăjdui, cade cădere năprasnică, și să sfarămă asemenea porumbuluĭ" (Cap 25, 26). Destul este a cunoaște dintru acestea puterea și măsura a lucrăriĭ ceĭ cu mintea și aceĭ dinafară, adecă a rugăciuniĭ luĭ Iisus, și a cântăriĭ.

Decĭ să nu socoteștĭ aceasta, bine credincioase cetitorule! că luându-ne pre noĭ Sfințiĭ Părințĭ de la cea multă cântare din afară, și poruncindu-ne a ne învăța lucrarea cea cu mintea, aduce prihană Psalmilor și canoanelor, să nu fie! De vreme ce sunt date de la Sfântul Duh acestea Sfinteĭ Bisericĭ: întru care toată lucrarea cea sfințită prin Hirotonie să însemnează, și păzind toată taina rânduelĭĭ luĭ Dumnezeŭ Cuvântul până la a doua venire a Luĭ, și ținând întru sine și Învierea noastră. Și nu este ceva omenesc în chipul cel Bisericesc, ci toate lucru a Daruluĭ luĭ Dumnezeŭ; neavând cu vredniciea noastră adăogire, nicĭ iarășĭ pentru păcatele noastre vre-o împuținare. Însă nouă nu ne este cuvântul pentru cinurile Bisericeĭ, ci ne este pentru pravilă și viețuirea cea de obștea fieștecăruia din Călugărĭ, care cu silința și cu dreptatea inimeĭ s-aŭ deprins a trage Darul Sfântuluĭ Duh. Iară nu cu singure cuvintele Psalmilor, (fără de luarea aminte) care să cântă numaĭ cu buzele și cu limba, precum zice Apostolul: „Voesc a zice cinci cuvinte cu mintea mea, decât zece miĭ cu limba" (1Cor.

14.19) [13]. Că se cade maĭ întâĭ cu acest fel de cinci cuvinte a curăţi mintea şi inima, zicând pururea întru adâncul inimiĭ „Doamne Iisuse Christoase Fiul luĭ Dumnezeŭ miluește-mă", şi aşa a să urca la cântare înţălegătoare. De vreme ce tot cel ce a început de curând, şi este pătimaş, poate a lucra întru înţălegere această rugăciune întru păzirea inimeĭ; Iară cântarea nicĭdecum nu poate, până ce nu se va curăţi maĭ întâĭ cu aceasta. Pentru aceea Sfântul Grigorie Sinaitul, cercând cu amăruntul, şi socotind vieţile şi scripturile, şi meşteşugirea cea Duhovnicească a tuturor Sfinţilor, maĭ mult decât toţĭ prin Sfântul Duh cel ce vieţuia într-însul, aşază a avea toată silinţa pentru rugăciune. Şi iarăşĭ Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, având acelaşĭ Duh şi Dar, poruncește şi sfătuește, pre Arhiereĭ, pre Preoţĭ, pre Călugărĭ şi, pre mireni, în toată vremea şi în tot ceasul, a zice şi a răsufla cu această sfinţită rugăciune. Că zice dimpreună cu Apostolul: „Nu este altă armă maĭ tare, nicĭ în Cer, nicĭ pre pământ, decât Numele luĭ Iisus Christos" (Efes.1.21) [14].

Şi să ştiĭ şi aceasta, râvnitorule al aceştiĭ Sfinţite lucrărĭ cu mintea: Că nu numaĭ la pustie, saŭ la singurătate, aŭ fost învăţătorĭ şi maĭ mulţĭ lucrătorĭ aĭ aceştiĭ Sfinţite lucrărĭ: Ci maĭ mulţĭ în singure Lavrele cele marĭ, care eraŭ prin mijlocul Cetăţilor. Şi este a te minuna, cum Sfinţitul Patriarh Fotie, fiind luat la Patriarhie din drăgătoriea boerească, şi nefiind Călugăr saŭ învăţat la acest fel de treaptă înaltă (adecă la aceastaă lucrare a minţiĭ), şi atâta aŭ sporit, cât a strălucit faţa luĭ, ca al doilea Moisi din Darul Sfântului Duh ce era întru dânsul. Zice încă şi Sfântul Simeon Tesalonicheanul mărturisind pentru dânsul, că şi carte a aşăzat cu toată înţălepciunea meşteşuguluĭ filosofesc, pentru acest fel de lucrare a minţiĭ. Şi zice că şi Sfinţiĭ Patriarhĭ aĭ Constantinopoluluĭ, Ioan Gură de Aur, şi prea sfinţitul Calist, împreună cu prea Cuviosul Ignatie, aŭ scris ale sale prea minunate cărţĭ pentru aceastaă lucrare dinlăuntru.

Şi încă ce nu îţĭ ajunge ţie, O iubitorule de Hristos cetitor ca lepădând toată îndoirea să te apucĭ a te deprinde la luarea aminte cea cu mintea? Că de veĭ zice, nu sunt la vieaţă sângeratecă, este ţie chip Prea Sfinţitul Patriarh Calist, care s-a învăţat la lucrarea cea cu mintea în Lavra cea mare a Atonuluĭ, fiind în slujba bucătărieĭ; Iară de te îndoeştĭ că nu eştĭ întru pustie adâncă, al doilea chip îţĭ este ţie al luăriĭ aminte a inimeĭ, Sfântul Episcop Fotie. Şi iarăşĭ de te veĭ lenevi cu pricina ascultăriĭ *(fiind subt ascultare)* către trezvirea minţiĭ, pentru aceasta veĭ fi şi de râs, că nicĭ pustiea, nicĭ vieaţa cea osebită atâta aduce către sporire întru această Lucrare, precum ascultarea întru înţălegere, zice Sfântul Grigorie Sinaitul. Saŭ iarăşĭ te temĭ de partea cea de-a dreapta, ca cum nu aĭ avea învăţător la acestea, îţĭ poruncește ţie singur Domnul a te învăţa din scriptură zicând: „Cercaţĭ scripturele, şi într-însele veţĭ afla vieaţă vecĭnică" (Ioan 5.39) [15]. Saŭ te tragĭ şi de-a stânga, turburându-te că nu aflĭ loc cu tăcere, şi pentru aceasta Sfântul Petru Damaschin te întăreşte zicând: „Aceasta este începutul mântuireĭ omuluĭ, să lase voea şi înţălegerea sa, şi să facă voea luĭ Dumnezeŭ şi înţălegerea; Şi aşa nu se va afla întru toată făptura lucru, saŭ începere, saŭ loc care să poată să-l împedece pre el". Iară de te şi maĭ împedecĭ, află pricină ca cum de nevoe din multe cuvinte ale Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul care zice multe pentru înşălarea ce să întâmplă întru această lucrare, te îndreptează singur acestaşĭ Sfânt zicând: Nu să cade a să teme, saŭ a să îndoi a chema pre Dumnezeŭ. Că măcar de s-aŭ şi întors oarecare fiind vătămaţĭ cu mintea, înţălege că aceasta aŭ pătimit-o dintru începerea singur şi înălţarea minţiĭ. Că cel ce este întru supunere, şi caută pre Dumnezeŭ, cu întrebare şi cu multă smerită înţălepciune, nicĭdecum nu să va vătăma cu Darul luĭ Hristos.". Decĭ cel ce vieţuește drept şi fără de prihană, ferindu-să de plăcerea oamenilor şi de înălţarea minţiĭ, toate taberile dracilor de se vor rădica asupra luĭ, şi miĭ de ispite, nu-l va vătăma pre

[13] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 19: "Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

[14] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **1**, 21: "Mai presus decât toată începătoria şi stăpânia şi puterea şi domnia şi decât tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel viitor".

[15] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 39: "Cercetaţi Scripturile, că socotiţi că în ele aveţi viaţă veşnică. Şi acelea sunt care mărturisesc despre Mine".

el, aŭ zis Părinții: Că cel ce umblă după plăcerea sa și după sfatul său, acesta cade întru înșălăciune. Iară de să împedecă oarecare de piatra Sfințitei scripturi, luând pricină (fiindcă ne arată nouă calea înșălăciunei) spre oprirea lucrării cei cu mintea, aceștiea să se cunoască pre sine, că întorc cele de sus în jos, și cele de jos în sus. Că nu spre oprirea aceștii lucrări, ci ferindu-ne pre noi de înșălăciune Sfinții Părinți ne arată nouă rătăcirele, prin care vine înșălăciunea. Precum și Sfântul Grigorie acesta, poruncind a nu să teme, nici a să îndoi cel ce să învață întru această lucrare, aduce două chipuri de înșălăciune: adecă, începerea singur, și înălțarea minții.

Așadar vrând Sfinții Părinți a fi noi nevinovați de unele ca acestea, ne poruncește a cerca Sfintele scripturi, și dintru acelea a ne îndrepta, având frate pe frate sfătuitor bun, precum zice Sfântul Petru Damaschin: De nu să poate a să afla Stareț iscusit, cu cuvântul și cu lucrul, după chipul Sfinților Părinți, știind bine scriptura Părinților, apoi deosebi întru tăcere * să cade a avea sfătuire Duhovnicească din învățăturile și îndreptările Sfinților Părinți, și întrebare pentru tot lucrul și apucarea cea bună". Deci să cade și nouă cetind scriptura a păzi această măsură și acest cin, iară nu a fugi de învățătura și îndreptarea aceștiea. Precum oarecarii neștiind cercarea lucrării cu mintea, și părându-le a fi socotitori, cu trei pricini să înștiințază pre sine, iară mai ales a zice, să depărtează de învățătura aceștii Sfințite lucrări: Cea mai dintâi, lasă aceasta Sfinților și Bărbaților celor fără de patimă, și acestora singuri socotesc ei a fi acest fel de lucrare, iară nu și celor pătimași. Cea de a doua este, împuținarea cea cu totul a îndreptărilor și a învățătorilor aceștii fel de viețuiri saŭ cale; Iar cea de a treia este înșăleciunea ceea ce vine lucrării aceștiea. Și pricina cea mai dintâi a acestora, este netrebnică și nedreaptă, că treapta cea dintâi a Călugărilor celor ce aŭ început de curând, este a împuțina patimile cu trezvirea minții, și cu paza inimii, care este rugăciunea minții, ceea ce să cade celor lucrători. Iar cea de a doua este fără socoteală, și nu are îndreptare; Că în loc de învățător, scriptura este învățător nouă, neaflându-să învățător, precum am zis mai sus. Iar cea de a treia, este ea singură împedecătoare, că ei cetind pentru înșălare, singuri de sineși să și împedecă cu aceleași scripturi socotindu-le strâmb. Că în loc de a primi scriptura spre păzire și cunoașterea înțălăciunei, pre aceasta o află și o priimesc a fugi de lucrarea minții. Precum ar fi oarecare din mai marii ostașilor, și s-ar înștiința de la cineva că vrăjmașul lui pândește calea, vrând să-l biruească pre el cu înșălăciune și cu pândire pre ascuns, neputând a face cu el războiŭ la arătare; Iară el nefiind priceput, în loc de a meșteșugi pre acesta, și să dea fără de veste la acest fel de pândire a acestora, și să-i biruească, să înfricoșază unde nu este frică, și pleacă fuga, făcându-și ocară întru oameni totdeauna, iar mai ales înaintea Împăratului său, și a Boerilor lui.

Iară de te temi de acest fel de lucrare și deprindere, din singură cucerniciea și prostimea inimei tale, cu mult mai vârtos și eŭ după tine mă tem. Ci nu după basne proaste, adecă, temându-te de lup să nu mergi în pădure. Că cu adevărat frică și cutremur, sfărâmarea inimei și smerenie, și multă cercare întru Sfințita Scriptură, și sfătuire a fraților celor de un gând trebuie la această lucrare, iară nu fugire și lepădare, nici îndrăsnire și începere singur. Că zice: Cel îndrăzneț și nebăgător de samă, căutând mai mult decât vrednicia sa și așăzământul, cu trufie aleargă la aceasta și ajunge mai înainte de vreme. Și iarăși de nălucește cineva cu părerea ajunge cele înalte, aŭ agonisit poftire dieavolească, iară nu adevărul: Pre acesta lesne îl vânează dieavolul cu cursele lui ca pre o slugă a lui. Și ce este nouă și sporirei cei înainte a minții și a sfințitei rugăciuni, căruia de abea să învrednicesc unul dintru o mie, precum zice Sfântul Isac? Că destul este nouă pătimașilor și neputincioșilor, destul, a cunoaște măcar urma tăcerii minții, care este rugăcinea cea lucrătoare a minții, cu care să gonesc din inimă adăogirele vrăjmașilor, și gândurile cele rele. Cel ce este lucru al Călugărilor celor ce a început de curând și celor pătimași, prin care să urcă cineva întru rugăciunea cea văzătoare și Duhovnicească, de va voi

* *știind bine scriptura Părinților, apoi deosebi întru tăcere*, rând dactilografiat în mss., p. 1454, în subsol și adus în text, conform indicației scrise cu creionul și evidențiată de relația asteriscului față de cuvintele adăugate în frază.

Dumnezeŭ. Şi nu să cade nouă pentru aceasta a slăbi, căci nù să învrednicesc mulţĭ rugăciuneĭ ceĭ văzătoare. Că nu este nedreptate la Dumnezeŭ, numaĭ să nu ne lenevim pre calea care duce către această Sfinţită rugăciune. Adecă, cu lucrarea rugăciuniĭ minţiĭ a ne împrotivi adăogirelor, patimilor, şi gândurilor celor rele. Şi aşa săvârşindu-ne noĭ pre calea Sfinţilor, ne vom învrednicĭ părţiĭ lor, măcar deşi nu vom dobândi aicea săvârşirea, precum zice Sfântul Isac, şi alţĭ mulţĭ Sfinţĭ.

Şi încă iarăşĭ şi aceasta este vrednică de mirare şi de înspăimântare, cum oarecare ştiind scriptura nu cearcă aceasta? Iar alţiĭ nicĭ ştiind, nicĭ întrebând, îndrăsnesc cu înţălegerea lor la această luare aminte a minţiĭ, încă şi zicând că luarea aminte şi rugăciunea, să cade a să lucra în partea poftireĭ? Că zice eĭ: Că aceea este mijlocul pântecelui şi a inimeĭ! Iar aceasta este cea maĭ dintâĭ şi de bună voe înşălăciune. Că nu numaĭ rugăciunea şi luarea aminte, nu să cade a să face întru această parte, ci şi singură căldura care vine din partea cea poftitoare la inimă în vremea rugăciuneĭ, nu să cade nicĭdecum a o priimi. Iară mijlocul pântecelui să cheamă singură inima, după cum zice Sfântul Teofilact. Care nicĭ la buric, nicĭ prin mijlocul pântecelui are locul eĭ, ci sub ţâţa stângă. Că aşa să tocmeşte cele trei părţĭ ale sufletuluĭ: Partea cuvântăriĭ în pept; Partea cea mânioasă saŭ a râvniĭ, în inimă; Iar partea cea poftitoare în mijloc la buric, Către care şi dieavolul are lesne intrare, după cum zice Iov: „îmbăloşându-o, şi înferbântându-o, ca lipitorile şi broaştele în ismerul cel noroios, având hrană şi îndulcire sărătura poftireĭ. Pentru aceasta zice Sfântul Grigorie Sinaitul: Nu puţină nevoe este a ajunge adevărul arătat, şi a fi curat Darul de ceĭ împrotivnicĭ. Că întru ceĭ ce aŭ început de curând, maĭ ales s-a obicĭnuit dieavolul a arăta înşălăciunea luĭ, în chipul adevăruluĭ, închipuind vicleşugurile luĭ ca cele Duhovniceştĭ, altele în locul altora, închipuind cu nălucire înlăuntru mijlocului celuĭ firesc precum voeşte. Şi în locul căldureĭ aducând pre a sa ardere, iară în locul veselieĭ aducând bucurie dobitocească, şi îndulcire umedă. Şi mi să pare de folos a fi lucrătoruluĭ a şti pentru aceasta, că arderea saŭ căldura care esă de la mijloc la inimă, uneorĭ iasă singură de sine fireşte fără de gândurĭ de curvie, şi ceasta nu este înşălare, ci înfiinţarea fireĭ, zice Sfântul Calist Patriarhul. Iară de socoteşte cineva şi aceasta că este din Dar, iară nu din fire, aceasta cu adevărat este înşălare. Şi zice: Iar în ce fel sunt acestea nu trebueşte celuĭ ce să nevoeşte a să griji pentru ele, ci a le întoarce îndărăpt. Iară alteorĭ amestecând dieavolul arderea luĭ cu pofta noastră, trage mintea în gândurile cele de curvie, şi aceasta este negreşit înşălăciune. Iară de să înferbântă tot trupul şi mintea este curată şi fără de pătimire, cât să se acopere mintea întru adâncul inimeĭ, începând şi sfârşind rugăciunea în inimă, aceasta este cu adevărat din bun Dar, iar nu din înşălăciune.

Şi să întâmplă oarecărora din ceĭ nevoitorĭ nu puţină împedecare către această sfinţită lucrare a minţiĭ, şi neputinţa cea trupească. Că neputând a ţinea cu măsură şi cu hotărâre, ostenelele şi posturile cele maĭ presus de fire, care le avea Sfinţiĭ, li să pare lor că nu este cu putinţă fără de acestea a începe lucrarea minţiĭ. Şi acest fel de pagubă a lor, rădicându-o întru măsură întocmită Marele Vasilie, întru acest fel învaţă zicând: Înfrânarea să aşază împrotiva puteriĭ ceĭ trupeştĭ fieştecăruia. Că şi aceasta mi să pare a fi cu cale a lua aminte, ca nu cumva cu înfrânarea cea fără măsură, sfărâmând puterea cea trupească, vom face trupul deşert şi netrebnic către sporire. Că să cade a-l avea pre acesta lucrător, iar nicĭdecum a-l slăbi cu nemăsurarea. Că de ar fi fost bine a ne slăbi cu trupurile, şi a zăcea abea viŭ, negreşit întru acest fel ne-ar fi făcut pre noĭ Dumnezeŭ dintâĭ. Iară de vreme ce nu ne-aŭ făcut întru acest fel, greşesc ceĭ ce nu păzesc precum e cea bine făcută. Pustnicul să păzască dar singură credinţa dreaptă, ca nu cumva să se încuibeze răutatea în suflet pentru lenevirea, şi să se slăbească trezvirea minţiĭ şi rădicarea cugetuluĭ cea cu de-adinsul către Dumnezeŭ, întunecându-să (din pricina nemăsurăriĭ) Sfinţirea cea Duhovnicească şi luminarea care să face de acolo în suflet. Că de vor creşte bunătăţile cele zise, nicĭdecum nu vor avea vreme patimile a să rădica asupra trupuluĭ, îndeletnicindu-să sufletul către cele de sus, şi nedând vreme trupuluĭ spre scularea patimilor.

Deci făcându-se acest fel de așăzământ în suflet, cu nimic nu să osebește cel ce mănâncă bucate de cel ce nu mănâncă. Și nu numaî post a săvârșit unul ca acesta, ci și înfrânarea cea neîncetată, și care laudă pentru grijirea și luarea de samă cea aleasă pentru trup. Că nu știe vieața cea măsurată a înferbânta poftele. Și iarăși Sfântul Isac asemenea zice la aceasta: Trupul cel neputincios, de îl veî sili maî presus de măsura luî turburare preste turburare aduce sufletuluî. Și Sfântul Ioan Scărarul zice: Văzut-am pre vrăjmașul acesta (adecă pântecele) fiind odihnit, și dând deșteptare minții; Și iarăși văzut-am pre acesta slăbit de post, și făcând vărsare de sămânță, ca să nu ne nădăjduim spre noî, ci spre Dumnezeul cel viŭ. Acestora asemenea să întocmește și istoria pentru care aduce aminte Prea Cuviosul Nicon zicând: Că întru aceste vremî de acum, s-a aflat un bătrân singur în pustie, nevăzând oamenî treizeci de anî, nicî pâine mâncând, fără numaî rădăcini; Și aŭ spus că în toțî anii aceea era foarte supărat de dracul curvieî. Și aŭ socotit Părinții, că nicî trufiea nicî hrana a fost pricina războiuluî, ci căcî nu era învățat bătrânul la trezvirea minții, și la luptarea împrotiva adăogirelor vrăjmașuluî. Pentru aceasta zice Sfântul Macsim: Dă trupuluî osteneală după putere, și întoarce toată nevoința ta spre lucrarea minții. Și iarăși Sfântul Diadoh zice: Postul are laudă după sine, iară nu către Dumnezeŭ; Că este lucrător, fiindcă orânduește bine pre ceî ce să nevoesc întru întreagă înțălepciune. Deci nu să cade nevoitorilor buneî credințe a să trufi pentru aceasta, ci a aștepta sfârșitul cugetuluî nostru întru credința luî Dumnezeŭ. Că nicî meșterii a tot felul de meșteșugurî, laudă cândva sfârșitul din făgăduința unelteî, ci așteaptă fieștecare felul însemnării acestora, ca dintru acelea (adecă din unelte) să se arate meșteșugirea cea adevărată prin făgăduința dintâî.

Deci văzând acest fel de așăzare pentru priimirea hraneî, nu îțî pune toată silința și nădejdea numaî spre post; Ci postindu-te cu măsură și după puterea ta, te silește la lucrarea minții. Și de aî puterea a te îndestula cu pâine și cu apă, bine este, că zice: nu întărește trupul celelalte bucate, precum pâinea și apa. Însă să nu îțî pară că facî vre-o faptă bună postindu-te așa, ci te nădăjduește a câștiga din post întreaga înțălepciune, zice Sfântul Dorofteiŭ. Iar de eștî neputincios, îțî poruncește ție, Sfântul Grigorie Sinaitul a mânca o litră de pâine, și a vea pe zi, adecă în zilele de deslegare, trei pahare saŭ patru de vin, saŭ de apă, voind tu să afli pre Dumnezeŭ, și din toate cele dulcî ce să vor afla a primi câte puțin. Ca și de înălțare să scapî, și de fãpturele luî Dumnezeŭ să nu te scârbeștî, mulțămind Luî pentru toate. Aceasta este socoteala celor pricepuțî. Iară de te îndoeștî pentru a ta mântuire mâncând din toate bucatele cele dulcî și bând puțintel vin, aceasta este necredință și neputința cugetuluî. Iară măsura priimireî bucatelor cea fără de păcat și după Dumnezeŭ, să pune în trei așăzări: Înfrânarea, îndestularea, și săturarea. Înfrânarea este încă a flămânzi după ce te veî scula de la masă; Iară îndestularea este, nicî a fi flămând, nicî a să îngreuia; Iar săturarea este, a să îngreuia puțin. Însă a mânca după săturare, aceasta este ușa îndrăcireî pântecelui, prin care intră curviea. Iară tu acestea socotindu-le, îțî alege ceea ce să cade după puterea ta, netrecând așăzământurile. Că acelor desăvârșițî este și aceasta, după Apostolul, adecă: „și a flămânzi, și a să sătura, și a fi puternic întru toate" (Filip.4.12) [16]. Acestea ți s-aŭ arătat ție, O iubitorule al luării aminte a minții! din singure cuvintele ale Sfinților Părințî celor marî, ce este măsura înfrânării, și postul cel cu socoteală, și cum să cade a să nevoi la luarea aminte. Decî acestea auzind, nu să cade a ne depărta de la lucrarea minții, ci a ne sili la aceasta cu toată sârguința, rugând pre Domnul nostru Iisus Hristos, ca să ne fie ajutor și învățător la aceasta: Căruia i să cuvine mărirea în vecii vecilor

AMIN.

[16] *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 12: "Știu să fiu și smerit, știu să am și de prisos; în orice și în toate m-am învățat să fiu și sătul și flămând, și în belșug și în lipsă".

Scurtă cuvântare despre Cuviosul Paisie Starețul Monastireĭ Neamțuluĭ: prescrisă din precuvântarea la cele paisprezece trimiterĭ ale Sfântuluĭ Apostol Pavel, pag. 32. Nota 4.

CUVIOSUL Paisie s-a născut în orașul Poltava din Malorusia la 1722, a fost dat la învățătură în Kiev, de unde, după patru anĭ, fugi la o monastire de pe Nipru. Egumenul aceleĭ monastirĭ îl făcu rasofor la 1741, după câțiva anĭ se duse la Kiev în Lavra Pecerscheĭ și de acolo veni împreună cu alțĭ câțiva monahĭ în țara Românească la Schitul Poiana Măruluĭ, unde rămase maĭ bine de trei anĭ și învăță limba română. După aceea s-a dus la Muntele Athos și viețui în monastirea Pantocrator, unde la 1750 fu îmbrăcat în Schima monahală. Strălucind prin marĭ virtuțĭ, Paisie atrase în jurul săŭ vreo opt ucenicĭ românĭ, și învățând limba elinească, ce este izvorul din care a izvorât toate cărțile bisericeștĭ, începu a tălmăci românește cărțĭ de învățătură. Hirotonisindu-se Preot, atrase pe lângă sine și maĭ mulțĭ ucenicĭ, între care și slavonĭ, așa că acum pravila și slujba bisericească se făcea la el în amândouă limbele. Neputând dobândi o așezare liniștită, părăsi Sfântul Munte cu uceniciĭ săĭ, vreo șaizeci la număr, și veni în Moldova, unde cu voea Domnitoruluĭ Grigorie Calimah se așăză în monastirea Dragomirna, la 1763, iar când cu trecerea Bucovineĭ la Austria (1775), s-a mutat în monastirea Secul. La 1779 i se dădu și monastirea Neamțul, care de atuncĭ deveni focarul viețiĭ monahale din țară și Metropola tuturor monastirelor eĭ. Paisie muri la anul 1796 venerat de toțĭ pentru virtuțele sale și iubirea sa de învățătură culturală.

Culegere și coprindere în scurt de pe unul din manuscrisele aflătoare în biblioteca monastireĭ Române „Prodomul", din răspunsul Cuviosuluĭ Paisie Nemțanul, către Monahul Atanasie Moldoveanul din Sfântul Munte Athos.

Cuviosul Părintele nostru Paisie Starețul monastireĭ Neamțul din România, pe vremea când locuia în Sfântul Munte în una din chiliele monastireĭ Pantocratoruluĭ, un anume Monah Atanasie moldovanu, care din ambele scrisorĭ se vede că era și el stareț al uneĭ chiliĭ din Sfântul Munte, în urma oarecărora schimburĭ de cuvinte fără rost dintre uceniciĭ amândurora stărețĭ, acel Monah Atanasie, din părută râvnă pentru folosul aproapeluĭ, saŭ maĭ bine a zice după Sfântul Isac, cu râvnă nebună, să hotărăște din neiscusință și din cea de pre urmă necunoștință, și alcătuește cu multă ușurință o scrisoare plină – după lămurirea cuviosuluĭ Paisie –, de înfricoșate hule. Și așa fără a se maĭ gândi mult, saŭ maĭ vârtos a zice, fără a se ruga maĭ întâĭ, orĭ a întreba pe vre un iscusit, după cum zis Sfințiĭ Părințĭ, o trimite Cuviosuluĭ Paisie. Iar Cuviosul priimindu-o și cetindu-o împreună cu Duhovniceștiĭ luĭ Fiĭ, aŭ aflat într-însa, nu precum i să părea Părinteluĭ Atanasie că

ceea ce zice el este doftorie pentru folosul sufletuluĭ, ci – O vaĭ! de mintea cea întunecată de blestemata părere! acea scrisoare aducea cu sine otravă purtătoare de moarte sufletuluĭ.

Decĭ după aceasta Cuviosul merge la Duhovnicul Sfinției Sale, Părintele Daniil din schitul Sfântul Dimitrie, (poate Lacu), precum şi la soborul celorlalțĭ Cuvioşĭ Părințĭ aĭ Munteluĭ, cărora arătân-du-le şi cetindu-le acea scrisoare, l-aŭ sfătuit cu toțiĭ ca să facă răspuns împrotiva celor zise de către Monahul Atanasie, în care să-ĭ arate în ce protivnică rea urmare a căzut. Şi de se va pocăi, să dea singur iscălitură cu mâna luĭ cum că ce a zis în acea scrisoare foarte a greşit, pentru care să căeşte. Ce o fi urmat după răspunsul Cuviosuluĭ Paisie cu încredințare nu se ştie, însă numaĭ aceasta se vede seninat, că răspunsul atâta de cu Duh este făcut, încât numaĭ o voință împetrită nu se va pleca adevărurilor celor zise. Răspunsul coprinde afară de introducere, încă paisprezece capete, prea cu ințălepciune şi cu înaltă cunoştință Teologhicească alcătuite, iară noĭ pentru scurtime, şi potrivit scoposuluĭ ce urmărim, adecă: a alătura la urma *Filocalieĭ* numaĭ material privitor la rugăciune, copiem aicĭ numaĭ parte din acele capete. Însă spre ştiință facem numărarea titlurilor fiecăruĭ început de cap în parte, care sunt următoarele:

Introducerea

Întru aceasta Cuviosul arată în scurt, ce urmare a luat nechibzuita scrisoare a Monahuluĭ Atanasie, şi care sunt pricinele, şi de cine povățuit şi îndemnat a fost a scri răspunsul.

Capul 1 coprinde: Pentru clevetire; Întru care Cuviosul îĭ arată desluşit şi foarte minunat, cu frumoase mărturiĭ din Sfânta Scriptură, cum că deşi poate s-ar fi aflat pricinĭ binecuvântate a să porni din dragoste către îndreptarea oarecărora părute greşălĭ ale Cuviosuluĭ, însă aceasta cum s-aŭ făcut, a fost numaĭ urmarea uneĭ arătate clevetirĭ, născută din zavistie.

Cap 2 este Pentru pravila bisericească (Copiat tot maĭ jos).

Cap 3 este Pentru pravila Cuviosuluĭ (Asemenea).

Cap 4 poartă titlu: „Răspuns asupra huleĭ tale ceĭ dintâĭ Părinte Atanasie, cu care aĭ hulit pe pravoslavnica mea credință, socotind pe Papa întru o mărturisire a fi cu mine". Întru acest cap arată pe larg Cuviosul de credința cea pravoslavnică, punând şi patru mărturisirĭ de credință Sfințieĭ Sale, şi din singure cuvintele luĭ Atanasie îĭ astupă gura, punând şi cuvântul Părinților: adecă cum că aŭ ştiut capul ce a scris mâna.

Cap 5 coprinde răspunsul Cuviosuluĭ împrotiva huleĭ a doua a monahuluĭ Atanasie, cu care a hulit pe Sfânta noastră credință şi pe Sfânta Biserică, grăind pe Papa a crede aşa precum şi Sfânta noastră Biserică crede.

Cap 6 coprinde răspuns asupra huleĭ a treia a monahuluĭ Atanasie cu care a hulit pe Sfânta noastră drept slăvitoare credință, răŭ tălcuind din Psaltire cuvântul pentru ereticĭ.

Cap 7 arată de întrebare pe aproapele.

Cap 8 zice pentru Sfântul Grigorie Sinaitul (şi acesta vezi maĭ jos).

Cap 9 răspunde spre mincinoase şi zavistnica prihană a monahuluĭ Atanasie asupra fraților celor Duhovniceştĭ aĭ Cuviosuluĭ.

Cap 10 mărturiseşte pentru stareţul Cuviosuluĭ Paisie, Părintele Vasilie, pe care am pus-o maĭ sus.

Cap 11: Răspunsul spre a patra hulă a monahuluĭ Atanasie, cu care a hulit pe Sfintele cărțĭ greceştĭ cele scrise cu mâna. (Rezumat): Acel monah Atanasie, ascultând sfatul vrăjmaşuluĭ mântuireĭ noastre a hulit Sfintele cărțĭ greceştĭ cele scrise cu mâna, grăind aşa: „Să ştiĭ că cărțile greceştĭ cele scrise cu mâna, Biserica nu le priimeşte. Credem că aceĭ ce le-aŭ făcut sunt Sfințĭ, şi le cetim, dar nu le avem la evlavie... şi alte maĭ multe". Către această hulă Cuviosul Paisie, face un răspuns pe larg şi bine documentat, maĭ întâĭ rostind o rugăciune (după cum are obiceiŭ la tot începutul), foarte arzătoare şi umilincioasă către Domnul nostru Iisus Hristos şi către toțĭ Sfințiĭ,

spre a-ĭ ajuta a răspunde împrotiva acesteĭ hule. Iar după aceasta arată în ce stă hula luĭ Atanasie, aducând mărturiĭ de mare credință, că Biserica noastră drept slăvitoare de răsărit numaĭ pe ale ereticilor cărțĭ nu le priimeşte, iar pe ale Sfinților cărțĭ, cele ce cu Sfântul Duh grăite sunt, nu numaĭ că le priimeşte, ci şi porunceşte, ca pentru dânsele la nevoe chear şi sângele a ni-l vărsa. La urmă după ce sfătueşte mult pe Atanasie, închee: că dacă nu are evlavie a ceti pe Sfintele cărțĭ, ceea ce să roagă să nu fie, cel puțin să nu le hulească.

Cap 12: Întru acest cap arată Cuviosul pricina alunecăriĭ luĭ Atanasie, care a încheeat-o numaĭ întru a nu ceti pe nicĭ o carte creştinească, cu pricină de smerenie, şi nicĭ chear pe Noul Testament.

Cap 13: Face răspuns spre rătăcita urmare a monahuluĭ Atanasie, cu care aruncă pre ceĭ ce păcătuesc, drept slăvitorĭ creştinĭ, întru desnădăjduire, socotind, că dacă nu fac fapte precum cred, nicĭ un folos nu le este lor din drept slăvitoare credință. Aicĭ ca şi în celelalte, foarte înalt şi bine lămurit întărit pe temeinice mărturiĭ, răspunde Cuviosul împrotiva acesteĭ socotelĭ, arătând că, fiindcă credință dreaptă şi Sfântă avem, măcar deşi păcătoşĭ suntem, avem nădejde de mântuire, prin pocăință, precum glăsueşte tot danțul cel sfințit al Mireseĭ luĭ Hristos. Decĭ bine este a zice, că unuĭ Atanasie, prin gura căruia dieavolul grăia hule asupra celuĭ Prea Înalt, îĭ trebuiea un Paisie ca cel plin de Dar şi de adevăr, întru Sfântul Duh.

Cap 14 este pentru folosul cetireĭ Sfintelor cărțĭ, pe carele la rând îl vom pune în întregime.

Coprindere în total al Cap. 2
din răspunsul Cuviosuluĭ Paisie Nemțanul către Monahul Atanasie: Pentru pravila bisericească

DE VREME CE, Părinte, pricina scrisoriĭ tale ce aĭ scris către mine, precum am zis, nu este alta ci numaĭ de pravila Bisericească, de care învățându-mă scriĭ ca să nu treacă nouă nicĭdecum, fiindcă aceasta o aŭ luat Sfinții de la Sfinții Apostolĭ; Să ia aminte foarte în ce fel eŭ mă țin de aceasta, şi atuncĭ toată îndoirea care pentru mine ț-aŭ venit ție, o veĭ lepăda de la inima ta. Dumnezeasca Leturghie, din vremea Sfinților Apostolĭ şi până în vremea Sfântuluĭ Vasilie celuĭ mare, era a Sfântuluĭ Iacob, fratele luĭ Dumnezeŭ, slujindu-se de Sfânta Biserică; Pre care Sfântul Vasilie cel mare puțin, iar Sfântul Ioan Gură de Aur, maĭ mult cu Sfântul Duh o aŭ scurtat-o. Întru acest chip să înțălegĭ şi de pravila Bisericească, pre care măcar că şi de la Sfinții Apostolĭ aŭ luat-o Sfinții Părinți, dar ce luară? pricina numaĭ a vremilor întru care Sfinții Apostolĭ să rugaŭ, dar pravila nu aşa desăvârşit, precum ține acum Sfânta Sobornicească Biserică a noastră a răsărituluĭ. Că în vremea Sfinților Apostolĭ nicĭ tropare nu aŭ fost, nicĭ condace, nicĭ canoane, nicĭ altele multe, precum acum ține Sfânta Biserică; Că acestea toate, nu întru o vreme, ci în multe vremĭ şi anĭ, şi în multe felurĭ de la mulțĭ Părinți cu Sfântul Duh s-aŭ scris, şi aŭ dat Sfinteĭ Soborniceştiĭ şi Apostoleştiĭ Bisericĭ. Şi această pravilă aŭ poruncit Sfinții Părinți ca să nu treacă nicĭdecum în Sfinte şi cinstite Lavre, (adecă necetite să nu rămâie), şi în Monastirele cele cu vieață de obşte, şi întru toată lumea prin toate Bisericele mireneştĭ, şi întru tot locul unde se află rândueala Preoțieĭ; ca să fie o împreunare şi o gândire întru toțĭ drept slăvitoriĭ creştinĭ. Şi aşa şi până acum, cu Darul luĭ Dumnezeŭ, preste toată lumea unde se numeşte creştinătate, netrecută şi neschimbată să păzeşte aceasta. Că dacă veĭ merge în Rusia, dacă nu în Ierusalim, dacă şi aici în Sfântul Munte, dacă şi la margenea pământuluĭ, pretutindenea întru drept slăvitoriĭ creştinĭ, şi preste tot locul unde se află rândueala Preoțieĭ, veĭ afla una ca aceasta de obşte cu toată păzirea şi cu frica luĭ Dumnezeŭ păzindu-se pravila bisericească. Şi această pravilă ca să se săvârşască întreagă şi desăvârşit, trebue să fie cetețĭ, cântărețĭ, ipodisconĭ, diaconĭ, preoțĭ, şi altă rânduеală Bisericească, precum Sfinții Părinți la Sfintele şi a toată lumea Soboare cu Duhul Sfânt aŭ rânduit şi aŭ dat Sfinteĭ Sbornicеşteĭ şi Apostoliceşteĭ Bisericĭ.

Decĭ dacă aşa este, precum şi este adevărat: Atuncĭ aicea să eĭ aminte foarte cu înțălegere, ca să cunoştĭ pravila Bisericească deplin întreg şi desăvârşit, precum să ține în Sfânta şi Dumnezeasca Biserică, de ceĭ ce aŭ îmbrățişat vieața pustnicească, şi cariĭ şed întru fără de grijă Călugărĭ, nefiind eĭ nicĭ cetețĭ, nicĭ cântărețĭ, nicĭ Ipodiaconĭ, nicĭ Diaconĭ, nicĭ Preoțĭ, ci numaĭ simpli călugărĭ. Că nu aŭ poruncit lor Sfinți Părinți nicĭ înainte de soboare, nicĭ în vremea Soboarelor, nicĭ după Soboare ca să cetească desăvârşit nelăsând nimica din pravilă, şi aceasta pentru multe şi în multe felurĭ de pricinĭ; Una ca să nu vie în nebăgare de samă rândueala Bisericească; Că dacă ar fi fost şi

prost monah, şi ar fi împlinit întreg şi desăvârşit pravila bisericească, precum în soborniceasca Biserică s-a legiuit, atuncĭ singur pre sine s-ar fi hirotonisit Cetet, Cântăreţ, Ipodiacon, Diacon şi Preot. Şi aceasta nu că păzire a pravileĭ Bisericeştĭ ar fi fost, ci numaĭ spargere şi răsipire şi micşorare ar fi fost rânduelei ceĭ Bisericeştĭ. Şi acum să eaĭ aminte: dacă eŭ monah prost, nefiind în nicĭ o treaptă a Preoţieĭ, şi aş fi început la pravila mea, la utrenie, saŭ la ceasurĭ, ceti Sfânta Evanghelie, aŭ ecteniele, aŭ vozglasurile şi prochimene, şi altele cele ce rânduelіĭ Preoţeştĭ i să cade, ar fi fost aceasta a mea pravilă după porunca Sfinţilor Părinţĭ! Nicĭdecum. Ci acest lucru al meŭ ar fi fost al nebunieĭ mele ceĭ maĭ de pre urmă, şi maĭ ales a mândrieĭ însemnare, şi împrotiva Pravileĭ Sfinteĭ noastre Bisericĭ. Şi aceasta fiecare din ceĭ ce bine înţăleg va mărturisi că aşa este, şi nu întru altfel. Dar dacă eŭ cetind pravila Bisericească, şi de cele de sunt ale treptelor Preoţieĭ, adecă ale Preotuluĭ, ale Diaconuluĭ, ale Ipodiaconuluĭ, ale Cetețuluĭ şi Cântăreţuluĭ maĭ ales, una ca aceasta a mea pravilă, nu să poate să se zică că este desăvârşit Bisericească, ci numaĭ o parte oarecare din pravila Bisericească, şi pentru aceea fieştecăruia cu ştiinţă este, că călugărilor pustnicĭ nefiind în nicĭ o treaptă a Preoţieĭ, nicĭdecum nu li s-aŭ poruncit de la Sfinţiĭ Părinţĭ ca să ţie desăvârşit pravila Bisericească. Dar în soborniceasca Biserică, s-a poruncit de la Sfânţiĭ Părinţĭ întreagă şi desăvârşit să se ţie, nimic nicĭdecum lăsând, precum şi până acum, şi aicĭ în Sfântul Munte şi preste toată lumea, întreagă şi nemişcată buna rânduеală Bisericească în Sfinte Lavre, în *monastirĭ, şi în Bisericele mireneştĭ, şi unde se cade, de pravoslavniciĭ creştinĭ să ţine.*

Drept aceea rogu-te Părinte să eaĭ aminte cu înţălegere de ceea ce voiŭ să grăesc către tine, şi veĭ cunoaşte de a pustnicilor aşăzare. Sfinţiĭ Părinţĭ la Sfintele şi a toateĭ lumĭ Soboare, dând rânduеală şi pravilă Sfinteĭ şi Sobornіceştiĭ Bisericĭ să nu treacă nicĭdecum necetită, una aŭ poruncit să fie pravila în Sfânta soborniceasca Biserică, ceea ce este în toată lumea, pentru o gândire şi o împreunare tuturor drept slăvitoriĭ creştinĭ care să află preste toată lumea. Dar celor ce locuesc în pustietate călugărĭ, nicĭodată nicăirĭ nu aŭ poruncit Sfinţiĭ Părinţĭ ca să fie a lor o pravilă preste toată lumea. Ci una numaĭ sobornicească şi împreunată pravilă poruncesc Sfinţiĭ Părinţĭ pustnicilor, ca să nu fie nicĭdecum deşerţĭ din lucrarea cea Duhovnicească, numaĭ pururea să petreacă întru rugăciune, întru ispitirea gândurilor, întru pomenire de moarte, în cetirele Dumnezeeştiĭ scripturĭ, întru cântarea Psalmilor, şi întru alte plăcute luĭ Dumnezeŭ lucrărĭ; Şi pentru aceasta Sfinţiĭ pustniceştiĭ monahĭ, în loc de rânduеala Bisericească, în vremile cele rânduite, în multe felurĭ ale sale pravelĭ ţinea: Uniĭ Psaltirea întreagă pentru zi şi pentru noapte cânta, iar alţiĭ jumătate de Psaltire, iar alţiĭ maĭ neputincioşĭ cincizeci de Psalmĭ; Alţiĭ şi din Bisericeasca pravilă ţinea, ce să cădea monahuluĭ; Dar alţiĭ a prea Cuviosuluĭ Pahomie pravilă o ţinea; Iar alţiĭ pentru toată Bisericeasca pravilă, numaĭ ceĭ doisprezece Psalmĭ cânta neîncetat ziua şi noaptea, precum şi în părţile Eghipetuluĭ Sfinţiĭ Părinţĭ făceaŭ, şi altele în multe felurĭ aveaŭ pravelĭ, în loc de rânduеala Biserіceĭ, precum celor ce cetesc cărţile Părinteştĭ: Patericul, ale Schituluĭ, Lavsaiconul şi celelalte, tuturor le este ştiut. Şi aceştĭ Sfinţĭ Părinţĭ ceĭ ce şedeau în pustietate, şi unele ca acestea în multe felurĭ şi osebite din soborniceasca rânduеală a Bisericeĭ ţiind pravilă, nu se împrotiveaŭ Sfinteĭ luĭ Dumnezeŭ Bisericĭ; Ci maĭ ales la trebuinţă şi întâmplare, şi sufletele lor pentru dânsa puneaŭ, sângele vărsându-şĭ pentru aceasta. Iar pravila Sfinteĭ Sobornіceştiĭ Bisericĭ una se ţinea preste toată lumea. Şi dintru aceasta să se ştie că Pustniceştiĭ Sfinţĭ Părinţĭ altă pravilă aveaŭ, şi alta Soborniceasca Biserică.

Decĭ aceasta precum am zis, nu era a lor împrotivire asupra Bisericeĭ, ci maĭ ales o împreunare şi o gândire. Că Sfinţiĭ Părinţĭ pustniceştĭ, nu cea înaltă cale, ci numaĭ cea maĭ proastă de pravilă a sa totdeauna alegea, precum grăeşte Sfântul Kir Sinaitul, precum scrie de aceasta Sfântul Sofronie Patriearhul Ierusalimuluĭ. Dar dacă nu te veĭ încredinţa Sfinţia ta de aceasta, şi veĭ spune mie că în vremile cele maĭ dinainte încă nu era pravila Bisericeĭ după rânduеala aceasta de acum aşăzată, şi

pentru aceea cine cum aŭ voit, aşa aŭ ţinut pravila; Nu îţĭ răspund: că şi atuncĭ, măcar că nu era pravila Bisericeĭ atâta deplin în Sfânta luĭ Dumnezeŭ Biserică precum acum (de vreme că multe luĭ Dumnezeŭ plăcute cântărĭ pre urmă cu Duhul Sfânt Bisericeĭ luĭ Dumnezeŭ s-aŭ dat, precum Octoihul şi Triodul, ş.c.l.), Numaĭ orĭ în ce fel a fost una pravila, o singură pravilă aŭ fost şi atuncĭ preste toată lumea în Sfânta luĭ Dumnezeŭ Biserică, pentru o gândire a tuturor. Dar Părinţilor celor pustniceştĭ, nicĭ atuncea era, nicĭ acum este o pravilă. Şi pentru maĭ mare încredinţare, voiŭ scrie ţie puţin din Patericul Schituluĭ, ca să cunoştĭ că n-aŭ fost o pravilă a pustnicilor cu a Monastirilor, numaĭ să iaĭ aminte: Oarecarele pustnic, a întrebat oarecând pe Marele Varsanufie grăind: Cum să cade să petreacă ceĭ ce sunt în singurătate? a răspuns: Ceasurile şi pesnele, poruncile Bisericeĭ sunt, şi bine sunt alcătuite, pentru o împreunare a tuturor oamenilor, şi în vieţile cele de obşte aşişderea pentru împreunarea tuturor. Dar Schiteniĭ nicĭ ceasurĭ aŭ, nicĭ pesne nu grăesc, ci numaĭ la singurătate petrecând, rocodelie şi învăţătură şi puţină rugăciune fac. Şi maĭ jos iarăşĭ grăeşte: Dar pentru cântările cele de sară doisprezece Psalmĭ grăesc, aşişderea şi noaptea doisprezece Psalmĭ zic. Şi după Psalmĭ începând rucodeală, cineva grăeşte Psalmĭ de rost, iar altul ia sama de gândurile sale, şi de vieţile Sfinţilor; şi alteorĭ citeşte cinci saŭ opt foĭ şi iar se apucă de rucodeală, şi altele. Dintru aceasta poţĭ să înţălegĭ, că nicĭ maĭ înainte era o pravilă a Sfinţilor Părinţĭ celor pustniceştĭ cu a Monastireĭ, şi acum nu este una.

Dar dacă mă veĭ întreba: în ce fel nu este o pravilă a Părinţilor celor pustniceştĭ cu a Monastireĭ? eŭ îţĭ voiŭ arăta şi din cuvintele tale, numaĭ să iaĭ aminte. Sfinţia ta scriind către minte, grăeştĭ că dacă nu te-aĭ fi împăcat ca să ceteştĭ pravila Bisericească, ar fi dat ţie Duhovnicul tăŭ ca să ceteştĭ cu Psaltirea pravila Bisericească. Acum te întreb Părinte Atanasie, este cu putinţă a chema pre singură Psaltirea pravilă Bisericească? Dacă veĭ zice că este cu putinţă, atuncea să intre în Biserică, măcar oriunde în Monastire, şi să începĭ a ceti Bisericeasca pravilă numaĭ cu singură Psaltirea, fără de alte cetirĭ ce să cade Sobornicestiĭ Bisericĭ; Ce dar, aŭ nu te vor opri pre tine ca pre cela ce nu ştiĭ ce facĭ? Iar dacă veĭ voi a ceti în Soborniceasca Biserică pravila Bisericeĭ cu metaniile, aŭ nu te vor goni pre tine atuncea fără de cinste afară din Biserică, ca pre cela ce nu are minte? Dar dacă nu este cu putinţă în Soborniceasca Biserică pre aceasta a îndrăzni a o face, arătat este că aceasta nu este pravilă Bisericească, ci numaĭ în loc de pravilă Bisericească să dă Pustnicilor de la Sfinţiĭ Părinţĭ după puterea lor a ceti în vreme rânduită ce să cade. Şi dintru acestea toate, de ajuns arătare ţie-ţĭ este, că alta este Pravila Călugărilor Pustnicĭ, şi alta a Sobornicestĭ Bisericĭ.

Capul 3
De pravila mea

DE PRAVILA MEA vrând Sfinţia ta a defăima, maĭ întâĭ rog pe Sfinţia ta cu îndelungă răbdare a asculta, ca să te înştiinţăz de a mea cu multă nevoe aicĭ în Sfântul Munte cu fraţiĭ petrecere, şi atuncea de pravila mea veĭ înţălege. Venind eŭ Părinte aicĭ în Sfântul Munte, de la a mea Părintească pravoslavnică mică Rusie, drept ţie îţĭ mărturisesc, că cu atâta sărăcie am venit aicea, cât şi cu trei leĭ dator rămăsesem celor ce aŭ venit cu mine fraţĭ, şi în acea vreme am venit, când aproape până la cinci leĭ să suea o măsură de grâŭ, şi de rucodelie nu mă învăţasem, ci numaĭ cu posmag singur cea cu multă nevoe a mea (fiind şi cu trupul neputincios) rânduea m vieaţa mea. Şi să crezĭ mie Părinte, dacă nu ar fi ajutat mie – după Dumnezeŭ – Sfinţiĭ Părinţĭ de limba mea, ceĭ ce petrec în Sfântul Munte, nicĭdecum aş fi putut petrece aicĭ în Sfântul Munte pentru nevoea şi slăbiciunea mea cea maĭ de pre urmă. Că de multe orĭ desculţ şi iarna umblam, şi fără de cămaşă, şi întru altă rea pătimire petreceam.

Una ca aceasta dar eŭ aicĭ din început având petrecerea, adevărat ţie grăind nu minţ, că mică după măsura mea şi pravila ţineam. Şi dacă se întâmpla mie aŭ de la Lavră, aŭ de la Hilindaru cu posmag a mă întoarce până la smerita mea chilie, aŭ şi din pădure aducând lemne pentru a mea rucodelie, saŭ şi alt lucru maĭ greŭ întâmplându-se, atuncĭ o zi saŭ două ca un slăbănog zăceam, neputând împlini pravila mea, şi atuncea mărturisam Duhovniculuĭ: că de vreme ce de neputinţa mea cea maĭ de pre urmă, şi pentru cea cu anevoe aicea petrecere a mea nu pot să împlinesc pravila mea, numaĭ de multe orĭ şi las, ce voiŭ a face? Că îmĭ zice mie gândul ca să mă întorc pentru aceasta iarăşĭ în Rusia, şi acolo după puterea mea voiŭ ţinea pravila? Iar eĭ după înţălepciunea ce s-aŭ dat lor de la Dumnezeŭ, întărindu-mă îmi grăia: Ba nu fiule, să nu eşi din Sfântul Munte, numai precum poţi aşa să o ţiĭ şi pravila şi să mulţumeştĭ luĭ Dumnezeŭ şi nu va avea a te părăsi pre tine Dumnezeŭ, şi singură a ta întru nevoe mulţămire se va socoti de la Dumnezeŭ în loc de toată pravila. Şi eŭ după a luĭ sfat ţiind a mea mică pravilă, vieţuiam mulţămind luĭ Dumnezeŭ întru a mea neputinţă, rugându-mă bunătăţiĭ luĭ ca şi până în sfârşitul vieţiĭ mele să mă întărească a petrece aicĭ în Sfântul Munte al Atonuluĭ.

Decĭ maĭ pre urmă aŭ venit şi Visarion, şi cu dânsul împreună ceteam o parte din pravila Bisericească. Dar când a venit Partenie şi Chesarie, atuncea mare nevoe având pentru strâmtorarea loculuĭ (că eram despărţiţĭ la două colibĭ) ceteam pre la chiliĭ fieştecarele după puterea noastră. Şi vrând a ne împreuna, am schimbat coliba cea maĭ din jos pentru chilia Sfântuluĭ Constantin, şi nicĭ aşa n-am putut a ne împreuna pentru lipsa caviilor, că aveam numaĭ două caviĭ, ci şi acelea eraŭ netrebnice; Şi când aŭ venit Iordache şi Martirie, atuncea am poruncit (fiind vara) a ceti împreună pravila la Sfântul Constatin, şi pe urmă văzând apropiindu-să earna, şi neavând unde nicĭ capul a ne pleca nefiind caviĭ, văzând pe ocolita a noastră nevoe, am început singurĭ a zidi la Sfântul Constantin ca la cinci caviĭ. Şi cine poate spune Părinte nevoea noastră ce am răbdat ca la patru

lunĭ, fără încălțăminte și fără cămășĭ puțin nu toată iarna umblând? și zidind caviĭ, cărând pământ și piatră, șI altă fără de măsură muncă având? Iar în zilele Duminicelor și ale Praznicilor, în loc de odihnă, după posmag pe la Monastirĭ umblând, și fără de haine tremurând de frig. Atuncea Părinte pentru marea nevoe și munca cea fără de măsură, de multe orĭ frațiĭ cădeaŭ ca morțĭ, și fără de mâncare adormeaŭ.

Întru una ca aceasta nevoe a noastră se întâmpla de multe orĭ că și din pravila noastră rămânea, și în loc de pravicerniță porunceam atuncĭ numaĭ Miluește-mă Dumnezeule și Crez într-unul Dumnezeŭ să cetească, și să se culce; Numaĭ și atuncea utrenia nu lăsam, ci ceteam după puterea noastră: uneorĭ trei Catizme, și alteorĭ și maĭ mult. Dar în loc de ceasurĭ Paraclisul Prea Sfinteĭ Născătoareĭ de Dumnezeŭ ceteam, alteorĭ lăsam, alteorĭ ceasurile ceteam. Și întru una ca aceasta nevoe fiind, și în datorie am intrat până la douăzeci de leĭ și maĭ mult, de vreme că pentru nevoea noastră am vrut toțĭ să ne răsipim. Și una ca aceasta nevoe a noastră Sfinția ta necunoscând, nicĭ știind, numaĭ părându-ți-să de noĭ, ca, când întru atâta îndestulare și lărgime petrecem, așa prost nevrând a ceti, așa asupra noastră năpădeștĭ și tuturor de noĭ grăeștĭ ca de niște rătăcițĭ de noĭ socotind, și multe cele ce nu să cade către noĭ scriĭ, de care pe urmă va fi. Dar acum Părinte, măcar că și aceeașĭ nevoe avem, că și datoria până acum nu am dat-o, și întru mare strâmtorare ne aflăm, și în lipsa celor trebuincioase, agonisind hrana din munca mâinilor noastre, și aceea nu cumpărând, numaĭ posmag din Monastire aducând, care maĭ vârtos drept Dumnezeŭ, decât drept rucodelia noastră ne hrănește pre noĭ. Și întru altă rea pătimire petrecem, numaĭ cu bun Darul luĭ Dumnezeŭ caviile sfârșind, acoperământ avem, și ne-am adunat la un loc, și cetim pe măsura noastră împreună pravila Bisericească ce să cade nouă a ceti, și fără de mare nevoea noastră nu lăsăm. De vreme ce și acum întâmplându-se cel maĭ greŭ lucru, nu este cu putință ca să nu lăsăm ceva din pravila noastră, că fără de măsură muncă are; Că de multe orĭ câte douăzeci și câte treizeci de oca lemne din pădure de departe aducând pentru rucodelia noastră, și viind în căviile noastre ca niște slăbănogĭ și omorâțĭ, se întâmplă oareșice puțin ca să lăsăm din pravila noastră, și pentru aceasta avem Duhovnic, avem și mila luĭ Dumnezeŭ, care și știe neputința noastră și nevoea.

Dar de mine ce scriĭ Sfinția ta, că mă închiz în cavie, și nimenea nu știe de fac? Să întâmplă rar și aceasta Părinte ca să și nu merg cu frațiĭ la pravilă împreună, dar nu fără de pricină, de vreme că sunt om înlăuntru stricat cu trupul, și de multe orĭ să întâmplă ca nu numaĭ să staŭ, și nicĭ să șez pentru durerea trupească, și pentru alte multe pricinĭ de nevoe. Dar dacă ar fi și pentru lenea mea, atuncĭ și de aceasta nicĭ o stricăciune nu este sufletuluĭ tăŭ. Iată pe de o parte am descoperit ție Părinte de petrecerea noastră cea cu multă nevoe și de pravila noastră. Dar Sfinția ta voe aĭ și putere ce veĭ să facĭ cu noĭ: Dacă ne veĭ scoate pre noĭ din Sfântul Munte, bine, că nu suntem vrednicĭ a ședea aicea întru atâta Sfânt loc împreună cu Sfințiĭ Părințĭ, pentru lenea noastră. Dacă ne veĭ trimite pre noĭ și în matca foculuĭ, și binecuvântat să fie Dumnezeŭ, că pentru lucrurile noastre cele rele, vrednic vom priimi și plată; Numaĭ să știĭ Părinte de aceasta, că nu spre lucrurile noastre, pre care și nu le avem, nicĭ spre rugăciunea noastră, ci numaĭ spre mila luĭ Dumnezeŭ și spre rugăciunele Preа Cuvioșilor Părințĭ, celor ce lăcuesc în Sfânt locul acesta, nădejdea noastră având, nu ne desnădăjduim, măcar și maĭ vârtos și decât toțĭ oameniĭ maĭ păcătoșĭ suntem. Și întru acest chip Părinte ce am scris Sfințieĭ tale întru răspuns de pravila Bisericească și a mea, iarășĭ nu arunc spre tine nicĭ o prihană.

Capul 8
Răspuns pentru Sfântul Grigorie Sinaitul

ŞI DE SFÂNTUL Grigorie Sinaitul, ce scrii către mine grăind: Că m-am întâlnit şi cu Părinţii care cetesc cartea Sfântului Grigorie Sinaitul, dar şi aceştia după obiceiul Sfântului Munte urmează, căci Sfântul Grigorie învaţă calea mântuireĭ după cum l-aŭ luminat Dumnezeŭ, dar nu dă învăţătură ca să nu cetească pravila Bisericeĭ şi altele... Şi îţĭ răspund aşa: Orbul carele nicĭodată nu aŭ văzut pre Soare, măcar şi de la toţĭ de aude de mărirea Soareluĭ şi de lumina luĭ, dar nu să îndulceşte aşa precum acela ce vede cu ochiĭ săĭ strălucirea luminiĭ Soareluĭ. Asemenea şi cel ce nicĭodată nu a gustat miere, măcar că de multe orĭ aude de dulceaţa eĭ, nu aşa însă pricepe pe dulceaţa eĭ precum acela ce cu singur lucru de multe orĭ gustând s-aŭ îndulcit. Asemenea şi Sfinţia ta, nu numaĭ necetind, ci nicĭ vreodată văzând, fără numaĭ auzind, şi aceea rar numaĭ, de cartea Sfântuluĭ Grigorie Sinaituluĭ, şi veĭ grăi de acest Sfânt Grigorie cum învaţă. Auzĭ dar şi ia aminte, ca să poţĭ înţălege puterea cărţiĭ Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul.

Acest purtător de Dumnezeŭ Părinte, pre toată Sfânta Scriptură şi a învăţăturilor Bisericeştiĭ, şi a Sfinţilor Părinţĭ, cu mare băgare de samă şi cu durere ispitind, cu Duhul Sfânt aŭ scris cartea sa pentru aşăzarea şi pentru rândueala pustniceştiĭ vieţĭ, dar nu a Monastireĭ, şi nimic singur de la sine n-aŭ scris, ci toate din Sfânta Scriptură, şi din învăţătura tuturor Sfinţilor celor de demult a adunat, şi precum aceea aŭ învăţat, aşa şi acest Sfânt învaţă şi grăeşte, că, alta este lucrarea pustniceştiĭ vieţĭ, şi alta cea de obşte vieaţă, şi fieştecarele întru care chemat fu, petrecând într-însa se va mântui. Şi precum eŭ ţ-am zis: Că alta este pravila Soborniceştiĭ Bisericĭ, şi alta cea pustnicească. Aşa şi acest Sfânt învaţă, şi aduc mărturie pre Sfântul Marele Varsanufie, cel de demult Sfânt; precum eŭ ţie puţin maĭ sus ţ-am scris în cuvântul de pravila Bisericească. Şi pentru aceasta dacă voeştĭ desăvârşit a cunoaşte învăţătura Sfântuluĭ Grigorie, precum el cu Sfântul Duh de la ceĭ de demult Sfinţĭ Părinţĭ luând învaţă, să ceteştĭ cu mare socoteală şi să iaĭ aminte cu osârdie în ce fel învaţă pre pustniceştiĭ Călugărĭ, şi cum le pune el rânduealǎ şi pravilă, şi altele pre care în de Dumnezeŭ însuflata luĭ carte să scrie, şi atuncea veĭ putea înţălege pre învăţătura Sfântuluĭ. Şi scrie Sfântul Grigorie Sinaitul pre care cărţĭ să cade a ceti călugărul, ca să se învețe cum i să cade luĭ a şedea în chilie. Şi grăeşte: Să ceteştĭ totdeauna de cea fără de grijă, şi de rugăciune, adecă: a Sfântuluĭ Ioan Scăraruluĭ, a Sfântuluĭ Isac Sirul, a Sfântuluĭ Macsim, a Sfântuluĭ Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeŭ, a Uceniculuĭ luĭ Nichita Stitat, a Sfântuluĭ Isihie, şi a Sfântuluĭ Filofteiŭ Sinaituluĭ, şi cele asemenea acestora.

Dar ce grăeştĭ că Sfântul Grigorie nu învaţă ca să nu ceteascǎ Pravila Bisericeĭ? Adevărat aşa este, că precum Sfinţiĭ Părinţĭ la Sfintele a toateĭ lumĭ Soboare, cu Duhul Sfânt aŭ dat Bisericeĭ luĭ Dumnezeŭ o sobornicească pravilă, ca să ceteascǎ în vieţile cele de obşte şi în mireneştĭ Bisericĭ în toată lumea, pentru o împreunare a tuturor pravoslavnicilor creştinĭ. Asemenea şi acest Sfânt urmând Sfinţilor Părinţĭ, multe cu Sfântul Duh aŭ alcătuit luĭ Dumnezeŭ plăcute cântărĭ, pre care le-aŭ

şi priimit Sfânta luĭ Dumnezeŭ Biserică, şi până acum ţiindu-le le cântă, şi în veac le va ţinea. Aŭ alcătuit Sfântul acesta Grigorie, Troişnicile, care în toate Duminicile să cântă după canonul Troicĭniculuĭ, care este: Cade-să cu adevărat a te mări pre tine Dumnezeŭ Cuvântul şi Canonul Cinstiteĭ Crucĭ, şi altele. Dar de vreme că Sfinţiĭ Părinţĭ ceĭ pustniceştĭ nu una, ci în multe felurĭ avea pravila, asemenea şi acest Sfânt dintru ale lor învăţăturĭ luând cu Sfântul Duh aŭ alcătuit cartea sa, şi aŭ pus în ea pustnicilor călugărĭ altă pravilă, dar nu Bisericească. Şi dacă voeştĭ a cunoaşte, să ceteştĭ cartea Sfântuluĭ şi veĭ cunoaşte desăvârşit. Şi aceasta nu împrotiva Sfinteĭ Bisericĭ aŭ făcut, ci dupre cum ceĭ de demult Sfinţĭ Părinţĭ învaţă: Că alta este pravila Bisericească cea Sobornicească, şi alta este acelor ce petrec în pustie monahĭ. Precum eŭ în cuvântul de pravilă Bisericească, cât a fost cu putinţă, ca maĭ pre scurt cuvântul meŭ ţ-am ivit.

Din al acestuiaşĭ răspuns Cap 14, care este pentru folosul cetireĭ cărţilor

AM VOIT ŢIE Părinte de multe lucrurĭ trebuinciose a-ţĭ pomeni, dar maĭ ales decât toate de aceasta te rog, ca să laşĭ în deşarta şi goala aceasta gândire a nu ceti cărţĭ, că vezĭ în ce groapă a pierzăriĭ aĭ căzut, împreună şi cu uceniciĭ tăĭ în urmarea împrotiva Sfinteĭ Bisericĭ; Pentru aceasta una că nu ceteştĭ pre cărţĭ cu băgare de samă. Că eŭ vieaţa voastră o laud, nevoinţele voastre le fericesc, şi mă folosesc de petrecerea voastră; Ci la această nevoinţă a voastră trebueşte şi minte, şi socoteală, ca să nu fie deşartă toată osteneala voastră; ci să fie şi vieaţa voastră şi urmarea toată după urmarea puteriĭ Sfinteĭ credinţe şi a Sfinteĭ Scripturĭ. Că dacă nu va fi după puterea Sfinteĭ Scripturĭ urmarea voastră, atuncĭ nicĭ spre un folos va fi vouă toată munca şi nevoinţa vieţiĭ voastre. Aŭ nu ştiţĭ că urmarea cea dreaptă după puterea Sfinteĭ Scripturĭ cap este? Dar dacă capul va fi tăiat, ce folos de trup? Adecă: Dacă va fi urmare împrotivitoare asupra Sfinteĭ Bisericĭ şi spre puterea Sfinteĭ Scripturĭ, ce folos va fi de multa nevoinţă? Că măcar deşi pre morţĭ va înviea unul ca acesta, nu se va mântui. Pentru aceea Părinte Atanasie, dacă voeştĭ singur să te mântueştĭ, şi ucenicilor tăĭ calea împărătească a poruncilor luĭ Dumnezeŭ, ceea ce duce către împărăţiea cea cerească, a arăta, să te lipeştĭ cu tot sufletul tăŭ către cetirea cărţilor; Aceasta şi ţie şi ucenicilor tăĭ să vă fie neîmprelestit învăţător, şi cu întrebarea celor iscusiţĭ îndreptându-vă pre voĭ la calea mântuireĭ: Că întru alt fel a să mântui cineva nu să poate. Că aşa grăeşte Sfântul Ioan Gură de Aur. Nu se poate a să mântui nimenea, dacă nu des să îndulceşte cu cetirea cea Duhovnicească. Iar Sfântul Vasilie cel mare învaţă să înveţe Stareţul după puterea Sfinteĭ Scripturĭ pre fraţĭ, iar dacă nu, atuncĭ va fi mincinos martur spre Dumnezeŭ, şi fur de cele Sfinte se va socoti.

Şi Marele Anastasie Sinaitul grăeşte: Pentru aceea datorĭ suntem întru toate ce grăim şi facem, a avea arătare din Dumnezească Scriptură, ca nu cumva cu obiceiurile omeneştĭ împrelestindu-ne vom cădea din calea cea dreaptă în prăpastiea perzăriĭ. Şi iarăşĭ zice: Să cade nouă cu frică şi cu dragoste întru Dumnezeeştile Scripturĭ să ne învăţăm, şi să ne rădicăm pe sine şi unul pre altul cu pomenirile Sfintelor Scripturĭ. Şi Sfântul Marele Nicon Mavrioru (de la Muntenegru) scrise aşa: De vreme că nu ispitim cu smerenie şi cu dreaptă minte ziua şi noaptea cu frica luĭ Dumnezeŭ Sfintele Scripturĭ, de tot ne abatem din calea cea dreaptă, şi cu mirenească şi trupească poftă şi urmare, departe suntem de la Dumnezeŭ. Sfântul Ioan Gură de Aur iarăşĭ zice: Pentru aceea multe rugăciunĭ trebue, şi totdeauna învăţătură a Dumnezeeştilor Scripturĭ, ca pre focul relelor patimĭ să-l stângă, şi pre fumul întunecăriĭ lumeştĭ să-l răsipească; Că rugăciunea şi cetirea Sfintelor Scripturĭ foarte ne foloseşte pre noĭ, ca nimic alt, dacă aceasta o facem cu trezvire. Că aceasta este hrana sufletuluĭ, aceasta este împodobirea, aceasta este vieaţa, şi rădicarea minţiĭ şi întărirea, şi spre acest lucru totdeauna să ne nevoim, şi spre acestea să ne sârguim. Asemenea şi toţĭ Sfinţiĭ Părinţĭ ne învaţă pre noĭ rădicându-ne către cetirea cea cu osârdie a cărţilor. Şi să nu zici Părinte că una saŭ două cărţĭ ajunge pentru cetirea către îndreptarea cea sufletească. Că şi albina nu numaĭ dintru una saŭ

din două florĭ, ci din multe floricele dulceaţa adunând, face miere. Aşişderea şi cel ce ceteşte pre cărţile Sfiniţilor Părinţĭ, dintru una să îndreptează pentru Sfânta credinţă a urma drept, din alta de pustnicie, şi din alta de ascultare; şi pre scurt a zice, dintru ale multora Sfinţĭ Părinţĭ învăţăturĭ să îndreptează omul către vieaţa Evangheliei. Şi pentru rugăciunele Sfinţilor acelora ce cu Sfântul Duh aŭ făcut pre cărţĭ, scapă şi de cea împrelestită şi împrotivitoare urmare asupra Sfinteĭ Bisericĭ, şi să îndreptează în calea mântuireĭ, scăpând de multe împletiturĭ şi vicleşugurĭ ale diavoluluĭ cu bun Darul Domnuluĭ nostru Iisus Hristos.

(Notă) De aicĭ înainte închee Cuviosul Paisie răspunsul săŭ ce cuprinde paisprezece capete, cu rugăminte sfătuind pre Monahul Atanasie împreună şi cu uceniciĭ luĭ, a să întoarce dintru împrelestirea în care aŭ căzut).

(Spre ştiinţă): Tot în acel manuscris după care am copiat răspunsul Stareţuluĭ Paisie către Monahul Atanasie, se maĭ află şi alt răspuns al acestuiaşĭ Cuvios Paisie făcut din Monastirea Dragomirna către Ieromonahul Sofronie Stareţul Schituluĭ Robaia, pentru îndreptarea vieţiĭ de obşte. Încă şi un altul tot de acelaşĭ, făcut către Ieromonahul Agaton Stareţul Schituluĭ Voroneĭ, asupra unuĭ Ieromonah Teopemt noŭ hulitor al Sfinteĭ Rugăciunĭ a Domnuluĭ nostru Iisus Hristos).

A acestuiaşĭ
Fericit întru pomenire Părinte al nostru Arhimandrit Paisie Melicicovkiĭ, Egumenul Monastirilor Neamţuluĭ şi Seculuĭ

ALCĂTUIRE despre rugăcinea minţiĭ,

NUMITĂ pe ruseşte „Sytoc“ (Mărturie), scrisă de Stareţul Paisie în vremea când se afla în Monastirea Dragomirna, asupra oarecăruia deşert filosof Monah ce petrecea în Munţĭ Moşenilor din Moldova, nouă hulitor împrotiva Sfinţiteĭ Rugăciunĭ a luĭ Iisus (Traducere din Ruseşte).

Înainte cuvântare a Stareţuluĭ Paisie

AU AJUNS auzul până la mine cel maĭ de pre urmă, cum că oarecarele din monahiceasca chemare îndrăzneşte a huli Dumnezeasca pururea pomenită şi de Dumnezeŭ făcătoarea rugăciune a luĭ Iisus, care sfinţit să lucrează cu mintea în inimă; zidindu-şĭ a sa boală de limbă pe năsipul deşarteĭ înţălepciunĭ, fără de toată mărturiea. Şi ĭĭ întrarmează pre dânşiĭ, îndrăznesc a zice, la aceasta vrăjmaşul, ca cu a sa limbă, ca cu a sa unealtă a prihăni acest prea neprihănit şi Dumnezeesc lucru, şi cu orbirea înţălegeriĭ lor a întuneca acest gândit Soare. Pentru aceasta plângând a lor rea înţălepciune, a acestor ce rătăcesc din pântece şi grăesc minciună (Ps.57.3) [1], şi temându-mă ca nu cineva din ceĭ neîntăriţĭ în cunoştinţă, auzind ale lor băsnuirĭ de cuvinte, să cadă în groapa releĭ hulirĭ asemenea lor, şi a greşi de moarte înaintea luĭ Dumnezeŭ, hulind învăţătura a multora de Dumnezeŭ purtătorĭ Părinţilor noştri, care mărturisesc şi învaţă din această Dumnezeească rugăciune, din luminarea Dumnezeescului Dar, către aceea şi nerăbdând maĭ mult a asculta hulitoarele cuvinte la această prea neprihănită lucrare, şi maĭ ales îndemnat fiind de cererea râvnitorilor aceştiĭ de suflet mântuitoare lucrărĭ, m-am hotărât eŭ, măcar deşi aceasta covârşaşte neputincioasa mea minte şi slabele puterĭ, chemând întru ajutor pe Prea dulcele meŭ Iisus, fără de carele nimenea nu poate nimic să facă, spre răsturnarea mincinoaseĭ cunoştinţe acelor deşerţĭ la minte, şi spre întărirea de Dumnezeŭ aleseĭ turme întru Numele luĭ Hristos adunată întru al nostru lăcaş, a scri puţin ceva despre Dumnezeeasca rugăciune a minţiĭ culegere din învăţăturile Sfinţilor Părinţĭ, pentru tăriea, neclintita şi nestrămutata încredinţare. (Rugăciune):

„Fiind praf şi cenuşă, plec genunchile cele gânditoare ale inimiĭ mele înaintea neapropiateĭ mărime a Dumnezeeştiĭ slaveĭ Tale, şi te rog pre Tine prea dulce Iisuse al meŭ, Unule născut Fiule şi Cuvinte aluĭ Dumnezeŭ, strălucirea Slaveĭ, şi Chipul Ipostasuluĭ Părintesc, luminează-mĭ întunecata mea minte, şi cugetul, şi dărueşte Darul tăŭ ticălosuluĭ meŭ suflet, ca osteneala mea aceasta să slujască spre slava Prea Sfântuluĭ Tăŭ Nume, şi în folosul acelora care voesc, ca prin a minţiĭ şi

[1] *Psalmii*, **57**, 3: "Înstrăinatu-s-au păcătoşii de la naştere, rătăcit-au din pântece, grăit-au minciuni".

Sfinţită lucrare a rugăciuneĭ ceĭ cu mintea în inimă, să se lipească de Tine Dumnezeul nostru, şi pre Tine negrăitul Mărgăritar, neîncetat a te purta în sufletele lor şi în inima lor, şi spre îndreptarea acelora, care după nemărginita lor necunoştinţă

aŭ îndrăznit a huli pre această
Dumnezească lucrare."

Împrotiva hulitorilor Rugăciuneiĭ minţiĭ

Cap 1

Despre aceea că rugăciunea minţiĭ este lucrare a Sfinţilor Părinţĭ celor de demult.

Daŭ să fie în ştire, că această Dumnezească lucrare a Sfinţiteĭ rugăciunĭ a minţiĭ, aŭ fost lucru neîncetat acelor vechĭ de Dumnezeŭ purtătorĭ Părinţĭ aĭ noştri, şi la multe locurĭ pustiĭ şi în Monastirĭ de chinoviĭ ca Soarele aŭ strălucit aceasta între Călugărĭ: În Muntele Sinaiuluĭ, în schitul Eghipetuluĭ, în Muntele Nitrieĭ, în Ierusalim, şi în monastirele cele de prin prejurul Ierusalimuluĭ, şi cuprinzător a zice, întru tot răsăritul, în Constantinopole, în Muntele Atos, şi la multe ostroave cele după marea; şi în vremile cele după urmă, cu Darul luĭ Hristos şi în marea Rusie. Cu această luare aminte a Sfinţiteĭ rugăciunĭ, mulţĭ din Purtătoriĭ de Dumnezeŭ Părinţĭ aĭ noştri, aprinzându-să cu Serafimiceasca văpae a dragosteĭ către Dumnezeŭ, şi după Dumnezeŭ către aproapele, s-aŭ făcut osârdnicĭ păzitorĭ aĭ poruncilor luĭ Dumnezeŭ. Şi curăţindu-şĭ sufletele lor şi inimele de toate prihanele omuluĭ celuĭ vechiŭ, s-aŭ învrednicit a fi vase alese ale Sfântuluĭ Duh, umplându-se de ale luĭ felurite Dumnezeeştĭ darurĭ. Aceştiea s-aŭ arătat în vieaţa lor luminătorĭ şi stâlpĭ de foc pentru toată lumea, şi lucrând nenumărate minunĭ cu lucrul şi cu cuvântul, aŭ adus nenumărată mulţime de suflete omeneştĭ către mântuire. Şi mulţĭ dintr-înşiĭ supuindu-să tainelor şi Dumnezeeştilor însuflărĭ, aŭ scris cărţĭ cu învăţăturile lor despre această Dumnezească rugăciune a minţiĭ, dupre puterea Dumnezeeştiĭ Scripturĭ a vechiuluĭ şi nouluĭ testament, pline de înţălepciunea Sfântuluĭ Duh. Şi aceasta a fost după osebita Pronie a luĭ Dumnezeŭ, ce nu oarecum în vremurile cele maĭ de pre urmă să fie întru uitare. Multe din aceste cărţĭ, cu slobozirea luĭ Dumnezeŭ pentru păcatele noastre, s-aŭ perdut de Sarachinĭ ceĭ ce aŭ supus Împărăţia Grecească, iară oarecarele dupre a luĭ Dumnezeŭ orânduează s-aŭ păzit până în vremurile noastre de acum.

Asupra aceştiĭ pomenite şi Dumnezească lucrare a minţiĭ, şi păzirea raiuluĭ inimeĭ, nimenea nicĭodată din ceĭ drept credincioşĭ n-aŭ îndrăsnit a slobozi hule; Ci totdeauna toţĭ s-aŭ arătat către dânsa cu mare cinste şi cu cea maĭ înaltă cucernicie, ca către un lucru plin de tot folosul Duhovnicesc. Iară stăpânitorul răutăţiĭ şi vrăjmaşul a tot lucrul bun, diavolul, văzând că maĭ mult prin această lucrare a rugăciuniĭ minţiĭ, cinul călugăresc, alergând partea cea maĭ bună şade cu neruptă dragoste la picioarele luĭ Iisus, sporind în săvârşirea Dumnezeeştilor luĭ poruncĭ, şi prin aceasta să face lumină şi luminare a lumiĭ, aŭ început a să topi cu zavistiea şi a întrebuinţa toate meşteşugurile sale, ca să prihănească şi să hulească acest lucru de suflet mântuitor, şi dacă s-ar putea, desăvârşit a-l pierde despre faţa pământuluĭ. Şi precum s-aŭ zis maĭ sus, prin Sarachiniĭ (Turciĭ) ceĭ asemenea luĭ întru toate, aŭ pierdut cărţile, iar în cereasca şi curata această lucrare a grâuluĭ aŭ semănat plevile luĭ cele stricătoare de suflet, ca prin mijlocirea celor fără de judecată a aduce asupra acestuĭ mântuitor lucru hulă, cu aceea, ca singurĭ rânduitoriĭ care să ating de această lucrare, pentru a lor înălţare, în loc de grâŭ să secere spinĭ, şi în loc de mântuire să afle pierzare. Şi cu aceasta încă dieavolul nu s-a îndestulat, ci a aflat în părţile Italieĭ pre şarpele din Calavria, înainte mergătorul luĭ Antihrist, cu mândria întru toate asemenea

dieavolului, pre Ereticul Varlaam, şi sălăşluindu-să într-însul cu toată puterea sa, l-aŭ mişcat pre el a huli pravoslavnica noastră credință precum pentru aceasta cu de-amăruntul să scrie la Troid în sinacsarul a Duminecei a doua săptămână a Sfântului Marelui post.

Între alele aŭ îndrăznit el (Varlaam) felurit şi cu limba şi cu mâna a huli şi a respinge şi Sfințita rugăciune a minții, precum scrie pentru aceasta întru a sa Sfințită carte, în Capul 31, cel dintru Sfinți Părintele nostru Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, a căruia şi cuvintele le pun înainte aici care zice aşa: „Acest ticălos Varlaam mult a hulit şi a scris multe asupra Sfintei rugăciuni şi asupra Dumnezeeştii străluciri cei din Tavor şi a Darului" (Mat.**17**.5) [2]. Neînțălegând şi chear nevrând a înțălege ce însemnează cuvintele „neîncetat vă rugați" (1Tes.**5**.17) [3]. Dar cum va putea înțălege cel cu mintea deşartă, şi cu nălucirele cugetului unit cu cel trufaş? Şi nici aceea ce însemnează cuvintele „Ruga-mă-voiŭ cu Duhul, ruga-mă-voiŭ şi cu mintea" (1Cor.**14**.15) [4]. Nici aceea „Cântând şi strigând întru inemele voastre Domnului" (Col.3.16) [5]; şi cum că „Aŭ trimis Dumnezeŭ pre Duhul Fiului săŭ, adecă Darul, întru inemele noastre strigând Avaa Părintele" (Gal.**4**.6) [6]. Şi „Voesc cinci cuvinte cu mintea mea a zice, decât zece mii de cuvinte în limbă" (1Cor.**14**.19) [7]. Drept aceea el aŭ defăimat şi rugăciunea minții, saŭ mai ales chemarea Domnului, care este mărturisirea lui Petru cel ce aŭ propoveduit zicând „Tu eşti Hristos Fiul lui Dumnezeŭ celui viŭ" (Mat. **16**. 16) [8], şi predania a singur Domnului cel ce zice în Evanghelie „Orice veți cere de la Tatăl întru Numele meŭ, se va da vouă" (Ioan **15**.16) [9]. Şi „Cu Numele meŭ dracii veți scoate, ş.c.l." (Mar.**16**.17) [10]. Şi „Că Numele lui este vieață vecinică. Acestea, zice, s-aŭ scris, ca să credeți că Iisus este Christos Fiul lui Dumnezeŭ, şi crezând vieață să aveți întru Numele lui" (Ioan **20**.31) [11]. Şi chemarea lui Iisus Hristos este dătătoare de Duh Sfânt, că zice „Nimenea nu poate zice Domn pre Iisus, fără numai prin Duhul Sfânt" (1Cor.**12**.3) [12]..Ci însă şi mii altele pentru aceasta s-aŭ zis." (Sfântul Sim.Tes.Cap 31, pag.44).

Ce aŭ reuşit cu a sa începere, începătorul de răutate bălaur, fiul pierzării, de trei ori blestematul, Ereticul Varlaam, pre care, precum am zis, l-aŭ învățat el ca să hulească împrotiva rugăciunei minții cei Sfințite? Aŭ putut el cu a sa hulire ca să întunece lumina acestei gânditoare lucrări, precum el s-a nădăjduit până în sfârşit a o pierde? Nicidecum. Că durerea lui s-aŭ întors la capul lui. Întru acea vreme, Marele luptător şi înainte stătător al blagocestiei, Prea luminatul întru Sfinți Părintele nostru

[2] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **17**, 5: "Vorbind el încă, iată un nor luminos l-a umbrit pe el, şi iată glas din nor zicând: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, în Care am binevoit; pe Acesta ascultați-L»".

[3] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugați-vă neîncetat".

[4] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 15: "Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga şi cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta şi cu mintea".

[5] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 16: " Cuvântul lui Hristos să locuiască întru voi cu bogăție. Învățați-vă şi povățuiți-vă între voi, cu toată înțelepciunea. Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-I, în psalmi, în laude şi în cântări duhovniceşti".

[6] *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 6: "Şi pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte!".

[7] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 19: "Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț şi pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

[8] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **16**, 16: "Răspunzând, Simon Petru a zis: Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu".

[9] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 16: "De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu ştie ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte le-am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute".

[10] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **16**, 17: "Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu, demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi".

[11] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **20**, 31: "Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, şi, crezând, să aveți viață în numele Lui".

[12] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "de aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt".

Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului, carele întru desăvârşită ascultare, şi neîncetată şi Sfântă îndeletnicire a rugăciuneĭ minţiĭ, ca un Soare a strălucit în Sfântul Munte al Atonuluĭ cu dăruirele Sfântuluĭ Duh, încă maĭ înainte de urcarea pe scaunul Arhiepiscopieĭ al aceliĭ Bisericĭ al Tesalonicului, dintru Împărăţia înDumnezeitului Împărat Andronic Paleologul, întru împărătească Cetate în numita mare Biserică a înţălepciuneĭ luĭ Dumnezeŭ, la soborul ce s-aŭ adunat împrotiva sus numitului Varlaam, umplându-se de Duhul luĭ Dumnezeŭ, îmbrăcându-să întru nebiruită putere de sus, gura aceluĭ ce o aŭ deşchis asupra luĭ Dumnezeŭ o aŭ îngrădit, şi până în sfârşit l-aŭ ruşinat, şi toate eresurile luĭ cele ca vreascurile şi toate cuvintele cele hulitoare, cu cuvinte de foc însuflate şi cu scrierele le-aŭ ars şi în cenuşă le-a prefăcut. Şi de toată soborniceasca Biserică a luĭ Dumnezeŭ, acest Varlaam ereticul, şi cu Anchidin, şi cu toţĭ ceĭ de un gând cu dânşiĭ, de treĭ orĭ s-aŭ dat anatemiĭ; Ci şi până astăzĭ de aceeaşĭ Biserică în fiecare an în Duminica Pravoslavieĭ împreună cu alţĭ ereticĭ el să blastemă aşa: Luĭ Varlaam şi luĭ Anchidin, şi următorilor şi moştenitorilor lor, anaftema de treĭ orĭ.

Priviţĭ aicĭ prietenilor ceĭ ce aţĭ îndrăznit a huli rugăciunea minţiĭ, cine aŭ fost hulitorul eĭ cel dintâĭ, aŭ nu Ereticul Varlaam cel de treĭ orĭ dat anaftemeĭ de Biserică? Cel ce are a să blestema în vecĭ? Nu vă împărtăşiţĭ şi voĭ acestĕĭ rele hule a acestuĭ eretic şi acelor de un gând cu dânsul? Nu cumva să cutremură sufletul vostru a cădea asemenea lor blestemuluĭ Bisericeĭ? Şi a fi depărtaţĭ de la Dumnezeŭ? Sculându-vă asupra lucruluĭ Sfânt, şi smintind cu reaua voastră hulire pre sufletele cele neîntărite întru cunoştinţă a aproapeluĭ vostru? Aŭ doară nu vă înspăimântaţĭ de înfricoşata îngrozire cea din Evanghelie? (Mat.**16**.6) [13]. Aŭ doară nu vă temeţĭ după cuvântul Apostoluluĭ „Că înfricoşat este a cădea în mâinele Dumnezeuluĭ celuĭ viŭ“ (Evr.**10**.31) [14], căzând sub vremelnica şi vecĭnica pedeapsă pentru aceasta, fiindcă nu vă pocăiţĭ? Ce pricină cu bun chip aţĭ aflat voĭ, a huli acest prea neprihănit şi fericit lucru? Desăvârşit nu mă dumeresc. Chemarea Numeluĭ luĭ Iisus Hristos gândiţĭ voĭ că este nefolositoare? Ci şi a ne mântui prin altceva cu neputinţă este, fără numaĭ întru Numele Domnuluĭ nostru Iisus Hristos. Mintea omenească prin care să lucrează rugăciunea este prihănită? Aceasta este cu neputinţă. Fiindcă Dumnezeŭ aŭ zidit pre om după chipul săŭ şi asemănarea. Iar chipul luĭ Dumnezeŭ şi asemănare este sufletul omuluĭ, care după zidirea luĭ Dumnezeŭ este curat şi neprihănit. Aşa şi mintea fiind stăpânitoarea simţireĭ sufletuluĭ, precum în trup este vederea, asemenea este neprihănită. Aŭ doară inima, pre care ca pre un jertfelnic, mintea sfinţit lucrează luĭ Dumnezeŭ tainic. Sfânta rugăciune, pricinueşte hule? Nicĭdecum. Fiind zidirea luĭ Dumnezeŭ, precum şi tot trupul, şi este prea frumoasă. Iar dacă chemarea luĭ Iisus este mântuitoare, şi dacă mintea şi inima omuluĭ sunt lucrul mâinelor luĭ Dumnezeŭ: Atuncĭ ce prihană va fi omuluĭ a înălţa din adâncul inimeĭ cu mintea rugăciunea către prea dulcele Iisus, şi a cere de la Dânsul milă?

Aŭ doară pentru aceea voĭ huliţĭ şi lepădaţĭ rugăciunea minţiĭ, căcĭ gândiţĭ voĭ că Dumnezeŭ nu aude pre cea tainică în inimă săvârşită rugăciune, ci numaĭ pre aceea aude care să face cu gura? Aceasta este hulă asupra luĭ Dumnezeŭ, fiindcă Dumnezeŭ e cunoscător de inimĭ, şi cu de-amăruntul ştie toate cele maĭ supţirĭ cugete ale inimiĭ, chear şi pre cele viitoare le ştie ca un Dumnezeŭ şi atoate văzător. Şi singur El cere pre cea curată şi neprihănită jertfă, anume: tainica rugăciune trimisă din adâncul inimeĭ, poruncind „Iar tu când te rogĭ, intră în cămara ta, şi încue uşa ta, şi roagă-te Părinteluĭ tăŭ în taină, şi Părintele tăŭ cel ce vede întru ascuns, îţĭ va da ţie la arătare“ (Mat.**6**.6) [15].

[13] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **16**, 6: "Iar Iisus le-a zis: Luaţi aminte şi feriţi-vă de aluatul fariseilor şi al saducheilor".
[14] *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 31: "Înfricoşător lucru este să cădem în mâinile Dumnezeului celui viu".
[15] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 6: "Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta şi, închizând uşa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie".

Iar Gura luĭ Hristos luminătorul şi dascălul a toată lumea, Sfântul Ioan Gură de Aur zic, în voroava a nouăsprezecea Evangheliei de la Mateiŭ, cu cea de Dumnezeŭ dată a Sfântuluĭ Duh înţălepciune, cuvintele acestea le atârnă, nu către rugăciunele care le zicem noĭ cu gura şi cu limba numaĭ, ci către acea tainică şi fără de glas din adâncul inimiĭ trimisă rugăciune, pre care el ne învaţă a o săvârşi nu cu mişcările trupuluĭ, nicĭ cu strigările glasuluĭ, ci cu osârdnica voinţă, cu toată linişte, cu înfrângerea cugetelor, cu lacrămile cele dinlăuntru, cu durerea sufletuluĭ şi cu închiderea uşilor celor gânditoare. Şi aduce întru mărturie pentru această Dumnezeească rugăciune din Dumnezeasca Scriptură, pre de Dumnezeŭ văzătorul Moisi, pre Sfânta Ana şi pre Dreptul Avel, zicând: „Pătimaşiĭ cu sufletul? nu poţĭ şi a nu striga. Pentru că a te ruga şi a cere, precum am zis, este osebit unuia celuĭ bolnav. Şi Moisi pătimind aşa, s-aŭ rugat, şi durerea luĭ s-aŭ auzit, pentru care şi Dumnezeŭ aŭ zis către dânsul „Ce strigĭ către mine?" (Eş.**14**.15) [16]. Şi Ana, iarăşĭ, făcând tot ce aŭ voit, iar glasul eĭ nu să auzea, pentru că inima eĭ striga (1Imp.**1**.15) [17]. Aŭ nu şi tăcând Avel, după sfârşit (moarte) să ruga? Sângele luĭ sloboza glas, maĭ covârşitor decât glasul trâmbiţeĭ. Suspină şi tu ca şi Sfântul Moisi, eŭ nu te opresc. Rumpe, precum a poruncit Proorocul, inima ta, iar nu hainele. Dintru adâncurĭ cheamă pre Dumnezeŭ „Dintru adâncurĭ zice, am strigat către tine Doamne" (Ps.**129**.1) [18], jos, în inimă, strigă cu glasul; Fă rugăciunea ta în taină". Şi iarăşĭ maĭ jos: Fiindcă nu oamenilor te rogĭ, ci luĭ Dumnezeŭ cel atoatevăzător, care aude maĭ înainte de glas, şi cel ce cunoaşte cugetele cele nefăcute, Dacă aşa te rogĭ, veĭ primi mare plată, „Tatăl tăŭ, zice, cel ce vede întru ascuns, va da ţie la arătare" (Mat.**6**.6) [19]. Şi maĭ jos: Fiindcă el (Dumnezeŭ) este nevăzut, voeşte ca şi rugăciunea asemenea să fie făcută.

Vedeţĭ prietenilor! că după mărturia nebiruituluĭ stâlp al buneĭ credinţe, este alta – afară de cea zisă cu gura –, tainică, nevăzută, fără de glas, din adâncul inimiĭ înălţată către Domnul rugăciune, pre care ca pre o jertfă curată o primeşte Domnul întru miros de bună mireazmă Duhovnicească. Să bucură de dânsa şi să veseleşte, văzând că mintea care trebue a o afierosi luĭ Dumnezeŭ, să uneşte cu el prin rugăciune. Pentru ce spre această rugăciune, mărturisită de Gura luĭ Hristos zic de Sfântul Ioan Gură de Aur, vă într-armaţĭ limba voastră cu hulă, hulind şi răŭ cuvântând, suduind, lepădându-o, şi întorcându-vă ca de un lucru oarecare spurcat?Şi cutremur mă cuprinde pre mine, din pricina începeriĭ voastre ceĭ necuvântătoare. Ci şi încă căutând pricinele voastre, vă întreb pre voĭ: Aŭ pentru aceasta hulițĭ această mântuitoare rugăciune, că oarecine din lucrătoriĭ aceştiĭ rugăciunĭ ş-aŭ eşit din minte, orĭ aŭ priimit oarecare înşălare în loc de adevăr, orĭ aŭ pătimit oarecare vătămare sufletească, şi pentru aceea vi s-aŭ părut vouă, cum că rugăciunea minţiĭ aŭ fost pricină de o asemenea vătămare? Ci nu, nu, cu singur lucrul cu totul nu este aşa! Sfânta rugăciune a minţiĭ, în puterea scrierilor de Dumnezeŭ Purtătorilor Părinţĭ, cu Darul luĭ Dumnezeŭ lucrându-se, curăţă pre om de toate patimile, îl porneşte cu osârdie spre paza poruncilor luĭ Dumnezeŭ, şi este păzit de toate săgeţile şi înşălăciunele vrăjmaşuluĭ nevătămat. Dacă cineva va îndrăzni la această rugăciune cu rânduească de sineşĭ, şi nu după învăţătura Sfinţilor Părinţĭ, fără întrebarea şi sfatul celor iscusiţĭ şi fiind îngâmfat, pătimaş şi neputincios, şi trăeşte fără ascultare şi supunere, şi către aceea caută vieaţă pustnicească fără de alta, care, pentru a sa încăpăţânare nu este vrednic a vedea nicĭ urma eĭ: Unul ca acela cu adevărat şi eŭ întăresc, lesne va cădea întru toate mrejile şi înşălăciunele

[16] *Ieşirea*, **14**, 15: "Moise însă a zis către popor: «Nu vă temeţi! Staţi şi veţi vedea minunea cea de la Domnul, pe care vă va face-o El astăzi, căci pe Egiptenii pe care îi vedeţi astăzi nu-i veţi mai vedea niciodată".

[17] *Cartea întâi a Regilor*, **1**, 15: "Răspunzând însă Ana, a zis: «Nu, domnul meu! Eu sunt o femeie cu inima întristată; nici vin, nici sicheră n-am băut, ci îmi dezvălui sufletul meu înaintea Domnului»".

[18] *Psalmii*, **129**, 1: "Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne! Doamne, auzi glasul meu!" În mss. trimiterea se făcea la *Ps*. **128**, modificată de noi, în funcţie de ediţia *Bibliei* folosită în note.

[19] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 6: "Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta şi, închizând uşa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie".

diavoluluĭ. Şi ce? Rugăciunea este pricină de a luĭ înşălăciune? Nu, nicĭdecum. Iar dacă voĭ prihăniţĭ pentru aceasta rugăciunea cea gânditoare, las ca să fie pentru voĭ prihănit şi cuţitul, care dacă s-ar fi întâmplat miculuĭ prunc, jucându-să, din pricina necunoştinţeĭ luĭ a să junghia pre sineşĭ cu dânsul: Asemenea trebuie a opri şi ostaşilor întrebuinţarea săbiilor ostăşăştĭ, care eĭ le priimesc împrotiva vrăjmaşilor, dacă s-ar fi întâmplat oarecăruia nebun ostaş a să junghia pre sine cu a luĭ sabie. Dar precum cuţitul şi sabia nu sunt pricină de nicĭ o prihană, ci numaĭ vădesc nebunia celor ce s-aŭ junghiat pre sineşĭ cu dânsele: Aşa şi sabia cea Duhovnicească, zic Sfinţita rugăciune a minţiĭ, nevinovată este de nicĭ o prihană; Ci singură începerea de sineşĭ a fi pricină drăceştilor înşălăciunĭ, precum şi a tot felul de vătămare sufletească.

Dar încă ca cum nedumerindu-mă până acum, vă întreb pre voĭ: Care sunt pricinele cele de căpetenie a bolireĭ voastre de limbă? Decĭ pricinele acestea sunt următoarele: 1) Nu după poruncile luĭ Dumnezeŭ, adecă, nu cu ispitire este cetirea voastră a Sfintelor scripturĭ; 2) Necredinţa către învăţătura Sfinţilor Părinţilor noştrĭ, care învaţă pentru această rugăciune a minţiĭ, de Dumnezeŭ dată lor înţălepciunea Duhuluĭ, în puterea Sfintelor Scripturĭ; şi a 3) în sfârşit, a voastră întunecată învăţătură: Voĭ poate, orĭ nicĭodată nu aţĭ auzit nicĭ aţĭ văzut scrierile de Dumnezeŭ Purtărorilor Părinţilor noştrĭ, orĭ dacă nu este aceasta, atuncĭ puterea de Dumnezeŭ înţăleptitelor cuvinte ale lor, noĭ nicĭdecum nu o să înţălegeţĭ: Iată pricina cea de căpetenie, şi a voastră rea înţălepţie.

Dacă voĭ cu frica luĭ Dumnezeŭ, şi cu tare luare aminte şi cu neclătită credinţă şi cu ispitire iubitoare de osteneală şi cu smerită înţălepciune aţĭ fi cetit cărţile Părinţilor, cele maĭ mult cuviincioase spre cetire numaĭ Călugărilor, cele ce cuprind într-însele toate cunoştinţele Evangheliceştiĭ vieţuirĭ, zic cărţile Părnteştĭ care sunt trebuincioase Călugărilor pentru folosul sufletuluĭ, şi pentru îndreptarea şi agonisala cea adevărată, sânătoasă, neînşălătoare, smerită şi înţăleaptă cunoştinţă, precum este trebuincioasă răsuflarea spre alcătuirea vieţiĭ ceĭ trupeştĭ: dacă voĭ aţĭ fi cetit cărţile acestea, atuncĭ nicĭodată nu v-ar fi slobozit Dumnezeŭ pre voĭ a cădea în aşa groapă a releĭ hulirĭ. Ci maĭ mult prin această lucrare El va fi aprins cu al Săŭ Dumnezeesc Dar întru negrăita Sa dragoste; Aşa că şi voĭ ca Apostolul aţĭ fi strigat „Cine ne va despărţi de dragostea luĭ Hristos?“ (Rom.**8**.35) [20]: Întru care vor fi învrednicit a ajunge cu lucrarea, această gânditoare rugăciune. Şi voĭ nu numaĭ nu aţĭ fi hulit, ci şi sufletele voastre cu osârdie le-aţĭ fi pus pentru dânsa, simţind de la această luare aminte a minţiĭ, cu singur lucrul şi cu iscusul negrăitul folos al sufletelor voastre. Însă precum voĭ cărţile Prea Cuvioşilor Părinţilor noştri cu neclătită credinţă nu le cetiţĭ, orĭ şi cetindu-le nu le credeţĭ, precum arată rodurile hulireĭ voastre, orĭ cu totul a le ceti le-aţĭ lepădat, pentru aceea aţĭ şi căzut întru această înţălegere protivnică luĭ Dumnezeŭ, ca cum nicĭodată nu aţĭ auzit creştineştile scrierĭ, aşa voĭ hulițĭ şi lepădaţĭ această Sfinţită Rugăciune, mărturisită, după lămurirea Sfinţilor Părinţĭ celor de Dumnezeŭ înţălepţiţĭ, de toată Dumnezeasca Scriptură.

Decĭ ca să vă izbăviţĭ, şi voĭ şi toţĭ ceĭ ce să îndoesc de aceasta, de aşa vătămare de suflet, nu găsesc altă doftorie maĭ priincioasă, afară de aceea, că mă voiŭ stărui pre cât îmĭ va ajuta mie Domnul şi va grăbi cu al Săŭ Dar, a arăta că de Dumnezeŭ Purtătoriĭ Părinţiĭ noştrĭ luminaţĭ cu Dumnezeescul Dar, întăresc zidirea învăţătureĭ lor de suflet folositoare despre aceasta întru tot Sfinţită rugăciune cu taină lucrându-se de minte în inimă, pe neclătita piatră a Sfintelor Scripturĭ. Iar voĭ văzând singurĭ arătat şi seninat, prin ajutorirea cu taină a Daruluĭ luĭ Dumnezeŭ ce se va atinge de sufletele voastre, adevărata învăţătură a Sfinţilor Părinţĭ, şi vindecându-vă de această a voastră neputinţă, să aduceţĭ luĭ Dumnezeŭ pentru a voastră alunecare pocăinţă din inimă, şi vă veţĭ învrednici de Dumnezeasca lumină, desăvârşit ertăriĭ pentru greşala voastră.

[20] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 35: "Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos" Necazul sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?"

Cap 2

De unde această Dumnezească rugăciune a minții își are începutul? Și care mărturie de Dumnezeŭ Purtătorii Părinții noștrĭ aduc pentru aceasta din Sfânta Scriptură?

Maĭ înainte de a arăta de unde această Dumnezească rugăciune își are începutul dintăĭ, trebue a pune înainte spre înștiințare următoarele: Las să fie în știre, că după scripturile Sfinților și de Dumnezeŭ Purtătorilor Părinților noștrĭ, sunt două rugăciunĭ a mințiĭ: Una a noilor începătorĭ, care să cuvine lucrăriĭ, iar ceilaltă acelor desăvârșiți, care să cuvine priviriĭ; Aceea este începutul, iar aceasta sfârșitul, pentru că lucrarea este suire a priviriĭ. Trebue a ști că după Sfântul Grigorie Sinaitul sunt opt vedeniĭ, pre care numărându-le zice așa (Vezi cap. 130). *

Puind aceasta înainte vă înștiințăz, după măsura cea neputincioasă a cunoștințiĭ mele în ce putere a înțălege lucrarea și privirea. Las să fie în știre (zic către ceĭ asemenea mie prea proștĭ), că toată nevoința călugărească care cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ s-ar fi îndemnat oarecine: la dragostea către Dumnezeŭ și aproapele, la blândeță, smerenie, răbdare, și la toate celelalte Dumnezeeștĭ și Sfinte Părinteștĭ poruncĭ, la cea desăvârșit după Dumnezeŭ supunere și cu trupul și cu sufletul, la post, privighere, lacrămĭ, metaniĭ, și alte chinuirĭ ale trupuluĭ, la atot osârdnica săvârșire a praveliĭ ceĭ din Biserică și chilie, la îndeletnicirea rugăciuneĭ cu taină în minte, la plâns și cugetare pentru moarte: Toate aceste nevoințe, până când mintea să ocârmuește de singura stăpânire de sine, cu încredințare să numește lucrare, iară nicĭdecum privire.

Iar dacă așa nevoință a rugăciuniĭ mințiĭ deși s-aŭ numit oareunde în scrierile Sfinților Părinți privire, aceasta numaĭ după obicĭnuita vorbă, pentru că mintea ca ochiŭ sufletesc să numește privire. Iară când, și cine cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, și cu nevoința cea maĭ de sus zisă, iar maĭ mult decât toate cu adâncă smerenie își va curăți sufletul săŭ și inima de toată spurcăciunea patimilor trupeștĭ și sufleteștĭ, atuncea Darul luĭ Dumnezeŭ maica cea de obște a tuturor, luând pre mintea cea de Dânsul curățită ca pre un prunc mic de mână ducându-l, îl sue ca pre niște trepte în sus zisele Duhovniceștile vedeniĭ, descoprindu-ĭ luĭ după măsura curățăniеĭ luĭ negrăitele și neajunsele de minte Dumnezeeștĭ taine. Și aceasta întru adevăr să numește adevărată Duhovnicească privire care și este privitoare, orĭ după Sfântul Isaac, rugăciunea cea curată, dintru care este înspăimântare și privire. Iar a intra întru acestea vedeniĭ, nimenea nu poate cu de sineși stăpânitoarea sa voință și nevoință, dacă nu-l va cerceta pre el Dumnezeŭ, și cu Darul Săŭ să-l povățuească în ele. Însă dacă cineva fără de lumina Daruluĭ va îndrăsni a să sui întru așa vedeniĭ, acela să știe, după Sfântul Grigorie Sinaitul (Cap 130), că își închipuește nălucire iar nu privire, nălucind și nălucindu-să cu duh nălucitor. Așa este socoteala pentru lucrătoarea și privitoarea rugăciune. Iar acum vremea este a arăta, de unde Dumnezeasca această rugăciune a mințiĭ își are al săŭ început.

În știre să fie, că, după nemincinoasa mărturie a de Dumnezeŭ înțăleptituluĭ, Prea Cuviosul și de Dumnezeŭ Purtătorul Părintele nostru Nil. Pustnicul Sinaiuluĭ, încă în Raiŭ de singur Dumnezeŭ s-aŭ dat omuluĭ celuĭ întâĭ zidit Dumnezeasca rugăciune a mințiĭ, cuviincioasă celor desăvârșiți. Sfântul Nil Sinaitul, celor ce să roagă cu osârdie, spre a păzi cu bărbăție rodul rugăciuneĭ ca să nu fie deșartă osteneala lor, le zice așa: (Vezĭ Cap 49) Lămurind aceste cuvinte luminătorul Rusieĭ Prea Cuviosul Părintele nostru Nil Pustnicul de la Sorsca, cel ce aŭ strălucit ca un Soare în Marea Rusie cu lucrarea rugăciuneĭ mințiĭ, după cum aceasta se arată în de Dumnezeŭ înțăleptita sa carte, zice așa: Acest Sfânt (Nil Sinaitul) aŭ adus-o aceasta din vechime, adecă „a lucra și a păzi" (Fac.2.3) [21], pentru că scriptura

* În original sunt de față mărturiile; Iar noĭ pentru scurtime, cităm capul și pag. mărturiilor aduse din *Filocalie*.

[21] *Facerea*, 2, 3: "Și a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o, pentru că într-însă S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut și le-a pus în rânduială".

zice, că, Dumnezeŭ făcând pre Adam l-aŭ sălăşluit pre el în Raiŭ a lucra şi a păzi Raiul. Şi aicĭ Sfântul Nil Sinaitul lucrul Raiuluĭ îl numeşte pre Rugăciune, iară paza, ferirea despre cugetele cele rele după rugăciune. Asemenea şi Prea Cuviosul Dorofteiŭ zice, că, omul cel întâiŭ zidit, sălăşluit de Dumnezeŭ în Raiŭ, a petrecut întru rugăciune, cum scrie pentru aceasta întru întâia sa învăţătură."

Din aceste mărturiĭ arătat este că, Dumnezeŭ zidind pre om după chipul Săŭ şi asemănare, l-aŭ băgat pre el în Raiul dulceţiĭ, a lucra sadurĭ nemuritoare, adecă cugete Dumnezeeştĭ, curate, înalte şi desăvârşite, după Sfântul Grigorie Teologul. Şi aceasta nu este alt nimic, fără numaĭ că el ca cel curat şi cu sufletul şi cu inima, aŭ petrecut în cea privitoare a Daruluĭ rugăciune, cu singură mintea Sfinţit lucrându-o, adecă în dulcea privire a luĭ Dumnezeŭ, şi cu bărbăţie ca pre lumina ochiuluĭ o aŭ păzit, ca lucrul Raiuluĭ, şi aceasta (rugăciunea) nicĭodată în suflet şi în inimă să nu să împuţineze. Pentru aceasta, mare este slava Sfinteĭ şi Dumnezeeştiĭ rugăciunĭ a minţiĭ! A căruia margene şi vârful, adecă începutul şi săvârşirea, sunt date de Dumnezeŭ omuluĭ în Raiŭ, de acolo îşi are ea pre al săŭ început. Dar fără de asemănare maĭ mare a agonisit slavă, când cea maĭ Sfântă decât toţĭ Sfinţiĭ, maĭ cinstită decât Heruvimiĭ, şi maĭ slăvită fără de asemănare decât Serafimiĭ; Prea Sfânta Fecioara de Dumnezeŭ Născătoarea petrecând în Sfânta Sfinţilor, prin rugăciunea minţiĭ s-aŭ suit la margenea înălţimeĭ a vedereĭ de Dumnezeŭ, şi s-aŭ învrednicit a fi sălaş desfătat, al celuĭ neîncăput de toată făptura, sălăşluindu-să într-însa Ipostatnic Cuvântul luĭ Dumnezeŭ, şi dintr-însa pentru mântuirea omenească fără de sămânţă s-aŭ născut; Precum pentru aceasta mărturiseşte nebiruitul stâlp al drepteĭ credinţe, cel dintru Sfinţĭ Părintele nostru Grigorie Palama Arhiepiscopul Tesaloniculuĭ, în cuvântul cel de la intrarea în Biserică a Prea Sfânteĭ Stăpâneĭ noastre pururea Fecioareĭ Maria, el zice că Prea Sfânta Fecioara de Dumnezeŭ Născătoarea petrecând în Sfânta Sfintelor, şi înţălegând desăvârşit din Sfânta Scriptură, pre care o cetea în toată Sâmbăta, pentru perzarea neamuluĭ omenesc cea prin neascultare, şi umplându-se pentru dânsul de mare jale, aŭ priimit de la Dumnezeŭ rugăciunea minţiĭ pentru grabnica miluire şi mântuire a neamuluĭ omenesc. Arăt aicĭ singure cuvintele Sfântuluĭ Grigorie, vrednice de cunoştinţă Îngerească, puţine din cele multe;

„Această Dumnezeească Pruncă Fecioară, auzind şi văzând, aŭ priimit împreună durere pentru neamul omenesc, şi aŭ căutat cum ar afla tămăduire şi vindecare potrivit aceştiĭ pătimirĭ. Şi îndată ea a aflat a să întoarce cu toată mintea către Dumnezeŭ, priimind pentru noĭ această rugăciune, ca să îndemne pre cel neîndemnat, şi maĭ curând să-l plece spre noĭ, ca singur El să strice din mijloc blestemul, aşăzând foc şi arzând păşunea sufletuluĭ, să lege către sine pre zidire, vindecând pre cea neputincioasă. Cu aşa chip Fecioara cea cu Dar dăruită privind pentru sine ce este maĭ priincios şi maĭ osebitor în toată firea, aŭ aşăzat rugăciunea minţiĭ ca o minunată şi maĭ prea slăvită şi maĭ bună decât tot cuvântul. Decĭ căutând maĭ cu meşteşugire şi maĭ deosebit a vorbi către Dumnezeŭ, Ea a venit către Dânsul, singură Hirotonisită, orĭ maĭ bine a zice de Dumnezeŭ aleasă rugătoare". Şi maĭ jos: „Şi nevăzând nimic maĭ bun din cele ce sunt în fiinţă decât rugăciunea pentru om, să întinde cu sârguinţă tare către dânsa, şi din nou o face cea maĭ mare şi desăvârşită, şi află, şi lucrează, şi cu cea următoare după aceasta, arată lucrarea, ca cea maĭ înaltă suire către privire. Iar privirea cu atât maĭ mare este înaintea celor zise maĭ sus, pre cât adevărul este maĭ sus decât nălucirea. Decĭ adunându-vă toţĭ întru sinevă, şi curăţându-vă mintea, auziţĭ de aceea mărirele taineĭ: Eŭ voesc a zice cuvânt, ce va folosi toată adunarea cea numită cu Numele luĭ Hristos, însă maĭ ales care să atârnă de ceĭ ce s-aŭ lepădat de lume; Şi cel ce aŭ gustat, pentru lepădare, oarecare din acele bunătăţĭ, care şi îl aşază cu Îngeriĭ, şi-şĭ agoniseşte vieţuirea în Cerurĭ, acela să dorească a urma după puterea sa celeĭ dintăĭ şi singure ce din pruncie s-aŭ lepădat pentru pacea lumiĭ, Pururea Fecioareĭ Mireseĭ". Şi maĭ jos: „Aşadar căutând ce este maĭ de nevoe rugătorilor pentru vorbire, maĭ înainte de a veni rugăciunea, Fecioara află Sfânta linişte, liniştea minţiĭ, depărtarea de lume, uitarea celor de jos, şi înţălegerea celor tainice şi înalte, punere înainte spre cele maĭ bune: Această lucrare, este după adevăr suire către privirea celuĭ ce este,

ori mai bine a zice către vederea de Dumnezeu, și este ca o scurtă arătare pentru sufletul ce aŭ agonisit-o luiși ca o adevărată lucrare. Toată altă faptă bună este ca o doftorie, schimbătoare pentru sufleteștile neputințe și înrădăcinate prin urăciunea viclenilor patimi; Iar vederea de Dumnezeu este roada sufletului celui sânătos, ca oarecare sfârșit săvârșit și chip al lucrărilor de Dumnezeu. Și pentru aceasta omul Dumnezeu să face, nu cu cuvântul, ori cu socotitoare potrivire cu privire la toate cele văzute de jos pământești și omenești: Ci cu petrecerea în liniște, pentru că prin aceasta noi ne rumpem și ne ducem de la cele de jos, și ne suim către Dumnezeu. Deci răbdând cu rugăciunea și cu cererile ziua și noaptea în foișorul viețuirei cei de liniște, noi ne apropiem oarecum către această neapropiată și fericită Fire. Cei ce rabdă cu chipul acesta, și cei ce s-aŭ curățat inimele cu Sfințita liniște și le-aŭ prefăcut negrăit Aceluia care este mai presus de simțire și de minte Sfânt, vede pre Dumnezeu întru sineși ca în oglindă. Și așa liniștea este grabnică și scurtă ducere de mână, ca cea reușitoare și care unește cu Dumnezeu, mai ales pentru cei ce o țin pre dânsa deplin. Iar Fecioara care din mici unghii (tânără vrâstă) așa să zic, aŭ petrecut într-însa, ca ceea ce s-aŭ liniștit mai presus de fire din singură prunceasca vrâstă, pentru aceea Ea singură din toți și aŭ născut neispitită de bărbat, pre Dumnezeu – Omul Cuvântul."

Și mai jos: „Pentru aceea și Prea Curata lepădându-se de singură petrecerea vieții, așa zicând, mutându-se de la prieteni și fugind de cele pricinuitoare de vieață, ș-aŭ ales de nimeni nevăzută și nechinoviarhă, petrecând întru cele neintrate: Aici s-aŭ deslegat de toată legătura cea materialnică, și aŭ scuturat toată unirea și dragostea cea către toți, și aŭ întrecut toată pogorârea către trup; Ea aŭ adunat toată mintea întru una cu dânsa întoarcere și petrecere și luoare aminte întru neîncetata Dumnezeasca rugăciune. Și cu dânsa fiind singură întru sine, s-aŭ făcut mai presus de turburarea cea cu multe cugete și chipuri, și cuprinzător, de tot chipul și lucrul. Aceasta aŭ săvârșit nouă și negrăită cale la Cer, care este, să zic așa, gânditoarea tăcere. Și către aceasta lipindu-să și luând aminte cineva cu mintea, sboară mai presus de toate zidirele și fãpturile, și mai bine foarte decât Moisi, vede slava lui Dumnezeu și privește Dumnezeescul Dar, nesupuindu-se nicidecum puterii simțirelor această bucurelnică și Sfântă privire a nespurcatelor suflete și minți: Cărora împărtășindu-să, Ea, după Dumnezeeștii Scriitori de cântări, este luminat Nor de apă vie, și geana zilei cei gânditoare, și Căruța Cuvântului cea în chip de foc". *(Sfântul Grigorie Palama).*

Din aceste cuvinte ale Dumnezeescului Grigorie Palama, cel ce are minte, poate a înțălege mai luminos decât Soarele, că Prea Sfânta Fecioara Născătoarea de Dumnezeu, petrecând în Sfânta Sfintelor, cu rugăciunea minții s-aŭ suit la margenea înălțimei vederei de Dumnezeu; Și cu lepădarea de lume pentru pace, cu Sfânta liniște a minții, cu gânditoarea tăcere, cu adunarea minții întru neîncetata Dumnezeasca rugăciune și luarea aminte, și cu suirea prin lucrare la vederea de Dumnezeu, a dat singură prin sine Dumnezeescului și Călugărescului cin, chip al viețuirei cei cu luare aminte după omul cel dinlăuntru: Ca Monahii cei ce s-aŭ lepădat de lume privind la Dânsa, cu osârdie să se sârguească pre cât le este puterea, cu rugăciunele Ei, a fi următori Aceștia întru cele mai sus zise Călugărești ostenele și sudori. Și cine poate după vrednicie a lăuda Dumnezeasca rugăcine a minții, lucrătoarea căria, spre folosul și chip al sporirei Monahilor, povățuindu-se cu lucrarea Sfântului Duh, precum s-aŭ zis, aŭ fost singură Maica lui Dumnezeŭ?

Dar spre întărirea și neclătita încredințare pentru cei ce se îndoesc de Dânsa, ca pentru un lucru nemărturisit și neîncredințat, vremea este a arăta, ce mărturii de Dumnezeu Purtătorii Părinții noștri, cei ce aŭ scris din luminarea Dumnezeescului Dar, aduc pentru dânsa din Sfânta Scriptură.:

Dumnezeasca rugăciune a minții are neclătita temelie în cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: „Iară tu când te rogi, intră în cămara ta, și încuie ușa ta, și roagă-te Părintelui tău care este în taină, și Părintele tău cel ce vede întru ascuns va da ție la arătare" (Mat.6.6) [22]. Pentru aceste cuvinte,

[22] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 6: "Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răspunde ție".

precum s-aŭ zis în Capul 1, luminătorul a toată lumea, Sfântul Ioan Gură de Aur, cu înțălepciunea cea dată luĭ de Dumnezeŭ, lămureşte privitor la aceasta fără de glas şi tainică din adâncul inimeĭ trimisă rugăciune, aducând spre mărturie din Sfânta Scriptură pre Văzătorul de Dumnezeŭ Moisi, pre Sfânta Ana Maica luĭ Samuil Proroculuĭ şi pre Dreptul Avel şi sângele luĭ ce striga din pământ, că eĭ întru rugăciunele lor n-aŭ slobozit nicĭ un glas, şi aŭ fost auzițĭ de Dumnezeŭ. Acest mare învățător a toată lumea, Gura luĭ Hristos Sfântul Ioan Gură de Aur, încă şi deosebĭ aŭ aşăzat întru trei cuvinte, învățătură pentru această Dumnezeească rugăciune a mințiĭ, * precum scrie pentru acesta nemincinosul martor – Fericitul Simeon Arhiepiscopul Tesaloniculuĭ – în cartea sa, Cap 294, pre care Sfânta a toată lumea Soborniceasca Biserică o are întru mare cinste, ca un stâlp şi întărire a adevăruluĭ.

Stâlpul cel de foc şi Gura cea de foc a Sfântuluĭ Duh, ochiul Bisericeĭ, zic, Sfântul Vasilie cel Mare, lămurind zicerea Sfinteĭ Scripturĭ „Bine voiŭ cuvânta pre Domnul în toată vremea, pururea lauda luĭ în gura mea" (Ps.**33**.1) [23] frumos învață pentru gura mințiĭ şi lucrarea mințiĭ, aducând mărturie din Sfânta Scriptură; ale căruia şi singure cuvintele pline de Dumnezeească înțălepciune, le pun înainte următoarele: „Pururea lauda luĭ în gura mea": „Să pare că Prorocul zice cele cu neputință: Cum poate fi lauda luĭ Dumnezeŭ în gurele oamenilor totdeauna? Când omul vorbeşte pentru obicĭnuitele lucrurĭ ale viețiĭ, atuncea el nu are în gură lauda luĭ Dumnezeŭ; Când doarme, tace, negreşit şi chear când mănâncă şi bea, cum dar gura luĭ poate a înălța laudă? La aceasta răspundem: Că este oarecare gânditoare gură a omuluĭ celuĭ dinlăuntru, cu care el să hrăneşte împărtăşindu-se de Cuvântul viețiĭ, care este „pâinea ceea ce să pogoară din Cer" (Ioan **6**.33) [24]. Pentru aceste buze aŭ zis Prorocul „Gura mea o am deschis şi am tras Duh" (Ps.**118**.131) [25]. Către aceasta şi Domnul ne îndeamnă pre noĭ ca să avem gura noastră încăpătoare pentru destula priimire a adevărateĭ hrane zicând „Lărgeşte gura ta şi o voiŭ umplea pre ea" (Ps.**80**.9) [26]. Pentru aceasta, odată însemnată şi întărită în cunoştința sufletuluĭ, gândul cel pentru Dumnezeŭ poate a să numi lauda luĭ Dumnezeŭ, totdeauna aflătoare în suflet. Şi după cuvântul Apostoluluĭ, cel sârguitor toate poate a le face întru slava luĭ Dumnezeŭ; Aşa că tot lucrul şi tot cuvântul, şi toată lucrarea mințiĭ, are însemnătate de laudă: „Orĭ de mănâncă, dreptul, orĭ de bea, orĭ altceva de face, toate întru slava luĭ Dumnezeŭ le face" (1Cor.**10**.31) [27]. La unul ca acela şi când doarme inima luĭ priveghează". Aşa zice Sfântul Vasilie. Decĭ din cuvintele luĭ să arată că afară de gura cea trupească este şi altă gură a mințiĭ, şi este lucrare a mințiĭ, şi laudă, făcându-se totdeauna gânditor în omul dinlăuntru.

Cel cu numele Fericireĭ al Egiptuluĭ, saŭ maĭ bine a zice, Soarele a toateĭ lumĭ, cel ce aŭ strălucit cu negrăitele dăruirĭ ale Sfântuluĭ Duh, Cerescul om, Marele, zic, Macarie, în cereştile sale cuvinte despre această Sfințită rugăciune zice aşa: „Să cuvine creştinilor totdeauna a avea pomenirea luĭ Dumnezeŭ, pentru că este scris „Să iubeştĭ pre Domnul Dumnezeul tăŭ din toată inima ta"

* Când Starețul Paisie a scris acestea, poate încă nu văzuse cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur pentru rugăciunea mințiĭ, fiindcă aceasta s-aŭ scris încă în Monastirea Dragomirna, degrab după mutarea Starețuluĭ în Moldova din Munte. Iar maĭ pre urmă Fericitul a tradus cuvintele acestea (ale Sfântuluĭ Ioan Gură de Aur) pe limba Slavonă, şi s-aŭ tipărit în număr cu alte scrierĭ pentru acest lucru, întru o deosebită carte, intitulată *Spice frânte*. Şi după aceasta şi alte cărțĭ ale Sfinților pomenite aicĭ s-aŭ tradus de el, şi s-aŭ dat întru o ediție a sa, numită *FILOCALIE* (*Iubirea de bine*).

[23] *Psalmii*, **33**, 1 (Am decalat trimiterea din mss.): "Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea".

[24] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **6**, 33: "Căci pâinea lui Dumnezeu este cea care se coboară din cer şi care dă viață lumii".

[25] *Psalmii*, **118**, 131: "Gura mea am deschis şi am aflat, că de poruncile tale am dorit".

[26] *Idem*, **80**, 9: "Că Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Cel ce te-am scos din pământul Egiptului. deschide gura şi o voi umple pe ea".

[27] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 31: "De aceea, ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți"

(Mat.22.37) [28]. Nu numaĭ atuncĭ să cuvine el a iubi pre Domnul când intră în casa cea de rugăciune, ci şi umblând, şi vorbind, şi mâncând şi bând, trebue să aibă pomenirea luĭ Dumnezeŭ şi dragoste şi dorire: Pentru că El zice „Unde este comoara voastră, acolo va fi şi inima voastră“ (Mat.6.21) [29].ş.c.l.

Prea Cuviosul şi de Dumnezeŭ Purtătorul Părintele nostru, Sfântul Isaia pustnicul, pentru învăţătura cea ascunsă, care este rugăciunea luĭ Iisus, săvârşită cu mintea în inimă, aduce întru mărturie cuvintele Dumnezeeştiĭ Scripturĭ „Înferbântându-s-aŭ inima mea înlăuntru meŭ, şi cugetul meŭ se va aprinde foc“ (P.38.4) [30].

Prea Cuviosul Simeon, mărturisit în cartea Sfântuluĭ Simeon Tesalonicheanul, carele în mijlocul Împărăteştiĭ Cetăţĭ ca Soarele a strălucit cu rugăciunea minţiĭ întru negrăitele darurĭ ale Sfântuluĭ Duh, şi pentru aceea de toată Biserica este numit „Noul Teolog“, întru al săŭ cuvânt despre cele trei luărĭ aminte, scrie pentru rugăciunea minţiĭ şi luarea aminte aşa: „Sfinţiĭ Părinţiĭ noştri auzind pre Domnul zicând, că «De la inimă es cugetele cele rele, uciderile, prea curviile, curviele, jocurile, mărturiele mincinoase, hulele, şi toate cele ce spurcă pre om» (Mat.15.19) [31], şi iarăşĭ, auzind că El învaţă a curăţi păharul pre dinlăuntru, ca să fie şi pre dinafară curat“ (Mat.23.26) [32], aŭ lăsat tot alt lucru, şi s-aŭ nevoit numaĭ pentru păzirea inimeĭ, ştiind cu încredinţare că eĭ cu această lucrare lesne vor dobândi şi toată altă faptă bună. Că fără de această lucrare, cu neputinţă este a ţinea vre-o faptă bună“. Aceste cuvinte ale Cuviosuluĭ lămurit arată, cum că maĭ sus zisele cuvinte ale Domnuluĭ, Dumnezeeştiĭ Părinţĭ şi le-aŭ pus loruşĭ mărturie şi temelie – păzirea inimeĭ, adecă gânditoarea chemare a luĭ Iisus. Acest Prea Cuvios aduce mărturie pentru Dumnezeasca rugăciune a minţiĭ şi alte zicerĭ ale Sfinteĭ Scripturĭ, zicând: „Despre aceasta zice şi Eclisiastul (11.9) [33] Veseleş-te-te tânărule întru tinereţile tale şi umblă în căile inimeĭ tale neprihănit, şi lasă cumpliţia de la inima ta“. Şi „Dacă Duhul cel ce stăpâneşte se va sui preste tine, să nu laşĭ locul tăŭ“ (Eclis.10.4) [34]: Iar loc numeşte pre inimă, precum şi Domnul a zis: „De la inimă es cugetele cele rele“. Şi iarăşĭ „Nu vă înălţaţĭ (Luca 12.29) [35], adecă nu răsipiţĭ mintea voastră încoace şi încolo. Şi iarăşĭ „Strâmtă este poarta, şi îngustă calea care duce în vieaţă“ (Mat.7.14) [36]. Iarăşĭ „Fericiţĭ ceĭ săracĭ cu Duhul“ (Mat.5.2) [37]. adecă ceĭ ce nu aŭ nicĭ un cuget al veacului acestuia.* Şi Apostolul Petru zice

[28] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 22, 37: "El i-a răspuns: Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău".

[29] *Idem*, 6, 21: "Căci unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta".

[30] *Psalmii*, 38, 4: "Înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu şi în cugetul meu se va aprinde foc".

[31] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 15, 19: "Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule".

[32] *Idem*, 23, 26: "Fariseule orb! Curăţă întâi partea dinăuntru a paharului şi a blidului ca să fie curată şi cea din afară".

[33] *Ecclesiastul*, 11, 9: "Bucură-re, omule, cât eşti tânăr şi inima ta să fie veselă în zilele tinereţii tale şi mergi în căile inimii tale şi după ce-ţi arată ochii tăi, dar să ştii că, pentru toate acestea, Dumnezeu te va duce la judecata Sa. Alungă necazul din inima ta şi depărtează suferinţele de trupul tău, căci copilăria şi tinereţea sunt deşertăciune".

[34] *Idem*, 10, 4: "Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri".

[35] *Sfânta Evanghelie după Luca*, 12, 29: "Şi voi să nu căutaţi ce veţi mânca sau ce veţi bea şi nu fiţi îngrijoraţi".

[36] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 7, 14: "Şi strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt care o află".

[37] *Idem*, 5, 2: "A poruncit ca, în ziua cea următoare, cu tămâie de ajuns şi cu vin mult neamestecat să adape pe toţi elefanţii – care erau de toţi cinci sute – şi după ce se vor sălbătici de acea băutură multă, să-i slobozească asupra iudeilor ca să-i omoare".

* Întru acestaşĭ anume înţăles lămureşte sărăcia Duhuluĭ şi Sfântul Vasilie cel Mare zicând: „Înfrângerea inimeĭ este perderea cugetelor omeneştĭ. Cine a defăimat ceste de faţă, şi singur pre sine s-aŭ afierosit Cuvântuluĭ luĭDumnezeŭ, şi cugetul săŭ l-aŭ îndreptat în cugetărĭ Dumnezeeştĭ şi cele ce covârşesc pre om, acela cu adevărat are inimă curată făcându-o pre ea jertfă neprihănită Domnuluĭ, pentru că „Inimă înfrântă şi smerită Dumnezeŭ nu o va urgisi“ (P.50.18) [38]. Cine nu are nicĭ o îngâmfare, şi nu să mândreşte cu nicĭ un lucru omenesc, acela este şi înfrânt cu inima şi smerit cu Duhul. Pre uniĭ ca aceştia şi Domnul îĭ fericeşte zicând „Fericiţĭ ceĭ săracĭ cu Duhul“ (Cuvânt la Ps.33)

[38] *Psalmii*, 50, 18: "Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima frântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi".

„Trezviți-vă și privegheați pentru că vrăjmașul vostru Diavolul umblă ca un Leŭ răcnind căutând pre cine să înghiță" (1Pet.**5**.8) [39]. Și Apostolul Pavel, seninat scrie pentru paza inimeĭ zicând „Nu este lupta noastră către trup și sânge, ci către începătoriile și stăpâniile și către țiitoriĭ lumiĭ întunereculuĭ veaculuĭ acestuia, către Duhurile răutățiĭ cele de sub Cer" (Efes.**6**.12) [40].

Prea Cuviosul Isihie Prezviterul, Teologul și Dascălul Bisericeĭ Ierusalimuluĭ, Prietenul și împreună vorbitorul cu Marele și Prea Cuviosul Părintele nostru Evtimie; cel ce a scris din luminarea Dumnezeescului Duh, înțălepciune Dumnezeească, pentru această Sfințită gânditoare chemare a luĭ Iisus, zic, despre rugăciunea minții, carte în 200 de capete, aduce pentru aceasta următoarele mărturiĭ din Sfânta Scriptură: „Fericițĭ ceĭ curațĭ cu inima că aceea vor vedea pre Dumnezeŭ" (Mat.**5**.8) [41]; Iarășĭ ia aminte ca să nu fie cuvânt tainic în inima ta fără de lege (A 2 Lege **15**.9) [42]. Și „Dimineața voiŭ sta înaintea Ta și mă veĭ vedea" (Ps.**5**.3) [43], Și „Fericit care va lua și va zdrobi prunciĭ tăĭ de piatră" (Ps.**36**.11) [44]; Și „În dimineți am ucis pre toțĭ păcătoșiĭ pământuluĭ ca să perz din cetatea Domnuluĭ pre toțĭ ceĭ ce fac fără de lege" (Ps.**100**.10) [45]; Și „Gătește-te Israile a chema Numele Domnuluĭ Dumnezeuluĭ tăŭ" (Amos **4**.12) [46]. Și Apostolul „Neîncetat vă rugațĭ" (1Tes.**5**.17) [47], și singur Domnul zice „Fără de mine nu puteți face nimic. Cel ce petrece întru mine și Eŭ întru el, acela va aduce roadă multă; Iar cel ce nu va petrece întru mine se va scoate afară precum vița" (Ioan **15**.5, 6) [48] Și „Ca să fac voia ta Dumnezeul meŭ am voit și legea ta în mijlocul pântecelui meŭ" (Ps.**39**.11) [49], ș.c.l. pre care pentru mulțime le las.

Dumnezeescul și Purtătorul de Dumnezeŭ Părintele nostru Ioan Scărarul, aduce pentru această Sfântă rugăciune și adevărată liniște a mințiĭ mărturia Dumnezeeștiĭ Scripturĭ, zicând: Marele lucrător al Mareĭ și desăvârșiteĭ Rugăciunĭ a zis „Voesc cinci cuvinte a le zice cu mintea, ș.c.l. (1Cor.**14**.19) [50] Și iarășĭ „Gata este inima mea Dumnezeule gata este inima mea" (Ps.**56**.10) [51]; Și: „Eŭ dorm iar inima mea privighează" (Cânt.C.**5**.2) [52] Și „Striga-voĭ cu toată inima mea (P.**118**.145) [53] adecă, cu trupul și cu sufletul.

[39] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **5**, 8: "Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".
[40] *Epistolă către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 12: "Căci lupta noastră nu e împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânitoriilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri".
[41] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 8: "Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu".
[42] *Deuteronomul*, **15**, 9: "Păzește-te să nu intre în inima ta gândul nelegiuit și să zici: Se apropie anul al șaptelea, anul iertării: și să nu se facă din pricina aceasta ochiul tău nemilostiv către fratele tău cel sărac și să-l treci cu vederea; că acela va striga împotriva ta către Domnul și va fi asupra ta păcat mare".
[43] *Psalmii*, **5**, 3: "Dimineața vei auzi glasul meu; dimineața voi sta înaintea ta și mă vei vedea".
[44] *Idem*, **36**, 11: "Iar cei blânzi vor moșteni pământul și se vor desfăta de mulțimea păcii".
[45] *Idem*, **100**, 10: "În dimineți voi judeca pe toți păcătoșii pământului, ca să nimicesc din cetatea Domnului pe toți cei ce lucrează fărădelegea".
[46] *Amos*, **4**, 12: "Drept aceea, iată ce-ți voi face Israele – și cu de-adinsul îți voi face aceasta! Pregătește-te, Israele, să te întâlnești cu Dumnezeul tău!".
[47] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugați-vă neîncetat".
[48] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 5-6:
"5. Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic.
6. Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca mlădița și se usucă; și le adună și le aruncă în foc și ard".
[49] *Psalmii*, **39**, 11: "În capul cărții este scris despre mine. Ca să fac voia Ta, Dumnezeul meu, am voit și legea Ta înlăuntrul inimii mele".
[50] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 19: "Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".
[51] *Psalmii*, **56**, 10: "Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea! Cânta-voi și voi lăuda slava Ta".
[52] *Cântarea Cântărilor*, **5**, 2: "De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la ușă bătând zice: Deschide-mi, surioară, deschide-mi, iubita mea, porumbița mea, curata mea, capul îmi este plin de rouă și părul ud de vlaga nopții".
[53] *Psalmii*, **118**, 145: "Strigat-am cu toată inima mea: Auzi-mă, Doamne! Îndreptările Tale voi căuta".

Dumnezeescul Părintele nostru Filofteiŭ, Egumenul Lăcașuluĭ Rugul Maiceĭ Domnuluĭ din Sinaiŭ, cel ce aŭ alcătuit o mică cărticică pentru gânditoare pază a inimeĭ – capete – neprețuite mărgăritare de Dumnezeească înțălepciune, prea pline de negrăită dulceață cerească a Sfântuluĭ Duh, pune spre neclătită temelie a cuvintelor sale zicerile Sfinteĭ Scripturĭ „În dimineță am ucis pre toțĭ păcătoșiĭ pământŭluĭ, ș.c.l." (Ps.**100**.10) [54] Și „Împărăția luĭ Dumnezeŭ înlăuntru vostru este" (Luc.**17**.21) [55]; Și „Asemănatu-s-aŭ Împărăția luĭ Dumnezeŭ grăunțuluĭ de muștar, ș.c.l. (Mat.**13**.31) [56]; Și „Fără de mine nu puteți face nimic"; Și „Cu toată paza păzește pre inima ta" (Pil.**4**.23) [57]; Și „Curăță păharul pre dinlăuntru, ș.c.l." (Mat.**23**.26) [58]; Și „Nu este lupta noastră către trup și sânge, ș.c.l." (Efes.**6**.12) [59]; Și „Trezviți-vă și privegheațĭ, ș.c.l." (1Petru **5**.8) [60]; Și „Că împreună mă veselesc cu legea luĭ Dumnezeŭ după omul cel dinlăuntru, ș.c.l." (Rom.**7**.22,23) [61].

Dumnezeescul Părintele nostru Diadoh, Episcopul Fotichieĭ, mărturisit în cartea Sfântuluĭ Ierarh a luĭ Hristos Simeon Tesaloniceanul, pune cu cuvântul săŭ următoarea temelie din Dumnezeasca Scriptură, la cele 100 de capete – pline de Duhovniceasca înțălepciune – care să află în Dumnezeeasca luĭ carte, despre rugăciunea luĭ Iisus cu mintea lucrându-se în inimă: „Nimenea nu poate zice Domn pre Iisus fără numaĭ prin Duhul Sfânt" (1Cor.**12**.3) [62]; Și din pilda Evangelieĭ cu neguțătorul cel ce caută bune mărgăritarurĭ, aduce următoarele cuvinte: Acest de mult preț mărgăritar pre care îl poate agonisi acela care își vinde averea sa, și pentru aflarea luĭ va avea negrăită bucurie, ș.c.l.

Prea Cuviosul Părintele nostru Nichifor pustnicul, mărturisit întru aceeaşĭ carte a sus numituluĭ Ierarh Simeon, întru al săŭ cuvânt pentru păzirea inimeĭ prea plin de Duhovnicesc folos, asemănează această Dumnezeească în inimă lucrare a rugăciuneĭ vistierieĭ ceĭ ascunse în țarină, și o numește făclie aprinsă, aducând zicerile Sfinteĭ Scripturĭ „Împărăția luĭ Dumnezeŭ înlăuntru vostru este" (Luc.**17**.21) [63] Și „Nu este lupta noastră către trup ș.c.l." (Efes.**6**.12) [64] Și „Ca să lucreze și să păzască" (Fac.**2**.15) [65].

---

[54] *Psalmii*, **100**, 10: "În dimineți voi judeca pe toți păcătoșii pământului, ca să nimicesc din cetatea Domnului pe toți cei ce lucrează fărădelegea".

[55] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".

[56] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **13**, 31: "O altă pildă le-a pus dinainte, zicând: Împărăția cerurilor este asemenea grăuntelui de muștar, pe care luându-l, omul l-a semănat în țarina sa". În mss. se face trimitere la *Mat.*, **13**, 45: "Iarăși este asemenea împărăția cerurilor cu un neguțător care caută mărgăritare bune".

[57] *Pildele lui Solomon*, **4**, 23: "Păzește-ți inima mai mult decât orice, căci din ea țâșnește viața".

[58] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **23**, 26: "Fariseule orb! Curăță întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară".

[59] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 12: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri".

[60] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 8: "Fiți treji. Privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".

[61] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **7**, 22-23:
"22. Că, după omul cel lăuntric, mă bucur de legea lui Dumnezeu;
23. Dar văd în mădularele mele o altă lege, luptând împotriva legii minții mele și făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele".

[62] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt".

[63] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **17**, 21: "Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru".

[64] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 12: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri".

[65] *Facerea*, **2**, 15: "Și a luat Domnul Dumnezeu pe omul ce făcuse și l-a pus în grădina cea din Eden, ca s-o lucreze și s-o păzească".

Fericitul şi de Dumnezeŭ Purtător Părintele nostru Grigorie Sinaitul care prin lucrarea aceştiĭ Dumnezeeştĭ rugăciunĭ aŭ ajuns în margenea vedereĭ de Dumnezeŭ, şi ca Soarele aŭ strălucit cu Dorurile Sfântuluĭ Duh în Sfântul Munte al Atonuluĭ, şi în alte locurĭ, cel ce aŭ lucrat troparele Troişnice şi canonul Sfinteĭ Crucĭ, cel ce aŭ cuprins scrierile tuturor Purtătorilor de Duh Părinţĭ, aŭ alcătuit carte prea plină de tot folosul sufletesc, întru care maĭ mult decât toţĭ ceilalţĭ Sfinţĭ cu supţirătate învaţă pentru această Dumnezeească rugăciune, care să lucrează Sfinţit cu mintea în inimă; Şi aduce spre întărirea cuvintelor sale următoarele din Sfânta Scriptură „Pomeneşte pre Domnul Dumnezeul tăŭ totdeauna" (2Lege **8**.18) [66] Şi „În dimineţĭ samănă sămânţa ta, ş.c.l." (Ecl.**11**.6) [67]; Şi „Dacă mă rog cu limba – adecă cu gura – Duhul meŭ să roagă – adecă glasul meŭ (să ştiĭ că Gura, şi limba, şi Duhul şi glasul meŭ sunt)ş.c.l.: Şi „Voesc a zice cinci cuvinte cu mintea mea, ş.c.l." (1Cor.**14**.14 şi 19) [68], aducând întru mărturie şi pre Scărarul, care aduce aceste cuvinte către rugăciune. Şi: „Silită este împărăţia Cerurilor, ... (Mat.**11**.12) [69]; Şi „Nimenea nu poate numi Domn pre Iisus, ...(1Cor.**12**.3) [70] ş.c.l.

Următorul Apostoleştilor urme, nebiruitul stâlp al drepteĭ credinţe, cel ce aŭ stricat cu totul ca pre nişte ţesăturĭ de păianjen cuvintele celor luptătorĭ de Duh ale Latinilor, zic, Marco Prea Sfinţitul, Prea Înţăleptul şi Cuvântăreţul, Mitropolitul Efesuluĭ, întru începutul tâlcuireĭ Bisericeştiĭ rânduelĭ, scrie pentru Dumnezeasca rugăciune a luĭ Iisus cu taină săvârşită de minte în inimă, întrebuinţând mărturiĭ din Dumnezeasca Scriptură, a căruia şi singure de Dumnezeŭ înţăleptitele cuviinte le punem înainte următoarele: „Să cuvenea după porunca ce ni s-a poruncit «Neîncetat a ne ruga» (1Tes.**5**.17) [71], „Şi cu Duhul şi cu adevărul a aduce închinăciune luĭ Dumnezeŭ" (Ioan **4**.24) [72]. Dar sârguinţa pentru cugetul vieţiĭ şi legătura grijeĭ pentru trup, ĭĭ întoarce pre mulţĭ şi ĭĭ înstrăinează de la Împărăţia luĭ Dumnezeŭ, care este înlăuntru nostru, precum ne vesteşte Cuvântul luĭ Dumnezeŭ, şi împedecă a petrece lângă jertfelnicul minţiĭ şi a aduce de la sine Duhovniceştĭ şi cuvântătoare jertfe luĭ Dumnezeŭ, după Dumnezeescul Apostol ce zice „Că – noĭ suntem Biserica luĭ Dumnezeŭ" (2Cor.**6**.16) [73] celuĭ ce vieţueşte întru noĭ; Şi „Duhul luĭ cel Dumnezeesc ce lăcueşte întru noĭ" (1Cor.**3**.16) [74]. Şi nimic nu este de mirare, dacă aceasta obicĭnuit aşa face cu mulţĭ din ceĭ ce vieţuesc în trup; Ci când vedem prin oarecare din Monahiĭ ce s-aŭ lepădat de lucrurile lumiĭ, din pricina lupteĭ ceĭ de gând, de la punerea patimilor şi a mareĭ turburărĭ ce s-aŭ sculat asupra lor; şi întunecă partea cea cuvântătoare a sufletuluĭ, încă nu pot a ajunge curata rugăciune, deşi foarte o doresc aceasta. Îndulcitoare se face curată în inimă şi neîncetata pomenire a luĭ Hristos şi de la dânsa negrăită luminare.

[66] *Deuteronomul*, **8**, 18: "Ci ca să-ţi aduci aminte de Domnul Dumnezeul tău, , că El îţi dă putere să faci bogăţie, ca să-şi ţină, ca acum, legământul Lui, pe care cu jurământ l-a întărit cu părinţii tăi".

[67] *Ecclesiastul*, **11**, 6: "Dis-de-dimineaţă seamănă sămânţa şi până seara nu odihni mâna ta, căci nu ştii care va izbuti, aceasta sau aceea, sau dacă amândouă sunt deopotrivă de bune".

[68] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 14 şi 19:
"14. Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare.
19. Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

[69] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".

[70] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3: "De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu aice: Anatema fie Iisus! – tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt".

[71] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugaţi-vă neîncetat".

[72] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 24: "Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi adevăr.

[73] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 16: "Sau ce înţelegere este între templul lui Dumnezeu şi idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul Meu»".

[74] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 16: "Nu ştiţi, oare, că voi sunteţi templu al lui Dumnezeu şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi?".

Prea Cuviosul Părintele nostru Rusianul, Sfântul Nil Sorsca, alcătuind cartea sa pentru gânditoarea pază a inimeĭ din învăţăturile de Dumnezeŭ Purtătoriĭ Părinţĭ, şi maĭ ales dintru ale Sfântuluĭ Grigorie Sinaituluĭ, întrebuinţază din Sfânta Scriptură aceste mărturiĭ: „De la inimă es gândurile cele rele, ş.c.l.“ (Mat.**15**.19) [75] Şi „Curăţă păharul pre dinlăuntru...(Mat.**23**.26) [76] Şi „Cu Duhul şi cu Adevărul să cade a ne închina Tatăluĭ“ (Ioan **4**.24) [77] Şi „Dacă mă rog cu limba, ş.c.l. Şi „voesc 5 cuvinte cu mintea... (1Cor.**14**.14 şi 19) [78].

Luminătorul Rusieĭ iarăşĭ, Sfântul Ierarh Dimitrie Mitropolitul Rostovuluĭ, cel ce cu Duhovniceasca sabie a cuvântuluĭ a stricat ca pre mrejile păianjenuluĭ rătăcireler răscolnicilor, şi a lor protivnică luĭ Dumnezeŭ, şi putredă cunoştinţă şi protivnică Sfinteĭ Scripturĭ, Cel ce a scris multe învăţăturĭ spre folosul Sfinteĭ Bisericĭ, prea pline de înţălepciunea Sfântuluĭ Duh, şi cel ce a făcut Voroavă pentru lucrarea gânditoareĭ rugăciunĭ ceĭ dinlăuntru plină de folos Duhovnicesc, întrebuinţază din Sfânta Scriptură mărturiele următoare: „Iar tu când te rogĭ, ş.c.l. (Mat.**6**.6) [79] Şi „Ţie aŭ zis inima mea, ş.c.l. (Ps.**26**.13) [80] Şi „Împărăţia luĭ Dumnezeŭ înlăuntru vostru este“; Şi „Cu toată rugăciunea şi cu cererea, rugându-vă în toată vremea cu Duhul“ (Efes.**6**.16) [81]; Şi „Dacă mă rog cu limba, ş.c.l. (1Cor.**14**.14) [82]. Aceste cuvinte el, în unire cu Sfinţiĭ: Scărarul, Grigore Sinaitul şi Nil. Sor. le înţălege pentru Rugăciunea minţiĭ.

Însă şi tipicul Bisericesc tipărit întru Împărăteasca şi Marea cetate a Moscoviĭ, puind înainte Bisericeasca punere de lege pentru metaniĭ şi rugăciune, aduce pentru această Dumnezeească rugăciune următoarele zicerĭ din Sfânta Scriptură „Duh este Dumnezeŭ, ş.c.l. (Ioan **4**.24) [83]; Şi „ Dacă mă rog cu limba, ş.c.l. Şi „Voesc cinci cuvinte, ş.c.l. (1Cor.**14**.14, 15, 19) [84]. Şi aduce întru mărturie pre Sfinţiĭ Părinţĭ: Ioan Scărarul, Grigorie Sinaitul şi Antioh, şi din parte ale lor Dumnezeeştĭ învăţăturĭ pentru această rugăciune a minţiĭ. Iar la sfârşit zice: Şi noĭ cu aceasta aicĭ am isprăvit cuvântul pentru Sfânta şi pururea pomenită rugăciune a minţiĭ. Iar pre urmă zice şi pentru Sfânta Rugăciune cea de obşte tuturor, care să săvârşaşte după rândueala Bisericească.

Iată că cu Darul luĭ Dumnezeŭ am arătat, că, Purtătorul de Dumnezeŭ Părinţĭ înţăleptiţĭ cu luminarea Sfântuluĭ Duh, temelia învăţătureĭ lor pentru gânditoarea rugăciune ceea ce cu sfinţenie să lucrează şi cu taină să săvârşaşte întru omul cel dinlăuntru, o pun pre nemişcata piatră a Dumnezeeştiĭ Scripturĭ a Nouluĭ şi a Vechiuluĭ Aşezământ, împrumutându-şĭ de acolo ca dintr-un

[75] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **15**, 19: "căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule".

[76] *Idem*, **23**, 26: "Fariseule orb! Curăţă întâi partea dinăuntru a paharului şi a blidului, ca să fie curată şi cea din afară".

[77] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 24: "Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să i se închine în duh şi adevăr".

[78] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 14 şi 19:

"14. Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare.

19. Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte, într-o limbă străină".

[79] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 6: "Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta şi, închizând uşa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie".

[80] *Psalmii*, **26**, 13: "Ţie a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta. Te-a căutat faţa mea; faţa Ta, Doamne, voi căuta".

[81] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 16: "În toate luaţi pavăza credinţei, cu care veţi putea să stingeţi toate săgeţile cele arzătoare ale vicleanului".

[82] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 14: "Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare".

[83] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 24: "Duh este Dumnezeu şi cel ce I se închină trebuie să i se închine în duh şi adevăr".

[84] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 14-15 şi 19:

"14. Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul se roagă, dar mintea mea este neroditoare.

15. Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga şi cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta şi cu mintea.

19. Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

izvor nesecat atâtea de multe mărturiĭ. Decĭ cine din drept credincioșiĭ creștinĭ văzând aceasta, poate măcar cât de puțin a să îndoi despre acest Dumnezeesc lucru? Fără numaĭ ceĭ supușĭ Duhuluĭ nesimțireĭ, care aud și văd, iar a înțălege și a cunoaște nu voesc. Însă ceĭ ce aŭ frica luĭ Dumnezeŭ și înțălegere sânătoasă, văzând atâtea mărturiĭ a atâtor martorĭ, cu un suflet recunosc că acesta este Dumnezeesc lucru, maĭ cu deosebire înaintea altor nevoințe călugăreștĭ, și maĭ osebitor și maĭ priincios Îngereștĭ – Monahiceștiĭ tagme. Pentru această lucrare, ceĭ maĭ de sus pomenițĭ și alțĭ mulțĭ Dumnezeeștĭ Părințĭ aĭ noștrĭ (precum Sfântul Calist și Ignatie, ș.a.) întru ale lor scrierĭ pun înainte multe vrednice de auzit, maĭ dulcĭ decât mierea și fagurul prea pline de Duhovniceasca înțălepciune a cuvântuluĭ, învățându-ne nevoința cea dinlăuntru și gânditoare, împrotiva vrăjmașilor celor gânditorĭ, și cum trebue a întoarce spre dânșiĭ această Duhovnicească sabie și cea de văpaie nebiruită armă Numele luĭ Iisus, care păzește porțile inimeĭ, adecă cum trebue această Dumnezeească rugăciune a luĭ Iisus cu sfințenie a o lucra cu mintea în inimă.

Despre această Sfințită lucrare a Sfinteĭ Rugăciunĭ, și maĭ cu osebire și pentru singur începutul eĭ, și pentru aceea, cum cu iscusul trebue a să învăța noiĭ începătorĭ: Eŭ cel maĭ după urmă, după puterea neputințeĭ mințiĭ mele, să cuvine măcar oarece puțin a scrie din învățătura Sfinților Părințĭ. Și maĭ întâĭ trebue a arăta că această Dumnezeească rugăciune este meșteșug Duhovnicesc, pe urmă după învățătura Sfințiĭ Părințĭ, ce îndeletnicire trebue a avea maĭ înainte gătire către dânsa.

Cap 3

Despre aceea, că această Sfințită rugăciune a mințiĭ este meșteșug Duhovnicesc.

În știre să fie, că Dumnezeeștiĭ Părințiĭ noștri a numit această Sfântă și gânditoare lucrare a rugăciuniĭ – Meșteșug –Sfântul Ioan Scărarul în cuvântul 27 cel pentru liniște, învățând pentru taina rugăciuniĭ mințiĭ, zice: Dacă tu cu așezământ aĭ învățat acest meșteșug, nu poțĭ a nu ști ce zic eŭ. Șezând la înălțime, câțĭ și ce tâlharĭ vine ca să intre și să fure roadele tale. Straja aceasta istovindu-se, să scoală și să roagă, pe urmă iar șade și cu bărbăție să apucă de lucrarea cea maĭ dinainte. Sfântul Isihie Preotul Ierusalimuluĭ asemenea zice despre această Sfințită rugăciune: (Vezĭ cap 1). Sfântul Nichifor pustnicul învățând pentru aceasta zice: „Venițĭ și vă voiŭ arăta vouă meșteșug, orĭ maĭ bine a zice învățătură vecĭnică a viețuireĭ ceĭ Cereștĭ, ducând pre lucrătorul eĭ fără de osteneală și primejdie în limanul nepătimireĭ".

Prin urmare – Meșteșug – Sfințĭ Părințĭ, precum am arătat, numesc pre această Sfânta Rugăciune. Și gândesc, că precum omul nu poate a să învăța singur meșteșug orĭcare ar fi fără de iscusit meșter: Așa și această gânditoare lucrare a rugăciuneĭ, fără de iscusit povățuitor cu neputință este a să deprinde cineva. Iară lucrul acesta, după Sfântul Nichifor, celor mulțĭ, saŭ chear și tuturor vine de la învățătură; Însă caldă aŭ priimit-o de la Dumnezeŭ. Pravila cea Bisericească după tipic și după Sfintele cărțĭ Biserceștĭ, care drept credincioșiĭ creștinĭ mirenĭ și Călugăriĭ sunt datorĭ în fiecare zi a aduce bir Ceresculuĭ Împărat, poate fiecare învățat cu gura a o ceti și a o săvârși fără de nicĭ o învățătură. Iar cu mintea în inimă a aduce luĭ Dumnezeŭ tainica jertfă de rugăciune, fiindcă acesta este meșteșug Duhovnicesc, fără de învățătură, precum s-aŭ arătat, cu neputință este. Decĭ fiind meșteșug Duhovnicesc, ea face și neîncetată lucrare Monahilor; Că nu numaĭ cu lepădarea de lume și de cele din lume, cu schimbarea numeluĭ la tundere, cu osebirea hainelor, cu neîngrijirea, cu fecioria, cu curăția, cu sărăcia cea de bună voe, cu deosebirea mâncăriĭ și cu locul viețiĭ; Ci și cu singură rugăciunea cea gânditoare și cu Duhovniceasca luare aminte după omul cel dinlăuntru, Monahiĭ aŭ avut lucrare maĭ cu covârșire înaintea oamenilor din lume.

Cap 4

Ce pregătire să cuvine aceluia care voeşte a trece această Dumnezească lucrare.

Pre cât este această Dumnezească rugăciune mai mare decât toată altă nevoință Călugărească, care, după Sfinții Părinți este vârful tuturor începătorilor, izvorul faptelor bune, supțire şi nevăzută întru adâncul inimei lucrare a minții: Pre atâta şi supțiri şi nevăzute, abea ajunse de mintea omenească, să întinde asupra ei de nevăzuții vrăjmaşi ai mântuirei noastre, mreji în multe chipuri de înşălăciuni şi năluciri. Pentru aceasta cel ce cu osârdie voeşte a să învăța această Dumnezească lucrare, trebue după Sfântul Simeon Noul Teolog, a să da pre sineşi cu trupul şi cu sufletul ascultării întru împreună glăsuire cu Sfânta Scriptură, adecă a să da pre sine întru deplină tăere a voii sale şi a socotelii sale omului care se teme de Dumnezeŭ, şi care este osârdnic păzitor al poruncilor Lui cele Dumnezeeşti; iar nu celui nepractisit întru această gânditoare nevoință, ci celui ce va putea după scrierea Sfinților Părinți a arăta supusului nerătăcita cale către mântuire, zic, calea lucrării rugăciunii minții cei cu taină săvârşită de minte în inimă. Aceasta este foarte de nevoe pentru aceea, ca prin adevărata ascultare întru cunoştință el să poată a să face slobod de toate vorbile şi grijele şi împătimirele lumii aceştia şi a trupului. Cum nu poate fi slobod unul ca acela, care, pre toată grija cea pentru al său suflet şi trup o aŭ aruncat lui Dumnezeŭ, şi după Dumnezeŭ Părintelui său?: Prin smerenie care să naşte din ascultare, după mărturia Sfântului Ioan Scărarul, şi al multor Sfinți Părinți, va putea el a scăpa de toate înşălăciunele şi mrejile cele diavoleşti, şi pacinic şi cu linişte făr de toată vătămarea va petrece totdeauna îndeletnicindu-să întru acest gânditor lucru, cu mare sporire a sufletului.

Iar dacă cineva s-aŭ dat pre sine ascultării, însă în Părintele său nu aŭ aflat cu singur lucru şi cu iscusul povățuitor vrednic aceştii Dumnezeeşti Rugăciuni a minții, (în vremea de față, Vai! vrednică de mult plâns şi de tânguire, că cu totul lipsesc povățuitori vrednici aceştii lucrări), nu să cuvine el pentru aceasta a să desnădăjdui. Ci petrecând întru adevărată ascultare după poruncile lui Dumnezeŭ, (iar nu cu rânduirea de sine, mai ales fără de ascultare, căruia s-aŭ obicinuit a-i urma înşălăciunea), aruncând toată nădejdea spre Dumnezeŭ împreună cu Părintele său, las, în locul adevăratului povățuitor, cu credință şi cu dragoste să se supue învățăturei Prea Cuvioşilor Părinților noştri, carii aŭ aşternut până la supțirătate învățătura pentru această Dumnezească lucrare, din luminarea Dumnezeescului Dar, şi de aici las să-şi atragă povețe pentru această rugăciune. Şi în toată întâmplarea, Darul lui Dumnezeŭ, pentru rugăciunele Sfinților Părinți, va grăbi a-l înțălepți, fără de toată îndoirea, a să învăța acest Dumnezeesc lucru.

Cap 5

Despre aceea, ce este această Sfințită rugăciune a lui Iisus, după bunătatea sa şi lucrarea.

Puind tare şi neclătită temelie aceştii Dumnezeeşti rugăciuni, şi o asemenea pregătire, care este fericita ascultare, vremea este a arăta din învățăturile Sfinților Părinți, ce este această Sfântă Rugăciune după bunătatea sa şi lucrare. Şi pentru aceasta ca cel ce voeşte să se învețe a ei Duhovnicească lucrare, să privească către care mare şi negrăită sporire întru toate faptele bune rădică pre nevoitorul aceştia; şi cu aceasta s-ar fi îndemnat întru dorință cu multă osârdie şi cu Dumnezească râvnă, a să lipi de această Sfântă lucrare a rugăciunei cei de gând. Sfântul Ioan

Scărarul în cuvântul său – 28, cel pentru rugăciune, întru început zice: (Vezĭ Cap 29 la urmă al cărţiĭ Sfântuluĭ Calist şi Ignatie, pag. 1172, unde aduce mărturie pe Sfântul Ioan Scărarul). Sfântul Grigorie Sinaitul zice: (Vezĭ tot Capul 113 din cartea Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul, pre care Cuviosul Paisie îl pune de faţă). Fericitul Marele Macarie zice: Cap a toată buna sârguinţă, şi vârful tuturor îndreptărilor, este aceea, ca să aşteptăm noĭ întru rugăciune, dintru care putem a agonisi prin cerere de la Dumnezeŭ şi toate celelalte fapte bune. Prin rugăciune ceĭ vrednicĭ să împărtăşesc de Sfinţănia luĭ Dumnezeŭ, şi de Dumnezeeştĭ lucrărĭ, şi (să face) unirea minţiĭ cu Domnul întru negrăită dragoste. Cine totdeauna să sileşte pre sine a aştepta întru rugăciune, acela cu Duhovniceasca dragoste să aprinde întru Dumnezeasca dorire şi în învăpăiata dorinţă către Dumnezeŭ, şi primeşte întru măsură ştiută, Dar Duhovnicesc a Sfinteĭ săvârşirĭ" (Cuv. 40, Cap 2) Sfântul Isihie Ierusalimeanul zice: (Vezĭ tot Capul 171, pag. 150). Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesaloniculuĭ pentru această Sfântă Rugăciune zice: (Vezĭ începutul Cap. 296, aicĭ în Filocalie pag. 1396).

Tot asemenea şi alţĭ de Dumnezeŭ purtătorĭ Părinţĭ scrie pentru această Sfinţită rugăciune, ale sale învăţăturĭ, pline de Dumnezească înţălepciune, arătând pentru a eĭ lucrare, care să trage de la dânsa negrăit folos, şi sporire să face printr-însa în Dumnezeeştile dăruirĭ ale Sfântuluĭ Duh. Cine văzând că această Sfinţită rugăciune aduce pre nevoitor către această cerească vistierie a feluritelor fapte bune, nu se va aprinde cu râvnă Dumnezească spre pururelnica lucrare a rugăciuniĭ, ca printr-însa neîncetat să ţie în suflet şi în inimă pe Prea Dulcele Iisus, neîncetat pomenind întru sine a Luĭ întru tot îndrăgit Nume, şi prin aceasta a să înferbânta către negrăita luĭ dragoste? Fără numaĭ acela, care lipindu-se de cugetele cele lumeştĭ, s-aŭ legat cu legătura trupeştilor grijĭ, ceea ce îĭ trag pre mulţĭ şi îĭ înstrăinează de la Împărăţia luĭ Dumnezeŭ, care este înlăuntru nostru. Numaĭ acela nu va arăta osârdie a să atinge de gânditoarea lucrare a rugăciuniĭ, care cu singur lucrul şi cu iscusul n-aŭ gustat cu gâtlejul sufletuluĭ această negrăită Dumnezească dulceaţă, folositoare lucrăriĭ, şi nu ştie cât are acest lucru întru sine înlăuntru ascuns Duhovnicesc folos. Iar ceĭ ce voesc cu dragoste a fi uniţĭ cu Prea Dulcele Iisus, scuipând în toate frumuseţile lumiĭ aceştia, în toate îndulcirele, chear şi trupeasca odihnă, nimic alt nu vor voi a avea în vieaţa aceasta, fără numaĭ neîncetat a să îndeletnicĭ întru lucrarea Raiuluĭ aceştiĭ Rugăciunĭ.

Cap 6

Despre aceea, cum să cuvine întru început a să învăţa lucrarea acesteĭ Dumnezeeştĭ Rugăciunĭ cu mintea în inimă.

În vremurile cele de demult această întru tot Sfinţită lucrare, aŭ răsărit în multe locurĭ, oriunde avea petrecerea Sfinţiĭ Părinţĭ. Pentru aceea atuncea şi învăţătorĭ aĭ acesteĭ Dumnezeeştĭ lucrărĭ eraŭ mulţĭ; Din pricina aceasta şi Sfinţiĭ Părinţiĭ noştrĭ scriind pentru dânsa, aŭ arătat numaĭ negrăitul folos cel Duhovnicesc ce să trăgea dintr-însa, neavând, precum eŭ gândesc, nevoe a scri pentru singur meşteşugul acesteĭ lucrărĭ care să cuvine noilor începătorĭ. Iar dacă undeva oareunde aŭ şi scris pentru aceasta, dar aceasta aŭ fost numaĭ pentru ceĭ ce ştiŭ acest meşteşug al lucrăriĭ foarte seninat, iar pentru ceĭ ce nu ştiŭ cu totul neînţăles. Însă oarecariĭ dintr-înşiĭ când aŭ văzut că adevăraţiĭ şi neînşălaţiĭ povăţuitorĭ aĭ aceştiĭ lucrărĭ aŭ început cu totul a să împuţina, şi temându-să ca să nu să peardă adevărata învăţătură pentru începutul acesteĭ gânditoare rugăciunĭ, aŭ scris şi singur începutul şi meşteşugul , cum să cuvine a să învăţa noiĭ începătorĭ, şi a intra cu mintea înlăuntru inimeĭ, şi acolo adevărat şi fără înşălăciune a lucra cu mintea rugăciunea. A acestor Părinţĭ chear Dumnezeasca învăţătură a lor pentru acest lucru să cuvine a o pune la mijloc aicĭ înainte:.

Sfântul Simeon Noul Teolog pentru începutul acestei lucrări zice așa: (Vezi cuvântul cel pentru cele trei luări aminte pag. 1410 *, la luarea aminte a treia, începând de la cuvintele acestea: Adevărata și nerătăcita luare aminte și rugăciune stă întru aceea: ș.c.l. până la întrebarea cea de la urmă).

Sfântul Nichifor pustnicul, învățându-ne încă mai luminat pentru intrarea minții în inimă zice: (Vezi cuvântul său, pag. 969 * începând de la aceste cuvinte: Iar dacă povățuitor nu este, să cade a căuta cu durere, ș.c.l. până la urma cuvântului).

Dumnezeescul Grigorie Sinaitul, învățându-ne iarăși cum trebue cu mintea a lucra în inimă mântuitoarea chemare a Domnului nostru Iisus Hristos zice: (Vezi în cartea acestui Sfânt la pag. 1011 *. Capul 2 din cele 15 capete pentru liniște). Și iarăși acestași Sfânt învățând pentru liniște și rugăciune, și cum trebue a ședea într-însa zice: (Vezi tot acolo la pag. 1019 * capetele 1 și 2 din cele de la urma cărții).

Și așa toți cei mai sus pomeniți Părinții, precum am arătat, ne pune de față foarte lămurită învățătură și meșteșug, pentru a învăța cei noi începători lucrarea minții. Iară de la această învățătură să poate a înțălege și învățătura celorlalți Sfinți pentru această lucrare, pusă mai acoperit.

Sfârșit.

Iar lui Dumnezeu celui milostiv, fie slavă, cinste, închinăciune, și mulțămită întru nesfârșiți veci.

AMIN

* Indicarea paginii se face cu creionul

Al celuĭ întru Sfinţĭ Părinteluĭ nostru Ioan Gură de Aur: Arhiepiscopul Cetăţiĭ luĭ Constantin, din Trimiterile cele către Monahĭ: Cuvântul al 2-lea, din Tomul 7: Plin de folos şi de trezvire *

Zice Dumnezeescul Apostol „Neîncetat vă rugaţĭ (1Tes.**5**.17) [1], fără de mânie şi fără de gândurĭ" (1Tim.**2**.8) [2]; şi bine aŭ zis Sfântul „fără de gândurĭ": Pentru că tot gândul cel ce desparte pre minte de la Dumnezeŭ, deşi bun să pare a fi, dar însă tot de la diavolul este, pentru ca să nu zic că al însuşĭ Diavoluluĭ este. Fiindcă toată nevoinţa diavoluluĭ aceasta este, ca să despartă şi să depărteze pre minte de la Dumnezeŭ, şi să o tragă la grijele cele lumeştĭ şi la dulceţurĭ. Şi poruncĭ şi facerĭ de bine îĭ pune dinlăuntru în inimă, şi altele oarecare cugete ca cum binecuvântate, saŭ maĭ vârtos necuvântate: Cărora nu să cuvine a lua aminte nicĭdecum. Pentru că toată nevoinţa sufletuluĭ este, a nu despărţĭ pre minte de la Dumnezeŭ, nicĭ a să împreuna şi împreună a cugeta cu gândurile cele necurate, nicĭ a lua aminte la cele ce ca pre icoană le zugrăveşte în inimă Diavolul, cel ce a toate asemănător şi zugravul cel viclean. Uneorĭ adecă chipurĭ, iar alteorĭ forme şi văpsele şi feţe; Iar după acestea toate, şi diavolul să închipueşte. Şi ticălosul om întru un loc stând, socoteşte cum că aiurea undeva este, amăgindu-se; Şi i să pare că vede pre oarecare, şi cu feţe grăeşte, şi rândueşte lucrurĭ, care sunt a rătăciriĭ ceĭ Diavoleştĭ.

Decĭ să cuvine a ne întemeea, şi a purta în frâu pre minte, şi a o înfrâna pre dânsa; şi pre tot gândul şi pre toată lucrarea diavoluluĭ a o munci prin Chemarea Numeluĭ Domnuluĭ nostru Iisus Hristos. Şi unde stă trupul, acolo să fie şi mintea, ca între Dumnezeŭ şi între inimă nimic alt să se afle, ca un zid în mijloc, saŭ ca un gard care întunecă pre inimă, şi o desparte de la Dumnezeŭ. Şi măcar că vreodinioară răpeşte pre minte, nu să cuvine a zăbovi în gândurĭ; Ca nu învoeala gândurilor, întru faptă să se socotească, înaintea Domnuluĭ în ziua judecăţiĭ, când va judeca pre cele ascunse ale oamenilor. Decĭ îndeletniciţi-vă totdeauna, şi rămâneţĭ lângă Domnul Dumnezeul nostru, până ce se va milostivi spre noĭ; Şi nu căutaţĭ alt nimic, fără numaĭ milă de la Domnul slaveĭ. Iar căutând milă, întru smerită şi umilită inimă căutaţĭ. Şi strigaţĭ de dimineaţă – până sara, şi de este cu putinţă şi toată noaptea, aceea adecă: „DOAMNE IISUSE HRISTOASE FIULE A LUI DUMNEZEU MILUEŞTE-NE". Şi siliţĭ pre mintea voastră la lucrul acesta până la moarte: Pentru că de multă silă are trebuinţă lucrul acesta: „Că strâmtă este poarta, şi necăjită este calea care duce în viaţă, şi ceĭ ce se silesc intră întru dânsa" (Mat.**11**.12) [3], pentru că acelor ce să nevoesc este Împărăţia Cerurilor.

---

* Acest cuvânt este copiat din manuscrisul aflător în peşterea Părinteluĭ Nifon „Prodromitul".

[1] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 17: "Rugaţi-vă neîncetat".

[2] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 8: "Vrea deci ca bărbaţii să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără mânie şi fără şovăire".

[3] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".

Decĭ vă rog pre voĭ, nu depărtațĭ inima voastră de la Dumnezeŭ, ci îngăduițĭ şi o păzițĭ pre dânsa cu pomenirea Domnuluĭ nostru Iisus Hristos totdeauna, până ce se va sădi Numele Domnuluĭ înlăuntru în inimă; Şi alt nimic să nu gândițĭ, fără numaĭ să se mărească Hristos întru voĭ. Decĭ vă rog pre voĭ, pre canonul rugăciuniĭ aceştia niciodată să nu încetațĭ: Ci orĭ de mâncațĭ, orĭ de bețĭ, orĭ de călătorițĭ, orĭ altceva de facețĭ, neîncetat strigațĭ „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a luĭ Dumnezeŭ milueşte-mă". Că această pomenire a Numeluĭ Domnuluĭ nostru Iisus Hristos, să zădărască spre războiŭ pre vrăjmaşul. Pentru că toate prin pomenirea aceasta are a le afla sufletul cel ce să sileşte, orĭ bune, orĭ rele. Însă maĭ întâĭ pre cele rele are a le vedea înlăuntru în inimă, şi apoĭ pre cele bune. Pentru că pomenirea aceasta, are a zădărî pre Bălaorul, şi pomenirea aceasta are a-l smeri pre el. Pomenirea aceasta are a vădi pre păcatul cel ce lăcueşte întru noĭ, şi pomenirea aceasta are a-l nimici pre el. Pomenirea aceasta va porni pre toată puterea vrăjmaşuluĭ întru inimă, şi pomenirea aceasta îl va birui pre el, şi îl va desrădăcina încet încet. Pentru că pogorându-se partea Numeluĭ Domnuluĭ nostru Iisus Hristos întru adâncul inimeĭ, pre bălaorul cel ce stăpâneşte adecă pre lăcaşurile cele din inimă îl smereşte, iar pre suflet îl mântueşte şi îl face viŭ.

Decĭ neîncetat să rămânețĭ în inimă, Numele Domnuluĭ Iisus strigând, ca să înghiță inima pre Domnul, şi Domnul pre inimă, şi să se facă amândouă acestea întru una. Iar lucrul acesta nu este de o zi, saŭ de două; ci de anĭ mulțĭ şi de vremĭ, şi este trebuință de nevoință şi de osteneală, până ce se va scoate afară vrăjmaşul şi se va sălăşlui înlăuntru Hristos. Pentru că „nu ne este nouă lupta cătră sânge şi trup, ci către începătoriile şi stăpâniile, către duhurile răutățiĭ" (Efes.**6**.12) [4] precum zice Apostolul. Aşa să cuvine a să ruga cel ce să roagă: ca pre tot gândul săŭ să-l adune, şi să-l întinză a chema pre Dumnezeŭ cu durere a sufletuluĭ, şi nicĭ cuvinte lungĭ a întinde, nicĭ graiurĭ a grăi. Pentru că nu întru mulțimea graiurilor, ci întru trezvirea gânduluĭ zace aceea adecă, a fi auzit. Şi aceasta cu putință este a o vedea dintru acelea ce s-aŭ făcut la Ana mama luĭ Samuil (1Imp.**1**). Decĭ să cuvine cel ce să roagă a nu întinde cuvinte lungĭ, ci de a să ruga rugăciunĭ, precum Hristos prin Pavel a poruncit, a să ruga prin puține curmărĭ (1Cor.**14**.27) [5]. Pentru că dacă întru lungime pre cuvânt îl veĭ întinde, apoĭ de multe orĭ lenevindu-te, multă slobozenie veĭ da Diavoluluĭ a să apropia şi a te împedeca pre tine, şi pre gând a-l depărta de la cele grăite. Iar dacă veĭ face rugăciunele dese şi necontenite, apoĭ pre toată vremea cu desimea o cuprinzĭ, şi veĭ putea a face rugăciunea cu multă trezvire.

Voeştĭ să te învețĭ privigherea, rugăciunea, trezvirea şi stăruirea? Mergĭ către Ana, învață-te ce aŭ făcut aceea, „S-aŭ sculat, zice, toțĭ de la mastă" (1Imp.**1**.9) [6] şi îndată aceea nu s-aŭ plecat către somn, nicĭ către odihnă. Drept aceea mie mi să pare, că şi la masă şăzând, uşoară era, şi nu să îngreoia cu oarecare mâncărĭ, pentru că nu ar fi slobozit atâtea lacrămĭ. Şi nu pentru că luminat şi mare glas aŭ slobozit, pentru aceasta s-a auzit: ci pentru că foarte înlăuntru în inimă striga, „de vreme ce glasul eĭ, zice, nu să auzea" (St.**13**) [7], şi o aŭ auzit pre dânsa Dumnezeŭ. Că nicĭ este trebuință atâta de glas, pre cât de gândire; Precum nicĭ de întinderea pâinelor, pre cât de întins şi osârduitor suflet. Nicĭ de starea trupuluĭ orĭ în ce fel de chip ar fi, ci de cuget. Pentru că măcar afară din Biserică de veĭ fi, strigă: DOAMNE IISUSE HRISTOASE, MILUEŞTE-MĂ"; Măcar deşi nu veĭ

[4] *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 12: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânitoriilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh".

[5] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 27: "Dacă grăieşte cineva într-o limbă străină, să fie câte doi, sau cel mult trei şi pe rând să grăiască şi unul să tălmăcească".

[6] *Cartea întâia a Regilor*, **1**, 9: "Atunci Ana, după ce au mâncat şi au băut ei în Şilo, s-a sculat şi a stat înaintea Domnului. Iar preotul Eli şedea atunci pe scaun la uşa cortului Domnului".

[7] *Idem*, **1**, 13: "Şi fiindcă Ana vorbea în inima sa, iar buzele ei numai se mişcau, dar glasul nu i se auzea, Eli socotea că ea e beată".

mişca buzele, dar însă strigă cu mintea, pentru că şi tăcând noĭ ne aude Dumnezeŭ. Nu să caută locul, ci scoposul; Că măcar oriunde aĭ fi, roagă-te. Biserică eştĭ, nu căuta loc. Marea era dinainte, şi dinapoĭ Eghiptenii, şi în mijloc Moisi nimica grăind, şi zice către dânsul Dumnezeŭ „Ce strigĭ către mine?" (Eş.**14**.15) [8]. Decĭ şi tu când îţĭ va veni ispită, la Dumnezeŭ aleargă şi scapă, pre Stăpânul Iisus îl cheamă. Că aŭ doară om este, ca să te ducĭ către loc? Dumnezeŭ de-a pururea este aproape, încă tu grăind va zice: Iată de faţă sunt. Încă nu aĭ săvârşit rugăciunea, şi El îţĭ dă cererea. Pentru că dacă veĭ avea pre minte curată de patimile cele necuvioase, măcar şi în târg de veĭ fi, măcar în cale, măcar şi pre marea, măcar în gazdă, măcar orĭ şi unde aĭ fi, veĭ putea a ruga pre Dumnezeŭ şi a dobândi cererea ta.

De multe orĭ, zice, am cerut şi nu am luat! Cu adevărat căcĭ răŭ aĭ cerut: Saŭ fără de credinţă, saŭ cu răspândirea minţiĭ, saŭ pre cele ce nu-ţĭ sunt ţie de folos. Iar dacă şi pre cele ce îţĭ sunt de folos de multe orĭ aĭ cerut, însă nu aĭ îngăduit, pentru că scris este „Că întru răbdarea voastră veţĭ dobândi sufletele voastre" (Luca.**21**.19) [9], şi „Cela ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui" (Mat.**10**.22) [10] Pentru că dacă nu veĭ cere cu osteneală şi cu îngăduealǎ multă, nu veĭ lua. Fiindcă se cuvine maĭ întâi să doreştĭ, şi după ce veĭ dori, să ceĭ din adevăr cu credinţă şi cu răbdare pre cele ce sunt de folos fieştecăruia, întru nimic judecându-te de a ta ştiinţă, cum că cu lenevire saŭ cu trândăvire aĭ cerut; şi atuncea veĭ lua, când va voi Dumnezeŭ. Pentru că maĭ bine decât tine ştie, ce îţĭ este ţie de folos. Şi poate pentru aceasta întârziază a da, pre a ta aproape cădere (saŭ stăruire) cu îngăduială către Dânsul, înţăleptăşte meşteşugindu-o, ca să cunoştĭ ce este Darul luĭ Dumnezeŭ, şi să păzeştĭ cu frică pre ceea ce ţi s-aŭ dat. Pentru că pre tot lucrul pre care îl câştigă cineva cu osteneală multă, să sârgueşte a-l păzi, ca nu cumva de-l va perde, să piarză şi pre multa luĭ osteneală, şi pentru căcĭ ar fi defăimat Darul luĭ Dumnezeŭ, nevrednică să se facă vecĭniceĭ vieţĭ. Pentru că ce a folosit pre Solomon, că aŭ luat degrab Darul înţălepciuneĭ, şi l-aŭ pierdut pre el?

Decĭ nu te împuţina cu sufletul de nu veĭ lua degrab cererea ta; Că de ar fi ştiut Bunul Stăpân, că degrab luând tu Darul, nu l-aĭ fi pierdut, gata ar fi fost şi maĭ înainte de cererea ta, să ţi-l dea ţie. Iar acuma purtând grijă de tine face aceasta. Că dacă robul cela ce aŭ luat talantul, pentru că nu aŭ lucrat cu dânsul s-aŭ osândit (Luca.**19**.24) [11], cu mult maĭ vârtos se va osândi cel ce îl va pierde pre el. Ia aminte de sineţĭ, şi despre toate părţile cearcă-te pre sineţĭ; şi pre ochiul minţiĭ neadormit să-l aĭ spre păzirea ta: că prin mijlocul curselor trecĭ; Laţurĭ ascunse despre toate părţile sunt înfipte de la vrăjmaşul. Decĭ din toate părţile te păzeşte, „ca să te mântueştĭ ca o căprioară din cursă" (Pilde.**6**.5) [12]. Pentru că aceea neprinsă este de laţurĭ, pentru vederea cea ascuţită a eĭ, de unde şi numită aŭ fost cu numele „vedereĭ ceĭ iuţĭ". Dar însă aceea să cuvine să ştiĭ, că nicĭ pre păzirea alteia oarecăriia poruncĭ, nicĭ pre însuşĭ dragostea cea către Dumnezeŭ, nicĭ pre cea către aproapele vom putea îndrepta cândva, dacă ne vom rătăci cu mintea întru altele. Încă şi nevoinţa cea după Evanghelia luĭ Hristos a buneĭ plăcerĭ ceĭ către Dumnezeŭ, prin depărtarea de grijele lumiĭ şi prin cea desăvârşită înstrăinare de cele de gând răspândirĭ ale minţiĭ, să îndreptează. Aşa şi Domnul Ucenicilor, după ce curata şi neràspândita aşăzare a minţiĭ şi a sufletuluĭ le punea de faţă, aŭ mărturisit grăind „Voĭ nu sunteţĭ din lumea aceasta" (Ioan **15**.19) [13]. Şi împrotivă mărturisa, cum că cu neputinţă este a priimi

[8] *Ieşirea*, **14**, 15: "Atunci a zis Domnul către Moise: ce strigi către Mine? Spune fiilor lui israel să pornească".
[9] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **21**, 19: "Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre".
[10] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **10**, 22: "Şi veţi fi urâţi de toţi pentru numele Meu; iar cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui" .
[11] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **19**, 24: "Şi a zis celor ce stăteau de faţă: Luaţi de la el mâna şi daţi-o celui ce are zece mine".
[12] *Pildele lui Solomon*, **6**, 5: "Şi te izbăveşte ca o căprioară din mâna vânătorului şi ca o pasăre din mâna păsărarului". Trimiterea a fost adăugată în mss. cu cerneală sepia.
[13] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **15**, 19: "Dacă aţi fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteţi din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăşte".

lume pre cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ, şi nicĭ pre Sfântul Duh a-l încăpea. Pentru că zice „Părinte Drepte! şi lumea pre tine nu te-aŭ cunoscut" (Ioan **17**.25) [14]: Şi iarăşĭ: „Duhul adevăruluĭ, pre carele lumea nu poate să-l priimească" (Ioan **14**.17) [15].

Decĭ să cuvine a să deslega de legăturile cele către împătimirea vieţiĭ aceştia, cel ce voeşte cu adevărat a urma Luĭ Dumnezeŭ. Şi aceasta să îndrepteazâ, prin cea desăvârşit depărtare şi uitare a obiceiurilor celor vechĭ. Şi aceasta făcând, cu toată păzirea să cuvine a păzi pre inima noastră, ca nicĭodată prin gândirea cea pentru Dumnezeŭ să o scoatem afară; saŭ pre pomenirea minunilor Luĭ, cu nălucirea celor deşarte să o întinăm; Ci prin cea de-a pururea şi curată aducere aminte a avea tipărită întru sufletele noastre, ca pre o pecete neştearsă, pre cuvioasa Pomenirea luĭ Dumnezeŭ, şi împreună ne rădică către lucrarea poruncilor Domnuluĭ, şi de dânsele iarăşĭ păzindu-se aceasta, către îndelungata stare şi necădere. Şi pre aceasta o arată Domnul uneorĭ adecă zicând: „Dacă mă iubiţĭ pre mine, poruncile mele să le păziţĭ" (Ioan **14**.15) [16]; Iar alteorĭ „De veţĭ păzi poruncile mele, veţĭ rămânea întru dragostea mea" – Şi încă cu chip prin carele maĭ mult să ne ruşinăm, zice „Precum şi Eŭ am păzit poruncile Tatăluĭ meŭ, şi petrec întru dragostea Luĭ" (Ioan **15**.10) [17]. Iar cel ce strică întru lucrare pre păzirea cea cu de-adinsul a poruncit, arătat este că aŭ slăbănogit întru pomenirea luĭ Dumnezeŭ. Foloseşte încă şi neraspândirea sufletuluĭ, dar şi a fi deosebĭ cu lăcuinţa. Pentru că a avea viaţă amestecată, vătămător lucru este. Drept aceea ca nu prin urechĭ, saŭ prin ochĭ zădărârĭ să priimim, şi ca să putem petrece întru rugăciune, să ne osebim maĭ întâĭ cu lăcuinţa. Pentru că aşa vom putea birui pre obiceiul cel ce aŭ întâmpinat maĭ înainte, întru carele streinĭ cu totul de poruncile luĭ Dumnezeŭ am vieţuit.

Decĭ fără de aceea, adecă „Dacă cineva vine către mine, să se lepede de sine" (Mat.**16**.24) [18], când ar fi putut împlini cineva vreuna dintru acestea? Pentru că se cuvine nouă celor ce ne-am lepădat de sine, şi am rădicat Crucea luĭ Hristos aşa să urmăm Luĭ. Iar lepădarea de sine, este uitarea cea desăvârşit a celor trecute, şi depărtarea de voile sale. Iar dacă ne vom lăsa nouă vre-o pomenire oarecare pământească întru oareşĭcare ştiinţă stricăcioasă, întru această minte adecă ca întru un noroiŭ îngropându-ne, de nevoe este sufletuluĭ nevăzut să fie de la Dumnezeŭ, şi nemişcat către dorirea frumuseţilor celor cereştĭ, şi a bunătăţilor celor gătite nouă întru făgăduinţă. Şi ca în scurt să zic, nicĭ pentru însuşĭ cele de nevoe ertat ne este a ne griji, adecă, pentru hrană şi îmbrăcăminte; Ca nu ca de nişte spinĭ, de gândurile cele viclene ale lumiĭ ţinuţĭ să fim. Care gândurĭ opresc pre aducerea de roadă a sămănătureĭ ceĭ sămănate de lucrătorul de pământ al sufletelor noastre. Fiindcă aŭ zis Domnul nostru Iisus Hristos „Că aceştia sunt ceĭ ce aŭ căzut în mărăcinĭ, cariĭ de grijĭ, şi de băgăţiĭ, şi de dulceţile lumiĭ aceştia să îneacă, şi nu săvârşesc rod" (Luca **8**.14) [19]. Pentru că nicĭ păcatuluĭ oarecare vreme îĭ vom da, nicĭ vrăjmaşuluĭ loc întru inimele noastre îĭ vom lăsa, când prin deasa pomenire vom avea pre Dumnezeŭ lăcuind întru noĭ. Ci şi luarea aminte a cugetuluĭ; şi obicĭnuita neraspândire, cu lesnire s-ar fi făcut întru nişte copiĭ ca aceştia prin povăţuirea cea dreaptă, dacă des s-ar fi cercetat de al înainte stătătoriĭ unde aŭ

[14] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **17**, 25: "Părinte drepte, lumea pe Tine nu te-a cunoscut, dar Eu te-am cunoscut, şi aceştia au cunoscut că Tu M-ai trimis".

[15] *Idem*, **14**, 17: "Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaşte; voi Îl cunoaşteţi pentru că rămâne la voi şi în voi va fi".

[16] *Idem*, **14**, 15: "De Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele".

[17] *Idem*, **15**, 10: "Dacă păziţi poruncile Mele, veţi rămâne întru iubirea Mea, după cum şi eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi rămân întru iubirea Lui".

[18] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **16**, 24: "Atunci Iisus a zis ucenicilor Săi: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie".

[19] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **8**, 14: "Cea căzută între spini sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile şi cu bogăţia şi cu plăcerile vieţii, se înăbuşă şi nu rodesc".

pre minte, şi ce învârtesc în gândurĭ. Fiindcă pentru prostimea vrâsteĭ, şi nevicleşugul şi neiscusinţa cea către minciună, mărturisesc adecă cu lesnire pre tainele sufletuluĭ. Şi pentru că nu des să prinde întru cele oprite, unul ca acesta ar fi putut fugi de gândurile cele necuvioase, temându-se de ruşinea mustrărilor.

Şi aŭ zis Dumnezeŭ: „Să facem om dupre chipul nostru" (Fac.1.26) [20]. Pre om cel dinlăuntru grăindu-l. Dar veĭ zice tu: Nu grăeşte nouă pentru gândurĭ, ci pre om l-aŭ zis dupre chipul luĭ Dumnezeŭ, iar gândul cum este om? Ascultă pre Apostolul grăind: „Omul nostru cel dinafară să strică, iar cel dinlăuntru să înnoeşte din zi în zi" (2Cor.4.16) [21]. Deci doi pre oamenĭ cunosc: Unul pre cel văzut, iar altul pre cel ascuns întru cel văzut. Deci înlăuntru avem pre om, şi îndoiţĭ oarecare suntem; Şi atuncea cu adevărat grăim că înlăuntru suntem oamenĭ, iar dinafară nu, pre săvârşire întru cuvântătoarea parte a sufletuluĭ avându-o. Drept aceea adecă trupul este organ al omuluĭ sufletuluĭ. Iar chear om este aceea adecă ce să priveşte la însuşĭ sufletul, şi aceea: să stăpânească. Deci să stăpânească aŭ zis cu totul, saŭ cu partea cea cuvântătoare? Partea cea stăpânitoare în trup este, saŭ în suflet? Însă întru ce este partea cea stăpânitoare? Fără decât numaĭ întru covârşirea părţiĭ ceĭ cuvântătoare. Pentru că cu cât lipseşte omul cu puterea trupuluĭ, cu atâta covârşaşte cu alcătuirea părţiĭ ceĭ cuvântătoare. Că aŭ zis „Să facem dupre chipul nostru", nu să se mânie; Pentru că nu s-aŭ luat împreună patimile lângă chipul luĭ Dumnezeŭ, ci cuvântătorul, stăpân al patimilor s-aŭ făcut: S-aŭ dat ţie să stăpâneştĭ pre cele necuvântătoare, ca să stăpâneştĭ pre patima cea necuvântătoare. Decĭ dacă pre heară stăpâneştĭ, pentru ce şi pre hearele cele dinlăuntru nu le stăpâneştĭ? Dacă pre cele dinafară le stăpâneştĭ, pentru ce pre cele dinlăuntru le laşĭ neîmpărăţite? Decĭ Împărat te-aĭ zidit: Drept aceea nu avea gând înalt, nicĭ să fiĭ uşor şi nestatornic cu mintea. Pentru că necuviincios lucru este, dacă pre paserile cele sburătoare afară adecă le surpĭ, iar pre tine însuşĭ cela ce atâta de uşor şi cu răspândire a minţiĭ te înalţĭ, să nu te surpĭ (adecă să te pogorĭ).

Decĭ nu te îngâmfa, înălţându-te maĭ presus de ceea ce eştĭ, şi să cugeţĭ maĭ mult decât firea cea omenească. Nicĭ lăudându-te, să te umfli, nicĭ slavă căuta, nicĭ ceva mare pre sineţĭ să te socoteştĭ. De vreme ce veĭ fi ca o pasere neîntărită, aicea şi acolo împrejur purtându-te. Stăpâneşte pre gândurile cele dintru tine, ca să fiĭ stăpân al tuturor. Fiindcă stăpânirea dobitoacelor cea dată nouă, datoare este să ne pue pre noĭ la rânduească, spre a ne stăpâni înşine pre noĭ. Că precum nicĭ un folos este de casă, nicĭ de cetate, nicĭ de uşĭ, dacă nu vor fi păzitorĭ, şi ceĭ ce ştiŭ când adecă a le încuia şi când a le deşchide: Întru acest chip nicĭ Monahuluĭ nu-ĭ este nicĭ un folos din alte fapte bune, dacă nu va fi socoteala cea cuvântătoare portar sfaturilor luĭ, pre închiderea şi deşchiderea inimeĭ cu de-adinsul şi cu multă ştiinţă avându-o încredinţată; Şi ştiind pre care adecă să cuvine a le scoate afară, şi pre care a le băga înlăuntru. Şi dacă vre un gând ar fi făcut silă, să cuvine a-l sugruma pre el dinlăuntru, şi a nu-l lăsa pre el afară până la cuvinte; Ci pre rădăcina acestuia a o usca, şi întemeeată uşa a o avea, şi pre străjuire cu de-adinsul, şi pre sfaturile cele viclene a nu le lăsa să se nască, şi pre cele născute a le sugruma. Pentru aceea însuşĭ Dumnezeŭ pre însuşĭ gândurile cele viclene dinlăuntru le perde grăind: „Cel ce caută spre muere spre a o pofti pre ea, iată aŭ preacurvit cu dânsa întru inima sa" (Mat.5.28) [22]. Vezĭ cum nu le lasă pre dânsele să odrăslească, saŭ să ia stăpânire, nicĭ pre poftire, nicĭ pre mânie? Pentru că

---

[20] *Facerea*, **1**, 26: "Şi a zis Dumnezeu: «Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră, ca să stăpânească peştii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietăţile ce se târăsc pe pământ şi tot pământul!»

[21] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 16: "De aceea nu ne pierdem curajul şi, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi".

[22] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 28: "Eu însă vă spun vouă; că oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui".

grăeşte: „Cel ce să mânie spre fratele săŭ, vinovat va fi măteiĭ foculuĭ“ (Mateiŭ 5.22) [23]. Să fie uşile închise, zice, şi gândurile cele viclene degrab să vor birui; Pentru că din mânie şi din poftă, tot păcatul să naşte în suflet.

Pentru aceasta şi David să roagă către Dumnezeŭ grăind „Să nu abaţĭ inima mea“ (Psalm 140.4) [24]: Nu că Dumnezeŭ o abate pre ea, să nu fie! Ci aceea ce o grăeşte întru acest fel este: Să nu laşĭ a să pleca, zice, saŭ a să abate spre gândurĭ viclene, pentru că de acolo este izvorul răutăţiĭ şi al vicleşuguluĭ. Că precum cu ochiul des înconjurând, şi uneorĭ adecă către cele din laturĭ împrejur să poartă, iar alteorĭ către cele de sus şi către cele de jos des întorcându-se, a vedea luminos pre ceea ce zice înainte nu îţĭ este cu putinţă; Ci să cuvine a răzăma socoteala pre lucrul cel văzut, dacă voeşte cu adevărat a face pre vedere: Întru acest chip şi mintea omuluĭ de miĭ de grijĭ ţinută fiind, cu neputinţă îĭ este luminat a privi la adevăr, şi a fi gata a priimi în inimă pre închipuirele cele ce să fac din Dumnezeeştile învăţăturĭ, din pricina obiceiuluĭ celuĭ răŭ al învăţăturilor celor ce maĭ înainte o aŭ apucat pre dânsa. Pentru că întru alt chip a să întipări în suflet cele Dumnezeeştĭ, nu este cu putinţă, nescoţând pre cele maĭ înainte deprinse de dânsul în socoteală din obiceiŭ. Pentru că mintea nerăspândindu-se la cele dinafară, nicĭ de simţirĭ vărsându-se spre lume (cele lumeştĭ), să întoarce adecă către sineşĭ, şi prin sineşĭ să suie către gândirea cea pentru Dumnezeŭ. Şi cu a aceluia podoabă strălucindu-se şi luminându-se, şi pre uitarea a însuşĭ fireĭ sale priimeşte. Nicĭ de grija hraneĭ, nicĭ de a îmbrăcămînteĭ pre suflet trăgându-l: ci încetează de grijile cele pământeştĭ, şi pre toată sârguinţa sa spre câştigarea a vecĭnicilor bunătăţĭ a o adaoga. Pre care fie nouă a le dobândi, Întru Hristos Iisus Domnul nostru:

Căruia i să cuvine toată slava,
Acum şi pururea şi în vecĭ vecilor
AMIN.
AMIN.AMIN.

[23] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 22: "Eu însă vă spun vouă: Că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă; şi cine va zice fratelui său: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedriului; iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului".

[24] *Psalmii*, **140**, 4: "Să nu abaţi inima mea spre cuvinte de vicleşug, ca să-mi dezvinovăţesc păcatele mele; iar cu oamenii care fac fărădelege nu mă voi însoţi cu aleşii lor".

Scrierile
Prea cuviosuluĭ şi de Dumnezeŭ Purtătoruluĭ
Părinteluĭ nostru Nil „Sorsca“

Adecă:
Tipicul luĭ pentru viaţa Aschetică,
Lămurit de Episcopul Iustin
şi tradus de
Ierodiaconul Teodosie Duca (Aghioritul).
Iar acum,
Complectat şi îndreptat după originalul cel vechiŭ Român,
în
Chiraşa, Sfântul Munte Athos.

Se recomandă:
tuturor drept măritorilor Creştinĭ, – Călugărilor, Călugăriţilor şi lumenilor celor ce râvnesc viaţa cea drept-Cinstitoare, fiindcă „tuturor este folositor şi trebue a-l avea pre acesta”, zice Sfântul Nil despre al săŭ tipic.

Anul prescrieriĭ: 1919. /12/1.

Înainte cuvântare
– istorică –
la această ediție „Română”,
a cărțiĭ Sfântuluĭ Nil de la „Sorsca” (Rusia):

Alcătuită de Prescriitorul Schimonah Aghiorit (Athos)

UNA DIN CELE Prea Înalte însuşirĭ (Atribute) ale Dumnezeuluĭ nostru cel proslăvit în: Tatăl, în Fiul şi în Sfântul Duh, este numindu-se „PRONIA” – cea arătată către zidirele Sale, păstrându-le fiinţa. Şi ce este cu mult maĭ negrăită aceasta, căcĭ şi când „omul” ceĭ maĭ cinstit decât toate zidirele din neînţălegătoarea sa socoteală şi răzvrătire, punându-se în stare de rebeliune faţă de Ziditorul şi al săŭ Stăpân, Prea Bunul şi mult Înduratul Dumnezeŭ, nu a încetat de a purta grijă de el, înnoindu-ĭ în fieştecare minut toate mijloacele acelea cu care se putea păstra întru a fi – trupeşte –, şi aşăza întru bine a fi – sufleteşte –. Căcĭ toată istoria vechiului şi nouluĭ Testament pentru petrecerea celor dintru aceste două Aşăzământurĭ, sunt pline de minunele Mileĭ Înduratuluĭ nostru Dumnezeŭ, arătate cu îmbelşugare către răŭ răsvrătitul om.

Una decĭ din aceste minunĭ ale Proneĭ luĭ Dumnezeŭ ce alcătueşte – Albumul – Scripturilor celor însuflate de Sfântul Duh, ale de Dumnezeŭ purtătorilor Părinţilor noştrĭ, din Biserica cea luptătoare – Ortodoxă de răsărit – a Dumnezeŭ-Omuluĭ Iisus Hristos –, şi maĭ ales acelea numite cu numele – „Trezvireĭ”, în scoposul numaĭ de a întroduce pre toţĭ ceĭ unşĭ cu Numele luĭ Hristos (adecă şi dreptĭ şi păcătoşĭ) creştinĭ, întru lucrul cel maĭ de căpetenie decât toate lucrurile cele bune, cel prea asigurat, cel prea împodobit şi cel ce orĭce nume de bună cuviinţă i se potriveşte: adecă al „Rugăciuneĭ” – Împărăteseĭ tuturor faptelor bune –, zic, este şi cartea ce-ţĭ stă în mâinĭ, O! prea iubite cetitorule, a Prea Cuviosuluĭ Părinteluĭ nostru Nil-Sorsca.

Una, iarăşĭ, din minunele Proneĭ ale Înduratuluĭ nostru Mântuitor Iisus Hristos săvârşită cu ticăloşia mea, este că a iconomisit ca încă de mult să-mĭ cadă în mâinĭ această carte purtătoare de lumină, floare din buchetul raiuluĭ celuĭ înţălegător, Carte în care din lanţul Părinţilor celor – Trezvitorĭ –, (după Dascălul Nicodim Aghioritul), şi cred că nu va greşi din cuviinţă numindu-o cineva „Alavastru purtătoare de Mirul cel conducător spre viaţa cea veşnică”: care, nu din singur auzul, ci lucrul o arată că-ĭ este săvârşirea.

Aşadar şi eŭ – tăciunele cel mult înnegrit –, îndată ce o am cetit, m-am încropit cu râvna cea pălită, – pentru nevremea odrăsliriĭ –, şi foarte pofteam a o avea maĭ desluşită traducerea, deoarece manuscrisul ce-l aveam în faţă, fiind copiat * după altele manuscrisurĭ ale traduceriĭ întru un timp

* Aici se încheie textul primei pagini dactilografiate a cărții Sfântului Nil Sorsca. Pe verso e pagina albă 1504 cu tăieturi (linii oblice) și cu scuza "iartă cetitorului".

De vieţueştĭ la singurătate cu unul saŭ cu doĭ împreună, saŭ întru Chinovie, ia aminte Sfintelor Scripturĭ, urmând urmelor Părinţilor, şi supu-ne-te aceluia care este vestit ca bărbat Duhovnicesc – în cuvânt, viaţă şi socoteală.

(Cuvintele Prea Cuviosuluĭ Nil Sorsca).

foarte înaintat, s-a strecurat până la noĭ printre ceĭ mulţĭ prescriitorĭ multe greşelĭ din copiere şi maĭ ales că şi traducerea aducea cu sine un sintax nu aşa lămurit şi potrivit ultemelor traducerĭ ale Sfinţilor aduşĭ ca mărturie. Şi decĭ pentru acest scopos am rugat pre cel între Ierodiaconĭ: Teodosie Luca, din lăcaşul „Sfântuluĭ Ioan Teologul" – Provata –, bine cunoscător al limbeĭ Ruseştĭ moderne, ca să ne traducă după ultima ediţie (1892) cuvintele Sfântuluĭ Nil-Sorsca, socotind că ne vom potoli dorinţa cea cu scopos bun. Aşa că după un interval de două lunĭ, ne-a răcorit setea noastră cu noua traducere. (Laudă să cuvine ascultăriĭ ceĭ grabnice a acestuĭ smerit suflet). Dar însă înfăţişându-o cu vechiul manuscris, am văzut că nu mică se află deosebirea, maĭ ales în cuvintele mărturiilor aduse de Sfântul de la alţĭ Sfinţĭ, – care maĭ toată cartea este alcătuită din acestea –. Pentru care noĭ ajutându-ne rugăciunele Părinţilor din acest Sfânt Munte, am căutat în parte fiecare citaţie a fiecăruĭ Sfânt adusă spre mârturie şi am pus-o aşa după cum se află în cărţile acelor Sfinţĭ traduse în limba Română după originalele cele vechĭ, parte în manuscrisurĭ, iar parte tipărite, adecă: ale Sfântuluĭ Isaac, ale Sfântuluĭ Ioan Scărarul, ale Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul, ale Sfântuluĭ Nil Sinaitul, şi ale altora mulţĭ. Pentru această nepotrivire, fiecare se va încredinţa, dacă va înfăţişa ediţiile cele noĭ ruseştĭ de astăzĭ cu cele vechĭ ediţiĭ slavoneştĭ, care nu numaĭ că zic altceva cu totul deosebit de original, ci nicĭ – parafrasă – nu poate cineva a le numi pre acestea. Asemenea dupre cum şi *Filocalia,* ediţia cea nouă rusască, este foarte departe de adevărul ediţiilor celor vechĭ slavoneştĭ.

Prin urmare, aşa complectată fiind, spre încredinţarea cetitoruluĭ, la parte din citaţiile aflătoare aicĭ întru aceste cuvinte, am pus capul saŭ cuvântul însuşit Sfântuluĭ adus spre mărturie, iar la altele nu, deoarece subiectele sunt aşa de lămurite, încât le poate găsi cu lesnire cel ce va voi, iar la altele nu am avut de faţă cartea aceluĭ Sfânt, ci le-am lăsat aşa după cum se află în traducerea cea veche a acesteĭ cărţĭ. Însă la cuvintele cele însuşite acestuĭ Sfânt Nil, drept să mărturisim, multă îmbunătăţire le-aŭ făcut lămuritorul ediţieĭ ceĭ nouă, după cum singur mărturiseşte întru înainte cuvântare, din pricina deosebirilor din vechile ediţiĭ. (Şi aceasta s-aŭ întâmplat, nu din alta, ci din mândria prescriitorilor şi acelor ce să îndeletnicesc la asemenea lucrurĭ, a nu voi să spună aşa după cum se află în original, ci fiecare din părerea cea înşălată, a introduce noutăţĭ inventate streine adevăruluĭ ce-ĭ stă înainte).

Aşadar, O! prea încuviinţatule cetitor, aĭ în mână carte adusă în starea aceasta, nu cu puţină frică de Dumnezeŭ, şi nicĭ cu voe de sineşĭ aleasă a prescriitoruluĭ, ci, povăţuit de nenumărate mijloace prin îndemnările celeĭ prin viŭ glas ale Duhovnicesculuĭ meŭ Părinte, care nu mică râvnă arată la asemenea începerĭ. Şi de va binevoi Dumnezeŭ, ca prin împărtăşirea acestor purtătoare de Duh cuvinte, să te facĭ în Dar prin alegere întru simţirea lor cea cu lucrul şi cu adevărul, astfel ca nu numaĭ însuţĭ pătimind cele aşternute aicĭ sistematec, ci şi altora în vremea cea cuviincioasă, să te facĭ lumină povăţuitoare către unele ca acestea: atuncĭ prin împărtăşire unindu-te cu Unimea Treimeĭ ceĭ maĭ presus de toate, şi proslăvind pre Sfântul cel ce ţi s-aŭ făcut ţie pricină de această negrăită Dăruire prin cartea de faţă, cucernicindu-mă şi zdrobit aşternându-mă gânditor la picioarele tale, te rog, roagă-te prea Milostivuluĭ Domnuluĭ şi Dumnezeuluĭ nostru Iisus Hristos, pentru nevrednicul prescriitor, asemenea şi pentru ceĭ ce aŭ ajutat rădicând greutăţile acestuĭ lucru de suflet folositor, ca să ne ajute a pune bun început în calea mântuireĭ de acum înainte, iar la înfricoşata Judecată a dobândi Milă. Însă dacă şi în tipar se va da, atuncĭ mijlocitoruluĭ fie a dobândi moştenirea fericireĭ ceĭ făgăduite de la:

Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh,
Un Dumnezeŭ în Treime,
Căruia i se cuvine toată slava cinstea şi închinăciunea
Acum şi pururea şi în veciĭ vecilor,
AMIN.

Stihurĭ la acestea: (de prescriitor) *

1.
Streine glasurĭ se rotesc,
din gurĭ defăimătoare,
Zicând că aceste pricinuesc
acum multora înșălare.

2.
Nesocotind răŭ norociții,
Că numaĭ începere de sine,
Precum hotărăsc Părinții,
aduce pre înșălăciune.

3.
Iar celor ce drept călătoresc
pe al Mântuireĭ drum,
Foarte se potrivesc
și maĭ ales acum:

4.
Când prea s-aŭ împuținat,
ceĭ întru acestea iscusițĭ
Care prin al lor viŭ sfat,
Putem de dânșiĭ să fim povățuițĭ.

5.
Decĭ nesocotind a lor rătăcire,
precum și a veaculuĭ rea grijire
Să cetim cu luare aminte:
Ceste de față neprețuite cuvinte

6.
Și încredințându-ne întăritor,
pentru cele priimite prin gură
de la al nostru Povățuitor,
Acestea ne vor fi ca o cenzură.

7.
Care fie ca cu toțiĭ dimpreună
Să punem bună începătură,
Întru acestea de aicĭ înainte:
Cu Darul Domnuluĭ Iisus, iubite.
AMIN.

---

* *De prescriitor*, s-a adăugat cu creionul între paranteze. Poezia e dactilografiată strâns de trei ori câte două strofe puse una lângă alta, iar sub primele șase strofe (2 x 3) e dactilografiată, centrat, ultima strofă, a șaptea.

Înainte cuvântare
la ediția slavonă

OARECÂND fericitul Ieronim, adunând din cele maĭ bune şi mirositoare florĭ Evangheliceştĭ o cunună de florĭ a pocăințiĭ, a trimis-o, din peșterea Vitleemuluĭ, către prietenul săŭ, în depărtata sgomotoasă Romă, sfătuindu-l a o pune pe frunte, iar totodată cu aceasta a-şĭ lua aripile cele uşoare ale porumbițiĭ şi a sbura căutându-şĭ odihnă întru Domnul, – Părintele cel de obşte al tuturor. Tipicul Prea Cuviosuluĭ Nil, după alcătuirea sa, este asemenea cununiĭ Fericituluĭ Ieronim. Alcătuirea luĭ fiind cât se poate de bine, de lămurit, înalt şi practico-privitor, sfătuim, după pilda Mareluĭ Dascăl al Bisericeĭ, pe iubițiĭ noștrĭ compatrioțĭ Ortodocşĭ, a-l pune pre el pe fruntea lor, ca o cunună mirositoare a pustniculuĭ nostru de la Sorsca, adunat de el din cele maĭ alese florĭ ale Părinților, spre a miresmi cu ele pre ceĭ luătorĭ aminte.

Viața Prea cuviosuluĭ Nil de la Sorsca cu deosebire este însemnată, dar şi scrierile luĭ în cel maĭ înalt grad sunt sfătuitoare.

Prea Sfințitul Filaret, Arhiepiscopul Cernigovuluĭ, foarte simpatec răspunde despre viața şi maĭ ales despre tipicul Prea Cuviosuluĭ Nil: „precum viața Prea Cuviosuluĭ Nil a fost o vieață deosebită, zice el, aşa nu a fost până atuncĭ în Biserica rusască o asemenea compunere, precum este tipicul Prea Cuviosuluĭ Nil despre viața cea ascheticească. Tipicul pe care-l compune, înainte cuvântare, unsprezece capete şi încheerea, este o alcătuire deosebită după înțălegerea cea adâncă a Duhovniceştiĭ viețĭ ceĭ ascunse, unde mărturia despre povățuirele nevoitorilor a apucat înainte cu dovada despre Cuvântul luĭ Dumnezeŭ, iar cugetele curg lămurite prin îndelungata iscusire a vieţiĭ... Învățăturile Prea Cuviosuluĭ Nil cuprind în sine observații despre cugete adâncĭ psihologhiceştĭ asupra lucrărilor sufletuluĭ. El desparte lucrarea sufletuluĭ în cele maĭ micĭ abea prinse părțĭ; arată, cum cugetul din nepăcătuitor pre încet trece în lucrurĭ mult şi maĭ mult greşite". (Observația Duhovniceştiĭ literaturĭ ruseştĭ, cart. 1. pag. 169.).

O cunoştință maĭ apropiată cu scrierile Prea Cuviosuluĭ Nil, lămurit arată, că răspunsul Prea Sfințituluĭ Filaret este pe deplin adevărat. Sfântul Nil este cu adevărat mare Părinte al Bisericiĭ ruseştĭ, după a sa osebită nevoință şi învățătură. Pilda viețiĭ luĭ şi a învățătureĭ luĭ, totdeauna a putut şi pot aduce mare folos.

Însă cu părere de răŭ, că toate edițiile viețiĭ luĭ aflătoare şi ale scrierilor luĭ, aŭ multe neajunsurĭ, şi de aceea pentru înțălegerea învățătureĭ luĭ, de trebuință este ca pre toate a le aduce întru lămurire şi a le înfățoşa cât se poate de bine şi de regulat, pentru ceĭ ce doresc să se învețe de la al săŭ Sfințitor nevoitor.

Lucrul cel maĭ de căpetenie al învățăturilor Prea Cuviosuluĭ Nil, arată viața cea ascunsă Duhovnicească. Dar oare drept la noĭ cred, aceĭ ce zic, cum că viața cea Duhovnicească ascunsă se atârnă numaĭ de către pustnicĭ? Nu şi nu, acest lucru este trebuincios pentru toțĭ, nu numaĭ pentru călugărĭ, ci şi pentru pravoslavniciĭ mirenĭ, fiindcă noĭ toțĭ – într-un botez, am murit pentru viața cea păcătoasă şi trupească şi ne-am născut întru viața cea Duhovnicească şi sfântă.

Drept aceea, de dorit este, ca tipicul Prea Cuviosuluĭ Nil lămurit şi regulat alcătuit, să fie carte de masă întru una singură tuturor călugărilor, călugăriților şi creştinilor celor ce râvnesc viața cea blagocestivă.

AMIN.

Viața Prea Cuviosuluĭ
și de Dumnezeŭ purtătoruluĭ
Părinteluĭ nostru Nil de la Sorsca

MARELE PĂRINTE al Bisericeĭ ruseștĭ, iar după a sa nevoință și învățătură, numit, dascălul ascheticeștiĭ simplicitățĭ și a viețiĭ ceĭ privitoare, Prea Cuviosul Nil, după poreclă („Naicov", s-aŭ născut pe la anul 1433). Despre începutul și locul nașteriĭ sale, nu este nimic cunoscut. Dar, fără îndoeală, el a fost din Rusia mare, judecând adecă după întinsele legături cu persoanele cele deosebite și după înaltele luĭ studiĭ, și se cade a crede, că și el singur se trăgea din neamul boeresc. Dar drept este, că Prea Cuviosul Nil se numește pre sine neînvățat și țăran, însă neînvățat el poate că se numea după smerenia cea adâncă, iară țăran de aceea că s-aŭ născut și aŭ trăit între neamurile sale printre locuitoriĭ săteștĭ.

Tunderea în călugărie Prea Cuviosuluĭ Nil aŭ primit-o și începutul viețiĭ călugăreștĭ aŭ pus în locașul Prea Cuviosuluĭ Chiril-Beloazereschiĭ (Lacul-alb). Aicĭ el s-aŭ folosit de sfaturile înțăleptuluĭ și strictuluĭ Stareț Paisie Iaroslavof, care maĭ pe urmă aŭ fost Egumen la Lavra Sfântuluĭ Serghie (lângă Moscova), și aŭ fost poftit pentru Mitropolit, însă pentru smerenia sa, nu a priimit această înaltă vrednicie.

Sfântul Nil viețuind în Monastirea Sfântuluĭ Chiril de la Lacul alb oarecare timp, împreună cu ucenicul săŭ și împreună nevoitorul – Monahul Inochentie, din neamul boeresc al Ohlebinilor, aŭ călătorit la Sfintele locurĭ din răsărit, cu scopos ca să vadă viața cea Duhovnicească întru iscusințele nevoitorilor de atuncĭ: după cum povestește însușĭ, el a fost la Sfântul Munte Athos, în părțile Țarigraduluĭ și întru alte locurĭ de primprejur.

Decĭ trăind vreo câțiva anĭ în Sfântul Munte, precum și călătorind pre la Monastirile din Constantinopol, Prea Cuviosuluĭ Nil întru acest anumit timp, ș-aŭ adăpat sufletul săŭ cu învățăturile Marilor Părințĭ pustnicĭ de atuncea, cariĭ prin calea curățireĭ ceĭ lăuntrice și a neîncetateĭ rugăciunĭ săvârșită cu mintea în inimă, aŭ ajuns strălucirele cele purtătoare de lumină ale Sfântuluĭ Duh. Prea Cuviosul Nil, nu numaĭ a învățat cu mintea și inima a se ruga, ci și întru îndeletnicirea cea de-a pururea a însușit (întors) lecțiile cele de suflet mântuitoare ale de Dumnezeŭ înțăleptilor Părințĭ: Antonie cel Mare, Vasilie cel Mare, Efrem Sirul, Isaac Sirul, Macarie cel Mare, Varsanufie, Ioan Scărarul, Ava Dorofteiŭ, Macsim Mărturisitorul, Isihie, Simeon Noul Teolog, Petru Damaschin, Grigorie, Nil și Filofteiŭ Sinaițiĭ, ș.a. De aceea cu zicerile acestor Părințĭ Marĭ, prea plină este această carte, numită: „Predanie despre viața cea Ascheticească".

Decĭ întorcându-se în Monastirea de la Lacul Alb, Prea Cuviosul Nil n-a maĭ voit a maĭ trăi într-însa, ci ș-aŭ zidit luiși chilie nu departe de Monastire, după ogradă, unde aŭ și trăit nu mult timp la singurătate. După aceea s-aŭ dus ca la cincisprezece chilometri de la Monastire la Pâraul Sorsca, a înfipt aicĭ Cruce maĭ întâĭ aŭ zidit o bisericuță și chilie liniștitoare, și pe lângă dânsa a săpat o fântână; Iară când s-aŭ adunat pe lângă el vreo câțiva frațĭ pentru viețuire, atuncea aŭ clădit și Biserică (maĭ

mare). Locașul săŭ și l-aŭ înființat cu oarecare deosebite tipicurĭ pustniceștĭ, după forma Schiturilor din Sfântul Munte (Achiticesc), drept care a și fost numit Schit: pentru aceea Prea Cuviosul Nil să cinstește ca înființătorul vieții ceĭ Ascheticeștĭ în Rusia, întru strânsă și regulată alcătuire.

Sfinții Părințĭ nevoitorĭ, aŭ împărțit viața Monahicească în trei chipurĭ: întâiul chip, chinovia, când maĭ mulțĭ călugărĭ viețuesc și se nevoesc într-un loc, al doilea chip: acheticia, când un călugăr viețuește și se nevoește cu doi saŭ trei frațĭ, cu hrană de obște și îmbrăcăminte, cu obștească osteneală și rocodea; iar al treilea chip: – pustnicia, când un călugăr se nevoește la singurătate. Acel decĭ al doilea chip al Monahiceștiĭ viețuirĭ, ca cel din mijloc între cele două, – pre care Cuviosul Nil l-a numit „cale împărătească" –, aŭ voit el a-l înființa în locașul săŭ.

Schitul Prea Cuviosuluĭ Nil a avut asemănare și cu Monastirele noastre diortime, care adesea orĭ se alcătueaŭ din doi și trei Monahĭ, pe când în Schitul Cuviosuluĭ, aproape de sfârșitul vieții luĭ, numărul aschitiilor aŭ crescut până la doisprezece. A avut asemănare și cu monastirele chinoviatice, fiindcă la aschitiĭ de obște era și ostenelele, și haina și hrana. Dar se deosebea Schitul săŭ de toate locașurile noastre după îndreptarea cea lăuntrică a sa, după acea lucrare a mințiĭ, care urma nevoe a alcătui lucrul cel maĭ de căpitenie al grijilor și silinților pentru toțĭ aschitiĭ. În noul săŭ Schit, Prea Cuviosul a continuat a învăța Dumnezeasca scriptură și scrierile Sfinților Părințĭ, așăzând după dânsa viața sa și a ucenicilor săĭ.

Istoria vieții sale lăuntrice, din parte aŭ descoperit-o singur Cuviosul într-o trimitere către un nevoitor al săŭ de aproape, după cererea sa. „Scriŭ către tine, zice el, arătându-mă pre sinemĭ, dragostea ta cea către Dumnezeŭ mă silește și mă face pre mine fără de minte, spre a-țĭ scrie ție despre sinemĭ. Nu prost și după cum ni s-ar întâmpla se cuvine nouă a urma, dar după Sfânta Scriptură și după predania Sfinților Părințĭ. Fugirea mea din Monastirea Sfântuluĭ Chiril, aŭ n-aŭ folosit pentru folosul cel sufletesc Așa, pentru acesta. Eŭ am văzut că acolo trăesc nu după legea luĭ Dumnezeŭ și predania Sfinților Părințĭ, ci după voea lor și socoteala cea omenească. Mulțĭ sunt și de aceea cariĭ, călcând așa nedrept, nălucesc, cum că petrec viață îmbunătățită... Când am trăit amândoĭ în Monastire, tu știĭ, cum mă depărtam eŭ de legăturile cele lumeștĭ și mă stăruiam a petrece după Sfânta Scriptură, – deși din lenea mea – nu reușam. După sfârșitul călătorieĭ mele, am venit în Monastire, și afară de dânsa în apropiere mi-am făcut chilie și am trăit cât am putut. Acum m-am mutat departe de la Monastire, am găsit cu Darul luĭ Dumnezeŭ loc după gândul meŭ, puțin lesnicios pentru oameniĭ ceĭ lumeștĭ, precum singur aĭ văzut. Trăind la singurătate, mă ocup cu cercarea Duhovniceștilor Scripturĭ: Maĭ întâĭ de toate încerc poruncile Domnuluĭ și tâlcuirea lor, predaniile Apostolilor, pe urmă viețile și învățăturile Sfinților Părințĭ. Despre toate acestea cugetez, și ce aflu, după socoteala mea, luĭ Dumnezeŭ plăcut și folositor pentru sufletul meŭ, prescriŭ pentru sinemĭ. Întru aceasta este viața mea și răsuflarea. Pentru neputința și lenevirea mea, eŭ mi-am aruncat nădejdea la Dumnezeŭ și la Prea Curata Născătoarea de Dumnezeŭ. Dacă mi se întâmplă ceva a preîntâmpina, și de nu aflu aceea în scriptură, la o vreme o las la o parte, până voiŭ afla. De voea mea și după a mea socoteală nu îndrăsnesc nimic a hotărî. De viețueștĭ la singurătate (cu unu saŭ cu doi) saŭ în chinovie, ia aminte Sfintele Scripturĭ și urmează urmelor Părinților, saŭ supune-te aceluia, care este vestit ca bărbat Duhovnicesc – în cuvânt, viață și socoteală...Sfânta Scriptură aspră este numaĭ pentru acela, care nu voește a se smeri prin frica luĭ Dumnezeŭ și a se retrage de la cugetările cele pământeștĭ, și voește a viețui după voea sa cea pătimașă. Alțiĭ nu voesc smerit a cerca Sfânta Scriptură, ci nicĭ voesc ca să audă despre aceea, adecă cum trebue a viețui, ca cum nu este scrisă pentru noĭ Scriptura, nicĭ trebuește a se împlini în timpul nostru. Dar nevoitorilor celor adevărațĭ și în timpurile cele vechĭ și în cele de acum și întru toate veacurile Cuvintele Domnuluĭ pururea vor fi cuvinte curate, ca argintul cel curat: Pentru dânșiĭ poruncile Domnuluĭ, sunt maĭ scumpe decât aurul și petrile cele scumpe, și maĭ dulcĭ decât fagurul și merèle.

Calea cea nouă a vieții, aleasă de Prea Cuviosul Nil, înspăimântaŭ pe ceĭ din vremea sa; Dar cu adevărat a fost de ce a ales pentru al săŭ Schit, Prea Cuviosul Nil, după mărturia celor ce l-aŭ văzut, a fost sălbatec, pustiŭ și posomorât. Toată localitatea Schituluĭ este josită și băltoasă. Singur pârăuțul Sorsca, ce a dat nume plăcutuluĭ luĭ Dumnezeŭ, abea se trage în jos după curgere și maĭ mult samănă a baltă, decât pârăŭ curgător. Și aicea s-a nevoit nevoitorul luĭ Hristos. Încă sunt întregĭ: iazul, săpat de Cuviosul Nil, fântâna ostenelelor luĭ cu prea gustoasă apă, pre care o întrebuințază pentru vindecărĭ, haina Sfântă nevoitor a căreĭ păr înghimpă ca acele. Toată chinovia Schituluĭ se alcătuia de un Ieromonah, un Diacon și doisprezece bătrânĭ; în numărul lor era Dionisie din domniĭ Zvenigorodenilor, și Nil Polev, urmaș din domniĭ de la Smolens, amândoĭ eșițĭ din monastirea luĭ Iosif de la Volocolam, pentru că atuncĭ Cuviosul Nil strălucea ca un luminător în pustia aceasta.

Pentru clădirea Bisericeĭ și a cimitiruluĭ de mâinele Cuviosuluĭ Stareț și a aschitiilor luĭ, a fost năsipit pe loc băltos un deal înalt, iar pentru nevoile fraților Prea Cuviosuluĭ Nil a făcut la pârăul Sorsca o moară mică. Fiecare chilie a fost așăzată pe înălțime, și fiecare de la Biserică și de la altă chilie era la distanță de o aruncătură de peatră. După pilda celor de la răsărit aschitiĭ se adunaŭ în Biserica lor numaĭ Sâmbăta, Duminica și la praznice, iar în celelalte zile, fiecare se ruga și ostenea în chilia sa. Privigherea aschitiilor hotărâtor se prelungea toată noaptea. După fiecare catismă se punea câte trei saŭ patru cetirĭ de la Sfințiĭ Părințĭ. În timpul leturghieĭ cântaŭ numaĭ Sfinte Dumnezeule, aliluia, heruvicul și acsionul, toate celelalte se ceteaŭ lung și încet. La Sâmbete *în cimitirul fraților, se săvârșa obșteasca panahidă.*

Așa a fost înființarea Schituluĭ și tipicul bisericesc al Prea Cuviosuluĭ Nil de la Sorsca. În ceia ce privește la purtarea cea din afară și a lucrăriĭ, Cuviosul prescris desăvârșită neagonisală aschiticească și prostime întru toate. Cele de nevoe pentru viață, poruncește a le agonisi numaĭ cu ostenelele mâinilor sale, poftorind cuvintele Apostoluluĭ: „Dacă cineva nu voește să lucreze, nicĭ să mânânce" (2 Tes. 3.10) [1]. Milostenia călugărească, zicea el, este a ajuta frateluĭ cu cuvântul în vremea nevoiĭ și a-l mângâia în scârbă cu socoteala cea Duhovnicească, Milostenia cea sufletească pre atâta este maĭ înaltă decât cea trupească, pre cât sufletul este maĭ presus de trup. De va veni la noĭ cerșetorul, îl vom odihni după putere, și de va cere pâine, îĭ vom da luĭ și-l vom slobozi pre el.

Viața cea nouă ascheticească, încă nevăzută până atuncea la Rusia, iar adeseaorĭ arătata scârbă sufletească despre stricarea cărților bisericeștĭ și silința după putere de a le îndrepta, negreșit rădicaŭ împrotiva Cuviosuluĭ nemulțămirĭ, dar el cu răbdare mergea pe calea sa, fiind întru cinste de către buniĭ Ierarhĭ și chear de mariĭ Domnĭ. Cuviosul a fost la soborul cu ereticiĭ despre cele jidoveștĭ la 1491. Singur râvnitorul pravoslavieĭ, Arhiepiscopul Ghenadie de la Novogorod, în anul 1492, însușĭ personal a voit a vedea și a auzi părerile Cuviosuluĭ Nil despre oarecare lucrărĭ nepricepute. Chear Marele Domn ținea pe Cuviosul și pe dascălul luĭ Paisie Iaroslavof întru mare cinste. După sfârșitul soboruluĭ despre Preoțiĭ văduvĭ și Diaconĭ, Sfântul Nil ca cel ce avea intrare către Stăpânitorul, pentru viața sa cea temeinică și fapta bună, și ca cel respectat de Domnitorul, a propus, ca, bine ar fi ca să nu fie sate pe la monastirĭ, ci să trăească monahiĭ din ostenelele mâinilor sale. Cu dânsul unițĭ aŭ fost toțĭ nevoitoriĭ de la lacul-alb (Sorsca).

În testamentul săŭ cel înaintea morțiĭ, Cuviosul Nil, poruncind ucenicilor a arunca trupul săŭ în pustie spre mâncarea hearelor, saŭ a-l îngropa în groapă cu defăimare, aŭ scris: „El greŭ a greșit înaintea luĭ – Dumnezeŭ și nevrednic este de îngropare. Adăugând și aceasta: Cât a fost întru puterea mea, m-am stăruit a nu mă folosi nicĭ cu o cinste pre pământ întru această viață, așa las să fie și după moartea mea". (Și după moarte Sfântul Părinte a rămas credincios luișĭ. Așa când în 1569 Împăratul Ioan cel cumplit, a voit după osârdia sa în schitul Cuviosuluĭ Nil a zidi Biserică de peatră în locul celeĭ de lemn, atuncea Sfântul arătându-i-se Țaruluĭ, cu asprime i-aŭ poruncit a nu zidi asemenea biserică).

Cuviosul Nil s-aŭ pristăvit la 7 Maiŭ 1508. Sfintele moaște se odihnesc sub acoperământ în pustia sa.

[1] *Epistola a doua către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel,* 3, 10: "Căci și când ne aflam la voi, v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce".

Înainte cuvântarea
către cartea Sfântuluĭ Nil de la Sorsca
alcătuită de Cuviosul între Schimonahĭ Vasilie,
Stareţul de la Poeana Măruluĭ din România

SFINŢII PĂRINŢI, cariĭ învaţă cu singure poruncile luĭ Hristos a defăima patimile şi a curăţi inima de gândurile cele rele, pune aceste două aşezărĭ să le aibă lucrătorul, ca cum ar fi nişte arme maĭ tarĭ, adecă: Frica luĭ Dumnezeŭ şi aducerea aminte că este Dumnezeŭ aicea lângă el, dupre cum este scris: „Cu frica luĭ Dumnezeŭ se depărtează fieştecarele de la cele rele" (Ps. **18**.10) [1]. Şi iarăşĭ: „Maĭ înainte am văzut pre Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clătesc" (Ps. **15**.8) [2]. Şi adaogă către unele ca acestea, a avea aducere aminte de moarte şi de matca foculuĭ, şi a treia, cetirea Sfinteĭ Scripturĭ. Bune sunt acestea toate bărbaţilor celor bunĭ şi cucernicĭ şi iară celor nesimţitorĭ şi împetriţĭ la inimă, măcar şi singură matca foculuĭ, saŭ singur Dumnezeŭ întru simţire de i se va descoperi, nicĭcum nu va aduce lor frică. Încă şi singură mintea călugărilor celor ce aŭ început curând, degrab se tâmpeşte de către aducerea aminte despre unele ca acestea şi fuge despre ele ca şi albina de fumegarea fumuluĭ. Dar dacă este bună şi de folos aducerea aminte de unele ca acestea, însă către aceste bunătăţĭ, aŭ arătat Părinţiĭ ceĭ Duhovniceştĭ şi iscusiţĭ, încă şi maĭ mare şi neasemănată bunătate, adecă lucrarea cea cu mintea, care poate ajuta celor ce se vor nevoi, măcar de ar fi şi foarte neputincioşĭ. Şi bunătăţiĭ ceĭ dintâĭ adecă (temeriĭ de Dumnezeŭ şi aduceriĭ aminte că este Dumnezeŭ aicea lângă el) îĭ este chip şi asemănare, ceĭ ce macină în râşniţă cu mâinele lor şi cu putere, iar bunătăţiĭ ceĭ de a doua, adecă lucrăriĭ ceĭ cu mintea, îĭ este chin şi asemănare, cel ce macină în morĭ cu apă şi cu meşteşug. Că precum apa singură de sine porneşte roata şi peatra, aşa şi Numele luĭ Iisus cel prea dulce, dimpreună cu aducerea aminte că este Dumnezeŭ aicea lângă el, porneşte mintea întru rugăciune, aceluĭ ce vieţueşte totdeauna întru Hristos. Pentru care Isihie cel mare între Cuvântătoriĭ de Dumnezeŭ însemnând zice: „Sufletul cel ce este îmbunătăţit şi îndulcit de Iisus, înalţă laudă făcătoruluĭ de bine, ca oarecare bucurie şi dragoste şi (mulţămire) mărturie, mulţămindu-ĭ şi chemându-l pre El cu veselie" (Cap. 92). Şi iarăşĭ: „Precum nu este cu putinţă a petrece această viaţă nemâncând şi nebând, aşa nu este cu putinţă sufletuluĭ a ajunge întru ceva Duhovnicesc şi plăcut luĭ Dumnezeŭ, fără de paza minţiĭ saŭ a se slobozi de păcatul cel ce-l face cu mintea, măcar deşi se nevoeşte cineva a nu greşi pentru frica minciunilor" (Cap. 109). Şi iarăşĭ: „Intrând gândurile în inimă nevrând noĭ, şi întărindu-se şi stând, ştie a le goni dintru adâncul inimiĭ rugăciunea luĭ Iisus (Cap. 137).

Deci fiind întru cercare la cinul şi deprinderea aceştiĭ fel de taină, Marele bătrân Nil pustnicul de la Sorsca, aŭ aşezat această carte, arătând într-însa începutul lucrăriĭ ceĭ cu mintea şi biruirea şi

[1] *Psalmii*, **18**,10: "Frica de Domnul este curată, rămâne în veacul veacului, judecăţile Domnului sunt adevărate, toate îndreptăţite".
[2] *Idem*, **15**, 8: "Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin".

biruinţa, a luptătorilor celor nevăzuţĭ şi a noastră. Că cu chipul cel dintăĭ, măcar de ar fi fost şi sporire fără de luare aminte a minţiĭ, însă foarte cu zăbavă şi cu durere, iară cu chipul cel de al doilea, degrab şi prea lesne se apropie lucrătorul către Dumnezeŭ, zice Sfântul Grigorie Sinaitul. Că la chipul cel dintăiŭ se face numaĭ singură răgăciunea şi învăţătura cea dinafară şi lucrarea poruncilor, iar aicea se face amândouă păzirile, şi cea dinlăuntru şi cea dinafară. De vreme ce lucrătorul cel ce a început de curând, după ce se va lepăda de lume şi de facerea păcatelor celor marĭ care sunt de moarte, şi va pune aşezământ înaintea luĭ Dumnezeŭ, ca să se oprească nu numaĭ de păcatele cele micĭ din toate zilele, care sunt de ertat, pentru care singur Domnul porunceşte „a ne ruga neîncetat" (Mat. **26**.41) [3] ci şi de lucrarea acestor patimĭ şi de gândurile cele rele. Şi de va intra cu mintea înlăuntru la inimă şi va începe a chema pre Domnul Iisus spre toată lupta şi spre tot gândul cel răŭ, saŭ de se va învoi din neputinţa sa adăogiriĭ vrăjmaşuluĭ şi va face cele împrotiva poruncilor luĭ Hristos, cade către dânsul cu rugăciunea inimiĭ, părându-ĭ răŭ pentru această învoire şi defăimându-se pre sine, şi de va petrece întru aceasta până la sfârşitul luĭ căzând şi sculându-se, biruindu-se şi biruind, şi „cerând izbăvire ziua şi noaptea de la pârâşul săŭ„ (Luca **18**.3) [4], aŭ nu va dobândi acesta moştenirea bunătăţilor celor nădăjduite? Că precum cercarea învaţă, se fac căderile (cele ce nu sunt de moarte) celor ce se nevoesc, adecă cele cu gândul, saŭ cu simţirea, precum sunt acestea: cu cuvântul, cu iuţimea şi cu poftirea, dintru cele treĭ părţĭ ale sufletuluĭ, saŭ cele preste simţirele cele trupeştĭ adecă, cu vederea, cu auzirea, cu grăirea şi cu mirosirea. Şi nu este cu putinţă şi singurĭ bărbaţilor celor marĭ, a scăpa cu totul de prihana acestor păcate din toate zilele, care nu sunt de moarte. Al cărora este începutul: cugetul, cuvântul, nepriceperea, uitarea, vederea, voea, întâmplarea, care să şi iartă cu Darul luĭ Hristos cel din toate zilele, zice Sfântul Casian.

Iar de se va slăbănogi cineva pentru acestea şi va zice că Sfântul Casian socotea numaĭ pentru Sfinţĭ că se curăţăsc cu Darul luĭ Hristos de acest fel de păcate din toate zilele, iar nu pentru ceĭ ce aŭ început de curând şi sunt cu patimĭ, fie dar loc şi la acest fel de părere, iar maĭ vârtos să luăm socotire şi deslegare acestor fel de lucrurĭ dintr Sfânta Scriptură, în ce fel se osândeşte cu acest fel de păcate şi patimĭ din toate ceasurile, tot cela ce a început de curând şi este cu patimĭ, şi cum se face vinovat muncilor celor de vecĭ? Şi cum poate iarăşĭ şi acesta a dobândi ertare cu Darul luĭ Hristos ca şi toţĭ Sfinţiĭ, prin mărturisirea cea către Dumnezeŭ şi prin pocăinţa cea din toate ceasurile. Că zice Sfânta Dorofteĭ: Este unul de lucrează patima şi este altul de se împroteveşte patimiĭ. Şi cel ce lucrează patima, când aude vre un cuvânt, să turbură, saŭ zice cinci cuvinte, saŭ zece pentru unul şi vrăjmăşueşte şi se scârbeşte, şi după ce încetează din turburare, tot gândeşte răŭ asupra celuĭ ce i-aŭ zis un cuvânt, şi ţine minte de răŭ asupra luĭ, şi-ĭ pare răŭ căcĭ n-aŭ zis maĭ multe cuvinte decât cele ce aŭ zis, şi găteşte întru sine cuvinte încă maĭ rele ca să-ĭ zică luĭ, şi pururea zice: pentru ce nu-ĭ zic luĭ, iacă aşa, şi voiŭ să-ĭ zic: ia aşa şi aşa şi pururea se mânie. Aceasta este o aşezare. Şi aceasta este la cel ce este întru obiceiul cel răŭ. Dumnezeŭ să ne izbăvească pre noĭ de acest fel de aşăzare! Că acest fel de aşezare este cu totul supusă munciĭ. Este altul, carele când aude vreun cuvânt, să turbură şi zice şi acela cinci cuvinte, saŭ zece pentru unul, şi se scârbeşte căcĭ n-aŭ zis şi altele maĭ rele, şi se întristează şi ţine minte răul, şi face puţine zile întru acestea şi să schimbă; Altul face o săptămână întru acestea, şi se schimbă, altul face numaĭ o zi şi se schimbă; Altul ocărăşte, vrăjmăşueşte, să turbură şi îndată să schimbă. Iată câte felurĭ de aşăzământurĭ sunt, însă toţĭ aceştia sunt sub iad, până când vor lucra patimile. Dintru toate

[3] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **26**, 41: "Privegheaţi şi vă rugaţi ca să nu intraţi în ispită. Căci duhul este osârduitor, dar trupul neputincios".
[4] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **18**, 3: "Şi era, în cetatea aceea, o văduvă, care venea la el, zicând: Fă-mi dreptate faţă de potrivnicul meu".

unele ca acestea, arătat este cunoscut acum, pentru ce nu poate cel pătimaş a se curăţi cu Darul luĭ Hristos cel din toate zilele de păcatele cele ce se par că sunt micĭ şi nu sunt de moarte.

Să venim şi la deslegarea aceea, adecă cum se iartă acest fel de păcate celor ce aŭ început de curând şi sunt pătimaşĭ? Că zice iar Sfântul Dorofteiŭ: Este unul când aude vre un cuvânt, să scârbeşte întru sine, nu căcĭ i-aŭ venit ocara, ci căcĭ n-aŭ răbdat. Acesta este din aşăzământul celor ce să nevoesc şi să împrotivesc patimilor. Iar altul se nevoeşte şi se osteneşte, iar maĭ pe urmă se birueşte din supărarea patimiĭ. Altul nu voeşte a răspunde răŭ, iar din obiceiŭ se răpeşte şi zice. Altul se nevoeşte a nu zice nicĭdecum un cuvânt răŭ, însă să scârbeşte căcĭ l-a ocărât, dar se defaimă pre sine căcĭ că pentru aceasta să scârbeşte şi-ĭ pare răŭ. Altul nu se scârbeşte căcĭ l-aŭ ocărât, dar nicĭ să bucură pentru aceasta. Iată aceştia toţĭ sunt ceĭ ce se împrotivesc patimilor, fiindcă cu voinţa aŭ stâmpărat patima şi nu voesc ca să o lucreze, ci să scârbesc şi să nevoesc. Că aŭ zis Părinţiĭ: tot lucrul pre carele nu-l pofteşte sufletul este în puţină vreme. Şi să zic vouă şi pildă cuĭ se aseamănă cel ce lucrează patima şi o priimeşte: Asemenea este omuluĭ celuĭ săgetat de la vrăjmaşiĭ luĭ, şi el ia săgeţile cu mâinele sale şi le bagă în inima sa. Iar cel ce se împrotiveşte patimiĭ, este asemenea celuĭ ce este săgetat de la vrăjmaşul săŭ, însă el este îmbrăcat în platoşă şi nu se răneşte; unul ca acesta măcar de va fi şi pătimaş, însă poate cu Darul luĭ Hristos a dobândi ertăciune de acest fel din păcate din toate zilele, care se fac nu după aşăzământ, ci fără de voe, pentru care aŭ poruncit Domnul Sfântuluĭ Apostol Petru „a erta în fieştecare zi de şaptezeci de orĭ câte şapte" (Mat. **18**.21) [5]. Şi întăreşte aceasta Sfântul Atanasie Sinaitul zicând: Cunoaştem şi înţălegem pentru ceĭ ce priimesc Sfintele Taine ale Trupuluĭ şi Sângeluĭ Domnuluĭ, că măcar de vor şi avea oarecare păcate, precum sunt acestea: cu limba, cu auzul, saŭ de vor fi răpiţĭ cu căutarea cu ochiĭ, saŭ cu mărirea deşartă, saŭ cu grija, saŭ cu iuţimea, saŭ cu altceva dintru acestea întinându-se pre sine, şi va mărturisi Domnuluĭ şi aşa priimesc Sfintele Taine, credem că unora ca acestora priimirea Sfintelor Taine, se face lor întru ertarea păcatelor. Asemenea acestora zice şi Sfântul Pimen: Voesc pre omul cel ce aŭ greşit şi se pocăeşte, decât pre cel ce nu aŭ greşit şi se mândreşte.

Dar de vreme ce s-aŭ zis întru început pentru iscusinţa cea bună a defăimăriĭ patimilor cu rugăciunea cea cu mintea şi cu lucrarea poruncilor, se cade acum a arăta maĭ descoperit şi singură lucrarea şi lovirea minţiĭ cu patimile. Vine adăogirea vrăjmaşuluĭ orĭ cu ce fel de patimă, saŭ cu gând răŭ, iar lucrătorul cheamă pre Hristos împrotiva acestora, şi piere diavolul cu adăogirea luĭ. Aŭ căzut din neputinţă cu gândul, saŭ cu cuvântul, saŭ cu iuţimea, saŭ cu poftirea cea trupească, şi se roagă luĭ Hristos şi se mărturiseşte luĭ, şi-ĭ pare răŭ pentru aceasta, fiind cuprins de trândăvie şi de întristăciune, înghesuind mintea luĭ şi inima, să apucă de aducerea aminte de moarte şi de matca foculuĭ şi cum că este Dumnezeŭ aicea lângă el, şi de acestea răcorindu-se puţintel, cheamă pre Hristos. Apoĭ aflând linişte de luptă, iarăşĭ roagă pre Hristos ca să-l erte de păcatele cele de voe şi de cele fără de voe. Şi maĭ drept a zice, în ceasul războiuluĭ, orĭ întru al linişteĭ ceĭ sufleteştĭ, aleargă la Hristos şi-ĭ este Hristos luĭ orĭce-ĭ trebue întru toate întâmplările, orĭ de vor fi bune orĭ rele. Şi nu este tras unul ca acesta de părere, ca cum ar săvârşi ceva rugându-se, saŭ făcând cele plăcute de la frică şi de la muncă, şi de la păcate şi de la pocăinţă. De vreme ce altă înţălegere are rugăciunea cea din afară şi alta cea dinlăuntru. Că acela adecă (cel ce face rugăciunea cea din afară) plinind numărul de cântare, să nedăjdueşte către Dumnezeŭ, iar lăsându-o aceasta să ticăloşaşte. Iar celălalt adecă (lucrătorul celiĭ dinlăuntru) fiind lovit cu ştiinţa sa de păcatele cele din toate zilele şi ceasurile, pentru care s-aŭ zis maĭ sus, şi răbdând adăogirele vrăjmaşuluĭ, strigă pururea către Hristos purtând în minte acest cuvinţăl: măcar de te veĭ urca şi spre toată săvârşirea scăriĭ, te roagă pentru ertarea păcatelor. Şi acela: „Voesc cinci cuvinte cu

[5] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **18**, 21: "Atunci Petru, apropiindu-se de El, I-a zis: Doamne, de câte ori va greşi faţă de mine fratele meu şi-i voi ierta lui? Oare până de şapte ori?".

mintea mea, decât întunerece cu limba" (1Cor. **14**.19)[6]. Şi aşa cu toată neîndoirea plineşte cuvântul cel zis de Sfântul Dorofteiŭ, adecă împrotivirea patimilor, încă oare şi maĭ mult.

Aşadar acest Sfânt aşază împrotivirea patimilor numaĭ până la singură scârbirea şi desleagă cu pildă zicând: Că uniĭ ca aceştia sunt asemenea cu ceĭ ce sunt însăgetaţĭ de la vrăjmaşul, dar fiind îmbrăcaţĭ în platoşă, nu se rănesc. Iar aceasta aŭ luat-o Sfântul de la Prorocul ce zice: „Iată s-aŭ scârbit şi s-aŭ dus trist, şi voiŭ vindeca căile luĭ". Precum şi cel cu Gura de Aur zice: Numaĭ căcĭ te veĭ întrista pentru păcate şi aceasta va fi ţie mare tămăduire. Însă aceasta nu stă numaĭ până la scârbire adecă, ci este şi rugăciune şi înfrânare, adecă inimă smerită şi pocăinţă şi aşăzământ bun spre păzirea poruncilor, şi suspinare şi mărturisire. Precum şi singură rugăciunea celor ce merg spre somn învaţă zicând: de m-am jurat cu Numele tăŭ, saŭ de l-am hulit în gândul meŭ, saŭ am ocărât pre cineva, saŭ am întristat, saŭ am osândit, saŭ am grăit de răŭ, saŭ m-am mâniat, şi celelalte aducerĭ aminte ale păcatelor celor de ertat, care se fac fără de voe, care se întâmplă celor ce să învaţă, la lucrarea cea cu mintea. Către care mulţĭ nicĭ nu voesc să-şĭ rădice ochiĭ, luând aminte la acest fel de căderĭ în păcate din toate ceasurile, şi socotind că tot cel ce să învaţă la această sfinţită lucrare, i se cade să fie curat de unele ca acestea, care nu este aşa prost, şi precum s-a arătat: Fără numaĭ de va lucra cineva patima de voe. Şi aşa aceleaşĭ patimĭ şi aceleaşĭ păcate, se fac unuia miros spre viaţă, iar altuia spre moarte. Că cel dintâĭ adecă cel ce să împrotiveşte patimilor, vine dintru acestea întru smerenie şi în pocăinţă şi în cunoaşterea neputinţeĭ sale, iar cel de a doua adecă cel ce lucrează patima de voe, vine întru împetrirea inimeĭ şi perzare vecinică dintru îndrăsnirea sa.

Iară de va zice cineva, că se poate şi fără de lucrarea cea cu mintea a se curăţi de acest fel de păcate, prin Darul luĭ Hristos cu pocăinţa, acestuia a doua oară cu cele ce s-aŭ scris aicea îĭ răspundem întru acest fel: De o parte ţine poruncile luĭ Hristos iar de altă parte rugăciunea cea din toate zilele ce este adecă: lasă nouă greşalele noastre; şi-mĭ dă şi aşăzământ adevărat a nu trece nicĭ o poruncă, anume: a nu pofti, a nu mă mânia, a nu osândi, a nu grăi de răŭ, a nu minţi, a nu grăi cuvinte deşarte, a iubi pre vrăjmaşĭ, a face bine celor ce ne urăsc, a se ruga pentru ceĭ ce asupresc. Apoĭ, a te depărta de iubirea de îndulcirĭ, de iubirea de argint, de gândurile cele de curvie, de grijire, de mărirea deşartă şi de nebăgarea de samă, şi maĭ drept a zice, de toate păcatele şi gândurile cele rele. Şi cu acest aşăzământ să te apropiĭ către deprinderea lucrăriĭ ceĭ cu mintea. Şi ia aminte cu de-adinsul, de câte orĭ veĭ trece poruncile în fieştecare zi după aşăzământul tăŭ, şi de câte orĭ te veĭ răni cu păcatele şi cu patimile şi cu gândurile cele rele. Şi te aseamănă şi văduveĭ aceea care sta înaintea Judecătoruluĭ ziua şi noaptea, şi începĭ a striga către Hristos în toate ceasurile pentru fieştecare poruncă pre care o veĭ trece şi pentru fieştecare patimă şi gând răŭ, cu care te veĭ birui. Şi ia către acestea sfătuitor bun Sfânta Scriptură. Şi zăbovind câtăva vreme întru unele ca acestea, vino şi mă învaţă, ce veĭ vedea în sufletul tăŭ. Aŭ doară şi singur nu veĭ cunoaşte, că este lucru cu neputinţă a încăpea acest fel de luare aminte în rugăciunea cea din afară, fără numaĭ singură lucrarea cea cu mintea? Că lucrarea cea cu mintea, învaţă pre iubitul eĭ la taina unora ca acestora, şi-ĭ înştiinţază sufletul luĭ, că nu-şĭ perde pravila, lăsând cântarea de Psalmĭ cea multă, şi canoane şi tropare (numaĭ de-şĭ va întoarce toată nevoinţa de la lucrarea cea cu mintea) ci maĭ mult o înmulţeşte. Că precum toată puterea şi voea legiĭ era a aduce pre toţĭ către Hristos măcar că de să şi părea că se micşorează cu aceasta, aşa şi multa cântare duce pre lucrător la rugăciunea cea cu mintea. Însă nu este ca să petreacă aceasta în toată viaţa cea călugărească; fiindcă singură cercarea rugăciuneĭ ceĭ din afară ne învaţă când ne rugăm cu aceasta, căcĭ cunoaştem a fi oarecare îngrădire între noĭ şi între Dumnezeŭ, ca un zid de aramă, precum zice Proorocul, nelăsând mintea noastră a se uita luminat întru rugăciune către Dumnezeŭ. Fiindcă a lua aminte inimeĭ să cuvine, întru care încape toate puterile cele sufleteştĭ şi care poartă izvor de gândurĭ bune şi rele.

[6] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 19: "dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

Iar de vreme ce această carte învață păzirea cea mare, pre ceĭ ce voesc a petrece întru tăcere și arată pricinele înșălăcineĭ ceĭ vine, pentru aceasta trimițând pre cetitorul acolo, să maĭ zicem numaĭ aceasta: Sfinții Părințĭ despart numaĭ în trei cinurĭ toată viața călugărească: Cea dintâĭ obștea, adecă viața dimpreună a maĭ multora, cea de a doua, calea împărătească, saŭ de mijloc o numesc, care este doi saŭ trei a viețui la un loc, având dimpreună agonisire de cele de trebuință și dimpreună cu hrana și îmbrăcămintea, dimpreună la osteneală și la lucrarea cu mâinele și toată purtarea de grijă a vieții a o avea dimpreună, preste acestea toate a-șĭ lepăda voea sa și a se supune unul altuia întru frica luĭ Dumnezeŭ și întru dragoste. Iar viața cea de a treia este sihăstria cea osebită, carele este lucrul bărbaților celor desăvârșițĭ și sfințĭ. Iar acuma oareșĭcare neluând aminte la puterea Sfinteĭ Scripturĭ, ș-aŭ aflat lorușĭ al patrulea cin, saŭ petrecere, nu după voea, nicĭ după așăzământul Sfinții Părințĭ; că făcându-șĭ fieștecarele chilie orĭ unde îĭ este voea sa, umblă după agonisire și după chivernisele și după celelalte. Și după acest cin și viețuire a lor, se aseamănă celor ce sunt sihastri; iar după oprirea și certarea cea înfricoșată a Sfinților Părințĭ, care opresc pre toțĭ ceĭ ce pătimesc cu patimile cele sufleteștĭ și îndrăsnesc a se lupta deosebĭ sihăstrește cu dracii, nu sunt asemenea sihastrilor, ci sunt asemenea celor ce încep singurĭ și celor ce să împedecă singurĭ: Pentru că singurĭ aflându-șĭ lorușĭ viață, singurĭ să și împedecă într-însa, neputând a viețui în ea cu pace și cu stare, ca întru o măsură și rânduealā ce nu este a lor. Și luând aminte cineva cu osteneală la cartea Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul, va afla acolo nu altceva numind singură încеperea și luptarea cea deosebĭ, fără numaĭ viața cea singuratecă și neîmpărtășită cu alții. Iar maĭ vârtos și scriitorul vieții Sfântuluĭ Grigorie (Sinaitul), arată, că nicĭ pre vreun ucenic de aĭ luĭ, nu aŭ lăsat ca să viețuească aproape unul de altul, saŭ departe singur în chilie deosebĭ, ci în trei Lavre și în două pirgurĭ strângând mulțime de călugărĭ, bătrânĭ și tinerĭ, le-aŭ dat lor rânduealā de lăsarea voiĭ și de ascultare, și-ĭ învăța pre toțĭ la lucrarea cea cu mintea zicând: Nu se cade a învăța pre toțĭ la lucrarea cea cu mintea, ci numaĭ pre ceĭ ce sunt supt ascultare, măcar de vor fi și proștĭ și nu vor ști carte. De vreme ce ascultarea are împărtășire dintru toate faptele cele bune, pentru smerenie; iar celora ce nu sunt supt supunere, nu se dă, ca să nu se înșale, măcar proștĭ, măcar învățațĭ de vor fi aceea, fiindcă cel ce începe singur, nu poate să scape de părere și de celelalte (răutățĭ).

Decĭ singur acest Sfânt Nil (Sorsca) răspunzând multe și înfricoșate cuvinte asupra celor ce voesc să viețuească deosebĭ și sunt cu patimĭ, și foarte lăudând calea cea împărătească, zice: Că este cinul și așăzământul acestĭ căĭ în Muntele cel Sfânt al Aftonuluĭ, unde și până astăzĭ, așăzământul chiliilor celor de demult și celor de acum, ca un chip viŭ arată tuturor calea cea împărătească. Că de sunt oarecare chiliĭ cu bisericĭ, saŭ colibĭ fără de bisericĭ, aŭ încăpere tot de două saŭ de trei căviĭ supt un acoperemânt, iar nu de una singură. Că de ar fi fost cale împărătească aceasta, adecă a viețuĭ fieștecarele deosebĭ, aproape unul de altul, saŭ departe, apoĭ ce nevoe saŭ trebuință ar fi fost să pomenească pentru doi saŭ trei? Că după această părere măcar de vor fi doi saŭ trei, saŭ prea mulțĭ, tot una este aceea, că face voea sa fieștecarele. Și aceștiĭ vieți est chip și asemănare acel frate tânăr, carele să sălășluise singur într-o chilie, și i-aŭ poruncit să meargă pe la toțĭ Părinții și să ceară ertăciune, zicând: ertați-mă Părinților că sunt sihastru. După aceasta aŭ zis Părințiĭ: De veĭ vedea pre vre unul din ceĭ tinerĭ suindu-se la cer, apucă-l de picioare și-l surpă jos la pământ. Dar ce fel de cuvânt este unora ca acestora? Că zic aceștia care viețuesc singurĭ așa: Că pentru ca să nu mâniĭ pre altul, adecă pre fratele meŭ și pentru ca să mă depărtez de vorbirea cea deșartă și osândirea, pentru aceea viețuesc singur deosebĭ. Dar nu știĭ frate, că aceasta care o aĭ zis și cele asemenea acestora, maĭ vârtos smeresc și înfruntează pre om, iar nu-l înalță, că aŭ zis Părinții: Că celor tinerĭ le este de folos a cădea. Iară mărirea deșartă și părerea și viclenia și cele asemenea acestora, înalță și trufește.

Decĭ, pentru aceasta maĭ bine este a viețui dimpreună cu alt frate și a-șĭ cunoaște neputința sa și măsura, și a se defăima pre sine pentru aceasta, și a se ruga și a se pocăi înaintea Domnuluĭ, și a se

curăţi cu Darul Luĭ Hristos cel din toate zilele, precum iată s-aŭ zis pentru aceasta, decât purtând înlăuntru mărirea deşartă şi părerea, dimpreună cu vicleşugul, şi a le acoperi şi a le hrăni cu viaţa cea singuratecă. Pentru care patimĭ porunceşte Scărarul dimpreună cu toţĭ Părinţiĭ ceĭ marĭ, a nu îndrăzni nicĭ urma tăceriĭ ceĭ singuratece să vază. Adecă, cel ce are mărire deşartă şi părere şi vicleşug, să nu îndrăsnească nicĭ să gândească să şază la singurătate. Că şi singură această viaţă singuratecă, nu puţină vătămare s-aŭ deprins a face celuĭ ce are patimĭ ca acestea. Că zice Marele Varsanufie: Pricina tăceriĭ ceĭ osebite, aduce înălţare minţiĭ. Dar de vreme ce tăcerea (liniştea) cea osebită, trage pre cel neputincios şi pătimaş către înălţarea minţiĭ, încă şi singure patimile cele sufleteştĭ îĭ silesc pre el la aceasta, apoĭ ce fel de nădejde este a îndrăsni la acest fel de luptare deosebĭ, şi nu a se supune învăţătureĭ Sfinţilor Părinţĭ, adecă a vieţui în liniştea cea osebită doi saŭ trei în calea osebită împărătească. Că deşĭ va lăsa cineva gândul şi voea sa, cu credinţă tare sfătuireĭ frateluĭ săŭ, unul ca acesta cu adevărat fără de osteneală deodată a ajuns la porunca Domnuluĭ ce zice: „Nu vă grijiţĭ cu sufletele voastre ce veţĭ mânca, nicĭ cu trupul întru ce vă veţĭ îmbrăca" (Mat. 6.25) [7]. Că şi lucrarea unuia ca acestuia şi şederea şi umblarea, care se face cu sfătuirea şi cu voea frateluĭ săŭ, pentru cea din nevoe trebuinţă a vieţiĭ lor, va scăpa de aţâţarea şi de adăogirea împrotivniculuĭ, care suceşte şi cutremură pre tot cela ce începe singur, ca grâul în ciur. Că singură această viaţă dimpreună, prin poruncile luĭ Hristos dă sârguinţă spre tot lucrul, căria să şi împroti veşte diavolul, neputând a încăpea aicea iubirea de sine şi lipirea către patimĭ, cariĭ priimesc înferbântarea vrăjmaşuluĭ şi silesc pre tot cel ce este cu patimĭ şi vieţueşte singur deosebĭ, ca să treacă din lucru în lucru şi din grijire în grijire.

Şi cu adevărat este a vedea întru aceste vremĭ de acu, minune prea înspăimântată! Că lăsând viaţa cea deosebită s-aŭ împărtăşit cu fraţiĭ ceĭ ce vieţuesc dimpreună la toate, cariĭ nu aŭ între dânşiĭ aceasta: adecă, acesta este al meŭ, iar acesta al tăŭ, care se numeşte de Părinţĭ: grijire deşartă. La care viaţă dimpreună petrecând eĭ şi ştiindu-ĭ pre eĭ că lucra maĭ înainte după voea lor şi spre a lor agonisire lucra mult în fieştecare zi cu mâinele şi tot o potrivă în fieştecare zi, le-aŭ dat lor ca să lucreze întru o săptămână numaĭ atâta lucru cât lucra loruşĭ în fieştecare zi când şedeaŭ singurĭ deosebĭ. Iară eĭ slăbind aŭ zis: că le este cu greŭ aceasta. Şi dacă i-aŭ lăsat pre eĭ să lucreze numaĭ jumătate lucrul acela, eĭ aŭ zis că este cu neputinţă şi aceasta. Şi fiind întrebaţĭ cu mustrare, aŭ răspuns: că a lucra noĭ singurĭ pentru sinene, aceasta o făceam din oareşĭcare sârguinţă şi râvnă, iar aicea la viaţa cea dimpreună, în loc de sârguinţă şi râvnă, creşte cârtirea şi lenevirea. Decĭ adevărat s-aŭ zis că, tot cel ce vieţueşte dimpreună la toate, cu un frate saŭ cu doĭ, să slobozeşte de iubirea de sine şi de lipirea de patimĭ, prin singură petrecerea aceasta. Şi este dator a se sili pre sine, pentru singure poruncile luĭ Hristos întru tot lucrul. Că fără de acest fel de învăţătură şi credinţă, să socoteşte pe sine a fĭ rob, saŭ argat, care să lipseşte de plată şi petrece viaţă nevieţuită. Că precum celuĭ ce petrece singur de osebĭ şi este neputincios şi cu patimĭ, pornirea şi silinţa spre tot lucrul cel din afară, să face iubire de sine şi lipire de patimĭ, aşişderea şi celuĭ ce petrece la viaţa cea dimpreună, singure poruncile luĭ Hristos porneşte sârguinţa către lucrarea ceea ce să întâmplă întru vieţuirea lor.

Pentru aceasta de trebuinţă este şi se cade nouă celor ce suntem cu patimĭ, a ne ţinea de calea cea împărătească, vieţuind dimpreună la toate cu un frate saŭ cu doĭ, întru tăcere ca să ne izbăvim şi de înşălăciune şi să nu fim supuşĭ iubireĭ de sine şi lipireĭ către patimĭ, şi să scăpăm de prihana începeriĭ ceĭ singure: Iar în locul tuturor unora ca acestora, vom afla calea cea lesne şi uşă deschisă spre lucrarea poruncilor luĭ Hristos şi deprindere spre cea sfinţită lucrare cu mintea. Întru Hristos Iisus Domnul nostru, căruia i se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea, dimpreună cu cel fără de început al luĭ Părinte, şi cu Prea Sfântul şi Bunul şi de viaţă Făcătorul Duhul Luĭ, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor,

AMIN

[7] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 25: "De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana şi trupul decât îmbrăcămintea?".

Introducere la scrierile
Prea Cuviosuluĭ Părinteluĭ nostru Nil Sorsca
(editorul rus)

DE LA CUVIOSUL Nil Sorsca, aŭ ajuns până la noĭ, trimiterile luĭ şi tipicul vieţuireĭ ceĭ ascheticeştĭ.

Trimiterile Sfântuluĭ Nil aŭ de scopos, viaţa cea lăuntrică pustnicească, despre care cu amărunţire a spus cugetele sale în tipicul cel ascheticesc. Două trimiterĭ a scris Cuviosul Nil către Casian cel călugărit de el, fostul Domn – Mavnuschi –, care a venit în Rusia cu princesa Sofia din Grecia, a slujit oarecare timp ca boer la Arhiepiscopul Ioasaf de la Rostov şi în anul 1504 s-aŭ pristăvit călugăr în locaşul din Uglicĭ.

Întru una din trimiterile sale, Sfântul Stareţ îl învaţă pre Casian, cum să se lupte cu gândurile, sfătuindu-l pentru aceea rugăciunea luĭ Iisus, îndeletnicire cu lucrul mâinelor, învăţătura Sfinteĭ Scripturĭ, păzirea pre sine despre smintelele cele din afară şi maĭ pe urmă îĭ desfăşură vreo câteva învăţăturĭ obşteştĭ despre ascultare către povăţuitorul şi a celorlalţĭ întru Hristos fraţĭ, pentru smerenie, răbdare în scârbe, despre rugăciune pentru chear vrăjmaşiĭ, şi cele asemenea. Întru a doua trimitere, aducându-ĭ aminte pe scurt despre sărăcia şi scârbele răbdate de Casian din tinereţe, despre părinţiĭ luĭ ceĭ vestiţĭ, a luĭ robie, mutarea în pământ strein; şi dorind a-l mângâia pre el, Cuviosul arată pentru el din Sfânta Scriptură, că Domnul adesea orĭ scârbele le aduce asupra celor ce-l iubesc pre el, că toţĭ Sfinţiĭ, Prorociĭ, Muceniciĭ, aŭ ajuns mântuirea prin calea pătimireĭ; Arată maĭ ales de Iov, Ieremia, Moisi, Isaia, Ioan Botezătorul şi alţiĭ, şi scoate încheerea, că, dacă sfinţiĭ atâta aŭ răbdat, cu atât maĭ mult datorĭ suntem noĭ a răbda pre pământ, ceĭ păcătoşĭ, că noĭ trebue a ne folosi de aceste sărăciĭ şi scârbe, pentru curăţirea a înşine de păcate, şi pentru a noastră mântuire.

În trimiterea către alt ucenic al săŭ şi nevoitorul Inochentie, ce înfiinţase decĭ atuncĭ osebit locaş, Cuviosul Nil în scurt zice despre sine însuşĭ, despre viaţa sa cea împreună cu el în monastirea Lacului-Alb, despre a sa permutare, după sfârşitul călătorieĭ la răsărit, despre înfiinţarea Schituluĭ săŭ, despre ale sale pururelnice îndeletnicirĭ cu Sfânta Scriptură, cu vieţile Sfinţilor Părinţĭ şi cu ale lor predaniĭ, iar maĭ pe urmă învaţă pe Inochentie a împlini poruncile Domnuluĭ, a urma vieţilor Sfinţilor, a păzi predaniile lor şi a păzi şi a învăţa de aceea şi pe fraţiĭ săĭ. Încă două trimiterĭ sunt scrise de Cuviosul Nil către necunoscuţĭ călugărĭ. Întru una din ele, foarte pe scurt, porunceşte monahuluĭ – pomenirea morţiĭ, scârbă pentru păcate, neeşită petrecere în chilie, smerenie şi rugăciune. Iar în ceilaltă destul de întinsă, dă răspunsurĭ la următoarele patru întrebărĭ puse înainte de oarecare Stareţ: adecă, cum a se împrotivi gândurilor curvieĭ, cum va birui pre gândul huliĭ, cum se va retrage de lume şi cum nu se va rătăci din calea cea adevărată. Răspunsurile acestea, maĭ ales la cele dintâĭ două întrebărĭ, sunt după literă cuprinse în tipicul cel ascheticesc. Din cuprinsul trimiterilor Sfântuluĭ Nil, se vede că pe el mult l-aŭ ocupat acele cugetărĭ – ce a fost multora trebuincioase –, şi care sunt adunate şi alcătuite sistematic în tipicul ascheticeştiĭ vieţuirĭ.

Ceea ce este maĭ scump şi maĭ de căpetenie şi maĭ însemnat ce ne-a rămas după Sfântul Nil, şi care negreşit va trece printr-un rând de veacurĭ ca nemuritoare oglindă a monachiceştiĭ vieţuirĭ, sunt capetele luĭ cele de privire, saŭ regulamentul vieţiĭ aschetice, vrednic de cele maĭ dinainte timpurĭ ale pustniceştiĭ vieţĭ din Eghipet şi Palestina, ca cel ce şi el este pătruns de Duhul Sfânt Antonie Macarie. Întru înainte cuvântare spre tipicul săŭ, Sfântul Părinte se atinge de purtare cea din afară a monahilor, zicând pe scurt pentru a lor supunere către povăţuitorul, despre ostenelele cele trupeştĭ, despre hrană şi băutură, despre priimirea streinilor şi porunceşte a păzi sărăcia şi neagonisala nu numaĭ în chiliĭ, ci şi întru împodobirea bisericeĭ, aşa, ca nimic să nu fie într-însa nicĭ de aur, nicĭ de argint, opreşte a eşi undeva fără voea Stareţuluĭ de asemenea a nu intra în Schit femeĭ, saŭ a ţinea în Schit băeţĭ. În tipic judecă hotărâtor despre lucrarea cea gânditoare, sub a căruĭ nume înţălege el cea lăuntrică şi Duhovnicească nevoinţă. Spuind maĭ întâĭ cu cuvintele Sfinteĭ Scripturĭ şi ale Sfinţilor Părinţĭ despre covârşirea aceste lăuntrice lucrărĭ, înaintea celeĭ din afară, despre neîmplinirea celeĭ din afară fără de cea lăuntrică, despre trebuinţa celeĭ din urmă nu numaĭ pentru pustnicĭ, ci şi pentru ceĭ ce petrec în monastirele cele chinoviatice, Cuviosul Nil împărtăşite tipicul săŭ în unsprezece capete, pre care cu lesnire este a le pune în trei părţĭ.

Decĭ, în cele dintăĭ patru capete ale părţiĭ întâĭ, Sfântul Stareţ vorbeşte despre fiinţa cea lăuntrică a pustnicieĭ, saŭ despre lupta noastră lăuntrică cu gândurile şi cu patimile, şi despre aceia cum vom putea purta noĭ această luptă, spre a ne întări întru dânsa şi cum vom putea dobândi biruinţa.

În capul al 5-lea, partea a doua, cel maĭ de căpetenie şi maĭ pe larg cap, arată îndeobşte cum vom putea duce noĭ lupta cea lăuntrică împrotiva a fiecare din cele opt gândurĭ de moarte şi patimĭ, de la care se nasc toate celelalte, şi anume împrotiva: îndrăcireĭ pântecelui, curvieĭ, iubireĭ de argint, mânieĭ, mâhniciuneĭ, trândăvireĭ, slavei deşarte şi împrotiva mândrieĭ. Iar în celelalte şase capete a părţiĭ a doua, desfăşură mijloacele cele deobşte trebuincioase pentru reuşita conducere a lupteĭ ceĭ Duhovniceştĭ, care sunt: rugăciunea cea către Dumnezeŭ şi chemarea Sfântuluĭ Săŭ Nume, pomenirea morţiĭ şi a înfricoşateĭ Judecăţĭ, înfrângerea cea lăuntrică şi lacrămile, păzirea pre sine despre gândurile cele rele, înstreinarea pre sine despre toate grijile, liniştea, şi în sfârşit, păzirea vremeĭ ceĭ cuviincioase pentru îndeletnicirea la această lucrare. Iar la urmă Cuviosul arată cu ce socoteală a aşăzat el acest tipic.

Multe aŭ luat din scrierile Prea Cuviosuluĭ Nil, Cuviosul Cornilie Comelschiĭ, întru al săŭ călugăresc regulament, cel ce s-a nevoit în Monastirea Sfântuluĭ Chiril îndată după dânsul; Iar Inochentie împreună ostenitorul cu Sfântul Nil, cel ce a adunat întru una pentru Chinoviarhul săŭ locaş cele unsprezece Duhovniceştĭ capete ale ferecituluĭ săŭ dascăl, îl numeşte pre el: frumoasă arătare a călugărieĭ în timpurile noastre, râvnitorul Duhovniceştilor Părinţĭ, şi zice că, el a adunat din scrierile cele de Dumnezeŭ însuflate ale Sfinţilor Părinţĭ aceste capete, pătrunse de Duhovniceasca lor înţălepciune, pentru mântuirea sufletelor şi pentru petrecerea monahiceştiĭ vieţĭ.

Să ne privim decĭ şi noĭ întru această curată oglindă a pustniceştiĭ vieţĭ, făcând dintru dânsa scoatere şi nescăpând însă nicĭ un cuget ce să atârnă către lucrare, şi sprijinindu-ne, unde aceasta va trebui şi cu putinţă va fi, de singurele graiurile Sfântului Părinte, ca prin aşa chip, să putem închipui, după putere, deplina luĭ învăţătură despre viaţa cea ascheticească, spre a noastră înşine povaţă, întru Hristos Iisus, Domnul nostru.

AMIN.

Întroducerea
Sfântuluĭ Nil Sorsca, întru al său tipic

INTRODUCÂND pre ucenicii săi întru a sa învăţătură, Cuviosul Nil, întru această introducere despre lucrarea cea gânditoare maĭ cu samă, despre aceea, cine s-a îndeletnicit cu aceasta, de unde este împrumutată, cum despre ea aŭ cugetat Sfinţiĭ Părinţĭ, pentru cine este de trebuinţă şi cu ce simţirĭ trebue a ne îndeletnici de dânsa, zice următoarele:

Lucrarea cea gânditoare este cugetare adâncă, gândire de Dumnezeŭ, privire şi rugăciune a inimiĭ, saŭ voroava cea lăuntrică cu Domnul. Mulţĭ din Sfinţiĭ Părinţĭ s-aŭ îndeletnicit cu aceasta şi ne-aŭ vestit nouă: despre lucrarea inimiĭ, despre păzirea cugetuluĭ şi a sufletuluĭ, întru felurite cuvântărĭ, care aŭ fost insuflate lor de Darul luĭ Dumnezeŭ, fiecăruia după a sa măsură. Osebit lucrăriĭ aceştia Sfinţiĭ Părinţĭ s-aŭ învăţat de la însuşĭ cuvintele Domnuluĭ, care a poruncit a „curăţĭ cea dinlăuntru a vasuluĭ săŭ, fiindcă de la inimă es gândurile cele rele, care spurcă pre om" (Mat. **23**.26 [8]; **15**.18, 19 [9]) şi aŭ înţăles, „că se cuvine cu Duhul şi cu adevărul a ne închina Tatăluĭ" (Ioan **4**.24) [10]. Pomenit-aŭ eĭ şi cuvântul Apostoluluĭ: „Dacă mă rog cu limba (adecă cu buzele numaĭ), duhul meŭ, adecă glasul meŭ, să roagă numaĭ, iară mintea mea fără de roadă este" (1Cor. **14**.14, 15) [11]; şi de aceea maĭ cu samă maĭ cu sârguinţă s-aŭ grijit despre rugăciunea minţiĭ, după porunca aceluiaş Apostol, care zice: „Voesc cincĭ cuvinte cu mintea mea a le zice, decât întunerece de cuvinte cu limba" (stih **19**) [12].

Despre această lăuntrică lucrare Sfântul Agafton aŭ zis, că lucrarea cea trupească, adecă rugăciunea cea din afară, nu este maĭ mult decât frunza, iară cea lăuntrică, adecă rugăciunea minţiĭ este rodul; Iar fiecare pom, după înfricoşata zicere a Domnuluĭ, ce nu face rod, adecă lucrarea minţiĭ, se taie şi în foc se aruncă" (Mat. **7**.19) [13]. Şi iarăşĭ aŭ zis Părinţiĭ: Cine se roagă numaĭ cu singure buzele, iară despre minte nu poartă grijă, acela se roagă în aer, fiindcă Dumnezeŭ ia aminte minţiĭ. Sfântul Varsanufie zice: Dacă nu lucrarea cea lăuntrică cu Dumnezeŭ va ajuta omuluĭ, în deşert se osteneşte întru cea din afară". Sfântul Isac Sirul lucrarea cea trupească, fără de cea a minţiĭ, o aseamănă cu mitrasele cele neroditoare şi cu ţâţele cele uscate, fiindcă aceea nu se poate apropia la cunoştinţa luĭ Dumnezeŭ. Iar Sfântul Filofteiŭ Sinait porunceşte „a se ruga pentru aceĭ monahĭ, care din prostie nu înţeleg lupta

---

[8] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **23**, 26: "Fariseule orb! Curăţă întâi partea dinăuntru a paharului şi a blidului, ca să fie curată şi cea din afară".

[9] *Idem*, **15**, 18-19:

"18. Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă şi acelea spurcă pe om.

19. Căci din inimă ies: desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule".

[10] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **4**, 24: "Duh este Dumnezeu şi cel ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi adevăr".

[11] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 14-15:

"14. Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare.

15. Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga şi cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta şi cu mintea".

[12] *Idem*, **14**, 19: "Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

[13] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **7**, 19: "Iar orice pom care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc".

cea gânditoare şi de aceea nu se grijesc şi de suflet; şi a le vesti lor, ca eĭ, adecă, după măsura aceea, precum lucrătoreşte să depărtează de faptele cele rele, întru acest chip să curețe şi mintea lor, care este ochiul sufletuluĭ, saŭ puterea cea privitoare a luĭ" (Cap. 37).

Decĭ maĭ întâĭ Sfinţiĭ Părinţĭ ceĭ maĭ dinainte, nu numaĭ întru linişteа pustieĭ ş-aŭ păzit mintea lor şi a agonisit Darul nepătimireĭ şi a curăţieĭ ceĭ sufleteştĭ, ci şi mulţĭ din ei ceĭ ce locueaŭ prin oraşe întru ale sale monastirĭ, precum Sfântul Simeon Noul Teolog şi fericitul luĭ Dascăl, Sfântul Simeon Evlavisul (studitul), ceĭ ce aŭ viețuit în mijlocul mult noroditului Ţarigrad, aŭ strălucit acolo ca luminătoriĭ, cu ale sale Duhovniceştĭ dăruirĭ. Asemenea este cunoscut şi despre Sfântul Nichita Stitat şi alţĭ mulţĭ. Pentru aceea şi Fericitul Grigorie Sinaitul, ştiind că toţĭ Sfinţiĭ aŭ aflat Darul Duhului prin împlinirea poruncilor luĭ Hristos maĭ întâĭ simţitoreşte, iar apoi şi Duhovniceşte, cu mintea porunceşte a se învăța pentru cele ale trezvireĭ şi linişteĭ, care sunt păzirea minţiĭ, nu numaĭ singurĭ pustniciĭ, ci şi celor ce vieţues în chinovie; Fiindcă fără de aceasta, minunata aceea şi marea dăruire nu se agoniseşte, aŭ zis Părinţiĭ. De asemenea şi Fericitul Isihie Preotul Ierusalimului hotărăşte: „Precum cu neputinţă este întru această viaţă de acum a vieţui omul fără de hrană şi băutură, aşa cu neputinţă este sufletuluĭ fără de păzirea minţiĭ şi curăţănia inimiĭ (adecă trezvirea), întru ceva Duhovnicesc şi plăcut luĭ Dumnezeŭ a ajunge, saŭ a se slobozi de păcatul cel gânditor; De se sileşte cineva pre sine a nu păcătui cu lucrul pentru frica muncilor". (Cap 109).

De la adevăratul împlinitor al poruncilor luĭ Dumnezeŭ, aŭ zis Părinţiĭ, că, nu trebueşte numaĭ aceea, ca cu lucrurile cele din afară a le împlini pre acelea, ci, ca şi mintea şi inima să le păzască a nu călca aceia, ce este poruncit. Decĭ pentru lucrarea această Duhovnicească trebueşte practisit povăţuitor întru aceasta. Sfântul Simeon Noul Teolog, din încercare zice, că „mulţĭ aŭ agonisit această frumoasă de bun neam şi de lumină purtătoare lucrare, prin mijlocul învăţătureĭ, însă rarĭ aŭ priimit-o pre aceasta drept de la Dumnezeŭ, prin stăruinţa nevoinţiĭ şi căldura credinţiĭ; şi că, nu mică nevoinţă, zice, este a-ţĭ afla ţieţĭ învăţător neamăgit la această lucrare, ca să nu te înşale pre tine, carele ş-a agonisit cunoştinţă practică şi calea cea Duhovnicească cu mărturia Dumnezeeştiĭ Scripturĭ" (trei luărĭ aminte). Căcĭ dacă şi atuncĭ în timpul cel de nevoinţă, cu greŭ era de a afla neînşălat povăţuitor; iar acum cu lipsa unora ca acestora Duhovniceştĭ, încă maĭ greŭ este aceasta pentru ceĭ ce aŭ nevoie de acesta. Dar dacă nu se află povăţuitor, Sfinţiĭ Părinţĭ aŭ poruncit a ne învăţa din Dumnezeeştile Scripturĭ, după cuvântul însuşĭ Domnuluĭ ce zice: „Cercaţĭ Scripturile şi întru dânsele veţĭ afla viaţă vecinică" (Ioan **5**.39) [14]. Căcĭ „câte s-aŭ scris maĭ înainte, întru scripturĭ, spre învăţătura noastră s-aŭ scris, zice Sfântul Apostol" (Rom. **15**.4) [15].

Aşadar Sfinţiĭ Părinţĭ nevoindu-se trupeşte, în acelaşĭ timp şi Duhovniceşte lucrat-aŭ via inimeĭ lor, şi, prin aşa chip curăţindu-şĭ mintea de patimĭ, aflat-aŭ pre Domnul şi aŭ dobândit cunoştinţa cea Duhovnicească! Iară nouă celor aprinşĭ cu văpaea patimilor, ne-aŭ poruncit a scoate apă vie din izvorul Dumnezeeştiĭ scripturĭ, care poate a atinge patimile cele ce ne ard pre noĭ şi a ne povăţui spre toată cunoştinţa cea adevărată. Drept aceea, şi eŭ mult păcătosul şi nepriceputul, adunând oarece din sfintele Scripturĭ pentru acestea ce ne-aŭ poruncit nouă Sfinţiĭ Părinţĭ, am scris aceasta pentru aducerea aminte însumĭ mie, ca şi singur, negrijilivul şi leneşul, a fi lucrător acestora, pentru că până acum am fost pustiŭ de toată fapta bună, Duhovnicească şi trupească, şi ca oarecare rob, am fost cumpărat de necuvioasele patimĭ, întru toate pre sinemĭ biruindu-mă păcatuluĭ. Decĭ toate acestea le-am adunat eŭ, nu din cele ce sunt în bună stare, ci singur legat fiind cu legăturile pătimicioasei boale, am zis acestea din parte; şi nu de la sinemĭ, ci din Sfânta Scriptură, scoţând puţin din cele multe şi ca un câine hrănindu-mă din sfărămăturile, ce cade din cuvântătoarea masă a Domnilor noştri, adecă a fericiţilor Părinţĭ, ca să fim următorĭ lor, măcar întru puţin.

[14] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 39: "Cercetaţi Scripturile, că socotiţi că în ele aveţi viaţă veşnică. Şi acelea sunt care mărturisesc despre Mine".
[15] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **15**, 4: "Căci toate câte s-au scris mai înainte, s-au scris spre învăţătura noastră, ca prin răbdarea şi mângâierea, care vin din scripturi, să avem nădejde".

Partea întâĭ

Arătarea capetelor care se cuprinde întru această parte:

1) DESPRE FELURITELE lucrări aduse asupra noastră şi cele întru noĭ micşcărĭ ale cugetelor, cu care trebue a duce lupta cea gânditoare, spre a nu da loc să ne ducă până la patimĭ.

2) Despre cele maĭ de căpetenie mijloace, care trebue a sta împrotiva gândurilor celor asupritoare şi cum le vom unelti.

3) Despre aceea, cum şi cu ce trebue a ne întări pre înşine în nevoinţă împrotiva vrăjmaşilor ce se scoală asupra noastră. şi

4) Încheerea celor ce s-aŭ zis maĭ sus în cele 3 capete.

Capul 1

SFINŢII PĂRINŢI învaţă, lupta cea gânditoare însoţită de biruinţă saŭ de înfrângere, se întâmplă nouă în multe felurĭ: Maĭ întâĭ rădică (vrăjmaşul) închipuirea cugetuluĭ saŭ a lucruluĭ, care este „prinderea", – Asuprela; după aceea priimirea aceluia , care este „învoeala" (însoţirea), maĭ departe unirea cu acela, care se numeşte „împreunarea" – Amestecarea; după aceasta subjugarea de la el, care se numeşte robia şi în urma acestora „Patima". (Vezĭ Sfântul Filofteiŭ Sinaitul Cap 34).

§ a) Asupreala (prinderea)

Sfântul Ioan Scărarul, Filofteiŭ Sinaitul şi alţiĭ, asupreală numesc tot gândul cel prost, saŭ închipuirea a oricăruĭ lucru, pe neaşteptate venit în inimă şi stându-ĭ înainte minţiĭ. Iar Sfântul Grigorie Sinaitul zice, că „asupreala este însuflare provenită de la vrăjmaşul, care-ĭ zice: fă aceea, saŭ ceilaltă, precum aŭ fost aceasta zis însuşĭ luĭ Hristos Dumnezeuluĭ nostru: „Zi, ca petrele acestea să se facă pâinĭ" (Mat. **4**.3) [12]; Saŭ pe scurt a zice, aceasta este oarecare cuget venit omuluĭ în minte" (Cap. 67). Şi pre această prindere o numesc nepăcătuitoare şi nu are nicĭ laudă, nicĭ osândire, pentru că ea nu atârnă de la noĭ, fiindcă cu neputinţă este, ca să nu fim noĭ asupriţĭ de meşteşugirile vrăjmaşuluĭ, după aceea ce zice Sfântul Simeon Noul Teolog: „De când diavolul cu draciĭ luĭ a aflat apropiere către om, depărtat fiind pentru neascultare din Raiŭ şi de la Dumnezeŭ (întru această stare a depărtăriĭ el) poate decĭ a clăti cugetele şi mintea fiecăruia" (trei luărĭ aminte). Însă numaĭ ceĭ desăvârşiţĭ care s-aŭ rădicat pe treapta cea înaltă a vieţiĭ ceĭ Duhovniceştĭ, pot a petrece neclătiţĭ, ci şi acestora se face în oarecare vreme, precum zice Sfântul Isaac.

[12] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **4**, 3: "Şi apropiindu-se ispititorul a zis către El: De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini".

§ b) Învoeala (tocmeala)

Pre învoeală Sfinţiĭ Părinţĭ o numesc împreună vorbire cu gândul cel maĭ înainte venit, de pildă: ca cum tainicul nostru cuvânt către arătatul gând, cu patimă saŭ fără patimă ar vorbi. Şi altfel: priimirea gândului adus de la vrăjmaşul, ţinerea luĭ, învoirea cu el şi lăsarea cea de bună voe a petrece el întru noĭ. Aceasta Sfinţiĭ Părinţĭ o numără decĭ nu totdeauna a fi fără de păcat, dar el poate fi şi lăudat, dacă cu plăcere de Dumnezeŭ se va face. Iar cu plăcere de Dumnezeŭ se face aşa: dacă cineva nu va depărta îndată cugetul cel viclean, ci puţin împreună cu el va vorbi, ţiindu-l întru sine oarecare timp; şi dacă vrăjmaşul va pune spre el pătimaşă cugetare, atuncĭ cu totuluşĭ tot să stăruească împrotivă a pune luĭ cugetele cele protivnice, adecă cele bune, saŭ a le schimba întru bine. Iară prin care mijloc vom putea face aceasta, noĭ despre aceea, dând Dumnezeŭ cuvânt, vom spune maĭ pe urmă.

§ c) Împreunarea (amestecarea)

Pe împreunare Sfinţiĭ Părinţĭ o numesc, bine voitoarea priimire a cugetuluĭ de către suflet, ce a venit întru el, saŭ a lucruluĭ celuĭ închipuit luĭ. Aceasta se face spre pildă, atuncĭ, când cineva va priimi cugetul cel sămănat de la vrăjmaşul, saŭ lucrul cel de el închipuit, intrând cu el în unire prin vorbire gânditoare, şi pe urmă se pleacă, saŭ aşază în mintea sa a urma aşa, precum îl însuflă cugetul vrăjmaşuluĭ. Despre punerea în socoteală a acestuia (adecă a-l învinovăţi) Sfinţiĭ Părinţĭ socotesc a o pune asupra acelora ce aŭ păşit pe acea treaptă şi măsură a sporireĭ ceĭ Duhovniceştĭ, întru care se află cel ce se nevoeşte. Şi anume: dacă cineva a ajuns oarecare sporire şi s-aŭ învrednicit a priimi de la Dumnezeŭ ajutor şi putere a tăia cugetele cele viclene, dar însă nu le va tăia pre ele din lenevire şi din nepază, unuia ca acstuia nu-ĭ este fără de păcat. Iar dacă cineva este noŭ începător şi către tăerea asuprelilor şi ale aducerilor este încă neputincios şi se pleacă puţin în partea cugetuluĭ celuĭ răŭ; dar îndată căindu-se şi prihănindu-se pre sine, mărturiseşte aceasta Domnuluĭ şi-l va chema pre El spre ajutor, după cuvântul luĭ Dumnezeŭ „mărturisiţi-vă Domnuluĭ şi chemaţĭ Numele luĭ" (104.1), atuncea Dumnezeŭ îi eartă luĭ, după milostivirea Sa, pentru neputinţa luĭ. Şi aceasta o aŭ zis Părinţiĭ pentru împreunarea cea gânditoare, adecă, despre lăsarea şi abaterea în partea cugetuluĭ: Căcĭ câteodată cineva din ceĭ ce se nevoesc, măcar deşi se face biruit în cugete, dar temeiul minţiĭ luĭ în adâncimea inimeĭ luĭ tare stă întru aceea, ca cu singur lucrul a nu greşi şi fără de lege a nu săvârşi. Acesta este întâiul chip al împreunăriĭ. Iară al doilea chip al împreunăriĭ, care este cu patimă, după cuvintele Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul (Cap. 75), stă în cele următoare: Când cineva cu voea sa priimeşte pe cugetele cele aduse de vrăjmaşul, şi, învoindu-se şi împrietenindu-se cu ele, să birueşte de dânsele, aşa, că nu numaĭ nu se luptă împrotiva patimiĭ, ci şi se hotărăşte pre toate a le face (adecă păcatul) după însuflarea luĭ; Şi de nu plineşte hotărârele sale cu singur lucrul, nu pentru altceva, decât numai din lipsa timpuluĭ, saŭ a loculuĭ, saŭ din altă pricină, ce n-aŭ slobozit a săvârşi cea maĭ dinainte hotărâtă. Însă asemenea stare a sufletuluĭ foarte este greşită şi se află sub certare, adecă a epitimieĭ bisericeştĭ.

§ d) Robirea

Robirea este tragerea cea fără de voe a inimeĭ noastre către sositul gând ce s-aŭ întâmplat, saŭ pururelnică sălăşluire a luĭ întru noĭ – împreună cu el, pentru care se strică aşăzarea noastră cea bună. Iar întâia întâmplare este când pre mintea ta o biruesc cugetele şi ea fără de voie, împrotiva dorinţeiĭ tale, se poartă de gândurile cele viclene; atuncea tu îndată, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ poţĭ

a o ţinea şi a o întoarce către sine şi către lucrul tăŭ. Iar a doua întâmplare se face atuncea, când mintea, ca de furtună şi de valurĭ răpită este şi ruptă de la buna sa aşăzare de către cugetele cele rele, neputând decĭ a veni întru pacinica şi liniştita aşăzare. Şi aceasta obişnuit să întâmplă maĭ mult din răspândire şi din vorbile cele nefolositoare şi de prisos. Iar învinovăţirea întru aceste întâmplărĭ este felurită: Decĭ să luăm sama după aceea, cum şi când cugetul să încuibează în suflet şi lucrează? În timpul rugăciuneĭ, adecă ceĭ casnice, orĭ ceĭ soborniceştĭ? saŭ nu în timpul rugăciuneĭ, saŭ ceĭ de mijloc ce este fără osebire-nepăcătuitor cuget, saŭ dea dreptul înainte de la cele rele... Decĭ dacă mintea în timpul rugăciuneĭ se robeşte cu viclenele cugete, această stare este greşită şi osânduitoare, pentru că în timpul rugăciuneĭ, mintea toată trebue îndreptată către Dumnezeŭ şi a lua aminte rugăciuneĭ, cu totuluşĭ tot întorcându-se cu toate cugetele cele streine. Iar dacă nu este în timpul rugăciuneĭ, ci întru cele de nevoe ale vieţiĭ întâmplărĭ, intră în suflet cugetele şi întru el rămân, atuncĭ, această stare este fără de păcat, fiindcă şi Sfinţiĭ trebuinţile cele trupeştĭ cuviincioase vieţiĭ, le săvârşaŭ bine-cuvântat şi nevinovat. Însă în tot cugetul de acest neam, zic Părinţiĭ, mintea noastră, dacă se păzeşte pre sine întru aşăzarea cea blagocestivă, este cu Dumnezeŭ nedespărţită; iar de viclenele cugete, totdeauna se cade a ne întoarce.

§ e) Patima

Patimă, cu adevărat numesc aşa aplecare şi aşa lucrare, care, mult timp încuibându-se în suflet, prin mijlocul deprinderiĭ, se preface ca întru firea luĭ. Decĭ omul vine întru această stare de bună voe şi din singură alegerea; şi atuncĭ cugetul, întărindu-se din deasa cu el întoarcere şi petrecere şi încălzit şi hrănit în inimă, prefăcându-se întru deprindere, neîncetat îl turbură şi-l învălueşte pre el cu sfaturile cele pătimaşe aduse de la vrăjmaşul. Aceasta se face atuncĭ, când vrăjmaşul foarte adesea orĭ îĭ închipueşte omuluĭ oarecare lucru, saŭ persoană ce hrăneşte patima şi-l învăpăează pre el către hotărâtă iubirea lor, aşa că omul, vrând saŭ nevrând gânditor se robeşte de ele. Iar pricina aceştia se face, precum s-aŭ zis, din cea maĭ dinainte aleasă negrijire şi îndeletnicirea cea din îndelungat timp cu lucrul. Patima, întru toate chipurile eĭ, neschimbat se află supusă, saŭ pocăinţiĭ, potrivit cu pricina, saŭ munciĭ ceĭ viitoare. Şi aşa se cuvine a ne căi şi a ne ruga despre izbăvirea de toată patima, fiindcă toată patima este supusă munciĭ, nu pentru aceea că am fost luptaţĭ de dânsa, ci pentru nepocăinţa. Pentru că dacă ar fi fost aceasta (munca) numaĭ pentru lupta vrăjmaşuluĭ, atuncĭ oarecariĭ, neajungând încă desăvârşita nepătimire, nu ar fi putut primi izbăvire, precum zice Sfântul Petru Damaschin. Şi se cuvine celuĭ învăluit de orĭce fel de patimă, cu toate puterile a se împrotivi eĭ, aŭ zis Părinţiĭ. Să luăm spre pildă patima curvieĭ: De este luptat cineva de această patimă, către orĭce persoană, acela trebue cu totul a se depărta de dânsa şi de împreună vorbirea şi petrecerea cu ea şi de atingerea de hainele eĭ şi de mirosul eĭ. Că de nu se va păzi cineva pre sine de toate acestea, acela închipueşte patima şi curveşte gânditor în inima sa, aŭ zis Părinţiĭ, el singur aprinzându-şĭ întru sine văpaea patimilor, şi, ca pre nişte heară povăţueşte în cugetul săŭ pre cugetele cele viclene.

Încheierea Lămuritoruluĭ de tot ce a zis aicĭ Sfântul Nil

Aşa Sfinţiĭ nevoitorĭ ne mărturisesc nouă, că toate căderile în păcate se săvârşesc, nu întru altfel, ci treptat. Treptat cea dintâĭ ese asupreala, când fără de gând şi împrotiva voiĭ intră în suflet închipuirile cele păcătoase şi îndemnările, saŭ prin închipuirile cele dinafară, orĭ lăuntrice, saŭ prin nălucire. Aceasta este fără de păcat, dar este numaĭ frâŭ şi apropierea către păcat; şi ceĭ maĭ marĭ

Sfinţi în timpurile cele maĭ Sfinţite, adeseaorĭ se vedeaŭ nevoiţĭ a se lupta cu asuprelele. Învoeala însemnează priimirea asupreleĭ şi cea de bună voe cugetare despre ea, aceasta nu totdeauna este fără de păcat. Împreunarea este îndulcirea sufletuluĭ prin gândul cel din noŭ venit, saŭ chip, adecă, când cineva priimind cugetele saŭ nălucirile arătate de vrăjmaşul şi cu el este vorbind gânditor, îndată aşază în minte, ca să fie aşa, precum însuflă cugetul. Aicĭ trebue numaĭdecât pocăinţă şi chemarea ajutoruluĭ luĭ Dumnezeŭ. Robirea este stare a sufletuluĭ când forţat şi fără de voe se abate mintea spre gândurile cele rele, care strică pacinica aşăzare a sufletuluĭ, şi mintea cu anevoe, fără numaĭ cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, se întoarce întru sine. Patima este îndelungată îndulcire şi întoarcere întru deprindere prin cugetele cele pătimaşe sămănate de la vrăjmaşul şi întărită din deasa cugetare, nălucire şi împreună vorbire cu ele. Decĭ aceasta este robia vrăjmaşuluĭ şi a păcatuluĭ, şi cel ce nu se va pocăi şi nu va lepăda de la sine patima, va fi supus muncilor celor vecinice. Aicĭ trebue mare şi încordată luptă, iar maĭ cu samă ajutorul Daruluĭ, spre a lăsa păcatul.

Iată decĭ unde este începutul şi rădăcina păcătuireĭ noastre! Vine în suflet gândul, se închipueşte lucrul, păcătuitor saŭ fără de păcat, aceasta-ĭ tot una, noĭ întoarcem spre el luarea aminte, ne gândim la dânsul, ne răpim de el, începem a ne abatem spre el, iară lucrul cel maĭ de căpetenie, lucrul mântuireĭ sau al pomenireĭ luĭ Dumnezeŭ şi al petreceriĭ întru toate cele Dumnezeeştĭ, uităm. Şi toate acestea adese orĭ se lucrează fără ştiinţa noastră. Aşa suntem noĭ de ticăloşĭ, răspândiţĭ, uşureĭ şi negrijilivĭ, că ne purtăm de tot vântul acestor cugete şi nălucirĭ; Ele neîncetat ca un vând oarecare, ne învârtesc pe noĭ de dimineaţa până sara şi de sara până dimineaţa, şi de la aceasta pătimim dea pururea. Şi aceştia adeseorĭ ne supunem noĭ fără de cunoştinţă. Amar nouă! Ce este a face spre a ne izbăvi, fără îndoeală, de aşa perzătoare aşăzare? Este de trebuinţă a şti tare şi totdeauna a nu uita, că nu numaĭ din slăbiciune, nu numaĭ din răspândire, saŭ din negrijă, saŭ din uşurătatea noastră toate acestea se întâmplă cu noĭ, dar şi din pricina cea maĭ însemnată, adecă din necunoştinţa aceleĭ urmărĭ (proces) prin care cugetele ne duc pre noĭ până la patimĭ, din nevrerea şi neştiinţa a ne lupta cu ele şi a le birui, din uitarea despre numirea noastră şi din necunoştinţa cu cel a le sta împrotivă. O' cum este de trebuinţă a învăţa aceste felurite mişcărĭ ale gândurilor în lupta cea Duhovnicească! Cum trebue totdeauna a nu uita şi a pune în lucrare acele mijloace, care ne izbăvesc pre noĭ de înfrângere şi ne daŭ biruinţă asupra lor! De altfel, cum oare şi să ne mântuim noĭ???

Cap al doilea (2)

PRIN CE CHIP putem a ne împrotivi acestor ispite diavoleştĭ, împrotivă puindu-le rugăciunea şi liniştea, şi despre tainicile Dăruirĭ cu care Domnul cu Dar luminează pre plăcuţiĭ Săĭ, maĭ presus de toate cugetele omeneştĭ.

Sfinţiĭ Părinţĭ ne povăţuesc, cum că nevoitorul să stea împrotiva fiecăreĭ părţĭ a vrăjmaşuluĭ, cu putere potrivită lucrăriĭ aceştia, având în vedere că el va purta biruinţă, saŭ va pătimĭ înfrângere în mintea sa. Şi maĭ cuprinzător a zice, trebue a ne împrotivi gândurilor celor viclene, precât ne este nouă cu putinţă. Că urmarea împrotiva luptăriĭ, va fi vrednică saŭ cununiĭ, saŭ pedepsiĭ, Cununile adecă biruitoruluĭ, iar muncile, celuĭ ce aŭ greşit şi nu s-a pocăit în viaţa aceasta. Greşala care merită muncă, după cuvintele Sfântuluĭ Petru Damaschin este aceea, când cineva va aduce cugetul la îndeplinire de faptă; iar acelora, care tare se luptă şi în mijlocul puterniceĭ asuprelĭ a vrăjmaşuluĭ nu slăbesc, li se împleticesc luminoase cununi.

Cea maĭ bună şi maĭ sigură luptă poate fi atuncea, când gândul numit: asupreală, saŭ bântueală, se taie din singur începutul, şi când va fi rugăciunea cea neîncetată. Fiindcă zic Părinţiĭ, că cine se împrotiveşte celuĭ întâĭ cuget, adică asupreleĭ, acela, să zicem aşa, cu o lovitură va tăia toate

următoarele eĭ lucrărĭ: Pentru că cel ce se luptă cu înțălegere, omoară pre singura muma a răilor puişorĭ, adecă pre vicleana asupreală, care este gândul cel dintâĭ. Iar maĭ vârtos în vremea rugăciuneĭ trebue a aduce pre mintea noastră întru aşa stare, întrucât ea să fie şi surdă şi mută, precum aŭ zis Sfântul Nil Sinaitul Cap 11); şi a avea inimă deşartă de tot cugetul, chear după arătare de s-ar părea şi bun, precum aŭ zis Isihie Ierusalimneanul, fiindcă, din cercare este ştiut, că cu lăsarea celor fără de patimă bune cugete, urmează şi cele rele şi pătimaşe, şi intrarea celor dintâĭ, deşchide uşa şi celor de al doilea (Cap. 163. Isihie). Aşadar trebue cu toată puterea a te deşărta pre sinețĭ şi de acele cugete, care se închipuesc bune, ca neîncetat, fără de opreală, a privi întru adâncul inimeĭ şi a striga; „Doamne, Iisuse, Christoase, Fiule a lui Dumnezeŭ, miluește-mă; şi a rosti câte odată, toată rugăciunea aceasta iar altă dată o jumătate, scurtându-o aşa: „Doamne Iisuse Hristoase, miluește-mă, şi iarăşĭ schimbând, zi: Fiul luĭ Dumnezeŭ, miluește-mă, căcĭ aceasta va fi cu lesnire ceĭ noĭ începătorĭ, însă prea adeseaorĭ a schimba cuvintele nu se cuvine, precum învață Sfântul Grigorie Sinaitul (Cap 2 din cele 15). Iar după zicerea: Doamne Iisuse Christoase, Fiul luĭ Dumnezeŭ, miluește-mă", oarecare Părințĭ adaog încă cuvântul „pre mine păcătosul", şi aceasta Domnuluĭ Dumnezeŭ, este plăcut, iară nouă păcătoşilor cu deosebire priincios.

Decĭ aşa, strigă cu stăruință, orĭ de şezĭ, orĭ de staĭ drept, orĭ de eştĭ culcat, strigă, închizând mintea în inimă, şi pentru neopreala cea lăuntrică, ține, pre cât este cu putință, pre însuşĭ suflarea, spre a nu răsufla adeseorĭ, precum învață Sfântul Simeon Noul Teolog (pentru meşteşug). Iară Sfântul Grigorie Sinaitul zice: „Cheamă pre Domnul Iisus, cu toată osârdia, cu dor şi cu răbdare şi cu de-a pururea aşteptare, tăind tot cugetul" (Cap 2 din 15). Iară întru aceea ce zic Părințiĭ, cât este de folositor pentru adunarea mințiĭ întru rugăciune a ține suflarea şi a nu răsufla des, curând te încredințază singură încercarea. Însă dacă nu poțĭ a te ruga întru liniştea inimeĭ şi fără de gândurĭ, ci vezĭ că ele se înmulțăsc în mintea ta, nu te împuțina de aceasta, şi la nimic uitându-te, ține-te de rugăciunea aceasta. Că Sfântul Grigorie Sinaitul ştiindu-o desăvârşit cum că nouă pătimaşilor, cu neputință este a birui pre gândurile cele viclene, aŭ zis: „Nimenea din ceĭ noĭ începătorĭ nu va putea ținea mintea şi va tăia cugetele, de nu singur Dumnezeŭ o va ținea şi va depărta gândurile. Că aceasta numaĭ ceĭ putemicĭ şi mult sporițĭ întru Duhovniceasca lucrare sunt în stare a ținea mintea şi a alunga gândurile; însă şi eĭ, nu cu a lor putere le alungă, ci cu Dumnezeŭ, nevoindu-se întru împrotivă luptarea lor şi îmbrăcațĭ fiind cu Darul şi cu toată întrarmarea luĭ" (Cap 3 din cele de la urmă). Şi iarăşĭ: „iară tu, văzând necurăția duhurilor celor rele, adecă gândurile, rădicându-se, saŭ închipuindu-se în mintea ta, nu te înfricoşa şi nu te turbura. Şi măcar ce țĭ s-ar închipui ție, dupre părere, oarecare lucrurĭ de bună înțălegere, nu întoarce spre ele nicĭ o luare aminte; ci, pre cât este cu putință, ținind răsuflarea şi închizând mintea în inimă, în loc de armă, des şi cu stăruință cheamă pre Domnul Iisus; şi toate cugetele, ca de nişte foc, nevăzut arzându-se de Dumnezeescul Nume al Domnuluĭ Iisus, vor fugi" (Cap 2 din cele 15).

Iar dacă şi după aceasta nu vor înceta, obrăznicind a năvăli şi a te supăra cugetele, atuncĭ scoală-te şi roagă-te împrotiva lor (anume chear pentru singure cugetele) şi pe urmă cu tărie ține-te de lucrul cel dintâĭ, adecă chemarea Numeluĭ Domnuluĭ Iisus, cu închiderea mințiĭ în inimă; (despre aceea cum se va săvârşi rugăciunea împrotiva cugetelor, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ vom zice maĭ pe urmă). Iară când gândurile şi după rugăciunea cea asupra lor nu se ruşinează a năvăli, atâta cât nu poțĭ a păzi pre inimă cu mintea, atuncĭ începĭ a rosti rugăciunea cu gura, şi zi-o neîncetat de multe orĭ cu stăruință şi cu răbdare. Iar în caz de slăbiciune şi neputință, cheamă pre Dumnezeŭ spre ajutor, silindu-te pre sinețĭ, după putere a nu tăia rugăciunea; şi toate acestea cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, desăvârşit se va depărta şi se va perde. Iară când mintea se va linişti şi se va slobozi de robia cugetelor, atuncĭ iarăşĭ ia aminte inimiĭ şi săvârşaşte rugăciunea cu mintea; căcĭ îndeletnicirele şi ostenelele faptelor bune sunt felurite, dar alăturându-se inimiĭ este izvorul a tot binele: şi „precum

livezile se adapă cu apă, aşa aceasta adapă sufletul", zice Sfântul Grigorie Sinaitul (Cap 5 din urmă). Acest fericit Părinte, înţălegând scrierile tuturor purtătorilor de Duh Părinţĭ şi urmându-le lor, porunceşte ca cu toată stăruinţa a ne griji de rugăciune, tăind în timpul eĭ tot gândul, nu numaĭ cel răŭ, ci şi cel părut bun, fiindcă pre linişte o numeşte el „înstrăinare de toate cugetele, până la o vreme, ca nu luând aminte ca celor bune, să perzĭ pre cea maĭ mare" (C.9 din 15).

Liniştea este a căuta pre Domnul în inimă, adecă cu mintea a păzi inima întru rugăciune şi cu aceasta singură a te îndeletnici pururea, zice Sfântul Simeon Noul Teolog. Lucrul acesta, adecă, a păzi pre minte în inimă, depărtând toate gândurile, până când se va căpăta deprinderea, foarte este greŭ. Greŭ însă este nu numaĭ pentru noiĭ începătorĭ, dar şi pentru aceea, cari, măcar deşi mult s-aŭ ostenit, dar dulceaţa rugăciuniĭ cu simţire înlăuntru inimiĭ, după lucrarea Daruluĭ, încă n-aŭ dobândit-o şi nu aŭ simţit-o. Şi din oarecare este ştiut, cât este de greŭ această îndeletnicire întru rugăciunea minţiĭ şi cu anevoe de împlinit pentru ceĭ neputincioşĭ; Dar acela carele a aflat Darul, se roagă fără de osteneală şi cu dragoste, mângâindu-se din Dar. Căcĭ când lucrătoreşte va veni rugăciunea, atuncea lucrarea eĭ desăvârşit adună mintea întru sine, îl îndulceşte pre el şi de toată robia îl slobozeşte, precum zice Sfântul Grigorie Sinaitul: „Pentru aceasta se cuvine pre cât îţi este cu putinţă, cu răbdare a petrece întru rugăciune, întorcându-se despre toate gândurile şi până la o vreme a nu te scula la cântare. Întru răbdare zice, să fie şederea ta, dupre cuvântul Apostoluluĭ" întru rugăciune răbdând" (Col. **4**.2) [13], şi nu lenevindu-te degrab a te scula, pentru durerea cea cu osteneală şi pentru strigarea minţiĭ cea gânditoare şi pentru cea deasă înfigere, aducându-ne aminte de cuvântul Proroculuĭ (Ier. **8**.21) [14] „Durere m-aŭ cuprins pre mine ca pre ceea ce naşte" (Capul 1 de la urmă). Asemenea pomenind şi pe al Sfântuluĭ Efrem, care ne învaţă aşa: Pătimeşte chinuire prea cu durere, ca pe alăturĭ să trecĭ de boala deşartelor durerĭ. Şi iarăşĭ Sfântul Grigorie Sinaitul asemenea porunceşte: „Ca plecându-te pe jos şi adunând mintea în inimă, numaĭ de este ea deşchisă, cheamă pre Domnul Iisus spre ajutor; Şi bolind cu umerile şi capul durundu-te de multe orĭ, rabdă cu durere şi cu dorire întru acelea, căutând în inimă pre Domnul" (Capul 1 de la urmă). Şi spre întărirea acestora aduce însuşĭ cuvintele Domnuluĭ, că: „Silă este împărăţia cerurilor şi silitoriĭ o răpesc pre dânsa" (Mat. **11**.12) [15] sub cuvântul „silă şi silitorĭ", Domnul, după cuvântul luĭ, înţălege: silinţa cea pentru acestea şi osteneala cea dureroasă. Şi iarăşĭ zice: „Iară când mintea din întindere va slăbi şi se va slăbănogi şi trupul şi inima va simţi oarecare durere, din puternica şi neîncetata chemare a Domnuluĭ Iisus, atuncĭ sculându-te, apucă-te de cântare, ca să daĭ luĭ oarecare linişte şi slăbire" (Cap. 17 din 15).

Aceasta este treapta cea înaltă a lucrăriĭ ceĭ Duhovniceştĭ şi aşa este învăţătura celor înţălepţiţĭ de Dumnezeŭ, pentru toţĭ nevoitoriĭ, singur de petrece cineva, saŭ împreună cu ucenicul. Şi dacă aĭ ucenic credincios, zice, atuncĭ lasă-l pre el să cetească Psalmĭ, iară tu ia aminte cu inima rugăciuneĭ (C, 9, 15). Decĭ aşa Cuviosul Grigorie cu însuşĭ cercarea trecând calea cea Duhovnicească, ne porunceşte şi nouă, ca toată stăruinţa să o punem pentru rugăciunea minţiĭ, iară Psalmĭ a întrebuinţa puţini pentru alungarea mâhniciuneĭ – trândăvieĭ, adăogând şi troparele cele de pocăinţă, numaĭ fără de cântare, după cuvântul Scăraruluĭ: Că le ajunge lor spre veselie durerea inimeĭ, care pentru blagocestie se face şi căldura Duhuluĭ, care se dă lor spre bucurie şi mângâere, precum zice Sfântul Marco. De asemenea porunceşte a adăoga şi întreit Sfântul spre toată cântarea şi Aliluia, după rânduiala Părinţilor celor vechĭ: Varsanufie, Diadoh şi a altora" (Cap. 9 din 15). Iar când Darul luĭ Dumnezeŭ ne va îndulci rugăciunea şi va simţi că lucrează în inimă, atuncea maĭ vârtos Sfântul Grigorie porunceşte a ne stărui întru dânsa „Dacă, zice, veĭ simţi că rugăciunea lucrează în inima ta şi nu încetează a face întru dânsa

[13] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 2: "Stăruiţi în rugăciune, priveghind în ea cu mulţumire".
[14] *Ieremia*, **8**, 21: "De durerea fiicei poporului meu sunt îndurerat, umblu posomorât şi groaza m-a cuprins".
[15] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin strădiunţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".

mişcările, nu o lăsa şi nu te scula la cântarea Psalmilor, până când de nu ea, după rânduеala luĭ Dumnezeŭ te va lăsa pre tine, fiindcă aşa urmând, tu aĭ fi lăsat pre Dumnezeŭ înlăuntru, începând a-l chema pre El afară de tine şi te-aĭ fi pogorât de sus în jos. Cu aşa chip tu şi rugăciunea veĭ lăsa şi pre minte o veĭ lipsi de liniştea eĭ, pe când linişteа, după singur cuvântul eĭ, cere, spre a o păzi, adecă pre minte în pace şi întru liniştită aşăzare; Că Dumnezeŭ este pacea, strein de toată turburarea şi strigarea" (Cap. 5 de la urmă). Şi iarăşĭ: „Dar pentru ca, cu lucrarea rugăciuniĭ inimeĭ, să nu cazĭ întru înşălăciune, nu lăsa întru tine nicĭ un fel de nălucire, nicĭ de un fel de chip şi videniĭ, fiindcă asuprelele care sunt puternice nălucirĭ şi mişcărĭ, adecă umblarea cugetuluĭ, nu încetează a fi şi atuncea, când mintea se află în inimă şi săvârşaşte rugăciunea, şi nimenea nu este în stare a fi stăpân preste dânsele, afară de ceĭ ce aŭ ajuns prin Darul Sfântuluĭ Duh săvârşirea şi afară de ceĭ ce ş-aŭ agonisit statorniciea minţiĭ prin Iisus Hristos (Cap 3 de la urmă).

Iar ce priveşte despre tipicul, prin care în Duhovniceasca îndeletnicire se pune înainte: un ceas a se ruga, un ceas a ceti, un ceas a cânta, şi aşa a petrece toată ziua, el este bun potrivit după timpul, măsura şi puterea celuĭ ce se nevoeşte; Însă aceasta lăsăm a fi în voea ta, saŭ a te aşăza pre sineţĭ după această împărţire a Sfântuluĭ Grigorie Sinaitul (Cap. 99), saŭ fără de slăbire a te ţinea, ca pururea să petrecĭ întru lucrul luĭ Dumnezeŭ, adecă întru rugăciunea minţiĭ. Iară celor ce nu cunosc rugăciunea minţiĭ, care, după cuvântul Sfântuluĭ Ioan Scărarul (28), este izvorul bunătăţilor, ce le adapă pre ele, ca pre nişte Duhovniceştĭ sadurĭ: să cuvine mult şi îndelungat timp a petrece pentru cântare şi adeseorĭ a schimba o Duhovnicească îndeletnicire cu alta. Că alta este lucrarea linişteĭ şi alta a vieţiĭ ceĭ chinoviatece; şi una şi alta, după cuvântul celor înţăleptĭ, bună este întru a sa măsură, şi al al săŭ loc Drept aceea aŭ zis Părinţiĭ că a cânta se cuvine cu măsură, iar maĭ mult a se îndeletnici întru rugăciune. Dar când ar veni lenevirea, trebue a cânta (psalmĭ), saŭ a ceti despre vieţile şi nevoinţile Părinţilor, fiindcă corabia nu are trebuinţă de lopeţĭ, când o aduce pre ea vântul, suflare cu măsură dându-ĭ aceştia spre înotare, pe deasupra măriĭ ceĭ sărate a patimilor iară când corabia se va opri din lipsa vântuluĭ, atuncea trebue a întrebuinţa lopeţile, saŭ altă maĭ mică luntre pentru a să purta. Iar oarecariĭ, dorind a se prici, arată de la Sfinţiĭ Părinţĭ şi de la nevoitoriĭ de acum, cum că să săvârşesc starea cea de toată noaptea şi neîncetata cântare... Dar acestora Sfântul Grigorie Sinaitul porunceşte a le răspunde din scriptură aşa: Cum că nu ale tuturor toate sunt săvârşite, pentru neajungerea stăruinţiĭ şi din slăbirea puteriĭ; Ci cele puţine, celor marĭ, nu la toţĭ sunt puţine; Iar cele marĭ, la ceĭ micĭ, nu de toţĭ săvârşite... Că nu toţĭ nevoitoriĭ ceĭ vechĭ şi ceĭ de acum, aŭ călătorit pe una şi aceeaşĭ cale şi nu toţĭ toate până la sfârşit aŭ împlinit (Cap 5 urmă). Şi iarăşĭ (Sfântul Grigorie Sinaitul) zice: Iară pentru ceĭ ce aŭ ajuns întru sporire şi care s-aŭ învrednicit de luminare, lor le trebue nu cetirea psalmilor, ci tăcere, rugăciune neîncetată şi privire; Fiindcă aceştia sunt uniţĭ cu Dumnezeŭ, şi nefolositor le este a rumpe mintea lor de la El şi a o supune turburăriĭ. Pentru că mintea unora ca acestora, când se va retrage dintru rugăciunea minţiĭ cea din pomenirea luĭ Dumnezeŭ, şi pentru lucrurĭ nu aşa de însemnate cu dragoste se va ţinea, preacurveşte (C. * 8 din cele 15).

Pentru cel ce a pătimit o aşa de înaltă stare, Sfântul Isac Sirul scrie: că când se va întâmpla acea negrăită bucurie Duhovnicească, aceasta îndată taie rugăciunea din gură, fiindcă atuncĭ ca cum ar înceta gura şi limba, şi inima-păzitoarea cugetelor, şi mintea-cârmaciul simţirelor, şi cugetul-pasărea cea iute sburătoare şi obraznică: atuncĭ decĭ cugetul, nu are rugăciunea sa şi să mişcă nu cu de sine stăpânirea, ci singur el se povăţueşte de o altă putere, ţiindu-se în robiea cea tainică şi se află întru cea nepătrunsă şi neajunsă de minte, pre care singur nu o cunoaşte. Aceasta este simplu aceia ce se grăeşte înspăimântare şi vedenia rugăăciuneĭ, iar nu singură rugăciunea; fiindcă mintea se face

* Se observă prescurtarea cuvintelor care nu este neapărat unitară, Cap, C. dar şi K. pentru cap, capete, Cuv. şi Kuv. pentru Cuvânt (Text), urm. şi urmă pentru „următoarele"...

atuncĭ maĭ presus de rugăciune, care se leapădă (de cunoştinţă) pentru aflarea celuĭ maĭ bun şi ea se află întru uimire, fiindcă fără de toată dorinţa (voinţa) după cuvântul Apostoluluĭ „saŭ în trup, nu ştiŭ, saŭ afară de trup, nu ştiŭ, Dumnezeŭ ştie" (2 Cor. 12.2) [16]. Sfântul Isaac * (Kuv. 32) „Pre rugăciune, Sfântul Isaac, o numeşte sămânţă, iar această stare, adunarea snopilor, când cel ce seceră, singur să minunează de negrăită videnia aceia, cum din proaste şi goale seminţe, pe care le-aŭ sămănat, îndată fără de veste aŭ crescut înaintea luĭ mănunche de spice coapte. Pre aceasta zice, o numesc rugăciune, numaĭ pentru aceea, că din rugăciune îşĭ are pricina şi dăruire şi în vremea rugăciuneĭ se dărueşte Sfinţilor această negrăită dăruire şi precum voesc fac arătarea, ca să întărească gândurile pentru cele Duhovniceştĭ, al căruia nume, nimenea nu-l poate hotărî. Decĭ când prin lucrarea Duhuluĭ, se va mişca sufletul către Dumnezeeştile acelea şi prin necuprinsa unire se va asemăna Dumnezeireĭ, şi se va străluci întru ale sale mişcări cu raza luminiĭ ceĭ înalte şi mintea se va învrednici de simţirea fericireĭ ceĭ viitoare, atuncea şi pre sine se uită şi pre toate cele vremelnice ce să află aicĭ, şi decĭ maĭ mult nu are mişcare întru ceva" (Cuv. 32). Şi întru alt loc zice: „Că în vremea rugăciuneĭ să răpeşte mintea de-a pururea fără de voe întru gândurile celor fără de trupurĭ, spre care nu sunt slobode simţirele şi se aprinde înlăuntru de năprasnă bucurie, care face pre limbă a tăcea; Întru desfătarea cea neasemănată a eĭ, izvoraşte din inimă de-a pururea oarecare dulceaţă şi trage toată mintea din tot; Fără de simţire dupre vreme şi vreme, cade în tot trupul oarecare desfătare şi veselie, pre care limbă trupească nu poate a le spune pre dânsele, până ce toate cele pământeştĭ, cenuşă şi gunoaie le va socoti întru pomenirea acestora: Şi când zice, va veni omuluĭ desfătarea acea, care saltă în tot trupul luĭ, unul ca acesta aşa socoteşte în ceasul acela, cum că nu este altceva împărăţia cerurilor, fără numaĭ aceasta" (Cuv. 8). Şi iarăşĭ zice (Sfântul Isaac): Cel ce aŭ aflat bucurie întru Dumnezeŭ, nu numaĭ la patimĭ nu se uită, ci nicĭ la viaţa sa, că dragostea luĭ Dumnezeŭ este maĭ dulce decât viaţa, şi cunoştinţa cea dupre Dumnezeŭ, dintru care se naşte dragostea, este maĭ dulce decât mierea şi fagurul" (Cuv. 32).

Ci acestea sunt negrăite şi nespuse, O minune, strigă Sfântul Simeon Noul Teolog: „de limbă va grăi acestea? Care minte îl va tâlcui? Care cuvânt îl va descoperi? Că înfricoşat lucru cu adevărat este, înfricoşat şi mai presus de tot cuvântul! Văz lumină, pre care nu o are lumea, şi stând în chilie, văz înlăuntrul meŭ pre Făcătorul lumiĭ şi vorbesc cu El, şi-l iubesc pre El, şi mă hrănesc bine cu singură vederea, şi, cu El unindu-mă, cerurile covârşesc. Şi acest lucru îl ştiŭ adevărat şi întemeiat... Unde este atuncĭ trupul? Nu ştiŭ, fiindcă Domnul pre mine mă iubeşte şi întru sine însuşĭ mă primeşte şi în braţe mă ascunde, şi, fiind în cerurĭ, în acelaşĭ timp şi în inima mea: şi aicĭ şi acolo este văzut de mine. Stăpânul mă arată pre mine deopotrivă nu numaĭ cu Îngeriĭ, ci şi maĭ cu bun Dar înaintea lor, fiindcă cel nevăzut pentru eĭ, şi cel neapropiat cu fiinţa, mie văzut se face şi cu fiinţa mea se uneşte. Aceasta este aceea, despre care vesteşte Apostolul „că n-aŭ văzut, şi urechea n-a auzit şi la inimă de om nu s-aŭ suit" (1 Cor. 2.9) [17]... Şi petrecând întru aceasta, nu numaĭ nu voeşte a eşi din chilie, ci doreşte a se ascunde întru adâncul pământuluĭ, ca şi acolo, afară de toată lumea fiind, să privească pre nemuritorul săŭ Stăpân şi Ziditor (Kuv. 5, partea 2). Unindu-se cu Noul Teolog, şi Sfântul Isaac zice asemenea: căcĭ când se va rădica de la om acoperemântul patimilor, adecă de la ochiĭ luĭ ceĭ gânditorĭ, şi ar oglindi el această negrăită slavă, îndată mintea luĭ să înalţă întru uimire. Şi de nu ar pune Dumnezeŭ hotar întru această viaţă acesteĭ stărĭ, cât se cuvine întru

[16] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 2: "Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu ştiu; fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie – a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer".

* În mss., Sfântul Isaac şi Sfântul Isac reprezintă un singur Sfânt Părinte, într-o ortografie ezitantă, ce utilizează dubletul pe aceeaşi pagină şi chiar în acelaşi pasaj.

[17] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

ea a zăbovi, atuncĭ, măcar deşi slobozită ar fi fost a urma aceea şi întru toată viaţa omuluĭ, nicĭodată nu ar fi voit a eşi el din acestă minunată videnie" (Cuv. 17).

Dar Dumnezeŭ cu a Sa milă aşa rândueşte, ca la un timp să se împuţineze Darul Luĭ întru Sfinţĭ, ca să poată eĭ a purta grijă şi pentru fraţiĭ lor cu slujirea cuvântuluĭ, care-ĭ învaţă către buna cinstire, precum zice Marele Macarie (Ceteşte la Sfântul Macarie Egipetanul în Cuv. 8 despre rugăciunea cea desăvârşită acelor desăvârşit, prin pilda celor 12 trepte)..., adecă, dacă ar avea cineva aşa Dar, ca cum pururea să fie cuprins de dulceaţa acestor minunate privirĭ, nu ar fi putut maĭ mult despre nimic vremelnic a auzi saŭ a vorbi, saŭ a primi asupră-şi greutatea cuvântătoareĭ învăţăturĭ, saŭ oarecare prea mică grijă. Ceĭ ce aŭ gustat odată întru acest trup muritor, nemuritoarea hrană, şi încă fiind în lumea cea de puţină vreme, s-aŭ învrednicit din partea aceleĭ bucuriĭ, care se pregăteşte întru cereasca patrie, nu pot decĭ a se lipi de cele frumoase ale lumiĭ aceştia, saŭ a se teme de ceva scârbicios şi cumplit: ci cu Apostolul îndrăsnesc a striga: „Nimic poate să ne despartă pre noĭ de dragostea luĭ Dumnezeŭ" (Rom. **8**.39) [18]. Toate acestea, după cuvântul Sfântuluĭ Isaac, se dă acelora, cariĭ aŭ văzut asemenea încercărĭ şi le-aŭ simţit pre ele întru sine însuşĭ, alungând Darul acesta cu povăţuirea Părinţilor şi din gura lor aŭ deprins adevărul şi întru acestea şi acest fel ş-aŭ petrecut viaţa lor. Iară noĭ netrebniciĭ, aĭ multora păcate fiind vinovaţĭ şi plinĭ de multe patimĭ, pentru aceea singurĭ nicĭ nu am fi fost vrednicĭ chear şi a auzi despre asemenea lucrurĭ; Însă nădăjduind la Darul luĭ Dumnezeŭ, am îndrăsnit a zice despre dânsele din parte câteva cuvinte din Sfântele Scripturĭ a Purtătorilor de Duh Părinţĭ, ca să cunoaştem măcar puţin, cât suntem noĭ de ticăloşĭ şi fără de judecată, lipindu-ne şi împătimindu-ne de lumea aceasta, adunând lucrurĭ putrezitoare şi pentru ele dându-ne la grijĭ şi turburărĭ, cu vătămare pentru sufletele noastre.

Decĭ toate acestea întru laude noĭ înşine le socotim şi de faptă bună le avem! Dar amar nouă zice Sfântul Isaac „că noĭ nu înţălegem vrednicia sufletelor noastre, şi nu cunoaştem pentru care petrecere suntem chemaţĭ. Şi viaţa aceasta a neputinţilor, şi aşăzarea viilor, şi necazurile lumiĭ, şi însuşĭ lumea şi răutăţile eĭ şi odihnele eĭ, se socotesc de noĭ ca oareşĭce deosebit" (Cuv. 17); Iară viaţa cea dupre Duh, – din cufundarea în lenevire, din iubirea de lume şi din negrijire –, noĭ zicem că ea ar fi fost însuşită numaĭ vechilor Părinţĭ, iar nouă nu ne este de trebuinţă, ci încă cu neputinţă sunt asemenea nevoinţe... Dar nu este aşa, nu este! Cu neputinţă dar sunt ele pentru aceea, cariĭ fără de grijă şi de singură voea lor se robesc pre sine patimilor şi care nu voesc a se pocăi cu adevărat şi a se nevoi pentru lucrul luĭ Dumnezeŭ şi se daŭ nefolositoarelor grijĭ ale lumiĭ aceştia; Iară pentru aceea care cu osârdie se pocăesc, cariĭ cu multă dragoste şi frică caută pre Dumnezeŭ şi către El singur privesc şi după poruncile Luĭ urmează, pre aceea pre toţĭ Domnul ĭĭ priimeşte, ĭĭ milueşte, le dărueşte lor Darul Săŭ şi ĭĭ proslăveşte. Aşa ne încredinţază pre noĭ toată Dumnezeasca Scriptură. În vechime mulţĭ Părinţĭ şi singurĭ eĭ aŭ trecut această stadie şi pre alţiĭ i-aŭ povăţuit pre dânsa: însă numaĭ acuma aŭ încetat uniĭ ca aceea a fi, din pricina lipseĭ povăţuitorilor. Dar cine cu totuluĭ tot se va înţălepţi şi maĭ mult îl va ajuta de acum şi până în veac. Iară pre aceea cariĭ nu voesc a se nevoi, aducând şi pre alţiĭ întru negrijire şi desnădăjduire şi în deşert cuvintează, cum că acum în timpul de faţă nu dă Dumnezeŭ Darurĭ ca celor de demult, pre aceea Apostolul ĭĭ numeşte înşălaţĭ şi înşălând şi pre alţiĭ. Dar sunt şi de aceea, care nu voesc nicĭ să auză de aceea, cum că şi în vremea de acum este Dar. Însă Sfântul Grigorie Sinaitul pre uniĭ ca aceştia ĭĭ numeşte întunecaţĭ din resimţirea cea maĭ de pre urmă, din necunoştinţă şi din puţina credinţă (Cap 6 din 15).

Iară noĭ, cunoscând toate acestea din Sfântele Scripturĭ, şi dacă dorim cu stăruinţă a ne îndeletnici la lucrul luĭ Dumnezeŭ, să ne depărtăm, pre cât se poate, de deşărtăciunea lumiĭ aceştia, grijindu-ne a împuţina patimile, adecă a păzi pre inima noastră de cugetele cele viclene şi întru toate împlinind

[18] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **8**, 39: "Nici înălţimea, nici adâncul şi nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru".

poruncile Domnuluĭ. Iară spre a păzi inima, trebue totdeauna a avea rugăciune, căcĭ întru aceasta se cuprinde treapta cea întâĭ a vrâsteĭ ceĭ monahiceştĭ şi fără de aceasta cu neputinţă este a împuţina patimile, zice Sfântul Simeon N.T. (în trei luări aminte). Şi maĭ vârtos în timpul nopţiĭ se cuvine mult maĭ mult a se îndeletnicĭ călugărul întru această Duhovnicească lucrare zic Părinţiĭ. Fericitul Filofteiŭ Sinaitul aŭ zis „Că mintea se limpezeşte maĭ vârtos noaptea" (Cap 24). Şi Sfântul Isaac zice „Toată rugăciunea pre care o aducĭ noaptea, cinsteşti-o maĭ cu deosebire decât toate lucrările cele de ziuă; fiindcă simţirea dulceţiĭ, care se dărueşte pustnicilor în timpul zileĭ, din lumina lucrărilor celor de noapte izvoraşte peste mintea cea curată" (Cuv. 34). Unit cu aceasta şi ceilalţĭ Sfinţĭ învaţă. De aceea Sfântul Ioan Scărarul aŭ zis: „Noaptea maĭ mult îndeletniceşte-te la rugăciune, iar maĭ puţin la cântare... Dar, ostenindu-te în rugăciunea minţiĭ, sculându-te să ne rugăm (adecă cu cea trupească) aŭ zis El întru alt loc (Cuv. pentru rugăciune).

Decĭ întru acest chip se cuvine şi nouă a urma, când mintea se va osteni întru rugăciunea minţiĭ, adecă să o îndeletnicim puţin pre ea cu cântarea Psalmilor, saŭ a troparilor, saŭ cu altceva, urmând după aceea, cine şi ce pravilă are. Dar pe lângă aceasta trebue a nu uita, că multa cuvântare, după cuvintele Sfântuluĭ Ioan Scărarul, adeseaorĭ răspândeşte mintea în timpul rugăciuneĭ, iar puţina cuvântare, adeseaorĭ o adună. Însă: întru răspândirea gândurilor, maĭ vârtos îndeletniceşte-te cu cetirea, aŭ zis Sfântul Isaac (Cuv. 34); De asemenea şi Îngerul a poruncit Sfântul Antonie celuĭ mare: „Când mintea ta se răspândeşte, atuncea maĭ vârtos stărueşte-te la cetire, saŭ cu rocodelie" (în viaţa luĭ). Iară celor noĭ începătorĭ, când năvălesc asupra lor gândurile, foarte folositor este pentru eĭ, oarecare lucru de mână împreună cu rugăciunea, saŭ vre o slujire oarecare (ascultare). Căcĭ cea maĭ osebită şi maĭ mare trebuinţă pentru eĭ se face, când îĭ împresoară gândurile cele de mâhnire şi de scârbă, învaţă Părinţiĭ.

Îndeobşte şi cuprinzător, întru această gândită lucrare, Sfântul Isihie al Ierusalimuluĭ, pune înainte patru meşteşugurĭ (Cap 14, 15, 16, 17 şi 18): saŭ a se păzi de asupreală, adecă a priveghea după gândurĭ şi a le tăia întru singur începutul; saŭ a avea inima cu adâncime totdeauna tăcând şi liniştind despre tot gândul şi cugetul şi a se ruga, saŭ a chema des spre ajutor pre Domnul Iisus Christos prin smerenie; saŭ a avea pomenirea morţiĭ. Toate acestea ca un portar închid uşile cele dinlăuntru pentru toate gândurile cele viclene". Şi fiecare din aceste meşteşugurĭ aflându-se osebit în orĭşicine, să numeşte trezvirea minţiĭ noastre şi lucrare gânditoare. Luând aminte la toate acestea, fiecare dintre noĭ să se nevoească cu orândueala ceea ce se cuvine, (adecă spre care are fire fiecare maĭ cu lesnire).

Cap al treilea (3)

„Pentru întrebuinţarea mijloacelor, adecă, cum şi prin ce trebue a ne întări prin înşine şi a ne apăra în luptă împrotiva sculărilor vrăjmaşilor, saŭ întru nevoinţa cea gânditoare, şi întru ce să cuprinde toată deplinătatea lucrăriĭ întru petrecerea noastră".

Întărirea în lupta cea lăuntrică şi întru nevoinţa cea gânditoare, arătată întru toate scripturile, să cuprinde întru aceea, ca, când vom fi tare luptaţĭ de gândurile cele viclene, să nu ne împuţinăm, nicĭ să ne mâhnim, saŭ să încetăm cugetarea noastră cea dinainte în calea nevoinţiĭ. Căcĭ când ne înfrângem de gândurile cele spurcate, vicleşugul răutăţiĭ vrăjmaşuluĭ bagă întru noĭ ruşine, ce ne ţine pre noĭ a nu privi către Dumnezeŭ întru simţirea pocăinţiĭ şi a înălţa împrotiva lor rugă. Însă noĭ să le biruim pre ele cu pocăinţa cea de-a pururea şi cu neîncetata rugăciune şi să nu dăm dosul vrăjmaşilor noştri, adecă să nu ne întoarcem îndărăpt, măcar deşi în fiecare zi vom priimi miĭ de rane de la eĭ. Şi să ne hotărâm întru sine însuşĭ chear până la moarte, ca nicĭdecum să nu lăsăm această

lucrare purtătoare de viață, fiindcă o dată cu ispitele ni se trimite nouă ascunsa cercetare a milii luĭ Dumnezeŭ. Sfântul Isaac zice: „Că nu numaĭ nouă pătimaşilor şi neputincioşilor, se întâmplă gănditoare căderĭ, ci şi acelora care staŭ pe treapta cea înaltă a curăţieĭ şi cari sub braţul ferireĭ cunoştinţiĭ Domnuluĭ, petrec viaţa lor întru liniştea cea vrednică de fericire, dar după aceasta în urma ispiteĭ, la eĭ se face pace şi mângâere şi cugete înţălepte şi liniştite" (Cuv. 51). Şi iarăşĭ „Că de câte orĭ omul să face netrebuincios cuiva, şi neîncetat din neiscusinţa sa aŭ stătut străpuns şi aruncat, şi întru toată vremea întru neputinţă fiind: uneorĭ răpeşte steagul din mâinele taberiĭ fiilor uriaşilor şi să scoate numele luĭ şi să laudă mult maĭ mult maĭ presus decât ceĭ ce să luptă şi sunt cunoscuţĭ întru biruinţă şi priimeşte cunună şi scumpe darurĭ, maĭ cu deosebire decât toţĭ tovarăşiĭ săĭ" (Cuv. 50).

Iată cum Sfinţiĭ ne încuviinţează şi depărtează de la mintea noastră toată îndoeala, ca noĭ – în lupta cea gânditoare, în timpul turburăriĭ aduse de gândurile cele spurcate, să nu slăbim, nicĭ să venim întru desnădăjduire. Şi iarăşĭ zice Sfântul Isaac: „Iară când ne vom învrednici de cercetarea Daruluĭ, nu te face fără de grijă, adecă nu te da neluăriĭ de samă şi nu te înălţa; ci smerit întoarce-te către Dumnezeŭ şi-ĭ mulţămeşte Luĭ şi ado-ţĭ spre pomenire greşalele cele făcute de tine în vremea slobozireĭ. Adu-ţĭ aminte cât de adânc aĭ căzut tu atuncĭ şi ce minte dobitocească şi neînţălegătoare a fost la tine atuncea; Cugetă despre ticăloşia fireĭ tale; numără toate necuratele cugete şi aceĭ spurcaţĭ Idolĭ ce s-aŭ înfipt în mintea ta în vremea furtuneĭ (adecă când el s-aŭ rătăcit, fiind fără de căldura Daruluĭ). Închipueşte-ţĭ acel ceas al turburăriĭ şi a mişcărilor celor fără de rândueală, care te-aŭ ajuns pre tine nu demult de aceastea, cu întunecarea ta; Adu-ţĭ aminte cât de iute şi pe neaşteptate te-aĭ povârnit tu în partea patimilor şi te-aĭ îndulcit de ele, afundându-te cu mintea ta întru întunerec. Şi toate acesta amintindu-le, căeşte-te şi te prihăneşte pre sineţĭ. Cunoaşte şi aceea, că toate acestea le aduce asupra noastră Pronia luĭ Dumnezeŭ, pentru aceea, ca să ne smerim noĭ" (Cuv. 49). Iată ce aŭ zis şi Sfântul Grigorie Sinaitul tot despre această ţintă: „Dacă omul nu va fi părăsit şi biruit şi stăpânit, robit fiind şi biruindu-se de toată patima şi gândul şi duhul, neaflând ajutor nicĭ din fapte, nicĭ de la Dumnezeŭ şi nicĭ de la altceva cu totul, aşa ca întru toate înghesuind fiind, abea nu vine întru desnădăjduire, atuncĭ el nu poate a se sdrobi şi a se avea pre sine dedesuptul tuturor şi poate maĭ rău decât însuşĭ draciĭ, ca cel ce de dânşiĭ este tiranisit şi biruit. Şi aceasta este cea după iconomie a Pronieĭ pedepsitoare smerenie, prin care cea a doua şi maĭ înaltă se dă de la Dumnezeŭ, care este Dumnezeasca putere, ceea ce lucrează şi face toate printr-însa, unealtă pre aceasta văzându-o, (adecă puterea pre smerenie), şi prin aceasta minunile luĭ Dumnezeŭ lucrându-le" (Cap. 117 pe la urmă).

Ia aminte la aceasta cu frică: că, de nu-ţĭ veĭ smeri înţălegerea ta, atuncea Darul te va lăsa pre tine, – şi tu negreşit – biruit veĭ fi întru aceea, întru care ispitit aĭ fost de cugetele cele asupritoare; deoarece tare a sta întru bunătăţĭ nu veĭ putea: căcĭ aceasta este lucrul Daruluĭ, carele te poartă pre tine, ca maica pre copilul eĭ pe mâinile sale, păzindu-te de toată împrotivirea. Foarte se cuvine a ne păzi, ca noĭ înşine să nu dăm frâu spre întărirea gândurilor celor viclene ce să scoală asupra noastră, iar aceasta se va face întru aşa vreme, când vom începe a merge pe calea luĭ Dumnezeŭ nu drept, fără osârdie şi cu răzvrătire. Şi aşa, cine doreşte a se desăvârşi întru dragostea luĭ Dumnezeŭ, şi cu adevărat a se mântui şi a face lucrul Domnuluĭ, acela, cu multă osârdie şi silinţă să vieţuească şi câtă putere are să se nevoească întru toate, unit cu Dumnezeasca Scriptură, şi toate plinindu-le cu dreaptă cinstire întru smerenie, totdeauna cu râvnă de lenevire şi slăbănogire. Căcĭ toată deplinătatea lucrăriĭ în viaţa noastră şi închee întru aceea, ca pururea, întru toate lucrurile, întru tot începutul, cu sufletul şi cu trupul, cu cuvântul, cu lucrul şi cu gândul, cu toate puterile ce sunt întru noĭ, a petrece în lucrul luĭ Dumnezeŭ, cu Dumnezeŭ şi în Dumnezeŭ. Sfântul Filofteiŭ zice: „că, asemenea precum noĭ, vieţuind încă în lume, în mijlocul deşertăciuneĭ eĭ robiţĭ am fost cu toată mintea şi cu toate simţirele păcătoaseĭ înşălăciuni, să cuvine nouă, când am început a vieţui după

Dumnezeŭ, cu toată mintea şi cu toate simţirele a sluji Dumnezeuluĭ celuĭ viŭ şi adevărat şi a ne alcătui cu adevărul în voea luĭ Dumnezeŭ, a împlini Sfântele luĭ poruncĭ şi cu totul a ne depărta de tot lucrul neplăcut luĭ Dumnezeŭ, dupre Scriptura ce zice: „Către toate poruncile tale m-am îndreptat şi toată calea nedreaptă am urât" (Ps. **118**. 128) [19] Cap 33).

Îndeosebĭ: sculându-se din somn, maĭ înainte de toate trebue a proslăvi pre Dumnezeŭ şi a ne mărturisi Luĭ, iară pe urmă a începe şi aceste lucrărĭ, adecă, rugăciunea, cântarea, cetirea, rucodelia, şi care se va cere ceva după lucru. Iară mintea totdeauna trebue a o avea întărită întru cucernicie şi nădejdea cea spre Dumnezeŭ, ca toate a le face spre buna plăcere de Dumnezeŭ iară nu pentru slava deşartă, saŭ plăcerea omenească, tare cunoscând, că Cel ce este pretutindenea şi toate le plineşte, – Domnul – pururea este cu noĭ; fiindcă Acela, care aŭ dăruit nouă urechea, aŭ nu toate le ascultă? Şi carele aŭ zidit ochiul, aŭ nu toate le vede? Şi de se va întâmpla a vorbi cu cineva, voroava ta să fie după Dumnezeŭ, – plăcută luĭ Dumnezeŭ, păzându-te despre cârtire, osândire, deşarta cuvântare şi iubirea de pricire. Asemenea şi întru mâncare şi băutură, toate cu frica luĭ Dumnezeŭ să se priimească. Maĭ vârtos se cuvine a ne păzi pre înşine în timpul somnuluĭ cu bună cucernicie şi temere de Dumnezeŭ, cu cugetările înlăuntrul nostru adunate şi cu bună rânduească în însuşĭ aşăzarea cea dinafară a mădulărilor noastre; fiindcă somnul cel vremelnic, este închipuire a veşniculuĭ somn, adecă al morţiĭ, şi culcarea noastră pe pat, trebue a ne aduce aminte de punerea noastră în mormânt; Şi pe lângă toate acestea, pururea trebuie a avea înaintea ochilor noştri pre Domnul, după pilda luĭ David zicând pentru sine: „Mai înainte am văzut pre Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clătesc" (Ps. **15**. 8) [20]. Decĭ cel ce urmează prin aşa chip, pururea întru rugăciune petrece.

Şi la care trupul îĭ este sănătos, aceluia i se cuvine a-l obosi şi a-l deprinde pre el cu postul, cu privigherile şi cu lucrările care cer umilinţă şi osteneală, spre pildă: cu metaniile şi cu greŭ lucru de mână, ca să fie el robit sufletuluĭ şi să ne izbăvim de patimĭ, cu Darul luĭ Hristos. Iar fiind trupul neputincios, să cuvine a-l întări pre el, pre cât este de nevoie. Iară despre rugăciune, nimenea să nu fie fără de grijă, nicĭ cel sânătos, nicĭ cel neputincios. Fiindcă osteneala cea trupească, în măsură cuviincioasă, să cere de la toţĭ, care aŭ trup sânătos şi tare; iară lucrul cel gânditor, ce să cuprinde întru aceea: ca pre minte să o aibĭ întru bună cucernicie, şi întru nădejdea luĭ Dumnezeŭ şi întru pomenirea luĭ Dumnezeŭ, şi spre a se ţinea tare pre sine întru dragostea luĭ Dumnezeŭ, acest lucru este pentru toţĭ neschimbat, fără a deosebi şi pre ceĭ sunt în marĭ neputinţeĭ şi boale grele. Asemenea şi către aproapiĭ noştri, după porunca Domnuluĭ, să cuvine a avea noĭ dragoste; şi dacă eĭ se află aproape de noĭ, să o arătăm pre aceasta cu lucrul şi cu cuvântul, când aceasta nu strică dragostea luĭ Dumnezeŭ; Iară când eĭ sunt departe de noĭ, prin Duhul să întindem dragostea noastră către eĭ, isgonind din inimile noastre toată pomenirea de răŭ cea asupra lor şi umplându-ne cu dorinţă spre a le sluji lor cu bună osârdie. Că dacă Domnul ne va vedea pre noĭ aşa, atuncĭ şi păcatele noastre le va erta şi rugăciunile noastre ca o aducere bine mirositoare le priimeşte şi milele sale cu îmbelşugare asupra noastră le revarsă. (Cu însemnare, Că Cuviosul Nil, vorbind despre înalta bunătate a rugăciuniĭ, n-aŭ lăsat fără de învăţătură şi acel interval de timp, care de noĭ trebueşte a fi întrebuinţat pentru priimirea hraneĭ, băutureĭ şi celelalte... Chear, zice el, şi întru trebuinţa cea de nevoe, mintea ascuns să se înveţe, fiindcă şi aceasta cu frică să cuvine a o împlini, dupre cum zice şi Sfântul Filimon.

[19] *Psalmii*, **118**, 128: "Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât".
[20] *Idem*, **15**, 8: "Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin".

Cap al patrulea (4)

„Încheerea totaluluĭ părțiĭ aceştia zise până acum".

Iată că darul luĭ Dumnezeŭ, am zis pe scurt din Sfintele Scripturĭ, despre lucrarea cea gânditoare, adecă: cum sunt de felurite sculările vrăjmaşuluĭ, şi lupta care se face în vremea nevoințiĭ aceştia, ce împrotivă luptare trebue la aceasta, adecă: ca cel maĭ bun meşteşug pentru aceasta, este a păzi inima sa întru rugăciune, fără de toate cugetele. Apoĭ lămurind din parte puterea şi lucrarea acestora, am îndrăsnit a arăta Sfinte ziceri despre aceea, adecă de ce Dar se învrednicesc aceiea, care trec calea aceasta cu singură fapta, care eŭ nevrednic sunt şi a mă atinge de unele ca acestea. Încă am zis şi despre aceia, adecă cu ce poate a se (osteni) întări cel ce să nevoeşte întru această mare lucrare, şi despre aceia: ce viață şi cum trebue o petrece acela, carele să grijaşte despre ajungerea întru această aleasă luptă a mareĭ biruințĭ, adecă: liniştea mințiĭ şi cea adevărată rugăciune.

Iar după aceasta, Dumnezeŭ înțălegându-ne, vom zice şi despre celelalte meşteşuguri ale feluritelor lupte şi biruințĭ.

Partea a doua,

II

În partea a doua, Cuviosul Nil arată cu deosebire, cum vom putea noĭ purta lupta cea lăuntrică împrotiva fiecăruia din cele opt păcătoase şi de moarte gândurĭ şi patimĭ, din care se nasc toate celelalte. Zicând:

Cap 1

Multe felurĭ de chipurĭ sunt ale lupteĭ cu gândurile cele viclene, prin care se cade nouă a rădica biruinţa asupra lor, dupre cuvintele Sfinţiĭ Părinţĭ, privind după măsura şi treapta desăvârşireĭ ceĭ năravnice a celor ce să nevoesc, anume: adecă prin rugăciune asupra lor (gândurilor), prin grăirea împrotiva lor şi prin defăimarea lor şi izgonirea. Decĭ a le defăima şi a le călca şi a le alunga pre gândurĭ, pot numaĭ ceĭ desăvârşiţĭ; Iar a le răspunde împrotivă, pot ceĭ sporiţĭ; iară celor neputincioşĭ şi noilor începătorĭ, se cuvine a se ruga asupra lor şi a aduce gânduri bune împrotiva celor rele, precum porunceşte Sfântul Isaac: în chipul bunătăţilor a fura pe patimĭ; saŭ precum zice Sfântul Petru Damaschin: aducere bună în gând să avem, lucru pregătit împrotiva patimilor. Aşa zic şi alţĭ Sfinţi Părinţĭ. Drept aceea când ne vor învifora pre noĭ gândurile, aşa că nu putem în pace şi linişte lăuntrică a săvârşi rugăciunea, atunci trebue a ne ruga chear asupra lor şi pre cele viclene a le schimba în cele folositoare. Iară cum anume ne vom ruga pentru acelea, şi cum vom schimba pre cele rele în cele bune, pentru aceasta vom pune înainte Sfintele Scripturĭ.

Sfinţiĭ Părinţĭ aŭ zis, că cele maĭ de căpetenie pătimaşe gândurĭ, din care se nasc şi celelalte gândurĭ ale patimilor sunt 8: 1) cel al îndrăcireĭ pântecelui, 2) al curvieĭ, 3) al iubireĭ de argint, 4) al mânieĭ (iuţimeĭ), 5) al scârbeĭ (mâhniciuneĭ), 6) al trândăvireĭ (întristăriĭ), 7) al slaveĭ deşarte, şi al 8) al mândrieĭ. Şi aşa ca pre un maĭ întâĭ decât toate gândurile, Părinţiĭ punând pre cel al îndrăcireĭ pântecelui, atuncea şi noĭ vom zice despre el maĭ întâĭ, ca să nu schimbăm rânduеala celor înţălepţĭ, noĭ neînţălegătoriĭ, ci urmând cuvintele Sfinţilor Părinţĭ, aşa să facem:

§ a

Cel întâĭ gând, al îndrăcireĭ pântecelui

Dacă te supără, – adecă face puternică şi pururelnică năvălire asupra ta – gândul îndrăcireĭ pântecelui, închipuindu-ţĭ ţie felurite mâncărĭ gustoase şi scumpe, şi îndemnându-te pre tine spre prisos, nu la vreme, ci peste măsură a priimi băutură şi mâncare, atuncĭ adu-ţĭ aminte, maĭ înainte de toate de cuvintele Domnuluĭ: „Să nu să îngreueze inimele voastre cu saţiul mâncăriĭ şi cu beţia"

(Luc. **21**.34) [21], şi însuşĭ pre Acela, pre Domnul roagă-l şi-l cheamă pre El spre ajutor. Cugetă despre ceea ce aŭ zis Părinţiĭ: Că, aceasta, zic eĭ, patimă în călugărĭ este rădăcina a tot răul, iară maĭ vârtos a curvieĭ. Şi întru singur începutul vieţiĭ, căderea strămoşuluĭ nostru Adam, de la aceasta s-aŭ tras, fiindcă el gustând din mâncarea cea oprită, s-a lipsit de Raiŭ şi pre toţĭ urmaşiĭ luĭ i-aŭ supus morţiĭ, precum este zis oareunde „Frumos era la vedere şi bun la mâncare rodul ce m-a omorât" (Fericirele Gl.7). De atuncĭ şi până acum, mulţĭ, ceĭ ce s-aŭ robit pânteceluĭ, aŭ căzut şi cad cu cădere mare, precum este cunoscut din Sfintele Scripturĭ şi din cercare. Cunoscută îţĭ este ţie şi aceasta, că, cea maĭ dulce şi mirositoare mâncare, foarte curând se preface în putreziciune şi împuţiciune, aşa că nimic bun din ea nu rămâne, precum zice Marele Varsanufie. Pricepându-o aceasta, prihăneşte-te pre sineţĭ, că cu lăcomie doreştĭ acea dulceaţă priimită pentru simţirĭ, care aşa de curând se preface întru rea putoare. Şi aşa veĭ birui patima îndrăcireĭ pânteceluĭ, uneltind mâncare şi băutură în potrivită măsură şi timp.

§ b

Pentru măsura hraneĭ

Măsura, saŭ cătimea hraniĭ din fiecare zi, aŭ zis Părinţiĭ ca fiecare să-şĭ rânduească pentru sineşĭ aceasta, adecă, că dacă se va arăta că-ĭ este de prisos şi aduce greutate, să o împuţineze; iară când va cunoaşte că măsura cea priimită neajunsă este pentru susţinerea trupuluĭ, atuncea să facă mică adăugare; şi prin aşa chip, cunoscând temeinic din cercare, să-şĭ muncească pentru sineşĭ atâta cătime de hrană, cât va putea întări (susţinea) puterile trupuluĭ, slujind nu iubireĭ de îndulcire, ci adevărateĭ trebuinţĭ. Cu aşa chip cât va fi hotărât, las să mânânce, mulţămind luĭ Dumnezeŭ, iară pre sine prihănindu-se ca pre un nevrednic şi de această mică mângâere. Iar tuturor a hotărî o măsură, cu neputinţă este, fiindcă trupurile aŭ deosebite trepte întru putere şi tărie, asemenea arameĭ, fieruluĭ, ceareĭ... Însă, pentru cel noŭ începător, cea maĭ bună măsură este aceea, ca să lase hrana atuncĭ, când încă simte foame, dar dacă se va sătura, nu greşaşte, iară prea săturându-se, să se prihănească pre sine. Prin acest chip el maĭ înainte cunoaşte înfrângerea de la vrăjmaşul şi face luişĭ cale de biruinţă asupra luĭ.

§ c

Pentru timpul hraneĭ

Părinţiĭ aŭ poruncit a se posti, adecă nevoitorul, – a nu priimi hrană până la al noulea ceas, adecă până la al treilea ceas după amează. Iară cine maĭ mult se va aşăza a rămânea fără hrană până sara, aceluia îĭ este voea cea bună. Îndeobşte însă eĭ (Părinţiĭ) aŭ aşăzat, ca în zilele de primăvară şi de toamnă a gusta mâncarea, când ziua va începe a se pleca, adecă când trecând două ceasurĭ după amează, va sosi cel al noulea. Dar de vreme ce în ţările noastre de la Nord, vara şi iarna, precum zilele aşa şi nopţile, acum foarte când se măresc, când se micşorează, întru înapoiată rânduială una către alta, împrotiva locurilor mai apropiate de mijlocul pământuluĭ – de ecuator, spre pildă: de Palestina, Constantinopol şi altele, atuncĭ nouă se cuvine a gusta hrană, potrivindu-ne cu lungimea şi scurtimea zilelor. Iar în zilele de dulce, să poate maĭ de dimineaţă a însemna ceasul gustăriĭ hraneĭ de prânz, şi dacă trebue, se poate a gusta puţin şi sara, adecă a cina.

[21] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **21**, 34: "Luaţi seama la voi înşivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare şi de băutură şi de grijile vieţii, şi ziua aceea să vină peste voi fără de veste".

§ d

Despre deosebirea hranii

După cuvintele Sfântului Grigorie Sinaitul (Cap 6 de la urmă), ceĭ maĭ bine cunoscătorĭ şi maĭ socotitorĭ, câte puţin gustă din toată mâncarea, orĭcât ar fi aceasta de gustoasă şi de dulce; la aceştia nu este aceea: ca pre una să o aleagă, iar pre alta să o lepede, prin aceasta eĭ, şi luĭ Dumnezeŭ pentru toate mulţămire trimit şi pre sufletul lor maĭ înainte şi-l păzesc de înălţare. Prin aşa chip fugind de trufie, ne depărtăm pre înşine şi de dispreţul către buna zidire a Bunuluĭ Dumnezeŭ – Ziditoruluĭ. Iar celor neputincioşĭ – cu credinţa şi cu sufletul, maĭ de folos le este a se înfrâna de oarecare mâncărĭ, maĭ cu deosebire dulcĭ, adecă plăcute lor, fiindcă eĭ, precum zice acelaşĭ Sfânt Grigorie nu aŭ încredinţare întru aceea, că eĭ vor fi păziţĭ de Dumnezeŭ şi vor gusta fără de vătămare; Cărora le porunceşte Apostolul „legumĭ a mânca" (Rom. **14**.2) [22]. Iară când vreo mâncare oarecăruia îĭ este vătămătoare, după starea cea bolnăvicioasă saŭ după alcătuirea trupuluĭ, atuncĭ să cuvine acela a nu se îndemna pre sine spre gustarea celor vătămătoare, ci să mânânce cele folositoare pentru el; fiindcă Marele Vasilie zice: Nu se cuvine a lupta împrotiva trupuluĭ, cu acele mâncărĭ, cu care trebue a-ĭ sluji luĭ spre alcătuire.

§ e

Pentru deosebirea trupurilor

Cine are trup tare şi sânătos, acela să cuvine a-l obosi pre el, orĭ şi prin ce ar putea, ca să ne izbăvim de patimĭ şi ca să fie el, cu Darul luĭ Hristos supus duhuluĭ. Iar de are cineva trupul bolnăvicios şi neputincios, acela să-ĭ dea oarecare odihnă, ca nu desăvârşit să slăbească pentru lucrare. Că celuĭ ce să nevoeşte, cuviincios îĭ este, nu îmbelşugarea, ci maĭ vârtos lipsa şi neajungerea, aşa că a da trupuluĭ numai cea de trebuinţă fără de untdelemn, precum întru cătimea hraniĭ aşa şi a băutureĭ, cu socoteală să o facem, iar în timpul ispitireĭ trupuluĭ de vrăjmaşul, maĭ vârtos să cere înfrânare. Fiindcă mulţĭ neînfrânându-şĭ pântecele, aŭ căzut în patimile necinstireĭ şi în prăpastia spurcăciuniĭ, despre care şi a vorbi este ruşine, iară când pântecele este înfrânat cu înfrânarea cea socotitoare, atuncea intră în suflet soborul tuturor faptelor bune. „Dacă, zice Marele Vasilie, veĭ înfrâna pântecele, veĭ intra în Raiŭ, iară de nu-l veĭ înfrâna, te veĭ face vânat morţiĭ ceĭ vecinice". Iară când cineva din pricina osteneleĭ de călătorie, saŭ pentru vre un alt lucru greŭ, va arăta trupuluĭ săŭ oarecare pogorământ, şi-ĭ va da luĭ oarece maĭ mult peste măsura cea obicinuită, întru mâncare, saŭ întru băutură, saŭ întru somn, atuncĭ aceasta este fără prihană şi nesupusă osândiriĭ, fiindcă el a urmat aşa cu socoteală şi cu bine cuvântată pricină.

§ f

Al doilea gând al curvieĭ

Mare este nevoinţa noastră în lupta cu duhul curvieĭ şi foarte ostenicioasă, căcĭ este cumplit foarte, având îndoit războiŭ, fiindcă lupta aceasta cuprinde şi sufletul şi trupul – toată fiinţa noastră. De aceea se cuvine nouă cu tărie şi neîncetat a ne stărui de aceea, ca neadormit şi cu trezvire să păzim inima noastră de gândurile cele curveştĭ, iară maĭ vârtos în Sfintele Praznice, când

[22] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **14**, 2: "Unul crede să mănânce de toate; cel slab însă mănâncă legume".

ne gândim a ne împărtişi cu Sfintele Taine, căcĭ în acest timp vrăjmaşul cu totuluşĭ tot să sileşte a spurca ştiinţa noastră. Dar când ne spurcă pre noĭ cu gândurile cele curveştĭ, atuncea să cuvine a însufleţi întru noĭ frica luĭ Dumnezeŭ, a aduce întru pomenirea noastră acea, că de Dumnezeŭ nimic poate fi ascuns, ci nicĭ singură cea maĭ mică mişcare a inimeĭ, şi, că Domnul este Judecătorul şi luătorul de samă pentru toate acestea, chear şi pentru cea tainică şi ascunsă. Atuncea să cuvine a învioşa şi pomenirea noastră şi acea făgăduinţă, pre care am zis-o înaintea Îngerilor şi a oamenilor, adecă de a petrece întru întreagă înţălepciune şi curăţie. Iar curăţia şi întreaga înţălepciune, nu să atârnă numaĭ către viaţa cea dinafară, ci şi lăcaş al înţălepciuneĭ trebue a fi omul cel ascuns al inimeĭ, ce să păzeşte pre sine de gândurile cele spurcate: aceasta este înaintea luĭ Dumnezeŭ mult iubită şi mult preţuită. Iară cine adeseorĭ şi de bună voe se predă cugetelor celor curveştĭ şi cu ele să spurcă pre sine, acela prea curveşte întru inima sa, aŭ zis Părinţiĭ, şi de nu se va păzi pre sine, atuncea de la gândurĭ vine şi către singur lucru. Iară cât este de mare această nevoe (adecă de va veni în singur lucru), arătat este din aceea că nicĭ un păcat nu se numeşte cu aşa nume, precum acest păcat să numeşte de Părinţĭ „cădere", fiindcă cel ce a căzut în el, să face fără de îndrăsneală şi se trage tare către desnădăjduire.

Iar în timpul lupteĭ despre curvie, gândesc, că de folos este a cugeta pentru sine însuşĭ, despre acea chemare şi din care suntem, adecă cum că noĭ ne aflăm îmbrăcaţĭ în chipul cel Îngeresc: şi cum vor îndrăsni a călca ştiinţa noastră şi a micşora acest chip purtat de noĭ cu urăciune curvească? De asemenea să ne aducem aminte de ruşinea şi ocara cea înaintea oamenilor, fiindcă şi cu această închipuire a ruşineĭ, putem a împinge în laturĭ scoposul cel ruşinos şi urât al acestuĭ gând. Să ne închipuim noĭ, cum că întru singur lucru suntem prinşĭ de cineva, întru însuşĭ spurcata lucrare, oare n-am fi dorit noĭ atuncea maĭ bine a muri, decât a ne arăta întru aşa ruşine? Şi aşa cu alte chipurĭ să ne stăruim a tăia de la noĭ cugetele cele necurate. Iară cea maĭ de căpitenie şi puternică şi maĭ purtătoare de biruinţă armă împrotiva duhuluĭ necurăţieĭ, să cuprinde întru rugăciunea cea stăruitoare către Domnul Dumnezeŭ, precum arată Sfinţiĭ Părinţĭ. Sfântul Macsim Mărturisitorul ne învaţă a ne înarma asupra gândurilor celor curveştĭ cu rugăciunea, împrumutând cuvintele pentru aceasta de la Cântătorul de Psalmĭ David: „Ceĭ ce mă gonesc acum m-aŭ încunjurat" (Ps. **16**.11)[23]; „Bucuria mea izbăveşte-mă de ceĭ ce m-aŭ încunjurat" (Ps. **31**. 8)[24]. Şi Sfântul Ioan Scărarul zicând pentru acest lucru, pune înainte marturĭ pre ceĭ ce să ruga asupra gândurilor celor curveştĭ aşa: „Dumnezeule spre ajutorul meŭ ia aminte (Ps. **69**.1)[25] şi celelalte. Pe lângă aceasta trebue a chema spre ajutor pre aceĭ Sfinţĭ, care sunt ştiuţĭ cu osebite nevoinţe şi ostenele întru păzirea curăţieĭ şi a întregeĭ înţălepciunĭ precum spre pildă, Daniil cel de la Schit a poruncit unuĭ frate ce era de curvie luptat, a se ruga şi a chema spre ajutor pe Muceniţa Tomaida, ucisă pentru întreaga înţălepciune, şi a zice aşa: Dumnezeule, pentru rugăciunele Sfinteĭ Muceniţe Toamideĭ, ajută-mĭ! Şi fratele cel luptat, rugându-se aşa la mormântul Sfinteĭ Muceniţe, îndată a fost izbăvit de patima curvieĭ. Având asemenea mărturiĭ, să ne rugăm şi noĭ şi să chemăm pre ajutor pre aceea, despre care întru Sfânta Scriptură să zice, că eĭ s-aŭ nevoit pentru întreaga înţălepciune şi curăţie.

Iară dacă lupta stă cu tărie asupră-ţĭ, atuncĭ sculându-te şi întinzând ochiĭ şi mâinele spre cer, roagă-te, precum a poruncit Sfântul Grigorie Sinaitul şi Dumnezeŭ zice, le va goni pre gândurĭ. Roagă-te şi aşa, precum zice Sfântul Isaac: „Tu Puternic eştĭ Doamne şi a Ta este biruinţa; decĭ Tu luptă-te şi birueşte întru aceea pentru noĭ Doamne" Şi precum ne învaţă Sfântul Ioan Scărarul zicând: strigă către cel ce poate a te mântui pre tine, nu cuvinte alcătuite cu meşteşug, ci cu smerită şi proastă strigare „milueşte-mă Doamne, că neputincios sunt". Şi atuncea veĭ cunoaşte puterea

[23] *Psalmii*, **16**, 11: "Izgonindu-mă acum m-au înconjurat, ochii lor şi-au aţintit ca să mă plece la pământ".
[24] *Idem*, **31**, 8: "Tu eşti scăparea mea din necazul ce mă cuprinde, bucuria mea; izbăveşte-mă de cei ce m-au înconjurat".
[25] *Idem*, **69**, 1: "Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte! Doamne, să-mi ajuţi mie grăbeşte-Te!".

celuĭ Prea Înalt şi pre vrăjmaşiĭ ceĭ nevăzuţĭ, nevăzut iĭ veĭ alunga. Şi totdeauna bate pre luptătorĭ cu Numele luĭ Iisus; Fiindcă maĭ tare armă decât aceasta nu veĭ afla nicĭ în cer, nicĭ pre pământ" (Cuv. 21). După luarea de samă a acestui Sfânt (Scărarul), vrăjmaşul priveghează după noĭ şi în timpul acela, când simte că noĭ nu putem a ne întrarma asupra luĭ cu rugăciunea, adecă a ne ruga şi înlăuntru şi în afară, atuncĭ maĭ vârtos năvăleşte asupra noastră. Ia aminte dar cu privighere, O! călugăre, şi nu slăbi întru rugăciune, maĭ ales atuncĭ când te turbură pre tine gândurile cele spurcate, precum maĭ înainte am zis noĭ. Înalţă ochiul tăŭ cel trupesc şi sufletesc, pre cât îţĭ va fi ţie cu putinţă, după timp şi după măsura puteriĭ tale; şi de o veĭ face aceasta, cu lucru veĭ cunoaşte, că cu puterea celuĭ Prea Înalt şi cu nevăzutul ajutor, tare să biruesc gândurile. Iară de veĭ lenevĭ, pe urmă te veĭ ruşina, ca cel biruit de eĭ având ştiinţa spurcată.

Să cuvine a şti noĭ şi acel vicleşug diavolesc, aŭ zis Părinţiĭ, prin care el bagă în mintea noastră gânduri şi aducerĭ aminte despre femeeştile şi tinere şi bine potrivite feţe; decĭ îndatăşĭ să le tăem pre ele, măcar că şi acele persoane ar fi blagocestive, care şi după arătare n-ar fi zădărât patimile, fiindcă dacă veĭ întârzia, atuncea răul înşălător, lesne va preface aceste cugete întru spurcate şi urâte pofte. Este câteodată, că şi singurĭ noĭ ne amărâm asupra gândurilor curveştĭ şi cugetăm despre ele, şi ne prihănim pre noĭ întru aceea că dorim aşa urăciune, care este însuşită numaĭ celor necuvântătoare, iar de va fi şi afară de fire, aceasta şi la dobitoace este streină... Dar întru aşa împreună simţire, maĭ vârtos noilor începătorĭ, trebue a se păzi pre sine, ca nu mult gândind de acestea, sub chipul lupteĭ, să se arate împlinitor patimiĭ. De aceea, maĭ fără de grijă pentru noĭ este, a tăea asuprelele, adecă începutul gândurilor. Iar a intra cu ele în luptă, aceasta pot ceĭ puternicĭ, cariĭ s-aŭ deprins cu bună plăcere Dumnezească a mărgini aceste gândurĭ. În sfârşit, păzeşte-te pre sineţĭ de vorbirea cu femeile şi de privirea spre dânsele, asemenea depărtează-te de petrecerea cu ceĭ tinerĭ, cu chip mueratec şi frumoase persoane şi de privirea spre eĭ opreşte-te; fiindcă aceasta este mreajă diavolească la călugărĭ, precum aŭ zis oarecine din Părinţĭ: Şi dacă se poate, să nu fiĭ cu eĭ deosebĭ, zice Sfântul Vasilie cel Mare, nicĭ chear pentru cinstită trebuinţă, fiindcă, zice, nu este nimic pentru tine maĭ trebuincios, ca sufletul tăŭ, pentru care Hristos a murit şi a înviat... Şi nu dori să auzi de la cineva necuviincioase vorbiri, care zădărăsc patimile.

§ g

Al treilea gând: al iubireĭ de argint

Neputinţa iubireĭ de argint, vine din afară de firea noastră, şi să face din puţina credinţă şi din necunoştinţă, aŭ zis Părinţiĭ. De aceea şi nevoinţa împrotiva eĭ, nu se face mare la aceea, carĭ îşĭ iaŭ aminte de sine cu frica luĭ Dumnezeŭ şi cu adevărat doresc a se mântui. Iar dacă această boală se va înrădăcina întru noĭ, atuncĭ se face maĭ rea decât toate boalele, şi dacă ne vom supune eĭ, ne aduce întru aşa perzare, pre care Apostolul a numit-o nu numaĭ rădăcină a tot răul: mânieĭ, scârbeĭ şi celorlalte, ci şi închinare de Idolĭ" (1 Tim. **6**.10[26]. Col. **3**.5[27]). Mulţĭ pentru iubirea de argint, nu numaĭ din viaţa cea ortodocsă aŭ căzut, ci şi de credinţă s-a lepădat, cu sufletul şi cu trupul perind, precum se zice în Sfânta Scriptură. Şi Sfinţiĭ Părinţĭ aŭ zis: că, cel ce adună aur şi argint şi să nădăjdueşte spre el, acesta nu crede că este Dumnezeŭ carele să grijaşte de el. Încă şi aceea aŭ zis-o Sfânta Scriptură, că: dacă cineva este robit orĭ de mândrie, orĭ de iubirea de argint, saŭ în parte cu

[26] *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, **6**, 10: "Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor şi cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credinţă, şi s-au străpuns cu multe dureri".

[27] *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 5: "Drept aceea, omorâţi mădularele voastre, cele pământeşti; desfrânarea, necurăţia, patima, pofta rea şi lăcomia, care este închinare la idoli".

una din aceste patimĭ, atuncĭ dracul nu-l maĭ luptă cu altă patimă, pentru că şi aceasta una de ajuns este pentru perzarea luĭ. De aceea cu totuluşĭ tot se cuvine a ne îngrădi pre sine de această perzătoare şi de suflet vătămătoare patimă, rugând pre Domnul Dumnezeŭ ca să taie de la noĭ duhul iubireĭ de argint. Însă nu numaĭ de aur, argint şi de averĭ să cuvine nouă a ne înstrăina, ci şi de toate lucrurile, afară de cele maĭ de nevoe pentru întrebuinţare, ca: haine, încălţăminte, chilie, vase şi unelte pentru rucodea; şi toate acestea a le avea nu scumpe, nu frumoase, şi lesne de agonisit şi nepricinuitoare de oarecare grijĭ şi turburărĭ, ca nu pentru acestea să cădem întru legăturile cele lumeştĭ. Iar biruinţa cea adevărată asupra iubireĭ de argint şi îndeobşte a iubireĭ de lucrurĭ, să cuprinde întru aceea, că nu numaĭ a nu avea, ci nicĭ a pofti agoniselĭ nicĭ de un fel. Aceasta ne va duce pre noĭ către sufleteasca curăţie.

§ h

Al patrulea gând, al mânieĭ (iuţimeĭ)

Dacă ne chinueşte pre noĭ gândul mânieĭ, îndemnându-ne către pornirea de răŭ şi întărâtându-ne spre mânie, adecă a răsplăti răŭ celuĭ ce ne-aŭ scârbit pre noĭ, Atuncĭ noĭ trebue a ne aduce aminte de cuvintele Domnuluĭ: „De nu veţĭ arăta fiecare frateluĭ vostru din inimele voastre greşalele lor, nicĭ Tatăl vostru cel Ceresc nu va erta vouă greşalele voastre" (Mat. **18**.35 [28], Mar. **11**.26 [29]). Decĭ tot cel ce voeşte a lua ertare greşalelor sale, mai înainte de toate singur trebue de la inimă a erta pe fratele săŭ, fiindcă Domnul aşa a poruncit a cere ertarea datoriilor "precum şi noĭ ertăm". Prin urmare arătat este, că dacă noĭ singurĭ nu vom lăsa, atuncĭ şi nouă nu se va lăsa (Mat. **6**.12–15) [30], aşa trebue a înţălege aceasta, că, dacă nouă ni se pare că chear facem vre-un bine, dar nu lăsăm mânia, acesta (binele) luĭ Dumnezeŭ nu-ĭ priimit. Părinţiĭ aŭ zis: Că cel mânios chear mort de ar învia, rugăciunea luĭ nu este priimită. Nu pentru aceea aŭ zis Părinţiĭ, că cel mânios ar putea să învieze pre cineva, dar pentru ca să arate urăciunea rugăciuneĭ luĭ. Drept aceea să cuvine nouă, ca nicĭdecum să ne mâniem, nicĭ să facem răŭ frateluĭ, nu numaĭ cu lucrul, saŭ cu cuvântul, ci nicĭ cu chipul, fiindcă altul poate şi cu o singură căutătură să scârbească pe fratele săŭ, ci se cuvine pe gândurile mânieĭ nezăbovind a le tăia din inimă. Mare biruinţă se face asupra gândurilor mânieĭ, când noĭ ne rugăm pentru fratele ce ne-aŭ scârbit, precum porunceşte Ava Dorofteiŭ cu aşa cuvinte: „Ajută Doamne frateluĭ meŭ şi pentru rugăciunele luĭ, milueşte-mă şi pre mine păcătosul" (P. Mânie pag. 37). Căcĭ a te ruga pentru fratele, este dragoste şi miluire, iar a chema spre ajutor rugăciunea luĭ, este smerenie, iar a-ĭ face luĭ bine, pre cât va fi cu putinţă, împlinim poruncile Domnuluĭ care zice: „Iubiţĭ pe vrăjmaşiĭ voştri, binecuvântaţĭ pre ceĭ ce vă blestemă pre voĭ, bine faceţĭ celor ce vă urăsc pe voĭ şi rugaţi-vă pentru ceĭ ce vă asupresc" (Mat. **5**. 44) [31]. Că celuĭ ce împlineşte acestea (poruncĭ), Domnul a făgăduit atâta de mare răsplătire, – care este maĭ presus de toate celelalte făgăduinţĭ –, încât nu numaĭ împărăţia cea cerească, nu numaĭ mângăere

[28] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **18**, 35: "Tot aşa şi Tatăl Meu Cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veţi ierta fiecare fratelui său – din inimile voastre".
[29] *Sfânta Evanghelie după Marcu*, **11**, 26: "Că de nu iertaţi voi, nici Tatăl vostru cel din ceruri nu vă va ierta vouă greşealele voastre".
[30] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **6**, 12-15:
"12. Şi ne iartă nouă greşealele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri;
13. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este împărăţia şi puterea şi slava în veci. Amin!
14. Că de veţi ierta oamenilor greşealele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc;
15. Iar de nu veţi ierta oamenilor greşealele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşealele voastre".
[31] *Idem*, **5**, 44: "Iar Eu vă zic vouă: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc".

şi bucurie, ca celorlalţĭ, ci, punerea de fiĭ: „Veţĭ fi, aŭ zis El, Fiĭ aĭ Tatăluĭ vostru, carele este în cerurĭ" (Mat. 5.45) [32]. Şi însuşĭ Domnul D–zeul nostru Iisus Hristos dându-ne nouă această poruncă, ne învaţă şi cu a Sa pildă, ca noĭ după putere să-ĭ urmăm Luĭ. Cât răŭ a răbdat El de la Iudeĭ pentru noĭ păcătoşiĭ şi nu numaĭ nu s-a mâniat asupra lor, ci şi s-aŭ rugat pentru eĭ către Părintele, zicând: „Părinte, iartă-le lor păcatul acesta" (Luca 23.34) [33]. Şi toţĭ Sfinţiĭ, cariĭ aŭ călătorit pe această cale, aŭ aflat Dar, fiindcă nu numaĭ n-aŭ răsplătit cu răŭ celor ce i-aŭ scârbit pre eĭ, ci şi bine le făcea lor şi să ruga pentru dânşiĭ, acoperind neajungerile lor şi se bucuraŭ de îndreptarea lor, când eĭ îşĭ veniaŭ în simţire, învăţându-ĭ pre eĭ cu milă şi cu dragoste.

§ i

Al cincilea gând: al mâhniciuneĭ, (scârbeĭ)

Nu mică nevoinţă se cere nouă întru lupta cu duhul mâhniciuniĭ, adecă al scârbeĭ, fiindcă el aruncă pre suflet întru desnădăjduire. Şi de va fi scârba adusă de la oamenĭ, să cuvine a o răbda cu bărbăţie, şi pentru acela carele ne-aŭ pricinuit-o, a ne ruga, precum maĭ sus am zis; Tare încredinţându-ne că toate acestea nu ni se întâmplă nouă, fără de Pronia luĭ Dumnezeŭ, şi că în sfârşit Dumnezeŭ toate câte ne trimite nouă, le trimite spre folos şi spre mântuirea sufletelor noastre: măcar deşi cea trimisă, nu nĭ se pare nouă de folos în timpul de faţă, însă urmările arătat vor arăta, cum că cu adevărat nu ne este de folos nouă aceea care singurĭ o dorim, ci acea, care o rândeşte Dumnezeŭ. Pentru aceasta nu trebue noĭ a ne încânta de omeneştile cugete, ci a crede din tot sufletul, cum că ochiul luĭ Dumnezeŭ, cel atoate văzător, le vede pre acestea, că fără de voea Luĭ, nimic nu se poate a se întâmpla cu noĭ, şi cum că ispitele cele aduse asupra noastră, le trimite El după a Sa bunătate, ca răbdându-le pre ele, să priimim de la El cununĭ. Pentru că făr de ispite, nimenea niciodată nu poate să priimească cunună. Drept aceea, pentru toate acestea să înălţăm mulţămită luĭ Dumnezeŭ, Făcătoruluĭ de bine şi mântuitoruluĭ nostru. Că „Gura ceea ce de-a pururea mulţămeşte, zice Sfântul Isaac, blagoslovenie va lua de la Dumnezeŭ şi în inima cea mulţămitoare, intră Darul" (Cuv. 73).

Decĭ în tot chipul trebue a ne ţinea de cârtire asupra celor ce ne-aŭ scârbit, fiindcă tot acelaşĭ Sfântul Isaac zice „Că Dumnezeŭ toate neputinţele omuluĭ le rabdă, iar pre acela, carele de-a pururea citeşte, nu-l lasă nepedepsit" (Cuv. 73). Şi să cuvine a avea scârba cea pentru păcate, căcĭ folositoare este nouă întru pocăinţă, însă numaĭ cu bună nădejde către Dumnezeŭ, fiind încredinţaţĭ, că nu este păcat, care va birui milostivirea luĭ Dumnezeŭ. Decĭ această scârbă unită cu bucurie, şi-l face pre om osârdnic către tot binele şi întru tot necazul răbdător, că „întristarea cea dupre Dumnezeŭ, a zis Apostolul pocăinţă spre mântuire, fără de părere de răŭ lucrează" (2 Cor. 7.10) [34]. Iar scârba cea împrotivnică acestĕ mâhnirĭ, cea venită nouă de la dracĭ, cu totul trebue să ne nevoim a izgoni din inimă, precum şi celelalte rele patimĭ, îndeletnicindu-ne cu rugăciunea şi cu cetirea şi a ne împărtăşi prin voroave cu oameniĭ ceĭ Duhovniceştĭ. Fiindcă scârba care nu este după Dumnezeŭ, să face pricină a tot răul, şi dacă va petrece mult întru noĭ, îndată va priimi chipul neaşteptăriĭ – adecă prefăcându-se întru desnădăjduire, făcând pre suflet pustiŭ şi trândav, slab şi nerăbdător, iară către rugăciune şi cetire lenevos.

[32] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 45: "Ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi".

[33] *Sfânta Evanghelie după Luca*, 23, 34: "Iar Iisus zicea: Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac. Şi împărţind hainele Lui, au aruncat la sorţi".

[34] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 10: "Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăinţă spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte".

§ j

Al şaselea gând: al întristării, sau trândăviei

Când se va întări asupra noastră mâhnirea pentru multe, atuncea sufletului îi stă înainte mare nevoinţă. Cumplit este acest Duh al trândăviei, înjugat fiind cu duhul scârbei, căci când sporeşte, ajută acestuia după urmă, făcându-se el mai cumplit şi mai îngreuetor. Lupta cu acest Duh, este cu deosebire puternică la aceea care trăesc în linişte. Căci când se rădică asupra sufletului acele valuri grele ale întristării, omul perde nădejdea de a mai vedea vreodată sfârşitul lor, iară vrăjmaşul pe lângă aceasta, îi bagă şi acest gând perzător, cum că pătimirea cea mare a lui în timpul de faţă, mai pe urmă încă mai mult se va mări, cum că el este părăsit de Dumnezeu, că Dumnezeu nu se mai grijaşte de el, cum că toate acestea s-aŭ întâmplat lui fără de Pronia lui Dumnezeu şi cum că aceasta numai lui singur i s-aŭ întâmplat, iar la alţii aceasta nici n-aŭ fost şi nici vreodată se va face. Dar aceasta nu este aşa, nu este. Dumnezeu, ca un Părinte iubitor de fii, nu numai pre noi păcătoşii, ci *şi pre Sfinţii Lui, care din veac bine i-aŭ plăcut, ca pre fiii Săi, i-aŭ certat cu toiagul cel Duhovnicesc*, din dragostea cea către dânşii, ca mai mult să sporească ei în faptele cele bune. Dar această stare a Duhului atât de grea, curând negreşit i se face schimbare şi după dânsa urmează cercetarea Milii lui Dumnezeu şi mângâerea. Că precum întru acel ceas foarte cumplit, omul nu socoteşte, că va putea mai mult a petrece întru a sa bună nevoinţă, – ci toate bunătăţile i le închipueşte lui vrăjmaşul greţoase –, aşa, după trecerea acestui ceas, toate pentru el să luminează, toate se fac priimite, toate cele scârbicioase pier, ca şi cum nu ar fi; şi iarăşi se află pre sine oŝârdnic către faptele cele bune şi să minunează de schimbarea sa spre cele bune. Atuncea hotărârea lui, spre a trăi cu sfinţănie şi cu plăcere de Dumnezeu, se face mai tare, în urma încredinţării, că Dumnezeu cu Mila Sa toate le rândueşte lui spre folos şi învăţătură, şi pre ispite le aduce numai din dragoste către el, pentru desăvârşirea lui. Şi încă mai mult se învăpăează cu dragostea către Dumnezeu, ştiind cu adevărat, că „credincios este Domnul, şi niciodată nu sloboade asupra noastră ispite mai presus de puterile noastre" (1 Cor. **10**.13)[35].

Deci, fără de slobozirea lui Dumnezeu, vrăjmaşul nu poate nicidecum să ne facă nouă ceva, căci el mâhneşte Duhul nostru, nu atât pre cât ar fi voit el, cât îi va slobozi lui Dumnezeu. Şi înţelegând aceasta din ale lui încercări, Monahul mult şi mai mult se înţăleptăşte cu schimbările ce să întâmplă cu Duhul lui, şi cu bărbăţie toată aducerea cea scârbicioasă o rabdă, ştiind, că cu nimic aşa poate a arăta dragostea sa către Dumnezeu, precum cu lina răbdare a scârbelor şi cum că aceasta îl suie pre el către săvârşirea cea înaltă. Fiindcă nimic aşa nu pregăteşte călugărului cununi ca trândăvirea, zice Sfântul Ioan Scărarul (Pag. 80), dacă şi el pe lângă dânsa neslăbit se îndeamnă pre sine către Dumnezeească lucrare. Iar când va sosi lupta cea înfricoşată de la acest Duh, atunci să cuvine cu tărie a ne îngrădi pre înşine despre duhul nemulţămirii, temându-ne, spre a nu cădea în hulă; fiindcă vrăjmaşul în timpul acesta, se sileşte a răni pre suflet anume cu această armă, adecă cu a hulei şi cu a nemulţămirii. Şi omul biruit fiind de Duhul trândăviei, din însuflarea vrăjmaşului, să umple de îndoeală, de frică şi de desnădăjduire, şi cum că el nu va putea fi miluit de Dumnezeu şi nu va priimi ertarea păcatelor şi izbăvire de vecinicile munci şi mântuire. Atuncea multe şi alte hulitoare gânduri intră în suflet, pre care a le scri nu se poate, şi nu se duce de la el nici într-un timp, ori de va ceti, ori de va face ascultare. Însă atuncea toată silinţa trebue a o întrebuinţa călugărul nevoitor, spre a nu sta întru desnădăjduire şi a nu se lenevi de rugăciune. Şi câtă putere are se cuvine atuncea a se ruga şi întru rugăciunea aceasta, este foarte folositor a cădea cu faţa la pământ.

[35] *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **10**, 13: "Nici să cârtiţi precum au cârtit unii din ei şi au fost nimiciţi de către pierzătorul".

Deci să se roage cel mâhnit, după învățătura Marelui Varsanufie așa: "Doamne vezi-mi scârba mea, și miluește-mă"! Dumnezeule ajută-mi păcătosului. Saŭ după învățătura Sfântului Simeon Noul Teolog, așa: „Stăpâne nu slobozi asupra mea ispită, saŭ scârbă, saŭ boală, maĭ presus de puterea mea, ci izbăvește-mă de ele, saŭ dăruește-mĭ mie tărie spre a le putea purta cu mulțămire. Iar uneorĭ a se ruga așa, precum a poruncit Sfântul Grigorie Sinaitul a se ruga cel luptat de această patimă, adecă, întinzând mâinile spre înălțime și rădicând ochiĭ spre cer; Fiindcă aceste două patimĭ – curvia și trândăviea –, le-aŭ numit el cumplite (C. 4 de la urmă) Și lângă rugăciune adaoge cetire și rucodea, cu câtă putere aĭ îndemnându-te pre sinețĭ către ele: fiindcă și una și alta daŭ mare ajutor în lupta aceasta. Să întâmplă uneori că și după toate acestea, nu se face ușurătate de această patimă a cumpliteĭ trândăviĭ, atuncĭ începe marea nevoe și trebuește multă tărie și din toate puterile să se nevoească întru rugăciune. Iar împrotiva Duhuluĭ nemulțămiriĭ și al huliĭ, zi așa: Mergĭ înapoia mea satano, Domnuluĭ Dumnezeuluĭ meŭ mă închin și aceluia unuia slujesc, și toate cele amare și scârbicioase, le priimesc cu mulțămire, ca cea trimisă de la El, pentru curățirea păcatelor mele, precum este scris: „Mânia Domnuluĭ o voiŭ suferi, că i-am greșit luĭ" (Mihea 7.9)[36]. La tine singur și asupra capuluĭ tăŭ să se întoarcă nemulțămirea și hula și ție să ți le socotească Domnul. Depărtează-te de la mine, Dumnezeŭ, cel ce m-aŭ zidit dupre chipul și asemănarea Sa, să te surpe și să te taie pre tine. Iar dacă și după aceasta nu va înceta a te supăra acest Duh, schimbă gândul tăŭ la altceva lucru Dumnezeesc saŭ omenesc.

Și maĭ înainte de toate, sufletul, cel ce voește a plăcea luĭ Dumnezeŭ, să se apuce cu tărie și să se ție de răbdare și nădejde, precum scrie Sfântul Macarie. Fiindcă meșteșugul răutățiĭ vrăjmașuluĭ, acesta adecă, a aduce asupra noastră trândăvire spre a lipsi pe suflet de nădejdea cea spre Dumnezeŭ. Însă Dumnezeŭ niciodată nu va lăsa pre sufletul cel ce nădăjdește spre El, să-l biruească năpăștile, deoarece știe toate neputințele noastre. De vreme ce, adecă și oameniĭ știŭ, ce greutate poate duce calul, câtă măgaru, câtă cămila, și sarcină pun pe fiecare după puterea lor; Asemenea dacă și olarul știe, cât timp trebue a ținea în foc vasele făcute de el, ca nu cele ținute maĭ mult să crape, iară cele neținute să se arate slabe; și dacă întru oamenĭ este pentru lucrurile lor destulă socoteală, aŭ nu cu maĭ mult cunoștința luĭ Dumnezeŭ cunoaște, ce ispită a aduce asupra fiecăruĭ suflet, spre a-l face pre el vrednic de împărăția cerească, și a-l învrednici pre el, nu numaĭ de slava cea viitoare, ci și aicĭ de mânâerea Sfântuluĭ Duh? Știind aceasta să cuvine a răbda cu bărbăție și liniște, șăzând înlăuntru chilieĭ noastre. Cu adevărat, câteodată este trebuință, precum zice Marele Vasilie, a intra în voroavă cu oarecare practisit și învățat om, fiindcă cercetarea unuĭ asemenea om, la bună vreme și bine nemerită și voroava cea cu el întru măsură, adecă fără multă și deșartă cuvântare, poate nu numaĭ a alunga din suflet trândăvirea cea încuibată în el, ci și, dându-ĭ luĭ oarecare odihnă, a-ĭ înnoĭ puterea și osârdia către depărtata nevoință cea întru blagocestie; Dar Părințiĭ ințălegând lucrul din însușĭ încercarea, zic, că în ceasurile ispitireĭ aceștia, maĭ bine este a petrece în chilie, neeșit liniștindu-te.

§ k

Al șaptelea cuget, al slaveĭ deșarte

Multă trezvire ne trebuește nouă asupra duhuluĭ slaveĭ deșarte, fiindcă el este foarte ascuns și cu tot vicleșugul să furișază întru scopurile și lucrurile noastre, spre a împedeca calea monahuluĭ către adevărata sporire; și să silește a strica și a întoarce lucrul nostru așa, ca el să nu fie pentru Dumnezeŭ, ci pentru trufie și plăcerea omenească. Pentru aceea să cuvine nouă în tot timpul, cu

[36] *Miheia*, 7, 9: "Îndura-voi mânia Domnului, căci am păcătuit împotriva Lui, până când El va judeca pricina mea și îmi va face dreptate; El mă va scoate la lumină și voi privi dreptatea Lui".

de-adinsul a cerceta pre înşine şi pre ale noastre îndeletniciri, – şi cele dinafară şi cele gânditoare –, oare pentru Dumnezeŭ şi pentru folosul sufletului să săvârşăsc ele? Să cuvine cu totul a fugi de laudele omeneşti şi a ne aduce aminte de cea zisă prin Sfântul David: „Că, Dumnezeŭ a răsipit oasele celor ce plac oamenilor" (Ps. **52**.7) [37], şi aşa să alungăm pururea tot gândul cel ce ne laudă pre noi şi care ne sileşte a face ceva pentru plăcerea omenească. Şi cu tot sufletul să ne întărim gândurile întru acest fel, ca toate să le facem noi pentru Dumnezeŭ. Iar dacă cineva, cu toată dorinţa sa, de a avea adevărata putere înainte pentru Dumnezeŭ, să birueşte câteodată de gândul slavei deşarte, împrotiva voii sale, acela să mărturisască cugetul săŭ întru rugăciunea către Domnul şi să-l întoarcă pre el la cel împrotivă, adecă smerindu-se şi defăimându-se pre sine, şi Cunoscătorul de inimi, înaintea căruia îi este descoperit sufletul nostru şi toată mişcarea cea întru dânsul, iartă şi întru nimic îl socoteşte pre acela (gândul).

Iar în lupta cu gândul slavei deşarte, trebue a urma aşa: când vom simţi oarecare îndemnare spre a ne slăvi în deşert, atunci să ne aducem aminte de lacrămile noastre şi de înfricoşata aceea stare a noastră înaintea lui Dumnezeŭ întru osebită rugăciunea noastră, dacă le avem pre ele. Iar dacă nu este la noi nici una, nici alta, să ne închipuim noi înşine eşirea noastră din lumea aceasta, şi neruşinoasa aceea slavă deşartă, cu acest chip se va alunga. Iar dacă şi după aceasta vrea să se încuibeze ea întru noi, să ne temem măcar de acea ruşine, care va urma după slava deşartă. Fiindcă cel ce să înalţă, încă aici, *mai înainte de ispitirea viitorului veac, nu va scăpa de înjosire, zice Sfântul* Ioan Scărarul. Iară cînd va începe cineva a ne lăuda, şi cu a sa laudă, – prin lucrarea nevăzutului vrăjmaş şi a singurei inimei noastre cei orbite –, va naşte întru noi gând, cum că suntem vrednici de cinste şi înălţime, şi îndestulaţi de a stăpâni locuri înalte, îndatăşi să ne aducem aminte de mulţimea şi greutatea greşalelor noastre, saŭ şi numai una din ele, cea mai mult urâcioasă închipuindu-o în mintea noastră şi să zicem aşa: Judecă tu însuţi, vrednici sunt de laude şi cinste cei ce aŭ făcut unele ca acestea?... Atuncea îndatăşi ne vom vedea nepreţuiţi şi de nici o laudă vrednici, şi suflările vrăjmaşului se vor strica şi a ne mai turbura pre noi vor înceta, a zis Sfântul Nichita Stitat. Însă dacă nu ai întru tine ceva din cele mari şi ruşinoase păcate, atunci cugetă la săvârşirea tuturor poruncilor Domnului şi vei vedea, că toată nevoinţa ta este ca o picătură, în măsură cu marea cea nemărginită. Întru acest fel totdeauna grijindu-ne, cu toate chipurile să ne păzim pre noi de slava deşartă. Iară de nu ne vom trezvi, ci des ne vom pleca către gândurile slavei deşarte, atunci, înrădăcinându-se, ele vor naşte întru noi înălţare şi trufie, care sunt începutul şi sfârşitul a tot răul.

§ 1

Al optulea gând, al mândriei

Ce să zicem despre înălţare şi mândrie? Numele lor sunt felurite, dar întru adevăr ele sunt una şi aceiaşi: şi mândria şi defăimarea, şi înălţarea inimii, şi fudulia şi trufia, şi întru alt chip să numesc de Părinţi; Însă toate acestea prea blestemate sunt, precum zice Scriptura: „Dumnezeŭ celor mândri le stă împrotivă" şi „Urât este înaintea Domnului tot cel înalt cu inima" (Pil. **3**.34 [38]; **16**.6 [39]), şi necurat se numeşte. Căci având pre Dumnezeŭ împrotivnic, cel urât şi necurat înainte Lui, unde? întru ce? când? şi cum poate să afle vreun bine? De la cine va priimi milă? Şi cine îl va curăţi pre el? Deci cu amărăciune este şi a vorbi despre aceasta... Fiindcă cel ce s-aŭ robit pre sineşi acestei patimi, adecă mândriei, acela însuşi pentru el este şi drac şi vrăjmaş şi acela întru sine însuşi totdeauna

[37] *Psalmii*, **52**, 7: "Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; ruşinatu-s-au, că Dumnezeu i-a urgisit pe ei".
[38] *Pildele lui Solomon*, **3**, 34: "De cei batjocoritori El râde, iar celor smeriţi le dă har".
[39] *Idem*, **16**, 6: "Prin iubire şi credinţă se ispăşeşte păcatul şi prin frica de Dumnezeu te fereşti de rele".

poartă gata pe perzare. Drept aceea să cuvine nouă să ne temem şi să ne înfricoşăm de patima mândrieĭ şi totdeauna să fugim de dânsa, căcĭ a o izgoni pre ea de la sine, cu neputinţă este, şi aceasta totdeauna să o avem întru pomenire, adecă, că, fără de ajutorul luĭ Dumnezeŭ, nicĭ un bine nu se poate face, ci de vom fi lăsaţĭ de Dumnezeŭ, atuncĭ asemenea, precum frunza se clatină, saŭ precum praful se spulberă de vânt, aşa şi noĭ vom fi turburaţĭ şi batjocoriţĭ de la diavolul şi oamenilor ne vom face lucru de plâns. Înţălegând aceasta, cu toate puterile să ne stăruim a petrece viaţa noastră întru smerenie. Iar celuĭ ce voeşte a se învăţa semerenia – această Dumnezeească învăţătură –, maĭ întâĭ se cuvine a se avea pre sine maĭ jos decât toţĭ, adecă, a se socoti pre sine maĭ prost şi maĭ păcătos decât toţĭ oamenii, şi maĭ spurcat decât toate făpturile, deoarece aŭ eşit din rândueala cea arătată fiecăriĭ firĭ a zidireĭ, şi maĭ răŭ decât însuşĭ draciĭ, ca ceĭ ce ne silim de eĭ şi ne biruim; Iar al doilea, a alege totdeauna locul cel maĭ de pre urmă, şi în trapeze şi întru adunărĭ în mijlocul fraţilor, şi a purta haina cea maĭ proastă, a iubi lucrurile cele proaste şi nebăgate în seamă, la întâlnirea fiecăruĭ frate a apuca înainte cu înjosită şi curată metanie, a iubi tăcerea, a nu fi guraliv întru adunărĭ, şi a fugi de sfezĭ şi împrotivă cuvântărĭ, a fi întru ostenele, a nu iubi a fi arătat şi a nu voi să stăpânească cuvântul săŭ, măcar deşi i s-ar părea că este bun; Fiindcă la ceĭ noĭ începătorĭ, omul cel dinlăuntru este potrivit cu cel dinafară, aŭ zis Părinţiĭ, „Căcĭ dacă cel din afară nu este bine aşăzat, zice Sfântul Vasilie cel Mare, nu crede buneĭ aşăzări nicĭ celeĭ dinlăuntru".

Decĭ Sfântul Grigorie Sinaitul zice, că slava deşartă şi mândria cu smerenia să surpă, iar smerenia petrece, adecă a te defăima pre sineţĭ şi a grăi aşa: „De unde ştiŭ eŭ cu de-amăruntul păcatele oamenilor, în ce fel saŭ câte sunt? că covârşesc, saŭ sunt deopotrivă cu fărădelegile mele? Şi pentru necunoştinţa, O! suflete, suntem de desubtul tuturor oamenilor, ca nişte pământ şi cenuşă şi de desubtul picioarelor lor. Însă cum şi nu a mă avea pre sinemĭ maĭ spurcat decât toate zidirele, fiindcă ele întru cea după fire, precum s-aŭ zidit staŭ, iară eŭ pentru fărădelegile mele cele nenumărate, întru cea afară de fire mă aflu? Pentru că cu adevărat fearele şi dobitoacele sunt maĭ curate decât mine păcătosul, şi pentru aceasta sunt dedesubtul tuturor ca în iad şi maĭ înainte de moarte pogorât fiind zac. Şi cine nu ştie întru simţire, că păcătosul şi decât draciĭ este maĭ răŭ, ca un rob al acestora şi ascultător, şi de aceea împreună cu dânşiĭ, şi pentru aceasta adâncul împreună cu dânşiĭ aŭ moştenit, o ticăloase suflete. Şi cela ce şi maĭ înainte de moarte, pământul şi iadul şi adâncul îl lăcueşte, cum pre sineţĭ drept numindu-te te amăgeştĭ cu cugetul, păcătos şi pângărit şi drac prin lucrurile cele rele făcându-te? Vaĭ de înşălarea şi rătăcirea ta, răule drace, câine necurate şi cu totul pângărite, foculuĭ şi întunereculuĭ pentru acestea trimiţându-te!" (Cap 115).

Acestea toate s-aŭ zis pentru mândria cea călugărească, întru al eĭ înţăles, adecă când cugetul cel mândru intră în inima omuluĭ, în urma aceea, că el mult s-aŭ ostenit, mult s-aŭ nevoit şi multe rele pătimirĭ aŭ răbdat pe calea faptelor bune, saŭ pentru viaţa cea blagocestivă. Dar încât este împreună cu aceasta şi altă mândrie, însuşită oamenilor celor lumeştĭ, aŭ zis Părinţiĭ, adecă când cineva în deşert să slăveşte cu chemarea şi cu numele cel bun al Monastireĭ, saŭ cu mulţimea fraţilor. Iară pre mândria acelora, care să mândresc cu mulţimea satelor şi a averilor monastireştĭ, saŭ cu cunoştinţa în lume, nu ştiŭ cum să şi o numesc. Încă sunt între călugărĭ şi de aceea, care să înalţă înaintea celorlalţĭ cu nimic, nimic chear al săŭ neavând, adecă, buna glăsuire pentru cântare, saŭ pentru cetire limbă bine răsunătoare şi lămurită. Şi care este cinstea şi lauda omuluĭ de la Dumnezeŭ pentru aceea, că să alcătueşte nu binele luĭ, ce nu se atârnă din voea luĭ, ci din fire? Iar oarecariĭ încă în deşert să laudă pentru iscusinţa lucruluĭ de mână, şi socoteala pentru eĭ aceeaşĭ este. Alţiĭ să fudulesc cu numele cel din lume al părinţilor luĭ, saŭ cu slava neamurilor, saŭ şi cu aceea, că eĭ până la venirea lor la călugărie – se aflaŭ întru cinste şi în numărul celor cu dregătorie. Şi aceasta este culmea nebunieĭ, fiindcă toate aceste să cuvenea a le ascunde. Iară cine şi după lepădarea sa de

lume, ar fi început a căuta slavă, umblând a priimi cinste de la oamenĭ, ruşine îĭ este luĭ. De asemenea cinste să cuvine maĭ curând a ne ruşina, decât a ne umfla cu ea. Că pentru călugăr, proslăvirea cea căutată, nu este slavă, ci ruşine.

Iar dacă cineva pentru viaţa luĭ cea îmbunătăţită, va fi necăjit şi luptat de gândurile deşarteĭ slave şi ale mândrieĭ, să cuvine a şti el, că pentru biruirea acestor cugete, nu este altă armă maĭ puternică, decât rugăciunea cea către Domnul Dumnezeŭ, şi să zică din adâncul sufletuluĭ aşa: Doamne, Stăpâne şi Dumnezeul meŭ! Duhul slaveĭ deşarte şi al mândrieĭ depărtează-le de la mine, iară duhul smerenieĭ dărueşte-mi-l mie robuluĭ tăŭ. Iar totodată şi cu aceasta a se defăima pre sine să cuvine, precum am zis maĭ sus; Fiindcă Sfântul Ioan Scărar ca despre faţa mândrieĭ şi a slaveĭ deşarte, zice: "Dacă singur pre sine înaintea Domnuluĭ maĭ des te veĭ defăima, pre noĭ ca pre un păianjen ne veĭ rumpe" (pag. 120). Însă mândrie, Sfântul Isaac (Cuv. 37) nu numeşte aceea, când gândul cel mândru numaĭ va trece prin minte, nicĭ dacă se birueşte cineva după vreme, fiindcă Dumnezeŭ nu osândeşte, nicĭ pedepseşte pentru un singur cuget venit fără de voe; Ci dacă omul îndată se va arăta în suflet cugetul cel mândru, îndată va respinge mişcările luĭ cele pătimaşe, atuncea aceasta nu este alta decât înclinare, pentru care Domnul nu munceşte. Dar mândrie cu adevărat este aceea, când omul priimeşte cugetele cele mândre, ca cum cuviincioase şi vrednice de trebuinţă, şi nu le socoteşte perzătoare şi protivnice luĭ Dumnezeŭ. Iară vârful mândrieĭ este, când patima aceasta se află în lucrurĭ şi cuvinte, aceasta nu va rămânea fără osândire. Aşa şi despre slava deşartă şi în scurt despre fiecare patimă aŭ zis Părinţiĭ.

Partea a treia (3)

Întru această parte a trea, sfinţitul învăţător desfăşură mijloacele deobşte, trebuincioase pentru reuşită biruinţă a Duhovniceşteĭ lupte, care sunt: 1) Rugăciunea cea către Dumnezeŭ şi chemarea Prea Sfântuluĭ Săŭ Nume; 2) Pomenirea morţiĭ şi despre înfricoşata judecată; 3) Păzirea despre gândurile cele rele; 3) Despre lacrămĭ; 5) Depărtarea de toate grijile şi liniştea îndeletnicireĭ ceĭ Duhovniceştĭ.

Cap 1

„Pentru rugăciunea cea către Dumnezeŭ şi chemarea Sfântuluĭ Săŭ Nume"

Pentru toate gândurile cele rele, trebue a chema spre ajutor pre Dumnezeŭ, fiindcă noĭ, precum aŭ zis Sfântul Isaac, nu totdeauna aflăm întru noĭ putere spre a ne împrotivi gândurilor celor viclene, iar alt ajutor întru acest lucru, afară de ajutorul luĭ Dumnezeŭ, nu este. Drept aceea, povăţuindu-ne de învăţăturile Sfântuluĭ Nil Sinaitul, să cuvine nouă cu stăruinţă, cu suspinurĭ şi lacrămĭ, a ne ruga Stăpânuluĭ Hristos aşa: „Milueşte-mă Doamne, şi nu mă lăsa să pieiŭ! Milueşte-mă Doamne, că sunt neputincios! Ruşinează Doamne, pe dracul cel ce mă luptă. Nădejdea mea, umbrează asupra capuluĭ meŭ în ziua lupteĭ ceĭ drăceştĭ. Pre vrăjmaşul cel ce mă luptă, surpă-l Doamne şi pre gândurile ce mă împresoară, le îmblânzeşte cu liniştea Ta; Cuvinte a luĭ Dumnezeŭ" (în Cuvinte pentru cele opt gânduri). Saŭ după învăţătura Sfântuluĭ Teodor Studitul – a se ruga asupra gândurilor celor spurcate, cu cuvintele Proroculuĭ David: „Judecă Doamne, pre ceĭ ce-mĭ fac mie strâmbătate: că războiŭ cu ceĭ ce să oştesc asupra mea, şi maĭ departe tot Ps. **34**; Şi precum a scris Scriitorul de cântărĭ *: Mintea mea cea răsipită, adună-o Doamne şi inima mea cea împărăginită şi crescută cu rea earbă, o curăţăşte. Ca luĭ Petru dărueşte-mĭ mie pocăinţă, ca vameşuluĭ – suspinare, ca curvieĭ – lacrămĭ, ca să strig către tine: ajută-mĭ mie şi de cugetele cele spurcate izbăveşte-mă. Pentru că ca valurile măriĭ, să scoală asupra mea fărădelegile mele şi ca o corabie întru adânc mă înec de gândurile mele; ci în limanul cel lin povăţueşte-mă Doamne prin pocăinţă şi mă mântueşte! Că foarte mă scârbesc pentru neputinţa minţiĭ mele, căcĭ nevoind cu adevărat pătimesc schimbare fără de voe, – clătinare, învăluire, şi spargere, pentru aceasta strig Ţie: Treime Sfântă, fără de început, ajută-mĭ şi în starea celor bune, a gândurilor şi a simţirelor, rândueşte-mă.

Şi aşa culegând din Sfintele Scripturĭ cea cuviincioasă şi de trebuinţă, asupra fiecăruĭ cuget şi la tot timpul, şi prin asemenea chip vom fi chemând pre Dumnezeŭ spre ajutor împrotiva tuturor gândurilor, şi Acela le va nimici şi le va strica pre dânsele. Iară dacă şi nouă neputincioşilor, vreodată va trebui a sta împrotiva gândurilor celor viclene ce ne necăjesc, împrotivă a le grăi şi a le

* David.

alunga, atuncĭ să o săvârşim aceasta nu prost şi cum s-ar fi întâmplat, ci asemenea după pilda Sfinţilor Părinţĭ, cu Numele luĭ Dumnezeŭ şi cu graiurile Dumnezeeştilor Scripturĭ, zicând fiecăruĭ cuget: Domnul să te certe pre tine" (Iuda st. **19**), şi „Depărtaţi-vă de la mine ceĭ ce lucraţĭ fără de legea şi abateţi-vă de la mine toţĭ ceĭ ce vicleniţĭ (Ps. **6**.8) [40], ca să mă învăţ întru poruncile Dumnezeuluĭ meŭ, şi după pila aceluĭ Stareţ carele zicea: Depărtează-te blestemate şi vino iubite. Care cuvinte auzindu-le un frate, şi socotind că vorbeşte cu cineva, l-aŭ întrebat pre el zicând: Cu cine aĭ vorbit acestea tu Părinte? Iar Stareţul i-a răspuns: Eŭ am alungat gândurile cele rele, iar pre cele bune le-am chemat. Acestea şi acelea asemenea acestora să zicem şi noĭ, când trebuinţă va fi şi ni se va întâmpla unele ca acestea.

Cap 2

Pentru pomenirea morţiĭ şi pentru înfricoşata Judecată, şi ce trebue să facem noĭ ca să câştigăm acest gând în inimă.

Părinţiĭ zic îndeobşte, că în Duhovnicescul nostru lucru foarte folositor este şi de trebuinţă, a avea pururelnică pomenirea morţiĭ şi a înfricoşateĭ Judecăţĭ; Iar Sfântul Filofteiŭ Sinaitul rândueşte acest lucru chear tipic şi rînduеală; De dimineaţă, zice, adecă până la vremea mâncăriĭ, petrecĭ întru pomenirea luĭ Dumnezeŭ, adecă întru rugăciune şi păzirea inimiĭ, iară maĭ pe urmă, mulţămind luĭ Dumnezeŭ, trebue a cufunda mintea noastră întru cugetarea de moarte şi despre înfricoşata Judecată" (Cap 2). Şi cel ce să afieroseşte pre sineşĭ aceşteĭ cugetărĭ, aceluia maĭ vârtos i se cuvine a avea întru sine graiurile Domnuluĭ: „Întru această noapte sufletul tăŭ vor să-l ceară de la tine" (Luc. **12**.20) [41], şi „despre tot cuvântul deşert veţĭ da samă în ziua judecăţiĭ" (Mat. **12**.36) [42], şi „Cugetele cele din inimă spurcă pe om" (Mat. **15**.18) [43]; Saŭ cuvintele Sfinţilor Apostolĭ „Sfârşitul s-aŭ apropiat" (1 Pet. **4**.7) [44], şi „Va veni ziua Domnuluĭ ca un fur noaptea" (1 Tes. **5**.2) [45], şi „tuturor nouă se cuvine a sta înaintea divanuluĭ luĭ Hristos" (2 Cor. **5**.10) [46], şi „Cuvântul luĭ Dumnezeŭ judecă nu numaĭ lucrurile şi cuvintele, ci şi cugetările inimeĭ" (Evr. **4**.12) [47]. Iar povăţuitorul Părinţilor, Sfântul Antonie cel Mare, zice: „Să cuvine nouă a cugeta aşa întru sine, ca şi ziua aceasta nu o vom ajunge la sfârşit". Sfântul Ioan Scărarul scrie: Adu-ţi aminte de cele de pre urmă ale tale şi în veac nu veĭ greşi (Sir. **7**.38) [48], şi pomenirea morţiĭ pururea să fie cu tine. Sfântul Isaac Sirul a zis: Totdeauna poartă, omule, întru inima ta pomenirea despre cugetarea ta de aicea. Şi toţĭ Sfinţiĭ lucrarea aceasta şi singurĭ aŭ avut-o neîncetat

[40] *Psalmii*, **6**, 8: "Depărtaţi-vă de la mine toţi cei ce lucraţi fărădelegea, că a auzit Domnul glasul plângerii mele".
[41] *Sfânta Evanghelie după Luca*, **12**, 20: Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Şi cele ce ai pregătit ale cui vor fi?"
[42] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **12**, 36: "Vă spun că pentru orice cuvânt deşert, pe care-l vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecăţii".
[43] *Idem*, **15**, 18: "Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă şi acelea spurcă pe om".
[44] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **4**, 7: "Iar sfârşitul tuturor s-a apropiat; fiţi dar cu mintea întreagă şi privegheaţi în rugăciuni".
[45] *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 2: "Căci voi înşivă ştiţi bine că ziua Domnului vine aşa, ca un fur noaptea".
[46] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **5**, 10: "Pentru că noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău".
[47] *Epistolă către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, **4**, 12: "Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu şi lucrător şi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, şi pătrunde până la despărţitura sufletului şi duhului, dintre încheieturi şi măduvă, şi destoinic este să judece simţirile şi cugetările inimii".
[48] *Cartea înţelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, **7**, 38: "În tot ce faci adu-ţi aminte de sfârşitul tău şi nu vei păcătui niciodată".

şi altor doritori de mântuire i-aŭ sfătuit a o avea. Şi nu numaĭ sfinţiĭ, ci şi chipul cel dinafară al înţălepciuneĭ glăsueşte, că pomenirea morţiĭ foarte este de trebuinţă pentru năravnica săvârşire.

Dar ce să cuvine a face noĭ ceĭ pătimaşĭ şi neputincioşĭ? De unde ne vom învăţa această lucrare, ca măcar cât de puţin să înfigem şi să înrădăcinăm întru inimele noastre acest gând? Că desăvârşirea şi deplinătatea pomenire despre moarte şi despre judecată, este o dăruire şi un minunat Dar a luĭ Dumnezeŭ, a zis Sfântul Isaac, dar nestatornicia noastră, înălţarea cugetuluĭ şi uitarea cea întunecată nu lasă a se întări întru noĭ şi a ne învăţa întru acestea, adecă despre moarte, judecată, iad şi fericirea cea vecinică, chear noĭ adeseorĭ le aducem în minte acestea şi câteodată vorbim şi unul cu altul despre moarte, dar înlăuntrul inimeĭ noastre a le adânci şi a le înrădăcina cuvintele acestea nu putem? Însă pentru aceasta să nu ne împuţinăm şi să nu încetăm stăruinţa noastră despre acestea, fiindcă cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, prin osteneală şi cu timp vom ajunge întru cea dorită reuşire. Iar cel ce doreşte a ajunge întru aceasta, să cuvine să urmeze aşa: Trebue el cu tărie să nu uite ce s-aŭ zis maĭ sus de cuvintele Scriptureĭ, înţălegând acea mare trebuinţă şi folosul pomenireĭ morţiĭ; şi a se încredinţa, că precum pâinea este maĭ de trebuinţă decât toate bucatele, aşa şi pomenirea morţiĭ, maĭ trebuincioasă este decât toate faptele bune. Şi precum celuĭ flămând cu neputinţă este a nu-şĭ aduce aminte de pâine, aşa şi cel ce doreşte mântuire, cu neputinţă este a nu avea pomenirea morţiĭ, a zis Părinţiĭ. Maĭ ales să-şĭ adune mintea sa întru aceea ce aŭ zis Părinţiĭ în scripturile lor, despre feluritele şi înfricoşatele chipurĭ ale morţiĭ, precum de pildă: Sfântul Grigorie Teologul şi alţĭ mulţĭ.

Socotesc că de folos este nouă a ne aduce aminte şi despre acele felurite morţĭ, care aŭ fost în timpul nostru, şi nu demult, despre care am auzit, saŭ cărora am fost văzătorĭ. Câţĭ, nu numaĭ din mireni, ci şi din călugărĭ ştim noĭ de aceia, care întru norocire petrecând şi iubind viaţa veacului acestuia, aveaŭ nădejde spre viaţă îndelungată, cariĭ fiind încă departe de bătrâneţă, pe neaşteptate aŭ fost seceraţĭ de moarte? Mulţĭ din eĭ aŭ fost ajunşĭ de ceasul morţiĭ aşa de iute, încât nu aŭ putut zice nicĭ un cuvânt; Uniĭ la mâncare şi băutură şăzând, îndată aŭ slobozit răsuflarea cea maĭ de pe urmă, uniĭ s-aŭ sfârşit mergând pe cale, alţiĭ aŭ adormit cu vecinic somn pe pat, pe care s-aŭ culcat, cu gând, a-şĭ odihni trupul cu puţin somn. Iar oarecariĭ, după cum ştim, în ceasul cel maĭ de pe urmă s-aŭ supus chinurilor atât de cumplite şi muncitoreştĭ, că şi a le închipui este înfricoşat. Drept aceea, aducându-le aminte spre pomenire nouă, toate acestea, să cugetăm, unde sunt cunoscuţiĭ noştrĭ şi prieteniĭ? Ce aŭ rămas acum de la aceea, cariĭ aŭ fost aicea întru cinste, slavă, şi împodobiţĭ cu stăpânire? Oare s-aŭ folosit cu bogăţia şi cu toată materialnica îmbelşugare? Aŭ nu acestea toate s-aŭ întors întru putreziciune, fum şi praf?

Şi să ne aducem aminte de Scriitorul de cântărĭ (Sfântul Ioan Damaschin) care zice despre acestea: Care desfătare lumească rămâne neîmpărtăşită de scârbă? Saŭ care slavă stă pre pământ neschimbată?? Toate-s maĭ neputincioase decât umbra şi toate-s maĭ înşălătoare decât visurile Întru o clipeală şi pre toate acestea moartea le apucă. Decĭ cu adevărat toate sunt deşertăciune cele din lumea aceasta, câte cu noĭ nu petrec după moarte; Acolo nu va merge bogăţia lumiĭ aceştia, nicĭ se va pogorĭ cu noĭ slava veacuĭ acestuia, ci viind moartea toate acestea pier. (la panahidă). Şi aşa înţelegând deşertăciunea veacuĭ acestuia, pentru ce ne sbatem în deşert, lipindu-ne de cele ale vieţiĭ aceştia? Calea pre care călătorim este îngustă, viaţa noastră este fum, abur, ţărână şi praf, întru puţin se arată şi curând piere, chear şi cale a o numi pre ea nu face, şi decât calea maĭ proastă este, după cuvântul Sfântuluĭ Ioan Gură de Aur. Cel ce călătoreşte, zice acest Sfânt, socoteşte în care parte voeşte a merge şi se duce, iar întru care nu voeşte, nu merge, şi când se află la Hotel, ştie când a venit acolo şi când are a se duce: seara saŭ dimineaţa a se duce, are voe, iar de va voi, poate a întârzia, saŭ a se grăbi cu ducerea. Iară noĭ, orĭ de voim, orĭ de nu voim, trebue nestrămutat a eşi din lumea aceasta, şi nouă nu ne este ştiut când vom eşi

dintr-însa, şi nu stă în voea noastră spre a rămânea aicĭ oarecare timp, deşĭ noĭ am voi aceasta, ci pe neaşteptate vine asupra noastră înfricoşată taina morţiĭ. Sufletul cu sila se desparte de trup, rumpând – după voinţa luĭ Dumnezeŭ – şi despărţind încheeturile şi vinele, care le întăreşte fireasca legătură. Şi ce vom face atuncea, dacă maĭ înainte nu vom gândi de acel ceas şi dacă nu ne-am pregătit pentru el aflându-ne negata? Fiindcă întru acel ceas amar, vom înţălege, cât de mare este nevoinţa sufletuluĭ ce să desparte de trup! O! ce plâns va rădica el atuncea! Dar nimenĭ nu va fi ca să-ĭ ajute luĭ, nimenĭ nu-l va milui. Către Îngerĭ va întinde ochiĭ, dar fără de folos se roagă, către oamenĭ întinde mâinele sale, dar nu va afla pre cel ce i-ar ajuta luĭ, cu adevărat pe nimenĭ, afară de Dumnezeŭ şi de faptele luĭ.

Drept aceea, cunoscând scurtimea vieţiĭ noastre, să ne grijim de ceasul acela al morţiĭ, nedându-ne la deşertăciunile lumiĭ aceştia şi întru griji nefolositoare, „pentru că în deşert să turbură tot omul", zice Scriptura. Că măcar deşi toată lumea de-am dobândi-o pentru sine, dar în groapă ne vom sălăşlui, nimic luând din lumea aceasta: nicĭ frumuseţă, nicĭ slavă, nicĭ stăpânire, nicĭ cinste, nicĭ alt oarecare bine. Iată noĭ privim în mormânturĭ, oare ce vedem? Vedem frumuseţa noastră cea zidită, fără de chip, neslăvită, neavând bunătate. Văzând oasele goale, vom cunoaşte zicând întru noĭ „Cine este Împăratul, saŭ săracul? Cine este slăvitul, saŭ neslăvitul? Unde este frumuseţa şi dulceţile lumiĭ aceştia? Aŭ nu toate acestea s-aŭ prefăcut întru putreziciune şi aŭ priimit vedere urâtă? Şi iată tot ce are lumea frumos şi dorit, s-aŭ schimbat întru netrebnicie: ca o floare ce cade veştejită, ca umbra ce trece, aşa trec toate cele omeneştĭ. Să ne minunăm de aşa nestatornicie şi să strigăm către sufletul nostru: O minune! ce taină este aceasta, care s-aŭ făcut pentru noĭ? Cum ne-am dat stricăciuniĭ? cum ne-am înjugat cu moartea? Cu adevărat, cu porunca luĭ Dumnezeŭ, precum este scris. Că pentru călcarea porunciĭ durere s-aŭ făcut luĭ Adam, gustarea din pom cea de demult în Edem, când ş-aŭ vărsat şarpele veninul; Că pentru aceea aŭ intrat moartea, care mănâncă pre tot neamul omenesc. Ci cu adevărat, Stăpânul ce maĭ înainte aŭ văzut moartea şi cu adâncul negrăiteĭ înţălepciuneĭ Sale, punând hotar vieţiĭ noastre, venind, aŭ surpat pre şarpe şi dăruindu-ne nouă înviere, întru altă viaţă sălăşlueşte pe robiĭ Săĭ.

Şi aşa să luăm în mintea noastră a doua venire a Domnuluĭ, şi învierea noastră, şi înfricoşata Judecată, aducându-ne aminte toate câte despre aceste întâmplărĭ a zis Domnul în Evanghelia Sa, precum a scris Grăitorul de Dumnezeŭ Mateiŭ: „Însă îndată după necazul acelor zile, Soarele se va întuneca şi luna nu-şĭ va maĭ da lumina sa, şi stelele vor cădea din cer, şi puterile Cedruluĭ se vor clăti. Şi atuncea se va arăta semnul Fiuluĭ Omenesc pre Cer, şi atuncĭ vor plânge toate seminţiile pământuluĭ, şi vor vedea pre Fiul Omuluĭ viind pre noriĭ Ceruluĭ cu putere şi cu mărire multă. Şi va trimite pre Îngeriĭ Săĭ cu glas mare de trâmbiţă, şi vor aduna pre ceĭ aleşĭ aĭ Luĭ din cele patru vânturĭ de la margenele Cerurilor până la sfârşiturile lor" (Mat. **24**.29–31) [49]. Iară Cuvântătorul de Dumnezeŭ, Ioan, iubitul ucenic al Domnuluĭ, scrie următoarele cuvinte ale Luĭ: „Că va veni ceasul, întru care toţĭ ceĭ din mormânturĭ vor auzi glasul Luĭ, şi vor eşi ceĭ ce aŭ făcut cele rele întru învierea Judecăţiĭ" (Ioan **5**.28–29) [50]. Şi iarăşĭ scrie Evanghelistul Matei: „Iară când va veni Fiul omenesc

[49] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **24**, 29-31:
"29. Iar îndată după strâmtorarea acelor zile, soarele se va întuneca şi luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer şi puterile cerurilor se vor zgudui.
30. Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului şi vor plânge toate neamurile pământului şi vor vedea pe Fiul Omului *venind pe norii cerului, cu putere şi cu slavă multă*.
31. Şi va trimite pe îngerii Săi, cu sunet mare de trâmbiţă, şi vor aduna pe cei aleşi ai Lui din cele patru vânturi, de la marginile cerurilor până la celelalte margini".

[50] *Sfânta Evanghelie după Ioan*, **5**, 28-29:
"28. Nu vă miraţi de aceasta; că vine ceasul în care toţi cei din morminte vor auzi glasul Lui.
29. Şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii".

întru mărirea Sa, şi toţĭ Sfinţiĭ Îngerĭ cu Dânsul, atuncea va şedea pe Scaunul Slaveĭ Sale. Şi se vor aduna înaintea Luĭ toate limbile: şi-ĭ vor despărţĭ pre eĭ unul de către altul, precum alege păstorul oile din capre. Şi va pune oile de-a dreapta Sa, iară caprele de-a stânga. Atuncea va zice Împăratul, celor de-a dreapta Luĭ: Veniţĭ blagosloviţiĭ Părinteluĭ meŭ de moşteniţĭ Împărăţia care este gătită vouă de la întemeerea lumiĭ... Atuncea va zice şi celor de-a stânga Luĭ: Duceţi-vă de la mine blestemaţilor în focul cel vecinic, carele este gătit diavoluluĭ şi Îngerilor luĭ... Şi vor merge aceştia întru munca vecinică, iară drepţiĭ întru viaţa de vecĭ" (Mat. 25.31–46) [51].

Şi ce poate fi fraţilor, maĭ înfricoşat şi maĭ amar, decât acel groaznic răspuns şi videnie, când vom vedea pre toţĭ ceĭ ce aŭ greşit şi nu s-aŭ pocăit, şi pentru nepocăinţa lor, cu dreaptă hotărârea luĭ Dumnezeŭ trimiţându-se în muncile cele veşnice, cutremurându-se şi strigând cumplit şi fără de folos plângând? Şi cum nu ne vom cutremura şi nu vom suspina, când vom lua în mintea noastră cele înfricoşate şi cumplite muncĭ, despre care zice Scriptura: Focul cel vecinic, întunerecul cel mai dinafară, prăpastia cea adâncă, vermele cel cumplit, şi neadormit, scrâşnirea dinţilor şi celelalte dureroase pătimirĭ, care vor ajunge pre oameniĭ ceĭ ce aŭ păcătuit, şi cu faptele lor aŭ mâniat pre Prea Bunul Dumnezeŭ, dintru care cel dintâiŭ sunt eŭ? Ce frică fraţilor, ne va cuprinde pre noĭ atuncea, când se vor pune scaunile, cărţile se vor deşchide şi Dumnezeŭ va şădea la Judecată cu slavă şi însuşĭ Îngeriĭ stând înaintea Luĭ cu cutremur? Şi ce vom face noĭ atuncea, ceĭ ce suntem vinovaţĭ întru multe păcate, când vom auzi, că, Domnul pre ceĭ binecuvântaţĭ aĭ Părinteluĭ Săŭ îĭ vor chema întru Împărăţia Sa cea cerească, iară pre ceĭ păcătoşĭ despărţindu-ĭ din mijlocul aleşilor, îĭ va trimite în muncă? Ce răspuns vom da? Ce vom zice, când toate lucrurile noastre vor sta nouă înainte-ne întru înfăţoşare şi toate cuvintele noastre cele tainice şi cugetările, cele lucrate întru ascuns ziua şi noaptea, se vor descoperi înaintea tuturor? Ce ruşine ne vor acoperi pre noĭ atuncea? Căcĭ a ne lepăda de faptele noastre cele rele, nu va fi cu putinţă atuncea, adevărul se va dovedi şi frică mare şi ruşine va pătrunde pre sufletele păcătoşilor. Însă nu va fi aceea şi cu ceĭ drepţĭ, căcĭ eĭ vor fi întru bucurie şi veselie, vor intra în cămara cea cerească şi vor priimi răsplată pentru faptele lor cele bune. Şi cine poate, fraţilor, a spune frica aceea şi cutremurul aĭ a doua venirĭ aĭ Domnuluĭ şi aĭ înfricoşateĭ Judecăţĭ – cea nemitarnică şi nefăţarnică? Căcĭ zice oarecarele din Părinţĭ: că, dacă ar fi fost cu putinţă atuncĭ a murĭ, toată lumea ar fi murit de frica aceea.

[51] *Sfânta Evanghelie după Matei*, 25, 31-46:
"31. Când va veni Fiul Omului întru slava Ta, şi toţi sfinţii îngeri cu El, atunci va şedea pe tronul slavei Sale.
32. Şi se vor aduna înaintea Lui toate neamurile şi-i va despărţi pe unii de alţii, precum desparte păstorul oile de capre.
33. Şi va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga.
34. Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii.
35. Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit;
36. Gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine.
37. Atunci drepţii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, Te-am hrănit? Sau însetat şi Ţi-am dat să bei?
38. Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniţă şi am venit la Tine?
40. Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut.
41. Atunci va zice şi celor de-a stânga: Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui.
42. Căci flămând am fost şi nu M-aţi primit; gol, şi nu M-aţi îmbrăcat; bolnav şi în temniţă, şi nu M-aţi cercetat.
44. Atunci vor răspunde şi ei, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniţă şi nu Ţi-am slujit?
45. El însă le va răspunde, zicând: Întrucât nu aţi făcut unuia dintre aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-aţi făcut.
46. Şi vor merge aceştia la osândă veşnică, iar drepţii la viaţă veşnică".

Pentru aceea să ne temem şi să ne cutremurăm şi să adâncim toate acestea în mintea noastră, măcar deşi inima noastră nu ar fi voit aceasta, să o silim de a gândi aceasta, şi în sufletul nostru a striga: Vaĭ! întunecatule suflete, iată s-aŭ apropiat vremea despărţiriĭ tale de trup! Până când nu veĭ înceta de faptele cele rele? Până când veĭ petrece întru lenevire? Pentru ce nu gândeştĭ de ceasul cel înfricoşat al morţiĭ? Pentru ce nu te cutremurĭ de Judecata cea înfricoşată a Mântuitoruluĭ? Ce răspuns veĭ da? Saŭ ce veĭ zice atuncea spre îndreptarea ta? Când iată faptele tale înainte staŭ, înfruntându-te şi mărturisind asupra ta! Ci doar o suflete până când aĭ vreme, depărtează-te de faptele cele ruşinoase, apucă-te de viaţa cea bună, aleargă către Domnul, întâmpenă-l şi cu credinţă strigă: „Am greşit Doamne, am greşit Ţie răŭ! Dar ştiŭ a Ta iubire de oamenĭ cea cu îndurare: pentru aceea cad şi mă rog bunătăţiĭ Tale, ca să vie preste mine Mila Ta Stăpâne; Că să turbură sufletul meŭ şi cu durere va fi întru eşirea sa din ticălosul şi spurcatul acesta trup, ca nu cumva sfatul vrăjmaşuluĭ cel viclean să-l întâmpene şi să-l pogoare întru întunerec, pentru păcatele cele ştiute şi neştiute din viaţa aceasta. Milostiv fiĭ mie Stăpâne, şi să nu vază sufletul meŭ întunecatul chip al viclenilor dracĭ, ci să-l priimească pre dânsul Îngeriĭ Tăĭ ceĭ prea străluciţĭ şi Prea luminaţĭ. Cela ce aĭ stăpânire a erta păcatele, eartă-mi-le mie ca să odihnesc şi să nu se afle păcatul meŭ înaintea Ta, după desbrăcarea trupuluĭ meŭ, neavând nicĭ o spurcăciune pe chipul sufletuluĭ meŭ, şi să nu mă cuprinză pe mine mâna cea întunecată a stăpânitoruluĭ lumiĭ aceştia, ca să mă arunce întru adâncul iaduluĭ, ci întâmpene-mă şi-mĭ fiĭ mie mântuitor şi Acoperitor. Miluieşte, Doamne, pe sufletul meŭ cel spurcat cu patimile vieţiĭ aceştia, şi curat îl priimeşte pre el prin pocăinţă şi mărturisire şi cu puterea Ta mă rădică la Dumnezeasca Ta Judecată. Şi când veĭ veni, Dumnezeule, cu slavă pe pământ şi veĭ şedea, Milostive, pe scaunul Tăŭ, a judeca dreaptă judecată, iară noĭ toţĭ golĭ ca nişte osândiţĭ, stând înaintea nemitarniciĭ Tale judecăţĭ, şi când veĭ începe a face cercare greşalelor noastre, care am păcătuit cu fapta, cu cuvântul şi cu gândul, atuncea, Prea Bunule, să nu vădeştĭ tainile mele, nicĭ să mă ruşinezĭ înaintea Îngerilor şi a oamenilor, ci cruţă-mă Dumnezeule, şi mă miluieşte. De vreme ce cugetând înfricoşata Ta judecată, Prea Bunule, mă cutremur şi mă tem de ziua judecăţiĭ, de ştiinţa mea mustrându-mă, şi mă scârbesc foarte de lucrurile mele cele viclene, şi nu mă dumeresc, cum voiŭ răspunde Ţie, nemuritorule Împărate, că pre Tine cu amar te-am mâniat: cu ce îndrăsneală voiŭ căuta spre Tine, înfricoşatule Judecător, eŭ cel spurcat şi curvar? Ci, Doamne al meŭ Bunule Îndurate Părinte, Fiule Unule născut şi Duhule Sfinte, miluieşte-mă şi mă izbăveşte atuncĭ de focul cel nestins, şi mă învredniceşte a sta de-a dreapta Ta, Judecătorule Prea drepte."

Însemnare: Rugăciunea aceasta este alcătuită de Cuviosul Nil, din rugăciunile Sfântuluĭ Mare Mucenic Evstratie şi a Cuvioasei Maiciĭ noastre Macrina.)

Cap 3

Pentru lacrămĭ, şi ce să facă cineva ca să le dobândească.

Decĭ aşa şi cu asemenea chip rugându-ne şi cugetând, precum maĭ sus s-aŭ arătat, dacă cu Darul luĭ Dumnezeŭ vom dobândi întru acestea lacrămile, să cuvine a plânge atât, pre câtă putere şi tărie avem, fiindcă plânsul ne izbăveşte pre noĭ de focul cel vecinic şi de celelalte muncĭ viitoare, aŭ zis Părinţiĭ. Iară dacă nu putem să plângem mult, să ne silim pre înşine, măcar vreo câteva picăturĭ de lacrămĭ să slobozim cu înfrângerea inimeĭ: Fiindcă, dupre cum zice Sfântul Ioan Scărarul, „Bunul nostru Judecător, spre lacrămile noastre, precum şi spre tot lucrul nostru privind, le judecă pre ele, nu după cătime, adecă mulţimea lor, ci după felime şi după măsura puteriĭ şi a fireĭ noastre. Am văzut, zice el, micĭ picăturĭ de lacrămĭ ca nişte sânge ce pică vărsându-se cu simţire dureroasă

şi cu osteneală, de asemenea am văzut şi izvoară de lacrămĭ, fără de durere vărsându-se. Văzând şi una şi alta, am ales nu cătăţimea lacrămilor, ci cele ce cu dureroasă simţire a inimeĭ; Şi socotesc că şi Judecata luĭ Dumnezeŭ asemenea este" (pag. 61).

Iară dacă din neputinţă, saŭ din nepurtarea de grijă a noastră, saŭ din altă oarecare pricină, nu putem a avea măcar puţine lacrămĭ, să nu ne mâhnim, nicĭ să ne împuţinăm, ci să ne scârbim, şi să suspinăm, şi să plângem, şi să ne tânguim, căutându-le pre acestea cu bună nădejde: Fiindcă scârba şi chinuirea minţiĭ, zice Sfântul Isaac, împlineşte lipsa măsureĭ tuturor faptelor trupeştĭ" (Cuv. 58). Unit cu acesta şi Sfântul Ioan Scărarul judecă: „Oarecare dorind şi neaflând lacrămĭ, se ticăloşesc pre sineşĭ, se îngreuează cu gemete şi cu grijă sufletească, lăuntric să mâhnesc şi să tânguesc, şi toate acestea fără de pricină pot împlini locul lacrămilor, măcar deşi acelea se socotesc de eĭ întru nimic" (pag. 65). Încă sunt întâmplărĭ, zice Sfântul Isaac, când lacrămile nu sunt din pricina oarecăruia neputinţe, nu numaĭ la aceea care doresc şi le caută pre acestea, ci şi la aceea, care acum aŭ agonisit şi aŭ primit Darul lacrămilor şi pârăul cel cu dor al lor se împuţinează, şi căldura inimeĭ se răceşte, pentru neputinţa cea trupească. Şi Sfântul Simeon Noul Teolog, vorbind despre lacrămĭ, învaţă a plânge pururea, numaĭ dacă, după oarecare negrăită cunoştinţă a luĭ Dumnezeŭ, saŭ din întâmplată neputinţă, nu sacă izvorul lacrămilor. Asemenea se arată şi din Sfânta Scriptură, întru care Cântătorul de Psalmĭ David, ca cum schimbând lacrămile cele dinafară pe plânsul cel dinlăuntru, zice „Jertfa luĭ Dumnezeŭ, – Duhul umilit –, inimă înfrântă şi smerită Dumnezeŭ nu o va urgisi" (Ps. **50**.18) [52]. Pentru aceea să cuvine a ne scârbi în cuget şi a ne mâhni şi a căuta lacrămile prin Duh umilit şi inimă smerită.

Iar dacă voim cu adevărat a căuta lacrămile, se cuvine aşa a face, precum porunceşte Sfinţiĭ Părinţĭ în Sfânta Scriptură, iar maĭ ales Sfântul Simeon Noul Teolog, care aducând înainte aceea, ce aŭ zis de ele Cântătorul de Psalmĭ David şi Scărarul, zice: „Cel ce voeşte a învăţa acest lucru, întru singurătate să se deprindă, numaĭ de nu va slăbi firea trupuluĭ, că Atuncea nu este de folos a te oşti împrotiva firiĭ:, saŭ maĭ bine, cel maĭ însemnat şi maĭ bun mijloc pentru toată Duhovniceasca învăţătură, lăsăm a căuta în singură cartea Sfântuluĭ Simeon Noul Teolog. Dar peste putere a obosi firea trupuluĭ nu este de folos, fiindcă, dacă maĭ presus de putere veĭ sili trupul cel neputincios spre lucrurĭ, întunecare către întunecare adaogĭ sufletuluĭ, şi turburare preste dânsul aducĭ, zice Sfântul Isaac (Cuv. 73), unit cu alţĭ Părinţĭ. Dar însă se cuvinte a şti, că Părinţiĭ înţăleg aicĭ pre neputinţa cea adevărată, iar nu pre cea prefăcută şi închipuită neputinţă a gânduluĭ. Iar întru celelalte este bine a te sili pre sineţĭ, precum zice Sfântul Simeon Noul Teolog. El şi aceea a zis, căcĭ când sufletul nostru petrece întru o asemenea aşăzare, nu poate decĭ a rămânea fără de lacrămĭ. Însă noĭ, dacă nu putem a ne duce întru acest fel de cumpănire, să ne sârguim a agonisi măcar o parte mică de lacrămĭ şi să o cerem aceasta de la Domnul Dumnezeŭ cu durerea inimeĭ, fiindcă Părinţiĭ aŭ zis, că Darul lacrămilor este o dăruire a luĭ Dumnezeŭ, din numărul darurilor celor marĭ şi a poruncit a-l cere de la Domnul.

Pentru că zice Sfântul Nil Sinaitul „Maĭ înainte de toate pentru dăruirea lacrămilor te roagă" (Cap 5). Iar Sfântul Grigorie Papa Romiĭ, scrie: Cel ce petrece în faptele cele bune şi s-aŭ învrednicit de oarecare dăruirĭ de la Dumnezeŭ, dar lacrămĭ încă n-aŭ agonisit, acela să cuvine a să ruga de aceea, spre a plânge: saŭ cugetând la înfricoşata judecată, saŭ pentru dorinţa Împărăţieĭ Cerurilor, saŭ căindu-se pentru faptele cele rele maĭ dinainte făcute, saŭ închipuindu-şĭ Crucea Domnuluĭ şi privind la Cel ce pătimeşte pentru noĭ, la Cel răstignit Prea Scumpul nostru Răscumpărător. Prin aşa chip şi el va călca pe acea treaptă pe care se află nevoitoriĭ ceĭ marĭ, cariĭ ard cu dragostea. Spre

[52] *Psalmii*, **50**, 18-19:
"18. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi.
19. Iar ea a zis: «Dă-mi binecuvântare, Tu mi-ai dat pământul de la miază-zi; dă-mi şi izvoarele de apă.» Şi i-a dat izvoarele cele de sus şi izvoarele cele de jos". Am adăugat la trimitere şi stihul 19.

lămurirea noastră Sfântul Grigorie aduce din Sfânta Scriptură zicerea despre Ashani, fiica luĭ Halev. Căcĭ șăzând pre catâr și suspinând, aŭ cerut de la tatăl eĭ partea de pământ care avea apă, zicând „Uscatul me-aĭ dat mie, adaoge mie și cel cu apă, și aŭ dat tatăl eĭ, și uscatul și cel cu izvoarele cu apă cele de sus și cele de jos" (Is. Navi **15**.18-19)[53]. Ashani *, să tâlcuește: sufletul șăzând pre catâr, iar aceea, că Ashani oftând, a cerut de la tatăl eĭ pământul cel izvorâtor de apă, închipuește acel adevăr, că și nouă să cuvine, cu mare durere a inimeĭ și cu suspinurĭ să cerem de la Ziditorul nostru pre Darul lacrămilor. Cu acesta sunt unițĭ și alțĭ Sfințiĭ Părințĭ.

Iară cum vom cere? Și cum vom începe a ne ruga pentru dăruirea lacrămilor? Și de unde vom pune începutul? Nu din altă parte, decât numaĭ din Dumnezeeștile Scripturĭ: „Că, nu suntem îndestulațĭ a cugeta ceva de la sinene" (2 Cor. **3**.5)[54], ci îndestularea noastră este Scriptura cea de Dumnezeŭ insuflată, precum aŭ scris Sfințiĭ, de pildă: Sfântul Andrei Criteanul: De unde voiŭ începe a plânge faptele ticăloaseĭ mele viețĭ? Saŭ care început voiŭ pune tânguireĭ mele ceĭ de față? Ci ca un Îndurat derueşte-mĭ mie Doamne, lacrămile umilințiĭ, ca să plâng înaintea Ta Mântuitorule, să mărturisesc câte am greșit cu ticălosul meŭ suflet și cu spurcatul meŭ trup, ca întărit fiind cu ajutorul tăŭ, să mă leped de necuvântarea cea maĭ dinainte și să-țĭ aduc lacrămile pocăințiĭ", A Sfântuluĭ Ghermano, Patriarhul Constantinopolului: „Dumnezeul meŭ, Făcătorule a toată lumea, Ziditorul meŭ, cel ce aĭ scos oarecând apă din peatra cea netăiată și aĭ îndulcit apele cele amare ale Meriĭ, dăruește luminiĭ ochilor meĭ izvoare de lacrămĭ, umple capul meŭ de apele cele curățitoare și pre genele mele le fă norĭ pururea curgătorĭ de lacrămĭ! Fiindcă la necurăția cugetuluĭ meŭ și la spurcăciunea sufletuluĭ meŭ, trebueşte Stăpâne, Isopul iubireĭ Tale de oamenĭ. Dărueşte ochilor meĭ neîncetate ape de lacrămĭ și iazăre de suflet curățitoare", A Sfântuluĭ Efrem Sirul: „Dăruește-mĭ mie Stăpâne, nevredinculuĭ – pururelnice lacrămĭ spre luminarea inimeĭ, ca, luminându-mă cu inima, să scoț cu dulceață izvoare de lacrămĭ întru curata rugăciune, ca să se înece catastiful cel mare al păcatelor mele întru puținele lacrămĭ și să se stingă cu acest puțin plâns focul cel de acolo arzător", A Sfântuluĭ Simeon Noul Teolog: „Doamne, Ziditorule al tuturor însuțĭ dăruește-mĭ mână de ajutor, curăță spurcăciunea sufletuluĭ meŭ și dăruește-mĭ lacrămile pocăințiĭ, – lacrămĭ de dragoste, lacrămĭ de mântuire, lacrămĭ ce curățăsc întunerecul mințiĭ mele, și luminat prin mine făcându-mă, spre a te vedea pre Tine, Lumina lumiĭ și luminarea ticăloșilor meĭ ochĭ"; A Scriitoruluĭ de cântărĭ: „O! Hristoase! Împăratul tuturor, dăruește-mĭ mie lacrămĭ ferbințĭ, ca să plâng sufletul meŭ, pe care răŭ l-am păgubit. Dăruește-mĭ mie, Hristoase, ca un Îndurat, izvoare de lacrămĭ a Dumnezeeștiĭ umilințĭ, ca să plâng și să spăl spurcăciunea dulceților și să mă arăt curățit înaintea Ta...Dăruește-mĭ mie lacrămĭ, Hristoase Dumnezeule, precum de demult le-aĭ dăruit Tu femeiĭ ceĭ păcătoase"... Și celelalte asemenea acestora stihurĭ de rugăciune, care se află întru Sfintele Scripturĭ, se cuvine cu osârdie a le rosti din adâncul sufletuluĭ, cerșind lacrămĭ și des rugându-te către Domnul, ca să ne dăruească nouă Darul acesta al lacrămilor, care, după cuvintele Sfântuluĭ Isaac Sirul, este maĭ bun și maĭ covârșitor decât celelalte Darurĭ, și prin care, de-l vom agonisi, vom intra întru curăția cea sufletească și ne vom învrednici de toate Duhovniceștile bunătățĭ.

Însă sunt oarecare și așa, cariĭ încă n-aŭ agonisit desăvârșit Darul lacrămilor, ci-l agonisesc – unul prin privirea tainilor inconomieĭ și iubireĭ de oamenĭ a Domnuluĭ – altul, prin cetirea povestirilor vieților, nevoinților și învățăturilor Sfinților, altul, numaĭ prin mijlocul singureĭ rugăciunĭ aĭ Luĭ Iisus, la singurătatea făcută, altul, vine întru umilință din oarecare rugăciunĭ, alcătuite de Sfințĭ,

[53] *Cartea lui Iosua Navi*, **15**, 18: "Dar când a trebuit să plece, a fost învățată să ceară de la tatăl său o țarină. Și când a descălecat ea de pe asin, Caleb i-a zis: «Ce vrei»?".
* Acsa, în *Biblia, ed. cit.*
[54] *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 5: "Nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu".

altul, i se deşchide din oarecare canoane şi tropare, altul, din aducerea aminte a păcatelor sale, altul, din pomenirea morţiĭ şi a judecăţiĭ, altul, cu dorinţă de îndulcirea cea viitoare şi cu alte felurĭ de chipurĭ agonisesc Darul lacrămilor. Însă fiecare orĭ din ce lucru să porneşte spre lacrămĭ, despre aceea şi să cuvine aceluia să cugete, spre a ţine plânsul până atuncĭ, până când se va duce, fiindcă, cel ce doreşte a se izbăvi de păcate, prin plâns se va izbăvi de dânsele şi cel ce doreşte maĭ înainte a se păzi de ele, cu plânsul se păzeşte, aŭ zis Părinţiĭ. Întru aceea şi să alcătueşte calea pocăinţiĭ cu rodul eĭ, ca şi în timpul ispitelor ce vine peste noĭ, şi la tot cugetul adus nouă de la vrăjmaşul, să cade a plânge înaintea bunătăţiĭ luĭ Dumnezeŭ, ca să ne ajute nouă. Şi dacă ne vom ruga cu cunoştinţă, Domnul nu va întârzia a ne da nouă odihnă şi pace. Iar Sfântul Simeon Noul Teolog pre toate faptele cele bune le numeşte oştire, iară pre umilinţă şi plâns, le numeşte Voevod şi Împărat al oştireĭ, fiindcă, plânsul, zice, pe de o parte întrarmează, învaţă şi ne întăreşte pre noĭ a ne lupta cu vrăjmaşul întru toate întreprinderile, iară pe de alta, ne păzeşte de înfrângerea celuĭ protivnic.

31. Iar dacă şi aşa s-ar fi întâmplat, ca adecă, mintea noastră adâncindu-se întru oarecare proaste cugete, deşteptate de auz saŭ de vederea lucrurilor priimite, saŭ scârbicioase pentru simţirĭ şi fără de folos, şi s-ar fi mişcat de dânsele până la vărsarea lacrămilor, atuncea aceste fireştĭ lacrămĭ trebue a le întoarce şi a le preface întru cele de folos, adecă întru Duhovniceştĭ şi mântuitoare, întorcând mintea noastră către slavoslovia luĭ Dumnezeŭ, saŭ către mărturisirea săvârşirelor Luĭ şi fapte, saŭ către cugetarea despre moarte, judecată, despre muncĭ şi altele, şi prin aşa chip a plânge cu lacrămĭ pline de Dar. Că zice Sfântul Ioan Scărarul: „Lacrămile cele fireştĭ, a le întoarce întru lacrămĭ Duhovniceştĭ, lucru vrednic de laudă este (pag 62). Iară dacă sufletul nostru, cu Darul luĭ Dumnezeŭ, se umileşte şi lăcrămează fără de întinderea noastră, ci singur de sine, acesta nu este altceva, decât Dumnezeasca cercetare şi lacrămile acelea sunt lacrămile Daruluĭ saŭ blagocestive. Pe aceste lacrămĭ se cuvine a le păzi ca pe lumina ochiuluĭ, până când se vor duce, din oarecare iconomie, pentru că ele aŭ mare putere şi lucrare spre perderea şi desrădăcinarea păcatelor şi a patimilor, maĭ mult decât acele lacrămĭ care se fac din nevoinţă şi cu felurĭ de meşteşugurĭ ale noastre.

Iar când, cu luare aminte de sine, adecă cu păzirea inimeĭ, lucrează întru noĭ prin Darul luĭ Dumnezeŭ, Duhovniceasca lucrare a rugăciuneĭ, pătrunzându-ne pre noĭ cu căldură, ce înferbintează inima şi veseleşte sufletul, negrăit învăpăindu-ne pre noĭ cu dragostea către Dumnezeŭ şi omenire, luminându-ne mintea şi revărsând întru cele dinlăuntru ale noastre simţirea bucurieĭ, – atuncea lacrămile se revarsă singure de sine şi curg fără de sforţare din partea noastră, de sine eşite, mângâind sufletul cel necăjit, precum zice Sfântul Ioan Scărarul care este asemenea pruncuĭ ce plânge şi împreună şi zâmbind a râde, adecă arătându-şĭ bucuria aceasta pe faţa sa. O! şi să ne învrednicească şi pre noĭ Domnul de aceste lacrămĭ! Fiindcă nouă, noilor începătorĭ, slabĭ şi neînvăţaţĭ, afară de aceasta, nu este altă mângâere. Iară când cu Darul luĭ Dumnezeŭ, Darul acesta al lacrămilor întru noĭ se va înmulţĭ, atuncĭ şi lupta cu vrjmaşul se va face maĭ uşoară şi gândurile se împăciuesc şi să linişteesc, şi mintea, ca cu oarecare îndestulătoare mâncare, să satură şi să îndulceşte de rugăciune, şi din adâncul inimeĭ se varsă oarecare negrăită dulceaţă, simţită în tot trupul şi toată simţirea cea dureroasă din toate mădularile o preface întru mângâere. Iată mângâerea ce se trage din plânsul Raiuluĭ, zice Sfântul Isaac, despre cuvântul Apostoluluĭ „Fiecăruia după Darul ce i s-aŭ dat luĭ" (Rom. **12**.3–6) [55]. Atuncĭ bucuria cea simţită de om, se face aşa, de care nu se află în veacul acesta. Şi aceasta nimănuĭ pe deplin nu este cunoscută, afară de aceia care cu totuluşĭ tot s-aŭ afierosit pre sine, din tot sufletul, la acest lucru.

[55] *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **12**, 3-6:
"3. Căci, prin harul ce mi s-a dat, spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înţelept, precum Dumnezeu i-a împărţit măsură credinţei.
4. Ci precum într-un singur trup avem mai multe mădulare şi mădularele nu au toate aceeaşi lucrare,
5. Aşa şi noi, cei mulţi, un trup suntem în Hristos, şi fiecare suntem mădulare unii altora;
6. Dar avem felurite daruri, după harul ce ni s-a dat. Dacă avem proorocie, să proorocim după măsura credinţei".

Cap 4

„Pentru păzirea pre sine despre gândurile cele rele".

Decĭ când Domnul se va învrednici cu Darul Săŭ a afla lacrămĭ şi a plânge, saŭ când ne va ajuta nouă a săvârşi rugăciune curată, atuncea cu toate puterile să ne păzim de Duhul mânieĭ şi de celelalte necuvioase gândurĭ. Fiindcă vrăjmaşul nostru maĭ ales întru acest timp, saŭ se sileşte a ne turbura pre noĭ cu cugetele dinlăuntru şi cu pătimaşele mişcărĭ saŭ să vicleneşte din afară a aduce asupra noastră luptă şi împrotivire, spre a împedeca lucrul nostru şi a-l face de prihană. Căcĭ zice Sfântul Ioan Scărarul: „Când te veĭ ruga curat şi cu trezvire, îndată după aceasta veĭ fi luptat şi aprins de mânie că aceasta este viclenia vrăjmaşilor noştrĭ" (pat. 186). De aceea, tot lucrul cel bun, iar maĭ ales rugăciunea, totdeauna trebue a o săvârşi cu toată luarea aminte şi cu simţire, iară după rugăciune a ne feri de iuţală şi de mânie, precum şi curat a fi şi de alte turburărĭ de suflet vătămătoare. Pentru că la ceĭ noĭ începătorĭ, nemânierea să ţine şi să păzeşte cu lacrămile, ca cu oarecare frâŭ, şi de vom slobozi frâul acesta, saŭ nu-l vom îndrepta bine, îndatăşĭ umblă fără de rînduealā.

Asemenea zice şi Sfântul Nil Pustnicul Sinaitul: „Foarte zavistueşte dracul pre omul cel ce să roagă, şi toată măestria o unelteşte, spre a strica gândul acestuia. Decĭ nu încetează gândurile lucrurilor, pornindu-se prin aducerea aminte, şi toate patimile prin trup rădicându-le, pentru ca să poată împedeca pre Prea bună a acestuia alergare şi eşirea cea către Dumnezeŭ" (Cap 47). Şi: „Când mult trudindu-se prea vicleanul drac, nu ar putea împedeca rugăciunea sârguitoruluĭ, puţin slăbeşte, şi apoĭ izbândeşte asupra luĭ după ce s-ar ruga: Pentru că, saŭ spre iuţime aprinzându-l, prăpădeşte pre cea din rugăciune adunată întru el prea bună aşăzare, saŭ spre oarecare poftă dobitocească zădărându-l, mintea o ocărăşte" (Cap 48). Şi: „Rugându-te precum să cuvine, pre cele ce nu se cuvin le aşteaptă, şi să staĭ cu bărbăţie roada ta păzându-o. Pentru că la aceasta din început pus aĭ fost, „a lucra şi a păzi" (Fac. **2**.15)[56]; Decĭ, lucrând, să nu laşĭ nepăzită osteninţa: Iar de nu, nimic aĭ folosit tu rugându-te" (Cap 49). Şi aceasta acest Sfânt, „a lucra şi a păzi" aŭ adus spre mărturie cuvintele din istoria luĭ Adam în Raiŭ fiindcă Scriptura zice „Aŭ făcut Dumnezeŭ pre Adam şi l-aŭ sălăşluit pre el în Raiŭ, spre a lucra şi a-l păzi pre el (adecă pe Raiŭ) (Fac. **2**.15)[57] Şi lucrarea cea din Raiŭ, el aŭ numit-o rugăciune, iară păzirea pre sine, saŭ a inimeĭ sale după rugăciune, pre ferirea de relele şi viclenele gândurĭ. Şi aşa, dacă Domnul ne va învrednici pre noĭ cercetăriĭ Sale cu Darul Săŭ în vremea rugăciuneĭ, adecă a plânge, atuncea să ne păzim pre înşine cu totuluşĭ tot de toate gândurile cele rele, iară maĭ vârtos relele cuvinte şi fapte, şi simţirele noastre să le îngrădim cu îngrijire, ca nu prin ele să se rădice asupra noastră lupta. Iar dacă fără de voea noastră, sufletul nostru va cădea întru oarecare cugetărĭ, îndată să alergăm către Făcătorul nostru cu rugăciunea, şi Acela le va răsipi pre dânsele. Căcĭ maĭ bun lucru decât acesta (rugăciunea) şi maĭ cu bună nădejde, alt meşteşug nu este. Şi prin chipul acesta, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, noĭ păzim sufletele noastre întru frica Luĭ, nelăsând mintea noastră a se împrăştia şi a slăbi din învăluirea gândurilor, nicĭ a fi răpită de oarecare deşarte plăcerĭ; Ci cu focul umilinţiĭ să alungăm din suflet întărirea gânduluĭ celuĭ slab. Iar după lacrămĭ şi după rugăciune, tare să stăm întru aceaşĭ, adecă, întru aşăzarea Duhuluĭ cea din lacrămĭ şi din rugăciune.

---

[56] *Facerea*, **2**, 15: "Şi l-a luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care-l făcuse şi l-a pus în grădina cea din Eden, ca s-o lucreze şi s-o păzească".

[57] *Idem. Ibidem.*

Cap 5

„Pentru lepădarea a orîce fel de grijă, adecă omorârea despre toate"

Această minunată lucrare, despre care am vorbit noî, negreşit cere tăcerea grijilor, adecă, spre a muri despre toate cele lumeştî şi a te îndeletnici cu toată stăruinţa şi luarea aminte, numaî întru singur lucrul luî Dumnezeŭ, precum aŭ zis Părinţiî ceî trezvitorî, cariî cu însuşî încercarea aŭ cunoscut această înţălepciune întru luarea aminte. Că Sfântul Macarie cel mare zice (Cuv. 19): „Cela ce voeşte a se apropia către Domnul şi a se învrednici de viaţa cea vecinică, şi a se face lăcaş a luî Hristos şi a se umplea de Duhul cel Sfânt spre a fi în stare de a aduce rodurile Duhuluî şi curat şi fără prihană a împlini poruncile luî Hristos: acesta să cuvine întâî a începe cu aceea, ca maî înainte de toate să creadă cu adevărat întru Domnul, şi cu totuluşî tot a se încredinţa pre sineşî vestirilor poruncilor Luî şi întru toate a se lepăda de lume, pentru ca nu mintea cu totul să fie îndeletnicindu-se întru ceva din cele văzute... Şi luî i se cade totdeauna a gândi, ca pre singurul Dumnezeŭ a-l avea înaintea ochilor săi şi Luî Unuia a-î fi plăcut şi neîncetat a petrece cu credinţă întru rugăciune, întru aşteptarea Domnuluî totdeauna aşteptând cercetarea şi ajutorul Luî: aceasta una având fiecare minută scoposul minţiî luî. Pe urmă, din pricina păcatuluî ce vieţueşte întru noî, să cuvine luî a se sili pre sine spre tot lucrul cel bun şi spre împlinirea tuturor poruncilor Domnuluî... Şi maî înainte de toate întru neştearsă pomenire, ca o pildă, să ţie smerenia Domnuluî şi viaţa Luî şi blândeţa, în purtarea cu oameniî, şi să petreacă întru rugăciune, totdeauna crezând şi cerând, ca Domnul viind să se sălăşluească într-însul, spre a-l săvârşi şi a-l întări pre el spre împlinirea tuturor poruncilor Sale... Atuncea Domnul, având o aşa voinţă a luî şi bună dorinţă, cum adecă să sileşte pre sine întru pomenirea Domnuluî şi cum inima sa, chear împrotiva voiî sale, îl duce neîncetat spre bine, atuncea Domnul face cu el Mila Sa, îl izbăveşte pre el de vrăjmaşî şi de păcatul ce vieţueşte întru el, umplându-l pre el de Sfântul Duh. Şi atuncî decî, fără de nevoe, şi fără de osteneală, după tot adevărul, face el toate poruncile Domnuluî, iară maî bine a zice, singur Domnul face întru el poruncile Sale şi el atuncea, curat va aduce roada Duhuluî".

Iar Sfântul Vasilie cel Mare zice: „Începutul curăţiei sufletuluî este liniştea". Şi Sfântul Ioan Scărarul zice: „Lucrul linişteî este negrijirea despre lucrurile cele binecuvântate şi ne binecuvântate, şi rugăciune fără lenevire, iar a treia, lucrare a inimeî fără de preget" (pag. 176). Iară lucrurî „binecuvântate" le numeşte aicî (Scărarul), nu îndeletnicirele cele dinafară, care aŭ intrat întru obiceiŭ, precum: agonisala satelor şi ocârmuirea a multor moşiî, şi celelalte, carele sunt către învăluirele cu lumea, fiindcă toate acestea necuvântătoare nouă ne sunt şi necuviincioase. Dar sub aceste binecuvântate, Sfântul Părinte înţălege aceea, ce să pare bine cuviincios şi pentru mântuirea sufletuluî folositor, spre pildă: voroavele şi întâlnirele în timpul cel cuviincios şi întru socoteală, cu Părinţî şi fraţiî ceî Duhovniceştî şi cucernicî. Căcî toate aceste vorbirî binecuvântate, scot afară din hotarele sale pre cel ce le face fără cuviincioasa băgare de samă, şi aşa uneltindu-se, urmează nevoea ca şi ele să se întoarcă întru cele nefolositoare, defăimătoare şi necuvântătoare, adecă în iubirea de pricire, împrotivă cuvântare, cârtire, osândire şi alte greşale, către care se face lesnicioasă şi nepricepută trecerea întru acestea de la voroava cea bine cuvântată.

Decî zice: Celuî ce nu aŭ învăţat carte, cu neputinţă este a se deprinde din fire la cetirea cărţilor, căcî cea de pe urmă nu poate fi fără cea dintâî (Sfântul Ioan Scărarul pentru desluşirea linişteî). Şi maî simplu a zice: celuî neînvăţat, cu neputinţă îî este a spune din cărţî, saŭ a canonarhisi. Şi cu mult maî mult, cel ce n-a agonisit pre cea dintâî, adecă negrijirea despre lucrurile cele bine cuvântate şi a celor nebinecuvântate, adecă – celuî ce n-a murit despre tot ce este pământesc şi lumesc, – cu

neputinţă îĭ este a săvârşi cântare cu înţălegere şi fără lenevire, saŭ rugăciune lăuntrică cu luare aminte, adecă lucrarea inimeĭ, despre care lămureşte maĭ sus Sfântul Ioan Scărarul. Şi întru alt loc iarăşĭ zice: „Un mic păr turbură ochiul şi puţină grijă strică linişte"; şi încă „Cel ce a gustat din rodul rugăciuneĭ, adeseorĭ cu un singur cuvânt îşĭ spurcă mintea, aşa că apucându-se iarăşĭ de rugăciune, nu află aceea, ce maĭ înainte de aceasta aŭ simţit" (pag. 176) *. Asemenea şi Sfântul Simeon Noul Teolog zice: „Să-ţĭ fie viaţa ta liniştită, fără de grijă şi despre toate omorâtă", şi după această învăţătură, el învaţă despre rugăciune şi trezvire. Şi Cuviosul Isaac Sirul către cel ce voeşte cu adevărat a se linişti şi a-şĭ curăţi mintea sa cu rugăciunea, zice aşa: „Depărtează-te pre sineţĭ de vederile cele lumeştĭ şi taie vorbirele, şi nu voi a face obiceiŭ de a primi în chilia ta pe prietenĭ, nicĭ prin chip de bunătate, afară numaĭ pre ceĭ ce sunt cu tine de un nărav şi de o minte şi de o taină. Şi teme-te de amestecarea vorbireĭ ceĭ sufleteştĭ" (Cuv. 23), care adeseorĭ lasă urme pe multă vreme şi după tăcerea vorbireĭ, precum singurĭ am cunoscut-o cu încercarea. Căcĭ se întâmplă că cuvântul cel de prisos, spus de o persoană nouă iubită şi apropiată, nu puţin timp ne turbură pre noĭ şi împedecă păzirea minţiĭ şi tainica învăţătură a cugetăriĭ de Dumnezeŭ.

Iar întru alt loc, maĭ cu străşnicie zice Sfântul Isaac: „O! ce rea este vederea şi vorbirea celor ce petrecând linişte mai mult decât acelor ce sunt deslegaţi şi departe de linişte! Că întru adevăr, O fraţilor! Precum iuţala, saŭ tăria îngheţăriĭ, de năprasnă căzând pe vârfurile pomilor, le usucă pre dânsele şi le prăpădeşte, aşa şi împreunările oamenilor, măcar de ar fi micĭ cu totul, şi că prin părere, spre bunătate aduse, usucă florile faptelor bune cele de curând înflorite, din împreună amestecarea linişteĭ şi care încunjură cu moliciune şi cu gingăşie pomul sufletuluĭ, cel răsădit lângă izvoarele apelor pocăinţiĭ. Şi precum tăria brumeĭ, ceea ce apucă pre cele de curând răsădite, le arde pre dânsele: aşa şi vorbirea oamenilor, pre rădăcina minţiĭ, ceea ce a început a înverzi verdeaţa faptelor bune, acelor ce de o parte neajungerĭ micĭ aŭ, să obişnueşte a vătăma sufletul, cu cât maĭ ales grăirea şi vederea proştilor şi a nebunilor, ca să nu zic a mirenilor? Că precum cel de bun neam şi cinstit om, când s-ar îmbăta, îşĭ uită blagorodia sa şi să necinsteşte aşăzarea luĭ, şi să batjocoreşte cinstea luĭ din gândurile cele streine, care aŭ intrat preste dânsul din puterea vinuluĭ: aşa şi întreaga înţălepciune a sufletuluĭ să turbură din vederea şi din vorbirea oamenilor, şi-şi uită chipul strejuireĭ sale şi să şterge din mintea luĭ gândul voireĭ luĭ şi să desrădăcinează dintru dânsul toată întemeerea aşăzăriĭ aceĭ lăudate. Decĭ dacă vorbirea şi lăţirea, care întru răspândire să întâmplă celuĭ ce este întru linişte, saŭ şi apropierea acestora, cât a vedea, saŭ a auzi numaĭ, de ajuns sunt acestuia, cele ce intră şi bagă prin uşile vederiĭ şi ale auzireĭ, răceală şi turburare a minţiĭ despre cele Dumnezeeştĭ aĭ pricinui luĭ, şi dacă mic ceas atâta pagubă poate monahuluĭ celuĭ înfrânat a-ĭ face: ce vom zice pentru întâmpinarea cea de-a pururea şi pentru cea multă zăbovire întru acestea?" (Sfântul Isaac Cuv. 13).

Iar cela ce iubeşte a se îndeletnici întru cele lumeştĭ, se lipseşte de viaţă, zice acelaşĭ Părinte întru alt loc (Cuv. 43), şi nu am ce să zic despre el, fără numai cu plângere să plâng plâns nemângâiet, al căruiea auzire zdrobeşte inimele celor ce aud. Şi iarăşi „O singură vedere a celor lumeştĭ, poate a da putere şi hrană patimilor, spre a slăbănogi pe nevoitor şi a schimba aşăzarea sa şi folosul sporireĭ luĭ". Pentru aceste pricinĭ, zice Sfântul Isaac, Monahuluĭ nu i se cuvine a intra întru împărtăşire cu acele lucrurĭ, care aprind întru el lupta, ci să cuvine luĭ cu totul a fugi de toţĭ şi a nu se apropia către nimic, întru care slobozenia luĭ îl supune ispiteĭ. Fiindcă întru însuşĭ acel timp, întru care venim noĭ către Dumnezeŭ, facem aşezământ, spre a ne depărta pre înşine de toate acestea; şi nu numaĭ a ne lepăda, ci nicĭ să vedem pre nimenea din ceĭ lumeştĭ, nicĭ vreo rânduеală lumească, nicĭ a auzi cuvintele lor, nicĭ cele pentru dânşiĭ. Şi încă multe asemenea cu acestea scrie Sfântul acesta şi alţĭ Sfinţĭ. De aceea adevărul acesta să crede nestrămutat.

* Paginile se referă la ediţiile Sfinţilor Părinţi folosite de traducătorii *Filocaliei* veneţiene în limba română şi a textelor ce s-au adăugat ulterior.

Cap 6

„Pentru că nu maĭ înainte de vreme, ci cu asemenea cumpănire să cade a face această Duhovnicească lucrare".

Toate aceste bune şi înfrumusețate fapte, să cuvine a le săvârşi la bună vreme şi întru cuviincioasă măsură, precum zice Marele Vasilie: a le preîntâmpina toate cu dreaptă socoteală, pentru că fără de dreapta socoteală, şi cea bună adeseaorĭ se întoarce întru vătămare, dacă nu se păzeşte timpul şi măsura, iară când dreapta socoteală, bine păzeşte vremea şi măsura, mare şi minunat folos va afla. Şi Sfântul Ioan Scărarul, pe temelia Sfinteĭ Scripturĭ zice: „Vremea este la tot lucrul de sub Cer" (Eclis.3.1), [58] la toate în viața noastră cea sfințită, zice, este vreme. Vremea linişteĭ şi vremea neturburăcioaseĭ împărtăşirĭ, vremea neîncetateĭ rugăciunĭ şi vremea slujireĭ ceĭ nefățarnice. Decĭ să nu ne înşale pre noĭ trufaşa osârdie, ca să căutăm pre cele ale vremiĭ, maĭ înainte de vreme, spre a nu ne lipsi şi de aceea, ce s-ar putea dobândi, în vremea sa. Fiindcă vremea este a te osteni pentru sămănat şi vremea este a culege spicele negrăituluĭ Dar" (pag. 144 Desluşirea gândurilor).Acelaşi adevăr îl lămureşte întru alt loc cu altă pildă zicând: „Nu fără de primejdie este ostaşuluĭ celuĭ necinstit a se despărți pre sine de ceata sa şi a intra în luptă el singur cu vrăjmaşul, aşa şi Monahuluĭ nu fără de primejdie este a începe linıştirea, neiscusindu-se pre sineşĭ şi neînvățându-se întru smerenia patimilor, prin îndelungata deprindere la luptă; Căcĭ acela piere trupeşte, iar acesta sufleteşte. Fiindcă calea adevărateĭ linıştirĭ, este calea celor înțăleptĭ, şi acelora numaĭ, cariĭ întru greaua lor nevoință, ş-aŭ agonisit Dumnezeasca mângâere şi ajutorul pentru luptă" (pentru desluşirea liniştei).
Ioi: Când unul din fratĭ a cetit din pateric Mareluĭ Varsanufie, că cel ce cu adevărat voeşte a se mântui, să cuvine maĭ întâĭ a trăi în frățime, a răbda, după pilda Domnuluĭ, şi ocările, şi înfruntările, şi necinstele şi celelalte, şi pe urmă a merge la liniştea cea desăvârşită, care este suirea pe Cruce, adecă omorârea despre toate; Şi spre răspuns la aceasta aŭ zis: Adevărat aŭ zis Părințiĭ şi întru alt fel nicĭ poate a fi". Iară altuia i-aŭ zis: „Că maĭ înainte de a afla omul pre sine însuşi şi nu se va stăpâni pre sine, pricina linişteĭ îĭ aduce înălțarea mințiĭ, iar să stăpâneşte desăvârşit pre sine acela, carele este desăvârşit în smerenie". Şi încă aŭ zis: „Dacă veĭ îndrăsni a călca maĭ presus de măsura ta, atuncĭ să ştiĭ, că veĭ pierde şi pre aceea care aĭ avut-o. Însă ține-te de calea cea de mijloc, luând aminte voiĭ luĭ Dumnezeŭ. Fiindcă de va voi cineva maĭ înainte de vreme a petrece fără de grijă, atuncĭ vrăjmaşul cel de obşte îĭ va pregăti luĭ maĭ multă turburare, decât odihnă, şi-l va aduce pre el până la aceea, că va fi nevoit a zice: maĭ bine de nu m-aşĭ fi născut". Iară Sfântul acesta (Varsanufie) aŭ zis acestea, fiindcă la aceştia să întâmplă multe înşălări, precum zice Sfântul Grigorie Sinaitul: „Mulțĭ întru linişte, din ceĭ neiscusițĭ, s-aŭ supus de demult înşălăriĭ – şi acum se supun: ceĭ noĭ începătorĭ şi de sine rânduitorĭ şi ceĭ după multe ostenele, pentru neînțelegătoarea lor linişte, s-aŭ făcut şi să fac lucru de râs şi de defăimare... Fiindcă pomenirea luĭ Dumnezeŭ, adecă rugăciunea mințiĭ, este maĭ înaltă decât toate lucrările şi capul tuturor faptelor bune, întocmaĭ aşa, precum este dragostea luĭ Dumnezeŭ. Şi acela care fără de ruşine şi cu obrăznicie caută să intre către Dumnezeŭ, spre a vorbi cu Dânsul curat, şi a-l sălăşlui pre El cu dinadinsire, acela zic, lesne să omoară de la singurĭ draciĭ, dacă va fi slobozită aceasta; Fiindcă cu mândrie şi cu obrăsnicie, şi maĭ înainte de vreme, şi nevrednic fiind, să sileşte a ajunge la această înălțime. Pentru că numaĭ ceĭ puternicĭ şi desăvârşițĭ, sunt în stare împrotivă a se lupta deosebĭ cu draciĭ totdeauna şi a scoate asupra lor „sabia Duhuluĭ, care este graiul luĭ Dumnezeŭ" (Ef. b.17) iară ceĭ neputincioşĭ şi noiĭ începătorĭ, fuga, cu cucernicie şi cu frică, ca o întărire uneltindu-o, neîndrăsnind maĭ înainte de vreme a se lupta şi lepădându-se de luptă, şi cu chipul acestea a înlătura moartea" (Cap 7 de la urmă).

[58] *Ecclesiastul*, **3**, 1: "Pentru orice lucru este o clipă prielnică şi vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer".

Auzind aceasta, să cuvine a lua aminte, şi maĭ înainte de vreme să nu îndrăsnim a ne întinde la înalta nevoinţă, spre a nu suferi vătămare şi a ne perde sufletul. Ci păzind vremea cea cuviincioasă şi măsura cea mijlocie, vom merge maĭ fără de grijă şi cu maĭ bună nădejde; Calea cea de mijloc, zice scrierile Sfinţilor, este fără de greşală şi fără împedecărĭ. Aşa că timpul cel priincios pentru linişte, poate fi acela, căruia îĭ va merge înainte maĭ întâĭ învăţătura de sineşĭ cea împreună cu oamenii, iară calea cea de mijloc, este petrecerea întru tăcere cu unul saŭ cu doĭ fraţĭ, precum a scris Sfântul Ioan Scărarul „Că ceĭ ce voesc a sluji luĭ Hristos pururea să aleagă priincioase pentru aceasta, locurile şi chipurile petreceriĭ, care petrecere călugărească să cuprinde în trei aşăzământurĭ: saŭ singurătatea cea osebită, adecă sihăstria, saŭ cu unul orĭ cu doĭ a petrece întru linişte, saŭ chinoviarhă. Şi din Scripturĭ adunând zice: „Nu te abate nicĭ la dreapta nicĭ la stânga, ci mergĭ pe calea cea împărătească" (2 Legea **5**.32) [59]. Din arătatele chipurĭ ale vieţuireĭ, cel din mijloc, adecă petrecerea cea liniştită cu unul saŭ cu doĭ, după părerea Sfântuluĭ Ioan Scărarul pentru mulţĭ a fost maĭ cu bună nădejde. Fiindcă zice „amar celuĭ singur, când va cădea întru mâhniciune, saŭ în somn, saŭ întru lenevire, saŭ întru desnădăjduire: că nu este cine din oamenĭ întru acel ceas a-l scula şi a-l îmbărbăta". Şi spre mărturia aceasta el aduce cuvintele a însuşĭ Domnuluĭ: „Unde sunt doi saŭ trei adunaţĭ întru Numele Meŭ, acolo sunt şi Eŭ în mijlocul lor" (Mat. **18**.20) [60]; şi zicerea înţăleptuluĭ: „Maĭ bunĭ sunt doi decât unul (Ecl. **4**.9) [61], adecă, bine este Tatăluĭ cu Fiul, prin lucrarea Dumnezeescului Duh împreună a se nevoi: unul singur fără ajutorul altuia, de va intra în lupta cea împrotiva Duhurilor, acela să omoară de dânşiĭ (adecă, rabdă de la eĭ maĭ multe primejdioase rănirĭ").

Şi numărând oarecare bune năravurĭ ale oarecărora, Sfântul Ioan Scărarul aŭ zis: „Că unora ca acestora petrecerea cea cu alţiĭ nefolositoare este, fiindcă eĭ sub povăţuirea învăţătoruluĭ de la linişte, ca de la un liman lin, să suie spre Cer, neavând nevoe a petrece întru turburările şi smintelele cele din chinovie" (Cuvânt pentru linişte). Dar aceĭ care sunt neiscusiţĭ şi încă se biruesc de patimile cele sufleteştĭ, Părinţiĭ aŭ poruncit ca nici să se atingă de linişte, cu atât maĭ vârtos de singurătate, adecă de osebĭ. Iară patimile cele sufleteştĭ sunt: slava deşartă, părerea de sine, viclenia şi altele care se trag dintru acestea. Că cine pătimeşte cu patimile acestea şi intră în linişte, acela se aseamănă cu omul, carele a sărit din corabie pe o scândură şi gândeşte că fără de nevoe va ajunge la mal, a zis Sfântul Ioan Scărarul. Dar aceea care încă să luptă cu tina, adecă cu patimile cele trupeştĭ, pot a eşi la viaţa cea liniştită, şi atuncea nu prost şi cum s-ar fi întâmplat, ci în vremea sa şi dacă aŭ povăţuitor iscusit. Fiindcă singurătatea, adecă de osebĭ, cere tărie îngerească. Fiindcă ceĭ ce încă sunt luptaţĭ de patimile cele sufleteştĭ, zice, nicĭ a îndrăsni măcar urmă de linişte să vadă, ca nu cumva să pătimească eşire din minte" (Cuvânt pentru desluşirea liniştei, pag. 175).

Aflăm şi pre alţĭ mulţĭ minunaţĭ şi marĭ Părinţĭ, cariĭ aşa aŭ învăţat şi aşa aŭ făcut, precum se vede din scripturile lor. Aşa şi Sfântul Isaac maĭ mult decât toţĭ Părinţiĭ fericeşte liniştea, şi pre Sfântul Arsenie cel mare îl laudă ca pre un desăvârşit liniştitor, însă şi el a avut slujitorĭ şi ucenicĭ. Tot asemenea şi Sfântul Nil Sinaitul şi Daniil cel de la Schit şi alţĭ mulţĭ, precum se povesteşte în vieţile lor, aŭ avut ucenicĭ. Şi pretutindenea în scripturĭ se găsesc laude şi încuviinţărĭ pentru linişte, de petrecerea cea cu unul saŭ cu doĭ întru tăcere; De asemenea petrecere şi noĭ am fost văzătorĭ, întru Sfântul Munte al Aftonuluĭ, în părţile Constantinopoluluĭ şi întru multe alte locurĭ. Dacă undeva veţueşte vre-un Duhovnicesc bătrân cu unul saŭ cu doĭ, iară de nevoe şi cu treĭ, şi dacă încă un altul să liniştete în apropiere, atuncĭ el, în vreme numită viind unul către altul, să

[59] *Deuteronomul*, **5**, 32: "Şi să le zici: Vedeţi, să vă purtaţi aşa cum v-a poruncit Domnul Dumnezeul vostru şi să nu vă abateţi nici la dreapta, nici la stânga!".

[60] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **18**, 20: "Că unde sunt doi sau trei, adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor".

[61] *Ecclesiastul*, **4**, 9: "Mai fericiţi sunt doi laolaltă decât unul, fiindcă au răsplată bună pentru munca lor".

luminează între sine cu Duhovniceştĭ voroave. Iară noĭ ceĭ noĭ începătorĭ şi nepricepuţĭ, ne înţăleptim şi ne întărim unul de la altul, precum este scris: „Frate pe frate ajutorindu-se, sunt ca o cetate tare" (Pil. **18**.19)[62], şi avem Dascăl neînşălător, – pre Dumnezeŭ însuflatele Scripturĭ. Pentru aceea nouă ni se pare foarte lesnicioasă petrecerea cea cu unul, saŭ cu doĭ fraţĭ credincioşĭ şi întru o înţălegere întru lucrul luĭ Dumnezeŭ, ca să ne învăţăm voea luĭ Dumnezeŭ din Sfintele Scripturĭ. Şi dacă Dumnezeŭ a dat cuiva a înţălege maĭ mult, să înveţe frate pe frate şi celor luptaţĭ de la dracĭ şi necăjiţĭ de patimĭ, să ajutăm unul altuia, precum zice Sfântul Efrem, şi prin chipul acesta, cu Darul luĭ Dumnezeŭ, ne vom îndrepta către faptele cele bune.

Decĭ când voim a zidi viaţa cea liniştită, maĭ înainte de toate se cuvine nouă a ne aşăza pre înşine rugăciunea, ca să ne dea nouă Dumnezeŭ însuşirele cele trebuincioase spre săvârşirea eĭ, precum zice Scărarul, adecă, şederea cea cu răbdare, – petrecerea la un loc –, ca să nu fim după părerea aşezământuluĭ spre râs vrăjmaşilor şi întru sminteală altor fraţĭ lucrătorĭ. Ci să petrecem tare întru faptele cele bune: fiind păziţĭ, cu Darul Domnuluĭ Dumnezeŭ şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos, pentru rugăciunile Prea Curateĭ Stăpâneĭ noastre Născătoareĭ de Dumnezeŭ Fecioareĭ Mariei, şi ale tuturor Sfinţilor care aŭ strălucit întru nevoinţele bunătăţilor.

Şi să cuvine nouă şi aceea a o şti, că noĭ alegem locul linişteĭ, nu pentru ca să facem pravilă mare, că cunoscut este, precum zice Sfântul Isaac, că vieţuirea cea cu maĭ mulţĭ, maĭ bine ne îndemnăm întru aceasta ci ca să ne retragem de nefolositoarele turburărĭ, vorbe şi altele, neplăcute luĭ Dumnezeŭ şi să petrecem întru poruncile Luĭ, agonisind toate cele de trebuinţă din ostenelele noastre, iar de nu, apoĭ să luăm puţină milostenie, de unde va şti bunătatea luĭ Dumnezeŭ, dar prisosul cu totul să-l înlăturăm, şi să fugim ca de un venin purtător de moarte de gâlcevĭ şi de vrăjbĭ pentru dobânzile cele trecătoare şi trupeştĭ: Şi să facem aceea ce este plăcut luĭ Dumnezeŭ, adecă cântare, rugăciune, şi învăţătură întru lucrurile cele Duhovniceştĭ, rucodea şi osteneală întru oarecare lucru. Şi aşa puţin câte puţin, după părerea noastră, apropiindu-ne de Dumnezeŭ, cu omul cel dinlăuntru, vom trimite întru faptele cele bune slavă Tatăluĭ şi Fiuluĭ şi Sfântuluĭ Duh – Unuia între Treime Dumnezeŭ.Acum şi pururea şi în veciĭ vecilor,

AMIN.

[62] *Pildele lui Solomon*, **18**, 19: "Frate ajutat de frate este ca o cetate tare şi înaltă şi are putere ca o împărăţie întemeiată".

În urmă cuvântare
(a Sfântuluĭ Nil Sorsca)

ACESTEA decĭ cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, noĭ ceĭ nepricepuțĭ după măsura proasteĭ noastre cunoştințe, am scris spre aducere aminte mie şi celor asemenea mie, care sunt întru rânduеala celor ce să învață, dacă şi bine vor voi. Şi nu de la sineşĭ, precum şi întru începutul acestor scrierĭ am zis, ci din Dumnezeeştile şi de Dumnezeŭ însuflatele Scripturĭ ale Sfinților Părințĭ ceĭ Purtătorĭ de Duh şi luminațĭ cu cunoştința. Pentru că toate câte sunt cuprinse aicĭ, nu fără de mărturia Dumnezeeştilor Scripturĭ sunt. Şi dacă ceva se va afla întru acestea, neplăcut luĭ Dumnezeŭ şi nefolositor sufletuluĭ, pentru necunoştința mea, – dar să nu fie aceea –, ci voea luĭ Dumnezeŭ cea desăvârşită şi bine priimită să se facă: eŭ însă cer ertare. Iar dacă cineva maĭ bun şi maĭ folositor înțălege decât acestea, acela aşa şi să facă, şi noĭ pentru aceasta ne bucurăm. Iar dacă cineva dintru acestea folos va căpăta, acela şi pentru mine păcătosul să se roage, ca să aflu milă înaintea Domnuluĭ Dumnezeŭ şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos.

Dieta pentru sine a Cuviosuluĭ Nil Sorsca

CĂTRE ACEASTA încă şi eŭ nevrednicul Nil, pre aĭ meĭ pururelnicĭ domnĭ şi frațĭ îĭ rog, care sunt de un nărav cu mine: după sfârşitul meŭ aruncațĭ trupul meŭ în pustie spre mâncarea hearelor şi a paserilor, de vreme ce mult a greşit luĭ Dumnezeŭ şi este nevrednic de îngropare. Iară dacă aceasta nu vețĭ face, atuncĭ săpând o groapă la locul unde petreceam, cu toată necinstea îngropați-mă. Temeți-vă de cuvântul, pe care Marele Arsenie l-aŭ zis ucenicilor luĭ: „La judecată voiŭ sta cu voĭ, dacă cuiva vețĭ da trupul meŭ". Pentru că şi silința mea a fost aicea, după puterea mea, ca să nu mă învrednicesc nicĭ de o cinste şi slavă a veacului acestuia, precum în viața aceasta aşa şi după moartea mea. Decĭ vă rog pre voĭ pre toțĭ, ca să vă rugațĭ pentru sufletul meŭ cel păcătos, şi ertare cer de la toțĭ şi de la mine ertare va fi. Dumnezeŭ să ne erte pre noĭ pre toțĭ.

AMIN.

Al Aceluiaşĭ Sfânt Nil Sorsca, în urmă aşăzământ ucenicilor luĭ

CU LUCRAREA Domnuluĭ Dumnezeŭ şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos şi cu sporirea Prea Curateĭ Maicĭĭ Sale: am scris scrisoare de suflet folositoare, mie, şi celor întru Domnul pururea fraţilor meĭ, cariĭ sunt de un nărav cu mine. Că aşa vă numesc eŭ pre voĭ, iară nu ucenicĭ. Că Unul este nouă învăţător: Domnul Iisus Hristos, Fiul luĭ Dumnezeŭ, cela ce a dat nouă Dumnezeasca Scriptură, şi Sfinţiĭ Apostolĭ, şi Prea Cuvioşiĭ Părinţĭ, cariĭ aŭ învăţat şi învaţă către mântuire neamul omenesc. De vreme ce aceştia toţĭ, maĭ întâiŭ aŭ făcut binele, şi apoĭ aşa şi pre alţiĭ aŭ învăţat. Iară eŭ nu sunt lucrător nicĭ a vreunuĭ bine, ci numaĭ spuiŭ Dumnezeasca Scriptură, celor ce priimesc acestea şi voesc a se mântui... Şi de vreme ce Scriptura zice: „Nememic sunt şi nememicim pre pământ" (Fac. **15**.13) [63], iară acolo veaţă vecinică şi netrecută vieţuirea cea după moarte, saŭ întru odihnă, saŭ întru muncă, care va da Domnul fieştecăruia dupre lucrul săŭ, pentru aceea să cade nouă a ne griji pentru viaţa ceea ce va să fie după moarte. Şi eŭ pentru aceasta am dat scrisoare fraţilor meĭ: Întru mântuire mie şi tuturor celor ce vor voi, rădicând ştiinţa spre cele maĭ bune, şi păzind de negrijuliva şi reaua vieţuire şi de pricinile oamenilor, care socotesc răŭ cele trupeştĭ şi de aşăzământurile cele viclene şi deşarte să ţin, care de la vrăjmaşul nostru cel de obşte şi înşălătorul, şi dintru a noastră lenevire să întâmplă.

Iar întru început asemenea am gândit, a pune: pentru credinţă.

Crez întru Unul Dumnezeŭ, cel slăvit în Sfânta Treime: Tatăl, şi Fiul şi Sfântul Duh, de o fiinţă şi nedespărţiţĭ. Asemenea şi întrupăriĭ Fiuluĭ luĭ Dumnezeŭ, crez, şi desăvârşit Dumnezeŭ, şi desăvârşit om pre Acela îl mărturisesc. Şi ceilaltă credinţă mărturisită a credinţiĭ ceĭ drept-slăvitoare, toată o priimesc, şi o mărturisesc cu tot sufletul meŭ. Pre Prea Sfânta şi Doamna mea, Prea Curata şi Pururea Fecioara, ceea ce este Născătoare de Dumnezeŭ: cu multă credinţă şi cu dragoste o mărturisesc şi o măresc şi o slăvesc şi o cinstesc. Şi pre toţĭ Sfinţiĭ îĭ cinstesc şi-ĭ priimesc şi-ĭ proslăvesc. Şi mă împreun, cu Darul luĭ Hristos, şi alerg cu tot sufletul meŭ către Sfânta Sobornicească şi Apostolească Biserică, şi toate învăţăturile câte aŭ luat Sfânta Biserică de la Domnul, şi de la Sfinţiĭ Luĭ Apostolĭ, şi de la Sfinţiĭ Părinţĭ care aŭ fost la Soboarele a toată luarea şi de la toate cele după alocurea, şi de la ceilalţĭ Sfinţĭ Părinţĭ: şi luând ne-aŭ dat nouă pentru cea dreaptă mărită credinţă şi pentru poruncile lucrărilor...; acestea toate le cinstesc şi le priimesc cu multă credinţă şi dragoste. Iară spre învăţătoriĭ ceĭ cu nume mincinos, pre învăţăturile ereticeştĭ şi aşăzământurile lor, pre toate le blestem eŭ şi ceĭ împreună cu mine; Şi toţĭ ereticiĭ streinĭ să ne fie nouă.

Şi de vreme ce mulţĭ şi bine credincioşĭ fraţĭ vin la mine, vrând a vieţui, şi de multe orĭ m-am lepădat, ca un păcătos şi nepriceput fiind cu sufletul, şi cu trupul neputincios, iară ceĭ nepriimiţĭ de mine, nu mă lasă să mă odihnesc, nicĭ încetează eĭ de a mă supăra: şi dintru acestea să face nouă nu

[63] *Facerea*, **15**, 13: "Atunci a zis Domnul către Avraam: «Să ştii bine că urmaşii tăi vor pribegi în pământ străin, unde vor fi robiţi şi apăsaţi pentru sute de ani»".

mică turburare: Am socotit acestea, de va fi voea lui Dumnezeŭ, până ce vor veni către noĭ am hotărât, ca aşăzământurile Părinţilor să le aibă şi să păzească poruncile luĭ Dumnezeŭ. Şi a face poruncile şi aşăzământurile Sfinţilor Părinţĭ, iară a nu-ĭ îndrepta. Şi tăgăduirele pricinuireĭ întru păcate, a acelora ce zic: cum că acum nu este cu putinţă a vieţui după Sfânta Scriptură şi a urma Sfinţilor Părinţĭ, să înceteze. Că măcar deşi suntem noĭ păcătoşĭ şi neputincioşĭ, dar cât ne va fi prin putinţă să cade a ne asemăna şi a urma pomeniţilor şi Dumnezeeştilor Părinţĭ; Măcar de nu va fi şi cu putinţă nouă a ajunge către râvna, adecă ferbinţala acelora. Şi nu-l va vrea cineva întru acestea, să înceteze a supăra ticăloşiile mele. Fiindcă eŭ pre uniĭ ca aceştia îĭ trimit fără de folosinţă, precum şi maĭ înainte am zis. Şi către uniĭ ca aceştia nu vin voind a-ĭ stăpâni, ci căcĭ viind către mine mă supără. Şi măcar şi ceĭ ce petrec la noĭ, de nu se vor nevoi a păzi acestea, nicĭ vor asculta pre cuvintele noastre care le grăim lor din Scripturĭ, eŭ a da samă pentru aceea care fac voea lor, nu voesc şi nevinovat sunt. Iară de voesc aşa a vieţui (după Sfinţiĭ Părinţĭ adecă) fără de nicĭ o pricină şi nevoe îĭ priimim pre uniĭ ca aceştia, spuindu-le lor cuvântul luĭ Dumnezeŭ, măcar deşi eŭ singur nu fac. Ca şi eŭ cu Darul luĭ Hristos pentru rugăciunile celor ce se vor folosi, să mă învrednicesc stăriĭ ceĭ Dumnezeeştĭ precum este scris: Că ticăloşĭ fiind, învăţa pre ceĭ ce trecea chipul cufundăriĭ ceĭ de acolo, pentru mântuirea lor spuind, ca nu şi aceea întru aceeaşĭ tină să se cufunde; Aşa că pentru mântuirea acelora, şi pre aceea Dumnezeŭ i-aŭ izbăvit de tină". Şi iarăşĭ zice: „Nu voiŭ a fi Judecător amar, pre ceĭ ce învaţă cu cuvântul, văzând pre aceea maĭ cu lenevire grijindu-se pentru lucrare; Că de multe orĭ neajungerea lucrurilor, o aŭ plinit folosul cuvântuluĭ" (Sfântul Ioan Scărarul pentru deslegarea gândurilor) Şi iarăş întru alt chip: temându-se de păcat în multă vreme, trebue a-l depărta, precum zice Sfântul Macsim, că „mulţĭ suntem ceĭ ce învăţăm dar puţinĭ sunt ceĭ ce fac".

Însă, cuvântul luĭ Dumnezeŭ nimenea nu este dator a-l ascunde prin a sa nepurtare de grijă: ci a mărturisi a sa neputinţă, şi a nu ascunde adevărul luĭ Dumnezeŭ; Ca să nu fim vinovaţĭ spuneriĭ ceĭ întru alt fel, dimpreună cu călcarea poruncilor şi a cuvintelor luĭ Dumnezeŭ. Şi aşa cuvinele Sfinţilor Părinţĭ şi altele maĭ multe pentru acestea şi Dumnezeeştile Scripturĭ cercând, am aşăzat celor ce vin către noĭ şi celor ce le trebue, acestea. Iară maĭ ales nu eŭ, ci fericiţiĭ şi Sfinţiĭ Părinţĭ şi Dumnezeasca Scriptură a păzi acestea. Că aşa noĭ voim şi iubim. Iară de se va lenevi cineva din fraţĭ, saŭ dintru negrijirea lor va cădea, să cade a mărturisi aceasta celuĭ maĭ mare, şi acela precum să cade greşala să o tămăduească. Şi aşa orĭ în chilie, orĭ afară de chilie greşala ce se va întâmpla cuiva, cu mărturisirea să se îndrepteze; Şi multă păzire să cade a avea cela ce esă undeva din chilie: Şi maĭ mult, aşăzământul a păzi. Că multora este urâtă cea dupre Dumnezeŭ tăerea voiĭ sale. Şi pentru uniĭ ca acea întru Dumnezeasca Scriptură s-aŭ zis: Maĭ bine este a-l goni, decât a-l lăsa să-şĭ facă voea sa. Că cel ce socoteşte a face îngăduire cu iubire de oamenĭ către uniĭ ca aceştia, în vremea eşireĭ sufletuluĭ luĭ, cu umilinţă face a-l blestema pre el.

Şi aceasta de la Sfinţĭ cu păzire este aşăzată nouă. Ca Domnul şi Prea Curata Luĭ Maică să aşăze cele pentru noĭ. Ca dintru dreptele ostenelele lucrăriĭ mâinelor noastre şi cu sudoare a câştiga hrana de ziuă şi cele trebuincioase lucrurĭ. Că zice Apostolul „Cel ce nu lucrează, nicĭ să mănânce" (2 Tes.3.10) [64]. Că petrecerea şi trebuinţa noastră, dintru acestea trebue a să aşăza. Şi să cade a lucra lucrurile cele ce să lucrează în chilie (sub acoperământ); Iar de se va întâmpla vre-o trebuinţă şi altele, ca: părechĭ de boĭ a mâna şi a ară, şi altele maĭ grele ostenele, întru vieţuirea dimpreună, lăudate sunt de Dumnezeeştile Scripturĭ; Iară celor ce sunt deosebĭ, de ocară este aceasta. Iară de nu ne îndestulăm întru trebuinţele noastre, dintru lucrarea mâinelor noastre, pentru neputinţa noastră, saŭ pentru altă oarecare pricină trebuincioasă, să luăm puţintică milostenie de la iubitoriĭ de Hristos cât ne este de trebuinţă. Iară agonisirile cele ce sunt adunate cu de-a sila dintru streine

[64] *Epistolă a doua către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, **3**, 10: "Căci şi când ne aflam la voi, v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce".

ostenele, a le băga în monastire, nicĭdecum nu este nouă de folos. Că cum vom putea să păzim poruncile Domnuluĭ, având acestea, care poruncesc: „Pre cel ce vrea să se judece cu tine şi să ia de la tine haina, lasă-ĭ luĭ şi cămaşa" (Mat. 5.40) [65]? Şi celelalte câte sunt ca acestea pătimitoare şi neputincioase, trebue ca de un venin purtător de moarte a fugi şi a le goni din calea trebuinţelor noastre. Şi întru vinderea lucruluĭ mâinelor noastre, să cade a nu păgubi pe fratele, iar maĭ vârtos singur a pătimĭ păgubire. Aşişderea şi pre ceĭ ce lucrează la noĭ, nu se cade a-ĭ lipsi de mirticul lor, ci maĭ mult a le da cu blagoslovenie şi a-ĭ slobozi cu pace.

Decĭ cele preste trebuinţă să cade nouă nicĭdecum a nu le avea. Dar a da celor ce cer şi de la ceĭ ce iaŭ a nu întoarce, aceasta celor nedrepţĭ aŭ fost poruncit, zice Marele Vasilie. Cel ce nu are maĭ mult decât cele ce-ĭ trebue, nu este dator acest fel de dar a face. Şi de va zice, că nu am, nu a minţit, zice Marele Varsanufie, că arătat este acel călugăr, care nu este supus a face milostenie, cu descoperită faţă poate a zice: „Iată noĭ am lăsat toate şi în urma Ta am mers" (Mat.19.27) [66]. Că zice Sfântul Isaac: că neaverea este maĭ sus de acest fel de dare, Iar milostenia călugărească este a ajuta frateluĭ cu cuvântul în vreme de nevoe şi a mângâea scârba luĭ cu cunoştinţă Duhovnicească: Ci şi aceasta acelor ce pot este; Iar acelor ce aŭ început de curând, este a răbda scârba şi necazul şi ocara de la fratele: şi aceasta este milostenia cea sufletească. Şi atât este maĭ sus decât milostenia cea trupească, cu cât este maĭ mare sufletul decât trupul, zice Sfântul Dorofteiŭ. Iară de va veni vreun strein să-l odihnim pre el, cât ne va fi în puterea noastră, însă după aceasta de-ĭ va trebui, să-ĭ dăm luĭ de blagoslovenie pâine şi să-l petrecem pre el. Iară eşire a face din locaşul nostru, nu prost, nicĭ precum s-ar întâmpla, ci numaĭ pentru cele cu trebuinţă şi eşi din chiliele noastre, nu este cu cale, precum zice Marele Vasilie. Cel maĭ mare cu bună orânduială să îndrepteze pre fraţĭ întru împărţirea lucrurilor, aşişderea şi trimiterea fieştecăruia, ceea ce i se cuvine să i se dea. Şi să cade să poruncească, ca ceĭ trimişĭ să nu se lepede de cea întru Domnul ascultare: Ci cu frica luĭ Dumnezeŭ şi cu multă trezvire întrarmându-se, ca şi luĭ şi celor ce sunt împreună cu el să le fie de folos. Şi toate cele ce am scris întru acest aşăzământ, doresc ca şi viŭ fiind eŭ, şi după moartea mea să fie păzit în chiliele noastre. Şi acest fel de cuvinte să cade a aduce fraţilor şi streinilor, adecă dintru acelea care ne încredinţăm, că se face pentru zidirea şi îndreptarea sufletelor, care aŭ putere şi învăţătură către auzirea zicerilor celor de folos. Şi acestea dar ce sunt scrise, de sunt către bună plăcerea luĭ Dumnezeŭ şi folosul sufletelor, aşa să facem, iară de nu, maĭ bine să faceţĭ precum este plăcut luĭ Dumnezeŭ şi de folosul sufletelor voastre.

Pentru înfrumuseţarea Bisericească, scrie Sfântul Ioan Gură de Aur, că de va întreba cineva vrând a aduce în Biserică vase scumpe spre trebuinţa bisericeĭ, saŭ altfel de înfrumuseţare, să-ĭ poruncim luĭ a le împărţi săracilor pre acelea. Că zice: Nimenea n-aŭ fost osândit cândva, pentru căcĭ n-aŭ înfrumuseţat bisericile, şi ceilalţi Părinţĭ zic asemenea. Prea Cuvioasa Muceniţă Evghenia, vasele cele de argint ce aŭ fost trimise pentru trebuinţa Bisericeĭ, nu le-aŭ priimit, zicând: Călugărilor nu se cade a avea agonisire de argint şi de aur, măcar şi pentru trebuinţa bisericeĭ nu se cade a avea. Asemenea şi celelalte înfrumuseţărĭ fără de treabă, ci numaĭ cele ce sunt de trebuinţă bisericeĭ a aduce. Iară Marele Pahomie şi singură zidirea Bisericeĭ nu vrea să fie înfrumuseţată. Că aŭ zidit Biserică în monastire, care este în Mohosih, şi aŭ făcut într-însa stâlpĭ de cărămidă frumoşĭ: Apoĭ aŭ gândit că nu este cu cale a se minuna de lucrul mâinelor omeneştĭ şi pentru frumuseţa zidireĭ sale a se mări. Ş luând funiĭ aŭ legat stâlpiĭ şi aŭ poruncit fraţilor a trage cu toată puterea, până ce i-aŭ strâmbat şi i-aŭ făcut nefrumoşĭ. Şi zicea: ca nu cumva pentru lauda meşteşuguluĭ alunecându-se mintea, să fie vânare diavoluluĭ, că multe sunt meşteşugirele aceluia. Şi de vreme ce acest Sfânt Mare, aşa aŭ zis şi aŭ făcut, cu cât maĭ mult se cade nouă a ne păzi de acest fel de lucrurĭ, de vreme ce suntem maĭ neputincioşĭ şi maĭ pătimaşĭ şi cu mintea maĭ alunecătorĭ.

[65] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **5**, 40: "Celui ce voieşte să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i şi cămaşa".
[66] *Idem*, **19**, 27: "Atunci Petru, răspunzând, I-a zis: Iată noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie. Cu noi oare ce va fi?".

Iară pentru hrană şi băutură, după puterea trupuluĭ săŭ şi îndreptarea sufletuluĭ, fieştecarele să facă: fugind de prea săturare şi de iubirea de îndulcirĭ. Şi spre îmbătare a bea tot felul de băuturĭ nicĭdecum nu se cade. Ceĭ sânătoşĭ şi ceĭ tinerĭ să ostenească trupul cu post şi cu sete şi cu ostenele, după câte este cu putinţă. Ceĭ bătrânĭ şi ceĭ neputincioşĭ, să-l odihnească puţintel. În chiliele noastre nu se cuvine a avea vasele şi celelalte lucrurĭ de mult preţ şi frumoase; Asemenea şi zidirea chilielor şi celelalte sălăşluirĭ ale vieţiĭ noastre, toate să cade a le câştiga nu de mult preţ, precum zice Marele Vasilie, şi veşmintele să fie lesne de aflat pretutindenea şi lesne de cumpărat. Muerile a veni la noĭ în Schit, nu se cuvine, nicĭ vre-un dobitoc parte femeească spre slugire; asemenea şi copiĭ a ţinea spre slujbă, nu se cuvine: Şi a ne păzi în tot chipul de feţele cele netede ce sunt în chipul mueresc. Dumnezeuluĭ nostru slavă în vecĭ

AMIN.

În urmă cuvântare,
la cartea Sfântuluĭ Nil Sorsca,
alcătuită de Fericitul Stareț Vasilie, de la Poiana Măruluĭ din România

DÂND DAR RĂSPUNS, pre cât a fost cu putință, celor ce pătimesc cu îndoirea și în deșert să luptă cu cele de-a dreapta și cu cele de-a stânga spunerĭ împrotivă, trebue a trece la cele nesiprăvite, luând cuvântul dintru buna vestire a Evangheliei ce este: „Doamne! aŭ nu bună sămânță aĭ sămănat, și cum aŭ crescut pleve? (Mat. **13**.27) [67]. Că nu este cu putință a nu se fura binele de cele răle. Precum și aceșteĭ Sfințite lucrări a mințiĭ, să împleticește înșălăciunea, precum volbura pre copaciŭ; Și are aceasta încăpere din părere și singură începere cărora le este doftorie! Smerenia și cercarea Scripturilor și sfătuirea cea Duhovnicească: Iară nu temere la deprinderea întru lucrarea mințiĭ. Că zice Sfântul Grigorie Sinaitul: că nu suntem noĭ datorĭ a ne teme, saŭ a ne îndoi chemând pre Dumnezeŭ, măcar deși oarecare s-aŭ întors, vătămațĭ fiind cu mintea. Întălege că aceasta aŭ pătimit-o dintru singură începerea și înălțarea mințiĭ. Iară pricina înălțăriĭ mințiĭ, este începutul cel fără de socoteală, și fără de măsură, și viață osebită. Și pricina cea dintâiŭ surpându-o acest Sfânt zice: „Pentru aceasta dator este cel ce petrece întru tăcere, a ținea totdeauna calea cea împărătească, că cela ce începe fără de măsură, întru toate lesne știe a-ĭ urma părerea, căria, înșălăciunea priimitoare se face. "Iară cea de a doua tăindu-o zice: „Că acelor puternicĭ și desăvârșițĭ este a se lupta deosebĭ cu draciĭ, și sabia Duhuluĭ, care este Cuvântul luĭ Dumnezeŭ, a o scoate asupra lor" (Sfântul Grigorie Sinaitul pentru înșălare la urmă). Iară singur chipul și lucrul înșălăciuneĭ este, împreunarea vrăjmașuluĭ către poftirea ceĭ dinlăuntru părțĭ a mijloculuĭ. Iară cea de a doua vederea întru nălucirea mințiĭ. Și pentru cea dintâĭ puind păzire zice: Măcar și vrăjmașul întru cele dinlăuntru fireștĭ ale mijloculuĭ închipuește cele Duhovniceștĭ, precum voește, în locul căldureĭ ceĭ Duhovniceștĭ a sa înferbântare aducând, în loc de veselie, bucurie fără de treabă și dulceață spurcată aducând: și ca cum s-ar lucra Darul a sa înșălăciune să nevoește a o socoti. Ci vremea, și iscusința și simțirea, arătat aŭ făcut pre acela." Iară pentru cea de a doua puind păzire, învață zicând: „Iară tu de petrecĭ în tăcere, nicĭdecum să nu priimeștĭ orĭce veĭ vedea cu simțirea, saŭ cu mintea înlăuntru saŭ din afară: saŭ chip al luĭ Hristos saŭ al Îngeruluĭ, saŭ al Sfântuluĭ, saŭ lumină, saŭ foc, ș.c.l." (tot acolo Sfântul Grigorie Sinaitul).

Aicĭ iarășĭ viază împedecătorul și sărind, face pricinuitoare înșălăciuneĭ, pre lucrarea mințiĭ. Părându-ĭ ca cum aceasta (înșălăciunea), cântăriĭ ceĭ din afară nu se amestecă. Însă întru încredințare să fie tuturor, că măcar de are asemenea încăpere această înșălăciune întru cântare, saŭ întru rugăciune, pentru neiscusința lucrătorilor, zice Sfântul Ioan Scărarul, să cuvine ca să cercăm și să vedem și să măsurăm, care dar îndulcire este nouă întru cântare de la dracul curvieĭ, și care este dintru cuvintele cele Duhovniceștĭ, și din Darul și puterea care sunt întru dânsele. Și iarășĭ: cântând

[67] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **13**, 27: "Venind slugile stăpânului casei, i-au zis: Doamne, n-ai semănat tu, oare, sămânță bună în țarina ta? De unde dar are neghină?".

şi rugându-te, păzeşte căldura ceea ce vine, ca nu cumva de la doftorii ceĭ amarĭ să fie amestecată. Ia sama de aicĭ, aŭ nu această înşălăciune asemenea să atinge şi de ceĭ ce cântă, precum şi de ceĭ ce să învaţă întru rugăciune? Ci de vreme ce ceĭ ce nu ştiŭ lucrarea minţiĭ, aŭ numaĭ singură păzirea, ca adecă să sfârşească pravila cântăriĭ; iară pentru gândurile cele rele şi înferbântarea poftelor nu le este lor cuvânt: pentru aceasta nicĭ nu se cunosc, când se înferbintează singură partea poftireĭ şi când se îndulceşte patima cu împărtăşirea vrăjmaşului, şi nicĭ ştiu cum să scape de acestea. Ci dupre cum zice Scriptura: luptele dar aud şi rane priimesc, iară cine sunt aceştia şi pentru ce fac lupta, nu cunosc; măcar şi pre spatele lor, iară maĭ ales pre feţele lor lucrează păcătoşiĭ fără de legea. De aicĭ dar cunoscând, că nu lucrarea minţiĭ este pricina înşălăciuneĭ, ci singură începerea de sineşĭ şi înălţarea minţiĭ noastre, nu se cade a fugi de aceasta, că nu ne aduce nouă aceasta înşălăciune, ci maĭ ales deşchide nouă ochiĭ minţiĭ către vederea şi cunoaşterea înşălăciuneĭ, pre care nu este cu putinţă cuiva a o cunoaşte, ne învăţându-se întru această sfinţită lucrare a minţiĭ, măcar de va fi şi pustnic mare şi petrecător întru tăcere.

Însă să cuvine a înţălege şi aceasta lucrătoriĭ şi bine este a o cunoaşte: Că de se va înferbânta cândva căldura de la mijloc singură de sineşĭ, fără de gândurĭ de curvie, ajungând către inimă, nu trebue a se spăimânta pentru aceasta, nicĭ a slăbi cu sufletul: numaĭ cu singură voinţa şi cu mintea a se întoarce despre aceasta, şi ca cum nu ar fi de trebuinţă a o da înapoĭ. De vreme ce şi aceasta de o va priimi cineva, saŭ va gândi că este Dar, se va înşăla. Că singură lucrarea cea neînşălată, celor ce aŭ început de curând întru rugăciune este, ca în inimă să înceapă cu mintea rugăciunea, şi în inimă să o sfârşască, întru cât să se acopere mintea întru adâncul inimiĭ, iară nu în partea poftireĭ, zice Sfântul Calist Patriarhul. Iar maĭ mult decât toate dator este întru început a înţălege, ca să nu fie luarea aminte a minţiĭ luĭ în ceasul rugăciuneĭ la jumătatea inimeĭ, nicĭ din dosul inimeĭ: ci de deasupra în mijlocul inimeĭ să păzască cu mintea. Iară pricina acestuia aceasta este, precum cu cercarea s-aŭ cunoscut: De se va uita mintea de la mijlocul peptuluĭ drept la jumătatea inimeĭ făcând rugăciunea, apoĭ vrând şi nevrând, uneorĭ să atinge de căldura poftireĭ, ca cum s-ar apropia către mijloc, măcar de va şi cunoaşte aceasta, întorcându-se de către dânsa, însă multă osteneală şi turburare va să aibă, pentru neiscusita luare aminte a sa. Iară din josul inimeĭ de va îndrăsni cineva a face luarea aminte, mintea unuia ca aceluia lăsându-se toată prin mijloc, şi de acolo uitându-se întru adâncul inimeĭ şi făcând rugăciunea, prea curvie face întru a sa inimă, aprinzând mădulările sale, şi de bună voea sa dând încăpere vrăjmaşuluĭ înlăuntrul săŭ, care este arătată înşălăciune, Căriea înşălăciune mulţĭ din vremile de acum, dintru neştiinţă împreunându-se, şi pătimind, ce aŭ pătimit?? aŭ lăsat de a să învăţa la lucrarea minţiĭ, zicând că acest lucru este al singur Sfinţilor şi oamenilor nepătimaşĭ. Şi aşa s-aŭ făcut împedecare loruşĭ şi tuturor celor ce aŭ voit a începe această luare aminte a minţiĭ: Cărora maĭ bine le-ar fi fost, a-şĭ lega o peatră de gât şi a se înecă, decât a sminti şi pre sineţĭ şi pre alţĭ mulţĭ lucrătorĭ. De vreme ce n-aŭ mărturisit pre a sa ne cunoştinţă şi de sine începere cu îndrăsnire; ci încă aŭ fost şi învăţătorĭ, zicând: că vor să pătimească aceea ce aŭ pătimit el, şi toţĭ ceĭ ce vor vrea a se învăţa luăriĭ aminte a minţiĭ. Care să nu fie aşa. Pentru aceasta să cade fieştecăruia, de deasupra a umbri cu mintea pre inimă, şi tot aceasta este dupre cum zice Scriptura, mijlocul inimeĭ, iară un Împărat pre scaun înalt, poate a se depărta cu totul de mijloc, şi căldura poftiĭ a o întoarce îndărăpt, iară maĭ ales şi uitându-se dintru înălţimea aceea, pre toţĭ ceĭ ce să târăsc înaintea luĭ jos, de uniĭ a se întoarce, pre alţiĭ a-ĭ goni, iară pre alţiĭ a-ĭ ucide de Peatra, care este Hristos care sunt şi să numesc „prunciĭ Vavilonuluĭ": Dumnezeuluĭ nostru slavă, AMIN.

RUGĂCIUNE

Mărindu-te, te mărim Prea Bunule Iisuse,
Cel preste toate: Dumnezeŭ-Împărate Christoase,
Că prin Darul Proniei Tale ceĭ negrăite,
Aĭ pus aceste dulcĭ cuvinte nouă dinainte.

Pre care, orĭcine de le va ceti cu evlavie,
Va dobândi cu sine o altă negrăită sabie,
Prin care va tăea cu lesnire orĭce răŭ,
Ce aŭ luat stăpânire în sufletul săŭ.

Decĭ, ferbinte te rugăm Stăpâne,
Trimite de sus Darul Tăŭ, Prea Bune,
Ca să ne ajute a pune început bun,
Spre calea Mântuireĭ, măcar de acum:

AMIN, AMIN, AMIN.

Părintele Ioan Cronştandschi *

Cu putinţă este a avea cineva inimă curată???.

„Inimă curată zideşte întru mine Dumnezeule, şi Duh drept înnoeşte întru cele dinlăuntru ale mele" (Ps. **50**. 11) [68].

Cum oare să avem noĭ inimă curată, şi cum să iubim cu toată inima pre Dumnezeŭ şi pre aproapele ca pre înşine, când noĭ am moştenit necurăţia în insuşĭ fătul nostru cu urmare de la părinţĭ, fiindcă zice Proorocul şi Împăratul David: „întru fără de legĭ sunt zămislit şi în păcate m-a născut maica mea" (Ps. **50**. 11) [69]?. Când şi după botezul nostru în pruncie, orĭ în vrâstă, rădăcinele păcatuluĭ rămân întru noĭ, şi nouă ne este lăsat ca singurĭ să ne ostenim la curăţirea şi lucrarea Duhovniceştiĭ noastre câmpiĭ a inimeĭ, cu smulgerea a însuşĭ rădăcinelor păcatuluĭ, prin ajutorul Daruluĭ luĭ Dumnezeŭ, a sfintelor slujbe, a Bisericeştilor taine a pocăinţiĭ şi ale împărtăşireĭ şi a neîncetateĭ învăţăturĭ întru cuvântul luĭ Dumnezeŭ?.

Cum vom avea inimă curată, când noĭ trăim în lume prea curvară şi păcătoasă, plină de tot felul de smintele lesne priimite de stricata noastră minte, inimă şi voie, şi cu covârşire molipsitoare pentru păcătoasa noastră fire?

Cum să avem inimă curată, când noĭ suntem leneşĭ la rugăciune, la îndeletnicire întru Cuvântul luĭ Dumnezeŭ şi la Duhovniceştile cugetări?

Cum să avem inimă curată, când noĭ singurĭ zămislim necurăţia într-însa prin lăcomia, îndrăcirea pânteceluĭ, neînfrânare, beţie, interes şi alungare după agonisală prin cea dulce-pătimaşă privire cu nesăţioasă poftă?

Cum vom avea inimă curată, când cetele necuratelor Duhurĭ neîncetat să silesc prin felurite cugete viclene, spurcate şi hulitoare a spurca sufletele noastre, care sunt neîngrădite cu credinţa şi cu frica luĭ Dumnezeŭ?

Cum vom avea inimă curată, când suntem ocupaţi cu cetirea feluritelor cărţĭ smintitoare, de ale noastre naţionale şi streine, prin care să hrăneşte mândria minţiĭ împreună cu toate patimile trupeştĭ şi lumeştĭ?

Decĭ, cum să avem inimă curată, când iubim prea mult a dormi şi întru singurele visurile din somn priimim necurăţiile păcatuluĭ şi slăbănogim pre inimele noastre?

Da, greŭ este şi foarte greŭ! Dar însă se poate, prin neîncetată luare aminte întru sine, prin neîncetată rugăciune, prin cugetare cu pocăinţă pentru a noastră viitoare hotărâre după moarte, şi despre înfricoşata Judecată şi groaznica ghenă pregătită diavoluluĭ şi păcătoşilor nepocăiţĭ, prin deasa luare aminte a Cuvântuluĭ luĭ Dumnezeŭ, împărtăşirea cu Sfintele Taine, şi maĭ în scurt prin însuşĭ stăruinţa şi osârdie în fapt bune.

---

* La *Tabla alfabetică (Scară) de Sfinţi şi materialul ce compune cartea de faţă*, numele este dat Ioan.

[68] *Psalmii*, **50**, 11: "Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule şi duh drept, înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele".

[69] *Idem*, **50**, 6: "Că iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea".

Mântuirea sufletuluĭ nostru să află atât în stăpânirea luĭ Dumnezeŭ şi dreapta răsplătire, cât şi întru a noastră singură stăpânire, întru a noastră bună voinţă, luare aminte, stăruinţă şi osârdie. Nouă ni s-aŭ zis: „Trezviţi-vă şi privigheaţĭ pentru că protivnicul vostru diavolul, ca un Leŭ răcnind, umblă căutând pre cine să înghită. Căruia împrotiviţi-vă" (1 Pet. **5**. 8) [70]. Citeşte pildele Mântuitoruluĭ din Sfânta Evanghelie, cugetă despre dânsele, înţălepţăşte-te şi mântueşte-te. „Împărăţia cerurilor cu sila să răpeşte şi căutătoriĭ ceĭ puternicĭ o află pre ea zice Domnul" (Mat. **11**. 12) [71]. Osteneşte neîncetat asupra curăţireĭ inimeĭ, sub conducerea Sfinteĭ Bisericĭ, ale eĭ Sfinte slujbe, taine şi a înţăleptilor păstorĭ, lucrează faptele bune şi lesne te veĭ mântui. Domnul şade la uşile inimeĭ noastre şi bate, deacă cineva deşchide uşile, El intră către dânsul şi cinează cu el. Priviţĭ nemăsurată bunătate! Ce nemărginită pogorâre! Însă şi diavolul de asemenea şade la uşile inimelor noastre şi bate, şi cel ce-ĭ deşchide luĭ uşa sa, – el îndată intră şi turbură sufletul, munceşte, răneşte rumpe, şi spre toate faptele cele rele îl îndeamnă şi-l face pre el rob şi prizoner al săŭ. Cuĭ decĭ trebuie a deşchide uşa inimeĭ? Priveşte, câtă neîncetată luare aminte să cuvine să avem către înşine şi păzire a inimeĭ, după poruncile Domnuluĭ?!!!

„Dinlăuntru din inima omuluĭ es cugetele cele rele, preacurviile, curviile, uciderile, furtişagurile, cămătăria, răutatea, vicleşugurile, zavistia, nebunia: toată această răutate dinlăuntru esă şi spurcă pre om" (Mar. **7**.21–23) [72]. Iată câtă adunătură de mârşăvie a necurăţieĭ păcatuluĭ este în inima omuluĭ, şi câtă trebuinţă să cere neapărat fiecăruĭ om, ca neîncetat a o curăţi (pre inimă), a o lumina, a o întări întru adevăr şi dreptate, a o sfinţi cu Sfântul Duh, prin înflăcărata rugăciune şi a tainelor pocăinţiĭ şi a împărtăşireĭ cu preacuratul Trup şi Sânge al luĭ Hristos Dumnezeŭ. El cere în fiecare ceas şi minută luare aminte a noastră, lucrarea curăţieĭ ceĭ cu Dar „Curăţă maĭ întâĭ pre cea dinlăuntru a păharuluĭ şi a bliduluĭ, a zis Domnul Fariseilor, (Mat.**23**.26) [73] ca şi cea dinafară a lor să fie curată: Care pre dinlăuntru sunt pline de răpire şi de toată necurăţia". Citeşte cuvintele Domnuluĭ cele înfruntătoare pentru Fariseĭ şi cărturarĭ.

Da, inima noastră să pleacă la iubirea de sine, zavistie, viclenie, murdărie, urăciune, curvie, făţărnicie, împuţinare de suflet, mâhniciune, cămătărie, asprime, neîncetat să trage cu părăsirea despre Dumnezeŭ călcarea Sfintelor Luĭ poruncĭ şi către voia Diavoluluĭ, cu retragerea de către Împărăţia luĭ Dumnezeŭ şi spre sălăşluirea în inimă a Împărăţieĭ vrăjmaşuluĭ, satanicească, a toată nedreptatea şi necurăţia, precum: a despreţuireĭ şi defăimăriĭ aproapeluĭ, a deşertăciuneĭ, a slaveĭ deşarte, a iubireĭ de argint şi celelalte. Citeşte maĭ des Sfânta Evanghelie, şi intră într-însa, pune în inimă toate cuvintele, pildele şi sfaturile Mântuitoruluĭ nostru, a Domnuluĭ Iisus Hristos şi veĭ fi mare înţălept şi mare neguţător.

Fântână adâncă este inima omuluĭ, însă această fântână este necurată, scârnavă şi îngunuioşată: deoarece inimele noastre sunt pline de cugetărĭ rele, de prea curviĭ, de curviĭ, de răutăţĭ, de vicleşugurĭ, de hule, de mândriĭ, de zavistie, de nebuniĭ, ş.a.: Trebuie decĭ a scoate dintr-însa în fiecare zi şi în fiecare ceas această puturoasă şi plină de păcat apă, – cu rugăciunea, cu pocăinţa, cu aplecarea de sine spre toată fapta bună, cu privigherea, cu postul, cu omorârea trupuluĭ a patimilor şi a poftelor luĭ, cu împrotivirea către tot păcatul, până şi la sânge dacă se va cere.

[70] *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, **5**, 8: "Fiţi treji, priveghiaţi. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".
[71] *Sfânta Evanghelie după Matei*, **11**, 12: "Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".
[72] *Idem*, **7**, 21-23:
"21. Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri.
22. Mulţi Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit şi nu în numele tău am scos demoni şi nu în numele tău minuni multe am făcut?
23. Şi atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi, Depărtaţi-vă de la Mine cei ce lucraţi fărădelegea".
[73] *Idem*, **23**, 26: "Fariseule orb! Curăţă întâi partea dinăuntru a paharului şi a blidului, ca să fie curată şi cea din afară".

Inima noastră este câmp înţălenit de iarbă şi de gunoiŭ, şi neputând a odrăsli rod de viaţă, adecă rodurile credinţiĭ şi ale faptelor bune; Trebuie deciĭ neîncetat a smulge această gunoioasă şi fără de număr iarbă şi a curăţi inima cu de-a pururea luare aminte de sine, cu însuşĭ ispitirea de sine, cu sineşĭ osândirea, cu de sine osteneala, cu de sine bătaia, cu lacrămile, cu îndeletnicirea către toată fapta bună, şi maĭ ales întru osârdnica rugăciune ziua şi noaptea, cu cetirea Sfintelor Scripturĭ, cu scrierile Sfinţilor Părinţĭ, şi cu cântarea Psalmilor. Sfinţiĭ toată viaţa s-aŭ ostenit pentru curăţănia inimeĭ, şi s-aŭ curăţit de toată spurcăciunea şi s-aŭ făcut Bisericĭ ale Sfântuluĭ Duh, şi bine mirezmesc şi însuşĭ trupurile lor cu nestricăciunea şi cu aromatele Sfântuluĭ Duh.

Pentru ce dormĭ suflete al meŭ, şi nu te curăţăştĭ pre sineţĭ în fieştecare zi???!!!

Decĭ scoală-te şi lucrează până în sfârşit!!!.

Acest îmbunătăţit şi Sfânt Bărbat: Părintele Ioan Cronştand, a fost Protoereŭ al oraşuluĭ Cronştand – Rusia, fiind şi Duhovnic caseĭ Imperiale. Toată viaţa a trăit în feciorie cu preoteasa; A scris nenumărate scrierĭ Teologhiceştĭ şi năravnice, dintre care foarte de mare valoare este cartea numită *Viaţa mea este în Hristos Iisus*. Care împreună cu cuvinţelul de faţă este tradusă de răposatul Ierodiacon Teodosie; Care cuvinţel l-am pus şi noĭ aicĭ ca un deget arătător către cetitor!??? Acest Părinte este numit ca un milionar, nu de banĭ, ci de minunĭ ce le-a săvârşit în viaţă. A maĭ scris o carte împrotiva: „Nicevouluĭ" (asta nu-ĭ nimic). A răposat pe la anul 1910.

Tablă Alfabetică
(Scară) de Sfinţiĭ
şi materialul ce compune cartea de faţă (Filocalia):

A.A.A.

C.C.C.

D.D.D.

E.E.E.

F.F.F.

G.G.G.

H.H.H.

I.I.I.

M.M.M.

SFÂRŞIT, SFÂRŞIT, şi iar SFÂRŞIT,
Cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ Celuĭ întreit Sfânt,
AMIN, AMIN, AMIN.

Astăzĭ 5 Ianuarie, anul Mântuireĭ 1922
Sfântul Munte Athos

SCHITUL ROMÂNESC PRODROMU
Sf. MUNTE ATHOS-KAREIA
GRECIA

Tel: 003/0377-23294; Tel/Fax: 003/0377-23798

Nr.2 18 Ianuarie 2002

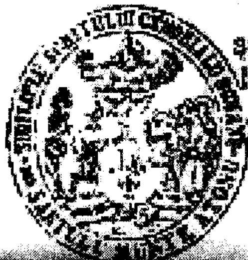
Domniei Sale
Doamnei DOINA URICARU
Președinte Director General al
EDITURILOR UNIVERSALIA - BUCUREȘTI

Stimată Doamnă Președinte Director General,

Ne-am bucurat mult aflând dela Domnul Profesor Academician Virgil Cândea, iar acum din scrisoarea Domniei Voastre din 17 Ian.2002, că o dactilogramă a Filocaliei Românești, în două tomuri, rod al ostenelilor monahilor români de la Schitul Prodromu din Muntele Athos - Grecia, se află în stadiul final de tipărire la Editurile Universalia de sub conducerea Domniei Voastre.

Valoarea acestei lucrări și însemnătatea editării ei fiind arătate deplin de Domnul Prof.Acad.Virgil Cândea, în studiul care însoțește lucrarea, prin prezenta Vă facem cunoscut că suntem de acord și Vă dăm toată binecuvântarea pentru răspândirea acestei ediții, care pe lângă valoarea ei documentară și culturală, va aduce mult folos duhovnicesc cetitorilor ei.

Mulțumindu-Vă dinainte pentru exemplarele oferite Schitului nostru și aflându-ne la începutul unui an nou, Vă dorim noul an 2002 binecuvântat de Bunul Dumnezeu cu sănătate și cele mai frumoase realizări în activitatea editorială a Domniei Voastre. Deasemenea întru mulți și fericiți ani.

STAREȚ,
Ierom. Petroniu

Mesajul prețios de binecuvântare primit la Grupul de edituri Universalia de scriitoarea Doina Uricariu din partea Prea Cuviosului Ieromonah Petroniu, starețul Schitului Românesc "Prodromul" din Muntele Athos.

Muntele Sfânt
din Filocalia de la Prodromu

Timpul petrecut cu lectura şi îngrijirea *Filocaliei de la Prodomu*, cum a numit-o Academicianul Virgil Cândea pentru a o deosebi de traducerea modernă a *Filocaliei* împlinită de Părintele Dumitru Stăniloaie, la sfârşitul anilor '40 şi de alte tălmăciri parţiale ale ediţiei veneţiene, traduceri datând din secolele XVIII şi XIX (câteva şi de la început de secol XX) a fost un miracol pentru mine, ca scriitoare, ca poetă, ca editoare şi, nu în ultimul rând, ca om ce caută o cale de purificare, de înaintare înspre cunoaşterea Raţiunii supreme din care izvorăsc raţiunile tuturor şi căreia toate i se subordonează. Am trăit sentimentul refacerii acelei unităţi a firii omeneşti, tot mai sfâşiată de pseudo-orizonturi, şi din fiecare pagină *calea ascezei* mi s-a arătat drept o *cale a armoniei*, iar *calea iubirii de Dumnezeu*, a însoţirii noastre cu Logosul providenţial ca o împlinire a destinului nostru.

Am citit *Filocalia* ca pe un tezaur de scrieri duhovniceşti atotcuprinzător, ca pe o desăvârşire a destinului nostru prin îndumnezeire, ca pe un Decalog şi o pogorâre în cunoaşterea sufletului omenesc şi a celui îmbunătăţit.

Dar dincolo de revelaţia Capetelor şi Cuvintelor Sfinţilor Părinţi, citite în veşmântul acesta, deopotrivă fraged şi vechi al limbii româneşti, smulgându-se tăcerii pentru a-l zidi pe omul dinlăuntru, pilduitoare a fost opera de zidire din schiturile româneşti şi, între acestea, lucrarea dusă la capăt a *Filocaliei* la Schitul Prodomu [1]. După lectura *Noului Testament de la Bălgrad* [2] şi a *Bibliei lui Şerban Cantacuzino de la 1688* [3] prilejuită de cele două evenimente editoriale de la sfârşitul anilor '80, cititrea şi recitirea paginilor filocalice şi confruntarea lor cu aceste superbe ediţii ale

[1] Prea Cuviosul Ieromonah Petroniu Tănase, Stareţul Schitului Prodromu, Schitul Românesc Prodromu, Sfântul Munte Athos, *Grecia, Scurt îndrumător pentru pelerinii români*, 1998.

[2] *Noul Testament*, tipărit pentru prima dată în limba română la 1648 de către Simion Ştefan, Mitropolitul Transilvaniei, reeditat după 340 de ani din iniţiativa şi purtarea de grijă a Prea Sfinţitului Emilian, Episcop de Alba Iulia, Editura Episcopiei Ortodoxe române a Albei Iulii, 1988.

[3] *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită întâia oară în 1688, în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti, retipărită după 300 de ani în facsimil şi cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii ortodoxe, Editura Institutului Biblic şi de Misiune a Bisericii ortodoxe Române, Bucureşti 1988.

Sfintelor Scripturi cu glosarul lor de cuvinte şi tectonica frazelor m-au aşezat în cel mai ales loc sau punct geometric al limbii religioase şi duhovniceşti româneşti în ceea ce am putea numi o grădină a Maicii Domnului limbii noastre, păstrătoare a Sfintei ortodoxii, depozitară a unei viziuni exemplare a lumii, martoră şi moştenitoare a unei strălucite culturi bizantine, în stare să exprime cele mai însingurate şi smerite trasee ale îndumnezeirii şi despătimirii. O carte precum o scară de ridicare a omului la Dumnezeu ale cărei trepte sunt înălţate şi urcate de cititorul textelor isihaste.

Duhovniceasca învăţătură din aceste pagini e însăşi lucrarea "curăţitoare, luminătoare şi săvârşitoare a filosofeştii cărţi" "având acelaşi scopos: spre a îndumnezei pre om" iar faptul că săvârşirea ei s-a făcut la Athos, Muntele Sfânt aşează marile Texte ale limbii religioase româneşti într-o simbolică triadă şi unitate.

Prea Cuviosul Ieromonah Petroniu Tănase, Stareţul Schitului Prodromu, unde s-a păstrat manuscrisul acestei ediţii, ce vede acum pentru prima oară lumina tiparului, ne ajută să înţelegem locul privilegiat unde s-au adunat, întregit şi prescris, de-a lungul unui deceniu, versiunile scrierilor isihaste în limba română.

"Alături de Ţara Sfântă, Athosul este Muntele cel Sfânt care împreună cu Sinaiul şi Taborul, alcătuiesc triada munţilor descoperirilor dumnezeieşti. Pe Sinaiul din mijlocul pustiului, Dumnezeu Tatăl a dat poporului ales Legea Vechiului Testament; pe Taborul Galileii, Dumnezeu Fiul le-a arătat ucenicilor Săi "pe cât se putea" strălucirea Slavei Sale; iar pe Athos, muntele din mijlocul mării – icoană a Bisericii, mereu bătută de valuri pe marea vieţii şi de-a pururi neclătită, – Duhul Sfânt, în chip tainic, prin energiile Sale Sfinţitoare, să descopere pe chipurile înduhovnicite ale monahilor. Triadă a munţilor sfinţi: Sinaiul Vechiului Aşezământ, Taborul aşăzământului celui Nou şi Athosul, arvună a veacului viitor. Nu întâmplător pe Athos s-a definit învăţătura dogmatică a Bisericii ortodoxe despre Energiile necreate şi nu întâmplător în Sfântul Munte s-a făurit Filocalia rugăciunii neîncetate" [4].

Iar dacă ne gândim că această versiune integrală a *Filocaliei* are la temelia ei, între manuscrisele păstrate la Prodromu şi în vasta operă de tălmăcire în limba română şi lucrarea călugărilor îndrumaţi de Paisie Nemţeanul şi tezaurul limbii desăvârşit în marile schituri şi şcoli de limbă românească din Moldova, semnificaţia acestei ediţii genuine pe care o înfăţişăm acum cititorilor reprezintă, printr-o pilduitoare triadă, un document lingvistic unic, una dintre cele mai frumoase ctitorii de limbă românească dăruită nouă de o incintă zidită la Prodromu "ca să aibă şi Românii un sfânt lăcaş, în grădina Maicii Domnului, în care să se slujească în frumoasa limbă românească".

[4] Prea Cuviosul Ieromonah Petroniu Tănase, *op. cit.*, p. 3.

*

* *

Scrise de-a lungul a mai bine de o mie de ani, între secolele IV şi XV după Hristos, de Sfinţii Părinţi care au creat o tradiţie creştin ortodoxă şi un model al îndumnezeirii şi despătimirii, textele alese şi adunate de Sfântul Macarie din Corint (1731-1805) şi Sfântul Nicodim Aghioritul aflător la Muntele Athos, în *Filocalia*, publicată "pe elineşte", la Veneţia, în 1782, au dezvoltat o învăţătură isihastă ce a crescut dimpreună cu mânăstirile chinovale athonite. Iar chemarea "Veniţi să ne suim în Muntele Domnului", la înălţimile cele duhovniceşti, "ajungând la vârful nepătimirii" a definit un dublu urcuş şi o dublă zidire ce s-au împlinit concomitent.

Monahismul a găsit la Athos încă din secolul IV un spaţiu izolat, aspru şi purificator, ce a dăinuit până în zilele noastre. La anul 963 s-a întemeiat prima mânăstire chinovală athonită, Mânăstirea Marea Lavră după modelul căreia s-au ivit şi alte mânăstiri chinovale unde şi-au desăvârşit viaţa pustnicească grecii, ivriţii, ruşii, românii, sârbii, bulgarii, veniţi la Muntele Sfânt din toate ţările ortodoxe care au identificat Muntele Athos cu opera întregii ortodoxii [5].

La 1360, în mânăstirea Clutumuşiu al cărei ctitor este Alexandru Basarab, domnitorul Ungro-Vlahiei, trăiau mulţi monahi români, de unde şi numele dat mânăstirii de "Marea Lavră a Ţării Româneşti". Românii nu şi-au întemeiat la Athos o mânăstire a lor ci s-au stabilit cu alţi fraţi în chinovii, la Clutumuşiu, la Zografu, la Esfigmenu, trăind cel mai adesea în chilii viaţa sihăstrească.

În secolul al XIX-lea, când s-au născut statele naţionale, monahii români, aghoriţi şi-au întemeiat şi ei o mânăstire a lor şi aceasta a fost Schitul Prodromu unde s-a găsit manuscrisul dactilografiat ce stă la baza acestei ediţii. Locul ales pentru înălţarea schitului numit Vigla se află la capătul de Răsărit al peninsulei athonite şi el este descris ca un tărâm bântuit de furtuni, ca un spaţiu pustiu şi pietros ce supune la aspre încercări şi sacrificii pe cei ce şi-au ales viaţa sihăstrească unde "sufletul nostru să strălucească mai mult decât soarele în Sfântul Botez" şi "mântuitoarele porunci mai lesne să săvârşesc" iar "toată adunarea bunătăţilor să înmulţeşte". La Athos "monahii... cu linişte să singurăţesc", "lucru aducător spre îndumnezeire".

Chipul omului îmbunătăţit în peisajul auster al pietrei vânoase ce rezistă talazurilor şi furtunilor este un leitmotiv în paginile *Filocaliei*, indiferent de secolele cărora le aparţin scrierile Sfinţilor Părinţi. Ceea ce pare o metaforă pentru cititorul contemporan se arată a fi o dăltuire a fiinţei şi o aşezare a temeiurilor acesteia în chiar vasul acestui peisaj purificator.

Ascensiunea şi locuirea Muntelui Sfânt oglindeşte suişul lăuntric, verticalitatea "nematerialnică". Schitul Prodromu, unde şi-au întemeiat românii mânăstirea lor şi unde s-a păstrat printre alte două sute de manuscrise şi *Filocalia* ce vede acum lumina tiparului, a fost pus sub patronajul marelui pustnic Sfântul Ioan Botezătorul, de unde şi numele care înseamnă Înainte Mergător în limba greacă.

[5] Prea Cuviosul Ieromonah Petroniu Tănase, *op. cit.*, p. 4.

La mijlocul secolului al XVIII-lea câțiva monahi pustniceau și singurătățeau la Paraclisul Ioan Botezătorul, care poartă pe peretele său din Sud o înscripție despre reînnoirea sa de către Ieromonahul Iosif Hiotul, la 1754, ceea ce înseamnă că zidurile sunt mai vechi în timp, chiar dacă nu s-au găsit însemnări ale anului când a fost construit. Pe la 1800 se știe că la chilia Sfântului Ioan Botezătorul din Vigla se aflau trei sihaștri români: duhovnicul Iustin cu doi ucenici, Patapie și Grigorie. Despre duhovnicul Iustin aflăm că era "monah îmbunătățit", cuvânt de prețuire adus lucrării de desăvârșire umană, cu care ne este înfățișat în textul de introducere la *Filocalie* și domnitorul Ioan Mavrocordat "cel întru toate îmbunătățit". Despre acest duhovnic s-au păstrat mărturii ale Harului său deosebit de la Dumnezeu decând a alungat un nor de lăcuste imediat ce a început să cânte troparul "Mântuiește Doamne, poporul Tău" și acesta e cel ce s-a gândit să facă împreună cu ucenicii săi o așezare monahicească mai mare din chilia unde nevoiau pentru a o preface în schit.

Mânăstirea Lavra le-a dat binecuvântarea și ei au adus apa până la chilia Prodromu, la vremea aceea vigla fiind cu totul lipsită de apa ce se afla la Kir Isaia.

Aducerea izvorului a fost primul pas al unei întemeieri întărite de înscrisuri și îndatoriri față de Mânăstirea Lavră. După moartea duhovnicului Iustin, la anul 1816, lucrarea și osteneala acestuia au fost continuate de Monahii Patapie și Grigorie care au mers în România ducând cu ei actele de întemeiere ale schitului pe care le-au depus la Mânăstirea Neamțu unde s-au stabilit. Drumul acesta la Mânăstirea Neamțu și-a avut rostul lui vegheat de Dumnezeu în "acea întâlnire dintre proiecte și texte, dintre înscrisuri și iconomia lui Dumnezeu", ceea ce înseamnă "rânduială", "întocmire", "alcătuire". De vreme ce tălmăcirile paisiene din secolul XVIII vor pune temelia *Filocaliei* prescrise între anii 1911-1922 la Prodromu de monahii athoniți.

Cei doi monahi Patapie și Grigorie au murit iar gândul de întemeiere a schitului și-a mutat izvorul roditor în alți doi monahi, Nifon și Nectarie, din Mânăstirea Horația-Moldova. Ei au mers la Athos, la Schitul Sfânta Ana, așezându-se apoi la Kerasia, în apropiere de Prodromu. Ei au aflat de aprobarea Mânăstirii Lavra pentru înființarea schitului, au găsit actele la Mânăstirea Neamțu, le-au dus la Mânăstirea Lavra și au răscumpărat la 1851 chilia Prodromu ce fusese dată unor călugări greci. Actul dat de Mânăstirea Lavra s-a întărit din nou cu noi articole și monahii Nifon și Nectarie au început să adune fonduri pentru construirea schitului. Mitropolitul Sofronie și domnitorul Moldovei Grigore Ghica au dăruit o sumă importantă de bani, 3000 de galbeni, și aprobarea ca să se strângă ajutoare pentru ridicarea schitului din popor. Trei tablouri păstrează chipurile acestor ziditori și sprijinitori ai viitorului Schit Prodromu, cărora le-a fost susținător poporul român cunoscut alături de domnitorii lui și Biserica ortodoxă pentru dărnicia lui față de mânăstirile din Sfântul Munte din multe hrisoave și manuscrise vechi, din mărturiile istoriografiei greacă și slavă, unde s-a arătat că "nici un alt popor ortodox n-a făcut jertfe mai mari și n-a susținut cu mai multă dărnicie mânăstirile din Sfântul Munte, ca România".

În 1856 Patriarhul Kiril emite sigiliul patriarhal prin care aprobă înființarea și funcționarea Schitului Moldovenesc Prodromu. În 1857, s-a pus temelia bisericii mari, lucrare încheiată în 1866, când a avut loc sfințirea în ziua de 21 mai, de sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena. La sfințire au fost de față arhiereul Isaia Vicol, egumenul mânăstirii Golia de la Iași, personalități de la Mitropolia Moldovei, închinători din țară, monahi din tot Athosul și credincioși veniți din toate țările ortodoxe. Paraclisul s-a sfințit cu hramul Adormirea Maicii Domnului. La vremea aceea obștea monahilor prodromiți număra aproape o sută de monahi.

Deasupra ușii de intrare în noua biserică având hramul Botezul Domnului, o construcție impunătoare cu trei turle masive, o lungime de 30 de metri și 8,5 metri lățime, încadrată între două benzi verticale tricolore ale steagului românesc s-a așezat această pisanie: "Acest sfânt locaș românesc, cu patronul Botezul Domnului și a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu viață chinovitică, este fondat ca azil al tuturor românilor, fără deosebirea lor..."

Pictată între anii 1862-1863 în întregime în stilul secolului al XIX-lea de inspirație renascentistă, Biserica de la Prodromu dăruiește credincioșilor o simbolică reprezentare pe peretele sudic al pridvorului. Pe zid, mâna inspirată a pictat chiar Muntele Athos cu cele 20 de mânăstiri ale muntelui și sfinții care au trăit în ele, între care se află și 14 sfinți români, purtând inscripția: "Acești sfinți s-au sfințit în pământul Țării Românești". Icoana Sfântului Munte reia această excepțională întruchipare a întregirii Sfintei Ortodoxii și cuprinde poate cheia cea mai potrivită pentru înțelegerea Muntelui de înțelepciune dumnezeiască și duhovnicească din paginile *Filocaliei*, cele ce s-au tipărit la Veneția la 1782.

Fără să fie legați întotdeauna prin locul unde s-au născut, s-au chinovit și sihăstrit de Muntele Athos care le-a fost și le va rămâne spațiul de profundă rezonanță și desăvârșire, Sfinții știuți sau anonimi ce au scris capetele și cuvintele și gândurile din *Filocalia* au locuit și urcat Muntele Athos al scrierilor duhovnicești pentru desăvârșirea lor și a celor ce le-au urmat sfintele nevoințe ale desăvârșirii.

Reluând numele lor și scrierile lor din cuprinsul acestor două volume de la Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Isaiea Pustnicul, Cuviosul Monah Evagrie, Sfântul Casian Romanul, Sfântul Marcu Pustnicul, Cuviosul Isihie Ierusalimneanul, Sfântul Nil Sinaitul, Sfântul Diadoh, Sfântul Ioan Carpaftiul, Sfântul Teodor Episcopul Edesiei, Sfântul Macsim Mărturisitorul, Sfântul Talasie Livianul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Filimon, Sfântul Teognost, Sfântul Filoftei Sinaitul, Sfântul Ilie Ecdicul, Sfântul Teofan, Sfântul Petru Damaschin, Sfântul Simeon Metafrast, Sfântul Macarie Eghipteanul, Sfântul Simion Noul Teolog, Sfântul Nichita Stitat, Sfântul Teolipt, Mitropolitul Filadelfiei, Sfântul Nichifor cel din Singurătate, Sfântul Grigorie Sinaitul, Sfântul Grigorie Palama, Mitropolitul Tesalonicului, Sfântul Calist Patriarhul, Sfântul Ignatie Xantopolii, Sfântul Calist Catafighiotul, Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Macsim Capso-Calivitul, Sfântul Grigorie, Arhiepiscopul Tesalonicului, Sfântul Calist, Patriarhul Constantinopolului, Sfântul Marco Pustnicul, Sfântul Nifon din Țarigrad, Sfântul Dimitrie al

Rostovului, Starețul Vasilie de la Poiana Mărului, Cuviosul Paisie Nemțeanul, Sfântul Ioan Gură de Aur la Sfântul Nil Sorsca și Părintele Ioan Cronstandschi adăugați *Filocaliei*, ar putea fi reprezentați ca un munte al desăvârșirii, prin scrierile lor având ca scop "îndumnezeirea omului și lucrarea despătimirii și trezvirii".

Schituri și monahi, Sfintele Scripturi și Sfinții Părinți în "împestrițată" (adjectiv al bogăției împlinirii spirituale), în înaintarea acestora pe calea îmbunătățirii și înDumnezeirii omului, ne-au dăruit mistica hristologică. Toate aceste fețe luminate se întâlnesc în aceste sute și sute de pagini care-și învistieresc cititorii la lectură. Citirea lor ne apropie de ceea ce Sfântul Grigorie Palama numește "în-Dumnezeirea" și In-omenirea Cuvântului lui Dumnezeu".

Și nu poți să nu crezi după o lectură atât de plină de daruri că prin fiecare din ele "la ceruri o treptișoară cu grăbnicie se înalță".

Filocalia de la Prodromu va rămâne în tezaurul marilor texte tălmăcite în românește un text fundamental pe care nu doar locul împlinirii lui îl îndreptățește la această comparație care răsfrânge spațiul sacru în zidirea spațiului lăuntric spre desăvârșire, o carte în care se oglindește Muntele Sfânt, o carte ziditoare asemeni Muntelui Sfânt.

De vreme ce așezați în "scaunul sfânt al rugăciunii, adecă al liniștii", cum scria Sfântul Simion Noul Teolog, monahii români de la Prodromu ne-au lăsat, în Biblioteca Schitului cu peste 5 000 de cărți și 200 de manuscrise, comoara de înțelepciune din această Filocalie, *Filocalia de la Prodromul*.

Scrierile ei traduse într-o limbă românească fragedă, dulce, curată și indestructibilă se lasă cuprinse de "ochiul sufletului învârtindu-să adecă mintea", cum ar spune Sfântul Calist Catafighiotul.

În nevoia noastră de smerenie în fața lor și de laudă a darurilor fără de sfârșit primite din pagini, nu putem să nu le apropiem de zisele Sfântului Calist și ale Sfântului Ignatie: "Pre a căror slavă și frumusețe și strălucire și pestrițare a înțelepciunei, nici nu putea cu lesnire a o răbda sufletul, ci ar fi sărit din trup din multă minunare".

Iar cititorul ce se va apropia de duhovniceștile scrieri nu poate să nu asculte îndemnul și urarea, lăsate tocmai lui de Sfântul Calist Patriarhul și Sfântul Ignatie Xantopolii din capul 15 din *Meșteșug și îndreptar cu ajutorul lui Dumnezeu, prea cu de-adinsul*:

"O, de le-ar da Domnul tuturor pricepere! Iară tu și fieștecare ce voiește să viețuiască după Dumnezeu, ca dintr-o poală a hainii, din niște graiuri ca acestea, pre toată țesătura cea de aur și Duhovnicească a fericitei ascultări înțelegându-o, silește-te, precum mai înainte s-au arătat să afli învățător nerătăcit și desăvârșit".

Doina URICARIU

(New York – București, dec. – ian. 2001 – 2002)